

LEKSIKON

RADIJA I TELEVIZIJE

LEKSIKON RADIJA I TELEVIZIJE
drugo izdanje

LEKSIKON RADIJA I TELEVIZIJE

Drugo dopunjeno i izmijenjeno izdanje u povodu devedesete obljetnice Hrvatskoga radija i šezdesete obljetnice Hrvatske televizije

Izdavački savjet

Mirko Galić, Bruno Kragić, Zdenko Ljevak, Marija Nemčić, Goran Radman, Vladimir Rončević, Saša Runjić, Ernest Strika, Sanda Vojković, Antun Vujić

Nakladnici

Hrvatska radiotelevizija
Naklada Ljevak

Za nakladnike

Siniša Kovačić
Zdenko Ljevak

Leksikografska podrška

Leksikografski zavod Miroslav Krleža

Sva prava pridržava

© Copyright by
HRT i Naklada Ljevak

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 000932101.
ISBN 978-953-303-912-1

LEKSIKON RADIJA I TELEVIZIJE

drugo izdanje

LJEVAK

Zagreb, svibanj 2016.

Glavni urednik

Mirko Galić

Izvršni urednici

Vladimir Rončević

Nada Brnardić

Urednik fotografije

Silvestar Kolbas

Uredništvo

Nataša Ahačić-Kalinić, Mirko Galić, Hrvoje Juvančić, Vlatka Kolarović, Silvestar Kolbas, Muharem Kulenović, Tena Perišin, Vladimir Rončević, Ernest Strika, Dean Šoša, Dario Špelić, Sanda Vojković

Leksikografski konzultanti

Tomislav Šakić

Ankica Šunjić

Tehnički producent

Ernest Strika

Izvršni producent

Jagica Cvrk

Likovno oblikovanje, prijelom i naslovnica

Ana Pojatina

Jezična obradba

Leksikografski zavod Miroslav Krleža

Računalna obradba

Mirna Radić

Korektura

Ana Oproiu

Suradnici

Ivana Andrijašević, Vedran Begović, Mile Boban, Goran Bogunović, Nikola Bonačić-Krešić, Branimir Bošnjak, Mislav Brumec, Lana Bubenik, Kamelija Čančarević, Igor Duić, Maja Gregl, Davor Grgesina, Igor Grković, Goran Gvozden, Deša Jović, Igor Juras, Mario Koić, Boris Kotarski, Srećko Kunić, Domagoj Matizović, Damir Matković, Božidar Novak, Tonko Obuljen, Dino Paškov, Sanda Pavković, Nikola Perčin, Maja Peterlić, Boško Picula, Daniel Rafaelić, Nana Šojlev, Krešo Vlahek, Tigran Vržina

Zahvaljujemo mnogobrojnim kolegicama i kolegama iz HRT-a, aktivnim i umirovljenim, na stručnoj pomoći, savjetima te ustupanju pisanog i slikovnog materijala iz privatnih arhiva.

Tisak

Printera grupa

Predgovor

Leksikon radija i televizije bitan je i vrijedan dokument koji daje sveobuhvatan uvid u povijest i ulogu Hrvatske radiotelevizije u razvoju medijske i kulturne scene te općenito u razvoju hrvatskoga društva, posebice stoga jer je prvi zapis takve vrste u Hrvatskoj. Zbog toga smo se, u godini obilježavanja 90. obljetnice postojanja Hrvatskoga radija i 60. obljetnice postojanja Hrvatske televizije, odlučili na objavu njegova drugoga izdanja.

Obogaćen je i nadopunjen novim bitnim pojmovima koji se odnose na radio i televiziju, programe i ključne osobe, tehnologiju, postignuća i izazove s kojima smo se susreli u novijoj povijesti.

Drugo izdanje *Leksikona* osvježeno je novim podacima o sadašnjoj ulozi, komercijalnom sadržaju i iznimnoj javnoj ulozi Hrvatske radiotelevizije. Također daje i nadopunjuje podatke o svjetskom televizijskom kontekstu te donosi pregled radiotelevizijskih sustava u svim europskim i nekim svjetskim državama. Glas Amerike, glazbeni programi Radija Luxemburg i ORF-a, zabavne emisije RAI-ja te vijesti i program BBC-ja tek su neki od međunarodnih pojmova koji su svoje mjesto našli u *Leksikonu*.

Bez zadiranja u njegovu strukturu i sadržaj, središnji i najbitniji aspekt *Leksikona* i dalje ostaje povijest radija i televizije u Hrvatskoj, koja ujedno predstavlja i bogatu i značajnu povijest Hrvatske radiotelevizije, na koju smo iznimno ponosni. Jer Radiotelevizija Zagreb, a od 1990. Hrvatska radiotelevizija, emitirajući zvuk i sliku desetljećima prije pojave prvih neovisnih i komercijalnih medija, bila je i ostala istoznačnica i za radio i televiziju općenito.

Hrvatska radiotelevizija jedan je od najstarijih medija na području jugoistočne Europe. Prva radijska stanica na području tadašnje Kraljevine SHS započela je radom u Zagrebu 15. svibnja 1926, a 30 godina poslije, 15. svibnja 1956, započela je s radom i prva televizija u okviru tadašnje jugoslavenske federacije. Radio i televizija na našim prostorima nastali su s težnjom očuvanja i potvrde hrvatskoga političkog i kulturnog identiteta, a nizom programa i sadržaja Hrvatska radiotelevizija, kao javni radiotelevizijski servis, i danas je zadužena za očuvanje trajnih vrijednosti hrvatskoga društva.

Te vrijednosti uvijek su u središtu našega djelovanja, a značajne obljetnice dodatno nas podsjećaju na obvezu da na ovom što je dosad izgrađeno i na što smo s pravom ponosni nastavimo graditi budućnost Hrvatske radiotelevizije, ustrajući još snažnije i na izvršavanju svih naših obveza kao javnoga servisa.

Hrvatska radiotelevizija svojim je mrežnim stranicama već godinama prisutna na internetu, a uvođenjem nove multimedijske usluge HRTi iskoristili smo i na mobilne platforme, omogućujući gledanje i slušanje našega programa bilo kad i bilo gdje. Tehnološke promjene i inovacije uvodimo u sve dijelove našega poslovanja, a jedan od velikih i za hrvatsko društvo vrlo važnih poslova koji započinjemo jest i digitalizacija cjelokupne arhive HRT-a. Ona je i službeno proglašena hrvatskim kulturnim dobrom i zato je bitno sačuvati je i učiniti dostupnom i budućim generacijama.

Stvaranje radijskoga i televizijskoga programa izrazito su skupne profesionalne djelatnosti. U svaku emitiranu radijsku, a pogotovo televizijsku sekundu, uloženo je znanje i trud desetaka,

možda i stotina ljudi. I svatko od njih jednako je bitan. Upravo zbog svih njih, bez kojih Hrvatske radiotelevizije ne bi niti bilo, a koji ipak nisu mogli stati u tiskano izdanje, važno je i vrijedno što ovo novo izdanje *Leksikona*, osim tiskanoga ima i svoje elektroničko, mrežno izdanje. Njime će Leksikon postati otvoren za stalno nadopunjivanje i obogaćivanje novim pojmovima i ljudima. A upravo ta mogućnost daljnjega širenja i produbljivanja sadržaja omogućit će da se jednoga dana u *Leksikonu radija i televizije* nađu baš svi koji su bili imalo zaslužni za stvaranje radijskih i televi-

zijskih programa. Jer svi su oni važni i neprocjenjivo vrijedni.

Osim što je *Leksikon* zanimljivo i vrijedno štivo, on je i dragocjen zapis za budućnost o tom kako se stvarala i razvijala Hrvatska radiotelevizija. Uvjeren sam da će ona i u sljedećem desetljeću nastaviti ispisivati nove važne stranice ne samo povijesti hrvatskih medija nego i Hrvatske u cjelini.

Siniša Kovačić
vršitelj dužnosti glavnoga ravnatelja
Hrvatske radiotelevizije

Riječ glavnog urednika

Radio i televizija višestruko su obilježili hrvatsko društvo i državu, kao i hrvatsku povijest, u proteklih 90, odnosno 60 godina, koliko su na djelu kao utjecajna medijska činjenica u modernom društvu: temeljitije nego ijedan drugi medij u tom vremenu, ispunjavali su svoju informativnu ulogu i na taj način bili zrcalo svojega vremena u različitim povijesnim i političkim okolnostima; utjecali na stajališta ljudi, društvenih grupa i političkih institucija, otvarajući time prostore za promjene do kojih je dolazilo u društvima i u zemljama u kojima su djelovali; oblikovali vrijednosne, svjetonazorske i estetske standarde, i tako promicali nove društvene i civilizacijske obrasce ponašanja; pridonosili održavanju i formiranju kulturnoga i nacionalnoga identiteta, i tako stvarali mostove između tradicije i modernosti... Ukratko, bili su nezaobilazni i nezamjenjivi, u ulozi izvora, ali i u ulozi svjedoka i tumača, pa i sukreatora epoha kroz koje su se i sami probijali u složenom razdoblju svojega postojanja koje se proteže kroz dva stoljeća i četiri (za radio), odnosno dvije države (za televiziju). Okolnosti su bile stvarno izazovne da radio i televizija budu bitan fenomen svojega doba. I da zasluže "svoj" leksikon.

Treba li posebno dokazivati da postoji potreba da se profesionalno bogati vijek radija i televizije u Hrvatskoj još jednom rezimira u specifičnoj ediciji kakav je leksikon, poštujući pritom standarde leksikografske struke da mjesto u njemu dobivaju osobe koje su ostavile iza sebe tragove uspješnoga rada, događaji koji su obilježili dva moćna hrvatska medija i pojmovi koji su u tom vremenu ušli u široku upotrebu. Prije deset godina Božo Novak i njegova ekipa udarili su s prvim izdanjem *Leksiko-*

na temelje leksikografskih znanja i istraživanja na području radija i televizije, koji su površinski svima poznati, ali su dubinski do danas ostali nepovezani, čak i nedovoljno otkriveni. Zato je nakon njihova pionirskoga rada postalo mnogo lakše nastaviti gdje su stali, i drugomu izdanju dati potrebna osvježenja. Radi što veće objektivnosti Uredništvo je tekstove, prije konačnoga usvajanja, podvrglo online provjeri zaposlenika HRT-a i zainteresirane javnosti, uvaživši većinu primjedbi i prijedloga koji su tako prikupljeni. Na djelu je bila svojevrsna demokratičnost u uređivanju jedne edicije. Pokazala se uspješnom, barem zasad, do šire provjere.

Drugo je izdanje obogaćeno prije svega novim osobama koje su se afirmirale u posljednjih desetak godina, ne samo na novinarskim i uredničkim poslovima, ili na različitim tehničkim funkcijama, koje su i prije bile dobro zastupljene, nego i u brojnim kreativnim "zanatima" koji su dosad bili zanemareni, iako bez njih nema kvalitetnoga radijskog i televizijskog proizvoda. *Leksikon* je tako otvoren za zanimanja kao što su scenograf i kostimograf, snimatelj i majstor kamere, scenarist i redatelj, osvjetljavač i majstor rasvjete... Više od desetak novih profesija radijskoga i televizijskoga stvaralaštva pridruženo je velikoj obitelji koja zajednički obilježava 90, odnosno 60 godina uspješnoga djelovanja. Brojke najbolje svjedoče o tim novostima: u prvom izdanju obrađene su 784 osobe, a u drugom njih 1375, sa 75% sasvim novih biografskih jedinica, s tim da je i većina preuzetih jedinica osvježena ili promijenjena. Znatne su i promjene u broju novih članaka koji se odnose na događaje – s 390 na 551 (ili 41% više), a povećan je i broj članaka koji obrađuju pojmove povezane s radijom

i televizijom – s 836 na 999 (19%). U cjelini, 45% posve novih članaka: drugo izdanje *Leksikona* u sa-držajnom je pogledu drukčije izdanje.

Od 16. V. 1926, nakon što je u Hrvatskoj, u Zagrebu, poslana u eter glasovita prva radijska poruka “Halo, halo, ovdje Radio Zagreb”, i nakon prvih televizijskih koraka na novoj medijskoj pla-neti, točno 30 godina nakon toga, radio i televizija u Hrvatskoj pisali su vlastitu povijest, ali i povijest društava i država kojima su i sami pripadali. U ve-likoj mjeri, ona je povezana s Radio Zagrebom i Televizijom Zagreb u nekadašnjoj državi, odno-sno Hrvatskim radijom i Hrvatskom televizijom nakon državnoga osamostaljenja Hrvatske. Ra-zvoj moderne tehnologije širi radijski i televizijski pejzaž, desetcima radijskih i televizijski postaja nacionalnoga i regionalnoga karaktera. *Leksikon* je nastojao odraziti i tu novu medijsku činjenicu.

Ideju za pokretanje drugoga izdanja *Leksiko-na radija i televizije* dao je u ljeto 2015. (tadašnji) glavni ravnatelj HRT-a Goran Radman: u njegovu mandatu proveden je najveći dio opsežnoga plana na kojem je bilo angažirano više desetaka suradni-ka iz Kuće i izvan nje; bez njihove predane surad-nje *Leksikon* ne bi bio uspješno završen. Preuzevši vodstvo HRT-a u vrijeme kad je rad na *Leksikonu* bio pri završetku, v. d. glavnoga ravnatelja Sini-ša Kovačić dao je potrebnu podršku da se cijeli projekt može privesti kraju. Uz tiskano izdanje, *Leksikon* će biti dostupan i u online izdanju, koje neće čekati 100. godišnjicu Radija i 70. godišnjicu Televizije da se obnovi; koristeći se blagodatima tehnologije, elektronsko će izdanje biti otvoreno za redovite promjene.

Mirko Galić

Učestalije kratice i simboli

akr.	akronim	RTZ	Radiotelevizija Zagreb
AV	audiovizualni	RZ	Radio Zagreb
engl.	engleski	st.	stoljeće
franc.	francuski	tal.	talijanski
HR	Hrvatski radio	TV	televizijski
HRT	Hrvatska radiotelevizija	TVZ	Televizija Zagreb
HTV	Hrvatska televizija	ugl.	uglavnom
lat.	latinski		
npr.	na primjer	→	vidi (upućuje na natuknicu pod
njem.	njemački		kojom je obrađen traženi termin
pr.	pravo (uz ime)		ili na članak u kojem se o njemu
RTV	radiotelevizijski		moгу naći dopunske obavijesti)

A

ABC (akr. od engl. American Broadcasting Company – Američka radio-difuzijska tvrtka) ▶ američka komercijalna RTV mreža sa sjedištem u New Yorku. Nastala je 1943, kad je, nakon odluke Kongresa da jedan vlasnik može

imati samo jednu radijsku mrežu, NBC jednu od svojih dviju mreža, Blue (Plava mreža), prodao Edwardu J. Nobleu. Današnje ime nosi od 1945, a emitiranje TV programa počelo je 1948. Najzaslužniji za uspjeh ABC-ja je L. H. Goldenson (predsjednik uprave 1953–86), koji je, nakon što je ujedinio ABC s kinomrežom Paramounta 1954. započeo suradnju s W. Disneyjem jednosatnom dječjom emisijom *Disneyland* koja se pod više imena prikazivala sve do 2008. Goldenson je u produkciju uključio i velike hollywoodske studije; ugovor ABC-ja i Warner Brosa o ekskluzivnoj dobavi programa (1955) označio je početak razdoblja u kojem su hollywoodske filmske kompanije postale najvećim dobavljačima programa za američku TV pa su tako znatan dio programa ABC-ja od sredine 1950-ih proizvodili i MGM te Twentieth Century-Fox. ABC je emitirao više serija koje su postale začetnicima novih formi; serija *77 Sunset Strip* (1958–64) među prvima je o privatnim detektivima, *Obitelj Kremenko* (*The Flintstones*, 1960–66) prva crtana serija emitirana u udarnom terminu, a miniserija *Korijeni* (*Roots*, 1977) prva se dnevno emitirala u nastavcima. Emisijama *Wide World of Sports* (1961) i *Monday Night Football* (1970) postavljeni su novi standardi sportskoga programa, a TV dnevnik ABC-ja postao je predložak za emisije tog tipa; ABC je tako 1976. prvi put postao najgledanija američka TV mreža. Od 1996. je u vlasništvu Walt Disney Company. Usprkos pojačanoj konkurenciji ABC je uspio ostati jednom od najgledanijih američkih TV mreža.

adaptacija ▶ prilagodba književnoga djela za televiziju (također ekranizacija) i radio, odnosno TV ili radijsko djelo nastalo prema književnomu predlošku. Od sredine 1930-ih TV produkcije usmjerile su se na adaptiranje književnih predložaka, slijedeći istovjetnu

filmsku tradiciju (tako je prva britanska TV drama bila adaptacija drame *Čovjek s cvijetom u ustima* L. Pirandella, emitirana 1930. u sklopu eksperimentalnog emitiranja BBC-ja). Razlog pritom nije bio samo komercijalne naravi (prepoznatljivost proizvoda publici) nego i u nedostatku izvornih TV scenarija: 75–90% TV miniserija nastalo je prema romanima, koji dramskim produkcijama pružaju gotove fabularne strukture i definirane likove. Osim romana za TV emitiranje adaptirane su drame, novele i stripovi, ali i drugi žanrovi (čak epovi i pjesme). U razdoblju tzv. zlatnog doba TV drame 1950-ih u Velikoj Britaniji i SAD-u adaptiran je veliki broj romana i drama (tada je počela i tradicija BBC-jevih adaptacija Shakespeareovih drama). Od 1970-ih format → miniserije uvriježio se kao najprikladniji za TV adaptacije, premda one trajanjem variraju od pola sata do tridesetosatnih serija, poput *Rata i sjećanja* (*War and Remembrance*, 1988, prema romanu H. Wouka). Uspon adaptacija u formi miniserija u SAD-u počeo je na PBS-u uvozom britanskih, prije svega BBC-jevih produkcija, kao što su *Saga o Forsyteovima* (*The Forsyte Saga*, 1967, prema romanu J. Galsworthyja), *Rani Churchillovi* (*The First Churchills*, 1969, po knjizi W. Churchilla) i *Ja, Klaudije* (*I, Claudius*, 1976, po romanima R. Gravesa), i njihovim emitiranjem u sklopu ciklusa *Masterpiece Theatre*. Velik uspjeh doživjela je adaptacija romana *Bogataš, siromah* (*Rich Man, Poor Man* I. Shawa, 1976–77), emitirana u tjednim nastavcima. Takav pristup učvršćen je u SAD-u uspjehom dvanaestosatne adaptacije genealoškog romana afroameričke tematike *Korijeni* (*Roots*, 1977) A. Haleyja, koju je u osam uzastopnih večeri pratilo više od 130 milijuna gledatelja (treći najgledaniji program u povijesti američke televizije). Adaptacije romana (uglavnom trivijalne književnosti) uvriježene su u većini TV žanrova; izdvajaju se one povijesnih romana (*Shogun*, prema romanu J. Clavella, 1980; *Sjever i jug – North and South*, prema romanu J. Jakesa, 1985–86) te detektivskih romana i novela (*Gospodica Marple – Miss Marple*, prema A. Christie, 1984–92, 2004–06; *Sherlock Holmes*, prema A. C. Doyleu, 1984–94; *Poirot*, prema A. Christie, 1989–2006).

adaptivno kodiranje (engl. adaptive bit rate, akr. ABR) ▶ proces obradbe i prijenosa signala pri kojem se linearni i nelinearni sadržaji kodiraju u više profila, optimalne brzine prijenosa pri određenoj rezoluciji sadržaja prilagođenoj za reprodukciju i prikaz na različitim korisničkim uređajima – pametnim telefonima, tabletima, računalima i pametnim televizorima. Od trenutno dostupnih i u svijetu korištenih protokola, kao što su HTTP Dynamic Streaming, MPEG-DASH, Smooth Streaming, usluga HRTi rabi HTTP Live Streaming. Korištenjem navedenih tehnika omogućuje se dinamička prilagodba brzine prijenosa trenutno dostupnoj propusnosti internetske veze, bez obzira na to služi li se u trenutku gledanja ili slušanja mobilnom mrežom ograničenoga prijenosnog kapaciteta ili kućnim mrežnim optičkim priključkom visokoga prijenosnog kapaciteta. Veća propusnost podrazumijeva bolju kvalitetu reprodukcije sadržaja, a time i bolje korisničko iskustvo. U slučaju sporije internetske veze sustav automatski prilagođuje kvalitetu reprodukcije kako bi korisnik neometano primao odabrani sadržaj.

aditivno miješanje boja → boje

Ad libitum ▶ dokumentarna radiodrama Zvonimira Bajsića, Maksima Jurjevića i Mirana Kučiša, emitirana na RZ-u 1973. Posvećena je tematici tzv. divljih, ilegalnih radiopostaja koje su u mnogim selima Hrvatskoga zagorja emitirale programe, mahom sastavljene od skladbi zabavne i narodne glazbe s gramofonskih ploča po (plaćenju) narudžbi slušatelja te od različitih obavijesti i poruka čime su, na svojevrstan način, zamijenile negdašnje seoske bubnjare. Dobila je prvu nagradu na međunarodnom radiofonskom natjecanju Prix Italia u Veneciji 1973.

AES (akr. od engl. Audio Engineering Society – Društvo audioinženjera) ▶ 1. međunarodna organizacija koja okuplja visokostručni inženjerski kadar i znanstveno osoblje s područja profesionalne audiotehnike. Osnovana je 17. IV. 1948. u New Yorku pod pokroviteljstvom tvrtke RCA. Najvažnije su joj zadaće organiziranje stručnih simpozija i tematskih izložbi radi praćenja i unaprjeđivanja tehnologije, diskusija i rješavanje problematike iz najsloženijih tehničko-tehnoloških područja, donošenje međunarodnih tehničkih standarda i normi povezanih s audiopodručjem. U suradnji s → EBU-om razvijeni su AES/EBU 3 audioformat i AES/EBU sučelje. 2. **AES/EBU** ili **AES3 format** → digitalni audioformati. 3. **AES/EBU** ili **AES3 sučelje**, priključno mjesto na profesionalnim digitalnim uređajima koje služi za međusobno povezivanje digitalnih audiosignala u AES/EBU 3 formatu. Sučelje može biti izvedeno u obliku simetrične XLR priključnice, asimetrične CINCH ili BNC priključnice ili kao optičko, izvedeno najčešće LC priključnicom za optički kabel.

Agbaba, Gradimir ▶ novinar i urednik (1947–2008). Vanjski suradnik RZ-a, a od 1972. urednik vijesti na TVZ-u. Uređivao i vodio emisije *Jučer, danas, sutra* i *Zagrebačka kronika*, a sa Z. Leticom surađivao na prvom cjelovečernjem magazinu *Slobodna srijeda*. Potkraj 1970-ih prvi urednik redakcije zagrebačkog programa, osmislio *Zagrebačku panoramu*; 1980-ih urednik i voditelj *TV Dnevnika*. Za Domovinskoga rata jedan od prvih ratnih reportera HRT-a. Suautor i suurednik emisija *TV izbor* i *Slikom na sliku* do kraja 1993. Jedan je od osnivača informativne redakcije CCN-a i TV Šibenik.

Agbaba, Nada ▶ spikerica (1922–1983). Na RZ-u 1951–72. vodila sve vrste radijskih emisija, sudjelovavši i u njihovoj realizaciji. Pripadala grupi radijskih djelatnika koji su, pod vodstvom J. Šentije, u studenom 1966. pridonijeli pripremi *Deklaracije o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika*. Zbog sjajnih interpretativnih mogućnosti i novoga spikerskog stila, tzv. pripovjedačkoga govorenja, bila je tražena ne samo u informativnoj nego i u svim ostalim vrstama produkcije RZ-a. Po mišljenju stručnjaka jedna od najboljih spikerica u povijesti hrvatskoga radija.

Agencija za elektroničke medije (akr. AEM) ▶ samostalna i nezavisna pravna osoba s javnim ovlastima na području elektroničkih medija, osnovana temeljem → Zakona o elektroničkim medijima. Agencija nadzire programe pružatelja medijskih usluga u elektroničkim medijima, regulira njihova prava i obveze, izdaje licence za obavljanje djelatnosti, dodjeljuje sredstava iz → Fonda za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija te obavlja druge aktivnosti propisane Zakonom. Osobit se nadzor vrši nad radom HRT-a, a u skladu sa Zakonom o HRT-u. Tijela AEM-a čine ravnatelj agencije i → Vijeće za elektroničke medije (VEM).

ma na području elektroničkih medija, osnovana temeljem → Zakona o elektroničkim medijima. Agencija nadzire programe pružatelja medijskih usluga u elektroničkim medijima, regulira njihova prava i obveze, izdaje licence za obavljanje djelatnosti, dodjeljuje sredstava iz → Fonda za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija te obavlja druge aktivnosti propisane Zakonom. Osobit se nadzor vrši nad radom HRT-a, a u skladu sa Zakonom o HRT-u. Tijela AEM-a čine ravnatelj agencije i → Vijeće za elektroničke medije (VEM).

agencijska TV vijest ▶ snimka koju agencije nude svojim pretplatnicima kroz sustav multilateralne razmjene. Obično su to montirane snimke događaja koje imaju tzv. it ton (international soundtrack), tj. popratni ton (atmosfera). Uz snimku uglavnom dolazi i tekst u elektroničkoj verziji koji sadržava opis događaja, transkript izjava sugovornika i popis kadrova (tzv. shot lista). Novinari se agencijskim snimkama koriste za pripremanje i montažu redakcijskih TV izvještaja o važnim događajima s mjesta na kojima TV kuća nema

dopisnika. Često se i sami dopisnici na terenu koriste agencijskim snimkama jer ne mogu pokriti sva zbivanja i lokacije. Koriste se samo dijelovi slikovne građe i izabrani tonski inserti i izjave, a novinari na temelju najnovijih podataka pišu novi tekst. Javni TV servisi koriste se i tzv. EVN razmjenom (Eurovision News Exchange), u kojoj se nude snimke TV kuća članica Eurovizije te Reuters TV-a i APTN-a, najpoznatijih agencija za distribuciju AV materijala.

agencijsko novinarstvo ▶ vrsta novinarstva prilagođena potrebi za brzim, preciznim i sažetim informacijama te izvješćima za različite medijske korisnike; sadržava vijesti i informacije koje su nepristrane, tj. bez vrijednosnih sudova. Agencijski novinari pretežno su anonimni. Nastanak agencijskog novinarstva povezan je s djelovanjem novinskih agencija početkom 19. st., a s razvojem tehnologije njegovim značajnim dijelom postali su fotoservisi. U Hrvatskoj se tim oblikom novinarstva bavi nacionalna novinska agencija Hina te Informativna katolička agencija (IKA). U svijetu su najpoznatije agencije Reuters, Associated Press (AP) i Agence France Press (AFP). S jačanjem TV tržišta novinske agencije proširile su svoju djelatnost, pa su neke od najjačih agencija za distribuciju video i TV materijala APTN i Reuters TV.

Agora ▶ informativna emisija posvećena nacionalnim manjinama, emitirala se na I. programu HR-a 2002–05, isprva jednom, a potom dvaput mjesečno; uređivala

ju je i vodila Ž. Mandić. Emisija je reportažama i izravnim javljanjima bilježila aktivnosti manjinskih zajednica u Hrvatskoj u očuvanju identitetskih tradicija (narodnih običaja, jezika, glazbe i sl.), nastojeći također u hrvatskom političkom i kulturnom životu uočiti i obraditi teme koje su se odnosile na ostvarivanje obveza iz Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina. Moto emisije bio je “Raznolikosti raduju”.

Akademija dramske umjetnosti (akr. ADU) ▶ visokoškolska ustanova u sastavu

Sveučilišta u Zagrebu. Osnovana 1950. kao Akademija za kazališnu umjetnost; osnivači i prvi nastavnici bili su B. Gavella, S. Batušić, D. Ivanišević, B. Klaić, R. Marković i J. Škavić (i prvi rektor). Drži se umjetničko-pedagoškim sljedbenikom Hrvatske dramske škole utemeljene 1896. Broj odsjeka povećavao se s prvih triju, glume, režije i scenografije, do sadašnjih osam – glume, kazališne i radiofonske režije, filmske i TV režije, snimanja, montaže, dramaturgije, produkcije i plesa. Studij filma i televizije organizirao je 1968. A. Babaja (na poticaj tadašnjeg rektora K. Spaića); potom su došli B. Belan i R. Tanhofer (montaža) te N. Tanhofer (snimanje). Nekoliko puta preimenovana, sadašnji naziv nosi od 1985. U okviru umjetničke nastavne produkcije godišnje proizvodi pedesetak kazališnih i plesnih i više od 100 filmskih i AV djela koja su često nagrađivana na uglednim hrvatskim i svjetskim festivalima. Tijekom godina ADU i HRT često su ugovorno surađivali,

AKADEMIJA DRAMSKE UMJETNOSTI, praktična nastava snimanja

uglavnom na koprodukcijama filmova. Brojni studenti debitirali su u okvirima takvih suradnji (L. Nola, I. Salaj, H. Hribar), diplomanti ADU-a često su na TVZ-u i HRT-u režirali TV drame, dok su nastavnici imali kao TV redatelji značajnu ulogu u formiranju estetike hrvatskih TV serija (B. Ivanda, N. Puhlovski). U raketiranju Zagreba 3. V. 1995. pogođena je zgrada ADU-a. Ranjena su dva zaposlenika i četiri studenta, od kojih je jedan (Luka Skračić) preminuo.

Akademija HRT-a ► organizacijska cjelina za obrazovanje novinara i ostalih kadrova HRT-a. Riječ je o sustavnom ulaganju u znanja i vještine u skladu sa strategijom razvoja HRT-a kao javnoga servisa. Osnivanje Akademije nastavak je projekta Edukacijski centar (EDU), pokrenutoga 2009 (inicijativa N. Gudelj, rukovoditeljica Akademije, ekipu su činili D. Flajpan, G. Jablanović, K. Knežević Wozdecky, S. Krovinović i M. Sladić). Projektom EDU centra započeto je korištenje iskustava EBU mreže, a inovativnim projektima Akademija uspješno sudjeluje na natjecanjima EU-a.

akcijska serija ► širok žanrovski termin koji označuje TV seriju u kojoj prevladavaju akcijski prizori. Pojam akcije, odnosno pustolovine pritom je nadžanrovsko određenje koje obuhvaća širok raspon žanrova unutar različitih tipova TV programa, a najčešće unutar narativnoga (igrane TV serije), kojima je fabula akcijske naravi ili je u njima središnja atrakcija. Akcijsku značajku najčešće poprimaju kriminalistički (detektivski, policijski, špijunski), ratni, znanstvenofantastični i western programi i serije, ali u načelu i svaki program koji uključuje prizore ljudske fizičke akcije. Tijekom 1950-ih akcijske su serije mahom bile vesterni (*Dim pištolja – Gunsmoke*), detektivske i policijske serije (*Dragnet*, *Nedodirljivi – The Untouchables*) te serije za djecu (*Pustolovine Rin Tin Tina – The Adventures of Rin Tin Tin*, *Zorro*), 1960-ih, u kontekstu hladnoga rata, špijunske akcijske serije (*Čovjek iz U. N. C. L. E.-a – The Man from U.N.C.L.E.*, *Nemoguća misija – Mission: Impossible*), 1970-e su donijele uspon policijskih i kriminalističkih serija s mladim i urbanim protagonistima (*Hawai Five-O*, *Starsky & Hutch*, *Charliejevi anđeli – Charlie's Angels*) te fantastičnih avantura (*Čovjek od šest milijuna dolara – The Six Million Dollar Man*, *Wonder Woman*), a 1980-ih akcijske su serije najčešće bile kriminalističke s parom ili skupinom koji se bore protiv zločina (*Hill Street Blues*, *Poroci Miamijski – Miami Vice*, *Magnum*). Tijekom 1990-ih najpopularnije su postale akcijske junakinje (*Ksena, princeza ratnica – Xena, Warrior Princess*; *Buffy, ubojica vampira – Buffy the Vampire Slayer*). Akcijski profil 2000-ih zadobivaju reality emisije (*Survivor*) i špijunske priče (*Nikita*, *24*, *Alias*), a 2010-ih i priče o superjunacima i tajnim organizacijama (*Arrow*, *Agenti S. H. I. E. L. D.-a – Agents of S.H.I.E.L.D.*).

akustika ► grana fizike koja izučava pojave i učinke širenja zvuka. Zvuk se zrakom širi u obliku valova, a

njegov intenzitet opada od izvora s kvadratom udaljenosti zbog kuglastog oblika zvučnih valova. Pri širenju u prostor zvuk dodatno slabi zbog apsorpcije u zraku, kao i na graničnim plohamo na koje nailazi (tlo, pregrade i sl.). Bitna su svojstva širenja zvuka refleksija (odraz) od čvrste plohe, difrakcija (ogib) oko rubova graničnih ploha te refrakcija (lom) pri prijelazu među sredstvima različitih gustoća. Sve navedene pojave utječu na zvučno polje u prostoru. Na otvorenom prostoru zvučno je polje podložno klimatskim utjecajima. U zatvorenom prostoru ono je homogenije zbog višestrukih refleksija koje se manifestiraju kao odjek. U zatvorenoj prostoriji nastoji se postići što veća difuznost zvuka, te eliminirati → jeka i stojni valovi, kako bi se postigla što veća kakvoća zvučnog polja u smislu razgovjetnosti govora i ugođe u glazbi pri izvođenju te slušanju ili snimanju zvuka.

Albahari, Ruben ► ton-majstor (1948). Na Višoj zrakoplovnoj školi stekao zvanje inženjera elektrotehnike. Od 1969. na TVZ-u kao ton-majstor i inženjer-tehnolog. Radio na više od 80 filmova i serija, a svojim snimkama dao je i značajan prinos fonoteci HRT-a. Dobitnik prve nagrade za ton u seriji *Jelenko* na TV festivalu u Portorožu 1982, a na Pulskom filmskom festivalu Zlatne arene za ton u filmovima *Orao* 1990. i *Vrijeme ratnika* 1992. te posebne Zlatne arene za ton 1995.

Alečković, Lamija ► novinarka, urednica i producentica (1977). Diplomirala na Hrvatskim studijima u Zagrebu; stručno se usavršavala u SAD-u 2007–08. kao stipendistica State Departmenta (ABC, NBC, CNN). Na HRT-u 2002–11. novinarka i urednica (*Dnevnik 3*, emisije vijesti na HTV1 i HTV2), suradnica na projektu digitalizacije proizvodnje IP-a HTV-a, u timu koji je pokretao informativni kanal HRT4. Dopsinica BHT-a iz Hrvatske 2006–07, predavačica na katedri novinarstva na Hrvatskim studijima 2009–11, potom izvršna producentica vijesti na Al Jazeera Balkans u Sarajevu, dio uredničkog tima Al Jazeera Media Networka. Od 2015. do 2016. ponovo na HRT-u kao rukovoditeljica IMS-a.

Alfier, Stipe ► novinar i urednik (1971). Diplomirao na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu u Zagrebu. Na HRT-u od 1993. Kao reporter počeo na Radio Sljemenu, a rad nastavio u *Zagrebačkoj panorami*; u redakcijama unutarnje i vanjske politike HTV-a radio za *Dnevnik* i političke magazine. Na

kon povratka iz SAD-a s usavršavanja i stipendije Voice of Amerika (2003), urednik deska, redakcije unutarnje politike, dnevnoga programa te izvršni urednik; bio i urednik *Dnevnika*, a od 2013. do 2016. i voditelj. Za TV izvještavanje 2000. primio nagradu HND-a Marija Jurić Zagorka.

aliasing (engl.) ▶ analogno-digitalna pretvorba

Al Jazeera ▶ satelitska informativna TV postaja sa sjedištem u Dohi (Katar). Jedna je od najvećih svjetskih news organizacija s dopisništvima u više od 80 zemalja. Pokrenuta je 1996. na poticaj katarskog emira Hamada bin Khalifa al-Thanija, koji je i financirao početak rada. Te je godine u proljeće prekinuto emitiranje BBC-jeva kanala na arapskom jeziku, pa su mnogi njegovi urednici i novinari prešli na Al Jazeera, donijevši visoke profesionalne standarde. Zahvaljujući satelitskomu emitiranju i dotad nezamislivoj slobodi govora u tom dijelu svijeta, Al Jazeera temeljito je promijenila bliskoistočni medijski krajolik. U njezinim debatnim emisijama o moralu, religiji, političkim i diplomatskim pitanjima prvi put u arapskom svijetu mogla su se čuti različita stajališta. Od 1999. program se emitira 24 sata dnevno. Usprkos prijeporima, do 2000. postala je najutjecajnijom agencijom vijesti u arapskom svijetu. Svjetsku pozornost privukla je 2001. nakon rujanskih napada u SAD-u i savezničke intervencije u Afganistanu, gdje je bila jedina TV postaja s ekipama koje su imale pristup objema stranama te je jedina dobivala i emitirala videoporuke terorističkog vođe Osame bin Ladena. S vremenom je Al Jazeera izrasla u medijsku mrežu Al Jazeera Media Network (AJMN), koja danas, uz Al Jazeera, emitira još pet TV kanala: Al Jazeera Mubasher Al-'Amma (izravni prijenosi bez komentara političkih i drugih događaja od javnog interesa, od 2005), Jeem-TV (program za djecu na arapskom jeziku, od 2005), Al Jazeera International (informativni program na engleskom jeziku, emitira se iz Dohe 12 sati na dan i po četiri sata iz Londona, Kuala Lumpura i Washingtona, od 2006), Al Jazeera Documentary Channel (na arapskom, od 2007), Al Jazeera Balkans (na bosanskom, crnogorskom, hrvatskom i srpskom, emitira se iz Sarajeva, od 2011). Kanal AJ+ dostupan je samo online na engleskom jeziku (2014). God. 2012. pokrenuta je i Al Jazeera America, ali je zbog slabe gledanosti u siječnju 2016. prestala s emitiranjem.

Al Jazeera Balkans (akr. AJB) ▶ informativni (news) kanal Al Jazeera Media Networka koji emitira program za područje Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Hrvatske, Kosova, Makedonije, Slovenije i Srbije; pokrenut je 2011. sa sjedištem u Sarajevu kao prvi kanal te mreže koji ne emitira program na arapskom ili engleskom jeziku. Osim središnjega studija u Sarajevu ima centre u Zagrebu, Beogradu, Skoplju i Podgorici, dopisnike u Prištini, Nišu, Banjoj Luci, kao i Washingtonu, Londo-

nu i Bruxellesu, a koristi se globalnom mrežom dopisništava matične mreže. Prvi direktor programa G. Milić.

Alkimonova jabuka ▶ radiodrama Zore Dirnbach, praižvedena 1963. na RZ-u. Režija M. Koletić, uloge: V. Drach, M. Grković, M. Oremović, Z. Strmec, B. Bonači. Likovi i radnja smješteni su u doba Trojanskoga rata, ali se u duhovitim dijalozima može razabrati više satiričnih i farsičnih aluzija na tadašnje društvene prilike. Djelo je uvršteno u dvije antologije hrvatskih radiodramskih tekstova (1966, 1998).

Alpe Dunav Jadran ▶ međunarodni TV magazin koji afirmira srednjoeuropske zemljopisne, povijesne i kulturne posebnosti, ljudske dosege i društvene vrijednosti. Na ideju o pokretanju transnacionalnog magazina došao je 1978. G. Ziesel dok je za ORF izvještavao iz Venecije o osnivanju Radne zajednice Alpe-Jadran. Prvo je pokrenuo radijsku emisiju sa sjedištem u Grazu, a 1982. u stvaranju televizijske inačice pridružili su mu se V. Boccardi, G. Deganutti, B. Bergant i B. Lentić s RTZ-a. U jednom je razdoblju okupljao 17 javnih radijskih i TV servisa iz sedam zemalja: Austrija (ORF), Bavarska (BR), Italija (RAI Bolzano i Trst), Hrvatska (HRT), Mađarska (MTV), Slovenija (RTV Slovenija) i Švicarska (RTSI Lugano). Uređuje se zajednički i emitira u svim zemljama u istom obliku i sadržaju. Do 1990. bio je medijski fenomen, jer je spajao javne ili državne televizije jedne nesvrstane zemlje, neutralnih zemalja te zemalja članica NATO-a i Varšavskoga pakta, pa je često nazivan prethodnicom Europe regija. Osvojio je desetak nagrada, uključujući Civic Award za integraciju i kulturnu raznolikost Europe 2007. Na HTV-u pripada u najdugovječnije europske TV koprodukcije. Uz stalnu autorsku i mentorsku podršku B. Lentića i nakon umirovljenja 1994. emisiju potpisuje Đ. Tomljenović, od 2002. urednica je D. Marjanović, kojoj se 2011. pridružuje B. Vučković – zajedno pokreću internetsku inačicu emisije alpedunavjadran.hrt.hr – a nakon njegova odlaska u mirovinu 2014. Ž. Lozo te od 2015. G. Škaljac-Narančić. Stalni je voditelj od 1990. M. Kokot, realizatorica od 1996. D. Gaković.

Altarac, Albert ▶ snimatelj (1948). Stekao zvanje direktora fotografije. Zaposlen 1970. kao prvi snimatelj

slike (s R. Tomićem) u TV centru Split. U HRT centru Split radio do umirovljenja 2013; snimao dokumentarne priloge za *Nedjeljno popodne*, a s novinarkom M. Mateljanom snimio prvu splitsku emisiju *Kronika*, preteču današnje *Panorame*. Suradivao s mnogim redateljima HRT-a, snimao uvodne emisije za splitski festival, reportaže sa sportskih događaja u Splitu i iz inozemstva te priloge za IP HTV-a. Od 1991. do 1995. snimatelj u Domovinskom ratu. Nositelj Spomenice Domovinskoga rata.

Altić, Emir ▶ ton-majstor (1965). Završio SAE Institute u Ljubljani. Od 1987. na RZ-u tehničar u snimanju. Za Domovinskoga rata tonski snimatelj u Informativnom programu; sudjelovao u tehničkoj uspostavi Radio postaja Okučani i Slunj. Radio na uvođenju digitalne tehnologije u snimanje i obradbu tonskoga signala na HR-u (za što je dobio godišnju nagradu HRT-a 2009). Ton-majstor na gotovo svim glazbenim snimanjima i velikim projektima HRT-a (Porin, Dora, svečanost primanja Hrvatske u Europsku uniju, mimohod Hrvatske vojske, Dubrovačke ljetne igre, Splitsko ljeto, Splitski festival, Zlatne žice Slavonije u Požegi, *The Voice – Najljepši glas Hrvatske* i dr.). Odlikovan medaljom Oluja.

AM ▶ kratica za amplitudnu modulaciju koja se koristi za prijenos radijskoga programa u srednjovalnom radiofrekvencijskom području (→ elektromagnetski valovi); iako je AM uobičajena oznaka za srednji val, koristi se i za kratki val. Nekad dominantan način emitiranja radijskoga programa, danas se sve manje koristi; posljednji srednjovalni odašiljač HRT-a ugašen je u Zadru 1. I. 2014, a emitiranje na kratkom valu završeno je 1. I. 2013.

Amanpour, Christiane ▶ američka novinarka (1958). Diplomirala na Sveučilištu Rhode Island u SAD-u. Od 1983. radi za CNN, od 1989. kao dopisnica iz Njemačke. Kao reporterka s kriznih žarišta izvještavala o padu N. Ceaușesca 1989. iz Rumunjske, o Zaljevskom ratu i o kurdskom ustanku u Iraku 1991. te iz Somalije, Ruande i Haitija. Izvještavala svjetsku javnost o ratnim događajima na prostoru bivše Jugoslavije i o agresiji na Hrvatsku i BiH 1990-ih. Od 2010. radi i na ABC-ju.

Ammarcord 1991–2001 ▶ četverodijelna dokumentarna serija Pavla Vranjicana o pobuni Srba u Hrvatskoj za Domovinskoga rata; djelomice emitirana na Novoj TV. U četiri emisije (*Ammarcord 1*, *Ammarcord 2*, *Komšije 1* i *Komšije 2*) prikupljena je opsežna dokumentarna građa, sastavljena pretežno od privatnih snimki te od priloga objavljenih na kninskoj i srpskoj televiziji. U prvom su planu zločini počinjeni na području tzv. Republike

Srpske Krajine i neki od njezinih glavnih sudionika, a uz to je prikazano i mnoštvo pojedinosti koje daju okvir toga vremena. Seriju je producirao I. Pandža-Orkan.

analiziranje slike (engl. scanning) ▶ postupak u TV kameri kojim se svjetlosni intenziteti u slici pretvaraju u električni signal. Nekad se kod analizirajućih cijevi svjetlo pretvaralo u električki signal elektronskim snopom, a u sadašnjim uređajima obavlja se u svjetlosno osjetljivim elementima → slikovnog senzora (CCD ili MOS). Analiziranje slike obavlja se vremenskim kontinuiranim slijedom i ponavlja se pri analiziranju horizontalne linije slijeva nadesno s horizontalnom frekvencijom, a u vertikalnom smjeru odozgo prema dolje s vertikalnom frekvencijom. U → PAL sustavu jedna **slika** (engl. frame) ima 625 linija. Horizontalna frekvencija jednaka je umnošku broja linija i frekvencije izmjene poluslika, koja treba biti 50 Hz radi uklanjanja efekta treptanja. Budući da je izmjenjivanje 50 slika u sekundi u početcima TV tehnologije bilo znatno više od potrebnoga, razvio se **sustav analiziranja s proredom** (engl. interlaced, oznaka "i"). U takvom načinu prvo se analiziraju horizontalne neparne linije, 1, 3, 5 itd., a zatim parne, 2, 4, 6 itd., pa se cijela TV slika sastoji od dviju poluslika (engl. field), neparne i parne, a svaka ima po 312,5 linija. U tom slučaju 50 Hz predstavlja frekvenciju izmjena poluslika. Unatoč tomu što se proces obavlja u jednom trenutku vremena, samo za jedan element slike, ipak je doživljaj, zbog osobina ljudskoga vida, kontinuiran, a reproducirana slika cjelovita. Kod slikovnih senzora slika se analizira prostornim slijedom horizontalnih linija. Takav postupak prikazivanja, spremanja ili prijenosa pokretne slike u kojem se linije svake slike iscrivaju redom naziva se **progresivno analiziranje** (engl. progressive, oznaka "p"), za razliku od tradicionalnoga TV naizmjeničnog iscrivavanja u ritmu poluslika. Prednosti su progresivnog analiziranja subjektivni dojam veće vertikalne razlučivosti, izbjegavanje treperenja horizontalnih uzoraka te jednostavnije sažimanje. **Broj slika** (engl. frame rate) predstavlja frekvenciju izmjene slika u sekundi. Ljudsko oko i mozak mogu procesirati 10 do 12 različitih sličica u sekundi. Kontinuiranom izmjenom statičnih slika svakih 100 ms ili brže stvara se dojam pokreta. Na tom se fenomenu temelji rad filma i televizije. Postoji različit broj slika u različitim sustavima; najvažniji su: 24p (standard u kinematografiji), 50i (standard za PAL, SDTV i HDTV), 50p (HDTV standard), 100p (UHD standard) i dr. Više vrijednosti broja slika koriste se za → sustave s usporenom reprodukcijom (engl. slow motion), gdje se u jedinici vremena snima znatno više slika, što omogućuje prikaze usporenih snimki s velikom razlučivošću.

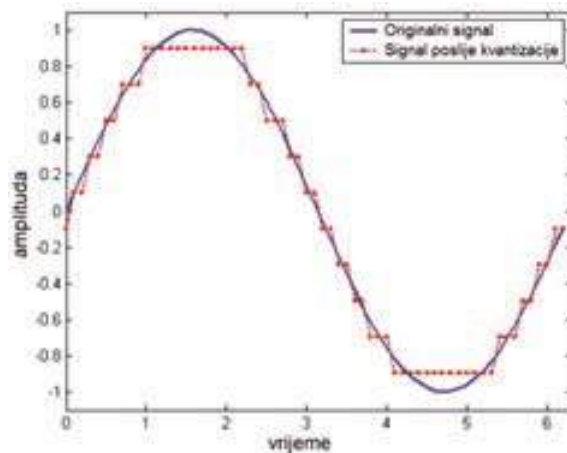
analogna televizija ▶ televizija kod koje se proizvodi, prenosi i odašilje analogni TV signal. U proizvodnji se koristi analogni → složeni videosignal u boji (→ PAL, → SECAM ili → NTSC) ili analogni → komponentni

videosignal. Program se snima i obrađuje na analognim snimačima i uređajima za obradbu. Analogna televizija sve se manje koristi, a dominira → digitalna proizvodnja, digitalni uređaji (→ kamere, video i tonska miješala → nelinearne montaže i dr.) i digitalno TV odašiljanje (→ digitalna televizija).

analogni signal ▶ signal koji se kontinuirano mijenja i može poprimiti bilo koju vrijednost, odnosno svaki promjenjivi signal koji je kontinuiran i u vremenu i u amplitudi.

analogno-digitalna migracija ▶ seljenje AV dokumenata, kao što su filmovi i videodokumenti, registriranih starim tehnologijama registracije s tzv. analognim ili kontinuiranim signalom na nove digitalne medije s diskretnim signalom. Entropija postupno, ali sigurno uništava sve nosače na kojima su upisane informacije. Služenjem se dokumenti oštećuju i postaju teško čitljivi, dok potpuno ne degradiraju, a informacije registrirane na njima postanu izgubljene. Osim prirodne degradacije uzrokovane entropijom, brze promjene tehnologije i nedostatak standardizacije zahtijevaju čestu migraciju informacija na nove medije kako bi bili čitljivi. Migracija je složen postupak koji zahtijeva velika financijska sredstva. S obzirom na to da su AV dokumenti televizije i posebno vrijedan dio nacionalne baštine, analogno/digitalna migracija u mnogim se zemljama zakonski regulira.

analogno-digitalna pretvorba (krat. A/D) ▶ pretvorba kontinuiranoga, analognog signala u digitalni. Sastavni je dio suvremenih sustava za obradbu, pohranu i prijenos informacija. Digitalna je informacija pri prijenosu i obradbi znatno manje podložna smetnjama, izobličavanju, oštećenju i drugim utjecajima nego što je to analogna informacija. Pretvorba se obavlja analogno-digitalnim pretvornikom (A/D pretvornik ili ADC, prema engl. analog-to-digital converter). Koraci toga procesa su: diskretizacija po vremenu i/ili prostoru (uzorkovanje), diskretizacija po amplitudi (kvantizacija) te pretvorba diskretnih vrijednosti amplitude u digitalnu vrijednost (kodiranje). Ako je frekvencija uzorkovanja neodgovarajuća, može doći do pojave tzv. **aliasinga** (engl.), koji se manifestira kao oštećenje ili izobličenje videosignala i audiosignala. Problem aliasinga rješava se tehnikama antialiasinga, koje se temelje na tehnikama filtriranja. Nakon uzorkovanja potrebno je provesti **kvantizaciju** (zaokruživanje) uzorkovanog signala kako bi on mogao biti korišten u sustavima za obradbu koji rade s brojevima s konačnom točnošću. Razlika između originalnoga (analognog) signala (označen plavom bojom) i signala nakon uzorkovanja (svakom uzorku dodijeljena je jedna vrijednost – crveni signal, kako bi se mogao opisati brojem) naziva se šum kvantizacije. Šum kvantizacije smanjuje se s povećanjem broja uzoraka. Cijeli postupak pretvorbe analogne veličine u diskretnu

ANALOGNO-DIGITALNA PRETVORBA

digitalnu naziva se digitalizacija. Nakon elektroničke obradbe neke je informacije prikladno prikazati u digitalnom obliku (npr. mjerne vrijednosti), a neke je potrebno vratiti u analogni oblik (npr. zvuk, sliku). Tad se provodi **digitalno-analognu pretvorbu** (krat. D/A), i to s pomoću digitalno-analognoga pretvornika (D/A pretvornik ili DAC). Načini realizacije D/A pretvornika vrlo su raznoliki, ali u načelu se koriste mrežom otpora ili mrežom strujnih izvora u tzv. paralelnoj pretvorbi, kad se u jednom koraku binarnoj kombinaciji dodjeljuje izlazni signal. Analogno-digitalna i obratna pretvorba gotovo su redoviti postupci suvremene elektroničke obradbe informacija, čak i u područjima u kojima se obrađuju po prirodi analogne informacije, kao što su zvuk, slika, mjerni podatci u sustavu i dr. Tako se pretvorba analognog signala u digitalni koristi npr. prilikom prilagodbe analognih videosignala ili tonskih signala na ulazu u digitalni uređaj (pretvorba analognih mikrofonskih signala prije ulaza u digitalno tonsko miješalo), dok se pretvorba digitalnog signala u analogni provodi za potrebe monitoringa ili za potrebe obradbe digitalnih signala u analognim uređajima.

anchor (engl.) ▶ voditelj

Andromeda ▶ emisija posvećena astronomiji, astrofizici i astronautici, emitira se na II. programu HR-a od 1997. Urednica i voditeljica T. Devčić. U emisiji se komentiraju vijesti iz znanosti, a na pitanja slušatelja odgovaraju znanstvenici s Fizičkog odsjeka Prirodoslovno-matematičkog fakulteta u Zagrebu, Instituta za fiziku, Instituta Ruđer Bošković i drugih znanstvenih institucija u Hrvatskoj. Najčešći suradnici u emisiji jesu K. Korlević, voditelj Zvezdarnice Višnja, te A. Radonić, voditelj Planetarija Tehničkoga muzeja u Zagrebu.

Angelis, Aris ▶ novinar (1946). Diplomirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Od 1973. novinar na RZ-u. Autor i urednik mnogobrojnih ciklusa emisija (*Ljudi*

Aris ANGELIS na snimanju TV serije *Život Jozefine Žiha*, 1987.

XX. stoljeća, *Život Jozefine Žiha*, *Zvijezde tamnog sjaja*, *Glazbeni kalendar*, *Zlatne ploče*, *Priča o jednom uspjehu i 70 godina glazbe na Radiju*), autor više od tri tisuće emisija te dvadesetak radiodrama. Dobitnik nagrade Zlatno pero HND-a 1988. i nagrade Ivan Šibl HRT-a 2002. Prema ciklusu *Ljudi XX. stoljeća* 2011. i 2015. objavio istoimene knjige.

Animatik ▶ TV emisija posvećena animaciji, emitira se na HTV3 od 2012. Uz animirane filmove hrvatskih i inozemnih autora, koji se u sklopu emisije, prikazuju u cijelosti, tematizira i različite aspekte rada na animiranom filmu. Ovisno o temi, u emisiji kroz priloge i studijske razgovore sudjeluju autori animiranih filmova, filmski kritičari i filmolozi te organizatori festivala na kojima se animirani filmovi prikazuju. Urednik je K. Zubčić, redatelj V. Knežević, voditelj B. Picula, a vizualni identitet rad je S. Bogojevića Naratha.

Animavizija ▶ posebni program TVZ-a o animaciji, realiziran u povodu VIII. svjetskog festivala animiranog filma u Zagrebu 1988. Sastojao se od razgovora s autorima, prikaza različitih smjerova animacije te vijesti i zanimljivosti iz svijeta animiranog filma. Animavizija je bila prva veća koprodukcija TVZ-a s prvim privatnim TV poduzetnicima u nas, a na temelju tog iskustva poslije je na Z3 nastala istoimena koprodukcijska TV emisija.

anketa ▶ oblik izvještavanja, čest na radiju i televiziji, koji se sastoji od novinarskog uvoda i kratkih odgovora više osoba na isto pitanje. Koristi se za prikupljanje podataka, kao dopuna neke vijesti, a još češće radi ilustriranja raspona gledišta ili informiranosti o nekoj temi, s ciljem da se ožive složeniji prilozima. Sugovornici se odabiru ovisno o temi (po stručnosti, pripadnosti određenoj interesnoj skupini, među svjedocima nekog događaja ili nasumce među prolaznicima). Sugovornici ili odgovori ne bi se smjeli odabirati radi potkrepljivanja teze. Novinarska anketa nema pouzdanost demokratskog postupka (→ gledanost/slušanost/posjećenost).

Anno domini 1573 ▶ igrana TV serija prikazana na TVZ-u u četiri nastavka 1979. Nastala paralelno s dugometražnim igranim filmom *Seljačka buna 1573* (1975), u povodu 400. obljetnice Seljačke bune (1573), vizualno je bogat spektakl dojmivih masovnih prizora i dijaloga na kajkavštini prožetih fatalizmom na krležijanskom tragu. Scenarist i redatelj V. Mimica, kamera B. Blažina, montaža V. Lukovac, kostimografija F. Kulmer, scenografija V. Despotović, glazba A. Kabiljo. Urednik: N. Fabio. Uloge: S. Mimica, F. Šovagović, M. Nemet, P. Vuisić, V. Živojinović, F. Majetić, Z. Heršak, B. Festini, Z. Črnko, Đ. Utješanović, M. Ergović, Z. Trach, M. Kri-vokapić, F. Konjhodžić i dr. Film je na Festivalu u Puli dobio Veliku brončanu arenu, Zlatnu arenu za kameru

i za glazbu (prvi hrvatski objavljeni filmski soundtrack). TVZ je desetak godina prije, 1963, proizveo i prikazao četverodijelnu seriju *Seljačka buna*, temeljenu na romanu A. Šenoa (redatelj i scenarist D. Marušić).

antena (od lat. antenna – jedreni križ) ▶ vodič ili sustav vodiča koji služe za isijavanje ili prijam elektromagnetskih valova. U uporabi su brojni oblici antena i antenskih sustava, ovisno o dužini vala (frekvencijskom području) i o namjeni. **Dipol antena** jedan je od osnovnih tipova antena, duljina kojih je proporcionalna valnoj duljini signala. **Parabolična antena** visoko je usmjerena antena, s reflektorom u obliku rotacijskoga paraboloïda, u pravilu u uporabi na frekvencijama u području gigaherca (GHz). **Antena s oblikovanim snopom** (engl. shaped-beam antenna) tip je antene na satelitu, sa snopom koji je oblikovan prema obliku teritorija kojemu je namijenjen. Jedan od načina za oblikovanje snopa jest primjena višestrukih obasjivača (iluminatora) oko žarišta paraboloïdnog reflektora. **Antenski dijagram** jest krivulja koja predstavlja, u pravokutnim ili polarnim koordinatama, dobitak antene u različitim smjerovima u odnosu na određenu ravninu ili prostor. **Dobitak antene** jest omjer, uobičajeno izražen u decibelima (dBi, dBd), snage narinute na ulazu referentnoj anteni prema snazi narinutoj danoj anteni kako bi proizvela, u danom

smjeru, istu jakost polja ili jednaku gustoću toka snage na istoj udaljenosti. **Izotropna antena** (izotropni radiator) idealno je neusmjerena antena, postoji samo kao teorijski pojam, ali služi kao osnovni predložak prema kojemu se uspoređuju karakteristike realnih antena – kao emisijska emitirala bi jednoliko po cijeloj sferi, a kao prijamna primala bi jednoliko iz cijele sfere. Izotropna je antena i osnovna **referentna antena**, ali se kao referentna antena koriste i poluvalni dipol i monopol (vertikalna antena, kratka s obzirom na dužinu vala). Višestruka antena sastavljena od jednog napajano g dipola i više nenapajanih dipola zove se **Yagi antena** (po H. Yagiju). Takva antena vrsta je usmjerene antene u jednoj polarizacijskoj ravnini. Dobitak Yagi antene proporcionalan je broju elemenata antene u odnosu na dipol antenu. Za prijam TV signala najčešće se koriste Yagi i **logaritamske** antene. Yagi ima bolju usmjerenost, bolji faktor pojačanja i omjer naprijed-nazad, a logaritamska ima širi kut prijma i pokriva široki frekvencijski opseg. Radijski i TV signali na velikim se odašiljačkim objektima odašilju pomoću antenskih sustava složenih od većeg broja pojedinačnih antena. Za napajanje takvih sustava potreban je pojni vod, posebno građen vodič ili kabel kojim se elektromagnetska energija prenosi od odašiljača do antene. S obzirom na velike snage i visoke frekvencije koje prenosi, takav kabel

ANNO DOMINI 1573, Fabijan Šovagović

ANTENA, postavljanje antenskoga stupa odašiljača OTV-a na vrh zgrade u Ulici braće Domany u Zagrebu, 1990.

čini znatan segment cjelokupnoga antenskog sustava. Razvoj bežičnih komunikacija i sve veći zahtjevi za višim kapacitetima i brzinama prijenosa doveli su do razvoja sustava temeljenih na konceptu tzv. **pametnih antena** (engl. smart antennas) koji predstavljaju antenske nizove s nekoliko antenskih elemenata gdje svaki odašilje drugačiji podatkovni niz, a na prijammiku se vrši superpozicija svih odaslanih signala. Za posebne namjene koriste se i **aktivne antene**, koje – za razliku od pasivnih – uz dodatak jedne ili više elektroničkih komponenti mogu upravljati smjerom i ostalim karakteristikama antenskog dijagrama, čime se smanjuje izračena snaga i bolje iskorištava frekvenzijski spektar.

Antena Zagreb (prije Obiteljski radio) ▶ radijska postaja s koncesijom za područje Zagrebačke županije i Grada Zagreba; emitirati je počela 1996, a današnje ime nosi od 2008. Utemeljitelj joj je J. Hrvačić, prva glavna urednica bila je M. Mučalo, a današnji je glavni urednik H. Barišić. U programu, koncipiranom prema organizaciji života u urbanoj sredini, nastoji realizirati osnovne postulate društveno odgovorne uloge medija – informirati, obrazovati i zabaviti. Značajnije emisije: *Jutarnji show* s T. Loos i S. Bunetom, *Prijepodne* s B. Kolar, *Poslijepopodne* sa S. Lozarom, *Večer* sa Z. Muck-Sušec, *Bullhit* s L. Bulićem.

Antolić, Davor ▶ likovni umjetnik i scenograf (1965). Diplomirao na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu. Od 1990. za HRT oblikovao niz scenografija, u kojima se često poigravao odnosima arhitekture i svjetla (*Briljanteen*, *Dizalica*, *Hit depo*, *Kruške i jabuke*, *U istom loncu*, *Gušti su gušti*, *TV Bingo*, *Nedjeljom u 2*, *Evergreen*, *Otvoreno*, *Drugi format*, *Porin*, *Runjićeve večeri*, *Crni mačak*, *HNL*, *Premijer liga*, *Izbori RH*, *Zagrebački festival*, *EBU festival*, *Juhuhu*, *The Voice – Najljepši glas Hrvatske* i dr.). Bavi se i kazališnom (*Igra u dvoje*, *Palčica*, *Waitapu*, *Pinokio*, *Kultura u predgrađu*) te filmskom scenografijom (*SafeHouse*). U likovnom izričaju prepoznatljiv po neonskim instalacijama, koje je izlagao u Amsterdamu, Berlinu, Regensburgu, Zagrebu, Puli, Dubrovniku i dr.

Antologija pripovijetke ▶ emisija III. programa HR-a, emitira se od 1993. U interpretaciji dramskog umjetnika svaki tjedan predstavlja novoprevedenu pripovijetku iz svjetske baštine, s informativno-kritičkim uvodom o izabranom djelu i autoru. U emisiji surađuju istaknuti prevoditelji, a posebna pozornost posvećuje se ravnomjernoj zastupljenosti autora iz različitih kulturnojezičnih sredina. Među najslušanim je emisijama III. programa. Urednik je B. B. Horvat.

Antologija suvremene hrvatske književnosti ▶ serija TV emisija započeta u redakciji Školske televizije 1969. Proizvodnja je trajala tridesetak godina, uredni-

ANTOLOGIJA SUVREMENE HRVATSKE KNJIŽEVNOSTI, Vjekoslav Majer

ca je bila D. Milazzi Vrabec. Prvi u seriji bio je TV portret G. Krkleca, scenarist je bio A. Stipčević, a redatelj Z. Sudović. Slijedili su portreti D. Cesarića, D. Tadijanovića, V. Majera, D. Ivaniševića, J. Kaštelana, N. Šopa, M. Peića, Z. Goloba i dr. Autori scenarija bili su književnici i kritičari, među ostalima D. Jelčić, D. Horvatić, J. Pupačić, S. Vereš i V. Pavletić, a režiju su potpisivali Z. Sudović, Z. Prelog, B. Slanina, Z. Tadić, T. Radić, L. Jojić, M. Jović, M. Wolf, P. Šarčević i dr. Književne tekstove interpretirali su dramski umjetnici.

Antoniazio, Drago ▶ novinar i urednik (1929). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Radio kao profesor hrvatskoga jezika u Puli 1956–61, zatim do umirovljenja 1991. kao novinar, komentator i urednik TV Zagreb. Dugogodišnji predsjednik Matice umirovljenika grada Zagreba.

Antunović Jović, Ivana ▶ novinarka i urednica (1972). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Na HRT-u od 1995. prati događaje iz kulture za emisije Informativnog programa. U emisiji *Pola ure kulture* 1996–2015. radila zapažene reportaže s temama iz kulturne politike, arhitekture, dizajna i dr. Radi za emisije *Kratki susreti*, kronike Splitskoga ljeta, Eurokazaza i Tjedna suvremenoga plesa. Od 2013. uređuje *Emisiju*, a te je godine na HRT3 pokrenula i emisiju *Trikultura*. Od 2015. jedna je od urednica i voditeljica emisije *Samo kulturno, molim*. Autorica je dokumentarnoga filma *Banana Split* (2002).

Anzulović, Vladimir (Zula) ▶ novinar i sportski djelatnik (1935–1992). Počeo u Savezu sportova Zagreba 1961, zatim dopisnik beogradskoga *Sporta* iz Zagreba 1964–76. Novinar u sportskoj redakciji TVZ-a 1977–87; izvještavao i komentirao nogometne, košarkaške, vaterpolske i rukometne utakmice. Od 1987. na profesionalnim dužnostima u košarkaškom klubu Cibona.

apsorpcija ▶ **1. apsorpcija elektromagnetskoga vala**, proces gušenja elektromagnetskoga vala njegovim širenjem kroz prostor (→ rasprostiranje elektromagnetskoga vala). Prilikom širenja površinskoga elektromagnetskoga vala dio se apsorbira u tlu, a u troposferi apsorpcija nastaje istodobno s raspršenjem i posebno je izražena na visokim frekvencijama. **2. apsorpcija zvuka** → zvuk.

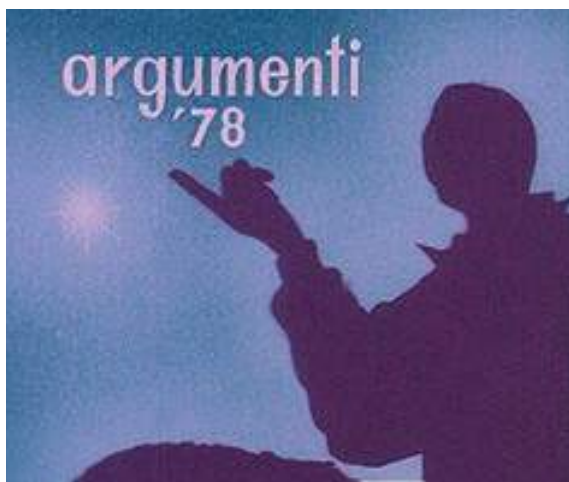
Aranjoš, Stjepan ▶ violist, urednik i producent (1914–2007). Violu je učio kod V. Humla, a kompoziciju studirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Od 1935. s prekidima bio violist Zagrebačke filharmonije, od 1938. član opernog orkestra, od 1940. Simfonijskog orkestra Radio stanice Zagreb, a potom, zbog dobroga poznavanja glazbene literature, njezin urednik za klasičnu glazbu. Od 1954. do 1964. bio muzički urednik i urednik za ansamble RZ-a. Potaknuo je osnivanje više komornih

i orkestralnih sastava, u kojima je i sam nastupao, osobito Komornog orkestra RZ-a, Simfonijskog orkestra jugoslavenske radiodifuzije te Zagrebačkih solista. Za organizacijski rad na RZ-u 1951. odlikovan je Ordenom rada.

ARD (akr. od njem. Arbeitsgemeinschaft der öffentlich-rechtlichen Rundfunkanstalten der Bundesrepublik Deutschland – Udruženje javnih radiodifuzijskih postaja Savezne Republike Njemačke) ▶ njemačka javna radiotelevizija. Sjedište je glavnog tajništva u Berlinu, a programske direkcije u Münchenu. S obzirom na to da su nakon II. svjetskog rata savezničke vlasti predvidjele da njemački javni RTV sustav bude decentraliziran i federalno ustrojen te urednički i financijski neovisan o vlasti, zakonom je propisano da nove radiodifuzijske tvrtke budu nevladine i neprofitne organizacije pod nadzorom dvaju tijela. Radiodifuzijsko vijeće (Rundfunkrat) nadzire program, a Nadzorni odbor (Verwaltungsrat) poslovanje. Članove obaju tijela imenuju različiti institucionalni sudionici njemačkoga javnog i političkog života. ARD je osnovan 1950, kad je počeo emitirati radijski program, a TV program emitira od 1954. Ima 10 članica, devet regionalnih (BR München, HR Frankfurt am Main, MDR Leipzig, NDR Hamburg, RB Bremen, RBB Berlin, SR Saarbrücken, SWR Stuttgart i WDR Köln) i međunarodni radiodifuzijski servis DW (Deutsche Welle). Na nacionalnoj razini ARD emitira prvi TV kanal (Das Erste), a regionalne članice, u suradnji ili samostalno, od 1964. emitiraju treći TV kanal ("die Dritten") u više lokalnih inačica. Svaka članica za svoje područje emitira više radijskih kanala. Ima i nekoliko satelitskih kanala: u partnerstvu sa ZDF-om kanale KL.KA (dječji program) i Phoenix (dokumentarni i informativni program), a s inozemnim partnerima kanale 3Sat (kultura i znanost) i Arte (kultura i umjetnost). Sa ZDF-om zajednički upravlja i nacionalnom radijskom mrežom Deutschlandradio. Financira se pretplatom, a zbog ograničenja reklamiranja reklamni je prihod zanemariv (1,1%). Najveća je javna RTV na svijetu, ima 20 600 zaposlenih i godišnji prihod od 6,485 mlrd. eura (2015).

Arežina, Duško ▶ komentator i kritičar (1938–2001). Diplomirao i magistrirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Isprva, kao književni kritičar, vanjski suradnik na RZ-u, gdje je zaposlen od 1979, potom do umirovljenja 1994. komentator u Kulturnoj redakciji TVZ-a, poslije HTV-a. Uređivao mnogobrojne emisije (npr. kronike festivala u Splitu i Dubrovniku), bio autor više TV portreta hrvatskih pisaca. Kritike objavljujane na radiju i televiziji te u dnevnom tisku objavio je u knjizi *Iz noći u noć* (1976). Prevodio s ruskoga i francuskoga jezika.

Argumenti ▶ vanjskopolički magazin TVZ-a, emitirao se 1974–90. Pokrenuo ga je i uređivao M. Vojković,

prvi realizator A. Gjurčević. Bio je pretežno usmjeren na aktualna zbivanja u svijetu, ali se bavio i analizom trajnijih političkih i društveno-ekonomskih fenomena. U programu su emitirani mnogobrojni intervjui sa šefovima država i drugim istaknutim političarima, osobito iz nesvrstanih zemalja. Novinari koji su surađivali u emisiji povremeno su odlazili u inozemstvo kako bi izvješćivali o važnim svjetskim događajima, što je pridonosilo aktualnosti i vrijednosti emisije. Magazin je preuzimala i mreža JRT-a, odnosno njezino štokavsko govorno područje.

Arhanić, Marijan ▶ redatelj (1930–2003). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Redatelj dugometražnih igranih filmova *Poslijepodne jednog fazana* (1972) i *Letači velikog neba* (1977), za koji je dobio brojne nagrade i priznanja (diploma žirija Festivala igranog filma u Puli, Zlatni vijenac revije *Studio 1972*, Grand prix II. festivala filmova za mladež u Parizu, nagrada na festivalu u Avellinu 1978). S TVZ-om surađivao kao redatelj i scenarist dokumentarnih emisija o povijesti, književnosti i likovnoj umjetnosti, među kojima se posebno ističu TV portreti o S. Raškaj, A. Krizmanić, J. Račiću

Marijan ARHANIĆ

i A. Masli. Režirao i TV serije *Kultura govora*, *Usmena književnost*, *Kulturna baština Hrvatske*, *Zagrebačke priče i predaje* i dr.

arhivska snimka ▶ slika ili zvučni zapis pohranjen u arhivu i upotrijebljen za stvaranje novih audiovizualnih sadržaja. Arhivska snimka iz koje se može odmah utvrditi da je snimljena u prijašnjem vremenu mora biti grafički označena ili najavljena kako bi se izbjegla mogućnost da je gledatelj ili slušatelj doživi kao aktualnu.

arhivski hladnjak ▶ prostorija za dugoročno čuvanje filma na sniženoj temperaturi; posebno izoliran dio arhivskoga spremišta opremljen rashladnim uređajima i njihovom kontrolom. Po preporukama EBU-a iz 2000. za dugoročno čuvanje filma preporuča se temperatura od 5°C i relativna vlaga od 20% (oko 500 godina). U hladnjak se stavljaju najvrjedniji filmovi, pa je on istodobno i trezor. Arhiv HTV-a na sniženoj temperaturi TV filmove čuva od 1975.

arhivski mediji ▶ mediji za pohranu audiovizualnoga gradiva. Nakon filma – koji je i danas u uporabi, premda vrlo rijetko – u RTZ-u se 1964. uvela dvoinčna magnetoskopska vrpca (AVR). U AV arhivu, osim filma i AVR-a, čuva se i VPR (jednoinčna vrpca), U-matic (prvi format s videovrpcom u kazeti) te betacam formate – kazete s vrpcom od pola inča (Betacam SP, Digital Betacam, SX Betacam i IMX Betacam). AVR, VPR i U-matic tehnologije s vremenom su napuštene, ali su na njima pohranjeni vrijedni AV sadržaji. Postupkom migracije, presnimavanjem na suvremene medije, AV gradivo spašava se od propadanja i čini dostupnim u proizvodnji i emitiranju. Postupak je dugotrajan i skup. Prelaskom na digitalnu proizvodnju digitalizacijom cjelokupnoga gradiva stvara se digitalni arhiv. Najugroženije gradivo nalazi se na magnetnim medijima koji imaju relativno kratak vijek trajanja, dok je film, premda najstariji medij pohrane, najmanje fizički ugrožen. Količina je AV gradiva pohranjenoga u AV arhivu HRT-a ogromna (film – 37 000 sati, AVR – 3000 sati, VPR – 10 000 sati, U-matic – 4000 sati, betacam analogni – 220 000 sati, betacam, digitalni – 160 000 sati). Mediji su pohranjeni u moderno opremljenom, klimatiziranom spremištu. Posebno vrijedni i osjetljivi filmovi nalaze se u → arhivskom hladnjaku, a povijesno najvrjedniji AV sadržaji na betacam formatu čuvaju se u sefu.

Arledge, Roone ▶ američki producent i urednik (1931–2002). Na mreži ABC bio direktor sportskoga 1968–86. i informativnog TV programa 1977–98. Zaslužan za preoblikovanje TV programa u SAD-u i diljem svijeta. Držao je da je sport okosnica programa, pa je počeo intenzivno koristiti uređaj za sporo ponavljanje prizora, a kamere je – suprotno dotadašnjim prijenosi- ma, koji su pratili samo ono što se zbiva na igralištu –

razmjestio tako da snimaju i krupne planove gledatelja, igrača i trenera. Za vodene sportove prvi je upotrijebio podvodne kamere. Kao bitnu sastavnicu TV vijesti nametnuo je vizualnu komponentu, a u TV dnevnik uveo je elektroničku grafiku.

Armstrong, Edwin H. ▶ američki izumitelj (1890–1954). Profesor na Sveučilištu Columbia. Njegova istraživanja znatno su utjecala na razvoj radija i televizije: primijenio je načelo povratne veze (1913) i konstruirao oscilator s triodom (Armstrongov oscilator), što je omogućilo izgradnju pouzdanih radioodašiljača, konstruirao super-heterodinski prijamnik (1918), koji je korištenjem međufrekvencije osjetno poboljšao osjetljivost i selektivnost prijamnika i do danas ostao temeljnim dijelom svakoga radijskog prijamnika, te super-regenerativni krug (1922), koji je omogućio znatno veća pojačanja prijamnog signala. Istražujući 1933. kako otkloniti statičke smetnje u radijskom signalu, sastavio je prve sklopove koji se za prijenos signala koriste modulacijom frekvencije (FM) i time bitno poboljšao odnos signala i šuma. U Alpineu (New Jersey) 1939. osnovao prvu eksperimentalnu FM postaju. Svaki radijski i TV prijamnik te radarski sustav rabe njegov superheterodinski krug, a FM radio postao je svjetskim standardom.

Arnheim, Rudolf ▶ njemački teoretičar filma, medija i umjetnosti (1904–2007). Diplomirao na Sveučilištu u Berlinu, gdje je i doktorirao. Od 1940. u SAD-u, gdje je bio sveučilišni profesor psihologije umjetnosti (na Harvardu i dr.). U studiji *Film kao umjetnost (Film als Kunst, 1932)* analizirao razlike filmske slike i fizičke zbilje, pronalazeći u njima specifične filmske estetske mogućnosti. Zapažene su i njegove studije s područja psihologije likovnih umjetnosti, napose *Umjetnost i vizualno opažanje (Art and Visual Perception, 1954)*. Jedan od najranijih teoretičara radija kao medija; 1936. objavio studiju *Radio: umjetnost zvuka (Radio: The Art of Sound)*, u kojoj je nastojao definirati specifična medijska svojstva radija, a kao suradnik Sveučilišta Columbia 1940-ih analizirao je utjecaj sadržaja dnevnih radijskih soap opera na slušatelje, napose žene, i njihovu identifikaciju s pripovjednim svijetom žanra (*Svijet dnevnog serijala – The World of the Daytime Serial*). Tim je radom, uz studije H. Herzog i H. Kaufman, začeo analize soap opera, a u širem smislu i sociopsihološke recepcijske studije medijskih sadržaja.

Ars Acustica ▶ emisija III. programa HR-a, emitira se od 1995; propituje inovativne pristupe glazbenim i dramskim formama, eksperimentira sa zvukom te promovira djela izvorno skladana za radio (zvučni pejzaži, instalacije, radiopoezija, nove dramske forme i dr.), a kroz suradnju s članicama istoimene skupine Euroradija i najnovija svjetska ostvarenja svjetskih u mediju zvuka (sound art).

Arte (akr. od franc. Association relative à la télévision européenne – Udruga povezana s europskom televizijom) ▶ francusko-njemački javni TV kanal koji emitira uglavnom emisije iz kulture i umjetnosti. Ne emitira reklame, a financira se novcem od pristojbe za javni servis. Čine ga kompanije Arte GEIE i Arte France (Francuska) te Arte Deutschland (Njemačka). Počevši s emitiranjem u svibnju 1992, bio je prvi kanal u povijesti TV-a izvorno namijenjen publikama u dvjema zemljama. Temeljna ideja bila mu je zbližavanje Francuza i Nijemaca kroz kulturu te promicanje europske kulturne integracije. Sve emisije emitiraju se istodobno na oba jezika, s dvojezičnim ili jednojezičnim titlom, sinkroniziranim prijevodom, odnosno s dvama odvojenim zvučnim zapisima. Od 2015. dostupan je titlovan prijevod na engleskom i španjolskom jeziku. Više od 85% programa europske je proizvodnje, a dostupan je u 165 milijuna europskih kućanstava, preko satelitskoga signala i u Sjevernoj Africi, na Bliskom istoku te u dijelu središnje Azije.

artefakti ▶ vidljive smetnje na TV uređaju, kvadratične konture u području slike. Posljedica su tehničkog ograničenja sustava; nastaju prilikom sažimanja (kompresije) signala zbog gubitka podataka u prijenosu digitalnog signala ili u slučaju kad se brzina prijenosa digitalnog signala smanji i time prouzroči dodatnu kompresiju, pa se u TV prijamniku ne može u potpunosti rekonstruirati odaslati sadržaj. Artefakti nastaju i kod digitalne obradbe slike, kad se objekt snimanja mijenja prebrzo u odnosu na mogućnosti procesiranja signala.

artikulacija ▶ 1. u fonetici, tvorba glasova. Kod govornika na radiju i televiziji bitna radi razumljivosti govora. Novinarov glas i govor dio su njegove osobnosti i znak profesionalnosti. 2. u novinarstvu pojam koji opisuje način kako su pojedini dijelovi poruke povezani i prosljeđeni slušatelju ili gledatelju. Novinar mora logično, jasno i točno priopćiti smisao informacije kako bi uvjerio gledatelja da zna o čemu govori, tj. u pouzdanost podataka.

ArtNet – umjetnost u mreži ▶ emisija o umjetnosti, emitira se jednom tjedno na I. programu HR-a od 2004; uređuje ju i vodi N. Nedved. Prati teme iz slikarstva, kiparstva, arhitekture, urbanizma i umjetničkog obrta, a kroz tekst stručnoga sugovornika, igru glazbe i zvučnika te reportažu nastoji slušateljima približiti stvaralaštvo nekog umjetnika ili neko umjetničko djelo.

A sada Vlada ▶ tjedna emisija na I. programu HR-a, nasljednica emisije *Kako vlada vlada*, koju je 2000. pokrenula i do 2012. uređivala S. Celebrini Tevšić. U njoj se o aktualnim temama iz politike, gospodarstva i sveukupnoga života u Hrvatskoj razgovara s predsjednikom i članovima Vlade. U razgovor se sa svojim mišljenjima

i prijedlozima uključuju slušatelji te priznati stručnjaci s različitih područja. Emisiju uređuju i vode novinari specijalizirani za teme o kojima je riječ.

A sad sport i glazba ▶ sportska emisija, emitira se nedjeljom popodne na II. programu HR-a. Uz izravna javljanja s domaćih nogometnih utakmica, u emisiji se objavljuju i izvješća, razgovori, reportaže, osvrti i komentari sa svih važnijih domaćih i međunarodnih sportskih događanja na kojima nastupaju hrvatski sportaši, napose s Olimpijskih igara, svjetskih i europskih prvenstava i kupova. Termin početka i kraja prilagođivao se najvažnijim natjecanjima. Emitirati se počela 1955. na I. programu RZ-a pod nazivom *Sport, muzika, sport...*, a prvi urednik bio joj je M. Delić; novi naziv ima od 1968. Prenosile su se prvenstvene utakmice u kojima su nastupali Dinamo, Hajduk i drugi hrvatski klubovi, susreti jugoslavenske nogometne reprezentacije, speedway sa zagrebačke Kajzerice, skokovi s Planice, košarkaške, vaterpolske i rukometne utakmice. Reporterji su, uz M. Delića, bili H. Macanović, I. Tomić i M. Rogić, a šah je komentirao B. Rabar. Glazbeni podložak izabrao je F. Potočnjak, a na njemu je glaz spikerice V. Šverer.

asinkronost (žarg.) ▶ neusklađenost slike i tona (npr. čovjek otvara usta, a tekst koji govori ide prije slike ili kasni za njom). Česta je kod sportskih prijenosa, jer sli-

ka i komentatorski ton imaju različite prijenosne putove zemaljskih ili satelitskih veza te sustave kodiranja i sažimanja podataka. U teoriji novinarstva asinkronost je i kad slika sadržava više ili manje informacija od teksta. Slika je u tom smislu neovisan izvor koji gledatelju ili čitatelju omogućuje stvaranje vlastita suda.

asistent kamere ▶ osoba koja pomaže snimatelju pri snimanju filma ili TV emisije. Kod filmskoga snimanja, ovisno o njegovoj složenosti, može biti više asistentata kamere, pri čemu je prvi asistent zadužen za namještanje oštine na objektivu, promjenu objektivna i materijala te opsluživanje kamere na snimanju. Kao samosvojno i odgovorno tehničko zanimanje nekim je asistentima na HRT-u bilo i jedino (Miodrag Grbić, Ivica Kolundžić, Tomislav Ožanić, Anton Štor), a nekim fazama prije snimateljske karijere (Ivica Meteš, Mirko Vojanić, Tvrtko Mršić, Davor Marić, Damir Bednjanec, Danilo Fleck, Mile Ćurković, Želimir Tomljenović, Zoran Pivac).

asistent redatelja ▶ suradnik redatelja koji radi na pripremama i snimanju svih vrsta TV emisija. Piše naloge za šminku, rekvizitu, scenografiju i garderobu, dogovara termine snimanja, izvođača i TV ekipe, provjerava postavljanje scenografije i kamera te ozvučivanje sudionika. Priprema i koordinira goste, natjecatelje, publiku

ASISTENT REDATELJA Uroš Tatomir koordinira zbivanja pred kamerom Bože Jovanovića

i statistike, vodi probe i snimanja, pri snimanju kontrolira dijaloge, garderobu, šminku, osobne i režijske rekvizite i opremu. Brine se o poštivanju dispozicija, planiranih zadataka i reda na snimanju. Poznatiji asistenti redateljica su bili: Miroslav Stojanović – Mici, Ada Ćurik Perić, Srebrenka Herald Mijatović, Uroš Tatomir, Zaim Šehović, Tihomir Penavić, Rudi Zangl i dr.

Associated Press (akr. AP) ▶ najstarija američka i svjetska agencija vijesti. Ustrojena kao neprofitna udruga 1500 američkih novina, radijskih i TV postaja koje su suvlasnici i korisnici usluga, sa sjedištem u New Yorku i TV podružnicom u Londonu. Počeci AP-a datiraju od 1846. kad se pet newyorških novinskih nakladnika, nezadovoljnih sporim uslugama pošte, udružilo kako bi podijelili troškove brže dobave vijesti iz američko-meksičkoga rata. Od 1856. udruga se zove New York Associated Press, a od 1900. nosi sadašnje ime. Već 1850. agencija je počela prodavati vijesti regionalnim novinama. Isprva su se za prijenos vijesti koristili konje, golubovi pismošoš, željeznica, parobrodi i telegraf, od 1899. AP koristi (kao prvi) Marconijevu bežičnu telegrafiju (regata America's Cupa u Sandy Horku, New Jersey), 1914. uvodi teleprinter, 1927. pokreće Foto-serial, a 1935. distribuciju fotografija kabelom. Od 1941. dobavlja vijesti za radijske postaje, a 1973. agencija je pokrenula i vlastitu radijsku mrežu – The AP Radio Network (APRN). Od 1970-ih ulaže u razvoj novih tehnologija za obradbu teksta i slike: sustav LaserPhoto (1976) prvi je omogućio lasersko skeniranje fotografije, Electronic Darkroom (1977) bio je prvi sustav na svijetu koji je mogao prenositi, primati i arhivirati fotografije u digitalnom obliku, a LaserPhoto II (1982) prvi sustav na svijetu za satelitsko slanje fotografija u boji. Za distribuciju podataka AP od 1982. rabi satelitski prijenos. Baza podataka potpuno je digitalizirana 2005. Golemi fotoarhiv jedna je od najvećih svjetskih zbirki povijesnih i suvremenih fotografija. Online podružnica WIRE pokrenuta je 1996. Međunarodni odjel za dobavu agencijskih videovijesti osnovan je 1994. sa sjedištem u Londonu. AP je 1998. od mreže ABC kupio WTN (Worldwide Television News), tada jednu od tri najveće svjetske agencije filmskih i TV vijesti. Prva dopisništva u inozemstvu osnovana su 1929. u Francuskoj, Engleskoj i Njemačkoj, narasla su na 280 dopisništava u 110 zemalja, zapošljava 3200 ljudi, od čega 2000 novinara; uz to je AP-u na raspolaganju više od 100 000 novinara zaposlenih u medijima koji su suvlasnici udruženja. Veliku pozornost posvećuje obrazovanju novinara, AP je dobio 51 Pulitzerovu nagradu, od čega 31 za fotografiju.

Astra ▶ zaštićeno ime za satelite u vlasništvu tvrtke SES S.A. (Société Européenne des Satellites), prvoga privatnog satelitskog operatora, osnovanoga 1985. sa sjedištem u Luksemburgu. Prvi satelit Astra 1A lansiran je 1988. s Ariane, europske jednokratne rakete za slanje satelita i satelitskih sustava u svemir. Danas tvrtka ima

više od 50 geostacionarnih satelita i emitira više od 7000 TV kanala.

Aščić, Miro ▶ videonovinar i urednik (1977). Diplomirao na Hrvatskim studijima u Zagrebu. Od 2002. u unutrašnjopolitičkoj redakciji HTV-a. Od 2005. izvještava o društvenim i političkim događajima (Europa, Afrika, Azija, Kanada, Južna Amerika); autor je i brojnih dokumentarnih reportaža. Objavio 2010. knjigu *Afrika – misija na crnom kontinentu*, u kojoj opisuje svoja putovanja tim kontinentom (Kongo, Kenija, Uganda, Tanzanija, Ruanda, Burundi).

atribucija ▶ navođenje izvora novinarske informacije. Ako novinar nije svjedok događaja i stoga izvor sam po sebi, sve informacije mora atribuirati, odnosno navesti njihov izvor. Atribucija slušateljima i gledateljima omogućuje da po naznačenom izvoru prosude vrijednost informacije i njezinu točnost. Iako novinar odgovornost za informaciju pripisuje izvoru, to ga ne oslobađa odgovornosti za njezino prenošenje ukoliko je informacija netočna (stoga uvijek valja provjeriti dva ili više izvora).

ATSC (akr. od engl. Advanced Television Systems Committee – Komitet za napredne televizijske sustave) ▶ komisija osnovana u SAD-u 1982. kako bi koordinirala razvoj nacionalnih tehnoloških standarda za distribuciju TV signala visoke kvalitete (→ HDTV) u zemaljskim, kabelskim i satelitskim mrežama. ATSC standardi koriste se u Sjevernoj Americi te u nekim državama Južne Amerike i Azije. U odnosu na DVB sustave razlikuje se ponajprije u → modulaciji, jer se koristi VSB-om (modulacija amplitude s djelomično potisnutim jednim bočnim pojasom, engl. vestigial sideband modulation), a DVB sustavi COFDM-om. U razvoju je i testiranje ATSC 3.0 standard, za koji se očekuje da će uz kompatibilnost s dosadašnjim ATSC standardima ponuditi nove funkcionalnosti, korištenje OFDM modulacije, povećanu efikasnost prijenosa, podršku za → UHD i sl.

Attenborough, David ▶ britanski novinar i prirodoslovac (1926). Diplomirao na Cambridgeu. Završio 1952. TV tečaj na BBC-ju i potom postao urednikom. Sa stručnjakom za gmazove J. Lesterom pokrenuo popularni program *Zoo Quest*, u kojem su životinje snimane u divljini i u zoološkom vrtu. Od 1965. glavni urednik drugoga TV programa BBC-ja; za njegova uredništva prikazivane su uspješne TV dramske serije te kulturno-obrazovne serije *Uspon čovjeka* (*The Ascent of the Man*) J. Bronowskog i *Civilizacija* (*Civilisation*) K. Clarka. Bio je glavni urednik BBC-ja 1968–72, a potom

se vratio inovativnim popularnoznanstvenim serijama o prirodi, životinjama i razvoju čovjeka kojima je stekao svjetsku slavu (*Plemensko oko – The Tribal Eye*, 1976; *Život na Zemlji – Life on Earth*, 1979; *Živuci planet – The Living Planet*, 1984; *Stanje planeta – State of the Planet*, 2000; *Život sisavaca – The Life of Mammals*, 2002).

audio (od lat. audio – slušam) ▶ kraći naziv za audio-tehniku, granu tehnologije koja se bavi pretvorbom zvuka u elektroničke signale (**analogne** i **digitalne**), prijenosom, obradbom i arhiviranjem tih signala te njihovom pretvorbom natrag u “reproducirani” zvuk. Tehničke standarde i norme povezane s audiopodručjem utvrđuje → AES.

audioopis (engl. audio description – naracija) ▶ verbalni opis scena namijenjen slijepim i slabovidnim osobama kao pomoć u razumijevanju i ostvarivanju što potpunijega dojma TV programa. Emitira se u vrijeme zvučnih pauza (tišina), a iznimno za vrijeme glazbe ili za nekih manje bitnih elemenata. Uobičajeno opisuje najavne i odjavne špice, mjesto i vrijeme radnje, zvukove ili zvučne efekte koji se ne mogu jasno odrediti, znakove ili relevantan tekst na ekranu, likove (odjeću, fizičke atribute, izraze lica, govor tijela, dob itd.). U digitalnom se okruženju audioopis prema krajnjim korisnicima šalje kao dodatni tonski kanal pripremljen u tehnologiji broadcast mix (miješanje glavnog tona i audioopisa obavlja se prije emitiranja) ili receiver mix (miješanje audioopisa i glavnog tona odvija se u TV prijamniku koji uz audioopise dobiva i informaciju o načinu miješanja, prije svega za koliko će se prigušiti glavni ton). Prvi film s audioopisom prikazan na HRT-u bio je *Moram spavat' anđele* (D. Aćimović, 2007).

audiosignal ▶ električni signal koji prenosi zvučne informacije; može biti → analogni i → digitalni.

audiovizualna komercijalna komunikacija ▶ prema Zakonu o elektroničkim medijima (2009) zbirni termin koji se koristi za oglašavanja u elektroničkim medijima, definiran kao “slike sa i bez zvuka koje su oblikovane za izravno promicanje roba, usluga ili imidža”, a koje su uključene u program uz plaćanje ili sličnu naknadu. Oblici: oglašavanje, sponzorstvo, teletrgovina i plasman proizvoda. Audiovizualna komercijalna komunikacija mora biti jasno označena i ne smije dovesti u zabludu. U suprotnom se govori o zavaravajućem (prikrivenom) oglašavanju jer dovodi slušatelja ili gledatelja u zabludu. Zavaravajuće oglašavanje treba razlikovati od plasmata proizvoda, koji je prema Zakonu o elektroničkim medijima dopušten u kinematografskim djelima, filmovima i serijama, u sportskim programima i programima lake zabave ili u slučajevima kad nema plaćanja pružatelju medijskih usluga, nego mu se određena roba ili usluga, poput proizvodnih rekvizita i nagrada, pružaju radi uključivanja u program.

audiovizualni medij ▶ sredstvo za prikupljanje, prijenos, emitiranje ili pohranjivanje zvučne i slikovne informacije. U slikovne, odnosno AV informacije, ubrajaju se i tekstovne.

audiovizualno djelo ▶ svako djelo izraženo slikama koje u slijedu daju dojam pokreta, sa zvukom ili bez zvuka, bez obzira na vrstu podloge na kojoj je fiksirano.

audiovizualno gradivo ▶ građa koja se sastoji od audiovizualnih zapisa na bilo kojem nosaču i u bilo kojem zapisnom obliku (filmskoj vrpici, magnetskoj vrpici, na disku i dr., bilo u analognom bilo u digitalnom obliku). Gradivo nastalo radom Televizije (pravne osobe i fizičkih osoba-autora) pohranjuje se i katalogizira. Isprva su AV sadržaji na filmu kao mediju (uglavnom žurnali, vijesti te filmovi dječjeg programa, drame i glasoviti TV magazini A. Martija) pohranjivani u redakcijama RTZ-a, često kod autora-novinar. Promjene u pristupu vidljive su od 1963, kad u okviru Centra za dokumentaciju RTZ počinje djelovati filmska dokumentacija. Od 1968. do 1972. obavljena je inventura AV materijala te su utvrđeni principi katalogizacije, pohrane i arhiviranja, a filmska dokumentacija postaje TV dokumentacija. Pohrana AV materijala dislocirana je, kao i cijela tadašnja TVZ, a ujedinjena 1976. useljenjem u prostorije Fakulteta strojarstva i brodogradnje. Useljenjem u novoizgrađeni Dom HRT-a dobiva 1991. namjenski prostor. Zahvaljujući dugogodišnjemu radu na katalogizaciji, sadržaji su pristupačni internim i vanjskim korisnicima. Katalogizacija je pojednostavljena, a sam proces ubrzan informatizacijom. Kartice su napuštene potkraj 1980-ih, njihov je sadržaj unesen u tadašnji informacijski sustav STATUS te 2003. migriran u sustav za upravljanje dokumentima Meridio. Novom organizacijom HRT-a INDOK 2013. postaje odjel Audiovizualno gradivo unutar RJ Arhivi i programsko gradivo, a njegov dio koji upravlja fotografijama, notnim zapisima, multimedijom, knjigama i ostalim građivom zaseban odjel Notno, foto, multimedijalno i drugo gradivo.

autocenzura ▶ ograničavanje slobode medijskog i javnog izražavanja vlastitom voljom, bilo zbog pritiska vlasti ili jakih interesnih grupa, zbog utjecaja političkih i društvenih okolnosti, straha od posljedica istinitoga i cjelovitoga pisanja i uređivanja, bilo zbog posebnih karijernih i materijalnih razloga. Manifestira se kao ispuštanje bitnih činjenica ili mišljenja, pa se i bez formalne cenzure izbjegavaju teme koje bi mogle biti nepoćudne vlastima ili se obrađuju jednostrano, tako da vlasti budu zadovoljne objavljenim činjenicama i stajalištima. Ne može se izjednačiti s odgovornošću za javnu riječ, nego objasniti kao bježanje od odgovornosti za punu i cjelovitu istinu te kao odustajanje od slobodnog novinarstva. Postupci kojima vlast potiče autocenzuru ovise o političkim i društvenim prilikama, o interesima državne politike prema procjeni vlasti te o spremnosti medijskih

i javnih osoba da pristanu na aranžmane i kompromise koji ne zadovoljavaju profesionalne i etičke obveze za neovisnošću medija i objektivnošću novinarskoga rada. U slučaju objavljivanja slika i snimki uznemirujućeg sadržaja (ubojstva, masakra i sl.), autocenzura – u tom slučaju kao odgovornost za uređivanje – služi kako bi se izbjegli pravni problemi (tužbe i sl.) i osigurale etički primjerene reakcije.

automatizacija emitiranja ▶ organizacijski i tehnološki sustav za automatsko emitiranje radijskoga ili TV programa prema prethodno utvrđenoj listi odvijanja programa, bez ljudske intervencije. Sustavi za automatsko emitiranje programa po načinu rada mogu biti samostalni ili dio većega sustava s mogućnošću dijeljenja sadržaja, zajedničkog unosa emisija, povezivanja sa sustavom za planiranje i praćenje (engl. traffic) te povezivanja s produkcijskim nelinearnim sustavima. Sastoje se od aplikacijskoga softverskoga dijela, upravljačkog sklopovlja i uređaja za pohranu i reprodukciju materijala. O emitiranju se brinu specijalizirani softveri koji upravljaju sustavima za reprodukciju unaprijed snimljenoga programskog sadržaja. Softver nadzire i eventualne praznine ili preklapanja u listi odvijanja, ono što se trenutačno emitira i što slijedi, koliko je vremena preostalo do kraja emisije te popunjuje razmake među emisijama zadanim sadržajima, a u slučaju potrebe omogućuje trenutačni prelazak na ručno upravljanje. Automatizirano emitiranje zahtijeva posebnu pripremu sadržaja te disciplinu i poštivanje utvrđenog rasporeda emitiranja. Sustav automatiziranog emitiranja programa ima mogućnost kontrole i upravljanja uređajima koji se nalaze u lancu emitiranja programa, uključujući npr. tonsko miješalo i procesore u radijskom odvijanju, a u televizijskom videomatricu, logo generatore, matricu kontrolnih signala, matricu vremenskih identifikacijskih signala, uređaj za utiskivanje grafičkih elemenata i animacija, audiomiješala i videomiješala, magnetoskop, playout server i dr. Automatsko odvijanje radijskoga programa HRT-a počelo je 2003, kad se uvela noćna playlista, u kojoj su se izmjenjivale najave snimljene u Netia sustavu i prilozi ozbiljne glazbe, emitiranih s BBC-ja preko eurovizijskih satelitskih veza. Voditelj projekta bio je Đ. Ivošević. Noću se automatizirano odvijaju svi nacionalni i regionalni radijski programi, osim I. i II. programa, koji se odvijaju uživo. Prvi samostalni serverski sustavi za emitiranje TV programa na HRT-u instalirani su 2010. za potrebe emitiranja programa *Slika Hrvatske* i HRT-HTV3, a 2013. počeo se koristiti automatski serverski sustav Harmonic-Snell.

automatsko indeksiranje ▶ postupci pri kojima računalni sustav analizira sadržaj namijenjen arhiviranju, prepoznaje određene uzorke ili promjene u kontinuitetu odvijanja sadržaja, odabire odgovarajuće parametre za potrebe kasnijega pretraživanja i sprema ih u indeksnu strukturu. Automatsko indeksiranje može se

primijeniti na različite vrste sadržaja, ali je najzanimljivija primjena na videosadržaj. Softveri segmentiraju videosadržaj u vremenu (tipično tražeći nagle promjene u sadržaju slike i tako automatski odvajajući scene), a zatim u svakom segmentu pokušavaju prepoznati prvo opće strukture i oblike (tražeći pravilnosti i poznate oblike), a zatim poznate oblike, poput lica ljudi u slici na temelju baze podataka o razlikovnim obilježjima tih lica. Prepoznate informacije napredniji računalni sustavi čak pokušavaju razumjeti, odnosno ustanoviti kontekst scene. Utvrđene zaključke o sadržaju scene sustav ili naprosto spremi ili ga ponudi arhivaru na doradu. Sličan postupak koji zahtijeva manju procesnu snagu i daje bolje rezultate odnosi se na tehnike prepoznavanja govora. Metode automatskoga pretraživanja, osobito one temeljene na prepoznavanju govora, znatno pridonose kvalitetnoj obradbi arhivskih materijala ili općenito programskoga gradiva pohranjenoga u (digitalnom informatiziranom) sustavu.

autor ▶ osoba koja je prema vlastitoj ideji stvorila djelo (književno, filmsko, glazbeno, likovno, znanstveno, publicističko, novinarsko i dr.) koje se odlikuje posebnim sadržajem i stilom. Obdaren je sposobnostima za kreativno i individualno djelovanje, za pokretanje novih misli i projekata koje realizira u posve novom djelu, koje autoru pripada pravno i moralno, a u kulturnom pogledu, zbog izrazite važnosti i utjecaja, pripada svim ljudima, tj. čovječanstvu. Autorski rad najviše dolazi do izražaja u umjetnosti i znanosti, gdje ostavlja trajna dobra, ali i u audiovizualnim i novinarskim profesijama. U pravilu je autor pojedinac, kao začetnik ideje i kao nositelj kreativne djelatnosti koja se završava u djelu. Na taj način potvrđuje samostalnost, inventivnost, stvaralaštvo i originalnost kao bitne pretpostavke, odnosno kvalitete svakoga autora i autorstva. Kad u nastanku jednoga djela sudjeluju dva ili više autora, autorstvo se dijeli razmjerno stvarnom udjelu. U filmskom i TV stvaralaštvu kao najvažniji autori priznati su redatelj, pisac scenarija, skladatelj i glavni snimatelj. Svaka zemlja, pa tako i Hrvatska, autore štiti posebnim zakonima i regulira → autorsko pravo, a postoji i međunarodna zaštita kako bi se spriječili različiti oblici ugrožavanja i krađe autorskih djela te osigurali vrlo bitni izvori prihoda i za autore i za njihove države.

autorsko djelo ▶ originalna intelektualna tvorevina iz književnoga, znanstvenoga ili umjetničkoga područja koja ima individualni karakter, bez obzira na način i oblik izražavanja, vrstu, vrijednost ili namjenu. Autorska su djela napose pisana djela, govorna djela, računalni programi, glazbena, glazbeno-scenska, dramska, scenko-dramska i koreografska djela, djela likovne umjetnosti, arhitekture, primijenjene umjetnosti, fotografska, audiovizualna i kartografska djela, prikazi znanstvene ili tehničke prirode, kao što su crteži, planovi i skice. Autorsko djelo uživa posebnu zakonsku i moralnu zaštitu.

autorsko pravo ► skup pravnih normi kojima se uređuju odnosi u pogledu intelektualnih autorskih djela iz književnoga, znanstvenoga, umjetničkoga ili publicističkoga područja. Posrijedi je moralno i materijalno pravo osobe koja je autor neke intelektualne tvorevine, tj. → autorskoga djela. Nije svako novinarsko djelo autorsko. Predmetom autorskoga prava nisu dnevne novosti i druge vijesti koje imaju karakter običnih medijskih informacija. Postoje i tzv. sadržajna ograničenja autorskoga prava radi informiranja javnosti preko tiska, radija, televizije ili interneta. Tako je dopušteno korištenje autorskih djela koja se pojavljuju kao sastavni dio tekućega događaja o kojem se izvješćuje,

pod uvjetom da se autorsko djelo koristi u opsegu koji odgovara svrsi i načinu izvješćivanja; dopušteno je korištenje novinskih članaka i fotografija o tekućim političkim, gospodarskim ili vjerskim pitanjima koji su objavljeni u drugim sredstvima javnoga priopćavanja, pod uvjetom da autor to nije izričito zabranio i da se autorsko djelo koristi u opsegu koji odgovara svrsi i načinu izvješćivanja; dopušteno je korištenje javnih političkih, vjerskih i drugih govora održanih u tijelima državne ili lokalne vlasti, vjerskim ustanovama ili prilikom državnih ili vjerskih svečanosti te izvadaka iz javnih predavanja. No u svakom od navedenih slučajeva trebaju biti naznačeni izvor i autor.

B

Babić, Slavica ▶ novinarka i urednica (1972). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Na HTV-u od 1995. novinarka u redakciji *Zagrebačke panorame*. Od 2001. u Gospodarstvenoj redakciji novinarka u emisijama *Boje turizma*, *Svijet poduzetništva*, *Potrošački kod* te u informativnim emisijama. Vodila i uređivala podnevni, središnji i večernji *Dnevnik* te emisije *Pravilo 72* i *Poslovna zona*. Autorica dokumentarnoga filma *Gospodarski ambasadori*, nastaloga 2013, u povodu ulaska Hrvatske u Europsku uniju.

Babović, Milka ▶ novinarka, komentatorica i urednica (1928). Diplomirala na Višoj pedagoškoj školi u Zagrebu. Atletska reprezentativka Jugoslavije, višestruka jugoslavenska prvakinja i rekorderka, dvaput svjetska studentska prvakinja u trčanju na 80 m preko prepona. U anketi *Sportskih novosti* triput najbolja hrvatska sportašica, dvaput jugoslavenska. Od 1949. bavi se sportskim novinarstvom. Od 1957. na RTZ-u; prva sportska TV reporterka

Novinarka Milka BABOVIĆ u televizijskom prijenosu sportske priredbe *Zlatna pirueta*

u Hrvatskoj, jedna od osnivača sportske redakcije i njezin prvi urednik, uz prekid od četiri godine, do 1975. Više godina uređivala emisiju *Telesport*. Zbog specifičnoga komentiranja postala je zaštitnim znakom TV prijenosa natjecanja u umjetničkom klizanju. Više godina predsjednica sekcije sportskih novinara HND-a, u dvama mandatima članica Jugoslavenskog olimpijskog odbora. Nakon umirovljenja veliku popularnost TV publike stekla kao članica ocjenjivačkoga suda zabavne emisije *Plesa zvijezdama*. Dobitnica je više nagrada, među ostalima nagrade Zlatno pero HND-a 1974, nagrade Grada Zagreba 1977. te državne nagrade Franjo Bučar 2014.

background (engl. pozadina) ▶ 1. pozadina događaja, slijed javno nepoznatih podataka koji pridonose razumijevanju događaja i njegovu tumačenju. 2. činjenice koje su bitne u interpretaciji događaja, koje su mu prethodile ili ga prate, ali nisu vidljive. 3. niz manje poznatih podataka iz životopisa određene osobe koji su bitni za razumijevanje i tumačenje njezinih odluka.

backpack (žarg.; engl.) ▶ kompaktni uređaj za prijenos audiosignala i videosignala preko javnog interneta, najčešće bežičnim pristupom (3G/4G i/ili Wi-Fi), koji omogućuju da → ENG ekipa u bilo kojem trenutku može odraditi prijenos uživo s mjesta kojima nije moguće pristupiti → SNG kolima ili za potrebe → izvanrednih vijesti. Uređaj se sastoji od prijenosnoga → kodera, koji kodira AV sadržaj i u komprimiranoj ga verziji → internetom šalje uživo kao "live stream". Ukoliko nema potrebe za prijenosom uživo, snimljeni AV sadržaj može se pohraniti na tvrdi disk i FTP protokolom poslati naknadno. Kako je uređaj namijenjen radu u pokretu, na koderu je obično ugrađen zaslon kako bi se na terenu mogli promijeniti pojedini parametri te vidjeti informacije o trenutačnoj brzini i načinu mrežnog prijenosa koji uređaj ostvaruje. Zbog korištenja javnog interneta i opterećenosti baznih postaja pružatelja telekomunikacijskih usluga može doći do poteškoća u osiguranju potrebne propusnosti, tako da se osnovna prednost ovakvih uređaja temelji na istodobnom

korištenju više prijenosnih kanala različitih pružatelja usluga (npr. korištenje više SIM kartica ili kombinacija 3G/4G i Wi-Fi konekcija).

Bačić, Kazimir ▶ inženjer (1961). Diplomirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu i završio GMP na IEDC-ju – Bled School of Management. Na HRT-u od 1984. na inženjerskim poslovima, potom rukovoditelj Tehnike HTV-a i pomoćnik glavnoga ravnatelja HRT-a za razvoj i tehnologiju. Sudjelovao u tehničkoj realizaciji velikih projekata, kao što su Eurosong, praćenje posjeta papa Ivana Pavla II. i Benedikta XVI. Hrvatskoj, Svjetski skijaški kup, Olimpijske igre. Vodio je ili sudjelovao u izradbi i provedbi mnogih projekata TV tehnike i tehnologije, kao što su projektiranje i opremanje studija Anton Marti i Angel Miladinov, digitalizacija proizvodnje Informativnog programa, uvođenje sustava virtualne scene, automatizacija TV programa, uvođenje eksperimentalnog HD emitiranja TV signala. Aktivno sudjelovao u radu ekspertne grupe EBU projekta Vision 2020. Član radne skupine Ministarstva pomorstva, prometa i infrastrukture za prijelaz s analognoga na digitalno zemaljsko emitiranje (DVB-T), od 2006. aktivni član Tehničkog odbora EBU-a (EBU TC), krovna tehničkog tijela EBU-a za tehnologiju i inovacije.

Bačić, Željka ▶ novinarka i urednica (1958). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Osijeku. Nakon rada u

prosvjeti od 1985. vanjska suradnica (lektorica) RTZ-a, od 1987. stalno zaposlena. Radi na autorskim emisijama zabavnoga sadržaja te u IP-u. Kao odgovorna urednica HR Radio Osijeka 2002–05. promijenila profil radiopostaje te organizirala nekoliko medijskih projekata (posjet pape Ivana Pavla II., suradnja s Radio Pečuhom, projekt Vukovar, brošura *60 godina Radio Osijeka*, mirna reintegracija Podunavlja). Obavljala dužnost urednice Radio Osijeka 2007. Dobitnica godišnje nagrade HRT-a 1997, Spomen medalje Vukovar 1999, zahvalnice Grada Vukovara te nagrade Novinar godine osječkoga Gradskog radija 2000.

Badel, Sonja ▶ novinarka (1942). Diplomirala na Filozofskom fakultetu i na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Od 1967. dopisnica RZ-a iz Beograda, gdje je pratila rad federalnih institucija i komentirala političke prilike u SRH i SFRJ. Od 1980. dopisnica Tanjuga iz NR Kine, potom se vratila u dopisništvo RZ-a u Beogradu. Od 1994. dopisnica Hine iz Beograda, a od 2000. do umirovljenja 2009. urednica u Hini. Posebno pridonijela informiranju javnosti 1980-ih priložima o krizi i raspadu Jugoslavije te 1990-ih svakidašnjim javljanjem o srpskoj agresiji na RH i BiH. Dobitnica godišnje nagrade RZ-a 1980.

Bago, Mislav ▶ novinar i urednik (1973). Od 1994. novinar-istraživač na HRT-u u redakciji *TV Parlamenta*, potom autor priloga za redakcije Informativnoga i Re-

Kazimir BAČIĆ (s papirima) u razgovoru s Krešimirom Macanom uz SNG vozilo pred Domom HRT-a, 2003.

ligijskoga programa. Pratio stranački život, Vladu RH i Hrvatski sabor. Sudjelovao u svim projektima praćenja izbora (od parlamentarnih do predsjedničkih) na HTV-u od 1995, autor izbornoga projekta lokalnih izbora (2001), urednik i voditelj emisije *Otvoreno* 2006–08. Od 2009. urednik i novinar na Novoj TV, gdje također sudjeluje u projektima praćenja izbora i političkoga života. Dobitnik više nagrada HND-a: nagrade Marija Jurić Zagorka 1998. za najbolju reportažu, 2003. i 2006. za najbolji intervju, nagrade Novinar godine 2006. za seriju intervjua s predsjednikom Vlade I. Sanaderom i predsjednikom SDP-a I. Račanom.

Bahun, Dragutin (Čarli) ▶ glumac, TV redatelj, scenarist i pjesnik (1933–1993). Pomoćnik ili asistent režije istaknutim redateljima (K. Golik, Z. Berković, B. Bauer, F. Hadžić, V. Mimica, Z. Tadić) u nizu filmova i TV serija (*Licem u lice*, *Druga strana medalje*, *Tko pjeva zlo ne misli*, *Imam 2 mame i 2 tate*,

Gruntovčani). Interpret komičnih uloga na kajkavskom dijalektu, nezaboravan tumač Petrice Kerempuha u vlastitoj kazališnoj režiji. Nastupao i u TV serijama *Male priče*, *Dirigenti i mužikaši* te *U registraturi*. Najpamtljiviji je kao suautor i glumac u popularnom TV serijalu *Čovječe, ne ljuti se*, prvoj hrvatskoj inačici *Skrivene kamere* (redatelj D. Pitzko), u kojem je, s neponovljivom lakomom, slučajnim prolaznicima i gledateljima neobične situacije prezentirao kao obične i moguće. Pisao pjesme, od kojih su brojne uglazbljene, a neke nagrađene na Festivalu kajkavske popevke u Krapini.

Baird, John Logie ▶ britanski izumitelj (1888–1946). Inženjer elektrotehnike, jedan od vodećih izumitelja tehničkih rješenja akromatske i kromatske televizije svoga doba. Tako je 1924. demonstrirao polumehanički TV sustav za daljinski prijenos nepomične slike, 1926. mehanički sustav za prijenos akromatske slike u pokretu, 1928. prijenos TV signala preko Atlantskog oceana. Iste godine demonstrirao je prijenos televizije u boji, kod kojega su se ispred crno-bijele kamere u odašiljanju i crno-bijele katodne cijevi na prijmu nalazili diskovi podijeljeni u crvene, zelene i plave segmente i sinkrono rotirali. Također 1928. konstruirao je uređaj za snimanje videosignala na gramofonsku ploču, 1944. predstavio u potpunosti elektronički ekran u boji i dr.

Bajsić, Zvonimir ▶ redatelj, književnik i prevoditelj (1925–1987). Od 1950. do umirovljenja 1984. radio na RZ-u kao dramski redatelj; režirao je oko 250 dokumentarnih i igranih radiodrama. Režirao je i na europskim radiopostajama, u dubrovačkom kazalištu i zagrebač-

kom HNK-u. Napisao je niz radiodrama (*Laku noć Leno*, *Varalice*, *Lice iza stakla*, *Prijatelji*, *Gle kako dan lijepo počinje*). Rodonačelnik je "zagrebačke škole featurea", dokumentarne radiodrame. Prvu, *Zbogom*, režirao je 1968, udaljavši se od dramskoga teksta koji je nadomjestio dokumentarnim zvukom. Jedna mu je od najznačajnijih radiodrama *Praško proljeće '84*, kronika glazbenoga festivala u Pragu, u kojoj govori o mogućnosti da se represivnomu sustavu odupre kulturom. Kao scenarist i redatelj obilježio i početke TVZ-a; najznačajnije mu je djelo serijal *Sumorna jesen* (1969), prva TV serija o anti-fašističkoj borbi u Jugoslaviji, prva TV serija snimana na filmskoj vrpici i prva snimana u eksterijerima. Autor je više TV scenarija, kazališnih djela, pripovijedaka, članka o radiju i kazalištu. Prevodio je pjesme J. Preverta, J. Wolкера, J. Ortene, sa Z. Golobom objavio antologiju *Amuleti, pjesme primitivnih naroda*. Najnagrađivaniji je hrvatski radijski autor; dobio je nagrade Prix Italia 1974, Ondas 1982, Prix Futura 1985 te nagradu Grada Zagreba 1965. i 1970. Njegovo ime nosi jedan od triju velikih studija HRT-a, otvoren 2005.

Zvonimir BAJSIĆ

Bakarić, Tomislav ▶ književnik i radijski djelatnik (1940–2003). Od 1967. spiker RZ-a, a od 1990. do jeseni 1997. ravnatelj HR-a. Njegov mandat obilježen je Domovinskim ratom, kad se rad redakcija, tehnike i ostalih dijelova HR-a prilagođivao ratnim uvjetima. Bitnu ulogu imao je u osnivanju Radio postaje Knin, koja je počela emitirati 6. VIII. 1995, nakon vojnoredarstvene akcije Oluja. Tijekom 1994. i 1995. pogoni RZ-a u Zagrebu,

dotad smješteni na različitim lokacijama, postupno su preseljeni u Dom HRT-a na Prisavlju, a 1997. II. i III. program te Radio Sljeme prešli su na 24-satno emitiranje. Autor je kazališnih, radijskih i TV drama (*Anno domini 1573*, *Rasap*, *Vrijeme buđenja* i dr.), romana *Kako je umro grad* i *Malleus maleficarum* – *malj koji ubija vještice* i drugih prozних tekstova.

Bakarić, Vladimir ▶ inženjer (1948). Diplomirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Na TVZ-u 1974–94; uglavnom radio kao šef reportažnih kola na izravnim prijenosima, upravljao tehničkom izvedbom ili bio član užeg tehničkog tima prijenosa, uključujući najveće sportske događaje, politička okupljanja (konferencija Nesvrstanih zemalja u Colombu 1976, Mediteranske igre u Splitu 1979, Zimske olimpijske igre u Sarajevu 1984, Eurosong 1990, sjednica Hrvatskog sabora na kojoj je donesena odluka o samostalnosti RH 1991). Sudjelovao u projektiranju i izgradnji Doma HRT-a na Prisavlju. Od 1995. konzultant na Georgia Institute of Technology. Član inženjerskoga tima za projektiranje i instalaciju međunarodnoga centra za proizvodnju TV signala i 26 tehničkih centara na borilištima Olimpijskih igara u Atlanti 1996. Kao savjetnik za tehnička pitanja predsjednika organizacijskog odbora Azijskih igara (BAGOC) u Bangkoku 1998. nadzirao pripremu i razvoj operativnog plana TV prijenosa igara.

Baldani, Juraj ▶ novinar i likovni kritičar (1929–2010). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na RZ-u od 1960. U informativnim i tematskim emisijama objavio više od 4000 osvrti, kritika, prikaza i studija o likovnim umjetnicima, izložbama, muzejima i galerijama, problemima u likovnoj kulturi, ali i starim zanatima te hrvatskom narodnom graditeljstvu. Suradivao i u TV emisijama. Pisao pjesme, novele i romane, bio glavni urednik časopisa *Koraci*. Autor monografija o I. Lozici, S. Sikirici, A. Rukavini, L. Luketi, D. Biondić i suautor monografija o A. Starčeviću, Š. Klaiću i J. Generaliću. Nagrađen Zlatnim perom HND-a 1970. i 1975. te godišnjom nagradom RZ-a 1977.

Balić, Dragan ▶ novinar i urednik (1945). Diplomirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Od 1972. zaposlen na RTZ-u. Specijalizirao se za problematiku radnika migranata. Urednik je Programa za inozemstvo 1980–92, koji je proizvodio emisije namijenjene građanima na privremenom radu u inozemstvu, zabavno-informativnu emisiju *Jugoslavijo, dobar dan*, koja se, osim na području Jugoslavije, emitirala u SR Njemačkoj, stekavši veliku popularnost (oko milijun gledatelja). Nakon odlaska s HRT-a 1992. art-direktor u Meteor filmu, potom producent te izvršni producent CCN-a. Od 2005. urednik Informativnoga programa Jabuke TV.

Balley, Boris ▶ inženjer (1941–2016). Od 1966. radi na RTZ-u kao inženjer, zatim šef Mastera do 1984, kad odlazi u Njemačku. Vodio projekte uvođenja TV u boji – prva najavljivačka kolor kamera Marconi Mark IV bila je montirana u Masteru. Pokretač eksperimentalnoga drugog programa (sadašnji HTV2), 1968. s tvrtkom Fernseh (poslije Bosch) projektirao zamjenu starije cijevne RCA s poluvodičkom Schlumberger tehnologijom u Masteru i režijama. S I. Urličićem vodio projekt preseljenja televizije na Strojarsko-brodograđevni fakultet 1975. Također vodio izravni prijenos spuštanja Apolla 11 na Mjesec, nabavu opreme za konferenciju Nesvrstanih zemalja u Colombu, a 1980. na Zimskim olimpijskim igrama u Lake Placidu s EBU-om sudjelovao na realizaciji komentatorskih veza.

Balog, Stjepan ▶ novinar i urednik (1968). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Na HTV-u od 1992, novinar, komentator i urednik u Sportskom programu. Uređivao emisije *Petica*, *Hrvatska nogometna liga* i *Olimp*. Voditelj posebnih projekata Olimpijskih igara u Londonu 2012. i Rio de Janeiru 2016. Kao komentator uživo izvještavao s pet svjetskih nogometnih prvenstava i triju Olimpijskih igara.

Zvonimir BALOG

Balog, Zvonimir ▶ urednik, scenarist i književnik (1932–2014). Diplomirao na Pedagoškoj akademiji u Zagrebu. Urednik Programa za djecu i mlade HTV-a 1991–93, autor serijala *Zlatna nit* i poznatoga TV lika Špiro Špula (interpretirao Š. Guberina). Autor i urednik dječjih nedjeljnih prijepodneva *Nedjeljni živac* (scenarij I. Kušan, lutke kreirao Z. Bourek). Bio urednik dječjega glazbenog festivala u Kutini *Mali juke boks* te prvi urednik *Turbo limach showa* 1992–93. Autor brojnih knjiga pjesmama i proze za djecu i odrasle. Jedan od utemeljitelja suvremene hrvatske dječje poezije, pisao s naglašenim humorističkim i ludičkim elementima. Višestruki je dobitnik književnih nagrada Grigor Vitez i Ivana Brlić Mažuranić.

Baltazar ▶ znanstveno-popularna tjedna emisija Radio Rijeke iz prirodoslovlja i matematike, emitira se od 2009. Tumači zanimljivosti iz svijeta znanosti, prati događaje iz povijesti znanosti i objašnjava načela poja-

va i uređaja iz svakidašnjice. Realizira je udruga Zlatni rez. Svrha je emisije utjecati na prirodnoznanstvenu i matematičku pismenost široke populacije, posebice djece i mladih. Urednica je R. Jurdana Šepić, a uz nju su autorice S. Rukavina, M. Žuvić Butorac, B. Milotić, Ž. Modrić Surina te M. Arko Pijevac, a stalna je suradnica J. Ledić. Urednica R. Jurdana Šepić nagrađena je za emisiju godišnjom nagradom Grada Rijeke za popularizaciju znanosti 2011. te državnim godišnjom nagradom za popularizaciju i promidžbu prirodnih znanosti 2013.

Banek, Krešimir ▶ ton-majstor i inženjer projektant (1968). Diplomirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Od 1994. na HR-u. Pokrenuo rad prve digitalne režije 1996, sudjelovao u projektiranju i puštanju u rad prve dramske digitalne režije 1997. te prvih digitalnih tonskih kola 2004. Definirao tehnološka rješenja digitalizacije montažnih režija. Kao ton-majstor sudjelovao u realizaciji najvećih projekata HRT-a (posjeti pape Ivana Pavla II., Dubrovačke ljetne igre, Dora, Porin), prijenosa složenih glazbenih emisija te snimanju najvećih orkestara u studiju Bajsić. Od 2013. rukovoditelj je odjela Radijska terenska tehnika.

Ban Leskovar, Nataša ▶ novinarka i urednica (1972). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Na HTV-u od 1994. Kao novinarka Informativnog programa izvještavala iz Hrvatskoga sabora, uređivala dnevne informativne emisije. Reporterka u emisijama *Nedjeljom u 2* 2001–03. i *Latinica* 2002–11, voditeljica i reporterka u emisiji *Labirint* od 2013. te izvršna urednica dokumentarnih sadržaja u IMS-u od 2015.

Baran, Tanja ▶ novinarka i urednica (1973). Diplomirala i doktorirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na HR Radio Sljemenu 1994–2010, pokrenula, uređuje i vodi emisiju *Kajkavijana*. Vodila glazbene emisije s publikom u izravnim radijskim prijenosima, surađivala u Obrazovnom programu HTV-a. Od 2010. urednica u Redakciji religijskoga programa HR-a, a od 2014. u Produkcijском odjelu Kultura, umjetnost, religija. Uz vjerske teme bavi se prezentiranjem svih segmenata hrvatske tradicijske, književne i jezične kulture. Uređuje emisije *Susret u dijalogu* i *Trag vjere* te komentira prijenose misnih slavlja. Sudjelovala u više projekata papinskih pohoda u Hrvatsku i BiH.

Baran, Tomislav ▶ spiker, voditelj i fonetičar (1970). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1995. radi kao spiker i voditelj u mnogim redakcijama i programima HR-a i HTV-a. Od 2013. u TV emisiji *Jezik za svakoga* vodi rubriku o naglascima, a prije toga surađivao je u emisijama *Trenutak spoznaje* i *Navrh jezika*. Edukator je u govornim radionicama. Piše scenarije za zabavne formate. Objavio je nekoliko knjiga i slikovnica za djecu. Njegove priče snimljene su za radijsku emisiju *Priča za laku noć* i dječji TV program *Pssst priča*.

Barbieri, Marija ▶ urednica (1939). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na RZ-u od 1963. Urednica operne glazbe, autorica ciklusa *Operni solisti, U svijetu opere, Opera večer* i *Život glazbe* te prve kontakt-emisije ozbiljne glazbe *Nedjeljom u operi* (od 1986. na Radio Sljemenu, zatim na II. programu HR-a). Uređuje i vodi izravne operne prijenose iz zemlje, EBU-a i iz Metropolitana. Priredila prvi izravni operni prijenos (*Porin* V. Lisinskog) HRT-a u EBU-u. Za HTV pripremila i vodila cikluse *Hrvatsko operno stvaralaštvo* i *Hrvatski operni pjevači*, portrete hrvatskih opernih umjetnika te emisije o G. Rossiniju. Vodila i operne prijenose iz inozemstva. Dobitnica triju prvih nagrada na natjecanjima za najbolju glazbenu emisiju JRT-a (*Pratimo muzičke događaje – Gostovanja u zagrebačkoj i beogradskoj izvedbi Tosce*, 1972; *Operni solisti – Tenor*, 1975; *U prvom planu – O Hoffmannovim pričama na sceni HNK-a u Zagrebu*, 1975) te nagrade RZ-a 1979. Autorica nekoliko knjiga o hrvatskoj opernoj glazbi (*Hrvatski operni pjevači 1846–1918*, *Vlatka Oršanić*, *Bugarski pjevači na hrvatskoj opernoj sceni*, *Mirella Toić*, *Nada Tončić*).

Barbir-Mladinović, Ankica ▶ novinarka i urednica (1949). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Kao televizijska stipendistica 1972. zaposlila se na TVZ-u. Radila priloge za sve emisije Informativnog programa, bila dugogodišnja urednica emisije za mlade *Brigadirski TV studio*, najmlađa urednica *Zagrebačke panorame*, izvještavala iz Sabora i izravno se javljala s najznačajnijih javnih događanja. Urednica i voditeljica *Dnevnika* 1980–91, suradnica emisije *Slikom na sliku* 1991–94. Dopisnica Radija Slobodna Europa 1994–2014. Na TV festivalima u Portorožu 1977. i Neumu 1989. nagrađena za reporterska javljanja uživo te uređivanje i vođenje *Dnevnika*. Dobitnica je Zlatnog pera HND-a 1982.

Bareza, Nikša ▶ dirigent (1936). Dirigiranje završio na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Usavršavao se u Zagrebu te na Mozarteumu u Salzburgu. Korepetitor u Zagrebačkoj operi od 1957, dirigent od 1959, od 1965. direktor. Šef dirigent Simfonijskog orkestra HRT-a 1992–2010. Djeluje i u inozemstvu (Zürich, Sankt Peterburg, Graz). Stalni dirigent Hamburške opere i milanske Scale i šef dirigent Filharmonije Robert Schumann u Chemnitzu 2001–07, od 2011. gostujući šef dirigent Opere u Ciudad de México, od 2014. ponovo ravnatelj Opere HNK-a u Zagrebu. Posebnu pozornost posvećuje hrvatskoj glazbenoj baštini i novim ostvarenjima hrvatskih skladatelja, čije je mnoge skladbe (pra)izveo i snimio za radio i televiziju. U hrvatskoj diskografiji osobito je zapažena njegova ploča *Alpske simfonije Richarda Straussa* u izvedbi Simfonijskog orkestra HRT-a. Dobitnik je, među ostalima, više nagrada za životno djelo:

Nikša BAREZA

Porin 2008, Vladimir Nazor 2009, Lovro pl. Matačić 2014. te nagrade Grada Zagreba 2011.

Barić, Mira ▶ novinarka i urednica (1960). Diplomirala na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Na HR Radio Sljemenu od 1991. kao gradska reporterka. Od 1994. stalna članica redakcije unutarnje politike I. programa HR-a, gdje je pratila rad Vlade i Sabora te uređivala emisiju *Poslovni tjedan*. U Desku HR-a uređuje *Jutarnju kroniku*, a potom *Dnevne novosti*, *Dnevnik* i ostale informativne emisije.

Barić, Petar ▶ snimatelj i videonovinar (1962). Na HRT-u surađuje od 1990, snimatelj s ratišta istočne Slavonije i Bosanske Posavine, poslije snimatelj mnogim ratnim izvjestiteljima. Pratio mirnu reintegraciju te poslijeratnu obnovu Podunavlja, ustrojio dopisništvo HRT-a u Županji. Od 1998. kao snimatelj pratio zbivanja u Srbiji, bilježio suđenja za ratne zločine i izručenja haških optuženika te prosvjede i mitinge. Snimao i u Rumunjskoj, Makedoniji i Bugarskoj. Od 2014. videonovinar-dopisnik iz Vukovara. Odlikovan Spomenicom Domovinskoga rata i medaljom Bljesak.

Barišić, Jozo ▶ novinar i urednik (1969). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Na HTV-u od 1993, u IP-u radio u gotovo svim emisijama (*Zagrebačka panorama*, *Dnevnik*, *Vijesti*, *Motrišta*, *Krupni plan*, *TV parlament*, *Radni ručak*, *Hrvatska danas*, *Hrvatska uživo*, *Studio 4*), urednik Redakcije dnevnog programa 2009–11. Izvještavao iz Vatikana, uređivao i vodio specijalne projekte o izborima pape (2005. i 2013). Urednik posebnih projekata (Oluja,

Izbori, Vukovar, posjeti Ivana Pavla II. i Benedikta XVI. Hrvatskoj, Papa u Sarajevu 2015, Srebrenica 2015). Autor dokumentarnih filmova *Ne bojte se* (2005) o Ivanu Pavlu II. te *Benedikt XVI, njegova prva godina* (2006). Član Programskoga vijeća HRT-a 2012–16. Vršitelj dužnosti ravnatelja programa HRT-a od ožujka 2016.

Barlović, Josip ▶ producent (1943). Završio Ekonomski fakultet u Zagrebu. Na HRT-u od 1969, prvo kao pomoćnik, a zatim kao organizator u Zabavnom i Dramskom programu, potom producent dramskih serija i TV filmova (*Velo Misto*, *Đuka Begović*, *Karneval*, *Andeo i Prah*). Početkom Domovinskog rata, s B. Schmidtom, malom tehničkom ekipom i F. Šovagovićem s prve crte bojišnice u Slavoniji do prosinca 1991. realizirao 21 polusatnu epizodu dokumentarne serije *Podvizi i sudbine*. Od 1991. pomoćnik glavnog producenta, potom producent Kulturno-umjetničkog programa, glavni producent te rukovoditelj proizvodnje svih programa (osim Informativnoga) do umirovljenja 2008. Sudjelovao u nizu velikih projekata HRT-a (Dora, Porin, obilježavanje 50 godina televizije i 80 godina radija i dr.).

Barometar HRT-a ▶ projekt istraživanja tržišta HR-a i HTV-a 1996–2003. Istraživanje se provodilo svakodnevno na uzorku od 900 ispitanika u dobi iznad šest godina, a njime su se dobivali podatci o dnevnom dosegu slušanosti radija i gledanosti televizije, podatci za pojedine programe, emisije, teletekst HTV-a te satelitske i zemaljske programe, a povremeno i podatci o sociodemografskoj strukturi ispitanika.

Barthélemy, René ▶ francuski izumitelj (1889–1954). Diplomirao na École supérieure d'électricité. Tijekom I. svjetskog rata bavio se konstruiranjem radioodajila, 1929. konstruirao prvi TV prijamnik, a 1931. ostvario prijenos slike iz laboratorija u Montrougeu do Elektrotehničke škole u Malakoffu, što se drži početkom televizije u Francuskoj. U Parizu je 1933. vodio i gradnju prvoga francuskog eksperimentalnog TV studija. Izumio je i isoscope, usavršenu elektronsku cijev za TV kameru.

Bartolec, Vlasta ▶ novinarka i urednica (1956). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Od 1983. na TVZ-u. Urednica i voditeljica više emisija Informativnoga i mozaičnoga programa (*Zagrebačka panorama*, *Vijesti*, *Vijesti za strane turiste*, *Dnevnik*, *Fokus*, *Hrvatska zemlja i ljudi*, *Idemo dalje*, *Dobro jutro, Hrvatska*, *Hrvatska danas*, *Svakodnevnica*). Urednica zagrebačke redakcije u Informativnom programu HTV-a. Od 2006. novinarka i urednica u redakciji dopisništva. Dio ekipe koja je 2012. pokrenula HTV 4, urednica vijesti i dnevna izvršna urednica, urednica *Regionalnog dnevnika* do 2013. Od 2015. uređuje emisiju *Govornica*.

bas-refleks ▶ zvučnik

Bastalić, Jagoda ▶ novinarka i urednica (1966). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Od 1989. na TVZ-u kao realizatorica te novinarka u regionalnom programu i emisiji *Hrvatska danas*, od 1998. novinarka, zatim do 2010. urednica emisije *Latinica*. Uredničku i istraživačku ulogu imala u prvoj sezoni emisije *8. kat* 2010–11, sa S. Gotthardi Pavlovsky urednički potpisuje dokumentarni film o 56 godina HRT-a *Hvala na pažnji*, osmišljava i potpisuje velike projekte, kao što su *Parlamentarni izbori 2011*, *Referendum o EU*, *Lokalni izbori 2013*. U jesen 2013. pokreće autorski unutarnjopolitički magazin *Labirint*. Uredila emisiju *Miješani brakovi (Latinica)*, koja je kao najbolje uređena 2000. dobila nagradu HND-a Marija Jurić Zagorka; novinarka-istraživačica u dokumentarnom filmu *Gradi, ruši, gradi* (autorica T. Perišin), nagrađenom 2013. nagradom HND-a Velebitska degenija.

Bašić, Augustin ▶ urednik i novinar (1953). Diplomirao na Evangeosko-teološkom fakultetu u Osijeku. Na TVZ-u od 1982, stalno zaposlen od 1984. Bio suradnik i operativni koordinator projekta Izbori 90. Jedan od utemeljitelja redakcije za religijsku kulturu pri Informativnom programu 1991. S A. Trstenjakom uređivao emisiju *Mir i dobro* (1992–98. i 2000–04). Sudjelovao u

realizaciji emisija posjeta Ivana Pavla II. Hrvatskoj, autor i urednik prvoga međureligijskog TV magazina *Duhovni izazovi* (od 2003). Autor desetak dokumentarnih filmova o misliocima i teolozima. Dobitnik Ordена Kantakuzine Katarine Branković 2004, nagrade Hrvatskoga helsinškog odbora za promicanje međureligijskog dijaloga, ekumenizma i vjerske tolerancije 2012. te Ekumenske povelje za promicanje kulture dijaloga i solidarnosti 2014.

Bašić, Relja ▶ glumac (1930). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Odigrao više od stotinu kazališnih, filmskih i TV uloga. Osnovao prvo hrvatsko poratno putujuće privatno kazalište *Teatar u gostima* (1974). Jedan od najistaknutijih hrvatskih filmskih glumaca, osobito bio zapažen u filmovima *Rondo* (Z. Berković, 1966, Zlatna arena u Puli) i *Tko pjeva zlo ne misli* (K. Golik, 1970); glumio i u sedamdesetak međunarodnih filmskih koprodukcija. Nastupao u TV serijama i dramama (*Udruženje radoznalih*, *Fabijen*, *Nasljednici putuju zajedno*, *Blizanci*, *Saveznice*, *Svak ponešto za domovinu*, *Susret na ulici*, *Punom parom*, *Inspektor Vinko* i dr.), bio voditelj i sudionik u mnogim emisijama Zabavnog programa TVZ-a

Relja BAŠIĆ s lutkom Šutak Nešutak iz TV serije *Udruženje radoznalih* među djecom

(*Zdravo mladi, TV magazin, Biro u potkrovlju*), interpretirao uloge u radiodramama (*Ponovo noć, I da i ne, Vječni Žid u Zagrebu, Posljednji iz ljetopisa, Malo pa ništa*). Dobitnik nagrade Vladimir Nazor za životno djelo 1999, Ordena reda Danice hrvatske i desetak drugih priznanja; 2004. imenovan UNESCO-ovim Umjetnikom za mir.

Batinić, Marijana ▶ novinarka, voditeljica, urednica i producentica (1981). Diplomirala na Pravnom fakultetu u Splitu. Karijeru počela na lokalnoj splitskoj TV postaji 1998, prvo kao novinarka, potom kao autorica emisije *Po ure torture*. Od 2000. na HRT-u novinarka, potom voditeljica i urednica emisija *Po ure torture, Trikvartar* i *Dugo toplo ljeto*. *Po ure torture* vodila je i uređivala na Novoj TV 2003–05. Od 2007. ponovo je na HRT-u novinarka i voditeljica u Informativnom i mozaičnom programu, a 2011. prešla je na RTL kao voditeljica docusoapa *Ljubav je na selu* te suvoditeljica reality showa *Survivor*; bila i suvoditeljica game showa *Tko će ga znati*.

Batinović, Ante ▶ novinar i urednik (1951). Na RZ-u/HR-u 1970–95, od 1995. na HTV-u u Zabavnom i Glazbenom programu. Afirmirao se uređivanjem i vođenjem emisija *Po vašem izboru* i *Rock Express*, koje su bile bitnim izvorom saznanja o glazbenim događajima. Pisao i glazbene kritike u *Večernjem listu, Startu* i *Studiju*. Realizirao niz intervjuja (D. Bowie, J. Cash, M. Jagger, R. Wood, P. Domingo, Red Hot Chili Peppers, M. Faithful, J. Carreras, E. Morricone, Sex Pistols, N. Cave, R.E.M., Ch. Berry, B. Diddley, Ramones, L. Schiffrin, L. Dalla, J. Iglesias, J. Cocker, Buena Vista Social Club) te reportaža s glazbenih događaja (američka i europska turneju Rolling Stonesa, Montreux Jazz Festival, festival talijanske kancone u Sanremu, koncertne turneje Metallice, D. Bowieja, Red Hot Chili Peppersa, Pjesmu Eurovizije i Festival Intervizije). Autor je dokumentarnih emisija s Kube, autor i urednik serijala *Glazbeni specijal* na HRT3, kolumnist emisije *Dobro jutro, Hrvatska*. Dobitnik godišnje nagrade HRT-a 2014.

Ante BATINOVIĆ

Baudo, Pippo ▶ talijanski voditelj (1936). Od početka 1960-ih voditelj niza TV varijeteta, showova i kvizova,

uglavnom na RAI-ju, npr. *Settevoci, Canzonissima, Mille lire al mese, Fantastico* (subotom uvečer) te nedjeljnoga popodnevnog programa *Domenica in*. Bio je i višestruki voditelj te umjetnički direktor festivala zabavne glazbe u Sanremu.

Branko BAUER

Bauer, Branko ▶ redatelj i scenarist (1921–2002). Režirao niz klasičnih dugometražnih igranih filmova: *Sinji galb* (1953), *Milioni na otoku* (1955), *Ne okreći se sine!* (1956), *Samo ljudi* (1957), *Tri Ane* (1959), *Martin u oblacima* (1961), *Licem u lice* (1963). Potkraj 1960-ih režirao na TVZ-u, npr. priloge za emisije *U prvom planu* (portrete N. Dragića i J. Horvata, emisiju o Muzičkom biennalu 1970) i *Feljton* (dokumentarne emisije *Nemirni dum Marin*, 1971; *Adio, barba Ive*, 1972); scenarist je i redatelj više zapaženih putopisnih, reportažnih i dokumentarnih TV emisija rađenih u sklopu serijala *Objektiv 350* (*Kad je bilo najteže...*, 1970; *Dnevnik iz Norveške*, 1970; *Sjećanja*, 1971; *Avioni, aerodromi, putnici*, 1971). Prema scenariju N. Brixyja 1972. režirao seriju od 14 detektivskih skečeva *Timothy Tacher*, emitiranih u emisiji *Kviz 84*. U srpskoj je produkciji režirao TV serije *Salaš u Malom Ritu* (emitirana 1976, u 13 epizoda), koja je paralelno premontirana u dva filma (*Zimovanje u Jakobsfeldu*, 1975, Velika srebrna arena i Zlatna arena za scenarij na Pulskom filmskom festivalu i *Salaš u Malom Ritu*, 1976) i *Boško Buha* (1980, u pet epizoda), koja je nastala iz istoimenoga filma iz 1978. Među zadnjim je njegovim radovima jednosatna dokumentarna TV emisija iz arhivskoga gradiva *Tito na ratnoj fotografiji i filmu* (*Titov ratni album*) emitirana na TVZ-u 1982. Dobitnik je, među ostalima, nagrade Vladimir Nazor za životno djelo 1980.

BBC (akr. od engl. British Broadcasting Corporation – Britanska radiodifuzijska korporacija) ▶ britanska javna RTV tvrtka. Odašiljački, satelitski i internetski emitira 10 TV kanala, 10 nacionalnih i regionalnih radijskih kanala te 40 lokalnih. Po kvaliteti programa i neovisnosti od političkog utjecaja BBC je jedna od najuglednijih RTV kuća u svijetu, ujedno jedan od najvećih svjetskih

izvoznika TV programa. Osnovan 1922. kao British Broadcasting Company, privatna dioničarska tvrtka u vlasništvu šest velikih britanskih i američkih proizvođača radioprijamnika i opreme. Iste godine počeo je u Londonu emitirati radijski program. Kako se ne bi ugrozio reklamni prihod novina, BBC-ju je zabranjeno emitiranje reklama, što još uvijek vrijedi za sve BBC-jeve RTV programe koji imaju funkciju javnog servisa. Proizvodnja programa financira se godišnjom pristojbom (uvedena 1922) za posjedovanje prijamnika, što su kao model financiranja javnog servisa preuzele i ostale europske zemlje. Kad je parlament 1925. zaključio kako radiodifuzijsku djelatnost ne treba prepustiti privatnomu poduzetništvu, vlada je 1926. otkupila sve dionice BBC-ja, te je 1. I. 1927. osnovana nova tvrtka pod nazivom British Broadcasting Corporation. Ustrojen kao javna korporacija u vlasništvu države, BBC je dobio monopol na radiodifuziju. Monopol je za TV trajao do 1955, za lokalne radiopostaje do 1973, a za radio na nacionalnoj razini do 1992. Oblikovanje BBC-ja kao javnoga servisa zasluga je J. Reitha, glavnoga ravnatelja korporacije 1927–38. Njegova vizija uključivala je ustroj radiodifuzije kao javnoga servisa, a ne kao komercijalne djelatnosti, pokrivanje signalom cijeloga državnog teritorija, centraliziranu proizvodnju i nadzor programa te visoki standard kvalitete programa, zadaće kojega su informirati, poučiti i zabaviti. Rad BBC-ja nadzire neovisno tijelo BBC Trust (1927–2007. to je bilo Vijeće guvernera – Board of Governors). Ima 12 članova, a sve ih imenuje monarh na zajednički prijedlog premijera i ministra kulture. U odnosu na Vijeće guvernera, BBC Trust ima nešto šire ovlasti u nadzoru poslovanja. Eksperimentalni TV program BBC je prvi put emitirao 1929. Redovito emitiranje počelo je 2. XI. 1936. Prva javna televizija na svijetu, BBC je sve do 1985. rabio potpuno elektronički sustav, koji je pod vodstvom I. Shoenberga razvijen u tvrtki EMI. Emitiranje je prekinuto početkom II. svjetskog rata, a nastavljeno 1946. Drugi TV kanal emitira se od 1964. BBC je bio prva europska TV koja je počela emitirati program u boji (1967, sustavom PAL) i teletext (1974). Radijsku soap operu *Archerovi* (*The Archers*) BBC neprekidno emitira od 1951, pa je ona najduže emitirana serija toga tipa u povijesti. Empire Service, međunarodni radijski program, preteča današnjeg BBC World Servicea, pokrenut je 1932. Program na stranim jezicima počeo se emitirati 1938, a danas emitira na 29 jezika. Satelitsko informativni kanal BBC World, namijenjen gledateljima u inozemstvu, pokrenut je 1995. i dostupan u 200 zemalja. Taj je kanal do 2014. u cijelosti financiralo Ministarstvo vanjskih poslova, a od tada se dijelom financira i od komercijalnih prihoda. Budući da u BBC-jevim domaćim programima oglašavanje nije dopušteno, glavni su izvor prihoda pretplata (75%) te komercijalne djelatnosti (21%) i vladina potpora BBC World Serviceu (4%). Ukupni godišnji prihod iznosi oko 6,6 milijardi eura. BBC ima više od 16 000 zaposlenih i oko 20 000 vanjskih suradnika.

BBR (akr. za Bjelovarsko bilogorski radio) ▶ radijska postaja s koncesijom za Bjelovarsko-bilogorsku županiju. Osnovan 1965. kao Radio Bjelovar (utemeljitelj B. Premužić), sredinom 1990-ih prerastao u BBR (osnivač I. Butković). Usmjeren ponajprije na glazbeno-zabavni program koji emitira isključivo domaću glazbu te lokalne i regionalne vijesti; realizira informativne emisije *Svijet mladih*, *Zdrave minute*, *Srijedom po sredini*, *Selo sve hrani*, *Domaće je najbolje* i dr.

Becić, Ljubomir ▶ snimatelj (1949). Na TVZ-u od 1969. do 2014, isprva kao asistent snimatelja, a od 1977. snimatelj informativnih, dokumentarnih, igranih, sportskih i glazbenih emisija. Stekao zvanje direktora fotografije. Proputovao više od 50 zemalja, snimao svjetske sukobe (Iračko-iranski rat 1984, Zaljevski rat 1990), surađivao na brojnim dokumentarnim filmovima i reportažama s M. Rakić, M. Trnskim i dr. Radio u programu *Za slobodu*, pratio Daytonске pregovore 1995.

Bečka deklaracija o javnoj radioteleviziji ▶ dokument usvojen na Simpoziju europskih medija *Od radiotelevizije pod državnom kontrolom do javne radiotelevizije*, koji je u organizaciji Međunarodnoga novinarskog instituta (IPI) održan u Beču 22–24. IX. 1993. Simpozij je za cilj imao očitovanje bezuvjetne podrške razvoju javne radiotelevizije u Istočnoj Europi. U 10 točaka *Deklaracije* zahtijevaju se pravne i statutarne mjere koje "podržavaju pravo novinara i programskih urednika da obavljaju svoju profesiju sigurno i bez upletanja". Zahtjevu za potpuno proširenje slobode tiska priključen je zahtjev za punu slobodu i neovisnost RTV djelatnosti. Predloženo je da javna radiotelevizija ponajprije služi kao medij za izražavanje stajališta i javnu raspravu o osnovnim vrijednostima. Najviši cilj trebao bi biti "slobodna i korektna informacija za javnost. Svi aspekti nekog pitanja trebaju biti predstavljeni novinarski pošteno, na uravnotežen način i u odgovarajućem vremenskom terminu". Preporuča se da novinari u javnim radiotelevizijskim medijima sami, bez upletanja vlada, političkih stranaka ili drugih interesnih skupina, razrade smjernice rada. Zahtijeva se pravno osiguranje raznovrsnih izvora financiranja javnih radiotelevizija te da državna i javna tijela slobodan pristup informacijama dopuste i neovisnim medijima. Predlaže se ukidanje monopola i svih prepreka osnivanju novih privatnih medija.

Bedeniković, Vjekoslav ▶ tehničar (1942). Od 1965, kad je započeo kao terenski tehničar na RZ-u, do umirovljenja 2007. radio na poslovima terenske tehnike. Od 1972. bio voditelj tonskih vozila TK3, a od 1991. voditelj Odjela za terensku tehniku. Sudjelovao u realizaciji većih projekata HR-a (prijenosi posjeta pape Ivana Pavla II. Hrvatskoj, zasjedanje nesvrstanih zemalja u Jugoslaviji, Olimpijske igre, Dubrovačke ljetne igre i dr.). Dobitnik godišnje nagrade HRT-a 1998.

Bednjanec, Damir ▶ snimatelj (1959). Na TVZ-u od 1981. pomoćnik snimatelja, od početka Domovinskog rata snimatelj. Najznačajniji su mu dokumentarni filmovi *Kornati* Lj. Mandića i *Svjetionik Struga Lastovo* N. Stijačića te serijali *Narodna medicina* D. Žarkovića, *Živa istina* i *Globalno sijelo* J. Martinovića i D. Marjanovića. Dobio diplomu za najbolju kameru za film *Tisno* na 8. međunarodnom festivalu turističkog filma SWITF 2005, nagradu Maslina za fotografiju u filmu *Kornati* na International TV Festivalu Bar 2007. te nagradu Žarko Kaić 2008.

Begović, Božena ▶ glumica, kazališna djelatnica i književnica (1901–1966). Studirala na Akademiji za glazbu i scensku umjetnost u Beču. Kao glumica nastupala je u Beču, Steyru, Dubrovniku i Zagrebu. Prva spikerica RZ-a, pri njegovu pokretanju 1926. u eter je izgovorila: "Halo, halo, ovdje Radio

Zagreb". Sljedećih petnaest mjeseci na radiju je i glumila (u prvoj dramskoj emisiji, 14. VIII. 1926. ulomcima iz *Othella* W. Shakespearea igrala *Dezdemonu*), recitirala poeziju, čitala ulomke iz romana i drugih prozних djela te uređivala i vodila prve emisije za djecu. Prva predsjednica Društva hrvatskih književnica 1938–41. Ravnateljica Drame HNK-a u Zagrebu 1945, poslije njegova dramaturginja. Bila jedna od osnivača te voditeljica Zagrebačkoga pionirskog kazališta (današnje Zagrebačko kazalište mladih).

Ena BEGOVIĆ u filmu *Glembajevi*

Begović, Ena ▶ glumica (1960–2000). Diplomirala na ADU-u u Zagrebu. Od 1984. stalna članica ansambla HNK-a u Zagrebu; dramska prvakinja i jedna od najistaknutijih glumica svoje generacije. Uspješno glumila

u filmovima; dvaput nagrađena u Puli Zlatnim arena-ma: 1988. za epizodnu ulogu u *Glembajevima* A. Vrdo-ljaka (odbila priznanje držeći kako je uloga barunice Castelli glavna) i 1997. za glavnu ulogu u *Trećoj ženi* Z. Tadića. Prvu značajnu ulogu uopće odigrala je u TV drami *Ivan Goran Kovačić* (1979), potom nastupala u TV dramama i filmovima (*Ponoćna igra*, *Andeo*, *Igra u dvoje*, *Haustor* i dr.) te u mnogim radiodramama.

Begović, Vedran ▶ inženjer (1975). Diplomirao na Fakultetu elektrotehnike i računarstva u Zagrebu. Voditelj Tehnike na Hrvatskom katoličkom radiju 2000–03, inženjer projektant u Hrvatskoj agenciji za telekomunikacije 2003–04. Na HRT-u od 2004, rukovoditelj u odjelima tehnike HR-a 2006–13, od 2013. rukovoditelj RJ Mrežni sustavi digitalne proizvodnje. Bio član ravnateljstva HRT-a 2008–09 (kao predstavnik zaposlenika). Vodio i sudjelovao u više projekata digitalizacije i uvođenja novih tehnologija u radijskoj, televizijskoj i integriranoj proizvodnji. Vodio i projekte multimedijske režije (prva takva na HRT-u), linearnog i "on demand/na zahtjev" internetskog emitiranja radijskog sadržaja, konsolidacije i integracije mrežne proizvodne tehnologije i sustava.

Bekić, Ante ▶ novinar i urednik (1939). Novinarsku karijeru počeo na RZ-u potkraj 1960-ih u redakciji Radio Sljemena, od 1970-ih na I. programu redaktor vijesti, potom urednik i voditelj *Jutarnje kronike*, *Dnevnih novosti*, *Dnevnika* i dr. informativnih emisija. Od 1987. osmislio, uređivao i vodio zapaženu emisiju *Znanja i spoznaje*, u kojoj je do umirovljenja o hrvatskim i svjetskim zbivanjima razgovarao s mnogobrojnim sudionicima javnoga života.

Belavić, Zlatna ▶ novinarka i urednica (1948). Diplomirala na Filozofskom Fakultetu u Zagrebu. Na RZ-u od 1969. najavljiivačica, novinarka te voditeljica emisija *Radio Jadran*, *Crvena Jabuka* i *Radiobus*. Sa Z. Zmazekom 1974. radila *Male noćne razgovore*; surađivala u magazinskim emisijama *Stop Z*. Letice. Bila je urednica u programu za inozemstvo te u *Zagrebačkoj panorami*. Od 1985. do 1994. uređivala i vodila brojne emisije (*Dobar dan*, *Dnevnik*, *Vijesti*, *Vijesti na engleskom*, *Hrvatska i svijet*), vodila šestosatni *TV most* s ambasadam SAD-a (1992). Mentorica na HTV3, urednica u Obrazovnom programu 1999–2000 (emisija *Noćni brzoglas*). Od 2000. do umirovljenja 2009. pomoćnica urednika unutarnje politike, urednica *Vijesti* i *Dnevnika* te mentorica u IP-u.

Belić, Želimir ▶ redatelj (1944). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Na TVZ-u od 1965. Režirao više stotina emisija za sve TV programe: znanstveno-obrazovne serije (*Brodovi na Jadranu*, *Tajni govor slike*, *Podvodna*

Želimir BELIĆ (lijevo) sa snimateljem Rankom Karabeljem

arheologija, Pazi, staklo, Velikani hrvatske znanosti, Čuda moderne medicine), drame (*Uvod u novinarstvo, Čamac na Kupi, Balada o Romima, Društvo za iznenadne radosti*), dokumentarne filmove (*Kraljičari, Licitarska umijeća, Družba plemenitog dima*), festivale i smotre folkloru, kontakt-emisije, kvizove, izravne prijenose (posjet pape Ivana Pavla II., prva predsjednička inauguracija), ratnu seriju *Podvizi i sudbine* i dr.). Dobitnik nagrade HRT-a Ivan Šibl 2002. te više nagrada za obrazovne i ekološke filmove.

Bell, Alexander Graham ▶ američki izumitelj škotskoga podrijetla (1847–1922). Izumio električni telefon 1875, a 1880. tzv. fotofon (s Ch. S. Tainretom), kojim se intenzitet svjetlosti pretvara u električni signal i susljedno u

zvuk. Na tom se načelu zasniva reprodukcija zvuka u zvučnom filmu. U njegovu je čast logaritamska jedinica odnosa dviju fizikalnih veličina nazvana bel (→ decibel).

Bell, Martin ▶ britanski reporter (1938). Prije diplomiranja na Cambridgeu bio profesionalni vojnik. Poslije se posvetio novinarstvu, a zahvaljujući vojnomu iskustvu, postao je ratni dopisnik BBC-ja. Izvještavao je iz 11 ratnih sukoba, npr. iz Vijetnama, dva arapsko-izraelska rata, Angole i Nikaragve te Zaljevskog rata 1991. Zapaženi su bili njegovi izvještaji iz rata u Hrvatskoj i BiH. Zbog uredničkih intervencija u njegove izvještaje napustio BBC te 1997–2001. bio nezavisni zastupnik u Britanskom parlamentu.

Bencet, Smiljka ▶ glumica (1934). Isprva glumila u varaždinskom i splitskom HNK-u, kazalištima u Bjelovaru i Karlovcu; od 1965. do umirovljenja 1991. članica kazališta Komedija u Zagrebu. Uz mnoge kazališne, ostvarila je i više TV i radiodramskih uloga (*U registraturi*, 1973; *Dirigenti i mužikaši*, 1990). Posebno se istaknula u TV filmu *Kolinje* te u serijama *Mejaši* (1970) i *Gruntovčani* (1974), u kojima je tumačila ulogu seljanke Regice Katalenić. Zahvaljujući popularnosti serije i njezinoj vrstnoj interpretaciji, lik Regice prerastao je TV okvir i postao personifikacijom specifičnoga mentaliteta.

Benić, Vedran ▶ novinar i urednik (1951). Diplomirao na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu i Studiju medija Sveučilišta u Dubrovniku. Urednik TVZ/HTV studija Dubrovnik 1987–96. i 2000–13, potom rukovo-

Smiljka BENCET uz Martina Sagnera u sceni TV serije *Gruntovčani*

ditelj HRT-ova centra Dubrovnik. Radi za sve emisije Informativnog programa. Autor je dvadesetak dokumentarnih filmova o dubrovačkim temama: *Prkos je strujao Gradom*, *Prkos je strujao Gradom – deset godina poslije*, *Tre... tre... trese se!* (75 godina VK Jug), *Lastovski poklad* i dr. Scenarist i urednik dokumentarne serije u sedam nastavaka *Dubrovački oridinali* (2016). Objavio knjigu *Dubrovački spomenar* (2012). Dobitnik Zlatnoga pera HND-a 1993, godišnje nagrade Grada Dubrovnika za dugogodišnji publicistički prinos promicanju grada 2013. Nositelj Spomenice Domovinskoga rata.

Benković, Tibor Otto ▶ novinar i marketinški stručnjak (1949). U Zagrebu diplomirao na Šumarskom fakultetu, a magistrirao na Ekonomskom fakultetu. Od 1976. u Fonoodjelu HR-a, 1984. prešao u redakciju zabavne glazbe, gdje je bio urednik emisija i kritičar glazbenih događaja. Početkom Domovinskog rata raspoređen je na mjesto voditelja Govorne dokumentacije HR-a. Autor je prvoga pojmovnika, na osnovi kojega se, uz dnevno ažuriranje, obavlja arhiviranje i pretraživanje arhivske građe po svim parametrima. Rukovoditelj Marketinga HR-a 1992–2012. Vodio brojne prezentacije o načinu i tehnikama plasmana radijskoga programa na sve zahtjevnijem medijskom tržištu. Dobitnik godišnje nagrade HRT-a 2006.

Bergant, Boris ▶ novinar i urednik (1948). Dugogodišnji novinar vanjske politike i urednik TV Ljubljana (poslije TV Slovenija). Voditelj međunarodnih poslova 1981, pomoćnik direktora TV do 1991, potom pomoćnik generalnog direktora za program do 2006. Zapaženo djelovao u međunarodnim udrugama: predsjednik Regionalnog CIRCUM-a 1990–92. i njegov glavni tajnik 1995–2001, dopredsjednik Komiteta EBU-a za televiziju i član Komiteta EBU-a za radio 1993–98, dopredsjednik EBU-a 1998–2008, predstavnik Slovenije u komitetima Vijeća Europe za javne medije, član Međunarodne akademije za TV umijeća i znanja u New Yorku. Predsjednik Slovenskog udruženja novinara 1986–90. Dobitnik više nagrada za promicanje slobode medija, Tomšičeve nagrade, nagrade Erharda Buzeka i dr.

Berković, Zvonimir ▶ novinar, filmski scenarist i redatelj, glazbeni i kazališni kritičar (1928–2009). Završio ADU u Zagrebu, gdje je bio i profesor 1974–97. Bio je dramaturg Zagrebačkoga dramskog kazališta i Jadran filma, urednik u *Hrvatskom tjedniku*, kolumnist tjednika *Globus*. Na filmu isprva scenarist (*H-8... N. Tanhofer*, 1958). Debitantski kratki film *Moj stan* (1962) nagrađen je na festivalu u Cannesu. Za TVZ režirao je 1968. epizodu u međunarodnoj TV seriji *Potraži ženu – Cherchez la femme* (*Narod narodima*). Režirao je četiri cjelovečer-

nja igrana filma (prvi je *Rondo*, 1966); četvrti pak, *Kontesa Dora* (1993, Zlatna arena za najbolji film), realiziran je u koprodukciji s HRT-om, istoodobno i kao TV serija u šest jednosatnih epizoda. U proizvodnji HTV-a 1994. režirao je dokumentarni film o glazbenici M. Leskovar *Moje ljeto s Monikom*. Nagrađen Oktavijanom za životno djelo 2009.

Berliner, Emil ▶ američki izumitelj njemačkoga podrijetla (1851–1929). U SAD-u od 1870, vlastiti laboratorij imao od 1883. Najpoznatiji po izumu gramofona, što ga je predstavio i patentirao 1887, a komercijalizirao 1895, kad je sa skupinom financijera osnovao U. S. Gramophone Company. S bratom je u Hannoveru 1898. osnovao tvornicu Deutsche Grammophon A. G., koja je zaslužna, preko svoje austrijske filijale, i za objavljivanje prvih ploča hrvatskih skladatelja i izvođača, među ostalima i glasovite sopranistice Z. Kunc.

Berlusconi, Silvio ▶ talijanski poduzetnik i političar (1936). Diplomirao pravo na Sveučilištu u Milanu. Do 1970-ih obogatio se u građevinskom poslu i nekretninama, 1974. osnovao prvu talijansku kabelsku televiziju Telemilano, a 1978. holding Fininvest, koji je 1980. pokrenuo Canale 5, prvu talijansku privatnu TV postaju. Fininvest je 1982. kupio TV kanal Italia Uno, a 1984. i TV kanal Rete Quattro, nakon čega je osnovao TV mrežu Mediaset, koja je do kraja 1980-ih osvojila talijanski TV prostor i proširila se na satelitsku televiziju. U okviru Fininvesta postao je vlasnik i tvrtke za proizvodnju reklama (PubliItalia), a sam je holding na vrhuncu uspjeha imao više od 150 tvrtki, među kojima i nogometni klub Milan. Politički se angažirao 1994. osnovavši političku stranku desnog i populističkog usmjerenja Forza Italia, s kojom je triput bio talijanski premijer (1994–95, 2001–06. i 2008–11). Njegova poslovna i politička karijera bile su obilježene skandalima i istragama.

Bertelsmann ▶ njemačka multimedijaska korporacija. Osnovao ju je 1835. u Güterslohu (Sjeverna Rajna-Westphalia) nakladnik i tiskar C. Bertelsmann. Isprva tiskao uglavnom kršćanske knjige, od 1851. i romane. Za II. svjetskog rata najveći nakladnik nacističke propagande. R. Mohn iz obitelji osnivača 1947. ponovo pokreće tvrtku, nastavlja s tiskanjem romana, 1958. osniva diskografsku kuće Ariola Records, 1964. kupnjom tvrtke UFA ulazi na filmsko tržište, a 1969. kupnjom tvrtke Gruner und Jahn Bertelsmann i na tržište dnevnih novina i časopisa. U 1980-ima kupuje američke diskografske tvrtke (Arista, RCA Victor, Windham Hill Records) i nakladničke kuće (Bantam Books, Doubleday, Random House) te u partnerstvu s AOL-om, a potom samo-

stalno, postaje dobavljač internetskih usluga u SAD-u i Europi. Spajanjem Ufa Film-und Fernseh-GmbH s luksemburškom privatnom RTV tvrtkom CLT 1995. nastaje RTL Group, najveća europska RTV tvrtka (koja se od početka 21. st. širi i na azijsko tržište), koja ima 54 TV i 29 radijskih postaja u 10 europskih zemalja; Bertelsmannov je vlasnički udjel u njoj 2015. iznosio 75,1%. Vlasnik je i Fremantle Medie, najvećega proizvođača filmova i TV programa izvan Hollywooda. Najvažnije podružnice Bertelsmanna uz RTL Group još su Penguin Random House (najveći svjetski izdavač knjiga) te Gruner+Jahr (najveća europska novinsko-izdavačka i nakladnička tvrtka), zajedno s preko 100 000 zaposlenika.

Beskrajem svijeta ▶ dokumentarno-putopisna TV serija od 101 epizode po 30 minuta, snimana 1981–2006. Autor i filmski snimatelj M. Saletto, urednici Z. Prelog, M. Bušić i M. Mikuljan te M. Branković, producentica J. Ferluga. Redovito emitiranje započelo je 1986, nakon prvih samostalnih putopisa iz Kenije, Tanzanije i Maroka. Saletto se 1988. pridružuje jedriličaru M. Šuteju na ekspediciji Cape Horn, čime je počela serija *Jedrima oko svijeta*, kao podciklus od 45 nastavaka. Serija je snimana 16mm filmskom kamerom. Prodana je i na međunarodnom TV tržištu (Sky Travel Channel i dr.), a zaradom od 150 000 dolara premašila je inače jeftinu produkciju sa samo dva putujuća člana ekipe. Montaža V. Ferencak, montaža zvuka I. Drnić i B. Fruk, animacija I. Flegar, glazba A. Dedić i S. Sacher.

BESKRAJEM SVIJETA, Mario Saletto snima u podnožju vulkana Lonquimay u Andama

bespilotna letjelica ▶ mali helikopter na daljinsko upravljanje opremljen kamerom za snimanje iz zraka; naziva se i **dron** (engl.). HRT ju je počeo upotrebljavati 2014, pa su njome realizirane snimke iz ptičje perspektive na projektima kao što su Porin (2014), *The Voice – Najljepši glas Hrvatske* (2014, 2015), Dan sjećanja na žrtvu Vukovara (2015), dokumentarno-igrani film *Alka* (2015), dokumentarni film *Kornatska tragedija* (2015) i dokumentarno-igrana serija *Republika* (2016).

Bešlić, Milan ▶ likovni i književni kritičar i esejist (1953). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1978. stalni vanjski likovni kritičar RZ-a u emisiji *Govorimo o likovnoj kulturi*, 1983–90. stalni vanjski suradnik redakcije kulture TVZ-a. Savjetnik za kulturu glavnog ravnatelja 2006–07, potom ko-

ordinator u Odjelu dokumentarne produkcije HRT-a. U redakciji Dokumentarnog programa HTV-a autorski realizirao filmove o hrvatskim književnicima i likovnim umjetnicima: *Ranko Marinković – riječi samoće*, *Zavjet za Epetion – Kaštelan-Murtić*, *Jordan – druga strana svjetlosti*, *Murtić – prostor boje*, *Džamonja*, *Kipar Kuzma Kovačić*, *Šutej*. Zaslužan je za stvaranje slikarske mape u povodu 50. obljetnice TV i 80. obljetnice radija u Hrvatskoj 2006. Vodio projektini tim za izgradnju spomen obilježja G. Ledereru (→ Spomenik Gordanu Ledereru) 2015, vodi projektini tim za izradbu spomenika Ž. Kaiću. Dugogodišnji voditelj Galerije Forum, predsjednik Hrvatsko-izraelskog društva (od 2015). Autor knjige *Oltar domovine* i monografija o V. Jordanu i K. Kovačiću.

Bezençon, Marcel ▶ švicarski medijski djelatnik (1907–1981). Bio glavni ravnatelj švicarske javne radiotelevizije SRG/SSR 1950–72. i predsjednik EBU-a 1955–70. Reorganizirao 1964. SRG na regionalno-lingvističkom načelu: uz germanofonski SRG osnovao je frankofonski TSR (Télévision Suisse Romande) i italo-fonski TSI (Televisione svizzera di lingua italiana). Prvi je 1950. predložio uvođenje razmjene programa među članicama EBU-a, držeći da bi kulturno zbližavanje jačalo europsku integraciju. Prema predlošku festivala u Sanremu 1955. predložio je da EBU pokrene Pjesmu Eurovizije, što je ostvareno 1956. Osnovao je 1961. međunarodni festival zabavnih TV emisija Zlatna ruža Montreuxa (Rose d'Or). Od 2002. na Pjesmi Eurovizije dodjeljuju se nagrada Marcel Bezençon za najbolju izvedbu te za najbolju skladbu.

Bibić Bilopavlović, Afrodita ▶ novinarka i urednica (1969). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Na HRT-u od 1995; sudjelovala u osnivanju Radio Knina, kojemu je od 1997. odgovorna urednica; rukovodila poslovanjem, radila sve novinarske poslove, od izvještavanja, javljanja s terena, vođenja progra-

ma do uređivanja emisija. Sate programa povećala s četiri na osam 1998, a godinu poslije na 12. Od 2013. glavna urednica Radio Knina. Inicijatorica i organizatorica prvoga međunarodnog dječjeg festivala Mali kninfest (2000). Urednica monografije *Ovdje Hrvatski radio Knin, na valu slobode*, u povodu njegove 20. obljetnice.

Biblija ▶ religijsko-dokumentarna emisija, prikazuje se na HTV-u od 2001. Tjednoga ritma, u trajanju od 10 minuta, bavi se biblijskom baštinom te porukama *Svetoga pisma*, želeći ga približiti gledateljima. U emisiji gostuju najpoznatiji hrvatski bibličari, povjesničari i konzervatori te osobe iz javnoga i crkvenoga života. Dosadašnji urednici A. Trstenjak, A. Peran i N. Kostanić, realizatori D. Borić Bubi i M. Štengl, glazbena urednica M. Kudrna.

Bibliovizor ▶ emisija III. programa HR-a posvećena književnosti, emitira se jednom tjedno od 1970-ih. Osmislio ju je i pokrenuo urednik D. Dragojević. Donosi prikaze i kritike novih knjiga s područja književnosti i teorije književnosti. Urednica je G. Crnković.

Big band HRT-a → Jazz orkestar

Big Blue ▶ polusatna informativno-mozaična TV emisija na engleskom jeziku, emitirana 1992–94. Bila je namijenjena pripadnicima UNPROFOR-a koji su tada bili raspoređeni u Hrvatskoj, a sadržavala je vijesti i informacije iz Hrvatske i svijeta te praktične savjete za strance. Korišteni su materijali Reutersa i APTN-a te stranih televizija, kakvi su se tad u programu HTV-a mogli vidjeti samo u emisiji *Slikom na sliku*, pa je privukla i mlađu domaću publiku. Od 1993. emisija je skraćena na desetominutni pregled vijesti i preimenovana u *Afternoon report*. Emisiju je inicirala tadašnja urednica Mozaičnog programa M. Nemčić, a urednice su bile Z. Belavić i T. Perišin. Realizator M. Šimunov, potom Z. Antulov i Z. Martinko.

Big Brother ▶ prvi TV → reality show prikazan u Hrvatskoj, u kojem se kandidati isključuju iz vanjskog svijeta na tri mjeseca, a kandidat koji ostane dokraja osvaja milijunsku novčanu nagradu. Prva sezona emitirana je na RTL-u 2004. Emisija je napravljena po licenci istoimene nizozemske emisije, prvi put prikazane 1999. u produkciji tvrtke Endemol (autor J. de Mol), koju su potom preuzele mnoge druge televizije (npr. britanski Channel 4). Prva hrvatska sezona trajala je 100 dana i imala je sjajan odjek kod gledatelja, pa je postala jedan

od prvih velikih uspjeha RTL-a. Kuća u kojoj su bili smješteni kandidati u prve četiri klasične i jednoj celebrity sezoni nalazila se u studiju Jadran filma u Zagrebu, a u petoj sezoni bila je u filmskom gradu Kantanu pokraj Bangkoka. U šestoj i sedmoj sezoni stanari kuće bili su natjecatelji iz Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Hrvatske, Makedonije i Srbije, a show je sniman u kući na beogradskom Košutnjaku.

Bijela vrana ▶ emisija za djecu, emitira se na HR-u od 1973. Autor i voditelj M. Kušec kroz razgovore s djevojčicama i dječacima otkriva tajne dječjega svijeta, slijedeći pouku emisije: "Ako imamo vremena za sebe i svijet oko sebe, za dječje želje, nade i maštanja, onda ćemo otkriti da nema bijelih vrana i da svako dijete čuva u sebi pregršt tajni". U emisiji, koja je stekla kulturni status, dosad se predstavilo više od 2000 djevojčica i dječaka. Za emisiju je Kušec dobio brojna priznanja, među ostalima na festivalu u Ohridu 1977. te godišnju nagradu HND-a Zlatno pero 1979.

Bilandžija, Zdravko ▶ redatelj (1948–2011). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti. Na TVZ-u od 1968. Režirao niz prestižnih emisija, serija, izravnih prijenosa (*Nedjeljnom popodne, Most generacija, TV parlament, Misli 21. stoljeća, Vlak slobode, Vlak za Vukovar, Drugi mimohod oružanih snaga RH, Forum, Lijepom našom*), glazbene festivale u Splitu, Omišu, Kninu, Požegi, Opatiji i dr. Dobitnik je triju Zlatnih vijenaca časopisa *Studio*.

Branimir BILIĆ prije snimanja TV emisije u rukama šminkerice Višnje Habuš

Bilić, Branimir ▶ novinar i urednik (1957). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Na RTZ-u od 1982. Nakon iskustva u programima RZ-a, više godina uređivao i uživo vodio *TV parlament* HTV-a, a od 1998. *TV interview – Misli 21. stoljeća*. Uređivao i vodio uživo TV emisije *Lica nacije, Puls Hrvatske* i *Glas za čovjeka* 2006–15. Izvještavao o krizi na Kosovu 1980-ih, uređivao i vodio emisije o parlamentarnim i predsjedničkim izborima, komentirao izravne prijenose bitnih događaja (posjeti papa Ivana Pavla II. i Benedikta XVII. Hrvatskoj,

Vukovaru – ime sveto, Vukovar – mjesto posebnog pijeteta). Jedan od utemeljitelja Zbora novinara elektroničkih medija Forum 21. Objavio knjige *TV interview*, *Misli 21. stoljeća*, *Treća Hrvatska* te *Zapisi savjesti*.

Bilić, Branka ▶ novinarka (1948). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na TVZ-u/HTV-u od 1985; u Redakciji kulture radila priloge za emisije *Dnevnik*, *Vijesti*, *Motrišta*, *Ekran bez okvira*, *Pola ure kulture* i *Dobro jutro, Hrvatska*. Vodila je emisiju *Pozivnica*. Godinama radila *Kronike* Dubrovačkih ljetnih igara, Splitskoga ljeta, Dana satire te Eurokaza. Ratna reporterka s Banovine 1991. Umirovljena je 2009. Dobitnica Zlatnoga pera HND-a 1989. za praćenje političkih događanja na Kosovu. Nositeljica Spomenice Domovinskoga rata.

Bilić, Tonči ▶ dirigent (1969). Na Muzičkoj akademiji u Zagrebu diplomirao te završio poslijediplomski studij. Djelovao u Operi HNK-a Ivan pl. Zajc u Rijeci 1994–97. kao dirigent i šef zbora. Od 2001. producent, a od 2005. umjetnički ravnatelj Koncertne dvorane Vatroslav Lisinski u Zagrebu. U sklopu obilježavanja 30. obljetnice dvorane dirigirao izvedbom opere *Porin* V. Lisinskog, koja je prenesena u sve zemlje članice EBU-a. Intendant HNK-a u Splitu i ravnatelj Splitskog ljeta 2012–14. Od 1997. dirigent Zbora HRT-a, u sezoni 1998–99. u suradnji s Muzejom Mimara pokrenuo ciklus koncerata Sfumato. Od 2005. šef dirigent Zbora HRT-a; pod njegovim vodstvom izveden je i snimljen *Hrvatski glagoljaški rekvijem* I. Kuljerića i *Hrvatska misa* B. Papandopula (Porin za album godine u kategoriji klasične glazbe 2005). Dobitnik je i nagrade Milka Trmina 2009.

Bimbašić, Branislav ▶ novinar, snimatelj i urednik (1934). Novinarstvom se počeo baviti 1962. u *Novom listu* i *Glasu Istre*. Od 1963. u RTZ-u na Radio Puli, od 1965. u TV studiju Pula, od 1986. do umirovljenja 1992. urednik TV studija u Puli i Rijeci. Kao TV novinar svladao tehniku rada podvodnom kamerom, 1982. pokrenuo emisiju *More, ljudi i obale* (danas *More*), jednu od najdugovječnijih i najgledanijih emisija HTV-a. Pamte se njegove reportaže s otvaranja Krčkog mosta i Tunela Učka. Novinarom godine u izboru HND-a proglašen je 1989.

Bistrooki ▶ mozaično-zabavna TV serija, prikazivana na TVZ-u 1972–75. Nastala prema ideji M. Bjažića, autori priloga bili su P. Kanižaj, B. Hribar, A. Mijatović, S. Jeličić, D. Oblak, R. Zvrko, N. Kalinić, T. Jović i Ž. Drakulić. Lutke voditelje i zabavljače, Pinka, Ponka i Smetala, izradio je V. Chytil, a L. Lenu, koja je s glasom Đ. Ivezić došla iz → *Udruženja radoznalih*, M. Blažeković, kao animirane sekvence sa snimateljem B. Blažinom prema scenariju M. Matošeca. Glasove lutkama dali su

BISTROOKI, lutke Pink i Ponk, 1972.

Z. Strmac, K. Valentić i I. Rogulja. Uz poznate animatore na emisiji su radili i J. Kašper, Lj. Boroša, N. Filipović te S. Gregurić. U kratkim igrokazima i skečevima stalno su sudjelovali M. Nadarević i I. Serdar. Skladatelj glazbe bio je O. Depolo, scenograf A. Nola, redateljica V. Lasta.

bit (engl. binary digit) ▶ najmanja jedinica informacije koja odgovara izboru između dviju mogućnosti (da ili ne, odnosno ima ili nema). Fizička reprezentacija bita u digitalnom elektroničkom računalu ili digitalnom prijenosu podataka može biti električni impuls ili magnetizirana točka, postojanje ili nepostojanje koje indicira informaciju na razini bita. Matematički se bit predstavlja mjestom (znamenkom) u binarnom brojevnom sustavu, tj. zapisu broja koje može imati stanje nula ili jedan.

Bitange i princeze ▶ igrana TV serija, prikazivana na HTV-u 2005–10 (108 epizoda). Prva hrvatska serija u žanru situacijske komedije (sitcom), uspjelo je uklopila obrasce žanra u hrvatski kontekst. Prati dogodovštine karikaturalno ocrtanih petero junaka u tridesetim godinama (tri muškarca i dvije žene) i nekoliko stalnih epizodnih likova. Dobro primljena od publike, doživjela je pet sezona te brojne reprize. Glavni redatelj i scenarist G. Kulenović, drugi redatelj D. Žarković, scenaristi V. Bulić, Z. Lazić i dr., snimatelji B. Linta, S. Jesenković i dr., scenograf M. Ivezić, montaža S. Jekauc i A. Storić.

BITANJE I PRINCEZE, Hrvoje Kečkeš i Rene Bitorajac

Uloge: R. Bitorajac, H. Kečkeš, M. Elegović, T. Filipović, N. Dangubić, D. Čuček, P. Vušović, M. Kekin. Seriju je za HRT producirao Interfilm.

Biti, Višnja ▶ novinarka, urednica i publicistica (1953). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na RZ-u počela raditi kao novinarka 1973. Uređivala i vodila radijske emisije *Od subote do subote*, *Povećalo*, *Iz umjetnikove radionice*, *Znameniti Hrvati*, *Dobar dan*, *ovdje Hrvatski radio*, 1976. pokrenula emisiju za mlade *Zašto tako*, koja se od tada neprekinuto emitira. Za Program za djecu i mlade HTV-a uredila je i vodila stotinjak polusatnih emisija (*Od zvona do zvona*, *Živjeti kao sav svijet*, *Ja u zrcalu* i dr.). Autorica je mnogih dokumentarnih radiodrama. Objavila je knjige *Zašto tako*, *Nipetnišest* (suautorica S. Pilić), *Ja u zrcalu* i *Samo još jedanput*. Dobitnica je Zlatnog pera HND-a za radijsku emisiju *Zašto tako* i TV seriju *Pusti me na miru* 1993, nagrade HND-a Marija Jurić Zagorka 1997. i 2007, godišnje nagrade HRT-a 2001. te nagrade HRT-a za životno djelo Ivan Šibl 2006.

Bjažić, Mladen ▶ književnik, novinar i urednik (1924). Radio kao novinar i urednik dječjih listova (*Plavi vjesnik*). Na TVZ-u suradnik od 1958, potom urednik Programa za djecu 1960–79. te pomoćnik odgovornog

urednika Igranog programa 1979–88. Postavio i pisao scenarije za kulturnu dječju seriju *Mendin program*. Pisao pjesme, pripovijetke i igrokaze, radijske i TV drame te znanstveno-fantastične i kriminalističke romane u suautorstvu sa Z. Furtingerom, s kojim je napisao i jednu od prvih dramskih serija TVZ-a *NB-21* (pod pseudonimom D. Leut, emitirana 1962. u režiji D. Marušića). Jedan od scenarista prve igrane serije u produkciji TVZ-a *Stoljetna eskadra* (1962). Dobitnik nagrada Otokar Keršovani 1964, Mlado pokoljenje 1975 (za scenarij igre za djecu *Djevojčica koja nije znala ni kravu pomesti*), nagrade na festivalu JRT-a u Neumu 1990 (za scenarij epizode *Starci* iz ciklusa *Hrvatska novela za djecu i mlade*), nagrade Milan Grlović za prinos novinarstvu 2001. te nagrade SFERA za životno djelo u području znanstvene fantastike 2007.

Bjegović, Vlatka ▶ spikerica i voditeljica (1939). Na RZ-u od 1963. Uz obveze u vijestima i velikim informativnim emisijama bila je i voditeljica u svim radijskim programima RZ-a/HR-a, primjerice u emisijama *Naši građani u svijetu* (I. program), *Zeleni megaherc* (II. program), *Baština svijet i mi* te *Zoofon* (III. program, za koji je prevodila znanstvene i književne tekstove s engleskog jezika). Čest interpret na promocijama knjiga i stalni suradnik Tribine Kulturnoga društva Šalom Fraiberger.

Bjelousov, Aleksandar (Saša) ▶ novinar (1932–2016). Diplomirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Na po-

Mladen BJAŽIĆ na snimanju TV emisije *Pionirski mozaik*

četku novinarskog rada surađivao u tjedniku *Kerempuh* 1953–55, potom u *Vedroj večeri* Zabavnog programa RZ-a, a nakon osnutka TVZ-a 1956. postao je član njezine prve programsko-tehničke ekipe. Od 1958. urednik Zabavne redakcije, od 1960-ih do 1972. urednik Zabavnog programa. U to je doba zabavni TV program ostvario niz istaknutih zabavno-glazbenih, dokumentarnih, igranih i natjecateljskih serija i emisija: *TV magazin*, *Muzički atelje*, *Na licu mjesta*, *Smjerom putokaza*, *Jadranski susreti*, *Skrivena kamera*, *Mejaši*, *Gruntovčani*, *Malo misto*, *Prosjaci i sinovi* itd. Od 1972. pomoćnik glavnog urednika, potom i glavni urednik TVZ-a, 1973–78. glavni urednik Kulturno-umjetničkog programa te od 1978. pomoćnik direktora TVZ-a. Pisao je scenarije za

zabavno-glazbene, dokumentarne, kulturno-umjetničke i serije za radio i televiziju. Napisao je scenarij prve dokumentarne TV emisije *Skok pod svilenom kupolom* (emitirana 30. XI. 1956). Objavljivao i u *Mogućnostima*, *Telegramu*, *Studiju*, *Večernjem listu* i dr. Bio je saborski zastupnik 1969–72.

black burst (engl.) ▶ analogni sinkronizacijski signal koji se sastoji od crnoga sadržaja videosignala, horizontalnih i vertikalnih sinkronizacijskih impulsa i bursta (→ referentni krominantni nositelj). Koristi se za sinkronizaciju tonskih i videouređaja kojima je za ispravan

rad u interakciji s drugim uređajima u proizvodnji AV sadržaja potreban vanjski referentni sinkronizacijski signal. Za sinkronizaciju → HDTV uređaja sa SDI sučeljem koristi se "Three level sinkro signal" (→ sinkronizacijski signal).

Blaće, Antonija ▶ voditeljica (1979). Diplomirala na Grafičkom fakultetu u Zagrebu. Na TV-u od 2004. kao natjecateljica reality showa *Big Brother* na RTL-u. U drugoj sezoni (2005–06) voditeljica, potom za RTL vodi velike projekte (*Big Brother*, *X Factor Adria*, *Survivor*). Na Narodnom radiju bila voditeljica emisije *Jutro uz Narodni*, na Prvom radiju suvoditeljica emisije *Dobro jutro, Zagrebe*. Ambasadorica Humanitarne udruge *RTL pomaže djeci* te voditeljica humanitarne emisije *Budi mi prijatelj*. Dobitnica Večernjakova ekrana za debitanticu godine 2006. te nagrade za naj-žensku TV osobu 2007.

Blagaš, Štefanija ▶ novinarka i urednica (1952). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Na HTV-u od 1989. u *Zagrebačkoj panorami*, u IP-u 1990. uređivala vijesti za strance, 1991–95. vijesti u *Dnevniku*, 1996–2004. uređivala i vodila magazin *Prizma*. Od 2010. urednica multikulturalnoga dokumentarnog projekta *Manjinski mozaik*. Autorica dokumentarnih filmova *Država Izrael – ostvareni san* i *Između dviju domovina* (o Hrvatima u SAD-u i Kanadi). Odlikovana Spomenicom domovinske zahvalnosti te medaljama Bljesak i Oluja.

Blažević (Brlek), Nensi ▶ novinarka, urednica i voditeljica (1971). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Novinarsku karijeru započela je 1994. na HRT-u, vodila *Zagrebačku panoramu*, od 1996. vodila i uređivala podnevni *Dnevnik*, a 1997–2004. središnji *Dnevnik*. Tad je u izboru čitatelja *Večernjega lista* proglašena najpopularnijom TV ženskom osobom; nagrađena je s pet Večernjakovih ruža. Uz urednički i voditeljski posao izrađivala je novinarske priloge za specijalizirane emisije (*Prometni krug*, *Putokazi*, *Euromagazin*), bila angažirana i na velikim projektima poput *Vlaka mira*

1997. i praćenja izbora. Od 2004. do 2008. (kad napušta HRT) uređivala i vodila dnevne i večernje vijesti. Novinarsku karijeru nastavlja 2010. na 24sata, gdje uređuje i vodi *Vijesti*. Predaje na studiju novinarstva na veleučilištu VERN, suradnica je na studiju novinarstva na Fakultetu političkih znanosti.

Blažević, Zvonimir (Zvonko) ▶ novinar i urednik (1936–1994). Kao student surađivao na RZ-u; zaposlio se najprije na Radio Sljemenu, poslije na II. programu RZ-a. Uređivao emisije o turizmu *U osam na vikend*, *Sunčani sat*, *Tu gdje živimo*, emisiju za strane turiste i emisije *Ljudi i krajevi* te *Ljudi i običaji*, koje su ostale identitetom II. programa HR-a. Pratio i zdravlje i socijalne teme.

Blažičko, Ivan ▶ novinar i urednik (1961). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Suradnik u Informativno-dokumentarnom programu TVZ-a 1984–87, novinar i komentator u Sportskom programu 1987–94, urednik Sportskog programa 1994–99, potom urednik Informativnog programa.

Od 2000. do 2004. direktor Nove TV. Od 2004. urednik posebnih projekata u Sportskom programu HTV-a *GoLeo* (svjetsko nogometno prvenstvo 2006) i *Pekinški dnevnik* (Olimpijske igre 2008). Od 2011. privatni medijski poduzetnik, komentator na IPTV kanalu Arenasport. Dobitnik nagrade HRT-a 1994, nagrada Hrvatskoga zbora sportskih novinara HND-a: 1994. za televizijsko novinarstvo, 1998. za urednika godine i 2008. za novinara godine te nagrade Grada Zagreba za ukupan prinos promociji hrvatskoga i zagrebačkoga sporta i za novinarski rad 2014.

Blažina, Branko ▶ snimatelj (1916–1998). Snimatelj brojnih dokumentarnih i igranih filmova (*Kameni horizonti*, *Milioni na otoku*, *Samo ljudi*, *Tri Ane*, *Martin u oblacima*, *Pustolov pred vratima*, *Prekobrojna*, *Licem u lice*, *Kužiš, stari moj*, *Seljačka buna*); najčešće radio s redateljem B. Bauerom. Na TVZ-u snimatelj u *Obrazovnom*, *Dječjem*, *Kulturnom* i *Dramskom* programu. Izdvajaju

se antologijske TV serije *Naše malo misto* (1970–71), po scenariju M. Smoje i u režiji D. Marušića, te *Salaš u Malom Ritu* (1976), po scenariju A. Diklića i B. Bauera, koji je i redatelj (u produkciji RTV Beograd). Dobitnik nagrade Vladimir Nazor za životno djelo 1975. i povelje Milton Manaki 1980.

Bleiburg – naličje pobjede ▶ dokumentarna serija u tri epizode, emitirana na HTV-u 1990. Tom je serijom HRT prvi put obradio prešućivani događaj s kraja II. svjetskog rata (Križni put). Tijekom istraživanja za potrebe serije otkriveni su vrijedni filmski materijali i fotografije, koji su uz izjave sudionika pomogli da se stvori što vjerodostojnija slika tih zbivanja. Serija je više puta reprizirana. Autori su L. Džidić (scenarij) i D. Volarić (režija).

BLEIBURG – NALIČJE POBJEDE

blenda → objektiv

blesimetar (žarg; engl. teleprompter) ▶ naprava s koje voditelj čita najave u studiju. Tekst se, unesen u računalo, pojavljuje na monitoru ispred kamere. Riječi se odražavaju na staklenoj ploči postavljenoj iznad objektiv. Staklo je nevidljivo za kameru, dok voditelj, ostavljajući dojam izravnog obraćanja gledateljstvu, čita tekst. Brzinu kojom se tekst pomiče ugađa operater, koji se trudi uskladiti je s brzinom kojom voditelj inače čita. U nekim redakcijama rabi se i automatizirani blesimetar koji voditelj pokreće pedalom na podu.

blokada informacija ▶ nedemokratsko, nezakonito i nasilno sprječavanje ili prekid protoka informacija u jednom ili u oba smjera. Pribjegavaju joj političke, financijske, sportske ili druge autoritarne vlasti kako bi onemogućile da u javnost izađu podatci koji su za njih nepovoljni ili štetni. Njome se narušava jedno od te-

meljnih načela objektivnog i pluralnog informiranja na kojima se temelje demokratski sustavi. Blokada informacija pripada agresivnom dijelu medijskoga rata, koji se redovito primjenjuje u vojnim sukobima, potvrđujući tako poznatu izreku da u ratu najprije strada istina. Mali narodi, lišeni razvijene tehnologije velikoga dometa vlastitih vijesti, posebne su žrtve takvih blokada i nadmoći velikih sustava. Stoga su mnogi dokumenti UN-a, UNESCO-a, Vijeća Europe, EU-a i OESS-a posvećeni slobodnom protoku informacija kao jamstvu ravnopravnosti država, međunarodnom razumijevanju i širenju demokracije u svijetu.

Blumlein, Alan D. ▶ britanski izumitelj (1903–1942). Inženjer elektrotehnike. Od njegovih 100 patenata najvažniji su, s gledišta radiotelevizijske tehnologije, stereosustav snimanja i reprodukcije za gramofonske ploče, dinamička glava za urezivanje gramofonskih ploča, dinamički mikrofoni (koji se rabio u studijima BBC-ja) te patenti koji su pomogli pojavu televizije i izumi koji su prethodili HDTV televiziji. Usavršio i sustav radara.

Blu-ray (engl.) → optičko pohranjivanje

Boban, Daniela ▶ scenografkinja i dizajnerica (1971). Diplomirala arhitekturu. Zaposlena na HRT-u od 1996. Scenografkinja mnogobrojnih studijskih TV emisija, za koje rabi moderne, sjajne i prozirne materijale uz obilje scenske rasvjete, stvarajući dojam transparentnog i slojevitog prostora optimističnog ugođaja (*EURO, Knjiga snimanja, Dobar dan, Dobro jutro, Hrvatska, Vijesti, TV Bingo, Forum, Dora, Miss Universe, Zagrebačka panorama, Dnevnik, Ljetne olimpijske igre '08, Bez komentara, Nova godina, Izbori '07, Svaki dan dobar dan, Ja to mogu!*; koncerti: M. Caballe i J. Carreras – Pulska Arena, Hrvatski dječji festival). Autorica je i niza interijera na HRT-u, u koje uklapa karakteristične elemente svojih scenografija (Deskovi IMS-a, Media desk, Redakcija Weba, Dizajn servis, Ured glavnog ravnatelja) Obnašala dužnost rukovoditeljice RJ-a, tj. Odjela Scenografija 2009–12.

Boban, Ivana ▶ scenografkinja i dizajnerica (1974). Diplomirala na Studiju dizajna u Zagrebu. Od 1999. surađuje s medijskim kućama (HRT, Nova TV, RTL, RTV FBiH, BHRT). Od 2009. stalna djelatnica HRT-a, gdje osmišljava niz scenografija. Prepoznatljiva po dizajnu i inventivnoj uporabi digitalnog tiska, kojim (npr. u kombinaciji s pleksiglasom) i u manjim studijskim prostorima postiže dojam dubine i slojevitosti (*Liga prvaka, Latinica, Zimske olimpijske igre, Pravo i pravda, Zlatna igla, Zagrebačka panorama, Hrvatska danas*, studio u Hrvatskom saboru, 8. kat, Međunarodna smotra folklor, *Predsjednički izbori, Novogodišnji program, Država, selo, grad, Dobro jutro, Hrvatska, Hrvatska uživo, Otvoreno, Turistički svijet, Dora, Puls Hrvatske, Izbori*, dopisnički studiji u Rijeci, Splitu i Osijeku, *Euro, Volim Hrvatsku, Vijesti HRT4, Uz nas niste sami*, Studio 4, niz koncerata u Koncertnoj dvorani Va-

troslav Lisinski, *Republika, Dnevnik* i dr.). Oblikovanje scenografije često povezuje s oblikovanjem grafičkih elemenata emisija, poput špica i džinglova.

Boban, Mile ▶ inženjer (1962). Diplomirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Na RTZ-u od 1988. u odjelu Snimanje. Vodi pogon RK-a, odsjek Studiji i ENG. Kao član tehničkog tima ili tehnički voditelj sudjelovao u pripremi i realizaciji brojnih izravnih prijenosa i snimanja s reportažnim ko-

lima na terenu i u studijima (Europsko prvenstvo u atletici u Splitu 1990, ATP teniski turnir Umag, nogometne Lige prvaka, Dora, Porin, Olimpijske igre u Ateni 2004, *Sedma noć*, Svjetski skijaški kup i dr.). Za Domovinskog rata 1991. instalirao i radio u ratnom studiju Sisak. Od 1994. sudjeluje u nabavi, projektiranju i opremanju reportažnih i satelitskih kola HRT-a. S D. Defarom 2004. vodio projekt nabave opreme, projektiranja i opremanja prvih digitalnih i najvećih TV studija HRT-a Anton Marti (ST10) i Angel Miladinov (ST9). Vodio 2013–15. tehnički tim u projektu uvođenja HDTV tehnologije u HRT centrima. Projektirao i vodio tehničku realizaciju projekta izgradnje i opremanja HDTV sustava u zgradama Vlade i Sabora. Pomoćnik ravnatelja PJ Tehnologija 2013–16.

Bobić, Igor ▶ novinar, urednik i voditelj (1976). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Osijeku. Novinarstvom se bavio od srednje škole, prvotno kao novinar i voditelj na Radio Orahovici, od 2001. na Slavonskom radiju, pa na Slavonskoj televiziji. Na HR, u redakciju vanjske politike, prešao 2001. a potom i na HTV. Od 2004. na RTL-u kao reporter u Informativnom programu. Ubrzo postaje dnevni urednik u IP-u, 2008. imenovan za izvršnoga urednika IP-a, od 2010. zamjenik glavnog urednika te voditelj-urednik središnje informativne emisije *RTL Danas*. Od 2014. glavni urednik IP-a; vodio je i uređivao sučeljavanja predsjedničkih kandidata 2014. i 2015. Dobio nagradu HND-a Marija Jurić Zagorka u kategoriji TV novinarstva za vijest-izvještaj 2006.

Bogliuni, Mario ▶ glazbeni urednik, pijanist i skladatelj (1935–2011). Završio Glazbenu akademiju u Zagrebu i Ljubljani. Osnivač popularnoga vokalnog kvarteta Prima 1957–61. Od 1962. do umirovljenja glazbeni urednik na TVZ-u. Bio je autor i urednik emisija *TV Magazin* (nagrada JRT-a 1971), *Muzika iz ateljea* (nagrada na festivalu TV emisija u Castel Sardu na Siciliji), *Beata na klisuri* (operna parodija), *Na licu mjesta, Crni na bijelom, Peta strana studija, Moji gosti i ja, Studio C* i dr. Skladao glazbu za antologijske serije *Kuda idu divlje*

svinje, Mejaši i Gruntovčani. Sudionik mnogih festivala zabavne glazbe i autor brojnih dječjih i zabavnih hitova: *Mornarev cha cha cha* (1950), *Opet sam se tebi vrnul* (1976), *Ima jedan razred* (1982).

boja ▶ oblik podražaja određen dominantnom valnom duljinom, čistoćom pobude i luminancijom koji predstavlja elektromagnetsku energiju određena intenziteta i spektralnog sastava. Kao vizualni odziv ne mjeri se izravno, nego mjerenjem karakteristika podražaja boje. Osobine podražaja određuju se odnosom mjerenih karakteristika prema utvrđenom odzivu standardnoga promatrača, a postupci tog određivanja sadržani su u kolorimetriji. Reproducirana slika s ekrana, koja nastaje u mozgu gledatelja, temelji se na efektu → aditivnog miješanja boja, pri kojem se svjetlost različitih izvora prostorno kombinira tako da rezultanta prostorne superpozicije pobuđuje isto područje mrežnice. U televizoru se aditivno miješaju tri primarne boje: crvena, zelena i plava. Aditivno miješanje događa se u oku gledatelja, koji je na optimalnoj udaljenosti od ekrana, tako da je kut koji čine elementi slike na ekranu s okom gledatelja dovoljno malen za superpoziciju crvenoga, zelenog i plavog svjetla u oku. Neki od bitnih pojmova povezanih s bojama jesu: temperatura boje, ton boje, zasićenje boje, komplementarne boje, ilegalne boje i krominantni dijagram. **Ilegalne boje** jesu boje koje uzrokuju pomak kromatskoga sustava izvan normalnih granica. U proizvodnji TV emisija obično su posljedica elektronički obojenih slika, a ne utjecaja kamere i mogu uzrokovati tehničke probleme prilikom obradbe i prijenosa signala. **Temperatura boje**, kromatičnost promatranoga svjetla koja približno odgovara kromatičnosti potpuno apsorbirajućeg ili crnog tijela zagrijanog na određenu temperaturu u Kelvinima. Uobičajena umjetna rasvjeta u TV studiju ima temperaturu boje 3200 K +/-100 K, a za prirodnu rasvjetu oko 5600 K. Referentna vrijednost temperature bijeloga, određena je mjerenjem temperature dnevnog svjetla prvog dana ljeta (21. VI) u 13:00 sati i iznosi 6504K. Promjenom temperature boje rasvjete, komponente primarnih boja (R, G, B) u kameri više nisu namještene. Zato je prije početka snimanja potrebno prilagoditi filter temperature boje na kameri prema temperaturi rasvjete u studiju ili svjetla, kako bi se vjerodostojno snimala kolorimetrija slike. Taj se postupak prilagođivanja temperature boje bijeloga prema temperaturi svjetla naziva "White balance". **Komplementarne boje** dvije su različite boje fazno pomaknute 180°, a međusobnim aditivnim miješanjem u određenom odnosu daju bijelo. Ako se u slici nalaze u horizontalnom smjeru jedna do druge, prijelaz među njima neće biti dovoljno oštar zbog faznog pomaka. Zbog toga treba prilikom snimanja izbjegavati takve kombinacije boja. **Krominantni dijagram** prikazuje sve boje u prirodi definirane krominantnim koordinatama x i y. Sve se boje nalaze na površini zatvorenoj potkovičastom krivuljom. Na rubu krivulje nanijete su mak-

simalno zasićene spektralne boje valne duljine 380–780 nm. Bijelo na dijagramu ima koordinate $x = 0,333$ i $y = 0,333$, a služi kao referencija krominantnomu dijagramu. Jednaki ton boje s promjenjivim zasićenjem boje nalazi se na pravcima povučanima iz točke bijeloga prema rubu površine. Jednako zasićenje boje nalazi se na krivuljama sličnima rubnoj krivulji koje okružuju točku bijeloga, na kojima se mijenja ton boje. **Ton boje** određen je dominantnom valnom duljine, odnosno valnom duljinom u vidljivom spektru, kod koje je energija najveća. U televiziji se ton boje mjeri na vektroskopu i naziva se faza boje. **Zasićenje boje** jest čistoća pobude ili kolorimetrijska čistoća i definira se kao odnos luminancije svjetlosti pojedine frekvencije prema luminanciji mješavine te svjetlosti s akromatskom svjetlošću. Boja je zasićena kad na ekranu imamo jarku boju, a nezasićena kad je boja blijeda. U televiziji se zasićenje boje mjeri na vektroskopu i vaweform monitoru kao veličina boje određene faze.

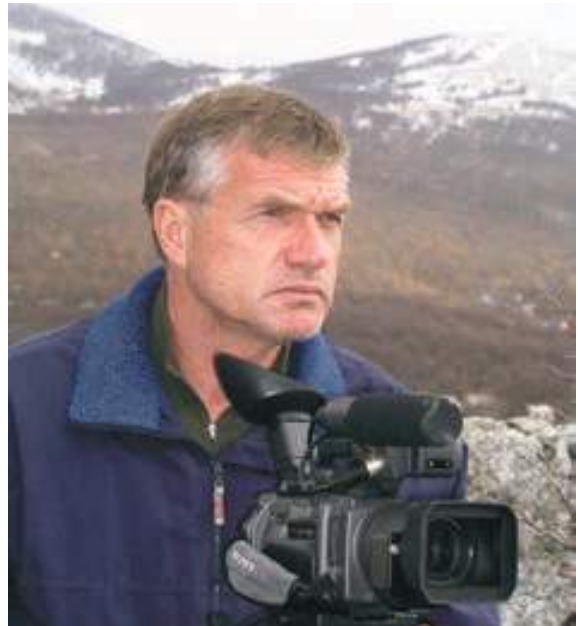
Bojanić, Ivo ▶ novinar i urednik (1928). Za II. svjetskoga rata uređivao partizanske listove *Omladinska riječ* i *Naš list*, poslije rata glavni urednik *Horizonta* i *Omladinskoga borca*; jedan je od pokretača i glavnih urednika časopisa za društvena pitanja *Naše teme*. Bio je saborski zastupnik 1966–69. Na TVZ-u glavni urednik 1958–59. te 1963–72. generalni direktor RTZ-a. Razdoblje njegova mandata bitno je i plodno u povijesti hrvatskoga radija i televizije u razvojnom, profesionalnom, kulturnom i političkom pogledu. Od projekata ostvarenih s vodstvom Radija među najvažnijima su reforma programa i ustroja RZ-a 1963–64, kojom su osnovani II. i III. program, zatim referendum iz 1966. kojom je trajno

Ivo BOJANIĆ

razriješana problematika financiranja i statusa regionalnih postaja RTZ-u, u sastavu kojega su tada bili Radio Dubrovnik i Radio Osijek, a pridružili su im se Radio Pula, Radio Rijeka i Radio Split te 1971. Radio Zadar. Ponovnim osnivanjem Radio Sljemena te pokretanjem emisije *Radio Jadran* u okviru II. programa, kao stjecišta svih regionalnih postaja, stvoreni su uvjeti za dnevni protok i razmjenu informacija u svim dijelovima Hrvatske i podizanje informativne uloge RZ-a. Zastupajući ustavno načelo federalističkog ustrojstva države, učinkovito se zalagao za ravnopravnost i nacionalni, kulturni i jezični identitet republičkih i pokrajinskih postaja. U suradnji s vodstvom Televizije ostvario je znatan rast proizvodnje, kvalitetnu razinu programa i privlačnost dramskih, zabavnih i drugih emisija, a radi jačanja informativno-političke funkcije osnovani su novi TV centri i dopisništva u većim hrvatskim gradovima te u nekoliko europskih metropola. Za njegova je mandata 1. X. 1968, deset godina nakon ukidanja, ponovo započelo emitiranje samostalnog *Dnevnika* TVZ-a, čime je na informativno-političkom i jezičnom planu naglašena posebnost Hrvatske u okviru jugoslavenske federacije. Posebno je skrbio o tehničkom i tehnološkom napretku, opremio je RTZ novom studijskom i prijenosnom opremom. Potkraj mandata osigurao je zemljište i pripremio projekt za gradnju RTV doma na sjevernoj obali Save. Znatan je napredak ostvario u gradnji sustava usmjerenih veza i novih odašiljačkih RTV objekata na Biokovu, Čelavcu, Labinštinci, Ličkoj Plješivici i Srđu te u Belju, Tovarniku, Zadru i dr. Suradivao je s velikim europskim RTV kućama, BBC-jom, ZDF-om i dr. te primjenjivao njihova iskustva. Dijelio je ideje Hrvatskog proljeća o demokratskim reformama i nacionalnoj ravnopravnosti, pa je 1972. bio prisiljen odstupiti s dužnosti, nakon čega je, izopćen iz javnoga života, radio u analitičkim službama RTZ-a do prisilnog umirovljenja 1977. U svibnju 1971. dobio je nagradu za životno djelo Otokar Keršovani Društva novinara Hrvatske (danas Hrvatsko novinarsko društvo), da bi 1972. bio doživotno isključen iz društva, s obrazloženjem da je odgovoran za prodor nacionalizma i liberalizma u programe RTZ-a. U prigodi proslave 80. obljetnice HR-a i 50. obljetnice HTV-a 2006. dobio je Orden Reda Stjepana Radića za zasluge i stradanje u borbi za nacionalna i socijalna prava i razvitak hrvatskog naroda.

Bojić, Joško ▶ snimatelj (1952–2015). Početnu snimateljsku izobrazbu stekao u Fotokino klubu Split, gdje je vodio brojne sekcije. U dopisništvu TVZ-a u Splitu od 1976, prvo kao asistent, od 1985. kao snimatelj. Za Domovinskoga rata ratni snimatelj, od 1996. radio sa S. Božićem, prvo na 18-dijelnom serijalu *Sedam vrhova*, potom na nizu putopisnih filmova Znanstveno-obrazovnog programa: *Dubine* (1998), *Gorska služba za spašavanje – Spas u planini* (2000), *Hrvatske planine* (2001), *Krš i more* (2001), *Svete planine svijeta* (2005), *Rijeke Hrvatske* (2009), *Pustinje svijeta* (2010), *Let nad Hr-*

Joško BOJIĆ

vatskom (2013) i dr. Od sredine 1990-ih profesionalno se bavio i podvodnim snimanjem. Dobitnik nagrade za najbolje snimateljsko ostvarenje za film *Poljički pastir u pastvi Gradišća* na 4. festivalu vjerskih filmova u Trsatu 2013.

Bojić, Marinko ▶ novinar i urednik (1926–2016). Od 1950. korektor pripravnika na RZ-u, od 1951. stalni dopisnik RZ-a iz Splita. Nakon osnivanja Studija Split RZ-a 1954. njegov je glavni urednik; pridonio je organizaciji nove redakcije, koja je omogućila da bitna politička, društvena, kulturna i sportska događanja Splita i Dalmacije budu prisutni u programima RZ-a. Od 1968. na TVZ-u kao prvi urednik TV centra Split 1969–87.

Bolanča, Miljenko ▶ snimatelj i redatelj (1947). Filmom se bavi od 1967. Od 1974. asistent kamerate najvršnjim hrvatskim direktorima fotografije (N. Tanhofer, T. Pinter i dr.). Na TVZ-u od 1973, prvo kao asistent, zatim kao snimatelj. Od 1999. do umirovljenja 2010. angažiran je i kao snimatelj-redatelj. Za Dokumentarni, Znanstveno-obrazovni, Religijski i Dramski program snimio je oko 300 kratkih i srednjometražnih dokumentarnih filmova i emisija te više stotina reportaža o ljudskim sudbinama i običajima po cijelom svijetu, od Tibeta do Australije. Najzapaženiji su mu radovi *Željeznicu guta već daljina*, *Povratak u grad*, *Pax Christi*, *Fenomenologija Međugorja*, *Ljudi i ptice*. I nakon umirovljenja za HRT snima dokumentarne radove (*Miris kruha*, *Čovjek iz malog bijelog kioska*).

Bolanča, Neven ▶ inženjer (1942). Diplomirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Od 1966. na TVZ-u. Radio na završetku montaže prve sinkronizacije, kojom je i rukovodio. Od 1966. radi u odjelu održavanja uređaja. Kao dugogodišnji rukovoditelj rasvjete od 1968. do umirovljenja 2007. sudjelovao u svim značajnim projektima HRT-a. Radio na montaži studija B u Šubićevoj ulici te na projektiranju i montaži trećega TV studija u sklopu Fakulteta strojarstva i brodogradnje i dr. Projektirao i nadzirao gradnju rasvjete i energetike studija 9 i 10 u Domu HRT-a.

Bolfek, Mirko ▶ novinar, urednik i diplomat (1939). Diplomirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Na TVZ-u od 1969, isprva vanjskopolitički komentator, potom urednik i voditelj (emisije *Dijalozi*, 1969–71; *Novinarski klub*, 1971–73) te glavni i odgovorni urednik Informativno-dokumentarnog programa 1973–77. Vo-

dio je projekt izvještavanja s konferencije Nesvrstanih zemalja u Colombu 1976. Dopolisnik RTZ-a i Tanjuga iz Bruxellesa 1977–81, odgovorni urednik Tanjuga za Hrvatsku 1981–84, njegov dopisnik iz Beča 1984–88. Glavni urednik Hine 1991–98, njezin dopisnik iz Pariza te ravnatelj 2000–06. Veleposlanik Republike Hrvatske u Alžiru 2007–12.

Bolković, Romano ▶ novinar i urednik (1962). Novinarstvom se počeo baviti u *Studentskom listu*, zatim na Radiju 101. Suosnivač je (1989) i suvlasnik Otvorene televizije (OTV, danas Jabuka TV), gdje je vodio odnose s javnošću i uređivao duhovni program, prvi te vrste u hrvatskim elektroničkim medijima. Kao direktor programa potkraj 1991. pokrenuo redoviti program na OTV-u, gdje je urednik i voditelj emisije *2 u 9*. Sudjelovao u osnivanju CCN-a, mreže lokalnih televizija. Jedan od utemeljitelja Foruma 21 te suosnivač i potpredsjednik udruge Article X.

Bombaški proces ▶ dokumentarna drama u dva dijela, emitirana na TVZ-u 1977; donosi prikaz sudskoga

BOMBAŠKI PROCES, u prvom redu, slijeva: Ivo Gregurević, Rade Šerbedžija, Ljubo Kapor i Boris Miholjević

procesa J. Brozu Titu pred sudom u Zagrebu 1928, koji je dramaturški rekonstruiran prema autentičnim dokumentima. Režija B. Ivanda, scenarij M. Mirić, dramaturginja i urednica Z. Dirnbach, kostimografija J. Novak, scenografija Ž. Senečić, montaža K. Kušec, majstor rasvjete Ž. Fistrić. Gl. uloge: R. Šerbedžija, I. Gregurević, Lj. Kapor, B. Miholjević, K. Velkovska, M. Majurec, Ž. Potočnjak, B. Boban, V. Dulić, M. Ergović, I. Ivezić.

Bonačić-Krešić, Nikola ▶ inženjer (1962). Diplomirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Zaposlen na TVZ-u/HRT-u od 1989. Radio kao inženjer u RJ Tehnika, Odjel održavanja. Sudionik Domovinskog rata 1991–92. Od 1993. inženjer u RJ Tehnika u Odjelu snimanje, od 1994. vodio RK7 i RK8, a od 2004. RK1, jedna od prvih dvaju digitalnih reportažnih kola. Od 2006. voditelj Odsjeka RK-a, a od 2013. voditelj Odjela TV terenska tehnika. Vodio i/ili sudjelovao u pripremi i vođenju složenih TV prijenosa informativnoga, kulturnog, religijskog, zabavnog i sportskog programa: FIS utrke Svjetskoga skijaškog kupa sa Sljemena, posjeti papa Ivana Pavla II. i Benedikta XVI. Hrvatskoj i dr. Član ravnateljstva HRT-a 2007–08. i član nadzornog odbora HRT-a 2011–12. kao predstavnik radničkog vijeća.

Bonetti, Gordana ▶ radijska i TV spikerica i voditeljica (1931–1972). Od 1952. radila na Radio Rijeci, od 1957. na RTZ-u. Vodila je radijsko natjecanje *Mikrofon je vaš*, TV kvizove, serijske i druge emisije, izravne prijenos

Gordana BONETTI

se festivala zabavne glazbe, raznovrsnih priredbi i sličnih manifestacija. U Barceloni je 1966. osvojila svjetski uglednu nagradu Ondas za snimku voditeljskih nastupa u TV serijalu *Smjerom putokaza* i radijsku interpretaciju djela iz pripovjedačke književnosti. U organizaciji beogradske revije *Praktična žena* od 1977. dodjeljivana je godišnja nagrada Gordana Bonetti za najpopularnije TV spikerice i voditeljice. Njezino je prezime postalo sinonimom za voditeljski profesionalizam i savršeno poznavanje govora i jezika.

Bongiorno, Mike ▶ talijanski voditelj (1924–2009). Rođen u SAD-u kao sin useljenika, 1946–53. radijski novinar u New Yorku. Od 1953. u Italiji, gdje je od 1955. voditelj prvoga talijanskog TV kviza *Lascia o raddoppia*, a nakon prestanka njegova emitiranja 1959. niza drugih kvizova i varijetea, npr. *Campanile sera* 1960-ih te *Rischiatutto* 1970-ih. Od početka 1980-ih vodio kvizove na kanalima u vlasništvu S. Berlusconija. Više puta vodio festival zabavne glazbe u San Remu. Njegova je popularnost potkraj 1950-ih potakla U. Eca na kritički esej o televiziji *Fenomenologija Mikea Bongiorno* (*La fenomenologia di Mike Bongiorno*).

Borčić, Nenad ▶ inženjer (1938). Magistrirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Od 1962. do umirovljenja 2001. na RTZ-u/HRT-u. Isprva bio inženjer, potom šef magnetoskopa te voditelj održavanja HTV-a. Od samog početka uvođenja → magnetoskopa 1963. zadužen za njihovo posluživanje i održavanje, što je tada bio iznimno bitan i zahtjevan posao. Dobitnik godišnje nagrade HRT-a 1995.

Boroš, Ivanka ▶ sekretarica režije (1943). Od početka 1960-ih sekretarica režije ("skripterica", "skript") na filmovima i TV serijama; radila s mnogim istaknutim redateljima (K. Golik, A. Vrdoljak, M. Fanelli, D. Marušić, B. Makarović, E. Galić, B. Ivanda, T. Radić) i na nizu antologijskih TV serija (*Gruntovčani*, *Prosjaci i sinovi*, *Dirigenti i mužikaši*, *Punom parom*). Zbog golemoga profesionalnoga iskustva te iznimnoga poznavanja dramske TV produkcije stekla je status "žive enciklopedije" toga programa.

Borovac, Boris ▶ tehničar (1935–2006). Od 1957. radio u odjelu odašiljača i veza RTZ-a. Isprva elektromehaničar u tehničkom odjelu, zatim do umirovljenja 1993. tehničar jake struje i voditelj elektrogrupe u odjelu za energetiku. Rukovodio je poslovima montaže energetskih postrojenja i agregata na objektima za prijenos i odašiljanje programa HRT-a te njihova održavanja. Pod njegovim je vodstvom osiguravan kontinuitet odašiljanja programa u uvjetima elementarnih nepogoda i prekida opskrbe električnom energijom.

Bosnar, Drago ▶ tehničar (1931–2003). Na RZ-u od 1950. tehničar, od 1956. na TVZ-u, gdje je stekao in-

ternu kvalifikaciju inženjera-specijalista. Radio na instaliranju nove TV opreme te na njezinu servisiranju i održavanju. Posebno je važna njegova inovativna uloga u poboljšanju karakteristika opreme (npr. zamjenom Nuvistar cijevi s tad najnovijim FET tranzistorom poboljšao kvalitetu crno-bijele kamere). Imao je bitnu ulogu u edukaciji niza mladih tehničara i inženjera. Osnovao Servis za popravke audio i videoopreme RTZ-a, iz kojega su se razvili Audioservis i Videoservis te Servis mehanike, a poslije Odjel održavanje tehničke opreme.

Radan BOSNER

Bosner, Radan ▶ ton-majstor, pijanist i skladatelj (1933–2001). Diplomirao na Elektrotehničkom fakultetu, glasovir učio u Glazbenoj školi Pavao Markovac u Zagrebu. Od 1950. pijanist u malim jazz sastavima te voditelj vlastitih: Trio RB, Kvartet RB, Sultani swinga i dr. Od 1961. na RTZ-u kao glazbeni ton-majstor; postizao svjetski relevantne rezultate u umjetničkom i tehničkom smislu, vrstan audioelektroničar. Iskazao se i kao aranžer. Dobitnik diskografske nagrade Porin 1994. te posmrtno nagrade za životno djelo Hrvatske glazbene unije 2001.

Bosnić, Slavoljub ▶ novinar i urednik (1932–2007). Diplomirao na Visokoj školi političkih nauka u Beogradu. Bio stalni dopisnik RZ-a iz istočne Slavonije 1958–60. Na TVZ-u od 1968. do umirovljenja 1991; bio urednik Unutrašnje-političke redakcije 1968–72. Vodio izvještavanja s brojnih političkih skupova, surađivao u emisijama *Objektiv 350*, *Petkom u 19*, *Stop*, *Spektar*; bio autor ili urednik analitičkih političkih emisija, komentator i autor socijalno-političkih dokumentarnih filmova. Dobio Zlatno pero HND-a 1987.

Bošnjak, Branimir ▶ novinar i književnik (1943). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti, a doktorirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Urednik niza časopisa i edicija. Od 1978. zaposlen na RZ-u (emisija *U prvom planu književnost*), od 1989. urednik Dramskog programa TVZ-a, potom urednik Igranog programa

TVZ-a/HTV-a. Radio na dokumentarnom TV serijalu *Podvizi i sudbine*. Povratkom na HR 1993. nastavio afirmaciju hrvatskoga radiodramskog stvaralaštva; od 2000. do umirovljenja 2008. urednik Dramskog programa HR-a. Bio je predsjednik međunarodnoga radijskog festivala Prix Marulić.

Objavio dvadesetak knjiga eseja, znanstvenih studija, antologija, kritika i pjesama (*Hrvatsko pjesništvo, u ratu 1991/1992*, *Smrt između programa*, *Žanrovske prakse hrvatske proze*). Dobitnik nagrade Grada Zagreba 1974, Društva književnika Hrvatske Tin Ujević 1983, godišnje nagrade Vladimir Nazor 1989, nagrade za životno djelo Josip i Ivan Kozarac 2003, Duhovno hrašće 2005. i Goranov vijenac 2009.

Bošnjak, Davorin ▶ redatelj (1934–1999). Na TVZ-u 1958–93. Od 1975. redatelj u sportskoj redakciji, gdje radi prijenose i sportske emisije (Svjetski gimnastički kup u Zagrebu 1981, Zimske olimpijske igre u Sarajevu 1984, Europsko košarkaško prvenstvo u Zagrebu 1989, Europsko atletsko prvenstvo u Splitu 1990). Dobitnik dviju nagrada Zlatno pero HND-a (1986, 1992).

Bouygues, Martin ▶ francuski poduzetnik (1952). Glavni ravnatelj francuskoga građevinskog, medijskog i telekomunikacijskog konglomerata Bouygues Group, koji je od 1987. vlasnik TV kanala TF 1. Na čelu konglomerata 1989. zamijenio oca Francisa, utemeljitelja tvrtke. Pod njegovim vodstvom Bouygues Group proširio je djelatnost na telekomunikacije te izrastao u drugu najveću svjetsku građevinsku tvrtku. Ima 40 podružnica u 80 zemalja i 130 000 zaposlenih. Podružnica Bouygues Telecom, osnovana 1994, ima 13,5 milijuna pretplatnika i najprofitabilniji je dio grupe. Pod njegovom je upravom TF 1 postao najgledaniji TV kanal u Francuskoj. Pokrenuo je 1994. LCI (La Chaîne Info), prvi francuski informativni TV kanal, a 1996. bio je jedan od suosnivača konzorcija TPS (Télévision par Satellite), prvoga francuskog satelitskog digitalnog TV paketa.

Božica spoznaje ▶ kriminalistička radiodrama Ota Mila Miljevića, praižvedena na programu RZ-a 10. II. 1939; interpretirali su je prvaci Drame HNK-a u Zagrebu B. Kraljeva, H. Nučić i M. Grković. Prva hrvatska radiodrama u tom žanru te prva izvedena na nekoj inozemnoj radijskoj postaji (u autorovu prijevodu na talijanski emitirao ju je RAI u programu *Rete azzurra* 1947).

Božić, Stipe ▶ fotograf, snimatelj, publicist i redatelj (1951). Istaknuti alpinist, od sredine 1970-ih sudjeluje u

Stipe BOŽIĆ na snimanju serijala *Svete planine svijeta*

više uspona na Himalaju. Uspeo se i na druga dva najviša svjetska vrha: Kanchenjingu (1991) i K2 (1994), bio na najvišim vrhovima svih kontinenata te na najvišem vrhu Anktartike. Na svim tim usponima djelovao je i kao snimatelj i redatelj; prvi je dokumentarni planinarski film, *Hindukush*, realizirao 1975. za RTV Sarajevo. S uspona na Himalaju ostvario je preko 60 filmova i TV emisija. Na HTV-u od 1991. kao ratni snimatelj; nemontirane snimke spaljenoga sela Kijeva bile su prva jasna poruka o širenju rata. U listopadu 1991. snimao opsadu i obranu Dubrovnika. Početkom 1992. snimao borbene akcije na Dinari; od tih je videomaterijala nastao dokumentarni film *Oluja nad Kijevom*. Realizator je emisije *Marjan Express* 1995. Na temelju alpinističkih, speleoloških, ronilačkih i istraživačkih iskustava realizirao niz zapaženih dokumentarnih serijala: *Sedam vrhova* (1997), *Dubine* (1999), *Od Sibira do Sjevernog pola* (2000), *Planine Hrvatske* (2001), *Faros Paros* (2003), *Svete planine svijeta* (2005), s vremenom šireći putopisni i prirodoslovni tematski interes serijalima *Krš i more* (2001), *Rijeke Hrvatske* (2009), *Pustinje svijeta* (2010). Snimajući *Sedam vrhova*, postao svjetski rekorder po visinskom rasponu mjesta na koja je pristigao s kamerom (najviša točka 8848 metara, vrh Mount Everesta, a najniža 1395 metara duboko dno Lukine jame). *Pustinje svijeta* prvi je HTV-ov proizvod u HDTV tehnici, a *Svete planine svijeta* jedna od najprodavanijih produkcija HTV-a, nagrađena na filmskom festivalu u Moskvi. Autor je niza novinskih članaka i feljtona te četiriju knjiga (*Put na vrh svijeta*, *Sedam vrhova*, *Svete planine svijeta*, *K2 trijumf i tragedija*). Preko 30 godina član Hrvatske gorske službe spašavanja; na temelju tih iskustava nastao je TV serijal *Nazovi 112*. Dobitnik je nagrade Marko Polo Zbora turističkih novinara HND-a 2010, književne nagrade Kiklop 2014. i nagrade HRT-a Ivan Šibl za životno djelo 2010.

Božić, Žarko ▶ novinar i publicist (1931–2013). Diplomirao na Pravnom fakultetu u Beogradu. Bio specijalni dopisnik *Vjesnika* s Bliskog istoka, izvještavao o revoluciji

u Iraku. Kao dopisnik *Borbe* iz Moskve 1959–63. izvještavao o poststalinističkim kretanjima u SSSR-u, kubanskoj krizi, letu J. Gagarina u svemir; bio dopisnik toga lista i iz Meksika, Brazila te SAD-a. Od 1969. radio u posebnom zagrebačkom izdanju beogradskoga dnevnika *Večernje novosti*. Na RZ došao 1972. na mjesto glavnog urednika, potom bio direktor programa TVZ-a 1974–78, dopisnik TVZ-a (i JRT-a) iz Madrida do 1983. te savjetnik za program i vanjskopolitički komentator TVZ-a. U jugoslavenskom veleposlanstvu u Rimu radio 1986–90. Autor je knjige *Španjolska – dnevnik jedne krize* (1981). Dobitnik HND-ove nagrade Otokar Keršovani za životno djelo 1984.

Božiković, Astra ▶ novinarka i urednica (1934). Suradnica u Obrazovnom programu RZ-a od 1964; pisala tekstove za emisiju *Dogodilo se na današnji dan* te pokrenula ciklus emisija *Žene povijesti*. Potom prešla na II. program, gdje je pratila likovnu i kazališnu umjetnost, od 1974. bila urednica kulture u Dokumentarno-zabavnom programu. Pokrenula je i bila urednicom više ciklusa emisija (*Spomenici prošlosti*, *Hrvatska povjesnica*, *Do prošlosti i natrag*, *Povijest u suvremenosti*). Pokrenula je i organizirala Festival monodrame u Rijeci. Dobitnica nagrade na Festivalu radija u Ohridu.

Božiković, Vesna ▶ inženjer (1958). Diplomirala na Građevinskom fakultetu u Zagrebu. Na HRT-u 1999–2003. voditeljica odsjeka održavanja objekata, do 2012. rukovoditeljica Izgradnje i održavanje objekata, glavni nadzorni inženjer na sanaciji, rekonstrukciji i dovršenju zgrade velikih studija HRT-a (B-30). Vodila projekte obnove i automatizacije energetske postrojenja, uvođenja dvostranog napajanja električnom energijom Doma HRT-a, preuređenja prostora za tzv. plavi i crveni desk. Vodila rekonstrukciju i uređenje prostora i infrastrukture Glavne režije HR-a te TV studija Šibenik. Od 2012. rukovoditeljica RJ Energetika; sudjelovala u organizaciji uređenja prostora, integracije i preseljenja HRT-ovih centara Dubrovnik, Zadar, Čakovec i Pula. Članica tima Projekt Superdesk Trg.

Božinović, Zvonko ▶ novinar i urednik (1964). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Od 1989. na TVZ-u/HTV-u, prvo suradnik u *Zagrebačkoj panorami*, a od 1991. kao ratni reporter izvještavao s gotovo svih bojišta u Hrvatskoj te iz BiH (devet puta iz Sarajeva). Urednik Satelitskoga programa 1996–98, potom urednik Redakcije za dijasporu do 2000. Uređivao *Vijesti*, *Tjedni pregled*, *Saborske kronike*, *Raskrižja Federacije* i *U potrazi*. Pokrenuo 1996. emisiju o Hrvatima u svijetu *Glas domovine*, njezin urednik od početka. Autor dokumentarnih filmova o Hrvatima u Australiji, Brazilu, Južnoj Africi, dječjim festivalima u New Yorku,

Tehničar Tomislav Privora, urednik Josip Grubišić Čabo, redatelj Ivan Hetrich, tehničar Dragutin Brundić, inženjer Berislav BRAJAN i tehničar Branko Pavlinić (slijeva nadesno) u režiji reportažnih kola Marconi tijekom televizijskoga prijenosa Gymnaestrade u Zagrebu 1957.

hrvatskoj župi u New Yorku, hrvatskim ribarima u Australiji, kopačima opala u australskoj pustinji. Dobitnik godišnje nagrade Hrvatskoga svjetskog kongresa 2003. Odlikovan Spomenicom Domovinskoga rata i medaljom Oluja.

Božinovska-Živalj, Jasmina

► redateljica i urednica (1957). Diplomirala na ADU-u u Zagrebu. Na RTZ-u od 1984. Režirala znanstvene serije *Znanost i mi*, *Scientia jugoslavica*, *Pazi, staklo*, *Strah i agresija*, *AIDS*. Scenaristica i redateljica dokumentarnih serija *Zločinstva i kazne*, *SOS – oni nas trebaju* te *Policijske priče*. Urednica Umjetničkog

programa 2002–03, urednica Dramskog programa 2004–07, rukovoditeljica Produkcijskih odjela HRT-a od 2013. Urednica serija *Odmori se, zaslužio si*, *Stipe u gostima*, *Bitange i princeze*, *Zakon*, *Tužni bogataš* te filmova *Armin*, *Dva sunčana dana* i *Takva su pravila*. Dobitnica nagrade HND-a Marija Jurić Zagorka za najbolji intervj u elektroničkim medijima 1998. i godišnje nagrade HRT-a za prinos unaprjeđenju Dramskog programa HTV-a 2007.

Bradičić, Daša ► novinarka, urednica i prevoditeljica (1943). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Na TVZ-u 1967–92. Urednica emisija *Život filma* te *Povodi i tragovi*, urednica Redakcije za kulturu u Informativnom programu. U izravnim prijenosima izvješćivala o kulturnim događajima u Hrvatskoj. Po-moćnica ministra kulture i prosvjete 1992–94. i savjetnica Predsjednika RH za kulturu 1998–2000, ministrica savjetnica veleposlanstva u Parizu 2001–05, savjetnica u veleposlanstvu u Rimu 2006–09. Prevodi s francuskoga i talijanskoga jezika. Dobitnica Zlatnoga pera HND-a 1984, odlikovana Redom Danice hrvatske s likom Marka Marulića i Spomenicom domovinske zahvalnosti 1998.

Bradić, Zvonimir ► skladatelj i urednik (1904–1997). Studirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu (kod B. Berse, K. Odaka i F. Lhotke). Zborovođa i dirigent zabavnih orkestrara 1926–40, od 1941. član opernog orkestra (timpani) na RZ-u, gdje je 1950–64. glazbeni urednik. Autor više radova s područja orkestralne, komorne, vokalne i scenske glazbe; oslanjao se na narodni glazbeni izričaj. Obradio je niz djela drugih skladatelja, osobito B. Berse.

Brajan, Berislav ► inženjer (1928). Diplomirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Od 1957. do umirovljenja 1993. na RTZ-u. Isprva inženjer u TV pogonu

odjela odašiljača i veza, zatim šef pogona reportažnih vozila, specijalist za videopodručje studijske tehnike i satelitsku radiodifuziju te u različitim fazama voditelj u odjelima za planiranje, razvoj i emitiranje. Suautor ITU frekvencijskog plana, kojim se osigurala svemirska pozicija zasebnog satelita za potrebe Hrvatske i frekvencijskog plana, na temelju kojega je izgrađen analogni sustav mikrovalnih veza RTZ-a za prijenos radijskih i TV programa do odašiljačkih postaja i međustudijske razmjene. Projektirao je 1990. satelitsku zemaljsku postaju HRT-a, prvu u jugoistočnoj Europi, koja se koristi za razmjenu EBU programa.

Brajević, Dora ▶ glazbena urednica (1926). Diplomirala na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Na RZ-u od 1958. a od 1966. do umirovljenja 1990. urednica na TVZ-u, najprije u Glazbenom programu Školske televizije, od 1974. u redakciji Igranog i Glazbeno-zabavnog programa. Realizirala je niz emisija edukativnoga programa, TV adaptacija (*Ero s onoga svijeta*), snimki koncerata ozbiljne glazbe (*Iz Zagrebačkih koncertnih prostora*), portreta poznatih skladatelja i orkestrara (*Muzička zbivanja*) i dr.

Brajević, Mihovil (Mićo) ▶ urednik, skladatelj i dirigent (1928–1991). Glazbeno obrazovanje stekao u Splitu. Muzički urednik TVZ-a od 1957. do umirovljenja 1985. Od 1982. zamjenik glavnog urednika TVZ-a. Bio urednik gotovo svih festivala zabavne glazbe u Hrvatskoj te više programa Eurovizije. Sudjelovao u različitim forumima i akcijama za razvijanje glazbene kulture u nas. Skladao oko 80 scenskih glazbi za kazališna djela, TV i radiodrame, dokumentarne filmove te brojne aranžmane za orkestar, zbor i orkestar, songove, zabavne i dječje pjesme.

Brajša, Zoran ▶ urednik i glazbenik (1952–2010). Diplomirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, specijalizirao se na Visokoj glazbenoj školi Felix Mendelssohn-Bartholdy u Leipzigu. U Glazbenom programu RZ-a/HR-a surađivao od 1971; odgovorni urednik Glazbenoga programa HR-a od 2002. Koncertirao po Hrvatskoj i Europi te snimao djela baroknih skladatelja te klasične standarde u popularnoj maniri. Dobitnik brojnih priznanja i nagrada. Višegodišnji predsjednik žirija Varaždinskih baroknih večeri i nagrade Orlando na Dubrovačkim ljetnim igrama.

Branković, Miro ▶ urednik, scenarist i redatelj (1967). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Na HTV-u od 1993, prvo u Mozaičnom programu kao novinar, zatim u Dokumentarnom, gdje je urednik i redatelj, a 2002–09. glavni urednik programa. Snimio je više od 40 dokumentarnih emisija i

serijala (*Josip radnik, Alkemičari s kraja svijeta, Potpis zloči-*

na, Tesla, Neverbalna komunikacija), specijalizirao se za putopise (*Kina – zemlja i ljudi, Ekvador, Iran, Izrael*). Njegova osmodijelna povijesno-dokumentarna TV serija *U potrazi za Markom Polom* (2013) snimana je u 17 zemalja i najskuplji je putopisni projekt HTV-a. Na više projekata HTV-a inicirao suradnju J. Menzela (dokumentarni film *Moj Dubrovnik*). Filmovi su mu prodani u više zemalja (Australija, Francuska, Portugal, Norveška, Kina, Brazil) te nagrađivani (više od 25 nagrada na festivalima u Cannesu, Karlovym Varyma, Bukureštu, Bakuu itd.). Dobitnik godišnjih nagrada HRT-a 2005. i 2013.

Braun, Karl Ferdinand ▶ njemački fizičar (1850–1918). Doktorirao fiziku u Berlinu. Bio sveučilišni profesor u Strasbourgu. Usavršio Marconijev sustav bežične transmisije, za što je 1909. dobio Nobelovu nagradu za fiziku. Konstruirao 1897. katodnu cijev (Cathode Ray Oscilloscope). U vakuumskoj su cijevi katodne zrake bile usmjerene na dijafragmu s otvorom i udarale na zaslon na kraju cijevi, koji je bio presvučen fluorescentnim materijalom. Nije pokazivao zanimanje za televizijsku primjenu, ali je njegov pronalazak postao temeljom za razvoj TV kineskopa.

Brbora Hum, Ana ▶ spikerica i voditeljica (1950). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Nakon Radio Dubrovnika, gdje je čitala i vodila vijesti, kvizove i zabavne emisije, od 1977. na RZ-u jedna od voditeljica *Sunčanog sata*, *Fijaker formule 1*, *Radio Jadrana* i dr. emisija. Najduže radila na TVZ-u/HTV-u, gdje je počela uz I. Hetricha i A. Miladinova u emisiji *3,2,1,... kreni*, a nastavila u emisijama *Nedjeljno popodne*, *Dobro jutro, Hrvatska*, *Svirci moji*, *Subotom uvečer*. Spikerica u informativnim emisijama, od vijesti do središnjega *Dnevnika*. Nakon odlaska u mirovinu 2014. vodi i uređuje emisiju *Dečko, dama i Ana* na Mreži TV.

Brdarić Boljat, Ana ▶ novinarka, voditeljica i urednica (1980). Na OTV-u i CCN-u 2002–04, od 2004. na RTL-u kao reporterka, a zatim voditeljica i urednica središnje informativne emisije. Jedna od voditeljica *Predsjedničkog trga*, autorske emisije RTL-a koja se uživo emitirala sa zagrebačkoga Cvjetnog trga tijekom predsjedničke kampanje 2009, te prijenosa SP-a u rukometu 2009. Kuma je nekoliko projekata Humanitarne udruge RTL pomaže djeci. Dobitnica je nagrade Večernjakov ekran za najbolje TV lice informativnog programa 2006.

Brdo ▶ radiodrama Antuna Šoljana, praižvedena na RZ-u 4. V. 1966. Nastala je u razdoblju Šoljanova dramskog stvaralaštva bliskoga tadašnjemu egzistencijalističkomu teatru situacija, a govori o modernom "pobunjenom junaku" u srazu sa sustavom represivnoga društvenog poretka. Redatelj M. Marotti, uloge: I. Šubić, V. Drach, D. Krča i S. Lasta.

breaking news (engl.) → izvanredna vijest

Brečić, Mislav ▶ radijski i kazališni redatelj (1970). Diplomirao na Hogeschool voor de Kunsten Utrecht (HKU). Od 1998. suradnik, a od 2001. stalni član redakcije Dramskog programa HR-a. Režirao više od 300 radiodramskih djela. Za *Tri mušketira* A. Dumasa dobio je 2008. nagradu na festivalu u Bratislavi i Nagradu hrvatskoga glumišta, za *Imaš fejs?* J. Tihi Stepanić posebno priznanje slovačkog ogranka IBBI-ja 2012, a za *Bijeg k Bogu* S. Zweiga Nagradu hrvatskoga glumišta 2014. Režirao je desetak kazališnih predstava, među njima i svoje dramske tekstove *Malena* (kazalište Gavella) te *Ispočetka* (kazalište Exit).

Brečić, Petar ▶ novinar, dramaturg i teatrolog (1935–1997). Na RZ-u od 1963. urednik emisije *Dogodilo se na današnji dan* te kazališni kritičar i komentator, potom urednik kulturnih, znanstvenih i religioznih emisija I. programa RZ-a/HR-a. Bio je umjetnički voditelj Drame splitskoga HNK-a i Splitskoga ljeta 1988–91, a kao dramaturg, savjetnik i umjetnički voditelj sudjelovao je u radu više kazališnih kuća i scenskih manifestacija. Objavio mnoge zapažene tekstove u hrvatskim i inozemnim časopisima, a u Biblioteci Hrvatskoga radija tiskana mu je knjiga *Jedan okvir za zrcalo* (1997). HRT i Školska knjiga utemeljile su nagradu Petar Brečić koja se dodjeljuje najuspješnijim kazališnim djelatnicima.

Bregeš, Juraj ▶ ton-majstor (1944). Od 1963. na RZ-u, odašiljač Deanovac. Od 1966. do umirovljenja 2000. tonski snimatelj odjela Filmskog snimanja TVZ-a. Kao ton-majstor radio na TV serijama *Naše malo misto*, *Libar Marka Uvodića*, *Mačak pod šljemom*, *Jelenko* (nagrađen za ton u Portorožu 1982), *Zagrljaj* te u igranim filmovima *Obećana zemlja*, *Donator* i *Glembajevi*.

Brekalo, Branka ▶ novinarka i urednica (1961). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1988. novinarka u Redakciji kulture HR Radio Splita, a zatim u HTV centru Split. Sudjelovala u programu *Za slobodu*. Urednica Informativnoga programa splitske Televizije Marjan 1994–97. Od 2002. ponovo na HRT-u, gdje je uređivala i vodila emisije *More* i *Županijska panorama*. O zbivanjima iz kulture izvještavala za Informativni program te za emisije *Ekran bez okvira*, *Kulturni krajolik* i *Pozivnica*. Autorica je i četiriju dokumentarnih filmova, među kojima se ističe *Od antičkog trga do vrličke česme*, nastao povodom 60. godišnjice Splitskoga ljeta.

Brešan, Ivo ▶ dramski pisac, romanopisac i scenarist (1936). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Proslavio se kazališnom groteskom *Predstava Hamleta u selu Mrđuša Donja*, koju odlikuju kritika autoritarnih i totalitarnih sustava, intertekstualnost, živi dijalozi i karikaturni likovi, sve značajke i njegovih kasnijih drama (*Smrt predsjednika kućnog savjeta*, *Svečana večera* u *pogrebnom poduzeću*, *Arheološka iskapanja kod*

sela Dilj, *Nečastivi na filozofskom fakultetu*, *Hydrocentrala u Suhom Dolu*). Piše i romane (*Ptice nebeske*, *Astaroth*, *Država Božja 2053*, *Vražja utroba*, *Katedrala*). Scenarist je više filmova K. Papića, V. Bulajića i svojega sina Vinka (*Predstava Hamleta u Mrđuši Donjoj*, *Izbavitelj*, *Tajna Nikole Tesle*, *Donator*, *Kako je počeo rat na mom otoku*, *Maršal*, *Libertas*). Djela su mu često ekranizirana za HTV (*Ptice nebeske*, *Egzekutor*), odnosno adaptirana za HR. Dobitnik je nagrade Vladimir Nazor za životno djelo 2001.

Ivo i Vinko BREŠAN

Brešan, Vinko ▶ redatelj (1964). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Počeo zapaženim i nagrađivanim dokumentarnim TV filmovima *Naša burza* (1988, nagrada u Oberhausenu), *Zajednički ručak* (1994) i *Hodnik* (1995). Njegov prvi dugometražni film u produkciji HRT-a *Kako je počeo rat na mom otoku* (1996) najgledaniji je hrvatski film 1990-ih (pet nagrada na Pulskom filmskom festivalu, nagrada Oktavijan, glavna nagrada na festivalu u Cottbusu). U koprodukciji Interfilma s HRT-om nastali su mu filmovi *Maršal* (1999) i *Svjedoci* (2003), koji su uvršteni u službeni program festivala u Berlinu te *Nije kraj* (2008). Za HRT je režirao i humorističnu TV seriju *Provodi i sprovodi* (2011–12; u produkciji Interfilma) te više epizoda serije *Bitange i princeze*. Međunarodno mu je zapažen i film *Svećenikova djeca* (2013). Od 2004. ravnatelj Zagreb filma.

briefing (engl. uputa, obuka, instrukcija) ▶ formalno ili neformalno upoznavanje s nepoznatim činjenicama i odnosima koji pomažu tumačenju određenoga događaja, pojave ili osobe. Riječ je o informacijama koje služe novinarima kao orijentacija u pripremi priloga, a u pravilu se koriste bez imenovanja izvora. Formalni briefing službeno sazivaju uredi za odnose s javnošću ili odgovorni pojedinci tvrtki/institucija, a pozivaju se u pravilu predstavnici svih medijskih kuća. Neformalni briefing usmjeren je na ciljane medije, uz neslužbene pozive. Može se tumačiti i kao oblik usmjeravanja medija u određenom pravcu. Briefing se prvi put javio u vojnoj praksi kao kratko, površno upoznavanje s određenom situacijom bez navođenja bitnih informacija.

BRILJANTEEN, voditelji Frano Domitrović, Iva Šulentić i Ida Prester, 2007.

Briljanteen ▶ tjedni magazin HTV-a za mlade, emitiran 1994–2015 (816 emisija). U početku se bavio tinejdžerskim temama, nakon čega je postao platformom za predstavljanje djelovanja mladih u različitim životnim područjima, od umjetnosti, znanosti, glazbe, sporta i poduzetništva do ljudskih prava, društvenog angažmana i aktivnosti povezanih s poboljšanjem kvalitete života. Svaki tjedan mladi kritičari predstavljali su najnoviju književnu i filmsku produkciju, recenzirala su se nova izdanja stripova, a uz glazbene vijesti iz Hrvatske i svijeta preporučivali su se najbolji albumi te promovirali domaći demo bendove. Pod geslom “emisiju za mlade rade mladi” okupljao je mlade novinare, redatelje i voditelje na početku profesionalne karijere. Prvih troje voditelja bili su S. Bosnar, M. Pećina i D. Novokmet, scenarist N. Kepeski, redatelj Z. Margetić. Poslije su scenaristi bili D. Novokmet i A. Škare, redatelji V. Knežević i V. Šuvak. Urednica G. Mrđen za emisiju je 2000. nagrađena godišnjom nagradom HRT-a.

Brisani prostor ▶ politički TV magazin, emitiran na HTV-u 2001–09. Pokretač, urednik i voditelj G. Milić. Klasične formalne strukture, imao je i u izboru i u interpretaciji tema izrazitu autorsku crtu. Društvene i političke teme prikazivale su se u zrcalu svakidašnjice, reporterji su prikazivali odnos pojedinaca i institucija. Gotovo svaka emisija sadržavala je intervju s istaknutom osobom, najčešće političarom. Skupinu redovitih suradnika činili su reporterji J. Kapović, koji je povremeno i uređivao emisiju, te S. Herold-Mijatović, O. Bašić, M. Raguž, E. Škovrlj i I. Barbalić. Redatelj Ž. Musić.

Britvić, Drago (Dragutin) ▶ pjesnik i novinar (1935–2005). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1963. na RZ-u, jedan od osnivača II. programa (1963), s ključnim utjecajem na njegovu koncepciju. Bio urednik njegove prve emisije (*Lice s fotografije*), a osmislio je i ostvario i više drugih emisija (*Ulice i trgovi*, *Pod starim i novim krovovima*). Bio urednik i na HTV-u.

Jedan od osnivača Zagrebačke škole šansone, osnivač (1966) i dugogodišnji direktor krapinskog Festivala kajkavske popevke. Autor niza šansona (*Potraži me u predgrađu*, *Milioner*). Objavljene su mu zbirke pjesama: *Bože čuvaj Hrvatsku* (1993) i *Mirno teku rijeke* (2007). Posmrtno je dobio diskografsku nagradu Porin za životno djelo 2007.

Britvić, Mario ▶ snimatelj (1966). Na HRT-u od 1995. Radi s istaknutim redateljima (B. Žižić, D. Žarković, Z. Mustač, D. Volarić i dr.). Kao direktor fotografije kreativno se prilagođavao različitim temama i za svaki od projekata ostvario zasebni vizualni stil, sudjelujući i u promišljanju sadržaja. Snimatelj dokumentarnih filmova *Goranov Wimbledon*, *Druga strana Wellesa* (L. Rizmaul) i *Tjeskoba* (D. Čučić) te filmova *Larissa – mirna žena* i *H5N1-HR* (M. Čapin), kojima je i suscenarist. Direktor fotografije u igranom filmu *Trebalo bi prošetati psa* (F. Peruzović). Dobitnik nagrada HND-a Zlatno pero 2003. i Žarko Kaić 2010, godišnje nagrade HRT-a 2013. te nagrade Gordan Lederer 2015.

Mario BRITVIĆ dobitnik je nagrade Gordan Lederer 2015.

Brkanović, Željko ▶ skladatelj, pijanist i glazbeni producent (1937). Diplomirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu te na Fakultetu za muzičku umjetnost u Skoplju. Bio dirigent HNK-a u Splitu 1964–66, potom do 1969. dirigent i korepetitor HNK-a u Zagrebu. Od 1969. na RTZ-u; isprva glazbeni suradnik na TVZ-u, potom urednik u Glazbenoj produkciji, gdje je vodio Tamburaški orkestar, a poslije bio glazbeni producent za simfonijsku glazbu. Od 1968. predavao na opernom studiju Muzičke akademije u Zagrebu, 1975–76. na Funkcionalnoj muzičkoj školi, od 1980. na Muzičkoj akademiji u Titogradu (Podgorici), a od 1983. do umirovljenja 2000. ponovno na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Predsjednik Hrvatskoga društva skladatelja 2004–08. Dobitnik diskografske nagrade Porin za životno djelo 2015.

Brkić, Filip ▶ novinar, voditelj i urednik (1979). Diplomirao na Visokoj školi međunarodnih odnosa i diplomacije Dag Hammarskjöld u Zagrebu. Novinarsko iskustvo stjecao na Radio Ciboni, CCN-u, u *Sportskim novostima* i na Novoj TV. Na RTL-u od 2004. kao reporter, urednik i voditelj u sportskoj redakciji Informativnog programa te urednik i voditelj *RTL Lige*. Komentator na specijaliziranom programu Arena Sport.

Brkić, Robert ▶ inženjer (1969). Diplomirao na Fakultetu strojarstva i brodogradnje u Zagrebu. Na HRT-u od 1996. kao inženjer u Tehnici HTV-a. Radi na održavanju magnetoskopa i ostalih uređaja za snimanje, obradbu i emitiranje. Vodio poslove na implementaciji nelinearnih uređaja u lancu proizvodnje programa, za što je dobio godišnju nagradu HRT-a 2013. Od 2009. inženjer-tehnolog, projektirao prilagodbu analognih uređaja za obradbu i emitiranje u projektu digitalizacija infrastrukture AV signala (2005–06), sustav nelinearnih montaža te njihovo integriranje u prvi tapeless proizvodni sustav (za *The Voice – Najljepši glas Hrvatske*). Projektirao i sustav za usporenu reprodukciju (2010), koji je instaliran u reportažno vozilo SM1, te tehnička rješenja za praćenje Olimpijskih igara.

Brnardić, Vladimir ▶ scenarist, redatelj i urednik (1973). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na HTV-u od 1997. kao novinar i urednik u Dokumentarnom programu. Autor priloga za *TV Kalendar* te suradnik u 50 emisija ciklusa *Prošlost u sadašnjosti* i *Na rubu zaborava* (1996–2000). Scenarist i redatelj 14 dokumentarnih filmova (*Feniks podno Velebita*, 2001; *Posljednji Frankopan – Laval Nugent*, 2002; *Rudolf Perešin – Let za pamćenje*, 2003; *Nebeski vitezovi slavonske ravnice*, 2007; *U potrazi za sv. Vlahom*, 2009; *20 godina Tigrova*, 2010; *Put u hrvatsku neovisnost*, 2011; *Dva ratna druga*, 2012; *Maslenica*, 2013) te dokumentarno-igranoga filma *Alka* (2015). O hrvatskoj povijesti pisao je za *Hrvatski vojnik*, *Velebit* i *Obranu* (1993–2010) te *VP – magazin za vojnu povijest* (2012–15). Objavljuje knjige, znanstvene radove te leksikografske članke. Sudjelovao u odabiru TV arhiva za izložbe Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja, Muzeja grada Karlovca i Muzeja sinjske alke. Rukovoditelj Dokumentarne produkcije HRT-a od 2016.

broadband (engl.) → širokopolasni pristup internetu

broadcasting (engl.) ▶ 1. u užem (tehničkom) smislu, distribucija audiosignala i/ili videosignala (programa) neograničenom broju primatelja (slušatelja ili gledatelja). 2. u širem smislu, društvena djelatnost, odnosno industrija koja se bavi distribucijom programa (radio-

difuzija). Ukupan lanac može se podijeliti na četiri segmenta: proizvodnja programskih sadržaja prema zahtjevima oblikovanja programa, oblikovanje programa i priprema za emitiranje, tj. programiranje, stavljanje na raspolaganje (signala), tj. emitiranje i distribucija (signala) ili odašiljanje.

Broj 55 ▶ dugometražni igrani film nastao u produkciji HRT-a 2014. Inspiriran istinitim događajem iz Domo-vinskoga rata. U jesen 1991. skupina hrvatskih vojnika u panonskom selu upada u zasjedu i opkoljena u jednoj kući pruža gotovo 24-satni otpor agresorima. Redatelj K. Milić, scenarist I. Pavličić, snimatelj M. Pivčević, montažer V. Segarić, scenograf D. Gabelica, glazba A. Milić, kostimografkinja V. Rapić, maska A. Bulajić Črček, specijalni efekti B. Repalust i K. Mršić. Uloge G. Bogdan, A. Katić, M. Cindrić, D. Mikulić, M. Prga, D. Milas, J. Kerekeš, S. Španović, I. Ožegović, A. Liverić, S. Vujčić, H. Vladislavljević, S. Knezović, A. Ugljen. Na Pulskom filmskom festivalu 2015. dobio Zlatne arene za najbolji film, režiju, scenarij, scenografiju, kostimografiju, specijalne efekte, montažu i masku.

Broz, Dragutin ▶ scenograf i videoumjetnik (1952). S HRT-om surađuje od 1985. Autor je scenografija, animacija i videa za više od 300 televizijskih projekata, najčešće s područja glazbe, zabave i kulture, te projekata namijenjenih djeci. Izdvajaju se: *Stereovizija* (u sklopu koje je igrano-animirani serijal *Blentoni*), *Erik Satie i Trominutne opere* D. Milhauda, *Devet prizora iz Danijelovog sna*, *Turbo limach show*, *Latinica*, *Sedma noć*, *Sunce*, igrana serija *Zlatko i detektivi*, TV drama *Dan kornjače*. Scenograf i dizajner kratkih igranih filmova *Radio i ja* i *Naši sretni trenuci* te suautor serijala *Čarobna ploča*. Zapažene su i njegove interpretacije scenografija licenciranih formata (*Tko želi biti milijunaš?*, *Zvijezde pjevaju*, *Ples sa zvijezdama*, *Maestro*). Suradivao i s drugim TV kućama (B92, Kanal A, POP TV, TV SLO). Za kazališta u Zagrebu, Mariboru, Sarajevu, Beogradu, Skopju, Puli, Trstu, Sofiji i Parizu osmislio je više od 50 scenografija. Dobitnik Borštinkove nagrade u Mariboru 2010. te nagrade Pozorišnih/kazališnih igara u Jajcu 2013. i Susreta kazališta/ pozorišta u Brčkom 2014.

Bruch, Walter ▶ njemački inženjer i izumitelj (1908–1990). Sudjelovao u realizaciji prvoga TV prijenosa Olimpijskih igara iz Berlina 1936. Kako bi otklonio probleme postojećih NTSC i SECAM standarda za televiziju u boji, razvio je i 1962. predložio normu → PAL za kromatsku televiziju, koju su prihvatile gotovo sve zapadnoeuropske države, uključivši i Hrvatsku. Prvo redovito emitiranje programa u boji prema PAL standardu započelo je u Njemačkoj 25. VIII. 1967.

Brumec, Mislav ▶ dramaturg i urednik (1969). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Urednik u Dramskom programu HTV-a od 1999. Urednik Dramskog programa

BROJ 55, Goran Bogdan, Jan Kerekeš i Darko Milas u sceni iz filma

HTV-a 2011–12. Urednik TV serija (*Naši i vaši 2, Holding, Mamutica, Loza, Nedjeljom ujutro, subotom navečer, Počivali u miru, Patrola na cesti*), TV filmova (*Leti, leti, Volim te, Ne pitaj kako, Majstori, Trebalo bi prošetati psa*) i koprodukcija igranih filmova. Autor više izvođenih i nagrađivanih kazališnih drama, radioadaptacija, TV scenarija i pripovijedaka. Suradivao na brojnim scenarijima igranih filmova.

brzina prijenosa (engl. Bitrate ili Data Transfer Rate) ▶ brzina kojom podatci prolaze kroz točku u prijenosnom putu sustava za prijenos podataka. Izražava se u bitovima u sekundi (bit/s) ili u bajtima u sekundi (B/s), najčešće s multiplikatorima k, M, G i T.

Brzović, Gordana ▶ redateljica (1965). Diplomirala na ADU-u u Zagrebu. Od 1995. redateljica na HTV-u. Realizirala veći broj emisija i dokumentarnih filmova iz kulture (o V. Dodigu Trokutu, I. L. Galeti, A. Srncu, J. Kniferu) te emisije *Kultura prostora, Prostor, vrijeme, arhitektura, V-efekt, Riznica, Vidikon, Kontakt*. Autorica i redateljica emisije *Transfer* 1995–2010. i 2014–15; redateljica dječje emisije *Juhuhu* 2014–15. Režirala je nekoliko dokumentarnih i eksperimentalnih filmova, npr. *Trbulja(k), Pictured, Vasko Lipovac*. Bila je voditeljica AV studija Muzeja suvremene umjetnosti u Zagrebu 2009–11.

BSkyB → Sky

Bua, Ivo ▶ financijski i medijski stručnjak (1940). Diplomirao na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu. Od 1976. direktor Radio Splita. U pripremama za Mediteranske igre u Splitu 1979. jedan je od glavnih pokretača i organizatora izgradnje i opremanja novoga modernog splitskog RTV centra. U Zagreb se vratio 1985. kao rukovoditelj Produkcije TVZ-a, potom je pomoćnik direktora RZ-a zadužen za financije i v. d. direktora. Do umirovljenja 2002. rukovoditelj financija HRT-a.

Bubenik, Branko ▶ filmski snimatelj, reporter i AV arhivist (1940). Doktorirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1961. na RTZ-u/HRT-u. Rukovoditelj

Branko BUBENIK u Spremištu filmskoga gradiva Arhiva HRT-a

radne jedinice INDOK (dokumentacijsko-informacijskoga servisa) od 1974. do umirovljenja 2005. Do-predsjednik Svjetske organizacije TV arhiva (FIAT) 1996–2006. i predsjednik Komisije za stručno obrazovanje AV arhivista. Inicijator osnivanja srednjih škola u kulturi u Zagrebu, s usmjerenjem za TV i film, predavač do 1990. Umjetnički voditelj studentskoga kino kluba PAN 1982–89, predsjednik Kino saveza Hrvatske. Od 1994. predavač medijske tehnike i novinarske dokumentacije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu te na Hrvatskim studijima (1996–2008). Objavio preko 200 stručnih i znanstvenih radova o zaštiti AV dokumentacije televizije. Dobitnik nagrade Sabora (1986) i Grada Zagreba (1990) za razvoj tehničke kulture, nagrade RTZ-a (1986) i specijalne nagrade FIAT-a za stručno obrazovanje AV arhivista u zemljama u razvoju (2006).

Bučan, Daniel ▶ novinar i urednik (1943). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na RZ-u od 1966, urednik u III. programu 1967–90 (smijenjen 1972. zbog sudjelovanja u Hrvatskom proljeću), glavni urednik HTV-a 1998–99. Savjetnik Predsjednika RH za kulturu 1990–93, zatim veleposlanik RH u Egiptu 1993–98, u Grčkoj 1999–2003. te pri Vijeću Europe u Strasbourgu 2004–08. Autor više knjiga o arapskoj kulturi i povijesti filozofije, preveo brojne naslove s engleskoga, francuskog, talijanskog i arapskog jezika. Dobitnik godišnje nagrade Društva hrvatskih književnih prevodilaca 1989.

Buđenje na kraju ▶ radiodrama Vlade Gotovca, prizvedena na programu RZ-a 10. XII. 1964. Prva filozofska drama u povijesti poslijeratne hrvatske dramatike, srodna nekim djelima iz opusa egzistencijalističkog teatra situacija A. Camusa. Režija N. Vončina, glavne uloge: S. Lasta i N. Subotić.

Bujica ▶ politička emisija, emitira se na Osječkoj TV, a prenose je i druge regionalne TV postaje. Pokrenuta 2009. na OTV-u (danas Jabuka TV), emisija urednika i voditelja V. Bujanca triput tjedno u udarnom terminu donosi razgovore o aktualnim političkim prilikama i događajima, često na provokativan i kontroverzan način. Gosti emisije uglavnom su javne osobe s desnoga i konzervativnog dijela političkoga prostora.

buka ▶ nepoželjan → zvuk, odnosno subjektivno neinformativan (redundantan) zvuk, intenzitet kojega ometa neki drugi, informativan zvuk ili zvuk koji štetno djeluje na čovjekovo psihofizičko stanje. U radiodifuziji, usnimljena buka može ometati govor do stupnja nerazgovijetnosti, a glazbu do potpune neugode, pa se problematici buke pridaje velika pozornost. Sve tehnološke prostorije u kojima se obavlja snimanje

zvuka za emitiranje (tonski i videostudio) te kontrola i obradba tona (tonske režije i dr.) na poseban se način izoliraju od utjecaja buke iz okoline (plivajući pod, "kutija u kutiji"), vrata i prozori posebne su zvukozaporne izvedbe. Pri postupku snimanja na otvorenom okolna buka nastoji se eliminirati primjenom posebnih, vrlo usmjerenih → mikrofona.

Bukovac, Milan ▶ snimatelj, redatelj i montažer (1958). U neprofesionalnom filmu od 1975, od 1988. surežirao i montirao na TVZ-u/HTV-u (najviše s T. Vereš); od 1994. zaposlen kao snimatelj. Snimao je emisije i filmove svih žanrova (*Tajanstvena Hrvatska*, redatelj G. Stojić; animirana serija *Sveci*, redatelj A. Bassi; serija dokumentarnih filmova redatelja L. Kiirua – *Fotograf Frank Horvat, Bljeskovi u New Yorku, Od Konavla do Montparnassea*). Osnivač (1992) i prvi predsjednik Autorskoga studija – fotografija film video; jedan je od najvažnijih autora eksperimentalnoga filma i videa (→ videoumjetnost) afirmiranih u drugoj polovici 1980-ih, a stekao je i međunarodni ugled. Važniji videoradovi su mu: *Touch* (1993), *Zapping* (1994), *Multiplication* (1994), *Energency* (1994), *The life goes on* (1994), *Link* (1995), *Back home* (1995–96), *Sonata za Ernesta G.* (1997), *Nešto osobno* (1997), *Tour retour* (1999–2000). Važnije nagrade: Zlatna medalja na Međunarodnom festivalu UNICA '93. za *Energy of Tape*, Oktavijan za eksperimentalni film 1995. i 1997.

Bukovčan, Miljenko ▶ redatelj (1955). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Od 1984. na TVZ-u, gdje radi u gotovo svim redakcijama kao realizator, redatelj izravnih prijenosa (otvaranja *Dubrovačkih ljetnih igara*, otvaranje Muzeja suvremene umjetnosti, posjet pape Benedikta XVI.), autor dokumentarnih filmova (*Crtač, Dubrovnik – jedna povijest, Stahuljak, jedna obitelj*), serijala (*Takvim sjajem može sjati, Hrvatsko proljeće, Tragovima pračovjeka*) te TV filmova (*Mali suci*) i dječjih serija (*Nedjeljni živac*). Režirao i stotinjak koncerata klasične i jazz glazbe. Docent na Studiju dizajna Arhitektonskog fakulteta i Ve-

Miljenko BUKOVČAN u montaži

leučilišta VERN u Zagrebu. Dobitnik godišnje nagrade HRT-a 2007.

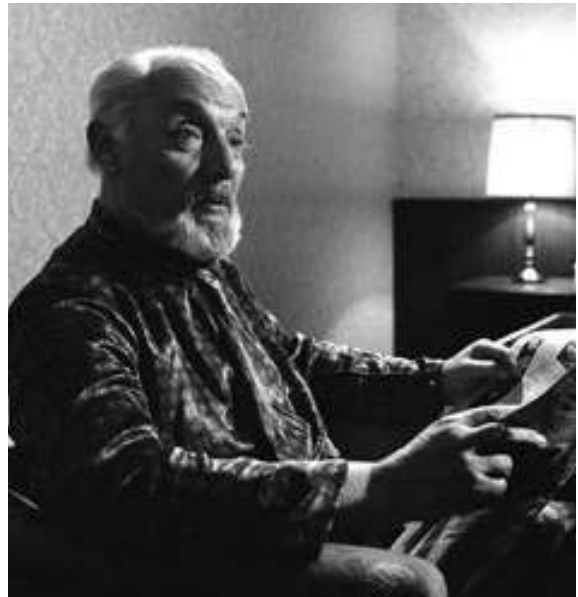
Bukovina, Zvonimir ▶ novinar i književnik (1929–1998). Novinar na RZ-u 1953–84. Bio urednik nekoliko redakcija, zamjenik glavnog urednika II. programa, urednik specijaliziranih emisija *Iz starog Zagreba*, *Dvije strane medalje*, *Za vas u prometu* (prve emisije te vrste u Jugoslaviji), *Emisije za pomorce*, *Pomorske večeri* i dr. Autor i voditelj prve specijalizirane emisije *Turizam*. S I. Strahonjom uveo suvremenu radioreportažu. Plodan kajkavski pjesnik.

Bulajić, Veljko ▶ filmski redatelj i scenarist (1928). Studirao režiju u Centro Sperimentale di Cinematografia u Rimu. Režirao je 13 dugometražnih igranih filmova, među kojima *Vlak bez voznog reda* (1959, prvijenac), *Uzavreli grad* (1961), *Kozaru* (1962) i *Bitku na Neretvi* (1969; najgledaniji jugoslavenski film svih vremena, nominiran za Oscara) te, u koprodukciji s RTZ-om/HRT-om, *Donator* (1989) i *Libertas* (2006), oba realizirana i kao TV serije. Dokumentarni film *Skoplje '63* (1963) nagrađen je u Veneciji i UNESCO-ovom nagradom. Za TVZ režirao je 1981. nedovršenu memoarsku seriju *Titovi memoari*, a u koprodukciji s HRT-om 2015. dokumentarni TV film *Mjesto sjećanja Vukovar*. Uz brojne nagrade na filmskim festivalima dobitnik je i nagrade Vladimir Nazor za životno djelo 2009.

Veljko BULAJIĆ

Bulić, Karlo ▶ glumac (1910–1986). Nastupao na mnogim kazališnim pozornicama, najviše u Jugoslavenskom dramskom pozorištu u Beogradu, gdje je predavao masku i šminku na Akademiji za pozorište, film, radio i TV. Igrao u petnaestak filmova te u više TV serija i drama. Zapaženiji dio TV opusa ostvario u suradnji s redateljem D. Marušićem: u komediji *I oprost nam dugove naše* (scenarist F. Jurić, 1969), dramu *Pjesma od rastanka* (scenarist I. Kušan, 1979) te serijama *Ča smo na ovon svitu* (scenarist D. Marušić, 1973) i *Čovik i po* (scenarist M. Božić, 1974). Najslavniju ulogu, "dotura" Luigija, odigrao je u Marušićevoj seriji *Naše malo misto* (prema scenariju M. Smoje, 1970–71), stekavši golemu popularnost i jed-

Karlo BULIĆ

noglasne pohvale kritike. Zapažen i u serijama *Kapelski kresovi* (1975–76) i *Kiklop* (1983) te u dječjoj seriji *Jelenko* (1981).

Buljan, Ratko ▶ glumac i spiker (1943–1989). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu 1969. Nastupao u brojnim kazalištima i na festivalima (Zagrebačko kazalište mladih, Teatar & TD, Gavella, HNK u Osijeku, Dubrovačke ljetne igre). Široku popularnost stekao kao radijski i TV spiker i voditelj. Glumio u igranim filmovima (*Vlak u snijegu*, *Posljednji podvig diverzanta Oblaka*, *Novinar*) i TV dramama te epizodne uloge u mnogim TV serijama (*Fiškal*, *U registraturi*, *Kapetan Mikula Mali*, *Kapelski kresovi*, *Nikola Tesla*, *Nepokoreni grad*), u kojima je osobito zapažen kao Svileni u *Sumornoj jeseni* redatelja Z. Bajsića i scenarista I. Šibla (1969), te kao Toni u *Velom mistu* redatelja J. Marušića i scenarista M. Smoje (1980–81).

Ratko BULJAN

Buntak, Antun ▶ inženjer i inovator (1942). Diplomirao i magistrirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Na RZ-u od 1961. Od 1973. inženjer u audioservisu, voditelj održavanja uređaja 1980–91, inženjer u tehnici do 2002, potom do umirovljenja 2007. rukovoditelj RJ tehnika HR-a. Vodio izradbu i montažu studija za višekanalno tonsko snimanje te tonskih kola za višekanalno snimanje s tonskim miješalima izvedenima u “in line” tehnologiji, tada (1979) najmodernijih studija i tonskih kola ne samo kod nas nego i u Europi. Autor i voditelj projekta “Integralni sustav prijama, proizvodnje, obrade, emitiranja, te digitalizacije i arhiviranja audiomaterijala za programe HR-a”. Dobitnik godišnje nagrade HR-a za unaprjeđenje i uvođenje novih tehnologija 2003.

Bunjevac Filipović, Ljiljana ▶ novinarka, urednica i redateljica (1958). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1986. na RTZ-u/HRT-u, najprije kao novinarka u *Zagrebačkoj panorami*, potom kao voditeljica i urednica *Vijesti*. Urednica i voditeljica središnje informativne emisije *TV Dnevnik* 1991–2000. Uređivala i vodila i druge emisije u Informativnom programu (*Slikom na sliku, Hrvatska danas, Spektar, U krupnom planu*).

Za Domovinskoga rata izvještavala s banijskoga, dalmatinskog, slavonskog i drugih ratišta. Od 2001. urednica u Dokumentarnom programu, gdje je kao redateljica i scenaristica realizirala oko 40 tematski raznovrsnih dokumentarnih filmova (od socioloških i vjerskih do turističkih i političkih tema) za koje je višestruko nagrađivana.

Bura ▶ emisija za mladež, emitirana na Radio Rijeci 1978–84. Prve novinarske tekstove u njoj su objavili mnogi poslije istaknuti novinari Radio Rijeke, koje je urednik E. Kišić angažirao kao srednjoškolce i studente (I. Srdoč Konestra, B. Modrić, G. Ježić, G. Kravar, G. Palčevski, D. Pijaca, G. Lisica Fox). Početkom 1980-ih u emisiju dolaze B. Belić, B. Malnar, Z. Kleva, A. Galić, S. Vuksan, I. Vrkić, T. Petrović Čemeljić i M. Stojiljković Đuza. Obilježila je novinarstvo mladih u Rijeci, a bila je rasadnik kadrova i za njihova glasila. Kroz nju su se također afirmirali D. Cuculić, V. Đekić, K. Pasarić, E. Jurković, D. Ogurlić i B. Domazet.

Burić, Božidar Domagoj ▶ urednik, redatelj, scenarist i skladatelj (1972). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na HRT-u od 1995, isprva kao stručni suradnik u emisiji *TV kalendar*, potom redatelj i scenarist dokumentarnih filmova u Dokumentarnom programu HTV-a. Urednik Znanstveno-obrazovnog programa HTV-a 2002. i 2004–07. te odgovorni urednik Programa za kulturu, znanost i obrazovanje 2002–04, direktor programa HTV-a 2007–10. Scenarist, redatelj i skladatelj igrano-dokumentarnih serijala *Tajnoviti srednji vijek*

Božidar Domagoj BURIĆ uz maketu izrađenu za potrebe snimanja TV serije *Ludi rimski carevi*

(2001), *Ludi rimski carevi* (2006), *Hrvatski kraljevi* (2011) i *Republika* (2016). Idejni autor dugogodišnje TV emisije *Na rubu znanosti* te emisija *Znanstvena petica, Budućnost Zemlje* i *Znam, a ne znam*. Pokretač projekta igranih filmova o Domovinskom ratu, s prvim realiziranim igranim filmom *Broj 55 K. Milića*. Član odbora EBU-a za Dječju pjesmu Eurovizije 2002–04. te, kao predstavnik HRT-a, suosnivač toga televizijsko-glazbenoga takmičenja. Serije *Tajnoviti srednji vijek* i *Ludi rimski carevi* prodane su TV postajama u Brazilu, Italiji, Rusiji i Njemačkoj, a serija *Hrvatski kraljevi* prodajom satelitskoj kući Viasat i emitiranjem na satelitskom kanalu Viasat History u tridesetak europskih i azijskih zemalja postala je najemitiraniji i najprodavaniji proizvod HRT-a toga žanra u inozemstvu. Dobitnik godišnje nagrade HRT-a za seriju *Hrvatski kraljevi* 2010.

Burić, Jasna ▶ urednica, novinarka, voditeljica i scenaristica (1961). Diplomirala na Pravnom fakultetu u Rijeci, a doktorirala na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove u Zagrebu. Stalna glumica Ansambla dječje drame TVZ-a 1968–76, nagrađena za ulogu u dječjoj drami *Tramvaj bajka* (Ohrid, 1976).

Glumila u radiodramama i TV serijama J. Marušića i J. Šege. Nakon novinarskog i uredničkog rada u Informativnom te Znanstvenom programu HTV-a bila glavna urednica HRT-a 2002–03 (prva koja je na taj položaj došla javnim natječajem) te direktorica programa HTV-a do 2004. Autorica, urednica i voditeljica brojnih znanstvenih emisija i TV projekata (*Prometej, Medu nama, Sa svrhom i razlogom, Znanstveno sučeljavanje*). Redateljica i scenaristica znanstveno-popularnog filma *Svemirsko znanstveno putovanje* (2012), znanstvene seri-

je *Hrana kao lijek* (2013), znanstveno-popularnog filma CERN: u potrazi za Božjom česticom (2012) i dr. Objavila knjige razgovora o znanosti (*Među nama*, 2006. i 2009). Od ožujka 2016. vršiteljica dužnosti glavne urednice programskog kanala HRT2.

burst (engl.) → referentni krominantni nositelj

Bušić, Ivo ▶ novinar i urednik (1942). Diplomirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu, nakon čega se zaposlio na TVZ-u kao novinar-suradnik. Obavljao je dužnost urednika Privredne redakcije 1974–76, a 1981. stekao je zvanje samostalnog komentatora. Kao autor pratio područje poljoprivrede. Od 1976. dva-

desetak se godina bavio razvojem regionalnih TV centara i dopisništava u Hrvatskoj. Bio je pomoćnik urednika 1976–82. te urednik TV dopisništava 1982–95. Pomoćnik glavnog urednika Informativnog programa do 1997, potom do umirovljenja 2005. vodio redakciju interneta.

Bušić, Marijan ▶ urednik i scenarist (1946). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1974. na TVZ-u kao redaktor-lektor, od 1980. urednik u Obrazovnom programu, pokrenuo serije iz povijesti i kulturne baštine (*Ne zaboravi, Sukobi i tragovi, Veliki lučonoše, Prva stoljeća kršćanstva u Hrvata*, ciklus emisija o redovnicima te o židovskoj baštini na tlu Jugoslavije). Serija o arheološkim nalazištima i istraživanjima *Vučedolski osvajači* proglašena je najboljom dokumentarnom serijom u Jugoslaviji, 1989. dobila je posebno priznanje Prix Japan u Tokiju. Glavni urednik Obrazovnog programa 1995–2000 (od 1996. Znanstveno-obrazovnog programa). Kao urednik potpisao dokumentarne serije *Sa svrhom i razlogom, Deterministički kaos, Velikani hrvatske znanosti*, a sa S. Božićem *Sedam vrhova, Dubine, Hrvatske planine, Svete planine svijeta*. Od 2002. do umirovljenja 2011. urednik-koordinator u Dokumentarnom programu. Dobitnik godišnje nagrade HRT-a 1998.

Buzančić, Boris ▶ glumac (1929–2014). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Istaknuo se mnogim uspješnim kazališnim i filmskim ulogama. Na TVZ-u igrao glavne i važnije uloge u brojnim serijama (*NB-21, Tu, negdje pokraj nas, Maratonci, Veliki i mali, Zlatni mladić, Diogeneš, Velo misto, Kiklop, Gabrijel, Kapetan Mikula Mali*) te TV dramama (*Stakleni paravan, Ulica bez izlaza, Treći je*

Boris BUZANČIĆ u TV drami *Njih troje* redatelja Tomislava Radića, 1976.

došao sam, Jutro još nije dan, Vruć je zrak, Kandidat smrti, Tamburaši, Klara Dombrovska, Maskerata, Prilagođivanje). Nastupio je u mnogim dramskim emisijama RZ-a. Prvi gradonačelnik Zagreba (1990–93) nakon osamostaljenja Hrvatske.

Byford, Timothy John ▶ redatelj, scenarist i glumac (1941–2014). Karijeru na televiziji počeo je na BBC-ju kao redatelj serije za djecu *Blue Peter*, 1970. dobio nagradu Britanske akademije filmske i televizijske umjetnosti za režiju dokumentarnoga filma *Želim biti preponski jahač (I Want to Be a Showjumper)*. Od 1971. za RTV Beograd uređivao i režirao TV emisije za djecu *Neven, Poletarac, Babino unučje* i dr., a za RTV Sarajevo *Nedjeljni zabavnik* te *Otvori prozor*, postavivši standarde takvih emisija u cijeloj Jugoslaviji.

byte (engl.) ▶ skup od osam bitova, odnosno binarnih znamenki, koji se u digitalnom računalu obrađuje kao cjelina.

C

Cabaletta ▶ glazbena emisija prikazivana na TVZ-u 1988–90. Spotovima po uzoru na pop glazbu, kratkim informacijama i ulomcima iz opera prva je u nas približila operu TV mediju. Urednik je bio D. Sirišćević, koji je na temelju tog iskustva poslije radio emisiju → *Opera box*.

Cahun, Branko ▶ snimatelj (1950). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Zaposlen na TVZ-u od 1981. Jedan od najcjenjenijih snimatelja svoje generacije, vješt u izgradnji svjetla i kompoziciji kadra, isprva se specijalizirao za dokumentarne filmove, potom snimatelj TV drama i serija (*Gospodski život Stipe Zvonareva, Novi stanari, Operacija Barbarossa*) te dugometražnih igranih filmova (*Ajmo žuti!* D. Žarkovića, 2001; *Cvjetni trg* K. Papića, 2012; *Most na kraju svijeta* B. Ištvančića, 2014). Snimatelj je međunarodno nagrađivanoga Ištvančićeva dokumentarnog filma *Plašitelj kormorana* (1998) te direktor fotografije u dokumentarno-igranim serijalima *Hrvatski kraljevi* (2011) i *Republika* (2016) D. Burića, kao i u brojnim drugim dokumentarnim serijalima (*Kulturna baština, Velebitski aromatarij, Hrvati i kršćanstvo, Narodna medicina, Pučka intima, Tragovima pračovjeka*). Dobitnik godišnje nagrade Vladimir Nazor 1993, godišnje nagrade HRT-a 1998. i nagrade Epomeo za najbolju kameru na 13. filmskom festivalu u talijanskoj Ischiji 2015.

Branko CAHUN na snimanju serijala *Hrvatski kraljevi*, 2011.

Caignet, Félix Benjamin ▶ kubanski novinar, pisac, glumac i skladatelj (1892–1976). Pionir kubanskoga radija i rodonačelnik latinskoameričke telenovele. Radijski serijal *Pravo na rođenje* (*El derecho de nacer*, 1948) označio je prekretnicu i za televiziju, postavši temeljem poetike telenovele; u reprizama i inačicama emitirale su ga RTV postaje Latinske Amerike, a samo je u Brazilu do 2009. snimljeno 14 verzija. Drži ga se jednim od začetnika afrokubanzima, povezivanja kubanske i afričke kulture.

Carev urar ▶ radiodrama Ivana Slamniga, praižvedena na RZ-u 6. X. 1964. Prvo izvedeno dramsko djelo u stihovima u hrvatskom radiodramskom stvaralaštvu, tematizira odnos pisca prema vlasti, ali i vlastitim načelima i ostvarenjima. Redatelj M. Koletić, uloge: V. Drach, D. Mitrović, I. Kadić, B. Miholjević i E. Boristolazzi.

Cartier, Rudolph (pravo ime Rudolph Kacsner) ▶ britanski redatelj austrijsko-židovskog podrijetla (1904–1994). Filmsku karijeru započeo u Berlinu; 1930-ih emigrirao u SAD, a potom u Veliku Britaniju, gdje je od 1952. TV redatelj na BBC-ju. Do povlačenja 1977. režirao je više od 120 emisija različitih žanrova, nekoliko utjecajnih serijala, u suradnji sa scenaristom N. Knealeom, npr. znanstvenofantastične *Quatermassov eksperiment* (*The Quatermass Experiment*, 1953), *Quatermass II* (1955) te adaptacije književnih predložaka (*Orkanski visovi – Wuthering Heights*, 1953; 1984 – *Nineteen Eighty-Four*, 1954; *Ana Karenjina – Anna Karenina*, 1961). Stilistički inoviravši TV režiju razradbom vizualnih aspekata medija, presudno je utjecao na razvoj engleske TV drame. Uspješno je za TV režirao i opere. Brojne njegove emisije prikazivane uživo nisu sačuvane.

catch-up TV ili **replay TV** (engl.) ▶ video na zahtjev, usluga kojom televizija (pružatelj AV medijskih usluga) svoje programe čini dostupnima neposredno nakon emitiranja, ali u ograničenom razdoblju (najčešće 1–7 dana). Usluga se pruža na različitim platformama (in-

ternet, IPTV, kabelaška televizija, aplikacije za pametne telefone i televizore i dr.). Može biti besplatna (uglavnom kod javnih radiotelevizija, kao što je HRT, ili kad se financira kroz reklame koje su dio programa ili se objavljuju neposredno prije njegova početka), naplatna kroz jednokratnu naknadu (plaća se neposredno prije gledanja), naplatna kroz pretplatu (pristup je dopušten pretplatom na jednu ili više usluga) i dr.

Cavett, Dick ▶ američki TV voditelj (1936). Pisao skеčeve za kasnovječernji talk show *The Tonight Show* i nastupao kao komičar u noćnim klubovima. Bio voditelj jutarnjega talk showa mreže ABC 1967–69. te kasnovječernjega *Dick Cavett Showa* 1969–75. Emisija, u kojoj je gostovalo niz javnih osoba (npr. K. Hepburn, G. Marx, N. Mailer, J. Lennon), odlikovala se spojem ležernosti i ozbiljnijih rasprava o političkim i društvenim temama. Iako nije bila u vrhu gledanosti, hvalila ju je kritika, a Cavett je stekao status svojevrsnoga TV intelektualca. Istoimeni talk show vodio je i na javnoj TV mreži PBS 1977–82, na USA Networku 1985–86. te na CNBC-ju 1989–96. Dobitnik je nagrade Emmy 1969, 1972. i 1974.

CBS (akr. od engl. Columbia Broadcasting System – Radiodifuzijski sustav Columbia) ▶ američka RTV mreža. Većinski vlasnik i predsjednik uprave 1928. postaje W. S. Paley, koji je tvrtki dao sadašnje ime. Pod njegovim je vodstvom (do 1983) CBS izrastao u jednu od najvećih američkih i svjetskih RTV kompanija. Tako je Radio CBS 1938. emitirao radiodramu *Rat svjetova* (*War of the Worlds*), koju je prema romanu H. G. Wellsa adaptirao i režirao O. Welles. Redovito emitiranje TV programa CBS je počeo 1941, a TV mreža osnovana je 1948. Na njoj su karijeru ostvarile neke od najpoznatijih zabavljačkih i novinarskih zvijezda u povijesti američke televizije (voditelj talk showa E. Sullivan, novinar D. Edwards, voditelj TV dnevnika W. Cronkite). Proslavljeni CBS-ov ratni dopisnik iz Londona E. Murrow prešao je 1951. sa CBS-ova radija na TV i postavio standarde TV novinarstva, a informativni TV magazin *60 Minutes* (od 1968) postao je svjetski uzor emisijama toga tipa. Od 1960-ih težište se s informativnoga prebacuje na zabavni program (serije *Volim Lucy* – *I Love Lucy*, *M.A.S.H.*, *Mladi i nemirni* – *The Young and the Restless*, *Sutkinja Amy* – *Judging Amy*, *The Oprah Winfrey Show*, *CSI*, *Svi vole Raymonda* – *Everybody Loves Raymond* i dr.). Zbog pojave kabelaških kanala CBS 1980-ih zapada u krizu, većinski vlasnik 1986. postaje L. A. Tish, koji je rasprodao većinu imovine (tiskane medije i drugo), a RTV mrežu prodao je 1995. tvrtki Westinghouse. Od 1999. u vlasništvu je medijskoga konglomerata Viacom, a od 2006. u većinskom vlasništvu medijskoga poduzetnika S. Redstonea. CBS je 1952–76. bio najgledanija i najprestižnija američka TV mreža; najgledanija je američka TV mreža i 2009–15, s više od 240 vlastitih i pridruženih postaja. CBS Radio četvrta je najveća američka radijska mreža; u njezinu su vlasništvu gotovo sve

all-news radijske postaje u SAD-u, sa 117 vlastitih i pridruženih postaja.

CCN (akr. od engl. Croatian Commercial Network – Hrvatska komercijalna mreža) ▶ mreža lokalnih komercijalnih TV postaja koja je djelovala 1999–2005. Činilo ju je sedam optičkim kabelom povezanih postaja: ATV (Split), Čakovečka televizija (Čakovec), OTV (Zagreb), RI-TV (Rijeka), STV Televizija Slavonije i Baranje (Osijek), TV Nova (Pula), VTV Televizija (Varaždin). Članice su emisijama iz vlastite proizvodnje sudjele u razmjeni programa, a sama mreža proizvodila je i distribuirala uglavnom program informativnoga sadržaja (najistaknutija emisija *Vijesti dana*).

CD (akr. od engl. compact disc) → optičko pohranjivanje

Celebrini-Tevšić, Silva ▶ novinarka (1951). Diplomirala na Fakultetu za sociologiju, političke znanosti i novinarstvo u Ljubljani. Na RZ-u od 1976. Izvještavala iz Pule, vodila emisije Večernjeg programa, pratila zaštitu okoliša i energetiku te rad Vlade. Vodila je mjesečnu kontakt-emisiju *Kako vlada Vlada* 2001–11; bila glavna urednica Radio postaje Pula 2008–10, a na I. programu HR-a od 2013. uređuje i vodi kontakt emisiju *Eko radar*, posvećenu održivu razvoju, zaštiti okoliša i prirode. Dobitnica godišnje državne nagrade za zaštitu okoliša 1999. i nagrade Velebitska degenija Zbora novinara za okoliš HND-a za najbolji novinarski rad na području zaštite okoliša 2000.

Celizic, Drago ▶ spiker i voditelj (1955). Voditelj serije zabavno-glazbenih emisija TVZ-a *Nova imena-novi zabavljači* od 1973. Od 1975. voditelj i autor emisija *Obrazov-*

Drago CELIZIĆ i Željka Fattorini u TV emisiji *Dobro jutro, Hrvatska*

CENTRALNI PRIJAMNI SUSTAV u uporabi, snimatelj Dario Kiš i tehničar Željko Fistrić

nog programa Radio Zagreba te emisija *Edukon*, *Program plus*, *TV aukcija*. Spiker *Vijesti*, emisije *Jučer-danas-sutra*, *Dnevnika*, 1992–2005. voditelj emisije *Dobro jutro, Hrvatska* te brojnih izravnih prijenosa priredbi, koncerata, međunarodnih smotri i novogodišnjih programa. Sinkronizirao strane i domaće dokumentarne emisije i serije, “voice over” (“nevidljivi glas”) na prijenosima uživo, prigodnim svečanostima i priredbama. Voditelj emisije *Mir i dobro*. Dobitnik Zlatnoga mikrofona 1998.

centralni prijamni sustav (skr. CPS, engl. City Access Point ili Central Receiving Site) ▶ prijamni sustav koji se postavlja na dominantne lokacije u gradovima kako bi omogućio izravno povezivanje i javljanje → ENG ekipa u TV program. Njegovim korištenjem omogućuje se brzo i pouzdano javljanje, a izbjegavaju problemi koji postoje kod → SNG kola ili → backpack rješenja. Sastoji se od prijamne antene i prijavnika koji su najčešće svjetlovodom izravno povezani sa središnjom lokacijom na kojoj se proizvodi TV program. Pri korištenju CPS-a kameri se dodaje odašiljač malih dimenzija, koji upotrebom modulacijske tehnike zasnovane na frekvenzijskom multipleksu kodiranih ortogonalnih podnositelja (COFDM, engl. Coded Orthogonal Frequency Division Multiplex) komunicira sa CPS sustavom na frekvencijama predviđenima za ENG/OB rad sukladno → frekvenzijskomu planu. HRT od 2014. rabi CPS sustav postavljen na Trgu bana Josipa Jelačića u Zagrebu i povezan s Domom HRT-a. Radi u frekvenzijskom području 2,15–2,5 GHz.

cenzura ▶ 1. zakonom regulirana zabrana objavljivanja informacija koju provode cenzori; sustav kontrole

javne riječi i medijskog sadržaja. Cilj joj je spriječiti objavljivanje mišljenja i informacija suprotnih interesima države, vladajućih elita i centara moći. Cenzura je uvijek odraz političkoga stanja u državi i procjena vlasti o ugroženosti njezinih interesa. Može biti preventivna (odobranje prije tiskanja ili emitiranja) ili, što je češće, suspenzivna (nakon objavljivanja ili emitiranja autori, urednici i vlasnici medija izloženi su represiji). 2. činjenično ograničavanje slobode izražavanja ili medijskih sloboda prikrivenim metodama (pritisci, ideologizacija), kao i ograničavanje slobode izražavanja koju provode urednici ili vlasnici medija (→ autocenzura).

Cenzura ▶ politički talk show Televizije Jadran, emitira se od 1995. u produkciji Udruge za promicanje ljudskih prava i medijskih sloboda Cenzura Plus. Pokrenuli su je splitski novinari J. Matijašević, B. Kujundžić i E. Jakovčić. Znatno je pridonijela širenju medijskih sloboda 1990-ih, kad je više puta uklanjana s programa. Emisiju preuzimaju i druge lokalne televizije.

Cepak, Dinko ▶ grafički dizajner (1963). Diplomirao na Tekstilno-tehnološkom fakultetu u Zagrebu. Od 1991. vanjski suradnik na HRT-u, a od 1997. obavlja više dužnosti na području dizajna (savjetnik u Uredu direktora, pomoćnik rukovoditelja Odjela informatike, rukovoditelj samostalnog Odjela dizajna, savjetnik ravnatelja HTV-a za dizajn i vizualnu koordinaciju, voditelj Odjela dizajn virtualne scene HRT-a). Napravio preko 1200 oprema emisija i virtualnih scenografija (npr. *Malavizija*, *Gardijada*, *Film video film*, *Animavizija*, *Dizalica*, *Kolo sreće*, *Najslabija karika*, *Tko želi biti milijunaš*, *Porin*, *Dora*, *Dobro jutro, Hrvatska*, *Latinica*, *Ples*

sa zvijezdama, *Hrvatska danas, Otvoreno, Olimpijske igre Peking, Do posljednjeg zhora*). Dobio nagrade za najbolji multimedijalni rad 2010. te za najbolju dokumentarnu fotografiju na fotografskom festivalu Photodays 2011.

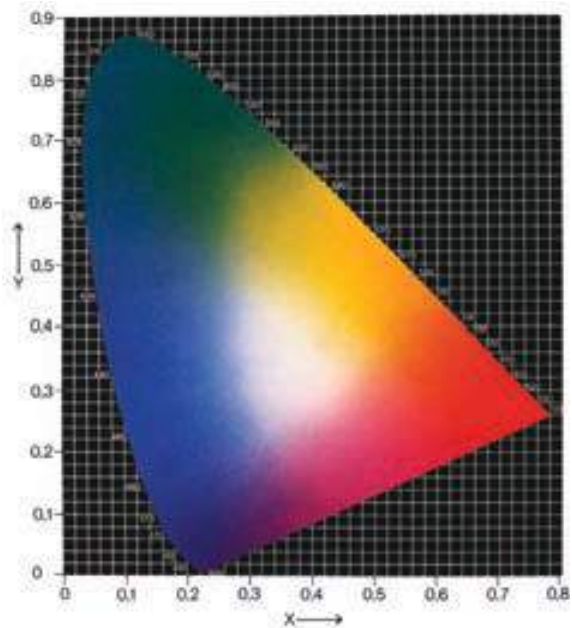
Dinko CEPAK

Cerovec, Tomislav ▶ novinar i urednik (1972). Surađivao 1994. u emisiji *Dobro jutro, Hrvatska* na HTV-u, potom na Radio Sljemenu reporter, urednik poslovne emisije, urednik vijesti i dnevnika do 1999, kad je prešao u Informativni program HR-a, gdje je pratio ekonomske teme, uređivao i vodio *Poslovni tjedan* te sudjelovao u realizaciji emisija *U mreži Prvog* i *A sada Vlada*. Inicijator je osnivanja Redakcije za gospodarstvo i njezin urednik 2008–13. Idejni je autor i voditelj emisije *Gospodarska minuta*. Kao novinar specijaliziran za gospodarska pitanja sudjelovao i u brojnim TV emisijama. Glasnogovornik Ministarstva gospodarstva 2013–16, kad se vratio na HRT. Suautor knjige *Na današnji dan*, o prijelomnim događajima iz hrvatske i svjetske prošlosti.

CEPT (akr. od franc. Conférence européenne des administrations des postes et des télécommunications – Europska konferencija uprava pošta i telekomunikacija) ▶ europsko tijelo predstavnika državnih telekomunikacijskih i poštanskih kompanija i uprava. Utemeljeno 1959; bavi se regulacijom na području telekomunikacija, npr. usklađivanjima → radiofrekvencijskoga spektra i usuglašivanjem stajališta oko prenamjene RF spektra za odašiljanje TV programa (tzv. → digitalna dividenda).

Cesarec, Mladen ▶ redatelj (1946–2000). Na TVZ-u od 1970; od 1978. režirao emisije tradicijske, klasične, zabavne i jazz glazbe (*Glazbena očaravanja, Crno-bijelo u boji, Azra, Praznik za žice, Kruženje, Lijepom našom, Vrijeme za jazz, Festival kajkavske popevke, Melodije hrvatskog Jadrana, Zlatne žice Slavonije, Zagreb fest, Chanson fest, Eurosong*). Inovator u videorežiji, napose glazbenih spotova, kojih je režirao velik broj.

chroma key (engl.) → krominantno urezivanje

CIE, krominantni dijagram

CIE (akr. od franc. Commission internationale de l'éclairage – Međunarodna komisija za rasvjetu) ▶ međunarodna organizacija koja određuje norme za pojedine pojmove u fotometriji i kolorimetriji, utemeljena 1913. Definirala je relevantne uvjete za znanstveni pristup radu s bojom, npr. pojam CIE standardnog promatrača, odredila standardizirane instrumente i metode za mjerenje te krominantni dijagram (→ boje). Norme i preporuke CIE-a imaju primjenu i u procesu TV snimanja, kao i kod uređaja za reprodukciju (monitori, ekrani).

Cigla ▶ radiodrama Filipa Šovagovića praizvedena 18. III. 2002. na HR-u; problematizira poslijeratnu zbilju i egzistencijalno nesnalaženje donedavnih ratnika. Redatelj V. Vrhovnik, uloge: R. Rushaidat, V. Matula, S. Mokrović, Z. Čubrilo, D. Lorenzi, B. Gregorić i J. Rakoš. Dobitnica nagrade Prix Italia 2002.

Ciglencečki, Boris ▶ glazbenik i urednik (1938). Glazbeni urednik na RZ-u 1979–96. Urednik i voditelj emisija *TOP 20, Hit parada, Gost urednik* i dr. Uređivao i brojne TV emisije. Također uređivao i vodio glazbene emisije na Radio Sljemenu. Kao solist muzicirao s brojnim uglednim glazbenicima. Glazbeni producent i urednik albuma *Miroslav Sedak Benčić*, za koji je 1994. dobio diskografsku nagradu Porin. Dobitnik i Rolandove nagrade za pedagoški i glazbeni utjecaj na mlade glazbenike 2005.

ciljana publika ▶ određeni dio slušateljstva, tj. gledateljstva specifičnih (zajedničkih) sociodemografskih ili

psihografskih obilježja kao što su spol, dob, stupanj obrazovanja, tip naselja, zanimanje (profesija) prema kojemu se posreduju specifični programski sadržaji s ciljem da se zadovolje njegove medijsko-programске preferencije, estetski kriteriji i potrošačke navike. Sličan je pojam ciljano tržište (engl. target market), koji predstavlja broj konzumenata određenoga proizvoda ili usluge prema kojima se usmjeravaju (ili intenziviraju) prodajne, oglašivačke i promotivne akcije. Poveznica je tih pojmova nastojanje da se u ciljanoj publici pojavi što veći broj recipijenata i konzumenata određenoga proizvoda ili usluge.

CIRCOM Regional (skr. od franc. Coopérative Internationale de Recherche et d'Action en matière de Communication – Međunarodno udruženje za istraživanje i djelovanje na području komunikacija) ▶ neprofitna udruga regionalnih javnih audiovizualnih medija u Europi; s 40 medijskih organizacija i 250 televizijskih stanica iz 34 zemlje Europe čini jedinstvenu međunarodnu AV mrežu. Osnovana je 1983, a registrirana 1995. u Strasbourgu; HRT je od utemeljenja član udruge. Upravljačku strukturu čine Godišnja skupština članica, redoviti sastanci Europskog odbora, Direktorij i Izvršni odbor. CIRCOM Regional promiče razvoj javnih AV medija u Europi na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini, potiče kontakte među profesionalcima koji rade u tim područjima, pridonosi razvoju regionalne kulture i identiteta te pruža jedinstven forum za razmjenu ideja, znanja, iskustva, osoblja i opreme. Razmjenom regionalnih TV programa potiče komunikaciju među članovima te bolje upoznavanje kultura. Suradnju ponajviše razvija intenzivnim i čestim radionicama stručnog osposobljavanja TV novinara, tehničara i medijskih menadžera. HRT redovito sudjeluje i u zajedničkoj proizvodnji (koprodukcijama) TV sadržaja različitih žanrova, ponajviše informativnih magazina. Tako je od 2012. na programu HRT-a magazin *Eurogradani*, koji je rezultat razmjene reportaža među članovima i zajedničkoga projekta Citizenship Europe. Kao aktivan član HRT poseban prinos daje u vođenju administracije te u organizaciji radionica, a 1999. i 2014. bio je i domaćin godišnje skupštine (oba puta u Cavtatu). Usto je M. Nemčić bila generalna tajnica udruge 1999–2006, a drugi su HRT-ovi urednici bili članovi Izvršnoga odbora. CIRCOM Regional svake godine dodjeljuje prestižne nagrade TV autorima; Prix CIRCOM Regional osvojili su: P. Krelja (*Američki san*, 1997), *Hrvatska danas* 1997, Jelena Rajković i Goran Sergej Pristaš (*Radio Krapina poslijepodne*, 1998), Joško Martinović (*Zmaj od Bosne*, 2003), *City Folk* 2005 i drama *Volim te* 2007.

citāt ▶ navođenje tuđih riječi ili teksta, uz obvezno navođenje autora. U novinarstvu se rabi u slučaju bitnih ili posebno naglašanih informacija, a u TV i radijskom novinarstvu izjave se uglavnom prepričavaju uz navođenje izvora ili se koriste tonski isječci.

City Folk ▶ jedna od najdugovječnijih dokumentarnih EBU koprodukcija, pokrenuo ju je 1997. nizozemski NTR. HRT, s dvadesetak drugih europskih javnih televizija, u projektu sudjeluje od 2003 (na principu “snimiš jedan film, emitiraš ih sve”). U polusatnim pričama o zanimljivim ljudima promiče multikulturalnost europskih i svjetskih metropola, u kojima gotovo jedna trećina njihovih stanovnika osjeća pripadnost manjini: nacionalnoj, etničkoj, rasnoj, rodnoj, jezičnoj, vjerskoj i dr. EBU-ov izvršni producent E. Hogenboom (NTR), hrvatske epizode režirali su N. Slijepčević, D. Čučić, D. Kušan, M. Ćapin, H. Gelb, I. Bezinović te D. Draštata. *City Folk* Zagreb dobio je 2005. međunarodnu nagradu Prix Circom za najbolji multikulturalni program.

Clara, Lu, and Em ▶ radijska soap opera Louise Starkey (Clara), Isobel Carothers (Lu) i Helen King (Em), koju je 1930. emitirala radiopostaja WGN iz Chicaga; od 1931. serijal je emitirao NBC, a 1942–45. CBS. Prva radijska serija toga žanra. Tekst joj je većim dijelom bio improviziran; epizode su trajale 15 minuta uz glazbenu pratnju.

cloud computing (engl.) → računarstvo u oblaku

CMC (akr. od engl. Croatian Music Channel – Hrvatski glazbeni kanal) ▶ cjelodnevni glazbeni TV kanal, emitira od 2005. preko IPTV i kabelske mreže. Emitira sve stilove, s naglaskom na domaću glazbu. Osnovala ga je i pokrenula tvrtka Autor d. o. o., većinski vlasnik vodeće hrvatske diskografske kuće Croatia Records, koja u svojoj fonoteci i videoteci raspolaže najvećim fondusom hrvatske popularne glazbe. Od 2011. ima koncesiju na nacionalnoj razini, a program emitira u zemaljskoj mreži MUX D.

CMCA (akr. od franc. Centre Méditerranéen de Communication Audiovisuelle – Mediteranski centar audiovizualne komunikacije) ▶ organizacija koja povezuje TV kuće, producente i kulturne ustanove mediteranskoga kulturnog područja, utemeljena 1995. sa sjedištem u Marseillesu. Članice sudjeluju u koprodukcijским dokumentarnim filmovima, TV magazinima i drugim TV programima koji promoviraju mediteranske kulturne vrijednosti. CMCA je potaknuo mnoštvo projekata i preko 70 dokumentarnih serija (npr. *Duhovi podmorja*, *Sjećanja vode*, *Mediteranske kronike*, *Mediteranske bilježnice*). Također sudjeluje u izobrazbi novinara.

CNN (akr. od engl. Cable News Network – Kabelska informativna mreža) ▶ američki satelitski informativni kanal, pokrenut 1980. s sjedištem u Atlanti (Georgia). Program se emitira iz New Yorka, Washingtona, Los

Angelesa i Atlante, s deset dopisništava u SAD-u i 26 u svijetu te 900 pridruženih lokalnih postaja s kojima razmjenjuje vijesti. Uz vijesti emitira i specijalizirane emisije iz medicine, sporta, zabave i drugih područja (npr. *Larry King Live*, jednosatni intervjui s poznatim osobama, 1985–2010). Utemeljio ga je medijski poduzetnik T. Turner, a među prvima je iskoristio satelitsko emitiranje za distribuciju programa kabljskim mrežama. Prvi TV kanal koji je emitirao program 24 sata dnevno i prvi specijalizirani news kanal u SAD-u, svjetski ugled stekao je izvještavanjem o studentskim demonstracijama u Pekingu 1989. te napose iz Zaljevskog rata 1991, kad je jedini imao reportere u Iraku. Svjetsku afirmaciju potvrdio izvještavanjem o ratu u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini, a u rujnu 2001. izvještavanjem o terorističkom napadu u New Yorku. Od 1985. iz Londona se emitira CNN International, a namijenjen je publici izvan SAD-a. Razvio je šest verzija koje programom pokrivaju cijeli svijet, a emitiraju se iz Hong Konga (za Aziju i Pacifik), Londona (za Europu, Bliski istok i Afriku), Atlante (za Latinsku i Sjevernu Ameriku), Abu Dhabija (za Bliski istok) i New Delhija (za Južnu Aziju); uz to postoji i deset specijaliziranih kanala, kao npr. CNN en Español (na španjolskom), CNN Headline News, CNN Airport Network i dr. Njegov uspjeh potaknuo je osnivanje sličnih informativnih kanala (Euronews, Sky News, Al Jazeera, BBC World, Fox News Channel, MSNBC). U SAD-u je CNN dugo bio najgledaniji informativni kanal, ali ga je početkom 21. st. prestigao Fox News.

Colombo '76. → posebni informativni projekti

Comcast NBC Universal (akr. CNBCU) ▶ američka multimedijaska i telekomunikacijska tvrtka; utemeljio ju je R. J. Roberts 1963. sa sjedištem u Philadelphiji (Pennsylvania). Prvotno mala kabljska mreža, počela je sredinom 1980-ih širiti djelatnost na fiksnu i mobilnu telefoniju, širokopojasni internet, pokretanje kabljskih kanala i dobavu programskog sadržaja. Od General Electrica kupila je 2013. NBC Universal, a proširena korporacija preimenovana je u Comcast NBC Universal (CNBCU) i ima pet područja djelovanja: kabljske komunikacije, kabljske mreže, odašiljačka televizija (nacionalne mreže NBC i Telemundo), proizvodnja i distribucija filmova i TV programa (filmski studio Universal) i tematski zabavni parkovi. CNBCU je po ukupnom prihodu postao najveća RTV tvrtka na svijetu, najveći vlasnik kabljskih mreža i pretplatničke TV u SAD-u (drugi na svijetu) te najveći američki dobavljač interneta i treći najveći pružatelj fiksnih telefonskih usluga.

Cooke, Alistair ▶ britanski novinar (1908–2004). Od 1934. radijski novinar na BBC-ju i londonski dopisnik NBC-ja, a od 1938. BBC-jev radijski komentator iz SAD-a. Njegova emisija tjednih petnaestominutnih komentara o društvenim i političkim događajima u SAD-u *Letter from America* (1946–2004) bila je najdulja takva emisija u povijesti radijskoga novinarstva, a njegov TV magazin na CBS-u *Omnibus* (1952–61) najdugovječnija emisija iz kulture na nekoj američkoj komercijalnoj mreži.

COPEAM (skr. od engl. Permanent Conference of the Mediterranean Audiovisual Operators – Stalna konferencija mediteranskih audiovizualnih operatera) ▶ organizacija osnovana 1966. u Kairu radi pružanja potpore europskomu mediteranskomu audiovizualnomu sektoru i umrežavanja institucija i organizacija iz europskoga i arapskoga područja (EBU i ASBU). Potiče multilateralne projekte na području medijske edukacije i profesionalnog osposobljavanja, s naglaskom na uključivanju mladih stručnjaka iz euromediteranske zone. Brojnim radijskim i TV koprodukcijama promiče tzv. mediteranski proizvod. HRT sudjeluje u njegovu radu, u Dubrovniku je 2003. bio domaćin Godišnje konferencije.

Cosby, Bill ▶ američki komičar (1937). Isprva stand-up komičar u noćnim klubovima, od 1965. nastupa na TV-u, glumeći u brojnim TV serijama i igranim filmovima. Svjetski uspjeh postigao je sitcomom *The Cosby Show* (1984–92), u kojem je tumačio središnji lik liječnika i oca crnačke obitelji iz više srednje klase; serija je četiri godine zaredom bila najgledaniji američki TV program. Cosbyjev status jednoga od prvaka afroameričke zajednice ozbiljno je narušen sredinom 2010-ih optužbama za seksualno zlostavljanje.

Cota, Dubravko ▶ novinar, urednik i voditelj (1951). Urednik *Dnevnika* Radio Dubrovnika od 1978, redakcije Radio Dubrovnika tijekom Domovinskoga rata te informativnih emisija *Tako to oni rade*, *Gore, dolje i obratno* te kontakt-emisija *Otvoreni studio* i *Pogledi* (33 godine). Član Vijeća Dubrovačkih ljetnih igara i Savjeta Zavoda za obnovu Dubrovnika. Nositelj Spomenice Domovinskoga rata.

Crnković, Gordana ▶ novinarka i urednica (1961). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. U redakciji Radio Sljemena 1986–90, a potom urednica na III. programu HR-a. Uređivala je različite emisije iz kulture, književnosti, medijske kulture i vanjske politike (*Treći pogled*, *Pod povećalom*, *Kultura devedesetih*, *Svjetska proza*, *Lica okolice*, *Pojmovnik postjugoslavenske književnosti* i dr.). Sudjeluje u priređivanju ciklusa *Ogledi* i *rasprave* i temata za časopis *Treći program*, a dugogodišnja je urednica emisije *Bibliovizor*.

Zlatko CRNKOVIĆ u sceni filma *Tu*

Crnković, Zlatko ▶ glumac (1936–2012). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu, gdje je bio i profesor. Uz brojne kazališne i filmske uloge glumio je u serijama i dramama TVZ-a (*Tu, negdje pokraj nas, Dileme, Kanarinčeva ljubovca, Vrijeme je za bajku, Razarač Zagreb, Pustolov pred vratima, Poštar zvoni dva puta, Smrt Tome Bakrana, Proljetne vođe, Mokra koža, Mirotvorci, Obustava u strojnoj, Hedda Gabler, Dekreti, Gle, lijepa svjetla* i dr.). Desetljećima sudjelovao i u emisijama RZ-a, recitirajući stihove brojnih pjesnika te interpretirajući stotinjak uloga u radiodramama (*Prizori s pticom, Najneobičnija ljubav na svijetu, Michelangelo Buonarroti, Kod kuće, Zagrljaj, Dvojnjak, Zvuci*).

Crno-bijeli svijet ▶ igrana TV serija u produkciji Interfilma (za HRT); prva sezona (12 epizoda) prikazana je na HTV-u 2015. U središtu priče, koja se događa

1980, novinar je *Studentska lista* Voljen Kipčić Kipo i njegov najbolji prijatelj, fotograf Đermano Kurtela Žungul. Njihovi provodi i potraga za novinarskim temama vode onodobnim Zagrebom, a autentičnost priklona, fenomena i društvenih odnosa toga doba ogleda se i kroz paralelnu priču o svakidašnjici i ostalih članova dviju zagrebačkih obitelji: Kipova mlađega brata Žaca, njihove majke Ksenije i njezina drugog muža Dominika te nove obitelji Kipova oca Jure, koji živi s Beograđankom Jagodom i njezinom kćeri Unom. Scenarij i režija G. Kulenović, I. Mirković, snimatelj M. Sablič, montaža G. Kulenović, T. Pavlic, glazba D. Robić, scenograf I. Ivan. Glavne uloge: F. Riđički, S. Sobin, J. Miholjević, F. Kuhar, S. Mokrović, A. Dobra, K. Maloča, K. Šišmanović, E. Kukić, S. Stanić.

Crno-bijelo u boji ▶ zabavno-kulturološki TV magazin autora i urednika Tonka Jovića, prikazivao se 1992–2005 (632 emisije); kao programska inovacija počeo u programu HTV-a kad je i u svijetu taj tip programa postao sve prisutniji. Glavni izvor bili su arhivski materijal HRT-a o sadržajima i fenomenima svjetske i hrvatske popularne kulture, a u sklopu emisije prikazivane su igrane, dokumentarne i glazbene serije; publika je vidjela više od 300 filmova te je izabran i film stoljeća. Građa je upotpunjena sudjelovanjem hrvatskih glazbenika i umjetnika te vodećih novinara i urednika HTV-a. Voditelji su bili Z. Varošanec i V. Šiljak, scenograf I. Ivan, a glazbeni urednik B. Ciglencečki.

Cronkite, Walter ▶ američki novinar (1916–2009). Za II. svjetskog rata dopisnik novinske agencije United

Filip Riđički i Slavko Sobin u sceni TV serije CRNO-BIJELI SVIJET

CRNO-BIJELO U BOJI, Tonko Jović i band SuperStary

Press, potom njezin glavni izvjestitelj sa suđenja nacistima u Nürnbergu te voditelj dopisništva u Moskvi 1946–48. Od 1950. na TV mreži CBS, isprva vodi jutarnje vijesti, od 1962. do povlačenja 1981. voditelj središnjega večernjeg dnevnika *CBS Evening News*. Dinamičnim, ali sigurnim nastupom stekao je široku popularnost, pa je 1973. u anketi izabran za najvjerodostojnijega čovjeka u SAD-u. Zapamćen je po emocionalnom priopćenju smrti predsjednika J. F. Kennedyja te komentiranju izravnog prijenosa iskrcavanja na Mjesec 1969, kad je u eteru bio 24 sata. Najpoznatiji američki TV voditelj; njegovo je ime postalo gotovo sinonimom za tu profesiju (tako je žargonski švedski naziv za voditelja dnevnika *kronkiter*, a nizozemski *cronkiter*).

Crvena jabuka ▶ radijska emisija za mlade, koja se emitirala na II. programu RZ-a 1974–82. Osmislio ju je i uređivao P. Vukelić, a voditelji su bili M. Mihljević, V. Šiljak, S. Šarunić i V. Mišić. U prvoj fazi promoviran je način vođenja u stilu DJ-a, a nakon četiri godine zamijenjen je autorskim blokovima koji su tematizirali fenomenologiju svakidašnjice te propitivali glazbene i socijalne trendove. Emisija je 1976. dobila nagradu Sedam sekretara SKOJ-a.

Crveni pijetao kukurice ▶ folklorno-dokumentarna TV serija, emitirana 1975. Priča o Podravini u 13 epizoda ispriopovijedana je kroz četiri godišnja doba, pri čemu se svakidašnjica i sadržaji bogatoga folklornog naslijeđa i običaja isprepleću sa slikama podravske naivne slikarstva i kiparstva (I. Generalić, M. Kovačić, D. Gaži,

CRVENI PIJETAO KUKURICE, naivni slikar Martin Mehkek

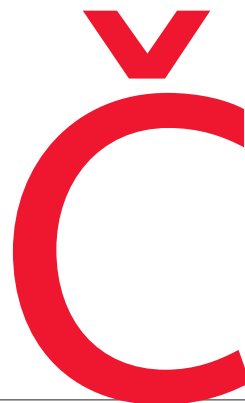
I. Večenaj, K. Hegedušić i dr.). Scenarist i redatelj I. Michieli, urednik B. Potočnik.

Cvitaš, Velimir ▶ inženjer (1919). Diplomirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Šef studijskog snimanja i inženjer u razvoju RZ-a 1948–82; izradio je projekte uređenja i tonske opreme radijskih studija u Jurišićevoj i Šubićevoj te gradnje i tonske opreme područnih radijskih postaja (Dubrovnik, Split, Rijeka, Osijek, Pula) i mnogih lokalnih postaja. Jedan od projektirana akustike Doma HRT-a na Prisavlju. Specijaliziran za snimanja i tonske prijenose, organizirao je prijenose političkih događaja, prve prijenose Dubrovačkih ljetnih igara i festivala zabavne glazbe u Opatiji.

Cvitković, Slavko ▶ sportski komentator i novinar (1950). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. U sportskoj redakciji TVZ-a od 1972, specijalizirao se za košarku, koju je pratio na 20 Final Four turnira, 14 europskih i šest svjetskih prvenstava, a komentirao je i sve hrvatske košarkaške uspjehe (Olimpijske igre 1992, Europsko prvenstvo 1993. i 1995, Svjetsko prvenstvo 1994). Komentirao je i druge sportske prijenose (rukomet, skijaški skokovi i skijaško trčanje, formula 1, stolni tenis, boks), javljao se s 13 Olimpijskih igara, ukupno je prenosio oko 5000 sportskih događaja. Bio je prvi predsjednik Hrvatskog zbora sportskih novinara HND-a (1991), a 2015. nagrađen je njegovom nagradom za životno djelo. Dobitnik je i Zlatnog pera HND-a 1988. i 1997. te priznanja Svjetske udruge sportskih novinara (AIPS) na ljetnim Olimpijskim igrama u Londonu 2012. i zimskim u Sočiju 2014.

Slavko CVITKOVIĆ komentira prijenos utakmice iz tonski izolirane sobe

Čakovečka televizija → Srce TV

Čampa, Krešimir ▶ novinar i urednik (1965). Na RZ-u od 1983, urednik u sportskoj redakciji od 1992, izvjestitelj s Olimpijskih igara 1996–2006. te s europskih i svjetskih prvenstava u plivanju, vaterpolu i rukometu. Afirmirao se kao reporter-komentator u izravnim prijenosima nogometa, ali i drugih popularnih sportova. Od 2010. zaposlen na kanalu TV Arena Sport.

Čandrić, Eliana ▶ novinarka i urednica (1971). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Od 1987. suradnica u emisijama Radio Rijeke *Bura* i *Primorska poneštrica*, a od 1994. novinarka, reporterka i urednica na Radio Sljemenu. Pokrenula *Večer s poezijom*, kontakt-emisije *Skreni ravno* i *Zagrebački razgovori*. Nakon akcije Bljesak radila na pokretanju postaje HR Okučani. Od 2000. do 2010. u Redakciji vanjske politike I. programa HR-a, uređivala emisije *Viza*, *Euroviza* i *Hrvatima izvan domovine* (nagrada Europske komisije Robert Schumann 2006. za prinos u razvijanju europskih integracija). Od 2010. u Redakciji za gospodarstvo HR-a i IMS-a, gdje uz vođenje redakcije uređuje emisije *Poslovni tjedan*, *A sada Vlada*, *U mreži Prvog* i *Gospodarska minuta*.

Čangalović, Ratko ▶ spiker, novinar, glazbeni kritičar i urednik (1930). Radio u spikerskom studiju RZ-a 1962–66, potom prešao u kulturnu redakciju, gdje je bio urednik prve kontakt-emisije RZ-a *Tribina slušalaca*. Nakon Hrvatskog proljeća smijenjen i premješten na Radio Sljeme, gdje je radio do 1991, kad se vratio na I. program. Piše glazbene kritike za dnevne listove, a 30 godina surađuje u kulturnoj rubrici slovenskog dnevnika *Delo*. Nakon što je prestao izlaziti časopis *Izbor*, dođjelu nagrade Orlando od 1992. organizirao u sklopu HR-a. Jedan od izbornika Festivala djeteta u Šibeniku, osnivač Zajčevih dana u Rijeci (1991).

Čarobna frula ▶ snimka izvedbe opere W. A. Mozarta u režiji D. Marušića, snimljena u srpnju 1970. na Split-

skom ljetu. Operu je izveo ansambl Narodnoga kazališta Split i Simfonijski orkestar RTZ-a pod ravnanjem M. Bašića. Snimka je na VI. bledskom festivalu JRT-a 1971. nagrađena za najbolju TV režiju u kategoriji emisija ozbiljne emisije.

ČAROBNA FRULA, scena iz televizijske izvedbe opere

Čarobna ploča ▶ emisija HTV-a za djecu. Originalni format, koju su 2004. osmislili I. Tomić i D. Broz, specifičnim metodičkim i estetskim pristupom prezentira školsko gradivo i različite druge sadržaje namijenjene učenicima nižih razreda osnovne škole. Duhoviti učitelj Pjer (kojega glumi B. Meničanin) najmlađe gledatelje poučava kroz igru i ples te ih potiče na učenje, otkrivanje svijeta i upoznavanje novih naroda i kultura. Tekstove u rimi piše J. Milošević, uglazbljuje S. Gulić,

ČAROBNA PLOČA, scena iz serije

ilustriraju i animiraju M. Vodopija i D. Broz, a redateljica je I. Tomić.

Čeh, Vladimir ▶ majstor rasvjete (1943). Na TVZ-u od 1969. do umirovljenja 2002. Kao majstor rasvjete radio na više od 100 domaćih igranih filmova i koprodukcija te u mnogobrojnim emisijama, TV dramama i serijama (*Gruntovčani, Jelenko, Roko i Cicibela, Marija, Nepokoreni grad, Smogovci, Klara Dombrovska, Klupa na Jurjevskoj, Motel na mjesecini, Pucanj, Ucjena, Debeli hlad, Lažeš Melita, Ne dao Bog većeg zla*).

Čehić, Albino ▶ novinar (1930–2000). Diplomirao na Ekonomskom fakultetu u Rijeci. Od 1963. vanjski suradnik, voditelj i urednik studentskih emisija, a potom i novinar Radio Rijeke. Početkom 1970-ih prelazi u unutrašnjopolitičku i privrednu redakciju RZ-a, gdje prati ekonomske teme, izvještavajući iz republičkih i saveznih institucija. Razvio se u uglednog analitičara i komentatora zbivanja na području razvojne, monetarne i fiskalne politike, bankarstva i financija; zagovarao tržišne kriterije. Više godina bio je dopisnik RAI-ja iz Zagreba.

Čeljuska, Tončica ▶ novinarka i urednica (1967). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na HRT u od 1994, najprije novinarka, zatim urednica i/ili voditeljica emisija gospodarstvene redakcije (*Po mjeri, Svijet poduzetništva, Poslovni klub*). Vodila specijalizira-

ne panel-emisije o gospodarskim temama, ponajviše iz ciklusa *Fokus* i *U krupnom planu*. Od 2007. angažirana unutar Informativnog programa kao urednica i voditeljica ključnih formata – središnjega i večernjega *Dnevnika* te *Studija 4*. Od ožujka 2016. vršiteljica dužnosti glavne urednice programskoga kanala HRT4.

Čemeljić, Alen ▶ novinar i urednik (1963). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Od 2008. do 2013. urednik Informativnog programa, a od 2013. glavni urednik Radio Rijeke. Autor dugogodišnjih emisija Radio Rijeke: *Didi midi*, kviza koji je uređivao i vodio s R. Ferlinom početkom 1990-ih, *A di si ti, Pressing*, tjednog pregleda pisanja svjetskih medija o Hrvatskoj, *Calcio*, emisije o talijanskom nogometu (uređuje i vodi s A. Marsanichem), *Tri zmaja*, edukativnoga petominutnog kviza; pokretač emisije *Radio Sova* (2010), svakidašnjega studentskog programa Radio Rijeke i Sveučilišta u Rijeci.

Černi, Ingrid ▶ urednica (1937). Diplomirala na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu u Zagrebu. Urednica u Školskom i Znanstveno-obrazovnom programu 1966–92. serija *Informatika, kibernetika, kompjutori, Od žive do nežive materije, Astronomija, Scientia Jugoslavica*,

Znanstveni razgovori, kviza *Vidi i budi viđen* te brojnih emisija i priloga u emisiji *Znanost i mi*. Dobitnica prve nagrade za emisiju *Kripton 81* u Pardubicama 1976. i nagrade Narodne tehnike 1982.

Černjul, Zlatko ▶ skladatelj, aranžer, dirigent, producent i urednik (1924–1988). Prvi big band osnovao 1942, prvu trubu u velikom orkestru na RZ-u svirao 1943. Te godine otišao u partizane i osnovao ansambl. Nakon 1945. voditelj umjetničke ekipe Propagandnog odjela X. zagrebačkog korpusa; od 1947. do umirovljenja dirigent Plesnoga, poslije Zabavnog orkestra RTV-a Zagreb. Vodio je i vlastiti ansambl te Sekstet Jugotona. Urednik emisija lake i zabavne glazbe, također je autor niza zabavnih melodija, lake orkestralne glazbe, filmske i scenske glazbe, dječjih i masovnih pjesama te aranžmana.

četverožična veza (skr. 4ž) ▶ razgovorna veza koja rabi posebnu prijenosnu liniju, frekvencijski pojas ili vremenski interval za svaki razgovorni smjer. Koristi se kod vanjskih radijskih i TV prijenosa, obično za prijenos komentara (komentatorska veza) ili tehničku i programsku koordinaciju. Frekvencijski usklađene 4ž veze koristile su se i za tonske prijenose. Naziv četverožična veza potječe od dominantne tehnologije koja se temeljila na dvije parice (četiri žice). Pojavom telefonskih priključaka baziranih na ISDN tehnologiji 1990-ih podiže se kvaliteta veze, a način uspostave pojednostavljuje. Početkom 2000-ih uvode se komentatorske veze temeljene na IP protokolu koje su danas dominantne.

Četvorica u mraku ▶ dokumentarna radiodrama Tomislava Jageca, Darka Rundeka i Anke Savić praižvedena 6. VI. 1991. na HR-u. Tematski i radiofonski uvjerljivo obrađuje socijalni ambijent marginalaca u velikom gradu. Drama je 1991. dobila drugu nagradu na međunarodnom radijskom natjecanju Prix Futura.

Četvrtkom otvoreno ▶ razgovorna emisija o kulturnoj i društvenoj problematici, emitirana na TVZ-u 1964–66. Raščlanjivala je fenomenologiju vremena

ČETVRTKOM OTVORENO, Zvonko Leticica razgovara s gostom, 1966.

otvoreno zagovarajući tek započete procese osuvremenjivanja društva i politike. Voditelji su bili S. Langerholz-Miladinov i I. Hetrich, urednica Z. Korać, a autor i realizator A. Miladinov.

Čimbur, Pero ▶ književnik, radijski reporter, novinar i kritičar (1930–2002). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na RZ-u zaposlen od 1957. do umirovljenja 1992; od 1983. urednik u kulturno-umjetničkoj redakciji. Na RZ-u mu je emitirano više dokumentarnih igara, monodrama i drama (*Ceste koje su postale obale*, *Let bez kraja*, *Kvadratna putovanja*). Pisao je feljtone, eseje, reportaže te knjige za djecu, osobito one koje su tematizirale mucanje (*Iz putne torbe*, *Izliječio sam Pppetra*, *Zbogom mucanje*). Nagrađivan za spisateljski rad, dobitnik je i posebne nagrade HND-a 1961.

čitana vijest ili čitanac (žarg.) ▶ TV vijest koju voditelj čita u kadru i koja je dijelom praćena slikom, snimkom ili grafičkom opremom koja ilustrira njezin sadržaj. Pripada skupini najsazetijih oblika izvještavanja te obično nije dulja od 40 sekundi. Od njih se uglavnom saстоje kraće TV vijesti, dok u vijestima dužima od 10 minuta strukturu emisije čine i najave te montirani prilogi. Ima ih i u dnevniku, često kao dramaturški element.

Čizmeković, Branko ▶ elektrotehničar (1922–2004). Od 1942. do umirovljenja 1982. radio na RZ-u; od 1960. na dužnosti voditelja Odjela za konstrukcije i montaže. Svojim radom inovativno je pridonio unaprijeđenju tehnike radija.

Članak 38. Ustava Republike Hrvatske ▶ članak Ustava Republike Hrvatske, koji jamči punu slobodu mišljenja, novinarstva i protoka informacija. Glasi: "Jamči se sloboda mišljenja i izražavanja misli. Sloboda izražavanja misli obuhvaća osobito slobodu tiska i drugih sredstava priopćavanja, slobodu govora i javnog nastupa i slobodno osnivanje svih ustanova javnog priopćavanja. Zabranjuje se cenzura. Novinari imaju pravo na slobodu izvještavanja i pristupa informaciji. Jamči se pravo na ispravak svakomu komu je javnom viješću povrijeđeno Ustavom utvrđeno pravo."

Čokolić, Krešimir ▶ scenarist, redatelj i urednik (1967). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na HTV-u od 1998. isprva kao novinar u emisijama *Hrvatski spomenar* i *TV kalendar*, a od 2002. kao specijalist za povijest i geografiju u Znanstveno-obrazovnom programu. Uređivao je emisije *Znanstvena petica*, *Umnjak* i *Vrijeme za knjigu*, bio scenarist dokumentarnih znanstveno-popularnih serijala *Moć i umjetnost* i *Renesansa u Dalmaciji*, a s I. Dleskom režirao dokumentarno-igrani serijal *Osnivači crkvenih redova*.

Od 2008. urednik i redatelj u Dokumentarnom programu HTV-a, gdje je ostvario serijale *Predsjednik Franjo Tuđman – stvaranje hrvatske države*, *Zločini komunizma u Hrvatskoj i Hrvatska u Prvom svjetskom ratu*. Od ožujka 2016. vršitelj dužnosti glavnog urednika programskoga kanala HRT3.

Čović, Stjepan ▶ tehničar (1921). Od 1942. tehničar na RZ-u; isprva u studijskom pogonu za snimanje i prijenos, a zatim tehničar elektroveza, pomoćnik šefa odjela odašiljača i veza za opće poslove, voditelj odjela općih poslova. Rukovodio je sustavom koji je osiguravao logistiku odašiljačkih postaja, što je posebno bilo bitno tijekom početka građenja postaja za odašiljanje TV programa i radijskih programa na UKV području. Umirovljen 1983.

ČOVIK I PO, Vlasta Knezović i Milan Srdoč

Čovik i po ▶ humoristična serija, emitirana na TVZ-u u osam epizoda 1974. Izdvaja se bogatim oslikavanjem situacija i karaktera koji su se u njima našli igrom sudbine. Scenarij je napisao M. Božić, a režirao D. Marušić. Kamera (kolor) M. Perušina, glazba Đ. Jusić, scenografija D. Jeričević, kostimografija K. Jeričević, montaža B. Jenčik, uloge: B. Dvornik, K. Bulić, Z. Lepetić, M. Ergović, A. Vican, V. Knezović, M. Oremljić i V. Jerman.

Čovječe, ne ljuti se! ▶ humoristična emisija prikazivana na TVZ-u 1969–71. i snimljena metodom → skrivene kamere i mikrofona (po uzoru na američku emisiju *Candid Camera* A. Funta). Prikazano je 12 emisija; redatelj je bio D. Pitzko, snimatelj M. Perušina, urednik L.

ČOVJEČE, NE LJUTI SE! Glumac Drago Bahun kao milicionar zbunjuje prolaznike

Goluža, glavni voditelj razgovora s prolaznicima glumac D. Bahun (uz pomoć glumaca Z. Jurića, M. Sagnera i Z. Torjanca).

Čovjek i njegova žena ▶ radiodrama Ivice Ivanca, prapredstava na RZ-u 1960. Riječ je o zaigranoj i ironičnoj travestiji konfekcijskoga modela drama, komedija i vodvilja s komercijalnoga repertoara bračne nevjere i ljubavnoga trokuta. Režirao ju je Lj. Lončar, a glumili su B. Smiljanić, N. Stipančić, U. Kojadinović i A. Vedernjak.

Čovjek itd. ▶ ciklus dokumentarnih filmova socijalne tematike, prikazan na TVZ-u 1968–70. U 12 emisija autori D. Kalajdžić, I. Orešković i L. Mitrović kritički su ocrtavali, u skladu s tadašnjom tendencijom "filma istine", svakidašnjicu radnika u tzv. velikim gospodarskim sustavima (rudnici, željezare, brodogradilišta, željeznice, poljoprivredni kombinati).

Čovjek koji je spasio Nizozemsku ▶ radiodrama Antuna Šoljana, prapredstava na RZ-u 1983. u režiji Z. Bajsića. Glumili su T. Stojković, M. Aleksić, I. Rogulja i N. Kovač te spikerica V. Spinčić Prelog. Središnja je tema situacija hrvatskih gastarbajtera; autor pritom ironizira frazerski jezik medija u programima namijenjenima radnicima u inozemstvu. Doživjela je brojne domaće i strane reprize (prevedena je na 14 jezika) i nagrađena prvom nagradom na međunarodnom natjecanju Prix Futura 1985.

Črnko, Zvonimir ▶ glumac (1936–2008). Uz glavne uloge u nekoliko filmova (*Izgubljeni zavičaj*, A. Babaja, 1980) te nastupa u zagrebačkim kazalištima (Teatar &TD, Komedijska) igrao je glavnu ulogu u seriji TVZ-a *Sumorna jesen* scenarista I. Šibla i redatelja Z. Bajsića (1969) te više zapaženih uloga u TV dramama i serijama (*Kad je mač krojio pravdu*, *Razarač* "Zagrebač", *Jutro još nije dan*, *Jedna od onih godina*, *Pijetlov kljun*,

Trojanski konj, Mokra koža, Spašavanje časti i dr.). Glumio je i u mnogim radiodramama (*Anđeo, Propali ljudi, Linija povjerenja, Uništene nade*).

Čubrilo-Eterović, Tina ▶ novinarka i urednica (1943). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Na RZ-u od 1970, gdje je pratila gospodarstvo, rad Sabora i Vlade 1980–90. Od 1991. prati turistička zbivanja kao novinarka i urednica u emisijama *Turizam plus* i *Kultura putovanja*. Za dokumentarne emisije *Svjedočanstva* nagrađena je na Tjednu radija u Ohridu 1989, a za dokumentarne reportaže *Poznati Hrvati u svijetu pomažu domovini* Zlatnim perom HND-a 1995. Predsjednica je Svjetskog udruženja turističkih novinara (FIJET) za Hrvatsku.

Čučić, Damir ▶ redatelj, montažer, scenarist i producent (1972). Od 1995. zaposlen na HRT-u. Montirao više od 120 filmova i TV emisija te radiodrame za III. program HR-a. Režirao i montirao desetak EBU-ovih koprodukcija te surađivao na filmovima i emisijama mnogih autora (M. Čapin, P. Krelja, D.

Žarković, I. Hetrich, D. Volarić, B. Ištvančić, G. Kulenović, K. Milić, T. Žaja, M. Bolanča, H. Juvančić, T. Fiket, B. Poljak). Stalni suradnik Dokumentarnoga, Znanstvenog, Dječjeg, Kulturnog i Sportskog programa HRT-a. Redatelj, montažer, scenarist i izvršni producent filma *Pismo ćaci* (2012), za koji je nagrađen Zlatnom arenom za najbolji film na Pulskom filmskom festivalu. Za film *Autofokus* dobio nagradu za najbolju montažu na Liburnia film festivalu 2013, a za film *Rakijaški dnevnik* na Beogradskom festivalu dokumentarnog i kratkometražnog filma 2015. Dobitnik je godišnje nagrade HRT-a 2010.

Čuić, Stjepan ▶ novinar, urednik i književnik (1945). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Urednik kulturne rubrike i glavni urednik lista *TLO*, član uredničkog vijeća *Hrvatskog tjednika* i uredništva časopisa *Pitanja*, poslije komentator *Slobodne Dalmacije*, kolumnist *Vjesnika*. Bio urednik III. programa HR-a 1996–1998. i 2000–03, a 1998–2000. pomoćnik direktora HRT-a za Informativni program. U mirovini od 2009. Bio je predsjednik Društva hrvatskih književnika (2005–08). Piše novele (*Staljinova slika i druge priče*, za koju je dobio i nagradu Sedam sekretara SKOJ-a 1971, *Čuvar srpa i čekića*), romane (*Orđen*), polemike i političke oglede (*Tumač vlasti*). Za kratku priču *Igra* osvojio je prvu nagradu Ranko Marinković *Večernjega lista* 2011.

Čulina, Drago ▶ spiker, voditelj, novinar i urednik (1944). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zadru. Od 1968. na Radio Zadru i RTZ-u kao spiker, voditelj i urednik te dopisnik iz Bonna. Od ranih 1970-ih dva desetljeća voditelj i urednik mozaičnih emisija *Jugoslavijo dobar dan* i *Mosaique* za njemačku i francusku televiziju. Sudjelovao u realizaciji projekata *Jadranski susreti* i *Mondovizija* u Splitu te Zimskih olimpijskih igara u Sarajevu 1984. Sportski izvjestitelj iz Zadra, od 1976. glavni urednik, a od 1982. direktor Radio Zadra. U Domovinskom ratu odgovorni urednik Radio Zadra, 1992–2000. urednik u njemačkom ARD-u (Deutsche Welle), istodobno stalni vanjski dopisnik HRT-a, *Narodnoga lista* i *Slobodne Dalmacije* iz Bonna. Urednik HTV studija u Zadru 2000–06, potom do umirovljenja 2009. komentator. Odlikovan Spomenicom Domovinskoga rata.

Čulina, Stanko ▶ novinar (1961). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Rijeci. U HRT centru Rijeka zaposlen od 1985. Urednik i voditelj Županijske panorame, *Hrvatske danas* te podnevnoga i večernjega dnevnika HTV-a. Tijekom Domovinskoga rata ratni reporter iz Like, Slavonije, Dalmacije i Hercegovine te koordinatorski ratnih dopisništava u Gospiću, Dubrovniku, Livnu i Zadru. Zamjenik voditelja MMS-a HRT-a Rijeka 2014–15. Nositelj Spomenice Domovinskoga rata i medalje Oluja.

Čuljak, Dijana ▶ novinarka i urednica (1968). Diplomirala na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Na HTV-u od 1991. kao novinarka i urednica vijesti. Urednica i voditeljica emisije *Motrišta* 1996–2000, emisije *Otvoreno* 2007–09, potom vijesti i *Dnevnika* do sporazumnoga raskida radnog odnosa s HRT-om 2011. Od 2015. savjetnica (prokurator) u upravi DTR-a.

Čunko, Tatjana ▶ muzikologinja i urednica (1962). Diplomirala i doktorirala na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Suradnica je u Redakciji ozbiljne glazbe Glazbenoga programa RZ-a od 1986; 2001–04. urednica redakcije. Osmislila i ostvarila niz emisija (*Glazbena središta stare Europe, Hrvatska glazbena središta, U duhu epohe, Hrvatski abecedarij Hrvatskoga radija*), pokrenula izravne prijenose koncerata Varaždinskog komornog orkestra (1997). Arhivske snimke iz produkcije HR-a predstavlja u emisijama *Fonoarhiv, Koncert u predvečerje* i *Povijesne snimke Hrvatskoga radija*. Autorica je monografije *Varaždinski komorni orkestar: dva desetljeća entuzijazma, 1994–2014*. te jedna od urednica monografije *Varaždinski komorni orkestar 1994–2004*. Suradivala je i u izradbi monografije *Simfonijski orkestar Hrvatske radiotelevizije: osam desetljeća, 1930–2010*.

Ć

Čakić, Andrea ▶ scenaristica i urednica (1963). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. U Dokumentarnom programu HTV-a surađuje od 1989, a zaposlena od 1996. Snimila je šezdesetak dokumentarnih filmova pretežno socijalne tematike (*Pater Cvek*, *Badava šta je cviće*, *Branino blago*, *Jedan sasvim običan dan*, putopisni serijal *Skitancije*). Za dokumentarni film *Četvrta smjena* dobila je 1998. nagradu HND-a Marija Jurić Zagorka za istraživačko novinarstvo te 1999. posebnu pohvalu Circom regional za etički pristup radu, a film je uvršten među osam najboljih europskih dokumentarnih filmova. Film *Ivan* osvojio je 2011. Grand prix na Festivalu hrvatskoga katoličkog filma Trsat.

Čapin, Mladen ▶ scenarist, redatelj i urednik (1965). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Urednik i redatelj u Dokumentarnom programu HRT-a od 1999. Autor četrdesetak dokumentarnih filmova i emisija u kojima obrađuje povijesne, socijalne i psihološke priče, društvene fenomene i portrete malih ljudi te njihovih profesija i sudbina (*Poslije toliko vremena*, *Pushing rodjo*, *Larissa – mirna žena*, *Glava u balunu*, *Udahni duboko*, *Utopija*). Autor dokumentarnog serijala *Starogradske priče i legende* (*Hvarski triptih*, *Lažni portret*, *Druga falkuša*, *Centrum mundi*). Na Danima hrvatskog filma 2009. nagrađen mu je dokumentarni film *Više volim pse*.

Mladen ČAPIN

Čavar, Marinko ▶ novinar i urednik (1952). Diplomirao na Fakultetu političkih nauka u Sarajevu. Od 1976. u RTV centru Split radijski i TV novinar te urednik. Glavni urednik Radio Splita 1990–91 (kad IP dobiva godišnju nagradu HR-a). Ratni izvjestitelj iz Knina, sa zadarskoga, dubrovačkog i hercegovačkog bojišta te 1992. urednik ratnoga studija Široki Brijeg. Radi kao novinar i urednik *Panorame* HRT centra Split. Dobitnik godišnje nagrade HND-a Zlatno pero 1991, godišnje nagrade HR-a 1992. te godišnje nagrade Splitsko-dalmatinske županije 2009. Nositelj Spomenice Domovinskoga rata, odlikovan medaljom Oluja.

Čosić, Drago ▶ novinar i komentator (1958). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Nakon prve audicije u povijesti TVZ-a 1981. postao vanjski suradnik u *Zagrebačkoj panorami*, zaposlen od 1983, u Sportskom programu od 1984. Bio je izvjestitelj s 12 Olimpijskih igara (šest ljetnih i šest zimskih), 12 svjetskih i europskih nogometnih prvenstava. Kao novinar izvještavao s 35 svjetskih i europskih prvenstava u rukometu, skijanju i boksu, odradio više od 6000 izravnih prijenosa. Voditelj projekta na deset svjetskih i europskih prvenstava u rukometu, Eura 2012. u Poljskoj i Ukrajini, svjetskoga nogometnog prvenstva 2014. u Brazilu, a radi na projektu Eura 2016. u Francuskoj. Nagradu Zbora sportskih novinara HND-a dobio je 2000, a godišnju nagradu HRT-a 2012.

Čuk, Slavko ▶ inženjer (1949). Diplomirao i magistrirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Od 1976. na RTZ-u, isprva tehničar, od 1982. inženjer u održavanju i voditelj grupe magnetoskopa. Od 2002. do umirovljenja 2014. rukovoditelj Odjela održavanje opreme HTV-a. Voditelj tehničkog opremanja ratnog studija u Širokom Brijegu. Bio u timu koji je osigurao prvo HRT-ovo javljanje iz reintegriranog Vukovara u travnju 1997. Član Upravnog vijeća HRT-a 2001–03.

Duško ĆURLIĆ

Ćurlić, Duško ▶ voditelj (1968). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Od 1994. stalni suradnik HRT-a. Vodio emisije Obrazovnog programa (*Književna TV-pitalica* i dr.), mozaične emisije (*Dobro jutro, Hrvatska, Noćna smjena, Nedjeljno poslijepodne*), glazbene emisije (*Pravo vrijeme*), kviz (*Upitnik*), kulinarski show (*Kruške i jabuke*), večernji talk show (*100% ja*), izbore hrvatske pjesme za pjesmu Europe (*Dora, 2001–10*), Splitski festival (2006–15), komentirao Eurosong (2005–13), mnoge emisije humanitarnoga karaktera i dodjele nagrada. Gostovao u sitcomima i serijama te u nekoliko filmova u koprodukciji HRT-a (npr. *Bitange i princeze*). Vodio subotnje večernje show programe (*Studio 10, Ples sa zvijezdama, Zvijezde pjevaju, Do posljednjeg zhora, Maestro*). Voditelj jutarnjega programa utorkom na Radio Sljemenu.

D

DAB (akr. od engl. Digital Audio Broadcasting) → digitalni radio

dah ▶ strujanje zraka pri disanju. U izgovorenoj rečenici dah je bitan sastavni dio. U govoru na radiju i televiziji bitno je pravilno disati i biti opušten. Svakidašnja vježba novinara, spikera i voditelja omogućuje da njihovi tekstovi budu pravilno izgovoreni. Novinarima i voditeljima preporučuje se da dok govore stoje kako bi put od ošita preko dušnika do usne i nosne šupljine bio neprekinut.

daljinski upravljač ▶ prenosivi uređaj koji služi za biranje kanala na televizoru s relativne udaljenosti. S uređajem koji opslužuje povezan je najčešće infracrvenom vezom, a s obzirom na nisku cijenu i jednostavnost nezaobilazan je dio većine multimedijjskih uređaja. Porastom programske ponude postao je uređaj kojim svaki korisnik sam bira program koji prati bez obzira na raspored emitiranja.

Danas aktualno ▶ središnja informativna emisija Radio Rijeke. Kao najdugovječnija emisija te postaje emitira se od početaka 1980-ih. Svakodnevno informira javnost o događajima u Rijeci i Primorsko-goranskoj županiji te predstavlja riječki i primorsko-goranski pogled na događaje u Hrvatskoj i svijetu. Uređuju je i vode G. Fabijanić Jelović, I. Vrkić, S. Vuksan, A. Galić, B. Uzelac, O. Vinković i D. Pijaca.

Daniel, Josef ▶ češki dirigent (1928–1986). Diplomirao u Pragu. Isprva asistent Vaclavu Neumannu u Simfonijskom orkestru u Karlovym Varyma, potom prelazi u Sjevernonjemačku filharmoniju u Teplice te, 1958. u Ostravski simfonijski orkestar, u kojem djeluje dva i pol desetljeća. Istodobno sve češće gostuje u drugim europskim zemljama. Prvi je koncert u Zagrebu održao 1972. uz Simfonijski orkestar RTZ-a. Bio je šef dirigent dvije godine, a još četiri godine, do 1979. redovito je gostovao u Zagrebu, ponajviše predstavljajući najvažnija klasična češka glazbena djela.

Danon, Oskar ▶ skladatelj i dirigent (1913–2009). Studirao je na Državnom konzervatoriju u Pragu, a doktorirao na Karlovu sveučilištu. Do odlaska u partizane 1941. djelovao je u Sarajevu kao dirigent pjevačkih društava, Narodnog pozorišta i Filharmonije. Direktor i dirigent beogradske opere 1945–63, profesor na opernom studiju Muzičke akademije u Beogradu 1963–70. Stekao međunarodni ugled; 1964–66. stalni gostujući dirigent Bečke državne opere; 1970–75. šef dirigent Slovenske filharmonije u Ljubljani, potom dvije sezone šef dirigent Simfonijskoga orkestra RZ-a.

Dan sjećanja na žrtve Vukovara → posebni informativni projekti

Davidović, Mišo ▶ TV redatelj i realizator (1947). Na TVZ-u/HTV-u od 1967. Redateljski osmislio emisije *Vama na cesti*, *Turizam*, *Slobodna srijeda* i *Petkom u 19*. Realizirao prijenose Konferencije Nesvrstanih zemalja 1976. u Colombu, Mediteranskih igara 1979. u Splitu, Univerzijade 1987. u Zagrebu i Prvenstva Europe u atletici 1990. u Splitu. Od prve sjednice Hrvatskoga sabora 1990. do umirovljenja 2012. bio je realizator prijenosa sjednica uživo; realizirao sve novinske konferencije predsjednika F. Tuđmana te prijenos njegova pogreba (sa sedam reportažnih kola i više od 30 kamera). Sudjelovao je kao realizator u većini emisija IP-a te bio šef i mentor realizatora IP-a 2001–10. Dobitnik triju godišnjih nagrada za realizaciju *Dnevnika* na TV festivalu u Portorožu 1986, 1987. i 1989.

Day, Robin ▶ britanski novinar (1923–2000). Diplomirao na Oxfordu. Od 1954. slobodni novinar i producent radijskih kontakt-emisija za BBC. Od 1955. voditelj vijesti i parlamentarni izvjestitelj ITN-a. Uveo je dinamičnu prezentaciju vijesti, suprotno dotad prevladavajućemu rezerviranom stilu karakterističnom za BBC. Od 1959. reporter, a 1967–72. voditelj i urednik utjecajnog BBC-jeva informativno-političkoga tjednog TV magazina *Panorama*. Za novinarske zasluge 1981. dobio viteški naslov (*sir*).

Božo Sušec, Vladimir Fučijaš i Mišo DAVIDOVIĆ (desno)

decibel (znak dB) ► logaritamska mjerna jedinica kojom se izriče odnos dviju vrijednosti iste izmjenične veličine, uglavnom jedne mjerene u odnosu na normiranu referentnu. Najčešće može biti omjer snaga, ali i omjer napona, struja i drugih veličina, npr. u akustici, videosignalu, zvučnom kanalu, propagaciji i dr. Kratica **dB** označuje dobitak antene u decibelima u odnosu na izotropnu antenu, a **dBd** dobitak antene u decibelima u odnosu na dipol-antenu.

Dedić, Arsen ► pjevač, skladatelj i pjesnik (1938–2015). Diplomirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Od 1960-ih skladao šansone i sudjelovao na festivalima, objavivši tijekom karijere tridesetak albuma (*Čovjek kao ja*, 1969; *Arsen 2*, 1971; *Homo volans*, 1973; *Provincija*, 1984; *Tih obrt*, 1993, *Ministarstvo straha*, 1997; *Kinoteka*, 2002; *Na zlu putu*, 2004). Od 1967. skladao glazbu za kazalište (oko 115 predstava) i film; često skladao za Glumačku družinu Histrioni. Među filmskim partiturama osobito su zapažene one za filmove *Živa istina* (T. Radić, 1972), *Vlak u snijegu* (M. Relja, 1976), *Glembajevi* (A. Vrdoljak, 1988), *Donator* (V. Bulajić, 1989; Zlatna arena), *Karneval*, *Andeo i Prah* (i TV serija *Zagrljaj*, A. Vrdoljak, 1990) te *Pont Neuf* (Ž. Senečić, 1997; Zlatna arena). Zapažene partiture skladao je za TV drame i serije *U registraturi*, *Prosjaci i sinovi*, *Punom parom*, *Mreže*, *Nježna koža*, *Tamburaši*, *Vrijeme za bajku*, *Sestre* i dr. Skladao i za dokumentarne TV filmove (*Ivan Rabuzin*, *O djelu Ivana Meštrovića* i dr.). Odabir iz toga opusa objavio je na nosačima zvuka *Muzika za film i TV* (1989) te *Za kino i TV* (2008). Od zbirki pjesama ističu se *Brod u boci* (1971), *Narodne pjesme*

(1979), *Hotel Balkan* (1987), *Zabranjena knjiga* (2003), *Padova* (2004), *Zidne novine* (2009) i *Kapi za oči* (2012). Odlikovan je Ordenom zasluga za narod sa srebrnom zvijez-

Arsen DEDIĆ

dom i Redom Danice hrvatske s likom Marka Marulića. Dobitnik je, među ostalima, međunarodnih kantautor-skih nagrada Premio Jacques Brel 1980, Premio Tenco 1982. i Premio Recanati 1991, osam puta diskografske nagrade Porin, uključujući za životno djelo 1999, nagrade Kiklop 2004, 2009. i 2013, Goranova vijenca za pjesnički opus 2003. i nagrade Vladimir Nazor za životno djelo 2007. Nositelj Spomenice Domovinskoga rata.

Ton-majstori Boris DEDIĆ (lijevo) i Jurica Biloderić (desno) te novinar Jadran Marinković (za pultom) u studiju Radio Splita, 1981.

Dedić (Žanko), Boris ▶ tehničar i ton-majstor (1944–2008). Na RTZ-u (Radio Split) od 1965; kao ton-majstor realizirao je više tisuća sportskih emisija i koncerata. Prvi je ozvučio splitski zabavni festival, snimio dvadesetak radijskih drama, među kojima kultnu seriju *Smij i suze starega Splita*, i dokumentarnih emisija, zatim jednu od prvih stereoploča i drugih ploča dalmatinskih klapa. U 43 godine staža osmislio je brojna tehnička unaprjeđenja te projektirao i montirao desetak radijskih režija i studija Radio Splita. Uvodio tehnološka poboljšanja kojima je program Radio Splita narastao s tri na 24 sata dnevno. U Domovinskom ratu, nakon bombardiranja odašiljača Biokovo i Labištica, emitiranje HR-a pokrenuo preko dvaju pomoćnih odašiljača, a zaslužan je i za prvo emitiranje HR Radio Knina dan nakon akcije Oluja. Nositelj Spomenice Domovinskoga rata te odličja Oluja. Dobitnik nagrade HRT-a za životno djelo Ivan Šibl 2005.

Dedić, Todor ▶ ton-majstor (1936). Na TVZ-u od 1956. kao ton-majstor u reportažnom vozilu. Kao glazbeni suradnik radio je odabir glazbe za dječju seriju *Jelenko* i

seriju *Velike bitke*; s A. Miladinovim surađivao u emisiji *Ekran na ekranu*. Skladao je glazbu za nekoliko kratkih dokumentarnih TV filmova.

Defar, Davor ▶ inženjer (1963). Diplomirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Na RTZ-u od 1989. Za Domovinskog rata sudjelovao u tehničkom opremanju i vođenju ratnoga studija u Sisku te studija u Zadr. Kao ton-majstor radio na većem broju studijskih i terenskih emisija. Vodio planiranje, nabavu, projektiranje i instalaciju tonske opreme u više reportažnih kola (RK9, RK4, RK8, SNG2), televizijskih studija (Studio 8, Bogovičeva i dr.) i TV centara (Dubrovnik, Zadar, Šibenik i Pula). S M. Bobanom vodio projekt izradbe tehničke specifikacije i nabave prvih digitalnih reportažnih kola HRT-a (RK1 i RK2) te projektiranja i opremanja televizijskom opremom prvih digitalnih TV studija (A. Marti i A. Miladinov). Sudjelovao u tehničkoj pripremi i realizaciji mnogih složenih TV prijenosa (posjeti pape, predsjedničke inauguracije, svečanost povodom ulaska RH u EU i sl.). Od 2006. rukovoditelj Odjela snimanje u TV tehnici, od 2013. rukovoditelj Odjela TV studiji.

De Forest, Lee ▶ američki izumitelj (1873–1961). Doktorirao fiziku na Sveučilištu Yale, 1907. patentirao triodu, elektronsku cijev koja omogućuje pojačanje električnih promjena, te s pomoću nje konstruirao stabilan i osjetljiv radioprijamnik, koji je nazvao audion i koji je postao temelj radiodifuzije. Njime je 1910. uživo emitirao izvedbu E. Carusa iz newyorške Metropolitan Opere. Potom je 1912. u audionu primijenio povratnu vezu, a 1916. konstruirao oscilator i radioodašiljač. Ti su mu izumi donijeli epitet “oca radija”.

dekoder ▶ uređaj ili sustav koji obavlja reverznu funkciju od → kodera, omogućujući rekonstrukciju izvorne informacije iz kodiranoga signala ili zapisa u oblik pogodan za daljnje procese. Npr. kad je riječ o kodiranju videesignala, svrha je dekodera da iz niza podataka rekonstruira videesignal.

Delić, Mladen ▶ novinar, komentator, urednik i publicist (1919–2005). U mladosti istaknuti atletičar (skokovi). Osnivač i urednik sportske redakcije RZ-a 1950. Istaknuo se kao radijski reporter prije prelaska u Sportski program TVZ-a 1965, gdje je ostao do odlaska u mirovinu 1984. Komentirao je ponajviše atletiku i nogomet, uživajući visoku popularnost slušatelja i gledatelja te velik ugled u sportskim krugovima. Komentirao je prvi TV sportski prijenos u Hrvatskoj i tadašnjoj Jugoslaviji – nogometnu utakmicu između Jugoslavije i Italije u Maksimiru 12. V. 1957; komentar je istodobno prenosio i radio. Isticao se zvonkom bojom glasa, temeljitim pripremanjima, poznavanjem činjenica bitnih za sportske prijenose te spontan, emocionalnim reakcijama, među kojima je dijelom svakidašnjega govora postala ona na dramatične preokrete u kvalifikacijskoj utakmici između Jugoslavije i Bu-

Mladen DELIĆ i snimatelj Mihail Ostrovidov na prvom TV prijenosu nogometne utakmice 12. V. 1957. sa stadiona u zagrebačkom Maksimiru (Jugoslavija –Italija)

garske u Splitu (1983): “Ljudi moji, je li to moguće!” U sportu sudjelovao i kao atletski i košarkaški sudac, dužnosnik u više sportskih saveza, član Odbora za rekorde i pravila Međunarodne atletske federacije. Bio jedan od osnivača Svjetske atletske statističke organizacije. Priredio nekoliko sportskih publikacija. Dobitnik više nagrada za životno djelo: Milan Milanović Saveza za fizičku kulturu Hrvatske 1980, Udruženja sportskih novinara Jugoslavije 1981. te Hrvatskoga zbora sportskih novinara 1994, od kojega je 1999. nagrađen i Trofejom.

demanti ▶ 1. očitovanje ovlaštene osobe na temelju zakonskoga prava na → ispravak, odnosno prava na

odgovor, kojim opovrgava prije izrečene ili objavljene navode. U sistematici novinarskih oblika to je posebna vrsta izjave. Za razliku od drugih izjava ne smije se bez suglasnosti autora skraćivati i mijenjati, niti bi se smio komentirati u istom broju novina ili istoj emisiji. 2. svako opovrgavanje objavljenih navoda kao netočnih.

denzitometar → filmski laboratorij

deregulacija ▶ proces smanjivanja utjecaja države na slobodno poduzetništvo. Najčešće je riječ o smanjenju broja, opsega i područja djelovanja zakona kojima država regulira gospodarske procese, protok roba, ljudi i usluga, pa tako i na području medija, odnosno medijskoga poduzetništva. Kad je riječ o televiziji, pojam se najčešće povezuje s ukidanjem monopola javne televizije u Europi te s pojavom privatnih postaja, što je značilo i popuštanje državne kontrole na području medija. Umjesto izvršne vlasti uvode se nadzorna tijela koja se najčešće označuju kao “nezavisna”.

Derifaj, Danka ▶ novinarka (1976). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Od 1998. do 1999. na OTV-u, zatim u *Jutarnjem listu*. Od 2003. na Novoj TV u magazinu *Provjereno* te u IP-u. Izvještavala je s prosvjeda u Ukrajini, Turskoj i BiH te 2015. o izbjegličkoj krizi iz Grčke, Mađarske, Srbije, Makedonije i Hrvatske. Za svoja izvještavanja o zaštiti okoliša dobila je nagrade HND-a Velebitska degenija 2011. i 2012. te Marija Jurić Zagorka 2011.

desk (žarg.) ▶ središnje mjesto u informativnoj redakciji (engl. newsroom), na kojem se prikupljaju informacije, planiraju zadatci i upravlja ekipama na terenu.

Plavi desk HRT-a

Čine ga urednici, koordinatori planiranja i organizatori. Urednici deska upravljaju ekipama na terenu, odgovorni su za snimanje svih događaja koji imaju informativnu vrijednost te koordiniraju priloge ostalih emisija u suradnji s njihovim urednicima. 2. u širem smislu, mjesto (prostorijski ili stol – engl. desk) na kojem se odvija proces prikupljanja i uređivanja vijesti ili dnevnih informativnih emisija.

Dešković, Bernard (Dino) ▶ inženjer (1941). Diplomirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Na TVZ-u od 1965. do umirovljenja 2006. Isprva inženjer u pogonu tehnike, zatim šef reportažnih vozila, voditelj odjela reportažnih jedinica, voditelj odjela snimanja i inženjer-mentor. Projektirao je i vodio montažu više studija i reportažnih vozila HTV-a te tehničku realizaciju mnogih projekata (Univerzijada, Pjesma Eurovizije, posjeti pape Ivana Pavla II. Hrvatskoj i dr.). Dobitnik je godišnje nagrade HRT-a 1999.

Bernard DEŠKOVIĆ (desno) u radnom razgovoru s Jerkom Vukovom

Dešpalj, Pavle ▶ skladatelj i dirigent (1934). Diplomirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Karijeru počeo kao dirigent i poslije šef dirigent Simfonijskog i Komornog orkestra RTZ-a (1962–67) te kao gostujući dirigent u Operi i u Baletu HNK-a u Zagrebu. Od 1967. šef dirigent Floridskoga simfonijskog orkestra i Opere u Orlandu (SAD), 1981–85. šef dirigent Zagrebačke filharmonije, glazbeni ravnatelj Dubrovačkih ljetnih igara 1981–83, počasní šef dirigent Simfonijskoga orkestra HRT-a 1985–92, redoviti profesor dirigiranja na Muzičkoj akademiji u Zagrebu 1987–95, dirigent Tokyo Geidai filharmonije i profesor na tokijskom Nacionalnom sveučilištu za lijepe umjetnosti i glazbu 1995–98, šef dirigent Hrvatskoga komornog orkestra 1998–2012, šef dirigent Splitskoga komornog orkestra 2000–09. U sezoni 2011–12. ponovo šef dirigent Simfonijskoga orkestra HRT-a. Samostalno i sa zagrebačkim orkestrima gostovao u mnogim europskim zemljama, u SAD-u i na Dalekom istoku. Redoviti član

Pavle DEŠPALJ

HAZU-a. Dobitnik je diskografske nagrade Porin za životno djelo 2010.

detektivska serija ▶ podvrsta kriminalističke serije u kojoj je, za razliku od drugih podvrsta kriminalističkoga žanra (gangsterske, policijske serije ili špijunske serije), priča o zločinu posredovana iz perspektive istražitelja. Stoga je bliska policijskoj seriji: fabulom koja se organizira kao potraga za izvršiteljem zločina (koji nije poznat), objašnjenjem zločina (izvedbe i uzroka) te njegovim kažnjavanjem. Razlika je ikonografska (istražitelj je pojedinac – detektiv, a ne organizirana policija), time i izvedbena (naglasak je na prikazu individualiziranih postupaka, a ne policijske istrage i njezinih procedura), no policijska se serija u najširem smislu ipak može držati podvrstom detektivske serije. Klasični lik detektiva gotovo uvijek ima pomoćnika, koji služi kao sugovornik za detektivove verbalne analize slučaja (napose u britanskoj tradiciji žanra). Detektivski programi postoje od početaka radija i televizije. Od kasnih 1950-ih trajanje detektivskih serija standardizira se na 60 minuta, pa one poprimaju bogatiji audiovizualni stil, primjeren TV mediju. Jedna je od takvih i *Perry Mason* (1957–66), koja je uvela standardiziranu segmentiranu narativnu strukturu što pogoduje prekidima za reklamne poruke. Tijekom 1960-ih produkcija detektivskih serija postajala je sve raskošnija, njihov izgled u koloru, snimljen na lokacijama, spektakularniji, a fabula izrazito akcijske naravi. Treća etapa u razvoju žanra nastupila je sredinom 1970-ih, kad su detektivske serije povezale stečene vizualne kvalitete s novom sadržajnom kompleksnošću (*Rockfordovi dosjei* – *The Rockford Files*, *Columbo*, *Kojak*). Britanske detektivske TV serije pratile su tradiciju detektivske književnosti A. C. Doylea i A. Christie (uglavnom adaptirajući njihova djela, kao i ona nastala u toj tradiciji), koju obilježava komorna

Sreten Mokrović glavni je lik u TV seriji *Mamutica*

atmosfera te izostanak akcijskih prizora, a najpopularniji su im likovi Sherlock Holmes, gospođica Marple i Hercule Poirot. Najpoznatija američka primjena toga pristupa jest lik Jessica Fletcher u seriji *Ubojstvo, napisala je* (*Murder, She Wrote*). Američke detektivske serije češće prikazuju rad detektiva (često para) u okviru širega policijskoga ili istražiteljskoga tima (npr. *Odjel za umorstva – Homicide: Life on the Street*, *Monk*) ili pak detektivskoga para na margini policijskoga sistema (*Dosjei X – The X Files*, *Pravi detektiv – True Detective*), a britanske su uže detektivske naravi, pa i kad su im protagonisti policijski detektivi i inspektori (*Inspektor Morse – Morse, Umorstva u Midsomeru – Midsomer Murders*). Također se 1990-ih i 2000-ih razvila podvrsta policijsko-detektivskih serija u kojima je glavni istražitelj medicinski istražitelj ili forenzičarska ekipa (*Forenzičarka Halifax – Halifax f. p.*, *CSI – Ekipa za očevid*). U Hrvatskoj su žanru najbliže novije serije *Mamutica* i *Počivali u miru*, a *Operacija Barbarossa* (1990, prema romanu *Zagonetni dječak* I. Kušana), primjer je detektivske serije za djecu i mlade.

Detoni, Dubravko ▶ skladatelj, pijanist, glazbeni producent i pisac (1937). Diplomirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, a usavršavao se u Sieni, Varšavi, Darmstadtu i Parizu. Od 1964. do 2002. urednik-producent Glazbene produkcije HRT-a i urednik Glazbenoga programa HR-a. Kao producent posebno posvećen komornoj glazbi, poglavito hrvatskoj. Utemeljitelj i umjetnički voditelj Ansambla Centra za nove tendencije Zagreb (ACEZANTEZ), ujedno njegov autor, dirigent i pijanist od 1970. Skladbe su mu objavljene u pedesetak diskografskih izdanja. Objavio je više knjiga glazbenih eseja, dječje poezije, pjesama i prisjećanja (*Panopticum musicum*, *Atlas života*, 1–3). Dobitnik godišnje nagrade Vladimir Nazor 1970, pet diskografskih nagrada Porin, uključujući onu za životno djelo 2007. i dr. Odlikovan Redom Danice hrvatske s likom Marka Marulića.

Devčić, Tanja ▶ novinarka i urednica (1946). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na RZ-u od 1975. Uređivala emisije *Tu gdje radimo* i *Z kao Zemlja*. Autorica i voditeljica emisije o svemiru *Andromeda* te pokretač serijala i projekta obnove maslinika (1997). Ti-

jekom Domovinskoga rata izvještavala i snimala reportaže s ratnih područja. Bila urednica Dokumentarnog programa HR-a. Predsjednica Zbora novinara za okoliš HND-a 2002–10. Sudjelovala u međunarodnom projektu *Mitske luke Mediterana* (Zadar) u okviru stalne konferencije audiovizualnih medija sredozemlja – CopeaM. Dobitnica je nagrade HRT-a Ivan Šibl 2007, a za emisije o zaštiti okoliša državne nagrade Eko Oskar 1998. i nagrade Velebitska degenija HND-a 2000.

Dević, Damir ▶ novinar i urednik (1963). Diplomirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Od prosinca 1990. radio na HTV-u u *Zagrebačkoj panorami*, vijestima, *Dnevniku* i u programu *Za slobodu*. Od 1992. do 2000. novinar u emisiji *Dobro jutro, Hrvatska*. Radio i za druge emisije HTV-a (*Alpe Dunav Jadran*, *Točno u podne*, *Zagreb plus*, *Film video film*, *To je to*, *Koraci*) te političke magazine *Javna stvar* i *Jedan plus jedan*. Od 2000. izvještava za *Dnevnik*, *Hrvatsku danas*, vijesti, *Odjeke dana*, *Meridijan 16*, političke magazine *Forum* i *Otvoreno*, a povremeno i za *Poslovni klub* te *Nedjeljom u 2*, potvrđivši se kao promicatelj pravne države. Od 2003. kontinuirano prati sudske procese, pravosuđe, kriminal, korupciju i srodna područja. Od travnja do prosinca 2013. bio urednik redakcije Unutarnje politike IP-a.

difuznost zvuka ▶ pojava raspršenja zvuka povezana s akustikom zatvorenih prostorija (studiji, auditoriji, kazališta). Podrazumijeva temeljitu raspršenost zvučnih zraka iz izvora tako da se u čitavu volumenu prostorije, a barem na razini slušanja pri podu prostorije, dobije puna homogenost zvučnog polja i to u čitavom tonskom opsegu. Nekoliko je načina da se postigne difuznost: izbjegavaju se pravilni oblici prostora, jer sve istake u prostoriji dobro raspršuju zvuk (odatle izvrsna akustika baroknih prostora). Danas akustika raspolaže i namjenskim elementima, tzv. difuzorima, za postavu na granične plohe prostora. Među namjenskim difuzorima najučinkovitiji su tzv. prim-difuzori na osnovi Schroederove brojevnice teorije (QR difuzori, PR difuzori).

digitalizacija ▶ u širem smislu, uvođenje digitalne tehnologije u svakidašnji život pretvaranjem informacija u digitalni oblik. Postupci digitalizacije podrazumijevaju informatizaciju i uvođenje novih radnih procesa. U užem smislu, pretvorba informacija (teksta, slike, zvuka, videa i dr.) iz analognoga u digitalni oblik (→ analogno-digitalna pretvorba).

digitalizacija televizijskog emitiranja u Hrvatskoj ▶ proces prelaska s analognoga na digitalno emitiranje, čime se omogućuje pokretanje novih zemaljskih digitalnih TV

kanala, bolja kakvoća TV signala i prijam bez smetnji te nove usluge, kao što su elektronički programski vodič (→ EPG), interaktivne usluge (→ HbbTV) ili televizija visoke kvalitete (→ HDTV). Bolja iskoristivost → radiofrekvencijskoga spektra omogućuje → digitalnu dividendu. Tehnička osnova utvrđena je međunarodnom raspodjelom radijskih frekvencija za potrebe digitalnoga zemaljskog odašiljanja RTV programa na → ITU Regionalnoj radiokomunikacijskoj konferenciji u Ženevi 2006. Kao krajnji rok za prestanak emitiranja analogne zemaljske televizije u Europi utvrđen je 17. VI. 2015, a Europska komisija predložila je zemljama članicama da to naprave do početka 2012. Implementacija se u Hrvatskoj odvijala 2001–10. preko eksperimentalnog emitiranja digitalnoga TV signala s lokacija Sljeme i Zagreb-Prisavlje te u većim gradovima (2002), formiranjem DVB foruma s predstavnicima ključnih dionika uz izradbu nacionalne strategije prelaska s analogne na digitalnu televiziju (2005), pilot-projektom Digitalna Istra (2007) kao prvoga područja s mogućnošću digitalnoga prijma TV programa zbog dugogodišnje izloženosti smetnjama u prijmu hrvatskih TV kanala u analognoj tehnologiji. Strategija prelaska s analognoga na digitalno emitiranje televizijskih programa u RH, dokument kojim je predviđen potpuni prelazak s analognoga na digitalno emitiranje do 31. XII. 2010, usvojena je 2008. Prelazak je predviđen u devet faza po → digitalnim regijama, uz subvenciju za kupnju digitalnih prijamnika osobama koje plaćaju RTV → pristojbu. Istodobno je emitiran TV program u analognoj i digitalnoj tehnologiji (engl. simulcast) kako bi se gledateljima dalo dovoljno vremena za nabavku opreme potrebne za prijam digitalnoga signala. Proces je na razini Hrvatske vodila Radna skupina za koordinaciju prelaska, formirana 2009. pod nadzorom Središnjega državnog ureda za e-Hrvatsku. Odašiljači i veze (OIV) 2009. postaju mrežni operator dvaju DVB-T multipleksa (MUX A i MUX B) te počinje provedba informativno-obrazovne kampanje *DTV za sve*. Gašenje analognih TV odašiljača počelo je 26. I. 2010, prvo u Istri (digitalna regija D5), a završilo je 5. X. 2010. u Zagrebu (digitalna regija D4). Svečanost simboličnog obilježavanja prelaska održana je u Jurišćevoj 4, u istoj dvorani u kojoj je 1956. počelo analogno emitiranje TV programa. Dovođenjem procesa ostvarena je pokrivenost MUX A mreže digitalnim TV signalom od preko 98% te MUX B mreže od preko 95% stanovništva. Hrvatska je time postala 14. zemlja u svijetu koja je završila prelazak na digitalnu zemaljsku TV. Prema ITU podacima do studenoga 2015. prelazak je ostvaren u 52 zemlje svijeta. Odašiljači veze 2010. postaju operator i trećega DVB-T multipleksa (MUX D), kombiniranog nacionalno-regionalnog i lokalnog multipleksa, koji je omogućio da, gašenjem analognih odašiljača nacionalnih televizija, lokalne i regionalne televizije počnu s digitalnim emitiranjem. Tijekom 2011. gase se analogni odašiljači lokalnih i regionalnih televizija, rješava se pitanje “analognih otoka”, područ-

ja koja su nakon gašenja analognoga TV signala ostala bez mogućnosti prijma digitalnoga TV signala. Zadnji analogni otok, TV pretvarač Maranovići, ugašen je 3. X. 2011, čime je i formalno prestalo analogno TV odašiljanje u Hrvatskoj. Za gledatelje digitalna je televizija uz ostalo donijela preko 50 TV kanala dostupnih preko → naplatne televizijske platforme te sedam novih nacionalnih TV kanala dostupnih preko besplatne zemaljske TV platforme. TV nakladnicima digitalizacija je donijela povećanje pokrivenosti signalom te priliku za proizvodnju dodatnih sadržaja i kanala.

digitalna dividenda ▶ dio → radiofrekvencijskoga (RF) spektra namijenjen zemaljskoj radiodifuziji TV signala u VHF radiofrekvencijskom pojasu III i UHF radiofrekvencijskim pojasima IV i V, koji se prelaskom na potpuno digitalni sustav odašiljanja oslobađa za nove radiodifuzijske usluge i sadržaje te za druge elektroničke komunikacijske usluge. U većini zemalja dio RF spektra 790–862 MHz, skr. DD1 (I. digitalna dividenda), već je dodijeljen za potrebe mobilnih operatera, a u nekim je zemljama okončan i postupak dodjele RF spektra 694–790 MHz, skr. DD2. Uslijed prelaska na digitalno emitiranje državni proračun uprihodio je značajna sredstva i otvorio mogućnost novih ulaganja u infrastrukturu širokopojasnoga pristupa interneta u mrežama pokretnih komunikacija.

digitalna montaža → nelinearna montaža

digitalna proizvodnja ▶ proizvodni proces koji obuhvaća korištenje digitalne i IT tehnologije u cijelom lancu od unosa materijala, njegove obradbe i pripreme sadržaja do realizacije i emitiranja emisije. Primjer je takve proizvodnje digitalna proizvodnja vijesti koja je podržana → NRCS sustavom. Voditelj projekta digitalizacije proizvodnje Informativnog programa HTV-a bila je T. Perišin, a prva TV emisija u potpunosti proizvedena u digitalnom okruženju emitirana je 4. VII. 2005 (vijesti u sklopu programa *Dobro jutro, Hrvatska*). Pri prelasku na digitalnu proizvodnju u tehničkom segmentu i pripremi radnih procesa posebno su se istaknuli H. Mikulandra i B. Gvozdanović u TV dijelu, pri uvođenju NRCS sustava, te A. Tomičić i K. Hrbud u radijskom dijelu, pri uvođenju produkcijskog i automatizacijskog sustava. Digitalna proizvodnja zahtijeva posebnu podršku korisnicima i visoku pouzdanost sustava, radi čega je 2002. osnovan posebni odjel za potporu i nadzor digitalne TV proizvodnje (tzv. “potpora”) koji do 2004. vodi D. Zimonja, a zatim F. Starčević. Slično se posao organizira i u proizvodnji radijskoga programa, s dodatnim naglaskom na digitalizaciju arhive. Poslove je u početku vodio M. Malnar, a 2008–13. V. Begović,

DIGITALNA REGIJA, digitalne regije u Republici Hrvatskoj

koji nakon reorganizacije HRT-a nastavlja voditi sjednenu potporu mrežnih sustava digitalne proizvodnje radijskoga i TV programa.

digitalna regija ► područje koje pokriva digitalni TV signal. Označuje se velikim slovom "D" i brojem za područja koja uključuju jednu ili više županija, malim slovom "d" i brojem za područja pokrivanja koje uključuje jedan ili više gradova te velikim slovom "L" i dodatnom oznakom za lokalna područja pokrivanja. U Hrvatskoj je definirano devet osnovnih digitalnih regija: **D1** (Osječko-baranjska, Vukovarsko-srijemska i dio Brodsko-posavske županije), **D2** (dio Bjelovarsko-bilogorske, Virovitičko-podravska, Požeško-slavonska i dio Brodsko-posavske županije), **D3** (Međimurska, Varaždinska, Koprivničko-križevačka i dio Bjelovarsko-bilogorske županije), **D4** (Grad Zagreb, Zagrebačka, Sisačko-moslavačka, dio Krapinsko-zagorske i dio Karlovačke županije), **D5** (Primorsko-goranska, Istarska i dio Ličko-senjske županije), **D6** (dio Karlovačke i Ličko-senjske županije), **D7** (Zadarska, Šibensko-kninska i dio Ličko-senjske županije), **D8** (Splitsko-dalmatinska i dio Dubrovačko-neretvanske županije) i **D9** (dio Dubrovačko-neretvanske županija). Osim digitalnih regija D1–D9 definirano je i više digitalnih regija niže razine, od kojih su koncesije dosad dodijeljene u **d44–d45–d46** (Grad Zagreb, Velika Gorica, Sveta Nedjelja, Stupnik, dio općine Samobor, Jastrebarsko, Klinča Sela, Krašić, Pizarovina, Karlovac, Lasinja, Ozalj, Žakanje, Draganić, Netretić, Duga Resa, General-ski Stol, Barilovići, Krnjak, dio općine Vojnić, Bosiljevo), **d72** (grad Šibenik) i **L-ZA** (općine Zaprešić, Bistra, Luka, Jakovlje, Dubravica, Pušća, Marija Gorica i Brdovec).

digitalna televizija ► digitalno odašiljanje TV programa. U odnosu na analognu televiziju donosi veću otpornost na šum i interferenciju, povećanu efikasnost u korištenju frekvencijskoga spektra, manje snage odašiljača i niže operativne troškove odašiljanja za televizijske kuće, mogućnost prijenosa televizije više kvalitete (→ HDTV, → UHDTV) i dr. Digitalni TV signal omogućuje stvaranje → multipleksa te prijenos više TV programa i drugih dodatnih sadržaja (→ EPG, → HbbTV, → titlovi, dodatni audiokanali i dr.) unutar istoga frekvencijskog kanala. Početci digitalne televizije sežu u 1980-te, kad je Japanska NHK razvila i 1989. započela s redovitim odašiljanjem programa u HDTV standardu (analogni Hi-Vision). Jedan je od temeljnih onodobnih problema razvoj metoda za → kompresiju videosignala, velikim dijelom ograničen mogućnostima tadašnjih procesora. Tek napuštanjem D2 MAC standarda, svojevrsne europske inačice japanskomu analognomu Hi-Vi-

sionu, i prihvaćanjem → DVB i → MPEG-2 standarda 1993. dolazi do znatnijega napretka. On se najprije očituje kod satelitskoga odašiljanja, gdje je DVB-S standard prihvaćen 1994, a drži se da je operator naplatne TV Canalplus iz Francuske prvi u Europi 1995. započeo s redovitim korištenjem DVB sustava. DVB-T standard namijenjen za zemaljsko odašiljanje standardiziran je 1997, a u Europi je najprije primijenjen 1998. u Švedskoj i Ujedinjenom Kraljevstvu. Nakon toga slijedio je nagli razvoj cijele industrije (proizvođača TV uređaja, prijamnika i ostale opreme) te postupni prelazak na digitalno odašiljanje (→ digitalizacija televizijskog emitiranja u Hrvatskoj). Danas digitalnu televiziju obilježava uvođenje naprednijih standarda za prijenos TV programa (→ DVB-T2, S2 i C2) te naprednijih sustava za kodiranje, prije svega HEVC sustava, koji omogućuje prijenos TV programa u → UHDTV standardu. Osim DVB i MPEG obitelji standarda izvan Europe su se razvili i drugi slični sustavi, kao što su → ATSC, ISDB-T, DMB, DMBT. (→ digitalna proizvodnja)

Audio Engineering Society

digitalni audioformati ▶ općenito, standardizirani formati koji se koriste za razmjenu digitalnog audiosignala među različitim audiouređajima u realnom vremenu, za pohranjivanje na digitalne medije (tvrđi disk, statička “flash” memorija i dr.), za emitiranje → digitalnog radija ili za emitiranje unutar → digitalnoga televizijskog signala, za prijenos preko otvorene mreže interneta i dr. Za razmjenu digitalnoga audiosignala među različitim audiouređajima u realnom vremenu koriste se nekomprimirani formati. Tako **AES/EBU** format, standardiziran 1985, ima mogućnost prijenosa dva digitalna linear-na PCM audiokanala (stereo), rezolucije do 24 bita, pri frekvenciji uzorkovanja od 44,1 ili 48 kHz preko simetričnoga ili asimetričnoga žičanog voda ili optičkoga kabela. **MADI** format, koncipiran u osnovi kao i AES/EBU, ima mogućnost prijenosa do 64 digitalna linear-na PCM audiokanala, pa se koristi za povezivanje višekanalnih audiouređaja, kao npr. tonskoga miješala s radnom stanicom višekanalnoga snimača. Sve bržim razvojem IT tehnologije i računalnih mreža u novije su vrijeme razvijeni formati za prijenos digitalnog audiosignala preko računalnih mreža. Jedan od takvih danas u primjeni jest **DANTE** (akr. od engl. Digital Audio Network Through Ethernet) višekanalni format. S pomoću njega moguće je u realnom vremenu prenijeti do 1024 digitalna linear-na PCM audiokanala rezolucije do 32 bita, pri frekvenciji uzorkovanja do 192 kHz, uz vrijeme kašnjenja (latenciju) do 150 mikrosekundi. Sličan je spomenutomu formatu, također temeljen na upotrebi računalne mreže, **RAVENNA** format, standardizacija kojega je u tijeku. Također je 2013. AES organizacija razvila **AES 67** standard,

čiji protokol Layer 3 pruža mogućnost rada u kombinaciji s ostalim postojećim mrežnim IP standardima kao, što su npr. DANTE; RAVENNA, LIVEWIRE, Q-LAN. Za sve ostale namjene pretežno se koriste komprimirani formati. Od formata s reduciranom količinom digitalnih podataka veći dio njih ujedno su i datotečni audioformati. Najviše se koriste MPEG-1 Layer 2, MPEG-1 Layer 3, tj. MP 3 i MPEG-4 AAC i HE-AAC formati. Kod njih se redukcija podataka digitaliziranog audiosignala postiže primjenom perceptualnoga modela uha i postupka maskiranja, što znači da se izbacuju one komponente signala za koje je procijenjeno da ih ljudsko uho ne čuje. Zbog svojih karakteristika, ponajprije kvalitete i malog kašnjenja, za kontribuciju i distribuciju često se primjenjuju i aptX formati zasnovani na ADPCM (akr. od engl. Adaptive Pulse Code Modulation) principu. Sve je češća primjena aptX formata i u komercijalne svrhe, primjerice kod Bluetooth prijenosa audiosignala.

digitalni jaz (digitalna nejednakost, digitalna podjela) ▶ razlika između onih koji imaju pristup informacijsko-komunikacijskim tehnologijama (engl. ICT) i sadržajima i onih koji ga nemaju. Dva su aspekta digitalnoga jaza: prvi se odnosi se na različite mogućnosti pristupa internetu, koji je rezultat ekonomske snage i tehnološke infrastrukture, a drugi na različite mogućnosti korištenja interneta, što je povezano s obrazovanjem, interesom pojedinca i dr. Može se promatrati na razini pojedinca, regije, države, pa i kontinenta. Države nastoje digitalni jaz smanjiti većom tehničkom dostupnošću interneta, odnosno pomažući izgradnju potrebne infrastrukture na područjima gdje usluga nije komercijalno isplativa, edukacijom na različitim razinama i dr. Proces prelaska s analognog na digitalno odašiljanje TV programa također se suočavao s problemom digitalnog jaza, uglavnom kod stanovništva starije dobi.

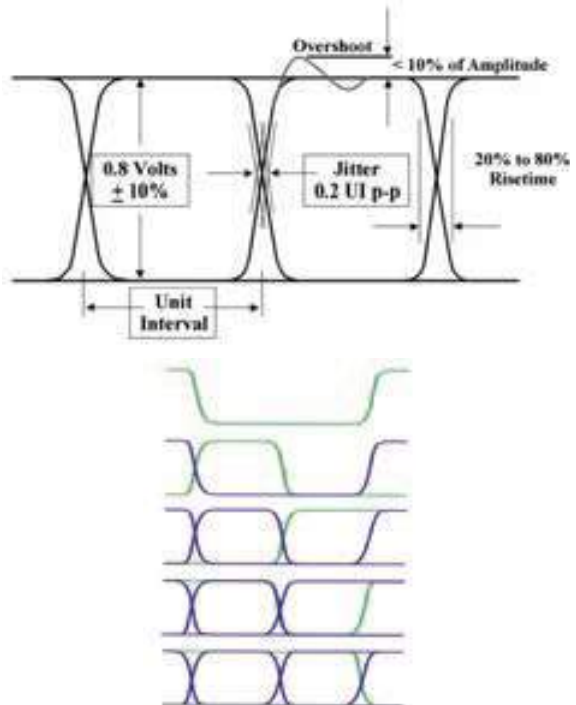
digitalni radio ▶ digitalno odašiljanje radijskoga programa. Razvoj sustava koji bi trebao zamijeniti analogne sustave odašiljanja, prije svega → FM, započeo je 1980-ih. Željelo se poboljšati kvalitetu zvuka, povećati iskoristivost radiofrekvencijskoga spektra, smanjiti snagu odašiljača, poboljšati uvjete prijma, uvesti nove funkcionalnosti i dr. To je dovelo do prihvaćanja DAB (engl. Digital Audio Broadcasting) standarda, poznatoga kao Eureka 147, na temelju kojega prva emitiranja započinjaju 1995 (BBC i dr.), a HRT eksperimentalno 1997. Iako tehnički napredniji od FM-a, DAB na početku krajnji korisnici sporo prihvaćaju zbog visoke cijene i maloga broja prijamnika na tržištu. DAB je namijenjen za odašiljanja zemaljskim, satelitskim, hibridnim (zemaljski i satelitski) i kabelskim sustavima. Zasad rabi frekvencije u VHF pojasu III (od 174 MHz do 230 MHz) i L pojasu od 1452 MHz do 1492 MHz. Sustav je prilagođen za mobilni i fiksni prijam. Za kodiranje zvuka koristi se MPEG-1 Layer II s brzinama toka jednog

audiokanala 32–192 kbit/s, pa se tako uz maksimalnu zaštitu i visoku stereokvalitetu u multipleks može smjestiti 5–6 radijskih programa. U Europi se uskoro pojavljuje i novi standard za digitalno emitiranje DRM (engl. Digital Radio Mondiale) za rad na frekvencijama nižim od 30 MHz, tj. na kratkom (KV), srednjem (SV) i dugom valu (DV), te njegova inačica DRM+ za emitiranje u VHF frekvencijskom području, a OIV 2006. započinje eksperimentalno DRM odašiljanje na srednjem valu. Standardizira se i naprednija verzija sustava DAB pod nazivom DAB+, koja za audiokodiranje rabi MPEG-4 HE-AAC v2 standard, koji je već primijenjen na DRM(+) sustavu, a zbog većega stupnja kompresije zvuka moguće je prenijeti i do 3 puta više programa nego u DAB sustavu. HAKOM 2009. pokreće *Forum o digitalnom radiju* kako bi okupio stručnjake različitih profila radi donošenja zaključaka i smjernica koji će poslužiti kao podloga za donošenje strateške odluke o uvođenju digitalnoga radija u Republici Hrvatskoj. Tehnička podloga, koja uključuje planske frekvencije u VHF III području dostatne za ostvarivanje tri pokrivanja digitalnim radijskim signalom na području Republike Hrvatske, napravljena je, a proces je još uvijek u tijeku. Premda su u međuvremenu mnoge zemlje uvele digitalni radio, malo je njih do danas definiralo konkretan datum potpunoga gašenja FM načina prijenosa. U Hrvatskoj u 2015. nije radio niti jedan odašiljač digitalnoga radija. (→ digitalna proizvodnja)

digitalni signal ▶ diskretni signal koji se obično sastoji od slijeda pravokutnih impulsa definirane amplitude i trajanja. Da bi se analogni signal prikazao u digitalnom obliku i obrnuto, koriste se procesi poznati kao → analogno-digitalna i digitalno-analogni pretvorba. U RTV proizvodnji i emitiranju danas se u velikoj mjeri koriste digitalni signali i digitalni način rada. Kod prijenosa digitalnog signala može doći do pojave tzv. **jittera** (engl.), tj. do kratkotrajnih znatnih odstupanja uzoraka digitalnog signala od njihovih idealnih pozicija u stvarnom vremenu. Ako su ta odstupanja veća od maksimalno dopuštenoga, dolazi do pogrešnoga prezentiranja logičkoga stanja digitalnog podatka u trenutku očitavanja, što uzrokuje grešku. Veličina vrijednosti jittera izražava se u jedinici vremena, pa npr. maksimalni dopušteni jitter za SD videosignal iznosi 740ps, a za HD 673,4ps.

Veće vrijednosti uzrokuju gubitak dijela informacije sadržavane u digitalnom signalu. Kako bi prijam signala bio moguć, za ispravak se koristi aktivni elektronički uređaj **reclocker** (engl.), rad kojega se temelji na generiranju i faznom sinkronizmu novih, neizobličenih impulsa s dolazećim impulsima s pomoću PLL sklopa. Reclocker se najčešće postavlja na kraju prijenosnog kanala, tj. na ulaz prijemnog uređaja, a ukoliko je jitter velik, moguće je postavljanje više uređaja unutar prijenosnog kanala. Za ocjenu kvalitete impulsa nekoga digitalnog signala služi tzv. otvor oka (engl. eye pattern), koji nastaje superponiranjem velikoga broja uzoraka digitalnog signala. Prikaz je taj naziv dobio zbog izgleda krivulje koji asocira na otvor oka. Ukoliko se na ulaz vertikalne (Y) osi → osciloskopa dovede digitalni signal koji se želi analizirati, a na horizontalni (X) ulaz impulsi sistemskoga takta s pomoću kojih se očitavaju logička stanja ulaznog signala, na zaslonu se pojavljuje spomenuta krivulja. Analizom njezina oblika i stabilnosti moguće je utvrditi utjecaj smetnji i jittera na izvorni ulazni digitalni signal.

Za analizu procjene kvalitete digitalnog signala bitan je parametar **rise time** (engl.), koji predstavlja vrijeme porasta rastućeg brida impulsa 20–80% vrijednosti razine digitalnog signala.

digitalni videoformati ▶ općenito, standardizirani formati koji se koriste za studijsku proizvodnju digitalnoga videosignala, razmjenu, pohranjivanje na digitalne medije (tvrđi disk, statička “flash” memorija i dr.), emitiranje → digitalne televizije, prijenos preko otvorene mreže interneta i dr. Za studijsku proizvodnju digitalnoga videosignala koriste se nekomprimirani formati. Detalj-

VIDEO STANDARD	Naziv formata	Omotač	Kodek	Uzorkovanje boje	Razlučivost	Video brzina prijenosa, Mbit/s				
SD	DV	MXF	DV	4:2:0	720×576	25 Mbps				
	DVCAM			4:2:0	720×576					
	DVCPRO 25			4:1:1	720×576					
	MPEG IMX	MXF	MPEG-2 422P@ML	4:2:2	720×576	30 Mbps				
					720×576	40 Mbps				
					720×576	50 Mbps				
DVCPRO 50	MXF OP1A	MPEG-2 LONG GOP	4:2:2	720×576	50 Mbps					
MPEG-2			4:2:0	720×576	3-24,9 Mbps					
HD	MPEG HD	MXF	MPEG-2 MP@H14/HL	4:2:0	1440×1080	18 Mbps				
					1440×1080	25 Mbps				
					1440×1080	35 Mbps				
					1920×1080	35 Mbps				
					1280×720	19 Mbps				
	XD CAM HD 422	MXF	MPEG-2 422P@HL	4:2:2	1920×1080 1280×720	50 Mbps				
							DVCPRO 50	AVC Intra Long G50	4:2:2	1920×1080
							Proxy	različiti kodeci, npr: MPEG-4 Part-2(ASP)	4:2:0	CIF 50i (352×288)
DVCPRO HD	MXF	AVC Intra 422	4:2:2	1920×1080	100 Mbps					
XAVC	MXF	H264-MPEG 4-AVC								

Datotečni formati koji se najčešće koriste u proizvodnji programa na HRT-u

ni standardi nesažetoga digitalnog videosignala standardne kvalitete (SDTV) za zemlje koje rabe osnovni TV standard 625/50 i 525/60 definirani su u međunarodnoj preporuci ITU-R BT.601. Postoji više osnovnih takvih formata. Dije se u dvije grupe, s uzorkovanjem 13,5 i 18 MHz. Zajednička im je impulsno kodna modulacija s jednolikom kvantizacijom i kvantizacija s osam (opcija 10) bitova. Svaka grupa se dijeli u dvije podgrupe, 4:2:2 i 4:4:4, što predstavlja odnos frekvencija uzorkovanja za luminantnu i dvije krominantne komponente videosignala. Grupa 13,5 MHz koristi se za slike s odnosom stranica 4:3 i 16:9, a grupa 18 MHz predviđena je za slike 16:9 s većom rezolucijom od one kod 13,5 MHz. Slični standardi definirani su i za → HDTV i → UHDTV signale. Za snimanje AV signala nekad su se koristili isključivo magnetoskopi, pa su se razvili brojni → magnetoskopski formati. Razvojem nelinearnih medija za potrebe snimanja, obradbe i emitiranja dio se magnetoskopskih formata (IMX, DVC PRO, DVC PRO HD i dr.) zadržao, a razvili su se brojni **datotečni formati** (engl. file formats), koji definiraju standarde kodiranja AV zapisa i → metapodatke. Datotečni formati sastoje se od kontejner formata (omotača, engl. wrapper) i kodeka (koder/dekoder). Omotač opisuje strukturu datoteke, npr. fizičku lokaciju spremanja segmenta i način umetanja različitih kodeka u datoteku. Omotač može istodobno nositi kodeke zvuka i kodeke videa. Kod videoformata omotač se koristi za pakiranje videa i njegovih dodatnih komponenata (audio, metapodatci), a prepoznaje se po ekstenziji datoteke, npr. .MXF, .AVI, .MP4, .MOV i dr. Kodek je način kodiranja

zvuka i/ili slike u niz bitova, a kvaliteta zapisa ovisi o kvaliteti izvornog signala i efikasnosti sažimanja. Slikovito, omotač je nosač, a kodek predstavlja sadržaj. Bitna značajka toga odnosa jest da omotač može sadržavati mnogo različitih vrsta kodeka, a neovisno o omotaču kodek određuje namjenu i kvalitetu AV zapisa. Vrsta videoformata podrazumijeva oboje: kontejner i kodek, npr: .AVI datoteka (omotač) s MPEG4/AVC podatcima (kodek). Videoformati se razlikuju prema brzini prijenosa (engl. Bit rate), broju elemenata slike (rezolucija), broju slika u sekundi i dr. S obzirom na svrhu korištenja razvili su se brojni datotečni formati, od kojih su najvažniji MPEG IMX, MPEG HD, MPEG HD422.

digitalni vodeni pečat (engl. digital watermark) ▶ tehnika koja omogućuje dodavanje skrivene oznake autorskog prava (engl. copyright) ili drugih verifikacijskih informacija u digitalni audio, video ili slikovni signal ili dokument. Ta skrivena oznaka zapravo je skupina bitova koja opisuje informaciju sadržanu u signalu ili identificira kreatora signala. Može biti vidljiv i nevidljiv. Vidljivi pečat mijenja prezentaciju signala ili dokumenta, a nevidljivi ne mijenja. Digitalni vodeni pečat uglavnom se koristi za jednostavnije pronalaženje sadržaja koji su neovlašteno umnožavani.

digitalno-analoga pretvorba (skr. D/A) → analožno-digitalna pretvorba

digitalno upravljanje pravima (engl. Digital Rights Management, akr. DRM) ▶ tehnologija za upravljanje i

kontrolu pristupa sadržajima pripremljenima za distribuciju u digitalnom obliku (softvera, glazbe, filmova, edukacijskih materijala, videoigara te radijskih i TV programa ili programskih sadržaja). Koristi se za sprječavanje kršenja autorskih prava neovlaštenim umnožavanjem, pregledavanjem, emitiranjem, obrađivanjem i distribuiranjem digitalnih AV djela. U digitalnim radijskim i TV sustavima koji se koriste DRM tehnikom odabrani su digitalni sadržaji šifrirani, pa je pristup i korištenje krajnjem korisniku moguć samo uz autorizaciju preko prethodno pribavljene licence. S obzirom na raznolikost suvremenih distribucijskih tehnologija, internetskih preglednika, računalnih i mobilnih operativnih sustava te pristupnih korisničkih platformi prisutna je izrazita fragmentacija korištenih DRM tehnika. HRT koristi DRM za zaštitu digitalnih radijskih i TV sadržaja na → HRTi.

dijagram ▶ grafička ilustracija grupiranih podataka (→ televizijski grafički dizajn). Najčešće se koriste stupčasti prikazi. Tipičan je primjer usporedba popularnosti političara.

dijalog ▶ 1. razgovor o nekoj temi od javnoga interesa u radijskoj ili TV emisiji, u kojem sudjeluju javne osobe koje su stručno ili politički kompetentne; u glavnom je riječ o dvije osobe, iako to nije uvijek ograničeno. Za iznošenje svojih teza, mišljenja i argumenata svaki od sudionika u pravilu ima podjednako vrijeme. Dijalog se najčešće prakticira radi iznošenja različitih i suprotstavljenih mišljenja u vrijeme političkih nadmetanja, ali i u drugim prilikama, kako bi se bolje objasnili problemi društva i države. 2. razgovor dvaju likova u prizoru filma, TV drame ili serije i sl.

DIJALOZI, Jovan Ličina, Drago Mitrović i Nikola Otržan u epizodi *7h i 15 minuta*, 1966.

Dijalozi ▶ ciklus od šest suvremenom tematikom povezanih dramskih emisija (*Spasavanje časti*, *Prikupljanje hrabrosti*, *Meditranska klima*, *Zatezanje konopca*, *Sedam sati i petnaest minuta*, *Jednog dana ili nešto kasnije*), prikazan na TVZ-u 1966. Scenarij je napisao I. Štivičić, po dvije epizode režirali su M. Fanelli i J. Marušić, a po jednu I. Hetrich i E. Galić.

Dijamantna igla ▶ emisija Radio Sljemena u kojoj su se predstavljali domaći i strani hitovi iz 1940-ih, 1950-ih i 1960-ih u kontekstu aktualnih događaja iz politike, umjetnosti, sporta, mode i dr.; emitirana 1999–2003 (230 emisija). Urednik i voditelj bio je N. Marjanović Zulim.

DILEME, Ivo Katić i Mato Grković

Dileme ▶ igrana TV serija u devet epizoda, prikazivana na TVZ-u 1965–66; bavila se svakodnevnim zgodama i nezgodama, a razrješenje zapleta, nesporazuma likova, dvojbi i sl. prepuštalo se gledateljima kako bi se potaknula aktivnija recepcija. Scenarije su napisali I. Ivanac (epizode *Skretnica*, *Brača*, *Vožnja*, *Bilijar*, *Slučaj radnika Franje*, *Jaglaci*, *Pritisak*, *Netko* i *Traži se svjedok*), M. Grgić (*Silvija* i *Beg*) i D. Švarc (*Povratak*), četiri epizode režirao je B. Makarović, a ostale Z. Bajsić, Lj. Biluš i D. Švarc.

Dimbleby, Richard ▶ britanski novinar (1913–1965). Od 1936. radio za BBC. Prvi se u izvještavanju koristio autobusom sa snimateljskom i montažnom opremom, a bio je i prvi BBC-jev ratni dopisnik, najprije iz Španjolskoga građanskog rata, potom iz II. svjetskog rata. Nakon rata TV voditelj, urednik i producent; komentirao prijenose najznačajnijih državnih događaja (krunidba Elizabete II. 1953, pogreb W. Churchilla 1965), a 1961. uživo je izvještavao iz Sovjetskoga Saveza. Od 1955. do 1963. voditelj i urednik tjednoga TV news magazina *Panorama*, koji se pod njegovim vodstvom profilirao u najutjecajniju britansku emisiju toga tipa.

Dinastija (Dynasty) ▶ soap opera TV kuće ABC, emitirana 1981–89. u 217 epizoda; jedna od najpopularnijih soap opera uopće i jedina nagrađena Zlatnim globusom (1984). Saga o imućnoj naftaskoj obitelji Carrington. Kreatori A. i R. A. Shapiro, glavni producent A. Spelling, u glavnim ulogama J. Forsythe, L. Evans, J.

Collins i dr. U Hrvatskoj (i Jugoslaviji) prikazivana od srpnja 1984, stekla je veliku popularnost, utjecavši i na različite oblike popularne kulture (moda, frizure, haljine, naljepnice i dr.), a i liberalizaciju društva u razdoblju ekonomske krize kasnoga socijalizma. Ponovo prikazana 2015. na HTV-u, no bez većeg uspjeha.

Diogeneš ▶ igrana TV serija, prikazivana na TVZ-u 1971. u pet epizoda. Scenarij I. Ivanac prema povijesnom romanu A. Šenoa (*Diogenes*). Režirali su ga G. Paro i V. Vidošević, snimatelj D. Novak, a glumili su B. Buzančić, P. Bogdanović, N. Rošić, K. Hrs, I. Kadić, I. Marjanović, U. Kojadinović, E. Dragman, V. Misita i dr.

Direkt ▶ dokumentarni serijal za mlade, emitiran na HTV-u 2002–12; u produkciji Fade Ina. Snimljena su 133 dokumentarna filma na teme koje su autori zvali "marginalnima" (različiti društveni fenomeni, interes za civilni sektor, građanske slobode, rodna ravnopravnost, prava manjina, invaliditet, spolnost, ovisnosti, aktivizam i društveno korisni angažman, intimne priče o ljubavi, prijateljstvu, roditeljstvu, duhovnosti itd.). Emisije portretiraju generacije između 18 i 30 godina, a odlikuje se neposrednošću. Pristupačna i jeftina tehnika te jednostavnost snimanja DV kamerom postala je prednost serije i njezinom estetikom. Uz urednicu S. Jeličić, koju je naslijedila S. Samac, emisije su za Program za djecu i mlade stvarali mlađi suradnici, uz redatelje i producente H. Mabića i N. Slijepčevića te scenaristicu M. Globočnik i niz autora (G. Dević, N. Ivanda, D. Kušan, R. Orhel, M. Sikavica, D. Bolanča Paulić, S. Ban, Ž. Kovačević, L. Čepelak, D. Stanojević, G. Jungvirth, A. Lekić Fridrih, I. Prester, G. Legović, I. Kraljević, N. Velnić) te producenticu M. Komljenović. Neki dokumentarni filmovi iz serijala nagrađivani su na Danima hrvatskoga filma i Zagrebdoxu.

Direktiva o audiovizualnim medijskim uslugama ▶ dokument Europskoga parlamenta na kojem se temelji audiovizualna i medijska politika Europske unije, usvojen 2007. kao revizija prijašnje direktive → Televizija

bez granica i → Europske konvencije o prekograničnoj televiziji. Cilj je direktive da, uzевši u obzir tehnološki napredak, a posebno konvergenciju usluga, tehnologiju i sve veće značenje nelinearnih usluga, kao što je "video na zahtjev", stvori zajednički regulatorni okvir koji bi obuhvaćao sve takve usluge, sjedinjene pod nazivom audiovizualne medijske usluge, a ne samo usluge emitiranja.

Dirigenti i mužikaši ▶ igrana TV serija, emitirana na HTV-u u sedam epizoda 1991. Blagim humorom tematizira selo i specifičnosti razdoblja u kojem su glavne osobe bili seoski svećenik i partijski sekretar. Scenarij M. Kerstner, režija K. Golik, kamera (kolor) B. Popović, scenografija S. Dobrina, kostimografija L. Gamulin, montaža K. Kušec. Uloge: S. Medvešek, N. Dorčić, S. Bencet, V. Drach, P. Bibić, M. Kohn, I. Appelt, J. Marotti, G. Grčić, C. Ašperger, V. Žagar Nardelli, V. Matula.

Dirnbach, Zora ▶ dramatičarka, scenaristica i urednica (1929). Od 1949. novinarka kulturnih rubrika u zagrebačkom tisku, od 1955. filmska kritičarka RZ-a, a od 1958. do umirovljenja 1991. urednica u Dramskim redakcijama RZ-a i TVZ-a. Izvedene su joj radiodrame *Sestre Barsalli*, *Nakon petnaest godina*, *Krug bez točke*, *Alkimonova jabuka*, *Voda*, *Partija šaha* i dr.; neke su prevedene i emitirane u više europskih zemalja te u Izraelu. Autorica je više TV drama (*Taj dugi, dugi put*, *Đavolje sjeme*, *Harmonika*, *Nocturno*, *Proljeće Janka Potlačeka*), scenarija za TV serije *Htio bih znati tko sam* (1964), *Dosije* (1986) i dr. Scenaristica je igranoga filma *Deveti krug* (F. Štiglic, 1960), za što je na Pulskom Festivalu u Puli nagrađena Zlatnom arenom. Predavala je TV dramaturgiju na ADU-u u Zagrebu. Objavila nekoliko knjiga; zastupljena u domaćim i stranim antologijama radijskih i TV drama.

disk → magnetsko pohranjivanje; → optičko pohranjivanje

Disopra, Nikola ▶ pisac i publicist (1923–1990). Prve književne radove objavio je za II. svjetskog rata u partizanskom brigadnom listu. Od 1945. do 1957. radio u listu *Slobodna Dalmacija* kao novinar i urednik, 1957–65. direktor i glavni urednik Radio Splita, zatim do umirovljenja 1982. ponovo u *Slobodnoj Dalmaciji*. Bio je tajnik Pododbora Matice hrvatske Split te urednik u časopisu *Mogućnosti*.

disperzija (lat. rasap, rasipanje) → raspršenje

disperzija poruke ▶ pojam u oglašavanju koji označuje pozicioniranje određene poruke prema nekomu terminskom planu kako bi se ostvario najbolji obuhvat,

DIRIGENTI I MUŽIKAŠI, Sven Medvešek i Nataša Dorčić

odnosno da bi se porukom obuhvatio što veći broj ciljana publike ili ciljanog tržišta.

distribucijska veza ▶ veza za distribuciju signala radijskih i TV programa prema odašiljačkim lokacijama.

diverziti (od engl. diversity – raznolikost) ▶ sustav udvostručivanja ili umnogostručivanja veze između dviju točaka radi poništenja → fedinga. Može se provoditi po različitim značajkama: prostoru, frekvenciji, nagibu antene i dr., pogotovo u primjeni kod mikrovalnih veza za prijenos digitalnoga signala. Kod frekvencijske raznolikosti koristi se dodatni frekvencijski kanal istoga sadržaja, ali s frekvencijskim razmakom. Kutna raznolikost postiže se posebnom konstrukcijom antene, koja prima željeni signal pod dva razmaknuta kuta. Kod prostorne raznolikosti najčešće se koriste dvije antene razmaknute po vertikali.

dizajn (engl. design – crtež, skica) ▶ umjetničko osmišljavanje različitih proizvoda za upotrebu, prenošenje ideje ili poruke vizualnom komunikacijom. Prvo korištenje izraza “grafički dizajn” pripisuje se W. A. Dwigginsu 1922, a u širu upotrebu ulazi nakon II. svjetskog rata. Na televiziji dizajn podrazumijeva osmišljavanje vizualnog opremanja programa, kreiranje vizualnog identiteta, likovne opreme, scenografije, kostimografije, svjetla, maske i šminke, grafičkog dizajna, dizajna virtualne sce-

nografije TV emisija i promotivne programske opreme za sve medijske platforme s vizualnom komponentom.

dizajner svjetla ▶ osoba odgovorna za osvjetljenje, a time i likovni izgled studijskih TV emisija rađenih sustavom snimanja s više kamera. Rukovodi ekipom osvjetlivača, a treba posjedovati tehnička i organizacijska znanja te likovnu kulturu. U televizijskoj podjeli posla radi veće efikasnosti dizajner svjetla nije za kamerom i ne nadzire rad kamermana, ali su mu kompetencije slične onima koje ima glavni snimatelj, odnosno direktor fotografije u filmskoj ili srodnoj TV proizvodnji. Rasvjetom kreira odgovarajuću atmosferu pojedinih sce-

DIZAJNER SVJETLA, dizajnerica svjetla Iva Lokin provjerava postavu studijske rasvjete

na i cjelokupne emisije, brinući se o stilskoj cjelovitosti te kontinuitetu slike. Najbliži je suradnik redatelja, a blisko surađuje i sa scenografom, tehničkim vodstvom i kameranima. Katkad se dizajnera svjetla naziva majstorom rasvjete, osobito u starijim TV emisijama, što može dovesti do zabune jer se isti naziv koristi i za glavnog električara na filmu. Poznatiji dizajneri svjetla (na špicama potpisivani kao majstori rasvjete) bili su npr. Mladen Krivec, Željko Vrbanjac, Stevo Šašić, Miljenko Vorberger, Žarko Mahović, Stipe Dabelić.

Svemirska patrola, epizoda Put u atom

dječje emisije programa JRT-a. Od samog početka proizvodnje TV programa u Jugoslaviji dječje su se emisije prikazivale i u zajedničkoj programskoj shemi JRT-a. Prva dječja igrana serija TVZ-a bila je *Svemirska patrola*, o svemirskim pustolovinama skupine dječaka na putovanju od Mjeseca do Marsa, koja se počela emitirati 1958. U cijeloj Jugoslaviji gledale su se epizode Mende i Slavice, koje su se u početku prikazivale u okviru emisije *Pionirski mozaik*. TV Beograd emitirala je također popularne dječje emisije u nastavcima: *Laku noć deco*, na kojoj su radili dječji pjesnici, *Na slovo na slovo* D. Radovića, u kojoj je svaka emisija bila posvećena jednom slovu, a u kojoj su sudjelovali poznati glumci M. Tatić i krpena lutka Aćim, V. Đuza Stojiljković, B. Stošić (Bole iz bureta), M. Butković i M. Tomić te pjevačica L. Novaković, *Hajde da rastemo* Lj. Ršumovića i M. Brujića (1969–71), u kojoj su djecu zabavljali lutke Zozon i Topalović, *Dvogled*, u kojoj je D. Babić vodio djecu na putovanja i otkrivao im nove horizonte, *Kocka, kocka, kockica*, koja je proslavila voditelja B. Miličevića, poznatog kao Branko Kockica, koji u studijskoj emisiji uspostavljao kontakt s većom grupom djece i razgovarao s njima o raznim problemima koji ih muče, *Neven* M. i T. Byforda koji se temeljio na pričama i savjetima J. Jovanovića Zmaja, *Poletarac* istih autora, nastao na temelju dječjeg lista D. Radovića, s poznatim glumcima, pjevačima i sportašima kao gostima. *Salaš u Malom Ritu* pak, scenarista A. Diklića i u režiji B. Bauera jedna je od najpopularnijih igranih serija TV Beograd (1976), u 13 epizoda o sudbini dječaka u okupiranom vojvo-

đanskom selu za II. svjetskog rata (iz te serije potječe uzrečica “Tko je zapalio žito?”, koju više puta izgovara isljednik Šicer tražeći krivca za palež). TV Sarajevo proizvelo je popularnu dječju emisiju *Nedjeljni zabavnik*, koja se također prikazivala u JRT-ovoj programskoj shemi, a koju su vodili S. Memić Vajta i R. Agačević Rus (1982) te Z. Sokolović i S. Štimac (1984). Redatelj je bio T. J. Byford, scenarist D. Trifunović, glazbu su radili braća Vranešević, tj. Laboratorij zvuka. Emisija je donosila priloge iz raznih područja – kulture, zemljopisa, povijesti, fizike ili kemije, a i sami voditelji često su radili eksperimente, kuhali i “prodavali” razne trikove. Byford je 1980-ih za TV Sarajevo režirao i dječje serije *Notna svaštara* i *Otvori prozor*.

dječji i program za mlade ▶ radijski i TV program namijenjen gledateljstvu od najmlađe dječje, školske do starije adolescentske dobi. Već 1926, na početku emitiranja RZ-a, prve priče za djecu uz klavirsku je pratnju čitala B. Begović. Stvaranje programa preuzimaju T. Strozzi i M. Širola, u *Dječjem satu* djeca pjevaju, glume i recitiraju uživo. Na RTZ-u/HRT-u djelovao je 1950–91. i *Ansabl dječje drame* za djecu školskoga uzrasta, koju su podučavali dramski pedagozi (T. Srkulj, B. Lončar, A. Filakovac, B. Torjanac); 1975–80. ostvarili su 1566 dječjih uloga na radiju, televiziji, filmu i kazalištu. Pojavom magnetofona nastaju zahtjevnije forme, 1953. počinje redoviti školski program namijenjen učenicima i nastavnicima, koji je uređivala P. Katalinić. Jedna od najstarijih emisija, *Stigla je pošta*, započela je 1956. pod nazivom *Točno u dva* (nazivala se i *Sastanak u dva i dva*); prvi je urednik bio Č. Variola, potom su je uređivali V. Mazele, V. Kulijer i S. Maričić. Od 1959. emisije za djecu emitiraju se u jutarnjem programu, a *Dobro jutro djeco!* bila je te godine među deset najslušanijih. Prvi radijski kviz za djecu *Zagonetni mikrofon* urednice S. Škrinjarić nastaje 1960-ih, a 1970-ih, u zlatno doba programa za djecu RZ-a, nastaju najpopularnije i najdugovječnije emisije, od kojih su danas u programu *Bijela vrana* (M. Kušec) i *Zašto tako* (V. Biti), a pamte se *Radio-vrtić* i *Hoću znati* (L. Komes), *Veseli utorak* (Č. Variola), *Žuti džip* i *Stigao je ujak* (V. Kulier), *Zvukovnica* (Š. Horvat). Osamdesete su započele emisijom *Tonkica Palonkica frrr* (M. Kušec), koja svojim zvukom otvara novo poglavlje povijesti emisija za djecu, nastavile se emisijom uživo *Radiokopter* (V. Mazele i B. Jovičić), prošetom zabavom i humorom, a završile velikim radijskim kvizom *Ah-lova peta* (L. Komes) i prvom emisijom o ekologiji *Na nama svijet ostaje* (V. Mazele). *Priča za laku noć* najstarija je emisija programa za djecu i radijskoga programa uopće, koja se neprekidno emitira već 90 godina. Prvi urednik D. Horkić, a 2016. M. Vindakijević. Od 2008. do 2013. program je ostvario suradnju i partnerstvo s festivalom knjiga za djecu Monte Librić u Puli, Međunarodnim dječjim festivalom u Šibeniku, a u suradnji s nakladničkom kućom AGM realizirao je edukativni projekt *Umjetnost za djecu* (autorice I. Plejić Premec),

Mendin program

Lažeš, Melita

iz kojega je nastalo šest knjiga s CD-ima i više od 50 radijskih emisija. Prve eksperimentalne TV emisije za djecu nastaju odmah nakon pokretanja TVZ-a 1956, a nastupe malih pjevača, glumaca i plesača režira T. Srukulj. Program se ustaljuje 1957, kad se počinje redovito prikazivati dokumentarni *Pionirski mozaik*, koji razmjenjuje sadržaje s dvadesetak zemalja. Urednik Programa za djecu M. Bjažić (1960–79) pokreće iznimno popularni *Mendin program*. Prvom igranom serijom TVZ-a *Stoljetna eskadra* 1961–62. nastaje igrani program za djecu, a proizvode se i sve dotad poznate TV forme: dramske (*Veliki i mali*), lutkarske (*Udruženje radoznalih*, *Bistrooki*) i animirane serije (*Lina Lena*), zabavno-glazbeni i show programi (*Dvadeset slavni*, *Zlatna nit*), plesni i glazbeni (*Djeca pjevaju*, *Zagreb*; *Dječja kajkavska popevka*, *Zlatar*; *Mali raspjevani Dubrovnik*), snimke baletnih predstava i koncerata ozbiljne glazbe, dokumentarni magazin (*Mali svijet*), TV prijenosi (šibenski dječji festival) te sportski programi. Tijekom 1980-ih nastaje obilje igranoga programa, među najslavnijim su serijama *Jelenko* M. Gluščević i O. Gluščevića, *Smogovci* H. Hitreca i M. Puhlovskog, *Ne daj se, Floki!* K. Klarića i Z. Tadića, *Lažeš, Melita* I. Kušana i M. Puhlovskog te *Operacija Barbarossa* I. Kušana i B. Schmidta. Uprizorenja bajki I. Kušana, priča i novela domaćih pisaca adaptirali su i režirali P. Šarčević, M. Bjažić, N. Fabrio, L. Nola, D. Jelačić Bužimski, B. Schmidt, Ž. Mesarić, B. Gamulin, Z. Ogresta i V. Mihletić, a uredila N. Ahačić Kalinić. M. Kušec tad uz radijske emisije snima i dokumentarnu TV seriju *Patuljci pojma nemaju*. Nedjeljom prijepodne prikazivani su zabavni magazini, koje su uređivali P. Kanižaj, M. Matošec i N. Ahačić Kalinić, 1991–95. naslijedila ih je *Malavizija*, a 2000–04. *Dizalica*, uz igrani serijal *Bembove priče* Ž. Zorice i S. Filakovića. Program je serijama emisija i koncerata urednice Z. Miletić Kutu popularizirao i ozbiljnu glazbu. Slavni natjecateljski serijal *Turbo limach*

show (S. Cmrk) 1992–2003. bio je namijenjen osnovnoškolcima, dugovječni serijali *Parlaonica* (1992–2008) M. Filjak i *Briljanteen* (1994–2015) G. Mrđen obraćali su se srednjoškolcima, a dokumentarni *Direkt* (produkcija Fade Ina) urednice S. Jeličić starijima od 18 godina. Djeci predškolske dobi namjenjivani su dnevni magazini *Žutokljunac*, *TV vrtić* i *Juhuhu* (urednice Z. Kiseljak, T. Kirhmajer, J. Milošević), koji prikazuju emisije domaće i strane proizvodnje, među njima TV slikovnicu *Danica* (K. Mažuran Jurešić, I. Guljašević Kuman i L. Festini Jensen), lutkarski *Tajni dnevnik patke Matilde* (S. Hribar i I. Miladinova), *Laboratorij na kraju svemira* (DIM produkcija), zabavno-obrazovni serijal *Čarobna ploča* (D. Broza i I. Tomić). Redovito se sudjeluje u EBU-ovoj razmjeni kratkih igranih i dokumentarnih filmova za djecu te, s prekidom 2007–13, na natjecanju Dječje pjesme Eurovizije (prvi pobjednik bio je D. Jelusić, 2003). Za djecu školske dobi proizvodio se obrazovni magazin *Školski sat* i emisije s područja društvenih i prirodnih

Smogovci

Dječja pjesma Eurovizije, 2005.

znanosti te umjetnosti, među kojima *Navrh jezika* Lj. Benović, *Kratki spoj* A. Glibe, *Kokice* Z. Kiseljak, *Notica* A. Simonelli Milković i M. Sakoman, informativna emisija *Puni krug* S. Skender, debatna emisija *Ni da ni ne* A. Jurišić. Produkcija igranih serija za mlade nastavila se 2015. s *Nemoj nikome reći* (Kombinat produkcija), a filmski serijal o Koku I. Kušana čine dosad tri dugometražna filma za djecu (*Koko i duhovi*, *Zagonetni dječak*, *Ljubav ili smrt*, koprodukcija Kinorame i HRT-a). Redakcija Programa za djecu HR-a odvojila se 2013. od redakcije Obrazovnog programa HR-a i postala dio Produkciskog odjela Djeca i mladi HRT-a (urednica J. Milošević), koji proizvodi radijske i TV sadržaje za djecu. Uz emitiranje na HRT2, HRT3 i I. programu HR-a te dostupnost na HRTi, sadržaje nudi i preko dvaju internetskih portala te mobilne aplikacije → *Juhuhu* i *Školski*, na kojem se nalaze audio i videomaterijali, igre, članci i poveznice namijenjeni djeci, roditeljima i nastavnicima.

Dlesk, Ivica ▶ scenarist i redatelj (1967). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na HTV od 1996. stručni suradnik u Znanstveno-obrazovnom programu, radio na serijama *Osnivači crkvenih redova* i *Hrvatski kraljevi*. Od 2010. u Dokumentarnom programu, autor ili suautor brojnih dokumentarnih filmova (*Trnsko – priča o jednom kvartu*, *U potrazi za sv. Vlahom*, *Novi kvadrat*).

dnevne informativne emisije ▶ programski žanr koji čini okosnicu programske sheme, jednostavnije se na-

ziva → vijesti (radijske ili televizijske). U rasporedu emitiranja jedne su od ključnih emisija namijenjenih informiranju i izvještavanju o aktualnim zbivanjima.

dnevne informativne emisije HR-a ▶ Od osnutka RZ-a vijesti i dnevne informativne emisije okosnica su programa. Uz njih se emitiraju izvješća o prometu, vremenu te prognoza za pomorce. Bitno obilježje tih emisija, koje se vode uživo, jest njihova aktualnost i radiofoničnost – glasovno sudjelovanje ključnih sudionika važnih zbivanja. HR na I. programu emitira vijesti tijekom 24 sata, svakoga punog sata. Tijekom Domo-vinskoga rata radio je uveo i vijesti na engleskom jeziku (neko vrijeme, tijekom medijske izolacije Kosova, i na albanskom jeziku). Središnje dnevne informativne

emisije, u trajanju od 15 do 30 minuta, emitiraju se na I. programu pet puta (*Jutarnja kronika* u 7 sati, *Dnevne novosti* u 15, *Aktualno* u 17, *Dnevnik* u 19 te *Kronika dana* u 22 sata). *Jutarnju kroniku* i *Kroniku dana* prenose područni centri HR-a: Radio Osijek, Radio Sljeme, Radio Pula, Radio Rijeka, Radio Zadar, Radio Knin, Radio Split i Radio Dubrovnik, a satelitski program Glas Hrvatske prenosi i ostale velike informativne emisije te emisije vijesti. Područni centri HR-a imaju i vlastitu središnju dnevnu informativnu emisiju; kratke vijesti emitiraju se i na II. programu u 30. minuti punog sata, a vijesti na engleskom svaki dan u 20 sati na I. programu.

dnevne informativne TV emisije ▶ televizijske vijesti koje se prikazuju tijekom dana. Na javnim i velikim komercijalnim televizijama dnevne informativne emisije, odnosno TV vijesti čine okosnicu programske sheme, pa su raspoređene na ključna mjesta dnevnog rasporeda emitiranja. Na televiziji se sažeti pregled vijesti (oko pet minuta) smješta na početak jutarnjega, prijepodnevnoga, ranoga poslijepodnevnog, predvečernjega i noćnoga odsječka programa. Podnevne vijesti obično su prvi opširniji (10–15 minuta) i po prezentaciji raznovrsniji pregled dnevnih događaja. Središnjom informativnom emisijom (*Dnevnik*) počinje večernji, najgledaniji dio programa. Trajanjem i izdašnim korištenjem pretežno izvještajnih novinarskih vrsta, ali i reportaža, intervjua, javljanja novinara uživo s terena, taj bi tip emisije trebao prikazati panoramu dana, primjerenu zanimanju i potrebama najširega kruga gledatelja. U kasne večernje sate obično se uvrštava analitički tip emisije (npr. *Otvoreno*), u kojoj se obrađuje tema dana. U TV vijestima ima vremena samo za događaje najveće informativne vrijednosti. Odabir bi se trebao temeljiti na pomnoj procjeni informativne vrijednosti svake vijesti prema profesionalnim kriterijima (→ vrijednosti vijesti). Identitet pojedine emisije, osim špice, scene, voditeljskog rituala i tipičnih fraza, određuje se načinom korištenja novinarskih vrsta te načinom prezentacije. Klasična škola vijesti, koja preferira važnost političkih, kulturnih i sportskih informacija, a karakterizira je strogo odvajanje komentara od vijesti i novinarska objektivnost općenito te neutralna, gotovo depersonalizirana interpretacija, od 1970-ih ustupa pred obrascem news showa. Neutralnoga spikera gotovo su sasvim potisnuli voditelji (engl. anchor) ili voditeljski parovi. To su profilirani novinari izrazite osobnosti, kojima se pripisuju veća kompetencija, komunikativnost i uvjerljivost. Pri izboru vijesti više se razmatra njihova zanimljivost, slikovitost i druga svojstva koja potiču gledanost te što jednostavnija i razumljivija interpretacija. Za taj tip emisije karakterističan je i atraktivno uređen studio, u kojem osim voditelja, mogu sudjelovati i drugi novinari koji imaju važnije priloge ili gosti. – Prvi redoviti dnevni petnaestominutni pregled TV vijesti (*Douglas Edwards and the News*) počela je 1948. emitirati američka

mreža CBS. Edwardsa je 1962. naslijedio W. Cronkite. BBC-jev spiker R. Baker prvi je u Europi 1954. vodio TV vijesti, ali se do 1955. nije pojavljivao u kadru. U Hrvatskoj su prve vijesti emitirane 29. XI. 1956, na dan početka emitiranja TV programa u Jugoslaviji, a vodio ih je I. Hetrich. Od 1959. *Dnevnik* se u okviru JRT-a emitirao iz studija Televizije Beograd. Prva dnevna informativna emisija koju je emitirala Televizija Zagreb bila je *Jučer, danas, sutra* (od 1963). Emitiranje *Dnevnika* TVZ-a počelo je 1968. Od 1973. *Dnevnik* počinju voditi novinari-urednici, pa se drži da je tad počelo emitiranje *Dnevnika* voditeljskoga tipa.

Dnevnik 10 ▶ informativno-obrazovna TV emisija namijenjena učenicima osnovnih škola, emitirana na TVZ-u 1976–83. Uz vijesti iz zemlje i svijeta te kulturno-znanstvene i sportske priloge osobito se težilo iscrpnoj ponudi raznovrsnih informacija iz svijeta mladih. Urednici su bili J. Vuković i M. Ganza, a realizator M. Vučić.

Dnevnik HTV-a ▶ središnja informativna emisija javne televizije u Hrvatskoj. Prva emisija toga imena (urednik J. Grubišić Čabo, realizator M. Fanelli, spiker I. Hetrich) emitirana je 29. XI. 1956, prvoga dana emitiranja eksperimentalnog programa TVZ-a. U početku je imao tek simboličnu novinarsku vrijednost (jedno emitiranje tjedno, nestašica filmske vrpce i kamera koja je nadoknađivana korištenjem *Filmskih novosti*, malen broj televizora), ali od početka je postojala svijest o značenju i perspektivi emisije. Početkom 1959. uspostavljanjem zajedničkog programa JRT-a (televizije Beograd, Ljubljana, Zagreb), emitiranje *Dnevnika* preuzela je TV Beograd. Od siječnja 1967. TVZ je utorkom (koji je u zajedničkoj shemi JRT-a bio slobodan dan) počeo ponovo emitirati vlastiti dnevnik. Tad je dovršeno tehničko, organizacijsko i kadrovsko osposobljavanje u Hrvatskoj za obavljanje potpune informativne funkcije televizije. U srpnju 1967. uspostavljen je sustav svakidašnje razmjene vijesti među jugoslavenskim TV postajama, a u rujnu je u TVZ-u počeo funkcionirati Centar za razmjenu vijesti između JRT-a i Eurovizije.

Izmijenjene političke prilike omogućile su da od 1. X. 1968. TVZ obnovi emitiranje vlastitog *Dnevnika*. To je bila jedna od ključnih medijsko-političkih odluka u povijesti TVZ-a, jer je otad ona postupno postala najmoćniji informativni kanal (u Hrvatskoj je 1968. bilo već 342 000 televizora), a vlastita središnja informativna emisija imala je veliko značenje za uspostavljanje hrvatskoga političkog identiteta. Prvi urednici 1968. bili su B. Knezoci i J. Orlovac, a realizatori M. Kalebota i D. Vizek, uz pomoć A. Mijata i N. Živkovića. Urednik Informativnoga programa, koji je operativno vodio pripremu tog pothvata, bio je I. Kocon. TVZ je prvi u JRT-u, od 1973 (urednici O. Kosovac, G. Stantić i V. Fučijaš), počeo prakticirati voditeljski tip središnje informativne emisije sa stalnim voditeljima (S. Hum, O. Kosovac, M. Lilić), koji su postali zaštitni znak *Dnevnika*. Od kraja 1960-ih do 2010. *Dnevnik* je stalno u vrhu gledanosti, a 2004–07. najgledanija je informativna emisija u EBU-u, bilježi rekordnu prosječnu gledanost od 37% te udio u gledanosti 75% (glavni urednik IP-a HTV-a V. Rončević). Jačanjem privatnih televizija, povećanjem opće medijske ponude (internet) te padom fascinacije televizijom ograničena je dominacija *Dnevnika*, ali je on ostao bitan izvor informiranja javnosti. Najveću promjenu doživio je početkom 2015, kad je termin emitiranja pomaknut s 19,30 na 19 sati, trajanje produljeno na jedan sat te su uvedeni voditeljski parovi. Od ožujka 2016. *Dnevnik* ponovo ima jednoga voditelja/icu.

Dnevnik Nove TV ▶ središnja informativna emisija Nove TV. S emitiranjem započela 2005, od 2010. najgledanija je središnja informativna emisija u Hrvatskoj. Redakciju *Dnevnika* Nove TV čini više od 50 novinara, urednika i voditelja, koji izvještavaju o ključnim doga-

đajima i ljudima iz Hrvatske i svijeta. Prepoznatljiv je po sadržaju emitiranom u izvanrednim i iznenadnim situacijama te po samostalnim istraživanjima, a emitira se iz najvećega news studija u Hrvatskoj. Unutar *Dnevnika* svakog se ponedjeljka emitira prilog *Bolja Hrvatska*, koji od 2010. donosi priče uspješnih pojedinaca koji svoje djelovanje često povezuju s humanitarnim ciljevima.

Dnevnik Očenaška ▶ igrana TV serija u četiri epizode, emitirana na TVZ-u 1969; opisuje sentimentalni ugođaj i beznadnost života tzv. malih ljudi. Scenarij prema romanu V. Majera potpisuje redatelj E. Galić, snimatelj I. Vukas, scenografija Ž. Senečić, kostimografija V. Ivanković, montaža L. Braniš, glazba T. Simović, uloge: Š. Guberina, A. Hercigonja, I. Šubić, E. Dragman, F. Šovagović, Z. Rogoz, K. Zidarić, I. Serdar, J. Marotti, I. Fici.

DNEVNIK OČENAŠEKA, Špiro Guberina i Mia Oremović

Dnevnik plus ▶ povremeni dodatak središnjemu *Dnevniku* HTV-a u formi polusatnoga intervjua. Kritički propituje i objašnjava aktualnu temu od najvećeg interesa javnosti. Uveden je početkom 2000-ih s namjerom da se u razgovoru urednika dnevnika i gosta analizira i objasni aktualni događaj, odnosno da se oslikaju i ocijene odnosi u društvu. Njegovi su gosti u pravilu premijer, predsjednik te predsjednik Sabora, ministri, ali i najviši predstavnici javnog života Hrvatske i ponekad Europe, odnosno svijeta.

Dnevnik pobjednika ▶ dokumentarni TV film o životu i skijaškom uspjehu obitelji Kostelić, emitiran na HTV-u 2002. Scenarist i autor B. Kovačević, redatelj R. Varlaj. Dobitnik je više nagrada, među kojima se ističu

Zlatni ring na međunarodnom TV festivalu u Lausanni 2002, nagrada za strani dokumentarni film u Bugarskoj 2002. te nagrada Međunarodnoga olimpijskog odbora 2003. Prikazan je u 68 zemalja te na međunarodnom TV kanalu Eurosport. Isti autori potpisuju i film *Gnothi Seauton* (2015; u koprodukciji HRT-a i Real grupe), koji priču o obitelji Kostelić prati u duljem vremenskom odsječku.

Dobar dan ▶ mozaična informativno-zabavna emisija za obitelj, emitirana na TVZ-u radnim danom 1980–83. Sadržavala je zabavne priloge, savjete o problemima iz svakidašnjice, reportaže o uređenju stambenog prostora, o modi, informacije o kulturnim, zabavnim i sportskim priredbama i sl. Urednici su bili S. Zalepugin, B. Srića i T. Jakić, voditelji spikeri H. Vlahović, J. Nikić, Ž. Fattorini, A. Brbora Hum i I. Prohić. Dnevni ritam obiteljskoga magazina te otvaranje prostora za, po ondašnjem shvaćanju, efemerne interese i građanski život čine emisiju prethodnicom kasnijih projekata, kao što su *Dobro jutro, Hrvatska*, *U predvečerje* ili *Svakodnevnica*.

Dobar dan, ovdje Hrvatski radio ▶ emisija HR-a, koja se emitirala od kolovoza 1991. do 2000. Na inicijativu glavne urednice HR-a I. Lučev pokrenuo ju je urednik Obrazovnog i dječjeg programa M. Kušec. Emisija je informirala o ratnim uvjetima i zbivanjima, savjetovala kako se pripremiti za život u ratnim uvjetima, donosila reportaže i razgovore s braniteljima i prognanicima kojima je pomagala u traženju obitelji te obavještavala svjetsku javnost o ratu, razaranju hrvatskih mjesta i gradova, bolnica, škola, spomenika kulture. Urednica i voditeljica prve emisije bila je L. Komes, a do 30. IX. 1992. urednici i voditelji bili su V. Biti, L. Pauzin, J. Kosor, V. Mazele, L. Komes, B. Merlin, S. Obarčanin Bukvić, B. Jovičić, Š. Horvath, J. Pajalić, V. Svaguša i M. Kušec. Od 1. X. 1992. emitirala se u sklopu Informativnog programa HR-a; uređivali su je i vodili J. Kosor, M. Jukić Ugrin, S. Rabuzin, B. Bućan, M. Jelačić i Ž. Roško. Stalni suradnici do pada Vukovara bili su S. Glavašević, J. Esterajher, A. Mirković i Z. Polovina. Na temelju iskustava u emisiji J. Kosor objavila je knjigu *Dobar dan, ovdje Hrvatski radio*.

Dobre vijesti, gospo! ▶ radiodrama Antuna Šoljana, praižvedena na RZ-u 21. XI. 1968. Navijestila je zaokret autorove dramatike od ozbiljnoga angažiranog (premda alegorijskog) pristupa aktualnoj tematici u *Brdu* i *Galilejevu uzašašću* prema zaigranijemu jeziku farse. Redatelj je bio M. Koletić, glavne su uloge tumačili H. Buljan, B. Kraljeva, E. Kutijaro i R. Buljan.

Dobri ljudi ▶ zabavna emisija, emitirana na HTV-u 1994–96. Scenarist, urednik i voditelj bio je Z. Varošaneć, voditeljica Z. Vrabec, a redatelj E. Šošarić. Sastavom gostiju i temama (uz osobe iz svijeta zabave i sporta gostovali su diplomati i stranci koji borave u

Hrvatskoj, dirigenti i klasični glazbenici, slikari i kipari, redatelji) znatno se razlikovala od uobičajenih zabavnih emisija. Kroz emisiju se prikupljala pomoć za bolnice, prognanike i humanitarne organizacije.

Dobrodošla Hrvatska ▶ sedmosatna RTL-ova emisija emitirana uživo iz Splita, Osijeka, Rijeke i Zagreba povodom primanja Hrvatske u punopravno članstvo Europske unije 30. VI. 2013. RTL-ovi voditelji i reporteri razgovarali su s mnogobrojnim gostima iz hrvatskoga kulturnog, političkog i javnog života. Iz studija na splitskoj rivi program su vodile A. Blaće i M. Batinić, iz studija u Osijeku A. Brdarić i F. Brkić, s riječkoga korza E. Misirić i N. Štambuk, a na glavnom zagrebačkom trgu službeno su ceremoniju pratili A. Mandić i I. Bobić. Novinari i reporteri javljali su se u program s 15 lokacija diljem zemlje, a cijelu je svečanost pratilo 40 kamera, što spada u red jedne od najzahtjevnijih produkcija RTL-a u Hrvatskoj.

DOBRO JUTRO, HRVATSKA, voditelji Davor Meštrović i Blaženka Leib

Dobro jutro, Hrvatska ▶ jutarnji mozaični magazin HTV-a, koji se emitira od 1992. Dinamičan, širokoga tematskog raspona (od vijesti, vremenskih i prometnih informacija do kuharskih savjeta ili putopisa iz Hrvatske i svijeta) sastoji se od izravnog uključivanja regionalnih redakcija i deska IP-a, kontakta s gostima i novinarima na terenu te razgovora s gostima u studiju (političarima i javnim djelatnicima, stručnjacima, aktivistima nevladinih organizacija, umjetnicima, sportašima). Jedna od najdugovječnijih emisija HTV-a, inicirala je brojne humanitarne akcije. Prvi urednici bili su M. Nemčić i I. Zadro, zatim V. Bartolec, M. Santrić, T. Šimić i D. Marjanović, a među stalnim suradnicima bilo je više od stotinu novinara. Emisija se vodi u parovima, a 2016. to su K. Vukov Colić i D. Meštrović, S. Doležal i R. Ferlin te J. Pajić i F. Ridjan.

Dobrović, Ana ▶ novinarka i urednica (1965). U novinarstvu od 1985. kao suradnica Radio Zadra, od 1993. novinarka HTV studija Zadar, gdje je urednica 1994–2001. te 2004–08. Više od dva desetljeća stalna reporter-

ka u TV emisiji *More*. Autorica dokumentarnih filmova *Condura Croatica* (poklonjen papi Ivanu Pavlu II. za boravka u Splitu) te *Morske orgulje* (emitiran i repriziran više od 20 puta u programima HTV-a). Inicijatorica i autorica Festivala Mitra zonata. Autorica knjige *Plovidba kamenim brodom* (2015).

docusoap (engl.) ▶ dokumentarna, činjenična, nefikcionalna TV emisija ili serija građa koje je organizirana po narativnim načelima soap opere. U najširem smislu riječ je o podtipu → reality televizije, a termin je kako deskriptivan, tako i pejorativan. Emisije toga tipa prvi su se put pojavile u Britaniji 1990-ih, u produkciji BBC-ja (*Životinjska bolnica – Animal Hospital*, *Vozačka škola – Driving School*, 1997). Docusoap se smješta između ranog oblika reality televizije – rekonstrukcijskih dokumentarnih programa (factual shows), koji se pojavio 1980-ih u SAD-u (npr. *Nazovi 911 – Rescue 911*) i dokumentarističkih reality emisija koje funkcioniraju po načelima igre, kakve su npr. *Big Brother*, *Pop Idol*, *Američki idol (American Idol)*. Docusoap prati izabranu skupinu ljudi u svakidašnjim situacijama, uglavnom u radnom okruženju; najpoznatiji su primjeri serije *Hotel* (1997), *Aerodrom (Airport)*, 1997) i *Zrakoplovna linija (Airline)*, 1998), koje svojom usmjerenošću na svakidašnji, obični život slijede britansku tradiciju TV soap opera o životu radničkih obitelji. U SAD-u i ostalim zemljama ta vrsta emisije obično se promatra u kontekstu reality televizije. Od 2006. osobitu je popularnost stekla američka franšiza *Stvarne kućanice (Real Housewives)*, koja prikazuje stvarne živote bogatih kućanica, a planetarno je popularna postala i američka starleta K. Kardashian, koja se sa svojom obitelji pojavljuje u seriji *Keeping Up with the Kardashians* (2007) i njezinim izvedenicama. U Hrvatskoj je na RTL-u emitirana serija *Dvornikovi* (2006), u središtu koje je bila obitelj glazbenika D. Dvornika.

DOCUSOAP, obitelj Dvornik

Dodig, Jura ▶ novinar i urednik (1939–1996). Diplomirao na Fakultetu fizičke kulture u Zagrebu. U sportskoj redakciji TVZ-a od 1965. do umirovljenja 1992. U dva je navrata obnašao dužnost urednika Sportskog

Jura DODIG za vrijeme radijskoga prijenosa utakmice

programa (1971–75, 1989–91). Bio je reporter izravnih radijskih prijenosa velikih sportskih pobjeda hrvatskih momčadi (Dinamo, Cibona). S I. Tomićem komentirao je 1990. prekinutu utakmicu Dinamo – Crvena Zvezda, izvještavao s pet Olimpijskih igara te s više svjetskih i europskih prvenstava. Autor je abecedarija sporta u *Općoj enciklopediji Leksikografskoga zavoda* te suautor knjige *NK Dinamo 1945–1985*. Dobitnik godišnje nagrade HND-a za uspješno vođenje radijskog poola na Univerzijadi 1987. u Zagrebu te posmrtno, 1996, nagrade za životno djelo Zbora sportskih novinara HND-a.

Do dna zrcala ▶ dokumentarna radiodrama Vedrane Vrhovnik i Anke Savić te u režiji V. Vrhovnik proizvedena i emitirana 1997. Problematizira fenomen ljudskog izgleda, od ljepote, modnoga znaka do imidža, kao i vječnu fascinaciju tijelom i njegovom ulogom u civilizaciji. Dobitnica je nagrade Ake Blostrom Memorial Prize na IFC-ju 1997.

Dogodilo se na današnji dan ▶ dnevna emisija I. programa HR-a koja ima profil kalendara, tj. obilježava najvažnije obljetnice iz hrvatske i svjetske povijesti, znanosti, kulture i umjetnosti te datume rođenja ili smrti osoba koje su obilježile povijest. Emitira se od početka 1950-ih, što je čini jednom od najstarijih emisija RZ-a / HR-a, a proizvodi je Odjel obrazovanja i znanost. Uređivali su je P. Brečić, A. Matijašević, V. Fućijaš, M. Sečaković, J. Baldani, T. Podrug, J. Zuppa, N. M. Blažević, N. Stazić, B. Merlin i S. Obarčanin Bukvić, a posljednji je uređuje D. Špelić.

dokudrama → dokumentarna drama

dokumentarna drama ▶ 1. podvrsta radiodrame poznatija kao radiofeature, koja bilježi zbilju, obračavajući pritom osobitu pozornost na zvuk kao temeljno radiofonijsko izražajno sredstvo i dramaturšku osnovu izlaganja priče; mikrofonom se registriraju i kreativno koriste zvukovi i atmosfera, kao okvir aktera. Prvom dokumentarnom radiodramom općenito se drži *Zbogom* (1968) Z. Bajsica, nakon čega je slijedio niz uspješnih autora (L. Vindakijević, M. Rutić, V. Gospodnetić, D. Tralić, D. Klobučar, M. Pijaca, Lj. Pauzin i dr.), koji su nastavili s tzv. zagrebačkom školom radidokumentarizma i na velikim međunarodnim festivalima dobili mnoge nagrade i priznanja. (→ dramski program) 2. TV drama u kojoj se izrazito realističkim (dokumentarističkim) pristupom rekonstruiraju stvarni događaji te vizualno i sadržajno može izgledati kao dokumentarni film. U odnosu na TV drame i filmove nadahnute ili nastale po stvarnim događajima u kojima se koristi slobodnija umjetnička interpretacija zbivanja te u odnosu na povijesne drame i filmove u kojima ta interpretacija može znatno odstupati od povijesnih činjenica, okosnica dokumentarnih TV drama jest što vjerodostojniji prikaz događaja. Treba razlikovati dokumentarnu dramu koja je u cijelosti scensko djelo od igrano-dokumentarne forme u kojoj se spajaju scenski uprizoreni i dokumentarni dijelovi. Stoga su glavne odlike TV dokudrama krajnja

usredotočenost na ekranizaciju stvarnih, provjerenih činjenica, zbivanja i likova, točna rekonstrukcija događaja i najšira uporaba relevantnih izvora (literatura, povijesni dokumenti, dokumentarni filmovi, intervjui) u realizaciji djela. Iako je i takvim pristupom teško uvijek izbjeći interpretaciju događaja, ona se isključivo koristi radi umjetničke koherentnosti. Pri radu na dijalozima redovito se nastoje koristiti stvarni citati i dijalozi ličnosti o kojima je riječ. Početci dokumentarnih TV drama povezuju se s američkom serijom *Križarski pohod u Europi* (*Crusade in Europe*, 1949), temeljenom na knjizi D. D. Eisenhowera i nastalom u okviru projekta *The March of Time*. Jedna od najpoznatijih dokumentarnih drama koja je imala velik utjecaj na kasnije projekte jest biografska drama *Brianova pjesma* (*Brian's Song*, 1971). Dokumentarne TV drame najčešće se realiziraju kao srednjometražni i dugometražni projekti te miniserije.

dokumentarna emisija ▶ emisija širokoga tematskog i stilskog raspona kojoj je glavna referencija zbilja; u širem smislu rabi se i izraz dokumentarna televizija. Različite je duljine (30 ili 45 minuta, rjeđe 60 i više), a obrađuje društveno-političke aktualnosti, obrazovne i znanstveno-popularne teme, teme iz umjetnosti, ekonomije, povijesti, portrete pojedinaca ili skupina, biljni i životinjski svijet itd. Prva prava dokumentarna TV emisija bila je serija *See It Now* E. Murrowa i F. Friendlyja (1951–58), koja je i uspostavila standarde za

DOKUMENTARNA EMISIJA, snimanje dokumentarnoga filma *136.000 putnika* Zorana Tadića (s kapom), snimatelj Dragutin Novak

taj tip programa (kombinacija arhivskih snimki i izvornih snimki događaja snimljenih uživo, izjava sudionika i stručnjaka, komentara autora uz izraziti autorski komentar). Kasnije slične emisije bile su *CBS Reports* te *NBC White Paper*. Najveće uspjehe postižu kontroverznim i aktualnim temama (npr. u Hrvatskoj priče zatvorenica u emisiji *Tamne staze života* iz serije *Objektiv 350 Z. Letice*). Format se osobito proširio od 1960-ih zahvaljujući lakšim kamerama iz ruke, a poetički je na njega znatno utjecala tendencija "filma istine".

dokumentarni film ▶ filmski rod koji stvarnost izravno bilježi na film ili video radi njezina audiovizualnog očuvanja za budućnost, obrazovanja ili iskazivanja autorskog stajališta; nastaje kombinacijom snimljenih sekvenci, tj. njihovim postavljanjem u slijed koji će ostvariti dramaturški učinak. Nakon pojave televizije dokumentarni se film produkcijski i stilski razdvaja na kinematografski i TV ogranak te postaje najpropulzivnija AV forma, koja se razgranala u velik broj žanrova (putopisi, biografije, znanstveno-popularni, politički, glazbeni, arhivski itd.) te hibridnih podžanrova, osnova kojih je neposredna snimljena, ali manje ili više scenarijski oblikovana stvarnost (docusoap, docureality, docufiction), sve do dokudrame i fikcijskih pseudodokumentarnih filmova. Pojavom digitalnog videa, interneta i pokretnih medijskih platformi poput pametnih telefona s kamerom razvijaju se i sasvim nove forme AV dokumentarizma koje izlaze iz definicija filmske i TV forme, kao što su vizualno-antropološke studije, web-blogovi, kolaborativne dokumentarne web-stranice i sl.

dokumentarni program (lat. documentum – dokaz, pisani dokaz, povelja) ▶ programski sadržaj koji se temelji na rodu dokumentarnoga filma, tj. dio programa proizveden dokumentarističkim metodama i s dokumentarnim ciljem; u organizaciji TV kuća odjel koji proizvodi dokumentarne TV emisije. Zasnovan na radijskoj ili TV interpretaciji stvarnoga života, ponajprije preko dokumentarnoga TV filma, emisije, reportaže ili priloga, a ima snagu autentičnosti i vjerodostojnosti, pri čemu se dokumentarne radijske i TV forme stvaraju na licu mjesta ili se autentično rekonstruiraju. Na RTZ-u se javlja sredinom 1960-ih kao neformalni dio IP-a TVZ-a okupljen oko novinara specijaliziranoga za produžene reportaže Z. Letice. Na RZ-u se dokumentarni program pojavljuje istodobno, također u okviru informativnoga, ali nikad nije formaliziran. Izvorna dokumentarna radiodrama na RZ-u se razvila u sklopu zagrebačke radio-dokumentarističke škole, s rodonačelnikom Z. Bajsićem (*Zbogom*, 1968). Dokumentarna se forma do danas na HR-u njeguje ponajprije kroz → dokumentarne drame i dokumentarne reportaže u okviru → dramskoga programa HR-a. *Dokumentarni program* na TVZ-u postaje samostalna jedinica 1969, s A. Miladinovim kao prvim urednikom. Tijekom toga razdoblja uglavnom proizvođači produžene političko-informativne reportaže iz zemlje

i inozemstva koje se snimaju na 16mm filmskoj vrpici. Zatim mijenja ime u *Dokumentarno-feljtonistički program*, a u tom razdoblju izdvajaju se kratki dokumentarni filmovi socijalne tematike B. Lentića, D. Kalajdžića, N. Fulgosija i dr., bliski filmskoj estetici "direktnog filma" i poetskog realizma. Urednik 1984. postaje O. Kosovac, čiji će mandat obilježiti stilska i tematska tranzicija. Krajem 1980-ih prestaje se snimati na filmsku vrpcu te se prelazi na znatno jeftiniju proizvodnju s elektronskim kamerama i kazetama (U matic, analogna i digitalna Beta, IMX i posljednjih godina HD). Nakon 1990. mijenja se težište s dnevnopolitičkih tema na povijesne, napose na komunističke zločine i predstavljanje hrvatske emigracije. U to se doba osim dokumentarnih filmova i emisija produciraju i magazinske kulturne emisije kao što su *Ekran bez okvira*, *Hrvatska knjiga*, *Kulturni krajolik* i dr. Od 1995. do 2002. odjel se zove Dokumentarno-povijesni program, a urednik je M. Mikuljan. U tom razdoblju posebnu važnost ima nekoliko stotina polusatnih dokumentarnih emisija koje su zabilježile osobe i zbivanja povezana s Domovinskim ratom, kao i znatno povećanje autorskog angažiranja slobodnih filmskih redatelja, koji su otad snimili brojne dokumentarne filmove u produkciji HRT-a (B. Žižić, E. Galić, V. Tadej i dr.). U razdoblju urednika M. Brankovića 2002–09. Dokumentarni program snažnije se okreće temama iz svakidašnjice, putopisima, popularizaciji znanosti i zabavi. Mnogi filmovi i serijali bili su uvršteni na međunarodne festivale, a posebno je bilo uspješno angažiranje češkoga redatelja J. Menzela za režiju dvaju dokumentarnih filmova o Dubrovniku, od kojih je *Moj Dubrovnik* imao zapažen festivalski uspjeh. U tom razdoblju, u skladu s prilagodbama *Zakona o HRT-u* europskomu medijskomu zakonodavstvu, Dokumentarni program uz vlastitu proizvodnju počinje sve više koproducirati filmove ili ih kupovati iz vanjske produkcije. Nakon 2009. Dokumentarni program u kraćim razdobljima vode urednici N. Šojlev, N. Lovčević i T. Mršić, a restrukturiranjem HRT-a 2013. gubi status autonomnoga programskog odjela te postaje produkcijska jedinica koju do 2015. vodi R. Zuber.

Dolby (skr. od Dolby Laboratories Inc.) ▶ tvrtka iz SAD-a specijalizirana za tehnologije redukcije šuma i kodiranja/kompresije audio i videosignala. Svoje tehnologije, od kojih su mnoge postale industrijski standardi, tvrtka licencira proizvođačima audio i videoopreme. Neke od poznatih tehnologija jesu: Dolby A/B/C/S-Type NR, sustav za redukciju šuma na analognim vrpcama i kazetama; Dolby Digital (poznat i kao

AC-3), format koji je popularizirao višekanalni audio (surround sound) u kinima i kućnim sustavima; Dolby E, sustav kodiranja koji se primjenjuje u profesionalnoj tehnici za optimiziran prijenos više tonskih kanala kroz infrastrukturu predviđenu za dva kanala.

Dolby, Ray M. ▶ američki izumitelj i poduzetnik (1933–2013). Diplomirao na Sveučilištu Stanford, a doktorirao na Cambridgeu. Autor je više od 50 patenata i mnogih tehničkih rješenja, od kojih najveći doseg imaju ona s području redukcije šuma, audiotehnike, videa i filma (→ Dolby).

Dolina sunca ▶ telenovela, emitirana na HTV-u 2009–10. u 210 epizoda; u produkciji Ring Multimedije. Postigla je gledanost od preko milijun gledatelja, donijevši veliku popularnost glavnim glumcima; nekoliko je puta i reprizirana. Shrvana tragičnom smrću supruga, mlada biokemičarka Eva Kralj skupi dovoljno snage da se uputi u gradić Jablanovo odjaviti njegov ured i pritom zamalo nastrada. Pitomi je krajolik oduševi na prvi pogled te odluči ondje započeti novi život, na zaprepaste nje gradonačelnice Julije Vitezović, koja je bila u tajnoj vezi s njezinim mužem. Scenarij D. Pečak Vuković i P. Hrupelj, redatelj supervizor B. Ivanda, redatelji N. Ivanda, D. Kušan, I. Juka, A. Tardozi, snimatelj M. Sablić, scenografija T. Lacko, montaža I. Živalj, M. A. Lubina, kreativni producent F. Fruk. Uloge: A. Vilenica, B. Gregorić Vejzović, B. Prpić Biffel, I. Herceg, R. Kurbaša, Z. Gračić, V. Babić.

Domaš, Jasminka ▶ novinarka, urednica i publicistica (1948). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Magistrirala iz biblijskog i suvremenog judaizma. Na RZ-u od 1973. Isprva redaktorica, zatim urednica emisija *Hrvati u susjednim zemljama* i *Hrvatima u europskim državama*. Autorica scenarija za dokumentarne TV filmove *Pravednici među narodima*, *Misija Hane Senoš*, *Logor Kampor na Rabu*. Kao suradnica Zaklade za vizualnu povijest holokausta S. Spielberga snimila je više od 250 dokumentarnih zapisa o žrtvama holokausta. Za HRT i židovske novine objavila je brojne tekstove. Autorica je i niza knjiga (*Obitelj*, *Biblijske priče*, *Nebo na Zemlji*), od kojih su neke prevedene.

Dom HRT-a ▶ sjedište HRT-a, kompleks zgrada na Prisavlju u Zagrebu, gdje se odvija ukupna djelatnost javnog servisa. Nedostatak studijskoga i drugoga radnog prostora ograničavao je razvoj RZ-a od osnutka, a nakon početka emitiranja TVZ-a 1956. stanje postaje kritično. Nakon odluke Skupštine grada Zagreba o dodjeli lokacije uz sjevernu obalu Save u Trnju, 1961. raspisan je natječaj za idejni projekt nove zgrade. Pogoni RTZ-a tad su bili razasuti na devet lokacija u Zagrebu, transportni troškovi i najamnine iznosili su preko 30 milijuna tadašnjih dinara godišnje. U zimi 1965. održano je stručno savjetovanje o gradnji buduće zgrade, na kojem je uz mnogo domaćih sudjelovalo je i dvadesetak europskih stručnjaka. Vodio ga je savjetnik generalnog direktora RTZ-a I. Bojanića za tehniku R. Galić, jedan od pokretača izgradnje Doma. Razrad-

DOM HRT-a na zagrebačkom Prisavlju

ba programa i projektiranje nastavljeno su 1966–67, a 1968. dovršen je investicijski program. Do kraja 1971. osiguravala su se financijska sredstva za prvu, najopsežniju fazu gradnje, radilo se na dovršenju projekata te na rješavanju imovinsko-pravnih pitanja za pripremu gradilišta. Zbog smjene čelništva RTZ-a 1972 (nakon Hrvatskoga proljeća) došlo je do dužeg zastoja; tek početkom travnja 1975. položen je temeljni kamen, a građevinska dozvola izdana 15. III. 1977. Prvi su korisnici privremeno uređenoga dijela nedovršene zgrade bili sportski izvjestitelji s Univerzijade u Zagrebu 1987. Prema reduciranim projektima objekt je prenamijenjen samo za potrebe TVZ-a, u koji se useljava 1989. God. 1993. odlučeno je da se na Prisavlje premjesti i HR, a emitiranje svih triju programa HR-a i Radio Sljemena s Prisavlja počelo je 15. II. 1995. Istodobno je počela gradnja velikih studija u sklopu treće zgrade kompleksa Doma HRT-a (objekt B-30), koji su pod imenima A. Martija, Z. Bajsića i A. Miladinova otvoreni 2005, na 79. objelnicu HR-a i 49. HTV-a.

dominantni medij (vodeći medij) ▶ medij kojemu se u određenoj povijesnoj fazi razvoja masovnih komunikacija pripisuje glavna uloga u konstituiranju javnosti i društvenoga komuniciranja. Od 1920-ih do 1940-ih to je bio radio, od 1950-ih do početka 21. st. televizija, a zatim dominantni medij postaje internet.

Domitrović, Hrvoje ▶ inženjer i projektant akustike (1959). Diplomirao i doktorirao na Fakultetu elektrotehnike i računarstva u Zagrebu, gdje je od 1991. i zaposlen, od 2012. kao redoviti profesor. Područje njegova rada pokriva elektroakustiku, prostornu akustiku, digitalnu radiodifuziju zvuka i dr. Na RZ-u 1986–91. glavni inženjer zadužen za uvođenje digitalne audiotehnike u radiodifuziju zvuka. Vodio projekt uvođenja RDS-a na HR-u. Kao akustičar suautor je i projekta akustičkog uređenja Studija Bajsić HRT-a. Glavni projektant niza akustičkih projekata i voditelj projekta auralizacijskog laboratorija za virtualna zvučna polja i zvukobraz (*soundscape*). Jedan je od četiri pokretača i osnivača Hrvatske sekcije AES-a te njezin predsjednik 1997–2000. Dobitnik je godišnje nagrade za tehniku HR-a 1991. te nagrade AES-a za popularizaciju struke 2007. Član je više znanstvenih i stručnih udruga, npr. EAA-e (European Acoustical Association) i Akademije tehničkih znanosti Hrvatske. Predsjednik je tehničkog odbora E-TO 100 (Audio, video i multimedijski sustavi) pri Hrvatskom zavodu za norme.

Domitrović, Velimir ▶ scenograf (1947–2014). Na TVZ-u od 1968. kao scenograf u Obrazovnom, Dramskom, Dječjem i ostalim programima; istodobno radio na filmu i u kazalištu. Suradivao je s nizom redatelja (Ž. Belić, M. Fanelli, E. Galić, B. Gamulin, K. Golik, J. Menzel, L. Nola, G. Paro, M. Puhlovski, S. Tribuson, B. Viočić). Kazališni kritičari proglasili su ga kazališnim scenogra-

fom sezone 1980–81; dobitnik je Zlatne arene za scenografiju filma *Tri muškarca Melite Žganjer* (1998). Izdvajaju mu se TV filmovi i serije *Lov* (1973), *Nepokoreni grad* (1980–81), *Ispit zrelosti* (1989), *Tudinac* (1989), *Dvije ljubavi* (1990), *Mor* (1991), *Mrtva točka* (1995), *Posebna vožnja* (1995), *Smogovci u ratu* (1996), *Naši i vaši* (2001–02), *Odmori se, zaslužio si* (2006–10).

dopisnik ▶ novinar koji redovito šalje vijesti, izvješća i analize mediju koji se nalazi u drugom gradu ili drugoj državi. Dopisnici u inozemstvu mogu biti upućeni privremeno, da bi popratili neki događaj, a mogu biti delegirani na određeno, u pravilu višegodišnje razdoblje, za što im je potrebna akreditacija pri državi ili organizaciji u koju su upućeni. Dopisnici nisu novinari-specijalisti, nego prate, analiziraju i komentiraju sve bitne događaje, od politike i kulture do zabave i sporta. Geografski udaljen ogranak medija iz kojega se dopisnik javlja naziva se dopisništvo. Tako HRT ima sjedište u Zagrebu, a dopisništva u svim većim hrvatskim gradovima te u nekoliko stranih država i međunarodnih zajednica. Poseban je tip dopisnika → ratni izvjestitelj, odnosno reporter koji izvještava s ratišta.

Branimir DOPUĐA

Dopuđa, Branimir ▶ novinar i urednik (1947). Od 1974. na TVZ-u. Urednik jugoslavenske razmjene vijesti IP-a do 1980, zatim uređivao *TV Dnevnik 2* i emisiju *Jučer, danas, sutra*; 1988–96. urednik središnjega *Dnevnika*. Bio pomoćnik urednika, a 2000. vršitelj dužnosti urednika Informativnog programa. Od 2003. prvi urednik satelitskoga programa HRT-a *Slika Hrvatske*, namijenjenoga Hrvatima izvan domovine. Dobitnik nagrade HRT-a za životno djelo Ivan Šibl 2002. Za Domovinskoga rata poznat po odjavi *Dnevnika*: "Pozdrav hrvatskim braniteljima, ma gdje bili!"

Dora ▶ glazbeno natjecanje u organizaciji HRT-a na kojem se telefonskim glasovanjem bira pjesma koja zastupa Hrvatsku na → Eurosongu. Naziv je dobila po skladateljici Dori Pejačević. Projekt je inicirala i u početku vodila K.

DORA, pobjednici natjecanja 2009, Igor Cukrov i Andrea Šušnjara

Urličić. Pobjedom se, uz odlazak na Eurosong, dobiva i statua I. Propadala. Prvi put održana je 1992. pod nazivom Crovizija, no zbog problema pristupanja EBU-u Hrvatska se te godine nije natjecala. Ime Dora prvi se put koristilo 1995, a posljednji je put natjecanje održano 2011. Nakon toga predstavnike na Eurosongu određuje HRT (2012–13. i 2016). Odlukom HRT-a Hrvatska nije sudjelovala na Eurosongu 2014. i 2015.

Dorichich, Annamaria ▶ glazbena urednica (1952). Diplomirala na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Od 1983. do umirovljenja 2009. urednica u redakciji ozbiljne glazbe Programa za kulturu HTV-a. Ostvarila je brojne emisije, osobito s portretima hrvatskih reproduktivnih glazbenih umjetnika.

Dosije ▶ igrana TV serija, prikazana na TVZ-u u četiri epizode 1986. Prva kriminalistička serija TVZ-a, tematizirala je, u epizodama *Otac, Pad, Pečatnjak* i *Srebrni pir*, psihološku i egzistencijalnu situaciju koja je pojedinca dovodila do zločina. Scenaristica je bila Z. Dirnbach, redateljica Lj. Jojić, snimatelj D. Ruljančić, a montažerka V. Sulejmanpašić. Uloge: K. Šarić, P.

Petrović, K. Velkovska, K. Pajić, B. Smiljanić, Š. Guberina, P. Carsten, I. Gregurević, Z. Odak, R. Polič, Z. Torjanac i dr.

DOSIJE, Zvonko Torjanac, Franjo Majetić i Dejan Aćimović

Doviđenja u Nuštru ▶ radiodrama Gorana Tribusona, praižvedena na HR-u 31. III. 1994. Redateljica R. Mesa-rić, uloge: G. Grgić, B. Mirković, S. Brankov, Lj. Zeče- vić, K. Zidarić, D. Meštović, M. Budiščak, B. Miholje- vić, I. Apelt, S. Lasta. U potrazi za djedom dječak, ga- starbajtersko dijete bez prave roditeljske pažnje, usred Domovinskog rata stiže u Slavoniju. U razigranim scena- ma nižu se brojne tople i tragikomične situacije u ko- jima sudjeluju svi sudionici bojišnice (ratnici, novinari, šverceri, policajci). U liku djeda-ratnika dječak okončava potragu za korijenima.

Dovranić, Darko ▶ novinar, urednik i redatelj (1955). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na RTZ-u od 1985. u *Zagrebačkoj panorami*, tijekom Do- movinskoga rata izvjestitelj iz istočne i zapadne Sla- vonije, a od 1994. u Dokumentarnom programu, gdje je ostvario više od 100 naslova. Jedan od najplodnijih dokumentarista HTV-a posljednjih godina. Najveći dio njegova opusa posvećen je Domovinskomu ratu, a ra- dio je i političke dokumentarce o raspadu Jugoslavije i haškim suđenjima te često obrađivao teme povezane s morem i planinom Velebit. Među serijama se ističu *Olovne godine*, koje tematiziraju komunističku represiju nad Hrvatima u Jugoslaviji. Jedan je od osnivača udru- ge Zbora ratnih izvjestitelja HRT-a (2011).

dozvuk → odjek

Drach, Vanja ▶ glumac (1932–2009). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Uz kazališne ostvario je i mnogo- brojne uloge u programima RTZ-a/HTV-a, nastupa- jući u TV serijama i dramama (*Zlatni mladić, Kapelski kresovi, U registraturi, Dirigenti i mužiški, Punom parom, Poglavlja iz života Augusta Šenoa, Kanarinčeva ljubovca, Novinarstvo u Tennesseeu, Branitelj po službenoj dužnosti, Ulica bez izlaza, Saveznice, Ifigenija u Aulidi, Goran*), a osobito u radiodramama i radijskim emisijama poezije.

Vanja DRACH u TV drami Ivana Hetricha *Okreni leđa vjetru*, 1972.

Dobitnik je mnogobrojnih nagrada, među ostalima, nagrade Vladimir Nazor za životno djelo 2005.

Dragišić, Miloš ▶ novinar i urednik (1925–2005). Završio Visoku privrednu školu. Na RZ-u od 1950. kao novinar i reporter. Bio je urednik *Zagrebačkog dnevnika* na Radio Sljemenu i urednik Unutrašnjopolitičke redakcije I. programa RZ-a, a karijeru je završio kao urednik dnevnih informativnih emisija.

Drag mi je Platon ▶ emisija o znanosti, emitira se na I. programu HR-a od 1992. Cilj joj je da raznoliko slušateljstvo zainteresira za širok spektar znanstvenih područja, od prirodnih do društvenih. Urednica i voditeljica emisije je B. Jergović.

Dragojević, Danijel ▶ pjesnik, esejist i urednik (1934). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na III. programu RZ-a radio od 1967. do umirovljenja 2010. Bio je jedan od najvažnijih urednika u povijesti toga programa; s A. Matijaševićem i R. Vinceom sastavio je shemu njegova cjelodnevnog emitiranja, a pokrenuo je i uređivao emisije o kulturi (*Razgovori u ateljeu*, poslije *Iskustva u razgovoru*, *Poezija naglas*, *Dnevnici i pisma*, *Bibliovizor*). Jedan od najistaknutijih hrvatskih pjesnika druge polovice 20. i početka 21. st. (*Kornjača i drugi predjeli*, 1961; *Nevrijeme i drugo*, 1968; *Četvrta životinja*, 1972; *Prirodopis*, 1974; *Razdoblje karbona*, 1981; *Rasuti teret*, 1985; *Zvezdarnica*, 1994; *Cvjetni trg*, 1994; *Hodanje uz prugu*, 1997; *Žamor*, 2004; *Negdje*, 2013), a pisao je i eseje i kritike o likovnoj umjetnosti, prozi i pjesništvu. Dobio je mnoge nagrade, među ostalima, nagradu Vladimir Nazor 1981, Goranov vijenac 1992. te *Vjesnikovu* nagradu Ivan Goran Kovačić 2005.

dramaturg ▶ osoba koja odabire naslove, kreira programski sadržaj i stvara temeljni umjetnički profil repertoara u kazalištu, na radiju i televiziji. Karika je između scenarista i redatelja u stvaralačkom procesu pisanja scenarija, kazališnih tekstova, radiodramskih formi te sadržaja za djecu i mlade. Na HRT-u dramaturzi su urednici radijskih, igranofilmskih i serijskih sadržaja, pišu scenarije za djecu i mlade te uređuju zabavne sadržaje. Kao dramaturzi na RTZ-u/HRT-u su, među ostalima djelovali N. Vončina, Z. Dirnbach, I. Ivanac, T. Lalin, I. Štivičić, D. Kekanović, D. Jelačić-Bužimski.

dramske serije JRT-a ▶ Financijski i tehnički najzahtjevniji TV projekti koje su stoga, kao najveće televizije JRT-a, najviše producirale RTZ i RTV Beograd (RTB). Dramske igrane TV serije unutar nekadašnjega JRT-a žanrovski je teško odvojiti od dječjih i humorističnih serija, jer se neke od najuspjelijih dramskih serija tradicionalno opisuju kao dječje (npr. *Salaš u Malom Ritu*), a druge kao humoristične (*Naše malo misto*, *Prosjaci i sinovi*, *Vruć vetar* i dr.). Ambiciozne dramske

serije javljaju se potkraj 1960-ih, u čemu neosporno prvenstvo ima TVZ, napose serijama *Sumorna jesen*, *Kuda idu divlje svinje*, *Naše malo misto*, *Prosjaci i sinovi*, *U registraturi*, *Gruntovčani*, koje pokazuju umjetnički potencijal forme, uvelike anticipirajući trendove kakvi su se na američkim komercijalnim televizijama pojavili tek početkom 21. st. Iako je ostalo uvriježeno mišljenje kako je beogradska televizija bila specijalist za "smiješne", a zagrebačka za "ozbiljne" serije, među najuspjelijim su dramskim serijama TVZ-a i one humoristične, kao *Naše malo misto*, *Gruntovčani*, *Prosjaci i sinovi*. Iznimno uspjela i popularna dramska serija (dobrim dijelom i humoristična) RTB-a 1970-ih bila je *Grlom u jagode* (1975), scenarista S. Karanovića i R. Grlića i redatelja S. Karanovića (10 epizoda; i igrani film *Jagode u grlu*, 1985), a i brojne druge dramske serije RTB-a humorističnoga su karaktera (npr. *Vruć vetar*, 1980, 10 epizoda, scenaristi S. i Lj. Pavić, redatelj A. Đorđević). Iznimno popularne bile su dramske akcijske serije scenarista D. Markovića i redatelja A. Đorđevića *Otpisani* (1974, 13 epizoda) i *Povratak otpisanih* (1976–77, 13 epizoda), kao i *Salaš u Malom Ritu* (1975, 13 epizoda, prema scenariju A. Diklića, u režiji B. Bauera). Najuspjelija igrana TV serija RTB-a 1980-ih

Mladen Crnobrnja i Fabijan Šovagović u TV seriji *Kuda idu divlje svinje*

bila je *Sivi dom* (1986, 12 epizoda) scenarista G. Mihića i redatelja D. Bajića, inovativna i mračna drama za mlade, o kazneno-popravnom domu. U drugoj polovici 1980-ih RTB je, u duhu rastućega ultranacionalizma, planirao tri dotad najskuplje serije JRT-a: *Vuk Karadžić*, *Seobe* i *Sveti Sava*, od kojih je završena samo prva, *Vuk Karadžić* (1987, 16 epizoda) scenarista M. Vitezovića i redatelja Đ. Kadrijevića. Prva dramska serija RTV Sarajevo bila je *Karadoz* (1969–71, 10 epizoda) scenarista R. Demirdžića i J. Korenića i redatelja J. Korenića i A. Jevđevića. Jevđević je, kao središnja autorska ličnost sarajevske televizije, bio scenarist i redatelj njezinih dviju ambicioznih produkcija, dramskih serija *Porobdžije* (1976, sedam epizoda; suscenarist S. Čorović) i *Kože* (1982, šest epizoda; prema djelu H. Hume, suscenarist U. Kovačević). Ostale televizije nekadašnjeg JRT-a zbog skromnijih resursa uglavnom su snimale pojedinačne TV drame ili miniserije, poput miniserije RTV Ljubljana *Primož Trubar* scenarista D. Jančara i redatelja A. Stojana (1986, četiri epizode). Najzahtjevniji je i najuspjeliji dramski proizvod RTV Titograd dramska serija humorističnoga karaktera *Dekna još nije umrla, a ka' će, ne znamo* (1988–89, 10 epizoda) scenarista i redatelja Ž. Nikolića, jedan od posljednjih dramskih projekata JRT-a. Sve navedene dramske serije repriziraju se gotovo redovito, što potvrđuje postavku da su dramske serije umjetnički vrhunac i najdugotrajniji TV proizvod.

dramski program ► programski sadržaji za radijske i TV kanale; produkcija radijskih i TV drama te igranih serija, srednjometražnih i dugometražnih TV filmova u vlastitoj proizvodnji ili koprodukciji. Prvi natječaj u Hrvatskoj za radiodramu raspisan je 1926, nakon čega je 7. IV. 1927. na RZ-u emitirana prva hrvatska radiodrama *Vatra* I. Šrepela. Prijenos *Dubrovačke trilogije* I. Vojnovića na njemačkom jeziku, s Radio Beča, ostvaren je 1928, a *Ekvinocija* 1929. Međunarodnu vrijednost hrvatske radiodrame potvrdio je Z. Bajsić radiodramom *Mekana proljetna zemlja*, izvedenom 1959. na BBC-ju. Dramski program RZ-a osnovan je 1964, a prvi urednik B. Hećimović vodio ga je do 1971. To se razdoblje drži zlatnim godinama hrvatske radiodrame, kad se na radiju emi-

Snimanje radiodrame u studiju HR-a

tiraju nagrađivana djela Z. Bajsića, V. Kuzmanovića, I. Ivanca, I. Slamniga, S. Novaka, I. Vrkljan, A. Šoljana, P. Šegedina i dr. Bajsićevim djelom *Zbogom* (1968) počelo je tzv. dokumentarističko razdoblje dramskoga programa (→ feature). Slijedile su brojne izvedbe i niz prijevoda hrvatskih radiodrama, a mnoge su ušle i u inozemne antologije. Radiodrama *Čovjek koji je spasio Nizozemsku* A. Šoljana prevedena je na 14 jezika. Među nizom priznanja izdvajaju se prva nagrada Z. Bajsiću za radiodramu *Prijatelji* u Berlinu (1968), Prix Italia (1973) Z. Bajsiću, M. Kučišu i M. Jurjeviću za dokumentarnu emisiju *Ad libitum*, posebna nagrada UNESCO-a na Prix Futura u Berlinu M. Rutiću i V. Gospodnetiću za feature *Ljudski zrak* (1981) te prva nagrada na istom natjecanju za *Vikend*. Z. Bajsić i A. Šoljan dobili su najviše priznanje za radiodramu *Čovjek koji je spasio Nizozemsku*

Ljubo Kapor, Špiro Guberina i Boris Buzančić u TV seriji *Velo misto*

(Prix Futura, Berlin 1985), a za najbolje djelo u cjelini na III. Morishige Avard International Audio-Drama Contestu u Tokyju nagrađeni su M. Rutić, T. Glowatzky, B. Mahovlić i D. Rocco za feature *Zagrebačke vedute – Jelačić plac*. Na Prix Futura u Berlinu M. Rutić i V. Gospodnetić za feature *Ples mrtvaca* dobili su 1993. srebrnu plaketu, a 2002. Grand Prix Italia, najviše priznanje za igranu radiodramu *Cigla* dobili su F. Šovagović i V. Vrhovnik. Dramski program pokrenuo je 1996. Međunarodni festival igrane i dokumentarne radiodrame Prix Marulić – starim tekstovima u pohode u Hvaru. Dramski program godišnje je proizvodio između 200 do 300 premijera za emisije *Radio igra*, *Radio roman*, *Dokumentarna radio drama*, *Radio scena*, *Radio drama*, *Radio atelje*, *Radio igra za djecu i mlade*, *Kutić poezije*, *Male forme*, *Panoptikum*, *Radio napetica*, *Fantastika u radio drami*, *Etno fantastika*, *Ars Acustica* i *Portret umjetnika u drami*. – Dramski program HTV-a okuplja autore i druge programske suradnike koji se bave produkcijom TV drama, srednjometražnih i dugometražnih TV filmova i TV dramskih serija te koprodukcijom dugometražnih igranih filmova. Prve dvije hrvatske TV drame *Kota 229* (K. Novosela u režiji M. Fanellija) te *Kontrolor neba* (K. Novosela u režiji I. Hetricha), proizvedene su 1958, a zlatnim se godinama drže 1970-e i 1980-e. Nakon serije → *Sumorna jesen* redatelja Z. Bajsića i scenarista I. Šibla (1969) nastaju mnoge antologijske TV serije (→ *Kuda idu divlje svinje*, → *Naše malo misto*, → *Prosjaci i sinovi*, → *Gruntovčani*, → *U registraturi*, → *Kapelski kresovi*, → *Velo misto*, → *Kiklop*, → *Putovanje u Vučjak*, → *Duga mračna noć*, → *Počivali u miru*, → *Crno-bijeli svijet*), kao i mnogobrojne drame (npr. *Razmeda* i *Pucanj* K. Golika). Među opsežnijim su novijim projektima humoristične serije → *Odmori se, zaslužio si* (scenarij S. i G. Tribuson, redatelji S. Tribuson i N. Hitrec) te → *Stipe u gostima* (scenarij O. Sviličić prema ideji J. Živalj Božinovske i O. Sviličića). Za program je radio veliki broj umjetnika, urednika, scenarista i redatelja (Z. Dirnbach, I. Ivanac, I. Štivičić, N. Fabrio, I. Hetrich, D. Kekanović, E. Galić, J. Marušić, B. Ivanda, A. Vrdoljak, D. Jelačić Bužimski). Uz osnovnu djelatnost povremeno se pripremaju i uređuju izdanja knjiga u *Biblioteci Hrvatski radio*, izdaju nosači zvuka (*Radio Bisernica*) radiodramskih obradba klasičnih djela za djecu i odrasle te organiziraju povremena javna slušanja radiodrama u ciklusu *Radioaktivnih slušaonica* za djecu i mlade. Od 2013. sjedinjeni su Dramski program HR-a i Dramski program HTV-a u jedinstveni produkcijski odjel Drama, rukovoditeljica kojega je od 2016. N. Madunić Barišić.

Draštata, Daniela ▶ novinarka i urednica (1973). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Novinarstvom se profesionalno počela baviti 1993. u Informativnom programu HTV-a. Specijalizirala se za pitanja ljudskih prava i nacionalnih manjina. Od 1994. uređuje i vodi multinacionalni magazin *Prizma*, od 2002. vodi Redakciju za nacionalne manjine, iselje-

ništvo i civilno društvo, a od 2003. međunarodne multikulturalne dokumentarne serijale unutar EBU-a kao urednica i scenaristica. Ciklusi *City Folk*, *Muslimani u Europi* te *Sinovi i očevi* emitirani su u dvadesetak zemalja. Među nagrađivanim su joj dokumentarni filmovi *Pet*, *Tjeskoba*, *Žena zmaj*, *Boje nevidljivog*, *Čušpajz*, *Selim Big Boss Velagić*. Izvršna je producentica EBU-ovih serija *Romi u Europi*, *Glasovi straha* te *Inside Offside*.

Dražić, Oliver ▶ urednik i novinar (1956). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Novinar i urednik emisije *Zagrebačka panorama* TVZ-a, ratni izvjestitelj HTV-a, urednik *Vijesti*, saborski izvjestitelj, novinar i urednik u producentskim kućama Mreža i Europa Press Produkcija, reporter emisije *Globalno sijelo*, urednik Informativnog programa HTV-a te urednik dnevnih informativnih emisija HTV-a, 2003–13. urednik *Podnevnog dnevnika*, 2014. izvršni urednik u IMS-u, a od 2015. izvršni urednik *Dnevnika* HRT-a. Napisao interni priručnik za TV novinare HTV-a (2008). Dobio 1998. nagradu HND-a Marija Jurić Zagorka u kategoriji za TV vijest-izvještaj. Predavao novinarstvo na visokoškolskim ustanovama.

Dretar, Davor (Drele) ▶ voditelj, pjevač i TV glumac (1966). Osnivač glazbenog sastava Dreletronic. Od 1997. do 2014. radio na Narodnom radiju kao voditelj jutarnjega programa. Na RTL-u voditelj kulinarskog showa *Tri, dva, jedan – peci!* 2013. te glazbene emisije *Hrvatski broj 1* 2014, od kad vodi kviz *Pet na pet*. Gostovao kao glumac u humorističnim serijama *Stipe u gostima*, *Bitange i princeze* te *Zauvijek susjedi*. Na Varaždinskoj televiziji 2007. u sklopu *Špancirfesta*, s voditeljem K. Petrovićem ušao u Guinnessovu knjigu rekorda najdužim vođenjem talk showa (35 sati i 16 minuta). Bio voditelj reality showa *Farma Nove TV* 2008–10, nastupao u HRT-ovu zabavnom showu *Zvijezde pjevaju* 2009.

Dr. Franjo Tuđman – imamo Hrvatsku! ▶ dokumentarni film (1992) Scenarist i redatelj O. Kosovac povodom prve obljetnice priznanja Hrvatske realizirao je prvu filmsku biografiju F. Tuđmana. Prvi dio Tuđmanova života prikazan je kroz brojne arhivske snimke i razgovore s njim. Nadalje obrađuje povijesne procese koji su prethodili raspadu Jugoslavije te Tuđmanovu ulogu u zbivanjima koja su dovela do stvaranja samostalne Hrvatske i njezine obrane. Istraživač i suradnik na scenariju bio je N. Lovčević, snimatelji M. Perušina, O. Zake i S. Segarić, a montažeri T. Bohović i M. Kremenić.

Drinovac, Darko ▶ snimatelj i redatelj (1973). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Direktor fotografije igranih filmova i dramskih TV serija te redatelj glazbenih i promidžbenih spotova. Snimio igrane filmove *Pet minuta nježnosti*, *Život sa žoharima* (S. Ćurić), *Mrtvi kutovi*, *Fleke* (A. Tardozi), *Belvedere* (A. Imamović), *Djeca jeseni* (G. Rukavina), *Simon Čudotvorac* (P. Orešković) i dram-

ske TV serije *Loza* (D. Pleić, G. Rukavina), *Stipe u gostima*. (D. Žarković, I. Filakovity), *Glas naroda* (D. Žarković). Režirao dvije sezone talk showa *Latinica*. Dobitnik Porina za režiju glazbenog spota za pjesmu *Hipnotiziran* D. Dvornika 2009, nagrade za najbolju fotografiju na South-East European Film Festivalu u Parizu i na Kimera International FF u Italiji za film *Belvedere* 2011, snimateljske nagrade Nikola Tanhofer za film *Simon čudotvorac* 2015.

DRM ▶ 1. (akr. od engl. Digital Rights Management) → digitalno upravljanje pravima. 2. (akr. od engl. Digital Radio Mondiale) → digitalni radio.

Đurica DROBAC

Drobac, Đurica ▶ novinar i urednik (1968). Diplomirao na Ekonomskom fakultetu u Dubrovniku. Od 1994. novinar u HTV-ovu dopisništvu u Dubrovniku, od 1997. u Gospodarstvenoj redakciji IP-a, kojega je i urednik 2002–07, 2009–11. Vodio i uređivao tjednu mozaičnu emisiju *Svakodnevice* te magazin *Krupni plan*, pretežno o turizmu i prometu. Autor dokumentarnog filma *Dalmatina* o autocesti Zagreb–Split. Rukovoditelj odjela Regionalni program IP-a 2011–13, kad pokreće *Regionalni dnevnik* HTV-a. Od 2005. do 2016. urednik i voditelj *Dnevnika* HTV-a.

dron (engl.) → bespilotna letjelica

Drugi format ▶ emisija za kulturu, emitirala se na HTV-u 2005–15. U jedanaest sezona kroz studijske razgovore obrađivala je široko područje kulturnih,

društvenih i antropoloških tema i fenomena te ugostila brojne svjetske umjetnike, književnike, dizajnere, arhitekta i mislioce (A. Finkelkraut, J. Nesbø, K. Rashid, S. Fujimoto, P. Nadas, A. Oz, T. Ali, D. Harvey, J. W. T. Mitchell, C. Derkon, R. M. Edsel, J. Fabre, R. Riemen, N. Poulton, C. Nooteboom i dr.). D. Martinis je 2010. u emisiji izveo performans *DM talks to DM*, koji se nalazi u stalnom postavu Muzeja suvremene umjetnosti u Zagrebu. Urednica je bila V. Kolarović, novinarsku ekipu činili su N. Vukas Stanojkovski, K. Foretić, L. Špiranec, A. Prpić i dr., redatelj je bio V. Knežević.

Drugi plan ▶ neovisna TV produkcijska tvrtka, osnovana 2004. Za HRT je kao vanjski producent proizvela pola sezone showa *Večeras s Joškom Lokasom* (2004), kriminalističku seriju *Mamutica* (2008–10), kulinarsku emisiju *Kod Ane* (2009–11) i dramsku seriju *Loza* (2011). Za RTL su proizveli dvije sezone serije *Dvornikovi*, docusoap *Policajska patrola Split*, a za Novu TV zabavnu emisiju *Pet minuta slave*, seriju *Operaciju Kajman* i dr.

Drugi program HR-a ▶ radijski kanal HRT-a; emitirati je počeo u travnju 1964. kao drugi kanal RZ-a od 7,00 do 19,30 sati (u večernjim je satima na istoj mreži emitiran III. program). Pokrenut je kao "ležerniji" program s mozaičnim, zabavnim emisijama uživo, javljanjima s terena, kontakt emisijama i povratnim informacijama slušatelja, po uzoru i u suradnji s europskim radijskim kanalima ako što su Radio Luxemburg i Radio Monte Carlo. Prepoznatljiv je postao po emisijama *Radio Jadran*, *Taksi za Babilon* (V. Šiljak, Z. Zmazek, D. Silobričić), *Crvena Jabuka* i *25. sat* (P. Vukelić), *Sunčani sat* (Z. Đurin), *Eppur si muove* (A. Uvodić), *Meridijan 16* (D. Grin), *Zeleni megaherc* (V. Šiljak, B. Vondraček, M. Mihaljević,

S. Šarunić), *Sportski mikrofon* (I. Jurišić), *Porodica Veselić* (I. Gavrilović), *Pod starim i novim krovovima* (D. Britvić), *Susreti i poznanstva* (I. Ostoja). Cjelodnevno emitira od 15. V. 1989, kad je III. program dobio svoju frekvenciju, a V. Šiljak sa suradnicima osmišljava večernji program *Na drugom super*. Od 1995. emitira 24 sata, a 2013. postaje nacionalna radijska mreža mozaičnih zabavnih i sportskih sadržaja, govornih emisija koje prate dnevne događaje, kulturu, umjetnost i znanost, autorskih uradaka koji tematiziraju društveni život. Informativno medijski servis HRT-a uređuje *Novosti*, koje se emitiraju na puni sat i 30 minuta tijekom dana, a *Jutarnja kronika* preuzima se s I. programa. Brze i prometne informacije te izvješća Hrvatskoga autokluba prepoznatljivost su programa. Među najpopularnijim su emisijama satirična *Globotomija* (N. Čikara, voditelji M. Fodor i A. Tomović), tjedni talk show *Gladne uši* (Lj. Grgurić Grga), iz tjedna u tjedan s temama aktualnih događaja, zabavni talk show *Homo sapiens* (Ž. Ogrresta), u kojem gostuju osobe iz javnog života sa svojim životnim pričama, potom emisija o svemiru u hrvatskom radijskom prostoru *Andromeda* (T. Devčić), a specifičnost je programa povezanost s vozačima u prometu u *Konvoju* (D. Družinec Ricijaš). Okosnicu glazbenih sadržaja čine suvremena domaća i strana pop i rock glazba u autorskim emisijama različitih žanrova: *Zvezdana prašina* (D. Majnarić), *Dolcevita* i *Povratak u budućnost* (R. Mareković), *Aerosoul* i *Vrijeme vinila* (D. Medaković), *Dobrodošli u klub* (D. Šarović), *Svijet diskografije – HR top lista i Muzic pub* (Z. Turkalj), *Glazbeni megaherc* (R. Krupa), *ARC Top 40* (G. Pomerički). U projektu *HR demo klub* (Ž. Mesar) biraju se najbolji mladi bendovi, prenose se najvažnije glazbene priredbe (Porin, Eurosong i sl.) te najzanimljiviji festivali i koncerti. Dramska produkcija zastupljena je emisijom

DRUGI PROGRAM HR-a, voditelj Ljudevit Grgurić i Krešimir Dolencić kao gost emisije *Gladne uši*

KriK – krimić i komedija na Drugom (N. Madunić Barišić), koja se sastoji od *Panoptikuma* i *Napetice*. Značajno je i mjesto sporta; prenose se najvažnija natjecanja i nastupi hrvatskih sportaša i klubova u Europi i svijetu te utakmice Hrvatske nogometne lige: emisije *Sport i glazba* (Lj. Grgurić, K. Gotlin, L. Magdić, M. Šivak, T. Rožman Svedrović, S. Žiger Frljuk, L. Frančić) i *Sportski mikrofon* (K. Gotlin, N. Mikas), pregled sportskih događaja u *Sportskim minutama* te kratka izvješća kao dodatak *Novostima*. Glavna urednica J. Rilović.

Drugo lice ▶ politički talk show koji se emitirao na Novoj TV 2004–06. Urednik i voditelj P. Vlahov težio je političke i društvene teme prikazati kroz pogled svojih gostiju. Pritom se izdašno koristio i njihovim privatnim biografijama i kontroverzama te otkrivanjem tabua i provociranjem oštrih replika, koje su emisiju činile atraktivnom.

Družijanić, Danko ▶ novinar i urednik (1972). Diplomirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Novinarstvom se bavi od 1994, isprva u neovisnim TV redakcijama i projektima. Od 1996. suradnik u Sportskoj redakciji HTV-a, od 2000. u Informativnom programu vodio i uređivao niz dnevnih i tjednih informativnih emisija, voditelj i urednik središnjega *Dnevni-ka* 2001–08, kad je nakratko napustio novinarstvo i radio u privatnom sektoru. Od 2009. glasnogovornik HRT-a, potom ponovo voditelj i urednik dnevnih i tjednih emisija (*Proces*, *Tema dana*, *Fokus*, *Parallele*, posebne emisije).

Družinec Ricijaš, Dubravka ▶ novinarka i urednica (1960). Diplomirala na Fakultetu za defektologiju u Zagrebu. Od 1984. vanjska suradnica na RZ-u u emisijama *Zeleni megaherc*, *25. sat*, *Ve-vo-scrim*, od 1987. novinarka II. programa RZ-a. Osmislila i vodila emisije *Radio ne radio – svira ti radio* (s početkom cjelodnevnog emitiranja II. programa), *Prolazi sve osim sjećanja* (portretira više od 150 sugovornika), *Zločin i kazna* (u kojoj slušatelji komentiraju sudske presude), *Živjeti svoj život* (suvoditeljica s V. Šiljkom), *Konvoj* (od 1996, kontakt-emisija s prvim izravnim javljanjima “s ceste” iz telefonskih govornica, poslije mobitelima i preko društvenih mreža), *Halo, halo – ovdje Radio Zagreb* (ciklus u povodu 80. godina HR-a, 2006) i dr. Od 1998. urednica redakcije Prijepodnevnog programa, a od 2008. Dokumentarnog programa II. programa. Za Domovinskog rata izvještavala i dokumentirala ratna stradanja. Dobitnica nagrada HND-a Zlatno pero 1992, Marija Jurić Zagorka 2006, Velebitska degenija 2007. i dr.

državna radiotelevizija ▶ radiotelevizijska organizacija pod izravnim uredničkim nadzorom izvršne državne vlasti. U Europi je takav model bio značajka država

sovjetskoga bloka (tako je direktor Sovjetske radiotelevizije ujedno bio član vlade), danas ga je zadržala jedino Bjelorusija. Drži se obilježjem totalitarnih i nedemokratskih režima, a najvažnija joj je funkcija biti ideološko-propagandno oruđe državne politike. No i u većini zapadnoeuropskih demokratskih država to je bio početni način djelovanja radiodifuzije do transformacije u javni servis. Oslobođanje od izravne podčinjenosti državnoj vlasti išlo je postupno. Tako je francuski RTF prestao biti dijelom državne uprave 1959, a talijanski RAI, iako nije bio u sustavu državne uprave, tek je 1993. oslobođen izravnoga uredničkog utjecaja vodećih političkih stranaka. Britanski je BBC od preustroja 1927. pod nadzorom neovisnoga tijela, članove kojega imenuje vlada, ali im ne zapovijeda. Nakon II. svjetskog rata s vremenom su i druge zapadnoeuropske države preuzele takav način nadzora javne radiodifuzije; neke su nadzor povjerile radiotelevizijskim vijećima u kojima dio članova imenuju političke vlasti, a dio znanstvene, kulturne i strukovne ustanove te organizacije civilnoga društva. Zakonom o HRT-u iz lipnja 1990. uspostavljeno je Vijeće HRT-a, u kojem su od 19 članova 15 bili saborski zastupnici. Pretvaranje HRT-a iz državne u → javnu radioteleviziju ostvareno je Zakonom o HRT-u iz veljače 2001. Otad ni jednoga vijećnika ne imenuju izravno niti državna vlast niti političke stranke.

DSNG (akr. od engl. Digital Satellite News Gathering) → SNG

DTH (akr. od engl. Direct-To-Home) ▶ satelitsko emitiranje TV programa namijenjeno izravnomu prijemu u domovima korištenjem satelitskih prijamnika; koristi se i termin DBS (akr. od engl. Direct Broadcast Satellite). Može biti slobodno za gledanje (engl. Free-to-Air), a češće je namijenjeno samo korisnicima koji plaćaju (→ naplatna televizija) određene programe ili programske pakete, što se u digitalnom prijenosu postiže upotrebom sustava za kodiranje i korištenjem dekoderskih kartica kod korisnika usluge. U Hrvatskoj DTH za pružanje svojih usluga rabi više operatera (Hrvatski telekom, VIP, Totalna televizija).

dualni sustav ▶ model radiodifuzijskog sustava koji se sastoji od javnih i privatnih radijskih i TV tvrtki. U većini su se europskih zemalja radio, a poslije i televizija razvijali kao tvrtke u vlasništvu države i imale su zakonom dodijeljen monopol na radiodifuzijsku djelatnost. Državne RTV postupno su stjecale programsku, a donekle i statutarnu, kadrovsku, organizacijsku i poslovnu autonomiju, razvivši se u javne službe. Velika Britanija bila je prva europska zemlja koja je 1954. ukinula monopol javne radiodifuzije, pa je 1955. počela emitirati privatna televizija ITV (Independent Television). Razvoj satelitske tehnologije emitiranja od početka 1980-ih omogućio je distribuciju RTV signala znatno izvan nacionalnih granica te monopol učinio

zastarjelim i tehnički neprovedivim. Većina zapadno-europskih država monopol je počela ukidati potkraj 1980-ih, a direktiva europske komisije Televizija bez granica iz 1989. znatno je pospješila osnivanje privatnih RTV postaja. Posljednje su državni monopol ukinule skandinavske zemlje i Austrija, koja ga je zadržala do 1993. U SAD-u su i radijsku i TV djelatnost od početka obavljale privatne tvrtke, a država je zadržala samo zakonodavni nadzor radiodifuzijske i komunikacijske djelatnosti. Javna TV mreža PBS (Public Broadcasting Service) osnovana je tek 1969. U Hrvatskoj je privatni sektor ozakonjen 1994, ali je na nacionalnoj razini HRT zadržao radijski monopol do 1997 (kad počinju emitirati Narodni radio, Otvoreni radio i Hrvatski katolički radio), a TV monopol do svibnja 2000, kad je počela emitirati Nova TV.

Dubravec, Edda ▶ novinarka i urednica (1952). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Novinarka u *Vjesniku*, *Studiju* i *Večernjem listu*. Od 1986. urednica u Znanstvenom programu TVZ-a/HTV-a, uređivala serijal *Kulturna baština*, za koji je u suradnji s L. Marottijem kroz 30 godina snimila 400 nastavaka (2012. su nagrađeni poveljom Društva povjesničara umjetnosti Hrvatske za promicanje kulturne baštine). Glavna urednica Znanstvenoga programa 2007–12.

Dubrovačka televizija (akr. DuTv) ▶ TV postaja s koncesijom za digitalnu regiju D9 (Dubrovačko-neretvanska županija), emitira od 1. XII. 2005. Prva i jedina gradska televizija u Dubrovniku. Osnivač i prvi vlasnik D. Banović (glavni urednik i direktor). Program dnevno informira o aktualnostima iz društvenoga, kulturnog, političkog i sportskog života grada i županije uz vijesti iz zemlje i svijeta. Svi važniji događaji (otvaranje Feste sv. Vlaha, sjednice dubrovačkoga Gradskog vijeća te kulturne i sportske manifestacije) prenose se uživo. Njeguje se dubrovački govor, oživljava tradicija, a kulturno-povijesno naslijeđe Dubrovnika u fokusu je obrazovno-dokumentarnog programa. Informativni se program odvija kroz dnevne *Vijesti* i *Flash vijesti* te kroz tjedne emisije *Dubrovački tjednik* i *Kultur-info*. Politički se život analizira kroz tjednu emisiju *Jedan na jedan*, a obrazovno-dokumentarni program obuhvaća emisije *Tragom starine*, *Kuriozitati* i *Nove priče*. *Bumbeta* je emisija za mlade, a *Emershow* zabavno-humoristična. Aktualni su vlasnici T. i V. Banović (75%) te Ragusa d. d. (25%), glavni urednik i direktor T. Banović.

Dudić, Lazo ▶ novinar i urednik (1931–1992). Na RZ-u od 1956. Saborski izvjestitelj, reporter izravnih prijenosa, značajnih društvenih događaja, urednik dnevnih informativnih emisija. Urednik Unutrašnjopolitičke i privredne redakcije 1967–72, urednik Informativno-političkog programa do 1974. Glavni urednik RZ-a 1980–83, a do odlaska u mirovinu 1984. rukovodio odjelom Dopisništva.

Duga mračna noć ▶ igrana TV serija, prikazana na HTV-u u trinaest epizoda 2005, realizirana istodobno s dugometražnim igranim filmom 2004. u koprodukciji HRT-a i Mediteran filma. Radnjom smještena u godine uoči II. svjetskog rata, tijekom rata i u poraću, serija kroz sudbine pojedinih likova, Slavonije i cijeloga hrvatskog društva prati ondašnje dramatične političke i socijalne promjene i događaje. Središnji je lik mladić Ivo, koji rat dočekuje kao student te se uskoro priključuje partizanskomu pokretu ni ne sluteći na koji će mu način ratne godine te novi režim nakon završetka rata odrediti život. I film i serija postigli su velik uspjeh među kino i TV publikom. Film je na Festivalu u Puli osvojio Veliku zlatnu arenu za najbolji film te nagradu publike. Scenarij i režija A. Vrdoljak, kamera V. Vrdoljak, glazba I. Kuljerić, S. Leopold, scenografija D. Jeričević, I. Ivan, kostimografija I. Škomrlj, E. Ulip, Dž. Pecotić, montaža A. Kolombo, Z. Rihtar. Uloge: G. Višnjić, G. Navojec, K. Mikić, B. Dvornik, K. Bistović Darvaš, M. Köhn, M. Nadarević, T. Filipović, B. Svrtan, V. Matula, G. Grgić.

dugi val → elektromagnetski valovi

Duhovna misao ▶ emisija HR-a posvećena petominutnoj duhovnoj meditaciji, emitira se od siječnja 1991. U njoj kao autori sudjeluju predstavnici Katoličke, Srpske pravoslavne i Evangeličke crkve, Islamske zajednice, Židovske općine, Saveza baptističkih crkava te Reformirane, Evanđeoske i Adventističke crkve. Prvi urednik bio je V. Tadić, a prvi autor tekstova T. Trstenjak. Priprema je Redakcija religijskog programa HR-a, a uređuje B. Jančić.

Duić, Igor ▶ novinar i urednik (1980). Diplomirao na Hrvatskim studijima, a magistrirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Od 2000. na HTV-u novinar u Informativnom programu (tehnologija, znanost, obrazovanje, kultura) te u *Zagrebačkoj panorami*. Uređivao i vodio *Vijesti* i podnevni *Dnevnik*, usavršavao se kao edukator EBU-a na području javnih medijskih servisa te sudjelovao u uvođenju digitalne tehnologije u proizvodnju sadržaja IP-a. Od 2015. glavni urednik Novih medija HRT-a; za njegova uredništva redizajniran je portal hrt.hr, pokrenut portal te aplikacija za djecu Juhuhu.hrt.hr i obrazovni portal skolski.hr. Bio je voditelj projekta realizacije multimedijske usluge HRTi.

Dukić, Petar ▶ novinar i urednik (1941). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na TVZ-u/HTV-u od 1969, u Informativnom programu do 1990, potom do umirovljenja 2006. u Dokumentarnom programu radio ciklus putopisnih emisija *Lijepom našom*. Dobitnik godišnje nagrade HRT-a 2001.

Dulčić, Mihovil ▶ dijalektolog i akcentolog (1938). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na RZ-u zaposlen od 1970. kao šef spikerske, lektorske i inspi-

DUGA MRAČNA NOĆ, Goran Višnjić i Katarina Bistrović Darvaš

cijentske službe. Od 1971. lektor, od 1990. pročelnik odjela lektora i spikera. Svojim je predavanjima uvelike pridonio stvaranju kvalitetne lektorske službe, a utemeljenjem prve spikerske škole na RZ-u s V. Mahovlićem odgojio je naraštaje spikera. Prema radioemisiji *Govorimo hrvatski*, u kojoj je sudjelovao kao jedan od autora priloga, uredio je istoimenu knjigu jezičnih savjeta. Sa S. Težakom tri i pol godine uživo je na Radio Sljemenu realizirao tjednu emisiju *Hrvatski naš svagdašnji*. Kao akcentolog i dijalektolog radio na tridesetak TV drama i komedija.

Dumenčić, Zdravko ▶ tehničar (1948). Od 1971. zaposlen na RZ-u, od 1978. na odašiljaču Belje u RJ Odašiljači i veze (OIV). Za Domovinskoga rata rukovoditelj grupe objekata Osijek OIV-a; u suradnji s članovima grupe održao sustav radijskih i TV odašiljača te mikrovalnih veza u tom dijelu Hrvatske. Odlikovan Spomenicom Domovinskoga rata i spomen-medaljom Vukovar (1999).

DuMont, Allen B. ▶ američki poduzetnik i inženjer (1901–1965). Bio suradnik → L. De Foresta, 1931. osnovao vlastiti laboratorij, koji je do sredine 1930-ih postao vodeći američki proizvođač katodnih cijevi, a 1939. počeo je, prvi uopće, proizvodnju TV prijammika za kućnu upotrebu. Svoju prvu komercijalnu TV postaju osnovao je 1938, proširivši je 1942. u TV mrežu DuMont Television Network. Iako je to bila prva pra-

va američka TV mreža, nije izborila veći tržišni udio u konkurenciji s radijskim mrežama koje su se uspješno proširile na televiziju (CBS, NBC). Zaslužan je za tehničko usavršavanje katodne cijevi, a svojim je poduzetničkim interesima stekao epitet oca komercijalne televizije, zahvaljujući kojoj je postao i prvi milijunaš.

dupleks (žarg.) ▶ tehničko i programsko rješenje u kojem se u realizaciji emisije uživo spajaju dvije lokacije, npr. dva studija (voditelj se s nekim gostima nalazi u studiju u jednom gradu, a drugi gosti u studiju u drugom gradu). Najzahtjevnija realizacija dupleksa ostvaruje se kod izravnoga prijenosa koncerata u kojima izvođači istodobno nastupaju na dvije ili više udaljenih lokacija.

Dušanović, Milorad (Mićo) ▶

sportski novinar i urednik (1951). Od 1974. suradnik u Sportskom programu TVZ-a, 1990-ih urednik Sportskog programa HTV-a. Jedan od urednika programa *Za slobodu* 1991. Specijaliziran za tenis, vaterpolo i plivanje. Prenosio pobjednički meč tenisača G. Ivaniševića u Wimbledonu 2001. Sudjelovao u gotovo svim velikim projektima sportske redakcije (Mediterranske igre u Splitu, Zimske olimpijske igre u Sarajevu, Univerzijada u Zagrebu), autor emisije *Portugal* s Europskoga

DVADESET SLAVNIH, nastavak *Winetou*: Josip Bobi Marotti, Emil Glad, Nevenka Stipaničić, Špiro Guberina i Vanja Drach kao Winetou

nogometnog prvenstva 2004. Dobitnik je, među ostalim, nagrade TVZ-a za dokumentarni film o džudu 1977, nagrade Zlatno pero HND-a 1988, priznanja Svjetske udruge sportskih novinara (AIPS) na Olimpijskim igrama u Londonu 2012. te nagrade za životno djelo Hrvatskoga zbora sportskih novinara HND-a i HRT-a Ivan Šibl 2015.

24 sata ▶ središnja dnevna informativna emisija Nove TV, emitirana 2003–05. Formom, uređivačkom politikom i načinom interpretacije bliska koncepciji news showa. Posebnost emisije bila je jednogodišnja serija dnevnih komentara B. Vukšića 2003–04. Emisiju je koncipirao direktor programa B. Vukšić uz pomoć M. Manjkasa, a operativno su je uređivali M. Hrga i I. Ivančić. Nakon prelaska Nove TV u vlasništvo CME grupe emisija je 1. XII. 2005. zamijenjena *Dnevnikom Nove TV*.

Dvadeset slavnih ▶ dječja TV emisija, prikazivana na TVZ-u 1968–69. Humoristično je, i uz pjesme, prikazivala poznate likove iz hrvatske i svjetske književnosti (Odisej, Veli Jože, Taras Buljba, Petar Pan, Winnetou). Scenarist I. Kušan, redatelj T. Globočnik; glumili su J. B. Marotti, V. Drach, H. Buljan, E. Glad, S. Langerholz

i dr. Skladatelj i dirigent zabavnog orkestra, u posebnim odorama V. Ivankovića, bio je N. Kalogjera. Među pjevačima su bili V. Vukov, 4M, H. Hegedušić, S. Đ. Stanić i L. Percan. Ista je ekipa u većim primorskim gradovima 1969. realizirala ljetni program *Problema nema*.

Dva igrača s klupe ▶ dugometražni igrani film, nastao 2006. u HRT-ovoj koprodukciji s Interfilmom i Maj filmom. Komedija s elementima ratnog filma o dvoje odbojkaša – bivših vojnika na hrvatskoj, odnosno srpskoj strani, koje obavještajni sponzor umirovljenoga pukovnika odluči predstaviti pred haškim sudom kao dvoje nestalih ratnih svjedoka kako bi okrenuo spor u pukovnikovu korist. Režija i scenarij D. Šorak, glazba M. Matišić, snimatelj V. Vrdoljak, montaža V. Segarić, scenografija M. Ivezic, kostimografija D. Kristić-Pavković. Uloge: G. Navojec, B. Perić, T. Filipović, D. Lipovčan, R. Gjoni, N. Gačešić-Livaković, K. Pajić.

Dva u devet ▶ politički TV talk show, emitira se uživo na programu OTV-a (poslije Jabuka TV) od 1991, s povremenim prekidima. Najstarija emisija toga žanra u Hrvatskoj; uređivačka joj je intencija omogućiti različiti-

tim protagonistima političkoga života da pod jednakim uvjetima izlože svoja gledišta i na taj način pridonesu demokratizaciji javne scene. Urednik i voditelj R. Bolković.

DVB (akr. od engl. Digital Video Broadcasting) ► međunarodno dogovoren set otvorenih standarda za digitalnu televiziju, koji je prihvatio industrijski konzorcij s više od 270 članova te su ga publicirali → ETSI, → EBU, JTC i dr. DVB standardi koriste se za distribuciju TV i tonskih signala na različite načine: satelitskom (DVB-S, DVB-S2, DVB-SH), zemaljskom (DVB-T, DVB-T2, DVB-H), i kabelskom distribucijom (DVB-C, DVB-C2). Ti standardi definiraju fizičku razinu (engl. physical layer) i razinu podatkovne veze (engl. data link layer). Na fizičkoj razini uređaji komuniciraju preko SPI, SSI i ASI sučelja, a podatci se prenose u MPEG → kompresiji. Programi HRT-a emitiraju se u zemaljskoj distribuciji u DVB-T, a u satelitskoj distribuciji u DVB-S standardu.

DVD (akr. od engl. Digital Versatile Disc) → optičko pohranjivanje

Dvornik, Boris ► glumac (1939–2008). Jedan od najboljih hrvatskih filmskih glumaca i jedna od najvećih glumačkih zvijezda u bivšoj Jugoslaviji. Proslavio se već prvom filmskom ulogom u *Devetom krugu* (1960). Najčešće igrao tzv. ljude iz naroda, sklone humoru (*Martin u oblacima*, *Prekobrojna*, *Događaj*, *Bitka na Neretvi*, *U gori raste zelen bor*, *Lov na jelene*). Za glavne uloge u filmovima *Kad čuješ zvona* i *Most* 1969. te *Povratak*

Boris DVORNIK kao Dimnjačar u TV seriji *Kapelski kresovi*

1979. nagrađen je Zlatnom arenom na Pulskom festivalu. Kao kazališni glumac veliki uspjeh ostvario je u splitskom HNK-u, npr. u Tijardovičevim operetama *Splitski akvarel* i *Mala Floramy*. Podjednako uspješno glumio je i u brojnim TV dramama (*Čovik i arhitektura*, *Roko i Cicibela*, *Dva sanduka dinamita* i dr.) i serijama, uglavnom TVZ-a (*Ča smo na ovon svitu*, *Čovik i po*, *Svjetionik*, *Putovanje u Vučjak*), odnosno HRT-a (*Duga mračna noć*, *Ponos Ratkajevih*). Najširu popularnost stekao kao Roko Prč u seriji *Naše malo misto* (1970–71), partizan Dimnjačar u *Kapelskim kresovima* (1975–76) i Meštar u *Velom mistu* (1980–81). Zastupnik u Hrvatskom saboru 1992. Dobitnik nagrade Vladimir Nazor za životno djelo 1998. i brojnih drugih priznanja.

Dvorski, Vladimir ► inženjer i konstruktor (1939). Diplomirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Od 1957. tonski tehničar na RZ-u. Šef studija C u Radničkom domu 1966–68, potom šef reportažnih vozila na RZ-u, a od 1980. do umirovljenja 2000. šef mobilnih veza TVZ-a/HTV-a. U tom je razdoblju sudjelovao u realizaciji svih značajnih TV prijenosa. Konstruirao prvo radijsko reportažno vozilo za višekanalno tonsko snimanje.

DW (akr. od njem. Deutsche Welle – Njemački val) ► njemački međunarodni radijski, TV, satelitski i internetski servis u državnom vlasništvu. Središte su programa, namijenjena publici izvan Njemačke, vijesti iz Njemačke i Europe, informacije o Njemačkoj te emitiranje tečajeva njemačkoga jezika. Financira se isključivo doznakama savezne vlade, a godišnji proračun iznosi oko 280 milijuna eura (2014). Od ujedinjenja Njemačke sjedište se iz Kölna prebacilo u Bonn, gdje se proizvodi radijski program, a TV program proizvodi se u Berlinu. DW, koji je osnovan 1953. kao radijska postaja u sustavu zapadnonjemačkoga ARD-a, program je isprva emitirao preko kratkih valova, a od 2015. u Europi se emitira isključivo digitalnim signalom. TV program DW je počeo emitirati 1988. u Berlinu, najprije odašiljački, a od 1992. satelitski. Od 1995. TV program se emitira 24 sata na dan. DW je 1994. bio prvi njemački javni radiodifuzijski servis koji je pokrenuo vlastiti internetski portal. Nakon reorganizacije od 2003. ga čine tri neovisne podružnice: DW-RADIO (satelitski i digitalnim odašiljačima emitira program na 30 jezika), DW-TV (satelitski emitira TV program na četiri jezika: engleskom, njemačkom, španjolskom i arapskom) i DW-WORLD.DE (internetski servis dostupan na 30 jezika). U sastavu mu je i DW Akademie, međunarodna škola za obrazovanje medijskih kadrova. S planom povećanja TV programa na engleskom jeziku u lipnju 2015. pokrenut je TV kanal DW News, koji 24 sata na dan emitira isključivo na engleskom. Posljednjih godina DW smanjuje djelovanje u Europi, a širi ga u Africi i Aziji. U Bonnu i Berlinu zapošljava 3000 novinara i vanjskih suradnika iz više od 60 zemalja.

DŽ

Džidić, Lada ▶ novinarka i urednica (1957). Diplomirala na Filozofskom fakultetu te na ADU-u u Zagrebu. Od 1981. u Dokumentarno-feljtonističkom programu TVZ-a, isprva kao suradnica, potom scenaristica i urednica. Uređivala i vodila *Kulturni krajolik*, *Knjižnicu*, *Hrvatsku knjigu* i dr. Scenaristica više dokumentarnih emisija i serija (*Naličje pobjede – Bleiburg*, *Profesionalac*, *Velika pljačka biblioteke*, *TV aukcija*, *Zagonetni mit*, *Čovjek koji je živio kazalište*). Velik uspjeh postigla je originalnim konceptom dječjega kviza *Zlatko i detektivi*. Kao urednica programa za kulturu 2002–04. pokrenula brojne zapažene emisije (*Kult*, *Videodrom*, *Karte na stol*), potom urednica *Stranoga* (2007–09) te *Dramskoga programa* HTV-a (2009–11; *Filmomat*, *Zabranjeno smijanje*). Urednica emisije *Treća povijest* na HRT3.

Lada DŽIDIĆ

D

Đukić, Radivoje-Lola ▶ srpski kazališni, filmski i TV redatelj i scenarist (1923–1995). Vodeći srpski televizijski komediograf i jedan od najizvođenijih kazališnih komediografa 1960-ih i 1970-ih u bivšoj Jugoslaviji. Sa scenaristom N. Novakom kreirao je prvu srpsku humorističnu TV seriju *Servisna stanica* (1959–60), kojom je trasirao ključna obilježja srpske TV komike: prikaz tipskih karaktera u svakodnevnim situacijama, životni govor i blagu društvenu satiru na račun socijalizma. Napisao je i/ili režirao oko 200 epizoda humorističnih serija i pojedinačnih komedija, među kojima su i neke od najpopularnijih serija toga doba: *Ogledalo građanina Pokornog* (1964), *Licem u naličje* (1965), *Ljudi i papagaji* (1966), koje su proslavile najpopularnije srpske i jugoslavenske komičare toga doba M. Petrovića Čkalju, M. Aleksića i dr. Napisao i režirao brojne kazališne predstave i igrane filmove. Objavio knjigu uspomena *Sklerotični memoari* (1987).

Đurđević, Božica ▶ novinarka i urednica (1960). Diplomirala na Fakultetu za turizam i vanjsku trgovinu u Dubrovniku. Na Radio Dubrovniku od 1986, uređivala informativne (vijesti, dnevnik) i gospodarske emisije. Za Domovinskoga rata bila je ratna izvješteljica i voditeljica informativnih emisija iz ratnog studija. Kad je emitiranje *Pomorske večeri* HR-a, zbog raketiranog odašiljača na Srđu, preuzela Radio Rijeku, uređivala je *Pomorsku večer* u Dubrovniku i materijal slala Jadrolinijinim brodovima u Rijeku. Autorica *Apela žena iz opkoljenog Dubrovnika*, koji je potpisalo 1600 osoba. Od 2006. urednica emisije *Moreplovi*, a *Pomorsku večer* od iste godine uređuje s B. Brzicom, a od 2012. samostalno. Kao urednica *Pomorske večeri* dobitnica godišnjega priznanja Hrvatskoga helsinškog odbora za prinos u promicanju ljudskih prava i tolerancije (2015).

Đuretić, Velimir ▶ novinar i urednik (1950). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1981. na TVZ-u, prvo kao suradnik, zatim kao novinar u *Zagrebačkoj panorami*. Od 1985. pod vodstvom L. Rakijaša

Velimir ĐURETIĆ

počeo uređivati i voditi *Zagrebačku panoramu*. S A. Granikom potpisuje autorstvo 12 dokumentarnih filmova *Koraci* (1986), u kojima je kritički oslikavo socijalističku svakidašnjicu, zbog čega je bio više puta suspendiran. Od 1987. s pokretanjem eksperimentalnoga III. programa TVZ-a, započeo i uređivao niz projekata (*Animavizija*, *Zimovizija*, *Jazzvizija*); u *Zimoviziji*, koja je trajala od 20. XII. do 1. I. tako je 1988. po prvi put u povijesti TVZ-a obilježio Božić i javno ga čestitao. Pokrenuo je 1989. i uređivao program *Z3*, u to doba radikalno iskorenak u televizijskom okruženju JRT-a i TVZ-a; 1991. osamostalivanjem TVZ-a i pretvaranjem u HRT s M. Nemčić, K. Urličić, Đ. Hadžiselimovićem i Z. Varošancem osmislio i uređivao novi Drugi program HTV-a. S M. Nemčić i Đ. Hadžiselimovićem 1993. pokrenuo i uređivao prvi Porin. Od 2000. do 2003. bio urednik Zabavnoga programa, a 2006–09. urednik Programa mozaičnih emisija. Od 2009. do umirovljenja 2015. bio je urednik *Hrvatske uživo*, v. d. urednika Zabavnoga programa, a kao mentor sudjelovao je u postavljanju i realiziranju nekoliko prestižnih i nagrađivanih projekata: *Godišnjice mature*, *Maestra* i *The Voice – Najljepši glas Hrvatske*. Prevodi s engleskoga i ruskoga jezika, autor je više scenarija za dječje TV drame te za nekoliko radio-drama.

Zvonimir ĐURETIĆ

Đuretić, Zvonimir ▶ spiker (1924–1985). Od 1952. radio na Radio Osijeku, a od 1953. do umirovljenja 1984. na RZ-u; bio je jedan od najboljih spikera u bivšoj Jugoslaviji. Podučavao je niz iznimnih spikera (S. Kardoš, O. Mlakar, V. Mahovlić, V. Levak, M. Selman, M. Pejar, T. Bakarić, V. Mišić, B. Uvodić i dr.). Često angažiran i na TVZ-u u informativnim programima te u emisijama

Obrazovnoga programa. Sinkronizirao je brojne domaće i strane dokumentarne filmove.

Đurinović, Tomo ▶ novinar i urednik (1923–1986). Jedan od pokretača i prvi glavni urednik *Studentskoga lista*. Od 1958. urednik Zabavne redakcije RZ-a, program kojega je inovirao humorističnom obiteljskom serijom *Porodica Veselić*, koja je stekla veliku popularnost, te emisijama *Sastanak u studiju 8*, *Mikrofon je vaš* (u sklopu zajedničkoga programa s Radio Beogradom) i dr. Bio je među pokretačima i prvi urednik TV emisije *Jučer, danas, sutra*. Dospisnik RTZ-a iz Bonna 1968–72, potom u diplomatskoj službi, a od 1974. urednik emisija za inozemstvo TVZ-a. Dobitnik nagrade za životno djelo Otokar Keršovani HND-a 1982/83.

Đuzel, Ivica ▶ novinar i urednik (1965). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1994. do 1999. novinar i urednik *Panorame* u splitskom studiju HTV-a, nakon toga u redakciji unutarnje politike, poslije gospodarstva u IP-u HTV-a u Zagrebu. Voditelj i urednik podnevnoga i večernjega *Dnevnika*, *Hrvatske danas*, *Hrvatske uživo*, *Odjeka dana*, *Meridijana 16*, *Vijesti na Druhom* te tjednih političkih magazina. Od 2010. ponovo radi kao urednik i voditelj u splitskom studiju HTV-a.

E

EBU (engl. European Broadcasting Union – Europska radio-difuzijska unija) ► udruga javnih RTV servisa osnovana 12. II. 1950. u Torquayu (Devon, Velika Britanija) radi međusobne međunarodne tehničke podrške članica

te razvoja zajedničke kontribucijske i distribucijske prijenosne mreže. Članice su radio i TV kuće, većinom javni servisi, ali i postaje u privatnom vlasništvu koje obavljaju usluge javnoga servisa. Teritorijalno obuhvaćaju daleki sjever od Islanda prema jugu do Egipta i Maroka te od Irske na zapadu do Azerbajdžana na istoku. Uvjeti su za punopravno članstvo teritorijalno pripadanje države servisa Europskoj uniji ili djelovanje na području Europskoga radijskog prostora (EBA), a uz to zadovoljavanje svih tehničkih i financijskih preduvjeta. U današnjem obliku postoji od 1993. spajanjem dviju organizacija, one javnih servisa zapadne Europe, nastale u Devonu, i RTV organizacije zemalja središnje i istočne Europe OIRT. HRT je član od samih početaka, isprva kao član JRT-a, a samostalno od 1993. Udrugu čine 73 aktivne članice iz 56 zemalja Europe i Sredozemlja te 34 pridružene iz Japana, Kine, Indije, Južne i Sjeverne Amerike. Unutar EBU-a djeluje 780 TV i 1040 radijskih postaja, koje svoje programe emitiraju na 123 jezika, s potencijalnom publikom od 1,03 milijarde ljudi. Sjedište mu je u Ženevi, a urede ima u Moskvi, New Yorku, Washingtonu i Singapuru. Budući da je većina aktivnih članica iz država s područja Europske unije, EBU je predmet nadnacionalnoga zakonodavstva i regulative. Osnovna mu je zadaća da pokreće, okuplja i podržava rad javnih servisa, pruža tehnološku, pravnu i medijsku podršku članicama te usluge u području izobrazbe kadrova. Kao kolektivni glas EBU brani interese svojih članica i na međunarodnoj razini aktivno lobira za vrijednosti javnih medija, održivo financiranje i političku neovisnost. EBU je najveći forum medijskih profesionalaca za razmjenu ideja, učenje i suradnju. Organizacija je najpoznatija po TV programu → Eurosong, no tu su i ostali radijski i TV sadržaji nastali u suradnji više

članica (European Dance Contest, Junior Eurosong, Euroclassic Notturmo, Children's drama, Children's Documentary). Razmjena programa među članicama odvija se preko dvaju glavnih ogranaka, → Eurovizije i → Euroradija. Najviše tijelo EBU-a je Skupština, koja se održava dvaput godišnje. Domaćin 56. Skupštine 2005. bio je HRT, a održana je u Dubrovniku.

Eder, Stanislav (Stanko) ► novinar (1924–2002). Novinarstvom se počeo baviti 1947, od 1950. reporter na RZ-u, 1960. prešao na TVZ. Izvješćivao je o mnogim važnim događajima (potresima u Skopju i Banjoj Luci, posjetu predsjednika SAD-a R. Nixona Zagrebu i Kumrovcu i dr.). Bio je urednik dopisničke mreže, Dokumentarno-feljtonističkog programa te pomoćnik urednika Informativnog programa. Dobitnik je nagrada HND-a Zlatno pero 1978. te za životno djelo Otokar Keršovani 1982.

Stanko EDER (lijevo) s Josipom Grubišićem Čabom u pripremi za važnu misiju prijenosa filmskih vrpca s Titovim govorom iz Splita u Zagreb, 1962.

Edison, Thomas Alva ▶ američki izumitelj i poduzetnik (1847–1931). Nakon uspjeha u usavršavanju telegrafa, 1876. osnovao vlastiti laboratorij. Prijavio više od 1000 patenata, od kojih je najpoznatija električna žarulja s ugljenom niti. Bitni su i njegovi izumi na području audiotehnike; 1877. izumio fonograf, prvi uređaj za snimanje i reproduciranje zvuka, a znatno je pridonio konstrukciji mikrofona, megafona, telefona, telegrafa i drugih elektrokomunikacijskih sredstava. U njegovu laboratoriju radio je i → N. Tesla.

EDL (akr. od engl. Edit Decision List) ▶ strukturirana kompilacija informacija koja sadržava vremenski kod svake radnje (rez, efekt, pretapanje i dr.) pri montaži sekvenci AV sadržaja; sadržava i informacije poput → vremenskoga koda i lokacije zapisa AV materijala, komentara te podataka za miješalo (kod linearnih montaža). Kod → nelinearnih montaža EDL je pohranjena u računalu i s pomoću nje može se na jednostavan način koristiti sirovi materijal pohranjen na nelinearnim medijima.

EFP (akr. od engl. electronic field production) → terensko elektroničko snimanje

ekipa (žarg.) ▶ skupina pripadnika pojedinih struka i zanimanja koja obavlja određenu zadaću u proizvodnji radijskih i TV sadržaja (redatelj, novinar, snimatelj, majstor tona i dr.). Veličina ekipe ovisi o vrsti i opse-

gu zadaće te može varirati od dvoje do više desetaka ljudi. U proizvodnji vijesti taj se broj uporabom novih tehnologija i digitalizacijom sve više smanjuje, iako je zajednički rad u programskoj proizvodnji i dalje bitan.

Eko zona ▶ emisija HTV-a o ekologiji, održivom razvoju, obnovljivim izvorima energije i energetske učinkovitosti, emitira se tjedno od 2006. Na popularno-edukativan način promiče značenje zaštite okoliša i prirode. Pokrenuo ju je i od početka uređuje M. Iličković, suurednice su S. Babić i S. Trnčević. Njezini su novinari dobitnici Velebitske degenije Zbora novinara za okoliš HND-a (Iličković 2007, 2009. i 2010, Babić 2007) te nagrade REEEP Media Award časopisa *Guardian* i Regionalnoga centra za okoliš u Budimpešti (Iličković 2007).

ekran ▶ dio TV prijamnika, videomonitora ili projektor koji služi za prikaz slike. Prikaz slike može biti izravan ili optičkom projekcijom s prednje ili stražnje strane ekrana. Za izravan prikaz slike donedavno se koristila **katodna cijev** (kineskop), a u novije vrijeme ekran sa svjetlećim diodama (**LED**, akr. od engl. Light Emitting Diode), ekran s plazmom, ekran s tekućim kristalima i tankim filmom (**TFT LCD**, akr. od engl. Thin Film Transistor Liquid Cristal Display) i ekran s organskim svjetlećim diodama (**OLED**, akr. od engl. Organic Light Emitting Diode). Kineskop je vrsta katodne cijevi u kojoj se elektroni fokusiraju i udaraju u fluorescentni zastor, proizvodeći sliku na ekranu. Kod LED ekrana jedna ili više crvenih, zelenih i plavih svjetlećih dioda

EKIPA, ENG ekipa na djelu

EKRAN NA EKRANU, Mario Perušina, Marijan Šegović, Đuro Očić, Ivan Hetrich i Angel Miladinov (stijeva udesno) pripremaju snimanje

čine jedan element slike. Ekran s plazmom sastoji se od dviju staklenih ploča na koje su nanijeti različiti materijali, a između se nalaze ćelije s mješavinom plinova ksenona i helija te crvenim, zelenim ili plavim fosforom. LCD ekran sastoji se od dviju staklenih ploča između kojih se nalaze tekući kristali na položaj kojih se može utjecati električnim poljem, a time i na propusnost pozadinskog osvjetljenja. Kod TFT LCD ekrana upravlja se aktivnom matricom koja se sastoji od nekoliko milijuna mikrotranzistora; kod OLED ekrana svaki se element slike sastoji od organskog materijala na koji se dovodi istosmjerni napon. Elektroni i šupljine putuju jedni prema drugima kroz organski materijal, a kao proizvod njihove rekombinacije stvara se energija u obliku svjetla. Ovisno o tome koji se organski materijal koristi za rekombinaciju, emitirat će se R (crveno), G (zeleno) ili B (plavo) svjetlo. Noviji ekrani imaju znatno manju dubinu od klasičnih kineskopa (dok površinu mogu imati znatno veću) pa zauzimaju manje prostora. Kvaliteta ekrana ovisi o parametrima slike, kao što su luminancija, kontrast, oštrina, kut promatranja i reprodukcija boje. Za televizore su uobičajeni pravokutni ekrani omjera stranica 16:9 i 4:3. Najveći ekrani rade se u LED i OLED tehnologiji (do nekoliko kvadratnih metara), a mogu se slagati i u veće dimenzije (desetak četvornih metara). Takvi ekrani nazivaju se videozidovi, a slikom na njima upravljaju posebni grafički uređaji.

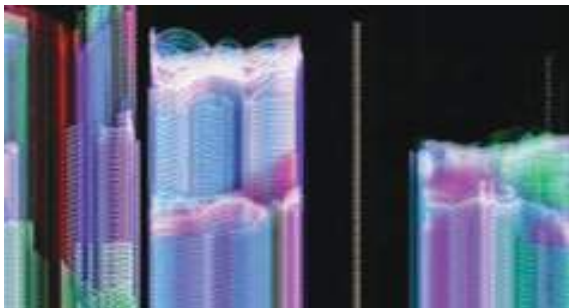
Za optičku projekciju služe posebni uređaji s tekućim kristalima i uređaji s mikrozrcalima (DMD, akr. od engl. Digital Micromirror Device). DMD sklop sastoji se od mnoštva pokretnih, pojedinačno upravljanih vrlo malih zrcala (na površini kruga promjera 15 mm 900 000 zrcala), od kojih svako projicira svjetlo jednog elementa slike. S pomoću rotirajućeg diska, propusnog na svjetlo, stvaraju se brzim redosljedom crvene, zelene i plave slike, koje se u oku aditivno miješaju u cjelovitu obojenu sliku. Mogu se koristiti projekcijska platna različitih oblika i prikazivati vrlo velike slike. U novije se vrijeme za prikazivanje videosadržaja u zatvorenom i otvorenom prostoru koriste veliki LED videopaneli, koji se sastoje od LED dioda velike svjetline.

Ekran na ekranu ▶ projekt u sklopu kojega je 1961–70. emitirano stotinjak TV emisija o filmu, ujedno prvi u nizu filmskih emisija TVZ-a. U više sezona bio među najgledanijim emisijama TVZ-a. Voditelji su mu bili S. Langerholz-Miladinov i I. Hetrich, urednica Z. Korać, a redatelj A. Miladinov.

ekskluziva ▶ bitan podatak, slika, vijest, izjava ili intervju koji neki medij objavi jedini ili prvi. Obično je povezana s pojačanim zanimanjem javnosti za neki događaj, tijek događaja ili osobu. Često je rezultat istraživačkoga novinarstva, ali može biti i rezultat komercijalnoga ili

političkoga interesa, ili pak spleta okolnosti. Citiranje objavljene ekskluzive u drugim medijima pridonosi uspješnosti medija ili novinara koji ju je prvi objavio.

ekspander zvučne dinamike ▶ analogni ili digitalni uređaj za obradbu audiosignala kojim se dinamičko područje signala može linearno ili nelinearno povećati.

EKSPERIMENTALNI FILM, kadar iz filma *Mala smrt* Damira Čučića, 2007.

eksperimentalni film ▶ filmski rod obilježen poigravanjem s postupcima koji se ne uklapaju u dominantne oblike filmske prakse. To se postiže slobodnim posezanjem za raznim oblicima izražavanja, od uporabe asocijativne i ritmičke montaže do kombiniranja različitih nefilmskih tehnika i uključivanja netipičnih sadržaja. Javlja se 1920-ih u okviru povijesne avangarde, izrazitije se razvija od 1950-ih te se obogaćuje drugim medijima (osobito od 1970-ih, povezujući se s → videoumjetnošću, te od kraja 1990-ih povezivanjem s internetom i novim tehnologijama). U Hrvatskoj tradicija eksperimentalnoga filma postoji od 1960-ih; osobito su je njegovali autori koji se razvijaju u razdoblju Novih tendencija (npr. T. Gotovac) te oni povezani s kinoklubovima (npr. s Kinoklubom Split kao I. Martinac, ili Kinoklubom Zagreb kao M. Pansini), a koja kontinuirano traje (osobito su visoke dosege postigli I. L. Galeta, Z. Mustać, V. Petek, V. Knežević, M. Bukovac, D. Čučić i drugi). Unutar TV proizvodnje eksperimentalisti su često angažirani oko izradbe jinglova i špica pojedinih emisija (poput Simona Bogojevića Naratha) te za režiju tematski povezanih emisija (poput D. Martinisa u emisiji *Radar*).

Ekspertiza ▶ emisija prikazivana na OTV-u/Jabuka TV-u 1993–2011. Namijenjena zdravstvenomu prosvjetovanju i savjetovanju. U više od 600 emisija urednik i voditelj V. Đorđević ugostio je stotine liječnika i zdravstvenih stručnjaka. Uz raspravu o aktualnim temama, dijagnostičkim i farmakološkim novostima, novim tehnikama liječenja i preventivi znatan dio emisije namijenjen je odgovorima na pitanja gledatelja.

ekspoze → konceptualna ponuda

ekspozicija poruke ▶ umnožak broja osoba ili kućanstava izloženih promidžbenoj poruci najmanje jednom

u određenom vremenskom razdoblju i prosječne učestalosti izlaganja (frekvencije) poruke. Naziva se i ukupni broj ocjenjivačkih mjesta, a prema akronimu GRP (akr. od engl. Gross Rating Points), formula joj glasi: E (ekspozicija) = R (rejting) × F (frekvencija).

Ekumena ▶ emisija HTV-a posvećena međureligijskomu dijalogu; uz kraće prekinde prikazuje se od 1999. U emisiji uživo raspravljaju katolici, pravoslavci, muslimani, Židovi te pripadnici drugih vjerskih zajednica u Hrvatskoj, odnosno pojedinci različitih svjetonazora i uvjerenja. Teži njegovanju duha tolerancije i suživota, dijalogu religijskih zajednica i društva, uključujući i poboljšanje propisa o vjerskim zajednicama. Inicijator, urednik i voditelj je A. Bašić, a realizatori su N. Dianežević i M. Ivančić-Štengl.

ekvalizator zvuka ▶ procesor za korekciju frekvencijske karakteristike zvuka. S obzirom na izvedbu može biti grafički ili parametrički. Kod grafičkog ekvalizatora filtri su unutar cijeloga frekvencijskog spektra podijeljeni u terce ili oktave. Svaka filtarska jedinica može se neovisno mijenjati, pa je tako moguće postići željenu frekvencijsku karakteristiku tonskoga signala, odnosno zvuka. Parametrički ekvalizator sadržava pak nekoliko filtera, kojima je moguće mijenjati osnovne parametre (centralna frekvencija, pojačanje, širina pojasa).

Elegović, Hrvoje ▶ producent i organizator (1941). Na RZ-u od 1972; dugogodišnji voditelj organizatorske službe HR-a. Sudjelovao u realizaciji svih velikih programskih projekata Radija (Mediterranske igre u Splitu 1979, Zimske olimpijske igre u Sarajevu 1984, Univerzijada u Zagrebu 1987, klupske i reprezentativne utakmice: nogometne, rukometne, košarkaške i drugih sportova), → poolova (s JRS-om, u sklopu nastupa RZ-a na Tjednu radija u Ohridu), dramskih projekata i festivalskih prijenosa.

elektroakustički pretvornik ▶ uređaj koji pretvara zvuk u audio (električni) signal (→ mikrofoni) ili audio signale u zvuk (→ zvučnik, → slušalice).

elektromagnetski val ▶ širenje promjenjivoga elektromagnetskog polja kroz vakuum ili neki medij (→ rasprostiranje elektromagnetskoga vala). Elektromagnetski valovi određeni su frekvencijom (izražava se u hertzima – Hz ili njihovim decimalnim višekratnicima, npr. megahercima – MHz, gigahercima – GHz) i energijom koju prenose od izvora u medij kroz koji se šire. S obzirom na to da su frekvencija i valna duljina razmjerne, opisuju se i valnim duljinama (u metrima ili njihovim decimalnim višekratnicima). Elektromagnetski valovi frekvencije manje od 3000 GHz, koji se prostiru u prostoru, nazivaju se **radiovalovi**. Raspodjela elektromagnetskih valova po valnim duljinama ili frekvencijama, od radiovalova najveće duljine, svjetlosti i kozmičkih valova najkraće valne duljine, čini **elektromagnetski spektar**, a njegov dio 3 kHz – 3000 GHz **radiofrekvencijski spektar**. Dugi, srednji i kratki val nekoć su bili najčešće korišteni izrazi u radiodifuziji, a predstavljaju podjelu radiovalova prema valnim duljinama i ujedno svojstvima rasprostiranja. Vrsta modulacije tradicionalno je bila amplitudna (→ AM), a širina prenesenoga signala 4,5 kHz. Kvaliteta tako prenesenoga signala nije visoka, ali je desetljećima zadovoljavala. U sadašnje vrijeme uvodi se i digitalno modulirana modulacija, → digitalni radio. **Dugi val** (1058–2020 m ili 283,5–148,5 kHz) ima izvrsna svojstva rasprostiranja, pa se jedna dalekovalna radijska postaja za zvučnu radiodifuziju čuje na cijelom području Europe. Nedostatak je što se na njemu može smjestiti samo 15 radijskih postaja. **Srednji val** (186–570 m ili 1616–526 kHz) ima manji domet od dugoga, ali znatno više mjesta – za 121 radijsku postaju. **Kratki val** (u radiodifuznim područjima od 11, 14, 17, 22, 25 i 30 m, odnosno u 25; 21,6; 17,8; 13,7; 12 i 10 MHz) prostire se reflektiranjem od slojeva ionosfere. Naročito u razdoblju prije uporabe satelita, korišten je za daleke, prekooceanske veze i sl. Zbog čestih je → fedinga kvaliteta prijenosa signala promjenjiva, ali zadovoljava osnovnu namjenu. Za zemaljsko odašiljanje signala posebno su bitni: **VHF** (engl. Very High Frequency), namijenjeno analognom radiju (II. pojas 87,5–108 MHz s frekvencijskom modulacijom, → FM), televiziji i radiju (III. pojas 174–230 MHz za digitalni radio T-DAB i digitalnu televiziju), te **UHF** (engl. Ultra High Frequency), kojega su IV. i V. pojas (470–790 MHz, → digitalna dividenda) namijenjeni digitalnoj televiziji. Za → satelitsku radiodifuziju koriste se elektromagnetski valovi u područjima viših frekvencija, uglavnom iznad 10,70 GHz.

elektronička publikacija ▶ urednički oblikovan programski sadržaj koji se dnevno ili periodično objavljuje na internetu radi javnog informiranja i obrazovanja. Prema Upisniku pružatelja elektroničkih publikacija u nas je početkom 2016. registrirano preko 200 takvih publikacija.

elektronička ili računalna grafika ▶ područje vizualnog računalstva u kojem se računalo koristi za generiranje slika sintetički ili kombiniranjem vizualnih ili

ELEKTRONIČKA GRAFIKA, najavnica Trećega programa HTV-a, autor Dinko Cepak

prostornih informacija. Može se podijeliti u mnoštvo specifičnih područja: elektroničku (računalnu) animaciju, snimanje ili kreiranje videosadržaja, obradbu specijalnih vizualnih efekata, obradbu slike, modeliranje ili renderiranje 3D, odnosno 2D animacija u realnom vremenu. Razlikuju se vektorska i rasterska grafika. Vektorska grafika obrađuje precizne geometrijske podatke, topologiju i stilove pohranjene u obliku vektorskih skupova podataka, kao što su koordinate položaja točaka, poveznica između točaka koje tvore crte, boja, debljine ili popune geometrijskih oblika. Rasterska grafika zapravo je jednolika dvodimenzionalna mreža elemenata slike koji imaju specifičnu vrijednost, poput svjetline, boje, transparentnosti ili njihove kombinacije. Rasterska slika ima konačnu razlučivost definiranu točnim brojem redaka i stupaca (→ razlučivost). Da bi se vektorska grafika mogla vidjeti, mora se konvertirati u rastersku sliku. Taj se proces naziva renderiranje. Danas tehnologija omogućuje renderiranje svih grafičkih sadržaja u realnom vremenu. Kako se očekuje da grafički sadržaji uživo prate trenutačni i nepredvidivi slijed događanja (npr. promjene numeričke ili neke druge opisane vrijednosti) koristi se → interaktivna grafika.

elektronički mediji ▶ radijski i TV kanali te elektroničke publikacije (npr. web portali, web izdanja dnevnih novina i sl.). Njihova je djelatnost prijenos, odnosno emitiranje i/ili objavljivanje raznovrsnih informativnih, obrazovnih ili zabavnih sadržaja namijenjenih javnosti. Emitiranje (prijenos) može biti žičano ili bežično, uključujući i satelitsko, analogno ili digitalno emitiranje, u kodiranom ili nekodiranom obliku.

elektroničko urezivanje (engl. keying) ▶ postupak kojim se u pozadinsku sliku (engl. background) utiskuje željeni videosignal (engl. fill). S obzirom na ključ (engl. key) koji određuje način utiskivanja razlikuje se elektroničko urezivanje s vanjskim signalom (engl. external keying) kojim se u pozadinsku sliku, na mjesto koje je

Rad Dinka Cepaka primjer je primjene elektroničkog urezivanja

“izrezao” poseban vanjski signal (engl. external key), utiskuje željeni videosignal. Postoji još i urezivanje na bazi pozadinske slike. Najčešći su → krominantno urezivanje (engl. chroma key) i → luminantno urezivanje (engl. luminance key), a postoje i linearno urezivanje (engl. linear key), sjenčano urezivanje (engl. shadow key), kristalno urezivanje (engl. crystal key) i dr.

element slike ▶ najmanji dio ekrana ili slike, pravokutnog je ili kvadratnog oblika. Naziva se i **piksel** (prema engleskoj riječi pixel, od picture element – slika + element). Veličina piksela mjeri se u milimetrima (mm). Boja piksela kombinacija je crvene, zelene i plave boje. Neki ekrani imaju mogućnost prikaza do 16 milijuna različitih boja. (→ razlučivost)

emisija (lat. emissio – odašiljanje) ▶ **1.** opći naziv za radijski ili TV proizvod određenoga vremenskog trajanja, koji prema formi i sadržaju predstavlja zasebnu cjelinu u okviru određenog programa. Ima svoj naziv i odrednicu žanra kojemu pripada, emitira se uživo (iz studija, s terena) ili kao prethodno montirana snimka. Može se emitirati pojedinačno (dokumentarni film, obrazovne emisije, posebni projekti) ili kao serijal (zabavni, vanjskopolički, kulturni). Emisije sličnog sadržaja na nekom radijskom ili TV kanalu/mreži zajedno tvore određenu vrstu programa (informativni, sportski, kulturni). **2.** → odašiljač.

Emisija za gradišćanske Hrvate ▶ mozaična radijska emisija za hrvatsku nacionalnu manjinu u Austriji, ali i u Mađarskoj, Italiji, Slovačkoj i Rumunjskoj. Emitira se od početka 1950-ih; prvi urednik bio je H. Handl, a potom A. Maračić, M. Kušec, K. Krizmanić i J. Domaš. Dugogodišnja spikerica i prevoditeljica bila je A. Palatin. Tijekom vremena mijenjala je ime: *Od utorka do utorka*, *Emisija za gradišćanske Hrvate*, *Našim sunarodnjacima*, *Za Hrvate u susjednim zemljama*; *Hrvatima u europskim državama*, a danas se tematika hrvatskih manjina u europskim državama obrađuje u središnjoj

emisiji Glasa Hrvatske *Hrvatima izvan domovine*, koja se emitira i na I. programu HR-a.

Emisija za pomorce → Pomorska večer

Emisija za selo i poljoprivredu ▶ jedna od najslušanijih specijaliziranih radijskih emisija, obrađuje aktualne teme iz poljoprivrede i prehrambene industrije u Hrvatskoj i Europskoj uniji. Zbog iznimnoga značenja agrara i agrarne politike za cjelokupno hrvatsko gospodarstvo bez prekida se emitira od 1948, od 1990. nedjeljom na I. programu HR-a. Prvi urednici bili su Š. Mihovilović (1949–54) i I. Horvat (1950–69), zatim 20 godina R. Zadravec, koji je emisiju upotpunio stručnim savjetima i odgovorima na pisma slušatelja, a slijedili su ga: M. Jovičić, I. Fodor, I. Lončar, G. Holub-Veršić, M. Bijažić, V. Mader, S. Milas, S. Cota, M. Vuković, D. Vuksanić, D. Lončarić, I. Jelinčić, M. Milas, M. Antonić i Đ. Banić. Stalne su rubrike savjeti i agrometeorološki izvještaj, aktualnosti iz zemlje, tema emisije s gostima u studiju, kontakti telefonom sa slušateljima. Prva emisija uživo emitirana je u travnju 1987. iz Poljoprivredne zadruge u Krapini (urednik I. Fodor). Od tada se emisije gotovo redovito emitiraju s terena, s nekog od obiteljskih gospodarstava. Za Domovinskog rata u emisiju su se redovito javljali novinari iz razaranih mjesta. Tijekom godina među stalnim suradnicima emisije bili su R. Krunić, B. Starčević, B. Karajković, I. Nardeli i S. Martinčević. N. Doležal pripremala je savjete liječnika, a I. Jadrešić umirovljenicima. I. Strahonja je sa svojih putovanja približavao slušateljima život na selu. Dopisnici iz Slavenskog Broda bili su V. Fajgl i V. Ružojčić, iz Požege D. Štajduhar, iz Bjelovara A. Mudrić i D. Vukoja, iz Varaždina A. Golob i M. Vuković, iz Čakovca V. Haček, iz Siska B. Kanižaj, iz Karlovca I. Palangić, iz Delnica N. Glad i N. Lučić, iz Gospića K. Prpić, iz Metkovića P. Jakić, iz Dubrovnika B. Mustapić i J. Jelavić, s otoka Visa P. Bilinović, iz Pule A. Urošević, iz Zadra A. Perica itd. Do 1991. emitiran je i humoristični dio emisije, koji su uređivali I. Gavrilović i Lj. Pavić.

Emisija za strane turiste ▶ radijska emisija, emitira se na II. programu RZ-a/HR-a od 1970. U početku dio *Porodičnog semafora*, u sklopu kojega je pokrenuta prva emisija za turiste *U 8 na vikend*. Emisije za strane turiste bile su kratke informativne emisije s posebnim osvrtom na prognozu vremena za nautičare. Emitirane su jednom dnevno u 11,30 tijekom ljetnih mjeseci. Radili su ih profesori engleskoga, njemačkog i talijanskog jezika s Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Neko vrijeme emisija je preuzimala vijesti radiopostaja iz Njemačke, Velike Britanije, Italije i Češke. U novoj koncepciji II. programa HR-a vijesti za strane turiste emitiraju se tri puta tjedno u produkciji Glasa Hrvatske.

emisije o filmu TVZ-a i HRT-a ▶ Specijalizirane TV emisije o filmskoj umjetnosti TVZ proizvodi od samih

Voditelj Ivan Hetrich i filmski redatelj Branko Belan u TV emisiji *Ekran na ekranu*

početaka. Prva takva emisija bio je → *Ekran na ekranu* urednice Z. Korać (1961–70), koji je stekao veliku popularnost. Kulturni status stekla je emisija → *3,2,1,...kreni!* (1977–83), nastala prema zamisli urednika N. Pate, koja je, kao i prethodna, postavila visoke standarde emisija u kojima se gledatelji informiraju o filmskim aktualnostima te upoznaju s filmskom umjetnošću i umjetnicima. *Obojena svjetlost* (1983–89) urednika J. Marušića je uz uobičajene sadržaje emisija promovirala nove medije, animirani film, strip i glazbene spotove. Na tom je tragu i emisija *Moderna vremena* (1989–91) urednika T. Kurelca, u kojoj se također njegovao autorski pristup s filmskim kritičarima kao voditeljima (N. Đukelić, A. Lisinski, T. Kurelec). Pokretanjem programa Z3 1989. zaživjela je i gledana magazinska emisija *Vrtoglavica* (emitirana do 1991) N. Polimca i V. Tomića, a koja je 2007. dobila svojevrсни nastavak *Vrtoglavica 2* uz uredničko-voditeljski dvojac N. Polimca i D. Ilinčića. Sličnu koncepciju imala je i emisija *Film video film* (1993–95), koju su vodili i uređivali filmski kritičari D. Zubčević i D. Marković. Daljnje su emisije o filmu bile *Za šaku dolara* (urednik D. Marković, 1995–97), *Fatamorgana* (1998–99) i *Zvezdana prašina* (urednik D. Zubčević, 1999–2000), kojih su voditeljice bile S. Antolić, odnosno M. Petrin, potom *Café Cinéma* (2000–02), koji su uređivali i vodili Z. Bubnjar, B. Picula i D. Šišmanović, te *Savršeni svijet* (2002–05) urednika V. Kleščića i K. Kirinčić, s voditeljicama S. Antolić, K. Bangourom i K. Kirinčić.

Filmu su posvećene i emisije *Čuvari vremena* (1995–99) i *Filmska kretanja* (1996–97) D. Markovića te *Ekran 2000* D. Šišmanovića i M. Martića (2000–02). Animiranim filmom bavile su se specijalizirane emisije → *Animavizija* (od 1988, prvotno poseban program TVZ-ova praćenja Animafesta u Zagrebu; u formi emisije 1995–2002) i *Animatik* (od 2012) urednika K. Zubčića i voditelja B. Picule. *Dokuteka* urednice T. Duboković (2008–10) i *Klasići hrvatskog dokumentarizma* urednika Đ. Hadžiseimovića i N. Lovčevića (2010–11) tematiziraju baštinu hrvatskoga dokumentarnog filma, a emisija *Kokice* (od 2003) urednice Z. Kiseljak i autora S. Aničić i B. Picule s voditeljicom S. Bosnar bavi se filmskim stvaralaštvom djece i mladih te filmovima za djecu i mlade. Od 2008. prikazuje se tematska emisija o filmu → *Posebni dodaci* urednika D. Šoše i N. Vukas Stanojkovski i voditelja H. Pukšeca, u kojoj gostuju hrvatski i inozemni filmski autori, filmolozi i filmski kritičari i u sklopu koje se prikazuje izabrani film.

emisije pučke i predajne kulture ► emisije koje se bave tradicijskom kulturom i umjetnosti; predstavljaju i vrjednuju važnost i dostignuća povijesnih i suvremenih oblika tradicijske i popularne kulture na tlu Hrvatske i u Hrvata u svijetu, razbijaju stereotipe i simplifikacije koje vode u etnički i kulturni centrizam i isključivost. Istodobno, medijskim predstavljanjem i vrednovanjem nastoje štovateljima vrijednosti vlasti-

toga zavičaja, članovima i voditeljima folklornih društava, organizatorima smotri folklor, znanstvenicima i umjetnicima pomoći da prepoznaju vrijednosti kulturne baštine i značenje njezina očuvanja. Pojedine su emisije rekonstrukcije ugaslih narodnih običaja, a većina ih prikazuje vrijeme u kojem su snimane. Pojedine tradicijske plesove, pjesme ili nošnju predstavljaju u kontekstu suvremene djelatnosti lokalnih folklornih društava radi očuvanja tradicijske baštine njihova kraja. Još uvijek živi običaji (npr. poklade te različite vjerske svetkovine) prikazuju se u suvremenom kontekstu. Povijest emisija pučke i predajne kulture, odnosno narodne glazbe i običaja na RTZ-u počinje 1966. u sklopu Zabavnoga programa, kad je tu djelatnost započeo i nastavio skladatelj i aranžer te stručnjak za tamburašku i mandolinsku glazbu B. Potočnik. Uredništvo 1992. preuzimaju redatelj I. Michelli i etnolog A. Pavlovsky, koji i scenarijski kreiraju sve emisije, 1994. pridružuju im se Lj. Šišmanović, najprije kao scenaristica, a od konca 1990-ih i kao redateljica i autorica emisija. Nakon umirovljenja I. Michelija 1997. rad Redakcije u potpunosti urednički preuzimaju Lj. Šišmanović i A. Pavlovsky. HRT godišnje proizvede oko dvadeset polusatnih dokumentarnih i igrano-dokumentarnih filmova, dokumentarnih reportaža i popularno-znanstvenih emisije koje predstavljaju i vrjednuju popularnu i tradicijsku kulturu Hrvata u zemlji i svijetu te nacionalnih manjina u Hrvatskoj, a realizira se i nekoliko TV prijenosa smotri folklor i koncerta autorski obrađene folklorne

glazbe i plesa. Uredništvo je nagrađeno s četrdesetak nagrada i priznanja međunarodnih i domaćih filmskih festivala i festivala etnografskog filma. Snimke mnogih filmova i emisija čuvaju se i koriste u radu *Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju* Filozofskog fakulteta te *Instituta za etnologiju i folkloristiku* u Zagrebu. Neke od najuspješnijih serija: *Pučka intima* (šest epizoda, režija V. Vorkapić, 2000), *Narodna medicina* (osam epizoda, režija D. Žarković, 2005), *Vjervovanja* (pet epizoda, režija V. Vorkapić, 2010), *Kreni kolo* (pet epizoda, režija T. Hopsa, 2012), *Moć boja* (šest epizoda, režija D. Žarković, 2012), dokumentarni filmovi *Anine pjesme* (režija V. Vorkapić, 2003; nagrađen Grand Prixom na Danima hrvatskog filma i nagradom žirija za najbolji scenarij), *Krasotica večeri* (režija D. Borić, 2012) te emisije *Maškori 'z Turčišća* (režija I. Kuzmanić, 2004), *Kruha služiti* (režija I. Kuzmanić, 2009), serijal *Etnoforezičari* i dr.

emisije za inozemstvo ▶ posebni programi TVZ-a namijenjeni ekonomskim migrantima iz Jugoslavije, domaćoj i javnosti najznačajnijih europskih useljeničkih zemalja. Emitirani su se počeli 1969; prenosile su ih u dvojezičnoj interpretaciji i TV postaje u tim zemljama, a neke emisije i JRT. U početku su program realizirali novinari vanjskopoličke redakcije S. Ivančević i T. Đurinić, a nakon porasta produkcije posebna redakcija (Program za inozemstvo), koju su vodili G. Stantić, D. Balić i A. Hundić. Redakcija je koordinirala produkciju priloga drugih jugoslavenskih TV postaja, uređiva-

Snimatelj Dražen Petrač snima emisiju pučke i predajne kulture

Iz TV emisije *Jugoslavijo, dobar dan*

la emisije i obavljala redovitu suradnju sa stranim partnerima. Najveći projekt bila je emisija *Jugoslavijo, dobar dan* za njemački ZDF. Za Francusku je 1978–87. dvaput godišnje raden informativno-dokumentarni i zabavni *Mozaik* (urednik B. Ježić, redatelji Z. Šehović i M. Vučić). Osim emisija koje su inozemni partneri preuzimali u cijelosti dovršene redakcija je redovito surađivala priložima u emisijama *Naša domovina – vaša domovina* (WDR, Köln, 1969–91), *Aktualnosti za doseljenike* (STV1, 1973–90) i *Domovina, strana domovina* (ORF, 1986–90), povremeno za doseljeničku dokumentarnu emisiju *Mozaik* na STV2, dječju emisiju za strance *Sproka* na STV1, a ponekad i za posebne projekte nizozemskog NOS-a i danskog DR-a. Redakcija je u suradnji s televizijama Austrije, Italije, Mađarske i Slovenije radila i međunarodni regionalni magazin → *Alpe Dunav Jadran*, koji se održao nakon što je početkom 1990-ih veći dio produkcije prestao djelovati ili je preustrojen. Na poticaj Redakcije programa za inozemstvo 1977–92. održavana su godišnja stručna savjetovanja s inozemnim suradnicima. Samostalno ugovarajući te projekte, RTZ je postupno stjecao status u međunarodnim odnosima unutar radijskoga i TV novinarstva. Nakon osamostaljenja 1990. HRT nije proizvodio posebne emisije za inozemstvo, nego je za te potrebe satelitski emitirao redovite radijske i TV programe. Od 2001. počinje proizvodnja posebnoga programa za inozemstvo i iseljeničstvo, najprije međunarodnoga TV kanala → *Slika Hrvatske*, a od 2003. međunarodnoga radijskog kanala → *Glas Hrvatske*, koji je od 2014. multimedijски kanal.

Endemol ► nizozemska produkcjska kuća, utemeljena 1994. sjedinjenjem neovisnih produkcjskih kuća J. van den Endea i J. de Mola. Najveći je svjetski proizvođač zabav-

nih formata za TV i digitalne medije, s podružnicama u 30 zemalja. Formatom → *Big Brother* utemeljila je žanr reality televizije. Emisija se u Nizozemskoj počela emitirati 1999, postavši svjetski slavna, te je do 2016. prikazana u 54 zemlje. Veliki uspjeh postigli su i reality TV formati *Deal or No Deal* (emitiran u više od 75 zemalja), *The Money Drop* (više od 50 zemalja) i *Fear Factor* (više od 30 zemalja). Na hrvatskim nacionalnim televizijama s velikim uspjehom emitirani mnogi njihovi formati, među ostalima *Uzmi ili ostavi*, *1 protiv 100*, *Kolo sreće* i *Milijunaš* (na HTV-u) te *Big Brother* (na RTL-u) i *Tvoje lice zvuči mi poznato* (na Novoj TV).

ENG (akr. od engl. Electronic News Gathering – elektroničko izvještavanje) ► konfiguracije elektroničkih uređaja kojima je krajem 1970-ih i početkom 1980-ih u novinarskom radu zamijenjena filmska tehnika. Elementarni sastav čini mala elektronska kamera, u početku kabelom povezana sa snimačem (medij je magnetoskopska vrpca), priručna rasvjeta i tonska oprema. Početkom 1990-ih snimač postaje sastavni dio kamere, a nakon 2005. medij postaju memorijske kartice. ENG je omogućio skokovit napredak izvještavanja, ponajprije za informativni program, a uporaba se proširila i na druga područja, kao što su produkcija dokumentarnih emisija, zabavnih emisija i spotova. Osnovnu ENG ekipu čine tri člana (novinar, snimatelj i tonski snimatelj), kojima se po potrebi pridružuje rasvjetljivač i mikroman, a na najzahtjevnijim projektima ekipu može činiti deset, pa i više članova. Napretkom opreme za ENG snimanje broj se članova ekipe koji opslužuju kameru smanjuje, a novinari počinju obavljati dodatne poslove,

ENG snimatelj Tvrtko Mršić

kao npr. pregled materijala na terenu, montiranje, slanje priloga i dr. Kao posljedica toga pojavljuju se → videonovinari, koji za jednostavnija izvještavanja mogu zamijeniti cijelu ekipu. ENG se često izravno uključuje u program spajanjem na → SNG, → backpack i dr. Početci ENG-a na RTZ-u sežu u 1975, kad je nabavljena prva ENG kamera s cijevnim slikovnim senzorom, koja se kabelom spajala s magnetoskopskim snimačem ugrađenim u popratno vozilo (RK5) ili prijenosnim snimačem koji je nosio tehničar. Prvi poslovi povezani su s konferencijom Nesvrstanih zemalja u Colombu 1976, a ekipu su sačinjavali tehničar S. Crvenka – Cisco, Z.

Pazman-Frifa i snimatelj M. Perčinić. Početnoj se ekipi 1978/79. pridružuju tehničari D. Slivarić – Šapa, S. Sajović, N. Baričević, Z. Dukić, M. Popek, D. Mahović, D. Krička i snimatelji V. Fio, Lj. Becić, M. Trošelj i dr. Početkom 1990-ih stižu ENG kamere s CCD slikovnim senzorom, JVC KY25, s odvojenim U-matic snimačem na kazete. U tom je razdoblju proces proizvodnje informativnih emisija na terenu još uvijek većim dijelom bio na kamerama s odvojenim snimačem na kazete (U-matic ili Betacam SP). S tom opremom odrađena je većina snimanja tijekom Domovinskog rata. Sredinom 1990-ih dolaze prve Sony Betacam SP kamere s integriranim snimačem, tzv. kamkorderi, a početkom 2000-ih započinje digitalizacija u snimanju, informativni program prelazi na kamkordere Betacam SX, a sporovozni program na Betacam IMX. Kao medij za snimanje kazeta s magnetskom vrpcom koristila se sve do 2014, kad su nabavljene kamere s CMOS slikovnim senzorom visoke kvalitete (HD), memorijskim karticama i snimanjem u datotečnom formatu.

EPG (akr. od engl. Electronic Program Guide – elektronički programski vodič) ► elektronički vodič za pregled podataka o emitiranim programima. Prenosi se u DVB sustavu kao podatkovni niz koji se ciklički ponavlja. Na ekranu je predstavljen u grafičkom obliku, a daljinskim upravljačem pregledavaju se podatci ili aktiviraju funkcije povezane s programima koji se prenose u jednoj skupini (*bouquet*). Preko EPG-a gledateljima se omogućuje kretanje između programa, pregledavanje rasporeda programa za sljedećih sedam ili više dana, identifikacija trenutačne i sljedeće emisije, postavljanje podsjetnika za gledanje programa, kratki opis sadržaja emisija, pretraživanje emisije po žanru, pristup dodatnim uslugama i dr. Dostupnost pojedinih usluga ovisi o operateru EPG usluge i pružatelju medijske usluge koji treba osigurati podatke. EPG se najviše koristi u → kabelskoj i zemaljskoj televiziji te → OTT-u, koristi se i kod → digitalnog radija.

epizoda ► pojedinačni dio serije ili serijala. U seriji epizoda ima zaokruženu priču (s ostalim epizodama dijeli iste likove i pripovjedni svijet), a u serijalu sve epizode izlažu jednu središnju priču (uglavnom uz brojne podzaplete) i često završavaju u dramski napetom trenutku.

Eppur si muove ► emisija HR-a o znanosti. Pokrenuta je na II. programu RZ-a 1974. kao dvosatni magazinski format u sklopu poslijepodnevnoga mozaičnog programa pod nazivom *Studio A*. Prvi urednik bio je A. Uvođić, a potom M. Selman i T. Krčmar. Početkom 1980-ih emisija je prestala s emitiranjem, da bi je 1987. T. Krčmar ponovo pokrenuo na III. programu kao polusatni tjedni format prilagođen profilu te mreže. Tijekom emitiranja ugostila je gotovo sve vodeće hrvatske znanstvenike i mnoge iz inozemstva, među kojima i oko 20 dobitnika Nobelove nagrade.

Erak, Marin ► novinar i urednik (1969). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Na HR-u od 1996. uređivao je Jutarnji i Večernji program na I. mreži. Analitičar hrvatskoga pravosudnog sustava, dugogodišnji sudski izvjestitelj, kroničar vojnih i sigurnosnih događanja. Sudjelovao u svim većim programskim projektima, uključujući i izravne prijenose obilježavanja bitnih datuma novije hrvatske povijesti (Vukovarska kolona sjećanja, obljetnice Bljeska, Oluje i sl.)

Erak, Sandra ► novinarka i urednica (1970). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Na HR-u od 1991. isprava kao vanjska suradnica na Radio Sljemenu i Večernjem programu I. programa HR-a, a od 1995. članica redakcije za unutarnju politiku Informativnog programa. Izvješćivala iz Hrvatskog sabora te uređivala i vodila emisije *Puls javnosti* i *U mreži prvog*. Od 2015. uređuje i vodi emisiju *Izaberi zdravlje*. Suraduje u Obrazovnom, Znanstvenom i Dokumentarnom programu HTV-a (*SOS – oni nas trebaju, Znanstveno sučeljavanje*). Dobitnica Velebitske degenije 2011, godišnje nagrade za radijsku emisiju na temu zaštite okoliša.

Erceg, Frane ► novinar i urednik (1931). Počeo 1960. u *Vjesniku*; na TVZ-u urednik i komentator 1964–90. Bio jedan od urednika prve TV informativno-političke emisije *Jučer, danas, sutra* i emisije *Iskustva*. Autor turističke emisije *Turizam* (1965), prve u ondašnjoj Jugoslaviji, vodio ju je i uređivao deset godina. Osmislio i uređivao emisiju *Zlatni globus*. Jedan od osnivača međunarodnoga Majskog skupa turističkih novinara u Makarskoj i Sekcije turističkih novinara Hrvatske (1962), koje je osam godina bio i predsjednik.

Erić, Ivo ► producent (1965). Na TVZ od 1989. kao pomoćni organizator u Sportskom programu. Od 1991. do 1992. organizator snimanja u IP-u HTV-a, a od 1993. izravnih prijenosa velikih sportskih događaja (teniski ATP turnir u Umagu, nogometna Liga prvaka, košarkaška Euroliga) te sportskih emisija (*Arena; Brže, više, jače*). Potom je velike sportske projekte vodio i kao producent (nogometno europsko prvenstvo u Engleskoj, Olimpijske igre u Atlanti, nogometno svjetsko prvenstvo u Francuskoj, Zimske olimpijske igre u Naganu). Od 2000. do 2008. glavni producent HTV-a (rukovoditelj Proizvodnje programa), organizirao prijenos posjeta pape Ivana Pavla II. Hrvatskoj te upravljao proizvodnjom svih programa HTV-a. Bio izvršni producent diskografske nagrade Porin, nacionalnog festivala Dora, izravnog prijenosa trećeg posjeta Pape Hrvatskoj (Rijeka), TV serije *Naši i vaši*. Od 2008. do 2010. pomoćnik ravnatelja HTV-a. Od 2014. ponovno na HRT-u kao odgovorni producent programa za regionalne HRT centre.

ERO S ONOGA SVIJETA, TV adaptacija opere

Ero s onoga svijeta ▶ TV adaptacija opere Milana Begovića i Jakova Gotovca u režiji Daniela Marušića, emitirana na TVZ-u 1982. Snimljena je u ambijentima dalmatinskoga zaleđa. Upotrijebljena je antologijska zvučna snimka iz 1962, gdje su pod dirigentskim vodstvom autora J. Gotovca uz Zbor i Orkestar HNK-a Zagreb nastupila najveća solistička imena toga doba: J. Gostić, M. Radev, B. Stilinović, D. Bernardić, V. Ruždjak i dr., glumili su B. Blaće, I. Appelt, M. Janjić, Z. Torjanac, K. Valentić. Dirigent J. Gotovac, urednica D. Brajević, koreografija M. Štambuk, kostimografija K. Jeričević, scenografija A. Nola. Sudjelovali su i Zbor opere HNK-a Split i ansambl Lado.

ERP (akr. od engl. Effective Radiated Power – efektivna emitirana snaga) ▶ umnožak snage narinute anteni i antenskog dobitka u odnosu na poluvalni dipol. Najčešće se izražava u decibelima, pa je u tom slučaju to zbroj snage narinute anteni u dBW i dobitka antene u dBd. Predstavlja obvezni podatak svake dozvole za radijsku postaju koja ima → odašiljač.

Eržišnik, Nela (Nevenka, rođ. Maras) ▶ glumica i komičarka (1924–2007). Završila Zemaljsku glumačku školu u Zagrebu. Stalna članica dramskih ansambala zagrebačkog HNK-a i Dramskog kazališta Gavella 1947–67; ostvarila niz zapaženih kazališnih uloga (za ulogu Bare u predstavi *Svoga tela gospodar* 1957. dobila nagradu Grada Zagreba). Nakon kontroverzi izazvanih slobodnom interpretacijom naslovne uloge u Nušićevoj *Gospodi ministarki* napustila kazalište. Glumila i u igranim filmovima (*Samo ljudi*, *Svoga tela gospodar* i dr.). Od 1950-ih nastupala u humorističnim serijama RZ-a *Veselo veče*, *Porodica Veselić* i dr. te u mnogim zabavnim programima TVZ-a i drugih TV centara bivše države (*Nedjeljno popodne*, *Poletarac* i dr.), ponajviše razvijajući dva iznimno popularna lika – “kajkavske” čistačice Marice Hrdalo i Ličanke Ikače, kroz koje je, iz perspektive “malog čovjeka”, duhovito i satirično komentirala ondašnju zbilju. Jedna od najpopularnijih hrvatskih komi-

čarki, pionir naše stand-up komike. Objavila autobiografsku knjigu *Moja tri života* (2003).

Nela ERŽIŠNIK

eter ▶ hipotetska tvar nositeljica elektromagnetskih valova. Teoriju o eteru razvio je R. Descartes 1638. na modelu svjetlosti, nadgradio ju je A. J. Fresnel, pa su je kasniji teoretičari (H. Hertz, J. C. Maxwell) primijenili na sve elektromagnetske valove. Današnja je fizika napustila tu hipotezu, ali je ostala kolokvijalna uporaba riječi »eter« u značenju prijenosna medija za radiodifuziju.

Eterović, Inka ▶ novinarka i urednica (1955). Diplomirala na Moskovskom državnom sveučilištu Lomonosov. Na TVZ od 1979. u redakciji Zagrebačke pano-

rame. Od 1988. u dnevnoj redakciji vodila i uređivala *Vijesti, TV Dnevnik 1 i TV Dnevnik 3*. Od kraja 1980-ih pratila i izvješćivala o zbivanjima u Afganistanu, Ukrajini i o promjenama u zemljama bivšega SSSR-a. O tom je snimila 25 političkih dokumentaraca, a autorica je i nekoliko putopisnih dokumentarnih filmova iz Sibira: *Pruga bez kraja, Sibirsko proljeće i Transibirski rapsodija*.

Ethernet ▶ tehnologija u računalnoj mreži utemeljena na komunikaciji okvirima (engl. frame), od kojih svaki sadržava izvorišnu i odredišnu adresu i dr. Danas je to najčešće upotrebljavana tehnologija za lokalne računalne mreže LAN (engl. Local area network). Ethernet je utemeljen na skupu standarda IEEE 802.3., koji definiraju fizički i podatkovni sloj (OSI-model) razvijen za mreže utemeljene na → kabelu (koaksijalni, parični ili svjetlovodni) s brzinama od 10Mbit/s do 100Gbit/s, a u budućnosti i više. Ethernet se još uvijek dominantno koristi fizičkom infrastrukturom izvedenom na principima strukturnog kabliranja, za koju koristi parične kabele. Današnje brzine Etherneta omogućuju da se preko njega povezuju radijski i TV uređaji u digitaliziranoj okolini te obavljaju zahtjevne operacije, npr. pregledavanja i montaže videosadržaja s klijenta na server ili procesi → automatizacije emitiranja.

etički kodeks ▶ dokument s propisima, uputama i načelima za postupanje novinara, urednika i drugih medijskih profesionalnih djelatnika u procesu stvaranja programa koje su uvele javne radio i TV kuće. Njime se uređuju prava i slobode novinara, njihove obveze i odgovornost te profesionalne i etičke norme koje su dužni poštovati. Javni medijski servisi, radijski i TV sustavi u demokratskim zemljama u definiranju takvih profesionalnih i etičkih standarda najviše polaze od pozitivnih iskustava BBC-ja i stajališta iz Povelje BBC-ja o slobodi i neovisnosti javnih medija, o dostojanstvu i profesionalnoj odgovornosti novinara i urednika. **Etički kodeks HRT-a** prvi je put usvojen 2006. kao zamjena za Kodeks o radu i ponašanju radnika HRT-a, a dopunjavao je i mijenjan 2009. i 2013. Propisuje da informacije moraju biti istinite, objektivne, potpune, provjerene i pravodobne, da novinari i urednici moraju biti nepristrani i da su dužni poštovati pravilo "druge strane", čuvati pravo svake osobe na privatnost, biti neovisni o vlasti i interesnim skupinama, ne sudjelovati u radu političkih stranaka, biti neutralni u izbornim procesima itd. Poštivanje njegovih odredbi nadzire posebno povjerenstvo od devet članova koje imenuju glavni urednici programskih kanala zajedno (tri), ravnatelj produkcije (dva), rukovoditelj IMS-a (dva) i novinari-članovi Hrvatskoga novinarskog društva (dva). Povjerenstvo funkcionira kao savjetodavno tijelo glavnoga ravnatelja, daje mišljenja na pritužbe o kršenju Kodeksa i ne izriče druge sankcije. Na osnovi izrečenoga mišljenja poslodavac može pokrenuti postupak radi utvrđivanja povrede radne obveze. Prvi predsjednik povjerenstva

bio je J. Ozmec, nakon njega B. Romić, D. Korda, N. Kristić i M. Zidarić (od 2013).

ETSI (akr. od engl. European Telecommunications Standards Institute – Europski institut za telekomunikacijske standarde) ▶ institut koji izdaje telekomunikacijske standarde za Europu; osnovao ga je 1988. → CEPT, a priznala Europska komisija. Ima 730 članova iz 51 zemlje (europske i neeuropske); predstavlja administraciju, mrežne operatere, proizvođače, davatelje usluga, istraživanje i korisnike. Od nekoliko tisuća standarda godišnje koje donosi, posebno su interesantni oni koji se odnose na → DVB, → MPEG, prijenos TV signala od → SDTV do → UHD kvalitete i sl.

Euromagazin ▶ informativni TV magazin; emitirao se potkraj 1990-ih te u novoj koncepciji od 2005, kad Hrvatska počinje pregovore za članstvo u Europskoj uniji, do 2012. Redovito je objavljivao vijesti i reportaže iz hrvatskih i europskih gradova i regija, nastojeći kroz primjere na jednostavan, zanimljiv i slikovit način približiti građanima značenje članstva u uniji. Osim redovitoga tjednog magazina, u okviru projekta redovito su se proizvodile specijalne emisije – polusatne dokumentarne reportaže te *Euromagazin uživo*, iz pojedinih hrvatskih regija. Urednica i voditeljica projekta bila je T. Perišin, a urednici-voditelji T. Šimurina i D. Nikolić. Kvalitetu magazina potvrdila su mnogobrojna priznanja, među ostalim nagrada Robert Schuman HND-a i Delegacije Europske komisije, Erasmus EuroMedia Europskoga društva za edukaciju i komunikaciju sa sjedištem u Beču te novinarska nagrada Velebitska degenija za teme o zaštiti okoliša.

EuroNews ▶ prvi paneuropski informativni kanal, najgledaniji u Europi. Pokrenuo ga je 1993. konzorcij 11 javnih televizija, članica EBU-a. Sjedište mu je Ecullyju, predgrađu Lyona. Vlasnička mu se struktura nekoliko

puta mijenjala. Većinski udjel prodan je 1994. francuskomu Alcatelu, a on ga je 1997. prodao britanskom ITN-u, a on 2003. konzorciju EuroNews. Od 2015. većinski udjel ima Media Globe Networks u vlasništvu egipatskog milijardera N. Sawarisa. Ostala 24 člana konzorcija javne su televizije i tri francuska teritorijalna entiteta: ČT (Češka), CyBC (Cipar), ENTV (Alžir), ERT (Grčka), ERTT (Tunis), ERTU (Egipat), France Télévisions (Francuska), NTU (Ukrajina), PBS (Malta), RAI (Italija), RTBF (Belgija), RTE (Irska), RTP (Portugal), RTR (Rusija), RTVSLO (Slovenija), SNRT (Maroko), SSR (Švicarska), TRT (Turska), TVR (Rumunjska), TV4 (Švedska), YLE (Finska) te Grand Lyon, Département du Rhône i Région Rhône-Alpes. Program besplatno ustupaju televizije članice iz vlastite proizvodnje. Simultano emitira na 13 jezika (arapski, engleski, farsi, francuski, grčki, mađarski, njemački, portugalski, ruski, španjolski, talijanski, turski i ukrajinski), zapošljava 400 novinara iz 25 zemalja. Preko odašiljača, satelita, kabelske distribucije, interneta i mobilne telefonije dostupan je u 400 milijuna kućanstava u 155 zemalja. Više od 60% prihoda čine reklame i komercijalne djelatnosti, 15 milijuna eura daje Europska unija, a ostatak članice konzorcija. Temeljem ugovora (2015–20) HRT može upotrebljavati TV materijal iz EuroNewsovih programa *Business Planet*, *Futuris* i *Generation Y*.

Europska konvencija o prekograničnoj televiziji ▶ dokument država članica Vijeća Europe od 5. svibnja 1989. kao i drugih država potpisnica Europske konvencije o kulturi (stupila na snagu 1993). To je pravni okvir koji se odnosi na protok TV programa u Europi a koji je osim u ovom dokumentu, definiran i u Direktivi → *Televizija bez granica*. U 36 članaka Konvencije i Protokolom o njezinim izmjenama koji je usvojen u rujnu 1998, zemlje članice se obvezuju da, privržene načelima slobodnoga protoka informacija i ideja te nezavisnosti televizije, olakšaju prekogranični prijenos TV programskih usluga, odnosno razmjenu TV programa. Osnovna ideja je da se TV program koji je odobren, odnosno ima dozvolu za emitiranje, može emitirati i u drugim zemljama bez prethodnih dozvola (ne odnosi se na zemaljsko emitiranje). U sadržajnom smislu definiraju se minimalni standardi u pitanjima slobode izražavanja (pravo na odgovor, zabrana štetnih sadržaja poput pornografije, nasilja i poticanja na rasnu i drugu mržnju) te se potiče objavljivanje europskih audiovizualnih djela. Hrvatska je potpisala Konvenciju i Protokol 7. VII. 1999. Hrvatski sabor donio je 2001. *Zakon o potvrđivanju Europske konvencije o prekograničnoj televiziji*. (→ Direktiva o audiovizualnim medijskim uslugama)

Europska konvencija za zaštitu prava čovjeka i temeljnih sloboda ▶ temeljni dokument Vijeća Europe, usvojen u Rimu 1950. Temelji se na Općoj deklaraciji o ljudskim pravima Ujedinjenih naroda (1948). Cilj joj je međunarodno promicanje jednakosti muškaraca i žena

te jačanje građanskih sloboda. U članku 10. Konvencije sadržano je pravo na slobodu izražavanja i mišljenja te pravo na širenje i primanje informacija bez upletanja javne vlasti, bez obzira na granice. Taj članak ne sprječava države da uvedu izdavanje dozvola za tvrtke koje se bave radiodifuzijom, televizijom i proizvodnjom filmova. Štoviše, države tim tvrtkama mogu zakonom propisati neka ograničenja, ako je to u interesu demokratskoga društva. Jugoslavija nije usvojila Konvenciju, a Hrvatska ju je ratificirala 1997.

Europsko atletsko prvenstvo u Splitu → posebni sportski projekti

Euroradio ▶ odjel EBU-a za međunarodnu razmjenu radijskoga programa i transfer radijske tehnologije. Iako je radio od osnutka EBU-a dio djelatnosti te udruge, Euroradio je pokrenut 1989. sa zadaćom

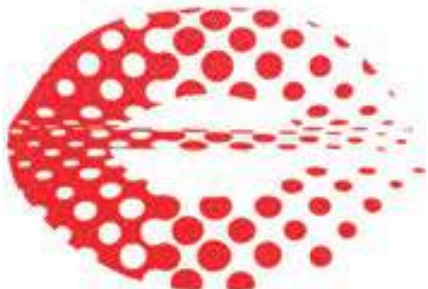
da potakne međunarodnu razmjenu visokokvalitetnih digitalnih zvučnih zapisa. Emitiranje digitalnog signala iz tehničkog središta EBU-a u Ženevi počelo je 1994. Najviše se razmjenjuju glazbeni sadržaji, sport i vijesti. Potiče razvoj specijaliziranih radijskih sadržaja: radijskih reportaža, dokumentarnih emisija, radiodrama, obrazovnih, dječjih i drugih emisija te organizira međunarodne radijske i glazbene festivale. Godišnje organizira razmjenu snimki 4000 glazbenih događaja i 28 000 koncerata.

Eurosong (engl. Eurovision Song Contest – Pjesma Eurovizije) ▶ godišnje natjecanje članica Europske radiodifuzijske unije (EBU) za najbolju popularnu glazbenu skladbu; pokrenuto je 1956 (idejno je utemeljeno godinu prije). Nakon što su pjesme izvedene uživo, gledatelji iz određene države u kratkom vremenskom roku glasuju za svoje favorite iz drugih zemalja. Država pobjedničke skladbe (odnosno pripadajuća radiodifuzijska kuća) domaćin je idućeg natjecanja. U povodu pedesete godišnjice Eurosonga EBU je 2005. organizirao natjecanje pod nazivom *Congratulations*, na kojem su izabrani najpopularniji eurovizijski izvođači, tj. pjesme. Na prvom je mjestu bila grupa ABBA s pjesmom *Waterloo* (1974, 1. mjesto), a među najboljima su D. Modugno: *Nel blu, dipinto di blu* (ili *Volare*, 1958, 3. mjesto), J. Logan, *Hold Me Now* (1987, 1. mjesto), Nicole: *Ein bißchen Frieden* (1982, 1. mjesto), C. Richard: *Congratulations* (1968, 2. mjesto) i C. Dion: *Ne partez pas sans moi* (1988, 1. mjesto). Bivša je Jugoslavija (odnosno JRT) na natjecanju prvi put nastupila 1961, a Hrvatska (odnosno HRT) 1993. Godine 1989. zadarska grupa Riva s pjesmom *Rock me* osvojila je prvo mjesto, te je iduće godine, 5. V, Zagreb u dvorani Vatroslav Lisinski bio domaćin 35. izdanja *Pjesme Eurovizije – Eurosonga*. Redatelj prijenosa bio je N. Puhovski, a voditelji su bili H. Vlahović Brnobić i O. Mlakar. Izvršni producent bio je G. Radman, producent V. Mort, tehnički producent S.

EUROSONG, nastup hrvatske predstavnice Tatjane Matejaš Tajči na natjecanju u Zagrebu, 1990.

Sučević, a muzička producentica bila je S. Midžić. U projektu je sudjelovalo više stotina zaposlenika RTZ-a. Prijenos *Eurosonga* preuzelo je 37 televizijskih stanica, a pratilo ga je više od milijardu gledatelja. Ostali hrvatski izvođači koji su na Eurosongu postigli zamjetan uspjeh jesu: Daniel: *Julie* (4. mjesto, 1983), Novi fosili: *Ja sam za ples* (4. mjesto, 1987), Srebrna krila: *Mangup* (6. mjesto, 1988), Luči Kapurso & Hamo Hajdarhodžić (Dubrovački Trubaduri): *Jedan dan* (7. mjesto, 1968), T. Matejaš: *Hajde da ludujemo* (7. mjesto, 1990). EBU je na

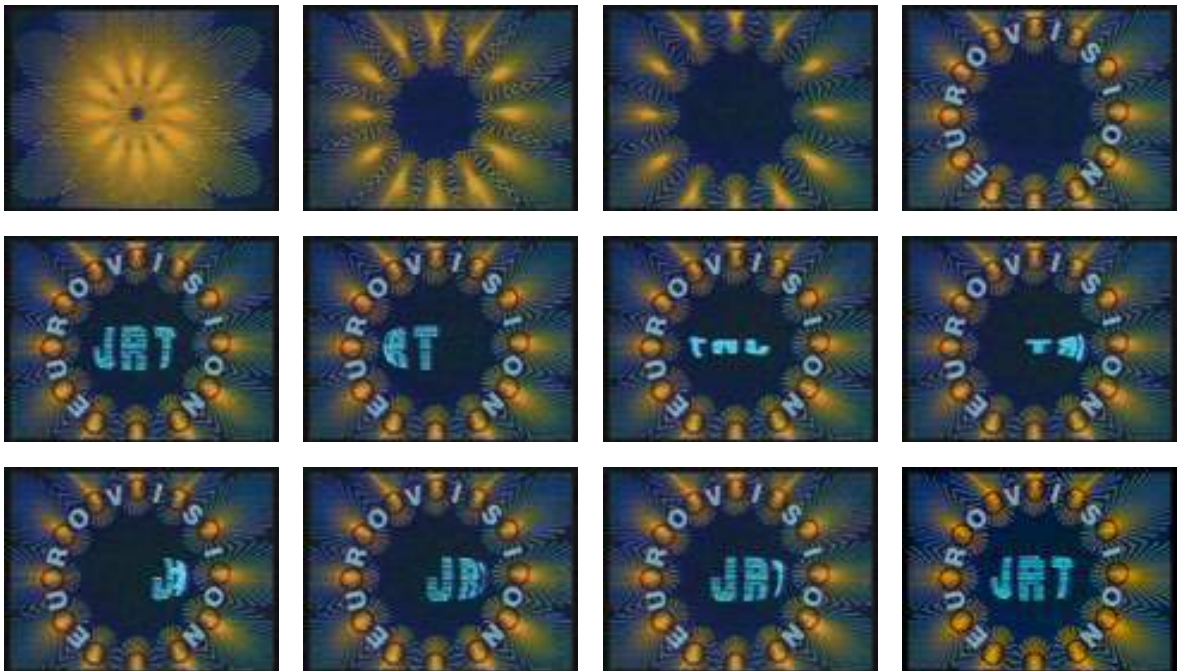

EUROSONG, logo zagrebačkoga natjecanja, 1990.

poticaj HRT-a 2003. pokrenuo Dječju pjesmu Eurovizije (engl. Junior Eurovision Song Contest), na kojoj su djeca autori i izvođači pjesama. Hrvatska je u Kopenhagenu bila prvi pobjednik novoosnovanoga natjecanja (D. Jelušić: *Ti si moja prva ljubav*). HRT 2014. i 2015. nije sudjelovao na Eurosongu.

Eurosport ▶ paneuropski paket sportskih kanala, sa sjedištem u pariškom predgrađu Issy-les-Moulineaux. Pokrenut je 1989. na poticaj EBU-a kako bi se bolje iskoristio veliki broj prava sportskih prijenosa kojima je raspolagao, a kojima su se njegove članice tek dijelom koristile. Komercijalni partner bio je Sky Television, kojega je 1991. zamijenio francuski TF 1 Group. Eurosport se 1993. ujedinio s konkurentskim paneuropskim kanalom Screensport (1984), a vlasnik mu postaje konzorcij francuskih tvrtki TF 1 Group, Canal + i Havas Images. Od 2011. jedini vlasnik bio je TF 1, a od 2014. vlasništvo je američkoga medijskog diva Discovery Communications. Eurosport ima prava prijenosa za više od 120 sportova, a zapošljava 1200 novinara. Ponudu je razvijao oko jezgre koju su činili tenis, košarka, biciklizam, zimski i motosportovi. Uglavnom je izbjegavao otkup najskupljih prava, poput onih za najveće i najpopularnije nogometne lige. Novi vlasnik znatnije je ulagao u ekskluzivna sportska prava, pa je tako 2015. kupio europska prava (osim Rusije) za prijenos Olimpijskih igara i Zimskih olimpijskih igara 2018–24. Eurosport većinom emitira istu sliku za različita tržišta, a komentatore ne pokazuje u kadru, što omogućuje laku prilagodbu lokalnim tržištima i smanjuje troškove proizvodnje. Emitira 3 TV kanala, od kojih je glavni Eurosport 1 (1989). Nudi najvažnije sportske događaje i dostupan je na 20 jezika u 54 europske zemlje. Eurosport 2 (2005) veću pozornost poklanja alternativnim sportovima, dostupan je na 16 jezika u 35 zemalja, a ima 23 regionalne inačice. Eurosportnews (2000) 24 sata na dan emitira sportske vijesti. Eurosport 1 HD (2008) i Eurosport 2 HD (2008) emitiraju se kao simulcast inačice istoimenih kanala. Digitalne su platforme su Eurosport.com (1999) i Eurosport Player (2009). Podružnica Eurosport Events (2007) specijalizirana je za organizaciju i produkciju velikih sportskih događaja.

Eurovizija ▶ odjel EBU-a za međunarodnu razmjenu programa, informacija i druge oblike suradnje. Ideju o razmjeni TV programa među članicama prvi je 1950. predložio → M. Bezençon, direktor švicarske televizije, a ime je poteklo od novinara *London Evening Standarda* G. Campeyja 1951. Na poticaj BBC-ja stota je obljetnica prve telegrafske veze između Velike Britanije i europskog kopna obilježena prvim prijenosom TV programa preko La Manchea 27. VIII. 1950. Prvi međunarodni prijenos organiziran je 2. VI. 1953 – krunidbu kraljice Elizabete II. BBC je snimao s 20 kamera, a prijenos se mogao gledati u Francuskoj, Nizozemskoj i Zapadnoj Njemačkoj. Eurovizija je službeno osnovana uoči Svjetskoga prvenstva u

EUROVIZIJA, prvi animirani logo Eurovizije uopće napravio je Tomislav Mikulić za potrebe Mediteranskih igara u Splitu 1979, a s TVZ-a prenosile su ga nacionalne članice EBU-a

nogometu u Švicarskoj 1954. Njezin prvi međunarodni prijenos bio je prijenos Praznika narcisa (Fête des Narcisses) 6. VI. 1954. iz Montreuxa. U prvoj razmjeni vijesti u lipnju 1954. sudjelovale su Belgija, Danska, Francuska, Italija, Nizozemska, Švicarska, Velika Britanija i Zapadna Njemačka. Redovita razmjena vijesti članica EBU-a počela je 1961. Eurovizija godišnje koordinira razmjenu i prijenos 50 000 TV vijesti (EVN), 2800 sati izravnih prijenosa te oko 5000 sati sportskoga i drugoga TV programa.

Eutelsat (skraćeno od engl. European Telecommunications Satellite Organisation – Europska organizacija telekomunikacijskih satelita) ► europska organizacija za gradnju i iskorištavanje telekomunikacijskih satelita. Utemeljena je 1977, sa sjedištem u Parizu, radi upravlja-

nja prvom generacijom komunikacijskih satelita naručenih od ESA-e (engl. European Space Agency). Nakon generacije pokusnih satelita OTS (Orbital Test Satellite, 1978) prvi komercijalni satelit Eutelsat I F-1 lansiran je 1983, a još su tri lansirana do 1988, predstavljajući početak → satelitskog emitiranja radijskih i TV programa. Eutelsat 2016. ima blizu 40 satelita, kojima pokriva Europu, Aziju, Sjevernu i Južnu Ameriku te dio Afrike. Preko satelita prenose se telefonski razgovori, radijski i TV programi (njih oko 6000) te podatci. HRT se za emitiranje svojih radijskih i TV programa (→ satelitsko emitiranje) od samoga početka koristi Eutelsatom, dionice kojega posjeduje i Republika Hrvatska (0,47%).

external key (engl.) → elektroničko urezivanje

F

Fabijanac, Srđan ▶ novinar i urednik (1966). Na Radio Splitu od 1986. suradnik, a od 1995. stalni član sportske redakcije. Uz uređivanje emisija afirmirao se kao jedan od ponajboljih reportera izravnih prijenosa sportskih događaja. Izvještavao je s Olimpijskih igara iz Atlante, Atene, Pekinga i Londona, europskih nogometnih prvenstava u Portugalu, Austriji i Švicarskoj, Ukrajini i Poljskoj. Prenosio utakmice sa svjetskih prvenstava u nogometu iz Njemačke i Brazila. Izvještavao je i sa šest europskih i dva svjetska prvenstva u košarci te niza međunarodnih natjecanja u atletici, rukometu i vaterpolu. Dobitnik Zlatne plakete Hajduka uz 100. obljetnicu kluba 2011. te nagrade Hrvatskoga zbora sportskih novinara HND-a za novinara godine 2013.

Fabijanić, Nenad ▶ arhitekt, dizajner i scenograf (1951). Diplomirao na Arhitektonskom fakultetu u Zagrebu, gdje je zaposlen od 1977 (od 2000. kao redoviti profesor). Suradnik RTZ-a od 1971, scenograf mnogih emisija (*TV parlament*, *Slikom na sliku*, *Dnevnik*, *Motrišta*, *Press klub*, *Poslovni klub*, *Sa svrhom i razlogom*, *Glas domovine*, *Otvoreno*, *Interview tjedna*, *Misli 21. stoljeća*, *Znakovi vremena*). Bio je predsjednik Društva arhitekata Zagreba (1994–96) i Udruženja hrvatskih arhitekata (1999–2003). Autor više postava izložbi u zemlji i inozemstvu. Nagrađen nizom stručnih, državnih i međunarodnih nagrada, npr. za TV scenografiju na 18. i 27. zagrebačkom salonu 1983. i 1992.

Fabrio, Nedjeljko ▶ književnik i urednik (1937). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Urednik u Dramskom programu HTV-a 1971–95. i HR-a 1995–96, potom profesor na ADU-u do umirovljenja 2004; predsjednik Društva hrvatskih književnika 1989–95. Redoviti član HAZU-a od 1997.

Adaptirao sedam epizoda Lovrakovih *Prijatelja*, TV dramu A. Cesarca *Sudite me* te deset priča i legendi V. Nazora. S J. Vrkićem koautor šest nastavaka serija *Svje-*

tionik (1979), a s D. Jelčićem *Poglavlja iz života Augusta Šeno*e (1981). Autor je i niza radiodramskih tekstova (*Admiral Kristof Kolumbo*, 1969; *Meštar*, prva nagrada za radiodramski tekst 1970; *Izletnici*). Urednik je igranih TV serija *Kiklop* i *Zagrljaj* po djelima R. Marinkovića (obje u režiji A. Vrdoljaka), *Gruntovčani* M. Kerstnera i K. Golika, *Velo misto* M. Smoje i D. Marušića te TV drame *Bijeg* M. Cihlara Nehajeva. Za TVZ snimljena je TV prilagodba (redatelj B. Ivanda) kazališne adaptacije njegova romana *Vježbanje života* (dramatizacija D. Gašparović, redatelj G. Paro). Za književni i prevoditeljski rad dobio je godišnju nagradu Vladimir Nazor 1985. za književnost, a 2007. za životno djelo, Ksaver Šandor Gjalski 1989, nagradu Fonda Miroslav Krleža 1990. i Herderovu nagradu 2002.

FACTUM, kadar iz filma Biljane Čakić *Veselić Dečko kojem se žurilo*, 2001.

Factum ▶ neovisna produkcijska kuća, najveća te vrste u Hrvatskoj, specijalizirana za dokumentarni film, osnovana 1997. u Zagrebu. Osnivač i direktor N. Puhovski. Proizvela 70-ak filmova, ponajviše na temu ljudskih prava i socijalnih problema. Najviše pozornosti, kritika i javnih sučeljavanja privukli su filmovi koji su tematizirali događaje iz Domovinskoga rata (*Oluja nad Krajinom*, *Lora – Svjedočanstva*, *Paviljon 22*). Factum je pionir na polju hrvatskoga autobiografskog dokumentarnog

filma (*Graham i ja, Dečko kojem se žurilo, Sve o Evi, Ratni reporter*), a zapažene su i njegove produkcije o ljudima s margine (*Peščenopolis, Sve 5, Vajt, Zajedno*). Uglavnom okuplja mlade autore koji za kuću realiziraju svoj prvi ili drugi film. Pokrenuo je 2005. ZagrebDox, međunarodni festival dokumentarnoga filma.

fade in (engl.) ▶ 1. postupno postajanje slike iz crnoga ili (u kolor-snimkama) iz neke boje do njezine ispravne osvjetljenosti. 2. odtamnjenje ili postupno spajanje teksta ili drugoga grafičkog elementa sa slikom u postupku dvostruke ekspozicije. 3. postupno pojačavanje zvuka od potpune tišine do potrebnog intenziteta.

Fade In ▶ nevladina udruga koja se bavi AV produkcijom, osnovana 1999. u Zagrebu. Suradnju s HRT-om započela 2000. serijalom kratkih dokumentarnih filmova *Direkt* (145

epizoda), prvo o temama mladih, a zatim i o društvenom i političkom aktivizmu nevladinih organizacija. Za HRT proizvodi i pojedinačne dokumentarne filmove, koji su imali uspjeha na festivalima (*Ženska posla, Hrvatska (k)raj na zemlji, Gabriel*).

fade out (engl.) ▶ 1. postupno zatamnjenje slike ili (u kolor-snimkama) pretapanje u neku boju do njezina potpunog iščeznuća. 2. postupno nestajanje teksta ili drugoga grafičkog elementa iz slike sastavljene dvostrukom ekspozicijom građe iz dvaju izvora. 3. postupno smanjivanje zvuka do potpune tišine.

Fakić, Almir ▶ snimatelj (1975). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Prepoznatljiva stila, sklon slobodnoj pokretnoj kameri i postojećemu svjetlu, snimio je niz nagrađivanih igranih, dokumentarnih i reklamnih filmova te glazbenih spotova. Važniji dokumentarni serijali: *Direkt* (N. Ivanda, H. Mabić, N. Slijepčević i dr., 2002–05), *Dvornikovi* (2005–06), *Ono što jesam* (2014). Važniji filmovi: *Naslovnica* (S. Mendušić, 2014), *Piknik* (J. Pavlović, 2015), *Bolesno* (H. Mabić, 2015). Dobitnik nagrada za kameru na Danima hrvatskoga filma (*Zagrebačke priče: Šamar*, N. Slijepčević, 2010).

Fakultet elektrotehnike i računarstva (akr. FER; prije Elektrotehnički fakultet, akr. ETF) ▶ visokoškolska ustanova za izobrazbu na području elektrotehnike i računarstva, sastavnica Sveučilišta u Zagrebu. U njegovu sklopu među ostalim djeluju i Zavod za radiokomunikacije i Zavod za elektroakustiku, odakle na HRT dolazi najveći broj inženjera. Prethodnik Fakulteta bila je Visoka tehnička škola, osnovana 1919. Iz nje je nastao Tehnički fakultet, potom 1956. Elektrotehnički fakultet, koji je sadašnji naziv dobio 1995. Zavod za radiokomunikacije utemeljen je 1954. pod nazivom Zavod za emisione uređaje. Prvi predstojnik bio je

honorarni nastavnik R. Galić, zaposlenik tadašnjeg RZ-a, potom Z. Smrkić. Zavod surađuje s tadašnjim RZ-om, sudjelujući na prvim montažama i mjerenjima TV uređaja te pri izobrazbi prvih kadrova za tehničku službu RTZ-a (u tom se, uz već spomenute, istaknula i B. Zovko Cihlar); današnja je pak suradnja uglavnom povezana s dodatnom izobrazbom, koju vodi S. Grgić. Zavod za elektroakustiku osnovan je 1954. Od osnutka ga vodi T. Jelaković, dotad zaposlenik RZ-a. Nakon preseljenja u novu zgradu 1963. započinje opremanje elektroakustičkog laboratorija s mjernim instrumentarijem, a 1967. dovršena je i gluha komora. I taj Zavod surađuje s RZ-om od osnutka, a u suradnji su se istaknuli T. Jelaković, M. Gregurić, B. Somek i I. Jelenčić. U početnom razdoblju najznačajnija je bila suradnja pri konstrukciji i izradbi studijskih tonskih uređaja, koji se tada nisu mogli nabaviti na tržištu, a suradnja na akustičkom uređenju prostora studija i režija trajno je prisutna.

Fakultet političkih znanosti (akr. FPZ, prije Fakultet političkih nauka) ▶ visokoškolska i znanstvena ustanova s područja političkih znanosti i novinarstva, osnovana 1962. u okviru Sveučilišta u Zagrebu. Današnji naziv nosi od 1991. Na njemu je pokrenut prvi sveučilišni studij novinarstva u Hrvatskoj, prvo kao jednogodišnji, ubrzo kao dvogodišnji paralelni studij, a od 1986. kao puni četverogodišnji studij, u koji 2002. uvodi praktičnu nastavu na medijskim predmetima; uz postojeći radijski otvorio se i TV studio. Na fakultetu djeluju studentski mediji: Radio Student, Televizija Student i novine *Global*. Dugogodišnja suradnja s HRT-om, posebice studija novinarstva, formalizirana je sporazumom o suradnji te ugovorom o ustupanju prava na emitiranje emisija Televizije Student, koja se od 2012. u redovitom terminu prikazuju na HRT4. Objavljuje časopise *Medijske studije*, *Političke analize* i *Politička misao*.

Fanelli, Mario (Maurizio) ▶ filmski i TV redatelj (1924–1991). Počeo režirati na Radio Kopru 1952, potom vježbenik u TV studijima RAI-ja u Torinu i Milanu. Predvodio skupinu entuzijasta, koja se u sklopu RZ-a pripremala za početak emitiranja TV programa u Hrvatskoj 1956. Prvi stalni zaposlenik RTZ-a (1. I. 1956), režirao je izravni prijenos svečanog otvorenja Zagrebačkog velesajma, prvu emisiju TVZ-a (7. IX. 1956), kao i prvu informativnu emisiju iz studija u Jurisicevoj 4 (zabavno-glazbeni dio režirao je A. Marti). Bio je jedan od vodećih redatelja TVZ-a, režiravši više od stotinu dokumentarnih serija (npr. *Dijalozi, U prvom planu, Portreti i susreti, Krleža u TV mediju*), zatim TV drame, serije i filmove (*Dolutali metak, Punom parom, Tena, Treći je došao, Ljudi i neljudi, Spašavanje časti, Adam i Eva, Pijetlov kljun, Kokošari, Tamburaši, Prijatelji* i dr.) u suradnji s najznačajnijim scenaristima TVZ-a (K. Novosel, I. Ivanac, I. Štivičić, M. Bjažić). Prema scenariju M. Krleže u produkciji TVZ-a 1970. režirao igrani film

Mario FANELLI vodi izravni prijenos otvaranja Zagrebačkog velesajma, prve emisije TVZ-a, 7. IX. 1956. Na slici desno je Tamara Srkulj (poslije redateljica u Dječjem programu), a lijevo Zdenka Pranjić i tonski tehničar Zvonko Lozanić

Put u raj. Predavao je TV režiju na ADU-u. Dobitnik brojnih nagrada i priznanja, npr. na festivalu JRT-a u Neumu 1989 (za režiju u kategoriji TV drame za mlade *Starci*). S I. Ruggerijem napisao knjigu *TV-kamere u eter* (1982).

Fantastika u radiodrami ▶ emisija koja se emitirala na III. programu HR-a, sljednica emisije *Znanstveno-fantastična igra*. Urednica je 1994–2014. bila N. Zoričić, koja je emisiju repertoarno proširila prema književnim djelima s elementima fantastike, u rasponu od klasika svjetske književnosti do suvremenih djela. Kao dodatak, potom i kao samostalna emisija, pokrenuta je *Etnofantastika*, koja u maloj formi, mješavinom dokumentarnoga, igranoga i umjetničkoga tonskog materijala iščitava funduse pučkih vjerovanja, legendi i predaja. Emisije iz ciklusa *Etnofantastika* i *Fantastika u radiodrami* dobile su brojne međunarodne nagrade, kao što su Prix Italia 2008, Prix Marulić 2002, 2009. i 2012 te Prix Nova 2013. i 2014.

far ▶ dio snimateljske opreme postava koji čine tračnice i vozno postolje, a kojim se izvodi vožnja kamere. Postolje, na kojem se nalazi snimatelj, a prema potrebi i asistent kamere, po tračnicama dogovorenom brzinom gura posebno educirani tehničar, far-majstor.

Faraday, Michael ▶ britanski fizičar i kemičar (1791–1867). Otkrio inducirane struje (1831), zakone elektrolize te razvio teoriju magnetskog i električnog polja, na temelju koje je J. C. Maxwell razvio teoriju elektromagnetskih valova. To je kasnijim istraživačima (N. Tesla, G. Marconi) otvorilo put za ostvarenje bežičnih prijenosa informacija, tj. za današnju široku tehnologiju radijskih i TV sustava. Njemu je u čast nazvana je jedinica električnog kapaciteta (farad, znak F).

Farago, Viktor ▶ snimatelj (1919–1997). Od 1946. radio u Jadran filmu i Zora filmu; snimatelj kratkih filmova i filmskih novosti, radio s B. Bauerom, B. Marjanovićem i dr. Na TVZ-u od 1956. do umirovljenja 1983. Snimao dokumentarne, sportske, informativne i obrazovne filmove s novinarima S. Tomljanovićem, B. Knezocijem, F. Ercegom, S. Ederom, Z. Leticom, J. Orlovcem i dr. te redateljima M. Kalebotom, D. Vizekom, M. Fanellijem i dr. Bio je voditelj snimatelja Informativnog programa, šef snimateljskih grupa, savjetnik za filmsko snimanje i dr.

Farkaš, Branimir ▶ novinar i urednik (1970). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu; završio i Diplomatsku akademiju pri Ministarstvu vanjskih poslova RH. Na RZ-u od 1989, na HTV-u od 1993. ured-

nik u emisijama *Slikom na sliku* i *Motrišta*. Od 1997. u redakciji vanjske politike, diplomatski izvjestitelj i reporter tijekom sukoba u Makedoniji i na Kosovu te blisko istočne i kurdske krize. Autor dokumentarnih filmova *Arapska pustinja* (2000), *Danska uživo* (2001), *Križ koji ne staje* (2012) i *Tri gracije prekvalifikacije* (2012). Autor više od 1000 reportaža i izravnih javljanja, pratio suđenja na Međunarodnom sudu za ratne zločine u Hagu. Sudjelovao u velikim projektima HRT-a, poput praćenja posjeta predsjednika SAD-a G. W. Busha Hrvatskoj, određivanja pape Benedikta XVI. i izbora pape Franje, izbora za Europski parlament te ulaska Hrvatske u Europsku uniju. Intervjuirao mnoge svjetske državnike, uključujući iranskoga predsjednika M. Khatamija, glavnoga tajnika NATO-a A. Fogha Rasmussena. Politički savjetnik za kulturu i informiranje hrvatskoga veleposlanstva u New Delhiju 2001–04. Voditelj središnjeg Dnevnika od 2016.

Farma ▶ reality show prikazivan na Novoj TV 2008–15. Po licenci produkcijske kuće Strix producirano je više od 4000 epizoda showa u više od 50 zemalja; Nova TV emitirala je četiri sezone, od toga tri celebrity inačice. Četvrtu sezonu, u kojoj se za 15-tjedni boravak na udaljenom seoskom imanju odlučilo 18 natjecatelja različitih zanimanja i dobnih skupina, u prosjeku je pratilo više od 630 000 gledatelja te je bio najgledaniji reality format 2015. Voditelji četvrte sezone bili su M. Kovačić i D. Bučan.

Farnsworth, Philo T. ▶ američki izumitelj (1906–1971). Poznat kao otac elektroničke televizije, prvi je konstruirao i 1934. javno predstavio potpuno elektronički televizijski sustav. To je postignuo konstrukcijom cijevi (1927) koja je emitirala sliku (jednu ravnu liniju) i iz koje se potom razvila katodna cijev. Dodatno je 1929. eliminirao mehanički generator, što je predstavljalo ključan pomak prema elektroničkoj televiziji.

Fattorini, Željka ▶ spikerica i voditeljica (1945). Diplomirala na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu u Zagrebu. Na RZ-u od 1954, na TVZ-u od 1957. Jedna od najpopularnijih TV spikerica 1960-ih i 1970-ih, uspješno je vodila i mnoge dnevne informativne emisije. Posebno se istaknula kao voditeljica kulturne emisije *Nedjeljom popodne* te od 1993. emisije *Dobro jutro, Hrvatska*, u kojoj je posebne simpatije javnosti pridobila zbog interesa za promicanje obiteljskih tema te problema bolesne i hendikepirane djece. Godišnju nagradu HRT-a dobila 2002.

faza ▶ međusobni pomak referentne točke periodičnoga izmjeničnoga signala u odnosu na nultu točku ili međusobni pomak referentnih točaka dvaju izmjeničnih signala. Izražava se kao vrijednost kuta izraženog u stupnjevi. Ovaj parametar bitan je pokazatelj npr. pri zbrajanju dvaju tonkih signala, jer ukoliko postoji fazni pomak između njih, zbrojeni signal imat će drugačiji valni oblik od željenoga, tj. bit će čujno izobličen. U višekanalnoj

Željka FATTORINI

reprodukciji, kao što su stereo i 5.1 formati, dodatni fazni pomak signala pojedinih tonkih kanala uzrokovat će pogrešnu prostornu lokalizaciju zvučne slike. Kod kompozitnoga analognog videosignala dodatni fazni pomak signala boje u odnosu na referentni burst signal uzrokovat će vidljivu grešku u reprodukciji nijanse boje. Pri digitalnoj obradbi signala pomak u fazi između digitaliziranog signala koji se obrađuje i sistemskog takta koji upravlja procesom može uzrokovati grešku u obradbi.

feature (engl.) ▶ novinarska TV vrsta, kraća reportaža o ljudima ili pojavama koja kod gledatelja izaziva emocionalnu reakciju; u TV žargonu često nazivan "topla ljudska priča". Feature mijenja ritam, odmara gledatelja i omogućuje mu da se identificira s nekim događajem ili osobom, pa ga urednici informativnih emisija duljega trajanja (poput *Dnevnika* ili mozaičnih emisija) često u njih uvrštavaju. Nerijetko polazi od aktualne vijesti ili informacije koju personalizira kroz priču o "običnom" čovjeku i njegovoj sudbini, omogućujući novinarima kreativniji pristup temi.

feding ▶ pojava promjenjive jakosti polja radiofrekventnog signala pri rasprostiranju elektromagnetskih valova. Posljedica je sporadičnih promjena u atmosferi. Na mjestu prijma nastaje interferencija signala (pojačavaju

se, slabe, pa i iščezavaju). Predstavljao je veliku teškoću u svjetskim radijskim komunikacijama do 1970-ih, kad su se one odvijale uglavnom u području kratkih valova, odnosno prije današnjega prijenosa s pomoću telekomunikacijskih satelita. Utjecaj fedinga u prijamnicima smanjuje se održavanjem stalne razine signala automatskom regulacijom pojačanja, a u prijenosu, posebno na visokim frekvencijama, diverziti prijamom.

Felger, Branimir ▶ novinar i urednik (1975). Diplomirao na Pravnom fakultetu u Osijeku. Od 1994. reporter, potom urednik i voditelj u Informativnom programu HTV studija Osijek. Od 1998. uređivao i vodio emisije *Zemlja i more* i *Plodovi zemlje* te od 2001. Županijske panorame u Osijeku. Prešao 2004. na Novu TV kao voditelj osječkoga studija. Urednik informativnih emisija i posebnih informativnih projekata na Novoj TV (proglašenje neovisnosti Kosova, samit NATO-a u Bukureštu, gospodarski forum EU-a u Bruxellesu, posjet pape Benedikta XVI. Hrvatskoj, papinska konklava, referendum o ustavnoj definiciji braka, ulazak RH u EU). Izvještavao s lokalnih, predsjedničkih i parlamentarnih izbora te s izbora za Europski parlament 2013. i 2014. Nagrađen je 2005. za najbolji TV prilog u kategoriji elektroničkih medija na natječaju za izvješćivanje o EU Veleposlanstva Ujedinjenog Kraljevstva i HND-a.

Feller, Davorka ▶ montažerka (1961). Diplomirala na ADU-u u Zagrebu. Od 1979. vanjska suradnica TVZ-a, od 1988. u statusu montažera majstora-specijalista. Radi na igranim, dokumentarnim, obrazovnim, informativnim i glazbenim emisijama. Montirala je TV film *Neobični sako*, serije *Djeca autizma*, *Stipe u gostima*, *Kič*, *Adam i Eva*, *Libar Miljenka Smoje*, *Ivo Tijardović*, *Emanuel Vidović*, emisije o tradicijskoj kulturi i običajima i dr. Dobitnica godišnje nagrade HRT-a 2011. te nagrade na Festivalu vjerskih filmova u Trsatu za montažu dokumentarnog filma *Komiški kvarantore* 2014.

Feman, Mladen ▶ redatelj i scenarist (1927). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Radio na filmu i u kazalištima, režirao mnoge emisije dramske redakcije RZ-a (npr. praižvedbu antologijske radiodrame *Ubio sam Petra V. Kuzmanovića* 1958). Nakon prelaska u Redakciju kulture TVZ-a početkom 1960-ih započinje njegovo najplodnije stvaralačko razdoblje, u kojem režira i uređuje serijale, poput *Panorame* i *U prvom planu*, te emisije o suvremenoj umjetnosti, kojima je i scenarist; njegova emisija o Op artu (voditelj N. Petrak) vizualnom je obradbom toga slikarskog stila i sama prerasla u autentično TV umjetničko djelo. Izdvajaju se i emisije o elektroničkoj glazbi, reportaža s bijenala u Veneciji 1968, a osobito kvalitetom nedosegnute kronike festivala, posebice Dubrovačkih ljetnih igara 1970-ih. U posljednjem dijelu svoje bogate televizijske karijere posvećuje se dokumentarizmu, a istaknuo se režijom desetodijelnog serijala *II svjetski rat* (1989).

Vesna FERENČAK

Ferenčak, Vesna ▶ spikerica i majstorica montaže (1945). Prva spikerica *Pionirskog mozaika*, prve stalne emisije za djecu na RTZ-u 1957. Asistentica, montažerka i majstorica montaže (*TV dnevnik*, vijesti, drame, serije – npr. 120 epizoda *Beskrajem svijeta* i *Jedrima oko svijeta* M. Saletta). Za Domovinskog rata radila u ratnim studijima TV centara u Osijeku i Bjelovaru.

Robert FERLIN i Nina Badrić u TV emisiji *Studio 10*

Ferlin, Robert ▶ novinar i urednik (1966). Diplomirao na Pedagoškom fakultetu u Rijeci. Od 1990. vanjski suradnik HRT-a Radio Rijeka, od 1991. zaposlen kao lektor. Od 1992. novinar i urednik te voditelj, s A. Čemeljićem realizirao zabavne emisije *Đidi midi* i *A gdje si ti* te emisiju *Tužibaba*, koju još vodi. Od 1993. vodi obnovljeni Festival Melodije Istre i Kvarnera; te je godine u HTV studiju Rijeka vodio *Županijsku panoramu*. Bio voditelj i niza drugih HTV-ovih emisija (*Boje turizma*, *Dan za danom*, *Studio 10*, *Afrovizija*, *Olimp*, *Evergreen*, *Malo misto*, *Razglednice iz Hrvatske*, *Dora*, *Porin*). Od 2013. jedan od voditelja emisije *Dobro jutro, Hrvatska*.

Fessenden, Reginald ▶ kanadski izumitelj (1866–1932). Od 1900. radio u Meteorološkom uredu SAD-a, razvijajući sustav bežičnoga prijenosa informacija. Ostvario je prvu glasovnu vezu na udaljenosti od petnaestak metara; prva rečenica ikad izgovorena u eter (23. XII. 1900), bila je: "Hello! Test, 1, 2, 3, 4. Is it snowing where you are, Mr. Thiessen? If so, telegraph back and let me know." Prvo javno → AM odašiljanje zvuka ostvario je 24. XII. 1906. iz Brant Rocka u Massachusettsu, uz snagu od oko 750 W, na oko 70 kHz. Uz glasovnu poruku emitirao je snimku Händelova *Larga*, a uživo je na violini odsvirao božićnu pjesmu *O Holly Night*, otpjevavši posljednju strofu, te pročitao odlomak iz *Biblije*. Prvi slušatelji bili su posade brodova u Atlantskom oceanu.

festival ▶ javni događaj ili serija svečanosti. Održava se u nekom gradu ili na određenoj lokaciji u pravilnim razmacima (npr. svake godine), posvećen pojedinomu aspektu umjetnosti i društva, npr. glazbi (Festival di Sanremo, Splitski festival, Zagrebački festival), filmu (Pulski filmski festival, Dani hrvatskoga filma, Animafest Zagreb – Svjetski festival animiranog filma), kazalištu (Splitsko ljeto, Riječke ljetne noći), no sve češće različitim proizvodima (hrani, piću) i društvenim fenomenima (npr. Dani piva u Karlovcu). Širenju popularnosti i afirmaciji festivala uvelike su pridonijeli radijski i TV prijenosi.

FIAT/IFTA (akr. od franc. Fédération Internationale des Archives de Télévision, od engl. International Federa-

tion of Television Archives – Međunarodna federacija televizijskih arhiva) ▶ svjetska udruga TV arhiva. Osnovani su je 1977. u Parizu predstavnici 18 TV arhiva (BBC, RAI, ARD, RTVE, ORF i RTP), francuski audiovizualni institut INA te, kao neeuropski član, CBS, radi poticanja suradnje na području tehnika očuvanja i zaštite dokumentacije i dokumentacijskih sustava te širega promoviranja arhivskih zbirki. U udrugu je učlanjeno 180 TV arhiva javnih i komercijalnih televizija, a RTZ/HRT član je od sredine 1980-ih.

Fici, Ivo ▶ glumac (1927–1987). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Uz brojne nastupe u Zagrebačkom dramskom kazalištu (poslije Gradskom dramskom kazalištu Gavella), Teatru &TD te na Dubrovačkim ljetnim igrama, glumio u serijama i dramama TVZ-a (*U registraturi*, *Gospodin Fulir*, *Usnuli ratnik*, *Sedam sati i petnaest minuta*, *Čamac za kronprinca*, *Banket*, *Kad ftičeki popevleju* i dr.). Dio glumačkog opusa ostvario i u Dramskom programu RZ-a. Dobitnik nagrade Grada Zagreba 1963 (za ulogu Vlasnika psa u radiodrami *Krik I. Ivanca*).

field (engl.) → analiziranje slike

Figenwald Puletić (Lango), Dunja ▶ spikerica, voditeljica, novinarka i glumica (1941–2015). Studij započela na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, a diplomirala na Filološkom fakultetu u Beogradu. Na RTZ-u spikerica i voditeljica 1960–67, kad prelazi na RTV Beograd, gdje

FESTIVAL, Zagrebački festival, pjeva Beti Jurković, 1963.

Dunja FIGENWALD PULETIĆ (LANGO)

je spikerica i voditeljica u Informativnom i Kulturno-zabavnom programu. Vodila je brojne TV prijenose glazbenih festivala i kvizova; vodila i uređivala eurovizijske emisije (*Igre bez granica*). Voditeljica u emisiji *Nedjeljno popodne* 1977–92; urednica i voditeljica emisije *Modni magazin* od 1995. do umirovljenja 1999. Predstavljala TV voditelje JRT-a na osnivačkoj Skupštini voditelja svijeta u okviru međunarodnoga TV festivala u Monte Carlu 1977. Glumila u filmovima *Moja luda glava*, *Bez i Bombaši*. Šesterostruka je dobitnica plakete Gordana Bonetti za najbolju TV voditeljicu.

Filakovity, Julijana ▶ producentica (1969). Diplomirala na ADU-u u Zagrebu. Na HRT-u od 1993. u Programu za djecu i mlade, sudjeluje u realizaciji projekata *Brijanteen*, *Dizalica* i dr. Producentica na brojnim dokumentarnim, igranim, zabavnim, informativnim projektima (ulazak Hrvatske u Europsku uniju, Porin, *The Voice – Najljepši glas Hrvatske*). Od 2013. pomoćnica ravnateljice produkcije HRT-a za produkcijske odjele i posebne projekte.

Filipović, Ljiljana ▶ urednica i esejistica (1951). Doktorirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1973. objavljuje radioigre i dramske adaptacije za radio (na natječaju Dramskog programa RZ-a 1981. dobila prvu nagradu, 1986. drugu, a 1989. treću). Od 1991. urednica na III. programu HR-a (*Protokol stoljeća*, *Znaci vremena*, *Na margini*, *Ogledi i rasprave* i dr.). Autorica je filozofskih studija (*Filozofija i antipsihijatrija Ronalda D. Lainga*, *Nesvjesno u filozofiji*, *Javne samoće*, *Prazne tvornice*, *Scenariji kože*) i romana (*Sokol u šusteraju*, *Nestali ljudi*). Objavljuje u zbornicima na njemačkom i engleskom jeziku. Predavala je psihoanalitičku kritiku dramskog teksta na ADU-u u Zagrebu te na sveučilištima u Buenos Airesu, Tokyju i drugdje. Za inovaciju u uredničkom radu dobila je nagradu HR-a 2002.

Filipović, Tarik ▶ glumac i TV voditelj (1972). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Na HTV-u se pojavio 1996.

u epizodnoj ulozi u dječjoj seriji *Smogovci*, 1997. dobio stalni angažman u *Skrivenoj kameri* urednice S. H. Mijatović i redatelja V. Brešana. S R. Bitorajcem nastupao u emisiji *Treća sreća*, a status TV zvijezde stekao kao voditelj popularnoga kviza *Tko želi biti milijunaš* (2002–10), osvojivši gledatelje duhovitim stilom vođenja i blagom provokativnošću. Vodio je i kviz *1 protiv 100* te TV igre *Sve u sedam* i *Potjera*. Glumi u kazalištu, na filmu i TV-u (serije *Duga mračna noć*, *Naši i vaši*, *Luda kuća*, *Bitange i princeze* i dr.). Višestruki je dobitnik nagrade Zlatni smijeh na Danima satire te Večernjakove ruže 2002.

Tarik FILIPOVIĆ u TV drami *Leti, leti* Roberta Orhela, 2004.

Filli, Bruno ▶ tehničar (1931–1991). Na TVZ-u od 1964. Vrlo brzo postao vrhunski stručnjak za održavanje mehanike filmskih kamera, a posebno objektivna. Bio je jedan od najboljih mehaničara-optičara u Jugoslaviji, dugogodišnji rukovoditelj Održavanja optike i precizne mehanike, cijenjen u redovima filmskih i optičkih europskih kompanija (ARRI, ZEISS, FUJINON i dr.) te suradnika. Istaknuo se i pedagoškim radom, prenoseći znanje i iskustvo nekolicini naraštaja.

Bruno FILLI

filmska serija ▶ skup filmskih djela u kojem svaki nastavak ima zasebnu priču, a međusobno su povezani istim fikcijskim svijetom, likovima, ambijentima i žanrovskim značajkama (→ filmski serijal). Od početka 1950-ih uglavnom su ih zamijenile → igrane televizijske serije.

Pulski filmski festival

filmski festival ▶ manifestacija na kojoj se, uglavnom periodično, prikazuju filmovi, odabrani prema nacionalnim, žanrovskim, tematskim i drugim kriterijima, ovisno o koncepciji festivala. Prvi filmski festival održao se u Veneciji 1932; najznačajniji su festivali u Veneciji, Cannesu i Berlinu. U Hrvatskoj se 2016. održavaju 62 filmska festivala (koja, po svojoj evidenciji, sufinancira HAVC). Jedan od razloga njihove brojnosti jest izostanak redovite distribucijske mreže za europske, neameričke i dokumentarne filmove. Nacionalni festival igranoga filma održava se u Puli (Pulski filmski festival) i prikazuje dugometražne igrane filmove nastale u hrvatskoj (ko)produkciji (1954–91. u jugoslavenskoj, kao Festival jugoslavenskog igranog filma u Puli). Kratkometražni igrani, dokumentarni, animirani, eksperimentalni i namjenski filmovi prikazuju se na Danima hrvatskog filma u Zagrebu (od 1992). Najstariji je hrvatski međunarodni filmski festival Animafest Zagreb, pokrenut 1972. bijenalno kao Svjetski festival animiranog filma. Među najznačajnijim su festivalima Motovun Film Festival (od 1999), Međunarodni festival dokumentarnog filma ZagrebDox (od 2005), Međunarodni festival novog filma/Splitski filmski festival (od 1996), Zagreb film festival (od 2003), 25 FPS – Internacionalni festival eksperimentalnog filma i videa (od 2004), Hrvatski festival jednogminutnih filmova u Požegi (od 1993) i dr. HRT ostvaruje različite oblike suradnji s brojnim festivalima. Glavni ravnatelj HRT-a (ili njegov predstavnik) član je vijeća pulskoga festivala, a predstavnik HRT-a član je vijeća Dana hrvatskog filma. Dokumentarni i igrani filmovi nastali u produkciji HRT-a često se prikazuju na domaćim i stranim filmskim festivalima, osvajajući mnoge nagrade, pa je npr. HRT-ov film *Broj 55* pobjednik Pule 2014. Preko kanala HRT3 od 2014. HRT je medijski partner većine najznačajnijih hrvatskih filmskih festivala.

filmski laboratorij ▶ prostor s opremom ili organizacija u kojoj se za potrebe filmske industrije i TV-a razvi-

jaju i montiraju materijali snimljeni na filmskoj vrpici. TVZ isprva rad temelji na filmskoj vrpici i telekinu. Crno-bijeli (c/b) filmovi razvijaju se, montiraju i nakon telekiniranja arhiviraju u Kinoklubu Zagreb. Poslove organizira Filmski odjel RTZ-a, osnovan 1958, kojega je prvi šef bio novinar i urednik V. Škarica. Filmski laboratorij utemeljen je 1964, a prva rukovoditeljica bila je M. Ževrnja (1966–71). U početku se radi pretežno za informativni program, razvija se c/b preokretni film (postupak razvijanja filma kojim se direktno dobiva pozitiv slika), a poslije i c/b negativ i c/b pozitiv. Prvi zaposlenici došli su iz Kinokluba Zagreb (M. Vodička, Z. Okički i I. Šafarić), 1969. uvedeni su kemijska i senzitometrijska kontrola kvalitete procesa razvijanja filma s pomoću denzitometra (uređaj za mjerenje gustoće filmskog materijala) i kemijskih analiza, zatim kopiranje i obradba c/b negativa i c/b pozitiva te montaža negativa, a 1971. i preokretni film u boji. Filmski laboratorij od 1972. do umirovljenja 2003. vodi M. Svagūša. U to vrijeme c/b film sve više ustupa mjesto filmu u boji, pa se razvijaju kolor preokretni i kolor pozitiv. Suraduje se s Jadranskom filmom, koji je razvijao kolor negativ, dok se nije osposobio vlastiti stroj za razvijanje. Filmovi se kopiraju, montira se negativ, a čitači svjetla finaliziraju sliku ujednačujući je po gustoći i boji. Postoji i vlastiti projektor za kontrolu slike. Kao ostatak u procesu razvijanja, taloži se srebro, čemu je posebno pridonijela V. Maričić (godišnje bi se skupilo oko 70 kg). Laboratorij s vremenom sve više prelazi u proizvodnju dramskoga, obrazovnog i dokumentarnog programa. U 1980-im Filmski laboratorij RTZ-a bio je uzor ostalim laboratorijima u Jugoslaviji, a početkom 2000-ih razvijao je i mikrofilm. Od 2003. laboratorij vode J. Lovrenčić i J. Pekić, a službeno je zatvoren 1. I. 2011.

filmski serijal ▶ skup filmskih djela u kojem epizode izlažu zajedničku središnju priču (tj. priča se nastavlja iz nastavka u nastavak), povezanu istim likovima, am-

FILMSKI LABORATORIJ, Gordana Lovretić i Zlatko Okički uz stroj za razvijanje c/b negativa Filmskoga laboratorija TVZ-a

bijentima i žanrovskim značajkama. Iako se od filmske serije razlikuje po tome što čini jedinstvenu cjelinu, i za njega se u žargonu rabi naziv serija.

filmski skener ► uređaj za reprodukciju filma koji analizira svaku sliku i pohranjuje ih kao datoteke na nelinearne medije. Bolji skeneri imaju HDR (High Dynamic Range) opciju, pri kojoj se svaka sličica filma skenira nekoliko puta s različitim otvorom leće, svjetlom, ekspozicijom te se računalno kombiniraju varijante kako bi se dobila što kvalitetnija slika. Datoteke se kodiraju u DPX format, koji zahtijeva veliki memorijski prostor na mediju.

VELIČINA DPX 10-BITNE DATOTEKE:

	Frame	Sekunda	Minuta	Sat
SD	1,6 MB	38,4 MB	2,25 GB	135 GB
1K	3,2 MB	76,8 MB	4,5 GB	270 GB
HD	8,2 MB	197 MB	11,53 GB	692 GB
2K	12,5 MB	300 MB	17,6 GB	1,03 TB
4K	50 MB	1,2 GB	70,3 GB	4,1 TB

filter ► elektronički, optički, mehanički uređaj ili softverska funkcija koja je u stanju iz nekog signala, pojave ili sadržaja izdvojiti određeni željeni dio prema zadanim uvjetima. U radiju i TV koriste se optički, akustički, filtri u procesiranju elektroničkog audio i videosignala te filtri u računalnoj tehnologiji. **Optički filtri** omogućuju propuštanje određenih boja, a blokiraju (ili oslabljuju) druge boje, ili propuštaju određenu polarizaciju svjetlosti. Razlikuju se apsorptivni, reflektivni,

polarizacijski te posebno infracrveni (IR) i ultraljubičasti (UV) filtri. Koriste se na kamerama, u različitim optičkim instrumentima te u scenskoj rasvjeti. Njima se postižu različiti svjetlosni učinci. **Akustički filtri** u sklopu akustičkih apsorbera mogu upijanjem određenog dijela zvučnog spektra poboljšati akustičku sliku studijskog ili drugog prostora. **Elektronički filtri za procesiranje audiosignala** mogu biti analogni ili digitalni. Propuštanjem određenih dijelova spektra, a prigušivanjem ostalih, omogućuju korekciju zvučne slike ili postizanje zvučnih efekata. Obično se dijele na tzv. parametarske, s mogućnošću namještanja središnje frekvencije propuštanja ili nepropuštanja, širine (ne)propusnog područja i oštine rubova tog područja, i tzv. grafičke (sastoje se od niza filtara, tzv. banke, gdje se položajem kliznih regulatora iscrtaava spektar zvučne slike). **Elektronički filtri za procesiranje videosignala**, osobito upravljani računalom, na slici omogućuju filtriranje boje, razine svjetline, područja određenog uzorka, određene prijelaze boja ili svjetlina i dr. **Digitalni filtri** mogu, osim u frekventijskoj, djelovati i u prostornoj, autokorelacijskoj, frekventijskoj ili *wavelet* domeni, što pruža široke mogućnosti. Iako su često zbog fleksibilnosti izvedeni kao softverski, izdvajaju se **filtri u računalnoj tehnologiji** koji obrađuju tijek podataka, npr. u tehnologiji računalne mreže, u tehnologiji baza podataka itd.

final ▶ konačna verzija priloga ili emisije. U obradbi i montaži TV emisija prvo se proizvodi predfinal, a tek se na kraju svih izmjena priloga ili emisija finaliziraju, odnosno pripremaju se tonovi i grafički elementi za emitiranje ili arhiviranje.

final monitor ▶ kontrolni monitor koji prikazuje sliku upravo propuštenu kroz videomiješalo. Osim u režiji slike i tona u studijima i reportažnim vozilima često se postavlja i uz voditeljsku/spikersku poziciju u studiju, reportersku poziciju pri izravnim prijenosima te u TV montažama kao pomagalo na kojem se prilikom obradbe i montaže priloga i emisija mjerodavno prikazuje krominantna i luminantna kvaliteta slike.

Findak, Sunčica ▶ novinarka i urednica (1962). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, završila studij Diplomatske akademije Ministarstva vanjskih poslova. Na HTV-u od 1990. Za Domovinskoga rata izvjestiteljica iz Vinkovaca, reporterka iz akcija Bljesak i Oluja. Od 1995. uređivala multinacionalni magazin *Prizma*, autorica i urednica tjednih emisija o obrazovanju i znanosti (*Gaudeamus*, *Vijesti iz znanosti*, *Indeks*), izvršna urednica dokumentarno-obrazovnog serijala *Razred 2011*, voditeljica emisija *U krupnom planu* i *Fokus*. Prva urednica redakcije za školstvo u IMS-u. Članica Odbora za dodjelu državne nagrade Ivan Filipović, odlikovana medaljama Bljesak i Oluja.

Fio, Dinko ▶ skladatelj, zborovođa i dirigent (1924–2011). Diplomirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Od 1961. do 1975. dirigent Dječjeg zbora RTZ-a. Skladao pretežno zborSKU glazbu. Sabrao je, priredio i uređio više zbirke skladbi za dječje, ženske, muške i mješovite zborove. Sakupio je, obradio i tiskao nekoliko knjiga, zapisa i obradbi narodnih pjesama iz Dalmacije. Dobitnik je brojnih nagrada, ponajviše na Festivalu dalmatinskih klapa u Omišu. Odlikovan je Redom Danice hrvatske s likom Marka Marulića 1996.

Firentinski capriccio ▶ radiodrama Ivana Slamniga, praiZvedena na RZ-u 1971. Po nekim značajkama "hiperrealizma", istodobno prožetima izražajnim elementima teatra apsurdna, na osebujuć način bliska stvaralaštvu skupine modernističkih engleskih dramatičara, Slamnigovih vršnjaka (H. Pintera, A. Weskera i dr.). Uloge su, u režiji V. Gerića, igrali V. Drach, B. Buzančić, N. Rošić, K. Hrs i D. Milivojević.

Fistrić, Željko ▶ majstor rasvjete (1935). Od 1957. do umirovljenja 1991. u odjelu rasvjete TVZ-a. Prve samostalne rasvjete radio za drame *Kolporter Ferić*, *Kota 229*, *Baletna vizija*, samostalno realizirao rasvjetu za operu *Plašt*. Od 1959. majstor rasvjete. Sudjelovao u postavljanju rasvjete za Tjedan kajkavske kulture, festival Melodije Istre i Kvarnera te Univerzijadu i Eurosong u Zagrebu. Potkraj 1960-ih nagrađen za rasvjetu baletne

predstave na Eurovizijskoj radionici u Beču. Dobitnik nagrade za rasvjetu 13. epizode *Velog mista* 1981. na JRT-ovu festivalu u Portorožu.

FIŠKAL, Uglješa Kojadinović i Ana Karić

Fiškal ▶ igrana TV serija u pet epizoda, prikazana na TVZ-u 1970; fabularno i ugođajem vjerna adaptacija romana A. Kovačića o sinu siromašnoga postolara iz Krapine koji odlazi na studij u Graz i postaje bezobzirnim odvjetnikom. Scenarij i režija J. Marušić, filmski snimatelj V. Petek, glavni kameraman M. Šegović, scenografija D. Jeričević, kostimografija V. Ninić. Uloge: U. Kojadinović, A. Karić, Lj. Jović, Š. Guberina, B. Miholjević, M. Oremović, M. Nadarević.

Flajpan, Branko ▶ tonski snimatelj (1946). Završio Višu tehničku školu. Tonski snimatelj na RTZ-u od 1967. Radio na realizaciji emisija *Smjerom putokaza*, *Mi mladi*, *Crno-bijelo u boji*, *TV magazin* te *Pustolovina u Hrvatskoj* (s M. Salettom). U Igranom programu sudjelovao u snimanju drama i serija (*Smogovci*, *Lažeš*, *Melita*, *Kad ftičeki popevleju*, za koju je dobio nagradu TAKTONS).

Flajpan, Darko ▶ snimatelj i videonovinar (1975). Na HRT-u, studio Bjelovar, od 1994. kao snimatelj, od 2008. videonovinar. Od 2001. stalni član Training tima Circom Regionala, u sklopu kojega je osmislio i izveo radionice novinarstva, videonovinarstva te mobilnog novinarstva za novinare iz europskih zemalja. Od 2009. u Akademiji HRT-a voditelj internih radionica, osmislio i realizirao brojne novinarsko-tehničke radionice; povremeni predavač na zagrebačkom Fakultetu političkih znanosti. Dobio Don Rowland Memorial Award Sveučilišta u Cardiffu za studenta godine 2006.

Drago FLEGO drži govor prilikom polaganja kamena temeljca za gradnju Doma RTZ-a, 1975.

Flego, Drago ▶ novinar i urednik (1942–2003). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. U novinarstvu od 1961, suradnik i urednik *Studentskoga lista*. Od 1965. na RZ-u, a u Informativnom programu TVZ-a/HTV-a 1968–93. Bio je urednik Informativnoga programa te redakcije aktualiteta u Dokumentarnom programu. Od 1986. urednik i voditelj magazina *Spektar*, od 1988. urednik posebnih programa, 1989. predvodio ekipu koja je pokrenula treći TV program. Početkom 1990-ih sudjelovao u razradbi programa HTV-a u ratnim uvjetima, ravnao ekipom koja je realizirala emisije vijesti, uveo u program emisije na stranim jezicima i programski usklađivao rad ratnih reportera. Bio predsjednik Društva novinara Hrvatske 1988–91; za njegova mandata usvojena su pravila o ponašanju novinara, a 1990. je društvu vraćeno izvorno ime (Hrvatsko novinarsko društvo) te sjedište (Novinarski dom). Nakon umirovljenja 1993. radio za lokalne televizije i za danski radio. Dobitnik priznanja Milan Grlović za prinos radu HND-a 2001.

Fleischer, Srećko ▶ inženjer (1942). Diplomirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Na TVZ-u/HRT-u od 1972, isprva inženjer u odjelu odašiljača i veza, potom voditelj grupe za mikrovalne veze, direktor održavanja i montaža, voditelj odjela za razvoj, voditelj plansko-tehnološkog odjela, inženjer specijalist planiranja i razvoja novih tehnologija i dr. Pod njegovim vodstvom montiran je sustav analognih mikro-

valnih veza RTZ-a. Suautor projekta digitalnih mikrovalnih veza Odašiljača i veza (OIV), koji je omogućio modernizaciju sustava za prijenos radijskih i TV programa, međustudijske razmjene programa te druge usluge koje pruža OIV.

Flick, Dragutin ▶ inženjer (1939–2013). Diplomirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. U Odašiljačima i vezama RTZ-a/HRT-a od 1967. do umirovljenja 2000. Radio u RJ Eksploatacija objekata, specijalist za radiodifuziju te inženjer-specijalist u odjelu Razvoj i planiranje novih tehnologija. Aktivni sudionik ITU konferencije u Ženevi, na kojoj je donesen frekvenzijski plan odašiljanja radijskih programa na srednjem valu. Frekvenzijski plan za Hrvatsku njegovo je djelo, čime su osigurani odlični tehnički uvjeti odašiljanja programa RZ-a na srednjem valu. Vodio tehnološki dio gradnje 1200 kW srednjevalnog odašiljača kraj Nina 1980-ih.

FM ▶ kratica za frekvenzijsku modulaciju, koja se rabi za prijenos radijskoga programa u ultrakratkovalnom (UKV) radiofrekvenzijskom području (87,5–108 MHz). Stoga je FM na radiodifuzijskim prijamnicima uobičajena oznaka ultrakratkog vala. U postupku FM modulacije radijskoga programa nositelj se frekventno modulira MPX signalom, koji osigurava prijenos stereosignala, ali i kompatibilnost s monoprijamnicima. Unutar MPX signala moguće je prenositi i podatke preko RDS protokola. Najčešći podatci koji se prenose jesu naziv

radijskoga kanala, točno vrijeme, vrsta programa, signalizacija za prometne informacije, alternativne frekvencije. Unutar RDS-a može se prenositi i TMC (akr. od engl. Traffic Message Channel), koji sadržava prometne i putne informacije za proračun sustava za GPS navigaciju u vozilima ili govorne informacije vozačima koje su dostupne kroz pretvorbu teksta u govor. Taj je sustav u Hrvatskoj dostupan od 2015. na ograničenom broju odašiljača HRT-HR2 radijskog programa. U Europi je FM u upotrebi od 1950-ih. Premda su mnoge zemlje uvele i novije, digitalne tehnologije za emitiranje radijskoga programa (→ digitalni radio), a na bazi DAB (engl. Digital Audio Broadcasting) i/ili DRM (engl. Digital Radio Mondiale) sustava, malo njih je do danas definiralo konkretan datum potpunoga gašenja FM prijenosa.

Fodor, Ivica ▶ novinar i urednik (1947). Diplomirao na Poljoprivrednom fakultetu u Osijeku. Od 1975. suradnik Radio Osijeka, od 1977. na RZ-u. Uređivao i vodio *Emisiju za selo i poljoprivredu* (1986. prvi je put realizirao uživo) te više informativnih emisija, bio urednik redakcije za unutrašnju politiku, deska i dopisništva. Za Domovinskog rata uređivao informativne emisije i uspostavljao mrežu dopisnika HR-a. Na Tjednu radija u Ohridu 1998. proglašen najboljim urednikom *Dnevnika*.

Voditelji Mirko FODOR i Barbara Kolar

Fodor, Mirko ▶ voditelj, novinar i urednik (1962). Diplomirao na Prirodoslovnom fakultetu u Zagrebu. U mladosti se bavio glumom, 1982–89. statist u HNK-u u Zagrebu. Od 1986. do 1989. u Zabavnom programu HTV-a, od 1990. voditelj i urednik emisija (*Dobro jutro, Hrvatska, Sedma noć, Bravo, Uzmi ili ostavi*), 1998–2004.

glazbeni urednik, a 2007–09. urednik Zabavnoga programa. Vodio popularni kviz *Najslabija karika* 2010. te game show *Volim Hrvatsku* 2012–13. Paralelno uređuje i vodi radijske emisije, autor i voditelj kulturne *Globotomije*, koja se od 1998. emitira na II. programu HR-a.

fokus → objektiv

fond vremena ▶ vrsta medijskih istraživanja kojima je cilj prikupiti i analizirati podatke kako osnovni skup (stanovništvo, gledateljstvo/slušateljstvo) ili dio osnovnog skupa (ciljane skupine) provodi slobodno vrijeme te podatke o odnosu obveznog i slobodnog vremena (hobiji, razonoda, korištenje elektroničkih medija). U takvim istraživanjima obično se prikupljaju i podatci o tzv. tehničkoj ekipiranosti ili opremljenosti kućanstava audio/vizualnim uređajima, odnosno o posjedovanju i broju radijskih i TV prijamnika, tipu antenskog sustava, priključku na internet i slično. Rezultati tako strukturiranih istraživanja dobra su osnova za procjenu potencijalnog auditorija određenih programskih sadržaja te za kreiranje tzv. generičkih programskih shema.

Fond za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija ▶ novčani fond za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija u Republici Hrvatskoj, osnovan Zakonom o elektroničkim medijima 2003. Sredstva Fonda predstavljaju državnu potporu koju dodjeljuje → Vijeće za elektroničke medije na jednogodišnjoj ili višegodišnjoj razini za sufinanciranje proizvodnje programa određenih kategorija nakladnicima elektroničkih medija (radija i televizije na lokalnoj i regionalnoj razini, neprofitnoga radija i televizije), neprofitnim pružateljima (medijskih usluga koji imaju dopuštenje i elektroničkih publikacija) te neprofitnim proizvođačima radijskog i audiovizualnog programa. Sredstva Fonda osigurava HRT u visini 3% od mjesečno prikupljenih sredstva na ime RTV pristojbe, odnosno oko 32 milijuna kuna godišnje.

fonetičar ▶ jezikoslovac koji se bavi proučavanjem artikulacijskih i akustičkih obilježja glasova i govora. U elektroničkim medijima fonetičari prate govor novinara, voditelja i spikera, analiziraju ih, savjetuju i vježbaju s njima. Na HRT-u djeluju unutar Službe za jezik i govor koja je osnovana 1991. na inicijativu J. Nikić i I. Škarića. Prva fonetičarka na TVZ bila je M. Matanović Šimunović (1974).

fonoarhiv → fonoteka

fonoteka ▶ arhiv u kojem se prikupljaju, izlučuju, katalogiziraju, dugoročno čuvaju i daju na pravnu uporabu zvučni dokumenti. Najstariji segment arhive unutar HRT-a, organizacijski smješten unutar odjela Fonograđiva, u kojem se čuva više od 100 000 sati audiograđiva RZ-a/HR-a od 1926. Više od 70% audiograđiva do

2015. digitalizirano je i dostupno javnosti preko različitih digitalnih platformi, posebno preko HRTi usluge. Arhivska kolekcija HRT-a proglašena je 2012. kulturnom baštinom.

Foretić, Marko ▶ dizajner svjetla (1968). Diplomirao na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu. Od 1994. radi za HRT kao dizajner svjetla, povremeno scenograf. Od 2011. voditelj Odsjeka dizajna rasvjete i direktor fotografije. Dizajnirao svjetlo za niz dnevnih TV emisija, koncerata, studijskih showova i složenih projekata na terenu. Iznalazi inovativna rasvjetna rješenja uz korištenje suvremene tehnologije (*1 protiv 100, Potjera, Latinica, Kruške i jabuke, Studio 10, Ples sa zvijezdama, Zvijezde pjevaju, Do posljednjeg zbora, Dora, Porin, Pjevaj moju pjesmu, Evergreen, Godišnjica mature, Maestro, The Voice – Najljepši glas Hrvatske*, novogodišnji programi i koncerti, doček pape Ivana Pavla II. u Zadru i Zagrebu, ulazak RH u EU i dr.). Dobio godišnju nagradu HRT-a 2008.

Forma brevis – forma perenis ▶ kratka dokumentarna radiodrama Josipa Meštrovića, emitirana 1990. Bez ijednoga zvuka, tona, glazbe, samo s ljudskim glasom koji se ne oblikuje u riječ ukazuje na moguću odnos između dvojice glasnogovornika. Tema je ugroženost od drugoga, koja počinje snom, potom u budnosti prerasta u međusobno zatiranje. Emisiju su realizirali D. Krča i P. Kvrčić u Meštrovićevoj režiji. Nagrađena je prvom nagradom Međunarodnog centra za radiodramu u Rustu (Austrija) 1990.

format ▶ **1.** → TV format. **2.** oblik i način zapisa i/ili prijenosa audio, audiovizualnoga i drugoga medijskog sadržaja. Prema tehnologiji se dijeli na analogne i digitalne. Danas se koriste digitalni formati, a s obzirom na → sažimanje mogu biti komprimirani ili nekomprimirani. Posebna su vrsta datotečni formati (engl. file formats), jer se u proizvodnji i prijenosu sve više koristi računalna tehnologija koja kodirane informacije pohranjuje u datoteke. Način kodiranja ponajprije ovisi o vrsti informacije, odnosno sadržaju, pa se tako razlikuju formati pohrane teksta, bogato formatiranog teksta, statičke slike, grafike, animacije, videosadržaja, audio-sadržaja i dr. Za digitalnu proizvodnju, emitiranje radijskog programa te pohranjivanje audiosadržaja koriste se → digitalni audioformati, a za digitalnu proizvodnju, emitiranje TV programa te pohranjivanje videosadržaja koriste se → digitalni videoformati.

foršpan (žarg., njem. Vorspann; engl. trailer) ▶ kratki film ili montirani videoprilog kojim se najavljuje ili promovira neki film, emisija ili videoigra. Najčešće je montiran dinamično, kao kratki spot koji se sastoji od najatraktivnijih kadrova, scena i tonkih isječaka; u njemu se najavljuje tema, navode glavni glumci ili voditelji i sugovornici u emisiji.

Forum ▶ informativno-politička emisija HTV-a, emitirana 2000–03. Bila je koncipirana u formi studijskog sučeljavanja gostiju uživo o aktualnim temama ili događajima. Izborom tema i gostiju, uz sudjelovanje gledatelja telefonskim pitanjima ili komentarima, težilo se otvaranju i demokratiziranju TV programa. Za svaku se emisiju pripremalo i posebno istraživanje na uzorku od 800 ispitanika o stajalištu javnosti prema temi rasprave. Emisiju je inicirala urednica Informativnog programa M. Rakić. Prvi autori i urednici emisije bili su H. Novak Srzić i T. Ladišić, a redatelj D. Vizek. Naslijedila ju je dnevna emisija *Otvoreno*.

Forum 21 ▶ udruga novinara elektroničkih medija, utemeljena kao zbor Hrvatskoga novinarskog društva 1997. radi podrške uspostavi i funkcioniranju javnog radija i javne televizije u Hrvatskoj. Osnivačku deklaraciju potpisalo je 20 novinara elektroničkih medija, koji su tražili da se HRT transformira iz državne ustanove u javni RTV servis i da političke vlasti poštuju pluralizam i neovisnost radijskih i TV medija; izražena je i otvorenost za suradnju s društvenim snagama koje se zalažu za medijski pluralizam u Hrvatskoj i za slobodan protok informacija, za dijalog i snošljivost u javnoj komunikaciji. U svojem se programu Forum 21 zauzimao za donošenje novog zakona o elektroničkim medijima koji će osigurati nesmetani razvoj HRT-a kao javnoga servisa i omogućiti formiranje i djelovanje privatnih radijskih i TV kanala. Glavne odrednice programske deklaracije imale su utjecaja na razvoj elektroničkih medija u Hrvatskoj. Prvi predsjednik bio je D. Matković.

fotoarhiv → fototeka

fototeka ▶ mjesto gdje se čuvaju fotografije; fotografski arhiv. Fototeka HRT-a kao samostalni odsjek upravlja s više od 200 000 fotografija i negativa, koje čine kulturnu baštinu RH. Posebnost je fototeke HRT-a što su fotografije nastale isključivo u proizvodnji programskih sadržaja i radom djelatnika i vanjskih suradnika HRT-a od njezina osnutka 1926.

FOX (skr. od engl. Fox Broadcasting Company – Radio-difuzijska kompanija Fox) ▶ američka TV mreža, osnovana 1986. sa sjedištem u Los Angelesu. Po prihodu, imovini i dostupnosti treća najveća TV mreža na svijetu. U vlasništvu je Fox Entertainment Group, podružnice multimedijske korporacije 21st Century Fox (od 2013. pravni sljednik izvorne News Corporation) R. Murdocha. Kupujući odašiljačke postaje i sklapajući ugovore s novim pridruženim postajama, Fox je brzo postigao nacionalnu pokrivenost signalom. Programsku shemu temelji na emisijama za mlađu publiku, od 18 do 49 godina. Prve su uspješne serije 1980-ih bile *21 Jump Street, Bračne vode (Married... With Children)*, animirana serija *Simpsoni (The Simpsons)*, koja se emitira se od 1989. kao najduže emitirana animirana serija u

povijesti američke televizije. Prva je američka mreža koja je preuzela i uspješno razvila europski predložak reality televizije (*American Idol*, 2002), a rastu gledanosti osobito su pridonijeli sportski prijenosi, posebno od 1993, kad je kupio prava prijenosa najpopularnijega američkog sporta, utakmice Nacionalne lige američkog nogometa (Super Bowl), a potom otkupio i prava prijenosa Nacionalne hokejske lige, nacionalne bejzbol lige, autoutrka NASCAR i dr. Devedesetih je proizveo niz popularnih serija (*Beverly Hills*, *Melrose Place*, *Dosjei X – The X-Files*, *Ally McBeal*), 2000-ih veliku gledanost stekle su serije *That '70s Show*, *Futurama*, *Malcolm u sredini* (*Malcolm in the Middle*), *24*, *Prison Break*, *Family Guy* i *The O. C.*, a 2010-ih *New Girl*, *Sleepy Hollow*, *Gotham*, *The Last Man on Earth* i *Empire*. Dječji program, danas poznat kao 4Kids TV, uveden je 2002. Za razliku od ostalih velikih mreža, nacionalni dnevnik emitira samo nedjeljom. Važne događaje pokriva uživo, a vijesti od nacionalnog značenja proizvodi prema potrebi za informativne programe lokalnih pridruženih postaja. Od 1996. mreža emitira i specijalizirani Fox News Channel.

Fox News Channel (engl. Informativni kanal Fox) ▶ američki informativni kabelski kanal u vlasništvu Fox Entertainment Group, podružnice multimedijske korporacije 21st Century Fox. Pokrenut 1996, početkom 2000-ih postao najgledaniji američki news kanal, pretekavši MSNBC i CNN. Emitira iz New Yorka te, manjim dijelom, iz Washingtona. U SAD je 2015. bio dostupan u 81,4% američkih kućanstava. Od 1995. distribuirao se i internetom, od 2003. i radijskom mrežom Fox News Radio. U svijetu je dostupan u četrdesetak zemalja.

Frajt, Božidarka ▶ filmska i kazališna glumica (1940). Diplomirala na ADU-u u Zagrebu. Na RTZ-u od 1960-ih glumi u brojnim TV dramama (*Sumorna jesen*, *Pod novim krovovima*, *Pet mrtvih adresa*) i serijama (*Svjetionik*, *Od-mori se, zaslužio si*, *Stipe u gostima*). Igrala je u pedesetak igranih filmova (*Licem u lice*, *Ritam zločina*, *Otac na službenom putu*, *Treća žena*, *Na putu za Montevideo*), od kojih su mnogi bili realizirani i kao TV serije (*Rusko meso*, *Tri muškarca Melite Žganjer*, *Četverored*). Dobitnica je niza nagrada, među ostalima, Zlatne arene 1972 (za film *Živa istina*), Srebrne arene 1978 (za film *Ljubica*) te nagrade Vladimir Nazor za životno djelo 2010.

frame (engl.) → analiziranje slike

France, Henri de ▶ francuski izumitelj (1911–1996). Inženjer elektronike. Baveći se istraživanjima na području televizije, 1931. osnovao tvrtku Compagnie Générale de Télévision. Razvio sustav crno-bijele televizije od 819 linija, koji se u Francuskoj koristio 1948–83. Sustav za televiziju u boji → SECAM patentirao je 1956, a emitiranje je u Francuskoj počelo 1967. Poslije se bavio istraživanjima televizije visoke definicije (HD-MAC).

Božidarka FRAJT u TV drami *Kasno*, natporučniče Branka Ivande, 1981.

France Télévisions ▶ francuska medijska grupa u državnom vlasništvu koja upravlja javnim TV kanalima i dijelom javnih radija. Emitira pet nacionalnih TV kanala: France 2 (opći), France 4 (program za mlade), France 5 (kultura, znanost i umjetnost) i France Ô (program proizveden u prekomorskim podružnicama koji se od 2005. emitira za metropolitansku Francusku), 24 regionalna TV kanala (France 3), devet lokalnih inačica TV kanala Outre-mer 1ère i devet radija u devet francuskih prekomorskih teritorija. Suvlasnik je francusko-njemačkoga TV kanala Arte i informativnog kanala La Chaîne parlementaire. Od 2013. pretežit je dioničar (49%) globalnoga satelitskog kanala TV 5 Monde. U sadašnjem organizacijskom obliku djeluje od 2000. U Francuskoj je od osnutka 1937. javna radiotelevizija doživjela nekoliko temeljitih reorganizacija. Radiodiffusion Française (RDF, 1945–49) emitirao je samo za pariško područje. Od 1949. rabio je prvi HD sustav na svijetu. Radio-

diffusion-Télévision Française (RTF, 1949–64) bio je pod izravnom uredničkom upravom Ministarstva informiranja do 1959, kad je dobio status javnoga poduzeća. Emitiranje programa u boji standardom SECAM počelo je 1967. Novom reformom RTF je 1974. raspušten i podijeljen na sedam neovisnih tvrtki: TF1 (bivši 1. kanal), Antenne 2 (bivši 2. kanal), FR3 (bivši 3. kanal), INA (Institut National de l'Audiovisuel – Nacionalni audiovizualni institut; ustanova za arhiviranje programa, medijska istraživanja i obrazovanje), Radio France, SFP (Société Française de Production et de création audiovisuelles – Francusko društvo za audiovizualnu produkciju i stvaralaštvo; produkcijska tvrtka) i TDF (TéléDiffusion de France – Francuska teledifuzija; odašiljači i veze). Nakon dokidanja državnoga monopola na radiodifuziju 1981. i privatizacije TF 1 1987. javni je sektor destabiliziran i oslabljen, pa je 1992. osnovana tvrtka France Télévision koja je ujedinila France 2 (nekadašnji Antenne 2) i France 3 (nekadašnji FR 3), ali je svaki kanal zadržao autonomiju i vlastitu upravu. Radi bolje koordinacije i djelotvornosti 2000. osnovan je holding France Télévisions (FT), koji je okupio France 2, France 3 i obrazovni kanal La Cinquième (pokrenut 1994, a 2002. preimenovan u France 5). France 4, kanal namijenjen mlađim gledateljima, pokrenut je 2005. Program za prekomorsku Francusku dobavlja posebno državno poduzeće RFO (Société de Radiodiffusion et de télévision Française pour l'Outre-mer), koje je od 2004. dio holdinga France Télévisions, koji je 2010. pretvoren u zajedničko poduzeće spajanjem četrdesetak poduzeća prijašnjega holdinga. Ima i desetak portala i digitalnih platformi, a od 2015. njegov je program dostupan i u mobilnoj telefoniji. Zakonom je propisano da 3% ukupnog prihoda mora uložiti u proizvodnju igranih filmova. Od 2009. ne smije emitirati reklame od 20 do 6 sati. Financira se uglavnom prihodom od pristojbe (85%). Ukupni godišnji prihod iznosio je blizu 2,8 milrd. eura, uz 11 400 zaposlenih.

Franulović, Igor ▶ urednik i glazbenik (1947). Od 1981. na RZ-u/HR-u, isprva suradnik, potom glazbeni urednik. Uz M. Mihaljević zagovaratelj rock i pop-glazbe, što je prevladavalo u kreiranju emisija, osobito u programima Radio Sljemena. Sredinom 1980-ih sudjelovao u ekipi zaduženoj za preobrazbu večernjeg programa na I. programu. Kao glazbeni producent radio na izravnim prijenosima festivala Zagreb fest, Dora, Porin i Melodije Istre i Kvarnera, 1995. pokrenuo emisiju *Melodije s patinom* za ljubitelje evergreen glazbe.

Freedom House ▶ neovisna organizacija za promicanje ljudskih prava i demokracije u svijetu, sa sjedištem u Washingtonu. Osnovana ju je 1941. skupina javnih djelatnika koju su predvodili E. Roosevelt i W. Willkie. Međunarodnim programima i izdanjima promiče i brani civilna prava i političke slobode. Od 1980. objavljuje indeks slobode medija za 197 zemalja i godišnje izvješće *Freedom of the Press*, u kojem ocjenjuje razinu političkih

prava i građanskih sloboda u tim državama. Analitički i statistički podatci izneseni u izvješću relevantan su izvor za političare, politologe, novinare i dr. Objavljuje i posebna izvješća o aktualnim temama.

frekvencija ▶ veličina kojom se opisuje broj događaja u jedinici vremena. Ako je T period ponavljajuće pojave, onda je frekvencija $f = 1/T$. Mjerna jedinica perioda T je sekunda (s), a frekvencije f herc (Hz). Frekvencija je veličina kojom se opisuje visina → zvuka i važno svojstvo → elektromagnetskih valova. **Radiofrekvencija** je frekvencija elektromagnetskoga vala unutar elektromagnetskoga spektra.

frekvencijski planovi ▶ nacionalni, regionalni i svjetski planovi koji se izrađuju u sklopu → ITU-a radi nesmetanoga rada radiodifuznih službi. Prema njima se grade nacionalne radijske i TV mreže. Poznat je tzv. Stockholmski plan iz 1961, prema kojemu je sagrađena osnovna mreža analognih radijskih FM i TV odašiljača u Hrvatskoj, a u novije vrijeme plan iz Geneve iz 2006, prema kojemu je sagrađena mreža digitalnih zemaljskih TV odašiljača.

frekvencijski pojas ili frekvencijski opseg → elektromagnetski valovi

Fribec, Krešimir ▶ skladatelj i urednik (1908–1996). U glazbi samouk. Muzički urednik RZ-a od 1943. do umirovljenja 1964. U nekoliko kraćih razdoblja bio šef fonoteke. Zaslužan za promicanje suvremene glazbe u emisijama s vlastitim komentarima iz ciklusa *Novi zvuk*. Bavio se i glazbenom publicistikom. Autor je opsežnog i raznovrsnog opusa temeljenog na suvremenoj stilskoj orijentaciji. Svjetski uspjeh postigao je baletnom pantomimom *Vibracije* (1955).

Friedrich, Aleksandar ▶ ton-majstor (1933). Od 1951. tonski snimatelj na RZ-u i kraće vrijeme na Radio Dubrovniku. Suradivao s nizom redatelja i snimio stotine radio-drama, radioigara za djecu, emisije *Panoptikum*, *Radio scena*

Aleksandar FRIEDRICH za pultom u tonskom studiju HR-a, lijevo je Ratko Vince, a desno Miran Salapić

i dr. S redateljem M. Koletićem 1960-ih snimio prvu radio-dramu u stereotehnici. Suautor nekoliko dokumentarnih drama. Dugogodišnji šef Studijskoga snimanja HR-a.

Friedrichs, Hanns Joachim ▶ njemački TV voditelj (1927–1995). Tijekom 1970-ih vodio središnju informativnu emisiju *Heute* na ZDF-u, a od 1978. kasnovečernju dnevnu informativnu emisiju *Tagesthemen* ARD-a. Njegovim je imenom nazvana nagrada za dostignuća u TV novinarstvu (dodjeljuje se od 1995).

Frost, David ▶ britanski novinar (1939–2003). Od 1962. na BBC-ju vodio satiričnu TV emisiju *That Was The Week That Was*, koja je izrugivanjem mnogim institucijama, poput kraljevske obitelji, Anglikanske crkve i parlamenta, privukla iznimnu pozornost, ali je zbog kontroverzi 1963. ukinuta. Najzapaženiji kao autor serije intervjua (pod različitim naslovima: *The David Frost Show*, *The David Frost Revue*, *A Degree of Frost*) s političarima i javnim osobama, u kojima se istaknuo kombinacijom prijateljskoga čavrljanja i konfrontacije. Ciklus intervjua s R. Nixonom 1977. najgledaniji je program toga tipa uopće; nadahnuo je i dramu P. Morgana *Frost i Nixon* (*Frost and Nixon*, 2006) te istoimeni film redatelja R. Howarda (2008). God. 1993. dodijeljena mu je viteška titula (*sir*).

Fuček Zdravko ▶ novinar, urednik, scenarist i redatelj (1961). Od 1983. surađuje u emisijama II. programa RZ-a (*25. sat*, *Zeleni megaherc*, *Sunčani sat* i dr.). Autor i urednik nekoliko vrlo slušanih emisija II. programa HR-a 1990-ih (*Kerempuhova družina*, *Naši korijeni*, *Okom srca*). Za Domovinskog rata izvještavao s ratišta u BiH i Hrvatskoj. Od 1999. radi u Dokumentarnom programu HRT-a, za koji je snimio četrdesetak dokumentaraca socijalne, vjerske, ratne i sportske tematike (*Lino Červar*, *prvak svijeta*; *Glas za čovjeka – biskup Komarica*; *Vinko Puljić kardinal iz Sarajeva*, serijal *Junaci Domovinskog rata*). Nositelj Spomenice Domovinskoga rata.

Fučijaš, Vladimir ▶ novinar i urednik (1935). Počeo kao spiker i redaktor na Radio Sljemenu, od 1958. na TVZ-u voditelj i novinar. Među prvima je promovirao

Vladimir FUČIJAŠ u *TV Dnevniku*, 4. V. 1980.

voditeljski pristup koncipiranja TV emisija. Bio urednik i voditelj *Dnevnika* te emisija *Radio kalendar*, *Javljamu...*, *Govorimo o glazbi*, *Kritična točka*, *Zagrebačka panorama*, *TV kalendar* i dr. Posljednje godine njegova rada na HTV-u obilježio je dokumentarni serijal *Prošlost u sadašnjosti*. Dobitnik nagrade Zlatno pero HND-a 1979. i nagrade HRT-a za životno djelo Ivan Šibl 1999.

Fučkar, Stjepan ▶ glazbenik i urednik (1936). Diplomirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Od 1967. na RZ-u suradnik, potom urednik Redakcije zabavne glazbe. Uređivao emisije *Glazba za sanjarenje* i *Vrijeme za swing*. Sa solistima i ansamblima HRT-a snimao i prenosio Zagrebfest, Doru, Euroviziju, jazz koncerte i sl. Autor emisija *Stereorama jazza*, *Jazz za diskofile*, *Sav taj jazz* i *Glazba vremena jazz*. Nastupao s jazz glazbenicima, među ostalima u Big bandu HRT-a pod vodstvom M. Prohaske (1987–89). Nakon umirovljenja 2002. prikupljao građu te 2008. objavio zapaženu knjigu *Hrvatski jazzisti*.

Fulgosi, Jasna ▶ filmska i TV montažerka (1945–2014). Na TVZ-u od 1965. U suradnji s najuglednijim hrvatskim redateljima (Z. Tadić, K. Golik, B. Schmidt i dr.) ostvarila veliki broj dokumentarnih (*Seoske učiteljice*, *6 sekundi za život*) i igranih TV filmova i serija (*Ritam zločina*, *Liberanovi*, *Razmeda*, *Na istarski način*, *Pucanj*, *Inspektor Vinko*, *Seoba duše*).

Nikša FULGOSI

Fulgosi, Nikša ▶ redatelj, scenarist i voditelj (1919–1996). Prije II. svjetskog rata sportski novinar. Od 1948. do 1952. na RZ-u, potom pisao scenarije za stripove te za filmove koji nisu realizirani (npr. obustavljeni film *Mala Jole*, koji je i režirao). Od 1957. do 1963. za Zora film i Zagreb film realizirao tridesetak reklamnih filmova. Kao scenarist i redatelj potkraj 1960-ih javlja se zapaženim emisijama u Dokumentarnom programu TVZ-a. Snimio 37 epizoda serijala o seksualnom odgoju mladih *Ljubavni jadi Pepeka Gumbasa* i *Marijete Buble* (1978), koji je zbog tematike skinut s programa; sačuvano je i restaurirano 13 epizoda. Au-

tor zapaženih dokumentarnih feljtona i TV eseja *Sto ljepotica na dan*, *Sto zaduženja Betike Gumbas*, *Sto kletvi na dan*, *Šund naš svagdašnji*, *Batine jučer i danas* i dr. God. 2014. HTV je prikazao emisiju *Tko je taj Nikša Fulgosi* D. Volarića.

fundus ▶ skladište, fond kostima i scenske dekoracije koji se koriste u → produkciji.

Furlan, Mira ▶ glumica (1955). Diplomirala na ADU-u u Zagrebu. Od kraja 1970-ih do početka 1990-ih jedna od najpopularnijih hrvatskih kazališnih i filmskih glumica. Glumila u HNK-u; nastupila u brojnim filmovima (*U raljama života*, R. Grlić, 1984; *Otac na službenom putu*, E. Kusturica, 1985; *Osudeni*, Z. Tadić, 1987). Nagrađena Zlatnim arenama u Puli za glavnu (*Lepota poroka*, Ž. Nikolić, 1986) i epizodnu ulogu (*Kiklop*, A. Vrdoljak, 1982). Od brojnih uloga ostvarenih u programu TVZ-a ističu se interpretacije likova u TV serijama i dramama *Velo misto*, *Kiklop*, *Rano sazrijevanje Marka Kovača*, *Prestrojavanje*, *Putovanje u Vučjak*, *Smogovci*. Početkom 1990-ih karijeru nastavila u SAD-u, ponajprije na televiziji (znanstvenofantastična serija *Babylon 5*, 1994–98; *Izgubljeni – Lost*, 2004–10). Poslije je glumila u hrvatskim i srpskim TV serijama i filmovima (*Vratiće se rode*, 2008; *Najbolje godine*, Nova TV, 2010; *Turneja*, 2008, i miniserija 2011).

Furtinger, Zvonimir ▶ književnik, novinar i scenarist (1912–1986). Na RZ-u od 1945. kao tehničar u laboratoriju, pjevač, novinar, urednik, pisac i redatelj. Jedan od pokretača i prvih urednika Radio Sljemena 1953, a od 1964. do umirovljenja 1979. na RZ-u urednik u Dokumentarno-zabavnom programu. Tijekom 1960-ih autor i suautor scenarija za prve TV serije (*Stoljetna eskadra*, 1961–62; *NB-21*, 1962; *Planeta Yot*, 1968). Pisao je sce-

Mira FURLAN

narije stripova (*Kroz minula stoljeća*; *Zaviša*; *Afričke pustolovine*; *Herlock Sholmes, kralj maske*), a s M. Bjažićem napisao više popularnih SF romana (*Svemirska nevjesta*, *Mrtvi se vraćaju*, *Ništa bez Božene*). Za radio je dramatizirao i napisao desetke kriminalističkih, znanstvenofantastičnih i dječjih radioigara. Dobio je nagradu SFERA za životno djelo u području znanstvene fantastike 1982.

G

Gačić, Iva ▶ novinarka i urednica (1973). Diplomirala na Visokoj poslovnoj školi Libertas u Zagrebu, stručno se usavršavala na New Mexico State Universityju u SAD-u 2001–02. Na HRT-u 1994–2004, isprva novinarka *Zagrebačke panorame*, zatim izvjestiteljica u Informativnom programu, urednica i voditeljica emisija *Puni krug* i *Meridijan 16* te urednica središnjega *Dnevnika*. Direktorica Informativnoga programa Nove TV 2004–15, u razdoblju kad je *Dnevnik Nove TV* postao najgledaniji u Hrvatskoj (2010).

Galar, Siniša ▶ snimatelj (1973). Diplomirao na Fakultetu prometnih znanosti u Zagrebu. Na HRT-u od 1995. Snimio serijale *Emocije* i *Vjervovanja* te dokumentarne filmove *Više volim pse*, *U vatri genija*, *Pobjednici* i *Preobražaj*. Suradivao u realizaciji zahtjevnih TV projekata, kao što su prijenos Olimpijskih igara (Peking, London) i glazbeni show *The Voice – Najljepši glas Hrvatske*. Suradivao s redateljima N. Slijepčevićem, V. Vorkapić, T. Kopsa, T. Žajom, M. Čapinom. Od 2010. rukovoditelj odjela snimanja na HRT-u. Nagrađen Zlatnom maslinom na TV festivalu u Baru 2008 (za dokumentarni film *Žena zmaj*).

Galić, Eduard ▶ filmski i TV redatelj i scenarist (1936). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, gdje je 1961–65. asistent za srednjovjekovnu arheologiju. Od 1964. režirao je preko 100 dokumentarnih filmova i portreta, više TV serija te pedesetak TV drama za TVZ/HTV; ekranizirao je preko 40 djela hrvatskih književnika, npr. *Posljednji Stipančići* (prema V. Novaku, 1967), *Dnevnik Očenašeka* (TV serija u četiri epizode, prema V. Majeru, 1969), *Putovanje u Vučjak* (TV serija u 15 epizoda, 1986; usporedno i film *Horvatov izbor*, 1985) i *Balade Petrice Kerempuha*, 1987), sve prema M. Krleži. Režirao je i desetodjelnu biografsku seriju *Nikola Tesla* (1977) te šest od 14 epizoda TV serije *Nepokoreni grad* (1982). Potpisuje TV realizaciju sedam oratorija te veći broj TV prilagodbi kazališnih predstava, među kojima je *Muka sv. Margarite* (1973), prvo i jedino crkveno prikazanje emitirano na TVZ-u. Od 2008. režira do-

Eduard GALIĆ (desno) i Karmelo Kursar na snimanju serijala *Pričam ti priču*, 1992.

kumentarnu seriju *Heroji Vukovara*, do 2015. dovršivši 20 od predviđenih 30 epizoda. Dobio je prvu nagradu na Festivalu JRT-a u Portorožu 1978. za TV film *Tomo Bakran* (prema M. Krleži), a 1995. Nagradu hrvatskoga glumišta za režiju TV drame *Olovna pričest*.

Galić, Mirko ▶ novinar, urednik, publicist i diplomat (1945). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Novinarstvom se profesionalno počeo baviti u *Vjesniku* 1968, kraće vrijeme bio u *Vjesniku u srijedu*, prije njegova ukidanja 1977. Dopisnik *Vjesnika* i *Večernjega lista* iz Pariza 1980–84, glavni urednik *Danasa* 1985–88, kad je taj tjednik postao jednim od najutjecajnijih medija u Hrvatskoj i Jugoslaviji (za njegovo uređivanje dobio 1988. HND-ovu nagradu Novinar godine). Od 1988. do 1997. ponovo *Vjesnikov* dopisnik iz Pariza, odakle je istodobno redovito izvještavao za programe HRT-a; potvrdio se kao temeljit analitičar i kroničar francuske i europske politike, pratio zbivanja i ličnosti na kulturnom i umjetničkom planu. Hrvatska vlada

Mirko GALIĆ

imenovala ga je 1994. ravnateljem HTV-a, no dužnost nije preuzeo procijenivši da nema ovlasti za potrebne promjene prema javnomu radiju i televiziji. Od 1997. član Uprave HRT-a zadužen za televiziju; 1999. dao ostavku zbog koncepcijskih razlika oko razvoja HTV-a kao pluralnoga i otvorenoga javnog medija. Potom je kratko bio direktor izdavačke djelatnosti Europa Press Holdinga (EPH) i glavni urednik tjednika *Globus*, a u ožujku 2000. vratio se na HRT kao glavni ravnatelj. Izabrao ga je Hrvatski sabor konsenzusom svih političkih stranaka, s jednim suzdržanim glasom. Nakon dviju promjena zakona o HRT-u još je dva puta biran za glavnoga ravnatelja, i to u Upravnom vijeću (2002) i Programskom vijeću (2004), oba puta temeljem javnih natječaja i između više kandidata, što je bila novina. Za njegova mandata HRT je u normativnom, produkcijskom, tehnološkom i financijskom pogledu stabilizirao položaj, na programskom planu ostvario bitan pomak prema zadovoljavanju kriterija javnoga RTV servisa, neovisnoga od političkih vlasti, te u uvjetima konkurencije zadržao prvenstvo u gledanosti i slušanosti programa na nacionalnoj razini. Znatno je obnovljen tehnološki park, digitaliziran veći dio tehnike i završena izgradnja i opremanje trećega dijela Doma HRT-a, tzv. B-30, s velikim studijima Anton Marti, Angel Miladinov i Zvonimir Bajsić. Objavio je knjige *Politika u emigraciji* (1990), *Zrcalo nad Hrvatskom* (1994) i *Drugo či-*

tanje (2008), u kojima je skupio razgovore s istaknutim, pretežno francuskim, intelektualcima, umjetnicima i političarima, koje je objavljivao u *Nedjeljnoj Dalmaciji*, *Startu*, *Danasu* i *Globusu*. Suosnivač je Foruma 21, udruge novinara za neovisne i pluralne elektroničke medije (1997). Predavao na studiju novinarstva na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Hrvatski veleposlanik u Francuskoj, u Monacu te pri UNESCO-u 2007–12. Dobitnik novinarske nagrade za životno djelo Otokar Keršovani 1994, nagrade Europski krug za promicanje europskih vrijednosti 1999. te više drugih nagrada i odličja, među kojima je Danica hrvatska s likom Marka Marulića 1995. i Grand officier de l'Ordre national du Mérite, koji mu je dodijelio francuski predsjednik F. Hollande za promicanje francusko-hrvatskih veza 2012.

Galić, Roman ▶ inženjer (1914–1999). Diplomirao na Tehničkom fakultetu u Zagrebu, a doktorirao na Elektrotehničkom fakultetu. Osnivač i prvi predstojnik (1954) Zavoda za emisione uređaje na Tehničkom fakultetu u Zagrebu, gdje predaje od 1948. Od 1942. do umirovljenja 1980. na RTZ-u. Bio je glavni inženjer i pomoćnik generalnog direktora. Zaslužan za ostvarenje tehničkih uvjeta i izgradnju sustava veza te SV i UKV mreže radijskih i TV odašiljača RTZ-a. Vodio tehnički dio projekta uvođenja televizije 1956 (prve u jugoistočnoj Europi). Zaslužan za uvođenje → PAL standarda u bivšoj Jugoslaviji. Aktivan u međunarodnim tehničkim forumima; za RTZ osigurao frekvencije (pretpostavke) za radijsko, TV i satelitsko emitiranje. Autor knjiga *Komunikacije satelitima* (1971), *Telekomunikacije satelitima* (1983), *Radioastronomija* (1992) te *Tehnički razvoj radija i televizije u Jugoslaviji* (1986). Dobitnik nagrade Nikola Tesla 1975. i niza drugih priznanja.

Roman GALIĆ

Galić Pruša, Antonela ▶ novinarka i urednica (1965). Diplomirala na Pedagoškom fakultetu u Rijeci. U RTV centru Rijeka od 1989, uređuje i vodi *Omladinskih 10*, *Panoramu*, uključuje se u *Hrvatsku danas* i *Plodove zemlje*. Ratna reporterka iz Gospića 1992, vodila i uređivala emisiju *More* 1990–98. te povremeno podnevni *Dnev-*

nik i *Hrvatsku danas*. Od 2006. na Radio Rijeci uređuje i vodi *Vijesti i Danas aktualno*. S A. Čemeljićem 2011. pokrenula studentski program *Radio Sova* (mentorica u projektu do 2014). Od 2013. do 2014. voditeljica MMS-A HRT centra Rijeka, od 2015. voditeljica i urednica emisije *Danas aktualno*.

Galilejevo uzašašće ▶ radiodrama Antuna Šoljana, praižvedena na RZ-u 24. IV. 1966. Angažirano djelo u kojem se zastupa sloboda stvaralaštva u sukobu s dogmom, zaštićenom represivnim mehanizmima vlasti. Uloge su, u režiji M. Koletića, tumačili V. Drach (Galilej), F. Šovagović (Tommaso Caccini) i M. Dugandžić (Žena). Šoljan je za tekst dobio niz nagrada na radiodramskim natjecanjima i natjecanjima, a drama je prevedena na više stranih jezika i izvedena na mnogim radiopostajama u Europi, Japanu i Indiji.

Gamulin, Bruno ▶ filmski i TV redatelj i scenarist (1947). Diplomirao na Filozofskom fakultetu te na ADU-u u Zagrebu, gdje je redoviti profesor filmske i TV režije. Autor brojnih kratkometražnih dokumentarnih filmova i emisija za TVZ/HTV, od kojih se ističu one s područja ozbiljne glazbe. Redatelj četiriju dugometražnih igranih filmova: *Živi bili pa vidjeli* (1979, suredatelj M. Puhlovski), *Ljeto za sjećanje* (1990), *Sedma kronika* (1996) i *Polagana predaja* (2001).

Važniji dokumentarni filmovi: *Broj iz svjetlosti* (1983), *Posvećenje mjesta* (1989) te *Moja priča o Hrvatskoj: svjedočanstvo starog filmskog zapisa* (1997). Dobitnik više nagrada, među ostalim nagrade Vladimir Nazor 1990. i Velike Zlatne arene na Pulskom festivalu 2001.

Gamulin, Lada ▶ kostimografkinja (1953). Diplomirala na Fakultetu primijenjenih umjetnosti u Beogradu. Od 1979. do umirovljenja 2009. radila na TVZ-u/HRT-u kao kostimografkinja brojnih dječjih, zabavnih i obrazovnih emisija, TV drama i serija. Kostimografski je osmišljavala i igrane filmove: *Treći ključ*, *San o ruži*, *Čovjek koji je volio sprovode*, *Orao*, *Treća žena* (Z. Tadić), *Blagajnica hoće ići na more* (D. Matanić), *Ajmo žuti* (D. Žarković), *Ne dao Bog većeg zla* (S. Tribuson), *Aloha* (L. Zafranović), *Diploma za smrt* (Ž. Tomić), *Zamrznuti kadar* (B. Ištvančić) i TV seriju *Smogovci* (M. Puhlovski). Iz njezina bogatog opusa posebno se ističu kostimografska rješenja za zabavno-glazbene emisije (*Dora*, *Sedma noć* i dr.). Dobitnica je godišnje nagrade HRT-a 1995. i Zlatne arene 1997 (za kostimografiju filma *Treća žena*).

Gantar, Miroslav ▶ novinar i urednik (1939–2016). Diplomirao na Poljoprivrednom fakultetu u Osijeku. Počeo na Radio Osijeku, a na TVZ-u radio 32 godine kao reporter specijaliziran za poljoprivredu, najčešće za emisiju *Plodovi zemlje*, koju je povremeno vodio i uređi-

vao, te *Krupni plan*, *Žetvene kronike* i *Kronike Slavonije i Baranje*. Kao ratni reporter izvještavao iz Vukovara, Osijeka, Slavonskoga Broda, Županje, Vinkovaca, Nove Gradiške (1991–95). Pratio mirnu reintegraciju Podunavlja. Autor mnogih emisija s područja poljoprivrede iz Hrvatske, Etiopije, Australije i zapadne Europe. Dobitnik Zlatnoga pera HND-a 1982. Odlikovan Spomenicom Domovinskoga rata i Redom hrvatskoga trojista.

Ganza, Milka ▶ novinarka i urednica (1937). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na TVZ-u od 1965. u redakciji kulture Informativnog programa, surađivala i u ostalim specijaliziranim emisijama (poljoprivreda, turizam, slobodne reportaže). Pokrenula emisiju *Porodica i društvo* o obiteljskim, socijalnim i zdravstvenim temama 1965, zatim specijaliziranu emisiju *Govorimo o zdravlju* 1975, a s J. Vukovićem 1976. informativnu emisiju *Dnevnik 10* namijenjenu djeci. Za Obrazovno-znanstveni program radila i portrete hrvatskih umjetnika i književnika (T. Ujević, F. Kršinić, V. Parać, A. Kinert).

Ganza Habjan, Anamarija ▶ urednica i scenaristica (1968). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1998. kao vanjski suradnik radi dramatiizacije te dokumentarne radiodrame za Dramski program HR-a, a od 1999. u stalnom je radnom odnosu u Programu za kulturu HTV-a. Od 2000. urednica je serijala *Fotografija u Hrvatskoj* te niza emisija koje se bave arhitekturom i promišljanjem prostora (*Kultura prostora*, *Prostor*, *vrijeme*, *arhitektura*, *Trikultura – arhitektura i dizajn*). Autorica je biografskih portreta hrvatskih umjetnika (N. Dobrović, B. Cvjetanović, S. Planić, V. Kristl, I. Vitić), a od 2012. urednica je i redateljica serijala *Suvremenici*. Urednica je i scenaristica dokumentarnih filmova o umjetničkim pokretima Nove tendencije (redatelj V. Knežević) i Gorgona (i redateljica). Uređivala i vodila TV kroniku međunarodnog festivala igrane i dokumentarne radiodrame Prix Marulić 2014. Objavila je knjigu razgovora s V. Kristlom *Umjetnik otpora* (2007). Dobitnica je godišnje nagrade HRT-a 2012.

Garcia ▶ igrana TV serija, prikazana na HTV-u 1999. u dvije epizode; nastala istodobno s dugometražnim igranim filmom u produkciji Ban filma. Naslovni lik u izvedbi D. Šimeka potomak je imućne hrvatske povratničke obitelji iz Čilea koji u Zagrebu 1990-ih nastoji doznati tko mu je svojedobno iz redova jugoslavenske obavještajne službe ubio oca. Film je na Pulskom festivalu nagrađen Zlatnom arenom za kameru. Scenarij i

režija D. Šorak, kamera V. Vrdoljak, glazba Z. Tutić, scenografija S. Dobrina, kostimografija D. Kristić, montaža G. Fučkar i V. Perišić. Uloge: D. Šimek, K. Pajić, V. Drach, Z. Odak, J. Genda, K. Šarić, L. Begonja.

Davorin GECL (desno) i asistent kamere Anton Štor na snimanju filma *Isprani*

Gašpert, Vjekoslav ▶ kamerman (1973). Na HRT-u od 1996, od 2006. u zvanju glavnog kamermana. Posjeduje vještine i u radu sa steadicamom, kranovima, robotiziranim i daljinski upravljanim kamerama, bespilotnim letjelicama itd. Kao kamerman ili ENG snimatelj sudjelovao u sportskim projektima UEFA 2008. i 2012. te *Snježna kraljica*, prijenosima postrojavanja Oružanih snaga RH, inauguracije predsjednika RH, posjeta pape, emisijama *Turbo limach show*, *Studio 10*, *Ples sa zvijezdama*, *Do posljednjeg zбора*, *Zvijezde pjevaju*, *Dora*, *Porin*, *Splitski festival* i dr. Kao glavni kamerman radio emisije *Piramida*, *Pjevaj moju pjesmu*, *Maestro* i *The Voice – Najljepši glas Hrvatske*. Kao operater steadicama ili kрана surađivao na dokumentarno-igranim programima *Republika*, *Alka*, *Tijardović*, *Hrvatski kraljevi*, *Moć sunca*, *Zapisano u kostima* te na miniseriji *Tužni bogataš* (2008) i igranom filmu *Zabranjeno smijanje* (2012).

Gavrilović, Ivan ▶ novinar i humorist (1925–1984). Od 1959. surađivao u programima RZ-a; bio urednik redakcije i autor humorističnih emisija. Suradivao u zajedničkim programima jugoslaven-skih RTV postaja. Djela su mu od 1964. izvođena na scenama *Varijetea*, *Jazavca* (poslije *Kerempuha*) i *Komedije* u Zagrebu te u *Vedrim večerima* RZ-a, *Radio Beograda*, *Radio Sarajeva*. Dobitnik prve nagrade za »najbolje humoristično radioperu Europe« na natjecanju radijskih humorista u Sofiji 1976.

Gavrović, Milan ▶ novinar i urednik (1935). Novinar u *Vjesniku* 1957–69. Na TVZ-u od 1969. kao komentator društveno-ekonomskih zbivanja. Bio je urednik serije *Svijet i mi* te vodio brojne ekskluzivne intervjue s istaknutim političarima i ekonomistima. Nakon prijevremenog umirovljenja 1990. kraće vrijeme surađivao na Yutelu; od 1993. komentator tjednika *Feral Tribune*, a 1994–2004. suradnik *Radija Slobodna Europa*. Objavio knjigu *Čovjek iz Krležine mape* (2011), a posljednjih godina surađuje u glasilu srpske nacionalne manjine *Novosti*. Dobitnik nagrada HND-a: godišnje nagrade 1965. i 1968., *Zlatnoga pera* 1971. i 1986. te nagrade *Otokar Keršovani* za životno djelo 2009.

Gecl, Davorin ▶ snimatelj (1956). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Na TVZ-u od 1983, stekao zvanje direktora fotografije. Snimio TV drame *Dvije karte za grad*, *Olujna noć*, *Tečaj plivanja*, *Leo i Brigita*, *Milijun dolara*, igrane filmove *Vila Orhideja*, *Krhotine*, *Olovna pričest*, *Isprani*, *Crvena prašina*, *Tu, Iza stakla*, *Zabranjeno smijanje*, TV serije *Stipe u Gostima* (tri sezone) te više od 200 dokumentarnih filmova i serija: *Pazi, staklo*, *SOS – oni nas trebaju*, *Policijske priče*, *Zločinstva i kazne*, *Portreti – Lela Margitić*, *Srd*, *Klizač*, *Radio i ja*, *Sabatina*, *Strosmayer – Sve za vjeru i domovinu*, *Otok bira ljude* i dr. Direktor fotografije igrano-dokumentarne serije *Tin – 30 godina putovanja*. Dobitnik debitantske nagrade *Milton Manaki* za film *Vila Orhideja* 1989, *Kodakove nagrade* za film *Isprani* 1995. i *Zlatne arene za Iza stakla* 2008. na *Pulskom festivalu* te godišnje nagrade HRT-a 2009.

Gelo, Ivan ▶ inženjer (1943). Diplomirao na Elektrotehničkom fakultetu. Od 1967. pomoćnik šefa RJ Odašiljači i veze za tehničke poslove te šef objekta *Lička Plješivica*. Na TVZ-u od 1969. do umirovljenja 2008, najprije inženjer za slabu struju, a nakon toga voditelj *Tonskog studija*, *Sinkronizacije* i *presnimavanja* (SIP) te *Tonske obrade*. Uveo distribuciju elektronske slike (1976) na TV monitore umjesto filmskog projektora i platna te počeo s uvođenjem kompatibilnog sustava za sinkroniziranje filmskih i elektronskih materijala u SIP. Izradio idejni i izvedbeni projekt *Tonske obrade* s pogonima SIP1–SIP4 u HRT Domu. Kao voditelj *Tonskog studija* (1969–76) obradio je i sinkronizirao TV emisije *Stop, Film, teatar i...*, *Naše malo misto* (dvije epizode), *Kipić*, *Pravednik*, *Manekeni*, *Harmonika* i dr.

generacija (žarg.) ▶ broj presnimaka istoga videomaterijala. Pojam se ponajprije odnosi na TV proizvodnju u analognoj tehnologiji. **Original** je prva snimka, materijal snimljen na terenu. Kad se taj originalni materijal montira, nastane prilog zvan **master**. Svako daljnje presnimavanje drži se novom generacijom (drugom,

trećom, četvrtom itd.). Umnožavanjem slika gubi na kvaliteti, no taj je problem nestao prelaskom na digitalnu tehnologiju.

Genetsko podrijetlo Hrvata ▶ dokumentarni serijal, prikazan na HTV-u 2007. u četiri dijela (*Afrički Adam i Eva, Kneževi sjeverne Europe, Ukrajinska veza, Iranski utjecaji*). U njem se scenarist, redatelj i narator H. Juvančić podvrgava novoj biomedicinskoj metodi otkrivanja genetskoga podrijetla te kreće na 5600 km dugo putovanje od Hrvatske do Crnoga mora u potrazi za osobnim i hrvatskim genetskim korijenima. Serijal je postignuo iznimnu popularnost, pa je dosad repriziran petnaestak puta, a autor je za njega 2008. dobio godišnju nagradu HRT-a.

Gerbec Njavro, Marija ▶ novinarka i urednica (1976). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Na HR-u od 1998, isprva u Redakciji za kulturu i znanost, a potom u Redakciji za unutarnju politiku. Analitičarka unutrašnjopolitičkog života u Hrvatskoj i stranačkih odnosa te aktivnosti Vlade RH. Jedna je od urednica nagrađivane emisije *U mreži Prvog* te urednica i voditeljica emisije *A sada Vlada*. Urednica u IMS-u.

GESTA ZA TINA

Gesta za Tina ▶ TV emisija posvećena T. Ujeviću, emitirana na TVZ-u 1988. Plesna predstava u 11 slika autora i koreografa M. Šparembleka, koji je vješto iskoristio mogućnosti TV medija da plesnim pokretom dočara Ujevićev pjesnički svijet.

Giornale Radio ▶ dnevna središnja informativna emisija Radio Rijeke na talijanskom jeziku, emitira se od 1990. u 16 sati. Njome Radio Rijeka, uz još tri emisije vijesti na talijanskom jeziku, nastavlja tradiciju dvojezičnosti koju njeguje od početka emitiranja 1945. Emisiju su uređivali A. Superina i F. Rocchi, a danas je uređuju i vode V. Baraba, I. Pavletić Crnić, S. Vrancich i A. Marsanich.

Gjurin, Zvonimir ▶ novinar i urednik (1946–1996). Na RZ-u od 1966. Kao turistički izvjestitelj javljao se od 1971. u emisiji *U 8 na vikend* II. programa RZ-a. Potom s kolegama pokrenuo turističku akciju *Sunčani sat* i istoimenu emisiju. Trideset godina s mikrofonom obilazio sve krajeve Hrvatske i promicao njihovu kulturu, povijest i turističku ponudu. Dobitnik niza novinarskih nagrada, a posmrtno 1996. nagrade Anton Štifanić Hrvatske turističke zajednice.

Gladne uši ▶ tjedni talk show Lj. Grgurića Grge na II. programu HR-a, emitira se od 2009. Obrađuje teme širokoga spektra, od društvenih i kulturnih do znanstvenih fenomena, nerijetko inspiriranih aktualnim događajima. Na newyorškom festivalu World's Best Radio Programs 2015. nominirana je, kao jedina emisija izvan engleskoga govornog područja, među deset najboljih u kategoriji talk show programa (za epizodu *Gladne uši – glazba i suze*, u kojoj je gostovala umjetnica sevdaha A. Medunjanin), a dobila je posebno priznanje za senzibilitet u načinu realizacije radijskog talk showa. Iste godine dobila je i godišnju nagradu HRT-a za najbolju radijsku emisiju.

Glamour Caffé ▶ TV magazin emitiran na HTV-u 2000–04. Urednik S. Svilan, redatelj P. Žardin. Sadržavao je kroniku domaćega show businessa i mondenog života, reportaže s inozemnih priredbi, intervjuje s domaćim i stranim estradnim, glumačkim i sportskim zvijezdama.

GLAMOUR CAFFÉ, Siniša Svilan

Njegovi suradnici nastavili su raditi na sličnim projektima: D. Despot postao je urednik emisije *Shpitza* (HTV), A. Vela urednica *Red Carpeta* (Nova TV), N. Profaca i S. Čulina urednice *Explosiva* i *Exclusiva* (RTL), a A. Čulina nastavila je gostovati u različitim show emisijama.

Glas Amerike → Voice of America

Glas domovine ▶ mozaična emisija HTV-a o hrvatskim iseljenicima, autohtonim hrvatskim manjinama u europskim zemljama i povratnicima u domovinu, emitira se od 1996. Pokretač i urednik Z. Božinović. Osnovni je cilj emisije, koja je sačuvala prepoznatljiv stil odabira i obradbe tema, informirati Hrvate u svijetu o bitnim i zanimljivim događajima, međusobno ih povezati i učvrstiti njihove veze s domovinom. Prva voditeljica bila je M. Buntić, a petnaestak godina emisiju je vodila I. Čulina.

Glas Hrvatske ▶ 24-satni međunarodni radijski program HRT-a namijenjen Hrvatima izvan Hrvatske i međunarodnoj javnosti, emitira se od 15. V. 2003. preko satelita i interneta. Sustavno i sveobuhvatno izvještava o aktualnim društvenim i političkim zbivanjima u domovini, o životu i djelovanju Hrvata u svijetu, bavi se pitanjima povratka u domovinu, prenosi informacije o radu relevantnih državnih i društvenih institucija, donosi novosti s područja gospodarstva, znanosti i obrazovanja, kulture i religije, priče o hrvatskoj baštini te prenosi najvažnije sportske događaje. Nudi također vijesti iz BiH, vijesti na talijanskom jeziku Radio Rijeke i vijesti na mađarskom jeziku Radio Osijeka. Emitira isključivo domaću glazbu. Program je odabir emisija iz svih nacionalnih i regionalnih programa HR-a i rezultat vlastite produkcije – najprije radijske, a od siječnja 2014. i multimedijske na internetskoj stranici glashrvatske.hrt.hr, koja ima inačice na engleskom, njemačkom i španjolskom jeziku: voiceofcroatia.hrt.hr, stimmekroatiens.hrt.hr i vozdecroazia.hrt.hr. Program je organiziran u sklopu dviju redakcija. Redakcija na stranim jezicima proizvodi 11 informativnih emisija na dan, tjedne kronike najvažnijih događaja u Hrvatskoj, sportske preglede i vikend-magazine na engleskom, njemačkom i španjolskom jeziku te od svibnja 2013. TV vijesti na engleskom jeziku. Novinari na stranim jezicima izvorni su govornici. Redakcija na hrvatskom jeziku proizvodi dvadesetak emisija tjedno, ponajprije tematski povezanih sa životom i djelovanjem Hrvata u svijetu, a jedna je posvećena nacionalnim manjinama u Hrvatskoj. Tjedne informativne emisije koje proizvodi Glas Hrvatske preuzimaju Radio Amplitud 660 i Croacias Totales – Buenos Aires (Argentina), Hrvatski radio Sokol – Antofagasta, Hrvatski radio – Iquique i Radio Polar – Punta Arenas (Čile). Program je nastao iz istoimene jednostane emisije *Hrvatima izvan domovine* na kratkom valu (1991–94), koja se razvila najprije u dvosatni, a zatim četverosatni tjedni program, koji se

istodobno emitirao na kanalu Glasa Hrvatske i I. programu HR-a. Prvi glavni urednik bio je D. Veršić, potom Z. Kuretić i v. d. V. Kumbrija, a od 2013. glavna je urednica D. Marjanović.

Glas misli ▶ emisija urednika i autora V. Šiljka, emitirana uživo na Radio Sljemenu svaki dan 10–11 sati 1991–92. Za Domovinskoga rata te su emisije bile angažirani poziv na otpor. U emisiji je sudjelovalo 99 uglednih osoba iz hrvatskoga javnog, kulturnog i znanstvenog života. Razgovore s njima Šiljak je 1992. objavio u knjizi *Srcem u radio*.

glasnoća ▶ subjektivan doživljaj zvuka koji je funkcija zvučnoga tlaka; nije jednoznačno proporcionalan objektivnomu zvučnomu tlaku jer ovisi i o frekvenciji i o valnom obliku zvuka. Stoga su radi definiranja i mjerenja glasnoće utvrđene posebne subjektivne jedinice »foni« i »soni«. Uvođenjem digitalizacije i → procesora zvuka, a osobito kroz ekstremne kompresije signala, glasnoća zvučnog signala raste i do 20 dB, uz osjetan pad kvalitete. Dinamički je raspon osjetno smanjen uz česta izobličenja signala, a obrađeni signal zadržava visoku razinu u širokom frekvencijskom području. Kao rezultat dolazi do fenomena koji je poznat kao "loudness war" (engl.) – "rat glasnoćom". Stoga je ITU 2009. usvojio standard BS.1770 za objektivno mjerenje subjektivnog dojma glasnoće, koji prihvaća i EBU preporukom R128. Time se umjesto uobičajenog načina mjerenja i izjednačavanja zvučnog signala po vršnim (najglasnijim) vrijednostima uvodi izjednačavanje po glasnoći (loudness) te nekoliko novih jedinica za mjerenje (LUFS, LU, TP, LRA). Standard je vrlo dobro primljen u Europi (Francuska, Italija, Austrija, Njemačka, Velika Britanija i dr.), a u Hrvatskoj je trenutačno u eksperimentalnoj fazi.

Siniša GLAVAŠEVIĆ

Glavašević, Siniša ▶ novinar (1960–1991). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Sarajevu. Spiker na Radio Vukovaru 1989, zatim na Hrvatskom radiju Vukovar

GLAVNA REŽIJA HR-a

novinar, urednik i ratni izvjestitelj. Iz opkoljenog Vukovara slao je, iako lakše ranjen, gotovo iz sata u sat izvještaje za HR i HTV o herojskoj obrani, koji trajno svjedoče o drami pada Vukovara i njegovih branitelja te o novinarskom i literarnom talentu očevica-reportera. S B. Polovinom ostao je na radnom mjestu sve do potpune okupacije i pada grada. U noći s 19. na 20. XI. 1991. odveden je iz bolnice i nestao; njegovo je tijelo ekshumirano iz masovne grobnice na Ovčari nedaleko Vukovara 1997. Posmrtno mu je objavljena knjiga *Priče iz Vukovara* (1992), zbirka od 24 zapisa poslana u Zagreb mjesec dana prije smrti.

glavna režija HR-a ▶ središnje mjesto u tehnološkom lancu proizvodnje i odvijanja radijskog programa, odakle se programi prosljeđuju prema platformama za → zemaljsko i → satelitsko emitiranje te internetsku distribuciju (→ streaming). Ona je čvorište cjelokupne infrastrukture radijskih signala, interne distribucije tonških i komunikacijskih signala, prespojno mjesto između programskih režija i dolaznih tonških linija izvan radija te kontrola kvalitete radijskih programskih kanala koji se emitiraju preko zemaljskih odašiljača. Preseljenjem RZ-a 1951. u Jurišićevu 4 i poslije u Šubićevu 20 stvorili su se uvjeti za instalaciju prve glavne režije, tada pod nazivom Centrala vodova. U početku je bila namijenjena samo za prespajanje tonških linija izvan radija, a s povećanjem broja radijskih studija i režija započelo je interno prespajanje. Osim tonških linija prespajali su se

i telefonski pozivi slušatelja, a dogovori za prespajanja → četverožičnih tonških veza obavljali su se većinom s pomoću induktora. Glavnina prespajanja tonških veza izvršavala se ručno. Potrebna oprema (odjelna pojačala, mikrofonska pojačala itd.) izrađivala se u NF laboratoriju (→ održavanje radijske opreme). Do 1989. glavna režija bila je dio odvijanja programa RZ-a, pa su joj nadređeni bili šefovi programa J. Meštrović i D. Delić. S instalacijom automatiziranoga prespojnog sustava TPS100 (300 ulaza × 300 izlaza), izrađenoga u NF laboratoriju i ugrađenoga među prvima u Europi, postaje dio radijske tehnike, na čelu koje je od 1990. do danas D. Terek. Centrala vodova već je tada, osim prespajanja tonških linija, nadzirala emitiranje radijskoga programa, upravljala RDS funkcijama, kontrolirala zapis emitiranoga programa i dr. U procesu preseljenja HR-a u Dom HRT-a ugrađen je 1994. novi tonški prespojni sustav STUDER DIGITEC (350×350), a 1995. omogućeno je preseljenje svih programa HR-a bez prekida u emitiranju. U taj su projekt, uz D. Tereka, uključeni i drugi inženjeri HR-a: A. Krleža, A. Buntak, M. Malnar, D. Kolarević i M. Topolnik. U travnju 2007. postavljena je i u pogon puštena prva radijska samostalna satelitska stanica (CRO-ZAG-017) za EBU razmjenu. Razvojem IP mrežne tehnologije uvode se novi načini distribucije i kontribucije, a 2009. pušten je u rad novi prespojni sustav (2000×2000) s digitalnim preusmjeravanjem. Projekt je vodio V. Begović sa suradnicima (D. Terek, L. Plavec, S. Stamać i B. Kic).

glavni urednik ▶ osoba odgovorna za kreiranje i provedbu uređivačke politike medija te za cjelinu objavljenih informacije. Planira sadržaj na razini novine, radija, TV ili internetskoga portala, nadgleda ukupnu realizaciju i objavu medijskoga sadržaja. U manjim redakcijama glavni urednik radi gotovo sve uredničke poslove, a većim postoje urednici na više razina za pojedine dijelove sadržaja (vanjska ili unutrašnja politika, kultura, sport, zabava). Glavni urednik ili njegov pomoćnik neposredno nadgleda i usklađuje rad urednika. U javnim se medijima glavni urednik bira javnim natječajem na mandatno razdoblje.

Glazbena proizvodnja HRT-a

▶ zasebna organizacijska jedinica HRT-a osnovana radi stvaranja, izvođenja i snimanja glazbe za potrebe radijskih i TV programa. Odlukom o unutrašnjoj organizaciji RTZ-a ondašnja se Muzička produkcija 1965. izdvojila iz programa RZ-a u posebnu jedinicu. U njezin sastav ušli su Simfonijski orkestar, Komorni orkestar (povremeno izdvojen iz Simfonijskog orkestra), Zagrebački solisti, Zbor, Dječji zbor, Plesni orkestar, Zabavni ansambl i Tamburaški orkestar RTZ-a. Uz djelatnosti stalnih ansambala Glazbena proizvodnja odabire i snima pjevače, soliste i ansamble koji djeluju na glazbenoj sceni. Kasnija organizacija Glazbene proizvodnje sastojala se od Simfonijskog orkestra HRT-a s uredništvom, Zbora HRT-a s uredništvom, Big Banda HRT-a s uredništvom, Tamburaškog orkestra HRT-a s uredništvom te Arhiva. Glazbena produkcija HRT-a bitan je čimbenik hrvatske glazbene kulture. Njezini su ansamblu prouzveli i snimili mnoga djela hrvatske glazbene baštine i suvremene glazbe, a održavaju i koncertne cikluse. Kroz EBU koncerti ansambala HRT-a prenose se u mnoge europske zemlje i Kanadu. Zahvaljujući Glazbenoj proizvodnji i njezinim ansamblima, fundus Fonoteke HRT-a obogaćen je tonskim zapisima od iznimne vrijednosti za hrvatsku glazbenu kulturu.

glazbene udruge → Hrvatska glazbena unija; → Hrvatska udruga orkestralnih i komornih umjetnika; → Hrvatska diskografska udruga; → Hrvatsko društvo glazbenih umjetnika; → Hrvatsko društvo skladatelja; → UNISON, Hrvatski glazbeni savez

glazbeni producent ▶ osoba koja upravlja procesom snimanja glazbe u koncertnoj ili studijskoj produkciji u suradnji s ton-majstorom, vodi i usmjeruje glazbenike, odnosno dogovara s dirigentom radi ostvarivanja željenoga rezultata snimanja, utvrđuje zahtjeve u odnosu na kritične resurse potrebne za produkciju (prostor, glazbenici i sl.) te sudjeluje u snimanju i postprodukciji glazbenoga djela; jedna je od ključnih osoba u kreiranju zvučne slike odabranoga glazbenog djela. Najveći dio fonoteke HR-a čuva snimke glazbenih i govornih djela koje su snimili ili

obradili glazbeni producenti u suradnji s ton-majstorima (Dubravko Detoni, Željko Brkanović, Zlatko Černjul, Miljenko Dörr, Ivica Ivančić, Petko Kantardić-Mlinac, Zvonimir Marković, Boris Urlich, Joško Krivić).

Glazbeni program HR-a ▶ odjel HR-a koji čine redakcije ozbiljne, zabavne i narodne glazbe. Glazbeni urednici i njihovi vanjski suradnici pripremaju emisije za tri nacionalne mreže (I, II. i III. program HR-a) te za Radio Sljeme. Zabavna se glazba ponajviše emitira na I. i II. programu te na Radio Sljemenu, a na III. dominira klasična glazba. Zastupljenost glazbenoga i glazbeno-govornoga dijela programa koji priprema Glazbeni program u odnosu prema drugim (govornim) emisijama iznosi od približno 60% (na I. programu) do 80% (na III. programu). Njegove su najvažnije, međusobno povezane djelatnosti proizvodnja i međunarodna suradnja, što HR kao nacionalnu javnu ustanovu razlikuje od ostalih radija. Redakcije Glazbenoga programa od Glazbene proizvodnje HRT-a naručuju snimanja, uglavnom hrvatskih glazbenih djela, a studijski i uživo snimaju se koncerti solista, komornih sastava i orkestrara koji djeluju ili gostuju u Hrvatskoj. Tako je HR prikupio jedinstvenu fonoteku, u kojoj su na različitim medijima pohranjena raznovrsna glazbena djela. Ondašnja Radio stanica Zagreb 1928, dvije godine nakon osnutka, primljena je za redovitoga člana Međunarodne unije za radiofoniju (IUR). Danas HR uvelike surađuje s EBU-om, najviše upravo u glazbenom dijelu programa, posebice u ozbiljnoj glazbi. Zahvaljujući međunarodnoj razmjeni s EBU-om, redakcija ozbiljne glazbe na III. programu u tjednoj emisiji *Europeum-Euroradio* (urednica G. Krpan, zatim Tatjana Čunko) izravno prenosi izabrane koncerte iz europskih, američkih i australskih glazbenih središta, svake subote navečer operne predstave iz europskih kazališta ili iz newyorške Metropolitan Opere u emisiji *Opera na Trećem* (urednica Z. Matić) te jednom mjesečno jazz koncert iz Euroradio jazz sezone. Svaku noć III. program izravno prenosi *Euroclassic Notturmo*, noćni program koji se posredstvom satelita emitira iz londonskoga BBC-ja. Snimke odabranih koncerata održanih u Hrvatskoj i studijske snimke hrvatske glazbe Glazbeni program HR-a šalje pak u međunarodnu razmjenu. Od 1982. do 2004. emitirala se na talijanskom i slovenskom jeziku u programu RAI Radio Trsta jednosatna emisija *Glazbena kronika iz Hrvatske* (B. Magdić, V. Požgaj i D. Schopf), s pregledom glazbenih zbivanja i diskografskih novosti. Od 1975. emitira se tjedna emisija, isprva na I., zatim na III. programu HR-a, *U svijetu opere* (M. Barbieri, od 1992. D. Schopf), koja sadržava razgovore, kritičke prikaze, reportaže i komentare opernih izvedbi u hrvatskim i inozemnim opernim kazalištima i festivalima. Kao svojevrsni pandan Schopf 2000. pokreće mjesečnu emisiju *U svijetu baleta*, prvu emisiju takve vrste na HR-u; također je uređivao je emisiju *Mattinata* 1993–2001. Već 1958. počinje se emitirati jednosatna emisija *Jazz klub*, najstarija radijska emisija o

jazz glazbi u Europi (urednik M. Mazur vodio ju je punih 45 godina); sadržavala je esej i tematski izbor glazbe. Sedamdesetih i osamdesetih godina na HR-u je emitirano niz emisija posvećenih jazz glazbi, kao što su *Jazz avangarda*, koja je pratila najnovija postignuća u jazzu, *Jazz stereo*, u kojoj su emitirane isključivo snimke ostvarene u stereotehnici. Emisija *Jazz do ponoći* bez popratnoga je teksta puštala jazz glazbu od 23 sata do ponoći, *Jazz spot* (M. Mazur) najavljivala je domaća i svjetska zbivanja na području jazz glazbe, praćena odgovarajućim snimkama. Od 2008. emitira se *Jazz ciklus EBU-a*, izravan radijski prijenos jazz koncerata članica EBU-a, pretežno u izvedbi radijskih orkestrara koji predstavlja jazz umjetnike članica. Urednici, voditelji i komentatori D. Majnarić i M. Margitić. – Zabavna glazba također je prisutna u programima HR-a od početka emitiranja 1926. S obzirom da je iste godine počela djelovati i prva tvornica gramofonskih ploča u nas, Edison Bell Penkala, u radijskim je programima bila zastupljena glazba s ploča te uživo emitirani koncerti Salonskog i Zabavnog orkestra, koji su pratili nastupe pjevača i instrumentalista. Brojni pjevači i instrumentalni solisti s područja zabavne glazbe počeli su karijere upravo na radiju. HR je bio inicijator i organizator više zabavnoglazbenih priredaba uključujući i prve zabavnoglazbene festivale. Značajnije emisije redakcije zabavne glazbe od kraja 1990-ih jesu *Radiofonija* (R. Urlić), *Do zvijezda zajedno* (P. Coner), *Jazz spot* (M. Mazur), *Uz Big Band HRT-a* (M. Margitić), *Dijamantna igla*, *Pluskvamperfekt* i *Vrijeme*

vinila (B. Muvrin 1998–2000, D. Knežević do 2008. te N. Marjanović Zulim do 2015), *Koncert poslije osam* (D. Medaković), *Doživjeti glazbu* (B. Golubović) te prijenosi zabavnoglazbenih koncerata, festivala i drugih manifestacija. Redakcija narodne glazbe osnovana je 1943. Programsko djelovanje redakcije odvijalo se kroz emisije narodne glazbe s Tamburaškim zborom i Malim pjevačkim zborom RZ-a, brojnim vokalnim ansamblima i solistima. Poslije je za potrebe emisija i glazbene proizvodnje osnovana i Narodna družina. Redakcija proizvodi, prikuplja, obrađuje, dokumentira i predstavlja hrvatsku narodnu glazbu i baštinu, narodnu glazbu i baštinu Hrvata izvan domovine, autorsko glazbeno stvaralaštvo koncertne glazbe za Tamburaški orkestar, zborove i druge orkestre, autorsko stvaralaštvo popularnih pjesama (nova tamburaška pjesma, nova klapska pjesma, pjesme s festivala narodne glazbe), amatersko glazbeno stvaralaštvo (zborovi, tamburaški, harmonikaški, mandolinski, puhački i drugi orkestri), domoljubnu i duhovnu – pučku crkvenu glazbu, narodnu glazbu i baštinu nacionalnih manjina u Hrvatskoj, narodnu glazbu Europe i svijeta (tradicijska i etnoglazba, odnosno world music). Redakcija narodne glazbe priprema i emitira uglavnom na I. programu, potom na III. programu te povremeno – kroz izravne prijenose – na II. programu i Radio Sljemenu. Izdvajaju se dokumentarni ciklus *Iz hrvatske narodne baštine* te *Tamburaško sijelo* (Ž. Kovačić, V. Felker) 1990–96, prva emisija koja je uživo pratila događanja povezana s tradicijskom i tambu-

Big Band HRT-a u radijskom studiju Bajsic

GLAZBENI PROGRAM HTV-a, dobrotvorni koncert *Opera pod zvijezdama* na zagrebačkoj Šalati

raškom glazbom. Emisiju nasljeđuje dupleks i tripleks emisije *A sada mi* (Ž. Kovačić) te emisije *Tamburaška glazba i stvaralaštvo*, *Vrijeme za narodnu glazbu*, *Amaterska glazba i stvaralaštvo*, *Tradicijska glazba*. Redakcija ostvaruje i terensku produkciju izvornih narodnih pjesama i plesova te od izvornih svjedoka bilježi dokumentarnu građu narodnih običaja. Niz godina redakcija surađuje s ansamblom narodnih plesova i pjesama Hrvatske Lado. Od početka 1990-ih intenzivno preko EBU-a promiče u Europi i svijetu hrvatsku narodnu glazbenu baštinu te šalje predstavnike na godišnji Euroradijski međunarodni festival suvremene (etno) narodne glazbe. HRT, odnosno HR je 2004. prvi put bio domaćin i glavni organizator EBU International Folk Festivala (u Puli).

Glazbeni program HTV-a ▶ produkcijski dio HTV-a koji proizvodi glazbene sadržaje različitih žanrova. Čini to u obliku samostalnih tematskih emisija, glazbeno-govornih serija, pojedinačnih emisija i prijenosa. Intenzivnije se glazba počela emitirati početkom 1960-ih, ponajprije pojedinačnim opernim prijenosima iz Zagreba, ali i s festivala, osobito s Dubrovačkih ljetnih igara. Od 1967. pod naslovom *Operna scena HNK* prenosi se niz predstava sa zagrebačke operne pozornice (urednik i voditelj N. Turkalj). Ta je praksa potrajala i sljedećih desetljeća, pa je tako sačuvan niz vrijednih dokumenata o izvedbama i praiizvedbama kapitalnih djela hrvatskih autora (V. Lisinski: *Porin*, M. Kelemen: *Novi stanar*, J. Gotovac: *Ero s onoga svijeta*, B. Bersa: *Oganj*,

J. Hatze: *Povratak*, B. Papandopulo: *Marulova pisan*, F. Parać: *Judita*). Istodobno se vodi računa i o koncertnoj aktivnosti, osobito hrvatskih umjetnika. Pokreću se serije emisija pod naslovom *Mali komorni koncert* (M. Raukar) i *Po izboru* (V. Seljan) te niz pojedinačnih emisija o hrvatskim stvarateljima. Tijekom 1970-ih, uz redovite prijenose iz koncertnih dvorana i opernih pozornica te s festivala, afirmiraju se tematske serije, emitiraju se ciklusi *Beethovenove sonate* i *Hrvatska klavirska glazba* (S. Midžić). Popularnost je stekla i serija spot emisija *Odbрани trenutak* (M. Raukar). Mnogi hrvatski suvremeni autori bili su tema pojedinačnih emisija 1970-ih i 1980-ih (M. Kelemen, R. Radica, D. Kempf, M. Ruždjak). Posebno mjesto imaju emisije antologijskog značenja posvećene Lovri pl. Matačiću i njegovu tumačenju simfonija L. van Beethovena (S. Midžić), kao i serija posvećena hrvatskim povijesnim orguljama (L. Šaban). Tih su desetljeća sustavno praćeni svi značajni festivali u zemlji, od Dubrovnika do Varaždina, započinje rad na portretima hrvatskih reproduktivnih glazbenika koji će se produljiti i u 21. st. Nastojeći zadržati što višu razinu informativnosti, u ponekim se godinama rade i emisije poput *Glazbenog mjesečnika* (A. M. Dorichich), koja je iscrpno izvještavala o aktualnim događajima u glazbenom životu. U novije vrijeme to čine priloge o glazbi u emisiji *Vijesti iz kulture* (M. Toljan). Sa sličnom je zamišlju 1992. pokrenuta emisija *Opera box* D. Sirišćevića, koja se redovito emitira više od dva desetljeća. Uz brojne autorske emisije neprestance se prati djelatnost glaz-

benih ansambala HRT-a, snimaju i emitiraju koncerti njihovih redovitih sezona. Glazbeni program HTV-a prikazuje i inozemne programe, prigodne koncerte velikih europskih orkestara, izvratke iz inozemnih opernih produkcija, glasovitu seriju emisija za mlade L. Bernsteina. Za razliku od tzv. ozbiljne glazbe na području drugih glazbenih žanrova teže je odrediti granice pojedinih emisija, jer je glazba bila i jest uključena u mnoge emisije kojima glazba nije jedina tema, primjerice, mozaični *TV magazin* (M. Bogliuni), *Videofon* (M. Brajević), *Subotom uvečer*, *Nedjeljno popodne* (S. Hum), *Svjetla pozornice* (V. Grgin), *Riznica* (M. Sedmak) i sl. Sustavno su se prenosili svi važniji festivali zabavne (Zagreb, Opatija, Split) i glazbe skladane u tradicijskoj maniri (Krapina, Omiš, Požega, Pitomača, Rijeka). Od 1994. HTV je aktivan, prvo kao utemeljitelj, poslije i producent dodjele Hrvatske diskografske nagrade Porin. Mnogo je pozornosti posvećeno i portretima hrvatskih autora, posebno izvođačima zabavne glazbe. Niz emisija bavio se isključivo glazbom laganijih žanrova; *Dobra večer – sve bilo je muzika* (M. Bogliuni, V. Grgin), *Muzički album* i *Stereovizija* (Ž. Černjul), *Cro Session* (Z. Varošaneć), *Fluid* i *Zlatni gong* (A. Kostadinov) i dr. Prilozi tradicijske glazbe mahom su činili i čine sastavnicu većih mozaičnih cjelina, npr. emisija *Lijepom našom* ili su posrijedi prijenosi nastupa folklornih plesnih i vokalnih ansambala. S tog je područja važno spomenuti emisije *Večer za tamburu* i *Susret na žici* (B. Potočnik) te *Etnokajda* (Ž. Barba). Prva TV emisija, posvećena jazz glazbi na hrvatskoj (i jugoslavenskoj) televiziji bila je *Jazz scena*, prikazivana 1962–63. jednom tjedno, prije središnjega *Dnevnika*. Predstavila je brojne domaće glazbenike i sastave. Na prvom JRT-ovu festivalu u Bledu nagrađena je u kategoriji kratkih emisija. Idejni pokretač, urednik i voditelj bio je M. Mazur, redatelji A. Miladinov i Z. Zlatar, a urednik redakcije S. Bjelousov. Od ranih 1980-ih i jazzu se posvećuje više pozornosti. Nekoliko se serija afirmiralo kvalitetom: *Zašto volim jazz* (K. Savin), *Jazz Club* i *Priča o jazzu* (B. Petrović), a pri kraju 1980-ih počinje s autorskim radom D. Vrdoljak u emisiji *Dobro jutro, jazzeri* (K. Savin). Najdugovječniji TV program posvećen jazzu jest emisija *Vrijeme je za jazz* (ur. Ž. Černjul, M. Pović Jagarinec), koja neprekidno traje od 1995.

glazbeni spot ▶ kraća TV forma (kratki film) kojoj je sadržaj vizualizacija glazbene izvedbe, najčešće atraktivnim kadriranjem, scenografijom, rasvjetom, pokretima kamere i montažom, pritom oblikovana kao gotova forma, najčešće kao kompozicija popularne glazbe s izvođačem. Često se mehaničkom adicijom glazbenih spotova oblikuju cijele emisije te emitiraju brojni glazbeni kanali, utemeljeni upravo radi prikazivanja glazbenih spotova (po uzoru na prvi takav specijalizirani kanal MTV). Ti kanali stvaraju posebnu estetiku koja utječe na opće programirane kanale u privlačenju mlade publike. U Hrvatskoj se tijekom Domovinskog rata razvila produkcija specifičnih **ratnih glazbenih spotova**;

prvi je bio *Stop the War in Croatia*, a među ostalima, izdvajaju se i *Moja domovina*, *Kad bi svi...*

Gle, kako dan lijepo počinje ▶ radiodrama Zvonimira Bajsića, praizvedena na RZ-u 2. VII. 1974. Karakteristično za autora, dramu obilježava modernistički pristup. Dvoje osamljenih ljudi srednjih godina vode dijalog o svakidašnjim egzistencijalnim banalnostima. Bliskost s teatrom apsurdna uočava se u načelnoj iscrpljenosti i potrošenosti jezika, odnosno dijaloga, na čemu se i temelje njezini komični efekti. Režija Z. Bajsić, uloge B. Kraljeva i J. Marotti. Osim za kazalište prerađena je i kao TV drama (prikazana na TVZ-u 1982, redatelj L. Vindakijević, uloge Z. Heršak i F. Šovagović).

gledanost/slušanost/posjećenost ▶ istraživački podatak (pokazatelj) o apsolutnom ili relativnom broju (postotku) osoba koje gledaju, slušaju ili posjećuju neki medij, programski sadržaj (emisiju) ili u određenom vremenskom intervalu gledaju TV program, slušaju radijski program ili posjećuju internetsku stranicu. **Opća gledanost/slušanost/posjećenost** pokazuje kolika je razina upoznatosti s nekim programskim sadržajem bez obzira na učestalost gledanja, slušanja ili posjeta. **Učestalost** je frekventnost recepcije posredovanih sadržaja – redovito (svakidašnje), često, povremeno, rijetko gledanje/slušanje/posjećivanje ili pak numeričko određenje, npr. pet puta tjedno i sl. **Dnevna gledanost/slušanost/posjećenost** određuje broj ili postotak osoba koje točno određenog dana gledaju, slušaju ili posjećuju neki medij u određenom vremenskom isječku. **Udjel u gledanosti/slušanosti/posjećenosti** (engl. share) jest postotak ili broj ukupne TV, radijske ili internetske publike koja je u određenom vremenskom intervalu gledala, slušala ili posjećivala određeni programski sadržaj. Najčešća metoda mjerenja TV gledanosti jest elektroničko mjerenje stalnoga uzorka (panela) domaćinstava opremljenih posebnim uređajem (→ peoplemetar) koji registrira korištenje TV prijamnika. Za mjerenje slušanosti radija najčešća je pak tzv. CATI (engl. computer assisted telephone interviews) metoda, po kojoj se na malim dnevnim kumulirajućim uzorcima ispitivanja telefonskim razgovorom i uz pomoću računala bilježi slušanost prethodnoga dana.

Glembajevi ▶ igrana TV serija prikazana na TVZ-u u tri epizode 1990, nastala istodobno s filmom (1988) u koprodukciji Jadran filma i TVZ-a, prema drami *Gospoda Glembajevi* i proznim fragmentima “glembajevskoga ciklusa” M. Krleže. U središtu je priče slikar Leone Glembay koji se, godinama nakon majčine smrti, vraća u roditeljsku kuću, u kojoj se ubrzo sukobljava s ocem i njegovom drugom suprugom. Jedna od najpoznatijih hrvatskih ekranizacija, hvaljena je zbog, za A. Vrdoljaka karakterističnoga, vrsnoga rada s glumcima, vizualne ekspresivnosti i umješne dramaturške prilagodbe. Osim što je potvrdila visok glumački status E. Begović

GLEMBAJEVI, Mustafa Nadarević i Bernarda Oman

i M. Nadarevića (oboje nagrađeni Zlatnim arenama na Pulskom festivalu), zapamćena je i po najavnoj glazbenoj temi A. Dedića. Scenarij i režija A. Vrdoljak, snimatelj V. Vrdoljak, glazba A. Dedić, kostimografija I. Škomrlj, scenografija Ž. Senečić, montaža D. German. Uloge: M. Nadarević, E. Begović, T. Lonza, B. Oman, Ž. Potočnjak, M. Raguž, Z. Štrmac, E. Dragman, K. Šarić, Z. Rogoz. Film je u Puli nagrađen i Zlatnom arenom za kostimografiju.

Tvrtko GLOBOČNIK (desno) kao redatelj i Damir Mejovšek u ulozi Šećerka na sceni TV serije *Udruženje radoznalih*

Globalno sijelo ▶ tjedni TV magazin zabavno-dokumentarnih reportaža, emitiran 2000–13 (oko 550 emisija). Afirmirao je vrijednosti individualizma i kulture slobodnoga vremena, oživljavao neke izumrle folklorne običaje, promicao solidarnost sa siromašnim građanima te poticao izumiteljski i kreativan rad. Urednik i voditelj do 2010. bio je J. Martinović, potom su ga uređivali B. Potkrajčić i J. Martinović, a vodili M. Dvorščak i V. Mišurac. Novinarski i istraživački tim činili su S. Pražen, V. Mišurac, M. Dvorščak, H. Bučar, M. Beganović i V. Zovko.

Globočnik, Tvrtko (Tinko) ▶ scenograf i redatelj (1936–2002). Nakon dvogodišnje honorarne suradnje od 1958. do umirovljenja 1989. zaposlen na RZ-u, potom na TVZ-u. U Programu za djecu kao scenograf i redatelj postavlja 1968. s piscem I. Kušanom i skladateljem N. Kalogjerom seriju za djecu *20 slavnih*. U natjecateljskoj seriji V. Grgina *Spretno, sretno* također redatelj i scenograf. Režirao i TV drame, TV igre i lutkarske emisije za djecu, *Jadranske susrete* i brojne druge programe. Redatelj epizoda *Basch Chelick* i *Ero s ovoga svijeta* iz serije TV scenarija bajki I. Kušana nastalih na predlošcima svjetskih bajki i naših narodnih priča.

Globotomija ▶ humoristična emisija koje se emitira se na II. programu HR-a od 1998. Autor, urednik i voditelj M. Fodor, scenarist A. Đurica, glazbeni urednik D.

Hodnik. Emisija je od jednog sata 2004. prerasla u tro-satni format, s novim rubrikama i novim uredništvom: urednik N. Čikara, scenarist i suvoditelj A. Tomović. Kulno mjesto u hrvatskom radijskom prostoru priskr-bila je kao beskompromisna i provokativna kronika svijeta i vremena u kojem živimo ("globalna lobotomija 20. i 21. st.").

Glojnarčić, Silvestar (Silvije) ▶ skladatelj, dirigent, bubnjar, urednik i glazbeni producent (1936). Diplomirao na Muzičkoj akademiji. Bubnjeve je počeo svirati 1950-ih u plesnim i jazz sastavima. Za RTZ radi od 1959. Isprva bubnjar Plesnog orkestra, od 1984. dirigent Zabavnog orkestra, a od 1989. do umirovljenja 1992. Plesnog orkestra. Svirao i u Simfonijskom orkestru. Istodobno bio član malih jazz sastava. Pratio je strane vokalne i instrumentalne soliste, vodio vlastite orkestre (Big Brass, Glenn Rich Orchestra), radio kao aranžer i skladatelj za veliki jazz orkestar Njemačkog radija u Berlinu. Tijekom 1970-ih nastaju mnoge od njegovih najizvođenijih skladbi. Od 1997. ponovo šef dirigent Plesnog orkestra HRT-a, urednik i producent. Balet *Stanari kuće br...* skladao za RTZ, gdje je prai-zveden 1974. Uz brojne nagrade na festivalima dobio je priznanje HRT-a za promicanje hrvatske glazbe 1998, nagradu Hrvatskog društva skladatelja Miroslav Sedak Benčić 2003, diskografsku nagradu Porin 2005. i 2013. Za zasluge u kulturi odlikovan je Odličjem Reda Danice hrvatske s likom Marka Marulića 2009.

Silvestar (Silvije) GLOJNARIĆ

gluhi prostor ili **gluha komora** ▶ prostorija s velikim stupnjem akustičkog prigušenja, tako da joj vrijeme → odjeka minimalno, kao na otvorenom. Služi za snimanja (radiodrame) i u mjerne svrhe.

Glušćević, Obrad ▶ filmski i TV redatelj i scenarist (1913–1980). Režirao nagrađivane dokumentarne filmove (npr. *Ljudi s Neretve*, 1966) te komedije o mediteranskom mentalitetu (*Lito vilovito*, 1964; *Čovik od svita*, 1965; *Goli čovik*, 1968). Status klasika dječjega žanra stekao je igranim filmom *Vuk samotnjak* (1972), a potvr-

Obrad GLUŠĆEVIĆ na snimanju TV serije *Jelenko*

dio dječjim partizanskim filmom *Kapetan Mikula Mali* (1974), koji je realizirao i za TVZ kao seriju od osam epizoda (1976), te serijom TVZ-a *Jelenko* (1981). Prema tekstu S. Kolara napisao scenarij filma *Pogreb Štefa Hallačeka* (redatelj B. Ranitović), inspiriran slikama naivnih umjetnika.

GMT (akr. od engl. Greenwich Mean Time) ▶ srednje Sunčevo vrijeme mjereno prema Kraljevskom opservatoriju u Greenwichu, Velika Britanija (→ UTC).

Gobac, Josip ▶ novinar i urednik (1932). Diplomirao na Filozofskom fakultetu. Novinarstvom se bavi od 1948. kao suradnik u omladinskim listovima. Urednik *Moslavačkog lista* 1954–56. Na TVZ-u urednik Školske televizije od 1963, a 1978–86. direktor TVZ-a. Bio je član grupe Eurovizije za obrazovni program.

Od 1986. do umirovljenja 1992. novinar u Dokumentarnom programu. Nastavio je suradnju s obrazovnim i dokumentarnim temama u programima HRT-a te surađivao sa Zagreb filmom i Filmotekom 16. Autor nekoliko obrazovnih filmova za osnovne škole te nekoliko filmova o zaštiti prirode i o nacionalnim parkovima Žumberak, Velebit, Lonjsko polje i dr.

Godina Oluje ▶ dokumentarno-povijesni serijal HTV-a, nastao 2015. u povodu 20. obljetnice vojno-redarstvene operacije Oluja. U suradnji s najvišim vojnim zapovjednicima (M. Markač, R. Ademi, P. Miljavac, D. Krstičević, P. Stipetić, D. Lovrić, M. Mareković, D. Domazet Lošo i dr.) detaljno je rekonstruirana četverodnevna vojna ope-

racija kojom je oslobođen okupirani dio Hrvatske. Osim vojne analize preko 70 sudionika serije, među kojima su i brojni političari i diplomati (M. Granić, M. Žužul, A. Hebrang, L. Mišetić, Ch. Hill, S. Seldowitz, P. Galbraith i dr.), objasnili su međunarodni i politički kontekst. Serijal je prikazao dotad nevidenu domaću i inozemnu arhivsku građu, temeljitu grafičku rekonstrukciju tijekom operacije te zračne snimke. Redatelj serije J. Barich, snimatelji su J. Ožić Bebek, M. Krce, D. Glavaš, B. Kavić i B. Drakulić, a glavni montažer M. Miošić. Izvršni urednik serije Ž. Rogošić, urednica S. Volf Pendić.

Elizabeta GOJAN

Gojan, Elizabeta ▶ novinarka i urednica (1961). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na HTV-u od 1988. kao vanjska suradnica, od 1991. u radnom odnosu kao novinarka i voditeljica u Informativnom programu (*Zagrebačka panorama*, *Hrvatska danas*, *Dnevnik*), potom u redakciji vanjske politike od njezina osnutka 1992. Tijekom Domovinskog rata 1992–95. izvještavala s ratišta (Hrvatska i Bosanska Posavina, Osijek, Dubrovnik, Hercegovina). Vodila i emisiju *TV izbor*, iz koje je nastala *Slikom na sliku*, a 1993–95. urednica je i voditeljica središnjega *Dnevnika*. Izvještavala s mnogih svjetskih događaja i konferencija. Autorica dokumentarnih vanjskopolitičkih emisija (Indija, Šri Lanka, BiH, Egipat, Čile, Bugarska, Izrael, Nizozemska). Uživo vodila emisije višesatnog trajanja s brojnim gostima (napad na SAD 11. IX. 2001, NATO-ovo bombardiranje SR Jugoslavije, uhićenje S. Miloševića 2002, predsjednički izbori u SAD-u 2004, Washingtonski sporazumi, inauguracije predsjednika I. Josipovića 2010. i predsjednice K. Grabar Kitarović 2015). Autorica i voditeljica talk showa *Damin gambit* 2013–15. Od 2015. komentatorica u vanjskopolitičkoj redakciji IMS-a HRT-a.

Gojun, Tibor ▶ marketinški djelatnik (1964). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na HRT-u od 1993. Od 1998. do 2008. bio rukovoditelj marketinga HTV-a, marketinga HRT-a i RTV pristojbe. U to vrije-

me HRT ostvaruje rekordne prihode od prodaje oglašnog prostora. Savjetnik glavnog ravnatelja do 2009, kad napušta HRT. Do 2014. član uprave Ujedinjene produkcije, član Uprave i predsjednik Hrvatskog oglašnog zbora, predsjednik CROMAR-a, član European Group of Television Advertising te direktor Hrvatske golf udruge. Od 2014. privatni medijski poduzetnik. Dobitnik godišnje nagrade HRT-a 2001.

Goldmark, Peter Carl ▶ američki izumitelj mađarsko-god podrijetla (1906–1977). U SAD se preselio 1933, od 1936. u CBS-u, gdje je radio na razvoju TV tehnologije. Konstruirao 1940. hibridni mehaničko-elektronski sustav televizije u boji; kamera je bila elektronska, prijamnik mehanički, slika je imala 343 crte. Usavršeni je sustav FCC 1950. prihvatio kao novi standard za televiziju u boji, ali je 1953. poništio odluku i prihvatio elektronički sustav koji je razvio RCA (NTSC). Najpoznatiji kao izumitelj LP (Long Play) gramofonske ploče, koju je patentirao 1948. Kao nosač zvuka upotrijebio je vinil, konstruirao je i novi oblik gramofonske igle te izumio novi način urezivanja ploče. LP je zadugo, do širenja CD-a, ostao standard industrije gramofonskih ploča.

Goleo ▶ projekt Sportskog programa HTV-a za trajanja Svjetskoga nogometnog prvenstva u Njemačkoj 9. VI – 9. VII. 2006; nazvan po maskoti prvenstva. Na HTV2 prosječno je emitirano devet sati programa dnevno, a prenosile su se 64 utakmice. Voditelj projekta bio je B. Sušec, a sudjelovala je i ekipa od 49 ljudi u Njemačkoj te isto toliko u Zagrebu. U kampu hrvatske reprezentacije u Bad Brückenau HTV je imao studio s novim satelitskim reportažnim vozilom. Serija reportaža B. Kovačevića i M. Validžić rađena je s drugim satelitskim vozilom. Iz Njemačke su redovite rubrike imali G. Milić (*Dnevnik Gorana Milića*) te J. Martinović (priče u stilu *Globalnog sijela*), a stalnu rubriku imao je K. Mišak (*Na rubu nogometa*).

Golik, Ivica ▶ montažer (1952). Na TVZ-u/HTV-u od 1974. do umirovljenja 2014. isprva magnetoskopski tehničar, potom montažer. Montirao opere *Ero s onoga svijeta*, *Oganj* i *Ekvinocij*, prve elektronski sinkronizirane na magnetoskopu, za što je dobio godišnju nagradu RTZ-a (1983). Montažer serije *Olujne tišine* (1997), prve u nas izrađene kompjutorskom montažom. Kao montažer radio u ratnim studijima u Slavanskom Brodu, Sisku i Metkoviću. Montirao brojne nagrađivane emisije, dokumentarne filmove i serijale, TV drame (*Ustrijelite Kastora*, 1982), miniseriju *Gabrijel* (1984), dječju miniseriju *Ljubav ili smrt* (1999) i dr.

Golik, Krešo ▶ filmski i TV redatelj i scenarist (1922–1996). Isprva na RZ-u sportski reporter, urednik i spiker, zatim prešao u Jadran film. Prvi mu je cjelovečernji film sportska komedija *Plavi 9* (1950). Među dokumentarnim filmovima izdvaja mu se *Od 3 do 22* (1966), nagrađivan

Krešo GOLIK na snimanju TV serije *Gruntovčani*

u Oberhausenu, Locarnu i Beogradu. Najcjenjeniji su mu i najpopularniji igrani filmovi *Imam 2 mame i 2 tate* (1968), *Tko pjeva zlo ne misli* (1970, proglašavan najboljim hrvatskim igranim filmom) i *Živjeti od ljubavi* (1972). U proizvodnji TVZ-a režirao je drame *Razmeđa* (1973) i *Pucanj* (1977) te serije *Gruntovčani* (1975), *Inspektor Vinko* (1984) i *Dirigenti i mužikaši* (1991), u kojima je inovirao domaću TV režiju, nadograđivši TV estetiku filmskim elementima. Profesor filmske režije na ADU-u u Zagrebu od 1979. do umirovljenja 1989. Dobitnik nagrade Vladimir Nazor 1984, počasne Zlatne arene Pulsakoga festivala 1992. i *Vjesnikove* nagrade Jelen 1995. Filmska nagrada Krešo Golik utemeljena je 1997.

Golubović, Tomislav ▶ novinar i urednik (1930–1986). Diplomirao na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu. Bio glavni i odgovorni urednik ilustriranog tjednika *Globus* 1958–59, prvi glavni i odgovorni urednik *Večernjeg lista* do 1961, stalni dopisnik *Vjesnika* iz SR Njemačke do 1963, a potom direktor TVZ-a do 1971. Za njegova se mandata ponovo počeo emitirati vlastiti dnevnik

i afirmirati nacionalni karakter TVZ-a. Za Hrvatskoga proljeća podržavao je demokratizacijske i nacionalne procese, a nakon njegova je sloma, pod optužbom da je omogućio prodor nacionalizma u TV programe, degradiran na funkciju voditelja Službe za međunarodne odnose i razmjenu programa TVZ-a.

Lazo GOLUŽA

Goluža, Lazo ▶ novinar i urednik (1936). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. S P. Kanižajem 1966. pokrenuo satirični list *Paradoks*. Od 1967. na TVZ-u; na RZ-u jedan od pokretača *Noćne priče III. programa*. U redakciji Kontakt-programa kao urednik ostvario više zabavnih i kontakt emisija. Najplodniji kao autor (i urednik) TV igre *Jadranski susreti* te niza kvizova znanja: *Malo ja, malo ti*, *3-2-1, ali vrijedan*, *Znaš, znam*, *Pješčani sat*, zatim kviza znanja i inteligencije *Kviskoteka*, mozaične emisije *Obiteljski zabavnik* te urednik licencnih TV igara *Brojke i slova* i *Kola sreće*. Autorski surađivao s njemačkom postajom ARD (1989/90), britanskim TV Yorkshireom i ITV-om (1992. i 1997) te s francuskim obrazovnim TV kanalom La Cinquième (1996). Nakon umirovljenja 2001. nastavio surađivati do kraja 2002. na postavljanju licencnoga kviza *Tko želi biti milijunaš?* te s autorskim prinosima. Također stvara nove TV formate kvizova, od 2015. i formate inteligentnih igara za aplikacije novih medija. Objavio je i knjige kvizova *Kviskoteka* (s B. Lipanovićem, 1982) te *Kviskoteka – igra pitanja* (s D. Novakovićem, 1990). Dobitnik nagrada HRT-a: godišnje 1993. i za životno djelo Ivan Šibl 1995.

Gorski Kotar ▶ dokumentarna serija, prikazana na HTV-u u četiri epizode 2007. Prirodoslovni i etnosocijalni esej scenarista i redatelja D. Zena. Zahvaljujući visokokvalitetnim i ekskluzivnim snimkama flore i faune snimatelja M. Vojanića i vještoj vizualnoj naraciji, postigla je veliku gledanost. Epizoda *Goranska jutrenja* bila je 2010. najgledaniji domaći dokumentarni film.

Gospodarska minuta ▶ jednodimenzionalna emisija o gospodarstvu, emitira se svakoga radnog dana u sklopu *Jutamje kronike* HR-a od 2009; ukratko donosi najvažnije vijesti iz gospodarstva. Autor, prvi urednik i voditelj bio je T. Cerovec, a potom S. Leskovar i i E. Čandrlić.

Gospodnetić, Vito ▶ ton-majstor (1946). Od 1972. ton-majstor na RZ-u. Autor i ton-majstor mnogih ra-

diodrama, od kojih su neke prevedene na njemački, švedski i finski jezik te izvođene na stranim radijskim postajama. Dobitnik je nagrada na festivalu Prix Futura (1979, 1981, 1983, 1996), Grand Prix na Tjednu radija u Ohridu (1979), nagrade Radio Zagreba (1981), nagrada na Marulićevim danima (1992, 1993, 1996) te nagrade Hrvatske turističke zajednice za ciklus *Zvuci Hrvatske* (1999). Kao stručni suradnik radi na poslovima obradbe i digitalizacije tonskih snimki radi arhiviranja.

Mani GOTOVAC

Gotovac, Mani ▶ kazališna kritičarka i urednica (1939). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na RZ-u kazališna kritičarka i urednica emisija o kazalištu 1961–90. Urednica emisije *Jer meni treba odgovor* u Dramskom programu 1990–92, osnivačica i urednica emisija *Scena* na III. programu, *Govorimo o kazalištu* na I. programu, *Kako volim kazalište* na II. programu. Urednica brojnih dokumentarnih emisija Dramskoga programa. Glavna urednica časopisa *Prolog* 1987–93, ravnateljica kazališta &TD 1992–98, splitskoga HNK-a i Splitskoga ljeta 1998–2002. te riječkoga HNK-a 2003–07. Objavila knjige *Tako prolazi Glorija* i *Dubrovačke mišolovke*, autobiografske romane *Fališ mi* (1–2), *Ma koji život, ma koji teatar* i *Snebivaš me*. Dobitnica brojnih kazališnih nagrada.

Gotovac, Pero ▶ dirigent, skladatelj, aranžer, producent i urednik (1927). Diplomirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Prvu skladbu (*Sklopljenih očiju*) objavio na RZ-u 1944. Suradivao s RZ-om kao glazbeni producent i glazbeni urednik Jugotona, a kasnije kroz programsku i tehničku koordinaciju (prva hi-fi i stereofonska snimanja). Nakon odlaska u Gradsko kazalište Komedija, gdje je bio dirigent do umirovljenja, s RTZ-om surađuje kao skladatelj, aranžer, producent i dirigent. Skladao za mnoga kazališno-scenska djela, radijske i TV drame, TV serije (*Naše malo misto*, *Velo misto* i dr.). Bio je predsjednik Hrvatskog društva skladatelja. Dobitnik brojnih festivalskih i drugih nagrada. Dobitnik diskografske nagrade Porin za poseban doprinos glazbenoj kulturi te odličja Orden rada sa srebrnim vijencem (1960), Red Danice hrvatske sa likom Marka Marulića za zasluge u kulturi (1995) i dr.

Gotovac, Vlado ▶ književnik, novinar, urednik i političar (1930–2000). Diplomirao na Filozofskom fakultetu. Uređivao časopise *Medutim* i *Razlog*. Na RZ-u i TVZ-u 1955–72, najdulje u redakciji Kulturnog programa kao suradnik i urednik emisija *Panorama*, *Portreti i susreti*, *Riječ i vrijeme*, *U prvom planu* i dr. Na TVZ-u se najviše bavio likovnom umjetnošću; izdvajaju se dokumentarni prikazi umjetnika u *Portretima i susretima* (D. Džamonja, E. Murtić, R. Goldoni, I. Lovrenčić i dr.). Među TV komentarima i vođenjima emisija ostala je upamćena reportažno-studijska *Panorama* (1967), posvećena izložbi P. Picassa u Parizu. Emisije posvećene arhitekturi i urbanizmu, kao npr. *Dva grada – Zagreb*, primjeri su kvalitetne prilagodbe složenih stručnih sadržaja TV mediju. Paralelno s TV radom znatan je opus ostavio i u Dramskom programu RZ-a: emitirane su mu radiodrame *Budenje na kraju* (1964) i *Šetnja* (1971) te mnoge adaptacije prozih i obradbe scenskih djela (prilagođivane i za TV). Kao istaknuti sudionik Hrvatskog proljeća i glavni urednik *Hrvatskog tjednika* (1971) uhićen 1972. te osuđen na četiri godine zatvora. Zbog intervjua švedskoj televiziji ponovo zatvoren i 1981. osuđen na dvije godine zatvora te četiri godine zabrane javnog djelovanja. Objavio je tridesetak knjiga poezije, eseja, radiodrama, kritika i publicistike te autobiografsku knjigu *Moj slučaj* (1989). Bio predsjednik Matice hrvatske 1990–96, saborski zastupnik, jedan od utemeljitelja Hrvatske socijalno-liberalne stranke i Liberalne stranke, kojima je bio i predsjednik. Vrstan govornik; osobito je poznat njegov emotivni i mobilizatorski govor pred zagrebačkim zapovjedništvom Jugoslavenske narodne armije 20. VIII. 1991.

Vlado GOTOVAC

Govedić, Stanislav ▶ urednik (1942). Diplomirao na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu u Zagrebu. Od 1971. do 2005. uređivao emisije Školskog programa TVZ-a s područja kemije (kviz *Vidi i budi viđen*), zatim obrazovne serije (*Sava – rijeka koja život znači*, *Brodovi na Jadranu*, *Bolest – lijek – liječenje*, serijal *Velikani hrvatske znanosti* – R. Bošković, M. Getaldić, H. Dalmatin, J. F. Domin, A. Mohorovičić i dr.). U istom razdoblju vodio je i uređivao cikluse emisija *Znanstveni razgovori*, *Znanost i mi*, *Iz svijeta znanosti*, *Izlog znanstvenih knjiga*, *Znanost za slobodu* (intervjuirao 18 nobelovaca koji su dali podršku priznanju Hrvatske), *Znanstveni forum* te *Znanstveno sučeljavanje*. Bio je autor, urednik ili voditelj više od 1500 emisija. Bio je predstavnik JRT-a pri EBU-u za znanstvene programe. Autor je knjiga *Brodovi na Jadranu*, *Neptunova ostavština* i *Vježbe iz kemije*. Dobitnik nagrade Narodne tehnike, Prix de la vile d'Antibes za emisiju *Podmorje Jadrana* i državne nagrade za popularizaciju znanosti Fran Tučan.

Govorimo hrvatski ▶ radijska emisija I. programa HR-a. Nastala je 1991. u obrazovnom i dječjem programu, isprva kao tjedna razgovorno-reportažna emisija u trajanju od 30 minuta, a od 1992. do danas emitira se kao kratki, do pet minuta dug jezični savjet. Jezikoslovci i fonetičari daju savjete kako pravilno govoriti i pisati hrvatski jezik te predlažu rješenja otvorenih jezičnih pitanja. Prva urednica bila je V. Svaguš, poslije su emisiju uređivali J. Pintarić, I. Plejić Premec, D. Špelić, S. Šunde i A. Anić, a od 2013. uređuje je J. Römer.

Govorimo o zdravlju ▶ prva specijalizirana periodična emisija TVZ-a o zdravstvu i medicini. Pokrenuta 1975. kao informativno-dokumentarna, od 1981. obrazovna emisija. Autori su na tragu ideja A. Štampara bilježili suzbijanje endemskih oboljenja uzrokovanih tlom i okolišem, lošim higijenskim uvjetima života i prehrane te brojne druge probleme javnoga zdravstva, promovirajući i domete suvremene medicine. Urednica je bila M. Ganza, redatelji P. Radanović, M. Bilanović i E. Mudronja. Pod istim nazivom emitira se do 2006. kao studijska, savjetodavna emisija.

Gračan, Giga ▶ prevoditeljica, književna kritičarka i urednica (1945). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Književne prijevode objavljuje od 1967. Od 1970. surađuje novinarskim, publicističkim i prevoditeljskim priložima te autorskim emisijama u svim programima RZ-a, a 1991–2010. urednica na III. programu HR-a. Realizirala niz vlastitih dokumentarnih radiodrama, među kojima su zapažene *Život u drami*, ili *Od Držića do Držića* i *Vedri duh Zagreba*, ili *Tak je kvakal KVAK*. Od 1990-ih do 2000-ih redovito surađivala s hrvatskim redakcijama BBC-ja i Deutsche Wellea. Dobitnica nagrade HND-a Marija Jurić Zagorka 1998, godišnje nagrade HRT-a 2001, nagrade Iso Velikanović za životno djelo u prevodilaštvu 2011. te nagrade HND-a Otokar Keršovani za životno djelo u novinarstvu 2013.

Gradić Peyton ▶ američka soap opera TV kuće ABC, emitirana 1964–69 (514 epizoda) u prime timeu. Inspirirana istoimenim filmom M. Robsona iz 1957, odnosno romanom G. Metalious iz 1956, opisuje naličje naizgled mirnoga američkoga gradića. Glumili su E. Nelson, M. Farrow, D. Malone, R. O'Neal i dr. TVZ prikazivao ju je od konca 1969, nedjeljom iza podneva u bloku od dvije epizode, revolucionarno prekidane reklamama. Ostavila je dubok trag u modi i popularnoj kulturi; u tadašnjem govoru ustalio se negativni pojam “pejtonizacije”, a sintagma “Gradić Peyton” dugo je označavala sve naizgled mirne sredine iza kojih se kriju nepravilnosti.

Grafička mapa HRT-a ▶ zbirka umjetničkih radova, kojom je 2006. obilježena 80. godišnjica HR-a i 50. godišnjica HTV-a. Nastala je na prijedlog M. Bešlića. Sadržava radove deseterice renomiranih umjetnika (D. Jelavić, V. Jordan, D. Jurić, Z. Keser, N. Koydl, I. Kožarić, A. Kuduz, V. Kuliš, Đ. Seder i M. Trebotić), koje je HRT pritom otkupio, a danas su izloženi u prostorima zgrade. Povodom iste obljetnice u auli HRT-a postavljene su i skulpture prvih ravnatelja radija i televizije, I. Šterna i I. Šibla, radovi akademskoga kipara S. Jančića.

grafički dizajner ▶ osoba odgovorna za vizualni identitet; na televiziji osmišljava grafičku opremu pojedine emisije (najavna špica, odjavna, potpisi, jinglovi itd.) ili cjelokupnoga kanala. Za potrebe pojedine emisije ra-

GRAFIČKI DIZAJNER Boris Ljubičić autor je HRT-ova logotipa

Spikerice RTZ-a Vesna Spincić, Ksenija Urličić, Gordana GRBIĆ i Zlatna Belavić (stijeva udesno)

čunalno izrađuje karte, tablice, dijagrame, ilustracije i druge crteže koji prate tekst i vizualno upotpunjuju informaciju u prilogu, a može izrađivati i cjelokupne sekvence koje se insertiraju u prilog.

Grafika ▶ TV balet na skladbu Dubravka Detonija u koreografiji Miljenka Vikića, prikazan 1970. na TVZ-u u emisiji *Večer koreografija Miljenka Vikića*.

gramofon ▶ uređaj za pretvaranje mehaničkoga zapisa zvuka s (elektromotorom okretane) gramofonske ploče posredstvom tzv. zvučnice s iglom u tonski signal. Taj se signal preko pojačala i zvučnika reproducira kao zvuk, manje ili više vjeran izvornomu zvuku snimljenomu na gramofonsku ploču. Zbog vrlo velike postojanosti analognog audiozapisa na gramofonskoj vinilnoj ploči, kao i velike postojeće količine audiozapisa na njima, u posljednje je vrijeme, osobito u krugovima audiofila i kolekcionara, gramofon ponovo postao aktuelan, pa je na tržištu prisutan i u konvencionalnoj izvedbi i u laserskoj, gdje se umjesto konvencionalnom zvučnikom s iglom brazde na ploči očitavaju beskontaktno, s pomoću laserske zrake.

Granić, Petar ▶ snimatelj (1949). Na RTZ-u/HRT-u od 1975. do umirovljenja 2014, radio za sve programe. Snimao dokumentarne filmove, među kojima *Jedan otok – jedna žena*, *Stipe, Šampion*, *Svjetla dalekih lanterna*,

Milja do sunca, *Edita Marija od Križa*, *Sloboda iza rešetaka*. Za dramski program snimao opere, drame i kazališne predstave renomiranih redatelja, među ostalima D. Marušića, N. Puhovskog, M. Puhlovskog, D. Šorka, B. Ivande, M. Raukara, Ž. Mesarića, D. Radojevića i M. Carića. U Zabavnom programu surađivao na emisijama, festivalima i glazbenim spotovima u režiji A. Martija, za Sportski program radio na projektima Mediteranskih igara u Splitu 1979, Univerzijade u Zagrebu 1987, Zimskih olimpijskih igara u Sarajevu 1984. Za IP pratio dolazak pape Ivana Pavla II. u Hrvatsku. Ratni reporter HRT-a, odlikovan Spomenicom Domovinskoga rata te medaljama Oluja, Bljesak i Južni potez.

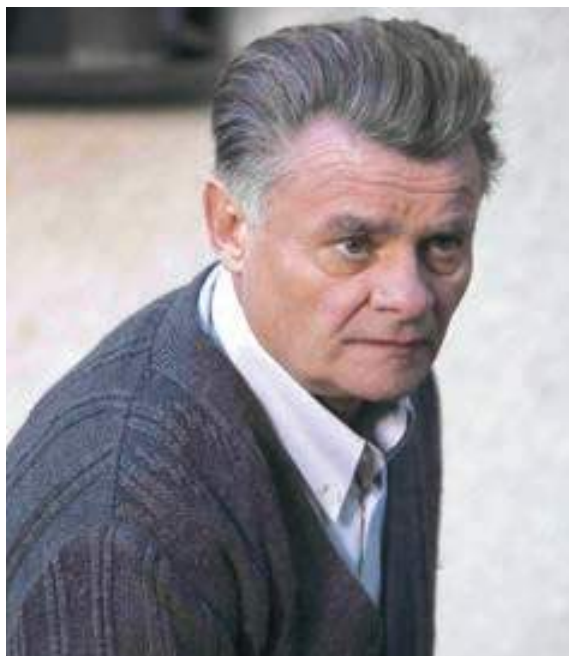
Granić, Ante ▶ novinar, redatelj i scenarist (1944). Od 1966. scenarist i redatelj u Programu za djecu TVZ-a, potom u Obrazovnom i Dokumentarno-feljtonističkom programu. Od 1980. u Informativnom programu redatelj i novinar. Radio kao realizator *Zagrebačke panorame*, režirao seriju dokumentarnih filmova *Koraci*, realizirao brojne emisije (*1 + 1 + 1*, *More*). Iz Zagreba 1990. prešao u TV centar Split te u Šibeniku organizirao TV studio i postao njegov prvi urednik. Za Domovinskoga rata kao ratni izvjestitelj pokrивao Šibenik i zaleđe. Dobitnik nagrada HND-a Zlatno pero 1988. i Marija Jurić Zagorka 1998. te godišnje nagrade HRT-a 1993.

Grbić, Gordana ▶ spikerica, voditeljica, novinarka i urednica (1948). Diplomirala na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Od 1960. članica redakcije Andersen Školskog radija RZ-a. Najavljiivačica u Obrazovnom i dječjem programu, zatim u Informativno-dokumentarnom programu TVZ-a spikerica i novinarka 1965–79. te do 1990. novinarka, voditeljica i urednica. Vodila festivale u Opatiji, Požegi i Osijeku. Urednica i voditeljica *Zagrebačke panorame*, a od 1985. prva voditeljica *Dnevnika*. Saborska zastupnica 1990–92, a nakon toga glasnovornica SDP-a. Dobitnica Zlatnoga pera HND-a 1994.

Grčević, Krešo (Krešimir) ▶ filmski i TV snimatelj (1924–1992). Od 1946. snimatelj mnogobrojnih filmskih žurnala i dokumentarnih filmova (*Tunolovci i Ribari Jadrana B. Belana*, 1948; *Kad te moja čakija ubode i Halo, München K. Papića*, 1968) te nekoliko igranih filmova (*Vlak bez voznog reda*, *Rat*, *Uzavreli grad*, *Pogled u zjenicu sunca*, svi V. Bulajića). Na TVZ-u zaposlen od 1969; snimatelj je dokumentarnih, dječjih, obrazovnih, kulturnih i dramskih emisija i serija (*Veliki skitač*, *Sam čovjek*, *Bermu u pohode*, *Aska i vuk*, *Obojena svjetlost*, *Gospodar komedije*, *Urotnik*).

Gregl, Maja ▶ urednica i književnica (1957). Diplomirala u Zagrebu na ADU-u te na Filozofskom fakultetu. Od 1990. zaposlena u Dramskom programu HTV-a kao dramaturginja i urednica. Uredila niz filmova (produkcijskih i koprodukcijskih), kazališnih adaptacija, prijenosa i telenovela. Piše radiodrame (*Pisma Yvette*, *Four Roses*, *Klara Schumann*) i adaptacije djela hrvatske baštine. Suscenaaristica TV filmova *Igra i zbilja* (1991) i *Point Neuf* (1997) te animiranih filmova *Čežnja*, *Na galeriji i Zulejka*. Za kazališnu dramu *Alma Mahler* dobila nagrade Marin Držić 1996. i Marul 1999. Objavila zbirke pjesama *249 milja Zagreb–Dubrovnik* i *Glas vječne druge* te zbirke novela *Ratnik i princeze* (prethodno objavljenih na III. programu HR-a) i *Ljubav pod Medvedgradom*.

Gregurević, Ivo ▶ glumac (1952). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Na filmu od 1977. Jedan od najistaknutijih suvremenih hrvatskih filmskih glumaca, nagrađen s pet Zlatnih arena na Pulskom festivalu (*Tri muškarca Melite Žganjer*, 1998; *Bogorodica*, 1999; *Ne dao Bog većeg zla*, 2002; *Što je Iva snimila 21. listopada* 2003, 2005; *Kosac*, 2014), a zapažene uloge ostvario je i u filmovima *Izgubljeni zavičaj*, *Osuđeni*, *Sokol ga nije volio*, *Čaruga*, *Priča iz Hrvatske*, *Kad mrtvi zapjevaju*, *Crvena prašina*, *Tu, Crnci*, *Kino Lika*, *Metastaze* i *Ćaća*. Bio je prvak drame zagrebačkog HNK-a. Uz brojna uspješna kazališna i filmska ostvarenja istaknuo se ulogama u mnogim TV dramama i filmovima u produkciji TVZ-a / HRT-a, često radeći s redateljima Z. Tadićem (*Slučaj Filipa Franjića*, *Libranovi*) i S. Tribuson (*Bez trećeg*, *Lude gljive*, *Mrtva točka*), te u brojnim serijama (*Mačak pod sljemom*, *Đavolje sjeme*, *Kiklop*, *Zamke*, *Rade Končar*, *Hajdučki gaj*, *Večernja zvona*, *Ptice nebeske*, *Duga*, *mračna noć*, *Zlatni vrč*, *Mamutica*,

Ivo GREGUREVIĆ u TV seriji *Odmori se, zaslužio si*

Tito, *Stipe u gostima*, *Provodi i sprovodi*, *Nedjeljom ujutro*, *subotom navečer*, *Odmori se, zaslužio si*, *Patrola na cesti*). U ranijoj karijeri osobito zapažen kao Netjak u *Velom mistu* redatelja J. Marušića (1980–81) te poslije kao Marko Kosmički u sitcomu *Odmori se, zaslužio si* S. Tribuson (2006–13). Na Federalnoj TV BiH nastupio u serijama *Crna hronika* i *Tata i zetovi*, na RTV Crne Gore u seriji *Budva na pjenu od mora*, na Novoj TV u serijama *Periferija city* i *Zora dubrovačka*. Pokrenuo Dane hrvatskog filma u Orašju 1995. Dobitnik, među ostalim, Nagrade hrvatskoga glumišta 1998, 2002. i 2006, nagrade Vladimir Nazor 1998. te nagrade Fabijan Šovagović 2015.

Gregurić, Miroslav ▶ inženjer (1914–1990). Bliski suradnik T. Jelakovića u Zavodu za elektroakustiku na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Prvo radi na RZ-u, a poslije kao projektant u RIZ-u. Od 1972. sveučilišni profesor, jedan od vodećih stručnjaka u zemlji na području slušne akustike i audiometrije. Ostvario niz elektroničkih uređaja za medicinsku dijagnostiku i rehabilitaciju sluha. Posebno zaslužan za stručno definiranje tehničke baze RZ-a i zatim TVZ-a na području tonske tehnike. Autor više djela iz elektroakustike i radiokomunikacije (*Osnove elektrotehnike*, *Radioprijamnici*).

Grgičević Arežina, Andreja ▶ novinarka i urednica (1969). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Na HRT-u od 1995. kao suradnica emisije *Dobro jutro, Hrvatska*. U emisiji *Latinica* 2003–08, potom u *Dossier.hr* do 2009. Od 2010. jedna od urednica i voditeljica *Hrvatske uživo*, voditeljica redakcije unutarnje politike IMS-a 2014–15, a zatim ponovo u *Hrvatskoj uživo*. Dobitnica godišnjih nagrada HND-a za TV novinarstvo 2008. i 2010.

Grgić, Josip ▶ inženjer (1941). Diplomirao i magistrirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Na HTV-u 1984–2004. voditelj tehnike TV centra Osijek, glavni producent te član uprave HRT-a (1999–2000) zadužen za HTV. Pokrenuo projekt 3×24, kojim je uspostavljeno 24-satno emitiranje na sva tri kanala HTV-a. Produkcijски je osmislio i financijski isplanirao film i TV seriju *Četverored* (J. Sedlar, 1999). Obnovio stručnu i edukativnu suradnju HRT-a s Fakultetom elektrotehnike i računarstva u Zagrebu.

Milan GRGIĆ

Grgić, Milan ▶ dramski pisac, scenarist i urednik (1934–1997). Diplomirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Potom suradnik i urednik RZ-a, ostvarivši, među ostalim, vrlo slušanu polemičku glazbenu emisiju *Kad bih imao čekić* te donekle sličnu TV emisiju *1 : 1*; 1965–90. uređivao programe ozbiljne glazbe TVZ-a. Njegova prva TV drama *Gradanin Dahlke* (1962) uvrštena je u *Antologiju TV drame* (1966), a potom su mu ekranizirane *Opasne igre* (1963), *Usluga točna i solidna* (1964), *Mala noćna muzika* i *Sonata facile* (obje 1965), *Mali noćni zmajevi* (1968) itd. Autor je scenarija za igrane TV serije *Tu, negdje pokraj nas* (1965), *Maratonci* (1968), *Veliki i mali* (1970–71) te *Prizori iz obiteljskog života* (1979). Napisao je dvadesetak kazališnih drama, komedija i vodvilja te niz libreta za mjuzikle (*Jalta, Jalta, Car Franjo Josip u Zagrebu, Kralj je gol*). Dobitnik je više nagrada i priznanja.

Grgić, Sonja ▶ znanstvenica i sveučilišna nastavnica (1965). Diplomirala i doktorirala na Fakultetu elektrotehnike i računarstva u Zagrebu, gdje je od 2007. redovita profesorica za predmete Digitalna televizija, Videokomunikacijske tehnologije i dr. Voditeljica projekata Ministarstva znanosti RH u području kvalitete TV slike u digitalnim komunikacijama. Bila je predstojnica Zavoda za radiokomunikacije 2012–14. Dobitnica Srebrne plakete Josip Lončar za prinos razvoju nastave i znanosti na Fakultetu elektrotehnike i računarstva 1996, godišnje nagrade Rikard Podhorsky Akademije tehničkih znanosti Hrvatske i dr.

Vinko GRGIN

Grgin, Vinko ▶ urednik i scenarist (1946). Od 1967. na RZ-u, a godinu poslije prelazi u Zabavni program TVZ-a. U početku surađivao na kvizovima i prvim *Jadranskim susretima*, zatim za Dječji program osmišljavao format kviza *Spretno-sretno*. Istodobno postao autor glazbenih emisija *Din-don* te *Stih i šansona*. Za Dramsku redakciju II. programa pisao horor dramolete *Kratke priče za laku noć*. Tijekom 1970-ih surađivao u legendarnoj emisiji *Tv-Magazin*, a s M. Bogliunijem i A. Martijem potpisivao glazbene emisije *Moji gosti* i *ja*. U uredničkoj karijeri, koja obuhvaća više od 600 izravnih prijenosa festivala i koncerata, ističu se i emisije *Svjeta pozornice*, *Pola-pola*, *Muzika iz ateljea*, *Glazbena očaravanja*, *Praznik za žice*, *Moderato cantabile*, *Dobra večer* te *Putujmo Hrvatskom*. Od 2006. do umirovljenja 2009. uređivao *Opatijske serenade*, nostalgični podsjetnik na davne festivale.

Grgošević, Zlatko ▶ skladatelj, glazbeni pedagog i pisac (1900–1978). Diplomirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, a usavršavao se u Parizu kod P. Dukasa i A. Roussela. Pedagoškim radom bavio se od 1922, profesor na Muzičkoj akademiji 1942–45. Suosnivač je 1927. privatne glazbene škole Muzički tečajevi (od 1929. Lisinski). S P. Markovcem 1932. pokrenuo i uređivao *Muzičku reviju*, koja je nakon 6 brojeva zabranjena. Od 1942. do 1945. glazbeni urednik na Hrvatskom krugovalu te 1947–51. urednik na Radio-Zagrebu, za koje je napisao gotovo tisuću prikaza i komentara. Kao skladatelj posvećen je zbornskom stvaralaštvu (*Okolo žnjačkoga venca*, narodni obred za mješoviti zbor a cappella, 1928). Izraziti predstavnik nacionalnoga stila.

Grgurić, Ljudevit (Grga) ▶ voditelj, novinar i urednik (1951). Diplomirao produkciju u Beogradu. Bio je urednik Zabavnog programa HTV-a, suproducent, autor i voditelj TV showova te posebnih projekata HRT-a. Njegovi radijski programi imali su visoku slušanost, od showa *Retrovizor* na zagrebačkom Radiju 101, emitiranom 1980-ih, do showa *Gladne uši* na II. programu

HR-a. Showom *Sedma noć* na HTV1 dosegnuo rekordnu gledanost. Nagrađen godišnjom nagradom HRT-a kao urednik i voditelj emisija na HR-u: 2008. za emisiju *Vikendica*, 2009. za seriju sportskih emisija za SP u rukometu u Hrvatskoj te 2015. za talk show → *Gladne uši* u kojem je ugostio umjetnicu sevdaha A. Medunjanin.

Ljudevit (Grga) GRGURIĆ

Grgurić, Vlatko ▶ novinar i urednik (1968). Diplomirao na Agronomskom fakultetu u Zagrebu. U Gospodarsvenoj redakciji HTV-a od 1994. Od 1996. vodi → *Plodove zemlje* (ispriča s I. Lončarom), obilježivši u siječnju 2016. i tisućiti nastup; od 1999. i urednik emisije, u koju je 2000. u suradnji s DHMZ-om uveo posebnu agrometeorološku prognozu. Bio povremeni urednik i voditelj magazina *Krupni plan* te *Fokus*. Piše poeziju (*Skice za usporeni replay*, *U trenutku kao u divljini*, *Mračni vodotornjevi*, *zastave kaosa*). Dobitnik je Goranove nagrade za mlade pjesnike 1996. i nagrade Hrvatskoga helsinškog odbora za promicanje ljudskih prava 2014.

Vlatko GRGURIĆ

Rajko GRLIĆ (desno) i Slobodan Trninić na snimanju filma *Karaula*, 2006.

Grlić, Rajko ▶ filmski redatelj i scenarist (1947). Diplomirao na Akademiji scenskih umjetnosti (FAMU) u Pragu. Režirao je deset dugometražnih igranih filmova (*Bravo maestro*, 1978; *Samo jednom se ljubi*, 1981; *Za sreću je potrebno troje*, 1985; *Karaula*, 2006). Suscenarist je kulturne srpske TV serije S. Karanovića *Grlom u jagode* (RTV Beograd, 1976) te filmova S. Karanovića, D. Karaklajića i B. Žižića. Za RTV Beograd 1985. režirao TV film *To nije moj život, to je samo privremeno* (suscenaristica D. Ugrešić). Njegovi filmovi *Čaruga* (1991) i *Neka ostane među nama* (2010) nastali su u koprodukciji s HRT-om, kao i miniserija Štefica Cvek u raljama života prema romanu D. Ugrešić (paralelno s filmom *U raljama života*, 1984). Radio je više dokumentarnih filmova za Dokumentarni i Znanstveno-obrazovni program TVZ-a. Profesor je filmske režije na Sveučilištu Ohio i umjetnički direktor filmskoga festivala u Motovunu.

Grubišić, Božidar ▶ novinar i urednik (1925–2000). Od 1946. suradnik tjednika na češkom jeziku *Jednota* u Daruvaru, glavni urednik 1949–65. Od 1965. novinar i urednik informativnih emisija na RZ-u, od 1980. urednik latiničnog izdanja *Borbe*. Do umirovljenja 1986. radio na TVZ-u, gdje je od 1979. uređivao *Kroniku Čeha i Slovaka*. Prevodio s češkog poeziju i dramska djela te pokrenuo izdavanje izvornih djela i prijevoda čeških i slovačkih književnika. Jedan od osnivača Hrvatsko-češkog društva 1992.

Grubišić Čabo, Josip ▶ novinar i urednik (1928). Diplomirao na Novinarsko-diplomatskoj visokoj školi. Novinarstvom se profesionalno počeo baviti 1955. na Radio Koprju. Jedan od osnivača TVZ-a i urednik prvoga TV *Dnevnika* u bivšoj Jugoslaviji. U vanjskopolitičkoj redakciji RZ-a od 1964. Dopisnik JRT-a iz Velike Britanije 1967–71; nakon povratka radio u unutrašnjopolitičkoj redakciji. Direktor RZ-a 1979–90. Erudit izvan do-

Josip GRUBIŠIĆ ČABO

gmatskih šablona, u svojim se zapaženim komentarima i radioesejima zalagao za osuvremenjivanje odnosa Crkve i države u socijalističkom uređenju. Dobitnik nagrade Otokar Keršovani za životno djelo HND-a 1984/85.

Grubišić, Vinko ▶ novinar i redatelj (1965). Bio je urednik kulturne rubrike Omladinskog radija (poslije

Radija 101), član skupine *Zločesta djeca*. S R. Bolkovićem i Ž. Pervanom pokrenuo 1989. Omladinsku televiziju (autor emisije i satiričnoga glazbenog videospota *Serbus Zagreb*). Režirao uspješnu humorističnu stand-up seriju Ž. Pervana *Večernja škola*, koja se emitirala 1995–2008. na OTV-u, HTV-u i Novoj TV. Predsjednik je uprave Jadran filma.

Gruntovčani ▶ igrana TV serija, emitirana na TVZ-u 1975. u 10 epizoda. Priča prati zgrade i nezgode stanovnika podravskoga sela Gruntovca na čelu sa skromnim i čestitim Dudekom, kojemu sreća često okreće leđa. Prožeta melankoličnim ugođajem, u slikovito dočaranu ambijentu maloga sela kao svojevrsnoga mikrokozmosa, u kombinaciji scenarističke razrađenosti, etnografske utemeljenosti, precizne režije i vrsnih glumačkih ostvarenja (uglavnom karikiranih likova), situacije i likovi (Dudek, Regica, Cinober, Presvetli) iz serije postali su kolokvijalni pojmovi. Kajkavsko narječje pomoglo je u uspjehu serije, a rečenice poput "Suncece ti presvetlo!" i "Kaj nemaš peneze?" postale su gotovo poštapalice. Majstorski spoj prikaza života u konkretnoj ruralnoj sredini, reske analize društvenih odnosa i slojevite profilacije likova, jedno je od antologijskih ostvarenja u povijesti TV stvaralaštva u Hrvatskoj, a tijekom višekratnih repriznih emitiranja potvrđivala je iznimnu popularnost. Po općem sudu remek-djelo,

GRUNTOVČANI

serija unikatnom kombinacijom humora i naturalizma slojevito opisuje mjesto i vrijeme radnje te portretira mentalitet sredine i ljudske karaktere na način blizak klasičnoj realističnoj književnosti i filmu, ukazujući na golem umjetnički potencijal TV serije kao forme. Scenarij M. Kerstner, režija K. Golik, kamera (kolor) D. Novak, scenografija Ž. Senečić, kostimografija M. Galasso, montaža K. Majer, glazba Ž. Cvitković. Uloge: M. Sagner, S. Bencet, A. Horvat, Z. Ferencić, M. Geml, M. Šerment, M. Aleksić, V. Žagar-Nardelli, N. Novosel, D. Meštrović, F. Majetić, T. Lipljin, Z. Pokupec, J. Antunac-Katić, E. Franjković i S. Vučak. Seriji su prethodili → *Mejaši* (1970), s istim likovima, također prema Kerstnerovu scenariju.

Guberina, Josip ▶ sportski, kulturni i TV djelatnik (1944). Diplomirao na Fakultetu za fizičku kulturu u Zagrebu. Ravnatelj ansambla Lado 1998–2002; ravnatelj Glazbene proizvodnje HRT-a i član Ravnateljstva HRT-a 2002–09. Povećao produkciju i koncertnu aktivnost ansambla u sastavu Glazbene proizvodnje. Organizirao niz koncerata s B. Hendrix, P. Domingom, L. Pavarottijem, A. Bocellijem i dr. te dobrotvorne koncerte (*Opera pod zvijezdama*). Bio je glavni tajnik Saveza za fizičku kulturu Zagreba, glavni tajnik Hrvatskoga rukometnog saveza i Hrvatskoga olimpijskog odbora. Sudjelovao u organizaciji Univerzijade u Zagrebu, Atletskoga prvenstva Europe u Splitu i dr.

Špiro GUBERINA

Guberina, Špiro ▶ glumac (1933). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Uz brojne kazališne, odigrao i sedamdesetak TV uloga u serijama i dramama (*Gospodin Fulir, Pisar Bartleby, Dijalozi, Maratonci, Fiškal, Dnevnik Očenašeka, Diogeneš, Dosje, Prosjaci i sinovi, Nikola Tesla, Smrt Tome Bakrana, Kiklop, Velo misto, Buža, Putovanje u Vučjak*) te u dječjim serijama (*Dvadeset slavnih, Zlatna*

nit, Jelenko). Često nastupao i u radiodramskim emisijama (*Zakrivljeni prostor*). S jednakim je uspjehom igrao sve uloge, ističući se u karakternoj komici utemeljenoj na specifičnom govoru. Dobitnik je mnogih priznanja, među ostalim nagrade Vladimir Nazor za životno djelo 2012. i Nagrade hrvatskoga glumišta za svekoliko umjetničko djelovanje 2014.

Gudelj, Nela ▶ medijska djelatnica (1962). Magistrirala na Filozofskom fakultetu te na Cotrugli Business Academy u Zagrebu. Radila u Ministarstvu informiranja, Ministarstvu vanjskih poslova, Ministarstvu kulture te u Francuskom veleposlanstvu. Od 2004. na HRT-u, autorica projekta Edu centra HRT-a i njegova prerastanja u Akademiju HRT-a 2013, koje je i rukovoditeljica. Od ožujka 2016. v. d. rukovoditeljice Ljudskih potencijala HRT-a. Od 2010. članica Upravnog odbora EBU Akademije, od 2012. predsjednica Upravnog odbora EBU-a za ljudske resurse. Dobitnica godišnje nagrade HRT-a za realizaciju projekta Edu centar 2008. Nositeljica Spomenice Domovinskoga rata.

Gumzej, Josip Rikard ▶ modni kreator, političar i medijski djelatnik (1940–2014). Diplomirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Posvećen visokoj modi, više puta zapazeno nastupao na Zagrebačkom salonu, od 1987. aktivan u politici (od 1989. predsjednik Odbora za promidžbu HDZ-a). Od 1996. do 1997. član Uprave HRT-a zadužen za HTV. Dizajnirao uniformu predsjednika F. Tuđmana za vojnu paradu u povodu Dana državnosti 1995. Bio je vlasnik licence za izbor Kraljice svijeta za Hrvatsku, Sloveniju i BiH.

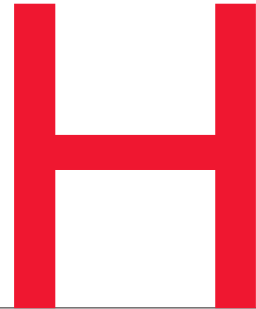
Gunjača, Mihovil ▶ novinar i urednik (1937–2014). Jedan od pionira turističkog novinarstva na TVZ-u, autor niza tekstova i filmova o Hrvatskoj, njezinim prirodnim ljepotama, kulturi i baštini. Kao novinar i urednik turističkih i dokumentarnih emisija drugačijim i za to doba novim pogledom na ulogu hrvatskoga turizma znatno je pridonio njegovoj afirmaciji. Zapaženi su mu namjenski dokumentarni filmovi *Zadarski eliksir* (o marsekinu; 2008) te *Park prirode Vransko jezero* (2011). Nakon odlaska u mirovinu 1995. surađivao u *Zadarskom listu* i časopisu *More*.

Gusinski, Vladimir ▶ ruski medijski poduzetnik (1952). Vlasnik medijskoga konglomerata MEDIA MOST (koji je uključivao TV korporaciju Kanal 4, nacionalnu TV mrežu NTV, satelitske televizije, mreže radiopostaja, novine, producentska i distributerska filmska poduzeća, lanac kinematografa); naziva ga se i "ruskim Murdochom". Podržao je B. Jeljcina u izbornoj kampanji 1996. a njegovi su mediji zagovarali zapadno-liberalnu opciju. Nakon burnih političko-poslovnih afera 2001.

pobjegao u inozemstvo i nastanio se u Izraelu, gdje je osnovao satelitsku televiziju RTVi, koja donosi vijesti iz Rusije. U Ukrajini je 2008. osnovao prozapadnu TVi, no ubrzo se povukao iz vlasništva.

Gvozdanović, Sanja ▶ novinarka i urednica (1970). Diplomirala na Učiteljskom fakultetu u Zagrebu. Na HRT-u od 1992, isprva u Presentaciji programa, a zatim novinarka i urednica u redakciji vanjske politike

HTV-a. Izvještavala o događajima iz zemlje i inozemstva, objavljivala reportaže u *Vizi*, *Internacionalu*, *Euromagazinu*, uređivala *Vijesti* i *Dnevnik*, organizirala medijska praćenja političkih događaja, organizirala i realizirala suradnju s inozemnim medijskim kućama. Istaknula se radeći u projektnom timu za pokretanje specijaliziranoga informativnog kanala HRT4, kojemu je od kraja 2012. bila izvršna urednica, a 2013–16. glavna urednica.

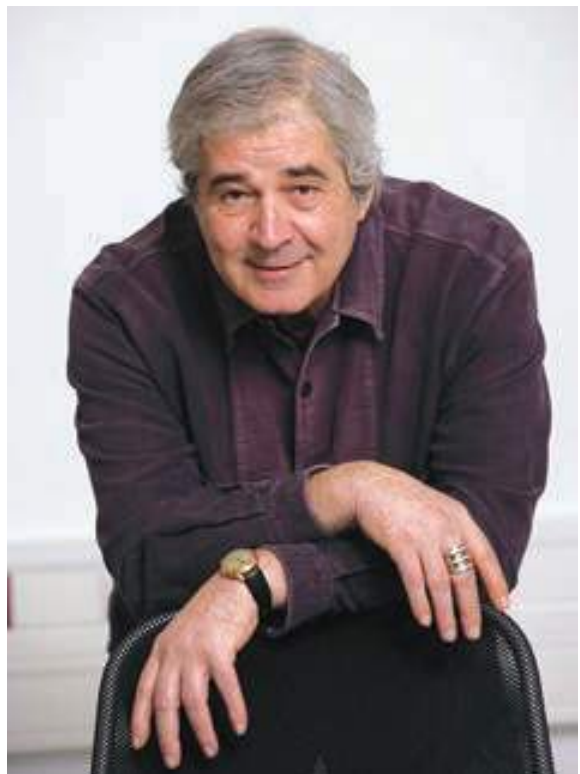
Habazin, Ivan (Ivša) ▶ majstor rasvjete (1932). Od 1969. do 1991. na TVZ-u/HTV-u voditelj odsjeka filmske i ENG rasvjete. Majstor rasvjete u serijama *Naše malo mjesto* i *Skitnje*, kao i u brojnim dokumentarnim, obrazovnim, dječjim, zabavnim i drugim emisijama. Radio na više od 70 domaćih i stranih igranih filmova (*Ne okreći se sine*, *Cesta duga godinu dana*, *Izgubljena olovka*, *Licem u lice*, *Ključ*, *Rondo*, *Glembajevi*, *Duga mračna noć*). Uz D. Novaka majstor rasvjete u filmu *Proces* (*The Trial*, O. Welles, 1962).

Hadžić, Fadil ▶ novinar, dramatičar, scenarist i redatelj (1922–2011). Diplomirao slikarstvo u Zagrebu (1973). Jedna od najsvestranijih ličnosti hrvatske kulture druge polovice 20. st., pokrenuo i uređivao više novina (*Kerempuh*, *Vjesnik u srijedu*, *Telegram*, *Oko*), Kerempuhovo vedro kazalište (od 1951. Komedija), 1964. Satiričko kazalište Jazavac (danas Kerempuh), a 1981. scenu Vidra. Autor šezdesetak kazališnih komedija; režirao 17 cjelovečernjih igranih filmova (*Abeceđa straha*, 1961; *Desant na Drvar*, 1963; *Službeni položaj*, 1964, Velika zlatna arena; *Druga strana medalje*, 1965; *Protest*, 1967; *Lov na jelene*, 1972; *Novinar*, 1979, Zlatna arena za režiju; *Zapamtite Vukovar*, 2008). Za TVZ napisao i režirao prvu hrvatsku humorističnu TV seriju *Sedma sila* (1966), a za televiziju su adaptirane neke njegove drame. Dobitnik nagrade

Fadil HADŽIĆ

Grada Zagreba 1975, Vladimir Nazor za godišnje ostvarenje 1979. i za životno djelo 1984, Dubravko Dujšin za kazališnu umjetnost 1988. i dr. Kao slikar izlagao na tridesetak izložbi. Utemeljio je 1976. Dane satire, koji se od 2012. zovu Dani satire Fadila Hadžića.

Đelo (Đelal) HADŽISELIMOVIĆ

Hadžiselimović, Đelo (Đelal) ▶ novinar i urednik (1950). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1974. do umirovljenja 2015. na TVZ-u/HTV-u. Urednik II. programa 1990, programa *Za slobodu* 1991, Zabavnoga programa do 1996, potom Stranoga programa, a 2014–15. v. d. glavnog urednika I. programa. Sudjelovao u mnogim projektima (*Jadranski susreti*, *Mali*

veliki svijet, Nedjeljno prijepodne, Program plus, Kviskoteka, Baloon, Porin). Kao urednik Stranoga programa birao je igrane filmove, dramske serije i napose dokumentarne filmove, prepoznate kao pozorno odabrane i kvalitetne, pa se informacija "odabrao Đelo Hadžiselimović" proširila u svakidašnji govor kao oznaka za kvalitetu općenito. Time je postao jednom od rijetkih TV osoba čija popularnost nije bila povezana s nastupima ispred kamera.

Haluza, Jana ▶ urednica i muzikologinja (1974). Diplomirala na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. U redakciji ozbiljne glazbe HR-a od 1999, urednica glazbeno-govornih emisija i glazbena producentica; kao autorica i komentatorica surađuje u emisiji *Dobro ugođena večer* na HTV-u. Od 2002. na III. programu HR-a uređuje i vodi ciklus *Svijet glazbe*, a od 2011. na I. programu kroniku klasičnoglasbenih zbivanja *Kronotonika*. Od 2012. scenaristica je, autorica, urednica i voditeljica u emisijama na HTV3 (*Emisija, Trikultura, Međučin*); 2014. pokreće, uređuje i vodi ciklus TV emisija *Plodovi klasike*, u kojima predstavlja aktualne teme na području klasične glazbe u Hrvatskoj. Od 2007. do 2011. vodila je Ured za medije Muzičkog biennala Zagreb. Od 2013. glavna urednica časopisa *Cantus*.

Hinko (Cino) HANDL (desno) i zagrebački gradonačelnik Većeslav Holjevac

Handl, Hinko (Cino) ▶ novinar i urednik (1924–1986). Od 1945. do umirovljenja 1982. na RZ-u, gdje je inovativnim reportažama znatno utjecao na razvoj hrvatskoga radijskog novinarstva. Radioigrom *Diverzija na poštu* (1955) unio je u dotad isključivo fiksijski radiodramski repertoar elemente radiofonskog dokumentarizma. Jedan od prvih reportera na izravnim radijskim, a od početka TVZ-a 1956. i TV prijenosima. Pokretač i urednik emisija RZ-a *Našim građanima u svijetu* (1963) te organizator priredbi *Zvuci rodnog kraja* (1967–76) za naše radnike u Austriji, Njemačkoj, Belgiji, Francuskoj i Luksemburgu. Objavio niz članaka o povijesti RZ-a.

Hanzlovsky, Mladen ▶ novinar i filmski kritičar (1925–2009). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Novinarstvom se počeo baviti u *Studentskom listu* (1950)

kao filmski kritičar. Na RZ-u od 1962. do umirovljenja 1991. Autor, urednik i voditelj mnogih zapaženih emisija, radioportreta i scenarija za kratke filmove (*Ja i moja kamera, Izlet u obično, Mikrofon je vaš, Susreti i poznanstva*). Na II. programu RZ-a pratio je kinorepertoar. Pisao je i za dnevni tisak te izvještavao s filmskih festivala u Puli, Berlinu i Oberhausenu. Autor je izložbi o A. Mauroviću, F. M. Fuisu i I. Voljevici.

Harapin, Mario ▶ novinar, voditelj i urednik (1969). Diplomirao na Medicinskom fakultetu u Zagrebu. Od 1996. urednik u Večernjem programu HR-a. U redakciji unutrašnje politike pratio političke događaje, izborne kampanje; specijaliziran za područje zdravstva. Uređivao i vodio emisije *Izaberi zdravlje, Priče ispod Medvednice i Ivančice, S predsjednikom uz kavu* te *U mreži Prvoga*. Osnovao je pri HND-u 2002. Zbor novinara koji prate zdravstvo i medicine, kojemu je bio i predsjednik. Dobitnik godišnje nagrade HRT-a 2002. Od 2015. direktor odnosa s javnošću u jednoj farmaceutske tvrtki.

hard news (engl. tvrda vijest) ▶ udarna vijest, utemeljena na aktualnom i relevantnom događaju (koji se zbio u tzv. ciklusu vijesti, najviše dan prije objavljivanja) ili događaju visoke informativne vrijednosti. Može biti polazište izvještaja ili problemskoga priloga. Objavljuje se u prvom dijelu emisije. Suštinski i sadržajno razlikuje se od tzv. mekih vijesti (→ soft news).

hardver (engl. hardware) ▶ fizički dijelovi računalnoga sustava, uključujući sve vanjske uređaje (pisač, modem, miš, tipkovnica i sl.); sklopovska oprema, sklopovlje.

harmonik ▶ harmonička frekvencija, odnosno frekvenzijska komponenta koja je u cjelobrojnom odnosu (cjelobrojni višekratnik) s obzirom na osnovnu frekvenciju. U glazbi se koristi kao sinonim za alikvotni, odnosno parcijalni ton. U RTV difuziji generirani harmonici predstavljaju stanovita nelinearna izobličenja koja nastaju zbog nelinearnosti cjelokupnoga prijenosnog sustava, kako pri postupku obradbe signala tako i pri odašiljanju, što se očituje kao čujno izobličenje tona, tj. kao degradacija detalja i rezolucije u slici.

HAVC → Hrvatski audiovizualni centar

HbbTV (akr. od engl. Hybrid Broadcast Broadband TV) ▶ tehnologija koja na ekranu TV uređaja kombinira uslugu emitiranja s uslugama dostupnim preko interneta. To je omogućeno slanjem dodatnih podataka uz TV signal koji pokreću odgovarajuću aplikaciju za pristup sadržaju dostupnom preko interneta. Za pristup i upravljanje aplikacijama koriste se tipke → daljinskog upravljača (najčešće crvena tipka). HbbTV dostupan je na satelitskim, kabelskim i zemaljskim → DVB mrežama, a specifikaciju su prihvatili → ETSI (TS 102 796) i → EBU. Trenutačna je verzija standarda

1.5, a verzija 2.0, objavljena 2015, u fazi je testiranja. HbbTV standard podržava više od 90% svjetskih proizvođača TV uređaja i jedini je standard koji omogućuje izravnu vezu između linearnog programa i nelinearnog sadržaja. U više od 15 zemalja dostupan je kao redovita usluga. Najčešće aplikacije jesu: napredni EPG, teletext sa slikama i obogaćene grafike, interaktivne usluge (npr. glasovanje), napredna prodaja i dr. Najnovijom specifikacijom verzije 2.0. koristi se napredne tehnologije HTML5, HEVC (akr. od engl. High Efficiency Video Coding) za prijenos videosignala i TTML (akr. od engl. Timed Text Markup Language) za prijenos titlova preko širokopojsnih mreža. Također nudi podršku za komunikaciju i sinkronizaciju između aplikacija na TV uređaju i pametnom telefonu, tabletu i sl.

HBO (akr. od engl. Home Box Office – Kućna kinoblagajna) ▶ američka pretplatnička kablenska TV mreža i

tvrtka, u vlasništvu najveće svjetske medijske korporacije Time Warner, koja producira i distribuira medijske sadržaje u oko 150 država. Glavninu programa čine popularni igrani filmovi i serije vlastite proizvodnje, zatim TV filmovi, boks, koncerti i dr. Uz filmove uspjehu mreže najviše pridonose serije u vlastitoj proizvodnji, koje su nerijetko u vrhu gledanosti (*Seks i grad – Sex and the City*, *Okus krvi – True Blood*, *Igra prijestolja – Game of Thrones*, *Djevojke – Girls*), ali i među najkvalitetnijim i najinovativnijim dramskim proizvodima suvremene američke televizije (*The Larry Sanders Show*, *Oz*, *Obitelj Soprano – The Sopranos*, *Združena braća – Band of Brothers*, *Žica – The Wire*, *Andeli u Americi – Angels in America*, *Deadwood*, *Cartsvo poroka – Boardwalk Empire*, *Pravi detektiv – True Detective*, *Preostali – The Leftovers*, *Pokaži mi junaka – Show Me a Hero*). Sredinom 2015. HBO je u SAD-u gledalo oko 36 milijuna korisnika, a u svijetu ima oko 120 milijuna pretplatnika. U Hrvatskoj je prisutan od 2004. Svjetsku popularnost HBO duguje i lokalnim koprodukcijama; u nas je tako dijelom snimljena serija *Igra prijestolja*, zaslužna za popularizaciju Dubrovnika i Hrvatske na inozemnom turističkom tržištu.

HDMI (akr. od engl. High-Definition Multimedia Interface) ▶ sučelje za prijenos visokokvalitetnih digitalnih signala na male udaljenosti. Najčešće se primjenjuje za prijenos videa, tona i podataka iz izvora kao što su Blu-ray/DVD playeri, set-top box, računala ili drugi izvori do televizora, projektora i drugih vrsta ekrana. Povezivanje uređaja s pomoću HDMI sučelja obavlja se kratkim kabelom, kojemu je najčešća dužina nekoliko metara, a maksimalna oko petnaest. Proizvodnja uređaja s HDMI sučeljima započela je 2003. Od 2006. koristi se i za prijenos HDTV snimljenih sadržaja s kamera i digitalnih fotoaparata. HDMI izvor (uređaj s kojega se prenosi signal) određuje format digitalnog signala koji se prenosi, a dvosmjerna komunikacija osigurava

razmjenu podataka, prijenos upravljačkih podataka za automatsku konfiguraciju i izbor optimalnog formata digitalnog signala za prijenos. Današnja HDMI sučelja omogućuju brzinu prijenos do 18 Gbit/s.

HDTV (akr. od engl. High-Definition Television – televizija visoke kvalitete) ▶ TV signal koji omogućuje visoku kvalitetu slike i zvuka što se, u odnosu na televiziju standardne kvalitete (SD), postiže povećanjem broja analizirajućih linija po slici s 576 na 720 (1280 uzoraka/piksela po liniji) ili 1080 (1920 uzoraka po liniji), promjenom načina analiziranja slike, povećanjem omjera stranica slike na 16:9 te promjenom kolorimetrijskih značajka slike prema referentnim → ITU-R preporukama i referentnim → SMPTE normama. Promjenom načina analiziranja slike uvodi se tzv. progresivno analiziranje, koje se označuje slovom “p” ili slovom “i” za analiziranje s proredom (engl. interlaced), a vertikalna frekvencija koja predstavlja broj slika može biti 50i, 25p i 50p za europski sustav od 50 Hz. HDTV signal u početku se emitirao preko analogne tehnologije (Japan je ostao jedina zemlja s uspješnim javnim emitiranjem analognoga HDTV-a, sa sedam televizija koji dijele jedan kanal), a danas se emitira isključivo digitalno. Uvođenjem standarda → DVB obitelji stvorili su se preduvjeti za zemaljsko emitiranje HDTV signala. HRT je 2007. eksperimentalno pokrenuo emitiranje HDTV programa u MPEG4 standardu kodiranja s odašiljača postavljenoga na HRT domu. Tijekom 2008. mreža se odašiljača proširila, HRT HD postao je dostupan i u drugim većim gradovima, a prenošene su i utakmice Europskoga nogometnog prvenstva. Istekom dozvole za eksperimentalno emitiranje u veljači 2011. HRT HD je ugašen. Nakon toga je prilikom Zimskih olimpijskih igara u Sočiju i Svjetskoga nogometnog prvenstva u Brazilu 2014. eksperimentalno emitiran HRT-HTV2 HD program.

Hećimović, Branko ▶ teatrolog i urednik (1934). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, gdje je 1965. doktorirao teatrologiju. Na RZ-u 1956–72. kazališni kritičar, urednik Kulturno-umjetničke redakcije, voditelj Dramskog programa i urednik Umjetničkog programa. U svojem je mandatu povezao i organizacijski unaprijedio planiranje i proizvodnju radiodrama u produkciji RZ-a, nastojeći stvoriti zajedničku osnovu i za TV produkciju. Poslije je bio urednik u Školskoj knjizi, a od 1977. do umirovljenja 2004. radio je u Zavodu za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU (kojemu je bio i voditelj). Autor teatroloških knjiga (*13 hrvatskih dramatičara*, *Dramaturški triptihon*, *Pod Krležinim kišobranom*), glavni urednik *Repertoara hrvatskih kazališta* te urednik više zbornika, monografija i antologija.

Hegedušić, Hrvoje ▶ ton-majstor, pjevač i skladatelj (1935). Ton-majstor na RZ-u 1959–84, potom samostalni umjetnik. Suautor i ton-majstor na dokumentarnim

Hrvoje HEGEDUŠIĆ

radiodramama (*Vrijeme galeba*, *Nema konja koji se ni popiknul...*, *Prizemljenje*). S redateljem M. Koletićem snimio 1968. prvu stereo radioigru. Uvođenjem višekanalne tehnologije 1980. prešao na snimanje glazbe i pokrenuo modernu glazbenu produkciju za potrebe radioprograma i diskografskih kuća. Bio je voditelj poslova u Digitalnom studiju Lisinski 1992–2005. i direktor festivala zabavne glazbe Zagrebfest 2000, 2005–12. Bio je član Glazbenoga savjeta Hrvatske radiotelevizije 2002–03. i predsjednik Hrvatskoga društva skladatelja 2008–12. Jedan je od utemeljitelja Zagrebačke škole šansone i uz A. Dedića i Z. Špišića jedan od najizrazitijih predstavnika autorske pjesme. Kao tonski majstor dobio je desetak nagrada na festivalima radiodrame u Skoplju, Novom Sadu i Rovinju, a kao skladatelj brojne festivalske nagrade te diskografsku nagradu Porin (1998, 2002, 2003, 2016. za životno djelo).

herc (znak Hz) ▶ mjerna jedinica za frekvenciju.

Herceg, Darko ▶ novinar i urednik (1941). Na Radio Sljemenu od 1962. izvjestitelj, komentator te urednik i voditelj emisija *Radio komentirate* i *Tribina predsjednika grada*. Od 1983. urednik unutrašnjo-političke redakcije I. programa RZ-a. Izravno prenosio konstituirajuću sjednicu višestranačkog Sa-

bora RH i druge najvažnije događaje u ostvarivanju

hrvatske državne samostalnosti. Urednik i voditelj emisije *Iz Hrvatskog sabora*, 1996–2003. komentator Radio Pule. Dobitnik nagrade HRT-a Ivan Šibl 1995.

Hertz, Heinrich Rudolf ▶ njemački fizičar (1857–1894). Profesor u Bonnu i Karlsruheu. Slijedom Maxwellove elektromagnetske teorije svjetlosti eksperimentalno dokazao postojanje elektromagnetskih valova (1888). Mjerio je njihovu brzinu i dokazao da i za njih, kao i za svjetlo, vrijede zakoni refleksije, refrakcije i polarizacije. Njegova otkrića omogućila su razvoj bežične telefonije i telefonije te radiodifuzije. Po njemu je nazvana mjerna jedinica za frekvenciju herc (Hz).

Hetrich, Ivan ▶ redatelj, scenarist i voditelj (1921–1999). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. U Dramskom studiju RZ-a od 1946, potom reporter, redatelj i adaptator proznih i kazališnih tekstova za radiofonsku izvedbu. Prvi TV spiker informativnih emisija RTZ-a. Napisao je radiodrame *Konvoj* (s B. Slaninom, 1949) i *Izvan kruga* (1951). Od osnutka TVZ-a 1956. vodio je *TV dnevnik* te režirao neke od prvih dramskih TV emisija (*Tri pripovjetke* K. Čapeka i *Simpatija i antipatija* J. S. Popovića, obje 1957). Za Zora film realizirao namjenske (reklamne) filmove, a u Oglašavajućem zavodu Hrvatske (OZEHA) osnovao filmsko-televizijski odjel, za koji je režirao nekoliko stotina reklama. Tijekom četrdesetak godina TV karijere ostvario je opsežan opus od pedesetak režija drama i filmova (prema scenarijima ili djelima K. Novosela, M. Grgića, I. Štivičića, I. Ivanca, B. Belana, F. Vidasa, P. Pavličića, M. Krleže i dr.) te režirao igrane serije *Kuda idu*

Ivan HETRICH

HIT DEPO, Hamed Bangoura i Daniela Trbović

divlje svinje (scenarist I. Štivičić, 1971) i *Kapelski kresovi* (scenarist I. Ivanac, 1975–76). Bio je voditelj niza emisija o filmu, kulturnim i društvenim zbivanjima (*Ekran na ekranu*, *Četvrtkom otvoreno*, *3,2,1,...kreni!*) te kvizova (*Kviskoteka*, *Brojke i slova*), kao i autor zapaženih serija *Srce u zavičaju* i *Srdačno vaši* (220 nastavaka). Režirao je tridesetak kazališnih predstava, najčešće američke dramatičare (E. O'Neill, B. Johnson i dr.), a pet godina bio je i predavač TV režije na ADU-u. Objavio je nekoliko knjiga (*Srce u zavičaju*, *Intervjui*, *U potrazi za Hrvatima*), a u ediciji Laso novinske kuće Vjesnik niz vestern-romana pod pseudonimom John George Jullian. Više je puta u tisku bio proglašen TV osobom godine, a bio je i dobitnik brojnih stručnih priznanja, nagrada za radiodramu te nagrade Grada Zagreba za TV režiju 1965 (*Treba zaklati pijetla*, prema Štivičićevu scenariju).

HINA (akr. od Hrvatska izvještajna novinska agencija) ► novinska agencija utemeljena 1990. u Zagrebu. U studenom 2001. Hrvatski sabor izglasao je zakon kojim je preustrojena iz državne u samostalnu ustanovu i javni medij, jamčeći joj uređivačku, upravljačku i financijsku samostalnost. Osim sjedišta u Zagrebu ima 30 stalnih i povremenih dopisništava u Hrvatskoj i desetak u inozemstvu. Preko dvadesetak općih i specijaliziranih servisa emitira oko 400 naslova dnevno na hrvatskom i engleskom jeziku. Tijekom 24 sata njezine vijesti prima oko 500 korisnika u zemlji i svijetu. Agencija ima svoj fotoservis i elektroničku bazu podataka i pruža multi-

medijske usluge. Ima 126 stalnih zaposlenika, od kojih se 101 bavi neposrednom proizvodnjom i obradom medijskih sadržaja. Djeluje po načelima neovisnoga, nepristranoga i profesionalnoga novinsko-agencijskog izvještavanja, uvažavajući javni interes osnivača za poticanjem pluralizma medija. Ravnatelji: J. Šentija, M. Šibl, B. Salaj, Lj. Antić, M. Bolfek, S. Škugor Hrnčević i B. Valentić.

Hit depo ► glazbena top lista, prikazivana na HTV-u 1992–2003. Zahvaljujući iznimno komunikativnim voditeljima D. Trbović i H. Bangouri, koji su se upravo kroz ovu emisiju profilirali kao TV zvijezde, za gotovo je cijelog vremena emitiranja bio najvažnija zabavno-glazbena emisija za mlađe gledateljstvo. Razdijeljen na inozemni i domaći dio, promovirao je kvalitetne trendove u pop-glazbi, a znatno je utjecao i na hrvatsku popularnu kulturu.

Hitrec, Hrvoje ► književnik, političar i novinar (1943). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. U novinskoj kući Vjesnik kao lektor, redaktor i novinar 1966–85, urednik u satiričnom listu *Paradoks* te glavni urednik humorističnoga lista *Kerempuh*. Prvi glavni ravnatelj HRT-a 1990–91, u razdoblju raspada Jugoslavije i jugoslavenskoga informativnog sustava (u njegovu mandatu HRT je napustio sustav JRT-a), potom ministar informiranja 1991. te saborski zastupnik 1995–99. Suutemeljitelj dragovoljačke Satnije hrvatskih umjet-

Hrvoje HITREC

nika u Domovinskom ratu. Jedan od najčitanijih suvremenih hrvatskih književnika, klasik književnosti za djecu i mladež. Objavio četrdesetak knjiga; petoknjžje o Smogovcima pretočio je u scenarij, prema kojemu je snimljena jedna od najpopularnijih hrvatskih TV serija → *Smogovci*. Dugogodišnji ravnatelj kazališta Trešnja u Zagrebu. Dobitnik više književnih nagrada (Ksaver Šandor Gjalski, Ivana Brlić Mažuranić, Grigor Vitez, Marin Držić), nagrade Grada Zagreba te brojnih državnih odličja (Red kneza Branimira s ogrlicom, Red Ante Starčevića, Red Danice hrvatske s likom Marka Marulića, Spomenica Domovinskog rata).

Hitrec, Neven ▶ filmski i TV redatelj (1967). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Autor zapaženih dokumentarnih filmova socijalne tematike (*Dvorana, 730 dana poslije, Ovrha, Riba ribi grize rep*). U igranom filmu debitirao je *Bogorodicom*, u koprodukciji HRT-a (i istoimena TV serija, 1999), nagrađenom trima Zlatnim arenama na festivalu u Puli; u koprodukciji s HRT-om također su nastali filmovi *Snivaj, zlato moje* (i istoimena TV serija, 2005), nagrađen s pet Zlatnih arena, te *Čovjek ispod stola* (2009). Za HTV režira epizode u seriji *Odmori se, zaslužio si* (2005–06), a za Novu TV *Najbolje godine* (2010–11). Dobio je godišnju nagradu Vladimir Nazor za filmsku umjetnost 1993. i nagradu Breza za najboljeg debitanta u Puli 1999.

Hohnjec, Bojan ▶ klarinetist, saksofonist i skladatelj (1922–2007). Diplomirao arhitekturu. Od 1939. svirao u sastavu Quick Swingers u Zagrebu i pred rat osnovao veliki jazz orkestar. To je potaknulo osnivanje Plesnoga orkestra RTZ-a 1946/47, kojega je član od 1948. do umirovljenja 1982. Autor je 70-ak skladbi za jazz, plesni i simfonijski orkestar koje je taj orkestar snimio i nalaze se u fonoteci HRT-a. Bio je predsjednik Udruženja muzičara zabavne i jazz muzike Hrvatske i u dvama navratima direktor Zagrebačkog festivala. Autor brojnih djela za jazz sastave, zabavnih melodija te aranžmana za vokalne i instrumentalne ansamble.

Holzamer, Karl ▶ njemački medijski dužnosnik (1906–2007). Filozof i pedagog; visoku reputaciju u svijetu medija stekao kao prvi intendant federalne udruge njemačke televizije ZDF 1962–77. Podupro uključivanje TVZ-a u program ZDF-a *Susjedi u Evropi*, namijenjen stranim radnicima u SR Njemačkoj.

Hope, Bob (pr. ime Leslie Townes) ▶ američki glumac, voditelj, zabavljač, plesač i pjevač (1903–2003). Od 1914. nastupao u vodviljima, na radiju od 1937. Jedan od najpopularnijih zabavljača američkoga radija, od 1948. i televizije, uglavnom na mreži NBC-ja, u vlastitim specijalnim showovima. Majstor monologa temeljenih na duhovitim doskočicama, s brojnim ironičnim aluzijama. Nastupio u više od 70 filmova, često s B. Crosbyjem i D. Lamour. Domaćin dodjele nagrade Oscar 14 puta.

Horkić, Dragutin ▶ književnik, novinar i urednik (1925–2009). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Novinar i urednik u literarnoj redakciji i Obrazovnom i dječjem programu RZ-a 1950–84 (*Iz svakog džepa ponešto, Čadave zgode*). Suradivao u Dramskom (prve obradbe i javne izvedbe Krležinih djela *U logoru, Hrvatska rapsodija, Kristofor Kolumbo* te drugih književnih djela), Trećem, Humorističnom i drugim programima. Mnoge njegove radioigre i obradbe književnih djela emitirane su na radiopostajama u inozemstvu. Dobitnik posebnih nagrada HND-a 1954. i 1959.

Horvat, Ivo ▶ novinar, urednik i publicist (1920–2015). Diplomirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Novinar u *Varaždinskim vijestima* 1945–46, direktor Radio Varaždina 1946, kad prelazi na RZ, gdje je do 1969. vodio emisije za poljoprivredu i selo. Urednik Dnevno-informativnog programa 1969–71. Anđaziran u reformskim težnjama Hrvatskog proljeća, zbog čega je 1971. smijenjen. Bavio se prevoditeljstvom, objavljivao publicističke i polemičke tekstove (skupljene u knjizi *U hrvatskoj areni*, 2002) te knjigu *Osuden na šutnju* (1991). Dobitnik nagrade HND-a 1968.

Horvat, Milan ▶ dirigent (1919–2004). U Zagrebu je diplomirao i doktorirao pravo te studirao klavir na Muzičkoj akademiji, a dirigiranje učio privatno. Debitirao

1945. ravnajući zborom Radio stanice Zagreb, 1946–53. dirigirao Simfonijskim orkestrom RZ-a, 1953–58. šef dirigent Simfonijskog orkestra Irskog radija u Dublinu, 1956–70. šef dirigent Zagrebačke filharmonije i ujedno ravnatelj 1957–69, potom je njezin stalni gost dirigent 1981–85. te od 1985.

počasni šef dirigent. Usporedo je 1958–65. bio dirigent Opere HNK-a u Zagrebu i 1964–76. glazbeni ravnatelj Dubrovačkih ljetnih igara, na kojima je nastupao od osnutka 1950, pridonoseći stvaranju repertoara. Od 1969. do 1975. bio šef dirigent novoosnovanoga Simfonijskog orkestra Austrijskog radija u Beču, 1975–76. Simfonijskog orkestra RTV-a Zagreb i od 1997. Gradačkog simfonijskog orkestra u Grazu. Bio je stalni gost dirigent mnogih simfonijskih orkestara u Njemačkoj, Italiji, Austriji, Danskoj i Švicarskoj, gdje je 1994–98. imenovan počasnim stalnim gostujućim dirigentom Komornog orkestra Lausanne, a od 1999. i počasni član Slovenske filharmonije. Jedan od najistaknutijih hrvatskih glazbenika 20. st. Nagrađivan je najvišim državnim nagradama i priznanjima. Bio je dopisni član HAZU-a.

Horvat, Ranka ▶ urednica (1953). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na TVZ-u od 1983. kao asistentica režije u Školskom i Dramskom programu. Od 1987. urednica u Filmskom i Stranom programu, angažirana uglavnom na odabiru, otkupu i planiranju stranih igranih serija, miniserija i telenovela, znatno pridonoseći da HRT redovito i ažurno emitira najvažnije svjetske igrane serije. S T. Kurelcem uređivala *Moderna vremena*, emisiju o filmu, televiziji i videu. Bila je pomoćnica urednika redakcije stranoga serijskog programa HTV-a 2001–03, v. d. glavne urednice HTV2 2013, a od 2015. rukovoditeljica je programske službe Odabira programskih sadržaja. Članica žirija za dodjelu nagrade IEMMY i žirija Roma Fiction Festa.

Horvat-Pintarić, Vera ▶ povjesničarka i teoretičarka umjetnosti (1926). Diplomirala i doktorirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na tom fakultetu zaposlena od 1951, od 1974. do umirovljenja 1993. redovita profesorica. Osnovala katedru za vizualne komunikacije i dizajn 1967. Inicirala 1973.

Video art u Zagrebu za međunarodnu manifestaciju Trigon u Grazu, uredila zbornik *Televizija danas/Television Today* (1972). Jedna od osnivačica i urednica časopisa *BIT-international*. Bila je autorica i voditeljica mnogobrojnih emisija Obrazovnog programa RTZ-a 1966–86 (Što je struktura slike, Prostor, svjetlo i pokret u slici, Volumen i prostor u skulpturi, Mobilna plastika, Grafički dizajn, Tipografski dizajn, Barok u Hrvatskoj; s pod-

ručja moderne i suvremene umjetnosti: *Urbane invencije, Nova figuracija masovnih medija* i *Umjetnost i revolucija*; serije emisija: *Od prošlosti do sadašnjosti, Lica, Figure*. Sudjelovala u emisijama M. Femana 1968–69 (*Ruski konstruktivizam; Op art, psihodelična umjetnost*). Dobitnica nagrade za likovnu kritiku na Biennaleu u Veneciji 1956. Autorica niza knjiga: *Od kiča do vječnosti, Svjedok u slici, Tradicija i moderna, Kritike i eseji, Umijeće opisivanja*. Redovita članica HAZU-a.

Horvatić, Darko ▶ novinar i urednik (1957). Novinarska iskustva stjecao od 1982. U *Privrednom vjesniku* 1985–92, Hini 1992–94, zatim na HTV-u kao izvjestitelj iz Sabora i Vlade. Izvršni urednik Gospodarstvene redakcije i Redakcije unutarnje politike, urednik i voditelj emisija *U krupnom planu, Fokus, Tema dana, Svijet profita, Pravila 72, Poslovne vijesti, Gospodarski ambasadori, Poslovni tjedan HR-a* te projekta *Gospodarski forum*. Urednik *Saborske kronike, Poslovnoga kluba* i *Dnevnika*, suurednik i suvoditelj projekta *Studio 4*, komentator gospodarskih (poglavito energetskih) tema u informativnim emisijama. Hrvatski branitelj, nositelj Spomenice Domovinskoga rata.

Hoti, Stjepan ▶ redatelj (1960–2007). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Suradnju s TVZ-om počeo 1983. dokumentarnim filmom o slikarici C. Dujšin-Ribar (urednik A. Miladinov). Bio je angažiran u gotovo svim programima TVZ-a/HTV-a, režirajući serije o prometu, energetici, građevinarstvu, seriju Znanstveno-obrazovnog programa *Vučedolska kultura* (najbolja serija JRT-a 1987, nagrada Prix Japon na Festivalu znanstvenog filma u Tokyju). Realizirao je brojne izravne prijenose i snimke Splitskog ljeta, Dubrovačkih ljetnih igara, koncerata, festivala, opera, seriju *Portreti umjetnika*, u Programu za djecu i mlade kviz *Baština čovječanstva* te 1992–2000. *Turbo limach show*. S urednikom J. Orlovcem 1990-ih autor serije *Obnova Hrvatske*, režirao deset godina *Ekran bez okvira*, uživo *Svakodnevicu* (110 emisija), *S obje strane, Krupni plan, Svijet poduzetništva, Nedjeljom u dva, Forum, Otvoreno*. Za režiju TV filma *Generalov carski osmijeh* (u proizvodnji Dramskog programa HTV-a) 2003. dobio nagradu Oktavijan te Nagradu hrvatskoga glumišta, posmrtno 2007. godišnju nagradu HRT-a.

Hrengrek, Hrvoje ▶ novinar i urednik (1970). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Od 1994. do 1999. uređivao i vodio *Zagrebačku panoramu*, od 2000. *Meridijan 16, Vijesti, Podnevni dnevnik, Dnevnik 3, Vijesti na drugom*, reporter u emisiji *Nedjeljom u 2*. U Sportskom programu od 2010, uređuje sport u *Dnevniku*, sudjeluje u projektima (Olimpijske igre, svjetska i europska nogometna prvenstva), uređuje i vodi *Ligu prvaka* i *Europsku ligu, Olimp*. Autor dokumentaraca *Ožiljci s ceste, Hrvatski cvjetnjak, Drugačija Amerika* te *Šibenik u srcu, Celtic u krvi*.

Hrga, Mirjana ▶ novinarka, urednica i voditeljica (1971). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Novinarstvom se počela baviti potkraj 1980-ih kao dopisnica *Večernjeg lista* iz Bjelovara. Od 1996. zaposlena na HRT-u. Isprijava novinarka suradnica, a zatim urednica i voditeljica u Informativnom programu (*Zagrebačka panorama*, *Motrišta*, *Dnevnik*, *Halo Zagreb*). Od 2003. novinarka, urednica i voditeljica emisije *24 sata* na Novoj TV. Nakon toga novinarka i urednica u Al Jazeera Balkans u Sarajevu te predavačica novinarstva na Mostarskom sveučilištu.

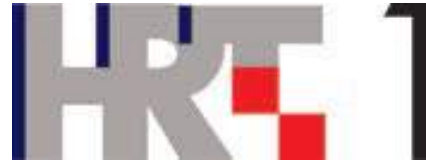
Hribar, Branko ▶ književnik, dramaturg i urednik (1930). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Novinarstvom se počeo baviti u *Požeškom listu*, od 1966. je na RZ-u. U Dramskom programu pokrenuo emisiju *Panoptikum*, kojom je pisce potaknuo na stvaranje izvornih radiokomedija. Objavljivao je i suvremene strane tekstove, adaptacije i dramatizacije humoreski. Autor je većega broja TV emisija, pisac knjiga za djecu i pjesnik (*Moja lipanjska kotlina*, *Adam Vučjak*, za koju je 1976. dobio nagradu Grigor Vitez, *Kiša za Sanju*).

Hribar, Hrvoje ▶ filmski redatelj i scenarist (1962). Diplomirao na Filozofskom fakultetu te na ADU-u u Zagrebu. U produkciji Dramskog programa HRT-a debitirao igranim TV filmom *Hrvatske katedrale* (1992), a suradnju nastavio dugometražnim igranim filmom i TV serijom *Puška za uspavlivanje* (1997) te TV serijom u pet epizoda *Novo doba* (2002; prema scenariju R. Baretića, A. Tomića i I. Ivaniševića), radnja kojih je smještena u novinsku redakciju. Veliki kinohit ostvario je naslovom *Što je muškarac bez brkova?* (2005; prema romanu A. Tomića), uz istoimenu TV seriju u tri epizode u koprodukciji HRT-a. Autor je zapaženoga dokumentarno-igranog filma *Bil jedon* (2001) te radiodrama *Kapital* (1991), *Magla* (1987), *Mesareva žena* (1992), *Nebo nad dvorišćem* (1989) i *Spori vlak za Mombasu* (1996). Od 2010. ravnatelj je Hrvatskoga audiovizualnog centra. Dobitnik je nagrade Albert Kapović Hrvatske udruge producenata za razvoj filmske industrije 2012. te francuskoga državnog odlikovanja Vitez reda umjetnosti i književnosti 2013.

Hrovat, Boris B. ▶ književnik, prevoditelj, dramaturg, kazališni kritičar i redatelj (1956). Urednik na III. programu HR-a, gdje radi kao recenzent i kritičar u emisijama o književnosti i kazalištu, a od 1993. uređuje emisije *Antologija pripovijetke* i *Hrvatska proza* (ulomci iz aktualne hrvatske književne produkcije). Na HR-u izvođene su mu radiodrame *Zamka* (1986), *Prolaznici* (2005), *Shop-*

ping u Imperialu (2010) i dr., kratke dramatizirane priče za djecu te brojni prijevodi s talijanskoga (C. Goldoni, L. Pirandello, D. Fo, M. Fratti), španjolskoga (Calderon, Lope de Vega), engleskoga (G. B. Shaw) i slovenskoga jezika. Dobitnik je nagrade Petar Brečić 2008. za kazališnu kritiku i esejistiku te Demetrove nagrade za životno djelo Hrvatskog društva kazališnih kritičara i teatrologa 2015.

HRT1 ▶ prvi televizijski programski kanal HRT-a. Početkom rada prvoga kanala TVZ-a/HTV-a drži se prikazivanje dokumentarnog filma *Ovdje Radio Zagreb* 15. V. 1956. Pod tadašnjim nazivom Televizija Radija Zagreb u početku je uglavnom prenosila talijanski i austrijski program. U jesen 1956. pokreće se program za djecu, a prvi javni TV prijenos bilo je otvorenje Zagrebačkog velesajma 7. IX. 1956. Tijekom eksperimentalne faze program se emitirao dva do tri puta tjedno, bez stalne satnice, a raspored se tiskao na letku koji su gledatelji preuzimali na porti RZ-a u Jurišićevoj 4. Uspostavom → Jugoslavenske radiotelevizije (JRT) 1959. Televizija Zagreb preuzima u emitiranje središnji TV *Dnevnik* koji se proizvodi u Beogradu. Iste godine uspostavlja se redoviti program koji se odvijao prema zajedničkoj shemi JRT-a. Emitiranje na prvom programu počinjalo je u 20 sati i trajalo oko tri sata. Unutar te programske sheme proizvodnja informativnog programa prepuštena je Beogradu, dok TVZ ima tek ulogu dopisništva. TVZ se stoga okrenuo razvoju dramskoga, obrazovnoga i dječjega programa. Početkom 1960-ih snažno razvija školski program, 1962. proizvodi 14 nastavaka dječje serije → *Stoljetna eskadra*, što je prvi igrani serijski program na ovim prostorima, a 1968. producira prvi veliki TV show *Dvadeset slavni*. Namijenjen djeci, show je imao svoj orkestar, gostujuće zvijezde, nagradnu igru i publiku u studiju. Prvi program JRT-a 1963. počinje neprekidnim emitiranjem šestodnevna programa i širi satnicu, a te godine čine se i prvi koraci prema emancipaciji informativnog programa TVZ-a jer je gledateljstvo u Hrvatskoj bilo nezadovoljno slabom prisutnošću tema iz Hrvatske i hrvatskoga jezika u programu JRT-a. Tako 1963. TVZ uvodi prvu tjednu informativno-političku emisiju → *Jučer, danas, sutra*, pet godina prije nego što će pokrenuti *Dnevnik* 1. X. 1968. Početkom 1970-ih, u razdoblju Hrvatskoga proljeća, jača politizacija programa u svim republikama, udio informativnog programa u programu JRT-a raste, pa se prema shemi JRT-a iz 1971. prva informativna emisija emitira u 18,15, a zadnja oko 22,30. *Dnevnik* je na programu u 20 sati. Te godine gledatelji su mogli vidjeti i dva izravna prijenosa iz svemira, točnije šest-

Vijesti, 1958, Ivan Hetrich

nje po Mjesecu, no ti će sadržaji ubrzo postati nebitni u usporedbi s društveno-političkim promjenama nakon sjednice predsjedništva Centralnoga komiteta Saveza komunista Jugoslavije u Karađorđevu 1. XII. 1971, na kojoj je započeo obračun s liberalnim snagama unutar vladajuće stranke, pri čemu se prvo na udaru našlo nacionalno vodstvo Saveza komunista Hrvatske. Tako je već 1972. Programski odbor JRT-a zaključio kako se ubuduće treba više brinuti o suštinskim programskim pitanjima televizije koja treba "uspješnije izražavati jedinstveni interes radničke klase Jugoslavije i pridonositi većem zbližavanju naroda i narodnosti čitave zemlje". Te godine započelo je i emitiranje Drugoga programa. Sedamdesete su gledateljima donijele televiziju u boji te razvoj i rastuću popularnost kvizova, koji su uz fil-

Stoljetna eskadra

move i sportske emisije (prema tadašnjim istraživanjima gledanosti) najradije gledani dio programa. Trend povećanja TV produkcije i žanrovske raznovrsnosti nastavljen je i 1980-ih, no potkraj te dekade politička zaoštavanja u Jugoslaviji te izražena politička volja za neovisnošću Hrvatske rezultirala je 29. VI. 1990. istupanjem RTZ-a iz JRT-a i preimenovanjem u današnji naziv Hrvatska radiotelevizija (HRT), pri čem i TVZ1 postaje HTV1. Otad se kroz Prvi program HTV-a zrcale sve razvojne faze koje je HRT u međuvremenu prošao. Prvo, tzv. ratnu fazu 1991–95, u kojoj je program bio naglašeno domoljubno intoniran (program *Za slobodu*), potom fazu modela državne televizije do 1999. te razdoblje pretvaranja u javnu televiziju od 2000. nadalje. Na kreiranje programa počele su utjecati i promjene u medijskom okruženju; 1999. na nacionalnoj razini stječe konkurenciju u Novoj TV, a 2004. i u RTL Televiziji. U svjetlu tih promjena programi HRT-a morali su se jasnije profilirati, pa TV kanali (danas četiri) dobivaju svoje glavne urednike. HTV1 (od 2013. HRT1) profilira se kao kanal namijenjen općemu gledateljstvu koji promiče nacionalne vrijednosti, kulturni identitet i demokratske procese u društvu. Cilj mu je pouzdano i objektivno informirati, proizvoditi zabavne sadržaje vrhunske kvalitete te produkcija dramskih i dokumentarnih djela trajne vrijednosti. Na tragu tih stremljenja HRT1 je 2014, u ritmu 24-satnoga emitiranja, realizirao 35,5% vijesti i informativnih sadržaja, 28,9% igranoga programa, 11,1% zabavnih i glazbenih sadržaja, 9% programa s područja znanosti i obrazovanja, 6,5% sadržaja iz umjetnosti i kulture, 1,9% religijskoga programa te 0,7% sportskoga programa. Glavni urednik I. Tomljanović 2013–16, a od ožujka 2016. vršiteljica je dužnosti glavne urednice R. Renić Andrijačić.

HRT2 ▶ opći televizijski programski kanal HRT-a koji se emitira u mreži digitalne televizije MUX A. Povijest drugoga TV kanala seže u drugu polovicu 1960-ih, kad počinje rast programskih i kadrovskih potencijala RTZ-a: prigodom 10. obljetnice televizije i 40. obljetnice radija sa Sljemena je 15. V. 1966. na frekvenciji II. programa eksperimentalno emitiran program u boji – drugi program talijanske televizije RAI 2. Javno gledanje programa u boji bilo je, kao i 1956, organizirano u izlozima kafića i restorana. Otad se RAI 2 redovito emitirao subotom, s povremenim specijalnim prijenosima u boji (27. VIII. – 2. IX. 1972. prijenos natjecanja s Olimpijskih igara u Münchenu). Kao službeni početak TVZ2 uzima se 29. XI. 1972, kad je započelo emitiranje dnevnoga domaćeg programa od 20,00 do 23,00, koji se u programskom rasporedu do 17. II. 1973. nazivao

Snimanje dokumentarnoga filma, asistent kamere Branko Jaklin, snimatelj Slavko Zalar, redatelj Branko Lentić, asistentica režije Višnja Lasta

“eksperimentalnim”. Od 1975. postupno se prelazi na emitiranje programa u boji. Osim vlastite proizvodnje, uglavnom informativnih emisija sa stalnim terminima, dio programa preuzimao se od drugih TV kuća iz sustava JRT-a (TV Beograd, TV Ljubljana, TV Sarajevo), ali i susjednih zemalja (RAI, ORF). Prvi urednik TVZ2 bio je I. Vrdoljak, često i u funkcijama voditelja, novinara i glazbenog urednika. Program je odlukom generalnog direktora F. Wintera raspolagao svom dostupnom tehnikom RTZ-a, ali u početku su ga mogli gledati samo gledatelji s područja odašiljača Sljeme. Nakon godinu dana počinje učestalo emitiranje dokumentarnih filmova, pa se Drugi program doživljavao kao dokumentarni. Sedamdesete su donijele i sve veće zanimanje gledatelja za kvizove, zabavu, filmove i sportske emisije. Istraživanja su pokazala da je Drugi program bio, u to vrijeme, najradije gledani dio programa RTZ-a. Osamdesetih je nastavljen trend povećane proizvodnje sve raznolikijega programa. Promjenom imena RTZ-a u HRT 1990. TVZ2 postaje HTV2. U drugoj polovici 1991. preuzima dio ljudi i emisija s HTV3, a u osmišljavanju programskoga sadržaja sudjeluju V. Đuretić, Z. Varošaneć, K. Urličić, Đ. Hadžiselimović te M. Nemčić koja, nakon što je 1992. postala glavna urednica programa HRT-a, nastavlja raditi na zabavno-informativnoj ulozi Drugoga programa koji je od samoga početka koncipiran ležernije od informativnih emisija na HTV1, za koje

je odgovoran urednik Informativnoga programa. Konceptijski je HTV2 bio zamišljen kao opći kanal s informativnim, sportskim i zabavnim sadržajima te stranim serijama. Sport je bio vrlo važan segment programa (svi sportski događaji prenošeni su na tom kanalu). Isto je tako kanal bio namijenjen i djeci i mladima, pa je time bio kanal za školski i dječji program. Korak u jačanju informativnoga programa na HTV2 učinjen je 2005, kad se nastojalo, uz u to vrijeme uvjerljivo najgledanijega prvog TV programa i njegovih vodećih informativnih emisija *Dnevnik* i *Otvoreno*, osnažiti i HTV2, te je pokrenuta kampanja pod sloganom “Prvi s razlogom. Drugi razlog više.” Osim kvalitetnih zabavnih sadržaja, stranih serija i sporta uspjelo provedena digitalizacija proizvod-

nje vijesti omogućila je uvođenje redovite informativne emisije → *Vijesti na Drugom*. Emitirane su četiri puta na dan iz redakcije Drugoga programa (tzv. crveni desk), a od 2007. dvaput dnevno. Dio programa HTV2 bile su do 2012. dnevne Županijske panorame, emitirane iz regionalnih HTV studija u isto vrijeme svaka za svoje područje gledanosti. Jačanjem informativnih sadržaja na Prvom programu te uvođenjem TV programskog kanala HRT4 (2012) kao news kanala, smanjeni su informativni i sportski sadržaji na HRT2. Glavna urednica bila je 2014–16. V. Karuza Podgorelec, a od ožujka 2016. vršiteljica je dužnosti glavne urednice J. Burić.

HRT 3

HRT3 ► specijalizirani televizijski programski kanal HRT-a za kulturu i obrazovanje; s emitiranjem počeo 15. IX. 2012. Koncepciju, shemu i vizualni identitet kanala osmislili su koordinator pri pokretanju i prvi glavni urednik D. Šoša (do 2016), izvršni urednici Lj. Karamatić i S. Samac i dizajner i umjetnički direktor kanala D. Iričanin. Kanal emitira brojne vlastite emisije i kratke formate, strani filmski i serijski program visoke umjetničke i javne vrijednosti, koncerte, izravne prijenose različitih zbivanja i arhivske programe RTZ-a i HRT-a. Kontinuirano se naručuju nove emisije, vlastite i nezavisne proizvodnje, otvarajući ekran područjima kojima nisu nikad, ili su vrlo rijetko, bile posvećivane specijalizirane emisije: stripu (*Strip u Hrvatskoj*), povijesti (*Treća povijest*), arhitekturi i dizajnu (*Trikultura*), filozofiji (*Pamet u glavu*, *Symposium*), performansu (*TV Performans*) i dr. Osim toga emitira brojne emisije o književnosti (*Prekid programa zbog čitanja*, *Knjiga ili život*, *Klasici narodu*), filmu (*Posebni dodaci*), znanosti (*Treći element*), kulturi (*Dobro jutro: kultura*, *Stand-up*), klasičnoj glazbi (*Plodovi klasike*, *Opera box*), društvu (*Treća runda*), šahu

(*Šahovski komentar*), rubnim disciplinama (*Na rubu znanosti*) i dr. Javnim pozivima za nabavu programa HRT3 nastoji kreativno usmjeravati tržište i poticati umjetnike da proizvode sadržaje o sebi samima. Na taj je način pokrenut prvi originalni domaći kviz novijega doba *Kvizna situacija*, prva emisija o stripu te brojni kratki formati. HRT3 nastoji širiti granice medija, pa tako jedini među europskim javnim televizijama redovito emitira emisiju o animaciji (*Animatik*). Na HRT3 prvi je put u Hrvatskoj, 28. III. 2014, prikazan film s titlom za slijepe i slabovidne osobe *Moram spavat' anđele*, u suradnji s udrugom Zamisli (potom i ciklus prilagođenih filmova); prvi put su ostvareni izravni prijenosi književnih manifestacija *Sa(n)jam knjige u Puli*, *Pričigina* i dr. Znatn dio programa čine filmski i serijski programi najviše umjetničke vrijednosti, retrospektive velikih filmskih autora, kultne serije, a i domaći arhivski sadržaji najviše vrijednosti – igrane serije, dokumentarni filmovi i dr., neki neprikazani dugo godina (npr. dramske serije

Trikultura, Mirko Ilić

Sumorna jesen, Kad je mač krojio pravdu). Izravno prenosi različite kulturne događaje i festivale, a kao medijski partner prati desetak važnih manifestacija. Osim programskim sadržajima HRT3 nastoji činiti odmak od ostalih hrvatskih televizija inovativnim vizualnim identitetom (*Treći pleše*), neobično koncipiranim filmskim ciklusima i maratonima te općenito manje konvencionalnim TV izričajem. Kritika je dobro prihvatila HRT3 koji je postao prepoznatljiv kulturni brend. Početkom 2016. udio gledanosti HRT3 bio je na razini udjela gledanosti koji TV kanal → Arte ima u Francuskoj, a viši od udjela Artea u Njemačkoj. Za rad na HRT3 dizajner D. Iričanin nagrađen je godišnjom nagradom HRT-a 2013. Od ožujka 2016. vršitelj je dužnosti glavnog urednika K. Čokolić.

HRT4 ► informativni televizijski programski kanal HRT-a, s emitiranjem je počeo 24. XII. 2012. Pokrenut kao integrirani multimedijски kanal prema projektu koji je vodila T. Perišin uz tim V. Bartolec, D. Majić i S. Gvoždanović. Koristeći se postojećim resursima HRT-a, uz adekvatne tehničke i produkcijske uvjete,

HRT 4

HRT4 emitira 24-satni program. Glavna su mu obilježja emisije *Vijesti* svakoga punog sata, regionalni program, odnosno Županijske panorame, te strani i domaći dokumentarni filmovi i reportaže. Kontinuirani studijski program dijelom je ostvaren realizacijom programa *Studio 4*, koji je s emitiranjem počeo 16. XI. 2015. Uz redovito emitiranje *Vijesti*, u *Studiju 4* s relevantnim gostima analiziraju se aktualne društveno-političke teme, djelovanje civilnoga društva, teme iz kulture i obrazovanja. Prvi se put u Hrvatskoj emitira tako opsežan neprekidan informativni studijski program uživo. Cilj mu je što brže i kvalitetnije izvijestiti o najvažnijim događajima u zemlji i svijetu. U programu HRT4 emitiraju se specijalizirane emisije o obrazovanju (*Indeks*), gospodarstvu (*Druga strana*, *Turistička klasa*, *Ekonomija & td*), kulturi (*Vijesti iz kulture*) i društvu (*Govornica*) te vanjskopolitički magazini (*Paralele*, *Eurogradani*, *Alpe Dunav Jadran*, *Pogled preko granice*). Emitiranjem emisije *TV Student* ostvaruje se suradnja sa studijem novinarstva na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. U programu se emitiraju i sadržaji iz arhiva HRT-a, čime je znatno potaknuta migracija arhivske građe HRT-a, posebno informativno-političkih sadržaja. Dio su pro-

grama HRT4 prijenosi sjednica Hrvatskoga sabora te od 2015. sportski prijenosi. Od samih početaka emitiranja programa HRT4 po prvi se put u TV programu emitiraju radijske informativne emisije (*U mreži Prvog*, *Poligraf*, *A sada Vlada*, *Intervju tjedna*, *Poslovni tjedan*). Od 2016. HRT4 je međunarodni TV program. U 24-satnom programu emitiraju se najreprezentativniji informativni sadržaji HRT-a, a mogu se gledati preko HRT-ove usluge HRTi ili preko kabelaške distribucije. Gledatelji u Sjevernoj i Južnoj Americi te Australiji i Novom Zelandu mogu gledati cijeli program u isto vrijeme kad i gledatelji u Hrvatskoj. U multimedijском pristupu i produkciji bitna je suradnja s programom Glas Hrvatske, čime se osnažuje regionalna i međunarodna komponenta. Temeljem razmjene programskih sadržaja te drugim načinima surađuje se s javnim televizijama iz susjedstva i svijeta, nevladinim udrugama te europskim i međunarodnim institucijama. Cilj je HRT4 pružiti objektivne, relevantne i provjerene informacije u programu neopterećenom reklamama. Glavna urednica bila je S. Gvozdanović, od ožujka 2016. vršiteljica je dužnosti glavne urednice T. Čeljuska.

HRT centar Čakovec i Varaždin ► organizacijski dio RJ HRT centri, PJ Produkcija HRT-a. S radom je započeo 1. I. 2015, nastavši spajanjem HTV studija Varaždin i dopisništva Čakovec; rukovoditeljica je T. Peras. Dva-deset i troje zaposlenih počelo je proizvodnju i realizaciju TV programa u digitalnoj tehnologiji, a paralelno

HRT4, režija programa

se krenulo s osnivanjem HR Radija Sjever. – Početni rada HTV-a u sjevernoj Hrvatskoj sežu u 1962, kad je zaposlen A. Golob, prvi novinar RTZ-a na tom području; 1964. dolaze snimatelj M. Babić i tehničar-osvjetlijač A. Čavlek. RTZ 1968–70. u središtu grada kupuje vilu, u koju se useljava dopisništvo TVZ-a, zapošljava se novinari Ž. Kostović i Z. Mehun, koji 1990. postaje voditelj dopisništva. Početkom Domovinskoga rata izvještava se iz Slovenije i Varaždina, ali i s bojišta Banovine, Zapadne Slavonije i Posavine te o akcijama Bljesak i Oluja. U Varaždinu dopisništvo prerasta u studio. Prvo izravno uključenje u *Dnevnik* iz novoga studija realizirano je 1993. U Čakovcu 1995. počinje raditi dopisništvo, kojemu je do 1998. voditelj S. Takač, koji dolaskom R. Mačeka za voditelja preuzima vodstvo tehnike. Varaždin i Čakovec djeluju kao cjelina koja realizira Županijsku panoramu i proizvodi program za nacionalne kanale. Od 2004. voditeljica HTV studija Varaždin i dopisništva Čakovec jest T. Peras, uz uredničku podršku D. Smrtića u Čakovcu. Nakon prodaje vile i neuspjeloga investiranja u novu zgradu, 2014. investira se u opremanje jednoga od najsuvremenijih centara HRT-a u prostoru bivše čakovečke vojarne.

HRT centar Dubrovnik ► organizacijski dio RJ HRT centri, PJ Produkcija HRT-a. Preustrojem HRT-a 2013. Radio Dubrovnik i HTV studio Dubrovnik prerastaju u HRT centar, koji se 2014. useljava u novi multimedij-ski prostor, službeno otvoren 4. II. 2015; rukovoditelj je V. Benić. Uvođenjem digitalne tehnologije realizira TV seriju u sedam nastavaka *Dubrovački orig(j)inali* (2016). – Početci TV emitiranja iz Dubrovnika sežu u 1964, kad je 24. VIII. improviziranim poštanskim i TV vezama ostvaren prvi izravni prijenos (koncerta Zagrebačke filharmonije pod ravnanjem Z. Mehte s Držičeve poljane), a potom i prijenos vaterpolske utakmice Juga i POŠK-a. Prvi TV prilog snimio je 16 mm filmskom kamerom M. Šundrica 30. V. 1965, na dan pokretanja odašiljača na Srđu. Redakcija dubrovačkoga dopisništva TVZ-a utemeljena je 1974, uz prvoga snimatelja M. Šundrica činili su je i novinar Radio Dubrovnika B.

Čupić te tonski tehničar A. Peruša. Prva elektronska U-matic oprema dolazi 1978, a 1980. TV ekipa prelazi iz zgrade Radio Dubrovnika u Vilu Čingriju, gdje ostaje 34 godine. Nakon odlaska B. Čupića radijski novinari J. Jelavić i W. Erhardt povremeno rade TV priloge, a sredinom 1987. s Radio Dubrovnika dolazi stalni novinar V. Benić. U Domovinskom ratu dubrovačka ekipa HTV-a jedina je neprekidno slala sliku iz opkoljenoga Grada. Kazete su skrivane u strojarnici Jadrolinijinih brodova, pretresanima u crnogorskoj luci Kumbor. Improviziranim rješenjem dubrovačkih zaposlenika OIV-a slika je slana zračnim mikrovalnim vezama, prvi put iz opkoljenoga Dubrovnika 24. X. 1991, na dan prvoga granatiranja gradske jezgre. Ratna ekipa: V. Benić (novinar), A. Peruša (snimatelj), M. Kristović (tonski tehničar), Z. Conjar (vozač osvjetlivača, zatočen u okupiranom Cavtatu) i N. Bilopavlović (tajnica), kamerom se priključio D. Banović, a pomagao je i S. Bilopavlović. Broj zaposlenih 1993. je 30, urednik je do 2013. V. Benić, s prekidom 1996–2000 (B. Vodopija).

HRT centar Knin i Šibenik ► organizacijski dio RJ HRT centri, PJ Produkcija HRT-a. Početkom srpnja 2013, u sklopu reorganizacije HRT-a, Radio Knin i HTV studio Šibenik postaju produkcijski odjel HRT centar Knin i Šibenik. Rukovoditeljica je prve godine M. Radić Belamarić, a potom B. Juras Slamić. Početkom kolovoza 2013. Centar se organizira kao zbir produkcijskih službi dvaju odsjeka: MMS (Multimedijskog servisa – novinari) i PO (Produkcijsko osoblje – tehnologija). U njemu je zaposleno 35 ljudi (2016). Od prosinca 2014. opremljen je novom digitalnom opremom za proizvodnju programa. Dotad se posao obavljao na analognom sustavu betacam. – TV dopisništvo RTZ-a u Šibeniku osnovano je početkom 1980-ih (novinar M. Orlović, snimatelj A. Balin). Dopisništvo je 1988–91. vodila J. Grubač, a od 1991. A. Granik. Za Domovinskoga rata ratni snimatelji bili su Š. Strikoman i D. Šarić. HTV studio formiran je 1995, a urednik je bio A. Granik. Od 2006. urednica je B. Juras Slamić, a urednici su do 2013. bili i P. Vlahov te M. Radić Belamarić. HTV dopisništvo Šibenik dobitnik je godišnje nagrade HRT-a 1993.

Ikonička snimka Domovinskoga rata emitirana je iz HRT centra Osijek 1991.

HRT centar Osijek ► organizacijski dio RJ HRT centri, PJ Produkcija HRT-a. Preustrojem HRT-a u srpnju 2013. HR Radio Osijek i HTV centar Osijek postaju produkcijski odjel HRT centar Osijek; rukovoditeljica je R. Ostović. U Produkcijskim službama te odsjecima Multimedijски servis (voditelj I. Rotim) i Produkcijsko osoblje (voditelj D. Vračević) 2013. bilo je 92 zaposlenika. Ukidanjem dopisništava Požega, Županja i Slavonski Brod, ali i odlascima u mirovinu početkom 2016. broj zaposlenih sveden je na 69. Od rujna 2014. u potpunosti je digitalizirana TV proizvodnja. Djelatnici proizvode vlastitu TV emisiju (*Županijska panorama*) te program za sve dnevne i tjedne informativne, magazinske i ostale emisije HRT-a na nacionalnoj razini. – TVZ je od 1964. u Osijeku imala stalnoga dopisnika (Ž. Plevnik). Početak rada dopisništva TVZ-a u Osijeku je 1. VII. 1969. na Radio Osijeku. Prvi je urednik dopisništva M. Radić, prva redakcija RTZ-a za grad Osijek i šire područje Slavonije i Baranje osnovana je u lipnju 1973 (urednik D. Uranjek). Prva vlastita emisija *Kronika zajednice općina* emitirana je 1975. Zajedničkim sredstvima RTZ-a, općine Osijek i susjednih općina iste je godine u Šamačkoj ulici počela gradnja TV centra Osijek. Useljen 1978, regionalni je centar pokrivaio područje Slavonije i Baranje, a dopisništvo prerasta u TV studio. U Domovinskom ratu osječki je centar bio jedini koji je funkcionirao u potpuno ratnim uvjetima, na prvoj crti bojišta. U Osijeku je, izvještavajući iz naselja Brijest, ubijen snimatelj Ž. Kaić, teško je ranjen tonski snimatelj D. Krička. Veliki je prinos Centra i u praćenju procesa mirne reintegracije Podunavlja 1996. Do 1996. urednik HTV centra Osijek bio je D. Uranjek, do 2000. B. Senčar, do 2006. M. Sršić Kovač, do 2012. S. Križanec te do lipnja 2013. R. Ostović.

HRT centar Pula ► organizacijski dio RJ HRT centri, PJ Produkcija HRT-a. U srpnju 2013. formiraju se regionalni produkcijski odjeli – HRT centri, u sastav kojih ulaze HTV studio Pula i HR Radio Pula. Rukovoditelj je B. Žižović do umirovljenja 2015, potom S. Berc. U

novi prostor seli se 18. VII. 2015. Na 900 m² nalaze se nova digitalna TV režija i studio s integriranim deskom, dvije nelinearne TV montaže, dvije off kabine, dvije digitalne radijske režije i ostali neophodni radni prostori. Centar čine odsjeci Multimedijškoga servisa (novinari, glazbeni urednici), Produkcijskog osoblja (tehnologija) i Produkcijske službe (marketing, producenti i organizatori), a broj zaposlenika 2013–15. smanjuje se s 57 na 50. Centar proizvodi emisije i informativni program Radio Pule, servisira sve emisije IMS-a i emisije svih ostalih programskih kanala HRT-a. U suradnji s HRT centrom Rijeka realizira *Županijsku panoramu*, a posebna pozornost posvećuje se webu i društvenim mrežama. – Početak rada RTV centra u Puli datira 1964, kad se u okviru Radio Pule novinar D. Antoniazzo počinje baviti TV novinarstvom. Nasljeđuje ga B. Bimbašić, od 1970-ih urednik TV studija Rijeka i dopisništva Pula. Početkom 1980-ih TV dopisništvo se seli u samostalni prostor na pulskom Forumu, 1982. uvodi se

elektronika (U-matic), uspostavljena je posebna veza sa Zagrebom za potrebe slanja videa. Uspostavom HRT centara TV dopisništvo se 1995. seli u Dom hrvatskih branitelja te dobiva montažu. Postupno se opremaju TV studio i režija (isprva U-matic, a od 1997. beta). Dopisništvo Pula 1996. prerasta u HTV studio Pula i počinje djelovati samostalno; urednik je D. Bedrina, od 1999. M. Marinović. Izravna uključenja iz Pule u emisije HRT-a omogućena su 2006. Urednica 2001–13. bila je S. Mošnja.

HRT centar Rijeka ► organizacijski dio RJ HRT centri, PJ Produkcija HRT-a. Restrukturiranjem HRT-a 2013. HTV studio Rijeka i Radio Rijeka organizirani su kao jedna cjelina – HRT centar Rijeka; rukovoditelj V. Rončević do umirovljenja 2015, potom v. d. rukovoditelja E. Kišić. U lipnju 2014. u cijelosti je digitalizirana proizvodnja TV programa, bilježi se rast slušanosti Radio Rijeke te je realizirana primjena multimedijškoga funkcioniranja ukupnoga sustava (radio, TV, Internet). Prihodi od oglašavanja i dalje ostvaruju vodeće rezultate u radijskom dijelu HRT-a. Potkraj 2015. Centar je

imao 75 zaposlenika (38 novinara u odsjeku MMS, 27 u tehnologiji te 10 u produkcijskim službama). Glavni su proizvodi svakidašnji 24-satni program Radio Rijeke, sadržaj za web portal Radio Rijeke, petnaestominutna TV emisija Županijska panorama (radnim danom na HRT4), polusatna tjedna emisija *More* na HRT1 (svake druge nedjelje, naizmjenice s HRT centrom Split), svakidašnje servisiranje nacionalnih radijskih i TV kanala te interneta. Novinari povremeno sudjeluju u vođenju i uređivanju regionalnoga, podnevnoga te središnjega TV dnevnika i ostalih nacionalnih emisija (*Dobro jutro, Hrvatska*). – Počeci Centra datiraju 1969, kad je pokrenut TV studio u okviru Radio Rijeke, u zgradi na Korzu u koju se postaja uselila 1951. Integracijom s RTZ-om i osnivanjem RTV centra Rijeka (direktor i odgovorni urednik B. Potkonjak) nastaje kvalitativni pomak u proizvodnji radijskoga i TV programa. U to vrijeme (listopad 1969) TVZ-a pokreće svakidašnje emitiranje četiriju informativnih emisija. U TV studiju radilo je pet osoba – novinar-urednik, filmski snimatelj, asistent, tonski snimatelj i vozač. Raspolagali su tonskom kamerom s magnetofonom, netonskom kamerom, rasvjetom za filmska snimanja i automobilom. Broj je ubrzo povećan na 15, Centar je osposobljen za proizvodnju vlastitoga informativnog programa i drugih TV emisija te priloga za emisije TVZ-a. Krajem 1978. reorganizacijom se iz RTV centra Rijeka izdvaja TV centar Rijeka, radiostanica nastavlja djelovati kao OOUR radne organizacije RZ-a. Urednici TV studija od prvih su

dana bili Lj. Nikolić i N. Brzović, potom su B. Bimbašić (1986–92) i J. Kovačević (1992–2013). Ponovo sjedinjen HRT centar Rijeka (HTV studio, HR Radio Rijeka te Odašiljači i veze) funkcionira 1994–95 (upravitelj V. Rončević). Spajanjem na optički kabel omogućena je kvalitetna veza za prijenos video i tonskih signala sa Zagrebom, nova digitalna telefonska centrala omogućuje 100 izravnih brojeva, kupljeno je prvih 16 osobnih računala, obnovljena radijska i TV tehnologija. U 2002. u cijelosti je renovirana povijesna zgrada na Korzu.

HRT centar Split ▶ organizacijski dio RJ HRT centri, PJ Produkcija HRT-a. U srpnju 2013. reorganizacijom HRT-a HR Radio Split i HTV studio Split postaju produkcijski odjel HRT centar Split, zbir produkcijskih službi i dvaju odsjeka – Multimedijeskoga servisa (novinari) te Produkcijskoga osoblja (tehnologija). Rukovoditelj je Centra D. Marić. Radijska su i TV proizvodnja do ljeta 2014. digitalizirane, broj je zaposlenika 2015. 88. Centar servisira sve emisije vijesti i dnevnike IMS-a, magazinske emisije te proizvodi vlastite (*Panorama Split–Dubrovnik* i *More*, naizmjenično s HRT centrom Rijeka). Godišnje u prosjeku proizvede četiri dokumentarna filma. – RTV centar Split s radom je započeo 1969. u vili Ferić na Mejama, kamo se iz vile Ruže 1968. preselio i Radio Split. TVZ je od 1959. u Splitu imala stalnoga dopisnika (R. Tomić). Prvi je TV urednik M. Bojić, prva vlastita emisija *Dalmatinska kronika*, emitirana 26. X. 1974. povodom Dana grada Splita, kao

U Splitu je održano Europsko prvenstvo u atletici 1990, koje su pratili i radijski reporteri Ognjen Naglič i Fredi Kramer (treći i četvrti slijeva)

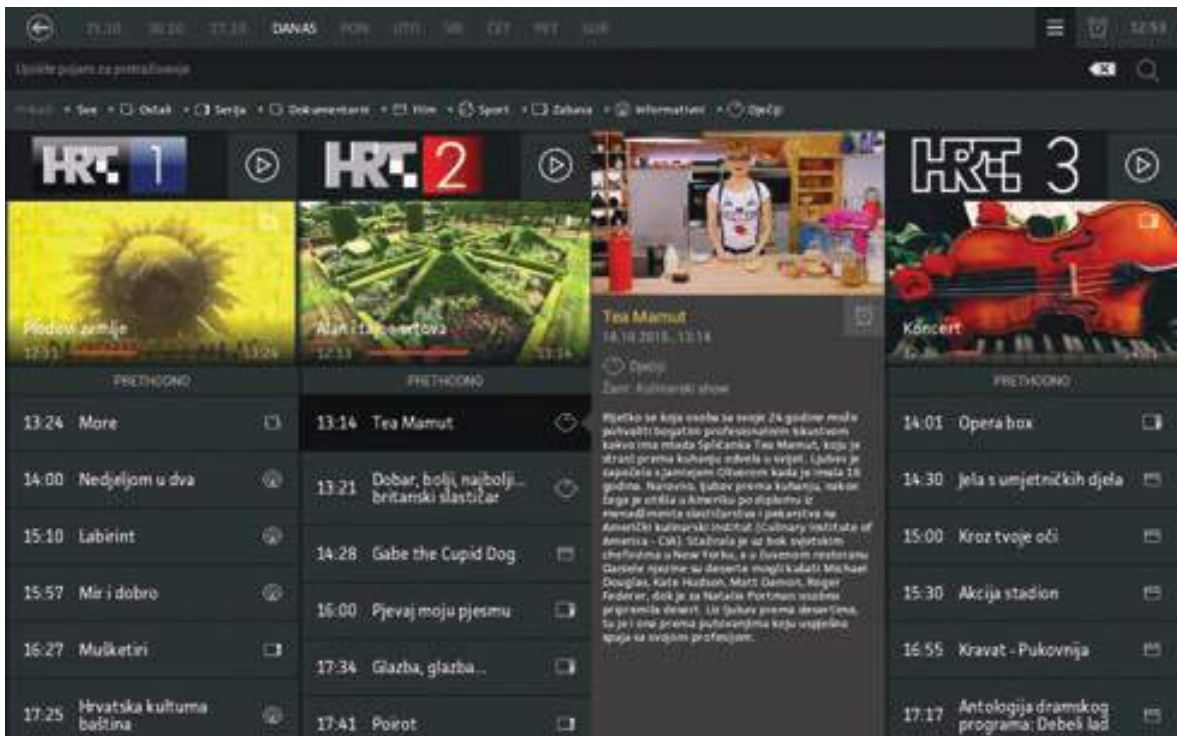
dodatak *Dnevniku* TVZ-a. Za Mediteranskih igara 1979. Radio Split i od 1976. TV studio Split sele se u novu zgradu od 4000 m² na Mažuranićevu šetalištu. To je i danas najveći HRT-ov objekt izvan Zagreba. Od 1979. RTV centar Split djeluje kao regionalni, pokriva područje od Zadra do Dubrovnika, uključujući Knin. Imao je reportažna kola, koja je projektirao dugogodišnji šef TV tehnike M. Višić, te ENG jedinice, a sredinom 1990-ih formirani su studiji u Zadru, Šibeniku i Dubrovniku s dopisnicima B. Šimunićem, A. Granikom i V. Benićem. U ljeto 1990. Centar mijenja ime u HTV studio Split. Urednici su bili M. Bojić do 1987, M. Vojković do 1990, Ž. Rogošić do 1992, N. Šurjak do 1993, A. Ivanković do 2000, M. Mateljan do 2003, M. Milardović do 2007. i D. Strize do lipnja 2013. Među događajima koje su u Splitu pratili djelatnici Centra ističu se Mediteranske igre 1979, Europsko prvenstvo u Atletici 1990, granatiranje Splita 1991, operacija Oluja, dolazak Vlaka slobode i doček 4. gardijske brigade na Rivi 1995, posjet pape Ivana Pavla II. 1998, prosvjed branitelja na Rivi 2000, doček G. Ivaniševića nakon osvajanja Wimbledona 2001, posjet Dalaj lame 2002, skup potpore generalu A. Gotovini, otvorenja autoceste Zagreb–Split 2005, Europsko prvenstvo u rukometu 2009, 100 godina Hajduka 2011, 20. obljetnica Oluje i 300. obljetnica Sinjske alke 2015.

HRT centar Zadar ▶ organizacijski dio RJ HRT centri, PJ Produkcija HRT-a. Preustrojem Radio Zadar i HTV studio Zadar 2013. postaju HRT centar Zadar, zbir produkcijskih službi i dvaju odsjeka, MMS-a (novinari) i PO-a (tehnologija) s 54 zaposlenika; rukovoditelj je E. Škovrlj. Centar se useljava u novi prostor, proizvodnja i emitiranje TV programa u cijelosti su digitalizirani. – Rad Centra počeo je s radom Radio Zadra 23. X. 1968; prvi urednik bio je B. Marjanović. U sklopu TVZ-a u Zadru je 1969. formirana dopisnička ekipa, koju su prvotno činili B. Šimunić (novinar, voditelj dopisništva), I. Govorčin (snimatelj) i S. Kalodera (tonski snimatelj). U Domovinskom ratu Radio Zadar i TV dopisništvo svakodnevno izvještavaju te realiziraju emisije, često i s prve crte bojišnice. Nakon što je s nekoliko projektila

pogođena Kneževa palača, sjedište Radio Zadra seli se na rezervne lokacije u bunkere (u perivoju Vladimira Nazora, u zadarskim bedemima te u Domu hrvatske mladeži, u kojem je smješten bio i HTV). Tako se radilo do rujna 1993, odnosno do završetka vojne akcije Maslenica. Te godine TV dopisništvo prerasta u HTV studio Zadar s tridesetak zaposlenika. Urednica do 2000. bila je A. Dobrović, do 2006. D. Čulina, do 2008. A. Dobrović, do 2013. M. Mikulandra. Ekipa centra (I. Perica, A. Barišić, E. Škovrlj) sudjeluje nakon akcije Oluja u pokretanju Radio Knina. Najvažniji događaji koje je Centar pratio bili su: akcija Maslenica (pogođeno radijsko vozilo), akcija Oluja, dolazak Vlaka slobode u Knin, gradnja novoga Masleničkog mosta, dolazak pape Ivana Pavla II. u Zadar, gradnja Masleničkoga mosta (na mjestu srušenoga), stradavanje vatrogasaca na Kornatima, probijanje tunela Sveti Rok te, u sportu: Svjetsko prvenstvo u podvodnom ribolovu, Europsko prvenstvo u jedrenju, Europsko košarkaško prvenstvo za juniore, Svjetsko prvenstvo u rukometu.

HRTi ▶ OTT usluga HRT-a, pokrenuta u listopadu 2015, koja omogućuje izravnu isporuku multimedij-skoga sadržaja krajnjim korisnicima preko otvorene internetske infrastrukture. Prethodila joj je eksperimentalna usluga GledajHRT!, pokrenuta u svibnju 2014, koja je prikupila 60 000 registriranih korisnika. Voditelji projekta bili su G. Gvozden i I. Duić, a prva urednica K. Stojić. HRTi omogućuje gledanje i slušanje radijskih TV programskih kanala uživo, pregled sadržaja s vremenskim odmakom, proširenu bazu radijskih i TV emisija na zahtjev, snimanje odabranih sadržaja, odgođeno gledanje i slušanje emitiranih sadržaja, pregled servisnih informacija te interaktivnu komunikaciju korištenjem društvenih mreža. Sastavni je dio usluge i programski vodič, koji nudi pregled informacija o emitiranim radijskim i TV emisijama, ali i onima koje tek slijede, te personalizirane preporuke za gledanje. Tehnološka platforma na kojoj se zasniva HRTi usluga omogućila je povećanje dosega i vidljivosti radijskih i TV programskih kanala i sadržaja, koji su sad dostupni na svim uređajima spojenima na internet. Prvi produk-

HRTi

cijski tim (I. Biluš, D. Matizović Ristić i N. Barlović) koji priprema sadržaj za HRTi platformu organiziran je u Odsjeku nelinearnih programa pri Programskim službama. Voditeljica Odsjeka i prva urednica HRTi je K. Stojić. U ožujku 2016. na HRTi je registrirano više od 100 000 korisnika.

HRT plus ► posebni digitalni satelitski TV programski kanal HRT-a. Počeo emitirati 19. IV. 2004. nakon gašenja trećega programskog kanala (→ HTV3). U prvih nekoliko tjedana HRT plus pokusno je emitirao satelitski TV vodič, nakon čega su gledatelji mogli gledati satelitski program uglavnom domaće proizvodnje, s emisijom *Vijesti*, koje su tijekom dana opširnije obrađivale događaje iz zemlje i svijeta od redovitih vijesti Prvoga i Drugoga programa, dok su *Vijesti* u 17,30 bile posvećene samo događajima iz svijeta. Prikazivane su i sve regionalne kronike, a sportski je program emitirao sve događaje koji nisu našli kvalitetnu poziciju u zemaljskim programima HTV1 i HTV2. Nudio je i više domaćih glazbenih emisija te emisije dokumentarnoga, dramskoga i filmskoga programa. Emitirao se svakodnevno od 10 sati prijepodne do 2 sata ujutro. Namjera je bila da se gledateljima ponudi jednaka količina programa, unatoč zakonskom ograničenju na dva zemaljska TV programa. Kako se nije emitirao preko zemaljskih odašiljača nego satelitski, za njegov je prijam trebao digitalni satelitski prijamnik i kartica za dekodiranje. Program su u distribuciju uvrstili mnogi operateri kablskih televizija. Početak rada HRT plusa bio je znatan korak

prema potpunoj digitalizaciji nacionalnoga radija i televizije. Prestao je s emitiranjem 12. IX. 2012, a umjesto njega pokrenut je → HRT3.

HRTweb ► web stranica ili portal HRT-a na internetskoj (→ internet) adresi www.hrt.hr. Web stranicu HRT-a pokrenuo je Odjel informatike HRT-a 1994. kao nastavak prethodnoga informacijskog servisa na Internetu HRTgopher (pokrenut 1993). Do 1998. najznačajniji web portal u Hrvatskoj. Prvotna namjena HRTweba bila je prezentacija HRT-a, odnosno proizvodnje i emitiranja radija i televizije. Među prvima u svijetu pokrenute su dnevne vijesti, kao redovito ažuriran sadržaj na web portalu, a ponajprije zbog oslobađanja okupiranih područja u akciji Oluja 1995, kad je pet djelatnika neprestance tjedan dana pratilo događaje i objavljivalo vijesti. Na zahtjev Vlade RH informatički odjel HRT-a nastavio je održavati servis dnevnih vijesti. HRTweb uskoro je postao najposjećeniji hrvatski web, a sadržaji su mu se proširili na prezentaciju emisija i rasporeda emitiranja programa HRT-a. Već 1995. počelo je, među prvima u svijetu, sinkrono emitiranje radijskih programa na internetu, a dvije godine poslije, također među prvima u svijetu, i televizijskoga. HRTweb je bio jedan od prvih eksperimentalnih korisnika videokodeka RealVideo. Osobito je važna posebna multimedijaska produkcija za web (emisija *Božić 1997*). Od 1997. kontinuirano se emitiraju I, II. i III. program HR-a te programi Radio Sljemena, Radio Osijeka i Radio Splita. Programska orijentacija odrazila se i na strukturu

korisnika: oko 75% korisnika bilo je izvan Hrvatske, iz pedesetak zemalja. Među važnim korisnicima informacija s HRTweba bila su i hrvatska veleposlanstva, jer su tako do vijesti stizali brže nego službenim kanalima. Na inicijativu ravnatelja HR-a D. Mezulića i direktora programa HR-a D. Radića 2009. internetsko emitiranje radijskih programa dignuto je na višu razinu. Uključeni su svi linearni radijski programi, uvedeni posebni programi samo za internet, po prvi se put koriste usluge globalnih pružatelja usluga distribucije (CDN, akr. od engl. Content Delivery Network) te su uvedeni novi i efikasniji formati kodiranja (HeAAC). God. 2013. pokrenut je portal radio.hrt.hr koji je ujedinjavao stranice svih radijskih kanala, uslugu "Radija na zahtjev" (→ Slušaoonica), a stranice regionalnih radijskih kanala postavljene su kao regionalni portali. HRTweb je do 1997. uređivao D. Šimunović, a sve sadržaje proizvodio Odjel informatike HRT-a. Te godine formirana je redakcija novih medija pri Informativnom programu HTV-a, koja je preuzela proizvodnju i uređivanje općih vijesti. Višegodišnji urednici bili su I. Bušić, M. T. Crnoja i T. Vudrag. Portal hrt.hr redizajniran je 2008, 2012. i 2015, a 2012. dobio je nagradu informatičkog magazina VIDI za najbolji informativni portal. Iste godine pokrenut je Infokanal za televizijski kanal HRT4. (→ Novi mediji)

Hrvačić, Juraj ▶ novinar i medijski poduzetnik (1952). Novinarstvom se počeo baviti u *Velikogoričkom listu* 1977, odakle prelazi u uredništvo Radija Velika Gorica, gdje je 17 godina glavni urednik i direktor. Suradivao u *Večernjem listu*, *Vjesniku*, *Sportskim novostima* i na HTV-u. Osnovao Obiteljski radio (danas Antena Zagreb) 1996, jednu od prvih privatnih komercijalnih radiopostaja u Hrvatskoj, do 2001. njezin direktor. Osmislio i organizirao i → Narodni radio 1997, osnivač Radijskoga festivala i Media servisa, tvrtke za proizvodnju radijskoga i TV programa (2002). Nakon što je prodao svoje vlasničke udjele u tvrtki Radio Croatia (Narodni radio) i u tvrtki Obiteljski radio (Antena Zagreb) u mirovini od 2013.

Hrvatima izvan domovine ▶ radijska emisija koja se emitira u okviru programa Glas Hrvatske. Preteča joj je emisija *Našim građanima u svijetu*, pokrenuta 1965. i namijenjena hrvatskim radnicima na privremenom radu u zemljama Zapadne Europe. Pokrenuo ju je i prvi uređivao H. Handl. U sklopu emisije organizirane su diljem Europe glazbene priredbe Zvuci rodnog kraja (1967–76), koje je RZ izravno prenosio. Emisija je 1991. počela pratiti i teme povezane s iseljenicima u preko-oceanskim državama te je promijenila ime u *Hrvatski radio iseljenoj Hrvatskoj*; sadašnji naziv nosi od 2000.

Hrvatska danas ▶ dnevna informativna emisija HTV-a, emitirana 1990–2006, izuzevši dvogodišnji prekid 1991. i 1992. Prvi urednik bio je Z. Slipčević, a realizatori M. Hudoletnjak i Z. Zlatar. I nakon prekida emisija je zadržala istu koncepciju (urednik projekta N. Kristić).

Smještena u predvečernji termin, gledateljima je nakon povratka s posla nudila prve iscrpne informacije o zbivanjima u zemlji. U emisiju su se redovito uključivali reporteri iz regionalnih TV centara. Urednici voditelji bili su R. Kunić, H. Kelčec, K. Kušec, S. Babić Matković, Lj. Bunjevac Filipović, Lj. Saucha te povremeno novinari regionalnih centara.

HRVATSKA DANAS

Hrvatska diskografska udruga (akr. HDU) ▶ dobrovoljna, neprofitna udruga, utemeljena 1995. radi promicanja i zaštite interesa diskografa – proizvođača fonograma te diskografske i glazbene industrije u Hrvatskoj. Jedna od utemeljitelja hrvatske diskografske nagrade Porin (uz HGU, HDS i HRT).

Hrvatska glazbena unija (akr. HGU) ▶ dobrovoljna, neprofitna strukovna udruga u kulturi, utemeljena je 1992. radi organizacije i zaštite hrvatskih glazbenika i njihovih prava te regulacije temeljnih materijalnih i statusnih pitanja svih sudionika glazbene industrije. Okuplja više od 5000 članova, uglavnom glazbenika izvođača, ali i ostalih čija su zanimanja povezana s glazbenom industrijom. Jedna od utemeljitelja hrvatske diskografske nagrade Porin (uz HDU, HDS i HRT).

Hrvatska novela za djecu i mlade ▶ dramski ciklus prikazivan na TVZ-u 1985–93. U njemu su uprizorena 34 naslova klasika hrvatske književnosti (A. Šenoa, K. Š. Gjalski, U. Donadini, J. E. Tomić, A. Kovačić, V. Novak, I. B. Mažuranić, J. Ivakić, Đ. Sudeta, A. G. Matoš, L. Perković, M. Krleža i dr.), a prema *Začudenim svatovima* E. Kumičića snimljena je i serija u tri epizode. Scenaristi su bili D. Jelačić Bužimski, H. Hitrec, P. Šarčević, N. Fabrio, G. Mrđen i M. Bjažić, redatelji P. Šarčević, Ž. Mesarić, B. Schmidt, M. Puhlovski, Z. Ogresta, U. Mihletić i L. Kiiru. Deset epizoda serije korišteno je za prikazivanje biografija hrvatskih pisaca u projektu D. Jelačića Bužimskog *Razgovor sa sjenama*. Te su emisije kao VHS snimke arhivirane u bibliotekama osnovnih škola kao dopuna nastavi hrvatskoga jezika i književnosti. *Starci* V. Cara Emına na TV festivalu u Neumu 1990. dobili su

HRVATSKA NOVELA ZA DJECU I MLADE, fonetičarka Marina Matanović-Šimunović, scenarist Dubravko Jelačić Bužimski, redatelj Lawrence Kiiru i glumac Ljubo Kapor pripremaju snimanje emisije

prvu nagradu za scenarij (M. Bjažić) i režiju (M. Fanelli). Projekt je utemeljila i razradila N. Kalinić Ahačić.

Hrvatska proza ▶ emisija III. programa HR-a. Pod tim nazivom (prije *Domaća proza*) emitira se tjedno od ožujka 1993; urednik je B. B. Hrovat. Emisija u polusatnom trajanju donosi ulomke iz najnovije produkcije hrvatskih književnika u interpretaciji dramskih umjetnika, popraćene bibliografskim napomenama, kritičkim komentarom ili kratkim razgovorom s autorom. Dosad je proizvedeno više od 1500 emisija (najvećim dijelom arhiviranih), koje ilustriraju tematski i stilski raspon novije hrvatske književne proze.

Hrvatska radiotelevizija (akr. HRT) ▶ javna ustanova osnovana odlukom Hrvatskoga sabora 29. VI. 1990. U sastavu HRT-a tad su bili Hrvatski radio, Hrvatska televizija te Odašiljači i veze. Uz tri TV programa i tri nacionalna radijska programa u sastavu su HRT-a lokalni Radio Sljeme, radijske postaje u Splitu, Rijeci, Osijeku, Dubrovniku, Puli, Zadru, Kninu i Vukovaru te

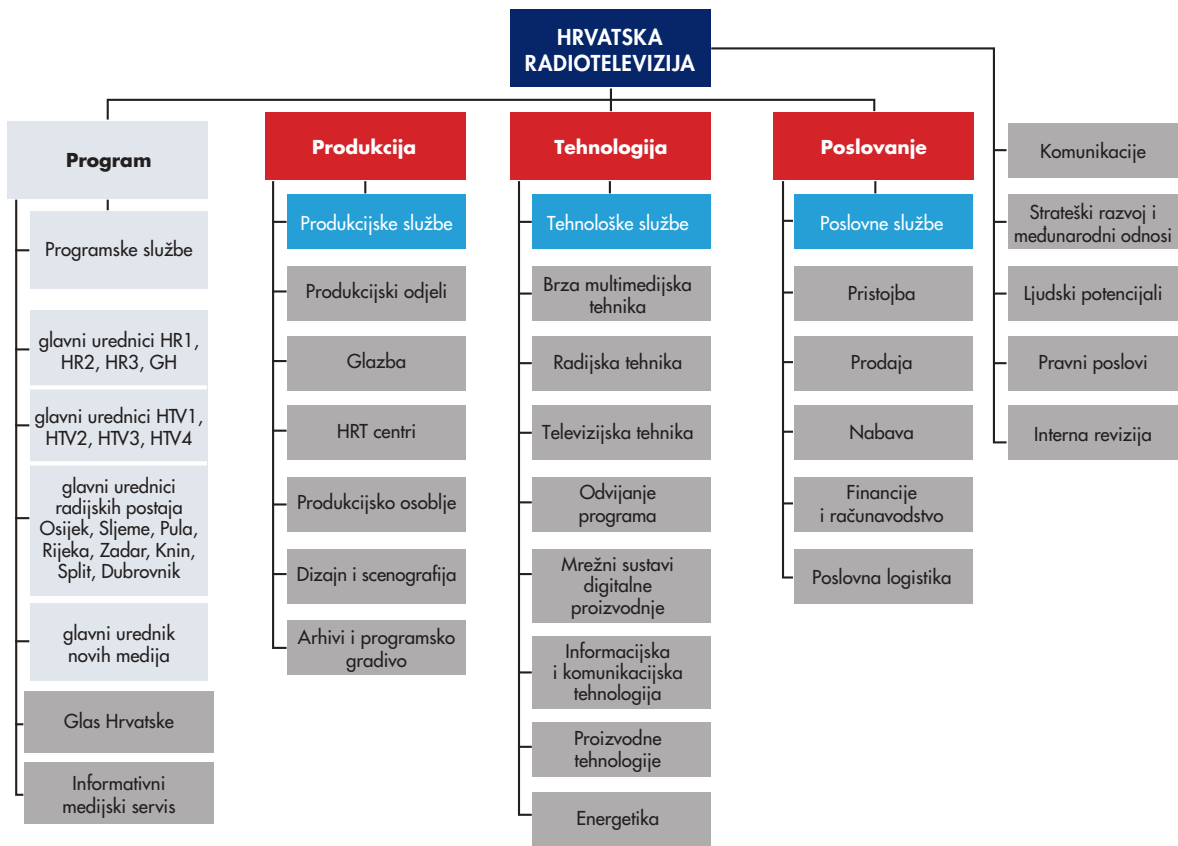
TV Centri u Splitu, Rijeci i Osijeku, uz mnogobrojne manje centre i dopisništva. HRT je sljednik → Radiotelevizije Zagreb, a počeci mu sežu u 1926, kad je počelo emitiranje → Radio stanice Zagreb. Od 1990. do 2005. HRT je prošao kroz tzv. ratno razdoblje (od 1990. do kraja 1995), tzv. mirnodopsko razdoblje prevlasti modela državne televizije (od 1996. do 1999) te razdoblje naglašenoga pretvaranja HRT-a u javnu televiziju (od 2000). Prvo razdoblje započelo je odvajanjem HRT-a od sustava JRT-a (studenj 1990). Agresijom na Hrvatsku 1991. HRT se našao u ratnim uvjetima djelovanja. Napadnuto je, okupirano ili srušeno 15 velikih odašiljača za emitiranje programa, okupirani su i neki lokalni studiji, a većina ostalih našla se pod vojnim udarima. HRT je organizirao program za potrebe rata te je nastojao razbiti informativnu blokadu redovitim objavljivanjem hrvatske i svjetske javnosti. U sljedećoj fazi razvoja, započetoj nakon oslobađanja cijele Hrvatske 1995, HRT je imao obilježja državne televizije, a u sklopu poslijeratne obnove popravljani su srušeni i oštećeni odašiljači te je postignut znatan tehnološki razvoj i osuvremenjivanje. Razdoblje od 2000. obilježava preobrazba HRT-a u javnu radioteleviziju, jer su zakonskim rješenjima stvoreni preduvjeti za neovisan i javnosti okrenut HRT te smanjen politički utjecaj stranaka prenošenjem izbora vodećih osoba HRT-a sa Sabora na nezavisno Vijeće HRT-a, pa je na programskom planu HRT ostvario pomak prema zadovoljavanju kriterija javnoga RTV servisa, neovisnoga o političkim vlastima, te u uvjetima konkurencija zadržao prvenstvo u gledanosti i slušanosti programa na nacionalnoj razini. Znatno je obnovljen tehnološki park, digitaliziran veći dio tehnike te ukupna proizvodnja informativnoga programa, završena izgradnja i opremanje trećega dijela Doma HRT-a, tzv. B-30, s velikim studijima Anton Marti, Angel Miladinov i Zvonimir Bajsić. Istodobno je zakonodavno provedena demonopolizacija i pluralizacija medijskoga tržišta osnivanjem privatnih radijskih i TV postaja te promjenama u sustavu HRT-a. Nova TV dobila je nacionalnu koncesiju, počevši s emitiranjem 1999 (od 2004. cjelodnevni program), HTV je 2003. izgubio koncesiju za Treći program, koji je natječajem dodijeljen RTL-u (2004. počeo s emitiranjem), dok se sustav odašiljača i veza izdvojio iz HRT-a u zasebnu tvrtku. Izvedeno je poslovno-organizacijsko i programsko prilagođavanje HRT-a novim tržišnim uvjetima djelovanja. HRT se nastojao izboriti za gledanost, kojom se osiguravaju dodatni prihodi od marketinga, a time mogućnost boljega obavljanja funkcije javnoga servisa. Na početku 2006. HRT je zadržao visoku slušanost radijskoga i gledanost TV programa te se znatno tehnički razvio. Status, prava, obveze i oblik organizacije HRT-a kao javnoga poduzeća regulirani su *Zakonom o HRT-u* (2003). HRT je sastavljen od triju podružnica (Hrvatski radio, Hrvatska televizija, Glazbena proizvodnja) te Zajedničkih i općih poslova. Početkom 2006. u HRT-u je bilo zaposleno 3550 zaposlenika, koji

su na HR-u proizvodili tri nacionalna programa 24 sata dnevno i osam regionalnih programa (Sljeme, Split i Zadar 24 sata dnevno te Dubrovnik, Osijek, Pula te Rijeka 18 sati dnevno, Knin 12 sati dnevno). Za iseljenu Hrvatsku emitira se Glas Hrvatske 24 sata dnevno na četiri radiodifuzna satelita te na kratkom i srednjem valu. HTV je emitirao dva nacionalna programa, Prvi program 24 sata dnevno, Drugi program prosječno 20,45 sati dnevno, satelitski program HRT PLUS na satelitu Hotbird 6 prosječno 15 sati dnevno te poseban program Slika Hrvatske za iseljenu Hrvatsku osam sati dnevno (za Sjevernu Ameriku, Australiju i Novi Zeland). Orkestri i ansamblji Glazbene proizvodnje održali su 2005. 122 koncerta i snimili više od 2000 studijskih minuta glazbe. Tijekom 2000-ih u Europi je postao vrlo prepoznatljiv novi trend multimedijskog razvoja organizacija javnih i komercijalnih nakladnika elektroničkih medija, pa se i HRT uključio u proizvodnju i objavljivanje multimedijских sadržaja. Članice EBU-a koje su provele tranziciju iz medijske u multimedijску organizaciju pokazuju bitne prednosti u djelotvornosti i učinkovitosti te u pokazateljima rasta. Usvajajući te nove okolnosti u globalnom medijskom prostoru, izmjenama i dopunama Zakona o HRT-u 2012. i novim Statutom HRT-a 2013. te novim Pravilnikom o unutarnjem ustroju 2013. započela je treća faza razvoja HRT-a, odnosno njegov reustroj iz organizacije strukturirane prema medijima u funkcionalnu multimedijску organizaciju. U tri faze tranzicije dotadašnje organizacijsko ustrojstvo HRT-a prema medijima (Hrvatski radio, Hrvatska televizija, Glazbena proizvodnja, HRT Multimedia i Operativni poslovi) mijenja se u funkcionalno ustrojstvo prema ključnim poslovnim aktivnostima (Program, Produkcija, Tehnologija i Poslovanje), pri čemu su istodobno primijenjena načela multimedijске organizacije. Omogućeno je matrično organiziranje procesa proizvodnje, tako da se svakomu proizvodnomu projektu dodijeli bilo koji raspoloživi resurs, bez obzira na to kojemu je mediju ili medijima sadržaj namijenjen (radio, televizija, internet). Istodobno se Pravilnikom o unutarnjem ustroju 2013. te Pravilnikom o sistematizaciji poslova i radnih mjesta 2015. osigurala

fleksibilnost organizacije i jednostavnije preusmjeravanje resursa na proizvodne i razvojne projekte. Ovlasti glavnih urednika u procesu oblikovanja programa (planiranje programskih shema, ispunjavanje zakonskih i ugovornih obveza te briga o zadovoljavanju potreba javnosti) iz dotad zasebnih ustrojbenih jedinica integrirane su u novu jedinstvenu ustrojbenu jedinicu PJ Program, pri čemu je za svaki programski kanal imenovan glavni urednik (četiri nacionalna TV kanala, tri nacionalna i osam regionalnih radijskih kanala, Glas Hrvatske i web portal). Razdvojeni produkcijski resursi HR-a, HTV-a i GP-a integrirani su u novu jedinstvenu ustrojbenu jedinicu PJ Produkcija, oni namijenjeni produkciji informativnih programskih sadržaja u produkcijsku radnu jedinicu Informativni medijski servis (IMS). Dotad razdvojeni tehnološki resursi HR-a, HTV-a i GP-a integrirani su u novu jedinstvenu ustrojbenu jedinicu PJ Tehnologija. Poslovni, financijski i logistički resursi HRT-a organizirani su u ustrojbenoj jedinici PJ Poslovanje. Sve upravljačke funkcije (tajničke, pravne, kadrovske, komunikacijske, razvojne, revizijske, međunarodne) sjedinjene su u jedinstvenu organizacijsku jedinicu Podrška upravljanju. Preustroj HRT-a 2013. omogućio je integralni pristup razmatranju, segmentiranju i planiranju javne programske obveze (oblikovanju programa) te oblikovanje i proizvodnju novih formata javnih programskih usluga u suvremenim digitalnim komunikacijama, uz osobit naglasak na interaktivnosti. Povećanje učinkovitosti uglavnom se odnosi na bolje korištenje raspoloživih resursa sinergijskim efektima multimedijске organizacije. Ciljevi organizacijske transformacije bili su, među ostalima, dovesti interes javnosti i potrebe korisnika javnih usluga HRT-a u fokus svih aktivnosti te osigurati protočnost ideja, izbora i izvođenja najboljih programskih projekata na temelju jasnih kriterija. Najvažniji učinak preustroja bilo je osiguravanje adekvatnih resursa i podrške proizvodnji multimedijских sadržaja. Upravo je u tom dijelu svoje javne usluge HRT najviše zaostajao u usporedbi s eu-

Organizacijska shema HRT-a

ropskim javnim nakladnicima, ali i s komercijalnom konkurencijom. Glavni ravnatelji: H. Hitrec (1990–91), A. Vrdoljak (1991–95), I. Parać (1995–96), I. Mudrić (1996–98), I. Vrkić (1998–2000), M. Galić (2000–07), V. Sutlić (2007–09), J. Popovac (2009–12), D. Novokmet (2012), G. Radman (2012–16) i S. Kovačić (od 2016).

Hrvatska udruga orkestralnih i komornih umjetnika (akr. HUOKU) ► dobrovoljna, neprofitna strukovna udruga, utemeljena 1951. radi zaštite i unaprjeđenja profesionalnih, umjetničkih, gospodarskih i socijalnih interesa orkestralnih, komornih, zbornskih, jazz i drugih glazbenika umjetnika te radi poticanja i razvijanja orkestralne i komorne, zbornske i jazz glazbe te umjetničke kulturne djelatnosti u Hrvatskoj. Aktivni je član Međunarodne federacije glazbenika (FIM), sa sjedištem u Parizu. Zajedno s drugim umjetničkim udrugama utemeljitelj je Hrvatske udruge za zaštitu izvođačkih prava (HUZIP) i jedan od inicijatora i suosnivača Zdravstvenog centra za glazbene umjetnike pri Kliničkoj bolnici Dubrava. Ustrojena je na županijskom principu (podružnice), a ima nešto više od 900 članova.

Hrvatska uživo ► informativna mozaična emisija HTV-a, koja se emitira od 2005; analizira političke,

društvene, gospodarske i kulturne teme, kombinirajući analitičke priloge, reportaže, osobne priče i gostovanja relevantnih stručnjaka i predstavnika institucija, a s ciljem pozitivnih promjena u društvu; jedna je od najgledanijih informativnih emisija HTV-a. Prethodila joj je 2004. emisija *Život uživo*, od koje je preuzela format i dio ekipe. Prvi urednici-voditelji bili su S. Mikleušević, B. Nađvinski, M. Kurilj i A. Jelinić. Kroz emisiju su se profilirali urednici-voditelji M. Sever, M. Šimić Mrzlečki, D. Smrtić, A. Arežina Grgičević, M. Bušelić, D. Novokmet, J. Barišić, P. Vlahov te urednici V. Jančić, L. Knežević i A. Škorput.

Hrvatski audiovizualni centar (akr. HAVC) ► javna ustanova koja se bavi poticanjem proizvodnje audiovizualne djelatnosti i promicanjem audiovizualne kulture. Osnovan je 1. I. 2008. temeljem Zakona o audiovizualnim djelatnostima. Sufinancira proizvodnju audiovizualnih djela, realizaciju manjinskih koprodukcija, razvoj filmskih i TV scenarija i djela, programe međunarodne

suradnje i komplementarne djelatnosti (filmske festivala i druge audiovizualne manifestacije, izdavaštvo na području AV djelatnosti, programe AV udruga i manifestacija, programe distribucije i prodaje AV djela, programe stručnog usavršavanja, zaštitu AV baštine). Sredstva za rad i provedbu osiguravaju se iz državnoga proračuna te iz dijela ukupnoga godišnjeg bruto prihoda ostvarenoga obavljanjem AV djelatnosti: HRT-a, nakladnika TV programa na nacionalnoj i regionalnoj razini, operatora sustava kableske distribucije, operatora u pokretnim i nepokretnim telekomunikacijskim mrežama, davatelja usluga pristupa internetu i osoba koje javno prikazuju AV djela. HRT i Ministarstvo kulture potpisali su 2006. Sporazum o uvjetima i kriterijima za utvrđivanje programa proizvodnje igranoga filma i njegovu financiranju, kojim se pobliže regulira uloga javne televizije u filmskoj produkciji (→ Igranofilmska produkcija HTV-a, prilog). Otkako je 2012. uveden Program poticaja za ulaganja u proizvodnju AV djela, Hrvatska je postala jednom od najatraktivnijih zemalja za izvoz filmskih usluga. Tijekom 2014. u Hrvatskoj su snimane serije s milijunskim auditorijem *Igre prijestolja* i *Božić na suncu*. Temeljem Zakona o audiovizualnim djelatnostima HRT i HAVC potpisali su 2015. Ugovor o uređenju međusobnih odnosa, kojim se precizno uređuje izdavanje HRT-a za financiranje AV djelatnosti. Njime se osigurava stabilan način podupiranja projekata filmske produkcije obuhvaćenih Nacionalnim programom, što je bitno domaćim autorima i producentima te partnerima u inozemstvu. HRT-u Ugovor omogućuje izlazak na međunarodnu scenu kao koproducentu međunarodnih serija te korisniku financijskih sredstava europskoga medijskog fonda. Ravnatelj je od 2010. H. Hribar.

Hrvatski katolički radio (akr. HKR) ▶ radijska postaja s nacionalnom koncesijom. Počeo je emitirati 17. V. 1997. Pokretač je i vlasnik Hrvatska biskupska konferencija. HKR je informativni, ali i formativni radio, koji odgaja i potiče katolički duh i kršćanski svjetonazor. Donosi cjelovita izvješća o događajima u Katoličkoj crkvi u Hrvatskoj i svijetu, ali daje i informacije o svim važnijim društvenim događajima. Od emisija se izdvajaju: kratke meditativne forme (*U svijetlu Božje riječi*, *Minute za psalam*), *Argumenti*, osvrt na aktualna društveno-politička događanja; *Snaga dijaloga*, ekumensko-međureligijska emisija; *Znakovi vremena*, analiza crkvenih tema; *Kulturogram*, aktualnosti iz kulture. Program je popraćen svjetovnom i duhovnom glazbom. Prvi direktor bio je I. Živković, a glavni urednik M. Matausić; danas je ravnatelj Z. Ancić, a glavni urednik A. Mikić.

Hrvatski kraljevi ▶ igrano-dokumentarna povijesna TV serija u sedam epizoda, emitirana na HTV-u 2011. Prikazuje hrvatsku povijest od 9. do početka 12. st., odnosno vrijeme tzv. narodnih vladara dinastije Trpimirovića. Istodobno znanstveno prezentirana (dijelovi o hrvatskim vladarima), sadržava i fiktivne dijelove

(priče o sedam hrvatskih seljaka s kraja 11. st., kroz koje se dočarava svakidašnji život ranoga srednjeg vijeka). U seriji su kao stručni sugovornici sudjelovali vodeći europski medijevalisti, na čelu s J. Le Goffom. Za potrebe serije prvi je put rekonstruirana hrvatska kraljevska kruna te scenografski napravljeni interijeri starohrvatskih crkvi u izvornim dimenzijama. To je prvi TV projekt obrazovnoga tipa u Hrvatskoj u kojem se koristila kompjutorska grafika na ozbiljnijoj razini i u većoj količini. Emitirana je u više od 30 europskih zemalja, što je čini najprodavanijim i najemitiranim HRT-ovim proizvodom u inozemstvu od osamostaljenja Hrvatske. Filmski kritičar N. Polimac nazvao ju je "najboljim i najvažnijim proizvodom HRT-a u posljednja dva desetljeća". Scenarij, režija i glazba B. D. Burić, producenti M. Rezić i M. Mioč, direktor fotografije B. Cahun, scenograf I. Ivan, kostimografkinja V. Ivanković, montažer D. Prugovečki, supervizor vizualnih efekata K. Mršić, glavni stručni savjetnik N. Budak.

Hrvatski krugoval (puni naziv Državni zavod za krugovalnu službu Hrvatski krugoval) ▶ radijska tvrtka osnovana zakonskom odredbom vlade Nezavisne Države Hrvatske (NDH), u sastavu koje su bile krugovalne postaje u Zagrebu (gdje joj je bilo i sjedište), Osijeku, Banjoj Luci, Sarajevu i Dubrovniku. Od 17. I. 1942. pod nadzorom Državnoga izvještajnog i promidžbenog ureda pri predsjedništvu vlade NDH. Bio je među glavnim propagandnim sredstvima države; s rasporeda su skinuta sva djela srpskih i židovskih skladatelja i izvoditelja, uvedene nove emisije (*Ustaška riječ*, *Za dom spremni*, *Izdanja za pokrajinu*, *Laži srpske nauke*), mnoga predavanja (o povijesnim i gospodarskim pitanjima) te tjedne emisije *Dramski četvrtak*, posvećena radiodrami, i *Za hrvatski jezik*. Pokrenuto je i posebno izdanje za vojnike na Istočnoj fronti. Nakon ulaska partizana u Zagreb 8. V. 1945. zamijenjen je Radio Zagrebom. Ravnatelj je bio R. Latković.

Hrvatski novinari i publicisti (akr. HNiP) ▶ novinarska udruga, osnovana 2015; promatra i komentira informativnu kvalitetu medija u Hrvatskoj, zalaže se za stručno i neideologizirano novinarstvo, štiti novinare od političkih i komercijalnih pritisaka, dodjeljuje stipendiju Ivo Lončar mladomu novinaru i dr. Okuplja stotinjak novinara i publicista, dobrim dijelom s HRT-a, odakle je i najveći broj osnivača udruge. Prvi predsjednik S. Kovačić, od 2016. predsjednica je K. Kušec, a tajnik H. Juvančić.

Hrvatski radijski festival (akr. HRF) ▶ glazbena smotra koju su 1995. utemeljili Hrvatska udruga radija i novina (→ HURIN) te Radijski festival d. o. o. Izvršni je producent Radio Croatia – Narodni radio. Prvi HRF održan je u Vodicama 1997, a od 2008. organizira ga CMC TV – Croatian Music Channel u vlasništvu diskografske kuće Croatia Records pod imenom CMC Festival Vodice. Na njemu sudjeluju izvođači izabrani glasanjem slušatelja i glazbenih redakcija radiopostaja

HRVATSKI KRALJEVI, Tomislav Vujnović kao kralj Stjepan II.

članica HURIN-a. Završne večeri festivala i proglašenje pobjednika okupljaju desetke tisuća posjetitelja.

Hrvatski radio Čakovec (skr. HRČAK) ► radijska postaja s koncesijom za Međimursku županiju, emitira od 1968. Osnivač je bila lokalna samouprava, no danas je 85% u privatnom vlasništvu. Program se emitira 24 sata dnevno u potpuno digitalno opremljenom studiju, na dvjema frekvencijama. Ponajprije informativan te glazbeno urbano orijentiran. Ključne su emisije *Podnevna kronika*, *Vijesti u 15* i *Međimurska kronika*. Od zabavnih emisija najpopularnija je *Evergrincajg*, glazbena emisija koja se emitira nedjeljom. Glavni je urednik P. Molnar.

Hrvatski radio – Radio Gospić ► radijska postaja s koncesijom za Ličko-senjsku županiju. Razvio se iz Radio Gospića, koji je 1967. pokrenula općinska skupština. Za Domovinskoga rata radiopostaja je, uz svoj program, bila stalna potpora novinarima hrvatskih medija koji su izvještavali s toga područja. Informativnim, tematskim i glazbenim emisijama bio je prisutan u svim dijelovima županije, a isticale su se *Vijesti*, emisija za nacionalne manjine *Modus vivendi*, emisija za djecu i mlade *Školski kutak*, pravo građana na javno informiranje *Sedmerac*. Glavni je urednik bio M. Asić. S 1. IV. 2016. vratio koncesiju i prestao s emitiranjem.

Hrvatski radio Vukovar ► radijska postaja s koncesijom za područje Vukovarsko-srijemske županije i južni dio Osječko-baranjske županije. Osnovan je 1957. kao Radio Vukovar u sustavu RZ-a. Smjenom direktora i glavnog urednika bliskih velikosrpskoj politici u svibnju 1991. nastao je Hrvatski radio Vukovar. Njegov tim

činili su: direktor Z. Šermet, glavni urednik I. Šlafhauser, potom J. Esterajher, urednik S. Glavašević, novinari K. Brlić Jovanović, V. Levar, R. Vareniva, D. Hardi i S. Penić, spikeri i tehničari M. Hrpka, D. Dušanić, Z. i B. Polovina, administrativne djelatnice G. Oljača i D. Jakumenović te suradnice V. Vuković i A. Mirković-Nađ. Redakcija je izvještavala iz opkoljenog Vukovara sve do njegova pada 18. XI. 1991, čineći sve i u iznimno teškim ratnim uvjetima da hrvatska javnost preko matičnoga HRT-a i mnogih stranih radijskih i TV postaja bude informirana o otporu Vukovara i zvjerstvima agresorske vojske. Uredništvo je nekoliko puta bilo izloženo izravnim topničkim napadima, pa je bilo prisiljeno tražiti nove lokacije emitiranja. Nakon što se 17. XI. povuklo zapovjedništvo obrane Vukovara A. Mirković, Z. Šermet i J. Esterajher u probou su napustili grad, a Z. Polovina, V. Vuković, G. Oljača i D. Jakumenović u konvoju

HRVATSKI RADIO VUKOVAR, Siniša Glavašević čita svoj ratni izvještaj

civila. Iz razorenoga grada posljednji su izvještaje emitirali S. Glavašević i B. Polovina, koji su nakon okupacije ubijeni na Ovčari (smrtno su stradali V. Levar i D. Harđi). Time je na tragičan način potvrđeno uredničko načelo S. Glavaševića da je radiopostaja dio grada i da do kraja treba dijeliti sudbinu s ostalim građanima. Hrvatski radio Vukovar postao je simbol otpora. Program se nastavio emitirati 1992. iz Vinkovaca, a od 20. XI. 1997. ponovo se emitira iz Vukovara (direktori Ž. Fekete, T. Gašpar, J. Kery i M. Kos, glavni i odgovorni urednik M. Đermadi). Vlasnik je radija Grad Vukovar. Glavne informativne emisije jesu *Dnevnik* i *Vijesti*, a proizvodi se i niz emisija koje se tematski bave braniteljskom populacijom (*Braniteljski info*), kulturnim zbivanjima (*Kultura na I.*), pravima žena u društvu (*Pozor govori žena*) te nacionalnim manjinama (*Mozaik 8*).

Hrvatsko društvo filmskih djelatnika (akr. HDFD) ▶ strukovna udruga osnovana 1950. kao Društvo filmskih radnika Hrvatske u Zagrebu. Organizirano u osam ograna (režija, gluma, slika, montaža, dizajn produkcije, organizacija, animirani film i kaskaderi). Među većim je ovlastima predlaganje filmskih umjetnika za status slobodnog umjetnika i članstvo u Hrvatskoj zajednici samostalnih umjetnika te odabir filma koji će se zastupati hrvatsku kinematografiju na natjecanju za Oscar. Donedavno je bilo usredotočeno prije svega na zaštitu socijalnih prava filmskih djelatnika te je obavljalo i neke funkcije sindikata, a posljednjih godina kao svoje glavne aktivnosti ističe poticanje slobode i kvalitete filmskoga stvaralaštva, promicanje hrvatskoga filma u zemlji i inozemstvu, suradnju s ostalim srodnim udrugama, povezivanje svih grana kinematografske djelatnosti, zaštitu autorskih prava i dr. Ima oko 900 članova, među kojima su i brojni zaposlenici HRT-a.

Hrvatsko društvo glazbenih umjetnika (akr. HDGU) ▶ strukovna udruga hrvatskih akademskih glazbenika, utemeljena 1945. radi zaštite prava i interesa svojih članova (glazbenih umjetnika, izvođača klasične glazbe, instrumentalnih ili vokalnih solista, dirigenata ili članova stalnoga komornog ansambla, koji se profesionalno bave ozbiljnom glazbom). Također organizira koncerte i od 1967. Tribinu mladih glazbenika Darko Lukić te nagrađuje članove za najviše umjetničke domete. Utemeljilo je i dodjeljuje nagrade Milka Trnina, Lovro pl. Matačić (za životno djelo) i Darko Lukić, diplomu Milka Trnina, Plaketu HDGU-a i priznanje Zlatno zvono. Ima oko 600 članova.

Hrvatsko društvo skladatelja (akr. HDS) ▶ strukovna udruga glazbenih stvaratelja (skladatelja, muzikologa,

glazbenih pisaca) u Hrvatskoj; utemeljena 1945. kao Udruženje kompozitora Hrvatske. Glavne su mu zadatke promicanje hrvatskoga glazbenog stvaralaštva kroz

sve dostupne oblike predstavljanja – od koncertnih izvedbi do nosača zvuka, s posebnim naglaskom na nakladničku aktivnost. Za obavljanje tih djelatnosti Društvo je 2000. utemeljilo trgovačko društvo Cantus. U organizaciji Društva odvijaju se manifestacije: Zagrebački festival, Muzički biennale Zagreb, Jazz.hr, RockOff festival, a Društvo je suorganizator ili potpomaže brojne druge aktivnosti svih glazbenih žanrova. Okuplja blizu 400 redovitih aktivnih članova te više tisuća pridruženih kroz ZAMP, stručnu službu Društva za zaštitu autorskih muzičkih prava. Jedno od utemeljitelja hrvatske diskografske nagrade Porin (Uz HDU, HGU i HRT).

HRVATSKO NOVINARSKO DRUŠTVO
Croatian Journalists' Association

Hrvatsko novinarsko društvo (akr. HND; prije Društvo novinara Hrvatske) ▶ udruga profesionalnih novinara, utemeljena 1910. u Zagrebu. Prvi predsjednik bio je M. Grlović. Osnivanjem jugoslavenske države 1918. preoblikovano je u zagrebačku sekciju Jugoslavenskoga novinarskog udruženja; 1940. formirano je Novinarsko društvo Banovine Hrvatske, s predsjednikom B. Sokolićem. Za Nezavisne Države Hrvatske 1941–45. društvu je vraćeno izvorno ime. Tijekom II. svjetskog rata u Hrvatskoj je djelovao razvijeni antifašistički tisak (među najorganiziranijim u Europi), s poznatim novinarima, koji su pri samom kraju rata, 6. V 1945, u Splitu osnovali Društvo novinara Hrvatske. Prvi predsjednik bio je N. Rubčić, a počasni predsjednik Š. Balen. Djelujući do 1990. u jednostranačkom autoritarnom sustavu, mnogi su članovi društva i u takvim uvjetima nastojali razvijati i afirmirati medijske slobode i novinarski talent. Nakon uspostave višestranačja i demokratske države 1991. društvu se vraća izvorni naziv. Na čelu su mu predsjednik i Izvršni odbor, koje bira skupština na mandat od četiri godine, te Središnji odbor kao najviši organ između dviju godišnjih skupština. Rad Društva odvija se na temeljima Statuta i Kodeksa časti hrvatskih novinara, a o poštovanju profesionalnih i etičkih obveza brine se Novinarsko vijeće časti. Društvo dodjeljuje godišnje nagrade (→ nagrade Hrvatskoga novinarskog društva) u različitim kategorijama, u pisanim i u elektroničkim medijima, te nagradu za životno djelo Otokar Keršovani. Od 1992. pripada Međunarodnoj federaciji novinara. Društvo se posebno zauzima za slobodu i neovisnost medija te zaštitu profesionalnih interesa novinara, a sudjeluje u izradbi odgovarajućih zakona koji reguliraju položaj medija u društvu. Članstvo je dragovoljno, a početkom 2016. ima 2462 člana.

Hrvatsko operno stvaralaštvo ▶ ciklus od 32 TV emisije, emitirane na HTV-u 1991–93, u kojoj je iscrpno prikazan operni segment hrvatske glazbene baštine. Prikazane su opere *Porin* i *Ljubav i zloba* V. Lisinskog, *Mislav* i *Nikola Šubić Zrinjski* I. Zajca, *Oganj* B. Berse, *Povratak* i *Adel* i *Mara* J. Hatzea, *Morana* i *Ero s onoga svijeta* J. Gotovca, *Dorica pleše* K. Odaka, *Ekvinocij* I. Brkanovića, *Rona* i *Požar* u operi B. Papandopula, *Prazor* R. Radice i *Fabularium animale* S. Foretića. Uz arhivsku građu producirane su i posebne sekvence i glazbeni brojevi. Urednica A. Doricich, redatelj E. Galić, voditeljica M. Barbieri.

Hrvatsko podmorje ▶ dokumentarna serija od 34 epizode, prikazivana na HTV-u 2002–10. Podvodni snimatelj i redatelj M. Andrić u šest sezona emitiranja prvi je put nakon *Tajni Jadrana* (1974) sustavno prikazao ljepote podvodne flore i faune, potonule brodove, kao i brojne s kopna nedostupne geološke atrakcije Hrvatske. U početku usredotočena na podmorje, serija je postupno tematski opseg proširila na povijest, kulturu i običaje primorskih krajeva, a zatim je detaljno prikazala i zanimljiva hrvatska jezera i rijeke te njihova ušća u more. Scenaristi su bili N. Nekić i H. Vrdoljak, urednik M. Branković, a seriju je za HRT proizvela produkcija Car herc.

HTV1 → HRT1

HTV2 → HRT2

HTV3 ▶ televizijski program HRT-a, pokrenut 1. III. 1991. Izrastao iz → TVZ3 i koprodukcijskog kanala → Z3 nakon što je proizvodnju Z3 u potpunosti preuzeo HRT i preselio je sa Zagrebačkog Velesajma u Dom HRT-a. Dio programske ekipe koja je kreirala Z3 nastavila je raditi na emisijama HTV3. Program je počinjao u 9 sati reemitiranjem stranih programa (Screensport, RTLPlus), a od 17 do 01 emitirao je vlastiti program, kojega su činile svakidašnje emisije *Treći limač* i *Video-glazba* te emisije kao što su *Ponoćni gost*, *Velevizija* i *Metal-mania*. Povremeno su se emitirali sportski prijenosi. U drugoj polovici rujna 1991. zbog ratnih okolnosti prestala je proizvodnja emisija za HTV3, a na njegovim se frekvencijama još nekoliko mjeseci reemitirao program *Za slobodu* s HTV1. Od studenoga 1994. ponovo se emitirao program u poslijepodnevnom i večernjim satima, 1999. uvedena je shema 3×24 (24-satni program na sva tri TV kanala), program se proširio, a činili su ga uglavnom serije, filmovi i zabavni sadržaji. Prestao je s emitiranjem 28. III. 2004. jer su odašiljačke frekvencije odlukom Hrvatskoga sabora (Zakon o HRT-u iz 2003) ustupljene natječajem novomu koncesionaru, tvrtki RTL Hrvatska, a HRT je pokrenuo → HRT plus na satelitu. Zakon o HRT-u iz 2010. i prelazak na → digitalno emitiranje u Hrvatskoj omogućili su HRT-u u rujnu 2012. pokretanje specijaliziranog kanala → HRT3.

HTV4 → HRT4

Sivije HUM

Hum, Silvije ▶ novinar i urednik (1943). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu 1966, gdje je predavač TV praktikuma 1981–85. te od 1997. Na TVZ-u stalno zaposlen od 1967. Od 1970. uređivao i vodio informativne emisije, najprije *Kroniku* i *Panorama*, zatim do 1985. *Dnevnik*. Deset godina bio autor i voditelj emisije *Kritična točka*. Prvi urednik *Programa plus*. Glavni urednik Muzičkoga i Zabavnoga programa 1985–91. Tijekom 1991. izvještavao iz ratom zahvaćenog Osijeka. Ostvario više od 60 autorskih emisija (*Jedan dan Grada* o obnovi Dubrovnika nakon potresa 1979, *Stepenicama nota* – Ivo Pogorelić, *Jedan dan u Salzburgu*, *Neka bude glazba* – Henryk Szeryng, *Posljednji Grammy Vladimira Horowitza*, *Teatro Verdi* – Trst). Od 1995. stalni suradnik UNESCO-ova Communication Divisiona. U sklopu projekta *Independent Exchange* autor i urednik brojnih reportaža. Od 1998. ponovo na HTV-u, autor *M magazina*, urednik *Programa za kulturu* 2000–02, potom autor dokumentarnih emisija iz kulture (*Arsen Dedić* – Čovjek kao ja, *Cellissimo*, o studentima V. Dešpalja, *Dubrovačka trilogija*). Dobitnik nagrade HRT-a Ivan Šibl 2006.

Human Rights Watch (engl., akr. HRW) ▶ neovisna međunarodna organizacija koja se zalaže za zaštitu ljudskih prava, sa sjedištem u New Yorku. Osnovan je 1978. pod nazivom Helsinki Watch, a 1988. ujedinio se s drugim sličnim organizacijama u Human Rights Watch. Isprva nadzirao pridržavanje akata iz Helsinške deklaracije (Helsinški dogovor; 1975) te podupirao organizacije za zaštitu ljudskih prava u Sovjetskom Savezu i istočnoj Europi, pomagavši u demokratizaciji toga dijela svijeta i padu željezne zavjese. Danas se, osim promicanja ljudskih prava u cijelom svijetu, bavi i zaštitom prava žena, djece, izbjeglica, migranata, nasiljem u obitelji, krijumčare-

HUMANITARNE AKCIJE, *Uz nas niste sami*

njem, silovanjem žena i iskorištavanjem djece u ratnim sukobima. Pronašao je nove načine nadzora kršenja ljudskih prava u zatvorenim društvima kao što su Saudijska Arabija i Sjeverna Koreja.

humanitarne akcije ▶ društvene akcije, odnosno postupci kojima je cilj pomoći ugroženim skupinama stanovništva, najčešće zbog neke prirodne katastrofe, ali i rata, a također i skupinama ili pojedincima s osobitim potrebama koje nisu u mogućnosti sami riješiti (bolesnici). Mediji, napose javne radiotelevizije u svijetu, imaju bitnu ulogu posrednika i aktivnog čimbenika u humanitarnim akcijama. HRT je u više navrata organizirao takve akcije, počevši emisijom *Dobro je činiti dobro* tijekom Domovinskoga rata, organiziranom s prognanicima u njihovu korist. Slijedio je program *Poznati u akciji* 1992, u kojem je pomoć prikupljana na javnim prostorima uz sudjelovanje poznatih osoba. Akcije su nastavljene i nakon Domovinskoga rata. Kampanjom *Dajmo da čuju* stvoren je fond od 17 milijuna kuna za kupnju slušnih aparata za djecu, što je rekordan iznos prikupljen u humanitarnim akcijama u Hrvatskoj. Akcija *A bebe* bila je namijenjena modernizaciji odjela za problematičnu trudnoću u Klinici za ženske bolesti i porode u Zagrebu. Jačanjem organizacija civilnoga društva nakon 2000. organizira se sve veći broj humanitarnih akcija, a HRT u njima sudjeluje medijskim partnerstvom (medijskim praćenjem), u sklopu redovitih i specijaliziranih emisija. Važnije humanitarne akcije

koje je HRT otad pratio jesu: *Ne zaboravi me* (akcija za pomoć starim i nezbrinutim osobama, 2005), *Derbi* (legende za djecu oboljelu od malignih bolesti, za udrugu Krijesnice, 2006), *Kvadrat mina za kvadrat mira* (razminiranje Hrvatske, 2006), *Želim život!* (prikupljanje financijskih sredstava za pomoć tada oboljeloj Ani Rukavini, poslije za stvaranje baze dobrovoljnih darivatelja koštane srži u Hrvatskoj, 2006–10), *Petrova trudionica* (obnova odjela Klinike za ženske bolesti i porode u Petrovoj ulici u Zagrebu, 2008), *Korak u život* (stipendiranje mladih ljudi iz domova za nezbrinutu djecu i udomiteljskih obitelji nakon završetka srednje škole, 2008–16), a redovito je emitirao i specijaliziranu emisiju *Misija zajedno* (2010–12), koja je pomagala pojedincima i njihovim obiteljima te ustanovama u rješavanju problema koje nisu mogli sami riješiti (izgrađen novi Odjel hematologije i onkologije u Dječjoj bolnici Kantrida u Rijeci i dr.). Od 2011. do 2015. HRT održava poseban humanitarni medijski projekt *Uz nas niste sami*, koji je tijekom četiri godine, organizacijom osam humanitarnih medijskih tjedana, pratio 18 organizacija i njihovih humanitarnih akcija te im omogućio financijsku potporu veću od pet milijuna kuna. Navedeni se iznos, među ostalim, koristio i za opremanje bolnica diljem Hrvatske uređajima za pomoć prijevremeno rođenoj djeci (inkubatori, respiratori) te sklopivim ležajevima i stolcima, zahvaljujući kojima roditelji i skrbnici mogu boraviti uz svoju djecu tijekom liječenja. HRT 2014, u suradnji s Hrvatskim crvenim križem i Hrvatskom glazbenom unijom,

sudjeluje u organizaciji humanitarne akcije *Hrvatska pomaže* za pomoć stradalima u poplavama, u kojoj je prikupljeno više od tri milijuna kuna. Privatne se radijske i TV postaje također sve više uključuju u takve akcije. *Budi mi prijatelj* godišnja je nacionalna kampanja udruge *RTL pomaže djeci* (osnivači 2006. RTL i *Večernji list*) i istoimene humanitarne emisije RTL Televizije. Kampanju organizira jednom godišnje, a predstavljaju se određeni projekti te aktivno sudjeluje u animiranju javnosti kako bi se donacijama (uplatama na žiroračun Udruge, online uplatom ili pozivom na telefonski broj) prikupila sredstva za pomoć odabranim organizacijama. Vrhunac kampanje istoimena je humanitarna emisija uživo koja svake godine okuplja TV i filmske djelatnike, estradne zvijezde te osobe iz javnoga i političkoga života, kao i kumove projekata za koje se u toj kampanji prikupljaju sredstva. Udruga je do početka 2016. uložila preko 14 milijuna kuna u realizaciju 201 projekta i tako pomogla 140 000 djece. Od 2011. Nova TV medijski je partner i podrška Zakladi Ana Rukavina te suorganizator humanitarnog koncerta *Želim život*. Deseti koncert održan je 2015, a prikupljena je donacija od preko 1,2 milijuna kuna. Nova TV medijski je pokrovitelj u kampanji udruge *Europa Donna*, cilj koje je podizanje svijesti žena o raku dojke. Nova TV 2013. medijski je partner organizacije *Hrabri telefon*, u okviru kampanje *Svaki propušteni poziv je propuštena prilika*, 2015. suradnja je nastavljena kroz kampanju *Hrabri telefon za djecu 116 111*. Iste godine samostalno je pokrenut projekt humanitarnog karaktera unutar reality showa *Farma*. U sklopu programa Nova TV podsjeća da je dužnost svakog od nas pomoći onima kojima je to najpotrebnije. U sklopu IP-a emitira prilog *Bolja Hrvatska*, koji ima društveno koristan karakter, a u Zabavnom programu to čini kroz show *Tvoje lice zvuči poznato*, u kojem se jednoj humanitarnoj udruzi donira iznos od 10 000, a u finalnoj epizodi 40 000 kuna, emisiju *Radna akcija* te brojne druge formate.

humoristične emisije programa JRT-a ▶ Od 1966. ustalio se stalni udarni termin nedjeljom nakon *Dnevnika*, u kojem su sve televizije na govornom području hrvatskoga i srpskoga jezika preuzimale humorističnu

emisiju. S proizvodnjom humorističnih igranih serija prva je uspješno počela TV Beograd, proizvedši *Servisnu stanicu* (1959–60; režija R. Lola Đukić, scenarij N. Novak), koja je emitirana uživo iz studija i nije sačuvana. Glavni je lik konobar Raka koji radi na servisnoj postaji uz cestu, gnjaveći svoje osoblje te stalne i povremene goste. Oko M. Aleksića u ulozi Rake okupili su se vrhunski beogradski komičari među kojima i M. Petrović Čkalja kao kuhar. *Servisna stanica* najavila je kasnije humoristične serije istoga redateljsko-scenarističkog tandema u kojima su glavni likovi mali ljudi koji imaju problema sa sustavom, humor ima elemente blage satire na samoupravljanje i birokraciju (*Muzej voštanih figura*, *Ogledalo građanina pokornog*, *Licem u lice*, *Crni sneg*), i u kojima su nastupali vodeći beogradski komičari M. Aleksić, Lj. Tadić, Đ. Milaković, O. Ivanović i V. Ilić-Đukić čije su interpretacije omogućivale snažnu gledateljsku identifikaciju s likovima. N. Novak scenarist je i humoristične TV serije *Pozorište u kući*, snimljene u pet ciklusa i 88 epizoda 1972–84, a koja prikazuje komične situacije triju naraštaja obitelji koji žive u zajedničkom stanu, pri čemu se humor temelji na sukobu generacija te građanskoga i provincijalnoga, kao i svakidašnjim problemima srednje klase. Snimljena su i dva remakea serije, u Srbiji 2007. pod izvornim naslovom, a u Hrvatskoj kao *Kazalište u kući* (2006–07). TV Beograd je prikazala i niz uspješnih humorističnih serija drugih autora, među kojima su *Parničari* D. Savkovića (1967), *Muzikanti* Ž. Lazića (1969), s popularnim likom romskoga glazbenika Burduša, *Građani sela Luga* Ž. Lazića (1972); sve tri režirao je D. Lazić. Izniman uspjeh postigla je i serija *Kamiondžije*, emitirana 1973. Scenarist je bio G. Mihić, a glavne uloge su tumačili M. Petrović Čkalja i P. Vuisić kao vozači kamiona. Kulturna humoristična serija *Grlom u jagode* (1976) privukla je ponajprije mlade gledatelje, koji su se poistovjetili s likovima. Scenarij su napisali S. Karanović i R. Grlić, a režirao S. Karanović. U deset epizoda serija prati život Bane Bumbara (B. Živković) 1960–69, od upisa u srednju školu do diplome. Svaka epizoda uvodi u priču pregledom događaja godine iz vizure glavnoga lika, što tu seriju čini i svojevrsnim dokumentom vremena. *Bolji život* posljednja je humoristična serija koja se emitirala u zajedničkom terminu za televizije u Hrvatskoj, Srbiji, Bosni i Hercegovini i Crnoj Gori. Scenarij potpisuju S. Pavić i Lj. Pavić, a režirali su A. Đorđević, M. Vukobratović i A. Đukić. Serija u 82 epizode prati beogradsku obitelj Popadić, koju čine otac, majka i troje djece, duhovito prikazujući njihove borbe s problemima u životu. Serija se emitirala u prvom ciklusu 1987–88. te u drugom 1990–91. Iako je TV Beograd bila najprepoznatljivija po humorističnim serijama, i ostale su televizije u sustavu JRT-a proizvele neke uspješne primjere žanra. Prva humoristična serija TVZ-a koja je stekla iznimnu popularnost na teritoriju čitave Jugoslavije bilo je → *Naše malo misto* (1970–71; režija D. Marušić, scenarij M. Smoje), koja humorom prožima prikaz tipičnih likova i mentaliteta maloga dal-

HUMORISTIČNE EMISIJE PROGRAMA JRT-a, *Gruntovčani*

matinskog mjesta. Vrlo gledana humoristična serija na hrvatskom jeziku, odnosno kajkavskom narječju, bili su i → *Gruntovčani* (1975; režija K. Golik, scenarij M. Kerstner), a treći golem uspjeh TVZ-a među publikom cijele Jugoslavije ostvarilo je → *Velo misto* (1980–81; redatelj J. Marušić, scenarij M. Smoje), sa spojem komičkih i izrazitijih dramskih konponeneta. TV Sarajevo proizvela je 1970. humorističnu seriju *Karadoz*, koja smješta likove u vrijeme turske vladavine. Serija je bila vrlo dobro primljena u Bosni i Hercegovini, ali manje u drugim dijelovima Jugoslavije. Najveću popularnost i gledanost imala je kulturna humoristična serija *Top lista nadrealista*, koja je počela kao rubrika u radijskoj emisiji *Primus* na Radio Sarajevu 1981, a na TV-u 1984. i koju su činili skečevi u nekim elementima nalik britanskoj seriji *Leteći cirkus Montyja Pythona*, uz satirične aluzije na politička zbivanja. Jezgru komičarske grupe *Top lista nadrealista* činili su N. Janković (dr. Nele Karajlić), M. Srdić (Elvis J. Kurtović), Sejo Sexon, B. Đurić i Zenit Đozić. Serija se emitirala s prekidima do 1991. Jednu od kulturnih serija na području Jugoslavije proizvela je i TV Titograd: *Đekna još nije umrla, a ka'će ne znamo* (1988) humoristična je serija redatelja Ž. Nikolića (suscenarist s M. Karadžićem) koja u 12 epizoda prati život crnogorske obitelji u zabačenom selu, uz duhovito eksploatiranje stereotipa o Crnogorcima i patrijarhalnosti.

humoristične emisije RZ-a. Uz → *Vedro več*, koje se počelo emitirati 1946, uvedene su i nove humoristič-

ne radijske emisije. Od 1956. utorkom na II. programu RZ-a emitirala se *Porodica Veselić*, za koju su tekstove pisali Lj. Pavić, F. Adum, N. Eržišnik, I. Arhanić, R. Vince i glumac V. Bek. Za satiričnu emisiju *Sastanak u kući broj 7* urednika B. Hribara prvi je tekst napisao F. Hadžić. Nekoliko novih emisija uveo je urednik humoristične redakcije I. Gavrilović: nedjeljom *Veselu reviju* i *Radio express*, srijedom na II. programu *Portrete naših*

HUMORISTIČNE EMISIJE RZ-a, *Vedro več*

humorista i *Humorističku inspekciju*. U svim je emisijama stvoren niz upečatljivih likova: Hari Lajm, Treći Čovjek, Grga, Moca Bingulov, Rudi Ruksak – turist, Šjor Marinko (u *Veseloj reviji* i *Radio expressu*), Dida i Baka, susjedi Cimbula i Cinober, penzioner Kezele, dječak Miško i kućna pomoćnica Marica Hrdalo (u emisiji *Porodica Veselić*) te Pliocen u emisiji *Humoristička inspekcija*. Tradicija humora i satire na HR-u nastavljena je emisijom → *Panoptikum* u produkciji Dramskoga programa te dramatizacijom djela komedije i satire domaćih i stranih autora.

Hundić, Anđelko ▶ novinar, urednik, scenarist i redatelj (1951). Diplomirao i magistrirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na HRT-u od 1992, isprva urednik Programa za inozemstvo (1992–94), zatim prvi urednik Satelitskoga programa, a od 1997. urednik emisije *Hrvatski spomenar*. Od 2000. u Dokumentarnom programu, gdje kao urednik, scenarist i redatelj potpisuje 35 dokumentarnih emisija (serijal *Moja Hrvatska*, *Legalizacija bespravne gradnje*, *Dubrovački ljetnikovci*). Nakon emitiranja njegova dokumentarca *Nepoznata Pula*, njezini su

se građani samoorganizirali te u nekoliko volonterskih akcija očistili dotad potpuno zapuštenu utvrdu Ovina.

HURIN (akr. od Hrvatska udruga radija i novina) ▶ udruga poslodavaca i strukovna udruga koja skrbi za poboljšanje uvjeta poslovanja svojih članica. Okuplja 115 radijskih postaja mjesne, gradske, županijske, regionalne i nacionalne razine koncesije te 12 lokalnih i regionalnih listova. Osnovan 1964, jedna je od najstarijih europskih udruga te vrste. Organizator je Dana radija, koji je 2008, nakon 13 godina, prerastao u Dane elektroničkih medija (radija, televizije i interneta), godišnji višednevni stručni skup koji okuplja tristotinjak direktora, vlasnika i glavnih urednika elektroničkih medija u Hrvatskoj, predstavničke regulatora elektroničkih medija i komunikacija, resornih ministarstava, medijskih stručnjaka iz Hrvatske i inozemstva, operatere elektroničkih komunikacija i dr. Od 2016. predsjednik je R. Veseljak (BBR), a tajnik Ž. Matanić.

ICEJ (akr. od engl. International Centre for Education of Journalists) → Međunarodni centar za obrazovanje novinara

Idemo na put s Goranom Milićem ▶ ciklus TV putopisa Gorana Milića, prikazivan na HTV-u 2003–10. U sto 45-minutnih emisija u gotovo reality maniri autor putuje po svijetu (Zapad, Sjever, Sjeverna i Južna Amerika, Kanada, Rusija, Australija, arapske zemlje, Južna Koreja, ciklus *A sad u Europu*), istražuje i predstavlja gledateljima kulturu i običaje odabranih zemalja, bilježeći sve što mu se pritom događa. Ciklus je postigao veliku gledanost i popularnost zahvaljujući Milićevu pristupu i stilu, kojima je uspijeva od slučajnoga prolaznika na ulici učiniti zanimljiva sugovornika, kao i zbog njegove karakteristične naracije, koja pristupačno kombinira činjenice i komentare. Iako je na početku sniman s tek dvočlanom ekipom (snimatelji: M. Kanaet, V. Bašić, D. Ramađa, A. Mošnja, J. Ožić Bebek), zahvaljujući popularnosti ciklusa poboljšani su produkcijski uvjeti, a putopisi su dobili kvalitetniji vizualni stil zahvaljujući redatelju Ž. Musiću i montažeru R. Petrinu.

IFJ (akr. od engl. The International Federation of Journalists – Međunarodna novinarska federacija) ▶ najveća svjetska organizacija novinara, sa sjedištem u Bruxellesu. Osnovana je 1926. u Parizu, obnovljena 1946, a u sadašnjem obliku djeluje od 1952. Ima oko 600 000 članova u 139 zemalja. Tijela su organizacije Kongres i Izvršni odbor, koji se sastaju svake tri godine. Brani novinarske slobode preko neovisnih sindikata novinara, ne zastupa politička stajališta, promovira ljudska prava, demokraciju i pluralizam, bori se protiv zlouporabe medija u propagandne svrhe. Zastupa novinare pred Ujedinjenim narodima i u međunarodnom sindikalnom pokretu. Pruža potporu novinarima i sindikatima koji se bore za profesionalna prava, pa je u tu svrhu osnovao fond za pomoć novinarima (International Safety Fund). HND je punopravni član IFJ-a od rujna 1999.

Igračka ▶ serija radijskih emisija urednika i voditelja Voje Šiljka, pokrenuta 1987. Godinu dana slušatelji su tijekom emisije sastavljali radiokomediju, a najbolje prijedloge odabirali su gosti u studiju: glumci, redatelji i dramaturzi. Na temelju serije nastala je i radiokomedija *Zašto su pucali lovci?* (1988), koju je režirala R. Mesarić.

igrana televizijska serija ▶ televizijsko djelo koje u više povezanih epizoda prikazuje fiksijske događaje povezane jedinstvenom pričom ili istim likovima i općom temom. Proizvodi se u unaprijed određenom ili neodređenom broju epizoda (nastavaka), koje se najčešće emitiraju u isto vrijeme (dan, satnica), kako bi se stekla navika gledanja. Njihov je nastanak omogućio razvoj televizije kao medija kojega se sadržaj može pratiti u kontinuitetu, pa se stoga mogu držati autohtonim TV proizvodom (iako su im prethodili filmski serijali). Odlikuju ih prepoznatljivi žanrovi, teme te glavni i sporedni likovi oko kojih se gradi fabula sa zapletima i podzapletima. Razlikuju se žanrovski (akcijske, kriminalističke, humoristične, obiteljske, znanstvenofantastične), podžanrovski (bolničke, pravničke, detektivske, policijske, za djecu i mlade) i duljinom trajanja (miniserije, serije ograničenog trajanja, serije u više sezona). Iako s obzirom na duljinu trajanja postoji više potpodjela, ovisno o nacionalnim i produkcijskim

IGRANA TELEVIZIJSKA SERIJA, *Prosjaci i sinovi*

iskustvima, miniserije najčešće imaju između četiri i šest epizoda, serije ograničenog trajanja imaju između šest i trinaest epizoda, a serije u više sezona nemaju unaprijed određen broj epizoda, jer on ovisi o uspjehu kod gledatelja i poslovnim odlukama produkcijskih kuća. Nove igrane TV serije proizvode se najčešće u ograničenoj (10–13 epizoda) ili punoj sezoni (20–26 epizoda). Trajanje pojedinih epizoda uglavnom varira od polusatne forme, karakteristične za humoristične serije (npr. u SAD-u 18–21 minute, u Velikoj Britaniji 22–29 minuta), do jednosatne, karakteristične za dramske serije drugih žanrova (npr. u SAD-u 39–42 minute, u Velikoj Britaniji 45–59 minuta), rjeđe dulje (jednoipol-satne epizode). Razlikuju se i prema dobu dana kad se emitiraju, što ovisi o programskom sadržaju i publici kojoj su namijenjene (jutarnje, dnevne, večernje, kasnovečernje). Uvodna epizoda serije naziva se pilotom, a najčešće je strukturirana tako da predstavi središnju temu i likove, pa je uglavnom i najzahtjevniji i najskuplji dio produkcije (npr. dvosatni pilot američke serije *Izgubljeni* iz 2004. procijenjen je između 10 i 14 mil. \$, a prva epizoda serije *Carstvo poroka* iz 2009. na 18 mil. \$). Igrane TV serije redovite su na programima od 1950-ih. U Hrvatskoj se igrane (ili "dramske") TV serije počiju proizvoditi i emitirati na TVZ-u u prvoj polovici 1960-ih, a prvi su primjeri projekti redatelja D. Marušića *Stoljetna eskadra* (1961–62), *NB-21* (1962), *Seljačka buna* (1963) i *Čuvaj se senjske ruke* (1964), a do danas su

među najcjenjenijima i najpopularnijima → *Naše malo msto*, → *Gruntovčani*, → *Kuda idu divlje svinje*, → *Prosjaci i sinovi* i → *Velo msto*, a među dječjima → *Jelenko* i → *Smogovci*. (→ akcijska serija, → detektivska serija, → miniserija, → policijska serija, → sitcom, → soap opera, → telenovela, → western serija, → znanstveno-fantastična serija)

igrani film ▶ filmski rod koji narativno predočuje fiktivske svjetove i zbivanja, odnosno svaki film u središtu kojega je više ili manje razrađena priča koja se ostvaruje naracijom i likovima, njihovim međusobnim odnosima i odnosima s okolinom. Njih najčešće tumače profesionalni glumci (za razliku od dokumentarnoga filma), a priča se razrađuje u scenariju. Igrani filmovi većinom pripadaju komercijalnim filmovima i uglavnom su djela industrijske kinematografije, u realizaciji kojih sudjeluje cijela ekipa profesionalnih suradnika. Područje je filmskoga stvaralaštva s vjerojatno najvećim brojem vrsta i žanrova, stilskih formacija i struja te autorskih osobnosti. Najpopularnija je filmska vrsta, u kojoj su ujedno ostvareni visoki umjetnički dosezi. Pojava televizije (kao i drugih medijskih platformi) dodatno je učvrstila društveni status igranoga filma. U Hrvatskoj se Dramski i Filmski program TVZ-a/HTV-a od začetaka bave i igranim filmom kao dijelom svojega medijskog izraza i produkcije. U producent-skom smislu suradnja TVZ-a i domaće kinematografije

IGRANA TELEVIZIJSKA SERIJA, *Smogovci*

IGRANI FILM, *Ne dao Bog većeg zla*

započela je filmovima → *Živa istina* T. Radića (1972) te *Razmeđa* (1973) i *Pucanj* (1977) K. Golika, a nastavila se početkom 1980-ih filmovima → *Ritam zločina* Z. Tadića i *Snadi se, druže* B. Makarovića. TVZ je 1980-ih povremeno koproducirao filmove (*Kiklop* A. Vrdoljaka, *Horvatom izbor* E. Galića, *Karneval*, *Andeo* i *Prah* A. Vrdoljaka), često usporedo s proširenim verzijama u obliku miniserija i TV serijala. HTV je 1991. samostalno producirao *Hrvatske katedrale* H. Hribara te bio koproducent ostalih filmova u Hrvatskoj. Otad, uz koprodukcije i paralelne miniserije (npr. *Luka* T. Radića, *Kontesa Dora* Z. Berkovića, *Vukovar se vraća kući* B. Schmidta, *Putovanje tamnom polutkom* D. Žmegača), sve češće samostalno producira filmove (npr. *Svaki put kad se rastajemo* L. Nole, *Kako je počeo rat na mom otoku* V. Brešana, *Prepoznavanje* S. Tribuson, *Da mi je biti morski pas* O. Sviličića, *Blagajnica hoće ići na more* D. Matanića, *Kraljica noći* B. Schmidta, *Oprosti za kung fu* O. Sviličića). Odnosi kojim se pobliže definira uloga javne televizije u filmskoj produkciji regulirani su ugovorima s → Hrvatskim audiovizualnim centrom. (→ Igranofilmska produkcija HTV-a, prilog)

ikonoskop ▶ prva elektronska cijev za bilježenje TV slike (pretvorbu pomične optičke slike iz svjetlosnoga u elektronički oblik); patentirao ju je V. Zworykin 1923. u laboratoriju u Pittsburgu. Javno predstavljen 1924. u Pittsburgu. Godinu dana poslije Zworykin je zatražio patent za elektronički TV prijamnik nazvan kineskop.

Dovršeni ikonoskop, odnosno prvu TV kameru u današnjem smislu riječi, koja je elektronički analizirala sliku, predstavio je 1935. Ubrzo su ga zamijenile savršenije cijevi za snimanje (vidikon, ortikon te poluvodički slikovni senzori), ali uz kineskop predstavlja temelj moderne televizije.

ilegalne boje → boje

Ilinčić, Dražen ▶ novinar i filmski kritičar (1962). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Za studija počeo raditi u kulturnoj rubrici *Večernjeg lista*, gdje i ostao nakon završetka fakulteta. Od 1995. do 2015. surađivao na HTV-u u emisiji *Pola ure kulture*, postavši prepoznatljiv duhovitim autorskim TV esejima. Od 2001. stalno zaposlen na HRT-u na različitim projektima, poput Europskoga prvenstva u nogometu 2008. a 2007–10. urednik je kulturne redakcije Informativnog programa. S M. Kurspahićem voditelj je jutarnje nedjeljne live emisije *Dobro jutro: kultura*, bio je urednik i voditelj emisije *Noćna kavana*, a angažiran je i u emisiji iz kulture *Samo kulturno, molim!* Dugo je bio i suradnik-recenzent u emisiji *Govorimo o filmu* na I. programu HR-a. Objavio je romane *Berlinski ručnik* i *Posljednji korak* te zbirku *Najkraće priče*. Scenarist je i redatelj dokumentarnoga filma *Amato* (2008).

Imam bebu koja govori ▶ dokumentarna radijska emisija Zvonimira Bajsića i Maksima Jurjevića, emitirana na RZ-u 1981. O djeci s oštećenjima sluha i govora te o procesu njihove rehabilitacije po metodi P. Guberine u institutu SUVAG u Zagrebu. Za program njemačke radijske kuće SBF autori su je preuredili u dokumentarnu dramu, koja je 1982. osvojila međunarodnu nagradu Ondas.

impedancija ▶ u elektrotehnici, električna veličina koja se definira kao ukupna vrijednost otpora u izmjeničnom strujnom krugu s reaktivnim elementima (kondenzatori, zavojnice). Od iznimnog je značenja pri međusobnom povezivanju tonskih i videouređaja, a naročito visokofrekvencijskih i odašiljačkih sustava. Ukoliko izlazna i ulazna impedancija dvaju uređaja koji se povezuju nije usklađena, doći će do gubitka u signalu, a kod visokofrekvencijskih i odašiljačkih uređaja gubitci će se očitovati kao refleksija signala, odnosno elektromagnetskih valova.

impostacija glasa (tal. impostare – namjestiti, postaviti) ▶ način stvaranja tona s pomoću posebnoga namještanja grlene i usne šupljine radi što bolje rezonancije. Osposobljavanje organa (glasa) za proizvodnju tonova, siguran izraz, precizno intoniranje, održavanje kakvoće tonske boje i ispravno oblikovanje svih samoglasnika. Temelj je tehnike govorenja (pjevanja), a podrazumijeva postavku glasa, otvaranje i dikciju, čime pronalazimo svoj autentični glas. Boljoj tvorbi glasa i vokalnog izričaja pridonose i različite tehnike disanja te vježba uz pomoć → fonetičara.

IMS → informativni program HTV-a

INDOK → audiovizualno gradivo; → notno, foto, multimedijsko i drugo gradivo

indoktrinacija ▶ prisilno, sustavno i svrhovito nameatanje neke ideologije ili doktrine, odnosno sustavno usađivanje jednostranih vrijednosnih stajališta. Motivirana je političkim, vjerskim i ideološkim razlozima, služi podređivanju ljudi i suzbijanju kritičkoga mišljenja. Posrijedi je složen sociološki i psihološki proces, u kojem su obrazovni i, osobito, informativni sustavi, odnosno sredstva masovnoga komuniciranja, angažirani u službi određene državne, stranačke ili vjerske politike. Budući da su široko razvijeni, takvi sustavi imaju moć svakidašnjega utjecaja, odašilju izravne ili skrivene poruke, pa su pogodan posrednik za njezino sustavno i učinkovito provođenje. Uspijeva u mjeri u kojoj se u društvu zanemaruju načela istinitosti i pluralnosti te onemogućuje kritičko mišljenje

iNEWS (engl.) → NRCS

informacija ▶ skup podataka o nekom događaju, pojavi, instituciji ili osobi koji se oblikuje za potrebe in-

formiranja javnosti. U novinarstvu je informacija najvažniji dio sadržaja; mora biti točna, pouzdana, cjelovita, objektivna i provjerena (za razliku od komentara koji može izražavati osobne stavove autora). Postupak predstavljanja informacije pretpostavlja skupljanje podataka, njihovu obradu i oblikovanje u formu teksta, tona i slike, kako bi javnost stekla što potpuniji uvid u zbivanja na koja se informacija odnosi. Oblik informacije prilagođen je mediju preko kojega se prenosi.

informativne vrijednosti ▶ vrijednosti vijesti (engl. news values), profesionalni kriteriji selekcije vijesti, urednički kriteriji pri odlučivanju koju će vijest objaviti. Teorije o kriterijima selekcije vijesti nastoje objasniti manje ili više intuitivne pretpostavke novinara. Galtung i Ruge još su 1965. ustvrdili čimbenike koji utječu na odabir vijesti. Što je tih čimbenika više, veća je vjerojatnost da će vijest biti objavljena. Tako su definirali 12 čimbenika koji utječu na odabir vijesti: 1. vrijeme događaja, 2. utjecaj (prag veličine), 3. jasnoća i nedvosmislenost, 4. važnost koju povezuju s kulturološkom blizinom, 5. suzvučje (odgovara li događaj očekivanjima), 6. neočekivanost, nepredvidivost, 7. kontinuitet izvještavanja, 8. kompozicija novine ili struktura emisije, 9. povezanost s elitnim nacijama, 10. povezanost s elitnim osobama, 11. povezanost s konkretnim osobama (personalizacija), 12. negativnost (veća je vjerojatnost da će se odabrati loša vijest). Razvoj tehnologije i promjene u društvu nameću potrebu neprekidnoga preispitivanja informativnih vrijednosti. TV vijesti, zbog slike kao jednog od bitnih elemenata pri odabiru vijesti, imaju specifične kriterije selekcije. U istraživanju TV vijesti T. Perišin redefinirala je skupinu informativnih vrijednosti te istaknula sljedeće čimbenike: 1. važnost (javni interes), 2. utjecaj i veličinu događaja 3. blizini i osobnu uključenost, 4. napetost (vijest s neizvjesnim ishodom), 5. sukob/kontroverznost 6. personalizaciju, 7. prominenaciju (poznate osobe), 8. neobičnost 9. novost (pravodobnost), 10. vizualnost (atraktivnost slike), 11. novinara kao donositelja priče. Što je više informativnih čimbenika obuhvaćeno u novinarskom izvještaju ili TV prilogu, to je jača njegova informativna vrijednost.

informativni program HR-a → Prvi program HR-a

informativni program HTV-a ▶ informativne dnevne i tjedne emisije te drugi programski sadržaji, kao što su izravni prijenosi, emisije o posebnim događajima ili godišnje analize. Pripremaju ga i realiziraju novinari te drugi programski i produkcijski suradnici HRT-a za emitiranje na programskim kanalima → HRT1, → HRT2 i → HRT4. Osnovicu proizvodnje informativnoga programa čini Informativno medijski servis (IMS) u Zagrebu, Multimedijски informativni servis (MMS) u regionalnim HRT centrima (Rijeka, Split, Osijek, Pula, Zadar, Šibenik, Dubrovnik, Čakovec), dopisnička mreža u Hrvatskoj, dopisnici iz inozemstva i novinari pro-

INFORMATIVNI PROGRAM HTV-a, Vjeko Gašpert na snimanju državnoga protokola

dukcijskih odjela (prijašnjih redakcija) u Zagrebu. IMS se na razini HRT-a bavi planiranjem i organizacijom prikupljanjem, proizvodnjom i distribucijom informacija za informativni program (vijesti, emisije). Rukovoditelji IMS-a od 2013. bili su Z. Šprajc, T. Špoljar i L. Alečković, od ožujka 2016. vršiteljica je dužnosti rukovoditeljice K. Periša Čakarun. Iste zadatke na razini regionalnih HRT centara obavlja MMS; za programske kanale regionalnih radiopostaja te za sve nacionalne programske kanale. HRT proizvodi ukupno 60 dnevnih i tjednih emisija za informativni program (2015), među kojima su podnevni, središnji i večernji *Dnevnik*, *Vijesti*, *Regionalni dnevnik*, *Hrvatska uživo*, *Otvoreno*, *Labirint*, *Plodovi zemlje*, *More*, *Potrošački kod*, *Uvijek kontra*, *Nedjeljom u dva*, *Ekonomija & TD*, *Studio 4*, *Paralele*, *Alpe Dunav Jadran*, Županijske panorame iz HRT centara, *Turistička klasa*.

informativni program Nove TV ▶ S radom je započeo 2003. dnevnom središnjom informativnom emisijom *24 sata*. Danas ga čine *Vijesti Nove TV* (u 14:00 i 17:00), *Dnevnik Nove TV* i *Večernje vijesti*. Među posebnim projektima izdvajaju se praćenje presude hrvatskim generalima u Haagu, povlačenja pape Benedikta XVI. i izbora pape Franje, presude za genocid u Haagu, ulaska Hrvatske u Europsku uniju, potom projekt *Hrvatska nova zvijezda Europe*, programski sadržaj svih izbora (parlamentarni, lokalni, europski i predsjednički). Među najgledanijim formatima u 2015. bila je emisija *Predsjednički izbori – sučeljavanje*, koju je pratilo više od 950 000 gledatelja. Dobitnik nagrade Miko Tripalo za promicanje demokracije, slobode medija i ljudskih prava 2010.

infotainment (engl.) ▶ informativna emisija koja sadržava veći broj zabavnih, tj. ležernih elemenata; također

zabavni program (tj. program o događajima u industriji zabave) u formi informativne emisije (najpoznatiji je *Entertainment Tonight*).

IN magazin ▶ dnevni lifestyle magazin Nove TV, prikazuje se od 2009. Bavi se širokim rasponom tema u nizu rubrika (*Jadranske kućne čarolije*, *Petkom s Petkom*), donosi intervjue s osobama iz zabavne industrije, praktične savjete o ljepoti i domaćinstvu, putopise i reportaže snimljene diljem zemlje i svijeta. Do 2016. snimljeno je više od 2000 emisija. Redakcija broji pedesetak zaposlenika i suradnika. Dugogodišnja je urednica emisije I. Mandić, a voditelji šeste sezone jesu M. Kovačić, D. Petko i R. Končić Minea.

Institut hrvatske glazbe (akr. IHG) → UNISON, Hrvatski glazbeni savjet

interaktivna grafika ▶ računalni sustavi za obradbu podataka i renderiranje grafičkih sadržaja te kontrolu studijske i mrežne tehnike. Sustavi integriraju audiovizualne sadržaje u realnom vremenu uz kontrolu studijske tehnike, rasvjete i projekcija. Interaktivni dio podrazumijeva kontrolu uređaja i programiranih akcija preko interaktivnih sučelja kao što su ekrani na dodir i senzori pokreta: mehanički, magnetski ili elektronički (infracrveni, optički laser). Prijenos je podataka elektronički (radio veza, bluetooth).

interaktivna televizija ▶ skupni naziv za načine ostvarenja interakcije između gledatelja i upravo emitiranoga TV programskog sadržaja. Da bi televizija bila interaktivna, gledatelj mora imati mogućnost utjecaja na konačno gledateljsko iskustvo (npr. promjena kuta gledanja na nogometnu utakmicu) ili mogućnost slanja povratne poruke (telefonski, SMS porukom, kabelskom vezom, internetom ili kakvim drugim tzv. povratnim kanalom) izvoru emitiranja koja će promijeniti emitirani sadržaj ili konačno iskustvo. Poseban je slučaj kad gledatelj rabi posrednički uređaj (tzv. set-top box), koji može obavljati niz funkcija koje omogućuju interaktivnost. Interaktivna televizija drži se vrstom interakcije "iz naslonjača" (tzv. lean back položaj gledatelja uz korištenje daljinskog upravljača), za razliku od situacije s osobnim računalom, kad je riječ o "aktivnoj" interakciji (tzv. lean forward položaj uz korištenje monitora, tipkovnice i miša).

interface (engl.) → sučelje

interferencija ▶ prisutnost signala iz vanjskog izvora koji utječu na željeni signal. **Dopuštena interferencija** jest ona interferencija razina koje je ispod propisane međunarodnim mjerilima i preporukama **Prihvaćena interferencija** viša je po razini od dopuštene interferencije. Utvrđuje se međudržavnim, najčešće bilateralnim sporazumima regulatornih tijela. Štetna interferencija

INTERAKTIVNA GRAFIKA, scena TV emisije *The Voice – Najljepši glas Hrvatske* svoj izgled umnogome zahvaljuje i primjeni interaktivne grafike

jest ona koja ugrožava funkcioniranje radiokomunikacijskoga sustava ili ga ozbiljno degradira, smeta, opetovano prekida. **Signal-interferencija** (odnos C/I, od engl. Carrier to Interference) odnos je koji predstavlja snagu željenoga signala prema ukupnoj snazi ometajućih izvora; općenito se izražava u decibelima. Minimalni dopušteni odnos signal-interferencija potreban za postizanje željene kvalitete signala naziva se zaštitnim odnosom, a može se odnositi na različite vrste signala – video, zvuk, radiofrekvencijski signal i dr. Kod radiofrekvencija taj odnos bitno označuje kvalitetu prijma.

Interfilm ▶ filmska i TV produkcijska tvrtka sa sjedištem u Zagrebu; osnivač i direktor I. Maloča. Za HRT je producirala prvi hrvatski sitcom *Bitange i princeze*, humorističnu seriju *Zakon* te seriju *Crno-bijeli svijet*. Proiz-

vodi i kratke igrane te namjenske filmove, a većina od dvadesetak igranih i TV filmova nastala je u koprodukciji s HRT-om (*Božić u Beču*, *Maršal*, *Dva igrača s klupe*, *Sonja i bik*, *U zemlji čudesa*). Osim na domaćim, filmovi Interfilma prikazani su te nagrađivani i na brojnim inozemnim festivalima (Berlin, Karlovy Vary, Montpellier).

interlaced (engl.) → analiziranje slike

Inter mirifica (lat. između divnih) ▶ dekret II. vatikanskog koncila o sredstvima društvene komunikacije, proglašen 1963. Naglašava pravo na informaciju pojedinca i društva u cjelini, ali i upozorava na potrebu istinitosti i cjelovitosti informacije te obvezu poštivanja moralnih zakona, prava i dostojanstva čovjeka kako u traženju vijesti tako i u njihovu objavljivanju. Zalaže se i za podupiranje radijskih i TV prijenosa koji su vrijedni za obitelj te preporučuje osnivanje katoličkih radijskih postaja. Na Koncilu je usvojen i dokument → *Sacrosanctum Concilium*.

Internacional ▶ vanjskopolitički magazin, emitiran na HTV-u 2002–05. Tematski fokusiran na međunarodne odnose i društveno-ekonomske prilike u Europi, s analitičkim prilogima snimljenima na licu mjesta ili proizvedenima obradbom materijala u redakciji. Prva urednica bila je J. Paro, potom T. Perišin. Emisiju su profilirali urednici-voditelji M. Kasapović, G. Rotim i M. Tomas. Za prilog o otvaranju dosjea agenata Stasija u Njemačkoj M. Kasapović dobila je 2004. nagradu HND-a Marija Jurić Zagorka za istraživačko TV novinarstvo. Realizatori emisije bili su S. Arsenić i M. Šimunov.

INTERFILM, film *Sonja i bik* nastao je u koprodukciji Interfilma s HRT-om

interna informacija ▶ podatak, izvješće, analiza i tumačenje pojedinih institucija koji nisu za javno objavljivanje. Može biti namijenjena i novinarima, ponajprije akreditiranima kod državnih i predstavničkih tijela, i urednicima kako bi bili informirani o slijedu događaja ili političkih i državnih poteza, ali samo da bi bili osobno na vrijeme upoznati s nekim aktualnim društvenim problemom koji će tek stići na javnu raspravu.

internet ▶ javna globalna komunikacijska mreža koja povezuje brojne → računalne mreže i korisnike. Posebni računalni programi (pretraživači) omogućuju brzo i jednostavno pretraživanje sadržaja na internetu. Mrežna usluga → WWW (akr. od engl. World Wide Web), uvedena 1992, postala je gotovo istoznačnicom za internet. Uvriježio se i pojam "online", koji označuje prisutnost na mreži, tj. povezanost s internetom. Uz pregledavanje i pretraživanje sadržaja razvojem interneta pojavile su se i mnoge nove usluge i mogućnosti – u obliku društvenih mreža, internetskog bankarstva, mrežne prodaje i kupovine, distribucije radijskih i TV programa, glazbe, AV sadržaja i sl. Uza sve prednosti internet aktualizira i probleme cenzure, zaštite autorskih prava, distribucije etički nepoćudnih sadržaja i sl. Za razliku od interneta **intranet** označuje privatnu, internu mrežu koja nije javno dostupna. HRT je prvi videoprilog poslao internetom za HTV-ov *Dnevnik* (emitiran 21. V. 2006), zahvaljujući autoru priloga P. Štrbi i djelatniku digitalne potpore B. Gvozdanoviću.

internetska televizija ▶ TV programski kanal koji se prema gledateljima distribuira preko javne otvorene mreže (→ internet), za razliku od → IP televizije, program koje se distribuira preko zatvorene mreže.

internetski radio (e-radio, web-radio) ▶ način objavljivanja audiozapisa (glazbenih i govornih) ili radijskoga programa preko interneta. Riječ je uglavnom o audiosadržaju, koji stilom emitiranja podsjeća na → FM radioprograme, ili pak klasičnom radijskom programu s rasporedom emitiranja. Nastao je sredinom 1990-ih, nakon što je osmišljen način komprimiranja audiozapisa (glazbe). Internetski radio treba razlikovati od "strujanja" (engl. stream), odnosno reemitiranja radijskoga programa koji ishodište ima u zemaljskoj FM distribuciji, ili → digitalnog radija. Specifičnost je internetskog radija dostupnost isključivo preko internetske veze. Otvoreno pitanje te vrste audiosadržaja i dalje je reguliranje autorskih glazbenih prava. Prvi hrvatski internetski radio DeeJay pokrenut je 2000. kako bi promicao elektroničku glazbenu kulturu. HRT (2008–13) objavljuje četiri specijalizirana internetska kanala namijenjena domaćoj i stranoj glazbi, a pojavljuju se i neprofitni radiji, kao što je Radio 808 iz Zagreba, NG Buntovnici iz Nove Gradiške i dr. U Hrvatskoj ih je zasad vrlo malo jer takvi programi teško osiguravaju potrebna novčana sredstva za kontinuirani rad, pa su najčešće dio mul-

timedijskoga sadržaja kojega nudi neka specijalizirana web stranica ili servis za internetsko slušanje radijskih programa.

Interpreti i njihova ostvarenja ▶ ciklus radijskih glazbeno-govornih emisija RZ-a koji je omogućio bolje upoznavanje slušatelja s reproduktivnim umjetnicima iz Hrvatske i vrhunskim svjetskim umjetnicima. Autor i urednik emisije B. Polić ostvario je, od osnutka III. programa RZ-a 1964. do prestanka njegova emitiranja 1990, oko 500 emisija. Snimljene su pretežno prigodom gostovanja pojedinih interpreti u Zagrebu ili tijekom međunarodnih glazbenih manifestacija.

Intervizija ▶ međunarodna organizacija za razmjenu TV programa između televizija europskih socijalističkih država, članica Varšavskog pakta te Finske (poslije su pristupili Kuba i Vijetnam), osnovana 1960. sa sjedištem u Budimpešti. Bila je članica Međunarodne organizacije za radio i televiziju (OIRT), osnovane 1950. sa sjedištem u Pragu. Svakodnevno su među njezinim članicama, ali i članicama Eurovizije, razmjenjivale vijesti i drugi programi. Nakon raspada SSSR-a i Varšavskoga pakta 1991. prestala je postojati.

intervju ▶ novinarska forma u kojoj novinar vodi razgovor s osobom koja po svom stručnom i javnom položaju može pridonijeti boljem razumijevanju, saznavanju, proširenju znanja i temeljitijem objašnjenju događaja i tema važnih za javnost. Po sadržaju može biti tematski, kad se razgovor vodi o jednoj ili nekoliko povezanih tema, i biografski, kad je u središtu razgovora život i rad poznate osobe. Po formi postoji više varijacija, od kratkih razgovora, obično tri do četiri pitanja i odgovora, do velikih intervjuova. Dok je u tiskanim medijima važan tekst, na radiju je jednako važan ton, a na televiziji i ton i slika, koji daju drugu dimenziju, jer obuhvaćaju i intonaciju, izraz lica, gestikulaciju i mimiku, oštrinu i stanke u razgovoru te informaciju o ambijentu u kojem se razgovor odvija (ulica, sportsko borilište, parlament...). Novinar se za razgovor treba pripremiti tako da postavlja pitanja koja zanimaju javnost, da traži odgovore i da u prijepornim temama ulazi i u polemike, pazeći da sugovorniku omogući odgovore na pitanja.

intranet → internet

IP televizija (skr. IPTV) ▶ distribucija multimedijских sadržaja (TV programa, videa, audija, teksta, slike, podataka) preko zatvorene mreže koja podržava IP protokol uz osiguranu potrebnu razinu kvalitete usluge. Unutar IPTV-a razlikuju se tri osnovne skupine usluga: gledanje TV programa uživo, odgođeno gledanje TV programa i usluge videa na zahtjev, gdje korisnik može izabrati određene sadržaje koji nisu sadržani u nekom od TV programa. IPTV u RH distribuira se najvećim

INTERVJU, ekipa HTV-a snima intervju s filmskim producentom Brankom Lustigom

dijelom preko bakrene parice uz upotrebu ADSL tehnologije (engl. Asymmetric Digital Subscriber Line). Na bakrenoj mreži zastupljena je i VDSL tehnologija (engl. Very-high-bit-rate Digital Subscriber Line), kojom je u odnosu na ADSL tehnologiju poboljšana kvaliteta prijenosa IPTV-a. Za bolju pokrivenost stanovništva i bolju kvalitetu usluge uvodi se FTTH (engl. Fiber to the Home) tehnologija osnovana na svjetlovodnim nitima, koja omogućuje kvalitetniju uslugu i velike brzine prijenosa. U Hrvatskoj je uslugu prvi uveo Hrvatski telekom (MaxTV usluga) 2006.

Iričanin, Dario ▶ dizajner (1972). Diplomirao na Arhitektonskom fakultetu u Zagrebu. Na HRT-u od 1999. kao montažer, kamerman, dizajner i scenograf. Rukovoditelj SO Dizajn servis 2008–10, rukovoditelj RJ Dizajn i scenografija 2010–13. Od 2012. dizajner i art-direktor HRT3. Tvorac vizualnog identiteta HRT3 i HRT4, za što je nagrađen godišnjom nagradom HRT-a 2013. Dizajner kompletnoga vizualnog identiteta HRT3 – scenografije, grafike, jingleova; idejni autor načina vizualne komunikacije i promocije kanala. Autor vizualno-promotivnoga koncepta *Treći pleše* (2015), kojim je znatno obogatio hrvatski audiovizualni medijski prostor. Zaslužan za uvođenje novih tehnologija na području proizvodnje scenografskog sadržaja, TV dizajna

i sustava interaktivne i on-air promocijske grafike. God. 2016. otišao s HRT-a.

Isaacs, Jeremy ▶ britanski TV producent i javni djelatnik (1932). Od 1958. TV producent, 1974–78. programski direktor Thames Televisiona. Prvi direktor četvrte nacionalne britanske TV mreže Channel 4 (1981), koja je pod njegovim vodstvom nastojala pružiti alternativu postojećim britanski TV programima brojnim inovacijama (informativnim programom izrazito kritičnim prema establišmentu, davanjem širokoga prostora društvenim manjinama, novinama u rasporedu, poput prikazivanja dokumentarnoga filma *Shoah* o holokaustu), koje su potaknule liberalizaciju britanskih TV medija. Poslije je bio glavni ravnatelj Kraljevske opere, a 1997–2000. predsjednik Kraljevskog društva za televiziju.

iskrcavanje na Mjesec → prijenos

Ispod crte ▶ igrana TV serija, prikazana na HTV-u u tri epizode 2004, proizvedena istodobno s dugometražnim igranim filmom. Obiteljska melodrama o mladom

ISPOD CRTE

junaku koji zbog svakidašnjih sukoba s ocem, oboljelim od PTSP-a, živi na rubu delinkvencije; njegove nevolje uvećava odluka susjede i vršnjakinje Zrinke da s majkom ode na rad u Italiju. Scenarij i režija P. Krelja, suradnik na scenariju i urednik D. Kekanović, kamera K. Kursar, glazba D. Rocco, scenografija T. Lacko, kostimografija L. Ivanišević, montaža S. Zečević. Uloge: L. Paraminski, R. Rushaidat, F. Šovagović, J. Bilušić, A. Šovagović, D. Ostojić, R. Bašić, N. Subotić, B. M. Šimić i dr.

ispravak ▶ zakonsko pravo građana i ustanova da javnim objavljivanjem svojih mišljenja (→ demanti) isprave netočnosti koje su objavljene u nekom sredstvu javnoga priopćavanja. To je pravo da se neki događaj, postupak ili aktivnost prikažu u drukčijem svjetlu nego što su prethodno prikazani. Ukoliko oštećena strana ne postigne sporazum s uredništvom o objavljivanju ispravka, pravo na ispravak ostvaruje se preko suda. Svaka zemlja svojim zakonima i propisima određuje uvjete i postupak za ostvarenje prava na ispravak. U Hrvatskoj je ono određeno Zakonom o medijima, odnosno Pravilima za ostvarivanje prava na ispravak u programima pružatelja audio i audiovizualnih medijskih usluga.

istinitost ▶ profesionalni novinarski postulat: vijest je ili istinita ili nije vijest. Elementarni preduvjet istinitosti jest savjesno provjeravanje činjenica te odanost točnosti i istini. Pretpostavlja ispravnu, uravnoteženu kritičku obradbu i interpretaciju proturječnih podataka ili gledišta, sposobnost razlikovanja istinitih podataka i izjava od poluistina ili neistina i od laži koje služe za varavanje javnosti. Mediji su dužni odbiti objavljivanje informacija za koje znaju da su neistinite, a u slučajevima kad se pokaže da su objavljene informacije neistinite, dužne su ih ispraviti ili na vlastiti poticaj ili odlukom pravosudnih tijela.

Istraga ▶ kriminalistički tjedni magazin Nove TV, emitirao se 2005–09; pokretač i urednik A. Rora, voditelj R. Valdec. U svakoj od 150 emisija trećina je bila odvojena za rekonstrukciju najtežih zločina u Hrvatskoj. Istraži-

vačkim je novinarstvom (Ž. Ćorić, M. Kozina, I. Mandić, G. Stojić, I. Tarnaj, S. Petrović, I. Žada) pokrenula rješavanje niza neobjašnjenih kriminalnih slučajeva.

istraživačko novinarstvo ▶ vrsta novinarstva u kojoj se, osim odgovora na sva pitanja koja čine vijest, dublje istražuje neka tema te činjenice koje nisu bile poznate. Karakteristike istraživačke novinarske priče: a) priču je istražio reporter i eventualno njegov tim istraživača, a ne neka agencija, b) sadržava informaciju koja ne bi bila objelodanjena da nije bilo novinara, c) od javnoga je interesa. Istraživački novinar obično je iskusni novinar koji poznaje metode i način na koji se dolazi do podataka, ima mrežu kontakata koji mu mogu poslužiti kao izvori informacija te npr. poznaje funkcioniranje vlasti te može zaključiti kad se nešto radi protivno zakonu. U većim redakcijama postoje istraživački timovi, koje čine suradnici istraživači ili novinari istraživači, a njima koordinira jedan novinar.

Ištvančić, Branko ▶ redatelj (1967). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Snimio je preko 50 dokumentarnih filmova. Njegov film u produkciji HRT-a *Plasitelj kormorana* (1998) kritika je uvrstila u najbolje dokumentarne filmove 1990-ih, a *Bunarman* (2003) najnagrađivaniji je dokumentarni film HRT-a (nagrada Oktavijan, Zlatna uljanica 2003 i mnoge druge). Dokumentarni film *Od zrna do slike* (2012), koji istražuje kulturu i umjetnički izričaj Hrvata u Vojvodini, osvojio je nagradu za najbolji film i najbolju režiju na festivalu filmova o umjetnosti (FIFA) u Montrealu, nagradu Prix Italia i dr. Režirao je i cjelovečernje igrane filmove, dječji *Duh u močvari* (2006) i triler *Most na kraju svijeta* (2014), u koprodukciji HRT-a.

IT ton (žarg., od engl. international soundtrack) ▶ oznaka za ton koji se koristi u izravnim prijenosima i međunarodnoj razmjeni vijesti, priloga, dokumentarnih filmova i emisija. Sadržava ambijentalni zvuk, atmosferu, šumove (npr. šum vjetra), odnosno sve zvučeve koji su snimljeni na mjestu događaja i čuju se "ispod" novinara koji komentara uživo ili "ispod" → offa, snimljenoga komentara novinara. Koristi se i kao jedini zvuk u prilogu na mjestima gdje se njime pojačava dojam slike ili prethodnoga teksta novinara.

ITU (akr. od engl. International Telecommunication Union – Međunarodna telekomunikacijska unija) ▶ specijalizirana agencija UN-a za informacijske i komunikacijske tehnologije (engl. ICT). Osnovana je na IV. međunarodnoj konferenciji o radiokomunikacijama u Madridu 1932, a 1934. naslijedila je Međunarodnu telegrafsku uniju, osnovanu 1865. Od 1948. sjedište joj je u Ženevi. Glavna je međunarodna organizacija unutar

koje se obavlja usklađivanje uporabe radiovalova, i to prema namjenama, radiosluzbama, raspodjeli radiofrekvencijskih područja, vrstama odašiljanja, snagama i dr. Prema Konvenciji i Statutu iz 1992. osnovne djelatnosti provode se kroz tri sektora: Sektor radiokomunikacija (ITU-R, prije CCIR), sektor telekomunikacija (ITU-T, prije CCITT) i Sektor razvoja (ITU-D, sektor za razvijanje telekomunikacija u zemljama u razvoju). Sektor za radiokomunikacije izdaje preporuke sa snažnim normativnim značenjem u službama i sustavima radiokomunikacija. U prethodnom razdoblju te su preporuke, u nešto drukčijem obliku, nosile naslov CCIR-ove preporuke (od franc. Comité Consultatif International des Radiocommunications – Međunarodni savjetodavni odbor za radiokomunikacije). U posljednje vrijeme posebno su važne svjetske radiokomunikacijske konferencije (WRC, akr. od engl. World Radiocommunication Conferences), koje se održavaju svake 3–4 godine, jer se na njima donose odluke o upravljanu radiofrekvencijskim spektrom i satelitskim orbitama. Tako su 2012. i 2015. donesene bitne odluke o prenamjeni dijela i daljnjem korištenju RF spektra namijenjenoga zemaljskom emitiranju TV programa (→ digitalna dividenda). Hrvatska je ITU-u pristupila 1992.

ITV (akr. od engl. Independent Television – Nezavisna televizija) ▶ britanska komercijalna TV mreža; prva privatna TV u Europi, s emitiranjem je počela 1955. Iako joj je od 1990. službeno ime Channel 3, i dalje je poznata pod starim imenom. Za potrebe privatne televizije Velika Britanija podijeljena je na 14 regija, a izdaje se ukupno 16 koncesija, svaka na rok od 10 godina. Za područje Londona dodjeljuju se dvije koncesije, u ostalim regijama po jedna. Posebna koncesija na nacionalnoj razini izdaje se dobavljaču jutarnjega programa. Koncesije od 2003. dražbom dodjeljuje neovisno komunikacijsko regulacijsko tijelo Office of Communications. Propisano je da koncesionari moraju emitirati dio programa od javnoga interesa: vijesti, političke magazine, dječje, vjerske i predizborne emisije. Zakon o radiodifuziji iz 1990. propisuje da ITV najmanje 25% programa mora dobavljati od vanjskih dobavljača. Mreža ITV ima tri suvlasnika: ITV plc (12 regionalnih i jedna nacionalna koncesija), STV Group plc (dvije regionalne koncesije u Škotskoj) i UTV Media plc (jedna koncesija u Sjevernoj Irskoj). ITV plc naručuje i plaća program, a STV i UTV plaćaju naknadu za preuzimanje. Produkcija nacionalnoga dnevnika od 1955. povjerena je tvrtki ITN (Independent Television News), koja je isprva bila vlasništvo koncesionara mreže ITV, a danas je neovisna tvrtka koja proizvodi vijesti za Channel 3, Channel 4, lokalne komercijalne radijske postaje i strane kupce, te je među najvećim svjetskim tvrtkama za dobavu TV vijesti. ITV emitira sedam TV kanala: ITV/Channel 3 (od 1955), ITV2 (1998), ITV3 (2004), ITV4 (2005), CITV (2006), ITV Be (2014) i ITV Encore (2014). S gledanošću od oko 18% ITV (Channel 3) drugi je najgledaniji

kanal u Velikoj Britaniji, nakon BBC1 (oko 20%). Soap operu *Coronation Street* ITV neprekidno emitira od 9. XII. 1960, što je čini najduže emitiranom soap operom u povijesti televizije.

Ivan, Ivan ▶ scenograf (1954). Diplomirao na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu. Radio je mnoge scenografije za televiziju (*Zdravo mladi, Nedjeljno popodne, Svjetla pozornice, Crno-bijelo u boji, Osnivači crkvenih redova, Hrvatski kraljevi, Crno-bijeli svijet*) i za film (*Karneval, Andeo i Prah, Duga mračna noć, Duh u močvari*). Dobitnik je godišnje nagrade ULUPUHA-a za dizajn 1993. i Zlatne Arene za scenografiju u filmu *Nausikaja V. Ruića* na Pulskom festivalu 1996.

Ivica IVANAC

Ivanac, Ivica ▶ književnik i urednik (1936–1988). Na TVZ-u 1959–65. dramaturg, adaptator i urednik u Dramskoj redakciji, 1975–88. dramaturg II. programa, urednik Programa za djecu, potom Igranoga programa. Autor mnogih radiodrama (*Čovjek i njegova žena* i *Ponoćno sanjarenje*, 1960; *Krik*, 1963; *Prometej*, 1965; *Revolution number 36* i *Nada*, 1971; *Spokoj i Bajka*, 1972), TV drama (*I odrasti se mora*, 1961; *Na plesu*, 1964; *Škorpion u znaku vage* i *Stan*, 1967; *Jednog dana jedan čovjek*, 1968), scenarija za TV serije *Dileme* (1965–66), *Diogeneš* (prema romanu *Diogenes A. Šenoa*, 1971), *Klupa na Jurjevskom* (1972), *Nikola Tesla* (1976) i *Kapelski kresovi* (prema djelu V. Kovačevića, 1976–77) te mnogih TV adaptacija kazališnih komada i TV dramatizacija proznih djela hrvatskih i stranih pisaca. Bio je direktor Drame HNK-a u Zagrebu 1965–70. Napisao više drama, romana i dru-

gih prozних djela. Za knjigu *Najljepši posao na svijetu ili kako nastaje kazališna predstava* (1970) dobio je nagradu Grigor Vitez, a njegova "antidrama" *Zašto plačeš, tata* (1959) među najznačajnijim je hrvatskim dramskim tekstovima sredine 20. st.

Aleksandar IVANČEVIĆ

Ivančević, Aleksandar ▶ novinar i urednik (1943–2014). Diplomirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu, magistrirao na Institutu za društvene znanosti u Haagu. Od 1962. vanjski suradnik RZ-a. Od 1965. urednik vijesti i *Dnevnika* te vanjskopolitički komentator RZ-a, od 1968. koordinator eurovizijske razmjene vijesti na TVZ-u te specijalni dopisnik iz inozemstva. Voditelj Službe za međunarodne odnose i razmjenu programa TVZ-a 1987–91.

Ivančević, Radovan ▶ povjesničar umjetnosti, redatelj i scenarist (1931–2004). Diplomirao i doktorirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, gdje je i bio zaposlen od 1956; od 1979. redoviti profesor ikonografije i renesansne umjetnosti. Ostvario je kao scenarist i redatelj desetak dokumentarnih i pedesetak animiranih (element) filmova, oko 200 TV emisija posvećenih umjetnosti i umjetnicima, zaštititi spomenika te interpretaciji likovnih djela. Izdvajaju se studijske emisije *Odnos prema baštini* (1971), *Stilovi, razdoblja, život* (1982, 1994), *TV leksikon* (1995, 1998), *Uvod u ikonologiju* (1993, 1995), dokumentarni ciklusi *U prvom planu* (1964, 1973, 1978), *Pristup umjetničkom djelu, Renesansni spomenici* (1981), *Groblja umjetnosti ili zabavišta duha, djeco povedite roditelje u muzej* (1993), *Stjepan Planić* (2000). Dobitnik je nagrade Festivala jugoslavenske televizije 1965, 1972. i 1973, nagrade Grada Zagreba 1978. za ciklus element-filmova iz serija *Stilovi, razdoblja, život* (1973–74) i *Perspektive* (1972–89), kojima je s pomoću animiranoga filma nastojao razviti metodu vizualnoga mišljenja. U sklopu projekta Hrvatska kulturna baština realizirao 2002. filmove *Istra iz zraka, Kulturna baština Istre* te *Dvorci i crkve Hrvatskog zagorja*.

Ivančić, Ivana ▶ novinarka i urednica (1970). Od 1992. do 1997. suradnica tjednika *Globus* te novinarka i voditeljica na OTV-u, 1997. prelazi na HRT kao novinarka i voditeljica zabavno-glazbene emisije *Vidikon*. Urednica večernjega *Dnevnika* HRT-a i novinarka političkoga magazina *Motrišta* 1997–2000. Potom urednica Informativnoga programa na Plavom radiju, gdje pokreće i uređuje autorske emisije: dnevnu političku emisiju *Skener* i tjedni politički magazin *Rikverc*. Na Novoj TV od 2002, dnevna urednica svih informativnih emisija, urednica političkoga talk showa *U sridu* 2004–07, a 2011–14. portala *Dnevnik.hr*. Sudjelovala u kreiranju i razvoju portala te edukaciji mladih novinara. Od 2011. urednica posebnih projekata.

Ivančić, Ivica ▶ pijanist i glazbeni urednik (1934–1994). Diplomirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Na RZ-u od 1959. do umirovljenja 1984, isprva kao urednik komorne glazbe, zatim kao urednik i producent u Muzičkoj proizvodnji. Posebno se zalagao u snimanju hrvatske glazbene baštine. Nastupao je kao pijanist u komornim sastavima (Kvartet Jarnović, Trio RTV Zagreb) i kao glasovirski pratitelj. Ostvario je veliki broj vlastitih trajnih studijskih snimaka za radio, u Klavirskom duu Ivančić-Ulrich, u komornim sastavima te kao glasovirski pratitelj vokalnih i instrumentalnih solista.

Radovan IVANČEVIĆ

Ivančin, Sanja ▶ producentica (1962). Diplomirala na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Na TVZ-u od 1978, isprva poslovna tajnica i pomoćnica organizatora, a od 1989. producentica, a zatim i odgovorna producentica u Obrazovnom, Dramskom i Dokumentarnom programu HTV-a. Producirala brojne

TV filmove i serije za djecu (*Kanjon opasnih igara*, *Smogovci*, *Kad zvoni*), sudjelovala u produkciji velikih projekata u Zabavnom i drugim programima (*Jel' me netko tražio*, *Obiteljski zabavnik*, *Opera pod zvijezdama* i dr.). U Dramskom programu potpisuje produkciju velikoga broja igranofilmskih produkcija i koprodukcija (*Teško je reći zbogom*, *Novogodišnja pljačka*, *Isprani*). Od ožujka 2016. vršiteljica dužnosti ravnateljice PJ Produkcija HRT-a.

Ivanda, Branko ▶ filmski i TV redatelj i scenarist (1941). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu, gdje je od 1980. docent, a od 1985. redoviti profesor filmske i TV režije. Predavao na University of California u Los Angelesu 1985–90. Režirao dugometražne igrane filmove (*Gravitacija ili fantastična mladost činovnika Borisa Horvata*, 1968; *Prijeki sud*, 1978; *Zločin u školi*, 1982; *Konjanik*, i TV serija, 2003; *Lea i Darija*, i TV serija 2011), TV drame (*Drveni sanduk Thomasa Wolfa*, *Psihopati*, *Zec*, *Slučaj maturanata Wagnera*, *Bombaški proces*, *U logoru*, *Pet mrtvih adresa*, *Sestre*), dokumentarne i reklamne filmove, izravne TV prijenose i naknadne obradbe opera, koncerata klasične glazbe, jazza i kazališnih predstava. TV drama *Nocturno* (scenarij Z. Dirnbach, prema K. Š. Gjalskomu, 1974) distribuirana je 1983. u kinima pod naslovom *Noć poslije smrti* (koprodukcija RTZ-a i Adriafilma). Sredinom 2000-ih profilirao se kao vodeći domaći redatelj telenovela i soap opera (*Ljubav u zaleđu*, *Obični ljudi*, *Ponos Ratkajevih*, *Sve će biti dobro*, *Pod sretnom zvijezdom*). Režirao je i u kazalištu. Bio je autor stručnih filmskih priloga u emisiji *3,2,1,...kreni!*

Branko IVANDA (lijevo) i Zlatko Vitez na snimanju TV drame *Špijunska veza*, 1980.

Latica IVANIŠEVIĆ u razgovoru s Antonom Martijem

Ivanišević, Latica ▶ kostimografkinja i scenografkinja (1943). Više od 35 godina surađivala u Dramskom, Obrazovnom, Dječjem i Zabavno-glazbenom programu TVZ-a/HTV-a. Suradnica deset godina u emisijama *Ekran bez okvira*, *Pozivnica*, *Vijesti iz kulture*, *Dnevnik*, *TV o TV*, *Mir i dobro*. Kreirala scenu i kostime za *Macbetha* u režiji V. Habuneka i balet *Četiri kavalira* frajle Melanije B. Papandopula u zagrebačkom HNK-u, za Suvremeni plesni ansambl M. Broš iz Zagreba na otvorenju Cardinova teatra u Parizu 1970, zatim za igrane i TV filmove *Leo i Brigita* (Z. Ogresta), *Bez trećega* (S. Tribuson), *Kineska vaza* (N. Babić), *Doktorova noć* (M. Mikuljan), *Ispod crte* (P. Krejla). Izlagala radove na pedesetak izložbi. Objavila knjige *Slušaj i gledaj Latice* (2010) i *Žena tužnih očiju* (2012).

Ivanković, Ante ▶ novinar i urednik (1939). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Sarajevu. Nastavnik na gimnaziji u Tomislavgradu, potom šest godina na RTV Sarajevo, a od 1976. do umirovljenja 2004. TV novinar splitskoga studija HRT-a, 1992–2000. njegov urednik. Za Domovinskoga rata ratni reporter i urednik ratnih studija HRT-a u Metkoviću i Kninu. Izvještavao s prvih crta hrvatskih i bosansko-hercegovačkih ratišta. Odlikovan Redom Danice hrvatske s likom Antuna Radića 1995. za zasluge u kulturi, nositelj Spomenice Domovinskoga rata, medalje za iznimne pothvate u Domovinskom ratu, medalje Ljeto '95, medalje Oluja. Dobitnik Zlatnog pera HND-a 1992. te nagrade za životno djelo Županije Splitsko-dalmatinske 2004.

Ivanković, Hrvoje ▶ dramaturg, teatrolog i publicist (1965). Diplomirao na Fakultetu dramskih umetnosti u Beogradu. Dramaturg u dubrovačkom Kazalištu Marina Držića 1988–94, dugogodišnji kazališni kritičar *Slobodne Dalmacije* i *Jutarnjega lista*, selektor nekoliko kazališnih festivala, autor ili priređivač niza kazališnih

monografija (*Joško Juvančić Jupa, Kazališno doba Pere Kvrgića, Marin Carić*) te suurednik *Zagrebačkoga leksikona*. Član uredništva časopisa *Kolo* 1996–2008. Na HR-u surađuje od 1994; od 1996. šefliterarno-dramske redakcije u Dramskom programu, a od 2013. urednik u Odjelu Drama HRT-a. Urednik radijskih emisija *Radio-igra, Portret umjetnika u drami, Iz arhive dramskog programa HR-a, Jednočinka – mali kazališni razgovori*. Autor nekoliko radijskih dokumentarnih emisija (*Ovo je ratni dnevnik. Izvještava Pavo Urban*, uvršten među tri najbolja na Prix Italia 2012). Dobitnik nagrada Prix Marulić 2001 (za adaptaciju legende *Lopudska sirotica*) i Prix Italia 2002 (kao urednik radiodrame F. Šovagovića *Cigla*).

Ivanković, Nenad ▶ novinar i publicist (1948). Diplomirao na Filozofskom fakultetu, magistrirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Dugogodišnji komentator i urednik u dnevnom listu *Vjesnik* te u tjedniku *Danas*. Kao dopisnik *Vjesnika* i *Večernjega lista* iz Bonna od 1988. izvještavao povremeno za programe RTZ-a, a tijekom Domovinskoga rata redovito za HRT, prenoseći stajališta njemačke diplomacije. Glavni urednik *Vjesnika* 1996–2000, urednik novina *Croatia Weekly* i voditelj HTV-ova *Press kluba*, u kojem je s javnim osobama iz medija i politike raspravljao o političkim temama. Autor više knjiga političke publicistike (*Predsjedniče, što je ostalo; Ratnik; Mesiću i Račane, zašto tako*). Nositelj njemačkog Križa za zasluge te Danice hrvatske s likom Antuna Radića. Dvostruki svjetski novinarski prvak u skijaškom trčanju (1988. i 2000).

Ivanković, Vjera ▶ kostimografkinja (1940). Završila školovanje u Centro sperimentale di cinematografia u Rimu. Na RTZ-u zaposlena 1961–91, potom vanjska suradnica. Kostimografkinja u preko 120 TV drama, dječjih, dokumentarnih, obrazovnih, zabavnih i show emisija te igranih filmova (*Dnevnik Očenašeka, Kapetan Mikula Mali, Jelenko, Mejaši, Nepokoreni grad, Hajdučki gaj, Vučjak, Tuđinac, Sokol ga nije volio, TV magazin, Na licu mjesta, Svjetla pozornice, Anđele moj dragi, Đuka Begović, Holding, Kraljica noći, Konjanik*). Izradila kostimo-

Vjera IVANKOVIĆ

grafiju za dokumentarno-igrani serijal *Hrvatski kraljevi* (2010). Dobitnica Zlatne arene za kostimografiju u filmu *Dok nitko ne gleda* 1993.

Ivan Pavao II. u Hrvatskoj → posebni informativni projekti

Ivanjek, Željko ▶ književnik i novinar (1954). Suradivao je na HR-u, bio u uredništvu kulturnih rubrika u tisku za mladež, pisao tekstove iz područja umjetnosti. Redatelj, scenarist i autor osamdesetak dokumentarnih i dječjih filmova, emisija i serija HRT-a, npr. *Alberto Fortis: Put po Dalmaciji* (1989), *Antički portret u Hrvatskoj* (1991), *Kroz Hrvatsko zagorje* (1991), *U potrazi za izgubljenim vremenom* (1992), *Vladimir Kirin ili unijeće ilustracije* (1993), *Juraj Plančić* (1994), *Novi kvadrat* (1995). Objavio je knjige *U sjeni južnog medvjeda, Epicikli u azilu, Kraj povijesti, Knjiga pingvina, 350.332 udarca, Pohvala zaboravu, Vunderkindova smrt i druge podvojene pjesme* i dr. Dobitnik nagrade Matice hrvatske za *Mali rječnik romantizma, roman u natuknicama* 2002. i treće nagrade Marin Držić za *Legendu o Josipi ili ljubavni sud* 2006.

IVO POGORELIĆ – 5 GODINA POSLIJE, Ivo Pogorelić razgovara sa Silvijem Humom

Ivo Pogorelić – 5 godina poslije ▶ dokumentarna emisija prikazana na TVZ-u 1985. Prikazuje početke karijere pijanista I. Pogorelića i svjetsku slavu koju je postigao samo pet godina nakon što je izbačen s Chopinova natjecanja u Varšavi. Emisija sadržava i dvije integralne Pogoreličeve izvedbe *Engleskih suita* J. S. Bacha. Autor i urednik S. Hum, redatelj E. Galić.

Ivošević, Borka ▶ spikerica i voditeljica (1942). Četiri desetljeća spikerica u Informativnom programu. Vodila emisije *Pod starim i novim krovovima* (urednik D. Britvić) i *Vikend program subotom*. Na III. programu HR-a sudjelovala u snimanju esejistike i vođenju emisija

ozbiljne glazbe. Desetak godina surađivala na HTV-u. Dobitnica godišnje nagrade u povodu 60. obljetnice Radija i 30. obljetnice Televizije 1986.

Ivošević, Đuro ▶ inženjer (1944). Diplomirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Od 1989. do umirovljenja 2009. zaposlen na HR-u, gdje je radio na poslovima informatizacije i digitalizacije procesa proizvodnje i odvijanja programa, za što je 2001. dobio godišnju nagradu HRT-a. Osobito je

zaslužan za implementaciju računalnih radnih stanica za reprodukciju snimljenoga programa u radijskom emitiranju.

Izaberi zdravlje ▶ radijska tjedna emisija, emitirati se počela u proljeće 2002. istodobno na svim programima HR-a (I. i II. program, Radio Sljeme, Split, Rijeka, Knin, Osijek, Zadar, Dubrovnik i Pula). Glavni koncept emisije bila je promocija zdravoga načina življenja (nepušenje, tjelesna aktivnost, pravilna ishrana te sprječavanje alkoholizma). Autor je emisije M. Harapin, a realizirana je uz pomoć Škole narodnoga zdravlja Andrija Štampar. Poslije je prerasla u emisiju koja se bavi zdravstvenom politikom, sustavom zdravstvenog osiguranja te aktualnom medicinskom problematikom. Jedna je od najslušanijih emisija I. programa HR-a.

izblendavanje (žarg.; od njem. Abblendende) → fade out

Izbori '90 ▶ projekt prezentacije izborne kampanje i prvih višestranačkih izbora u Hrvatskoj, na temelju kojega je na TVZ-u od 24. II. do 15. V. 1990. realizirano

1050 priloga i emisija u ukupnom trajanju od 10 500 minuta. Projekt su zajednički kreirali I. Šaškor, V. Sutlić i L. Mitrović uz pomoć uredništva IP-a. Svim strankama, koalicijama i nezavisnim kandidatima omogućeno je predstavljanje u posebnim emisijama uživo, uz re-prizu. Potom su se u debatnim emisijama – vodio ih je uglavnom L. Mitrović, a dio D. Matković – stranke i kandidati sučeljivali i odgovarali na pitanja gledatelja. Priloge je realiziralo 70 novinara IP-a, a tjedne predizborne preglede priređivali su D. Latin i S. Milošević. Neposredno uoči prvoga kruga izbora, 20. IV. 1990. izravno su se suočili lideri četiriju najvećih stranaka, odnosno koalicija (Ž. Mažar, I. Račan, M. Tripalo, F. Tuđman). Redatelj sučeljavanja bio je D. Vizek, a voditelj L. Mitrović, emisiju je nadgledao Etički komitet (J. Crnić, E. Pusić i V. Pavletić).

izjava ▶ novinarska forma kojom se prenosi očitovanje neke osobe (političari, javne osobe, svjedoci događaja, stručnjaci), institucije ili skupine o pitanjima javnoga interesa. U radijskom i TV programu često se koristi kao samostalni prilog (uz najavu voditelja) ili kao dio složenijih formi.

Izlet u obično ▶ emisija II. programa RZ-a, emitirana 1963–70. Osmislio ju je i prvi uređivao R. Tomović, poslije su urednici bili B. Vondraček i A. Uvodić. Pojedinačna je emisija sadržavala nekoliko anonimnih ljudskih priča o nekoj običnoj temi (sreća, prijateljstvo, jutro), uz urednikov komentar i glazbene ilustracije koje je birao S. Šelebaj. Voditelji emisije bili su M. Ergović i N. Otržan.

izobličenje signala ▶ degradacija parametara izvornog signala prilikom njegova prolaska kroz analogni

IZBORI '90, Luka Mitrović, Darko Vizek i Mislav Hudoletnjak (stoje u prednjem planu, slijeva udesno) pripremaju predizbornu emisiju

nelinearni sustav ili medij. U RTV difuziji izobličenja se mogu podijeliti na linearna i nelinearna. Linearna se očituju kao smanjenje amplitude cjelokupnoga signala ili pojava faznoga pomaka između izvornog i obrađenog signala. Nelinearna nastaju generiranjem novih harmoničnih komponenata u spektru signala, stoga predstavljaju daleko veći problem od linearnih. Nelinearna izobličenja u tonskom signalu percipiraju se kao neugodan izobličen zvuk s prizvukom spektra neprirodnih frekvencija. U videosignalu ta izobličenja uočavaju se kao poremećaj kontrasta i rezolucije u slici.

izravni prijenos → prijenos

izravni prijenos mise → prijenos

izravni zvuk ▶ zvučna zraka koja pravocrtno povezuje izvor zvuka i primatelja, za razliku od reflektiranih (odraženih) zvučnih zraka, koje u zatvorenoj prostori-ji tvore odječno zvučno polje. Izravni zvuk nositelj je informacije, a odječno zvučno polje tvori zvučni ambijent. Ako je ono preintenzivno, tada smanjuje razgovjetnost govora ili jasnoću glazbe.

Iz svakog džepa ponešto ▶ mozaična emisija RZ-a, emitirana 1951–84. Inaugurirala je novi pristup radiju; feljtonistički, slikovitiji, ležerniji i osobniji stil privukao je publiku, pa su emisije imale i do 200 000 slušatelja. Emitirano je više od 3000 crtica o neobičnostima i zanimljivostima s putovanja. Cijele emisije ili pojedini prilozii emitirani su na mnogim europskim radiopostajama. Izbor putopisnih crtica urednik D. Horkić objavio je u knjigama *Iz svakog džepa ponešto* (1959), *Videno i nevideno* (1965), *Safari s povečalom* (1975) i *Pa ipak, leti* (1990). Dvije su crtice dobile nagradu HND-a 1954. i 1959.

izvanredna vijest (engl. breaking news) ▶ vijest koja se zbog iznimne važnosti objavljuje unutar redovitoga programa, neovisno o njegovu rasporedu. Razlog njezina objavljivanja može biti prirodna katastrofa, nesreća, vojni incident ili izbijanje ratnoga sukoba, smrt neke osobe, odnosno sve što je od većega javnog interesa. Izvedba takve vijesti razlikuje se ovisno o njezinoj važnosti; program se može prekinuti, najavljuju se izvanredne vijesti, nakon kojih se gledatelji ili slušatelji upućuju na redoviti program. Drugi uobičajeni način (koji se rabi na televiziji) jest da se program ne prekida, nego se preko postojećega programa vijest objavi kao tekst na traci (crawl) u donjem dijelu ekrana.

izvjestitelj ▶ novinar koji izvještava s mjesta događaja ili iz institucija u kojima je akreditiran (sportski, sudski, saborski, ratni i sl.). Razlikuju se stalni i specijalni izvjestitelji: stalni u pravilu izvještavaju tijekom duljeg vremena iz gradova i regija koje se nalaze izvan sjedišta redakcije ili iz inozemstva, a specijalni isključivo s određenoga događaja. Naznaka "Specijalno za..." (list, radio

ili televiziju) redakcije ističu kad se objavljuje izvještaj novinara druge redakcije ili autora koji se zatekao na licu mjesta, odnosno koji svojim ugledom jamči kvalitetan izvještaj.

izvještaj ▶ novinarska vrsta kojom se pojedini elementi vijesti nadopunjuju s više podataka o tome kako i zašto se nešto zbilo ili dodatnim informacijama o sudionicima događaja ili kakvoj drugoj važnoj pojedinosti. Temelji se na činjenicama i nastojanju da se odgovori na tzv. 5W pitanja (tko, što, gdje, kad, zašto). Iako se i u njemu uvažava hijerarhija → informativne vrijednosti pri izboru i redosljedu podataka, njegova je struktura znatno elastičnija od strukture vijesti i nosi više ili manje autorski pečat. U izvještaju se činjenice kontekstualiziraju, obrađuju i interpretiraju, do njih se dolazi i istraživanjem, ali se strogo suzdržava od komentiranja. S obzirom na strukturu najčešće je deskriptivan. Analitički izvještaj prikazuje i objašnjava najvažnije elemente događaja ili okolnosti u kojima se odigrao. To je aktualni prilog kojim autor pretežno na temelju vlastitog istraživanja ocrta pozadinu neke vijesti, prikazuje tipičan ili posebno dojmljiv primjer, ili neku drugu informativno vrijednu pojedinost. Standardni TV izvještaj jest prilog s tekstom koji novinar čita u offu i koji je isprepleten pomno odabranim, kratkim izjavama, a može sadržavati i stand up autora priloga te grafičke ilustracije. U reporterskom izvještaju novinar se u barem jednom kadru gledateljima prikazuje kao svjedok i promatrač s poprišta događaja, ton priloga protkan je originalnim šumovima (popratni ton ili IT ton), a struktura je jednostavnija i prilagođena logici javljanja s terena. Osobito su privlačni izvještaji novinara "uživo" u emisiju. Minijaturizacije TV opreme i satelitskih veza omogućuju slanje dopisničkih izvještaja i iz najudaljenijih područja.

izvođač scene ▶ osoba u sektoru scenografije koja se u dogovoru sa scenografom brine o razradbi, izradbi te montaži scenografije za potrebe snimanja filma ili TV emisije. Poznati izvođači scene jesu I. Šuntić, S. Debeuc, D. Družić.

izvor informacija ▶ institucija, organizacija, skupina ili pojedinac koji imaju javno ovlaštenje i zakonsku dužnost dati službene podatke o nekom događaju. U iznenadnim situacijama (nesreće, demonstracije i sl.) dok se ne organizira službeno informiranje kao izvor informacija mogu poslužiti očevidci događaja. Otvorenost izvora informacija karakteristična je za demokratska društva. Za razliku od autokratskih, totalitarnih i diktatorskih režima, gdje vlasti sprječavaju informacije ovisno o političkim potrebama, demokratski sustavi jamče slobodni protok informacija i organiziraju posebne institucije koje su dužne davati potpune i pravodobne informacije o radu državnih i javnih ustanova te o zbivanjima važnim za javnost. Pravo građana na

informaciju jedno je od temeljnih vrijednosti demokracije, isto kao i dužnost državnih i svih drugih službi staviti sve bitne informacije (osim onih koje su zakonom zapriječene, kao moguće vojne ili poslovne tajne) na uvid javnosti. Izvor informacije prvi je važni korak u procesu javnog komuniciranja. Novinari i mediji uživaju pravo na informaciju, ali i odgovornost da dobivene

informacije oblikuju na objektivni i nepristran način. U pravilu novinari objavljuju identitet izvora informacija ako je to važno za njihovu vjerodostojnost, a ukoliko izvor skriva identitet, u tekstu treba objasniti razloge. Informacije s kojima raspolažu, posebno ako su složene i bitne, mediji trebaju provjeravati iz dvaju ili više izvora.

J

Jabuka TV ▶ regionalna TV s koncesijom za digitalnu regiju D4 (Grad Zagreb i dr.). Emitirati počela u Zagrebu 1989. kao Omladinska televizija (OTV), 1994. postaje Otvorena televizija, a od 2010. nosi sadašnje ime. Prva komercijalna televizija u bivšoj Jugoslaviji, a nakon osamostaljenja Hrvatske vodeća lokalna televizija. Osnivači i prvi vlasnici V. Grubišić, R. Bolković i Ž. Pervan, prvi direktor i glavni urednik V. Grubišić. Emisija *Serbus Zagreb* emitira se neprekidno od 1989. i najstarija je informativna emisija na komercijalnoj televiziji u Hrvatskoj, a politički talk show *2 u 9* emitira se od 1991 (autor i voditelj R. Bolković); od ostalih emisija značajnije su *Veto* (politički talk show S. Španovića), *Fio show* (glazbeno-humoristična emisija I. Fiolića). U Domovinskom ratu izvještava iz Iloka, Vukovara, Hrvatske Kostajnice, Siska, Petrinje, Komareva i Jamnice. Nakon raketiranja odašiljača HRT-a na Sljemenu 1991. privremeno preuzela emitiranje programa preko svojeg odašiljača. Kao prva komercijalna televizija 1993.

pokreće emisiju *Povratak ratnika* (S. Šarunić). Direktor je M. Korušić, glavni urednik R. Bolković.

Jadran pozdravlja Sjeverno more – Sjeverno more pozdravlja Jadran ▶ emisija II. programa RZ-a, emitirana 1970-ih; prva međunarodna zabavno-revijalna emisija (realizirana u suradnji s Radio Bremenom).

Jadranski susreti ▶ zabavna emisija TVZ-a, prikazivana 1971–80. Najpopularniji ljetni zabavni program TVZ-a, nastao na poticaj urednika Zabavno-glazbenoga programa S. Bjelousova. Realizirani su kao niz programski i tehnički zahtjevnih prijenosa uživo iz jadranskih gradova i mjesta. Natjecateljskoga karaktera, riječ je zapravo bila o pučkim sportskim igrama temeljenima na pomorskoj i težačkoj tradiciji, s igrama poput potezanja konopa ili penjanja na jarbol kako bi se dohvatili pršuti. Urednici su bili M. Mahečić i L. Goluža, koji je bio i scenarist te autor igara, redatelji B. Hvala iz

JADRANSKI SUSRETI

Slovenije, M. Kalebota i, najdulje, I. Hetrich, voditelji Lj. Jelčić i M. Deliće, zatim H. Vlahović i O. Mlakar.

Jadrešić, Ivana ▶ novinarka i urednica (1945). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Novinarka RZ-a od 1972, isprva suradnica, zatim urednica u Informativnom programu. Uređivala i vodila *Emisiju za umirovljenike* 1974–90. Organizirala i vodila Međunarodni program HR-a 1991; sudjelovala u njegovoj obnovi 2001 (*Glas Hrvatske*), a 2000–09 vodi emisiju *Ovdje Hrvatska, a tko je tamo?* Objavljivala priče i eseje te prijevode američke poezije (na III. programu HR-a te u časopisima).

Jakić, Tomislav ▶ novinar i urednik (1943). Diplomirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Na TVZ-u 1966–92. Uz urednika A. Lentića 1966. prvi novinar novoosnovane vanjskopolitičke redakcije TVZ-a. Ponajprije radio kao urednik vanjsko-političkoga dijela *TV Dnevnik*a, prezenter i komentator vijesti iz svijeta. Povremeno uređivao središnji *Dnevnik*, u sezoni 1988–89. uređivao i vodio mozaičnu poslijepodnevnu emisiju *Dobar dan*, koja je emitirana uživo. Čest suradnik političkog magazina *Spektar*. Nekoliko mjeseci 1990–91. vodio Informativni program HTV-a. Autor niza dokumentarnih emisija, poput *Rat raketa, ili: SALT, što je to, Helsinki 10 godina kasnije, Evropa u sjeni raketa, Cvijeće za predsjednika, Prošlo je 40 godina, Susret domovinske i iseljene Hrvatske*. Nakon odlaska s HTV-a urednik u HINA-i, dopisnik radija Deutsche Welle i Radija Slobodna Europa, glavni urednik te direktor Kanala RI u Rijeci. Savjetnik za vanjsku politiku predsjednika S. Mesića 2001–03. i 2005–10. Autor memoarske knjige *Nisam zavijao s vukovima* (2010). Dobio je godišnju nagradu HND-a Zlatno pero 1972. te niz tzv. Vijenaca popularnosti časopisa *Studio* 1970-ih.

Tomislav JAKIĆ

Snimatelj Branimir JAKLIN, osvjetljivač Stjepan Sajovic (lijevo), ton-majstor Kosta Čok i novinar Stanko Eder na snimanju

Jaklin, Branimir ▶ snimatelj (1944–2013). Na TVZ-u od 1964. Isprva asistent snimatelja, od 1968. snimatelj, majstor-specijalist. Snimao najvažnije događaje na prostoru bivše Jugoslavije, konferencije Nesvrstanih zemalja u Alžiru, Colombu, Kubi, Olimpijske igre u Tokyju, Svjetsko nogometno prvenstvo u Njemačkoj i dr. U Domovinskom ratu snimatelj na banijskom ratištu, surađivao u programu *Za slobodu*.

Jakubin, Silvija ▶ glazbena urednica (1956). Diplomirala na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Od 1982. do 1984. predavala je klavir u Umjetničkoj školi Franje Lučića u Velikoj Gorici. Na HRT-u glazbena urednica III. programa HR-a 1984–96. te 2002–13.

Jamnicky, Stephanie ▶ redateljica i urednica (1969). Diplomirala na ADU-u u Zagrebu. U Dramskom programu HR-a od 2003, režirala više od 200 različitih projekata – radiodrama, dječje poezije, kratkih formi etnofantastike i dr. Od 2015. umjetnička je ravnateljica festivala Prix Marulić. Režirala operete u HNK-u Osijek (*Vesela udovica*) i Rijeka (*Momci na brod*) te opere u HNK-u Split (*I Pagliacci, Nikola Šubić Zrinjski*) i Zagreb (*Govori mi o Augusti, Triptih: Plašt, Sestra Angelica, Gianni Schicchi*). Za emisiju *Glagoljon*, u suautorstvu sa Z. Sajkom, dobila Grand Prix Marulić 2012. i Grand Prix Nova 2013.

Jančić, Blaženka ▶ novinarka i urednica (1971). Diplomirala na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu. Na HR-u od 1993, isprva suradnica u Obrazovnom programu, potom je uređivala religijske emisije i izvještavala o religijskim temama za informativne emisije;

sudjelovala u projektu posjeta pape Ivana Pavla II. Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. Od 2003. prva je urednica novouspostavljene Redakcije religijskoga programa u Informativnom programu; u tom svojstvu 2011. organizira i planira programsko praćenje posjeta pape Benedikta XVI. Hrvatskoj, a 2013. praćenje konklava i izbor pape. Od 2014. urednica u Produkcijском odjelu Kultura, umjetnost i religija. Uređuje emisije *Duhovna misao*, *Susret u dijalogu*, *Trag vjere* i dr.

Veljko JANČIĆ

Jančić, Veljko ▶ novinar i urednik (1950). Diplomirao na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu. Od 1972. suradnik RZ-a u kulturnoj emisiji *Crvena jabuka* urednika P. Vukelića te suradnik u emisiji *Ulice i trgovi* urednika D. Britvića. Na II. programu RZ-a ostao do 1979, kad je prešao u Studentski centar Sveučilišta u Zagrebu i postao upravitelj SKUC-a na Savi (Studentski dom Stjepan Radić), tad najaktivnijega kulturnoga prostora u Zagrebu. Istodobno radio na osnivanju Studentskoga radija, koncepcija i programske osnove kojega su prihvaćene 1982, ali pod nazivom Omladinski radio (od 1990. Radio 101), s Jančićem kao prvim glavnim i odgovornim urednikom. Bio generalni direktor Studentskog centra 1989–92. Od 1995. do umirovljenja 2015. na HTV-u radio kao urednik u emisijama *Hrvatska uživo* i *Što vas žulja*. Dobitnik je nagrade Sedam sekretara SKOJ-a za novinarstvo.

Jandrić, Ilija ▶ novinar i urednik (1975). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu, magistrirao na Goldsmiths Collegeu u Londonu. Od 1996. reporter, urednik i voditelj vijesti na Obiteljskom radiju, 1998. postaje urednik Informativnog programa Otvorenog radija, a 1999. se vraća na Obiteljski radio, gdje je do 2002. urednik IP-a. U Informativnom programu HTV-a od 2003. reporter *Latinice* 2003–04, potom uređuje i

vodi vijesti u emisiji *Dobro jutro, Hrvatska*. Nakon što je bio dopisnik HRT-a iz Slovenije 2005–07, vodi *Vijesti* na II. programu HTV-a, a poslije i podnevni *Dnevnik*, *Vijesti* u 17 te *Dnevnik 3*. Od 2011. na Al Jazeera Balkans u Sarajevu jedan od urednika programa, potom savjetnik za medije predsjednika Hrvatskoga sabora 2013–15, a od 2015. urednik i voditelj *Dnevnika* na kabelskoj televiziji N1.

Janigro, Antonio ▶ talijanski violončelist, dirigent i pedagog (1918–1989). Diplomirao na milanskom Konzervatoriju 1934, usavršavao se u Parizu na École normale de musique do 1937. Predavao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu 1939–55. Utemeljitelj, umjetnički voditelj i solist ansambla Zagrebački solisti 1954–68, koji je pod njegovim vodstvom stekao svjetski ugled. Jedan od vodećih svjetskih violončelista 1950-ih i 1960-ih. Njegov umjetnički rad u Hrvatskoj povezan je i s RTZ-om: 1951. ravnao je Komornim orkestrom RZ-a (unutar kojega 1953. utemeljuje ansambl Zagrebački solisti), a 1954–64. dirigirao je, uz velike svjetske simfonijske orkestre, Simfonijskim orkestrom RZ-a. Kao solist i dirigent nastupio u vodećim svjetskim koncertnim dvoranama. Njemu u čast nazvano je Međunarodno violončelističko natjecanje utemeljeno u Zagrebu 1996.

Antonio JANIGRO

Jarak, Andrija ▶ novinar (1970). Dopisnik *Slobodne Dalmacije* iz Dubrovnika 1994–96, novinar HTV studija Dubrovnik 1996–2003. Od 2005. na Novoj TV, specijalizi-

Andrija JARAK

rao se za javljanja uživo s najvažnijih političkih i drugih događaja. Zapažen je njegov rad prilikom izvještavanja sa suđenja u Haagu, Beogradu, Sarajevu i Zagrebu, obljetnica Oluje i pada Vukovara te papina posjeta Sarajevu. Pratio brojne afere, prirodne katastrofe i elementarne nepogode, s više od 2000 javljanja uživo. Dobitnik Večernjakove ruže 2014. u kategoriji TV osoba godine.

javljanje uživo (engl. live) ▶ uključenje novinara s mjesta događaja, najčešće s mogućnošću komunikacije između voditelja i reportera, zbog boljeg korištenja najnovijih podataka. Za velike RTV postaje javljaju se stalni dopisnici, ali s obzirom na sadržaj ili mjesto uključivanja za to mogu biti poslani i posebni izvjestitelji.

Javlja se starinska ura ▶ radiodramolet Rudolfa Habeduša Katedralisa, praizveden uživo na RZ-u 31. VIII. 1938. Jedan je od najstarijih sačuvanih hrvatskih radiodramskih tekstova, a donosi prizore iz života jedne zagrebačke gornjogradske plemićke obitelji u 19. st. Uloge su igrali V. Beck, B. Kraljeva, L. Deutsch i V. Maričić, a nekoliko replika kardinala J. Haulika, koji se kao lik pojavljuje u prizoru vjenčanja, interpretirao je autor.

javna radiotelevizija (engl. Public Service Broadcasting, akr. PSB) ▶ vrsta radijske i/ili TV organizacije koja svoju djelatnost temelji na načelima → javnoga servisa. S obzirom na razvoj i širenje novih komunikacijskih tehnologija umjesto termina javna radiotelevizija danas se koristi termin PSM (engl. Public Service Media – mediji javnog servisa). Model je oblikovan u Velikoj Britaniji na početku razvoja radiodifuzijske djelatnosti. Parlamentarno povjerenstvo kojim je predsjedao grof Crawford preporučilo je 1926. da radiodifuzijska djelatnost ne bi smjela biti pod izravnim nadzorom države, ali ni potpuno komercijalizirana, da treba biti monopol države, ustrojena kao neprofitna djelatnost te da se nadzor povjeri odboru “mudrih i neovisnih” ljudi. Vlada je prihvatila preporuke, otkupila od privatnih vlasnika BBC i 1927. pretvorila ga u javnu korporaciju pod nadzorom Vijeća guvernera (Board of Governors), članove kojega imenuje monarh na prijedlog vlade,

a osnovni je preduvjet da to budu istaknuti pojedinci iz javnog života koji se prije nisu profesionalno bavili radiodifuzijom (Vijeće je 2007. zamijenio BBC Trust). Takav oblik nadzora s vremenom su preuzele i mnoge europske zemlje. U Njemačkoj je radio prepušten privatnom sektoru, ali pod čvrstim nadzorom Državne pošte (Reichpost), koja je prikupljala pretplatu, dijelila je postajama i bila ovlaštena za cenzuru. Već 1926. pošta i vlasnici postaja složili su se da, za razliku od novina, radio mora biti strogo politički neutralan. Za provedbu toga načela svaka postaja osnovala je Povjerenstvo za politički nadzor. Bio je to početak modela radiodifuzijske skupštine, koja je nakon II. svjetskog rata zadužena za nadzor radija i televizije. Uz Njemačku takav model imaju Austrija i Rusija. Nadzorna tijela javne radiotelevizije oblikuju programske smjernice i strukturu programa, utvrđuju društvene ciljeve programa, nadziru njihovu provedbu te poštivanje profesionalnih i etičkih normi. U većini zemalja imenuju direktore javnih RTV organizacija. Obično se osnivaju odlukom parlamenta, vlade ili suverena, ali za razliku od → državne radiotelevizije uživaju visok stupanj uredničke i novinarske neovisnosti. Uvođenje satelitskog emitiranja 1980-ih dovelo je do ukidanja monopola na radiodifuziju. Naglo povećanje broja raspoloživih kanala i frekvencija te velik broj novih privatnih radija i televizija smanjili su utjecaj i gledanost javnih RTV tvrtki, no u većini europskih zemalja javne TV zadržale su relativno visoku gledanost (30–65%). Financiraju se pretežno javnim sredstvima (pretplata/pristojba, dotacija), prodajom programa i drugih usluga, a u većini zemalja i prihodom od oglašavanja. Iznos godišnje RTV pretplate/pristoje (2014) kreće se od 5,80 € (Albanija) do 385 € (Švicarska). Europske javne radiotelevizije obično su jedinstvene ustanove, a ponegdje su TV i radio odijeljeni. Uspostavljene kao strogo centralizirane organizacije, javne televizije u posljednjih nekoliko desetljeća provode decentralizaciju, jačajući programsku, produkcijsku i financijsku autonomiju regionalnih studija i podružnica. Pojava novih komunikacijskih tehnologija dovela je do propitivanja svrhe njihova postojanja, no čvrsto ih brane i Europska unija i Vijeće Europe, držeći ih neraskidivim i nezamjenjivim dijelom europskoga kulturnog, društvenog i demokratskog krajolika. (javna radiotelevizija u SAD-u → PBS)

javne ličnosti ▶ osobe koje su u nekoj zajednici znatnije uključene u društvene događaje, eksponirane na nekom području djelatnosti te stoga mogu sudjelovati u raspravama o važnom ili prijepornom pitanju; pojmom mogu biti obuhvaćene i osobe iz medija i industrije zabave zbog svoje popularnosti i medijske prisutnosti. Javne ličnosti – među kojima i javni dužnosnici – po shvaćanju modernoga medijskog prava obično uživaju niži stupanj zaštite privatnosti od osoba koje nisu tako eksponirane. Hrvatski Zakon o medijima pojam javne ličnosti sužuje na osobu koja obavlja javnu službu ili dužnost.

javni servis (engl. public service radio/television) ▶ hrvatski prijevod engleskoga termina ne odražava u cijelosti izvorno značenje, koje uključuje i javnu uslugu i služenje javnosti. Temeljna je zadaća javnoga (RTV) servisa informirati, poučiti i zabaviti publiku, nudeći joj programske sadržaje koji imaju šire društveno značenje. Ideju je prvi predložio D. Sarnoff koji je u pismu upravi RCA-a u lipnju 1922, prije nego je u Velikoj Britaniji osnovan BBC, napisao da je posao radiodifuzijske djelatnosti zabaviti, informirati i poučiti te da se zato može držati posebnom javnom službom. J. Reith, prvi glavni ravnatelj BBC-ja, kojega se drži utemeljiteljem modela javne radiodifuzije, promijenio je redosljed zadaća: informirati, poučiti i zabaviti. Javni servis mora odražavati pluralizam društva i svim sudionicima omogućiti da u javnim raspravama slobodno izraze stajališta o pojedinim problemima važnima za cijelu zajednicu. Temelji se na načelima demokracije, djeluje pod nadzorom javnosti i financira se javnim novcem (pristojba). U Europi je čest mješovit oblik financiranja, što znači da je javnim radiotelevizijama dopušteno da dio prihoda ostvaruju oglašavanjem i komercijalnim djelatnostima (prodaja programa i usluga). Europska unija ne dopušta izravnu državnu potporu javnim RTV organizacijama, držeći to oblikom nelojalne konkurencije privatnomu sektoru. Bez obzira na način financiranja javni servis mora biti financijski i urednički neovisan o utjecaju političke vlasti i gospodarskih interesnih skupina. Amsterdamskim protokolom (1997), koji je nadopuna Sporazuma iz Maastrichta (1992) o pretvaranju Europske ekonomske zajednice (EEZ) u Europsku uniju (EU), propisano je da države članice moraju osigurati stabilno financiranje sustava javne radiodifuzije. Kroz programsku ponudu građanima treba približiti svijet, promovirati nacionalnu kulturu i identitet te nepristranim, pravodobnim i točnim informiranjem pomoći publici da oblikuje vlastito stajalište o svim društvenim zbivanjima u domovini i inozemstvu. Javni servis treba odražavati kulturnu raznolikost društva te osigurati programske sadržaje kako za većinsku publiku tako i za nacionalne i ostale društvene manjine i skupine. Treba poticati domaće stvaralaštvo i promicati slobodu izražavanja, poštujući pritom najviše profesionalne i etičke standarde novinarske struke. Najpoznatiji je primjer javnog servisa u Europi britanski BBC, koji je mnogim europskim televizijama poslužio kao predložak i uzor. Zakonom o HRT-u iz veljače 2001. HRT je temeljen na načelu javnog servisa.

javno mnijenje ili javno mišljenje ▶ stajališta i opredjeljenja javnosti o važnim društvenim pitanjima ili problemima. Povezani zajedničkim interesima ili uvjerenjima pojedinci ili društvene skupine uspostavljaju zajedničko mišljenje o spornim pitanjima društva i politike kako bi utjecali na djelovanje institucija vlasti i/ili društva. Pritom su im glavni posrednici masovni mediji (TV, radio, tisak, internet), koji su pak po nekim

istraživanjima zapravo glavni stvaratelji javnoga mnijenja. Istraživanje javnoga mnijenja započelo je 1930-ih u SAD-u (G. H. Gallup), najčešće radi utvrđivanja političkih stajališta građana uoči izbora, a danas se njime političke stranke služe i pri definiranju svojih programa. Javno mišljenje ispituje se metodom ankete i uzorka.

javnost 1 ▶ društveni činitelj, sudionik ili subjekt; skup pojedinaca ili interesnih grupa koji su usmjereni na pitanja od općeg interesa; u tom smislu, ima snažan utjecaj u institucijama demokratskoga društva i demokratske politike. **2.** javna sfera, prostor društvenoga života između države i civilnog društva, način društvenoga povezivanja kroz javno izražavanje i izlaganje različitih ideja o društveno važnim temama; komunikacija među pojedincima i skupinama u traženju zajedničkog stajališta o općevažnim pitanjima; metoda formiranja stajališta, nazora ili htijenja koje postupno prihvaćaju mnogi članovi društva (→ javno mnijenje).

Jazz orkestar HRT-a ▶ orkestar HRT-a koji izvodi jazz i popularnu glazbu; osnovan je kao Plesni orkestar RZ-a u sezoni 1946/47, poslije je preimenovan u Big Band HRT-a, a po današnjim imenom djeluje od 2010. Sedam desetljeća njegova kontinuiranoga djelovanja rijetkost je i u svjetskim razmjerima. Isprva je bio sastavljen od najboljih glazbenika iz nekoliko ansambala, okupljenih pod vodstvom Z. Černjula. Poslije su ga vodili M. Killer, M. Koerbler, N. Kalogjera, M. Prohaska (više od 30 godina), S. Glojnarčić i S. Nestorović. Danas radi pod vodstvom A. Marinella. Od prvoga nastupa na Jazz festivalu u Bledu 1962. na inicijativu M. Prohaske počinje orijentacija na vlastiti repertoar, zahvaljujući čemu je orkestar izgradio stil po kojem se razlikovao od sličnih orkestara u zemlji i u svijetu. Prvi nastup na međunarodnoj sceni imao je u Kölnu 1955. Nakon toga svirao je u Bugarskoj, Poljskoj, SSSR-u, nastupao na jazz festivalima u Frankfurtu i Nagykanizsi te u Münchenu 1972, u sklopu kulturno-zabavnoga programa Olimpijskih igara. Mnogi glazbenici svjetskoga ugleda nastupali su kao solisti s orkestrom u Zagrebu (trubači A. Farmer, C. Terry i T. Curson, saksofonisti J. Griffin, S. Nistico, E. Wilkins, trombonist K. Winding, pijanist J. Lewis, bubnjar A. Taylor). U suradnji s Glazbenim programom HR-a nastupao je u koncertnom ciklusu *Doživjeti glazbu*, ciklusu jazz koncerata EBU-a, mnogobrojnim TV emisijama, a snimio je brojna djela hrvatskih skladatelja. Bogata diskografska aktivnost uključuje suradnje s nekim od najistaknutijih hrvatskih glazbenika, među kojima su S. Glojnarčić (*Portrait*, 2006), Ansambl LADO (*Jazzlando*, 2008), Z. Kovačiček (*Jazz Portrait*, 2009), L. Fidri (*Memories*, 2009), Massimo (*Massimo Sings Sinatra*, 2009), M. Ungar (*Sad ili nikađ*, 2010). Među novijim izdanjima izdvajaju se božićni album *Veselje ti navješćujem* (2010), *Avanturo, još nas ima* uz J. Balent (2011), *U sredi našeg sela* (2011), *Still Standing* uz R. Šverko (2011), *Family* uz M. Dedića (2012), *With Every*

JAZZ ORKESTAR HRT-a na koncertu u zagrebačkom Muzeju suvremene umjetnosti, pjevačica je Zdenka Kovačiček, a dirigent Andreas Marinello, 2015.

Breath uz L. i J. Kaplowitza (2012) te *Bugles Over Zagreb*, ostvaren s trubačem R. Richardsonom i skladateljem D. Richardsom, objavljen 2014. u SAD-u za etiketu Rex Richardson Production.

1:1 (Jedan : jedan) ▶ glazbeno-zabavna emisija, prikazivana na TVZ-u 1965–67. Bavila se glazbenim motivima i temama koje su skladatelji zabavnih melodija i jazza “posuđivali” iz djela glasovitih svjetskih autora ozbiljne glazbe. “Tužitelj” je bio muzikolog i urednik Muzičkoga programa M. Grgić, a prve je nastojao braniti autor jazz skladbi B. Petrović; u program se duhovitim prilozima iz Fonoteke RTZ-a javljao S. Šelebaj. Redatelj je bio I. Vrdoljak. Emisija je bila svojevrsan

1:1, Milan Grgić (lijevo) i Boško Petrović

TV nastavak vrlo popularnoga radijskog serijala *Kad bih imao čekić* M. Grgića i S. Šelebaja.

1 protiv 100 ▶ kviz znanja, emitiran na HTV-u 2008–11 (202 epizode). Nastao je po licenci nizozemske tvrtke Endemol, a temeljio se na premisi: može li jedan natjecatelj, isključivo s pomoću znanja, pobijediti stotinu protivnika? Natjecatelj bi u igri ostajao sve dok je točno odgovarao, a pobjeđivalo se eliminacijom svih 100 protivnika (na galeriji), koji su također odgovarali na pitanja. Ukoliko bi netočno odgovorio, napuštao je igru bez osvojene novčane nagrade, a na njegovo bi mjesto dolazio natjecatelj s galerije. Voditelj je bio T. Filipović, urednik I. Grković.

jeka ▶ povratni zvuk odražen o plohu okomitu na smjer → izravnoga zvuka. Predstavlja izrazitu smetnju ako je odrazna ploha udaljena manje od 17 m od izvora, jer je uho počinje razaznavati kao zaseban zvuk. Takva jeka smanjuje razgovjetnost govora i zamućuje zvučnu sliku glazbe. Izravni je zvuk nositelj informacije, a odječno zvučno polje (jeka) tvori zvučni ambijent.

Jelačić, Iva ▶ redateljica (1945). Diplomirala na ADU-u te na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Na TVZ-u od 1975. Autorica brojnih eksperimentalnih (*Ad libitum*, *Vrtovi*, *Pierrot prijatelj*), pohvala žirija za izvorni TV autorski rad na Prix Italia '82), igranih (*Tri minutne opere*) i dokumentarnih emisija (*Pokret koji traje*, portreti umjetnika). Zaokupljena je istraživanjem televizije kao umjetničkog medija, osobito u interpretaciji klasične glazbe i baleta.

Jelačić Bužimski, Dubravko ▶ književnik i urednik (1948). Diplomirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Pomoćnik ministra kulture 1995–96. Potom na HRT-u do umirovljenja 2013. Bio je urednik Dramskog programa HTV-a 2000–04. Pod naslovom *Razgovor sa sjenama* za Dječji program HTV-a

adaptirao najznačajnija djela A. Šenoe, Đ. Sudete, U. Donadinija, F. Galovića, V. Cara Emina, A. Harambašića, M. Cihlara Nehajeva, M. Begovića, K. Š. Gjalskog, I. Brlić Mažuranić, J. Leskovara i S. Kolara. Piše pripovijetke, eseje, romane za mladež te drame (*Surove kazališne priče*, *Preludij za dobre ljude s trga*, *Gospodar sjena*, *Donadinijeva smrt*, *Poštari zvoni samo jedanput*, *Ponoćna igra*). Dobitnik je nagrade Ksaver Šandor Gjalski za *Nezaboravne priče iz kavane Corso* 2015. Autor je popularne trilogije omladinskih romana o dječaku Martinu (*Sportski život letećeg Martina*, *Balkanska mafija*, *Martin protiv CIA i KGB*). Scenarist igranoga filma *Čovjek koji je volio sprovođe* (Z. Tadić, 1989) u koprodukciji TVZ-a. Jedan od osnivača glumačke družine Histrioni.

Jelaković, Tihomil ▶ inženjer (1914–1978). Diplomirao i doktorirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Na RZ-u 1940–52, gdje je osnovao laboratorij tonfrekvencijske tehnike za gradnju studijskih uređaja (1945) te prvu školu za radiotehničare (1947). Laboratorij se pod njegovim vodstvom razvio u najveći centar radiotehnike u Hrvatskoj, Radioindustriju Zagreb (RIZ). Od 1952. predavao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu, od 1962. kao redoviti profesor. Osnovao 1954. Zavod za elektroakustiku i do smrti bio njegov predstojnik. Suradivao je s RTZ-om na razvoju tonskih studija i studijskih uređaja te na projektu Doma HRT-a. Autor udžbenika (*Transformatori i prigušnice*, *Negativna reakcija u tonfrekventnoj tehnici*, *Magnetsko snimanje zvuka*, *Arhitektonska akustika*, *Zvuk – sluh – arhitektonska akustika*, *Uvod u elektrotehniku i elektroniku*, *Mikrofoni*, *Tranzistorska audiopojala*).

Jelavić, Joško ▶ novinar i urednik (1937). Diplomirao na Ekonomskom fakultetu u Sarajevu. U novinarstvu od 1965, od 1967. šef dopisništva *Slobodne Dalmacije* u Dubrovniku. Od 1970. do umirovljenja 2002. novinar-urednik u HR Radio Dubrovniku, glavni urednik 1990–95. Nositelj Spomenice Domovinskoga rata.

Jelčić, Ljubo ▶ spiker i voditelj (1929). Od 1953. spiker na RZ-u, od 1956. i na TVZ-u. Te je godine vodio izravni prijenos otvorenja Zagrebačkog velesajma (kojim je počelo emitiranje TV programa u nas), potom vodio i druge radijske i TV emisije (*Emisija za pomorce*, *Filmski mozaik*, *Muzika i mi*, *Jadranski susreti*, *TV magazin*, *Muzikorama*, *Velesajamski TV biro*). Šef spikerske službe 1972–91. Vodio brojne javne priredbe, koncerte i festi-

vale te prvu radijsku *Ponoćnu aukciju slika u Esplanadi*, nagrađenu međunarodnim priznanjem Ondas 1968. Po izboru časopisa *Studio* najpopularnije TV lice 1970-ih. Dobitnik godišnje nagrade RTZ-a. Nakon umirovljenja 1992. honorarni spiker na HR-u.

Spikeri Ljubo JELČIĆ i Saša Novak

Jelenko ▶ igrana TV serija za djecu, prikazana na TVZ-u 1981. u 13 polusatnih epizoda. Dinamična i slikovita radnja, s kriminalističkim elementima, smještena je u gorske predjele, a govori o skupini djece koja spašava lane od lovokradica. Bila je iznimno popularna u cijeloj tadašnjoj Jugoslaviji, a visoku gledanost u reprizama na HTV-u postiže i danas. Filmski producirana i vrhunski režirana serija životnih likova i dijaloga, pripada vrhu hrvatske dječje filmske i TV produkcije. Odrasle uloge tumačili su profesionalni glumci, a dječje naturščici. Scenarij O. i M. Gluščević, režija O. Gluščević, snimatelj N. Jovičić (*Ljetna priča*) i D. Novak (*Zimska priča*), scenografija Ž. Zagota, kostimografija V. Ivanković, montaža Lj. Mikuljan (*Ljetna priča*) i L. Braniš (*Zimska priča*), glazba A. Dedić. Uloge: R. Pašić

JELENKO, Zvonimir Torjanac, Špiro Guberina i Zvonko Lepetić

(Ivo), M. Luketić (Pero), M. Mrđa (Slavko), Ž. Kovačević (Joco), Z. Grdić (Ćiro), I. Čenanović (Marica), Lj. Jerković (Anka), A. Ramakić (Jelica), Z. Lepetić, Š. Guberina, F. Šovagović, I. Serdar, Z. Madunić, M. Kandić, R. Marković. Urednik P. Kanižaj. Prema scenariju serije M. Gluščević objavila je roman *Priča o Jelenku* (1999).

Jeličić, Stana ▶ urednica i scenaristica (1945). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Urednica u Programu za djecu i mlade TVZ-a od 1973. Od 1979. uređuje prvu dokumentarno-feljtonističku seriju *Pustime na miru*, od 2001. seriju *Novi način*, a od 2002. seriju *Direkt*. Autorica i urednica emisija *Dome, slatki dome*, *Recite mi što da radim*, *Prvi put*, *Živjeti kao sav normalan svijet*, *Ljubavne priče* te *Za sva vremena*. Dobitnica priznanja Ureda za udruge Vlade RH za seriju *Novi način* 2003, nagrade Zlatna uljanica za *Kuće od pijeska* (iz serije *Direkt*, redatelj H. Mabić) 2005. te nagrade za scenarij na Danima hrvatskog filma i nagrade publike na festivalu dokumentarnog filma ZagrebDox za film *Bez tate* (iz serije *Direkt*, redatelj N. Slijepčević) 2005.

Stana JELIČIĆ priprema se za snimanje (ton-majstor Antun Trnka, snimatelj Milorad Tapavički)

Jeličić, Tomislav ▶ inženjer i TV djelatnik (1933). Diplomirao na Elektrotehničkom i Ekonomskom fakultetu u Zagrebu. Na RTZ-u od 1957. do umirovljenja 1993. Isprijava elektrotehnički inženjer u odjelu Odašiljača i veza, a zatim njegov prvi direktor 1968–74. te pomoćnik direktora odjela za eksploataciju objekata. V. d. generalnoga direktora HRT-a 1990, zamjenik te pomoćnik direktora HRT-a 1991–92. Pod njegovim vodstvom Odašiljači i veze izgradili su mrežu za odašiljanje drugog TV programa te II. programa HR-a. Tad je započela intenzivna izgradnja TV pretvarača – odašiljača malih snaga koji su pokrivali područja gdje nije bio moguć prijam s odašiljača velikih snaga. Pod njegovim

vodstvom završena je gradnja TV/UKV odašiljača velikih snaga. Znatno je pridonio ustroju HRT-a nakon prvih slobodnih izbora.

Jelić, Branka ▶ novinarka i urednica (1948). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu, gdje je i magistrirala. Suradivala u *Studentskom listu*, *Poletu* i *Tini*. Na RZ-u od 1970. kao reporterka, autorica dokumentarnih emisija *Svjedočanstva* i *Sastanak u Studiju* 8. Od 1990. do 2000. urednica *Deska*, potom do umirovljenja 2013. urednica dnevno-informativnih emisija na HR-u. Dobila nagradu Zlatno pero HND-a 1977. te nagradu HRT-a Ivan Šibl 2010.

Jelinčić, Tomislav ▶ novinar, voditelj i urednik (1977). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti te na ADU-u u Zagrebu. Tijekom studija radio na Radio studentu te u nekoliko novinskih redakcija. Prvo TV iskustvo stekao na lokalnoj televiziji, nakon čega prelazi na HRT, gdje je sedam godina bio novinar, a zatim urednik i voditelj informativnih i mozaičnih emisija. Na RTL-u radi od 2004. kao novinar, voditelj i urednik središnje informativne emisije. Vodio je sučeljavanja predsjedničkih kandidata *RTL Duel* 2004. i 2010. Autor nekoliko desetaka dokumentarnih reportaža o fenomenima društva, politike i kulture te nekoliko dokumentarnih filmova. Dobitnik je brojnih nagrada, među kojima i Večernjakova Ekrana za najboljega muškog voditelja u informativnom programu, nagrade za debitanta na Danima hrvatskoga filma (za *Pun kufer*) te nagrade na festivalu dokumentarnoga filma ZagrebDox (za *Deadline/Lifeline*), obje 2013.

Jelinčić Jurin, Ivanka ▶ novinarka i urednica (1965). Diplomirala na Agronomskom fakultetu u Zagrebu. Na HR-u od 1995. u Redakciji unutarnje politike. Uređivala i vodila emisiju za umirovljenike *Treća dob*, o aktualnim temama *Dnevni ritam* te *Večernji program* i *Emisiju za selo i poljoprivredu*. U Redakciji gospodarstva od osnutka 2009. Dobitnica HND-ove nagrade Velebitska degenija 2015.

Jelinić, Ana ▶ novinarka i urednica (1966). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Novinarsku karijeru počela 1993. u emisiji *Serbus Zagreb* na OTV-u.

Ana JELINIĆ

Bila voditeljica i urednica političkoga talk showa *Opasne veze* 1996–97, koji se emitirao na OTV-u i drugim lokalnim televizijama. Od 1998. na HRT-u vodila i uređivala *Motrišta*, a zatim *Odjeke dana*, svojevrsni treći dnevnik; reporterka u *Latinici i Globalnom sijelu*, vodila emisiju *TV dvboj*. Bila u prvoj uredničko-voditeljskoj ekipi mozaične emisije *Život uživo* 2004–05, potom uređivala i vodila *Hrvatsku uživo* do 2008, kad pokreće i do 2009. uređuje politički magazin *Dossier.hr*. Reporterka u *Bojama turizma* te urednica dnevne kontakt emisije *Što vas žulja* 2012–13, nakon čega radi u IMS-u.

Jel' me netko tražio ▶ zabavno-glazbena emisija, prikazivana na HTV-u 1991–95. Odvijala se u kafiću, a sastojala se od igranih humorističnih zgoda, skečeva i viceva (s istom glumačkom ekipom) isprepletenih s glazbenim nastupima poznatih estradnih pjevača (V. Kalember, A. Rahimovski, B. Novković, A. Vuica, J. Lisac, D. Lokin, D. Radolfi, J. Stavros i dr.). Scenarij S. Cvikić, režija Z. Nikolić, scenograf I. Juras, snimatelj M. Sablić, montaža B. Franko, T. Hleb, A. Kolombo, I. Golik, D. Javoršek. Glavne uloge: S. Doležal, I. Zadro, D. Gruborović, B. Vidić Flika, Ž. Pervan, S. Sokolović-Bertok, Đ. Utješanović, S. Pintarić Pišta, S. Matejaš, N. Ivanković, S. Škopljanac i dr. (→ Nad lipom 35)

Jemeršić, Josip ▶ ton-majstor (1942). Na RZ-u 1961–93. Suautor nekoliko dokumentarnih radiodrama. Tonski realizirao više od 250 radiodrama za Dramski program, od kojih je nekoliko predstavljalo Jugoslaviju na svjetskim natjecanjima. Pet je godina kao ton-majstor bio suautor emisije *Taxi za Babilon*, prve emisije emitirane uživo i stereo. Tonski realizirao brojne izravne prijenose političkih, zabavnih, glazbenih i sportskih emisija te koncerata. Na RTV festivalu u Ohridu dobio prvu nagradu za ton za dječju radiodramu.

Jenčik, Blaženka ▶ filmska montažerka (1922–1984). Od 1950. montirala igrane filmove (*Svoga tela gospodar*, *Vlak bez voznog reda*, *Pustolov pred vratima*, *Martin u oblacima*, *Ključ*, *Vlak u snijegu*) te kratke dokumentarne filmove. Suradivala u gotovo svim programima TVZ-a, montirala prestižne TV serije (*Kad je mač krojio pravdu*, *Ljubav na bračni način*. *Naše malo misto*, *Ča smo na ovom svitu – Libar Marka Uvođića*, *Čovik i po*, *Sam čovjek*). Bila je i mentorica montažerkama koje su joj asistirale na montaži tih serija.

Jenkins, Charles Francis ▶ američki izumitelj (1867–1934). Od 1891. eksperimentirao s filmom i projektorom (1894. razvio Phantascope, kojega je kontinuirano pokretani film mogao snimati i reproducirati niz mirnih slika), 1923. radiovalovima slao slike američkog predsjednika W. Hardinga od Washingtona do Philadelphije, a 1925. javno prvi put u SAD-u prikazao mehaničku televiziju. Pritom je rabio rotirajući disk na rubu kojega su bile postavljene male leće. Njegova tvrtka Jenkins Television Corporation otvorila je 1928. prvu TV postaju u SAD-u (W3XX).

Jennings, Peter ▶ američki novinar (1938). Od 1964. voditelj kasnovečernjih vijesti na mreži ABC, potom voditelj središnjih večernjih vijesti *ABC Evening News* 1965–68. Strani dopisnik ABC-ja, prvo iz Rima, pa iz Beiruta (prvi američki TV dopisnik s Bliskog istoka). Prvi američki novinar koji je intervjuirao iranskog ajatolaha R. Homeinija.

Jergović, Blanka ▶ novinarka i urednica (1959). Diplomirala na Filozofskom fakultetu te diplomirala i doktorirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Na Hrvatskim studijima izabrana u zvanje izvanrednog profesora na Odjelu za komunikologiju. Na HR-u od 1986. u Redakciji za kulturu Informativnog programa, prati područje znanosti. Znatno je pridonijela popularizaciji znanosti, ali i otvaranju znanstvenika i znanstvenih institucija medijima i javnosti. Uređuje i vodi emisije *Drag mi je Platon* te *Znanost i društvo*.

Jeričević, Dušan ▶ scenograf (1923–2009). Jedan od najistaknutijih hrvatskih filmskih scenografa, debitirao je 1959. u filmu *Vlak bez voznog reda*. Na TVZ-u utemeljio prvi TV scenografski odjel u nas. Osobito je zapažen njegov rad na filmovima *Kozara*, *Bitka na Neretvi*, *Mečava*, *Novinar*, *Krhotine*, *Puška za uspavlivanje*, *Pont Neuf* i *Duga mračna noć* te na TV serijama *Mačak pod šljemom*, *Marija*, *Kuda idu divlje svinje*, *Prosjaci i sinovi*, *Kapelski kresovi*, *U registraturi*, *Velo misto* i dr. Dobitnik je Zlatne arene na Pulskom festivalu 1960 (za film *Rat*) te nagrade Vladimir Nazor za životno djelo 2000.

Jesenković, Silvio ▶ filmski i TV snimatelj (1962). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu, školovao se i u inozemstvu. Od 1991. ratni snimatelj HRT-a, 1994–95. radio za svjetske news agencije i TV kuće te snimao dokumentarne filmove ratne tematike. Od 2002. do 2005. u Kana-

Silvio JESENKOVIĆ na snimanju filma *Kraljica noći*

di radio na televiziji CBC. Snimatelj je igranih filmova (*Kraljica noći, Što je muškarac bez brkova, Duh u močvari*), TV serija (*Bitange i princeze, 2005–09; Novo doba, 2001; Kad zvonu, 2004*), dokumentarnih filmova (*Hotel Sunja, Bil jedon*). Među nagrađenijim su mu radovi u filmovima *Dan pod suncem V. Zrnića* (nagrada Kodak na Danima hrvatskoga filma 2001, nagrada za kameru na New York International Film festivalu 2002) i *Serafin, svjetioničarev sin V. Ruića* (Zlatna arena za fotografiju i Kodakova nagrada za kameru na Filmskom festivalu u Puli 2002).

Jindra, Jelena ▶ novinarka i urednica (1972). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. U TV novinarstvu od 1997. u privatnoj produkcijskoj kući Mreža, gdje je radila u timu S. Svilana i emisiji *Glamour*. Na HRT 2000–12. u emisiji *Pola ure kulture*. S pokretanjem HRT3 2012. uređivala i vodila *Emisiju*, a 2013. s urednikom i voditeljem D. Novokmetom pokrenula te uređuje i vodi tjednu polemičnu emisiju uživo *Treća runda*. O kulturnim temama piše u tjedniku *Globus* te mjesečnicima *Playboy* i *Cosmopolitan*.

jingle (engl.) ▶ kratka cjelina, najčešće vizualno i zvučno privlačna, kojom se razdvajaju ili spajaju veće cjeline, naglašavaju dijelovi emisija, identificiraju pojedine emisije, programi, pa i cijeli sustavi emitiranja.

jitter (engl.) → digitalni signal

Ljiljana JOJIĆ (dolje desno) i glumica Biserka Ipša na snimanju TV drame *Studen*, stoje glumci Sreten Mokrović i Milan Štrlić, snimatelj Dragan Ruljančić i asistent kamere Davor Marić (sljeva udesno), 1989.

Jojić, Ljiljana ▶ filmska i TV redateljica (1940). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, magistrirala sociologiju književnosti na sveučilištu Essex u Velikoj Britaniji. Režirala igrani film *Priko sinjeg mora* (1979). Tijekom 1970-ih i 1980-ih u statusu slobodne umjetnice, a od 1990. do odlaska u mirovinu 2002. zaposlena na HTV-u. Režirala je više od 1000 dokumentarnih filmova, TV reportaža i emisija obrazovnoga i kulturnoga sadržaja (kojima je često montažerka i scenaristica). Izdvajaju se dokumentarni i obrazovni TV serijali *Glagoljska pismenost* (1980), *Marko Marulić Marul*

(1985), *Marin Držić i njegovo doba* (1986), *Hanibal Lucić* (1987), *Petar Hektorović* (1988), *Povijest hrvatskoga književnog jezika* (1991), *Hrvatska usmena književnost* (1997), TV drame *Lidija* (1981) i *Studen* (1987), epizoda *Glumac* u serijalu *Nepokoreni grad* (1982) te dramski TV serijali *Jedan cijeli ljudski vijek* (1984) i *Dosije* (1986). Aktivna i nakon umirovljenja (osmodijelni serijal petominutnih TV vinjeta pod naslovom *Skica za portret*, 2007).

Jokić, Tihomir ▶ pravnik (1946). Diplomirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Od 1983. zaposlen na RTZ-u kao direktor Muzičke proizvodnje, od 1990. pravni savjetnik, od 1992. pravni referent HRT-a. Potom pravni savjetnik u Koncertnoj dvorani Vatroslava Lisinskoga.

Jovanov, Milovan ▶ novinar i urednik (1924–1995). Od 1967. novinar, potom dugogodišnji urednik *Lista RTZ-a*, mjesečnika koji je pratio programski i tehničko-tehnološki razvoj RTZ-a. Osobite zasluge imao je u marljivom prikupljanju i spremanju povijesne građe, kako one o radijskim i TV počecima tako i recentne dokumentacije.

Jovanov, Radislav (Gonzo) ▶ snimatelj i redatelj (1964). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Za HRT radio 1985–94. kao asistent kamere na dokumentarnim filmovima, TV dramama i serijama (*Smogovci*). Od 1988. djeluje kao redatelj, često istodobno i snimatelj glazbenih videospotova. Režirao je više od 350 glazbenih spotova te nekoliko dokumentarnih i kratkih igranih filmova. Direktor fotografije u više dugometražnih igranih filmova (*Rezervni deli*, D. Kozole, 2003; *Život je truba*, A. Nuić, 2014). Nagrađen nizom diskografskih nagrada Porin (za spotove *Starfucker* – Psihomodo pop, *Mene ne zanima* – Majke, *Apokalipso* – D. Rundek, *Ay Mi Cuba* – Cubismo, *Ero s onoga svijeta* i *Dijete u vremenu* – Let 3, *Smak svita* – TBF). Jedan je od najnagrađivanijih autora na Danima hrvatskog filma (npr. Oktavijan za najbolji glazbeni spot 2007. i 2010, nagrada za fotografiju u kratkom filmu I. Mirkovića *Balavica* 2013).

Jovanović, Božidar ▶ kameraman (1943). Na RTZ-u od 1965. Glavni kameraman drama i serija (*Punom parom, Obustava u strojnoj, U logoru, Klupa na Jurjevskoj, Bombaški proces, Karmine*), brojnih društvenih, političkih i sportskih događaja (konferencija Nesvrstanih zemalja u Colombu 1976, Pjesma Eurovizije u Zagrebu, Mediteranske igre u Splitu, Dubrovačke ljetne igre, ATP Umag), festivala i koncerata. Stekao zvanje direktora fotografije. Dobitnik Zlatne plakete udruženja kamermana 1976, Kristalne kugle 1986, nagrade

za životno djelo Zbora sportskih novinara HND-a 2005. te nagrade HRT-a Ivan Šibl za životno djelo 2005.

Jovičić, Branka ▶ novinarka i urednica (1950–2014). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. U Dječjem i obrazovnom programu HR-a uređivala vlastite emisije te sudjelovala u brojnim timskim projektima. Suautorica je i urednica zabavne emisije za djecu *Radiokopter*, nagrađene na Danima radija na Ohridu 1986. Vrlo slušana bila je i njezina emisija za mlade *Zbrda-zdola*. Nagrade HND-a Zlatno pero dobila je 1991. za seriju emisija *Škola demokracije* i 1993. za autorski projekt *O izumima i oko njih*, a Marija Jurić Zagorka 2005. za istraživačko novinarstvo u *Otvorenoj srijedi*. Dobila je i godišnju nagradu HRT-a 1998. za ukupni angažman u Dječjem i obrazovnom programu.

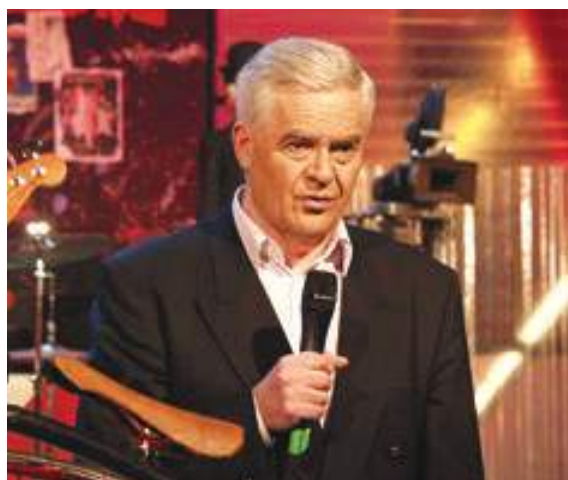

Jovičić, Momir ▶ novinar i urednik (1948). Diplomirao na Agonomskom fakultetu u Zagrebu. Na RZ-u od 1974, pratio poljoprivredne teme, uređivao i vodio *Emisiju za selo i poljoprivredu* te bio urednik gospodarske redakcije 1986–87. Urednik programa Radio Sljemena 1988–89. Pokrenuo, uređivao i vodio emisije *Vrijeme je novac* (1990), *Putovi gospodarske obnove* (1991) i *Poslovni tjedan* (1992). Početkom Domovinskoga rata izvješćivao o prvim napadima na Vinkovce i sudjelovao u realizaciji "kliznog programa". Radi u desku do 1997, a zatim u dopisništvu HR-a.

Jović, Ljubica ▶ glumica (1936). Diplomirala na ADU-u u Zagrebu. Istaknula se ulogama u mnogim kazališnim predstavama (članica ansambla kazališta Gavella) i filmovima (*H-8...*, *Pukotina raja*, *Martin u oblacima* i dr.).

Ljubica JOVIĆ

Tonko JOVIĆ u TV emisiji *Crno-bijelo u boji*

Sudjelovala u prvoj dramskoj emisiji TVZ-a (u ulozi Colombine u TV igri *Gledalac i mi* K. Novosela 23. XII. 1956). Interpretirala brojne uloge u TV serijama i dramama (*Tu, negdje pokraj nas*, *Maratonci*, *Sam čovjek*, *Fiškal*, *Simpatija i antipatija*, *Ulica bez izlaza*, *Ljudi i neljudi*, *Usnuli ratnik*, *Žena kakvu nisam oženio*, *Obredna ogrlica*, *Sonata facile*, *Punom parom*); najzapamćenija po ulozi Laure u TV seriji *U registraturi*, adaptaciji romana A. Kovačića (1974). Brojne zapažene uloge ostvarila i u Dramskom programu RZ-a. Filmu se vratila 2006. ulogom u *Gospođici*, a televiziji u telenovelama *Ponos Ratkajevih* (2007–08), *Najbolje godine* (2010) i dr.

Jović, Tonko ▶ urednik, scenarist, redatelj i voditelj (1944). Na TVZ-u od 1965. kao vanjski suradnik, a od 1973. do mirovine 2009. kao urednik u Zabavnom programu, gdje je bio i scenarist te voditelj dugovječnih emisija *Zdravo mladi* i *Prijatelji glazbe* (1971–86), serijala *Rock portret*, *Zabavni utorak*, *Prozor*, *U dobrom društvu* (1987–94). Devetodijelni serijal *Hrvatski rock – šezdesete* potpisuje i kao redatelj. Istodobno surađivao u Obrazovnom, Dječjem (*Mali svijet – daci veseljaci*) i Dokumentarnom programu (*Feste svetoga Vlaha*, *Od igara do festivala*, *Priča iz Pila*, *Picigin*, *Dubrovački tramvaj*, *Priča o Zvečki* i dr.). Bio autor i urednik emisije *Dobra večer, domovino*, emitirane u listopadu i studenom 1991, te projekta *Dubrovnik zove*, kojim je prikupljena pomoć razrušenom gradu. Od početka 1990-ih sustavno se bavi arhivskim programom (*Naftalina*, *Nostalgija*); nostalgični duh obilježava i njegovu najpoznatiju emisiju *Crno-bijelo u boji* (1992–2005). U 632 emisije uz više od 300 filmskih klasika, prikazivani su domaća i strana evergreenska glazba, stare TV serije različitih žanrova, skice za portrete, dokumentarni filmovi, vijesti iz povijesti, fenomeni 20. st. i druge retro atrakcije. Hrvatska glazbena unija dodijelila mu je plaketu Status, 1999. dobio godišnju nagradu HRT-a, a 2002. nagradu Ivan Šibl za izvanredna dostignuća na polju TV stvaralaštva.

JRT (akr. od Jugoslavenska radiotelevizija) ▶ druga radijskih i TV mreža republika u sastavu socijalističke Jugoslavije, koja je koordinirala programske sheme, dogovarala međusobnu suradnju i razmjenu programa. Potječe iz Udru-

ženja radiostanica, osnovanoga 1950. Od 1954. puno ime udruženja bilo je Jugoslavenska radiotelevizija, udruženje radiostanica FNRJ, a konačno ime Jugoslavenska radiotelevizija usvojeno je 1958. U sporazumu o udruživanju republičkih i pokrajinskih radiodifuznih ustanova kao razlozi udruživanja navedeni su rješavanje pitanja od zajedničkog interesa, utvrđivanje zajedničke programske politike, razmjena programa, sudjelovanje u donošenju zakona o tim medijima i usklađivanje tehničkog razvoja, zajednički termini te suradnja (pool) na pokrivanju velikih međunarodnih i sportskih događaja. U programskoj shemi zajedničkoga programa isprva su sudjelovale TV Beograd, TV Zagreb i TV Ljubljana. Isprva je program emitiran tri puta tjedno – srijedom, subotom i nedjeljom. Svagdanje emitiranje programa, osim utorkom, kad je bio slobodan dan, počelo je 1963. Utorkom se preuzimao program RAI-ja, te su tada među najpoznatijim TV licima bili M. Buongiorno, voditelj kviza *Lascia o raddoppia?*, te lutka miš Topo Gigio, glavni lik dječje emisije. Od domaćih programa TV Zagreb već ranih šezdesetih prednjači svojim zabavnim emisijama. Jedna od popularnijih bila je emisija *TV Magazin* redatelja A. Martija (emitirati počela 1960), u kojoj su se proslavili mnogi zagrebački pjevači i zabavljači, a njezine humorističke točke čistačice Marice Hrdalo i blaga politička satira zabavljale su gledatelje širom Jugoslavije. Temelje pak kvalitetnomu dramskomu programu TVZ je postavila igranom serijom za mladež *Stoljetna eskadra* (1960–61) redatelja D. Marušića, o zbivanjima na jednom starom jedrenjaku pet stoljeća unatrag. Od početka 1960-ih TV Beograd prednjačila je humorističkim serijama, među kojima su prve bile *Servisna stanica* i *Ogledalo građanina Pokornog* R. L. Đukića, a poslije su se nizale humorističke serije koje su se redovito prikazivale u zajedničkim terminima. Programska koordinacija bila je najjača među stanicama hrvatskoga i srpskoga govornog područja, odnosno između TV Zagreba, TV Beograda, TV Sarajeva, TV Titograda te dijelom TV Novog Sada i TV Prištine (koji su emitirali i na mađarskom i na albanskom jeziku). TV Ljubljana proizvodila je programe na slovenskom jeziku, a TV Skopje na makedonskom. S jačanjem vlastite produkcije televizije su bile sve samostalnije; zadržao se veći stupanj suradnje među stanicama hrvatskoga i srpskoga govornog područja te su utvrđeni zajednički termini za pojedine programske žanrove. Troškovi su se dijelili razmjerno prihodu od pretplate, tako je primjerice pri kupovini stranih filmova TV Tito-

grad plaćao najmanji postotak licence, a najveći su plaćali TV Beograd i TV Zagreb. Ovisno o općim političkim prilikama u Jugoslaviji u zajedničkim je programima, napose u informativnom programu, dolazilo do favoriziranja unitarističkih interesa. RTZ se od 1963. opirala tim težnjama; do prekretnice je došlo uspostavljanjem samostalnoga hrvatskog središnjeg *Dnevnika* 1968. Zajednički *Dnevnik*, ili kako su ga u žargonu zvali “savezni” *Dnevnik*, emitirao se samo nedjeljom, a radili su ga naizmjenice studiji sa hrvatskoga i srpskoga govornog područja. Potkraj 1980-ih *Dnevnik* TV Beograd i TV Novi Sad promicali su velikosrpsku politiku. TV Beograd je 1987. izvještaje TV Priština o Kosovu zamijenila svojim izvještajima i ubacila ih u “savezni” *Dnevnik* te u razmjenu. Ostale televizije reagirale su slanjem svojih novinara na Kosovo, i to je bilo prvi put da je neki politički događaj pokrivala svaka stanica samostalno i izvještavala različito. TV Zagreb prva je izašla iz JRT-ova sustava rotacije i zajedničkih nedjeljnih dnevnika 8. listopada 1989. Od toga je dana i zajedničke dokumentarno-političke emisije utorkom i četvrtkom zamijenila sa svojima – *Spektar* i *U krupnom planu*. Savezna koordinacija postojala je još za sport, kulturu, filmove i serije. Jedna od posljednjih serija TV Beograd koja se emitirala u zajedničkom terminu bila je humoristična serija *Bolji život*. Hrvatska se u potpunosti izdvojila iz sustava JRT-a 3. XI. 1990.

Jučer, danas, sutra ▶ informativna emisija TVZ-a, prvi put emitirana 14. X. 1963. kao tjedni pregled zbivanja u Hrvatskoj. Od 22. VI. 1964. emitirala se kao dnevni pregled zbivanja (u dvama izdanjima, predvečernjem i noćnom, na kraju programa), čime se još više pridonijelo razvoju Informativnoga programa TVZ-a. Pokretanje emisije omogućeno je širenjem dopisničke mreže, upošljavanjem novoga programskog i tehničkog osoblja, dogradnjom odašiljača i sustava usmjerenih veza. Od uvođenja *Dnevnika* TVZ-a 1968. predvečernje je izdanje zamijenjeno *Kronikom* o aktualnim događajima, a drugo je ostalo na rasporedu Prvoga i potom Drugoga programa do potkraj 1972.

Jugoslavenske tajne službe ▶ dokumentarno-igrana serija, prikazana na HTV-u u deset epizoda 2012. Reda-

Iz TV emisije JUGOSLAVIJO, DOBAR DAN

telj M. Manjkas kroz svjedočenja 70 sudionika, brojne ekskluzivne arhivske materijale i igrane rekonstrukcije prikazuje razvoj, djelovanje i povijesne kontroverze povezane s tajnim službama komunističke Jugoslavije (SDB, OZNA, UDBA, KOS), odgovornima za egzekucije Hrvata i folksdojčera nakon II. svjetskog rata (Križni put, Bleiburg), ubojstva hrvatskih emigranata (B. Bušić, M. Šimundić, S. Đureković) te gušenje Hrvatskoga proljeća. Sinopsis O. Kosovac, scenarist A. Rora, istraživač B. Vukušić, snimatelj i redatelj igranih scena S. Jesenković. Uloge: B. Svrtan, G. Grgić, G. Navojec i dr. Serijal je za HRT proizvela Intermedia grupa.

Jugoslavijo, dobar dan ▶ informativno-zabavna TV emisija namijenjena radnicima i drugim osobama iz Jugoslavije u Njemačkoj; emitirala se na temelju sporazuma TVZ-a i ZDF-a 1970–91. Rađena je dvojezično, a prikazivala se u Njemačkoj i Jugoslaviji radi senzibiliziranja javnosti za specifične probleme stranih radnika, odnosno radnika u inozemstvu (→ emisije za inozemstvo). Uređivali su je S. Ivančević, T. Đurinić, D. Balić, B. Ježić i B. Vučković, redatelji su bili A. Marti, D. Vizek, F. Mozetić, Z. Šehović, M. Vučić i Ž. Batišta. Glazbeni urednik bio je V. Kos.

Juhuhu ▶ jutarnji mozaični magazin za djecu, prikazuje se na HTV-u od 2014. Namijenjen je djeci od predškolske do rane osnovnoškolske dobi. Uz studijske

dijelove s didaktičnim igrama, zadatcima, pričama i ilustracijama sadržava igrane, dokumentarne i animirane serijale domaće i strane proizvodnje. Urednice su T. Kirhmajer, A. Simonelli Milković i S. Nakić, redatelji G. Brzović i S. Bajt. Voditelji su 2016. M. Hergešić, D. Vidušin, D. Knez Rukavina i M. Makovičić.

Juhuhu ▶ dječji portal HRT-a pokrenut u suradnji s UNICEF-om u veljači 2016; dostupan i kao aplikacija za pametne telefone. Namijenjen je djeci 3–11 godina, a sadržava TV i radijske emisije i serijale koji zabavljaju, poučavaju i potiču kreativnost te jednostavne didaktičke igre s junacima popularnih serijala HRT-a. Korisnicima je ponuđen i sadržaj prilagođen slijepim i slabovidnim osobama te serije prevedene na jezike nacionalnih manjina (romski). Prva je urednica J. Milošević.

Jukica, Zvonimir ▶ inženjer (1976). Diplomirao na Fakultetu elektrotehnike i računarstva u Zagrebu. Od 2003. radi na HRT-u kao inženjer na prvim satelitskim kolima SNG1. Od 2009. vodi Master. Jedan je od najvažnijih inženjera na projektima digitalizacije infrastrukture AV signala (2005–06), uvođenja automatiziranog odvijanja programa (2013–15) te na projektiranju sustava za digitalnu proizvodnju tzv. sporovoznih programa (tape-

less sustav, 2014–15). Vodio je poslove tehničke realizacije na svim Olimpijskim igrama od 2006. Projektirao je i vodio tehničku implementaciju novoga interkomskeg četverožičnog sustava, za što je dobio godišnju nagradu HRT-a 2015. Vršitelj dužnosti rukovoditelja RJ Odvijanje programa od 2016.

Kukić-Ugrin, Milena ▶ urednica i novinarka (1955). Diplomirala na Filozofskom fakultetu te na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Od 1980. radi na RZ-u u Dokumentarnom i Informativno-političkom programu. Jedna od urednica emisije za prognanike i izbjeglice *Dobar dan, ovdje Hrvatski radio*

1991–96. Kao izvjestiteljica obišla je mnoga ratom stradala područja. Osmislila i s kolegama iz Radio Osijeka realizirala emisiju o reintegraciji hrvatskoga Podunavlja (godišnja nagrada HRT-a 1997) te prvu emisiju uživo iz Iloka i Vukovara pod UNTEAS-ovom upravom u srpnju 1997. Urednica i voditeljica dnevnih informativnih emisija *Jutarnja kronika*, *Dnevne novosti*, *Aktualno u 17*. S M. Togonom uređuje i vodi *Poligraf* (godišnja nagrada HRT-a 2007).

Juračić, Hrvoje ▶ novinar i urednik (1916–1976). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Sudionik antifašističkoga pokreta, nakon II. svjetskog rata radio u prosvjeti, potom u listu *Vjesnik* 1948–49. Urednik kulturne redakcije RZ-a do 1958, Školskoga radija do 1960, Školskoga programa RTZ-a do 1966. Zatim urednik Programa školske televizije TVZ-a; osmislio i realizirao Obrazovni program. Urednik Kulturno-umjetničkoga i zabavnoga programa TVZ-a 1969–72, potom do smrti vodio Službu za unaprjeđivanje Obrazovnog programa. Pokretač i dugogodišnji urednik polugodišnjega časopisa *Televizija u školi*, koji je, sa suradnicima, razvio u jedinstveni priručnik za primjenu obrazovnih TV emisija u nastavi. Glavni urednik i suautor priručnika *RTV-pedagogija* (1970).

Juračić, Jasmina ▶ muzikologinja i radijska urednica (1929). Diplomirala na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Od 1957. glazbena urednica, a od 1969. urednica redakcije ozbiljne glazbe RZ-a. Od 1998. urednica ozbiljne glazbe na Radio Mariji. Autorica je brojnih radijskih emisija, često s tekstom i komentarom, članaka i kritika u dnevnom tisku.

Juran, Mladen ▶ filmski i TV redatelj i scenarist (1942). Diplomirao na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu te na Studiju dramskih umjetnosti Charles Dullin (Théâtre National Populaire) u Parizu. Od 1973. radi kao redatelj na TVZ-u/HTV-u, režiravši više od 200 filmova i serija: dokumentarne filmove o povijesti hrvatske kinematografije (*Živučje fotografije* 1, 2, 3, 1982, 2006, 2008; *Škola*

narodnog zdravlja – naša nepoznata filmska industrija, 1984), dokumentarne serijale (*Zadnja pošta Zagreb*, 1976–79; *Zagrebulje*, 1979–80; *Pozdrav iz Zagreba*, 1987–88), dramske TV adaptacije djela hrvatskih pisaca (*Trideset konja*, prema V. Kaleb, 1988), kao i igrane TV filmove *Priča iz Maksimirske šume* (1978), *Stari album LP-ja* (1985), *I dok je srca, bit će i Krocije!* (1993) te *Kositreno srce* (1994). Osobito ga privlači tema hrvatskog iseljništva (serijal *Iseljena Hrvatska*, 1991–93). U koprodukciji s HRT-om režirao dugometražne igrane filmove *Transatlantik* (1998, i istoimena serija u tri epizode) i *Potonulo groblje* (2002, i istoimena dvodijelna miniserija), prema romanu G. Tribusona. Dobitnik više nagrada, a ističu se zlatne medalje s Festivala jugoslavenskoga dokumentarnog i kratkometražnog filma u Beogradu 1982. i 1983.

Juras, Igor ▶ scenograf (1959). Završio Arhitektonski fakultet u Zagrebu. Scenografiju učio kao asistent D. Jeričevića. Prvu samostalnu scenografiju radio u TV seriji *Ptice nebeske*. Od 1989. radio na HRT-u kao scenograf. Od 2002. do 2009. bio rukovoditelj RJ Scenografija. Radio scenografije za TV serije *Mlakarova ljubav*, *Pozitivna nula*, *Vladimir Nazor*, *Pričam ti priču*, *Djeca Sunca*, *Zapisano u kostima* i *Republika*, za emisije *Zabavnoga programa Dora*, *Porin*, *Sedma noć*, *Miss Hrvatske*, *Zlatni gong*, *Hit HTV-a*, *Za srce i dušu*, *Jel' me netko tražio*, *Lijepom našom*, za Zagrebački i Požeški festival, za *Dobro jutro, Hrvatska*, *Program za slobodu*, *Peti dan*, kvizove *3-2-1* i *Diplomac* i dr. Dobio godišnju nagradu HRT-a 1999.

Jurčić, Robert ▶ producent (1962–2016). Započeo karijeru kao fotograf. Na TVZ-u od 1986. organizator snimanja u Kulturno-umjetničkom i Dokumentarno-obrazovnom programu, od 1995. u stalnom radnom odnosu. Producent brojnih emisija, dokumentarnih filmova, koncerata i drugih programa. Najdublji trag ostavio kao producent brojnih animiranih serijala (*Nogalo*, *Kontakt*, *Mala kuharica*), često uspješno distribuiranih izvan Hrvatske, i tisuća sinkronizacija animiranih filmova i serijala.

Jurić, Frane ▶ novinar i književnik (1922–2008). Sudionik antifašističkoga pokreta, nakon rata mornarički časnik i vojni novinar. Od 1958. do 1973. novinar i urednik u *Vjesniku*. Od 1973. do umirovljenja 1978. reporter i urednik na Radio Splitu; utemeljio više emisija (*Ljetni studio*) te niz godina vodio *Pomorsku večer*. Ostatak će upamćen po odjavi svojih emisija ("Zdravi i veseli bili"). Autor prve humoristične serije

TVZ-a *Veselo putovanje* (1959). Autor knjiga *S tajfunom u duši*, *Brod moj drveni*, *Osmorica s drvenog razarača* i više kazališnih djela (monodrama *I dajem ti do znanja*, komedije *Mandina 'oće zeta iz Kalifornije*, *Oprosti nam duge naše*, *Narodna pamet*, *Missis Mandina*), scenarist filma *Pakleni otok*. Dobitnik nagrada HND-a za reportažu 1959, 1961. i 1962, nagrade Grada Splita 1976. te nagrade HND-a Otokar Keršovani za životno djelo 1980.

Jurišić, Ivan ▶ novinar i urednik (1946–2005). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Vanjski suradnik Radio Rijeke od 1969, od 1971. sportske redakcije RZ-a te od 1973. II. programa RZ-a. Od 1976. stalni je član redakcije, izvjestitelj, reporter, a potom urednik emisije *Radio Jadran*. Niz godina uređivao i vodio vrlo popularnu emisiju *Sport ponekdjeljkom*. Od 1993. na Radio Sljemenu urednik govorne redakcije, a 1994–2005. glavni urednik (za njegova je mandata postaja dobila godišnju nagradu HRT-a 1994. i nagradu Grada Zagreba 1995). Tijekom Domovinskoga rata izvještavao s ratišta (Vinkovci, Vukovar, Pakrac, Lipik), a 1994–95. sudjelovao u osnivanju i prvim mjesecima realizacije programa Radio Okučana i Radio Slunja.

Jurjević, Maksim ▶ ton-majstor i urednik (1944). Od 1962. do umirovljenja 1993. radio na RZ-u/HR-u, najprije kao manipulant u studijskoj tehnici, a zatim kao asistent ton-majstorima u Dramskom programu. Na anonimnom međunarodnom natječaju Zagreb–Prag–Varšava 1966. otkupljen mu je tekst drame *I eto tako*. Tijekom 1960-ih postao dramski ton-majstor i stalni suradnik Z. Bajsića, s kojim čini vrh zagrebačke škole radiodokumentarizma (*Ad libitum*, Prix Italia, 1973; *Starolička patetična*, 1974, najemitiranija dokumentarna drama na svjetskim radiopostajama; *Maratonac*; *Imam bebu koja govori*, nagrada Ondas 1982; *Praško proljeće '84*). Od 1975. urednik u Ekonomsko-propagandnom programu, zatim voditelj emisija II. programa *Linija povjerenja* i *Govorimo za Hrvatsku*. Kao gost djelovao na radijskim postajama Prag, SF Berlin, Baden Baden i Pariz. Dobitnik Zlatnog pera HND-a za feature 1992 (*Ecce Homo*, autori M. Jurjević i D. Družinec).

Jurković, Antun ▶ ton-majstor (1946). Na TVZ-u stalno zaposlen od 1967. Radio na TV serijama *Marija i Gruntovčani* te filmovima *Oprosti za kung fu*, *Mrtvi kutovi*, *Ajmo žuti*, *Garcia*, *Četverored*, *Bogorodica*, *Đuka Begović* i dr. Dobitnik Zlatne arene za ton u filmovima *Nebo, sateliti* 2000. i *Snivaj zlato moje* 2005.

Antun JURKOVIĆ na snimanju filma *Oprosti za kung fu* u društvu producentice Marije Kosor

Jurković, Maja ▶ novinarka i urednica (1950). Na TVZ-u od 1984. suradnica u kontakt-programu, a od 1990. urednica. Na RZ-u surađivala na kviz seriji *Ahilo-va peta*. Na TVZ-u uređivala 140 od 199 emisija *Kviskoteke* (1984–95) te 1273 emisije kviza *Brojke i slova* (1986–91). Urednica mozaične emisije *Obiteljski zabavnici* (1992–93), zabavne igre *Kolo sreće* (2002 emisije, 1993–2002), kviza *Tko želi biti milijunaš?* (2002–08), projekta *Sve u 7!* (2010–13), autorica kviz serije *EUnigma* (2013) te urednica projekta *Potjera* (2014–16). Surađivala na se-

Maja JURKOVIĆ u redakciji *Kviskoteke*

riji kvizova *Baština čovječanstva*, na seriji *Mali veliki svijet* te s L. Golužom na njegovim projektima za britansku i francusku televiziju. Suautorica formata aplikacije za iOS uređaje *Kvisko*, adaptacije popularne *Igre asocijacija* iz *Kviskoteke* za pametne mobitele.

Jurković, Vlado ▶ ton-majstor (1931). Na RZ-u od 1950. do umirovljenja 1990. Od početka rada TVZ-a 1956. zadužen za ton. Ton-majstor u studiju TVZ-a u Šubićevoj 1968–74, poslije tonski snimatelj na terenu, uglavnom za Informativni program.

Juvančić, Hrvoje ▶ novinar, scenarist, montažer i redatelj (1967). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Na TVZ-u od 1987. radi honorarno kao prvi videonovinar u Hrvatskoj, a zatim počinje snimati SVHS dokumentarne filmove (*Subkulture u Hr-*

vatskoj). Od 1993. suradnik u *Ekranu bez okvira* kao novinar, zatim realizator *Hrvatske knjige*, suradnik u *Kulturnom krajoliku* i suurednik *Transfera*. Od 1995. scenarist i redatelj u Dokumentarnom programu, gdje je snimio šezdesetak dokumentarnih filmova, među kojima je *Kravata!* (1998) postigao uspjeh i na međunarodnom TV tržištu. Najzapaženiji su mu filmovi i serijali: *Ringišpil smrti*, *Tajna Branka Gavelle*, *Stevan Dedijer – otac znanosti o špijunaži*, *Ribar ribi grize rep*, *Na Stradunu* i *Kornatska tragedija*. Autor je multimedijalnih prostornih instalacija *Sjećanje grada*, 1995. objavio knjigu *Rock, MTV i američki kulturni imperijalizam*. Osnivač je društva Hrvatski novinari i publicisti (HNiP). Dobitnik više nagrada, među ostalima nagrade HND-a za TV intervju 1996, nagrade Best low budget doc na Prix Europa (za *Otrovano dvorište*) 2004, godišnje nagrade HRT-a 2007 (za *Genetsko podrijetlo Hrvata*).

K

Ka-band vozilo ▶ vrsta → DSNG multimedijjskoga vozila za prikupljanje vijesti, opremljenoga satelitskom komunikacijskom vezom temeljenom na IP protokolu. Za ostvarivanje prijenosa i komunikaciju rabi Ka frekvencijski pojas, po čemu je i dobilo naziv. S obzirom na mobilnost, umreženost, neovisnost i autonomiju u radu unosi dodatne pogodnosti u odnosu na konvencionalna DSNG vozila koja rabe Ku frekvencijski pojas. Dostupne su mnogobrojne funkcije: snimanje i obradba multimedijjskoga sadržaja, istodobni prijenos radijskih i TV signala s terena, pristup internetu, bežično spajanje mobilnih uređaja, poput tableta i pametnih telefona, za potrebe javljanja uživo, spajanje i razmjene

na informacija s matičnim produkcijskim sustavom i prostorom za pohranu multimedijjskih sadržaja. Zbog viših frekvencija na kojima radi (najčešće 29,5–30 GHz za uzlaznu i 19,7–20,2 GHz za silaznu vezu) antene su manje i jednostavnije za rukovanje. Prvo Ka-band vozilo na HRT-u (projekt vodili G. Gvozden i P. Dražić), pod nazivom DSNG5, uključeno je u flotu DSNG vozila u rujnu 2014.

kabel ▶ materijalno sredstvo za prijenos signala. Razlikuje se nekoliko osnovnih tipova kabela koji se koriste u prijenosu radijskih i TV signala. **Videokabel** pripada u grupu koaksijalnih kabela. U sredini ima bakreni vodič

KA-BAND VOZILO, Tomislav Drvodelić (lijevo) i Ivan Tuka

oko kojega je izolacija te metalni oplet, pa predstavlja nesimetrični kabel. Kod većih duljina kabela nastaju gubitci signala, koji se obično na kraju kabela korigiraju. Uobičajene priključnice na krajevima videokabela jesu tzv. BNC priključnice. Posebna vrsta kabela s kojim se povezuje kamera s kontrolom kamere naziva se **triax**, a sastoji se od središnjega vodiča i dvaju oklopa. Triax kabel prenosi signale za napajanje kamere, video, audio i upravljajuće signale frekvencijskim multipleksom. Na relativno dugačkim udaljenostima signal se prenosi bez znatnijih gubitaka. **Audiokabeli** su najčešće simetrični, tj. zbog eliminacije smetnji prenosi se signal u fazi i protufazi. Uobičajene priključnice na njihovim krajevima jesu tzv. XLR priključnice. **Parične kabele** (engl. twisted pair) izumio je A. G. Bell 1880. Koriste se u telefoniji. Rabe upletenu paricu kako bi se smanjio štetan utjecaj smetnji uzrokovanih elektromagnetskom interferencijom, čime je omogućen prijenos telefonskoga signala na velike udaljenosti. Danas im je glavna namjena strukturno kabeliranje za potrebe računalnih mreža, kao što je → ethernet. S obzirom na izvedbu najčešći su s neoklopljenom upletenom paricom UTP (akr. od engl. unshielded twisted pair), s oklopljenom upletenom paricom STP (akr. od engl. shielded twisted pair), s upletenom paricom zaštićenom od smetnji folijom FTP (akr. od engl. foiled twisted pair) i s upletenom paricom zaštićenom od smetnji folijom i žičnim opletom S/FTP (akr. od engl. shielded/foiled twisted pair). Njima se prenose paketi u kojima mogu biti kodirani video, audio, komunikacijski i upravljački signali. Ovisno o gušenju i kapacitetu, odnosno prijenosnoj brzini standardizirane su prema ISO/IEC 11801 u kategorije CAT5, CAT5e, CAT6, CAT6A, CAT7, CAT7A itd. Uobičajene priključnice na krajevima IP kabela jesu RJ45. **Optički kabeli** ili **svjetlovodi** upotrebljavaju se tamo gdje postoji potreba prijenosa signala većih kapaciteta ili prilikom prijenosa na veće udaljenosti zbog znatno manjega gušenja u odnosu na parične ili klasične audio i videokabele. **Multicore kabel** jest kabel koji se sastoji od više audio i videokabela. Koristi se za međusobno spajanje terminalnih audio i videouređaja i sklopova na većoj udaljenosti.

kabelska televizija ▶ distribucija TV programa do pretplatničkih prijarnika preko kabelske mreže, prije izgrađene koaksijalnim kabelima, a danas uglavnom hibridne, izgrađene svjetlovodnim i koaksijalnim kabelima. Isprva je bila riječ o slaganju radiofrekvencijskih kanala u kabel i prijenosu analognih TV programa. Digitalizacijom i razvojem modernih tehnologija prijenosa omogućeno je da se kabelskom mrežom prenose iste usluge kao i preko IPTV mreže (→ IP televizija).

Kabok, Zoltan ▶ novinar i urednik (1968). Na HR-u od 1993. Izvjestitelj tijekom Domovinskoga rata, kad vlasti tzv. Republike Srpske za njim raspisuju tjeralicu. Kao radijski i TV reporter izvještavao sa svjetskih

kriznih žarišta (BiH, Makedonije, Kosova, Iraka, Ukrajine, Sirije, Irana, Sudana – Darfura), a osobito istaknuo s ratom zahvaćenih prostora (zapaženi su njegovi izvještaji o ratu u Ukrajini i Siriji). Od 1996. do 2000. akreditirani novinar pri Uredu predsjednika Republike. Izvješćivao o radu Vlade i Sabora te u sva tri navrata bio uključen u projekt posjeta pape Ivana Pavla II. Hrvatskoj. Suautor emisije *S predsjednikom uz kavu*, nositelj posebnih projekata Informativnoga programa HR-a: *Dayton – 10 godina poslije* i *Istina o Oluji*. Suradivao i u projektima HTV-a. Dobitnik godišnje nagrade HRT-a 2005.

kadar ▶ jedinica filmskog izlaganja, najmanji dio filma, serije ili emisije u kojem se bez ikakvih prekida prati prizorno zbivanje. Kadar je određen onim što se u njemu vidi (sadržaj kadra, prizor u vidnom polju), načinom na koji se to vidi, tzv. parametrima kadra (izrez, plan, rakurs, pokreti kamere), te svojim trajanjem. Neprekinuta snimka ostvarena uključanjem kamere i njezinim isključenjem naziva se snimateljski kadar, a montažerski kadar neprekinuta snimka koje su početak i kraj određeni montažnim zahvatom. Postupak kojim se određuje što će se i na koji način vidjeti u kadru naziva se kadriranje, a razdjeljivanje scene, odnosno prikaza prizora na uzastopne kadrove, raskadriranje. Scena u jednom kadru naziva se kadar-scena. Kadar-sekvenca, cijela sekvenca u jednom kadru, može se podudarati s jednom kadar-scenom, a može obuhvaćati i više scena povezanih složenim kretanjem motrišta s jedne prizorne situacije na drugu. Kadar-protukadar (također kadar akcije – kadar reakcije) tipičan je oblik relacijskoga raskadriranja; odnosi se na pokazivanje jednoga pola zbivanja u jednom kadru, tzv. kadru akcije, nakon čega se u sljedećem kadru pokaže drugi, posljedični pol zbivanja, tzv. kadar reakcije (uobičajeno montažno rješenje npr. za dijalogske scene u TV režiji). **Orijentacijski (temeljni) kadar** pokazuje ukupnu važnu situaciju u prizoru (npr. snimka studija u TV režiji).

Kad bih imao čekić ▶ emisija I. programa RZ-a, emitirana od 1960-ih do sredine 1970-ih. Jedna od najslušanijih radijskih emisija; u duhovitom razgovoru trojice glumaca (R. Bašića, B. Marottija i I. Rogulje) otkrivane su, na primjerima zabavne, katkad ozbiljne glazbe, namjerne ili "slučajne" glazbene sličnosti (tj. plagijati). Voditelj i glazbeni urednik bio je S. Šelebaj, scenarist M. Grgić.

Kad mrtvi zapjevaju ▶ dvodijelna miniserija i dugometražni igrani film, proizvedeni 1998. u koprodukciji HRT-a i Jadran filma. Crna komedija o dvojici gastarbajtera iz Dalmatinske zagore koji se početkom 1990-ih odlučuju vratiti u rodni kraj na riskantan, no profitabilan način, nastala prema drami *Cinco* i *Marinko* M. Ma-

tišća. Režija K. Papić, scenarij K. Papić i M. Matišić, glazba Z. Tutić, kamera V. Vrdoljak, montaža R. Lisjak, scenografija M. Ivezić, kostimografija R. Knežević. Uloge: I. Gregurević, I. Vidović, M. Majurec, K. Pajić, I. Zadro, D. Kühn, M. Prskalo. Važnije nagrade: Velika zlatna arena za režiju, Zlatna arena za glazbu i nagrada publike na Filmskom festivalu u Puli 1998.

Kaić, Žarko ▶ snimatelj (1949–1991). Na TVZ-u od 1970. Snimatelj u Dječjem, Dokumentarnom, Znanstveno-obrazovnom, Glazbeno-zabavnom, Kulturnom i Informativnom programu. Snimatelj dvadesetak dokumentarnih filmova redatelja B. Lentića (*Tajna djedove tamburice*, *Šatorovanje i šatorsko pri-*

govaranje) te brojne emisije i serije (*Mali svijet*, *Vrela*, *Zdravo, mladi*, *Kultura srca*, *Gost urednik*, *Iz crnog albuma*, *Skitam se i snimam*, *Put po američkom zapadu*). Od početka Domovinskog rata sudjelovao u programu *Za slobodu* (*Spaljeno selo Čelije*, *Masakr Lovinac*, *Tko brani Hrvatsku*, *Šlep s izbjeglicama iz Aljmaša i Dalja* i dr.). Ubijen za snimateljskoga zadatka u osječkom naselju Brijest 28. VIII. 1991, kad je na nj pucala posada transportera Jugoslavenske narodne armije (koji je snimao). U napadu je teško ranjen tonski snimatelj D. Krička. Dobitnik Zlatne kamere HND-a 1992. i posebnoga priznanja za ka-

meru za iznimne zasluge na području novinarstva u Domovinskom ratu. Njegovim je imenom nazvana nagrada HND-a za snimateljski rad. HRT i grad Osijek potpisali su 2015. ugovor o gradnji spomenika Ž. Kaiću na mjestu njegove pogibije, a na natječaju je 2016. odabrano idejno rješenje autora B. Silov, D. Silov i B. D. Matasović. HRT je proizveo i dokumentarni film *Sjećanje na Žarka Kaića: Pucanj u istinu* (D. Dovranić, 2015).

Kako je počeo rat na mom otoku ▶ dugometražni igrani film nastao u produkciji HRT-a 1996. Komedija s elementima ratnoga filma o ocu koji početkom Domovinskog rata dolazi na mali dalmatinski otok kako bi izvukao sina iz lokalne vojarne Jugoslavenske narodne armije. Film krasi dopadljivi likovi (čak i negativci), ležerniji odnos prema ratu i vrsna glumačka postava, zbog čega je bio vrlo gledan te je još uvijek najgledaniji hrvatski igrani film u kinima od samostalnosti. Režija V. Brešan, scenarij V. Brešan i I. Brešan, glazba M. Matišić, snimatelj Ž. Zalar, montaža S. Botica, kostimografija V. Ninić. Uloge: V. Dulić, Lj. Kerekeš, I. Brkić, P. Vušović, I. Vidović, M. Prskalo, S. Bulić, R. Bitorajac, G. Navojec. Važnije nagrade: Velika zlatna arena za režiju, Zlatna arena za kostimografiju i nagrada publike na Filmskom festivalu u Puli 1996.

Kako sam bježala ▶ radiodrama za mladež Vedrane Vrhovnik, premijerno emitirana na HR-u 2004. Priča o

KAKO JE POČEO RAT NA MOM OTOKU, Marinko Prga (lijevo) i Ljubomir Kerekeš

odrastanju bježanjem od roditeljskog autoriteta i osvajanju prostora slobode. Jednostavno napisana te primjereno režirana s dokumentarnim dodatcima, drama je nagrađena prvom nagradom u kategoriji za mlade na festivalu u Bratislavi 2004.

Kako vlada Vlada → A sada Vlada

Kalebota, Marin (Mario) ▶ redatelj i novinar (1931–2000). Na TVZ-u od 1957. do umirovljenja 1996. Prvi samostalni prijenos realizirao 1961. Bio je realizator obnovljenoga TV *Dnevnika* 1968. Specijalizirao se za realizaciju emisija uživo i izravnih prijenosa, pa je zarana radio neke od najzahtjevnijih projekata (prijenos proslave s Visa 1964, prijenos posjeta američkog predsjednika R. Nixona Kumrovcu, niz prijenosa Sinjske alke i dr.), a 1970-ih posvetio se realizaciji prijenosa sportskih priredbi. Sudjelovao je u svim velikim sportskim projektima i realizirao više od 1500 prijenosa. Dobitnik nagrade za životno djelo Sekcije sportskih novinara HND-a 1996.

Kalinić Ahačić, Nataša ▶ novinarka, urednica i publicistica (1938). Diplomirala na Pravnom fakultetu u Zagrebu. U Programu za djecu TVZ-a od 1966. reporterka, scenaristica i urednica. Urednica 34 epizode igrane TV serije *Hrvatska priča i novela za djecu i mlade*, *Turbo limach showa* te programa Festivala

djeteta u Šibeniku. Za *Mali svijet* snimila dokumentarnu seriju o djeci s posebnim potrebama u kojoj je prvi put obrađena ta tema. Urednica Programa za djecu i mlade 1988–91. Snimila seriju o narodnim običajima *Hvaljen Isus, moja stara bako*. U Domovinskom ratu izvještavala o prvim prognanicima iz Osijeka i razaranju spomenika kulture. Njezin film *Sačuvajmo Osijek, grad spomenik* uvršten je u fundus dokumentacije UN-a. Nakon umirovljenja ostala je vrlo aktivna i povezana s HRT-om. Scenaristica dokumentarnih filmova *Cijeli život je festival*, o Šibenskom dječjem festivalu, *Kraljevski marinac* i *Tko je taj Nikša Fulgosi*. Objavila knjigu *Puni ekrani*, o 50 godina HTV-ova Programa za djecu i mlade (2009).

Kalogjera, Nikica (Niko) ▶ skladatelj, dirigent, aranžer, urednik i producent (1930–2006). Diplomirao na Medicinskom fakultetu u Zagrebu. Glazbu studirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Na RZ-u 1953–90, isprva pijanist i dirigent Plesnog orkestra, zatim aranžer i urednik-producent u Glazbenom programu. Šef dirigent Plesnoga i Revijalnoga orkestra HRT-a 1992–98. Voditelj niza zabavno-glazbenih festivala, od 1957. glazbeni voditelj i jedan od pokretača Prvog pljeska u

Nikica (Niko) KALOGJERA

zagrebačkom Varijeteu te serije emisija *Pljesak, molim* na HRT-u. Skladao više od 500 pjesama. Na domaćim i stranim festivalima zabavne glazbe osvojio brojne nagrade: prva nagrada na Olympiade de la chanson u Ateni 1970, prva nagrada u Viña del Maru 1971, druga nagrada na festivalu u Tokyju 1971. Aranžirao dio repertoara za orkestar HV-a, kojemu je bio jedan od utemeljitelja. Skladao je glazbu za više od 100 radijskih i TV drama, za igrane i dokumentarne filmove, dječje serije i kazališne predstave. Organizirao prva snimanja crkvene i domoljubne glazbe na HRT-u 1990. Desetak je godina bio dirigent, aranžer i producent tradicionalnog koncerta Božić u Ciboni. Dobitnik nagrade Hrvatskoga društva skladatelja za životno djelo 1995. i diskografske nagrade Porin za životno djelo 2001.

Kaltenborn, Hans von ▶ američki novinar njemačkoga podrijetla (1878–1965). Radijski komentator mreža CBS i NBC. Isticao se preciznim komentarima i dikcijom te enciklopedijskim poznavanjem svjetske politike. Osobitu je pozornost privukao 1936. izravnim javljanjem iz Španjolskoga građanskog rata te 1938. serijalom od stotinjak emisija o Münchenskoj krizi, u kojem je komentirao izvještaje europskih dopisnika i izjave političara, zbog čega se drži prvim voditeljem-urednikom (*anchor*) vijesti. Tijekom II. svjetskog rata jedini komentator koji nije trebao prethodno dopuštenje cenzure za emitiranje.

Kamenski, Branka ▶ novinarka i urednica (1959). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Novinarka kulturne rubrike *Večernjeg lista* 1985–95. Te godine na HTV-u pokrenula emisiju *Pola ure kulture*, koju je uređivala i vodila do 2015, otkad je suurednica emisije *Samo kulturno, molim*. Urednica je Programa za kulturu 2004–12. Dobitnica je godišnje nagrade HRT-a 2005. te nagrade Ivan Šibl 2012. Prevodi

s engleskog književne i teorijske tekstove (npr. dramu *Šteta što je kurva* J. Forda). Bila je polufinalistica Svjetskoga prvenstva u tenisu za novinare 2003. u Tučepima.

TELEVIZIJSKA KAMERA

kamera, televizijska ▶ uređaj za televizijsko snimanje i prijenos u stvarnom vremenu. Glavna joj je zadaća pretvaranje optičke slike u električni signal. Optička se slika nakon prolaska kroz → objektiv najprije razlaže s pomoću dikroidnih prizmi na crvenu, zelenu i plavu optičku sliku, koja se svaka preko → slikovnog senzora i pojačala pretvara u signal slike. Ti se signali obrađuju u elektroničkim sklopovima i oblikuju za daljnji prijenos. Kad kamere rade u sustavu → televizijskoga studija ili → reportažnih kola, prijenos od kamere do bazne stanice odvija se posebnim → kabelom (triaks ili hibridni optičko-bakreni kabel) ili bežično, rabeći analognu ili digitalnu modulaciju. Uz videosignal, prenose se signali upravljanja, govorne komunikacije, signalizacije, sinkronizacije, povratni signali slike te signali za teleprompter, a bazna stanica dobivene signale distribuira prema videomiješalu i kontrolnim monitorima. Upravljanje funkcijama za namještanje parametara kamere i kontrola otvora objektiva odvija se posebnim uređajem (kamera kontrola) koji je smješten u režiji. Kamera može biti opremljena i snimačem (**kamkorder**), koji može snimati na neki od medija za → magnetsko, → optičko pohranjivanje, poluvodičku memoriju (žarg. memorijska kartica) ili na više medija (hibridni kamkorderi). Opslužuje ju operater-snimatelj ili kameraman, ali se njome može i daljinski upravljati, ručno ili automatski (robot-kamera). Može biti na nepokretnom ili pokretnom stativu, na velikom → kranu ili mehaničkom sustavu za stabiliziranje kamere (→ steadicam). Kvalitetu joj određuje velik broj parametara, na osnovu kojih se klasificiraju za uporabu u pojedinim vrstama programa. Za visokokvalitetnu dramsku i filmsku produkciju u uporabi su kamere s jednim → slikovnim senzorom veličine 1 inča i razlučivosti od 2880×1620 do 4096×2160 → slikovnih elemenata, veličine slike koja je ekvivalentna onoj 35 mm filma. Male je dubinske oštine, s izmjenjivim objektivima, zadane ili promjenjive širine kuta gledanja, s mogućnošću snimanja nekomprimiranih R, G, B signala (RAW) ili uz kompre-

siju s brzinama prijenosa od 200 Mbit/s. Za ostale vrste programa visoke kvalitete rabe se kamkorderi nosivi na ramenu s izmjenjivim objektivom. Obično imaju tri slikovna senzora veličine 1/2 ili 2/3 inča razlučivosti 1920×1080 slikovnih elemenata ili jedan senzor veličine 1 inča razlučivosti 2880×1620 slikovnih elemenata. Za sve ostale vrste programa koriste se kamkorderi nosivi na ramenu ili u ruci. Obično imaju tri slikovna senzora veličine 1/3, 1/2 i 2/3 inča, SDTV razlučivosti 720×576 i HDTV razlučivosti 1920×1080 slikovnih elemenata ili jedan senzor veličine 2/3 inča razlučivosti 2880×1620 slikovnih elemenata. Veličina senzora proporcionalna je s osjetljivošću kamere. Za snimanje se signal komprimira, pa se za signal SDTV kvalitete najčešće koristi brzina 25 ili 50 Mbit/s, a za HDTV 18, 25, 35, 50 i 100 Mbit/s (→ digitalni videoformati). Za snimanje visokih frekvencija izmjene slike postoje posebne kamere, a služe za usporenu reprodukciju snimke (→ slow motion). Neki od važnih mjernih parametara kvalitete svih kamera jesu rezolucija, osjetljivost, šum, pojava neželjenih frekvencija (→ aliasing) i dinamičko područje signala.

kameraman ▶ operater TV kamere u studiju, odnosno kamerar u sustavu više povezanih kamera (engl. multi-camera production). Najčešće je vođen uputama (audiovezom) redatelja ili realizatora. Ukupni posao kamermana razlikuje se od posla → snimatelja slike. U TV sustavu rada s više povezanih kamera posao snimatelja podijeljen je između majstora rasvjete, glavnog kamermana i tehničara u kontroli slike pod tehničkim vodstvom inženjera. Kameraman ima kontrolu nad pokretima kamere i vizualnim odrednicama kadra, koji osim prema uputama redatelja nudi i on sam. Njegova je uloga iznimno važna pri prijenosima, gdje uz likovnu kultiviranost do izražaja dolaze i brzina reakcije, uvježbanost i koncentracija. Poznatiji kamermani TVZ-a/HTV-a bili su, među ostalim: Srećko Cimerman, Berislav Micić, Vladimir Drnasin, Kruno Tišljar, Željko Huddek, Ante Kuzmanić, Zdravko Savić, Karlo Majoli, Ilija Srdar, Marijan Makar, Dragutin Ramađa.

KAMERMAN Marko Buljan

kamkorder → kamera

kanal ▶ **1. komunikacijski kanal**, medij koji se koristi za prijenos informacije od pošiljatelja do primatelja. U komunikacijskom sustavu dio koji povezuje izvor i određite podatka. **2. radiofrekvencijski kanal**, dio radijskoga spektra namijenjen jednoj emisiji, koji može biti definiran dvama elementima, centralnom frekvencijom i pridruženom širinom frekvencijskog pojasa. Radiokomunikacijski kanali, u koje se ubrajaju i radijski i TV kanal, dio su frekvencijskoga spektra kojemu su parametri određeni preporukama i normama međunarodnih organizacija i državnim propisima. Kad se isti radiofrekvencijski kanal rabi za dvije različite emisije na ortogonalnim polarizacijama, koristi se naziv ortogonalni kanal. **3. TV kanal**, naziv za TV postaju ili program, tj. za radiodifuzijsku organizaciju koja taj program emitira.

Kanal Ri ▶ regionalna televizija s koncesijom za digitalnu regiju D5 (Istarska, Primorsko-goranska i dio Ličko-senjske županije), emitirati počela 1999. iz Rijeke. Osim Grada Rijeke i Primorsko-goranske županije na popisu je osnivača i vlasnika tridesetak tvrtki te pojedina iz Rijeke i okolice. Prvi direktor M. Kevo, prvi glavni urednik T. Jakić. Program je profiliran kroz informativni, zabavni, kulturni i sportski, ključne su emisije *Dnevnik* (središnja informativna), *Pressjek* (politički magazin), *Kvarat do šest* (mozaična informativno-zabavna), *Od mora do gorja* (županijska panorama). Glavna urednica Lj. Vidmar Erjavac, direktor N. Šantić (2016).

Kanceljak, Tanja ▶ novinarka, scenaristica i redateljica (1966). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Prva novinarska iskustva stjecala 1987. na Omladinskom radiju. Od 1992. radi na HTV u emisiji *Dobro jutro, Hrvatska*, a zatim kao reporterka surađuje i u emisijama *Hrvatska zemlja i ljudi*, *Plavi baršun*, *Latinica* i dr. Prvu dokumentarnu seriju *Chiapas '99*. snimila je 1999 (i scenaristica), a otad je za Dokumentarni program autorski potpisala tridesetak dokumentaraca.

Kanižaj, Pajo ▶ dramaturg i urednik (1939–2015). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na TVZ-u od 1966. do umirovljenja 2002; bio jedan od tvoraca modernoga humorističnog programa. Inicirao suradnju s M. Smojom, M. Kerstnerom, M. Trišlerom, V. Šimencom, I. Raosom i dr. S M. Bogliunijem (uz režiju A. Martija) uređivao zabavnu emisiju *TV magazin*, pisao humoristične scenarije za prigodne emisije, organizirao pozivni natječaj za TV komedije (1968). Od 1974. prelazi u dječju redakciju, gdje je urednik igranih serija *Strah u Ulici lipa*, *Jelenko*, *Smogovci*, *Lažeš*, *Melita*, *Ne daj se*, *Floki!* i dr. te mnoštva TV igara za

djecu. Autor stihova četrdesetak slikovnica za djecu i desetak za mladež (nagrađenih nagradama Ivana Brlić Mažuranić 1970. i Grigor Vitez 1993) te brojnih knjiga aforizama, satiričnih pripovijedaka i pjesama za odrasle.

djecu. Autor stihova četrdesetak slikovnica za djecu i desetak za mladež (nagrađenih nagradama Ivana Brlić Mažuranić 1970. i Grigor Vitez 1993) te brojnih knjiga aforizama, satiričnih pripovijedaka i pjesama za odrasle.

Kantardžijev-Mlinac, Petko ▶ producent, skladatelj, aranžer i ton-majstor (1945). U Zagrebu završio Muzičku školu Pavao Markovac. Rock-klavijaturist 1961–68, potom na TVZ-u ton-majstor i glazbeni urednik. Osnovao diskografsku kuću Suzy, bio glazbeni producent i ton-majstor u Jugotonu, osnovao i vodio višekanalni tonski studio MM, bio voditelj Multimedijalnoga centra Omladinskoga kulturnog centra 1978–88. Od 1996. glazbeni urednik i producent za komornu i simfonijsku glazbu u Glazbenoj proizvodnji HRT-a, a od 1997. emisije *Vrijeme je za jazz*. Kao ton-majstor snimio je oko 150 albuma hrvatske i strane zabavne glazbe te više od 200 TV emisija, serija i filmova. Ostvario je više od 5000 trajnih studijskih snimka na HR-u. Skladao je više od 250 popijevaka i šlagera te aranžirao oko 500 zabavnih popijevaka. Dobitnik je diskografske nagrade Porin 2001.

KAPELSKI KRESOVI, Zdenko Jelčić kao Kapetan Ljubo

Kapelski kresovi ▶ igrana serija, prikazana na TVZ-u 1975–76. u 13 epizoda. Romansirani ratni memoari V. Kovačevića transponirani su u vrsnu akcijsku seriju koja prikazuje turbulentne događaje iz ustanka protiv talijanskih okupatora 1941. u Gorskom Kotaru i Primorju. Serija je u cijelosti snimljena na autentičnim lokacijama Gorskoga Kotara, s više od 200 glumaca. Scenarij I. Ivanac (uz Z. Sudovića i I. Hetricha), režija I. Hetrich, kamera N. Jovičić, montaža Ž. Toplak, scenografija D. Jeričević, kostimografija K. Jeričević. Uloge: B. Dvornik, Ž. Radić, N. Gačešić, Z. Jelčić, B. Smiljanić, V. Drach, M. Sekelez, I. Appelt.

Kapetanović, Marijetka ▶ inženjerka (1941). Diplomirala na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Na TVZ-u isprva inženjer u studiju A u Šubićevoj ulici, zatim TV tehnolog za projektiranje i gradnju Doma HRT-a. Vodila projektiranje i instaliranje TV opreme Studija 6 i Studija 7 u Domu HRT-a, sa suradnicima instalirala doniranu TV opremu u Studiju Zadar tijekom

Domovinskog rata. Bila je voditeljica TV studija 6 i 7, TV tehnike regionalnih centara Split, Rijeka, Osijek i Pula te tehničkih ekipa podcentara (Bjelovar, Virovitica).

Kapić, Mima ▶ montažerka (1948). Diplomirala na ADU-u u Zagrebu. Od 1975. na TVZ-u. Montažerka dokumentarnih serija o Latinskoj Americi (s M. Mihaeljević), niza portreta filmskih redatelja i glumaca (s D. Markovićem) i dr. Tijekom Domovinskoga rata radila u TV centrima u Osijeku, Zadru, Dubrovniku, Koprivnici i Širokom Brijegu, gdje je obučavala montažere.

Ranko KARABELJ

Karabelj, Ranko ▶ snimatelj (1946–2004). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu, gdje je od 1993. predavao TV snimanje (od 2003. docent). Na TVZ-u od 1975. Snimao igrane, dokumentarne, znanstveno-obrazovne i namjenske emisije, dramske serije i dr. (*Skitnje, Renesansa u Dalmaciji, Dubrovački ljetnikovci, Dominikanci u Dubrovniku, Venecijanski bijenale, Nives Kavurić Kurtović, Ljekarništvo na tlu Hrvatske, Velikani hrvatske znanosti, Tajni govor slike, Groznica, Ružno pače, Društvo za iznenadne radosti, Ivan*). Stekao zvanje direktora fotografije.

Karajković, Branko ▶ novinar i urednik (1929–1999). Diplomirao na Novinarskoj i diplomatskoj visokoj školi u Beogradu. Stalni dopisnik RZ-a za Slavoniju i Baranju iz Osijeka 1960–64, suradnik u redakciji za gospodarstvo RZ-a, urednik redakcije za unutrašnju politiku 1966–68, urednik Informativno-političkog programa 1974–80. te stalni dopisnik RTZ-a iz Praga, Kölna i Bonna. Izvještavao iz Poljske, Rumunjske, Meksika i dr. Kao izvjestitelj JRT-a, među ostalim, izvještavao s prvih parlamentarnih izbora u Španjolskoj, s ministarske konferencije Nesvrstanih zemalja u Limi i VI. sastanka na vrhu u Havani. Dobitnik nagrade RZ-a 1977.

karakter-generator (od engl. character-generator) ▶ uređaj ili program (softver) široke primjene za proizvodnju teksta ili grafike koja se → elektronički urezuje u sliku. Najčešće se koristi za ispis imena gostiju i suradnika, prikaz sportskih rezultata i statističkih podataka, izradbu → foršpana emisija, dopunske informacije uz fotografiju ili grafiku pri obradbi čitanih vijesti, upozorenja ili važne obavijesti bez prekidanja programa i dr. Tekstovi se mogu pozivati iz memorije ili se izravno upisivati u program. Gledateljima se mogu predstaviti kao statični odlomak ili red, odlomak koji putuje po ekranu u vertikalom smjeru ili kao red koji putuje zdesna nalijevo. Prvi karakter-generator instaliran je na RTZ-u početkom 1980-ih, kad je osnovan pogon Elektronska grafika (T. Mikulić i A. Šernhorst). Nakon toga počeo se ugrađivati u svaku TV režiju, a u zadnje vrijeme zamjenjuju ga grafički uređaji novije generacije koji imaju i druge dodatne mogućnosti, npr. reproduciranja AV priloga, animacija te procesiranje videosignala u realnom vremenu.

Karamatić, Ljubo ▶ urednik (1964). Na TVZ-u od 1989. isprva kao vanjski suradnik programa Z3, potom i ostalih programa; od 1998. u stalnom radnom odnosu. Glazbeni suradnik i urednik, koordinator i izvršni urednik te urednik desetaka različitih emisija, koncerata i prijenosa glazbenih festivala (*Gardijada, Hit depo, Tri plus, Ljeto na Trećem, Ljetni retrovizor, Električni kauboj, Ružičasti Kadi-lak, Od 5 do 7, Život uživo, Idemo na put s Goranom Milićem, Idemo na zapad*). Od 2004. na HRT plusu izvršni urednik, glazbeni urednik i urednik. Od 2011. urednik koordinator Noćnoga glazbenog programa na HRT2. Sudjelovao u pokretanju HRT3, kojega je bio i izvršni urednik.

Kardoš, Stjepan ▶ spiker, novinar, urednik i snimatelj (1935–2009). Spiker na RZ-u 1960–68, a zatim spiker, novinar, urednik i snimatelj u Informativnom programu TVZ-a. Radio brojne emisije o sportskom ribolovu, alternativnim izvorima energije, narodnoj baštini, putopise i dr. (*Đakovački vezovi, Vinkovačke jeseni, Lov i ribolov*).

Kardum, Ksenija ▶ novinarka i urednica (1978). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Prva novinarska iskustva stječe u tisku od 1996. a 2000. na zagrebačkom Plavom radiju. Na Novu TV dolazi 2003, kad se pokreće Informativni program, 2003–08. radi kao izvjestiteljica iz Vlade i Sabora te Ureda predsjednika, izvještava s najvažnijih političkih događaja u zemlji, 2008. postaje dnevna urednica u IP-u. Uređivala brojne posebne projekte (parlamentarni izbori 2007, lokalni izbori 2009. i 2013, predsjednički izbori 2009, posjet pape Benedikta XVI. 2011, parlamentarni izbori 2011, presuda hrvatskim generalima u Haagu 2012, referendum za ulazak Hrvatske u Europsku uniju 2012, izbor pape Franje 2013, europski izbori 2013, svečanost ulaska Hrvatske u Europsku uniju 2013, predsjednički izbori te inauguracija 2015). U ožujku 2015. postaje direktorica IP-a.

Ana KARIĆ u seriji *Na terapiji*

Karić, Ana ▶ glumica (1941–2014). Diplomirala na ADU-u u Zagrebu. Potom angažirana u kazalištu Komedija, od 1966. u statusu slobodne umjetnice, odigravši samo s Teatrom u gostima više od 1600 predstava. Nastupila u brojnim filmovima (*Carevo novo ruho*, *Pustolov pred vratima*, *Slučajan život*, *Bablje ljeto*, *Putovanje na mjesto nesreće*). Za glavnu ulogu u *Noćnim brodovima* redatelja I. Mirkovića nagrađena u Puli 2012. Zlatnom arenom. Zapaženo nastupala u programima radija i televizije. Glumila u nizu drama i serija TVZ-a (*Tu, negdje pokraj nas*, *Fiškal*, *Punom parom*, *Vruć je zrak*, *Usnuli ratnik*, *Pred svakim pragom*, *Dolutali metak*, *Šagrenska koža*, *Na terapiji*). Na Festivalu JRT-a u Bleđu 1969. nagrađena za glavnu ulogu u TV drami *Adam i Eva*. Odlikovana Ordenom Danice hrvatske s likom Marka Marulića 1995, nagradom Grada Zagreba 2008. te nagradom Fabijan Šovagović Društva hrvatskih filmskih redatelja 2010.

Karuz, Vesna ▶ urednica (1965). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1988. surađuje na za-

Vesna KARUZA u TV emisiji *Sinovi oluje*

bavnim projektima HTV-a, od 1991. kao ratni reporter i novinar unutarnje politike, a od 1993. kao stalni zaposlenik, najprije u Informativnom, potom u Zabavnom programu. Od 1995. urednica većih projekata, među kojima su najzapaženiji *Sinovi oluja*, *Kruške i jabuke*, *Gušti su gušti*, *Nedjeljno popodne*, 8. kat, *Pjevaj moju pjesmu*, *Dobro jutro, Hrvatska* te desetodnevni projekt povodom ulaska Hrvatske u Europsku uniju. Dobitnica je godišnje nagrade HRT-a 2011 (za projekt 8. kat). Od 2015. do 2016. glavna urednica HRT2.

Kasapović, Morana ▶ novinarka i urednica (1970). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu, polaznica međunarodnih seminara UN-a, State Departmenta i BBC-ja, članica News Committee EBU-a u dvama navratima. Počela na HTV-u 1993. u Mozaičnom programu, od 1994. u Redakciji vanjske politike. Uređivala i vodila vanjskopolički magazin *International* 2003–05, bila urednica Redakcije vanjske politike 2005–07. Tijekom 2013. urednica i voditeljica *Dnevnika*. Autorica nekoliko dokumentarnih filmova te vanjskopoličkoga magazina *Paralele*, koji je uređivala i vodila 2008–15, potom urednica i voditeljica talk showa *Uvijek kontra*. Dobitnica nagrada HND-a za istraživačko novinarstvo 2003. te za TV novinarstvo 2009 (s G. Rotimom).

Kastratović, Miruna ▶ novinarka i urednica (1968). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. U HR-u od 1996. u redakciji za unutrašnju politiku i gospodarstvo. U Informativnom medijskom servisu HRT-a prati tematiku civilnoga društva i ciljanih društvenih skupina. Uređuje i vodi emisije o braniteljima *Prva crta*, za osobe s invaliditetom *Šesto čulo* te o problemima marginaliziranih *Isti i različiti*. Svojim autorstvom ističe kako je interes i obveza Radija pomoći uključivanju "malog čovjeka" u društvene tokove. Dobitnica je godišnje nagrade HRT-a 2011.

Kasumović, Ivica ▶ ton-majstor (1950). Na RZ-u od 1971. na poslovima radijskog snimatelja zvuka i ton-majstora; od 1991. do umirovljenja 2010. voditelj Odsjeka studijskog snimanja HR-a. Istaknuo se i kao autor dokumentarnih radiodrama (*King*, *Vračke*, *Sarajevo – olimpijski grad*, *Maturanti*, *Konj*, *Ko nije ima tovara bija je sam tovar*); za dramu *I lako je breme* dobio je 1987. s redateljem D. Tralićem nagradu Prix Futura švedskoga radija. Kao ton-majstor dobio je nagradu na festivalu JRT-a u Ohridu 1982. i nagradu Taktons u Novom Sadu 1987; te je godine dobio i godišnju nagradu RTZ-a. Autor više hitova zabavne glazbe, kao što su *Dan koji se pamti*, *Obuci najljepšu haljinu*, *U tvojim plavim očima*, *Život je velika rijeka*.

Kasun, Tomislav ▶ tehničar i ton-majstor (1945–1999). Snimatelj u terenskoj tehnici od 1965, ton-majstor od 1975. Sudjelovao u snimanju za sve programe RZ-a. Od 1990. sudjelovao u realizaciji emisija HR-a s bojišnice, opremanju i puštanju u rad Radio Okučana i Radio Slunja.

Kaštelan, Dušan ▶ novinar i urednik (1928–1992). U novinarstvu od 1949, bio suradnik *Slobodne Dalmacije*, *Narodnog lista* i *Vjesnika*. U RZ-u od 1959, pratio i komentirao događaje na hrvatskoj kulturnoj sceni, a na I. programu uređivao tematske emisije; 1970-ih urednik Redakcije za kulturu Informativnoga programa.

Palma KATALINIĆ na snimanju TV drame *Zec Branka Ivande*, 1975.

Katalinić, Palma ▶ novinarka, urednica i književnica (1927–2013). Urednica u Školskom radiju 1954–60. Osnivačica Školske televizije (1960), u kojoj je na početku uređivala sve emisije. Autorica velikog broja dječjih igranih i dokumentarnih emisija, reportaža te dokumentarnih filmova. Od 1974. urednica Dramskoga programa TVZ-a. Uređivala dramske i filmske projekte (*Gruntovčani*, *Kapelski kresovi*, *Marija*, *Nikola Tesla*, *Mačak pod šljemom*, *Velo misto*, *Inspektor Vinko* itd.). Napisala TV dramu *Razbijena vaza* (1989) te više radijskih igara za djecu (*Mala ljubavna priča*, 1982, *Čarobni mačak ili Zemlja je okrugla*, 1984, *More pod Sjevernom zvijezdom*, 1986). Od 1978. do umirovljenja 1985. odgovorna urednica Igranoga programa (dramski, filmski, dječji). Objavljena djela: *Djetinjstvo Vjetra kapetana*, *Pričanje Cvrčka Moreplovca*, *Dvoje u brodolomu*, *Anja voli Petra*, *Golubica*. Za reportažu *Kameni svjedoci* dobila nagradu Otokar Keršovani HND-a 1963.

Katapultura ▶ tjedni kulturni magazin, emitira se od 2004. na I. programu HR-a, potom i u programu Glasa Hrvatske, a reprizira na Radio Sljemenu. Kroz repor-

taže, intervjue, osvrtne i feature sustavno prati domaću i stranu umjetničku scenu, a pod motom "...i ne samo kultura" nastoji kulturna zbivanja tumačiti u širem društvenom i političkom kontekstu. Bila je dio više međunarodnih projekata (EBU: Europa osobno, Heritage Radio Network, Radio-most: Beč – Weimar – Zagreb). Urednik i voditelj emisije je V. Mesarić (prvih nekoliko sezona s M. Potz, a od 2015. s N. Klobučarom). Dobitnica nagrade HND-a za najbolje uređenu radijsku emisiju 2007.

katodna cijev → ekran

Katolička crkva i suvremeni svijet ▶ debatna emisija TVZ-a u povodu dvadesete obljetnice II. vatikanskog koncila, emitirana 1985. Sudjelovali su istaknuti teolozi T. Šagi Bunić, J. Turčinović i M. Oršolić, zatim prvi veleposlanik Jugoslavije u Vatikanu V. Cvrlje, sociolog S. Vrcan te sociolog religije B. Rudež. Razgovor je vodio Z. Varošanec, koji je emisiju i pripremio s odgovornim urednikom G. Stantićem. Emisija je s obzirom na temu i sastav gostiju bila znak otvaranja i oprezne pluralizacije TV medija u Hrvatskoj.

Slavica KAURIĆ (FILA) u *Mendinu programu*

Kaurić (Fila), Slavica ▶ glumica (1930–2014). Dugogodišnja članica kazališta Komedija, snimila je i desetak filmskih uloga te dala glas brojnim crtanim likovima, među kojima je najsugestivnija bila uloga Olive u seriji o Popaju. Na TVZ-u od 1958, isprva u *Pionirskom mozaiku*, potom u nizu drugih emisija Programa za djecu. Najveću je popularnost stekla ulogom tajnice lutka Mende Mendovića u dječjem TV serijalu *Mendin program* 1958–65. Od samog početka serije vodila je i duhovitu korespondenciju s gledateljima te je s lutkom Mendom nastupala i izvan TV-a, u centrima za kulturu, bolnicama, školama i vrtićima, i kad se *Mendin program* prestao emitirati.

Kazalištarije ▶ emisija III. programa HR-a, emitirana 1989–2010. Ugledna imena kazališne umjetnosti i teatrologije komentirala su, kroz eseje, kritičke osvrtne,

razgovore i dokumentarne prikaze, kazališna događanja u Hrvatskoj i svijetu. Konceptijski ju je postavila i do 2002. uređivala G. Gračan, a potom A. Juniku (povremeno M. Blažević). Od 2010. emisija o kazališnoj umjetnosti u programu je bila pod imenom *Odeon*, no promjenom sheme potkraj 2013. prestala je s emitiranjem.

kazetofon ▶ uređaj za snimanje i reprodukciju zvuka u kojem se kao medij za zapis upotrebljava magnetska vrpca širine 3,81 mm, smještena u kompaktno kućište (kazetu). Patentirala ga je 1963. tvrtka Philips. Zbog malih dimenzija i jednostavnosti rukovanja našao je široku primjenu. Tijekom 1970-ih primjenom novih vrsta vrpca, kao npr. CrO₂ i metal, te uz dodatak sklopa za redukciju šuma (Dolby, dbx, HighCom) kvaliteta uređaja postala je gotovo jednaka kvaliteti magnetofona, pa je njihova primjena proširena na Hi-Fi područje i profesionalnu tehnologiju, kao baterijski prijenosni reporterski snimač. S napretkom tehnologije zamijenjen je digitalnim snimačima, koji kao medij za zapis rabe memorijsku karticu i pouzdaniji su u radu jer ne sadržavaju mehaničke pokretne dijelove.

Kekanović, Drago ▶ urednik, književnik, dramaturg i scenarist (1947). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Suradivao u Dječjem i Dramskom programu TVZ-a, gdje je od 1985. do umirovljenja 2012. urednik i dramaturg. Napisao scenarije za TV film *Tena*, *Priče za laku noć*, igranu TV seriju *Hajdučki gaj*, dječju seriju *Vrijeme za bajku*. Suautor i urednik serije *Vrijeme za pjesmu*, suscenarist filmova i TV serija *Konjanik*, *Ispod crte* i *Lea i Darija*. Urednik serije *Pozitivna nula* i filmova *Oprosti za kung fu*, *Đuka Begović i Trešeta*, dramaturg igranih serija *Loza* i *Počivali u miru*. Pripovjedač, romanopisac i dramski pisac (*Mehanika noći, spisi*, 1971; *Večera na verandi*, 1975; *Potomak sjena*, 1978; *Ivanjska noć*, 1985; *Veprovo srce*, 2012). Dobitnik je godišnje nagrade Vladimir Nazor za književnost 1978, nagrade Sedam sekretara SKOJ-a 1971. te više drugih književnih nagrada.

Kerstner, Mladen ▶ pisac i scenarist (1928–1991). Studirao na Akademiji za kazališnu umjetnost u Ljubljani, pohađao Zemaljsku glumačku školu u Zagrebu. Pisao humorističnu prozu i kazališne komade (*Weekend v Gruntovcu*, 1978, *Krstitke*, 1980. i dr.). Prema njegovim su scenarijima snimljene TV serije *Mejaši* (1970, režija I. Vrbanić) i *Gruntovčani* (1975, režija K. Golik). Na RZ-u je izvedeno tridesetak njegovih radiokomedija, no samo ih je deset sačuvano. Scenarist dramske serije *Dirigenti i mužikaši* (1991, režija K. Golik) i TV drame *Kad ftičeki poplevleju* (1988, režija M. Puhlovski). Bio je

Mladen KERSTNER

predsjednik Društva hrvatskih humorista i urednik časopisa *Kerempuh*.

Kesić, Ante ▶ novinar, urednik, pisac i publicist (1921–2011). Diplomirao na Fakultetu političkih nauka u Zagrebu. Novinarstvom se počeo baviti 1943. u antifašističkom pokretu. Na RZ-u od 1954. do umirovljenja 1983. kao novinar, reporter, komentator i urednik; bavio se uglavnom vanjskopolitičkim temama. Izvještavao je s brojnih međunarodnih događaja, poput suđenja A. Eichmannu u Jeruzalemu. Skovao je kovanicu "Blistok" za Bliski istok. Na zagrebačkom Fakultetu političkih nauka 1972–81. predavao novinarsku etiku. Pisac je mnogih publicističkih knjiga (*Pozdrav s pučine*, *Nesvrstani*, *Blistok*, *Rolović*). Napisao je i roman *Crni snijeg* (1957), jedan od rijetkih romana hrvatske književnosti o nacističkim logorima (za TVZ adaptirao I. Vrdoljak). Dobitnik je nagrade HND-a za životno djelo Otokar Keršovani 1982.

key frame (engl.) ▶ 1. u nelinearnoj digitalnoj video-montaži, slika koja pokazuje početak ili završetak neke učinjene promjene u sadržaju. To može biti točka u kojoj počinje ili završava pretapanje jednog videosadržaja u drugi. 2. u kompresiji videosadržaja, slika kodirana bez reference na neku drugu sliku.

keying (engl.) → elektroničko urezivanje

Kežić, Lina ▶ urednica i novinarka (1953). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1976. radi na TVZ-u kao redaktorica i lektorica u Informativnom programu, a zatim kao novinarka. Urednica redakcije za kulturu, znanost i obrazovanje u Informativnom programu 2000–02. Uređivala emisije *Pozivnica*, kronike ljetnih kazališnih i filmskih festivala te

Vijesti iz kulture. Autorica informativnih dokumentaraca o D. Tadijanoviću, M. Držiću, A. Soriću i dr. Suraduje u brojnim emisijama HRT1 i HRT4, javlja se uživo s kulturnih događaja. Za dokumentarnu emisiju *30 godina studentskog štrajka 1971.* dobila nagradu HRT-a 2002.

KIKLOP, Frano Lasić

Kiklop ▶ igrana TV serija, prikazana na TVZ-u u pet epizoda 1983, nastala istodobno s igranim filmom u koprodukciji TVZ-a 1982. Adaptacija istoimenoga romana R. Marinkovića o problemima i preokupacijama intelektualca i boema kroz čija se lutanja i odnose s okolinom zrcali tjeskoba uoči II. svjetskog rata. Odličnih glumačkih interpretacija, plastično prenijevši duh Marinkovićeve književnog svijeta, jedna je od najuspješnijih hrvatskih adaptacija u filmski/TV medij. Scenarij i režija A. Vrdoljak, snimatelj T. Pinter, montaža D. German, scenografija Ž. Senečić, kostimografija A. Bartl, glazba M. Prohaska. Uloge: F. Lasić, Lj. Tadić, R. Šerbedžija, R. Bašić, M. Furlan, D. Milivojević, M. Baxa, B. Dvornik, M. Nadarević, I. Gregurević.

King, Larry (pr. ime Lawrence Harvey Zeiger) ▶ američki voditelj (1933). Od 1957. voditelj jutarnjih programa na lokalnim radiopostajama u Miamiju, 1958. počeo voditi i kontakt-emisije. Od 1978. vodio noćni radijski talk show *The Larry King Show* (na mreži Mutual). Karakterističnim nastupom i otvorenošću prema pozivima slušatelja (koje nije cenzurirao ni prekidao) stekao veliku popularnost, pa je emisiju do prestanka emitiranja 1994. prenosilo više od 430 radiopostaja. U međuvremenu je 1985. počeo voditi i talk show *Larry King Live* na kabelskoj TV mreži CNN, koji je otpočetak najgledanija emisija te mreže. U showu je vodio i debatu bivšega predsjedničkog kandidata R. Perota i tadašnjeg potpredsjednika A. Gorea o zajedničkom sjevernoameričkom tržištu (NAFTA); izravni prijenos te debate najgledanija je emisija kableske televizije uopće. Nakon odlaska sa CNN-a 2010. i dalje vodi emisije. Prema *Guinnessovoj knjizi rekorda* osoba je s najviše sati prisutnosti u radijskom eteru.

KirchGruppe ▶ njemačka medijska grupacija; osnovao ju je 1955. poduzetnik L. Kirch. Potkraj 20. st. bila je najveći europski distributer filmova, vlasnica najveće njemačke komercijalne TV postaje, najvećega europskog filmskog arhiva i velikih udjela u izdavačkoj djelatnosti, među čije su manjinske dioničare spadali R. Murdoch i S. Berlusconi. Bankrotirala 2002, a u tom je trenutku kontrolirala TV postaje ProSieben, Sat.1 i Kabel 1, TV Premiere, prava na prijenos utrka Formule 1 te 40% dionica u izdavačkoj kući Springer Verlag.

Kirinčić, Koraljka ▶ urednica i novinarka (1973). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1997. honorarna suradnica u emisiji *Pola ure kulture* na HTV-u; od 2001. stalno zaposlena na HRT-u. Uređivala je i vodila emisiju o filmu *Savršeni svijet* te TV kronike i otvaranja manifestacija, kao što su Pulski filmski festival, Sa(n)jam knjige u Istri i splitski festival pričanja priča "Pričigin". S K. Lisak Vidović i L. Špiranec uređuje emisiju o književnosti *Knjiga ili život*.

Asja KISIĆ u seriji *Naše malo mjesto*

Kisić, Asja ▶ glumica (1914–1996). Od 1935. angažirana u mnogim kazalištima (u Osijeku, Dubrovniku, Beogradu i Zagrebu), od 1952. do umirovljenja 1972. u Narodnom kazalištu u Splitu. Životnu ulogu ostvarila je u antologijskoj seriji *Naše malo mjesto* TVZ-a (1970–71) kao nekonvencionalna dalmatinska supruga Bepina, ponovivši je u filmu *Servantes iz Maloga mjesto* (1982). Istaknula se i u TV seriji *Ča smo na ovon svitu* scenarista i redatelja D. Marušića (1973) i TV drami *Čovik i arhitektura* (1977) scenarista M. Smoje i redatelja V. Fulgosija.

Kiš, Vojko ▶ pijanist i muzički organizator (1911–1999). Diplomirao je pravo, a studij klavira završio na Muzičkoj akademiji u Beču. Od 1945. profesor u Muzičkoj ško-

li u Osijeku, od 1952. u Zagrebu direktor Koncertne poslovnice Hrvatske (danas Koncertna direkcija Zagreb), od 1960. prvo glazbeni urednik RTV Zagreb, a od 1969. do umirovljenja 1977. pomoćnik direktora RZ-a.

Kišan, Branimir (Doktor) ▶ inženjer (1949–2002). Diplomirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Od 1974. na RTZ-u u Odjelu održavanje videoopreme i voditelj održavanja ENG opreme. Kao stručnjak za kamere u boji Republičkog zavoda za tehničku suradnju 1982–84. radio u Radiodifuznoj korporaciji Zimbabwe-Harare; potom inženjer-specijalist za kamere, a 1987. ispitivao i mjerio karakteristike prve evropske CCD kamere LDK-90 (Bosch i Philips). Kao stručnjak za TV opremu sudjelovao u realizaciji prijenosa više samita Nesvrstanih zemalja.

Kišić, Eduard ▶ novinar i urednik (1952). Diplomirao na Ekonomskom fakultetu u Rijeci. Na RTZ Radio Rijeke suradnik od 1974, zaposlen 1978. Pokrenuo omladinsku emisiju *Bura* 1978. te noćni program 1984. Od 1991. urednik govornoga programa, povremeno izvještavao s ratišta u Lici. Jedan od urednika i voditelja studija u Korenici i Vukovaru. Od 1997. do 2000. pomoćnik odgovornog urednika Radio Rijeke, uređivao i vodio *Pomorsku večer*, *Sunčani sat*, *Ljeto na Prvom* i *Tisuću bisera*. Voditelj odsjeka MMS-a 2014, v. d. rukovoditelj HRT Centra Rijeka 2015. Nositelj Spomenice Domovinskoga rata i medalje Oluja.

klapa (engl. clapper board, njem. Klappe) ▶ drvena tablica s ugrađenom letvicom koja se može otvarati i zatvarati poput kraka škara, pri čemu proizvodi zvonki zvuk. Tradicionalno pomagalo filmske produkcije. Koristi se pred kamerom na početku ili prije kraja kadra. Na tablici su ispisani podaci za identifikaciju kadra. Na osnovi toga u montaži se razvrstava filmska i tonska vrpca, a zatim se prema snimljenomu zvuku i trenutku zatvaranja klapa sinkroniziraju slika i ton. Danas je u uporabi elektronička klapa.

Klarić, Kazimir ▶ scenarist, urednik i književnik (1940). Diplomirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Od 1975. do umirovljenja 1994. urednik Dramskog programa RZ-a. Autor scenarija za brojne radijske i TV drame i komedije (*Izjava*, M. Fanelli, 1975; *Samac*, M. Fanelli, 1976; *Unutrašnje rezerve*, B. Makarović, 1986; *Bunda*, B. Makarović, 1987) i serije (*Susreti nezgodne vrste*, V. Tadej, 1997). Osobito se ističe njegov scenarij za dječju seriju *Ne daj se, Floki!* (Z. Tadić, 1986; premontirana u igrani film 2000). U humorističnim TV serijama *Punom parom* (M. Fanelli, 1978–80) i *Positivna nula* (M. Puhovski, 1990) ostvario je svojevrstne satirične soap opere radničke tematike. Piše i humoristične i satirične romane (*Na tri noge*, *Kolut natrag*, *Pasji svatovi* i *Godine nemilosrda*), pripovijetke te knjige za djecu (*Mrnjau, grizu me...*; *Imam rep*; *Afrička jaja iznenađenja*). Dobitnik,

Kazimir KLARIĆ

među ostalima, nagrade Grada Zagreba 1976. i nagrade Grigor Vitez 1977.

Klasična večer zagrebačkih šišmiša ▶ glazbeno-govorna radijska emisija; uz aktualne teme iz hrvatskoga glazbenog života, donosi i razgovore s uglednim gostima o kulturi, umjetnosti i filozofiji uz prvorazredne interpretacije, često i raritete hrvatskih i inozemnih umjetnika klasične glazbe. Emitira se od 1992, isprva na I. programu HR-a, od 1996. na Obiteljskom radiju, potom ponovo na HR-u, odnosno radio Sljemenu 2008–13, otkad se svake nedjelje emitira na III. programu HR-a. Autor je i voditelj Z. Madžar.

Klasić, Lidija ▶ novinarka i urednica (1947). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Na RZ-u od 1970. urednica vijesti i informativnih emisija u Desku te višegodišnji saborski izvjestitelj. Krajem 1970-ih prešla u vanjskopolitičku redakciju, specijalizirala se za praćenje Konferencije o europskoj sigurnosti i suradnji te za teme međunarodnih migracija i ljudskih prava. Bila je urednica i voditeljica emisije *Našim građanima u svijetu*, za koju je dobila nagradu na Festivalu Radija u Ohridu. Od 1988. u Bonnu dopisnica RZ-a i suradnica hrvatske redakcije Deutsche Wellea, od 1991. stalna zaposlenica te njemačke radiopostaje.

Klašterka, Željen ▶ urednik i skladatelj (1958). Diplomirao gitaru na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Od 1990. na HRT-u glazbeni urednik, od 2008. urednik redakcije Glazbenoga programa, a od 2013. urednik-kordinator. Uređivao velike projekte i emisije (*Sedma noć*, *Bravo*, za koju je radio i kao suscenarist, *Sunce*, *Ljetni zlatni gong*, izbori Miss Hrvatske, Miss Universe, Noć gutača reklama, Modni Oscar, Dora, Porin, *Status*, *Do zvijezda zajedno*, *Razglednice iz Hrvatske*). Niz godina djelovao kao studijski glazbenik i gitarist u mnogim projektima i sastavima. Bavio se i producentskim poslom. Skladao pjesmu *Nek' ti bude ljubav sva*, koja je predstavljala Hrvatsku na Eurosongu u Dublinu 1994. Ukupan

Vedran KLEPAC (stoji desno) s Bernardom Deškovićem ispred Doma HRT-a pri testiranju sustava pokretne veze, čuče s lijeva na desno Igor Dujmenović, Damir Burica i Milan Kralj, 2003.

mu glazbeni opus sadržava stotinjak pjesama pop, rock, etno i zabavne glazbe te pedesetak aranžmana.

Klepac, Vedran ▶ inženjer-projektant (1945). Diplomirao i magistrirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Na TVZ-u od 1971. Sudjelovao u prvom izravnom prijenosu u boji 1974. S kolegama uveo u rad prvo telekino u boji. Vodio servis videouređaja na konferenciji Nesvrstanih zemalja u Colombu 1976. Sudjelovao u tehničkoj realizaciji najvećih TV projekata (Mediterranske igre u Splitu 1979, Zimske olimpijske igre u Sarajevu 1984, Eurosong 1990, posjet pape Ivana Pavla II. Hrvatskoj 1994. i 1998, Vlak slobode 1995, prijenos prve skijaške utrke sa Sljemena 2005. i dr.). Prvu digitalnu nelinearnu montažu u rad uveo 1995, a 1998. instalirao i preuzeo tehničku koordinaciju sustava panoramskih kamera. Voditelj Odjela za razvoj i investicije od 2003. S grupom inženjera 2004. projektirao i pustio u pogon dvojica digitalna reportažna vozila RK 1 i RK 2; 2005. radio na projektu i izradbi digitalnih TV studija ST 9 Angel Miladinov i ST 10 Anton Marti. Objavio tri-desetak stručnih i znanstvenih radova.

Kleščić, Vlado ▶ montažer i TV redatelj (1959). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Montirao cjelovečernje igrane filmove *Orao* (1989) i *Treća žena* (1997) Z. Tadića. Od 1990. surađuje s HRT-om, isprva kao montažer, potom kao redatelj TV emisija svih žanrova, najviše iz

kulture i umjetnosti, posebno filmske. Režirao mnogobrojne znanstvene, političke, dječje i zabavne kviz emisije. Najvažnije emisije (kao redatelj): *Film – video – film* (1993–95, urednik D. Marković), *Za šaku dolara* (1994–97, urednica S. Antolić), *Hrvatska fotografija* (2000, urednica V. Klarić), *Treća povijest* (od 2013, urednici D. Špelić i L. Džidić), *Filozofski teatar* (od 2014, urednik S. Samac).

Kleva, Zdravko ▶ novinar i urednik (1957). Diplomirao na Fakultetu političkih nauka u Beogradu. Novinar-izvjestitelj u Radio Rijeci 1985–87, a od 1987. reporter i novinar urednik u TVZ/HTV centru Rijeka. Za Domovinskoga rata izvještavao s gotovo svih ratišta. Urednik Županijske panorame.

Urednik i voditelj emisija *U krupnom planu*, *Hrvatska danas* i *30 u hladu* 1996–98, od 2013. urednik emisije *More* i povremeni voditelj *Dnevnika*.

kleveta ▶ neistinita tvrdnja o kom. U hrvatskom kaznenom zakonodavstvu, kazneno djelo protiv časti i ugleda. Odnosi se na fizičku ili pravnu osobu, a može se počiniti samo s namjerom; pritom je važno da za postojanje klevete njezin sadržaj uvijek mora saznati treća osoba. Kaznenoj odgovornosti ne podliježe klevetnički sadržaj ostvaren u znanstvenom, književnom, umjet-

ničkom djelu, u obavljanju službene dužnosti, političke ili druge javne djelatnosti, u novinarskom poslu, u obrani nekoga prava ili zaštiti opravdanih interesa, ako se dokaže da nije riječ o ponašanju kojega je cilj bio naškoditi nečijoj časti ili ugledu. Sudska odluka kojom je počinitelj klevete počinjene preko tiska, radija ili televizije proglašen krivim može se u cijelosti ili djelomično na zahtjev oštećenika objaviti preko istih medija.

Klikovac, Elza ▶ montažerka (1928). Na TVZ-u 1963–83. Zarana se specijalizirala za rad u informativnim i dokumentarnim emisijama. Uz *Jučer, danas, sutra*, *TV Dnevnik* i posebne informativne emisije bila je dugogodišnja montažerka poljoprivrednih emisija, *Turizma*, *Telesporta* i dr. Obučavala mnoge montažere Informativno-dokumentarnog programa.

Kliment, Stanislav ▶ ekonomist (1925). Diplomirao i doktorirao na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu, gdje je od 1980. redoviti profesor. Prvi direktor računskoga centra RTZ-a 1961–71. Radio na projektiranju prvoga informacijskog sustava RTZ-a, uveo automatiziranu obradbu pretplate i ostalih računovodstvenih podataka sustavom bušenih kartica, koji su u to vrijeme imale samo posebne organizacije u Jugoslaviji. Autor ili suautor više knjiga s područja informatike i programiranja (*Osnove informatike*, *Osnove programiranja u Cobolu*).

Klobučar, Dragutin ▶ glumac i redatelj (1939). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. U Dramskom programu

RZ-a redatelj od 1967. do umirovljenja. Režirao više od 200 igranih i dokumentarnih radiodrama, iskazavši poseban senzibilitet za djela domaćih autora (posebno hvaljena *Pijana novembarska noć 1918*. M. Krleža, 1977). Za dokumentarnu radiodramu *Ovdje Radio Agram* (u suautorstvu sa Z. Rajković i M. Pijacom) nagrađen na međunarodnom festivalu Fedor 1989, a za dokudramu *Sineki* (u suautorstvu s M. Pijacom) na Prix Italia 1992. dobio je drugu nagradu. Kao glumac nastupao u zagrebačkim kazalištima (redovito u Glumačkoj družini Histriion), igrao u TV serijama (*Ptice nebeske*) i filmovima (*Slučajni život*, *Crne ptice*, *Ritam zločina*, *Mala pljačka vlaka*).

Klupa na Jurjevskom ▶ igrana serija, prikazana na TVZ-u u pet epizoda 1972. Humana priča posvećena Zagrebu, Zagrepčanima i njihovim životnim snovima i ljubavima koji počinju na klupi negdašnjega Jurjevskoga groblja, a završavaju u nekom stanu i rutini svaki-danšnjice. Scenarij I. Ivanac, režija Z. Bajsić, snimatelj I. Vukas, scenografija Ž. Zagotta, kostimografija Lj. Wagner, montaža Ž. Toplak i K. Kušec. Uloge: S. Lasta, I. Kolesar, M. Ergović, V. Vučić, D. Sidor, D. Krča, K. Zidarić, Ž. Ergeny, Š. Guberina.

Kljaković, Vanča ▶ redatelj, glumac i scenarist (1930–2010). Diplomirao na Akademiji za pozorišnu umetnost u Beogradu te na ADU-u u Zagrebu. Od 1955. angažiran u DK Gavella, od 1972. samostalan umjetnik, a od 1989. do umirovljenja 1995. član HNK-a u Splitu.

KLUPA NA JURJEVSKOM, redatelj Zvonimir Bajsić s glumicama Verom Misita (lijevo) i Irenom Kolesar

Vanča KLJAKOVIĆ na snimanju serije *Naši i vaši*, desno je kameraman Tan Anton Lumezi

Autor je drama *Susreti* (1961), *Bobo* (1962), *Teštamenat* (1995) i dr. Kao scenarist i redatelj surađivao s TVZ-om od sredine 1960-ih; najveći prinos ostvario je brojnim TV dramama i filmovima (*Kruh*, *Orkestar*, *A u pozadini more*, *Moji dragi dobrotvori*, *Rodendan male Mire*, *Orgulje i vatrogasci*, *Domaći stranac*, *Giovanni*, *Ili jesmo ili nismo*, *Đavolje sjeme*, *Pijanist*, *Trgovci i ljubavnici*, *Ekperiment profesora Hinčića*, *Proljeće Janka Potlačeka*, *Posljednji vlak*, *Majstor*), od kojih je kulturna postala *Buža* (1988), prema

scenariju Ž. Jeličića. Režirao je i serije *Auto trubi mi smo rodoljubi* (1972), *Nepokoreni grad* (tri epizode, 1982) i *Naši i vaši* (prvih sedam epizoda, 2000–01). Kao filmski redatelj debitirao 1965. epizodom u omnibus-filmu *Ključ*, nakon čega je režirao filmove *Jedanaesta zapovijed* (1970), *Kužiš, stari moj* (1973), *Usporeno kretanje* (1979) i *Marjuča ili smrt* (1989). Dobio je nagradu za životno djelo Vladimir Nazor 2006.

Knez ▶ radiodrama Ivana Slamniga, praižvedena na RZ-u 1959. Kroz priču protagonista Antuna, koji povjeruje u priču o vlastitom plemićkom podrijetlu, zbilja je ludistički smještena u prostor jezika kao jedinu realnost, čime tekst odstupa od pravocrtne, realističke drame te korespondira s europskim teatarskim modernitetom (teatar apsurdna). Režija Z. Bajsić, uloge B. Todorović, F. Jurčec, V. Bek, I. Šubić i B. Lončar. Nova verzija snimljena je 1974. u režiji J. Meštovića, uloge: R. Buljan, D. Krča, J. Marotti i dr.

Knezoci, Branko ▶ novinar i urednik (1921–2009). Sudjelovao u pokretanju *Narodnog lista* 1945, u kojem je bio novinar-reporter. Urednik gospodarstvene rubrike RZ-a 1948–68. Pokrenuo i 16 godina uređivao *Emisiju za pomorce* te *Dnevnik RZ-a*. Nakon obnavljanja *Dnevnika TVZ-a* 1968. bio je njegov urednik do 1970. Osim reportaža i ko-

Branko KNEZOVIĆ (desno) i tehničar Franjo Dolc na prijenosu Regate Sava za Radio Zagreb

mentara o pomorstvu i brodogradnji uređivao je emisiju *Na moru i na kraju*. Autor TV serije od 13 dokumentarnih filmova *Tajne Jadrana*. Kao slobodni autor ostvario je više filmova u produkciji Jadran filma. Dobitnik nagrade HND-a za životno djelo Otokar Keršovani 1981.

Knezoci, Vladimir ▶ TV redatelj (1949). Na TVZ-u od 1976. U Sportskom programu radi reportaže, dokumentarne, informativne, kontakt-emisije i izravne prijenose. Redatelj na Mediteranskim igrama, zimskim i ljetnim Olimpijskim igrama, Univerzijadi u Zagrebu, svjetskim i europskim prvenstvima u različitim sportovima, posjeta Ivana Pavla II. i dr. Dobitnik nekoliko eurovizijskih i nagrada JRT-a za sportske emisije.

Knežević, Snješka ▶ povjesničarka umjetnosti, prevoditeljica i urednica (1938). Diplomirala i doktorirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. U Dramskom programu RZ-a radi od 1962; dvije godine poslije prešla na III. program RZ-a, gdje kao urednica i komentatorica radi do 1990, kad odlazi s HRT-a.

Na III. program HR-a vraća se 2003. kao urednica emisije *Baština, mi i svijet*. Kao povjesničarka umjetnosti objavila je stotinjak znanstvenih članaka i publicističkih radova te više zapaženih knjiga o Zagrebu (*Zrinjevac 1873–1973, Zagreb u središtu i Zagreb: grad, memorija i art*). Prevela je djela R. Wagnera, P. Handkea, W. Benjamina, A. Döblina, G. Grassa i drugih njemačkih autora. Za informativno-kulturnu akciju S.O.S. za baštinu dobila je 1977. nagradu Grada Zagreba i godišnju nagradu RTZ-a. Za monografiju *Zagrebačka Zelena potkova* dobila je nagradu Grada Zagreba 1996, a za svoj znanstveni rad 2002. nagradu Neven Šegvić Udruženja hrvatskih arhitekata.

Knežević, Veljko ▶ urednik i diplomat (1931–2011). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Glav-

Veljko KNEŽEVIĆ

ni urednik časopisa *Kulturni radnik* 1966–74. Od 1972. glavni urednik Informativno-političkog programa RZ-a, 1976–82. glavni urednik TVZ-a, potom direktor TVZ-a, a 1986–90. generalni direktor RTZ-a. Nakon demokratskih izbora dao ostavku te se zaposlio kao savjetnik za TV program na RTV Beograd. Bio je prvi veleposlanik SR Jugoslavije u Hrvatskoj 1994–99.

Knežević, Vladislav ▶ redatelj (1967). Od ranih 1990-ih na HRT-u postavlja i režira brojne emisije (*Modul 8, Brilljanteen, Heureka, Ljubav (ne) boli, Drugi format, Animatik, Stand up, TV performans*) te koncerte ozbiljne glazbe. Redatelj dokumentarnoga filma *Nove tendencije 1961–1974* (2010), prikazivanoga u Njemačkoj, Francuskoj, Turskoj i na Venecijanskom bijenalu 2014. Redatelj, suautor i izvršni producent serije emisija o eksperimentalnom filmu i videu *Videodrom* (2002–04) te dokumentarnog serijala *Crna kutija* o ljudskim pravima u produkciji udruge B.A.B.E (2008–10). Dobitnik dviju nagrada Oktavijan za najbolji eksperimentalni film 2010. i 2014 (*Archeo 29, A.D.A.M.*), nagrada za najbolje stereoskopske i 3D filmove na festivalima u New Yorku 2014. i Karlsruheu 2015. Suosnivač 25 FPS – međunarodnog festivala eksperimentalnog filma i videa u Zagrebu.

Knežić, Romina ▶ novinarka i voditeljica (1980). Završila studij novinarstva i komunikologije na Facolta di Scienze della comunicazione u Trstu. Vodila i uređivala *Telegiornale di confine*, vijesti za talijansku, hrvatsku i slovensku nacionalnu manjinu na talijanskoj televiziji Telequattro. Novinarka i voditeljica u talijanskoj i matičnoj redakciji na Radio Rijeci 2003–06, dopisnica Agenzie internazionale per gli italiani all'estero. Potom dopisnica i reporterka Nove TV za Istarsku, Primorsko-goransku i Ličko-senjsku županiju, a od 2007. dio voditeljskoga tima *Dnevnika Nove TV*.

Knjaz, Robert ▶ novinar, urednik, voditelj, redatelj i producent (1971). Diplomirao na Ekonomskom fakultetu te na ADU-u u Zagrebu. Suosnivač i suvlasnik Dugavske kabelaške televizije (1992). Kulturnu lokalnu reputaciju nastavlja razvijati 1995. na OTV-u, najviše kao autor i voditelj talk showa *Zalede*; kraće vrijeme direktor programa OTV-a, potom na Mreži TV. Od 1999. zaposlen na HRT-u; autor i voditelj talk showa *Svlačionica* i autor *Nogometne televizije*. Na RTL-u 2004–10. autor i voditelj emisija *Mjenjačnica, Koledžicom po svijetu, Najveći hrvatski misteriji* i dr. Od 2010. autor (često i redatelj/producent) HRT-ovih emisija *Rekonstrukcija, Svlačionica 2, I to je Hrvatska* i *Klasici narodu*. Revolucionirao hrvatski talk show sredinom 1990-ih, osmišljavao inovativne formate. S vremenom napustio voditeljski posao, sve se više okreće filmskoj režiji te osmišljavanju novih formata. Predaje Inovativne TV forme na veleučilištu VERN. Dobitnik, među ostalim, nagrade HND-a Marija Jurić Zagorka

Robert KNJAZ (u sredini) i snimatelj Ivica Meteš snimaju Stjepana Spaiča za TV emisiju *Svlačionica*

za talk show *Zaleđe* 1998. i za promicanje novinarskog izraza 2005. te godišnje nagrade HRT-a za emisiju *Svlačionica* 2002.

knjiga snimanja ▶ detaljni pisani i/ili crtani plan za izradbu filma, TV serije ili emisije, konačna faza razradbe scenarija. U knjizi snimanja scene iz scenarija razrađuju se u kadrove. Za svaki od njih određuju se zbivanje koje će se pratiti, ključni parametri kadra (obvezno plan te mogući pokreti kamere, rakursi i specijalni efekti) te tipovi montažnih prijelaza među kadrovima i scenama. Podatci koje sadržava knjiga snimanja razvrstani su u dva stupca, od kojih je lijevi određen za sliku, a desni za zvuk. Piše je redatelj (sam ili u suradnji) ili, rjeđe, scenarist. (→ storyboard)

Knjige i ideje ▶ mjesečna emisija TVZ-a o književnom stvaralaštvu, prikazivala se 1974–90. Urednik i voditelj I. Salečić, redatelji M. Fruk i Đ. Janjatić. U emisiji su kao stalni suradnici sudjelovali brojni književnici i kritičari. Osim stalnoga prikaza novih beletrističkih, filozofskih i socioloških izdanja te priloga namijenjenih popularizaciji knjige u emisiji su objavljeni opširniji portreti i intervjui te tematski razgovori s piscima i filozofima.

Književni utorak ▶ emisija Obrazovnog i dječjeg programa HR-a, emitirala se od 1994. do 2008. na I. programu. Trajao je 50 minuta i bavio se temama iz književnosti i srodnih umjetnosti te jezičnom problematikom. Prva emisija o književnosti na RZ-u emitirana je 15. XII. 1926, kad je svoje stihove u mikrofon govorio pjesnik D. Domjanić, a Književni utorak jedan je od sljednika te tradicije. Emisiju je uređivala i vodila I. Plejić Premec, a u njoj su surađivali Lj. Pauzin, D. Špelić, S. Obarčanin Bukvić i dr.

Kocelj, Ivana ▶ urednica (1972). Diplomirala na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Od 1999. zaposlena na HRT-u kao novinar-urednik, zatim kao urednica Redakcije ozbiljne glazbe HTV-a i od 2013. kao rukovoditeljica RJ

Glazba. Uredila više od stotinu snimki koncerata i opera, komentirala brojne izravne prijenose glazbenih događaja, novinarski surađivala u nizu emisija iz kulture te birala koncerte i dokumentarne emisije s glazbenim temama iz strane produkcije. Od 2013. komentatorica je novogodišnjega koncerta iz Beča. Bila je jedna od scenaristica i voditeljica emisije *Kult.*, scenaristica priredbi i urednica prijenosa četiriju izdanja *Porina classic* te scenaristica i urednica mnogih dokumentarnih emisija. Umjetnička je ravnateljica Osorskih glazbenih večeri od 2012.

Kocijančić Petričević, Sanja ▶ novinarka i urednica (1961). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na TVZ-u/HTV-u od 1980. najavljiivača te suradnica u emisijama *Jugoslavijo dobar dan*, *Tom*, *Nedjeljno poslijepodne*, *Dobro jutro, Hrvatska*, *To je to*. Od 1996. prati zdravstvo, radi priloge za *Dobar dan*, *Brisani prostor*, *Pravo i pravda*, od 2005. uređuje i vodi *Dobre priče*, *Drugo mišljenje*, *Abeceda zdravlja*, *Društvena mreža – medicina*, uređuje *Znanstvene vijesti*.

Ivan KOCON

Kocon, Ivan ▶ novinar i urednik (1927–2008). Studirao na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu. Od 1953. zaposlen na RZ-u. Isprva suradnik u gospodarstvenoj redakciji, urednik unutrašnjopolitičke i gospodarstvene redakcije od 1956, komentator do 1962. Suradnik i urednik Informativnog programa TVZ-a 1967–72. Organizirao i pripremao projekt obnovljenoga *Dnevnika* TVZ-a 1968. Nakon sloma Hrvatskoga proljeća prisiljen na ostavku. Urednik Dokumentarnog programa TVZ-a 1973–76, glavni urednik zajedničke redakcije jugoslavenskih televizija za projekt *Stvaranje Titove Jugoslavije* 1976–82, potom do umirovljenja 1988. suradnik i urednik u Dokumentarnom programu TVZ-a. Predsjednik Društva novinara Hrvatske 1969–71.

kodek (engl. codec; skr. od coder-decoder) ▶ koder i dekoder u jednom uređaju.

koder ▶ uređaj ili program koji podatke iz jednoga formata ili koda pretvara u drugi radi standardiziranja, brzine, povjerljivosti, sigurnosti ili sažimanja (kompresi-

je). U slučaju digitalnih signala ili zapisa obično je riječ o programiranom algoritmu, dok se analogni signali koje treba prenijeti ili pohraniti na analognom mediju obično kodiraju analognim elektroničkim sklopom. U užem smislu pod pojmom koder podrazumijeva se audio ili videouređaj ili računalni program svrha kojega je kodiranje, odnosno sažimanje AV signala ili AV datoteke.

kodiranje ▶ 1. proces pretvaranja podataka u format potreban za procesuiranje ili prijenos informacija ili sadržaja. Pod tim se često misli na **sažimanje (kompresiju)** audio i videosignala i zapisa. Moguće je zbog činjenice da većina podataka iz realnoga svijeta ima ugrađenu statističku **zalihost (redundanciju)**, odnosno u njima postoje dijelovi koji nisu bitni primatelju informacije. Sažimanjem se smanjuje prostor potreban za pohranu zapisa i zahtjevi za kapacitetom veza potrebnih za prijenos signala, a moguće ga je provesti bez ili s gubitkom kvalitete. Sažimanje s gubitcima prepoznaje se po tom što prilikom dekodiranja nije moguće točno rekonstruirati izvorni sadržaj. Primjeri formata videokodiranja jesu MPEG-2 Part 2, MPEG-4 Part 2, H.264 (MPEG-4 Part 10), 8HEVC, Theora, Dirac, RealVideo RV40, VP8 i standard VP9. Multimedijски kontejner format može sadržavati bilo koji od brojnih različitih formata videokodiranja; npr. MP4 kontejner format, među ostalima, može sadržavati video u MPEG-2 Part 2 ili H.264 formatu videokodiranja. Specifična softverska ili hardverska implementacija sposobna za videokompresiju/videodekompresiju u/iz određenoga formata za kodiranje videa zove se videokodek. Koriste se u DVD i video CD playerima i snimačima, videosustavima emitiranja, osobnim računalima i različitim drugim aplikacijama. Naširoko se koriste u aplikacijama za snimanje ili prijenos videa, koji nije moguć s velikom količinom podataka i širinom pojasa nekomprimiranoga videa. Primjer videokodeka jest Xvid, jedan od nekoliko različitih kodeka koji provodi kodiranje i dekodiranje videa u format MPEG-4 Part 2 videokodiranja u softveru. Standardni postupci za kodiranje AV signala rabe kombinaciju postupaka kojima se uklanja prostorna i vremenska redundancija te, dodatno, postupaka statističkoga kodiranja, koji ne unose gubitke, a temelje se na statističkim svojstvima niza kodnih znakova. Tako npr. MPEG-1 standardni algoritam kodiranja videosignala kombinira postupke kodiranja s predviđanjem uz nadomještanje pokreta za uklanjanje vremenske redundancije, diskretnu kosinusu transformaciju za uklanjanje prostorne redundancije i kodiranja s promjenjivom dužinom kodne riječi za uklanjanje statističke redundancije niza binarnih znakova. Za internetski prijenos signala do pametnih telefona, tableta, računala i pametnih televizora koristi se → adaptivno kodiranje. 2. → uvjetovani pristup.

Kodrnja, Alojz ▶ organizator i producent (1946–2010). Završio Politehničku školu u Zagrebu. Na RTZ-u od 1975, isprva organizator u Informativno-dokumentar-

nom programu, od 1978. producent, od 1980. koordinator proizvodnje. Rukovoditelj ekonomskih i organizacijskih poslova RTZ-a 1981–92, kad je imenovan producentom Informativnog programa. Sudjelovao u produkciji gotovo svih emisija IP-a te u svim znatnijim projektima HTV-a (dolazak pape Ivana Pavla II. u Hrvatsku 1994, 1998. i 2003, Vlak slobode 1995, dolazak predsjednika SAD-a G. W. Busha 2008). Od 1999. odgovorni producent Informativnog programa u RJ Produkcija.

Marija KOHN u TV drami *Lift za Karmelu*, 1971.

Kohn, Marija ▶ glumica (1934). Diplomirala na ADU-u u Zagrebu. Od 1957. članica GDK Gavella, Kazališta Jazavac i ansambla zagrebačkoga HNK-a. Zapažena podjednako u dramskim i komičnim ulogama. Glumila u igranim filmovima (*H-8...*, *Tri Ane*, *Na putu* i dr.); već za prvu ulogu u *Svoga tela gospodar* nagrađena u Puli drugom nagradom za žensku ulogu (1957). U prvoj sezoni emitiranja programa TVZ-a 1956–57. odigrala nekoliko prizora iz svojih uloga u kazališnim predstavama, a potom glumila u mnogim TV serijama i dramama (*U registraturi*, *Gradanin Dahlke*, *Ulica bez izlaza*, *Tisuću i jedna strast*, *Most preko kojega još nitko nije prošao*, *Koncert za ženski glas i hrkanje*); od sredine 2000-ih angažirana u sitcomima i telenovelama (*Luda kuća*, *Larin izbor* i dr.). Istaknula se u naslovnoj ulozi TV dramatizacije Cesarčeve *Tonkine jedine ljubavi* u režiji I. Hetricha (1965). Ostvarila i niz zapaženih uloga u dramskim emisijama RZ-a, npr. u monodrami *Sekretarica* D. Wellershoffa (1960) te u radiodramama *Udovica* (1966) i *Sanjarenje*

(1971) V. Kuzmanovića. Dobitnica mnogih nagrada, među ostalim nagrade Vladimir Nazor za jednočinku *Koncert za ženski glas i hrkanje* R. Tomovića 1976. i za životno djelo 2014, nagrade Grada Zagreba 1977. te Nagrade hrvatskoga glumišta za životno djelo 1999.

Kojadinović, Uglješa ▶ glumac (1936–1982). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. U stalnom angažmanu u zagrebačkim kazalištima Komedija i HNK. Vrsni karakterni filmski i TV glumac, tumačio je uglavnom epizodne uloge, koje su zahvaljujući njegovu umijeću i fizičkoj pojavi nerijetko ostajale u duljem pamćenju od glavnih. Nastupao u brojnim važnim filmovima (*Licem u lice*, *Crne ptice*, *U gori raste zelen bor*, *Pucanj*), no najznačajniji opus ipak je ostvario u produkcijama TVZ-a, odigravši antologijske uloge *Dektive* u *Prosjacima i sinovima* (1984), *Žorža* u seriji *U registraturi* (prema romanu A. Kovačića, 1974), šefa Đure u *Punom parom* (1978) i profesora u *Velom mistu* (1980–81). Nastupio je i u brojnim drugim TV dramama i serijama (*Fiškal*, *Zlostavljanje*, *Dnevnik Očenaška*, *Obustava u strojnoj*, *Oko*, *Svjetionik*, *Mačak pod šljemom*, *Nepokoreni grad*). Također nastupao u radiodramskoj produkciji RZ-a; kritika je hvalila uloge fra Petra u dramatisaciji *Proklete avlije* I. Andrića te kralja Stipana u dramskoj poemi *Na bosanski Ivandan* N. Šopa, a zapazila je nastupe u radiodramama *Tri frule* P. Šegedina, *Kucanje* V. Kuzmanovića i *Čovjek i njegova žena* I. Ivanca.

Uglješa KOJADINOVIĆ

Kokice ▶ emisija o filmu za djecu i mlade, emitira se na HTV-u od 2003. Prati filmsko stvaralaštvo djece i mladih u Hrvatskoj, predstavlja nove i klasične hrvatske i inozemne filmove za djecu i mlade, ali i ostale umjetničke sadržaje povezane s filmom te prati hrvatske i inozemne filmske festivale i revije namijenjene toj populaciji. U sklopu emisije organizira se nagradna igra pisanja filmskih kritika. Urednica je Z. Kiseljak, voditeljica S. Bosnar, a autori su S. Aničić i B. Picula.

Koko i duhovi ▶ dugometražni igrani film, nastao 2011. u koprodukciji Kinorame i HRT-a. Adaptacija istoimenoga romana za djecu i mlade I. Kušana iz 1958, prvi je u seriji filmova o poduzetnom dječaku Koku koji, došavši sa sela u Zagreb, doživljava različite pustolovine i susreće zanimljive, katkad vrlo neobične ljude. Priča se vrti oko neugodnih pojava koje doživljava Kokova obitelj nakon useljenja u novi stan, a koje bi mogle biti povezane s nerazjašnjenim okolnostima u kojima je umro prijašnji vlasnik. Režija D. Kušan, scenarij D. Kušan i I. Kušan, producentica A. Jurić Tilić, kostimografija E. Kušan, glazba D. Appelt, montaža S. Zečević. Uloge: A. Parać, N. Mileta, K. Bonačić, O. Grabarić, D. Vidušin, P. Vušović, A. Osmanović, R. Rushaidat. Važnije nagrade: Zlatne arene za montažu i glazbu i Breza za najboljeg debitanta na festivalu u Puli (D. Kušan).

Kokot, Miljenko ▶ spiker i voditelj (1966). Od 1986. na TVZ-u/HTV-u vodio emisije *Sedmo čulo*, *Dobro jutro, Hrvatska*, program *Za slobodu* i *Glas domovine*, 1990-ih voditelj u informativnim emisijama. Poznat po sinkronizacijama dokumentarnih serijala, zaštitno lice i dugogodišnji voditelj najstarijega međunarodnog TV magazina *Alpe Dunav Jadran*. Dobitnik godišnje nagrade HRT 2005.

Kolačko, Zdenko ▶ tehničar (1953). Od 1972. do 1976. vanjski suradnik na Radio Osijeku, od 1976. stalno zaposlen. Voditelj tehnike radiopostaje od 1984. do umirovljenja 2014. Zahvaljujući njemu i ostalim članovima ekipe tehnike Radio Osijeka, iz Vukovara se do posljednjega dana pred okupaciju čuo glas istine. Odlikovao Spomenicom Domovinskoga rata, medaljom Bljesak (1995) i Spomen-medaljom Vukovar (1999), dobitnik godišnje nagrade HRT-a 1999.

Kolar, Barbara ▶ voditeljica (1970). Diplomirala na Veterinarskom fakultetu u Zagrebu. Od 1996. stalna suradnica HTV-a. Vodila emisije *Obrazovnog programa* s područja znanosti i kulture, mozaične emisija (*Dobro jutro, Hrvatska*, *Svakodnevnica*, *Svijet zabave*, *Život je lijep*), kviz *Slagalica*, emisiju iz kulture *Transfer*, sportske emisije (nogometno SP 2002. i EP 2004), kulinarske showove (*Kruške i jabuke*, *Gušti su gušti*), ljetne projekte,

Barbara KOLAR

festivale i subotnje showove (*Ples sa zvijezdama*, *Zvijezde pjevaju*, *Ja to mogu*). Ostvarila gostujuće uloge u sitcomima (*Bitange i princeze*, *Stipe u gostima*, *Odmori se, zasluži si*). Natjecala se u prvoj sezoni showa *Maestro*. Radi na radiju i piše kolumne za ženske magazine.

Kolar Borovčak, Stela ▶ novinarka i urednica (1972). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Na HRT-u od 1993, isprva u *Zagrebačkoj panorami*, zatim u redakciji unutarnje politike kao saborska izvjestiteljica. Od 2000. urednica i voditeljica podnevnoga *Dnevnika* i vijesti. Od 2003. do 2006. radila priloge za emisiju *Latinica*. Nakon toga u Informativnom programu izvjestiteljica iz Ureda predsjednika RH 2006–14, uređivala i središnji *Dnevnik*. Izvještavala o svim bitnim događajima novije hrvatske političke povijesti, od parlamentarnih i predsjedničkih izbora do praćenja dolazaka pape Ivana Pavla II. i Benedikta XVI. te američkoga predsjednika G. W. Busha Jr. Od ožujka 2016. urednica večernjega *Dnevnika*.

Kolarić, Čedo ▶ scenograf (1936–2003). Diplomirao na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu. Na TVZ-u od 1956. Kao prvi scenograf radi s redateljima M. Fanelijem, A. Martijem, I. Hetrichom, A. Miladinovim i dr. Oprema serijale *TV magazin*, *Smjerom putokaza*, *Videofon*, *Na licu mjesta*,

Jadranski susreti, *Ekran na ekranu* i dr. Scenograf gotovo svih kvizova, zabavnih festivala (Opatija, Zagreb, Split, Krapina, Požega i dr.), nekoliko drama i komedija. Dobitnik više nagrada za scenografiju.

Kolarović, Vlatka ▶ novinarka i urednica (1973). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Suradivala s *Glasom Istre* i *Jutarnjim listom* te brojnim magazinima. Od 1999. zaposlena na HRT-u u Programu za kulturu, gdje počinje kao novinarka u emisiji *Pola ure*

i radi intervjuje sa svjetskim književnicima (A. Nothomb, A. de Botton, N. Hornby i dr.). Urednica i voditeljica noćnoga kulturnog magazina *Drugi format* 2005–15, u kojem je ugostila mnoga imena domaće i svjetske intelektualne scene (T. Eagleton, D. Harvey, A. Oz, P. Nádas, K. Rashid, A. Finckelkraut, R. Riemen i dr.). Od 2013. urednica Programa za kulturu, a zatim rukovoditeljica Produkciskog odjela Kultura, umjetnost i religija. Radila reportaže za brojne emisije iz kulture (*Kratki susreti*, *Trikultura*) i specijalne projekte (ulazak Hrvatske u Europsku uniju). Autorica dviju zapaženih izložbi *Bolja polovica* (2007) i *Korpus* (2013) u zagrebačkoj galeriji VN. Autorica projekta i voditeljica natječajnog tima *Europska prijestolnica kulture Pula 2020*.

Kolbas, Silvestar ▶ filmski i TV snimatelj i redatelj (1956). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Od 1996. docent, a od 2006. redoviti profesor na Odsjeku snimanja. Na TVZ-u radio 1985–96. kao snimatelj. Snimao TV reportaže, izravne prijenose, TV drame S. Tribuson (*Kako preživjeti do prvoga*, *Terevenka*, *Bez trećega*, *Lude gljive*, *Mor*, *Mrtva točka*), dokumentarne filmove P. Krejlje (*Suzanin osmijeh*, *Nježni u srcu*, *Evina klasa*, *Američki san*) i dr. Tijekom 1991. snimatelj-reporter iz istočne Slavonije. Vodio snimateljske ekipe kao dio tima koji je 1996. na Mreži TV pokrenuo prve neovisne TV vijesti u Hrvatskoj. Direktor fotografije u više igranih (*Diploma za smrt*, Ž. Tomić, 1989; *Noćni brodovi*, I. Mirković, 2011) i kratkih filmova (*Krupni otpad*, I. Mirković, 2008; *Inkasator*, I. Mirković, 2009), TV serija (*Luda kuća*, D. Šerbedžija, 2005–10) i dokumentarnih filmova (*Život na svježem zraku*, D. Volarić, 2002; *Sretno dijete*, I. Mirković,

Silvestar KOLBAS

2003; *Lora – svjedočanstva*, N. Puhovski, 2005; *Mimatra revisited*, D. Volarić, 2010). U autorskim dokumentarnim filmovima (*Sve o Evi*, 2003; *20 dana na Tibetu*, 2011; *Ratni reporter*, 2011) naslanjao se na autobiografsko ishodište, a i problematizirao vizualne medije. Izlagao je fotografije, objavljivao i uređivao stručne radove s područja snimanja. Član uredničkoga kolegija prvog izdanja *Leksikona radija i televizije* (2006). Za film *Diploma za smrt* dobio debitantsku nagradu Milton Manaki 1989, a za film *Ratni reporter*, nastao u koprodukciji Factuma i HRT-a, više nagrada u zemlji i inozemstvu, među ostalima nagrade Oktavijan i Vladimir Nazor 2011.

Koledžicom po svijetu ▶ zabavno-putopisna emisija, emitirati se počela 2007. na RTL-u. U dvjema sezonama gosti, poznate osobe iz javnoga života, putovale su svijetom u društvu voditelja i imale zadaću ispuniti različite testove i zadatke, poput preživljavanja na snijegu Grenlanda, u pješćanim dinama Sahare ili pak indijskih filmova i albanskih konjaka. Autor i voditelj R. Knjaz.

Kolesar, Anita ▶ novinarka, urednica i dramaturginja (1927–2002). Od 1950-ih filmska kritičarka na RZ-u. Urednica, dramaturginja i autorica radiodrama za djecu. Kroz igru zvukova i bogate radiofonske efekte u radiodramskim emisijama promijenila je tad uobičajeni pripovjedački diskurs. Potaknula mnoge književnike na pisanje za djecu (V. Parun, S. Škrinjarić, N. Iveljić, P. Katalinić i dr.).

Koletić, Matija ▶ radijski redatelj (1917–1999). Diplomirao režiju na ADU-u Zagrebu. Počeo je kao spiker na Hrvatskom krugovalu 1943. Nakon II. svjetskog rata do umirovljenja 1980. na RZ-u spiker, reporter i redatelj. Najveći trag ostavio je kao redatelj nekoliko stotina radijskih drama, među kojima se ističu adaptacije djela M. Krleže (*Hrvatska rapsodija*, *Kraljevo*, *Kristofor Kolumbo*, *Tri domobrana*, *Golgota*, *Saloma*), R. Marinkovića (*Albatros*, *Glorija*) te S. Becketta i A. Camusa. Režirao je i praizvedbe radiodrama S. Novaka (*Strašno je znati*), I. Slamniga (*Carev urar*) i A. Šoljana (*Galilejevo uzašašće*). Režirao je zapažene i slušane adaptacije bajki i priča za djecu (*Ježeva kućica*, *Crvenkapica*, *Mačak u čizmama*, *Šuma Striborova*). Objavljivao je ogledne o radijskoj režiji i radiofonskoj problematici. Za režiju radiodrame *Nokturno* B. Tammuza dobio je 1961. nagradu Grada Zagreba.

kolorimetrija ▶ metoda mjerenja boja utemeljena na njihovu uspoređivanju. Pritom se boja ne mjeri izravno, nego se određuju fizikalni podražaji koji izazivaju jednake osjete tona boje, zasićenja i svjetline uz određeni vidni kut, vidno polje, područje pobuđivanja mrežnice i stanje prilagodbe u odnosu na standardnog promatrača.

kolorist ▶ glavni suradnik direktora fotografije u postprodukciji kao posljednjoj fazi kreativnog oblikovanja filmske slike. Posjeduje znanja s područja fotokemijskih i fotoelektroničkih procesa snimanja, poznaje osnove rasvjetljavanja, filtriranja, ekspaniranja i zapisivanja slike.

Matija KOLETIĆ, asistent Berislav Šveb i ton-majstor Hrvoje Hegedušić (slijeva udesno) snimaju radiodramu *Katastrofa*

KOLO SREĆE, gost Silvestar Vrbanc, urednica Maja Jurković, voditelj Oliver Mlakar, hostesa Tanja Tušek i urednik redakcije Lazo Goluža

Posebno je upućen u tehnologiju analogne i digitalne obradbe filmske slike. Sposoban je prepoznati i kreirati ugođaj filma, njegov intelektualni i emocionalni sadržaj, a u skladu s namjerama direktora fotografije i redatelja.

Kolo sreće ▶ TV kviz, emitirao se na HRT-u 1993–2002. Voditelj je bio O. Mlakar, a hostese su bile T. Tušek i M. Kuljiš. Kviz se od 2015. emitira na RTL-u; voditelj je I. Mirković, a hostesa I. Jerković. Cilj je igre pogoditi traženi pojam, a kako bi došli do rješenja, natjecatelji u svakom krugu vrte kolo i pogađaju suglasnike. Izvorni američki format *Wheel of Fortune* autora M. Griffina prikazuje se u SAD-u od 1975.

komentar ▶ 1. forma novinarskog izražavanja mišljenja, ocjene o nekom događaju ili pojavi. Može varirati od autorova opredjeljenja temeljenoga na sustavnoj analizi argumenata do afektivnoga, pa i borbenoga zagovaranja gledišta. Iako nije sasvim iščeznuo iz RTV programa, sve se više nadomješta analitičkim priložima bez komentatorskoga zaključka ili kratkim voditeljskim vrijednosnim sudovima. Komentar uvijek treba predstaviti kao osobno stajalište; u njemu nema neutralnoga stajališta. Pojedine javne televizije ponekad angažiraju goste komentatore iz drugih medija ili stručnjake. 2. (žarg.) popratni komentar, tj. objašnjenje slike u izravnom prijenosu ili odloženom emitiranju priloga. Također emisija dokumentarnoga žanra u → offu.

komentator ▶ novinar koji pismeno ili usmeno tumači, objašnjava ili ocjenjuje kulturne, političke, sportske i druge događaje ili osobe. Najčešće su to najiskusniji novinari, profiliranoga stila i dobro informirani. U pravilu izražava svoje mišljenje, a ne nekoga drugoga (stranke, vlasti). Međutim, to se mišljenje treba temeljiti na provjerenim činjenicama, u skladu s postavkom C. P. Scotta: "Činjenice su svete, komentari su slobodni."

komercijalna televizija → privatna televizija

Komes, Lidija ▶ novinarka, urednica i publicistica (1950). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na RZ-u/HR-u od 1975. do umirovljenja 2015, isprva u Školskom programu, zatim u Obrazovnom i dječjem programu. Uređivala je i vodila radijske emisije za djecu *Radio-vrtić* te *Zvonko i Zvončica*. Tijekom Domovinskoga rata snimila je seriju dokumentarnih emisija o stradanju djece u ratu. U suradnji s UNICEF-om vodila je humanitarne akcije pomoći djeci u gradovima na bojištu. Jedna je od urednica i voditeljica zapažene ratne emisije *Dobar dan, ovdje Hrvatski radio*. Od 1996. do 2008. bila je urednica redakcije Obrazovnog programa HR-a. Autorica zapažene radijske pedesetominutne emisije o zaštiti okoliša i ekologiji *Slušaj kako zemlja diše*. Pokrenula (1994) ekološko-obrazovni projekt Najljepši školski vrtovi, u kojem stručno povjerenstvo odabire najljepše vrtove koje uređuju osnovnoškolci.

Komparativne interpretacije ▶ glazbeno-govorna emisija, emitirala se na III. programu RZ-a 1964–67. Posvećena komentiranju različitih interpretacija istih djela, a posebno su bili zapaženi komentari pijanista i pedagoga P. Dumičića i Z. Loos-Depolo. Inicijator i urednik emisije B. Polić pokrenuo je tri desetljeća potom emisiju *Usporednice* (1995–97, u subotnjem prijepodnevnom terminu), u kojoj su se također donosile različite izvedbe istoga djela, ali bez komentara.

kompatibilnost ▶ 1. sukladnost nečega s nečim, npr. u računarstvu kompatibilnost hardvera i softvera (određeni softver može se izvršavati na hardveru određenih značajki). 2. svojstvo novih uređaja i standarda da podržavaju funkcije prethodnih uređaja i standarda ili pak da mogu primati signale starijih sustava. Ako vrijedi i obratno, onda govorimo o rekompatibilnosti. Tako postoji kompatibilnost i rekompatibilnost kromatskih i akromatskih televizora, jer kromatski televizor može reproducirati (prikazati) akromatsku sliku i obratno, a slično je i kod mono i stereoradijskih prijamnika. U digitalnom TV emitiranju također postoji kompatibilnost, npr. prijamnik koji podržava MPEG4 sustav kodiranja može primati signale MPEG2 sustava, ali ne postoji rekompatibilnost.

komplementarne boje → boje

komponentni videosignal → videosignal

kompozicija kadra ▶ vizualni raspored prizornih pojava i grafičkih (plošnih) odnosa u izrezu kadra, čime se uvjetuje vidljivost prizornih sastojaka, raspored pozornosti unutar kadra, interpretativni odnos prema ključnim sastojcima te vizualna, estetska sugestivnost slike. Obuhvaća određivanje mizanscene, izbor tipa perspek-

tivnih odnosa (najčešće s pomoću motrišta, izbora objektivna i pokreta kamere) te usuglašavanje likovnih odnosa. Kompozicija kadra može se mijenjati, razvijati ili održavati razmjerno stabilnom ili ciljano nestabilnom tijekom trajanja kadra.

kompozitni videosignal (engl. composite video signal) → videosignal

kompresija podataka → kodiranje

komunikacija ▶ 1. prijenos i razmjena informacija, pri čemu komunikator šalje poruku preko medija publici očekujući neke efekte (→ masovna komunikacija). Komunikacijskim formama, procesima i značenjima, odnosno sporazumijevanjem među ljudima bavi se komunikacijska znanost (komunikologija). Po modelu komunikacije H. Lasswella (1948) komunikacija treba odgovoriti na pet pitanja: 1) tko? (komunikator), 2) kaže što? (poruka), 3) kojim kanalom? (medij), 4) komu? (publika), 5) s kakvim rezultatom? (efekt). Komunikacija je društveni proces koji treba sagledavati u okviru društvenoga, ekonomskog i kulturnog konteksta. 2. prijenos informacija, obično preko zajedničkoga protokola. U računalnoj tehnologiji odnosi se na prijenos podataka od jednog računala do drugoga ili od jednog uređaja do drugoga unutar → računalne mreže. Komunikacijski su uređaji modem, kabel, router i sl.

komunikacijska znanost (komunikologija) ▶ znanost koja se bavi komunikacijskim procesima i sustavima; proučava sadržaj, oblik i tehnike priopćavanja, smisao i učinke poruka koje protječu između pošiljatelja i primatelja. Također akademska disciplina u polju informacijskih i komunikacijskih znanosti.

koncentracija medija ▶ trend smanjenja raznolikosti na medijskom tržištu i razvoj medijskoga tržišta u kojem ne postoji dovoljna konkurencija. Općenito znači nadzor nad proizvodnjom, zapošljavanjem, distribucijom i publikom. Posljedica je trenda okrupnjivanja koji nastaje povećanjem kompanije kupovinom drugih medijskih kompanija radi povećanja graničnog profita. Transnacionalna medijska koncentracija označuje stanje u kojem šest najvećih svjetskih medijskih kompanija kontrolira najveći broj medija u svijetu. Vrste medijske koncentracije jesu: horizontalna koncentracija (kontrola nad medijima iste vrste koji su inače u međusobnoj konkurenciji), dijagonalna koncentracija ili ekspanzija (vlasništvo nekog koncerna nad različitim medijima, kao što su televizija i tisak, naziva se i ukriženo medijsko vlasništvo), vertikalna koncentracija ili integracija (koncentracija ili povezivanje svih faza proizvodnje i distribucije medija unutar jedne kompanije). Dovodi do posebnih oblika tržišnih odnosa: oligopola i monopola. Veliki broj zemalja primjenjuje različite mjere nadzora i ograničenja koncentracije u medijima

radi zaštite pluralizma. Hrvatska ograničava koncentraciju u tiskanim medijima, elektroničkim medijima i dijagonalnu koncentraciju (ukriženo vlasništvo). Kontrola koncentracije najčešće se provodi prema kriteriju udjela u vlasništvu u mediju ili prema tržišnomu udjelu medija (po korisnicima ili prihodima). U Hrvatskoj koncentraciju medija regulira Zakon o medijima, a koncentraciju elektroničkih medija i Zakon o elektroničkim medijima. Nakladnici medija dužni su prijaviti Agenciji za tržišno natjecanje sve koncentracije, neovisno o pragu veličine, a početkom godine dostaviti podatke o vlasničkoj strukturi Hrvatskoj gospodarskoj komori, objaviti ih u *Narodnim novinama*, a ako je riječ o nakladnicima elektroničkih medija, dostaviti podatke i Agenciji za elektroničke medije.

konceptualna ponuda (početni prijedlog, ekspozé)

▶ kratak opis filma, emisije ili priloga koji se podnosi redakciji radi donošenja inicijalne odluke o produkciji. Osim sadržaja i poruke djela, autor okvirno definira glavne sudionike, potrebna tehnička sredstva, mjesto i termin snimanja te druge podatke važne za procjenu troškova. Ekspozeu treba prethoditi početno istraživanje teme. Konceptualna ponuda kao polazni produkcijski dokument poslije se arhivira uz emisiju. Za kraće aktualne priloge se obično dalje ne razrađuje u pisanoj formi, već autor s ekipom dogovara pojedinosti, a česte su i improvizacije tijekom snimanja. U složenijim produkcijama razrađuje se u sinopsisu, scenariju, planu produkcije i snimanja te (u novinarskoj produkciji rjeđe) u knjizi snimanja ili storyboardu.

koncesija ▶ u području elektroničkih medija pravo na obavljanje djelatnosti pružanja medijskih usluga radija ili TV uporabom radiofrekvencijskog spektra. U Hrvatskoj se dodjeljuju na temelju javne obavijesti o namjeri davanja koncesija na tehničkoj podlozi, koju utvrđuje Hrvatska regulatorna agencija za mrežne djelatnosti (HAKOM) za razdoblje do 15 godina, ovisno o broju stanovnika na području koncesije. Davanju koncesije prethode pripreme radnje, a osobito procjena vrijednosti koncesije te izradba studije opravdanosti davanja koncesije ili analiza davanja koncesije. Odluku o dodjeli donosi Vijeće za elektroničke medije temeljem Zakona o elektroničkim medijima, a ugovor o koncesiji sklapa se između radijskog ili TV nakladnika i Agencije za elektroničke medije. Uključuje i programsku osnovu koja je bila predmetom dobivanja koncesije pa ju je medij obavezan poštivati. Promjenu programske osnove veću od 10% mora odobriti Vijeće za elektroničke medije. Početkom 2016. u Hrvatskoj, uz HRT-ove kanale, emitira 144 radijskih i 28 TV kanala kojima je dodijeljena koncesija na različitim razinama, od lokalne do nacionalne. HRT se ne natječe za koncesiju jer je okvir za njegovo djelovanje utvrđen *Zakonom o HRT-u*, odnosno *Ugovorom o programskim obvezama* s Vladom RH.

konferencija za novinare ▶ sastanak ovlaštenih osoba s predstavnicima novinstva radi objave važnih stajališta kako za te osobe ili institucije koje oni predstavljaju, tako i za javnost uopće. Tijekom ili nakon konferencije novinari obično postavljaju pitanja o temi zbog koje je konferencija sazvana.

kontakt-program ▶ radijski i TV oblik u kojem slušatelj/gledatelj može izravno sudjelovati telefonski ili preko interneta. Broj takvih emisija, pogotovo na radiju, sve je veći, a njihovi produkcijski troškovi relativno su skromni. Ti programi pokazuju otvorenost medija, a javljanje zainteresiranih slušatelja ili gledatelja služi kao pokazatelj zanimanja za pojedinu temu, program ili novinara. Kontakt-emisija nije pouzdani mjeritelj javnog mišljenja zbog mogućnosti lobiranja i namještenog glasanja, ali pridonosi živosti radijskog i TV izričaja jer omogućuje dvosmjernu komunikaciju.

KONTESA DORA, Rade Šerbedžija i Alma Prica

Kontesa Dora ▶ igrani film proizveden 1993. i TV serija u šest epizoda emitirana na HTV-u 1998. Biografska serija o prvoj hrvatskoj skladateljici D. Pejačević uokvirena je kulturnom i društvenom panoramom njezina vremena. Film je nagrađen četirima Zlatnim arenama (za najbolji film, scenarij, glavnu žensku ulogu, glazbu). Scenarij i režija Z. Berković, kamera G. Trbuljak, montaža M. Rodica Virag, glazba I. Kuljerić, kostimografija V. Ninić, scenografija Ž. Zagotta. Uloge: A. Prica, R. Šerbedžija, Z. Krstulović, H. Buljan, B. Boban, K. Pajić, T. Lonza, S. Lasta i dr.

kontinuitet ▶ prostorno jedinstvo u audiovizualnom djelu (filmu, TV emisiji). To je gledateljski dojam prirodnog i logičnog toka zbivanja u AV djelu, poput onoga u objektivnoj stvarnosti. Nastaje kao posljedica osjetilne, vizualno-zvučne percepcije niza montiranih kadrova, kao dijelova diskontinuirane zabilježbe stvar-

nosti. Potreba za ostvarivanjem kontinuiteta javlja se kako u snimanim djelima koja se predstavljaju (emitiraju) nakon procesa montaže, tako i u živim prijenosima. Da bi bio ostvaren cjelokupan dojam kontinuiteta, treba zadovoljiti niz uvjeta, poput kontinuiteta radnje, zvučnoga i fotografskoga kontinuiteta i dr.

kontribucijska veza ▶ najčešće visokokvalitetna veza za prijenos radijskih i TV programa prema proizvodnim centrima. Služi uključivanju u programe uživo, ali i za prijenos programa koji će biti odgođeno emitirani.

kontrolno čitanje ▶ 1. probno čitanje teksta nakon dovršene montaže uz gledanje filma ili videa na kontrolnom monitoru radi finog usklađivanja pojedinih sekvenci slike i teksta. To čine autor ili spiker prije emitiranja uživo ili prije finalnoga polaganja tona pod snimku u postupku → postprodukcije. Pritom se konačno određuju tzv. startovi (karakteristični ili ključni kadrovi koji se moraju podudarati s određenom riječju u tekstu), dionice za → ublendavanje šumova i glazbe, a po potrebi tekst se krati i prilagođuje. 2. postupak dorade sirovog teksta. Upravo dovršeni tekst, prema kojem autor ne može postići kritički odmak, daje se na čitanje nasumce odabranom kolegi u redakciji, koji lakše uočava nejasne dijelove i stilski loša mjesta.

konvergencija medija ▶ proces temeljen na digitalnoj tehnologiji koji dokida tradicionalne granice između medija. Najveći dio 20. st. medijski sadržaj isporučivao se preko različitih i međusobno inkompatibilnih platformi (knjiga, novina, časopisa, fotografija, gramofonskih ploča, magnetofonskih vrpca, filma, radija, televizije, videoigara). Digitalna tehnologija omogućila je povezivanje medijske, telekomunikacijske i računalne industrije. Izravna posljedica bila je popularizacija i širenje interneta kao univerzalne digitalne medijske platforme. Konvergencija medija potakla je stvaranje potpuno novih industrija i usluga, omogućila proizvodnju novih oblika medijskih sadržaja i dovela do preobrazbe tradicionalnih medijskih kompanija u multimedijske. Digitalizacija sadržaja potakla je odvajanje sadržaja od klasičnih oblika njegove distribucije. Tako je npr. tvrtka Apple poznata po proizvodnji računala i pametnih telefona postala daleko najveći svjetski distributer glazbenih sadržaja, a tvrtka Google svojom je internetskom tražilicom postala ključni čimbenik u pristupu publike vijestima i TV sadržajima.

konverzija ▶ 1. → transkodiranje. 2. **konverzija analizravanja** (u žarg. konverzija skeniranja, od engl. scanning), postupak prilagodbe i prijenosa slike iz sustava s jednim načinom i frekvencijom analiziranja u sustav s drugim načinom i frekvencijom. Tipičan problem nastaje kad je npr. sliku, nastalu na računalnom sustavu, potrebno prilagoditi TV standardima, pri čemu postoji razlika između frekvencija horizontalnog i vertikalnog obnavlja-

KONJANIK, Nikša Kušelji i Zrinka Cvitešić

nja slike i problem TV poluslika koje računalna grafika ne poznaje. U takvu slučaju rabe se posebni uređaji za konverziju koji po jednom ritmu i u jednoj razlučivosti učitavaju računalnu sliku u svoju memoriju, a po drugom ritmu i u drugoj razlučivosti iščitavaju sliku iz memorije i šalju je TV sustavu. Zbog problema poluslika potrebno je dodatno specifično filtriranje kako ne bi došlo do subjektivnog doživljaja treperenja na oštrim horizontalnim rubovima u računalnoj grafici. **3. konverzija TV standarda**, pretvorba jednoga TV standarda u drugi. Uvijek je povezana sa znatnim tehničkim izdacima. Pretvorba američkog analognog TV standarda NTSC 525/60 u europski PAL ili SECAM 625/50 predstavlja konverziju TV standarda. U uređaju koji se koristi za konverziju TV standarda vrši se interpolacija među nekoliko poluslika, kompenzacija pogreške kretanja, konverzija formata slike 4:3, 16:9, 14:9 itd. **4. konverzija frekvencije uzorkovanja** audiosignala (engl. sample rate conversion) radi se zbog mogućnost međusobne konverzije standardiziranih frekvencija uzorkovanja, 44.1, 48, 88.2, 96 i 192 kHz, iz jedne u drugu, radi kompatibilnosti s različitim tonskim digitalnim standardima. **5.** → analogno-digitalna pretvorba.

Konvoj ▶ radiodrama Ivana Hetricha i Bore Slanine, emitirana na RZ-u 11. XI. 1950. Prva hrvatska radiodrama nakon II. svjetskog rata; evocira zbivanja u gimnaziji jednoga hrvatskoga pokrajinskoga grada, povezana s odlaskom dragovoljaca (potkraj 1930-ih) u Španjolski građanski rat. Režija: I. Hetrich, B. Slanina i M. Koletić.

U ulogama učenika i profesora nastupili su P. Radmanović, V. Štefančić, N. Kaloper, D. Jemrić, Z. Krkljuš, Lj. Bočkaj, S. Budak, B. Brkić i drugi članovi ondašnjega Dramskog studija RZ-a.

Konvoj ▶ emisija za vozače, emitira se na II. programu HR-a od 1996. Autorica i voditeljica D. Družinec Ricijaš osmislila ju je kao kontakt sa slušateljima-vozačima koji će, osobito profesionalci, "pomagati" sudionicima u prometu. Prva izravna javljanja "s ceste", iz telefonskih govornica, a poslije mobitelima prerasla su u druženje u eteru. Prepoznatljivosti pridonosi i country glazba (urednici T. Rižnar, D. Radmilović, R. Krupa). Za pravodobno i korisno informiranje o izvanrednim situacijama u prometu emisija je 2006. nagrađena Velebitskom degenijom.

Konjanik ▶ igrana TV serija, prikazana na HTV-u u pet epizoda 2003, nastala istodobno s filmom u koprodukciji HRT-a i Telefilma. Povijesna melodrama s radnjom u bosansko-hercegovačkim i dalmatinskim ambijentima 18. st., okosnicu koje čini slučaj nemoguće ljubavi mlade muslimanke i bosanskoga katolika. Redatelj B. Ivanda, scenarij B. Ivanda i I. Aralice (prema istoimenu romanu I. Aralice; suradnik na scenariju i dramaturg D. Kekanović), snimatelj S. Trninić, glazba M. Novaković & Kries, I. Savin i I. Savin jr., kostimografija J. Novak, V. Ivanković, scenografija I. Trpčić, K. Hrustanović, montaža M. Rodica Virag. Uloge: N. Kušelji, Z. Cvitešić, G. Grgić, M. Vulić, B. Perić, B. Orešković,

D. Aćimović, G. Gadžić, D. Despot, D. Ljuština, Z. Sokolović, H. Hegeđušić, S. Mokrović, M. Torjanac, D. Grubišić i dr. Film je na Pulskom festivalu nagrađen Zlatnim arenama za kostime i sporednu mušku ulogu (D. Ljuština).

Kopljar, Saša ▶ voditelj, novinar i urednik (1962). Diplomirao na Pedagoškom fakultetu u Osijeku. Krajem 1980-ih postao dopisnik *Večernjega lista* iz Osijeka, 1988. novinar u Informativnom programu HTV studija Osijek, od 1990. u Zagrebu u programu *Za slobodu*. Izvještavao s ratišta u Hrvatskoj i

BiH, bio novinar u ekipi na koju je 1991. u osječkom naselju Brijest rafalno pucala JNA (snimatelj Ž. Kaić ubijen, tonski snimatelj D. Krička teško ranjen). Od 1992. do 2001. urednik i voditelj vijesti i središnjega *Dnevnika*, 2001–02. voditelj emisija Zabavnoga programa *Svakodnevnica*, *Bingo*, *Placa*, *pjaca*, *trg*. Od kraja 2002. voditelj središnje informativne emisije *Dnevnik* na Novoj TV, sudjeluje i u posebnim projektima (izbori, posjet Ivana Pavla II. i Benedikta XVI. Hrvatskoj).

Koppel, Ted ▶ američki novinar (1940). Na ABC od 1963. najmlađi novinar dotad zaposlen u toj medijskoj tvrtki. Izvještavao iz Vijetnamskoga rata, bio šef dopisništva ABC-ja u Hong Kongu i izvjestitelj iz Ministarstva vanjskih poslova. Ubrzo je nakon pokretanja noćne emisije *The Iran Crisis – America Held Hostage* 1979, koja je pratila zbivanja s američkim diplomatskim osobljem oteetim u Teheranu, postao njezinim voditeljem. Emisija je 1980. preimenovana u *Nightline*, a vodio ju je sve do umirovljenja 2005, postavši novinarskom zvijezdom i jednim od najprepoznatljivijih lica američke TV.

Körbler (Berženji), Judita ▶ urednica (1939). Diplomirala na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Od 1961. glazbena suradnica za režijsku glazbu pri Umjetničkom programu RZ-a, od 1969. u Glazbenom programu redakcije ozbiljne glazbe, koje je i urednica 1985–91. Pomoćnica odgovornog urednika Glazbenoga programa i proizvodnje od 1991. do umirovljenja 1992. Uređivala glazbene emisije na I, II. i III. programu HR-a i na Radio Sljemenu (*Vrijeme za muziku*, *Sedam dana muzike*, *Iz koncertnih dvorana*, *Glazbeni vremeplov*, *Solo-tutti*, *Život glazbe* i dr.) te brojne izravne prijenose koncerata iz Zagreba, Dubrovnika, Osijeka, Zadra.

Körbler, Milivoj ▶ skladatelj, pijanist i aranžer (1930–1971). Studij završio na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Od 1953. zaposlen na RZ-u kao pijanist, glazbeni urednik, dirigent Plesnoga orkestra, 1961–62. glavni urednik Redakcije popularne muzike RTZ-a. Od 1962. kao samostalni umjetnik često nastupao s glasovirskim jazz triom ili s manjim instrumentalnim sastavom, s kojim

je desetak godina pratio I. Robića. Skladao je šlagere, šansone, kajkavske popevke i skladbe za jazz sastave, za simfonijski i zabavni orkestar te scensku glazbu i glazbu za radiodrame. Producent i urednik prve *Antologije hrvatske glazbe*, zbirke od 12 gramofonskih ploča, koju je 1973. objavila Matica hrvatska. Njegovim je imenom nazvana godišnja nagrada koju je za najviša postignuća u zabavnoj glazbi 1997. utemeljilo Hrvatsko društvo skladatelja.

Korda, Dražen ▶ novinar i urednik (1960). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na HR-u od 1995. u Redakciji za vanjsku politiku. Specijalizirao se za praćenje i komentiranje političkih događaja u SAD-u i aktivnosti NATO-a. Uređivao je i vodio emisije *Hrvatima izvan domovine*, *Jutarnja šetnja globusom* i *Dossier Europa*. Urednik je i voditelj vanjskopoličkog magazina *Viza*.

koregulacija (engl. co-regulation) ▶ na području elektroničkih medija, dopunski i dodatni instrumenti za regulaciju koji omogućuju pojednostavljenje propisa, rasterećenje regulatornih tijela i suodgovornost dionika. Pojavljuje se najčešće na područjima kao što su zaštita maloljetnika (klasifikacija AV sadržaja), pravila oglašavanja i dr. Način realizacije razlikuje se po zemljama, ali pretpostavlja neku vrstu prihvaćanja pravila pružatelja medijskih usluga o → samoregulaciji ili mišljenja nekoga vanjskog tijela. U Hrvatskoj se provodi tako da → Vijeće za elektroničke medije donosi odluku o prihvaćanju samoregulativnog akta pružatelja medijskih usluga i/ili drugih dionika povezanih s provedbom → Zakona o elektroničkim medijima.

Korpar, Željko ▶ novinar, urednik i dopisnik (1958). Diplomirao na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu, završio Diplomatsku akademiju Ministarstva vanjskih poslova RH. Na TVZ-u/HTV-u novinar od 1984, uređivao i vodio *Zagrebačku panoramu* 1985–90. Tijekom Domovinskoga rata ratni izvjestitelj iz Vinkovaca, Osijeka, Siska i Gospića, 1993–2000. izvještavao o radu Vlade i Sabora, a iz dvadesetak zemalja o aktivnostima hrvatskih dužnosnika. Urednik i voditelj emisija *U krupnom planu*, *Poslovni klub* te *Vijesti* i *Dnevnik*; dopisnik HRT-a iz Bruxellesa 2000–14, pratio sve etape euroatlantskih integracija Hrvatske. Odlikovan medaljama Bljesak i Oluja.

Kosor, Jadranka ▶ novinarka i političarka (1953). Diplomirala na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Novinarstvom se počela baviti 1972. kao dopisnica *Večernjeg lista* i RZ-a. Vodila emisiju HR-a za prognanike, izbjeglice i stradalnike *Dobar dan*, *ovdje Hrvatski radio* 1991–95. Suradnica u brojnim TV emisijama i scenaristica nekoliko emisija za djecu. Zastupnica Hrvatske demokratske zajednice i potpredsjednica Hrvatskog sabora 1995–2000, od 2003. potpredsjednica Vlade i ministrica obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, 2009–11. pred-

Jadranka KOSOR u društvu Nikole Perčina za posjeta HRT-u

sjednica Vlade RH. Objavila četiri knjige, među kojima *Dobar dan, ovdje Hrvatski radio* (1993), prema istoimenoj emisiji. Dobitnica više nagrada, među ostalima nagrade HND-a Zlatno pero te Ivan Šibl HRT-a 1994. Odlikovana je Redom Danice hrvatske s likom Antuna Radića 1995. i Spomen-medaljom Vukovar 1998.

Kosovac, Obrad ▶ novinar i urednik (1941). Diplomirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Novinarstvom se počeo baviti 1961. u *Sportskim novostima* i *Večernjem listu*. Na TVZ-u od 1964. reporter i urednik. Urednik i voditelj središnjega *Dnevnika* 1970–84, urednik Dokumentarno-feljtorskoga programa 1984–95. Bio je urednik Informativnog programa HTV-a 1995–99, potom do travnja 2000. glavni urednik HTV-a. Pokretač je projekta *TV kalendar* (1976) te autor niza povijesnih dokumentarnih filmova: *Put izdaje* (1979), *Povijest Hrvata* (1992), *Dr. Franjo Tuđman – Imamo Hrvatsku!* (1992), *Iz bespuća u hrvatsku samostalnost* (1994), *Obračun s Hrvatskim proljećem* (2001), nastao na osnovi arhivskih materijala HTV-a kao pokušaj da se rekonstruira nacionalno-demokratski pokret 1971. i njegovo gušenje. Kao autor sinopsisa sudjelovao je u stvaranju dokumentarnog serijala *Jugoslavenske tajne službe* (2012). Nakon umirovljenja ostao je autorski aktivan, a posebno se ističu njegovi videoradovi za Memorijalni centar raketiranja Zagreba. Odlikovan je Redom Dani-

ce hrvatske s likom Antuna Radića 1995, dobio nagradu HRT-a Ivan Šibl 1998.

ce hrvatske s likom Antuna Radića 1995, dobio nagradu HRT-a Ivan Šibl 1998.

Kostadinov, Aleksandar ▶ urednik (1960). Diplomirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Od 1986. na TVZ-u. Urednik i voditelj mnogih emisija i projekata (*Radar*, *Fluid*, *Video noć*, *Dora*, *Porin*, *Sedma noć*, *Sunce*, *Studio 10*, novogodišnji programi, Eurosong, izbori za Miss svijeta). Bio je urednik Zabavno-glazbenoga programa i dugogodišnji voditelj hrvatske delegacije na Eurosongu. Radio intervjuje i susretao se s najpoznatijim glazbenicima (D. Bowie, T. Turner, J. Brown, Prodigy, L. Anderson, Blur, Spandau Ballet, Rolling Stones, Sting). Bio je predsjednik Upravnog odbora hrvatske diskografske nagrade Porin (1993–94) te vršitelj više dužnosti povezanih sa zabavnim sadržajima u EBU-u. Posljednjih nekoliko godina do odlaska s HRT-a potkraj 2015. ponovo radijski urednik i voditelj.

Aleksandar KOSTADINOV

kostimograf ▶ osoba zadužena za kreiranje scenske odjeće i izradbu skica za izvedbu scenskih kostima. Mora poznavati stilove oblačenja različitih povijesnih razdoblja. Za potrebe TV produkcije mora pratiti suvremene modne trendove te raditi i kao modni stilist. Neposredno nadzire rad kostimera i garderobijera, koordinira rad maskera i šminkera, a sam je neposredni suradnik scenografa i režisera. Naše istaknute kostimografkinje bile su, među ostalima, Jasminka Petter, Ksenija Jeričević, Ružica Istvanović Fanelli, Lada Gamulin, Vanda Ninić, Vjera Ivanković.

kostimografija ▶ stvaralačko područje kostimografa, povezano s umjetnosti likovne opreme izgleda scenskih izvođača (kazališnih, filmskih, televizijskih i dr.); smišljanje i izvedba odjeće (kostima) za scenske djelatnike (glumce, voditelje i dr.); raspon i sustav odjevenosti likova u danom filmu ("kostimografija filma"). Odjeća se smišlja kako bi odgovarala ulozi, odnosno kako bi bila prikladna zemljopisnoj, povijesnoj, društveno-statusnoj i prigodnoj situacijskoj karakterizaciji. Kostim podrazumijeva sve što scenski izvođač nosi na sebi: odjeću, masku, šminku i rekvizite.

Kotarski, Boris ▶ inženjer (1969). Diplomirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Na HRT-u od 1994. kao inženjer u Masteru, 2003. postaje rukovoditelj Odjela odvijanje TV programa. Od 2007. sudjeluje u udruženju kontakt inženjera EBU-a, član predstavničkog tijela ACE Bureau, aktivno

radi na reizgradnji eurovizijske mreže za razmjenu vijesti, najvažnijoj obnovi mreže od digitalizacije iz 1990-ih. Od 2013. rukovoditelj je RJ Odvijanje programa. Vodio bitne projekte za HRT: digitalizaciju infrastrukture AV signala (2005–06), tehničku realizaciju projekata Automatizacija i serversko emitiranje televizijskih programa (2013–15), pokretanje proizvodnje i emitiranja programa HRT3 i HRT4. Član tima za uvođenje NRCS tapeless proizvodnje informativnog programa (2004), voditelj tehničke realizacije uvođenja tapeless proizvodnje i arhiviranja (2015–16) u TV proizvodnji. Od ožujka 2016. vršitelj dužnosti ravnatelja PJ Tehnologija HRT-a.

Kovač, Ivan ▶ snimatelj (1969). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Na HRT-u od 1998. honorarno, a od 2000. stalno zaposlen. Snimio velik broj dokumentarnih filmova za redakciju Pučke i predajne kulture i hrvatske kulturne baštine. Snimatelj je u dokumentarnim filmovima (*Buško jezero*, *Ivo Andrić*, *Maslenica*, *Otac poznatijeg sina*, *Unije*, *Teta Liza*, *Jezerski mornarski bal*, *Papa Siksto*), u dokumentarnim serijalima (*Hrvatsko kraljevstvo – Karolinzi*, *Anžuvinci*) te serijalima *Damin gambit* i *Djeca sunca*. U filmu *Žiraha* je i suredatelj (s H. Lončar). Suradivao i s mnogim drugim redateljima (D. Piškorić, M. Bukovčan, M. Hudoletnjak, A. Marić, N. Župan, D. Volarić, N. M. Dianežević, S. Segarić, L. Marotti, V. Vorkapić, Lj. Šišmanović, D. Borić). Dobitnik nagrade za najboljeg snimatelja na Festivalu vjerskog filma u Trsatu 2009 (za dokumentarni film *Soba s pogledom na zvonik*, redatelj L. Marotti).

Kovaček, Dijana ▶ novinarka i urednica (1970). Diplomirala na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu. Od 1993. suradnica u Gospodarstvenoj redakciji HTV-a, od 1995. kao novinarka radi za sve važnije informativne emisije. U emisiji *Turistički magazin* 1995–2000. vodila projekt nagrađivanja turističkih mjesta *Turistički cvijet*. Vodila i uređivala emisiju *Svijet profita* 2008, potom urednica Gospodarstvene redakcije do 2009. te 2011–12.

Kovačević, Bruno ▶ novinar i urednik (1967). Diplomirao na Kineziološkom fakultetu u Zagrebu. U Sportskom programu HRT-a od 1992, stalni suradnik CNN-a u emisiji *World Report* 1992–94, urednik Sportskog programa 2002–04. i 2007–11. Glavni urednik HTV-a 2011–12, zatim rukovoditelj Produkcijskog odjela Sport. Od 1998. do 2011. sudjelovao u prijenosima Olimpijskih

Bruno KOVAČEVIĆ i Robert Ferlin u emisiji *Nedjeljno poslijepodne*

igara iz Nagana, Sidneyja, Salt Lake Cityja, Atene, Torina (nositelj projekta), Pekinga i Vancouvera (nositelj projekta). Bio glavni urednik projekta na svjetskim prvenstvima u skijanju u St. Moritzu, Bormiu, Val d' Isereu, Garmisch Partenkirchenu i Schladmingu, na svjetskim prvenstvima u nogometu u Japanu i Koreji te u Južnoafričkoj Republici, kao i na Europskom prvenstvu u nogometu u Austriji i Švicarskoj. Odradio preko 600 emisija te 400 izravnih sportskih TV prijenosa. Autor nekoliko dokumentarnih filmova o hrvatskim sportašima, o paraolimpijki A. Sršen 1997 (treća nagrada za strani dokumentarni film u Bugarskoj), o obitelji Kostelić → *Dnevnik pobjednika* 2002. i *Gnothi Seauton* 2015. te o stolnotenisačici S. Paović 2009. Dobitnik priznanja Hrvatskoga olimpijskog odbora za najboljeg promicatelja hrvatskoga sporta u svijetu 2003. te godišnje nagrade HRT-a 2008.

Kovačević, Jaroslav ▶ novinar i urednik (1950). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Ljubljani. Od 1974. novinar TV studija u Rijeci, od 1992. do 2013. njegov urednik, od 2014. u mirovini. Suradivao u gotovo svim programima, a najviše kao novinar za Informativni program.

Kovačević, Krešimir ▶ muzikolog, glazbeni kritičar i dirigent (1913–1992). Diplomirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, a doktorirao u Leipzigu. Operni korepetitor, srednjoškolski nastavnik, voditelj pjevačkih društava *Kolo* i *Lipa* te dirigent u Dubrovniku, potom do umirovljenja 1977. profesor na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Redatelj osječkoga studija Hrvatskoga krugovala od 1941. Vanjski suradnik RTZ-a 1967–70. Najznačajnije priloge ostvario u emisiji *Panorama*. Od 1975. glazbeni kritičar RZ-a. Glazbeni kritičar časopisa *Zvuk* (1956–66)

i dnevnika *Borba* (od 1957). Glavni urednik drugog izdanja *Muzičke enciklopedije* (I–III, 1971–77) i *Leksikona jugoslavenske muzike* (I–II, 1984) te urednik muzikološkoga zbornika *Arti musices* (1971–79). Autor nekoliko knjiga (*Hrvatski kompozitori i njihova djela*, *Muzičko stvaralaštvo u Hrvatskoj 1945–1965*, *Hrvatski trenuci*).

Kovačević, Vlatko (Vlado) ▶ novinar i urednik (1942). Diplomirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Urednik sportske redakcije RZ-a 1979–89. Uređivao i vodio sportske emisije na I. i II. programu, izvještavao sa šahovskih olimpijada, svjetskih i europskih šahovskih prvenstava. Šahovski velemajstor i državni reprezentativac, autor više knjiga o šahu (*Francuska obrana*, *Topovi i lake figure*) i udžbenika *Elektrotehnika*. Dobitnik Trofeja Hrvatskoga šahovskoga saveza 2000, nagrade za životno djelo Hrvatskoga zbora sportskih novinara 2002. i godišnje nagrade HRT-a 2004.

Siniša KOVAČIĆ

Kovačić, Siniša ▶ novinar i urednik (1977). Diplomirao na Hrvatskim studijima u Zagrebu. Novinarstvom se počeo baviti 1992. na Radio Dravi (suradnik, voditelj, urednik), surađivao u *Podravskom listu*. Na HTV-u od 1996. suradnik u *Zagrebačkoj panorami*, od 2003. novinar te voditelj i urednik brojnih informativnih emisija (*Vijesti*, podnevni, središnji i večernji *Dnevnik*), 2008–10. urednik u desku Informativnoga programa, zatim urednik podnevnoga i središnjega *Dnevnika*. Vanjski predavač na Visokoj poslovnoj školi u Zagrebu (od 2008), Filozofskom fakultetu u Mostaru (od 2013) te na

Hrvatskim studijima (od 2015). Autor više znanstvenih radova. Od 2015. prvi predsjednik novinarske udruge Hrvatski novinari i publicisti, povukao se u ožujku 2016. nakon što je imenovan za v. d. glavnoga ravnatelja HRT-a. Dobitnik nagrade HND-a za istraživačko novinarstvo 2006.

Kovačić, Tomislav ▶ snimatelj (1946). Apsolvirao na ADU-u u Zagrebu. Na TVZ-u od 1971. Snimao za sve programe (*Put u Hrvatsko zagorje*, *Četiri sudbine – jedna smrt*, *Juraj Plančić*, *TV pravopis*, *Kulturni krajolik*, *Zagonetni mit*, *Dan i noć*, *Rubato*, *Portret balerine – Irena Pasarić*, *Muka prijeških lavandijer*, *Oj Jezera*, *misto ukraj mora*, *Hodi duša*, *Kalvarija* i dr.). Stekao zvanje direktora fotografije. Dobitnik nagrade Žarko Kaić HND-a 1996.

Kovačić, Vladimir ▶ pjesnik i publicist (1907–1959). Ravnatelj Radio stanice Zagreb od završetka postupka podržavljenja (1. V. 1940) do osnutka NDH (10. IV. 1941). Kako su se tada emisije zbog zastarjele opreme mogle čuti samo u Zagrebu, osobito se posvetio poboljšanju prostornih i tehničkih kapaciteta. Uz potporu Odjela za prosvjetu Banovine Hrvatske od 1. XI. 1940. emitiralo se iz palače Arko u Vlaškoj 116, tehnološki je osuvremenjena studijska oprema, a odašiljač pojačan s 0,7 na 4,5 kW. Na programskom području, uz druge inovacije, uvedeno je svakidašnje emitiranje jutarnjega programa. Nakon II. svjetskog rata vratio se pjesništvu i publicistici, pa surađuje u *Narodnom listu* i *Vjesniku*. Najpoznatija su mu djela *Otrovano proljeće* (1938), *Ceste i jablani* (1952) i *Jantar na suncu* (1959), a najveći mu je dio poezije objavljen posmrtno.

Vladimir KOVAČIĆ

Kovačić, Vladimir ▶ kamerman (1960). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Isprva na TVZ-u vanjski suradnik na projektima *Zimovizija* i *Z3*, stalno zaposlen od 1989. Radio na svim velikim sportskim, zabavno-glazbenim, informativno-političkim poslovima. Povremeno radio kao snimatelj. Jedan od prvih koji je radio sa steadycom na TVZ-u i u Hrvatskoj uopće. Direktor fotografije od 2006. Među ostalim je kao glavni kamerman radio na ATP turnirima u Umagu i Zagrebu, Davis cup turnirima, europskim i svjetskim sportskim prvenstvima, skijaškom kupu *Snježna kraljica* na Sljemenu, Hanžekovićevu memorijalu, festivalima, brojnim koncertima klasične, zabavne i rock glazbe, *Porinu*, serijalima (kvizu *1 protiv 100*, *Volim Hrvatsku*, *Ja to mogu*, *Lijepom našom*), posjetima pape Ivana Pavla II. Hrvatskoj, inauguracije predsjednika I. Josipovića i K. Grabar Kitarović, prijenos svečanog ulaska Hrvatske u Europsku uniju.

Kovačić, Željko ▶ glazbeni urednik, producent, novinar i voditelj (1954). U Redakciji narodne glazbe RZ-a od 1984, vodio ciklus emisija *Iz naroda za narod* iz Slavonije, Baranje i Like te ostvario niz glazbeno-govornih emisija. Godinama terenskoga rada istražio je, priredio i snimio stotine glazbenih snimaka narodnih pjesama i kola koja se čuvaju u fondusu Fonoteke HR-a. Krajem 1980-ih i početkom 1990-ih s V. Felkerom radio emisiju *Tamburaško sijelo*, prvu takve vrste u programima RZ-a, istodobno sudjelovao u obnavljanju festivala *Zlatne žice Slavonije* u Požezi te pokretanju časopis *Tambura*, kojega je dugogodišnji glavni urednik. Kao jedan od začetnika tamburaškoga pokreta svojim radom utječe na novi porast zanimanja za to glazbalo. Kao urednik i producent objavio je CD-e *Šokadijo sve ti je na glasu*, *Hrvatske pučke crkvene pjesme* te tri CD izdanja KUD-a Lado.

Kozarić, Vilim ▶ novinar i urednik (1929). Diplomirao Novinarsko-diplomatsku visoku školu u Beogradu. U RZ-u 1954–91, počeo kao gradski reporter u Radio Sljemenu. Kao urednik Zabavne redakcije 1959–64. osmislio i u suradnji s M. Krencerom realizirao projekt *Mikrofon je vaš*, sniman na javnim priredbama širom Hrvatske. Bio je urednik emisija *Subotom uveče*, *Susreti gradova*, *Z naših bregov*, a *Sastankom u Studiju 8* afirmirao je 1970-ih likovni pokret hrvatske naive. Tijekom 1980-ih u redakciji Dopisništva bio ispred RZ-a koordinator zajedničkih prigodnih emisija i programa u sklopu JRT-a.

Kragović, Darko ▶ inženjer (1947). Diplomirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Na RTZ-u od 1972; isprva inženjer u odjelu odašiljača i veza, zatim voditelj grupe za antene, direktor odjela prijenosa i emitiranja, voditelj odjela odašiljača i veza, odjela prijenosa i emitiranja i dr. Rukovodio montažama antenskih sustava za odašiljanje radijskih programa na UKV području te za odašiljanje TV programa na UHF području, čime je omogućen prijam programa HRT-a na više od 90% hrvatskoga teritorija.

Ivica (Ivan) KRAJAČ

Krajač, Ivica (Ivan) ▶ skladatelj, pjevač, scenarist i kazališni redatelj (1938). Diplomirao na Pedagoškoj akademiji te na ADU-u u Zagrebu. Osnivač i pjevač Kvarteta 4M, s kojim od 1956. često nastupa u zabavnim emisijama i novogodišnjim programima te snima preteče videospotova za TVZ. Kao scenarist-vanjski suradnik djelovao na RTZ-u u emisijama *TV Magazin*, *Na licu mjesta*, *Show mora ići* i dr. Režirao četrdesetak velikih opernih i dramskih predstava u svim hrvatskim kazalištima. Scenarist, libretist i prevoditelj dramske i glazbeno-scenske literature s engleskoga, njemačkog, talijanskog i ruskog jezika. Autor prvih hrvatskih rock opera *Gubec beg*, *Grička vještica* i *Crna kraljica*. Dobitnik je mnogih festivalskih i drugih nagrada, među ostalim diskografske nagrade *Porin* za životno djelo 1995.

Krajač, Tatjana ▶ novinarka (1979). Surađivala na Radio Studentu od 1997, Plavom radiju od 1999, a na Novu TV prešla 2003. Prati rad Vlade, Sabora, Ureda predsjednika i političkih stranaka, od 2000. odradila sve predsjedničke, parlamentarne, europske i lokalne izbore, pratila dio američke predsjedničke utrke te prvu predsjedničku debatu B. Obame i J. McCaina u Denveru, suđenja generalima u Haagu, ulazak Hrvatske u Europsku uniju.

Kralj, Snježana ▶ novinarka i urednica (1970). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Od 1995. u Redakciji za unutarnju politiku HR-a (IMS), pratila rad Vlade, a od 2001. stalna saborska izvjestiteljica. Afirmirala se kao izniman poznavatelj unutrašnje strukture i funkcioniranja zastupničkog doma.

Kramarić, Adriana ▶ urednica i dramaturginja (1965). Diplomirala na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Od 1986. urednica u Redakciji ozbiljne glazbe HR-a, a od 1990. glazbeni dramaturg u Dramskom programu. Urednica emisije *Ars acustica*. Samostalno ili kao dio tima sudjelovala na brojnim međunarodnim radiodramskim festivalima te osvajala značajne nagrade (*Prix Italia* 2002. za radiodramu *Cigla*, *Prix Ex Aequo* 2008. za radioigru za djecu i mlade *Tri mušketa* i 2012. za *Imaš fejs?*; Grand

Prix Marulić 2012. i Grand Prix Nova u Bukureštu 2013. za kratku formu *Glagoļjon* i dr.).

Kramer, Fredi ▶ novinar, urednik i publicist (1931). Diplomirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Od 1961. u sportskoj redakciji RZ-a. Izvješćivao s osam ljetnih i osam zimskih Olimpijskih igara, s dvaju europskih atletskih prvenstava te sa sedam svjetskih i sedam europskih stolnoteniskih prvenstava. Glavni urednik *Sportskog almanaha* Saveza za fizičku kulturu Zagreba 1963–78. Pomoćnik glavnog direktora HRT-a 1998–2000. Objavio pet sportskih monografija o nogometnom klubu Dinamo iz Zagreba. Scenarist dokumentarnog filma *Stoljeće hrvatskog nogometa* (2002). Urednik *Nogometnog leksikona* (2004). Dobitnik Trofeja Hrvatskoga športskog saveza 1992, nagrade Grada Zagreba 1994. i nagrade za životno djelo Hrvatskoga zbora sportskih novinara 2005.

Krampaček, Zvonimir ▶ ton-majstor (1931–2010). Od 1949. na RZ-u, isprva nadzornik elektrovezova, zatim ton-majstor u produkciji radiodrama. Od 1966. do umirovljenja 1989. na TVZ-u u odjelu igranih emisija, gdje je postao voditelj tonskog odjela. Ton-majstor dramskih serija *Dnevnik Očenaška* i *Nikola Tesla*, emisija *Zdravo, mladi, Prijatelji glazbe* i dr. Dobitnik nagrade JRT-a za tonsku izvedbu drame *Andeo R. Marinkovića* 1960.

kran za kameru (engl. jib, jimmy jib) ▶ nosač za kameru različitih veličina (od tri do 14 i više metara) koji radi

na principu poluge, s daljinskim elektromehaničkim upravljanjem. Razvijen je za potrebe filmske industrije, a često se koristi i u TV proizvodnji. U novijoj izvedbi na duljoj strani poluge kрана nalazi se "ruka" (engl. boom) na koju je montirana kamera, a na kraćoj su protuteg i komande: ručica za upravljanje pan/tilt pokreta kamere te komande za zum, oštrinu i otvor blende. Uz pomoć vertikalnog i horizontalnog pomaka "ruke" kran omogućuje atraktivne, inače nedostupne kadrove, osobito one pokretne i iz visine. Na RTZ/HRT-u koriste se od samih početaka, a u novijoj izvedbi od 1994 (prvi operater kрана na HRT-u bio je Ž. Poljak).

Kranjčević, Vladimir ▶ dirigent i glazbeni pedagog (1936). Diplomirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, usavršavao se u Monte Carlu (kod I. Markevića), a magistrirao u Beogradu (kod V. Ilića). U Zagrebu 1960-ih osnovnoškolski nastavnik i gimnazijski profesor, od 1970. profesor i direktor Muzičke škole Vatroslav Lisinski, potom profesor na Pedagoškoj akademiji i od 1978. do umirovljenja 2007. na Muzičkoj akademiji. Usporedo, 1994–2002. ravnatelj Opere HNK-a. Jedan je od utemeljitelja festivala Varaždinske barokne večeri 1971, predsjednik njegova programskoga odbora te 1994–2006. ravnatelj. U Zagrebu bio dirigent 1972–76. Komornoga orkestra Vatroslav Lisinski (i osnivač), šef dirigent 1974–87. Akademskoga zbora Ivan Goran Kovačić, 1976–82. Mješovitoga zbora RTZ-a, 1980–85. vokalnoga ansambla Zagrebački madrigalisti, 1983–88. Simfonijskoga or-

KRAN ZA KAMERU, američki kran rabljen u televizijskom prijenosu sa Zagrebačkoga velesajma tijekom posjeta indonezijskoga predsjednika Sukarna, 15. IX. 1956.

Vladimir KRANJČEVIĆ u TV showu *Maestro*

kestra RTZ-a, 1988–91. Zbora i Simfonijskoga orkestra RTV Beograd te od 2006. Opere b. b. Zagreb. Snimio je oko 5000 minuta trajnih snimaka za radio i televiziju te velik broj nosača zvuka. Predsjednik žirija u glazbenim TV showovima *Do posljednjeg zbora* i *Maestro*. Dobitnik nagrada Milka Trnina 1977, Josip Štolcer Slavenski 1978, Vladimir Nazor 1995, grada Varaždina 1983, 1986. i 1995, Zlatno zvonu 2001. te za životno djelo Hrvatskoga društva glazbenih i plesnih pedagoga 2008, Glazbenih svečanosti hrvatske mladeži u Varaždinu 2012. i Porin 2013.

kratki val (akr. KV) → elektromagnetski valovi, → AM

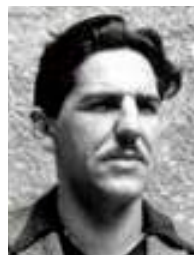
Krčmar, Tomislav Stjepanov ▶ novinar i urednik (1946). U Zagrebu diplomirao na Fakultetu političkih znanosti te na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu, a magistrirao na Fakultetu organizacije i informatike u Varaždinu. Na RZ-u novinar od 1974. do umirovljenja 2008, uglavnom na području znanosti i tehnologije, Na I. programu 1976. pokrenuo *Radio magazin*, na II. uređivao emisiju *Eppur si muove* (od 1987. na III. programu). Na III. programu 1993. pokrenuo emisiju o novim tehnologijama *Pogled u sutra*. Dobio je nagradu Fran Tućan za popularizaciju znanosti 1990. i godišnju nagradu HRT-a 1997.

Krelja, Petar ▶ filmski redatelj i scenarist, kritičar i urednik (1940). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Urednik filmskih emisija na RZ-u od 1964. do umirovljenja 2005 (*Filmski mozaik*, *U prvom planu film*, *Licem u lice*). Režirao više od 30 dokumentarnih filmova (*Ponude pod broj...*, *Recital*, *Splendid Isolation*, *Povratak*, *Njegovateljica*, *Prihvatna stanica*, *Spaljeno sunce*, *Slavenka ili o boli*, *Oluje se uvijek vraćaju kući*), više od 200 obrazovnih i dokumentarnih TV emisija (npr. serijale *TV izložbi*) i filmova u proizvodnji TVZ-a/HTV-a (*Papirnatu rat za Morenu*, *Poslije štrajka*, *Živjeti zajedno*, *Ana i njezina braća*, *Na sporednom kolosijeku*, *Zoran Šipoš i njegova Jasna*, *Kukuruzni put*, *Američki san*, *Moj brat Ante*, *Maratonac*, *Anina američka adresa*, *Moja susjeda Tanja*) te cje-

lovečernje igrane filmove *Godišnja doba* (1979), *Vlakom prema jugu* (1981), *Stela* (1990) i *Ispod crte* (2003). Filmske kritike objavljivao u brojnim publikacijama. Objavio je knjige *Golik*, *Ispod crte*, *Kao na filmu*, *Prijateljsko uvjeravanje*, *Oči Mildred Pierce*. Jedan od najcjenjenijih hrvatskih filmskih kritičara i dokumentarista; dobio brojne domaće i inozemne nagrade (Jelen 1990, Oktavijan 1993, Vladimir Nazor 1993, nagrada Grada Zagreba 1994, Ivan Šibl 2001, Vladimir Vuković 2005. i 2009).

Petar KRELJA na snimanju filma *Ispod crte*

Krencer, Miodrag (Miki) ▶ novinar, urednik i pisac (1923–1999). Na RZ-u od 1952. jedan od novinara reportera (uz H. Handla, S. Edera, B. Knezocija). Jedan od pokretača Radio Sljemena. Najveći dio radnoga vijeka proveo u Zabavnom, Dramskom i III. programu RZ-a. Urednik mnogih emisija izvođenih na domaćim i međunarodnim radijskim smotrama i festivalima te

urednik i scenarist projekata *Mikrofon je vaš*, *Portreti europskih gradova*, *Subotom uvečer* i dr. Osobit je njegov prinos radiodramskom stvaralaštvu (*Tamo se nalazi obala*, *Prekomurska gibanica*), a mnoge su mu drame emitirane i na uglednim europskim radiopostajama (*Spielen sie Schach?*, *Liebe an der Kreuzung*).

Kretanje točke ▶ radijska emisija o likovnim umjetnostima, emitira se od 1995. na I. programu HR-a. Prati događanja na hrvatskoj i međunarodnoj sceni, izložbe i skupove s područja vizualnih umjetnosti, arhitekture, arheologije i dizajna. Bavi se i pitanjima zaštite spomenika kulture, kritički se osvrće na fenomene u suvremenoj praksi, donosi recenzije stručnih časopisa, magazina i knjiga. Uređivali su je M. Baričević, J. Pintarić i R. Margaretić, a od 2003. urednica je i voditeljica R. Šimunović.

Kristić, Nikola ▶ novinar i urednik (1960). Diplomirao na Pravnom fakultetu u Osijeku te na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. U RTZ studiju u Osijeku od

1985. ratni reporter HTV-a s područja Slavonije i Baranje 1991–92. Istodobno uređivao i vodio HTV-ov *Dnevnik* i politički magazin *Spektar*. Od 1992. novinar u Sportskom programu, kojega je urednik 1999–2000. Glavni urednik Informativnog programa 2002–04, potom novinar-mentor u Informativnom programu. Od 2008. do 2009. dopredsjednik te 2009–11. predsjednik Središnjeg odbora Hrvatskoga novinarskog društva. Od 2010. predsjednik Transparency Internationala Hrvatske. Dobio državnu nagradu za sport Franjo Bučar 2003. te godišnju nagradu HRT-a 2004.

Kristl, Ljiljana ▶ glazbena urednica (1926–1993). Diplomirala na Muzičkoj akademiji u Beogradu. Od 1958. zaposlena na RZ-u, od 1964. glazbena urednica u III. programu do 1967, kad odlazi u SAD. Vraća se na III. program 1971. i do umirovljenja 1983. uređuje niz emisija (*Kompozitori partizani*, *Debussy–Stravinski*, *Velike epohe – veliki muzičari*, *Sedam stoljeća europske muzike*). Istodobno objavljuje radove u časopisima kao što je *International Review of the Aesthetics and Sociology of Music*.

Krizmanić, Ivica ▶ novinar i urednik (1925–1989). Diplomirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Novinarstvom se počeo baviti 1946. kao dopisnik *Borbe*. Od 1951. radio u Uredu za informacije Predsjedništva Vlade NR Hrvatske, poslije u Republičkom sekretarijatu za informacije Izvršnog vijeća Sabora SRH, 1969–

73. podsekretar u Republičkom komitetu za informiranje Izvršnog vijeća Sabora SRH. Od 1952. suradnik *Narodnog lista*, *Vjesnika u srijedu* i *Globusa*. Direktor RZ-a 1973–82. Tijekom njegova mandata uvedeno je 24-satno emitiranje I. programa i znatno je razvijena lokalna radiodifuzija.

Krleža, Antun ▶ inženjer (1940–2007). Diplomirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Od 1965. zaposlen u RIZ-u, od 1969. na RZ-u. Od sredine 1980-ih do umirovljenja 2005. rukovoditelj odjela Eksploatacija uređaja (snimanje i emitiranje), a 1987. v. d. rukovoditelja tehnike. Član timova koji su realizirali Mediteranske igre u Splitu, Olimpijske igre u Sarajevu i Univerzijadu u Zagrebu. Voditelj ekipe koja je projektirala i realizirala preseljenje HR-a u Dom HRT-a te opremila novi radijski studio C (Zvonimir Bajsić) u B-30, tijekom Domovinskoga rata član kriznoga stožera HR-a. Koordinirao izradbu tehnoloških uređaja radija u prostorijama za radio u Hrvatskom saboru, rukovodio tehničkim dijelom projekta radijskoga praćenja posjeta pape Ivana Pavla II. Zagrebu 1998, na čelu tehničke ekipe koja je izradila projekt razvoja radija 2001–06. Nagrađen godišnjom nagradom HR-a 1980, 1987. i 1995.

Krmpotić, Josip ▶ voditelj, novinar i urednik (1961). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Rijeci. Na Radio Rijeci od 1988. novinar, urednik i voditelj programa; odgovorni urednik 2004–08. Vodio uživo brojne kontakt-emisije: *Glista* (1995–2010), *Kartulina*, most-emisija s dopisničkom mrežom Primorja i Gorskoga kotara (1998–2002), još uvijek aktualnu *Čo mi, čo ti*, koja njeguje čakavsku baštinu. S R. Ferlinom do 2014 (20 godina) vodio izravne prijenose prvoligaških nogometnih utakmica, koji su zbog osebjunoga stila često bili zanimljiviji od utakmica. U MMS-u HRT centra Rijeka prati gospodarske, komunalne i političke teme.

Krsto KRNIC i Slavica Kaurić (Fila)

Krnic, Krsto ▶ glumac (1927). Angažiran u Narodnom kazalištu u Karlovcu i Zagrebačkom kazalištu lutaka (1954), u kojem je dugi niz godina jedan od nositelja repertoara. Na TVZ-u od 1958. animator lutke Mende Mendovića, jednoga od najpopularnijih likova dječjih emisija. Istaknuo se u ulogom *Sacca* u TV drami *Sacco i Vanzetti* američkog autora R. Rosea u režiji I. Hetricha (1968).

krominancija → boja

krominantni dijagram → boja

krominantni signal → videosignal

krominantno urezivanje (engl. chroma key) ▶ postupak → elektroničkog urezivanja (žarg. kjanje po kromi-boji) kojim se željeni videosignal utiskuje u pozadinu na temelju boje (engl. chroma) tako da se na videomiješalu namješta boja pozadine na kojoj će se izvršiti njegovo utiskivanje. Obično su to plava, zelena ili žuta boja, ali moderni uređaji mogu kvalitetno urezivati u bilo kojoj nijansi boje. Tako se primjerice voditelj može

nalaziti u sredini studija koji je u nekoj od odabranih boja ili pred jednobojnom pozadinom, a krominantnim se urezivanjem utiskuje u neku drugu sliku, odnosno videosignal. Kako bi utisnuti videosignal, odnosno njegova slika bila što oštija i kako se ne bi pojavljivale sjene, neophodna je jednobojna pozadina i pravilna rasvjeta. Krominantno urezivanje koristi se i u sustavima → virtualne scenografije.

kronologija ▶ vremenski slijed događaja. Najčešće se rabi u novinarskom izvještavanju (što se dogodilo, kako i kojim redom), čime se gledatelju ili slušatelju omogućuje jasna predodžba događaja. No u ponovljenim izvještajima (cjelodnevne vijesti) ili kad se događaj razvija, rabi se obrnuta kronologija; prvo se izvještava o sadašnjem trenutku, a potom podsjeća na početak, uzroke i razvoj događaja.

Krpan, Gordana ▶ muzikologinja i glazbena urednica (1969). Diplomirala na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Od 1991. suradnica na III. programu HR-a (autorski je potpisivala emisiju *Musica Croatica*), od 1994. urednica u Fonoodjelu HR-a, a od 2003. u Redakciji ozbiljne glazbe. Od 2003. do 2010. vodila je prijenose koncerata iz sezone Europske radijske unije, Majstorskog ciklusa Simfonijskog orkestra HRT-a i druge glazbene emisije. Kao autorka tekstova i urednica sudjelovala je u izdavanju CD-a Gudačkoga kvarteta Sebastian te snimki L. Matačića.

Krstanović, Mario ▶ novinar i urednik (1974). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Od 1993. suradnik u Drugom programu HR-a, gdje izvještava, snima reportaže, vodi emisije, uređuje *Novosti*. Od 2001. stalni je član Deska u Informativnom programu. Afirmirao se kao urednik i voditelj *Jutarnje kronike*, najslušanije emisije I. programa HR-a. Potom je u ekipi urednika koji dnevno s redakcijama IMS-a planiraju i realiziraju *Dnevnik*, *Kroniku dana* i ostale velike informativne emisije HR-a.

Krstić Ivanišević, Vedrana ▶ novinarka i urednica (1962). Na Radio Splitu od 1988, ratna izvjestiteljica iz Hrvatske i BiH; 1995. u ekipi Radio Splita koja je pokrenula Radio Knin. Odgovorna urednica Radio Splita 2008–13. U to je vrijeme u suradnji sa Splitskim sveučilištem realizirala dvosatnu studentsku emisiju *Kroz Bolonju i prašumu*, pokrenula emisije *Baština*, *Info zona*, *Mi smo na redu*, *Magistrala*, *Tu pored nas* i *Policajac u zajednici*, uvela niz glazbenih emisija (*Nedjeljni akvarel*, *Klasičkom po eteru*, *Globartika*). Dobitnica nagrade Velebitska gdenija HND-a 2005.

Krstulović, Zdravka ▶ glumica (1940–2003). Diplomirala na Akademiji za pozorišnu umetnost u Beogradu. Najvažnije domete u glumačkoj karijeri ostvarila u predstavama HNK-a u Splitu (1965–71. i nakon 1978) i Teatra u gostima te u serijama i dramama TVZ-a (*Ame-*

Zdravka KRSTULOVIĆ i Boris Buzančić u TV drami *U mreži* redatelja Marija Fanellića, 1972.

rička jahta u splitskoj luci, Ča smo na ovon svitu, Ljubavnik, Lidija, Putovanje u Vučjak, Mlada sila i dr.). Osobitu popularnost stekla interpretacijom likova Anđe Veljine u seriji *Naše malo misto* (1970–71) i Violete u *Velom mistu* (1980–81). Dobitnica mnogih nagrada, među ostalima godišnje nagrade grada Splita 1982, nagrade Ivo Tijardović 2003. te nagrada Udruženja dramskih umjetnika Hrvatske 1969. i 1982.

Krstulović Gluščević, Aranka ▶ spikerica (1920–2011). Na prvoj audiciji Radio Splita 1954. izabrana za spikericu i taj je posao obavljala do umirovljenja 1985, postavši zaštitnim znakom splitskoga radija.

Kršnjavi, Bogdan ▶ inženjer (1945). Diplomirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Na RTZ-u od 1972, bio inženjer u odjelu odašiljači i veze, rukovoditelj VF laboratorija, voditelj grupe za TV/FM odašiljače u odjelu razvoja, voditelj odjela za nadzor i upravljanje mrežom i dr. Radio na uvođenju emitiranja u boji, emitiranja stereozvuka i teleteksta na TV odašiljačima. Vodio poslove montaže odašiljača za drugi TV program, a poslije ekipe za montažu i specijalističko održavanje odašiljačke opreme. Poseban prinos dao je razvoju i osnivanju sustava nadzora i upravljanja odašiljačkih postaja, čime je postavio temelje za automatizaciju njihova rada, tj. njihova racionalnijeg održavanja.

krunidba Elizabete II. → prijenos

Kruva bez motike ▶ radiodrama Nives Madunić, emitirana na HR-u 1999. Osim na humorističnoj pjesmi A. Ivanošića *Sličnorični natpis groba Zvekanova*, o fra Ivanu Zvekanu, fratra-pustolovu, veseljaku i šaljivcu, temelji se i na drugim djelima slavonske književnosti 18. i 19. st. (*Godovno* J. S. Relkovića, *Slavonska Judita*, *Satir* M. A. Relkovića, *Sveta Rožalija* A. Kanižlića), stvorivši tako fresku onodobnoga pučkog života u Slavoniji. Nagra-

đena na međunarodnom festivalu Prix Marulić 1999. Režija: V. Vrhovnik, glazbena urednica: A. Kramarić, ton-majstor: K. Osman, uloge: D. Milas, Z. Torjanac, P. Juričić, H. Buljan, I. Apelt, D. Carić, V. Tominac, G. Grgić, S. Nikolić i E. Glad.

Kučera, Oton ▶ prirodoslovac i popularizator znanosti (1856–1931). Prvi upravitelj zagrebačke Zvezdarnice, jedan od utemeljitelja Radiokluba Zagreb i prvi predsjednik njegova Upravnog odbora (izabran na osnivačkoj skupštini 29. III. 1924). Svojim javnim ugledom te potporom djelatnostima Kluba pridonio afirmaciji radija kao novog medija te uspostavi Radio stanice Zagreb, prve radiopostaje na jugoistoku Europe. Njegovim imenom nazvane su nagrade Zagrebačke zajednice tehničke kulture (od 1996) i nagrada za znanost matice hrvatske (od 1999).

Kučinić, Krunoslav ▶ ton-majstor (1931–2006). Od 1949. na RZ-u član terenske snimateljske ekipe. Osim za informativne emisije radio je za potrebe Dramskoga i Glazbenoga programa. Početkom 1956. s grupom radijskih djelatnika prešao u netom osnovani TVZ, gdje je do umirovljenja 1989. bio tonski snimatelj *Dnevnika* i najznačajnijih informativnih projekata.

Kučić, Miran ▶ novinar, urednik i redatelj (1934–1999). Diplomirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Na RZ-u 1966–91. U Dramskom programu najprije asistent režije, potom i sam režirao. Na II. programu 1970-ih i 1980-ih reporter i urednik emisija *Z naših bregov* i *Radio Jadran*. Na TVZ-u, u suradnji s

F. Potočnjakom, realizirao *Zagrebulje* i druge emisije o starom Zagrebu. Dobitnik Grand Prix-a za dokumentarnu radiodramu *Ad libitum* (sa Z. Bajsićem i M. Jurjevićem) u Veneciji 1971.

Kučni ljubimci ▶ emisija Radio Sljemena, emitira se od 1987. Promiče kulturu držanja kućnih ljubimaca i odnosa prema životinjama. Najstarija emisija toga profila u hrvatskom radijskom prostoru, osmislio ju je i isprva uređivao M. Mihaljević, uz stručnu suradnju V. Peze, koji je uređuje i vodi od jeseni 1987. Profesionalno i duhovito vođena, postigla je visoku slušanost, a tematiziranjem određenih problema utjecala je na donošenje propisa o držanju životinja u Zagrebu.

Kučni ljubimci ▶ emisija o kućnim ljubimcima, prikazivana na TVZ-u/HTV-u 1990–2015. Nastala u vanjskoj produkciji, na programu Z3 pokrenuo ju je autor, urednik i voditelj A. Ponoš pod nazivom *Pomozi mi*; od kraja 2015. na Mreži TV te u ponudi kabelskog operatera B.net i na internetskom kanalu. U magazinskoj formi, uz kontakt s gledateljima, obrađuje teme povezane

s kućnim ljubimcima, pomaže u njihovu udomljavanju te informira i savjetuje vlasnike i ljubitelje. U 25 godina emitiranja uz pomoć gledatelja zbrinuto je više od 100 000 životinja.

Kuda idu divlje svinje ▶ igrana TV serija, prikazana na TVZ-u u deset epizoda 1971. Radnja se zbiva u okolici Zagreba tijekom II. svjetskog rata, a u središtu su priče dvije suparničke grupe krijumčara: slabiju čine braća Gavran, koje predvodi Crni Roko, a jaču vodi arogantni Veriga. Braća Gavran sukobljavaju se i s Nijemcima i s ustašama. U zaplet se uključuje i redarstvo, kojemu je na čelu šef Kamilo Lisac i njegov najbolji agent Šojka te oružnički podnarednik Mile Vrbica, inače na strani braće Gavran. U pozadini radnje nalaze se komunistički ilegalci na čelu s neuhvatljivim Čapljom. Prva igrana serija Dramskoga programa TVZ-a (pisana, snimljena i montirana isključivo za TV), jedna od najpopularnijih uopće. Scenarij I. Štivičić, redatelj I. Hetrich, kamera M. Vižintin, montaža R. Tanhofer, kostimografija K. Jeričević, scenografija D. Jeričević, glazba M. Prohaska. Uloge Lj. Samardžić, F. Šovagović, I. Serdar, J. Ličina, Z. Crnković, M. Crnobrnja, S. Bojković, M. Lončar.

Kud puklo da puklo ▶ igrana TV serija, prikazuje se na Novoj TV od 2014. Prva sezona sadržava 171 epizodu, druga 160. Najgledanija hrvatska dramska serija 2014. i 2015. (prosječno 600 000 gledatelja), dosad je otkupljena u više od 30 zemalja. Autori i glavni pisci su V. Bulić i M. Miličić, producent S. Tucman, kreativni producent G. Rukavina, redatelji K. Milić, I. Pavličić, S. Tomić i R. Orhel, direktori fotografije M. Oljača i D. Marković. Glumci: M. Krivokapić, M. Štrljčić, Ž. Radić, M. Medaković, M. Otašević, B. Vicković, S. Nikolić, S. Vejnović, Ž. Pervan, J. Popović Volarić, M. Kurspahić, A. Ugljen, S. Perić, V. Tominac, T. Pečenčić.

Kuduz, Ivan ▶ slikar i grafičar (1943–2012). Diplomirao na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu. Od 1970. do 1972. suradnik Majstorske radionice K. Hegeđušića. Od 1971. vanjski suradnik TVZ-a, od 1973. u stalnom radnom odnosu; isprva novinar-illustrator u Informativnom programu, a od 1992. do umirovljenja 2008. na rukovodećim dužnostima u odjelima grafike, elektroničke grafike i dizajna. Organizator zajedničkih izložbi djelatnika umjetničkih struka u povodu godišnjica HRT-a. Od osnutka studija dizajna na Arhitektonskom fakultetu djelovao kao vanjski suradnik docent. Nagrađivan je i za televizijski i za slikarsko-grafički rad.

Kuharić, Ivan ▶ tehničar (1923). Od 1941. radi na RZ-u. Glavni tehničar u odjelu odašiljača i veza do 1952. Na odašiljaču Deanovac šef odjela srednjovalnih odašiljača

KUDA IDU DIVLJE SVINJE, Gordan Pičuljan (lijevo), Mladen Crnobrnja i Mirko Kraljev

ča, voditelj odjela za mehaniku i dr. Pedesetih rukovodio građenjem prvih srednjovalnih postaja RZ-a (Baške oštarije i Učka), pri čem su konstrukcije odašiljača izveli djelatnici odašiljača i veza. Također rukovodio montažama UKV i TV antenskih sustava na odašiljačkim postajama do umirovljenja 1979.

Kujundžić, Ivo ▶ novinar i urednik (1959). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Dopsnik HRT-a iz Vojvodine od 1991, prvi akreditirani dopisnik iz Budimpešte od 1992. Tajnik veleposlanstva RH u Budimpešti 1996–2000, veleposlanik RH u Skoplju 2005–11, dvije godine doajen diplomatskoga zbora. Emisiju *Korijeni – hrvatske manjine u Europi* pokrenuo 2000, a tjednu emisiju *Pogled preko granice – Hrvati u BiH*, koju reemitira BHTV, 2013. Nagrađivan za razvoj hrvatskih zajednica izvan Hrvatske, među ostalim 2013. priznanjem Europska medalja za prinos suradnji među narodima.

Kulenović, Goran ▶ filmski i TV redatelj (1971). Redatelj reklamnih i pedesetak glazbenih spotova (za D. Rundeka, Zabranjeno pušenje, Psihomodo pop), stotinjak epizoda različitih HTV-ovih emisija, srednjometražnoga igranog filma *Ravno do dna* (2002) i dugometražnoga igranog filma *Pjevajte nešto ljubavno* (2007). Autor

je, suscenaarist i suredatelj humorističnih serija HTV-a *Bitange i princeze* (2005–10) i *Provodi i sprovodi* (2012) te autor, suscenaarist i redatelj dramske serije *Crno-bijeli svijet* (2015). Nagrađen Porinom za videospot *Politika*

Goran KULENOVIĆ na snimanju filma *Ravno do dna*

sastava Hladno Pivo 2000, Oktavijanom za srednjometražni film *Ravno do dna* 2002. te nagradom publike na pulskom i motovunskom filmskom festivalu za film *Pjevajte nešto ljubavno* 2007.

Muharem KULENOVIĆ

Kulenović, Muharem ▶ novinar i urednik (1943). Diplomirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Na RZ-u od 1967. redaktor, izvijestitelj i reporter izravnih prijenosa te urednik i voditelj dnevnih emisija u Informativnom programu, 1975–80. urednik unutrašnjopolitičke i gospodarske redakcije, do 1985. urednik Informativnoga programa, potom do 1990. glavni urednik RZ-a (1987–89. također direktor). Za Domovinskoga rata prešao na HTV kao urednik Dnevnog programa (1991–94). Nakon povratka na HR bio urednik III. i I. programa. S J. Grubišićem Čabom autor studije *Razvoj radiodifuzije Hrvatske do 2000. godine*, na temelju koje je 1986. Radio Sljeme prešao na cjelodnevno emitiranje, a matična nacionalna radiopostaja 1989. počela emitiranje triju paralelnih programa. Bio je predsjednik Društva novinara Hrvatske 1980–82. Dobitnik nagrade HRT-a Ivan Šibl 2008.

Kulier, Vlasta ▶ novinarka i urednica (1942). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Novinarka i urednica u Obrazovnom i Dječjem programu RZ-a 1967–2003. Pokrenula i vodila emisije *Neobični susreti*, *Žuti džip*, *E-ključ*, *Stigao je ujak*, *Štoštarnica*. Vodila emisiju *Stigla je pošta* i radijsku školu malih novinara 1988–2003. Tijekom Domovinskoga rata vodila emisije radioškole iz fizike, kemije i biologije. Napisala brojne scenarije za TV Obrazovni program. Dobitnica Zlatnog pera HND-a 1982. i nagrade RZ-a.

Kult ličnosti ▶ politički talk show TVZ-a, emitiran na programu Z3 1989–90. Glavna zamisao bila je razgovarati s osobama kojima je dotad bila uskraćena mogućnost istupa na televiziji ili uopće u javnosti (M. Tripalo, M. Meštrović, Ž. Kustić). Drži se prvim pravim talk showom u Hrvatskoj. Autori i voditelji bili su D. Kuljiš i R. Bakalović, a redatelji Z. Pezo i D. Vince.

Kultura putovanja ▶ magazinska emisija, emitirana 1998–2010. nedjeljom u sklopu Večernjega programa HR-a; nastavak je emisije *Vrijeme putovanja*, utemeljene 1995. U sadržaju su dominirale reportaže o krajevima, ljudima i običajima te prikazi manje poznatih hrvatskih područja. Urednica T. Eterović-Čubrilo.

Kulturna baština ▶ TV emisija Odjela obrazovanje i znanost, emitira se na HRT1 od 1984. Mijenjalo se trajanje (s 30 minuta na 15). U emisiji se predstavlja kulturno i umjetničko naslijeđe Hrvatske (muzeji, arheološka nalazišta, značajne građevine, djela slikara, kipara, arhitekata, parkovi, uređenja prostora itd.). U stvaranju emisije sudjeluju stručnjaci s područja povijesti umjetnosti, arheologije, konzervatorstva i restauracije. Prva urednica emisije bila je R. Trkulja Dolezil, a redatelj R. Grahovac. Od 1986. urednica je emisije E. Dubravec, a redatelji (najdugovječniji) bili su P. Krelja i L. Marotti. Dobila je povelju Društva povjesničara umjetnosti Radovan Ivančević za poseban prinos razvoju i ugledu povijesti umjetnosti 2013.

Kulturna kronika ▶ emisija I. programa RZ-a 1957–72. Informativno-problematska panorama o glazbenim, likovnim, filmskim, književnim i kazališnim zbivanjima. Trajala je 15 minuta, a na programu je bila triput tjedno u večernjim terminima. Inovativna, bila je medijski prinos hrvatskoj kulturi.

Kulušić, Petar ▶ inženjer (1939–2005). Diplomirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Na TVZ-u od 1965. Isprva inženjer odjela održavanja i veza te radiostudija, gdje je znatno pridonio montažama prvih TV odašiljača, zatim pomoćnik direktora odjela za montažu i održavanje, pomoćnik ravnatelja za gradnju mreže odašiljača i veza, voditelj planiranja i razvoja novih tehnologija i dr. Rukovodio ekipama za montažu i održavanje odašiljača i uređaja veza. Također rukovodio timom za njihovu digitalizaciju, od projektiranja do nabave digitalnih mikrovalnih veza, procesne opreme i prvih TV odašiljača za odašiljanje u digitalnoj tehnologiji, čime je znatno pridonio digitalizaciji sustava prijensa i odašiljanja programa. Dobitnik godišnje nagrade HRT-a 1994.

Kuljerić, Igor ▶ skladatelj i dirigent (1938–2006). Diplomirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Dirigranje usavršavao kod I. Markevića u Monte Carlu, a skladanje u Milanu (RAI-jev Studio di fonologia musicale). Od 1963. do 1967. korepetitor u HNK-u, 1967–68. čembalist i asistent A. Janigra u Zagrebačkim solistima. Od 1968. do 2005 (s prekidom 1981–84) dirigent Simfonijskog orkestra i Zbora RTZ-a/HRT-a, potom počasni šef dirigent Zbora te gostujući dirigent Orkestra. Od 1981. do 1984. umjetnički direktor Koncertne dvorane Vatroslav Lisinski, 1992–94. ravnatelj Opere HNK-a, gdje je potom do umirovljenja 2003. stalni dirigent. Bio je 1977–88. programski direktor Tribine muzičkoga

Igor KULJERIĆ

stvaralaštva Jugoslavije u Opatiji, 1980–81. predsjednik Društva skladatelja Hrvatske, 1981–83. umjetnički direktor Muzičkoga biennala Zagreb, 1984–85. glazbeni direktor Dubrovačkih ljetnih igara te od 1995. do kraja života umjetnički ravnatelj Međunarodnoga natjecanja mladih dirigenata Lovro pl. Matačić. Od 2004. redoviti član HAZU-a. Autor opsežnoga skladateljskog opusa orkestralnih, koncertnih i komornih djela te nekoliko opera i baleta. Jedna od najistaknutijih hrvatskih glazbenih ličnosti druge polovice 20. st.; gostovao je u svim većim zemljama Europe, SAD-u i Rusiji. Dobitnik brojnih nagrada, među ostalim nagrade JRT-a 1967, 1971. i 1973, nagrade Grada Zagreba 1972. i 1986, nagrade Vladimir Nazor 1986, diskografske nagrade Porin 2004. i 2006, nagrade Boris Papandopulo Hrvatskoga društva skladatelja 2004. Dobitnik je i odličja Danice hrvatske s likom Marka Marulića za zasluge u kulturi 1995.

Kumbrija, Vladimir ▶ novinar i urednik (1959). Diplomirao na Fakultetu za fizičku kulturu te na Fakultetu

Vladimir KUMBRIJA

političkih znanosti u Zagrebu. Na II. programu RZ-a od 1987, a od 1989. na I. programu. Izvještavao o radu Ureda predsjednika, Sabora i Vlade te političkih stranaka. Uređuje i vodi informativne emisije *Jutarnja kronika*, *Dnevne novosti*, *Dnevnik* i *Kronika dana*. Od 1994. urednik Informativno-političkog programa, od 2000. odgovorni urednik I. programa, 2004–12. glavni urednik Informativnog programa te potom urednik I. programa HR-a i pomoćnik ravnatelja poslovne jedinice Program HRT-a. Dobitnik nagrade Ivan Šibl 2012.

Kunić, Renato ▶ novinar i urednik (1965). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1987. novinar u *Zagrebačkoj panorami* TVZ-a, zatim novinar, urednik i voditelj u Informativnom programu. Bio je urednik i voditelj *Hrvatske danas* 1990, ratni reporter 1991–95, voditelj emisije *Dobro jutro, Hrvatska* 1992–93, urednik emisija *Hrvatska danas* 1995–2000. te *Dnevnika* 2000–05. Urednik redakcije TV studiji i dopisništva 2003–04, do 2007. pomoćnik glavnog urednika Informativnog programa za dopisničku mrežu te glavni urednik Informativnog programa HTV-a 2010–11.

Kunić, Srećko ▶ inženjer (1963). Diplomirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Na TVZ-u/HRT-u od 1988. kao inženjer u odjelu Održavanje tehničke opreme u Video servisu. U suradnji s Fakultetom elektrotehnike i računarstva organizirao i odabirao teme za edukaciju djelatnika tehnike HRT-a; predaje zaposlenicima HRT-a i studentima diplomskoga studija. Sudjelovao na međunarodnim simpozijima ELMAR u Zadru. Od 2013. rukovoditelj RJ Proizvodne tehnologije; 2014–15. koordinirao aktivnosti preseljenja četiriju HRT-ovih regionalnih centara i implementaciju nove HD opreme u svim regionalnim centrima.

Kurelec, Tomislav ▶ urednik, filmski kritičar i TV redatelj (1942). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, gdje je bio asistent na Odsjeku za komparativnu književnost 1968–71. Urednik u redakciji III. programa RZ-a 1965–68. i 1971–86. Urednik u Filmskom programu TVZ-a/HTV-a od 1986. do umirovljenja 2007, u više navrata rukovoditelj filmskih redakcija, programa i emisija. Jedan od najistaknutijih hrvatskih filmskih kritičara, dio kritika i eseja skupio u knjizi *Filmska kronika: zapisi o hrvatskom filmu* (2004). Pisao i zapažene književne i kazališne kritike. Širu popularnost stekao je kao dugogodišnji filmski kritičar u emisiji *Nedjeljom popodne*. Režirao je pet kratkih filmova i stotinjak TV emisija. Obrazovanjem i diskretnom elokvencijom iznimno zaslužan za pozitivan imidž HRT-a, osobito u intelektualnoj javnosti.

Kuretić, Zlatko ▶ novinar i urednik (1947). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Na RZ-u od 1973. urednik informativnih emisija, pratio važne društvene i političke događaje, autor i urednik specijalnih projekata, komentator društvenih i političkih zbivanja. Autor u emisijama *Sastanak u Studiju 8*, *Svjedočanstva* i u Večernjem programu. Urednik Deska 1985–90. i Informativno-političkog programa 1992–93. Potom u Ministarstvu unutarnjih poslova, gdje je do 1998. načelnik ureda za odnose s javnošću. Nakon povratka na HR urednik je vanjskopolitičke redakcije i potom Glasa Hrvatske do umirovljenja 2010. Dobitnik triju godišnjih nagrada RZ-a.

Kurilj Antunović, Melinda ▶ novinarka i urednica (1968). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. U *Zagrebačkoj panorami* od 1990, ratna reportera iz Siska, Vinkovaca, Osijeka, Pakraca, Gospića i s juga Hrvatske. Do 2000. izvjestiteljica iz Hrvatskoga sabora i iz Ureda Predsjednika RH,

podnevni *Dnevnik* uređivala i vodila 1995–96, a 2002. središnji *Dnevnik*. Dio tima koji je 2004. pokrenuo emisiju *Život uživo*, kojoj je bila i jedna od urednica. Od 2010. urednica u desku Informativnoga programa, zatim koordinatorica dopisništva IMS-a.

Kurjan, Zvonko ▶ informatičar (1940–2012). Diplomirao i magistrirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Na RTZ-u od 1964. radi na održavanju informatičke opreme, projektiranju i vođenju projekata (integrirani računovodstveni informacijski sustav IRIS, informacijski sustav pretplatnika RTZ-a, u kojem je 1976. prvi put u Hrvatskoj, primijenjena tehnologija baze podataka i dr.). Rukovoditelj Informatike RTZ-a od 1978, kad započinje realizacija projekta KVRC (Konstrukcija vlastitoga računskog centra, 1981), a informatika postupno ulazi na područje proizvodnje radijskoga i TV programa kroz prijam i obradu vijesti u radijskom desku, televizijsku video-dokumentaciju, informacijski sustav proizvodnje programa (PARTIS) i dr. Predsjednik Hrvatske informatičke zajednice 1991–92. Dobitnik plakete Informatika 1985. i priznanja za prinos razvitku informatičke struke Hrvatskoga informatičkog zbora 2005.

Kursar, Karmelo ▶ snimatelj (1946). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Na TVZ-u od 1970. Do 1975. održava filmsku opremu, od 1986. snimatelj i voditelj odjela za filmsko snimanje. Snimio brojne drame, serije (*Kad ftičekei popevaju*, *Mjesec u djevici*, *Petar Hektorović*, *Razbijena vaza*, *Klopka*, *Tudinac*, *Sokak triju ruža*, *Isadora Duncan*, *Naša ku-*

Karmelo KURSAR

ćica – naša slobodica, *Starci*), dokumentarne emisije (*Mijo Kovačić*, *Vasilije Jordan*, *Majstor Radovan*, *Trebotić*, *Dunja Vejzović*, *U zjenici sunca*, *Velikani hrvatske naive*, *Hrvatska sakralna umjetnost*) i dr. Stekao zvanje direktora fotografije. Za film *Lijepa naša* dobio Zlatnu medalju za kameru na Festivalu dokumentarnog filma u Beogradu 1986.

Kurtović, Gordan ▶ novinar i urednik (1951). U novinarstvu od 1973. Isprva u marketingu Radio Zadra, potom reporter u redakciji do umirovljenja 2015. Suradnik i urednik brojnih emisija na I. i II. programu HR-a (*Selo i poljoprivreda*, *A sada mi*, *Našim građanima u svijetu*, *Plavi pingvin*, *Zeleni megaherc*). U programu Radio Zadra autor niza emisija (*Skitnje reportera*, *Konoba*, *Turistički val*, *Mozaik subotom*, *Na valu i žal*). Poseban trag ostavio u emisiji *Pomorska večer*, odradivši kao reporter i urednik više od 300 emisija. Cijeli Domovinski rat radio i kao ratni reporter, pridonio je i stvaranju Radio Knina 1995. Dobitnik medalje Oluja i godišnje nagrade Joško Kulušić Hrvatskoga helsinškog odbora za prinos u promicanju ljudskih prava i tolerancije 2015.

Kuspilić, Joakim ▶ radijski tehničar i ton-majstor (1928–1999). Na RZ-u od 1951. Voditelj odjela terenske

Joakim KUSPILIĆ (lijevo), Milan Radojčić i Stjepan Pečnik, Radio Zagreb, 1954.

tehnike 1965–85, koji je pod njegovim vodstvom bio jedan od najboljih dijelova produkcije RZ-a. Sudjelovao u realizaciji svih važnijih programskih projekata. Generacije radijskih informativnih novinara pamte ga kao vrhunsko profesionalca. Dvaput dobitnik plakete RTZ-a.

Kušec, Katja ▶ urednica i voditeljica (1957). Diplomirala na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Od 1986. u Informativnom programu TVZ-a. Nakon demokratskih promjena sabora izvijestiteljica do sredine 1990-ih. Sa suradnicima 1990. pokrenula projekt *Hrvatska danas*. Uredivala i vodila emisije *Krupni plan*, *TV parlament*, *Izbori*, *Odjeci dana* i *Dnevnik HTV-a*. Urednica deska Informativnoga programa 2002–03, potom komentatorica na HTV-u, urednica i voditeljica podnevnog TV dnevnika i emisije *Studio 4*. Predsjednica novinarskoga društva Hrvatski novinari publicisti (HNiP) od 2016. Od ožujka 2016. v. d. rukovoditeljice RJ HRT centri.

Kušec, Krno ▶ montažer (1946–2012). Na TVZ-u od 1965. Isprva tehničar magnetoskopa, a od kraja 1960-ih videomontažer TV drama, magazina, dječjih i obrazovnih serija, dokumentarnih i ostalih emisija (*Dijalozi*, *Fiškal*, *Velo misto*, *Ptiće nebeske*, *Zlatni vrč*, *U logoru*, *Bog igre* – prva drama snimljena prijenosnom elektronskom kamerom i dr.). Montirao igrane filmove *Zavaravanje*, *Dubrovački suton* i *Što je Iva snimila 21. listopada 2003*. Podučavao mnoge generacije videomontažera.

Kušec, Mladen ▶ novinar i književnik (1938). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na RZ-u počeo raditi 1963. Kao novinar i urednik istaknuo se rado gledanim i slušanim radijskim i TV emisijama za djecu i mlade (*Tonkica Palonkica, frrr...*, *Patuljci pojma nemaju*, *Hihotići*, *Bijela vrana* i dr.).

Njegove radijske i TV emisije za djecu postale su standard za taj žanr. Bio je urednik Obrazovnog i dječjeg programa HR-a 1989–94, nakon toga godinu i pol urednik Radio Sljemena. Autor tridesetak knjiga pjesama, proze i drama za djecu i mlade (*Dobar dan*, *Volim te*, *Plavi kaputić*, *Lili i Vili*, *Slijedi me*). Dobitnik više nagrada, među ostalim nagrade HND-a Zlatno pero 1979 (za knjigu *Donatela*, nastalu prema radioemisiji *Bijela vrana*), nagrade Mato Lovrak za najbolji roman za mladež 1993 (za roman *Mama, tata i ja*), nagrada na Tjednu radija u Ohridu 1977. i 1983, nagrade RZ-a 1983. te nagrade HRT-a Ivan Šibl za životno djelo 1991.

Kutija slova ▶ emisija o književnosti, emitira se na I. programu HR-a od 2002. Nastavila se na prijašnje polusatne emisije o književnosti, emitirane od 1950-ih. Bavi se klasicima hrvatske i strane književnosti, ali i novim autorskim talentima te drugim aktualnostima na književnoj sceni. Urednica i voditeljica K. Lisak Vidović.

Kuzmanović, Vojislav ▶ književnik i urednik (1930–1976). Dugogodišnji urednik emisija o književnosti na RZ-u i autor brojnih radiodrama emitiranih na RZ-u i u inozemstvu (*Jedan čovjek manje*, 1956; *Pet minuta života*, 1957; *Spasitelj*, 1958; *Poruka s Mjeseca*, 1960; *Kucanje*, 1965; *Sanjarenje*, 1971; *Obična smrt*, 1971). Objavljivao je crtice, novele i feljtone, knjigu novela *Petar na pješku* (1955), roman *Godina noževa* (1976) i knjigu proze *Zapisi o vlastitom umiranju* (1979). Za radiodramu *Ubio sam Petra* (1958) dobio nagradu Grada Zagreba 1958. i Veliku nagradu Poljskoga radija i časopisa *Kultura* 1964. Među prvima afirmirao “krugovašku” književnost u dramskoj formi na RZ-u.

Kužina, Neno ▶ novinar, urednik i voditelj (1956). Na HRT-u od 1992. Prvi je voditelj tjedne emisije *Mir i dobro*, u kojoj radi kao novinar, a potom i kao urednik. Istodobno surađuje s Informativnim programom HTV-a. Urednički i voditeljski rad nastavlja u emisijama *Blagdansko jutro*, *Agape* i *Riječ i život*. Autor je mnogobrojnih reportaža, *Portreta Crkve i mjesta* i dokumentarnih emisija, komentator prijenosa misa. Sudjelovao je kao izvijestitelj i komentator tijekom posjeta pape Ivana Pavla II. u Hrvatsku, Sloveniju te Bosnu i Hercegovinu. Komentirao prijenos mise koju je na hipodromu predvodio papa Benedikt XVI. Dobitnik je niza priznanja te godišnje nagrade Hrvatskoga društva katoličkih novinara 2002.

Kvadranti-Grubić, Nataša ▶ inženjerka (1930–2007). Diplomirala na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Od 1959. na TVZ-u, šefica studija i reportažnih vozila, koordinatorica za razmjenu vijesti i programa s Eurovizijom, šefica filmske tehnike, pomoćnica direktora RTV-a za tehniku, savjetnica generalnoga direktora za razvoj te savjetnica za razvoj u HTV-u do umirovljenja 1991. Redovita članica → SMPTE-a od 1984. Radila na mnogim važnim projektima (voditeljica prijenosa za najbolju pjesmu Eurovizije od 1959, prijenosa Filmskoga festivala u Puli, prijenosa i organizacije svih motoutrika, organizacije prvoga TV prijenosa s otoka Visa 1964. i dr.). Dobitnica nekoliko plaketa TVZ-a te priznanja SMPTE-a za zasluge u znanstvenom razvoju i promoviranju radija i televizije.

kvantizacija → analogno-digitalna pretvorba

Kvisko ▶ maskota kviza → *Kviskoteka*, emitiranoga na TVZ-u 1980–95. Lik maloga znatiželjnoga i mudroga svemirca nastao je prema ideji autora *Kviskoteke* L.

KVISKO

Goluže, a likovno ga je oblikovao akademski slikar M. Šutej, koji je kreirao i prvu računalno animiranu špicu *Kviskoteke*. Svoje prijedloge Kviska u Redakciju su slali i gledatelji, a tijekom godina pristiglo je nekoliko tisuća crteža i figurica načinjenih od različitih materijala (papira, tkanine, drva, željeza, plemenitih metala, stakla, pa i kobasica). Redakcija je u suradnji s Klovićevim dvorima

1989. organizirala vrlo posjećenu izložbu, koja je sljedeće godine ponovljena u Školskom muzeju. Iznimno popularan, pa se i danas u svakidašnjem govoru zna reći: "Ulažem Kviska!", odnosno džokera.

Kviskoteka ▶ kviz znanja, emitirao se na TVZ-u/HTV-u 1980–95. Najgledaniji zabavni program toga razdoblja, do 1991. prenosile su ga sve televizije u sustavu JRT-a. Sastojao se od televizičnih igara i pitalica (igra asocijacija, otkrivanje skrivene osobe, ABCD pitalice i dr.), koje su osmišljavali i sastavljali sveučilišni profesori i novinari (B. Senker, D. Novaković, Ž. Klaić, R. Pauletić, D. Matošec i R. Baretić). Autor je L. Goluža (poslije je zaštitio ime i koncepciju kao vlastito intelektualno vlasništvo), a od 1984. do kraja prikazivanja urednica je bila M. Jurković. Prvi voditelj bio je I. Hetrich, a od 1983. O. Mlakar, kojemu je to ujedno i najpopularniji voditeljski angažman u karijeri. Za sudjelovanje se prijavljivalo na tisuće ljudi iz cijele Jugoslavije, a na skupnim testiranjima kandidati su prvo morali proći provjeru inteligencije, kao i nekoliko krugova eliminacije. Najpoznatiji natjecatelj bio je R. Pauletić, enigmatičar i publicist, koji je pobijedio sa samo 15 godina; pobijedio je i 2006. u povratničkoj sezoni *Kviskoteke* na Novoj TV. Pod istim imenom pojavila se i kviz aplikacija za pametne telefone.

kviz ▶ radijski i TV žanr u kojem se jedan ili više sudionika natječu odgovarajući na pitanja iz različitih

KVISKOTEKA, voditelj Oliver Mlakar

područja. Kao radijski žanr javio se početkom 1930-ih u SAD-u, a veliku popularnost stekao je potkraj toga desetljeća (*Professor Quiz*, *True or False*). Tada su nastali i glazbeni kvizovi (najslušaniji je *Stop the Music!*), a s *Truth or Consequence* 1940. počeo je trend kvizova s humorističnim komponentama (najpoznatiji je *You Bet Your Life*). Većina je popularnih kvizova od početka 1950-ih s uspjehom prenesena na TV, pa je do kraja toga desetljeća kviz postao jedan od najgledanijih žanrova (pojedine emisije imaju i do 50 milijuna gledatelja u SAD-u). Tadašnji TV kvizovi, uz znatno povećane novčane nagrade, uvode atraktivnu scenografiju; najgledaniji je *The \$64.000 Question* (od 1955). Od sredine 1950-ih kviz je stekao veliku popularnost i u Europi (npr. *Lascia o Raddoppia*, talijanska inačica američkoga *Double or Nothing*). Popularnost kvizova u SAD-u opada potkraj 1950-ih, nakon skandala oko namještanja pobjednika. Od kasnijih kvizova najpoznatiji su bili američki kvizovi *Jeopardy!* (od 1964, u hrvatskoj inačici *Izazov!*) i *Wheel of Fortune* (od 1975, u hrvatskoj inačici → *Kolo sreće*), koje je osmislio M. Griffin, te britanski kviz *Mastermind* (od 1972), inspiriran stvarnim ratnim iskustvom autora B. Wrighta. Prvi hrvatski TV kviz *Poziv na kviz* emitiran je 1965. Uza spomenute u nas su iznimno popularnost stekli i domaći kvizovi → *Kviskoteka* i *Upitnik* te licencni *Brojke i slova* (prema dugovječnom francuskomu kvizu *Des Chiffres et Des Lettres*). Od kraja 1990-ih i u 2000-ima najuspješniji su kviz formati britanski *Who Wants to Be a Millionaire?*, *The Weakest Link* i *The Chase*, tj. u hrvatskim inačicama na HTV-u *Milijunaš*, *Najslabija karika* i *Potjera*.

Kvrgić, Pero ► glumac (1927). Bio je član ansambla zagrebačkoga HNK-a te Dramskoga kazališta Gavella. Jedan od naših najistaknutijih kazališnih glumaca: igrao bezbroj velikih uloga najrazličitijih tipova i žanrova. Od 1968. do danas neprekidno nastupa u *Stilskim vježbama* R. Queneua (redatelj T. Radić), koje su ušle i u *Guinnessovu knjigu rekorda* kao najdugovječnija kazališna predstava u svijetu s istom glumačkom postavom (od 1970). Sudjelovao je 1956. u prvoj dramskoj emisiji TVZ-a, TV igri *Gledalac i mi* K. Novosela. Ostvario više desetaka raznovrsnih, pomno karakteriziranih komičnih i dramskih TV likova: u TV dramatičariji triju pripovijedaka K. Čapeka, u Molièreovim *Scapinovim spletkama*, *Prosidbama* A. P. Čehova, *Apolonu iz Belacca* J. Giradoux, *Ljubi Jarovoj* K. Trenjova i emisiji *U časovima zatišja* (u kojoj su prikazani prizori s negdašnjih nastupa partizanskih glumačkih družina). Potom je interpretirao uloge u mnogim dramskim TV emisijama (*Ujakov san*, *Varalice*, *Tri slučaja slučajno*, *Na taraci*, *Svečanost*, *Scherzo za Marula*, *Arina*, *Prijatelji*, *Čarobna noć*, *Oblaci, crni oblaci*, *Svak ponešto za domovinu*, *Tisuću i jedna strast*). Posuđivao glas psu Flokiju u TV seriji *Ne daj se, Floki!* (1986). Odigrao i brojne zapažene uloge i u radiodramskim emisijama. Objavio knjigu kolumni *Stilske vježbe* (2004). Dobitnik mnogih nagrada, primjerice nagrade Vladimir Nazor 1970. i za životno djelo 1986, Sterijine nagrade 1970, 1975. i 1989, nagrade Grada Zagreba 1956. i 1995. te Nagrade hrvatskoga glumišta 2006.

Pero KVRGIĆ

Laboš, Renata ▶ novinarka i urednica (1970). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na HRT-u kao novinarka od 1994; surađuje s *TV kalendarom* od 1995. Urednica u Znanstveno-obrazovnom programu od 2002, gdje je pokrenula emisije *Znam a ne znam*, *Stanje stvari*, *Dvogled: etika bioetika*.

S redateljicom M. Wolf radila seriju *Hrvatski akademici*, a s redateljem D. Čučićem *Univerzum uma*. Uređivala je emisije *Iz jezične riznice* (sa stalnim gostom T. Ladanom), *Znanstvena petica* od 2005. do gašenja 2013, vodila i uređivala emisiju o knjigama *Tekstura*. Urednički i scenaristički pridonijela je i emisijama *HAZU portreti*, *Čuvari budućnosti*, *Intima Bijele planine* te serijalu *Ruke*.

Labirint ▶ unutarnjopolitički magazin HTV-a, emitira se od 2013. Analizira političke događaje koji su u proteklom tjednu izazvali najveću pozornost, objašnjava odnose između i unutar političkih skupina te se bavi političkim i društvenim fenomenima. Donosi i brojne reportaže; cilj joj je zahvatiti pozadinu aktualnih zbivanja. Voditelji P. Štefanić (urednik) i N. Ban Leskovar ujedno su autori priloga.

Lacković, Mladen ▶ novinar i urednik (1943). Diplomirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu Od 1965. na RZ-u. Novinar i urednik vijesti 1965–81, urednik deska 1981–85, Informativno-političkoga programa 1985–90, a 1991–93. zamjenik urednika Informativnoga programa HTV-a i urednik *TV Dnevnika*. Tijekom Domovinskoga rata uređivao sve dnevne informativne emisije i posebne projekte te komentirao aktualna događanja. Dobitnik Srebrne (1976) i Zlatne plakete (1978) za radijske emisije *Dnevne novosti* i *Dnevnik* na Tjednu radija u Ohridu. Nakon odlaska s HTV-a dužnosnik u Ministarstvu unutarnjih poslova i Uredu za nacionalnu sigurnost RH.

Lacković, Sandra ▶ novinarka i urednica (1970). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu.

Novinarka na HTV Dubrovniku od 1994, izvješćuje za sve emisije IP-a o najvažnijim događajima iz Dubrovnika, s juga Hrvatske i susjednih zemalja. Prepoznatljivo lice dubrovačkih izravnih uključenja, posebice u središnji *Dnevnik*. Redovita suradnica u emisijama *More* i *Dobro jutro, Hrvatska*. Od 2013. voditeljica MMS-a HRT centra Dubrovnik.

Tomislav LADAN

Ladan, Tomislav ▶ književnik, prevoditelj, leksikograf, TV scenarist i voditelj (1932–2008). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Sarajevu. Od 1961. urednik u Leksikografskom zavodu Miroslav Krleža, od 2001. do smrti njegov glavni ravnatelj. Erudit osebujna stila, pisao eseje, kritike, studije i romane (*Bosanski grb*); autor je i više leksikografskih djela (*Riječi: značenje, uporaba, podrijetlo*; *Etymologicon: tumač raznovrsnih pojmova*). Prevodio sa starogrčkoga, latinskoga, engleskoga, švedskoga i norveškoga jezika. Od 1968. stručni suradnik i suvoditelj na TVZ-u/HTV-u; zauzimao se za popularizaciju svijesti o etimologiji i jeziku, osobito 1991–2005. kao stalni komentator TV emisija *Riječi, riječi, riječi, Slično, a različito* i *Iz jezične riznice* autorice J. Nikić. Au-

tor i scenarist serije *Iz jezične riznice* (voditeljica O. Ramljak) te suscenarist (s R. Perićem i T. Mutnjakovićem) dokumentaraca *Hrvati koji su stvarali svijet: Papa Sixto V, ml. D. Marušić*. Kao suradnik u oblikovanju emisija imao je potrebnu mjeru upućenosti, domišljatosti i duhovitosti. Dobitnik nagrade Grada Zagreba 1965, Društva hrvatskih književnih prevodilaca 1970. i 1982, Ivan Goran Kovačić 1971, Fran Tućan 1993. te, posmrtno, nagrade Kiklop 2009. i 2011.

Tihomir LADIŠIĆ

Ladišić, Tihomir ▶ novinar, urednik i voditelj (1966). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1991. na HTV-u. Urednik i voditelj emisija *Zagrebačka panorama*, *Dobro jutro, Hrvatska*, *Hrvatska danas*, *Slikom na sliku*, *U potrazi*, *Vijesti*, *Dnevnik*, *Forum* i *Otvoreno*. Izvještavao s ratišta iz Hrvatske i BiH, s Kosova te iz Pakistana, Afganistana, Kuvajta, Turske i Iraka. Od 2005. do 2008. producent i novinar na Fox News Channelu. Sudjelovao je u stvaranju news kanala 24 sata. Od 2015. news direktor zagrebačke televizije N1. Dobitnik godišnje nagrade HND-a za izvještavanje iz Afganistana 2001. te godišnje nagrade HRT-a za izvještavanje iz Pakistana i Iraka 2002.

Laikauff, Ana-Bella ▶ novinarka i urednica (1972). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Novinarstvom se počela baviti na Radiju 101, kraće vrijeme suradnica na UN-ovu radiju u Zagrebu te u Redakciji za vanjsku politiku HTV-a. Od 1995. novinarka, a 2005–13. urednica Vanjskopolitičke redakcije na HR-u. Jedna od urednica i voditeljica magazina *Viza* i emisije *U mreži Prvog*. U sklopu IMS-a izvještava o značajnijim zasjedanjima UN-a i komentira međunarodne odnose s pozicija hrvatske vanjske politike.

Lajovic, Uroš ▶ slovenski dirigent i pedagog (1944). Diplomirao na Akademiji za glazbu u Ljubljani te na Hochschule für Musik und darstellende Kunst u Beču. Isprva asistent tadašnjemu šefu dirigentu Slovenske filharmonije O. Danonu, 1978–91. stalni dirigent Slovenske filharmonije. Utemeljio komorni ansambl Slove-

nicum (1988), s kojim postiže međunarodne uspjehe. Od 1989. profesor je na Universität für Musik und darstellende Kunst u Beču, 2001–05. glavni dirigent Beogradske filharmonije. Na brojnim turnejama ravnao nizom značajnih europskih i izvaneuropskih orkestrara. Često gostovao i u Zagrebu, gdje je 1979–81. bio šef dirigent Simfonijskog orkestra RTZ-a, a od 2009. redoviti je profesor dirigiranja na Muzičkoj akademiji.

Lalin, Tomislav ▶ dramaturg i urednik (1937–1999). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Dramaturg i urednik u Dramskom programu TVZ-a/HTV-a 1971–94. Za njegova uredničkog mandata nastala je serija *Naše malo misto*. Uređivao emisije o pjesnicima, drame i serijale; promovirao je hrvatske dramatičare i scenariste. Urednik emisije *Panoptikum* 1994–99. u Dramskom programu HR-a. Objavljivao književne, kazališne i likovne kritike i eseje te monografije, organizirao izložbe, vodio galerije.

Lambaša Milanov, Nedjeljka ▶ ton-majstor (1951). Na RZ-u od 1970. Snimila i tonski oblikovala stotine radiodrama, igranih i dokumentarnih, od kojih je nekima i suautorica. Nagrađena URTI-LE Grand Prixom Radio za tonsko oblikovanje i koautorstvo dokumentarne drame *Svatko je imao svoje mjesto* 1997, prvom nagradom Grand Prix Marulić za tonsko oblikovanje drame *Lopudska sirotica* 2001, godišnjom nagradom HRT-a 2001, nagradom Prix Italia za tonsko oblikovanje drame *Cigla* 2004, trećom nagradom za suautorstvo dokumentarne drame *Samo zajedno zovu se čovjek* 2005.

Sanda LANGERHOLZ-MILADINOV

Langerholz-Miladinov Sanda ▶ glumica, pjevačica i TV voditeljica (1932). Diplomirala na ADU-u u Zagrebu. Nakon kraćih angažmana u nekoliko zagrebačkih kazališta, od početka 1960-ih do umirovljenja 1992. pr-

vakinja kazališta Komedija (više od 500 predstava *Jalta, Jalta* M. Grgića i A. Kabilja i dr.). Prvi put nastupila na TVZ-u u drami *Maskerata* M. Krlježe (1958). Vodila više TV programa (*Ekran na ekranu*, 1964–69; *Četvrtkom otvoreno*, 1964–65; *Muzička zbivanja*; *Zapisi s nebodera*; *Crno-bijelo u boji*). Glumila i pjevala u mnogim dramskim, zabavnim i dječjim emisijama i serijama (*Udruženje radoznalih – lutak Šutak*, *Nedjeljno prijepodne za djecu*, *Punom parom*, *Smogovci*), posebno se istaknula ulogom Majke u seriji *Veliki i mali* (1970–71. i 1975). Vodila je Zagrebački festival – Večer šansona (1994, 1997). Dobitnica nagrade Grada Zagreba 1961, nagrade Hrvatskoga društva dramskih umjetnika 1980, nagrade Vladimir Nazor 1985. te Nagrade hrvatskoga glumišta za životno djelo 1994.

Sven LASTA (desno) i Zvonimir Torjanac u TV drami *Poligon*, 1971.

Lasta, Sven ► glumac (1925–1996). Završio Zemaljsku glumačku školu u Zagrebu. Zatvoren u Lepoglavi 1942, spašen intervencijom kardinala Stepinca, od 1943. u partizanima, član Središnje družine Kazališta narodnog oslobođenja. Član zagrebačkog HNK-a 1948–53, zatim Dramskog kazališta Gavella, pa slobodni umjetnik. Predavao na ADU-u. Četrdeset godina surađivao s RTZ-om/HRT-om (drame i serije *Visočka kronika*, *Nepokoreni grad*, *Klupa na Jurjevskom*, *Sumorna jesen*, *Kontesa Dora* i dr.). Dragovoljac Domovinskoga rata 1991, istaknuo se u obrani Sunje (stekao čin pukovnika HV). Savjetnik u Uredu predsjednika RH. Autor knjige *Iz glumačkog kuta* (2000). Dobitnik nagrade Grada Zagreba 1958, Zlatnog vijenca Festivala Malih scena u Sarajevu 1985, prve nagrade za glumu na Festivalu radiodrame, Ordena Reda kneza Domagoja s ogrlicom (1995). Njemu u čast održavaju se Dani Svena Laste – sjećanje na branitelje Sunje.

Lasta, Višnja ► redateljica (1930–1990). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na TVZ-u od 1957. Samostalni redateljski rad počela u Programu za djecu i mlade (*Pionirski mozaik*, *Udruženje radoznali*, *Mendin program*, *Bistrooki*, *Vrijeme za bajku*, *Nedjeljno prijepodne*

Višnja LASTA

za djecu). Od 1965. režirala emisije za mladež (*Nedjeljom u 7*). Također režirala dječje TV drame (*Preko ožiljaka* i *Kanarinac* N. Iveljić, *Hamilkar s one strane* M. Matošeca, *Gospodin Kleon* S. Dimitrijevića) te adaptacije književnih predložaka, od kojih je osobito uspjela ona *Aska i vuk* I. Andrića, za što je 1973. dobila nagradu Prix Japon. Dobitnica i nagrada na festivalima JRT-a: za obrazovnu emisiju *Harfa* 1968, seriju *Zlatna nit* 1978. i za putopisnu seriju *Ljubav na putu* 1987.

Laszowski, Emil ► realizator i redatelj (1954–2009). Na RTZ-u od 1983; počeo kao asistent realizatora u emisiji *TV kalendar* (urednici V. Fučijaš i O. Kosovac), no ubrzo prešao u Informativni program najprije kao asistent, potom realizator emisija, 1991–95. bio realizator i u ratnim studijima u Zadru, Osijeku (za pogibije snimatelja Ž. Kaića), Dubrovniku i Šibeniku. Bio realizator prijenosa prvog posjeta pape Ivana Pavla II. Hrvatskoj 1994. te projekta *Vlaka slobode* 1995. Od 1996. do 2009. realizator središnjeg *Dnevnika* te ostalih informativnih emisija. Istodobno u HTV studiju Zadar realizator od 1997. Radio kao mentor mlađim kolegama, posebno u regionalnim TV studijima u Rijeci, Bjelovaru, Varaždinu i Koprivnici.

Latin, Denis ► novinar, urednik i voditelj (1966). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Počeo 1987. kao reporter *Zagrebačke panorame*, početkom 1990-ih prešao u redakciju unutrašnje politike HTV-a, potom postao najmlađim urednikom središnjega *Dnevnika*. Tijekom Domovinskoga rata ratni reporter, voditelj ratnoga studija HTV-a u Sisku. Urednik i voditelj emisije *Slika na sliku* 1992–93, potom do 2011 (uz kraći prekid 2009) uređivao i vodio talk show → *Latinica*. Istodobno 1996. za producentsku kuću

LATINICA, Denis Latin u emisiji o nasilju nad djecom, 2002.

Mreža radio emisije *Napokon nedjelja* i *Otvoreni globus* Denisa Latina, a 1996–98. glavni je urednik programa te kuće. Od 2012. u uredničkoj ekipi večernjega *Dnevnika* HTV-a i news programa HRT4. Objavljuje članke u *Slobodnoj Dalmaciji*, *Gloriji*, *Globusu* i *Nacionalu*. Dobio nagradu Veselko Tenžera kao novinar godine 2000, nagradu Erhard Busek Medijske organizacije jugoistočne Europe SEEMO za najbolje novinare na prostoru jugoistočne Europe 2002, Zlatnu povelju mira Linus Pauling 2005.

Latinica ▶ politički talk show, emitirao se na HTV-u 1993–2011, uz kraći prekid 2009. Pokretač, urednik i voditelj D. Latin. U njoj su sučeljavana mišljenja običnih ljudi, stručnjaka, političara i društvenih aktivista, a koristile su se istraživačke reportaže stalnih suradnika. Stekla je reputaciju emisije koja ne preže od razotkrivanja tabua. Od početka 2000-ih bavila se temama kao što su kažnjavanje ratnih zločina, procesi pomirbe, nacionalizam i šovinizam, poticanje suradnje među državama bivše Jugoslavije, civilno društvo, zaštita manjina, ksenofobija, promicanje tolerancije te usmjeravanje Hrvatske prema liberalnoj demokraciji. Izazivala osporavanja i polemike o novinarskim slobodama, povremeno cenzurirana i uklanjana s programa, no stalno je bilježila visoku gledanost. Autor je za svoj rad na njoj dobio brojna priznanja.

Latković, Radovan ▶ publicist (1917–2004). Studirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu te pravo u Zagrebu, Parizu i Rimu, gdje je i doktorirao. Od 10. IV. 1941. povjerenik, a od 27. IV. upravitelj Radiostanice Zagreb, koja je tada preimenovana u Državnu krugovalnu postaju Zagreb te dobila novi odašiljač od 10 kW. Kako ni tim odašiljačem nije mogao biti pokriven cijeli teritorij NDH, novoosnovani je Državni zavod za krugovalnu službu, kojemu je na čelu također bio Latković, ustrojio postaje u Dubrovniku, Banjoj Luci i Sarajevu 1942. i Osijeku 1943. te s pomoću kratkovalnih odašiljača iz Italije, Njemačke i Zemuna organizirao emitiranje programa za Hrvate u Sjevernoj i Južnoj Americi. Hrvatsku napustio 1945. i nakon doktorata na vatikanskom sveučilištu 1947. otišao u Argentinu. Djelatan u hrvatskoj dijaspori, surađivao u mnogim publikacijama, posebno u *Hrvatskoj reviji*; objavio *Hrvatsko stanovište o Memorandumu SANU* (1987).

Lauš, Radovan ▶ snimatelj (1951–2015). Na HRT-u od 1975. Stekao zvanje direktora fotografije. Iznimno angažiran u Informativnom programu. Kao dio protokola često je na putovanjima pratio državnike (tako J. Broza Tita i F. Tuđmana) te donosio snimke sa svih kontinenata. Jednako prisutan i na najneugodnijim kriznim i ratnim žarištima, od Prištine 1980-ih do ratišta tijekom Domovinskoga rata. Dobitnik HND-ove na-

Radovan LAUŠ

grade za afirmaciju javne riječi i demokratizacije 1990. Nositelj Spomenice Domovinskoga rata te medalja Oluja i Bljesak.

Lazarsfeld, Paul ▶ američki sociolog austrijskoga podrijetla (1901–1976). Diplomirao i doktorirao na sveučilištu u Beču. Na poziv Rockefellerove zaklade došao u SAD. Bio je ravnatelj Ureda za radijska istraživanja na Sveučilištu Princeton (poslije na Sveučilištu Columbia, gdje je bio profesor sociologije). Njegova istraživanja i studije postale su klasici na području istraživanja utjecaja masovnih medija. Detaljno je istraživao utjecaj dnevnih novina, tjednika, radija i filmova na društvo, posebno navike slušanja radija kod Amerikanaca, služeći se pritom statističkim mjerenjima (*Radio and Printed Page, The People's Choice, Voting, An Introduction to Applied Sociology*).

Lažeš, Melita ▶ igrana TV serija za djecu i mladež, prikazana na TVZ-u 1984. u šest polusatnih epizoda. Scenarist I. Kušan (prema vlastitom romanu iz 1965) ocrtao je život u velegradu i probleme mladih stanovni-

LAŽEŠ, MELITA, Ladislav Vrgoč i Danko Ljuština

ka, proživši seriju finim humorom i vještim zapletima. Režija M. Puhlovski, kamera D. Ruljančić, montaža S. Rajaković, scenografija D. Jeričević, kostimografija L. Gamulin, glazba Ž. Janda. Urednik P. Kanižaj. Uloge: G. Stepanić, D. Ljuština, L. Vrgoč, Z. Lepetić, M. Nadarević, Ž. Potočnjak.

lead (engl.) ▶ prvi odlomak teksta u kojem se u što jednostavnijem i zanimljivijem obliku iznosi informacija koja može izražavati vrhunac događaja, najvažniju tezu ili glavni rezultat istraživanja. Za razliku od nekadašnje "glave" vijesti, u kojoj su se morali nalaziti odgovori na najvažnija pitanja kojima se vijest bavi, danas je lakši. To je uvod koji mora privući pozornost gledatelja da pogleda cjelokupnu priču.

Lederer, Gordan ▶ snimatelj (1958–1991). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Na TVZ-u/HTV-u zaposlen od 1989. Pisao tekstove, snimao i realizirao projekte te radio niz samostalnih autorskih i suautorskih priloga u informativnim emisijama. Snimio brojne materijale o stradanjima Kurda u Iraku u

Zaljevskom ratu. Bio je snimatelj tijekom Domovinskoga rata (Knin, Pakrac, Vinkovci, Vukovar, istočna Slavonija, Banija); smrtno ranjen snajperskim hicem na snimateljskom zadatku 10. VIII. 1991. na brdu Čukur kraj Hrvatske Kostajnice. Iz materijala koje je snimio na Baniji HTV je napravio glazbeni video *Banijska praskozorja*. HRT je 2015. na mjestu njegove pogibije podigao → Spomenik Gordanu Ledereru (povodom toga snimljen je i film *Slomljeni pejzaž* M. Bešlića), a od 2015. dodjeljuje i godišnju nagradu Gordan Lederer za najbolja postignuća snimatelja ili kamermana. Posmrtno je 1993. dobio posebno priznanje HND-a za osobite zasluge na području novinarstva u Domovinskom ratu te posebno priznanje Ministarstva kulture, a 1996. odličje Reda Petra Zrinskog i Frana Krste Frankopana s pozlaćenim pleterom.

Lehpamer, Marko ▶ novinar i urednik (1941–2015). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Urednik kulturne rubrike *Studentskog lista* 1959–61, potom njegov glavni i odgovorni urednik. Jedan od pokretača časopisa *Razlog* i član prvog uredništva. Urednik Umjetničkog programa RZ-a 1972–80, a 1983–90. urednik III. programa. Potom urednik emisija na III. programu. Zagovarao njegovanje hrvatskoga jezičnog standarda.

Leib, Blaženka ▶ voditeljica i urednica (1971). Na HTV-u od 1989, prvo na Z3 u emisijama *Pinklec na rame, put pod noge, Ponoćni gost, Gardijada* itd. Na HTV-u se specijalizirala za vođenje festivalskih kronika (Animafesta, Filmskog festivala u Puli, Dana hrvatskoga filma), a vodila je i popularne emisije kao što su *Neđeljno popodne*

i *Ljetna slagalica*. Najzapaženiji angažman ostvarila je u emisiji *Dobro jutro, Hrvatska*, gdje je surađivala kao voditeljica, a zatim kao scenaristica i urednica od nastanka redakcije 1992. do 2013, kad je prešla u emisiju *Društvena mreža*.

Lekić, Ilija ▶ snimatelj (1929–1998). Na RTZ-u od 1959. Kao reporter-snimatelj u informativno-političkoj redakciji snimao najvažnije događaje za *Dnevnik*, a poslije za sve ostale programe. Snimao 1960–97. reportaže iz Australije, Engleske, Kanade, SAD-a, SSSR-a, Japana, Indije, Sirije, Alžira, Egipta, Italije, Irana i drugih zemalja.

Leko, Ivan ▶ pedagog i radijski djelatnik (1914–1983). U Zagrebu završio studij pedagogije. Direktor RZ-a 1949–50, u doba kad je ta postaja imala vodeću medijsku ulogu u propagandnom ratu sa zemljama Informbiroa. Tad je zabilježen i tehnološki napredak RZ-a, posebice puštanjem u rad odašiljača u Deanovcu. Jedan od pokretača Školskog radija. Nakon 1950. direktor Zavoda za unapređenje nastave i profesor na Pedagoškoj akademiji u Zagrebu.

lektor (lat. lector – čitač) ▶ stručna osoba koja ispravlja i uređuje tekst s pravopisno-gramatičke i stilske strane. Na HRT-u je posao lektoriranja organiziran u okviru Službe za jezik i govor (osnivači J. Nikić i I. Škarić 1991). Prvi šef spikerske, lektorske i inspicijentske službe na RZ-u bio je → M. Dulčić (1970); među istaknutim je lektorima i mentor B. Erdeljac.

Lemešić, Dragica ▶ novinarka i urednica (1950). Na Radio Splitu od 1979, specijalizirala se za turizam. Kao ratna reporterka izvještavala s prvih barikada u Civljanimima, tajno ulazila u okupirano Kijevo, izvještavala za sve informativne emisije HR-a. Prva novinarka HR-a koja je ušla u Knin i u eter poslala vijest o ulasku Hrvatske vojske. Odlikovana Spomenicom Domovinskoga rata, medaljom Oluja, zahvalnicom Zbornog područja Knin, zahvalnicom kluba Zvonimir.

Lendvai, Paul ▶ austrijski novinar i publicist (1929). Rođen u Budimpešti, odmah nakon dolaska u Austriju 1957. stekao ugled stručnjaka za istočnu Europu. Kao vodeći komentator ORF-a na njemačkom je govornom području imao bitnu ulogu u tumačenju jugoslavenske krize. Zapaženo mu je djelo *Između nade i otrežnjenja – razmišljanja o promjenama u istočnoj Europi* (1994).

Lentić, Ante ▶ novinar (1934–2013). Završio Visoku školu političkih nauka u Beogradu. Prve radove objavio 1955.

u dnevniku *Narodni list*, kojega je stalni novinar od 1957; od 1959. u *Večernjem listu* izvjestitelj o unutrašnjopolitičkim i gospodarskim zbivanjima. Od 1959. na TVZ-u, isprva novinar i urednik poljoprivredne emisije, a od 1967. urednik vanjskopolitičke redakcije; uređivao vanjskopolitičku emisiju *Argumenti*. Izvještavao s mnogih međunarodnih skupova, intervjuirao više desetaka stranih državnika i komentirao vanjskopolitičke događaje sve do odlaska u mirovinu 1992.

Lentić, Branko ▶ novinar i urednik (1938). Na TVZ-u od 1966, isprva suradnik, zatim urednik i autor emisija za mladež te dokumentarne serije *Objektiv 350*. Glavni i odgovorni urednik programa TVZ-a 1969–72. Za njegova mandata uvedeni su kvizovi, snimljene neke od najgledanijih igranih serija, zaokružen informativni program. Nakon sloma Hrvatskoga proljeća prisiljen na ostavku. Od 1972. radio kao autor. Realizirao više od 200 dokumentarnih filmova (*Grga*, 1967; *Zagreb – bijeli grad*, 1968; *Dinamitaši*, 1973; *Jozo i mnogi*, 1974; *Bit ćeš velik*, 1975; *Bič s dva kraja*, 1976; *Mjesto koje hoće živjeti*, 1976; *14 gnjevnih*, 1978; *Živjeti vukovarske slike*, 2001), koji su prikazivani na mnogim svjetskim televizijama (u Švedskoj i Australiji prikazani su opširni ciklusi iz njegova opusa). Jedan od osnivača emisije *Alpe Dunav Jadran* 1982. Bio je predsjednik Međunarodnog konzorcija za koprodukciju dokumentarnih filmova, koji je okupio niz TV kuća (npr. BBC, STV, NTV, RAI), te član žirija na mnogim festivalima u zemlji i u svijetu. Prvi direktor HTV-a 1990–92, umirovljen 1993. Dobitnik je više nagrada, među ostalim nagrada HND-a Zlatno pero 1975. i Otokar Keršovani za životno djelo 2001.

Branko LENTIĆ

Siniša LEOPOLD s Tamburaškim orkestrom HRT-a

Leopold, Siniša ▶ skladatelj, dirigent i publicist (1957). Diplomirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, gdje je i viši predavač. Također dugogodišnji pedagog na Školi hrvatskoga folklor. Posebno se posvetio proučavanju folklorne glazbenog izraza i radu s tamburaškim orkestrima. Autor prvog udžbenika za tambure (1992) te knjige *Tambura u Hrvata* (1995). Autor velikog broja skladbi i aranžmana, filmske i scenske glazbe te prvoga pučkog tamburaškog mjuzikla *Janica i Jean* 2004 (suautor R. Škiljan). Na RTZ-u/HRT-u od 1978, šef dirigent Tamburaškog orkestra od 1985, s kojim je gostovao na brojnim europskim i svjetskim turnejama. Kao autor i glazbeni urednik sudjelovao u stvaranju mnogih radijskih i TV glazbenih emisija (*Tamburaško sijelo*, *I to smo mi*, *Praznik za žice*, *Za srce i dušu*, *Lijepom našom*). Autor koncertnog ciklusa Tamburaškog orkestra *U ozračju tambure* i novogodišnjih koncerata *Valceri, polke i druge spelancije*. Posebno su zapaženi koncertni programi izravno emitirani za EBU-u. Od 2008. umjetnički je ravnatelj Festivala kajkavskih popevki u Krapini. Dobitnik je, među ostalim, godišnje nagrade HRT-a 2003, Zlatne arene za glazbu na Filmskom festivalu u Puli 2004, diskografske nagrade Porin 2012. Odlikovan je odličjem Reda Danice hrvatske s likom Marka Marulića za zasluge u kulturi (1996).

Lesić, Vinko ▶ skladatelj i glazbeni djelatnik (1926–2009). Glazbom se počeo baviti u djetinjstvu; bio je pjevač, korepetitor, zborovođa, dirigent, skladatelj, voditelj klapa, suosnivač i direktor splitske Opere, Splitskih ljetnih priredbi, direktor Festivala zabavne glazbe u Splitu, tajnik Saveza muzičkih udruženja Hrvatske, direktor koncertne dvorane Istra u Zagrebu i brojnih drugih glazbenih ustanova i smotra. Prvi glazbeni urednik Radio Splita 1955–59.

Leskovar, Sandra ▶ novinarka i urednica (1967). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu.

Suradnica u redakciji *Zagrebačke panorame* HTV-a, od 1993. novinarka, reporterka i urednica na Radio Sljemenu. Pokreće, uređuje i vodi kontakt emisije *Zdravlje na stolu*, *Se bum vas tužil* te suautorski *Skreni ravno* i *Zagrebački razgovori*. Od 2013. u Redakciji gospodarstva IMS-a uređuje i vodi kontakt emisiju HR-a *Glas potrošača* te sudjeluje u uređivanju emisija *U mreži Prvog* i *Gospodarska minuta*.

Letica, Zvonko ▶ novinar, urednik i publicist (1924). Na RZ-u 1950–65. radioreporter, komentator i urednik vanjskopolitičke redakcije. U međuvremenu (1958–62) i dopisnik JRT-a iz New Yorka. Na TVZ-u 1965–77. kao urednik i komentator. Radio političke i dokumentarno-magazinske emisije: *Objektiv 350* (1967–68), *Stop* (1969–76) i *Slobodna srijeda* (1976–77); obavljao posebne reporterske zadatke. Javljao se u prvim međukontinentalnim satelitskim prijenosima, prenosio programe astronautskih misija i sloma Praškog proljeća. Zbog izvještaja o okupaciji Čehoslovačke bio mu je zabranjen ulazak u zemlje Varšavskoga pakta. Dopisnik novinske agencije Tanjug iz nordijskih zemalja 1977–80. Nakon umirovljenja 1984. dopisnik Švedske radiotelevizije iz Hrvatske. Objavio priručnik za novinare RTZ-a *Televizijsko novinarstvo* (1986) i istoimenu opsežni sveučilišni udžbenik (2003). Dobitnik nagrade HND-a za životno djelo Otokar Keršovani 1967, nagrade Moša Pijade Saveza novinara Jugoslavije 1983. te nagrade David E. Bright, najvišega priznanja Kalifornijskog sveučilišta stranim novinarima, 1960. Ostao upamćen i po odjavi svojih emisija: "Hvala na pažnji."

Zvonko LETICA

Letterman, David ▶ američki voditelj i komičar (1947). Na televiziji počeo kao duhoviti voditelj vremenske prognoze. Od 1975. u Los Angelesu uspješni stand up komičar. Od 1982. počeo voditi kasnovečernji talk show *Late Night with David Letterman* na mreži NBC, odnosno *Late Show with David Letterman* na mreži CBS 1992–2015; ukupno je emitirao 6028 emisija, što ga čini najduljim domaćinom noćnoga talk showa na američkoj televiziji. Kao voditelj isticao se nekonvencionalnim, ponekad oporim i ironičnim humorom, u razgovoru s gostima često izravan i provokativan. Kao izvođač, scenarist, producent ili član autorskog tima 52 puta nominiran je za nagradu Emmy (prva verzija showa dobila je pet, a druga šest Emmyja).

Spikeri Vladimir LEVAK i Željka Fattorini

Levak, Vladimir ▶ spiker i voditelj (1934–2001). Spiker na RZ-u 1956–72. u Informativnom i Dječjem programu te emisijama *Mikrofon je vaš*, *Vikend u osam* i dr. Spiker i voditelj na TVZ-u 1972–91. u *Neđjeljnom popodnevnu*, *Dnevniku*, čitao tekstove u svim TV emisijama toga doba. Urednik emisije *Otvoreno* 1989–90.

Lica i sjene ▶ tjedna polusatna emisija o aktualnim zbivanjima u kazalištu, emitira se na I. programu HR-a od 1995 (prije *Govorimo o kazalištu*, urednik P. Brečić). Donosi najave, osvrt, kritike (recenzije) predstava, reportaže i razgovore s kritičarima i kazališnim djelatnicima. Izborom tema, aktualnošću i meritornošću prosudbi uvrstila se među najslušanije programe redakcije kulture. Urednik je G. Ostović.

Licem u lice ▶ emisija o filmu, emitira se na HR-u od 1992. Donosi filmske aktualnosti, razgovore s autorima, glumcima i suradnicima koji pripremaju ili snimaju filmove, izvještava o događanjima u društvenom sustavu kinematografije, prati svjetske i hrvatske filmske festivale, a stalni kritičari objavljuju recenzije filmova s kinorepertoara. Utemeljitelj, prvi urednik i voditelj bio je P. Krelja, a od 2005. uređuje ju i vodi I. Žaknić. *Licem u lice* nastavlja tradiciju emisija o filmu započetu 1960.

Filmskim mozaikom (urednik H. Lisinski), a nastavljenu emisijama P. Krelje *U prvom planu* (potkraj 1970-ih i početkom 1980-ih) i *Četvrtkom o filmu* (potkraj 1980-ih i početkom 1990-ih).

licencni format ▶ vrsta TV programa. Za razliku od klasičnih emisija na TV tržištu (dovršenih igranih, zabavnih ili dokumentarnih) u novije doba producentske tvrtke (npr. Endemol u Nizozemskoj, Celedor u Velikoj Britaniji ili međunarodni FreemantleMedia), pa i velike javne televizije poput BBC-ja, izrađuju i/ili prodaju projekte emisija, a kupci ih realiziraju organizirajući svoju izvedbu. Licencni format zaštićen je autorskim pravima i njegove nacionalne inačice snimaju se pod strogim nadzorom vlasnika, ali se najčešće dopušta prilagodba posebnim kulturnim značajkama gledateljstva za koje se emitira. Upute za izvedbu, i to obvezatne, detaljno su razrađene (scena, režijski postupci, rasvjeta, jingleovi), a kupci ih dobivaju u kompletu. Produkcija licencnih formata slijedi iskustvo američkog ustroja televizije. Na taj se način i male, skromnije ekipirane TV postaje oslobađaju brige i troškova koncipiranja emisija, a mogu pribaviti programe zajamčeno vrhunske gledanosti. Uz to, pomoć vlasnika pri postavljanju emisije i stalni nadzor osiguravaju standardnu kvalitetu programa. TV formati najčešći su u TV žanrovima kvizova, TV natjecanja i reality programa, a posebna su vrsta TV formata standardizirane soap opere. Prvi licencni format u Hrvatskoj bila je emisija *Kolo sreće*, koju je HTV emitirao 1993–2002, a slijedile su *Hugo, Kruške i jabuke*, *Tko želi biti milijunaš?*, *Genijalci*, *Uzmi ili ostavi*, *Nora fora*, *Najslabija karika* i dr. Posljednjih godina HRT je postigao najveće uspjehe s BBC-jevim visokokvalitetnim formatima *Ples sa zvijezdama* i *Zvijezde pjevaju*, a od 2014. i s *The Voice – Najljepši glas Hrvatske*. RTL s prekidima emitira *Big Brother* od 2004, a posljednjih ga godina proizvodi u koprodukciji sa srpskom Pink TV-om. Veliku gledanost imala je i Nova TV u prvoj sezoni *Farme* 2008, a od 2014. emitira vrlo uspješan zabavno-glazbeni format *Tvoje lice zvuči poznato*. Kritičari licencnoga modela upozoravaju da on izaziva slabljenje nacionalnih autorskih korpusa, povećanje programske, pa i kulturne ovisnosti manjih zemalja, smanjivanje programske raznovrsnosti te gomilanje površne produkcije na javnim televizijama.

Ličina, Jovan ▶ glumac i pisac (1930–2002). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Od 1957. do odlaska u invalidsku mirovinu 1982. angažiran u HNK-u; zapažen u brojnim ulogama širokoga repertoara. Nastupao u mnogim serijama i dramama TVZ-a (*Dijalozi*, *Vražji otok*, *Treći je došao sam*, *Treba zaklati pijetla*, *Jutro još nije dan*, *Vruć je zrak*, *Slučaj na autostradi*, *Kandidat smrti*, *Ljudi i neljudi*, *Dolutali metak*, *Harmonika*, *Sedam sati i petnaest minuta*, *Izjava*, *Obustava u strojnoj*). Životnu TV ulogu krijumčara Verige odigrao je u seriji *Kuda idu divlje svinje* (1971). Napisao dramu *Nježne pjesme anđela*

Jovan LIČINA

(1964) te više publicističkih knjiga i romana (*Tragom plave lisice*, *Vodoravni rez*, *Gnjida*).

Lijepa naša ▶ putopisni serijal, prikazivao se na HTV-u 1990–2001. Autor i urednik P. Dukić i redateljica Lj. Mandić u polusatnim dokumentarnim emisijama prikazali su manje gradove i naselja u unutrašnjosti Hrvat-

ske kroz lijepe panorame i ambijente, društveni život, kulturu svakodnevice, djelatnost amaterskih udruga, neobične pojave ili znamenitosti. Proizvedeno je preko 120 emisija od kojih je većina na 16 mm filmskoj vrpici, što serijal čini važnim dokumentarnim filmskim zapisom o životu Hrvatske 1990-ih.

Lijepom našom ▶ zabavno-glazbeni show i serija javnih koncerata tradicijske kulture; jedna od najtrajnijih i najpopularnijih zabavno-glazbenih emisija HTV-a. Eksperimentalno emitirana s Jaruna na Dan državnosti 1995, prvi ciklus emitirao se 1996–2000, a drugi je započeo 2008. u nedjeljnom terminu i traje do danas. S gotovo 400 izdanja u 11 godina prerasla je u javni događaj, kojemu po dvoranama hrvatskih gradova i mjesta prisustvuje tisuće ljudi; emisija se ponekad snima i u BiH i dijaspori, u mjestima s većom hrvatskom zajednicom. Usklađujući scensko i TV događanje u jedinstveni folklorni show, profilirala se kao izlog hrvatske tradicije, u kojem se, osim nastupa poznatih i nepoznatih glazbenika zabavnoga i folklornoga usmjerenja, mogu vidjeti i plesovi kulturno-umjetničkih društava, rekonstrukcije i prikazi narodnih običaja, hrana pojedinih krajeva i sl. Često se zbog bogatoga višesatnog scenskog događanja emitira u dva dijela. Urednik je i voditelj B. Uvodić.

Lilić, Miroslav ▶ novinar i urednik (1944). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1967. zaposlen na TVZ-u kao novinar, reporter, urednik razmjene vi-

Miroslav LILIĆ

jesti, urednik *Vijesti* i *Kronike*, urednik i voditelj središnjega večernjeg TV dnevnika. Urednik Dnevnoga programa 1974, od 1978. odgovorni urednik Informativno-političkoga programa. Pod njegovim uredništvom od sredine 1970-ih dnevnicu TVZ-a postaju zanimljiviji i životniji, manje formalni te modernije uređivani i vođeni, te je u konkurenciji TV dnevnika JRT-a dvaput osvojio nagradu za najbolje uređen i vođen dnevnik. Glavni urednik programa TVZ-a od 1986, potom direktor programa. U tom razdoblju TVZ preuzima vodeću poziciju u JRT-u i jača suradnju s Eurovizijom. Bio je šef JRT poola Olimpijskih igara u Seulu 1988. U vrijeme jačanja velikosrpskoga nacionalizma i u TV programima jedan od inicijatora izlaska TVZ-a iz zajedničkoga nedjeljnog *Dnevnika* 1989, potom i iz cijeloga informativno-dokumentarnog programa JRT-a. U neovisnoj Hrvatskoj glavni urednik HTV-a. U Domovinskom ratu osmislio i sa suradnicima pokrenuo 24-satni Program za slobodu, jedan od najzahtjevnijih projekata u povijesti TVZ-a, inicirao suradnju s autorima i izvođačima antiratnih glazbenih spotova (*Stop the War* T. Ivčića te *Moja domovina* Z. Tutića i R. Dujmića). Savjetnik glavnoga ravnatelja HRT-a za program 1992, od 1994. predsjednik uprave diskografske kuće Croatia records, bio član uprave Jadran filma, 2000. osnivač te direktor i glavni urednik programa prve privatne televizije s nacionalnom koncesijom Nove TV. Na HRT se vraća 2005. kao savjetnik glavnoga ravnatelja za program. Autobiografiju *Bez reprize* objavio je 2011. Među gledateljima zapamćen i po priopćenju o smrti predsjednika Jugoslavije J. Broza Tita. Dobitnik Zlatnoga pera HND-a 1976. i 1984. te nagrade HRT-a Ivan Šibl za životno djelo 2007. Nositelj Spomenice Domovinskoga rata, odlikovan Redom hrvatskoga pletera.

Limbaugh, Rush Hudson III. ▶ američki radijski voditelj i komentator (1951). Zbog ultrakonzervativizma i izrugivanja liberalnim stavovima otpušten s niza radijskih postaja. Potom voditelj na radiopostaji KFBK u Sacramentu, a nakon što se 1988. emisija *The Rush Limbaugh Show* počela prenositi na nacionalnoj razini (više od 600 postaja) stekao publiku od oko 20 milijuna slušatelja. Emisijama mu dominiraju dugi monolozi, rijetko zove goste u studio, u eter uključuje uglavnom slušatelje istomišljenike. Široka publika donosi mu politički utjecaj: pomogao je Republikanskoj stranci u osvajanju većine u oba doma Kongresa 1994, bio je glavni zagovaratelj postupka opoziva predsjednika B. Clintona, podržavao je predsjedničku kandidaturu G. W. Busha Jr.

limiter zvuka ▶ procesor zvuka, može biti izveden kao analogni ili digitalni. Služi za ograničavanje razine audiosignala, što je iznimno bitno za digitalni audio jer pri prekoračenju maksimalne dopuštene razine dolazi do clippinga, tj. vrlo čujnog izobličenja koje nastaje zbog nemogućnosti uređaja da obradi više razine audiosignala. Kod analognih uređaja to nije toliko bitno jer

postoji mogućnost obradbe razine više od maksimalno dopuštene, uz pojavu izobličenja. Također je iznimno bitno ograničiti audiosignal prije ulaska u odašiljač zbog premodulacije.

linearna polarizacija → polarizacija

linearna televizija (medijska usluga televizije, televizijsko emitiranje) ▶ audiovizualna medijska usluga za istodobno gledanje programa u slijedu na osnovi rasporeda programa. Od samih početaka televizije do danas dominantan način gledanja TV programa, iako se sve više korisnika odlučuje na gledanje određenoga programa kad im to odgovara (nelinearna televizija ili → video na zahtjev).

link (žarg.; od engl. – veza, karika) ▶ 1. naziv za (mikrovalnu) radiovezu između dviju točaka (dvaju sklopova, dvaju uređaja, studija i odašiljača, odašiljača i repetitora, reporterskoga vozila i studija i dr.). U radijskoj i TV proizvodnji mobilni linkovi koriste se za prijenos TV ili tonskog signala s terena. S obzirom na način rada predstavljaju → pokretnu vezu. 2. u informatičkom žargonu, naziv za fizičko ili virtualno povezivanje. Fizički link podatkovna je veza između računalne mreže i računala, a virtualni poveznica s jedne internetske stranice na drugu.

Linta, Branko ▶ filmski i TV snimatelj (1968). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu, gdje je i docent. Od 1990-ih snimatelj brojnih TV igranih i dokumentarnih filmova, kratkometražnih igranih filmova i reklamnih spotova. Direktor fotografije desetak dugometražnih igranih filmova istaknutih redatelja (*Blagajnica hoće ići na more*, *Volim te*, Zlatna arena 2006, *Crnci*, *Kosac*, Zlatna arena 2014) te desetak dokumentarnih filmova (*Mjesec Alabame*, *Zagorje dvorci*, *Kadeti*) i TV serija (*Bitange i princeze*, *Provodi i sprovođi*). Osnovao 2011. pogon za postprodukciju filmske slike (*Tu i tamo boja*) te kao kolorist radio na nekoliko igranih (*Noćni brodovi*, *Projekcije*, *S one strane*) i dokumentarnih filmova te TV serija.

Branko LINTA

lip sync (engl.) ▶ usklađenost početka video i tonskog signala. Najuočljivija je kod prikazivanja govornika, kod kojega početak i kraj govora tonski i slikovno moraju biti potpuno usklađeni (sinkronizirani). Lip sync ispituje se filmskom klapom ili pljeskanjem rukama ispred kamere.

Lisak Vidović, Karolina ▶ novinarka i urednica (1969). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na HR-u od 1995. u Redakciji za unutarnju politiku, urednica Redakcije za kulturu i znanost Informativnog programa 2001–14. Pokrenula je i uređivala emisiju *Kulturni kolokvij*, autorica je brojnih drugih emisija (*Šalica kulture*, *Slobodni stil*, *Iskustvo prostora*). Dugogodišnja je urednica i voditeljica emisije o književnosti *Kutija slova* na I. programu, a od 2014. na III. programu HR-a uređuje i vodi emisiju *Knjiga ili život*. Redakcija za kulturu i znanost pod njezinim je vodstvom 2007. dobila godišnju nagradu HRT-a.

Lisinski, Hrvoje ▶ urednik i filmski kritičar (1935–1971). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od kraja 1950-ih objavljivao eseje i filmske kritike u tisku i na radiju, vodeći član neformalne kritičarske skupine hičkokovaca, autor antologijskih eseja o M. Antonioniju, W. Wyleru i dr., kojima je znatno utjecao na hrvatsku filmsku kritiku, vodio rubriku *Nesporazumi* u časopisu *Filmska kultura*, prevodio s engleskoga, osobito zapaženo djela E. Fromma. God. 1960. pokrenuo i uređivao emisiju *Filmski mozaik*. Bio je jedan od utemeljitelja (1964), kreatora koncepcije i prvi urednik III. programa RZ-a, jednoga od najdugovječnijih hrvatskih kulturnih brendova i jedini segment RTZ-a/HRT-a koji je do danas zadržao razinu izvrsnosti i javne vrijednosti.

live (engl.) → javljanje uživo

Loach, Ken ▶ britanski redatelj i scenarist (1936). Od 1961. asistent režije u Dramskom programu BBC-ja, režira od 1963. Pozornost privukao socijalno-kritičkim TV dramama, uglavnom prema stvarnim događajima (*Cathy vrati se kući* – *Cathy Come Home*, 1966; *Čin i četa* – *The Rank and the File*, 1971). Njegov TV rad i stilski je inovativan (snimanje na autentičnim lokaci-

jama kamerom iz ruke, uz prirodno osvjetljenje i izravno snimani zvuk). Takav je prosede razradio i u TV seriji o britanskoj radničkoj obitelji 1920-ih *Dani nade* (*Days of Hope*, 1976), a prenio ga je i u kinematografske filmove (najuspjeliji su *Kes*, 1969; *Vjetar koji njiše ječam* – *The Wind That Shakes the Barley*, Zlatna palma u Cannesu, 2006) i dr. Tijekom 1980-ih okrenuo se čistom TV dokumentarizmu, i dalje obradbom tema

izazivajući kontroverze, npr. kritičkim serijalom o britanskoj politici *Pitanja vodstva* (*Questions of Leadership*, 1983).

lokalni radio/lokalna televizija ▶ radijske i TV postaje koje emitiraju program na razini nižoj od državne (nacionalne). Lokalne radijske postaje u Hrvatskoj počele su emitirati u sastavu Državnoga zavoda za krugovalnu službu, u Dubrovniku 1942. te u Osijeku 1943. Potom su počele emitirati i prve lokalne radiopostaje antifašističkoga pokreta: u Osijeku (travanj 1945), Dubrovniku (listopad 1944) te Splitu (travanj 1945). Nakon II. svjetskog rata osnovani su Radio Varaždin (srpanj 1945) i Radio Rijeka (rujan 1945). Početkom 1970-ih, u razdoblju Hrvatskoga proljeća, djelovalo je više od 60 lokalnih radiopostaja, od kojih su mnoge nakon njegovoga gušenja bile na udaru represije. U izvještaju CK SKH *O prodoru nacionalizma* objavljeno je da je “osvajanje lokalnih listova i radio-stanica bio jedan od važnih zadataka nacionalističkih snaga u ostvarivanju njihova globalnog strategijskog plana razbijanja socijalističke Jugoslavije i izdvajanja Hrvatske”. Za raspada Jugoslavije početkom 1990-ih u Hrvatskoj je djelovalo 57 lokalnih (općinskih) radiopostaja, a 27 ih je prestalo emitirati. Razgranat sustav lokalnih postaja pokazao se učinkovitim i svrsishodnim tijekom Domovinskoga rata, napose u gradovima najviše izloženima agresiji (Vukovar, Zadar, Dubrovnik, Vinkovci, Osijek); pritom su postaje okupiranih gradova program emitirale iz drugih mjesta (HR Vukovar iz Vinkovaca, HR Baranja Beli Manastir iz Osijeka, Radio Petrinja iz Siska, Radio Slunj iz Karlovca, Radio Drniš iz Unešića). Obavljajući profesionalne zadatke poginulo je 12 novinara, snimatelja i tehničara. Uništeni su i mnogi odašiljači HRT-a, a brzo ustrojen sustav prebacivanja signala i umrežavanja lokalnih postaja u nekoliko prstena (Radio Sljeme povezo je ukupno 55 lokalnih postaja u zajedničku emisiju *S domovinskih ratišta*) bio je moguć zbog stvaranja pričuvnih lokacija i tehničke osnove za emitiranje u izvanrednim okolnostima. Nakon Domovinskoga rata broj se lokalnih postaja nastavio povećavati, iako još nisu riješena mnoga pitanja njihova vlasništva i neovisnog djelovanja. Oko 70% lokalnih radijskih postaja u to je vrijeme djelomično ili u potpunosti u vlasništvu lokalne samouprave. Zakonom o elektroničkim medijima (2003) kvalitetnije se uređuje djelovanje i nadzor nad programom lokalnih radija i televizija koje provodi → Vijeće za elektroničke medije, a njihovi programi potiču se iz Fonda za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija. Krajem 2008. emitiralo je 155 lokalnih radiopostaja s općinskom, gradskom, županijskom i regionalnom koncesijom, a lokalna samouprava ima sve manje vlasničkoga udjela. Iako su i prije postojali određeni oblici umrežavanja, 2010. dolazi do stvaranja jakih programskih mreža, kao što su Totalni FM i Soundset, u kojima je osim programskoga došlo i do

vlasničkoga povezivanja. Posljednjih nekoliko godina na broj lokalnih radiopostaja negativno utječu smanjeni prihodi od oglašavanja, te je zbog vraćanja ili oduzimanja koncesije početkom 2016. djelovalo njih 141. **Lokalne televizije** djeluju od kraja 1980-ih (OTV, danas Jabuka TV). TV Marjan iz Splita djeluje još od 1984, ali dozvole za rad usklađuje tek početkom 1990-ih. Postupak dobivanja licenci i uvjeti rada u početku su određeni Zakonom o telekomunikacijama (1994), a od 2003. Zakonom o elektroničkim medijima. Procesom → digitalizacije televizijskog emitiranja u RH gotovo sve televizije povećavaju svoja koncesijska područja te sad pokrivaju → digitalne regije. Usprkos tomu smanjeni prihodi od oglašavanja i povećani troškovi odašiljanja doveli su do gašenja dviju televizija (Gradska televizija, Zadar i TV Plus, Zagreb), pa početkom 2016. djeluje njih 20.

Lokas, Joško ▶ voditelj, urednik, producent i autor (1971). Počeo 1994. na OTV-u, na HRT-u od 1995. voditelj showa *Bravo*. Autor, urednik, voditelj i producent brojnih TV projekata, 1997. osmišljava kviz *Upitnik*, koji i vodi 1997–2004. Kao autor potpisuje formate *Diplomac*, *HNL manager*, *Večeras s Joškom Lokasom*, *341*, *Dvornikovi*, *Mamutica*, *Jeopardy*, *Derbi*, *5 minuta slave*. Bavi se produkcijom (*Kod Ane*, *Policajska patrola*, *Ostati živ*, *20pet*, *Operacija Kajman*, *Mamutica*). Za tvrtku Emotion uređuje show *Ja mogu sve* na RTS-u (od 2015), kao urednik pokrenuo *Kolo sreće* u Srbiji 2016. Četiri godine zaredom (od 1998) dobitnik Večernjakove ruže za najbolje TV lice.

Lončar, Ivo ▶ novinar i urednik (1957–2015). U Zagrebu diplomirao na Agronomskom fakultetu te na Fakultetu političkih znanosti. Na RZ-u od 1982. Od

Urednik *Plodova zemlje* Ivo LONČAR (desno), bivša urednica Ružica Trauber i novinar Miroslav Gantar

1988. urednik u unutrašnjopolitičkoj redakciji, urednik emisije *Za selo i poljoprivredu*, urednik i voditelj *Noćnoga programa*. Na HTV-u od 1993. Urednik i voditelj *Plodova zemlje* 1993–99. Britki stil davao mu je veliku popularnost kod gledatelja, u anketi tjednika *Studio* 1997. proglašen za urednika godine. Dobitnik nagrade HND-a Veselko Tenžera kao novinar godine 1998. U dvama mandatima od 2000. saborski zastupnik.

Lončar, Josip ▶ fizičar (1891–1973). Studirao fiziku i matematiku u Zagrebu i Parizu, doktorirao u Zagrebu. Od 1921. predavao teoretsku elektrotehniku i Uvod u radio na Visokoj tehničkoj školi u Zagrebu. Od 1937. redoviti profesor na Tehničkom fakultetu u Zagrebu, a od 1946. redoviti član JAZU-a. Sudjelovao u pokretanju RZ-a 1924–26. Istraživač područja radija i televizije. Sagradio je prvi TV prijamnik u Hrvatskoj i u jugoistočnoj Europi, kojim je 7–8. VIII. 1930. primio TV emisije iz Londona, a 12–13. VIII. 1930. TV emisije iz Berlina. O TV prijmu u Zagrebu izvijestio je engleski časopis *Television* i njemački časopis *Fernsehen*. Autor je djela *Konstrukcije radiostanica za primanje* (1927), *O suvremenoj televiziji* (1937), prvih hrvatskih stručnih knjiga iz područja radiotehnike i televizije. Dobitnik nagrade Grada Zagreba za životno djelo 1961. U spomen na njegov rad Fakultet elektrotehnike i računarstva u Zagrebu od 1974. dodjeljuje najboljim studentima priznanja Josip Lončar.

Lončarić, Davor ▶ urednik i novinar (1972). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Od 1994. spiker i novinar, vanjski suradnik HR Osijek, a od 1998. zaposlen kao urednik i novinar. Uređivao i vodio specijalizirane emisije o prognanicima i povratnicima, dugogodišnji radijski reporter iz Slavonije i Baranje te autor, urednik i voditelj brojnih radijskih emisija. Od 2008. do 2013. glavni urednik HR Osijek. Od 2013. radi i reporterska javljanja u emisiju HTV-a *Dobro jutro, Hrvatska* te TV priloge. Odlikovan medaljom Bljesak te Spomen-medaljom Vukovar 1999.

Lonza, Tonko (Antun) ▶ glumac (1930). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu, gdje je do umirovljenja predavao na katedri za glumu. Jedan od naših najistaknutijih kazališnih glumaca i pedagoga; odigrao stotinjak uloga u brojnim kazalištima, najviše u DK Gavella, zagrebačkom HNK-u, Teatru u gostima i na Dubrovačkim ljetnim igrama. Glumio u filmovima (*Novinar*, *Glembajevi*, *Donator*, *Kenjac* i dr.) i TV dramama i serijama (*Kontesa Dora*, *Olujne tišine*, *Gradanin Dahlke*, *Četvrta dimenzija*, *Ožiljak*, *Kainov znak*, *Maskerata*, *Obredna ogrlica*, *Ustrijelite Kastora*, *Ifigenija u Aulidi*, *Mizantrop* i dr.). Ostvario zamašan opus radiodramskih uloga. Dobitnik mnogih nagrada, među ostalim nagrade Vladimir Nator za životno djelo u kazališ-

Tonko (Antun) LONZA s redateljnom Antunom Vrdoljakom na snimanju filma *Glembajevi*. Asistent Zoran Mikičić Budin priprema kameru za snimanje.

noj umjetnosti 1992. te Nagrade hrvatskoga glumišta za životno djelo 2000.

Lopudska sirotica ▶ radiodrama, emitirana na HR-u 2000. Dramska balada o zabranjenoj ljubavi svećenika kojega iz oluje spašava djevojka s Lopuda umetnuta je u okviru priču o vatikanskoj istrazi o tajanstvenoj smrti redovnika koji je živio na pustom otoku. Nastala je prema dubrovačkoj usmenoj tradiciji, motivima romana *Marija s Lopuda* L. Adamovića, pripovijesti *Malgeritha Spolatina i redovnik Teodoro* G. F. Straparole te pjesničkoga djela Đ. Ferića *Periegesis orae raguinae*. Dramatizacija H. Ivanković, režija B. Vučković, uloge N. Dangubić, M. Prskalo, V. Drach, K. Šarić, M. Martinović, H. Sebastijan i dr. Drama je nagrađena na međunarodnom festivalu igrane i dokumentarne drame Prix Marulić na Hvaru 2001.

loudness (engl.) → glasnoća

Lovčević, Ninoslav ▶ urednik i redatelj (1947–2012). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Profesionalnu karijeru započeo na RTZ-u 1984. u *Kulturi srca*. Autorski potpisao na desetke dokumentarnih, uglavnom povijesnih, emisija i serijala s područja kulture i religije. Osobito su mu bili zapaženi serijali *Hrvatska u XX. stoljeću*, *Hrvati i kršćanstvo*, *Junaci domovinskoga rata*, *Ognjevi s neba* i dokumentarni filmovi *Pustinjska priča – El Shatt* te *Pero u ratu i miru*. Od 2010. do umirovljenja 2012. bio glavni urednik Dokumentarnoga programa. Dobitnik je godišnje nagrade HRT-a 2010.

Lovrec Štefanović, Iva ▶ muzikologinja i glazbena urednica (1964). Diplomirala na Muzičkoj akademiji te na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1988. na RZ-u kao novinarka, voditeljica i autorica, od 1993. urednica u glazbenoj redakciji III. programa, 2012–13. v. d. urednica Glazbenoga programa HR-a, urednica voditeljica u odjelu Glazbeni sadržaji HRT-a. Autorski i urednički osmislila je i pokrenula više od 30 ciklusa emisija različitih formata i tematskih usmjerenja – od rane glazbe, glazbe za film i kazalište, specijaliziranih emisija o suvremenoj glazbi, elektroničkoj glazbi do glazbenih dokumentaraca. Najvažniji projekt povezan je s hrvatskim glazbenim stvaralaštvom – *Putovi hrvatske glazbe*. U suradnji s Glazbenom proizvodnjom HRT-a 2009–12. vodila ciklus koncerata s razgovorima *Nedjeljom u podne u studiju Bajsic*, koji od 2015. vodi pod naslovom *Bajsic u 8*. Dobitnica nagrade Josip Andreis Hrvatskoga društva skladatelja 2012. i godišnje nagrade HRT-a 2014.

Lovreček, Ivan ▶ novinar i urednik (1976). Medijsku karijeru počeo 1996. kao radijski novinar i urednik. Profesionalno se usavršavao u više svjetskih medijskih organizacija u Europi i SAD-u te pohađao posebne programe poslovne edukacije na Bertelsmann Universityju. Urednik, voditelj i reporter BBC World Servicea u Zagrebu i Londonu 2000–04. RTL-u Hrvatska pridružio se 2004. kao reporter, a od 2005. dnevni je urednik Informativnog programa; glavni urednik od 2007, član Uprave od 2009. Od 2014. zamjenik predsjednika Uprave RTL-a Hrvatska. Uređivao je velike informativ-

ne, sportske i dokumentarne projekte RTL-a; tijekom Svjetskoga prvenstva u rukometu 2009. u Hrvatskoj bio voditelj projekta i izvršni producent.

Luburić, Zdenko ▶ inženjer (1960). Diplomirao na Elektrotehničkom, a magistrirao na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu. Na RTZ-u/HRT-u od 1986 (Odašiljači i veze). U dva mandata član Uprave OIV-a. Za Domovinskoga rata aktivno radio na izgradnji paralelnoga sustava emitiranja HRT-a, jer je znatan broj odašiljačkih i pretvaračkih objekata HRT-a bio raketiran ili okupiran. Sudjelovao u prvom analognom, a poslije i digitalnom satelitskom emitiranju HRT-a. Vodio desetogodišnju dogradnju odašiljačke mreže od 86 do 360 objekata, što je HRT-u u Hrvatskoj osiguralo 98,7% pokrivenosti. Član Državnoga povjerenstva za izradu i provedbu Strategije za prijelaz sa zemaljskoga analognog TV emitiranja na digitalno (Hrvatska je među prvima u Europi obavila prijelaz 2010). Odlikovan za prinos gospodarstvu ordenom Red hrvatskoga pletera 1995.

Lučev, Ivanka ▶ novinarka i urednica (1955). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Na RZ-u isprva novinarka, reporterica i komentatorica, zatim urednica *Dnevnih novosti* i *Kronike dana* te emisija Noćnoga i Jutarnjega programa. Devedesetih urednica Informativnoga programa, ravnateljica I. programa HR-a, glavna urednica HR-a 1993–2000, članica Uprave HRT-a, pomoćnica direktora HRT-a za radio. Privremena ravnateljica HR-a 2003, a od 2004. ponovo ravnateljica HR-a. Kao urednica Informativno-političkoga programa 1991. osnovala široku dopisničku mrežu, prilagodila program ratnim uvjetima, pokrenula emisiju za prognanike i ratne stradalnike *Dobar dan, ovdje Hrvatski radio*. Profilirala je programe HR-a: I. kao nacionalni i informativno-dokumentarni, II. kao sportsko-zabavni, a III. kao kulturno-znanstveni, s ozbiljnom glazbom, također ga proširivši s pet sati na 24 sata emitiranja. Uvela izravne prijenose velikih glazbenih događaja iz svjetskih metropola, pokrenula međunarodni kratkovalni program *Glas Hrvatske*. Objavila je knjigu *Ljudi iz male kutije* (2011). Od 2013-16 rukovoditeljica RJ HRT centri.

Lud, zbunjen, normalan ▶ bosansko-hercegovačka humoristična TV serija. U Hrvatskoj je od 2008. prikazuje Nova TV. Okosnicu priče čine tri naraštaja obitelji Fazlinović i njihov svakidašnji život sa specifičnim problemima, koji se, s obzirom na to da žive u istom stanu, isprepleću. Dosad su snimljene 262 epizode (u produkciji neovisne kuće F.I.S.T.). Godinama je u vrhu ljestvice najpopularnijih formata Nove TV, izgradila je i kulturni status. Scenarist je F. Isović, redatelj E. Jukić. U glavnim su ulogama M. Nadarević, S. Bašić i M. Kasumović, koji su snagom i originalnošću svoga glumačkoga karaktera snažno pridonijeli duhovitim i komičnim situacijama.

Ivanka LUČEV

Luda kuća ▶ igrana humoristična serija (sitcom), prikazivana na HRT-u 2005–09 (173 epizode). Radnja prati prosječnu hrvatsku obitelj i njihove prijatelje koji pokušavaju riješiti svakidašnje životne situacije, često na rubu apsurdna. Miljenko Majer nezaposleni je glumac u stalnoj potrazi za poslom, supruga mu Matilda srednjoškolska je profesorica matematike, a sin Filip student. Četvrti je član obitelji Đuro Pletikosa, umirovljeni policijski inspektor, a sve njih u red pokušava dovesti spremačica Brankica. Seriju su za HRT proizvele tvrtke Tvornica bitova (1–2. sezone) i Adria AMS (3–5. sezone). Redatelji I. Roksandić i A. Bukvić (1–15. epizode) te D. Šerbedžija (16–173. epizode), autorice i scenaristice T. Kirhmajer i Z. Kiseljak, snimatelj S. Kolbas, montažer H. Mršić, scenografi A. Mikac Kovačević (1. sezona), D. Broz (2. sezo-

LUDA KUĆA, Vera Zima i Marinko Prga

na), I. Ožetski (3–5. sezone), kostimografkinja L. Sertić, skladatelj B. Kovačić. Glavne uloge: J. Miholjević, Lj. Zečević, I. Glowatzky, Lj. Kapor, V. Zima, B. Meničanin, M. Prga, N. Gačešić Livaković, G. Grgić, M. Kohn.

Luka ▶ igrana TV serija, prikazana na HTV-u u tri epizode 1996, nastala istodobno s dugometražnim igranim filmom u produkciji Urania filma 1992. Socijalno-psihološka drama o inženjeru pristiglom iz Zagreba u svoje rodno dalmatinsko mjesto, u kojem lokalni moćnici donose brzopletu odluku o izgradnji tankerske luke, očekujući od njega da postane direktor i unaprijedi mjesto. Nastao prema istoimenomu romanu A. Šoljana, film odmjeren, no oštro kritizira političke prilike 1970-ih. Scenarij i režija T. Radić, snimatelj T. Pinter, montaža J. Podvorac, scenografija I. Trpčić, kostimografija M. Galasso, uloge I. Gregurević, I. Ivezić, J. Ševo, L. Margetić, D. Lončar, M. Zečević, Lj. Kapor. Zlatne arene za glavnu žensku i mušku epizodnu ulogu (M. Zečević i D. Lončar).

Lukić, Krešimir Josip ▶ inženjer (1928–2004). Diplomirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Isprva šef tonske obradbe u Zora filmu i Jadran filmu. Od 1970. na RZ-u šef snimanja i reprodukcije, zatim inženjer specijalist. Vodio velike projekte RZ-a: emisiju *Zvuci rodnoga kraja* te prijenose Olimpijskih igara u Sarajevu 1984. i Univerzijade u Zagrebu 1987. Autor knjige *Tonska tehnika*. Dobitnik povelje Elektrotehničkog društva Zagreb 2003.

Silvija LUKS-KALOĐERA

Luks-Kalodera, Silvija ▶ novinarka i urednica (1944). Diplomirala na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Novinarsku karijeru počela na RZ-u 1964, nastavila 1967. na

TVZ-u, gdje je bila reporterka, urednica, voditeljica i ratna dopisnica iz Angole (1978–79). Autorica, voditeljica i urednica kulturnih, političkih i dokumentarnih TV emisija i serija (*Ekran na ekranu*, *Kultura srca*, *Moja zemlja* i dr.). Zamjenica generalnog direktora i direktora programa Yutela 1990. U Ministarstvu vanjskih poslova od 1991, od 1997. na različitim diplomatskim dužnostima u Mađarskoj, Indiji i Francuskoj. Na HRT-u ponovo od 2002. Izvještavala s brojnih međunarodnih konferencija, s regionalnih sukoba i o pokretima za neovisnost u Africi i Aziji. Intervjuirala mnoge svjetske državnike (J. Broz Tito, I. Gandhi, M. Gorbačov, F. Mitterrand, J. Chirac). Umirovljena na poziciji dopisnice HRT-a iz Pariza 2010. Članica Međunarodnog komiteta Udruge frankofonskih medija. Dobitnica je nagrade Marija Jurčić Zagorka za najbolji intervju 2004, odlikovana francuskim ordenom Viteza za nacionalne zasluge 2009.

Lulić, Davor ▶ novinar i urednik (1965). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti. Počeo u *Večernjem listu*, a u Sportskoj redakciji HR-a od 1997. uređuje i vodi sportske emisije. Izvještavao i izravno prenosio s ljetnih Olimpijskih igara u Londonu, zimskih u Sočiju, sa svjetskih nogometnih prvenstava u Južnoafričkoj Republici i Brazilu, europskih nogometnih prvenstava u Austriji te Poljskoj i Ukrajini, brojnih svjetskih i europskih rukometnih prvenstava, teniskih Grand Slam turnira u Wimbledonu i Roland Garrosu. Prenosio utakmice hrvatske reprezentacije u nogometu i rukometu, *Dinama* u Ligi prvaka i Euroligi, pratio utrke svjetskoga skijaškog kupa i nastupe hrvatskih tenisača u Davis Cupu. Od 2013. koordinator je Produkcijškog odjela Sport za Radio. Dobitnik nagrade Zbora sportskih novinara HND-a za najboljega radijskog reportera 1999.

luminance key (engl.) → luminantno urezivanje

luminantni signal → videosignal

luminantno urezivanje (engl. luminance key) ▶ postupak → elektroničkog urezivanja (žarg. kisanje po videosignalu) kojim se željeni videosignal utiskuje u pozadinu na temelju nivoa bijeloga (engl. luminance) tako da se na videomiješalu namjesti željeni luminantni nivo sadržaja pozadinske slike na kojem će se provesti utiskivanje toga videosignala. Ono je najprije omogućeno kod najsvjetlijih dijelova slike (100% nivoa bijeloga), pa sve do namještenoga luminantnog nivoa. Nedostatak je postupka taj što ne omogućuje urezivanje u pozadinsku sliku s niskim luminantnim nivoom (sadržaj pozadinske slike blizu nivoa crnog), a rubovi urezanog signala nisu oštri kao kod elektroničkog urezivanja vanjskim signalom.

LJ

Zdenko LJEVAK

Ljevak, Zdenko ▶ nakladnik (1945). Diplomirao na Grafičkom fakultetu u Zagrebu. Nakon sportske karijere kao grafički dizajner počeo nakladničke poslove 1970. u Omišu. Od 1995. vlasnik i direktor izdavačke kuće Naprijed u Zagrebu, preimenovane 2000. u Naklada Ljevak; u prvih 15 godina objavila više od 6000 naslova – školskih i sveučilišnih udžbenika, poznatih djela na području filozofije, sociologije, medicine, beletristike te naslova u biblioteci Povijest umjetnosti u Hrvatskoj, koja je dobitnik više različitih nagrada. U tri mandata predsjednik Zajednice nakladnika i knjižara Hrvatske, član Kulturnoga vijeća Ministarstva kulture, u dva mandata 2003–09. predsjednik Programskoga vijeća HRT-a. S drugim članovima Vijeća dao znatan prinos afirmaciji HRT-a kao javnoga servisa. Od 2009. do 2014. ravnatelj Agencije i predsjednik Vijeća za elektroničke medije. U njegovu je mandatu unaprijeđen i afirmiran rad Vijeća za elektroničke medije kao kompetentnoga, neovisnog regulatora koji je postao ozbiljan nositelj razvoja elektroničkih medija u Hrvatskoj.

Ljubav je na selu ▶ dokumentarna sapunica, prikazuje se na RTL-u od 2009; licencirana emisija Fremantle Media. Prati neoženjene muškarce sa sela koji tragaju za partnericom i pravom ljubavi. Promovira ljepote

Hrvatske te blagodatni života u prirodi i na selu. Prvu sezonu vodila je L. Nosić, a od 2011. voditeljica je M. Batinić.

Ljubav na bračni način ▶ igrana TV serija, prikazana na TVZ-u u pet epizoda 1970. Epizode (*Ljubav na bračni način, Pas, Kočnica, Godišnji odmor, Djevojke dolaze u devet*) o zgodama iz bračnog života, osim tematike i humorne intonacije, povezuje ideja da uloge različitih bračnih parova tumače isti glumci, B. Pleša i A. Karić. Scenarij F. Vidas, redatelj D. Marušić, snimatelj B. Blažina, ostale uloge B. Miholjević, I. Serdar, I. Vidović, E. Dragman, Đ. Ivezić.

Ljubav u zaleđu ▶ telenovela, prikazana na HTV-u 2005–06. u 175 epizoda; nastala u produkciji tvrtke Ava. Prati članove različitih naraštaja nekoliko zagrebačkih obitelji koje povezuju nogomet te poslovni i privatni odnosi. Središnji su likovi mlada slikarica i nogometaš, čije će poznanstvo odrediti tragedija iz prošlosti. Scenarij D. Pečkaj Vuković, M. Vukoja, režija B. Ivanda, Z. Budak, S. Tomić, kamera M. Perušina, M. Sablić. Uloge: I. Visković, F. Juričić, K. Pajić, Z. Gračić, J. Veljača, N. Gačešić-Livaković, M. Noveljić Romčević, N. Stojmenović, Z. Ožbolt, D. Janeš, H. Minić, K. Krepela.

Ljubičić, Boris ▶ dizajner i istraživač vizualnih komunikacija (1945). Diplomirao na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu. Od 1970. posvetio se istraživanju grafičkih komunikacija i vizualnoga dizajna, a među prvim radovima bio je dizajn tadašnjega RTZ-a. Prvi veliki projekt identitet Mediteranskih igara u Splitu (1979); rješenje za zastavu i znak postali su trajni simboli svih sportskih igara mediteranskih zemalja. Od 1990. najvažniji mu je projekt dizajn vizualnoga identiteta Hrvatske u različitim poljima: u gospodarstvu (Hrvatska turistička zajednica, EXPO '98), kulturi (Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Dubrovačke ljetne igre, Mužički biennale Zagreb, Muzej za umjetnost i obrt, Ministarstvo kulture), transportu (Hrvatski autoklub), me-

dijima (HRT), sportu (Europsko prvenstvo u atletici u Splitu 1990). Dva izmjenična (crvena i plava ili crvena i bijela) kvadrata, koja je dizajnirao kao krajnje pojednostavljen i prepoznatljiv nacionalni identitet, danas se u cijelom svijetu povezuju s Hrvatskom. Tomu pripada i vizualni identitet HRT-a, s prepoznatljivim crveno-bijelim "kockicama" (kvadratima), s kojima je pobijedio na javnom natječaju 1993; otad je, kao i ostali njegovi radovi, objavljivan u renomiranim svjetskim knjigama te višestruko nagrađivan na međunarodnim izložbama. Svoj je projekt redizajnirao 2000. i objavio ga u posebnoj knjizi standarda.

Ljudi XX. stoljeća ▶ radijska serija Arisa Angelisa, emitirana na I. programu RZ-u/HR-u 1989–2010. Svaka jednosatna emisija donosi životnu priču jednoga svjedoka 20. st., npr. austrougarskih vojnika i časnika, prvih pilota iz I. svjetskog rata, političara, znanstvenika,

umjetnika, filozofa, balerina, pjevačica i kućanica, od dobitnika Nobelove nagrade V. Preloga i fizičara I. Šupeka do graditelja violina I. Husa i legionara Z. Čikvarija. U emisiji su gostovali emigranti iz carske Rusije, sudionici Listopadske revolucije, ekonomski emigranti u Južnu Ameriku i povratnici u domovinu nakon 50 godina emigracije. Emitirana je i na Radio Sljemenu te reemitirana na Glasu Hrvatske.

Ljudski zrak ▶ dokumentarna radiodrama Mladena Rutića i Vite Gospodnetića. Snimljena u istarskom gradiću Grožnjanu, u kojem je 1979. živjelo samo 13 obitelji. Tema je revitalizacija gradića, koju su počeli likovni umjetnici, a nakon njih Muzička omladina, zahvaljujući kojoj je Grožnjan postao jedan od triju najpoznatijih središta Međunarodne udruge glazbenih mladeži. Drama je dobila posebnu nagradu UNESCO-a na festivalu Prix Futura 1979.

M

Macan, Krešimir ▶ stručnjak za odnose s javnošću (1970). Diplomirao na Fakultetu elektrotehnike i računarstva u Zagrebu. Od 1991. do 1995. u Ministarstvu informiranja te Vanjskih poslova. Od 1998. do 2003. prvi predstavnik HRT-a za odnose s javnošću, radio i na međunarodnoj suradnji unutar EBU-a i CIRCUM-a. Autor kampanje za povećanje broja pretplatnika preko banaka (godišnja nagrada HRT-a 2002). Simultanim prevodenjem i komentiranjem sudjelovao, uz E. Gojan i S. Mengušić, u izvanrednom programu kojim je HTV pratio napad na "blizance" u New Yorku 2001. Savjetnik premijera RH za komunikacije 2003–04, zatim se bavi odnosima s javnošću na tržištu; vlasnik agencije Manjgura (2016).

Hrvoje MACANOVIĆ

Macanović, Hrvoje ▶ novinar, urednik, publicist i sportski djelatnik (1904–1980). Od 1926. sportski novinar u *Novostima*, gdje je poslije urednik i glavni urednik (do 1941). Već 1929. počeo je suradnju s Radio stanicom Zagreb, izravno prenoseći veslačko prvenstvo na Savi u Zagrebu, a potom i niz drugih sportskih zbivanja (poput Olimpijskih igara). Tijekom II. svjetskog rata zatvoren u koncentracijskom logoru Mauthausen. Od 1952. reporter, komentator i urednik sportskih emisija na RZ-u i od 1957. TVZ-u. Urednik i voditelj *TV pošte* i drugih emisija te osnivač i predavač interne novinarske škole RTZ-a. Autor knjige *Problemi naše radiofonije* (1937) i niza publicističkih djela. Suscenaarist igranoga filma *Plavi 9* (K. Golik, 1950). Dobitnik nagrade Moša Pijade za životno djelo 1969. i posebne nagrade HND-a 1960.

Macanović, Milovan ▶ ton-majstor (1939). Na RZ-u od 1965. Kao ton-majstor od 1985. radio najzahtjevnije programske projekte, među ostalim izravne prijenose iz HNK-a, iz koncertne dvorane Vatroslav Lisinski (koncerte Zagrebačkih solista, Izraelske filharmonije pod ravnanjem Z. Mehte, Simfonijskoga orkestra HRT-a), festivale zabavne glazbe Zagrebfest, Opatija i dr., snimanja i prijenose Muzičkoga biennala Zagreb, nastupe ciklusa Jazz u Lisinskom itd. Bio i ton-majstor izravnih prijenosa mnogih važnih društvenopolitičkih skupova i manifestacija te radijskih prijenosa svih triju dolazaka pape Ivana Pavla II. u Hrvatsku. Umirovljen 2006.

Mačak pod šljemom ▶ igrana TV serija, prikazana na TVZ-u 1978. u šest epizoda, nastala istodobno s filmom *Snadi se, druže* (koprodukcija s Jadran filmom, 1981). Živopisna ratna priča koja prati zgrade i nezgode kroz koje prolaze partizan bosanskoga podrijetla drvosječa Ilija Kapar zvan Mačak i njegov domobranski kolega Franjo Smokvina obavljajući vojne zadatke u Hrvatskom zagorju potkraj II. svjetskog rata. Scenarij J. Horvat (prema vlastitomu romanu), režija B. Makarović, kamera V. Orešković, scenografija D. Jeričević, glazba A.

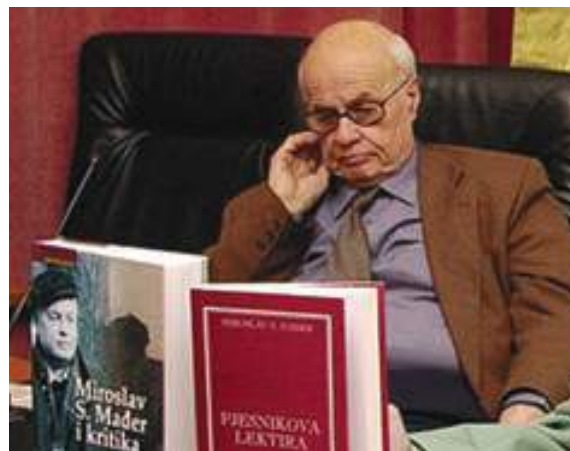
MAČAK POD ŠLJEMOM, Ivo Serdar, Miodrag Krivokapić i Kruno Valentić

Kabiljo. Uloge: M. Krivokapić, I. Serdar, M. Nadarević, K. Valentić, B. Orešković, I. Gregurević, F. Majetić, H. Buljan, B. Frajt.

Mačković, Đurđa ▶ novinarka i urednica (1942). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Počela na Radio Sljemenu, od 1972. u kulturnoj redakciji RZ-a/HR-a, književna kritičarka i urednica emisija *Govorimo o književnosti*, *Petkom književnost* i *Marulova korablja*. U emisiji *Sastanak u Studiju 8* intervjuirala brojne intelektualce, a u emisiji *Zeleni megaherc* autorica je priloga *Knjige tjedna*. Uredila posebnu emisiju u povodu beatifikacije A. Stepinca i drugoga posjeta pape Ivana Pavla II. Hrvatskoj. Od 1997. do umirovljenja 2002. urednica kulturne i religijske redakcije HR-a.

Madunić Barišić, Nives ▶ književnica, dramaturginja i urednica (1968). S HRT-om surađuje od 1997. kao autorica radiodramskih tekstova i urednica emisije *Portret umjetnika u drami*, a od 2002. stalno zaposlena u Dramskom programu HR-a. Uređuje emisije *Panoptikum*, *Radioigra za djecu i mlade*, *Kutić poezije* te *KriK*. Emisije u kojima potpisuje dramaturgije, *Kruva bez motike*, kolaž tekstova iz starije slavonske književnosti, *Tri mušketira* A. Dumasa oca te *Imaš fejs?* J. Tihi-Stepanić, nagrađene su na međunarodnim festivalima Prix Marulić i Prix Ex Aequo. Od 2016. rukovoditeljica Produkcijskog odjela Drama.

Mađer, Miroslav (Slavko) ▶ književnik, novinar, urednik i dramaturg (1929–2015). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na RZ-u zaposlen 1965–92. Uređivao pjesničke emisije i emisiju *Nove knjige* (s M. Selakovićem), pisao komentare, bilješke i kritike o suvremenoj književnosti, pratio zbivanja u kulturi, adaptirao i dramaturgizirao književna djela, posebice romane za emisiju *Radio-roman*, kojoj je bio i urednik. Uredio brojne prilagodbe za radio najpoznatijih i najvrjednijih djela hrvatske književnosti, pisao radijske i TV drame, radioigre za djecu, scenarije za televiziju i dokumentarne radiodrame. Pjesnik i autor

Miroslav (Slavko) MAĐER

više od 20 knjiga. Dobitnik nagrade Vladimir Nazor za životno djelo 1998. te nagrade Grada Zagreba 2009.

magazin ▶ vrsta radijske i TV emisije koju čine autorski prilozi, duljine oko sedam minuta, koji se razlikuju formom i temama, a koje voditelji predstavljaju, interpretiraju i katkad komentiraju. Usredotočenošću na najvažnije ili najatraktivnije, dinamičnošću, individualnom interpretacijom tema i personalizacijom zrcali specifičnosti radijskoga i TV medija. **Politički magazin** bavi se širokim rasponom tema, drži se proizvodnom javnih servisa, no emitiraju ga i komercijalne televizije. Specijalizirani magazini mogu biti vanjskopolitički (*Euromagazin*, *Paralele*), gospodarski (*Poslovni klub*), kulturni (*Pola ure kulture*), sportski (*Petica*) i dr. Magazinska se forma koristi i za zabavne emisije (show).

Magdić, Branko ▶ novinar, urednik i publicist (1954). Diplomirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Na RZ-u od 1979. urednik u redakciji ozbiljne glazbe. Uređuje i vodi ciklus javnih koncerata *Glazbeni dar domovini*, zatim *Amadeus radionicu*, emisiju *Sedam dana glazbe* i dr. Pokrenuo je 1995. i vodi više od 20 godina jedinstven ciklus koncerata četvrtkom u izravnome prijenosu na III. programu HR-a s obiteljskoga imanja Očić u Zagrebu koji oživljava građansku praksu negdašnjega starog Zagreba i srednjoeuropskoga kruga 19. stoljeća. Dobitnik prve nagrade žirija na Tjednu radija u Ohridu (1987) i nagrade grada Ohrida za emisiju *Opatijske impresije* (1987). Za zasluge u kulturi 2000. odlikovan Redom Danice hrvatske s likom Marka Marulića.

Magdić, Lovorko ▶ novinar i urednik (1970). Diplomirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu, magistrirao na Fakultetu političkih znanosti. Od 1991. jedan od najmlađih ratnih reportera u programima HR-a; od 1995. dvije godine honorarni, a potom stalni član redakcije Sportskoga programa. Izvještavao s ljetnih

Olimpijskih igara u Sydneyju, Ateni, Pekingu i Londonu te zimskih u Torinu i Sočiju. Pratio svjetska nogometna prvenstva u Japanu i Južnoj Koreji te Njemačkoj, kao i europska prvenstva u Portugalu, Austriji i Švicarskoj, Poljskoj i Ukrajini. Izvještavao s brojnih drugih domaćih i međunarodnih natjecanja u skijanju, košarci, tenisu, gimnastici i dr. Dobitnik godišnjih nagrada HRT-a 2002. i 2005. te nagrada Hrvatskoga zbora sportskih novinara 2002. i 2011. Član je EBU grupe za radijski sport.

magnetofon ▶ uređaj za snimanje i reprodukciju zvuka s pomoću magnetske vrpce. Ime dolazi od naziva uređaja za snimanje i reprodukciju zvuka (njem. magnetophon, proizvođač AEG). Nastanak zahvaljuje izumu magnetske vrpce (F. Pflüemer, 1928), na temelju koje su AEG i Bosch 1935. konstruirali prvi profesionalni

MAGNETOFON, Branko Pavlinić prvi put magnetofonom bežično snima za potrebe RZ-a, 1955.

magnetofon K1. Unaprijeden zahvaljujući slučajnom otkriću (W. Weber i H.-J. von Braunmühl, 1940) visokofrekvencijske predmagnetizacije kod snimanja tona, takav će ostati, u osnovi nepromijenjen, u upotrebi sve do pojave digitalne audio tehnologije. U široku primjenu ušao nakon II. svjetskog rata. Profesionalni magnetofon sadržava tri magnetske glave – za brisanje, snimanje i reprodukciju. S obzirom na broj tonskih kanala može biti dvokanalni (stereo) ili višekanalni (do 32 kanala). Početkom 1950-ih pojavili su se i profesionalni prijenosni magnetofoni (Nagra), koji su zbog svoje mehaničke, robusne konstrukcije i kvalitetne izradbe postali vrlo popularni, presudno utjecavši, u kombinaciji s manjom filmskom kamerom, na razvoj filmske estetike, pogotovo za dokumentarni film (cinéma vérité, direct cinema) i TV reporterstvo. S razvojem novih tehnologija zamijenjen je digitalnim prijenosnim snimačima. Osamdesetih su razvijeni digitalni profesionalni magnetofoni koje od 2000-ih zamjenjuju, zbog daleko niže cijene, veće pouzdanosti i jednostavnosti rukovanja, → računalne radne stanice za snimanje.

magnetooptičko pohranjivanje ▶ način pohranjivanja pri kojem se zapisivanje obavlja s pomoću magnetske glave, a čitanje s pomoću lasera. Time je omogućeno brisanje i ponovno zapisivanje. Jedan od takvih sustava jest MiniDisc, koji se koristio za snimanje audiosignala u komprimiranom formatu (ATRAC) i pružao mogućnost kasnijega uređivanja snimke na samom disku. Minidiskovi nisu prikladni kao arhivski mediji jer zapis nije pouzdan za duže vremensko razdoblje. Zbog sve većega tehnološkoga napretka statičkih "flash" memorija, magnetooptički mediji povlače se iz upotrebe.

magnetoskop ▶ uređaj za pohranjivanje video, audio i pomoćnih signala na magnetsku vrpcu. Služi za snimanje i reprodukciju ili samo za reprodukciju. S obzirom na namjenu postoje kućni i profesionalni, a s obzirom na tehnologiju analogni i digitalni. Kod analognog snimanja luminantna komponenta → videosignala modulira se frekvencijski, a krominantna amplitudno s nižom

frekvencijom nositelja (engl. colour-under). Digitalni magnetoskop snima na kose magnetske staze vrpce jer je vrpca spiralno omotana oko cilindričnoga bubnja s glavama (engl. scanner), a digitalne se videokomponente snimaju vremenskim multipleksom (TDM). Audiosignal se snima analogno na posebnu uzdužnu stazu ili digitalno s kodnim riječima od 16, 18 ili 20 bitova umetnutih u videosignal. Vremenski se kod snima na posebnu uzdužnu stazu. TVZ je prve magnetoskope nabavila 1963, a montirani su u Šubićevoj 20, gdje se nalazio novi TV studio. Instalaciju magnetoskopa i radni proces postavio je I. Seitz, a prvi su stručnjaci bili Z. Lozanić i N. Borčić te poslije K. Šipek i G. Rajšek. Uvođenjem magnetoskopa nastupio je potpuno nov način proizvodnje i emitiranja TV programa jer je omogućeno emitiranje unaprijed snimljenih emisija ili priloga, koji su se dotad uglavnom emitirali uživo iz studija ili korištenjem reportažnih kola. Nekoliko godina poslije, 1965–66, nabavljeni su magnetoskopi tvrtke Ampex, koji su dugi niz godina bili nezamjenjivi u proizvodnji i odvijanju TV programa. Za potrebe praćenja Mediteranskih igara iz Splita 1979. nabavljen je Ampex VPR, prvi 1" magnetoskop u ovom dijelu Europe, a 1981. U-matic (3/4"), s magnetskom vrpcom po prvi put u kazeti, a ne na kolutima. Krajem 1980-ih uvode se magnetoskopi Betacam (1/2"), što je ubrzalo i pojednostavilo obradbu materijala te rezultiralo razvojem i uvođenjem ENG kamera i elektroničkih montaža, koje su iz TV proizvodnje počele istiskivati filmsku opremu. Prve linearne analogne montaže na HRT-u instalirane su 1990

(montažer Ž. Mihalić), a 1998. uvode se montaže temeljene na digitalnim magnetoskopima Digital Betacam. Od 2000. započinje razdoblje → nelinearnih montaža (prva Sfera), a 2002. instalirana je prva Avid montaža (R. Petrincec postavio je novi radni proces, a prvi montažeri bili su B. Gvozdanović, D. Cimprešak i B. Lukša). Otad započinje zamjena analognih s digitalnim magnetoskopima IMX Betacam, koji će sve do 2014. biti osnovni medij za proizvodnju TV emisija. Nabavkom nelinearnih montaža, kamera i ostale opreme za proizvodnju TV signala temeljene na digitalnom TV signalu i radu s datotekama postupno se uvode sustavi koji omogućuju → automatsko emitiranje programa, a produkcijski proizvodni sustavi sve se više odvijaju bez kazeta (engl. tapeless).

magnetoskopski formati ▶ norme za snimanje TV signala na magnetsku vrpcu. Postoje norme za analogno i digitalno snimanje, za kućnu i profesionalnu primjenu. Kod profesionalnoga analognog komponentnog snimanja koriste se uglavnom magnetoskopi norme Betacam SP. Kod profesionalnoga analognog snimanja → složenog (kompozitnog) signala koristi se uglavnom norma B i C, a kod kućnih magnetoskopa norma → VHS. Kućni digitalni magnetoskopi mogu biti DV ili DVCAM formata. Oba rabe sažimanje u omjeru 5:1 na temelju intra-field digitalne kosinus transformacije za snimanje digitalnih komponenti, s frekvencijom uzorkovanja luminantnoga signala 13,5 MHz i kvantizacijom od 8 bitova. Mogu se snimati dva audiokanala s kvantizacijom

MAGNETOSKOP, tehničari magnetoskopa Vojislav Zimonja i Dragutin Kovačić, 1985.

Profesionalni digitalni magnetoskopski formati koji se danas najviše koriste:

Format	Trajanje snimke (min)	Sažimanje	Brzina prijenosa (Mbit/s)	Broj audiokanala	Namjena
D7-DVCPRO	184	5:01	25	2	Za ENG
D7-DVCPRO50	92	3,3:1	50	4	Za kvalitetna snimanja
D7-DVCPROHD	46	6,7:1	100	8	Za snimanje HDTV
D9 (Digital-S)	104	3,3:1	50	2	Za kvalitetna snimanja
D10 (MPEG-IMX)	220	3,3:1	50	8	Za kvalitetna snimanja
Betacam SX	194	7:01	18	4	Za ENG
Digital Betacam	124	2:01	80	4	Za kvalitetna snimanja
HDCAM	124/40	6:01	144	4	Za snimanje HDTV
HDCAM-SR	50/25	2,7:1	440/880	12	Za snimanje HDTV

od 16 bitova i frekvencijom uzorkovanja 48 ili 44,1 kHz ili pak četiri audiokanala s kvantizacijom od 12 bitova i frekvencijom uzorkovanja 32 kHz u trajanju 4,5 sati ili 1 sat. Brzina je snimanja podataka 25 Mbit/s. DVCAM snima na vrpca s metalnim slojem (ME) i omogućuje bolju kvalitetu nego DV format. Osim digitalnih formata navedenih u tablici postoji i veliki broj profesionalnih formata, kao što su npr. D1-D6, koji se danas malo koriste.

magnetsko pohranjivanje ▶ pohranjivanje podataka, audio i videosignala na medij koji sadržava magnetski sloj. Medij može biti magnetska vrpca u kazeti ili na otvorenom kolutu, magnetski disk u obliku diskete ili ugrađen u → tvrdi disk, a moguće su i druge primjene, kao što je npr. magnetska vrpca na kreditnoj kartici. Počeci magnetskoga pohranjivanja sežu u 1888, kad je američki inženjer O. Smith u časopisu *Electrical World* objavio rad o magnetskom zapisivanju tonskoga signala na žicu. Prvi uređaji za takvo zapisivanje pojavljuju se potkraj 19. st., a žica je poslije zamijenjena magnetskom vrpcom. Informacija se na magnetsku površinu čita i zapisuje preko glava za čitanje i pisanje koje su vrlo blizu te površine (nekoliko desetaka nanometara). Video i audiosignali mogu se na magnetsku vrpca pohranjivati u analognom i digitalnom obliku, a na tvrdi magnetski disk u digitalnom obliku. U audio i videoprodukciji danas prevladava korištenje tvrdih diskova kao primarnih uređaja za pohranu, a magnetske se vrpce koriste za pohranu velike količine sadržaja u audiovizualnim i drugim arhivima.

Mahečić, Miroslav ▶ novinar, urednik, scenarist i redatelj (1935). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na TVZ-u od 1959. u Zabavnom programu. Urednik i autor emisija *TV magazin*, *Na licu mjesta*, *Ljetni osmijeh*, serije *Smjerom putokaza*, kontakt-emisija i kvizova *Poziv na kviz*, *Zlatni pogodak*, *Pješčani sat*, *Malo ja, malo ti* i dr. Autor imena maskote → Kvisko. Urednik i autor serije *Jadranski susreti*. Od 1980. u Dokumentarno-feljtonskom programu radio serije *Srdačno vaši*, *Dokumentarni mozaik*, *Dokumentarna večer* itd. Urednik je kopro-

dukcija s njemačkom stanicom ZDF (*Freske i mozaici u Rimskom carstvu*, *Manastiri*, *Bizant*). Urednik i autor serije *Velikani hrvatske naive*, trilogije o A. Stepincu te autor mnogobrojnih dokumentarnih filmova s tematikom iz hrvatske kulturne povijesti. Urednik III. programa HTV-a 1996–98, zamjenik odgovornog urednika Kulturno-umjetničkog programa od 1998. do umirovljenja 2000.

Mahovlić, Vladimir ▶ spiker i voditelj (1932–2007). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na RZ-u vodio izravne prijenose opera i koncerata te javnih priredbi od 1959. do umirovljenja 1991, otkad se bavi edukacijom mladih spikera i novinara. Preveo, pripremio i sudjelovao u izvedbi opere K. Molčanova *Romeo, Julija i tama* na III. programu RZ-a. Suradivao kao spiker u Informativnom programu TVZ-a 1960–72. Bio košarkaški (međunarodni) sudac te predavač na Fakultetu za fizičku kulturu u Sarajevu.

Majnarić, Dubravko ▶ glazbenik, urednik i voditelj (1936). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Svirao akordeon u malim ansamblima. Umjetnički

Dubravko MAJNARIĆ

i glazbeni direktor Jugotona 1973–85; umjetnički direktor Koncertne dvorane Vatroslav Lisinski 1985–2003. Suradnik RTZ-a od 1960-ih kao autor i voditelj radioemisija *Orkestri koje volite*, *Portreti i profili*, *Svjetla pozornice*, *Jazz duplex*, *Po vašem izboru*, *Jazz ciklus Europske radijske unije*, *Zvezdana prašina*. Sa svojim kvartetom snimio kompaktnu ploču *40 years after* u izdanju Orfeja HRT-a. Stalni voditelj i komentator ciklusa *Sunday Nights Jazz* orkestra Hrvatske glazbene mladeži, *Proljetne revije* jazza i *Međunarodnih dana jazza*.

Majstore, kako vam je ime ▶ radiodrama *Slobodana Novaka*, praizvedena na RZ-u 1966. Protagonist, dobroćudni i čestiti krojač, doživljava mnoge nevolje jer u sredini koja ga okružuje “nije bio dovoljno vuk” da bi (kako se ističe u jednom osvrtu na autorovu karakterističnu ironiju) mogao “živjeti kao čovjek”. Redatelj Z. Bajsić, uloge P. Kvirgić, Lj. Galic, S. Sokolović i dr.

majstor maske ▶ osoba koja, prema scenariju i uputama redatelja, a u najužoj suradnji s kostimografom i direktorom fotografije, kreira i izrađuje maske i frizure u proizvodnji AV djela. Poznati hrvatski majstori maske jesu Snježana Tomljenović (Buba), Jelena Kolarić, Halid Redžebašić, Jasna Rossini i dr.

MAJSTOR MASKE Janko Veverec šminka glumca Borisa Dvornika za snimanje serije *Kapelski kresovi*

majstor rasvjete ▶ 1. glavni električar, stručno osposobljena osoba u filmskoj ili TV ekipi koja u prirodnom okolišu ili u studiju oblikuje svjetlo potrebno za

Berislav MAKAROVIĆ (desno) na snimanju TV drame *Pravednik*, slijeva udesno: asistentica režije Cveta Sabo, asistent kamere Miodrag Grbić i snimatelj Branko Ivatović, 1974.

snimanje filmske/TV slike. U igranim projektima usko surađuje s glavnim snimateljem, stvarajući uvjete za atmosferu i stilsku cjelovitost fotografije. Majstor rasvjete rukovodi timom osvjetlivača te se za njega često koristi i engleski naziv gaffer. Poznatiji majstori rasvjete u proizvodnji TVZ-a/HTV-a bili su, među ostalim, Čedo Bartol, Zvonko Pavičić, Stjepan Tisanić, Petar Kosovac, Stevo Mišković, Mišel Baković, Vlado Pavlović, Božo Pipunić, Ištvan Denč, Mirko Karić. **2.** dizajner svjetla, napose u starijim TV emisijama.

Makarović, Berislav ▶ redatelj (1933). Od 1959. do umirovljenja 1993. zaposlen na TVZ-u. Režirao serije *Tu, negdje pokraj nas* (prema scenariju M. Grgića, 1965), *Maratonci* (1968), *Veliki i mali* (1970–71), *Ima nade za nomade* (1976), *Srodne duše* (1992), miniseriju *Zamke* (1983) i dr. Ostvario opsežan opus režija TV drama, filmova i ekranizacija djela domaćih autora: M. Cihlara Nehajeva (*Doktorova noć*), M. Božića (*Kipić i Pravednik*), I. Ivanca (*Dilema o "Dilemama"*), I. Slamniga (*Čamac za kronprinca*), M. Bošnjaka i J. Lovrić (*Obustava u strojnoj*), B. Glumca (*Bjegunac*) i dr., te djela stranih autora: D. Spoonera (*Nema razloga za uzbunu*), M. Frischa (*Kineski zid*), A. Weskera (*Prijetnja*), R. de Obaldije (*Neznani general*) i dr. Središnje mjesto njegova TV opusa predstavlja iznimno popularna igrana serija → *Mačak pod sljemom* prema scenariju i romanu J. Horvata (1978), koju je 1981. premonтираo u svoj jedini igrani kinofilm *Snadi se, družbe*.

maketar ▶ osoba koja, prema idejama scenografa, ali i redatelja i kostimografa, izrađuje različite predmete koji služe pri snimanju filma ili TV emisije i kojih nema na tržištu, a moraju zadovoljiti posebne zahtjeve filmske i TV produkcije (makete, maske, roboti, lutke i sl.). Poznati su hrvatski maketari D. Barb i T. Barb.

Makovec-Joksimović, Majda ▶ novinarka i urednica (1966). Diplomirala na Učiteljskom fakultetu u Zagrebu. Urednica u Obrazovnom i dječjem programu HR-a 1995–2008, zatim do 2013. urednica redakcije Programa za djecu u Obrazovnom i dječjem programu. Autorica i urednica emisija *Umijeće odrastanja* i *Minijature za radoznale*. Pokrenula, uređivala i vodila emisije za djecu *Triangl*, *Do-re-mi*, *U veselom tonu o bontonu*, emisije za mlade *Radiootkrivanja* i *Ništa nevažno* te obrazovne emisije *Izvan okvira* i *Europa ekspres*. Suautorica i scenaristica emisija za djecu *E, baš me zanima* i *Zagrlimo Europu*. Urednica edukativnoga projekta *Umjetnost za djecu*, sa šest istoimenih nagrađivanih knjiga s CD-ima i više od 50 radijskih emisija. Od 2013. urednica u Odjelu djeca i mladi.

Malavizija ▶ mozaična tjedna emisija za djecu i mlade, emitirana na HTV2 1991–96. Vođena je uživo, uz goste po izboru djece i uz telefonske kontakte s gledateljima; sadržavala je i nagradne igre, glazbene spotove, crtane filmove, zanimljive priloge. Zabavna, informativna i poučna, pa su je rado gledali i odrasli. Autori su glumci

MALAVIZIJA, Ivica Zadro, Vitomira Lončar i Darko Janeš

I. Zadro i D. Janeš, koji su s glumicom V. Lončar bili i voditelji. Obilježila je vrijeme Domovinskoga rata, unoseći u domove i skloništa radost i dižući moral, za što su voditelji 1995. odlikovani Redom Danice hrvatske s likom Marka Marulića.

Maleš, Branko ▶ urednik, dramaturg i pjesnik (1949). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. U Dramskom programu HR-a suradnik, a 2006–14. urednik i dramaturg; vodio produkciju drame i potom radioromana. Jedan od najistaknutijih hrvatskih postmodernističkih pjesnika, kritičar, feljtonist te prozni i dramski pisac. Objavio je brojne knjige, vlastite (*Tekst*, *Praksa laži*, *Placebo*, *Poetske strategije kraja 20. stoljeća*) te kritičko-priredivačke o drugim autorima suvremene hrvatske književnosti. Autor je radiodrama *Partner u zločinu* i *Debeloj fali riječ a i svima nama* te autor ili suautor nekoliko kazališnih uprizorenja. Bio glavni urednik *Republike* 1981–83. te urednik više drugih kulturnih periodika. Pomoćnik ministra kulture RH 2000–04. Dobitnik nagrade Goranov vijenac za cjelokupan pjesnički opus 2002.

Maleš, Ivo ▶ novinar i urednik (1931–1983). Diplomirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Na RZ-u 1960–82. kao novinar, urednik i komentator u gotovo svim programima. Kao urednik Radio Sljemena novinarskomu je znanu učio naraštaje mladih suradnika. Kroničar Zagreba, autor brojnih dokumentarnih emisija, feljtona, putopisa, razgovora s G. Krklecom, V. Majerom, M. Krležom i dr. Autor serija emisija *Crveni Zagreb*, *Putovanja kroz eter*, *Grad heroj*, *Čovjek i njegov svijet*, *Oko globusa u 18 minuta* i dr.

Mali noćni razgovori ▶ talk show, emitiran na TVZ-u od 6. I. 1971. Prva emisija toga tipa u Hrvatskoj, emitirao se jednom mjesečno u kasnom večernjem terminu, uz Mozartovu *Malu noćnu muziku* kao glazbenu podlogu. Gostovale su najpoznatije osobe iz javnog i društvenog života (političari, kulturni djelatnici, pjevači, sportaši). Urednik, scenarist i redatelj A. Miladinov, voditelji

Z. Zmazek, D. Silobričić i V. Šiljak, a posljednje sezone 1974. Z. Belavić i Z. Zmazek.

MALI NOĆNI RAZGOVORI, voditelj Dobroslav Silobričić i balerina Astrid Turina kao gošća

Mali radio vjeronauk ▶ vjerska emisija za djecu i mladež, emitira se na HR-u od 1991. Jedna od prvih takvih emisija u Hrvatskoj, emitirati se počela kao dio Ratne radioškole, a nastavila kao samostalna emisija. Do kolovoza 1998. imala je stalnog vjeroučitelja, svećenika L. Depola, glavnoga urednika *Maloga koncila*. Emisija prati važnije događaje iz vjerskoga života djece i mladih, tumači osnovne vjerske pojmove, prati tijek liturgijske godine i najvažnije blagdane. Urednica J. Pajalić.

MALI SVIJET, ekipa na terenu, suradnica Jagoda Tarana, osvjetljivač Mićo Regvart, snimatelj Mario Perušina (slijeva udesno) i redatelj Relja Tarana (dolje desno)

Mali svijet ▶ dokumentarni program za djecu, emitirao se na RTZ-u/HTV-u 1964–92. Pokretač i prvi urednik M. Bjažić, a od 1961. Lj. Marinković. U suradnji s *Malim novinama* iz Sarajeva snimane su reportaže i dokumentarni filmovi (A. Viculina, M. Relje i B. Tešije), koji su se preko Eurovizije razmjenjivali sa sličnim emisijama iz 19 europskih zemalja te Kanade, SAD-a, Japana i Australije.

Malnar, Branka ▶ novinarka i urednica (1955). Od 1982. na Radio Rijeci, u sportskoj redakciji te omladinskoj emisiji *Bura*. Suradnica i od 1990. urednica *Pomorske večeri* HR-a. Od 2010. uređuje i vodi emisiju o moru *Čapaj cim* na Radio Rijeci. Pokrenula prve radijske emisije o internetu (1995) te o pravima potrošača (*Potrošački klub*, 1999). Jedna od urednica i voditeljica studija Radio Rijeke u Korenici i Vukovaru. Dobitnica skupne nagrade HRT-a za *Pomorsku večer* 1996, godišnje nagrade za širenje kulture mora Ministarstva pomorstva 2006, skupne nagrade Hrvatskoga helsinškog odbora za *Pomorsku večer* za izvanredne zasluge u zaštiti i promicanju ljudskih prava 2015. Odlikovana medaljom Oluja.

Malnar, Marko ▶ inženjer i projektant (1965). Diplomirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu, magistrirao na Fakultetu elektrotehnike i računarstva. Od 1991. zaposlen u Tehnici HR-a, od 1994. član tima za pripremu projekta preseljenja režijskih i studijskih pogona HR-a s nekoliko lokacija u gradu u Dom HRT-a, a potom vodi i nadzire preseljenje. Nakon uvođenja novih digitalnih tehnologija i news room sustava rukovodi Odjelom potpore i nadzora digitalne proizvodnje 2002–04. te Odjelom održavanja, nadzora i administriranja HR-a 2004–07; rukovoditelj RJ Tehnika 2007–13. Zaslužan za tehnološki iskorak produkcijskih sustava i digitalne arhive HR-a te povezivanje pogona u Zagrebu s centrima u jedinstveni tehnološki sustav. Kao predstavnik Tehnike sudjelovao u radu projektnih grupa EBU-a (B-case, B-aim). Od 2013. rukovodi RJ Radijska tehnika. Dobitnik je godišnje nagrade HRT-a 2006.

Malnar, Željko ▶ novinar, publicist i istraživač (1944–2013). Pohađao Indian Institute of Mass Communication na Sveučilištu u New Delhyju. Snimio više od stotinu dokumentarnih filmova o Aziji, Africi i drugim dijelovima svijeta. Sredinom 1970-ih i 1980-ih stekao široku popularnost putopisnim reportažama emitiranim u emisiji *Nedjeljno popodne* TVZ-a. Od 1992. autor i voditelj TV emisije *Nightmare stage* na OTV-u (od 2005. na Z1), osebujnoga konceptualnog cjelonoćnog talk showa kojim je u tjednom ritmu do 2010. širio granice TV medija u Hrvatskoj; od 1994. pisao i seriju istoimenih reportaža u tjedniku *Globus*. Njegovi se tekstovi i komentari odli-

Željko MALNAR gostuje u *Nedjeljnom prijepodnevju*, do njega sjede Lamija Alečković i Rene Bitorajac

kuju osebnim stilom i ironijom. S B. Bebekom autor knjige *U potrazi za staklenim gradom* (1986).

Malović, Stjepan ▶ novinar i znanstvenik (1946). Doktorirao informacijske i komunikacijske znanosti. Radio u *Večernjem listu*, gdje je 1985–90. zamjenik glavnoga urednika. Od 1988. do 2006. predavao predmete Tisak i Etika novinarstva na Studiju novinarstva Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu; za njegova mandata kao prodekana 2000–02. uvedene su bitne promjene u studiju novinarstva, smjerovi i praktična nastava te otvoren TV studio, što je, uz već postojeći Radio Student, uvelike unaprijedilo visokoškolsko obrazovanje novinara. Od 2007. predavao novinarstvo na Sveučilištu u Dubrovniku, na Sveučilištu u Zadru, Veleučilištu VERN, a kao gost predavač na Sveučilištu u Beču i Univerzitetu u Tuzli. Direktor Međunarodnoga centra za obrazovanje novinara (ICEJ) 1998–09. Autor, suautor i urednik više knjiga (*Masovno komuniciranje*, *Osnove novinarstva*, *The People, Press and Politics of Croatia*).

MAM (akr. od engl. Media Asset Management – upravljanje medijskim objektima) ▶ tehnološki sustav koji omogućuje upravljanje sadržajima, metapodacima i radnim procesima. Funkcije najčešće obuhvaćaju unos, prikupljanje, katalogiziranje, opisivanje, pretraživanje, obradbu, arhiviranje i distribuciju različitih digitalnih medijskih sadržaja (objekata) i pripadajućih opisnih metapodataka. Medijski objekt sačinjen je od digital-

noga video, audio ili grafičkog sadržaja te pripadajućih metapodataka koji su pohranjeni u bazi podataka. Digitalni sadržaji mogu biti pohranjeni na različitim i dislociranim sustavima za pohranu. Prednosti su korištenja takvih sustava višestruko iskorištenje digitalnih sadržaja, istodobni rad više korisnika na istom sadržaju, obradba za vrijeme unosa, evidencija učinjenih promjena i različitih verzija sadržaja, olakšano pretraživanje i preuzimanje sadržaja, slanje prema različitim distribucijskim platformama i dr. Važnu komponentu čini pod-sustav za upravljanje radnim procesima preko kojega se mogu automatizirati proizvodni procesi. Primjena MAM sustava pridonosi učinkovitijim radnim procesima obradbe i pripreme digitalnih sadržaja, a time i uštedama za organizacije koje se njime koriste. HRT je s korištenjem različitih MAM sustava započeo 2003.

Mandić, Duško ▶ novinar i urednik (1935–2011). Diplomirao geografiju u Zagrebu. Na RZ-u od 1966. Izvjestitelj i komentator iz Sabora te Privredne komore Hrvatske, uređivao dnevne informativne emisije. Od 1975. dopisnik RZ-a iz Beograda. Na HR-u povremeno surađivao i nakon odlaska u mirovinu 1993. Dobitnik nagrada HRT-a te HND-ovih Zlatnog pera 1986. i godišnje nagrade 1990.

Mandić, Igor ▶ kritičar i esejist (1939). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. U *Vjesnikovoj* kulturnoj redakciji od 1966, potom u različitim listovima kuće *Vjesnik* kao urednik, recenzent i kolumnist iznimno po-

Igor MANDIĆ (desno) i Igor Zidić u emisiji *Uvijek kontra*

lemičnoga stila, a 2000. glavni urednik *Vjesnika*. Među prvim našim intelektualcima koji su kritički promišljali televiziju, shvaćajući njezinu moć i potencijal (TV kritike i eseje o fenomenima TV medija skupio u knjizi *Mysterium televisionis*, 1972), ali i među onima čijemu su ugledu znatno pridonijeli suvereni TV nastupi u brojnim emisijama, kao što su *Emisija opće prakse* (2006–07) i *Uvijek kontra* (od 2015). Efektno najavljuje filmove u magazinu *Crno-bijelo u boji*. Objavio i više stotina književnih i glazbenih kritika te tridesetak knjiga, uglavnom izabranih tekstova, npr. *Uz dlaku, Od Bacha do Cagea, Policajci duha, Šok sadašnjosti: pristup medijskoj kulturi, Književnost i medijska kultura*. Autobiografska knjiga *Sebi pod kožu* (2006) nagrađena mu je Kiklopom. Dobitnik nagrade HND-a za životno djelo 2005. i brojnih drugih priznanja.

Mandić, Ivan ▶ inženjer (1943–1986). Diplomirao na Elektrotehničkom fakultetu. Na RZ-u od 1964; prošao sve faze rada, od manipulant do inženjera u studijskoj tehnici. Pomoćnik direktora RZ-a za tehniku 1976–86. U suradnji s A. Friedrichom organizirao tehničku podršku prelaska Radio Sljemena s četverosatnog na dvanaestosatno dnevno emitiranje. Zaslužan za uvođenje višekanalne tonske tehnike i za projekt radijske opreme za Dom HRT-a na Prisavlju.

manipulacija ▶ u prenesenom značenju, upravljanje ljudskim ponašanjem u određene svrhe; također smišljeno varanje javnosti, podvaljivanje lažnih informaci-

ja i stvaranje krive slike ili mišljenja o pitanjima šire važnosti. Ugrožava demokratske standarde funkcioniranja pravne države i slobodnoga društva. Posebno je opasna medijska manipulacija, odnosno manipulacija sredstvima javnog informiranja, jer političkim, društvenim i financijskim elitama omogućuje da podređivanjem medija nameću svoje uske političke i ekonomske interese i promiču grupna stajališta. Može se izražavati i u obliku pritiska na medije (izravne ili neizravne), uglavnom iz dvaju izvora – političkih vlasti ili vlasnika. Predstavlja grubi oblik ugroze neovisnosti medija, jednoga od temelja demokratskog sustava. I sami mediji mogu manipulirati svojim korisnicima (→ moć medija, → utjecaj medija), što u posebnim političkim i društvenim uvjetima može dovesti do → zlouporabe medija.

Manjinski mozaik ▶ multikulturalna tjedna emisija, prikazuje se na HRT-u od 2010. Dokumentaristički i reportažno obrađuje priče iz života 22 nacionalne manjine u Hrvatskoj, predstavljajući njihovu povijest, kulturu, tradiciju i običaje. U cijelosti se emitira na manjinskom jeziku s hrvatskim prijevodom. Stalni su reporteri M. Beganović, M. Homa, I. Bilen i L. Lalić, urednica od prve emisije Š. Blagaš.

Manjkas, Miljenko ▶ urednik, autor, producent i nakladnik (1966). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Od 1992. do 1994. šef kabineta ministra u Ministarstvu znanosti, 1994–96. analitičar Predsjednika

RH. Na HTV-u urednik redakcije unutarnje politike 1996–98, potom do 1999. urednik Informativnoga i do 2000. Informativno-dokumentarnoga programa. Autor i urednik *Motrišta*, urednik središnjega *Dnevnika*. Rukovodio nizom iznimno složenih projekata (Papa u Hrvatskoj, smrt i sahrana prvoga hrvatskog Predsjednika, izbori 2000). Od 2000. do 2002. glavni urednik *Plavoga radija*, 2002–03. zamjenik direktora programa Nove TV, do 2005. direktor brenda i član uprave NK Dinamo. Glavni urednik *Večernjega lista* 2005–07, do 2009. savjetnik za medijske projekte *Styria media group* AG. Od 2009. do 2015. utemeljitelj *Soundset* radijske mreže, portala *direktno.hr* te producentske tvrtke *Intermedia grupa*, koje je vlasnik i direktor. Autor igrano-dokumentarnoga serijala *Jugoslavenske tajne službe* te dokumentaraca *Sasvim nepoznati Tuđman*, *Domovinski rat – laž i istina*, *Domovinski rat je počeo na Maksimiru*, *Hrvatska šutnja i izdaja*, *Lex Perković – tajna udbaškog ubojstva*, *Zabranjeno sjećanje*, *Križni put – zločin bez kazne*.

Maratonci ▶ igrana TV serija, emitirana na TVZ-u u šest epizoda 1968. Prati događajne nekoliko bračnih parova koji prolaze različite trzavice, ali i zabavne epizode. Scenarij M. Grgić, režija B. Makarović (četiri epizode) i E. Galić (dvije epizode), scenografija Ž. Se-

MARATONCI, Ivo Serdar (lijevo) i Špiro Guberina

nečić, kostimografija R. Ištvanović, montaža K. Šipek. Glavne uloge: I. Serdar, I. Marjanović, Lj. Jović, A. Karić, B. Buzančić, Š. Guberina, H. Buljan, I. Marjanović, M. Vojković, V. Žagar.

Marconi, Guglielmo ▶ talijanski izumitelj (1874–1937). Studirao fiziku, od 1896. u Engleskoj, gdje je osnovao Wireless Telegraph & Signal Company (poslije Marconi Company); 1897. dobio britanski patent za primjenu elektromagnetskih valova za bežičnu telegrafiju. Prvi je prenio radiosignal preko Bristolskoga kanala 1897, Engleskoga kanala 1899. te preko Atlantskog oceana 1901, što je označilo početak svjetskoga sustava radioveza. Za rad na bežičnoj telegrafiji dobio je 1909. Nobelovu nagradu za fiziku (s K. F. Braunom).

Marčinko, Tomislav ▶ novinar i urednik (1952). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu. Novinar od 1978. Bio suradnik, komentator i zamjenik glavnog urednika novosadskoga *Dnevnika*, prije nego što se za kulminacije velikosrpskoga nacionalizma preselio u Zagreb. Suradivao i u *Nedjeljnoj Dalmaciji*, *Delu*, *Novinarstvu* i *Glasniku HDZ-a*. Urednik Informativnoga programa HTV-a 1991–94. Nakon odlaska s HRT-a jedan od utemeljitelja Nove TV. Izvršni direktor tvrtke Orfej 2005–06. i dužnosnik u NK Dinamo.

Sanja MARĐETKO KUREČIĆ

Marđetko Kurečić, Sanja ▶ novinarka i urednica (1959–2010). Diplomirala na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu. Novinarsku karijeru počela u *Zagrebačkoj panorami* TVZ-a početkom 1980-ih, nastavila kao reporterka redakcije Unutarnje politike i Gospodarstvene redakcije IP-a, bila stalna izvjestiteljica iz Hrvatskoga sabora te izvještavala o radu Vlade. Voditeljica i urednica emisija *Poslovni klub*, prve emisije za potrošače *Cijena novca* te o bankarstvu *Moć novca*. Od 2000. do 2004. glasnogovornica u Ministarstvu financija.

Marelj, Tihomir ▶ kamerman (1940–2004). Na TVZ-u 1965–2000. Suradivao s brojnim redateljima (M. Fanelli, A. Marti, J. Marušić, D. Marušić, B. Ivanda, N. Puhovski). Glavni kamerman serija *Velo misto*, *Patuljci pojma nemaju*, *Maske-rata*, *Bog igre*, adaptacije kazališnih predstava, baleta, različitih festiva-

la i izravnih prijenosa. Prvi upotrijebio samostalnu elektronsku kameru pri snimanju igranih formi. Snimao konferenciju Nesvrstanih zemalja u Colombu 1976, Pjesmu Eurovizije u Zagrebu, Olimpijske igre u Sarajevu, Univerzijadu u Zagrebu, Europsko atletsko prvenstvo u Splitu, Europsko prvenstvo u umjetničkom klizanju u Zagrebu, Dubrovačke ljetne igre i dr.

Marenić Toljan, Mira ▶ novinarka i urednica (1953). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na TVZ-u počinje raditi 1976. kao vanjska suradnica u Redakciji kulture, a od 1979. stalno zaposlena; prati i izvještava o kulturnim događajima u Hrvatskoj i inozemstvu za sve informativne emisije. Urednica Redakcije kulture Informativnoga programa HRT-a 1995–2000. i 2010–13. Osmislila, vodila i uređivala emisiju *Pozivnica*, a poslije i *Vijesti iz kulture*. Dobitnica Spomenice domovinske zahvalnosti za izvještavanje tijekom Domovinskoga rata.

Margaretić Urlič, Renata ▶ novinarka, likovna kritičarka i povjesničarka arhitekture (1968). Diplomirala i magistrirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1994. radi u Informativnom programu HR-a, uređuje i vodi emisije o likovnoj umjetnosti (*Kretanje točke*) i izravne programe (*Večernji program petkom*). Istodobno surađuje u emisijama HTV-a *Kulturni krajolik* i *Hrvatska knjiga*, a od 2002. uređuje i vodi emisiju *Kult*, *Kulturne kronike*, *Kratki susreti*, *Drugi format*, *Emisija*, *Međučin*, *Intervju tjedna* i dr. Autorski je realizirala *Portrete velikana hrvatske kulture* (N. Bašić, I. Kožarić, B. Magaš, M. Martinović, B. Violić) i dokumentarac o J. Vranyczányju Dobrinoviću. Objavila monografiju o arhitektu S. Jelineku (2009).

Margetić, Zoran ▶ TV redatelj (1965). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Jedan od osnivača i prvi glavni urednik OTV-a (1988). Autor, scenarist i redatelj brojnih TV emisija u Dramskom, Dokumentarnom, Zabavnom programu, Programu za kulturu te Programu za djecu i mlade HRT-a, gdje kao urednik (2002. i 2003) pokreće nekoliko emisija (*Direkt*, *Kokice*, *Zvučnjak*). Za svoje radove nagrađivan je na različitim festivalima u zemlji i inozemstvu. Važnije emisije: *Briljanteen* (1994–99), *8. kat* (2010–13), *Večer na 8. katu* (2013–15), dokumentarni filmovi: *Kronike rata* (1993), *100%* (2008), *Dobro došli u Dubrovnik* (2009), dramske serije: *Obiteljska stvar* (1998), *Mamutica* (I–II, 2008–10).

Zoran MARGETIĆ u TV režiji

Margitić, Marin ▶ glazbenik, glazbeni urednik i producent (1958). Diplomirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Članom Big Banda RTZ-a postao 1983; istodobno svirao s brojnim domaćim i stranim uglavnom jazz glazbenicima (B. Petrović, M. Sedak-Benčić, D. Dičić i dr.). Kao solist, aranžer i producent sudjelovao je u snimanju ploča pop i rock sastava (Film, Telefon Blues Band, Xenia i dr.). Urednik redakcije Zabavne glazbe HR-a 2003–07 i Glazbenoga programa HR-a 2008–12. Uređuje i vodi niz glazbenih emisija (*Melodije s patinom*, *Glazba s potpisom*, *Sjećanje na Jazz*, *Eurojazz*, *Jazz ciklus EBU-a*).

Maričić, Prosper ▶ inženjer (1939). Diplomirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Od 1964. na RTZ-u. Šef Studijske tehnike RZ-a od 1965, pomoćnik direktora RZ-a za tehniku od 1969, savjetnik generalnog direktora RTZ-a od 1976, direktor Odašiljača i veza od 1979, pomoćnik generalnoga direktora

za tehničke poslove i razvoj od 1987. i rukovoditelj izgradnje Doma HRT-a 1991–94. Zaslužan za tehničko opremanje RTZ-a. Uveo tranzistorsku tehnologiju i modernizirao tonske studije u tehnici radija u Zagrebu i područnim centrima u Dubrovniku, Splitu, Rijeci i Osijeku, projektirao radijsko reportažno vozilo, uveo stereofonsko emitiranje i radiotelefonski sustav na HR-u. Vodio izgradnju i obnovu većega broja radijskih i TV odašiljača, rukovodio izgradnjom najjačega SV odašiljača u Europi (Zadar). Na njegovu inicijativu izgrađena je III. UKV mreža, što je bio početak proširenja čujnosti regionalnih postaja koje su u sustavu HR-a. U tom razdoblju proširena je i dijelom obnovljena postojeća mreža odašiljača I. i II. TV programa. Angažiran na nabavi i izgradnji prve satelitske TV postaje u Hrvatskoj. Prvi tehnički direktor Hine 1990.

Maričić, Višnja ▶ inženjer-tehnolog (1943). Diplomirala na Kemijsko-tehnološkom fakultetu u Zagrebu.

Od 1969. do umirovljenja 1993. na RTZ-u/HRT-u kao inženjer-tehnolog i šef Filmskoga laboratorija. Posebno radi na uvođenju kolor procesa i uvođenju kontrole cjelokupnoga tehnološkog procesa obradbe filma. Osmislila vađenje srebra tijekom tehnološkoga procesa obradbe filma, po čemu je RTZ bio jedini na području Jugoslavije.

Marić, Davor ▶ novinar, urednik i medijski djelatnik (1961). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu, a magistrirao na Fakultetu organizacije i informatike u Varaždinu. Na HR Radio Splitu 1983–87. zaposlen kao novinar. Od 1988. do 1993. reporter, komentator i zamjenik glavnog urednika *Slobodne Dalmacije*, 1994–2011. suosnivač, direktor i glavni urednik Radija Dalmacija, privatne splitske radiopostaje koju je od gradske preko županijske podigao do regionalne koncepcije i jednoga od najslušanijih radija u Hrvatskoj. Rukovoditelj HRT centra Split od 2013. Predavač medijskih kolegija na Filozofskom i Pravnom fakultetu u Splitu.

Marihno, Roberto ▶ medijski magnat (1904–2003). Osnivač najveće brazilske i latinoameričke multimedijske kompanije Organizações Globo (*O. Globo* najčitaniji je brazilski dnevni list), 1944. kupio postaju Radio Globo. Pokreće TV Globo, koji 1970. postaje najgledanija brazilska TV mreža (proizvodi telenovele od 1965, a danas ih plasira u oko 200 zemalja).

Marija ▶ igrana TV serija, prikazana na TVZ-u u sedam epizoda 1976. Prati kalvariju odbjegle logorašice koja se 1944. uspijeva provući kroz neprijateljski teritorij do domovine, nailazeći putom na različite prepreke. Scenarij A. Marodić i M. Šećerović (prema priči A. Marodića), režija S. Delić, kamera (kolor) D. Novak, montaža V. Štern. Uloge: M. Banjac, S. Sokolović-Bertok, M. Košir, D. Rutić, S. Lasta, A. Nalis, F. Šovagović.

MARIJA, Mira Banjac

Marinković, Franjo ▶ novinar i urednik (1942). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Nakon rada u nekoliko kulturnih institucija (tajnik uredništva *Hrvatskoga tjednika*, urednik u Koncertnoj direkciji Zagreb), od 1993. na II. programu HR-a sudjelovao u brojnim programskim projektima. Urednik emisije *Kulturna panorama* 1997–2003. Autorskim priložima bio stalni suradnik emisije *Šuškalica* 2004–13. Znanat je njegov prinos mediju u žanru radioreportaže, za što je nagrađen godišnjom nagradom HND-a Marija Jurić Zagorka 1996. i 2004.

Jadran MARINKOVIĆ

Marinković, Jadran ▶ novinar i urednik (1953). Zaposlenik Radio Splita od 1980. Počeo u gradskoj redakciji s emisijom *Akcija-Reakcija* (s B. Stivičevićem), osmislio kultne emisije *Srijedom u srijedu* i *Četvrtkom u četvrtu*. *Pomorsku večer* iz Splita uređuje i vodi 33 godine. Bio jedan od prvih urednika i voditelja emisije HR-a *Tisuću bisera*, tri godine iz Splita vodio subotnju emisiju II. programa HR-a *Radio Jadran*. U Domovinskom ratu izvještavao sa slavonskih ratišta, dva puta sudjelovao u konvoju *Libertas*. Dobitnik nagrade Grada Splita za humanost 1987, skupne nagrada HRT-a za *Pomorsku večer* 1994, godišnje nagrade HR-a 2001, nagrade HRT-a za životno djelo Ivan Šibl 2013, godišnje nagrada Hrvatskoga helsinškog odbora za izvanredne zasluge u zaštiti i promicanju ljudskih prava 2015.

Marinković, Ljerka ▶ novinarka i urednica (1927–2004). U Programu za djecu TVZ-a od 1957. Prva urednica i scenaristica *Pionirskoga mozaika* (1957), prve stalne dječje emisije, u sklopu koje je išao *Mendin program*. Urednica dokumentarne serije za mladež *Mali svijet* 1965–92. Emisija je bila uključena u projekt razmjene priloga sa sličnim emisijama iz 19 zemalja Europe te Kanade, Australije, Novoga Zelanda i Japana. Objavila tridesetak novela.

Marjanović, Daria ▶ novinarka i urednica (1959). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Sarajevu. Na HRT-u od 1988. u *Zagrebačkoj panorami*. Redovito sudjeluje u posebnim kulturnim, zabavnim i sportskim projektima koji zahtijevaju i aktivno znanje stranih jezika: Eurosong, Eurokaz, Dani satire, Euroasket, Europsko atletsko prvenstvo i dr. Vlastitu tjednu emisiju *Žuta minuta* radila 1990, aktivno sudjelovala u ratnom programu *Za slobodu* i emisijama *Idemo dalje*, *Hrvatska zemlja i ljudi*, *Dobar dan*. Od 1992. dnevna je urednica i voditeljica emisije *Dobro jutro, Hrvatska* te radi autorsko *Dobro jutro subotom* u dvotjednoj alternaciji s T. Šimić. Od 1993. s J. Martinovićem uređuje i vodi iznimno popularne projekte *Živa istina* i *Zlatna ribica*. Autorica serijala *Navodno*. Od 2002. urednica za HTV u koprodukciji srednjoeuropskih javnih televizija *Alpe Dunav Jadran*, koja 2007. prima Civis Award za integraciju i kulturnu raznolikost Europe. Urednica redakcije *Dobro jutro, Hrvatska* 2004–08, od 2013. glavna urednica međunarodnoga kanala HR-a Glas Hrvatske. Dobitnica godišnjih nagrada HND-a za najbolju reportažu i emisiju 1997. te niza međunarodnih priznanja za reportaže, dokumentarce i autorske emisije (New York Film Festival, World Fest Houston).

Iva MARJANOVIĆ

Marjanović, Iva ▶ glumica (1939). Diplomirala na ADU-u u Zagrebu. Od 1962. do umirovljenja angažirana u Drami HNK-a u Zagrebu. Nastupala je i u filmovima (*Crne ptice*, *Rani snijeg u Münchenu*, *San o ruži* i dr.) i brojnim TV dramama i serijama TVZ-a (*Tu, negdje pokraj nas*, *Diogeneš*, *Zlostavljanje*, *Sumorna jesen*, *Šjora Nikoleta*, *Kapelski kresovi*, *Tuđinac*). Najveću popularnost stekla je ulogom Nuše u seriji *Prosjaci i sinovi* (1972, prikazana 1984) i Ivičine majke u seriji *U registraturi* prema romanu A. Kovačića. Nastupala i u radiodramskim emisijama RZ-a.

Marjanović Zulim, Nenad ▶ glazbeni urednik, radijski voditelj i književnik (1951–2014). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na RTZ-u od 1974,

urednik u redakciji Zabavne glazbe RZ-a od 1984. Vodi i uređuje emisije *Hrvatske glazbene kronike*, *Dijamantna igla*, *Pluskvamperfekt*, *Po vašem izboru* i dr. Najpoznatiji po emisiji *Vrijeme vinila*, pregledu evergreen, retro, pop, rock, jazz, soul i blues glazbe, jedne od najpopularnijih emisija HR-a. Prevodio je s engleskoga jezika (djela A. Huxleyja), pisao pripovijetke. Objavio roman *Coup de Grace*, uredio monografiju Zagrebifesta.

Market, Maro ▶ glazbeni urednik i skladatelj (1969). Diplomirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Na HRT-u od 1993. uređuje glazbu na Radio Sljemenu te na I. i II. programu HR-a. Suraduje s Dramskim programom HR-a. Vršitelj dužnosti urednika Redakcije zabavne glazbe 2012–13. Uređuje radijske emisije *Mjesečeve sjene*, *Zbrda zdola*, *Povijest četvrtkom*, multimedijalni projekt *MIMO* kao i TV emisiju *Treća povijest* na HRT3. Sklada glazbu za igrane i dokumentarne filmove (*Oprosti za kung fu*, *Nebo Nlo-a*, *Djeca sunca*, *Adam i Eva*, *Emanuel Vidović*). Za glazbu u dokumentarnom filmu *Dubrovački prorok* dobio nagradu na Festivalu hrvatskoga katoličkog filma u Trsatu 2012.

marketing ▶ 1. društveni proces kojim, stvaranjem, plasiranjem i razmjenom informacija o proizvodima i vrijednostima, pojedinci i skupine dobivaju ono što im je potrebno ili što žele. 2. poslovna aktivnost usmjerena na povećanje prodaje proizvoda i usluga, uključujući njihov razvoj, politiku cijena, oglašavanje, promotivna sredstva i aktivnosti te distribuciju. Glavni je izvor prihoda komercijalnih radija i televizija, a njime se koriste i javne radiotelevizije.

Markota, Blago ▶ marketinški djelatnik (1973). Diplomirao na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu. Na HRT-u od 1999. na poslovima financijske analitike, rukovoditelj odjela Marketing HTV-a 2001–08, kad HTV ostvaruje najviše prihode od marketinga u povijesti HRT-a. Istodobno 2005–08. predsjednik Uprave tvrtke kćeri HRT-a Orfej; 2008–09. ravnatelj HTV-a. Smanjio ukupne troškove HTV-a. Od 2013. rukovoditelj RJ Arhiva i programsko gradivo, vodi projekte digitalizacije arhivskoga gradiva HRT-a i izradbe koncepta arhivskih kolekcija HRT-a. Od 2014. upravlja projektom EBU-a Digitalizacije arhivskoga gradiva, u kojem se nalazi 10 zemalja jugoistočne Europe, iste godine postaje član Izvršnog odbora → FIAT/IFTA-e. Član više radnih grupa Ministarstva kulture za arhivistiku i digitalizaciju kulturne baštine te asistent na Sveučilištu Sjever, Koprivnica, za medijski menadžment.

Markovac, Pavao ▶ muzikolog, publicist, urednik, dirigent i skladatelj (1903–1941). Doktorirao muzikologiju u Beču. Prvi urednik glazbenih emisija i popratnih

komentara RZ-a, zatim producent tvornice gramofonskih ploča Edison Bell Penkala. Poslije se posvetio isključivo publicističkomu i pedagoškomu radu. Uređivao više publikacija i surađivao u brojnom dnevnom i periodičnom tisku. Skladao više manjih djela i obrađivao folklorne napjeve za različite sastave. Kao istaknuti ljevičar 1941. uhapšen i strijeljan u logoru Kerestinec.

Marković, Dragan ▶ filmski i TV snimatelj (1964). Diplomirao ADU-u u Zagrebu. Tijekom Domovinskoga rata radio kao ratni snimatelj za HTV. Snimio mnogobrojne dokumentarne (*Družba hrvatskog zmaja*, 1991; *Bogata paleta zagorskog podžupana*, 1993; *Talačka situacija*) i igrane TV filmove (*Ono sve što znaš o meni*, 2001; *Sonja i bik*, 2011), TV emisije (*Kad zvonu*, 2004; *Ponos Ratkajevih*, 2007; *Mamutica 1 i 2*, 2008–09) te više od 60 glazbenih spotova, od kojih su tri osvojila nagradu Porin za najbolji glazbeni spot. S M. Pivčevićem osvojio Zlatnu arenu za snimateljski rad u filmu *Živi i mrtvi* (2006) te nagradu Golden camera 300 na Brothers Manaki International Film Festivalu u Bitoli 2007.

Marković, Zvonimir ▶ skladatelj i violončelist (1925–1983). Diplomirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Od 1947. djelovao kao orkestralni glazbenik u Zagrebu, 1961–62. u Simfonijskom orkestru u Kairu; 1964–80. član i zamjenik solo violončelista orkestra Zagrebačkih simfoničara RTZ-a, potom urednik producent u Muzičkoj proizvodnji RTZ-a. Autor više orkestralnih, vokalno-instrumentalnih i komornih skladbi te nekoliko instruktivnih spisa.

Josip (Bobi) MAROTTI

Marotti, Josip (Bobi) ▶ glumac (1922–2011). S glumom započeo u partizanskim kazališnim trupama. Nakon rata nastavio glumu i školovanje. Nastavnik na katedri glume ADU-a u Zagrebu 1958–72. Jedan od osnivača Dramskoga kazališta Gavella 1953, gdje je glumio i nakon umirovljenja 1980. Ostvario zamjetnu kazališnu karijeru, uz brojne uloge u TV serijama (*Dnevnik Očenašeka*, *Zlatni mladić*, *U registraturi*) i dramama (*Slučaj na autostradi*, *Blizanci*, *Natječaj za crnu priču*, *Spasavanje*

časti, *Varalice*, *Prijatelji*, *Maestrova smrt*, *Sjenke*, *Oko*, *Posljednji Stipančići*) te u radiodramskim emisijama RTZ-a. Osobitu popularnost stekao TV serijama i emisijama za djecu (*Udruženje radoznalih*, *Blago kapetana Parangala*, *Oklada stoljeća*, *Poliedar H 3* i dr.) te sloganom “problema nema” u seriji *Dvadeset slavnih* I. Kušana. Dobitnik je nagrade Vladimir Nazor za životno djelo 1983.

Marotti, Luka ▶ scenarist i redatelj (1948). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na TVZ-u/HRT-u od 1968, prvo kao vanjski suradnik – asistent režije, a od 1986. redatelj u Znanstveno-obrazovnom programu. Režirao preko 600 emisija, uglavnom s umjetničkom tematikom; serijal *Kulturna baština*, koji je radio s E. Dubravec punih 30 godina, jedna je od najdugovječnijih emisija HRT-a. Autor više fotografskih izložbi i fotomografije *Malena mjesta srca moga*.

Marotti, Miro ▶ redatelj (1920–2009). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Kao student suosnivač Centralnoga studentskog kazališta. Profesionalno režira od 1954, najprije u zadarskom Narodnom kazalištu, a 1959–83. na RZ-u. Režirao više od 180 radiodrama, kao redatelj gostovao i u nekoliko radijskih kuća u inozemstvu. Predavao dramaturgiju i režiju na Višoj tonmajstorskoj školi u Zagrebu i Novom Sadu. Autor brojnih ogleda o problemima drame, posebice radijske, te o teoriji glume (*Novostvorena glumačka osobnost*, 2003).

Marović, Tonči Petrasov ▶ novinar i književnik (1934–1991). Završio Pedagošku akademiju u Splitu. Početkom 1960-ih zaposlio se na Radio Splitu, radio kao urednik redakcije za kulturu do smrti. Uređivao zapažene radijske zapise iz kulturnog života, pisao poeziju, kratke priče, drame, kritike te bio urednik u splitskoj nakladničkoj kući Logos i književnom časopisu *Mogućnosti*. Objavio dvadesetak knjiga pjesama, romana, drama i stihova za djecu.

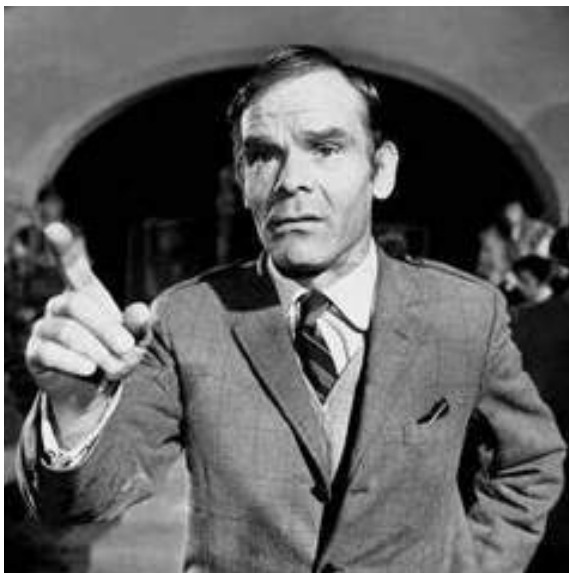
Maršal ▶ dugometražni igrani film, nastao u koprodukciji HRT-a i Interfilma 1999. Satirična komedija o policajcu koji istražuje slučaj pojavljivanja duha J. Bro-

MARŠAL, Ivo Gregurević

za Tita u provincijskom gradiću na nekom dalmatinskom otoku. Jedan od najgledanijih hrvatskih filmova od osamostaljenja, osvojio je devet međunarodnih nagrada. Režija V. Brešan, scenarij I. Brešan i V. Brešan, glazba M. Matišić, montaža S. Botica-Brešan, kamera Ž. Zalar, scenograf M. Ivezić, kostimografija V. Pleše. Uloge: D. Kühn, L. Begonja, I. Ivezić, I. Gregurević, B. Buzančić, Lj. Kapor, I. Appelt, B. Navojec.

Marti, Anton (pravo prezime **Martinčić**) ▶ kazališni, radijski i TV redatelj (1923–2004). Od 1945. na Radio Kopru, od ljeta 1956. sudjelovao u pripremama za početak emitiranja TVZ-a. Na RTZ-u kao redatelj od 1. VII. 1956. Režirao zabavno-glazbeni dio prve TV emisije RTZ-a (1956) iz studija u Jurišićevoj 4 (informativni dio režirao je M. Fanelli), prvu zabavno-glazbenu emisiju TVZ-a *Pjesme iz naših krajeva* (29. XI. 1956), a sljedećih 40 godina bio je najistaknutiji redatelj zabavnih i revijalnih programa televizije u Hrvatskoj (od 1958. režirao i u drugim TV studijima ondašnje Jugoslavije te u inozemstvu). Postavio je prvu igranu emisiju TVZ-a *Gledalac i mi* (23. XI. 1956; scenarist K. Novosel), a potom i niz emisija toga žanra (*Kad je mač krojio pravdu*, koju je i napisao, *Diploma, Arkandeli i automati*). Režirao mnogobrojne revijalne i zabavno-glazbene emisije (*TV magazin*, *Muzički atelje*, *Na licu mjesta*, *Nostalgija*, *Na kraju ljeta*, *Svjetla pozornice*, *Sultani jazza*, *Videofon*, *Din-don*), TV drame te prijenose festivala i priredbi. Režirao više od 50 kazališnih predstava. Prvi međunarodni uspjeh postigao je uvrštenjem jedne od emisija iz zabavno-glazbene serije *Na licu mjesta* u program američke TV mreže CBS (20. I. 1964). Dobitnik uglednih međunarodnih i domaćih nagrada: za cjelokupni redateljski rad nagrade Ondas 1972, Zlatne ruže festivala Lago di Garda 1974, prve nagrade na Festivalu JRT-a u Portorožu 1981. te u Neumu 1989 (u kategoriji TV zabave), Porina za životno

Anton MARTI na snimanju TV magazina

djelo 1994 i dr. Odlukom djelatnika najveći HRT-ov TV studio nazvan je 2005. Anton Marti.

Martinac-Kralj, Lada ▶ dramaturginja (1960). Diplomirala na Fakultetu dramskih umjetnosti u Beogradu. Deset godina dramaturginja u HNK-u Split, a od 1996. urednica i dramaturginja u Dramskom programu HR-a. Tijekom dvanaest godina uređivanja *Radio igre za djecu* utemeljila je dodatak emisiji *Kutić poezije* (2005), uredila knjigu *Antologija dječje radio drame* (2002) te osmislila i uredila projekt *Bisernica* (2008), zbirku CD-a s radiodramama za osnovne i srednje škole. Emisija je više puta primila međunarodna priznanja na festivalu u Bratislavi (Prix Ex Aequo 1998, 2004. i 2008). Od 2008. urednica je emisija *Radio scena* i *Radio drama*. Autorica je pedesetak radijskih dramatizacija. Dobitnica je nagrade za dokumentarnu radiodramu *Za križon*, nastale u suautorstvu s Lj. Pauzinom i M. Pijacom (Prix Marulić, 1999). Bavi se dramskim pisanjem i pisanjem za djecu.

Martinec, Branko ▶ inženjer (1945–2003). Diplomirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Na TVZ-u od 1970. do smrti; obnašao je različite rukovodeće funkcije: bio šef studija Informativno-političkog programa u RJ Obrada i produkcija, rukovoditelj Odjela TV centrala i emitiranje HTV (1984–2000) i rukovoditelj RJ Tehnika HTV-a (2000–03). Sudjelovao je u svim važnijim tehnološkim projektima opremanja TV studija za Informativni program i za Master. Vodio je preseljenje studija Informativnoga programa iz Šubićeve 20 na Fakultet strojarstva i brodogradnje u Miramarskoj ulici 1975, zatim opremanje novih studija Informativnoga programa u Domu HRT-a, prvi Desk u Domu HRT-a i modernizaciju Mastera u Domu HRT-a.

Martinić, Tena ▶ sociologinja (1935). Diplomirala i doktorirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Urednica revije za kulturu *15 dana* 1957–62, potom radila na Fakultetu političkih znanosti, od 1986. kao redovita profesorica sociologije kulture i masovnih komunikacija. Utemeljila Studij novinarstva (isprva kao jednogodišnji, zatim dvogodišnji) te bila njegova pročelnica 1977–80. Značajnija djela: *Slobodno vrijeme i suvremeno društvo* (1977), *Kultura kao samoodređenje* (1986), *Postmoderna, svakidašnjica, komunikacija* (1994). Suradivala u izdanjima RTZ-a *Stručni informator* i *Treći program*.

Martinis, Dalibor ▶ likovni umjetnik (1947). Diplomirao na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu. Jedan je od pionira videoumjetnosti, kojom se počeo baviti početkom 1970-ih. Medijski projekt *DM razgovara s DM*, koji je započeo 1978, a završio 2010. u emisiji HRT-a *Drugi format*, pokazao je njegovo kontinuirano zanimanje za medij televizije. Tijekom 1980-ih i 1990-ih radio je kao redatelj TV emisija HRT-a *Fluid* i *Radar*, koje su otvorile medijski prostor za zajedničko i ravnopravno predstavljanje umjetnosti, dizajna, mode i pop glazbe.

Dalibor MARTINIS bio je autor avangardnih TV telopa 1970-ih

Kao video/filmski autor sudjelovao je na više međunarodnih izložbi (Documenta/Kassel, biennale u Sao Paulu, Veneciji, Kwangjuu i dr.) i filmskih festivala (Oberhausen, Bogota, Beč, Seattle, Madrid). Dobio je više domaćih i međunarodnih nagrada Tokyo Video festival 1984, Locarno 1984, Alpe/Adria Film Festival Trst 1996, nagrada Grada Zagreba 1998). Njegovi radovi nalaze se u zbirka Muzeja suvremene umjetnosti u Zagrebu, Muzeju moderne umjetnosti u New Yorku, muzeju Stedelijk u Amsterdamu i dr. Predavao je na ADU-u u Zagrebu, Ontario College of Art u Torontu i Akademiji primijenjene umjetnosti u Rijeci.

Martinović, Joško ▶ reporter, voditelj i urednik (1963–2010). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Rad na TVZ-u počeo u *Zagrebačkoj panorami* i *Dnevniku*. Ratni reporter HTV-a 1991–92 (prvi reporter koji je ušao u Knin). Radio za *Obiteljski zabavnik*, emisije *U potrazi*

Joško MARTINOVIĆ

i *Latinica*, uređivao i vodio emisiju *Živa istina* te *Zlatnu ribicu* s D. Marjanović. Urednik i voditelj *Globalnoga sijela*, emisije kojom je stekao širok krug gledatelja i obožavatelja te postao jedno od omiljenih TV lica 2000-ih. Dobitnik nagrada HND-a Zlatno pero 1991. i Marija Jurić Zagorka 1997, HRT-ovih godišnje nagrade 1995. i Ivan Šibl za životno djelo posmrtno 2011. te međunarodnoga priznanja PRIX CIRCOM za reportažu u kategoriji prekograničnih priča 2003. Od 2011. HRT dodjeljuje nagradu Joško Martinović za najbolju reportažu.

Martinović, Miše ▶ glumac (1926). Prvak Kazališta Marina Držića u Dubrovniku i tumač brojnih uloga na Dubrovačkim ljetnim igrama. Zapažen u brojnim djelima prema domaćim i stranim autorima. Rijetko glumio u filmovima (*Horoskop*, *Libertas*), no često u TV dramama i serijama RTZ-a (*Na taraci*, *Plemićko gnijezdo*, *Allegro con brio*, *Tudinac* i dr.); najpopularnija mu je uloga Brice Dubrovčanina/prisidnika u *Našem malom mistu* (1970–71). Uspješan i u radiodramskim djelima emitiranim na RZ-u. Dobitnik više nagrada, ističu se nagrada Vladimir Nazor za životno djelo 1990, Nagrada hrvatskoga glumišta za životno djelo 2004. te Orlando 2009.

Marušić, Daniel ▶ TV redatelj i scenarist (1931–2009). Od 1950. član Dramskoga studija RZ-a, u kojem je – kao i u TV studijima RAI-ja u Italiji – stjecao redateljska iskustva. Od 1957. na TVZ-u. Redatelj prve hrvatske TV opere *Putovanje I*. Lhotke-Kalinskog (9. VI. 1957), suscenarist i redatelj prve dulje (14 epizoda) visokopračunске igrane serije TVZ-a *Stoljetna eskadra* (1960–61). Redateljski opus tvori mu 200 TV drama, opernih, operetnih, koncertnih, dječjih i drugih emisija, izravnih prijenosa te igranih i dokumentarnih serija: *NB-21* (1962), *Seljačka buna* (1963), *Čuvaj se senjske ruke* (1964), *Ljubav na bračni način* (1971), *Ča smo na ovon svitu* (1973), *Čovik i po* (1974), *Ptice nebeske* (1989), *Olujne tišine* (1995) i dr. Njegova serija *Naše malo misto* (prema scenariju M.

Daniel MARUŠIĆ i Karlo Bulić na snimanju serije *Naše malo misto*

Smoje, 1970–71) pripada među najuspjelija dostignuća hrvatskoga TV stvaralaštva; ondašnjom metodom mjerenja gledanosti ustanovljeno je da je svaku epizodu gledalo 2,5 milijuna ljudi (u to je doba televizor imala tek polovica kućanstava). Također režirao igrani film *Servantes iz Malog mista* (1982), nastao prema motivima istoimene TV serije, te dokumentarno-igrani film *Papa Siksto V* (1992). Postavio i više scenskih izvedbi (na Splitskom ljetu i dr.), osnivač (1976) i umjetnički voditelj Osorskih glazbenih večeri. Dobio četiri nagrade za najbolju TV režiju na Festivalu JRT-a u Bledu i dr.

Marušić, Joakim (Žaki) ▶ TV redatelj i scenarist (1937–1985). Od sredine 1960-ih režira vlastite dramtizacije proznih djela hrvatskih pisaca (M. Cihlara Nehajeva, S. Kolara, A. Kovačića, D. Šimunovića, J. Kulundžića, V. Desnice i dr.) te A. P. Čehova. Redatelj ekranizacija pripovijedaka *Žed* i *Zlostavljanje I.*

Andrića prema scenarijima K. Novosela te *Ladanjske sekete* A. Kovačića prema scenariju I. Ivanca, TV drama *Karneval* M. Krencera, *Harmonika Z.* Dirnbach, *Debeli lad* D. Zena, *Žur u Magdelandu* A. Majetića, *Tri jablana* M. Zurla i Z. Dirnbach, TV serije *Pod novim krovovima* (1969) B. Glumca i A. Majetića i dr. Jedan od najplodnijih dramskih autora TVZ-a. Autor scenarija i redatelj serija *Fiškal* (1970) i *U registraturi* (1974) prema romanima A. Kovačića. Produkcijski najzahtjevniji redateljski projekt bila mu je serija u 14 epizoda *Velo misto* prema scenariju M. Smoje (1980–81), jedna od najpopularnijih hrvatskih TV serija. U produkciji RTV Beograd režirao seriju *Čedomir Ilić* (1970); režirao igrani film *Zadarski memento* (1984). Igrao nogomet u NK-u Zagreb. Objavio nekoliko zbirki pjesama (*Krhotine*, 1965; *Sunovratnica*, 1977).

Marušić, Joško ▶ redatelj, animator, scenarist i karikaturist (1952). Diplomirao na Arhitektonskom fakultetu u Zagrebu. U medijski svijet ušao osvajanjem nagrade za karikaturu u TV emisiji *Zdravo mladi* (1974). Urednik i autor emisije TVZ-a o filmu i medijima *Obojena svjetlost* 1982–89. Piše scenarije, režira brojne emisije u Dokumentarnom, Obrazovnom i Dječjem programu. Autor i voditelj *Nedjeljnoga prijepodneva* za djecu, autor popularnoga TV lika viteza Jure i serije *U svijetu crtića*. Radio autorske priloge u emisijama *Kultura srca* i *Sastanak bez dnevnog reda*. Napisao scenarij i režirao TV film *Dječak sa Suttle* (1987, prema romanu M. Matošeca), a 2010. režirao i napisao dugometražni animirani film *Duga* (prema novelama D. Šimunovića). S D. Vukotićem autor koncepta i sinopsisa za TV seriju *Barba Luka* i pokretač animirane serije *Mali leteći medvjedići*. Autor animiranih sekvenci s likom Eurocata za prijenos Eurosonga iz Zagreba 1990, animirane špice *Pola ure kulture* te programa *Za slobodu* 1991. Prvi urednik *Animavizije* 1988–89. Umjetnički direktor Animafesta

Zagreb 1992–98. Prvi pročelnik Odsjeka za animirani film i nove medije na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu, gdje je i redoviti profesor. Dobitnik nagrade Sedam sekretara SKOJ-a, dobitnik nagrade za ilustracije Grigor Vitez 1979. i 1982. te Ivana Brlić Mažuranić 1982. i 1992, nagrade Grada Zagreba 1996. Odlikovan Redom Danice s likom Marka Marulića (1997).

Groucho MARX

Marx, Groucho ▶ američki glumac, komičar i voditelj (1890–1977). S braćom od djetinjstva glumio u vodviljima (Marx Brothers) te 1929–50. na filmu. Kreirao lik urbanoga cinika, sklonoga ironičnim aluzijama i uvredama. Majstor dosjetke i iznimnoga osjećaja za ritam, vodio je popularni show *You Bet Your Life*, spoj kviza i talk showa (dekonstruirao je žanr kviza uvodima koji su činili polovicu emisije), na radiju 1947–56. te s još većim uspjehom na televiziji NBC 1950–61 (uz alternativni naziv *The Groucho Show*).

Masnac Vodanović, Višnja ▶ urednica (1941). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1966. do mirovine 2006. radila kao urednica u Obrazovnom programu TVZ/HTV-a. U Školskom programu pokrenula emisiju za nastavnike i savjetovanište za roditelje te osnovala Redakciju za obrazovanje odraslih ili samoobrazovanje. Prva je pokrenula emisiju za umirovljenike *I godine ove...*, emisiju namijenjenu invalidima *Živjeti sa...*, u suradnji s UNICEF-om seriju emisija o djeci u ratu te serijal *Pazi, staklo!*, u kojem se prvi put na HRT-u sustavno progovorilo o problemima AIDS-a i droge te o mnogim problemima s kojima se svakodnevno suo-

čavaju pojedinci i društvo u cjelini. Baveći se osjetljivim socijalnim temama, pokrenula i emisije *Ljubav je čudna* te *Ljudi drugog reda*.

masovna komunikacija ▶ prenošenje poruka brojnoj publici posredstvom → masovnih medija.

masovni mediji (engl. mass media) ▶ sredstva masovne komunikacije. Zajedničko im je što su poruke potencijalno dostupne svima i što teku uglavnom jednosmjerno od medija prema korisnicima (→ konvergencija medija), što im je publika heterogena, anonimna i prostorno raspršena. Zakon o medijima (2013) u masovne medije svrstava isključivo medije koji informiraju: “novine i drugi tisak, radijski i TV programi, sadržaji novinskih agencija, → elektroničke publikacije, → teletekst i ostali oblici dnevnog ili periodičnog objavljivanja urednički oblikovanih sadržaja prijenosom zapisa, glasa, zvuka ili slike” precizirajući nadalje da “mediji nisu knjige, udžbenici, katalozi i drugi nositelji objavljivanja informacija koji su namijenjeni isključivo obrazovnom, znanstvenom i kulturnom procesu, oglašavanju, poslovnoj komunikaciji itd.”. Mnogi teoretičari medija u masovne svrstavaju ipak i knjige, film, nosače zvuka i sl., budući da mogu bitno utjecati na kulturu, vjerovanja i ponašanje pojedinaca te društvo u cjelini.

master (engl. Master Control Room, akr. MCR) ▶ TV centrala, središnje mjesto u tehnološkom lancu proi-

zvodnje i odvijanja TV programa odakle se distribuiraju programi prema odašiljačima i drugim prijenosnim kanalima. U okviru su mastera i režije dnevnoga programa (RDP), koje proizvode finalne programe sastavljene od unaprijed snimljenih emisija ili propuštaju emisije uživo iz proizvodnih studija te izravne prijenose domaće i vanjske produkcije. Tu se nalazi glavno čvorište cjelokupne infrastrukture TV signala i interne distribucije video, tonskih i komunikacijskih signala. Svi proizvodni pogoni međusobno su umreženi preko centralnoga matričnog AV sustava, uređaja za sinkronizaciju te preko interkomske komunikacijskog sustava. HRT-ov je master i središnje mjesto za koordinaciju, prihvata i slanje izravnih prijenosa, emisija, servisa i priloga između HRT centara, dopisništava te privremenih lokacija, preko različitih vrsta veza. Tu je smještena i tehnička koordinacija i upravljanje razmjennom materijala, priloga i emisija preko satelitskih veza te pogon u kojem se upravlja satelitskim sustavom i farmom antena za prihvata emisija i servisa. U početku RTZ-a master se nalazio u Šubićevoj ulici, a prva oprema koja se koristila za emitiranje programa i komunikaciju bila je: cijevni tonski pult BC 6A, switcher TS 5 – tadašnja matrica, tj. mehanički preklopnik za pet videosignala, vidikon najavlivačka kamera i dr. U to doba postojala je samo jedna jednosmjerna veza Ljubljana–Beograd–Skoplje s odvojkom za Sarajevo. Budući da se proizvodio zajednički jugoslavenski program, kod uključivanja pojedinoga studija trasa se ručno prebacivala na svim međutočka-

MASTER HRT-a

ma. Takav način rada rezultirao je čestom obavijesti na ekranu “čekamo na vezu”. Prvi šef mastera bio je B. Rogić, a nakon njega I. Urličić (1966–77), B. Balley (1977–84), V. Sokolić (1984–2008), a sadašnji je Z. Jukica. Od starijih inženjera i tehničara koji su projektirali i pokrenuli master RTZ-a treba spomenuti I. Seitzu, K. Špiljaka – Deku, T. Privoru i D. Bosnara, a prvi njegovi tehničari bili su Š. Szili – Keka (poslije u EBU-u) i D. Brundić. Početkom 1970-ih pod vodstvom I. Urličića i B. Balleya gradi se razmjenska nacionalna i internacionalna režija, a master se proširuje poluvodičkom Fernseh/Bosch videoopremom, kojom je bilo lakše upravljati. U okviru RTZ-a izrađen je 1974. projekt tonskoga dijela novog mastera (uključujući i izradbu tonske matrice) i projekt preseljenja na Fakultet strojarstva i brodogradnje u Miramarskoj ulici. Projekt su vodili B. Balley, I. Urličić i D. Vencler, koji se istaknuo i kao voditelj poslova izradbe studija u Splitu za Mediteranske igre 1979. Sredinom 1980-ih projektirana je tehnologija novoga mastera (B. Rogić, V. Sokolić, B. Martinec, D. Šimunović i dr.) radi preseljenja u Dom HRT-a, kad je nabavljena kompaktna audio i videomatrix GVG Horizon, koja će dugi niz godina, sve do digitalizacije početkom 2000-ih, biti glavna tehnološka okosnica proizvodnje i odvijanja TV programa. U projektu digitalizacija infrastrukture AV signala (B. Kotarski, V. Sokolić, Z. Jukica) instalirana je 2005–06. digitalna matrica koja upravlja i preusmjerava AV signale preko SDI embedded sustava, a 2014–15. nadograđena je na HDTV sustav. Trideset godina star interkomski i četverožični sustav zamijenjen je 2014 (Z. Jukica, Z. Novosel). Postojećom tehnologijom implementiranom u masteru u potpunosti se ispunjavaju svi današnji tehnološki zahtjevi, a oprema se intenzivno priprema za prelazak na HD emitiranje. U masteru su karijeru započeli brojni inženjeri (D. Dešković, M. Višić, V. Bakarić, K. Bačić, D. Zimonja, B. Kotarski, B. Mikulić), ostavivši znatan trag na HRT-u.

MasterChef Hrvatska ▶ kulinarski show u produkciji Nove TV. Emitirane su ukupno tri sezone te jedna sezona *Celebrity MasterChefa*. Nositelj je licence Endemol Shine. Natječu se sudionici različitih profesija, dobnih skupina i obrazovanja, a u *Celebrity MasterChefu* poznati umjetnici, sportaši, glumci i pjevači, a njihovu kreativnost i strpljenje testiraju zahtjevni kulinarski zadatci i utrka s vremenom. Sve ocjenjuje žiri sastavljen od najvećih hrvatskih kulinarskih stručnjaka, umjetnika i kritičara (šefovi kuhinje M. Janković, A. Barbieri, D. Galvagno te gastronomski stručnjak, redatelj i pisac R. Marčić). *MasterChef* je u prvoj sezoni 2011. dosegno visoku gledanost, a finale je pratilo 725 000 gledatelja. Voditeljica prve sezone J. Nanut, ostalih sezona I. Mešin.

master-vrpca ▶ magnetoskopska vrpca na koju se pri elektroničkoj montaži presnimavaju slika i ton s radnih vrpca (engl. slave). Naziva se i finalna vrpca ili final.

Maštruko, Jelena ▶ novinarka i urednica (1967). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na HR-u od 1995. u Redakciji vanjske politike. Uređivala je emisije *Hrvatima izvan domovine* i *Euroviza*, a nakon toga jedna je od urednica vanjskopolitičkoga magazina *Viza*. Specijalizirala se za praćenje političkih događaja u zemljama njemačkoga govornog područja te za europske teme. Dobila je nagradu Robert Schuman 2007. za prinos procesu pristupanja Hrvatske Europskoj uniji.

Matačić, Lovro pl. ▶ dirigent i skladatelj (1899–1985). Prvu glazbenu poduku stekao kao član Dječakoga zbora u Beču, a studij nastavio na tamošnjem Konzervatoriju. Od 1919. do 1941. bio operni dirigent u Osijeku, Novom Sadu, Ljubljani, Beogradu, Rigi i Zagrebu. Od 1942. do 1945. često je ravnao najprije Komornim orkestrom, potom Simfonijskim orkestrom i zborom Državne krugovalne postaje u Zagrebu. U nekoliko je navrata 1950-ih i 1960-ih ravnao Komornim orkestrom Radio Zagreba na gostovanjima u Ljubljani i Dubrovniku; za Zagrebačke simfoničare RZ-a povezan je i njegov zadnji nastup u Zagrebu 1984. U poslijeratnom razdoblju djelovao je u Skoplju, Rijeci i Ljubljani; 1954. karijeru jednoga od vodećih europskih i svjetskih dirigenata nastavlja u inozemstvu. Od 1956. bio je šef dirigent Saske državne kapele u Dresdenu, 1961–65. direktor Opere u Frankfurtu na Majni i stalni gost Bečke državne opere. Od 1970. bio je šef dirigent i od 1980. počasni šef dirigent Zagrebačke filharmonije. Istodobno od 1974. šef dirigent Nacionalnog orkestra u Monaku i počasni dirigent Japanskoga simfonijskog orkestra u Tokyju. Dobitnik je brojnih domaćih i međunarodnih nagrada (Vladimir Nazor 1983, Križ I. razreda za znanost i kulturu Republike Austrije). Njegovo ime nose nagrada za životno djelo koju od 1990. dodjeljuje Društvo hrvatskih glazbenih umjetnika te međunarodno natjecanje mladih dirigenata koje se održava od 1995 (svaku četvrtu godinu).

Matanić, Dalibor ▶ filmski i TV redatelj i scenarist (1975). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Redatelj brojnih reklamnih i glazbenih spotova, kratkometražnih igranih filmova te nekoliko kazališnih predstava. Režirao je devet dugometražnih igranih filmova – *Fine mrtve djevojke* (2002, Zlatna arena za najbolji film i režiju, Oktavijan za režiju), *Sto minuta Slave* (2005), *Kino Lika* (2008), *Majka asfalta* (2010), *Ćaća* (2011, Zlatna arena za režiju) i *Zvizdan* (2015, Zlatna arena za najbolji film i režiju, Oktavijan za režiju), od kojih je tri realizirao za HRT: debitantski *Blagajnica hoće ići na more* (2000), TV film *Volim te* (2006) i komediju *Majstori* (2013). Jedan je od najistaknutijih hrvatskih redatelja svoje generacije. Dobitnik i nekoliko međunarodnih nagrada, npr. Srce Sarajeva za kratki film 2009. i 2011 (*Tulum, Mezanin*) te nagrade žirija u programu Un Certain Regard festivala u Cannesu 2015 (*Zvizdan*).

Dalibor MATANIĆ na snimanju TV serije *Novine*, 2016.

Matanić, Ivana ▶ inženjerka (1941). Diplomirala i magistrirala na Fakultetu elektrotehnike i računarstva u Zagrebu. Od 1964. do 2010. na RTZ-u/HRT-u. Bila inženjer u pogonu, voditelj pogona, rukovoditelj Održavanja videoopreme, HRT/EBU kontakt-inženjer i rukovoditelj Međunarodnog odjela. Sudjelovala u većini tehnoloških projekata HTV-a: projekti izgradnje i opremanja Doma HRT-a, opremanja i montaže nekoliko reportažnih kola, TV studija i drugih tehničkih pogona, uvođenja kontrolne VF distribucije u Dom HRT-a i regionalne TV centre. Dobila priznanje Organizacijskog odbora A90 za organizaciju i provedbu prijenosa Europskog prvenstva u atletici u Splitu 1990. te godišnje nagrade HRT-a 1986. i 2004.

Mataušić, Juraj Mirko ▶ teolog, novinar i urednik (1944–2014). Franjevac, doktorirao u Salzburgu. Predavao na Katoličkom bogoslovnom fakultetu i na Hrvatskim studijima u Zagrebu. Uspostavio Hrvatski katolički radio, prvi direktor i glavni urednik 1994–2000. Prvi predsjednik Društva katoličkih novinara u Jugoslaviji (1988–91) i Hrvatskoga društva katoličkih novinara (1990–2000). Dobitnik nagrade za životno djelo Hrvatskoga društva katoličkih novinara 2003.

Mateljan, Mladen ▶ novinar i urednik (1939). Na Radio Splitu radi od 1965. kao novinar i urednik. Od 1974. u TV redakciji RTZ centra Split. Autor pedesetak dokumentarnih filmova. Urednik emisije *More*. Filmovima *Jedan otok, jedna žena* i *Šampioni* predstavljao matičnu kuću na TV festivalima u Odesi (Ukrajina) i Brestu (Francuska). Za filmove *...i Palača rodi Grad* i *Faros* nagrađivan na festivalima u Milanu, Beču, New Yorku, Berlinu i drugdje. Urednik HTV centra Split od 2000. do umirovljenja 2004.

Matičević, Ana ▶ dizajnerica svjetla (1971). Diplomirala na Arhitektonskom fakultetu u Zagrebu. Od 1996. dizajnerica svjetla na HRT-u, od 2010. u zvanju direktora fotografije. Oblikovala rasvjetu za kvizove (*Treća sreća*, *Diplomac*, *Tko želi biti milijunaš?*, *Najslabija karika*), glazbene priredbe (Dora, Porin, *Turbo limach show*, Dječji Eurosong), koncerte klasične i zabavne glazbe (J. Carreras u Ciboni, božićni koncert na Trškom Vrhu), koncerte i festivale zabavne glazbe te brojne manifestacije (svečana otvaranja Dubrovačkih ljetnih igara i Pulsakoga filmskog festivala, dodjele Nagrada hrvatskoga glumišta, doček pape Benedikta XVI. u HNK-u u Zagrebu, ulazak Hrvatske u Europску uniju – Gornji grad, dvije inauguracije hrvatskih predsjednika).

Matić, Hrid ▶ glazbenik (1953). Diplomirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, a magistrirao na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu. Radio kao profesor klasične gitare, član zbora i prvak Opere HNK-a u Zagrebu i Splitu te prvak zagrebačkoga Gradskog kazališta Komedija. U Glazbenoj proizvodnji HRT-a pomoćnik urednika programa 1999–2002, rukovoditelj Odjela za glazbenu proizvodnju 2002–03, umjetnički direktor 2003–04, pomoćnik ravnatelja Glazbene proizvodnje za program 2005.

Matić, Željko ▶ novinar i urednik (1961). Novinarstvom se počeo baviti 1984. na Omladinskom radiju (poslije Radio 101), gdje je do 2014. bio urednik Unutrašnjopolitičke rubrike, urednik Društvene redakcije, urednik Informativnoga programa, glavni urednik i predsjednik Nadzornoga odbora. Pokrenuo je i uređivao emisije *Parlament show*, *Tema dana*, *Intervju tjedna*, *Scarface* i dr., koje su postavile standard za radijske informativne emisije. Devedesetih je sa suradnicima i novinarima od Radija 101 stvorio jedan od najutjecajnijih medija u Hrvatskoj, na kojem se neovisno izvještavalo i govorilo. Od 2014. na televiziji N1.

Matijašević, Ante ▶ novinar i urednik (1936–2007). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na RZ-u od 1965. do umirovljenja 2000. Uz specijalizirane kulturne emisije bio urednik središnjih informativnih emisija I. programa: *Dnevnika*, *Dnevnih novosti* i *Jutarnje kronike*. Nakon Hrvatskoga proljeća premješten s I. programa na Radio Sljeme, gdje je ostao do 1990, kad je imenovan urednikom III. programa HR-a (do 1994). Glavni urednik *Hrvatskoga slova* 1998–99. Uz kazališnu, pretežno se bavio književnom kritikom; radove objavljivao u gotovo svim poznatijim časopisima, dnevnim listovima i tjednicima. Izbor ogleđa i kritika s područja književnosti, filozofije i teologije objavio u knjizi *Zatočenik knjige* (1999).

Matijašević, Irena ▶ urednica i književnica (1965). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na HR-u od 1990. u redakciji kulture Radio Sljemena i I. programa. Od 1997. urednica u III. programu HR-a, uređujući književne emisije (*Riječi i riječi, Poezija naglas, Šest minuta poezije u šest, Suvremena hrvatska proza*) te emisije iz humanističkih znanosti (*Ogledi i rasprave, Pitoma misao*). Dobitnica je godišnje nagrade HRT-a za projekt *Riječi i riječi*, u sklopu kojega je tiskana istoimena knjiga. Autorica je pjesničkih zbirki *Naizgled* i *Južne životinje*, poetske drame *Danska H 20* te romana *Crno pismo*. Poezija joj je prevedena na engleski, njemački, poljski, švedski i rumunjski jezik.

Matišić, Mate ▶ dramatičar, scenarist i glazbenik (1965). Diplomirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Urednik u Dramskom programu HR-a od 1993. Na HR-u urednik emisija *Radio scena* 1994–95. i *Radio napetica*, iliti *krimi* od 1996. Pisac niza dramskih tekstova (*Bljesak zlatnoga zuba, Cinco i Marinko, Anđeli Babilona, Svećenikova djeca, Posmrtna trilogija*), filmski scenarist (*Priča iz Hrvatske, Kad mrtvi zapjevaju, Fine mrtve djevojke, Nije kraj, Svećenikova djeca*). Nagrađivan i kao pisac i kao glazbenik, npr. na Danima satire 1993. i 2002, Filmskom festivalu u Puli 2003. te Marulovim danima u Splitu 2005. Od 2010. profesor na Odsjeku za dramaturgiju na ADU-u u Zagrebu.

Mate MATIŠIĆ (lijevo) i Davor Rocco u radijskoj emisiji

Matković, Damir ▶ novinar i urednik (1952). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Reporter u Dječjem programu RZ-a 1974–76, od 1976. reporter u *Zagrebačkoj panorami*, gdje je 1982–88. jedan od urednika i voditelja; potom 1988–89. uređuje i vodi emisiju *Dobar dan*, a 1990. politički magazin *Spektar*. U vanjsko-političkoj redakciji od 1990. S D. Merličem i D. Latinom prvi uredničko-voditeljski trojac emisije *Slikom na sliku* (1991). Tijekom Domovinskoga rata urednik *Dnevnika* (1993–94), nakon specijalizacije u SAD-u od 1996. komentator u vanjskopoličkoj redakciji. Od travnja do

prosina 2000. pomoćnik generalnoga direktora HRT-a za javnu televiziju i javni radio, a 2002–04. urednik Zabavnoga i sportskog programa. Među prvim novinarima IP-a koji je (2006) sam počeo snimati priloge i reportaže (videonovinar). Jedan od utemeljitelja i prvi predsjednik Zbora elektroničkih medija Forum 21 HND-a (1997–2000). Autor knjige *Televizija – igračka našeg stoljeća* (1995). Dobitnik godišnje nagrade HND-a Zlatno pero 1988 (s A. Granikom, za dokumentarni film o Međugorju) i 1989 (s B. Bilić i snimateljem I. Lekićem, za izvještavanje o kosovskim događajima) te nagradu delegacije Europske komisije u Hrvatskoj 2007 (za dokumentarnu reportažu *Madeira – Singapur Atlantika*).

Matošec, Milivoj ▶ novinar, književnik, dramaturg i urednik (1929–1982). Diplomirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Bio novinar i urednik u novinskoj kući Vjesnik. Dramaturg u Redakciji emisija za djecu RZ-a 1960–64, od 1965. do smrti dramaturg i urednik Programa za djecu TVZ-a. Izvedene su mu mnoge radijske i TV drame za djecu mladež, scenarist je TV serija *Udruženje radoznalih, Velika i mala pričaonica, Blago kapetana Parangala, Oklada stoljeća*. Objavio je dvadesetak knjiga, dobitnik niza nagrada.

matrični sustav (žarg. matrica) ▶ sustav za prespajanje audio i videosignala, sastoji se od hardverskog i upravljačkog dijela. Hardverski dio sastoji se od ulaznih, izlaznih i međuspojnih modula, a njime se upravlja preko kontrolnih panela ili računala; koristi se kako bi se omogućilo prespajanje i distribucija tonskih i videosignala na više mjesta za proizvodnju programa, čime se izbjegava mnogobrojno međusobno povezivanje režija, montaža i dr. Na izlaznim modulima nalaze se odlazi prema destinacijama koji rabe signale. Svaka destinacija ima kontrolni panel s pomoću kojega se odabire bilo koji ulaz u matrični sustav. Međuspojni moduli služe za prosljeđivanje određenog signala s ulaznoga na određeni izlaz izlaznoga modula. Matrični je sustav dio lanca u proizvodnji i emitiranju radijskoga i TV programa u prostorima → režija, → mastera, → reportažnih kola i sl. S napretkom tehnologije postupno prelazi na prespajanja temeljena na IP protokolu.

Matutinović, Branko ▶ producent (1949). Na TVZ-u od 1968. na poslovima u scenografiji, zatim asistent, realizator u IP-u (*Dnevnik, vijesti*), pomoćni organizator u Sportskom, Dokumentarnom, Dječjem i Igranom programu. U bogatoj produkciji 1970-ih glavni organizator, direktor, direktor ekipa, producent drama, filmova, TV

serija i opera (*Mali buntovnik, Marija, Mačak pod šljemom, Velo misto, Ero s onoga svijeta, Ekvinocij*). Prelaskom u Zabavni program bio producent show emisija, festivala, nastupa izvođača na TVZ-u i Euroviziji (pobjeda grupe Riva u Švicarskoj) te desetak Eurosongova. Za Domovinskoga rata organizirao realizaciju dokumentarne serije od 16 epizoda za potrebe hrvatskih veleposlanstva, koncert *Moja domovina*, koncert P. Dominga, izravni prijenos dolaska predsjednika SAD-a B. Clintona u Hrvatsku, bio direktor filmova *Krhotine* i *Slučajna sputnica*, producent festivala Dora, prvoga hrvatskog izbora za Miss te diskografske nagrade Porin. Do umirovljenja 2015. producent Mozaičnoga programa HTV-a.

Maxwell, James Clerk ▶ britanski fizičar (1831–1879). Profesor u Londonu i na Cambridgeu. Najvažniji je njegov rad elektromagnetska teorija, kojom je matematički sistematizirao Faradayeva otkrića. Teoretski je dokazao da je svjetlost elektromagnetska pojava. Na tim temeljima poslije je H. Hertz postavio osnovu teorijskoga sustava elektromagnetskih valova kakav je danas u primjeni, a njegova istraživanja elektromagnetskih valova dovela su do razvoja radija i televizije. Po njemu je nazvana mjerna jedinica za magnetski tok maksvel (Mx).

Mazele, Matija (Mićo) ▶ novinar i urednik (1931–1978). Diplomirao na Višoj pedagoškoj školi u Zagrebu. Radio kao sportski novinar u *Karlovačkom tjedniku* i *Narodnom sportu*. Na RZ-u od 1961, isprva kao reporter u *Emisiji za selo* i emisiji *Od Brijuna do Palagruže*, zatim kao urednik dnevnih informativnih emisija, voditelj dopisništva te sportski novinar. Urednik sportske redakcije RZ-a od 1973 do smrti.

Mazele, Vasva ▶ novinarka i urednica (1938). Diplomirala na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Na RZ-u od 1979. urednica u redakciji *Obrazovnog i dječjeg programa*. Na II. programu s B. Jovičić pokrenula emisiju za djecu *Radiokopter*, nagrađenu na Radijskom festivalu u Ohridu 1987. Na istom je festivalu 1988. nagrađena za ekološku emisiju *Na nama svijet ostaje*. Uređivala i emisije *Škola demokracije* (Zlatno pero HND-a 1991), *Prva crta* i *Otvorena srijeda* (s B. Jovičić, nagrada HRT-a 1998).

Mazur, Mladen ▶ jazz publicist, povjesničar, kritičar i producent (1933). Diplomirao na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu u Zagrebu; glazbu je učio privatno, a u jazzu se usavršavao u SAD-u. Na RZ-u od 1958. stalni urednik i suradnik emisija o jazzu, od 1969. do umirovljenja 1995. urednik i autor u *Glazbenom programu*, u kojem surađuje i poslije. Ostvario je više od 10 000 emisija o jazzu na sva tri programa HR-a, kao i za *Školski radio (ABC jazz)*; emisiju *Jazz klub* vodio 45 godina. Povremeni suradnik televizije te jazz kritičar u emisijama ozbiljne glazbe. Pokretač je, urednik i voditelj u nas prve TV jazz emisije *Jazz scena* (1962–63) te niza drugih. Jedan je od pokretača, a od 1964. i umjet-

nički voditelj Međunarodnoga jazz festivala na Bledu. Pokretač je i umjetnički direktor Međunarodnih dana jazz (1979), Zagrebačkoga jazz faira (1979–88) i drugih priredbi i festivala jazz glazbe.

McLaughlin, John ▶ američki novinar (1927). Doktorirao na sveučilištu Columbia u New Yorku. Pisac govora R. Nixona 1971–74. Od 1982. uređuje i moderira tjednu polusatnu političku panel-emisiju *The McLaughlin Group*, u kojoj gostuje stalna skupina novinara. Emisiju emitiraju uglavnom postaje PBS-a, a odlikuje se dinamičnim i glasnim polemikama s brojnim prognozama.

Marshall McLuhan

McLuhan, Marshall ▶ kanadski teoretičar medija (1911–1980). Doktorirao na Cambridgeu, bio profesor Sveučilišta u Torontu. Svjetsku slavu stekao je knjigom *Razumijevanje medija (Understanding Media: The Extensions of Man)*, 1964. Pošavši od pretpostavke da je svaki medij produžetak čovjekovih osjetila, razvio je teoriju da priroda medija ključno određuje društveni sustav, a sredstva komunikacije utječu na čovjeka i način uporabe njegovih osjetila, stil života, strukturu ponašanja i mišljenja; mediji nisu samo sredstva razmjene poruka nego i opći uvjeti samih poruka. Status najpopularnijega medijskog teoretičara osobito duguje krilatici o "globalnom selu" (engl. the global village), kao posljedici razvoja masovnih elektroničkih medija, te ideji medija kao poruke, koja govori da osim sadržaja treba proučavati učinak i koja je efektno sumirala njegovo stajalište o važnosti masovnih medija, napose televizije, koju je zbog mogućnosti poticanja više osjetila držao najznačajnijim elektroničkim medijem. Mnogi ga drže vizionarom i prorokom novoga digitalnog doba.

Medaković, Davor ▶ glazbeni urednik i voditelj (1969). Na HR-u od 1992. suradnik, a od 2004. stalni glazbeni urednik u redakcijama *Obrazovnoga* i *Kulturnoga programa* te komentator glazbenih događaja za IP. Autor je i voditelj mnogih glazbenih emisija (*Svjetla pozornice, Koncert poslije 8, Hrvatska top lista, Željezni leptir, Po*

vašem izboru, *Glazbena oaza*, *Mjesečeve sjene*, *AeroSoul*). Glazbeni je producent na izravnim prijenosima u produkciji HRT-a (Porin 2013, brojni koncerti). Od 2014. voditelj-koordinator glazbe na II. programu HR-a.

Media servis ▶ nacionalna medijska agencija za proizvodnju i distribuciju informativnih, zabavnih, sportskih i drugih programskih sadržaja (osnivač i prvi vlasnik J. Hrvačić, zatim I. Jurić-Kačunić). S radom je počeo 2003, a 2016. ima 48 radiodifuznih članica. Osnovna je koncepcijska odrednica (glavna urednica S. Lonđero) plasirati točnu, objektivnu i nepristranu informaciju. Iz dnevnoga proizvodnog spektra treba istaknuti: *Vijesti* na puni sat, središnju informativnu emisiju *Vijesti plus* u 17. sati emisije u formi intervjua, sučeljavanja ili tematske obradbe.

medij ▶ sredstvo za prijenos poruka, vijesti, obavijesti i sl., obično širokomu krugu ljudi (→ masovni mediji).

medijska pismenost ▶ sposobnost primatelja poruka da se u masovnom komuniciranju samostalno, aktivno, svrsishodno, razborito i odgovorno koriste medijima. Prema novijim tumačenjima korisnici medija nisu (samo) pasivna strana u komuniciranju, već svaki od njih odlučuje o aspektima korištenja medija u skladu sa svojim potrebama. Stoga oni bitno utječu na društvene učinke medija. Aktivno korištenje medija može se učiti, počevši od tehničkih postupaka, razumijevanja društveno-političkog konteksta javnih glasila pa do aktivnoga korištenja medija za uspješniju društvenu participaciju i formiranja osobnih stajališta te kreativnoga korištenja prostora masovnoga komuniciranja prema potrebama i interesu pojedinca. To je osobito bitno zbog kulturnog jaza između medijski kompetentnih tj. medijski pismenih, kao i općenito obrazovanih, i nekompetentnih i slabije obrazovanih ljudi, koji se zbog nepregledne količine informacija (tzv. overkill) emitiranih novim medijima radikalno produbljuje.

medijski događaj ▶ naziv za događaj koji se u razdoblju obilježenom dominacijom televizije (od sredine 1960-ih) percipira kao događaj iznimnoga gledateljskog potencijala ili simboličke medijske vrijednosti, npr. iskrcavanje na Mjesec, rušenje Berlinskoga zida, gušenje demonstracija na pekinškom trgu Tiananmen, ali i pogreb britanske princeze Diane. U posredovanju takvih zbivanja televizija prenošenjem dograđuje njihovu informativnu vrijednost, a oni pak čine specifičnu i bitnu sastavnicu njezine moći.

medijski pluralizam ▶ prikazivanje raznolikosti političkih, ekonomskih, socijalnih i kulturnih gledišta i interesa. Konstitutivno obilježje demokratskoga tipa masovnih medija i jedan od najvažnijih ciljeva medijske politike, odnosno nuždan preduvjet za službu u interesu javnosti. O stupnju pluralizma ključno ovisi društve-

na kvaliteta i ostvarivanje društvene uloge medija. Pri tom se kao opći indikator funkcionalnosti toga načela u pojedinom medijskom sustavu često uzima zastupljenost manjinskih društvenih skupina. Država je pozvana osigurati strukturalnu raznovrsnost ("pluralizam institucija i vlasništva") medijskoga sustava (sloboda nakladništva, supostojanje privatnoga i javnoga vlasništva, poticanje vlasničkoga i uređivačkoga pluralizma te neovisnost medija u političkom sustavu, a osobito odjeljenost države od nadzora javnih medija). Međutim, umjesto prave emancipacije javnoga komuniciranja u medijima je uglavnom izmijenjena tek paradigma moći: ulogu države u kontroli medija preuzele su korporacije. Stoga pluralizam ponajviše ugrožava proces koncentracije medija. Umjesto da poveća raznovrsnost medijske ponude, tržište dugoročno vodi njezinu sužavanju na sadržaje i oblike koji se najbolje prodaju, a društveno se vrijedni nekomercijalni sadržaji marginaliziraju. Novija empirijska istraživanja pokazala su da privatni elektronički mediji u razvijenim europskim zemljama što se tiče raznovrsnosti sadržaja i formi programa znatno zaostaju za produkcijom javnih radiotelevizija, što potkrepljuje trajnu važnost modela javnoga servisa. Medijski pluralizam ne oslanja se samo na demokratski ideal participacije građana u javnim poslovima nego i na samorazumijevanje društvene uloge novinarstva, stoga uvelike ovisi i o profesionalno-etičkoj osposobljenosti struke (→ samoregulacija). U Hrvatskoj se medijski pluralizam potiče kroz → Fond za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija.

medijski rat ▶ naziv za propagandnu djelatnost medija radi izazivanja povišenih emotivnih reakcija stanovništva neke zemlje, pa i svjetske javnosti. U pravilu se vodi protiv druge države, vlade, medija, korporacija, skupina, pojedinaca itd. da bi se uspješno opravdale odluke i postupci vlade, države i sl., odnosno da bi se javnost pridobila za pojedino viđenje nekog događaja ili fenomena. U tom smislu predstavlja ekstreman oblik propagande. Počinje informativnom blokadom drugih verzija događaja. U suvremenim ratnim događanjima, ali i drugim povodima ima posebno bitnu ulogu. Danas se medijski ratovi pretežito vode preko televizije, internetskih portala i društvenih mreža, dok su prije bili korišteni radio i novine.

Mediteranske igre u Splitu → posebni sportski projekti

Međimorec, Vedrana ▶ voditeljica, novinarka, urednica i glumica (1953). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Na TVZ-u od 1975. najavljiivačica. Prepoznatljivost stekla kao voditeljica više od tisuću emisija kviza *Brojke i slova* 1985–90. Urednica i voditeljica *Vijesti* 1991–92, emisija *Dobro jutro, Hrvatska* 1992, *TV o TV* 1993–95, urednica u emisijama *Zagreb plus*, *Hrvatska uživo*, *Zagrebačka panorama* i *Sva-*

kodnevice 1994–2002, urednica u Zabavnom programu (*Piramida*, *Genijalci*, *Država*, *selo*, *grad*, *Jadranske igre*, *Volim Hrvatsku*) od 2003. do umirovljenja 2014. Scenaristica u više od 25 humanitarnih projekata (*Uz nas niste sami*, *Ponos Hrvatske*, *Za palčiće*, *Za splitsku bolnicu*) te prijenosa Dana domovinske zahvalnosti iz Knina. Kao glumica u prvoj polovici 1970-ih nastupala u kazalištima; poslije tumačila glavne ženske uloge u dugometražnim igranim filmovima *Treći ključ* (Z. Tadić, 1983), *Priča iz Hrvatske* (K. Papić, 1991) i *Kamenita vrata* (A. Babaja, 1992).

Međugorje ▶ socijalno-politički dokumentarni film, prikazan na TVZ-u 1987. Novinar D. Matković, redatelj A. Granik, snimatelji A. Altarac i J. Bojić i montažerka T. Duboković prikazali su prvi put na televiziji kontroverzni vjerski fenomen. U prvom su planu vjera i nada hodočasnika, dok je podtekst ukazao na suzdržanost crkvene i sumnjičenje svjetovne vlasti. Prikazan u kasnom terminu i uz tumačenje sociologa religije. D. Matković i A. Granik nagrađeni su Zlatnim perom HND-a 1988.

Među nama ▶ znanstveno-obrazovna emisija, prikazivana na HTV-u 2003–2013 (oko 250 emisija). U tematskoj emisiji, trajanje koje se tijekom desetogodišnjega emitiranja mijenjalo (30–60 minuta), uz pomoć gostiju u studiju i novinarskih priloga propitivale su se aktualne teme s područja medicine, psihologije, obrazovanja, ekologije i dr. Urednica i voditeljica J. Burić. Realizatori T. Grgić, S. Segarić i R. Prugovečki. Pod istim su naslovom razgovori iz emisije objavljeni u dvjema knjigama (2006, 2009).

međunarodna koordinacija ▶ usklađivanje namjene radiofrekvencijskoga spektra na razini Europske unije

(→ frekvencijski planovi) i na međunarodnoj razini, odnosno utvrđivanje tehničkih parametara radijskih postaja elektroničke komunikacijske mreže kako bi se izbjeglo uzajamno stvaranje smetnji.

međunarodne novinarske organizacije ▶ opća i specijalizirana udruženja novinara iz različitih zemalja zadaća kojih je promicanje slobode izražavanja, slobode medija, medijskoga pluralizma, zaštite novinara i njihovih prava, poticanje međunarodnih aktivnosti u obrani tih sloboda i prava, borba protiv cenzure. Najveća takva udruga jest → *Međunarodna federacija novinara* (IFJ – International Federation of Journalists), utemeljena 1926. sa sjedištem u Bruxellesu; ima više od 600 000 članova. Ostale su važnije udruge: *Međumeričko novinsko udruženje* (IAPA/SIP – Inter American Press Association/Sociedad Interamericana de Prensa), utemeljeno 1943. sa sjedištem u Miamiu; *Međunarodni institut za novinstvo* (IPI – International Press Institute), utemeljen 1950. sa sjedištem u Beču, djeluje u 130 zemalja; *Međunarodna federacija turističkih novinara i pisaca* (FIJET – Fédération Internationale des Journalistes et Ecrivains du Tourisme), utemeljena 1935. u Parizu; *Međunarodna unija katoličkog novinstva* (UCIP – Union catholique internationale de la presse), utemeljena 1927. u Bruxellesu, sjedište je u Ženevi; djeluje u 173 zemlje; *Međunarodna unija medicinskog novinstva* (UIPM – Union Internationale de la Presse Medicale), utemeljena 1953. u Parizu; *Međunarodno udruženje novinara ženskog i obiteljskog novinstva* (AIJPF – Association internationale des journalistes de la presse féminine et familiale), utemeljeno 1964. sa sjedištem u Bruxellesu; *Međunarodno udruženje sportskih novinara* (AIPS – Association Internationale de la Presse Sportive), utemeljeno 1924. u Parizu; najstarija je specijalizirana međunarodna novinarska organizacija, okuplja članove iz 130 zemalja i jedina ima ovlaštenja akreditacije novinara za olimpijske i druge sportove. *Reporteri bez granica* (Reporters sans Frontières/Reporters without Borders), udruženje osnovano 1985. sa sjedištem u Parizu; služi općim interesima na području očuvanja novinarskih sloboda i djeluje u skladu s članom 19. *Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima*.

Međunarodni centar za obrazovanje novinara (engl. International Centre for Education of Journalists, akr. ICEJ) ▶ institucija za profesionalno obrazovanje novinara koju su 1998. utemeljili Hrvatsko novinarsko društvo, Institut Otvoreno društvo i Gradsko poglavarstvo Opatije. Bio je domaćin više od 250 programa, u sklopu kojih je ugostio oko 7000 sudionika. Osnivač i direktor S. Malović. Ugašen je 2013, a dio aktivnosti preuzelo je Hrvatsko novinarsko društvo.

Međunarodni kodeks časti novinara ▶ dokument UN-a, donesen posebnom rezolucijom Generalne skupštine 1952. U uvodnom se dijelu ističe da je sloboda

informiranja i novinstva jedno od osnovnih prava čovjeka i temelj svih sloboda iz *Povelje UN-a* i *Opće deklaracije o pravima čovjeka* te da je bitna za očuvanje mira. Prvi članak obvezuje novinare da publici nastoje pružiti samo informacije koje odgovaraju činjenicama (trebaju provjeravati sve obavijesti, ne smiju namjerno ispustiti nijednu bitnu činjenicu ili činjenice proizvoljno prikazivati). U članku 2. navodi se da obavljanje profesionalne novinarske dužnosti zahtijeva odanost javnomu interesu; kleveta, optužbe bez dokaza i plagijat ozbiljni su profesionalni prijestupi, a pravo na odgovor mora se poštivati bez odlaganja. Informacije o privatnom životu pojedinih osoba koje mogu nanijeti štetu njihovu ugledu ne mogu se objavljivati (jedina je iznimka ako služe općemu interesu).

Mehun, Zlatko ▶ novinar i urednik (1958). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Počeo 1970. u sarajevskim *Malim novinama*, 1978–81. suradnik RTV centra Rijeka, 1982–88. na Radio Varaždinu te dopisnik RTZ-a. Na HTV-u od 1990. kao ratni izvjestitelj (Varaždin, Banovina, Zapadna Slavonija), teško ranjen za izvještavanja 1992. na Posavini (ranjen i snimatelj T.

Goričanec). Urednik HTV studija Varaždin 1993–2004, voditelj Odjela za odnose s javnošću MUP-a RH 2004–08, predstojnik Ureda za odnose s javnošću Vlade RH 2008–10. Predaje komunikologiju i odnose s javnošću na Sveučilištu Sjever. Autor više dokumentarnih filmova (*Jezik srca spaja*, o gradišćanskim Hrvatima te Hrvatima iz Molisea). Autor, urednik ili izdavač desetak knjiga, 1993. objavio dokumentarne zapise *Svjedok rata*. Odlikovan Spomenicom Domovinskoga rata te medaljama Bljesak i Oluja.

Mejaši ▶ igrana TV serija, prikazana na TVZ-u u šest epizoda 1970. Duhovit je prikaz zгода i nezgoda u malom podravskom selu (snimana u okolici Ludbrega, u mjestu Hrženica). Proizveo ju je Zabavni program TVZ-a (urednik A. Bjelousov), a uz *Naše malo misto* druga je u nizu uspješnih humorističnih serija na dijalektu, te je više puta reprizirana. Većina glavnih likova poslije su bili likovi popularne TV serije → *Gruntovčani*. Scenarij M. Kerstner, režija I. Vrbanić, kamera M. Perušina, I. Vukas. Uloge: M. Šerment, M. Aleksić, M. Sagner, S. Bencet, Z. Ferenčić, E. Franjković, J. Šeb, Z. Torjanac, J. Perlaki.

MEJAŠI, Zvonimir Ferenčić (s lulom), Martin Sagner i Smiljka Bencet

MENDIN PROGRAM, Krsto Krnic kao Mendo i Slavica Kaurić (Fila) kao njegova tajnica, 1958.

Mendin program ▶ TV emisija za djecu, prikazivana na TVZ-u 1958–65. Mozaičnoga tipa, bila je sastavljena od filmskih i studijskih priloga. Do 1963. emitirala se uživo. U skečevima i dramskim priložima (*Igramo u dva – pogodi tko sam ja*, *Tražimo Ladonju*, *Profesor Fizika* i dr.) uz djecu i odrasle glumce sudjelovali su pjevači, plesači, žongleri i iluzionisti. Autor B. Milačić, igrali su K. Krnic kao → Mendo Mendović i S. Kaurić Fila kao njegova tajnica. Redatelji T. Srkulj, A. Viculin, A. Marti i V. Lasta; voditelji dječak S. Knaflec i M. Bjažić (1958–60) kao vanjski suradnik; prva najavljiivačica djevojčica V. Ivanović; suradnici Lj. Marinković, I. Rosić, R. Zvrko, Đ. Dević i M. Babović; glazbeni urednik M. Brajević; koreografi S. Hercigonja, M. Vikić. S. Kastl, M. Broš, M. Skorupski; scenografi Č. Kolarić, A. Nola, Ž. Zagota. M. Bjažiću kao scenaristu i uredniku dodijeljena je 1964. nagrada HND-a.

Mendo Mendović ▶ lutak koji je uveseljavao male gledatelje TVZ-a u emisiji → *Mendin program* 1958–65. Poznatoga lutka izradio je potkraj 1950-ih akademski kipar A. Despot, animirao ga je i igrao glumac K. Krnic. Prije pojavljivanja na TVZ-u radijski mu je tumač na RZ-u (kao Medo Medović) bio B. Milačić. Zbog nazalnoga izgovora glasa “n” prelaskom na TVZ ime Mendo Mendović dao mu je M. Bjažić, autor i scenarist emisije.

Sa svojom tajnicom Slavicom, koju je tumačila S. Kaurić Fila, postao je najpopularniji lik TV ekrana, a zbog velikoga zanimanja publike nastupao je i u lutkarskim predstavama. Nakon Krnicove smrti Mendin lik igrao je glumac Zagrebačkog kazališta lutaka S. Miletić, koji ga je 2015. vratio na HRT.

Mendušić, Silvana ▶ novinarka i urednica (1967). Na RTZ-u/HTV-u od 1989, za Domovinskoga rata izvijestavala s ratišta. Dio tima koji je 1996. na TV Mreži pokrenuo prve neovisne TV vijesti u Hrvatskoj. Od 1998. do 2001. suurednica središnjega TV *Dnevnika*. Bila je glavna urednica hrvatskih izdanja *Cosmopolitana* i *Grazije* (2005), uređivala tjednik *Business.hr* (2009), režirala dokumentarni film *Naslovnica*. Od 2010. u emisijama Zabavnoga programa HTV-a (*8. kat*, *Svaki dan dobar dan*), vodila projekt Žuti marker, sudjelovala u osmišljavanju i realizaciji kviza *EUnigma*, kao novinarka sudjelovala u dokumentarnom serijalu *Oluja*. Na HRT4 osmislila i uređivala emisiju *Tjedni pregled*, u *Studiju 4* priprema i vodi redoviti dnevni prilog *Skener*. Dobitnica nagrade HRT-a Ivan Šibl 1992.

Meridijan 16 ▶ emisija II. programa RZ-a, emitirana 1974–82. utorkom u sklopu *Studija A*. Središnji prilog petosatnoga programa bio je putopis. Sveobuhvatan razgovor s gostom emisije o zemlji u kojoj je boravio pratila je prikladna glazba. U putopisu o Kini, kao kuriozitet, emitirana je prva kineska top lista (glazba iz kineskih filmova). Urednica je bila D. Grün.

Merlić, Dubravko ▶ novinar, urednik, producent i medijski poduzetnik (1960). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na RZ-u novinar, urednik i voditelj 1986–90, potom na HTV-u do 1991. uređuje i vodi *Vijesti na II. programu*, 1992–97. dnevnu informativnu emisiju *Slikom na sliku*,

urednik i voditelj magazinske tjedne emisije *Jedan plus jedan* 1998–99. Glavni urednik Informativnoga programa HTV-a i voditelj *Dnevnika* 2000–01. Direktor korporativnih komunikacija u Plivi 2001–03. Utemeljitelj privatne produkcijske kuću Castor Multimedia. Originalni TV format *Piramida* osmišljava 2004. Nakon premijere na HTV-u emitira se više sezona u osam država, a u Luzernu 2007. osvaja međunarodnu TV nagradu Zlatna ruža u kategoriji Entertainment Show. Na HTV-u 2005–07. uređuje i vodi emisiju *Kontraplan*. God. 2014–15. pokreće i vodi (kao direktor) hrvatski projekt regionalnoga news kanala N1 TV u partnerstvu sa CNN-om. Objavio je knjigu *Slikom na sliku* (1994). Novinar godine po izboru HND-a 1995.

Mesar, Željko ▶ urednik (1962). Diplomirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Urednik u Glazbenom programu RZ-a od 1989, rukovoditelj Fono odjela od 1993, odgovorni urednik Glazbenoga programa 1993–2002. i ravnatelj Glazbene proizvodnje HRT-a 1999–2002, predsjednik glazbenoga žirija nagrade → Orlando 1995–2001, potom urednik redakcije Glazbenoga programa HTV-a do 2004. i urednik Zabavnoga programa HR-a do 2008. Nakon proširenja III. programa HR-a pokrenuo sveobuhvatno predstavljanje klasične glazbe i hrvatske glazbene kulture. Direktor Orfeja HRT-a 2009–10, od 2013. rukovoditelj Produkcijeskoga odjela Glazbeni sadržaji. Kao komentator-mentor godinama kreirao, uređivao i vodio emisije zabavnoga i informativnoga karaktera. Aktivno sudjeluje u EBU-u. Voditelj hrvatskog tima na Eurovision Song Contest, Stockholm 2016. Dobitnik godišnje nagrade HRT-a za projekt *HR demo klub* 2013.

Mesarić, Jasna ▶ redateljica (1950). Diplomirala na ADU-u u Zagrebu. Redateljica mentorica u Dramskom programu HR-a. Režijama dramskih i dokumentarno-dramskih tekstova sudjelovala na festivalima u zemlji i inozemstvu. Za režiju radiodrame *Svatko je imao svoje mjesto* dobila je 1996. nagradu U.R.T.I (Univerzi-

teta za radio i televiziju u Parizu), u kategoriji Ars acustica. Uspješna je bila i na festivalima Prix Italia, gdje je 2002. dobila specijalno priznanje za dramu *Zlatni magarac*, a 2003. nominirana za nagradu za dramu *Ptice*, i Prix Marulić, gdje je nagrađena za drame *Zlatni magarac* 2002. te *Psiha* 2005. S radiodramom *Raja bez raja* sudjelovala na Prix Europa 2004.

Mesarić, Ranka ▶ urednica i redateljica (1947). Diplomirala na St. Martin's School of Art & Design u Londonu te u Zagrebu na Filozofskom fakultetu i na ADU-u. Na RZ-u/HR-u urednica u Dramskom programu 1981–91, redateljica do 2003, a potom redateljica-mentorica. Pokrenula emisiju *Znan-fan tobogan*, za koju je 1990. nagrađena poveljom SFere za popularizaciju znanstvene fantastike. Osmislila emisiju *Jer meni treba odgovor – svjedočanstva o ratu* (1991). Urednica *Radio ateljea*. Dobila nagrade Prix Marulić za dramu K. Šimunić *Blueblanche tango, rat* 1992. i dokumentarnu radiodramu *Terra incognita* 1998.

Mesarić, Vid ▶ novinar i urednik (1975). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Novinarsku karijeru počeo na Radiju 101 (1994–98), surađivao u nizu medija (*Globus, Vijenac, Zarez, Deutsche Welle*). Od 2001. suradnik, a nakon dvije godine stalni član Redakcije za kulturu i znanost Informativnoga programa HR-a. Od 2004. urednik i voditelj emisije *Katapultura*, nagrađene priznanjem HND-a za najbolje uređenu radijsku emisiju 2007. Sudjelovao u nizu međunarodnih projekata (EBU Europa osobno, Heritage Radio Network). Autor dokumentarne radiodrame *Jedna draga kuća, jedno dobro vrijeme* i kratkih formi.

Mestre, Goar Espinosa ▶ medijski magnat (1912–1994). Pionir televizije u Kubi i Argentini, s američkim partnerima sudjelovao u komercijalnim TV projektima u Portoriku, Venezueli, Kolumbiji i Peruu, 1943. kupio poznatu radijsku postaju CMQ, temelj svojega medijskog carstva. U Havani 1946–48. gradi Radio Centar s radijskim i TV studijima, kinodvoranama, kazalištem i trgovačkim centrom. Do kubanske revolucije 1959. CMQ izrasta u najveću kubansku medijsku tvrtku. Kad je F. Castro preuzeo vlast, imovina mu je nacionalizirana. Izbjegao u Argentinu i s američkim partnerima 1960. pokrenuo prvu argentinsku komercijalnu televiziju Channel 13 (El Trece), njezin je direktor do 1974, kad je vlada J. Perón nacionalizirala sve privatne postaje.

Meštrović, Davor ▶ TV voditelj, novinar i urednik (1967). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Počeo na Omladinskom radiju (Radiju 101), kao novinar i urednik redakcije kulture, voditelj i reporter; vodio je *Parlament show* i kviz *Ciguli miguli*. Surađivao i u novinskim revijama *Svijet* i *Danas*. Televizijsku karijeru započeo je 1987. na OTV-u; 1989–91 na Z3-u radio najave, razgovore, zabavne emisije i seriju od pedesetak

Davor MEŠTROVIĆ

ponoćnih intervjuja *Midnight Ghost*. Od 1992. na HTV-u u emisiji *Dobro jutro, Hrvatska*, u kojoj otpočeta radi kao voditelj, poslije i urednik, a od 2008. urednik redakcije. Jedan je od voditelja s najdugovječnijim stažem u nekoj emisiji na ovim prostorima.

Meštrović, Josip ▶ redatelj (1937). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na RZ-u redatelj i rukovoditelj redakcije za režiju i realizaciju 1961–90, potom do umirovljenja 2001. odgovorni urednik Umjetničkog programa HR-a. Režirao je oko 200 radiodrama, obradio mnoga scenska te dramatisirao prozna djela za radiofonsku izvedbu. Dobitnik prve nagrade na Međunarodnom radijskom susretu u Rustu (Austrija) 1989. za radiodramu *Forma brevis, forma perennis*. S T. Bakarićem 1997. utemeljio međunarodni radiodramski festival Prix Marulić – starim tekstovima u pohode u Hvaru. Objavio više knjiga poezije i proze.

Meta ▶ kontakt-emisija za branitelje, prikazivala se na HTV-u 2003–08. Problematizirala je socijalne, zdravstvene i psihološke probleme branitelja, njihovih obitelji, udovica i djece te nastojala pojačati osjetljivost javnosti za njihove probleme. Usto je pomagala u rješavanju konkretnih teškoća i predstavljala primjere njihova rješavanja. Urednice su bile V. Kamenski-Bačun i M. Miličević.

metapodatci (engl. metadata) ▶ podatci o podatcima, tj. elementi koji pružaju dodatne informacije o podatcima. Njihova je primjena u medijskoj industriji bitna jer se s pomoću njih opisuje neki audio ili videosadržaj. Prate čitav lanac proizvodnje, od snimanja do arhiviranja. U tu se svrhu definiraju različiti standardi metapodataka te obvezni metapodatci za svaki korak proizvodnje. U radijskoj i TV proizvodnji pohranjuju se u odgovarajuće baze podataka, a pristupa im se preko različitih i međusobno povezanih specijaliziranih programa za upravljanje digitalnim sadržajem. Dobro strukturirani metapodatci pomažu u pronalaženju traženoga sadržaja, osobito ako osim strukturiranoga dijela (npr. datuma i mjesta nastanka, imena autora, snimatelja, datuma i programa emitiranja, jedinstvenog identifikatora, trajanja, žanra, vrste i oznake medija na kojem je sadržaj pohranjen i sl.) sadržavaju i nestrukturirani dio, tj. slobodan opis sadržaja, koji omogućuje pretraživanje.

Meteš, Ivica ▶ snimatelj (1949). Na TVZ-u/HTV-u honorarno od 1970, a stalno 1973–2014, u zvanju direktora fotografije od 2008. Snimio preko 300 dokumentarnih filmova (*Međimurska Zinka Kunc, Srdela, mana iz mora, Glazba pretočena u vino, Tikvice ornamenti, Ljubim to suro kamenje, Vukovarski poliptih, Kralj Arthur u Hrvatskoj, Ivanje, Oj ti tužni čovek*), TV film *Posljednji vlak*, serijale *Lijepa naša, Globalno sijelo, Zagrebački panoptikum, Radar*. Snimio tri promidžbena spota za Euroviziju. Tijekom Domovinskoga rata ratni snimatelj. Suradivao s redateljima D. Dovranićem, D. Martinisom, S. Kolakom, K. Tomaševićem, B. Čakić-Veselić, M. Hodakom.

Mezulić, Davor ▶ informatičar (1956). Diplomirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu te na Filozofskom fakultetu u Rijeci; doktorirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1983. na RTZ-u/HRT-u. Pomoćnik od 2000, pa rukovoditelj SO Informatika, zatim od 2007. ravnatelj HR-a i član Uprave HRT-a, od prosinca 2009. pomoćnik glavnoga ravnatelja HRT-a za razvoj i tehnologiju, a od 2010. savjetnik-mentor. Član radijskoga komiteta EBU-a 2009–11. Sudjelovao u konverziji IRIS-a na novu platformu, rješavanju problema "milenijskoga buga", projektiranju sustava za prikupljanje RTV pristojbe (PRIS), prelasku s TME na VME mainframe sustav i dr. U vrijeme njegova rukovođenja na HR-u završena je modernizacija Glavne režije, pušten u rad Studio Bajsić, HR i sve regionalne postaje dobile su web stranice, a uz streaming svih programa HR-a pokrenuta su tri internetska kanala, ubrzana digitalizacija audioarhive te uveden sustav PARTIS HR.

Michieli, Igor ▶ redatelj i urednik (1931–2015). Na TVZ-u od 1957. Radio u svim programima. Režirao seriju *Smjerom putokaza* (1965–68), prvi TV kviz u bivšoj Jugoslaviji *Poziv na kviz* (s A. Martijem, 1965), te prve zabavno-glazbene brojeve u stilu današnjih spotova

Igor MICHIELI

(1965). Autor brojnih serija i filmova nagrađivanih na domaćim i međunarodnim festivalima (*Zvončari*, specijalna nagrada žirija na Zlatnoj harfi u Dublinu 1968; *Turopoljska svadba*, nagrada na bledskom TV festivalu; *Pakovo selo*, brončana nagrada na festivalu Zlatni kozorog u Švicarskoj 1992). Oko 500 njegovih emisija čuva se u Institutu za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu.

Midžić, Enes ▶ fotograf, filmski i TV snimatelj (1946). Diplomirao u Zagrebu na ADU-u, gdje od 1975. predaje, danas u zvanju redovitog profesora. Bio njezin dekan u dvama mandatima, a 1991–94. bio prorektor Sveučilišta u Zagrebu. Učenik T. Dabca, profesionalno se bavi fotografijom od 1970, a filmskim i TV snimanjem od 1976. Snimio je tridesetak dugometražnih

igranih i dokumentarnih filmova, oko 100 glazbenih spotova, šest TV filmova, 250 propagandnih spotova, 80 namjenskih filmova. Na HRT-u radio kao studijski i terenski snimatelj. Važniji filmovi: *Emigranti* (T. Radić, TVZ, 1977), *Ljubica* (T. Radić, TVZ, 1979), *S.P.U.K.* (M. Puhlovski, 1983), *Ljeto za sjećanje* (B. Gamulin, 1990), *Sedma kronika* (B. Gamulin, 1996), *Pont Neuf* (Ž. Senečić, HTV, 1996), serija *Olujne tišine* (D. Marušić, HTV, 1997). Dobitnik nagrade Vladimir Nazor za filmsku umjetnost 1997. i dr. priznanja. Odlikovan Redom Danice hrvatske s likom Marka Marulića 1996.

Midžić, Seadeta ▶ muzikologinja i urednica (1943). Diplomirala na Muzičkoj akademiji u Zagrebu te na sveučilištima u Kölnu i Parizu. Od 1975. urednica u redakciji za ozbiljnu glazbu I. i II. programa TVZ-a. Autorica brojnih dokumentarnih emisija (*Hrvatski suvremeni skladatelji*, *Hrvatska klavirska glazba*, *Suvremena hrvatska komorna glazba*, *Povijest Muzičkog biennala Zagreb 61–91*). Redovito predstavlja hrvatsku glazbenu

produkciju na bitnim TV festivalima (Prix Italia, MI-DEM). Od 1987. predstavnica JRT-a, a zatim HRT-a u Eurovizijskoj komisiji za glazbu. Direktorica Međunarodnih susreta muzičkih akademija u Rovinju 1981–92. Glazbena direktorica *Pjesme Eurovizije* u Zagrebu 1990. Pomoćnica ministra kulture RH 1994–2001, savjetnica za kulturu i znanost u hrvatskom veleposlanstvu u Berlinu 2001–05. te u Parizu 2005–09. Bila je izbornica hrvatske kulturne sezone u Parizu "Croatie la voici" 2012.

Mihajlović, Zoran ▶ producent (1957). Diplomirao na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu. Od 1983. na RZ-u u Ekonomsko-propagandnom programu (EPP) propagandist i producent, voditelj prodaje u odjelu Marketinga HR-a, pomoćnik ravnatelja HR-a za ekonomske poslove, a 2009–10. v. d. ravnatelja HR-a. Od 2010. predsjednik umjetničkog vijeća nagrade HRT-a Orlando za najbolja glumačka i glazbena ostvarenja na Dubrovačkim ljetnim igrama. Od 2011. član Odbora za radio pri EBU-u. Član uprave HRT-a 2011–12. i zamjenik predsjednika uprave, a od 2012. pomoćnik ravnatelja Produkcije HRT-a.

Mihaljević, Branko ▶ novinar, skladatelj i publicist (1931–2005). Završio Građevinski tehnikum u Zagrebu. Na Radio Osijeku 1949–91; isprva kao inspicijent i solist na harmonici u emisijama uživo, potom voditelj, aranžer i korepetitor Zabavnog orkestra (1952–78) te urednik Glazbenoga programa. U

nekoliko navrata bio v. d. direktora Radio Osijeka. Autor emisija *Iz naroda za narod*, emisija klasične i narodne glazbe, urednik emisija *Mladi za mlade* i *najstarije*, *Desetica* te *Branko i potocić*. Na TVZ-u glazbeni urednik u Dječjem i obrazovnom programu 1964–67; među ostalim uređivao emisije *Udruženje radoznalih*, *Prijatelji glazbe* i *Zdravo mladi*. Popularnost osobito stekao napjevom *Moj Zagreb* (1963) i pjesmom za djecu *Zeko i potocić* (1955). Na tekst M. Madera *Pjevat će Slavonija* skladao neslužbenu slavonsku himnu. Skladao 11 scenskih djela. U režiji A. Viculina 1958. uživo iz studija TVZ-a emitirana mu je prva opera za djecu *Zeko, Zriko i Janje* Dječjega kazališta Ognjen Prica iz Osijeka (danas kazalište Branko Mihaljević), kojom je iste godine otvoren prvi festival djeteta u Šibeniku. Mjuzikl *Zeko, Zriko i Janje* doživio je preko 800 izvedbi u Hrvatskoj i Europi. Autor knjige *Tragovima osječke glazbe* (2002). Skladao je velik broj djela za glas i glasovir, za dječji zbor, mješoviti zbor i simfonijski orkestar te za glas i revijski ili tamburaški orkestar. Dobitnik nagrade grada Osijeka 1962. i 1979, Zlatnog pera HND-a 1981, nagrade Osječko-baranjske županije za životno djelo 1999. Nositelj odličja Reda Danice hrvatske s likom Marka Marulića (1996).

Mihaljević (Gorše), Maja ▶ urednica (1951). U Zagrebu diplomirala na Muzičkoj akademiji. Od 1971. surađuje na RZ-u. Kao glazbena urednica u Redakciji zabavne glazbe uređuje emisije na I. i II. programu HR-a te na Radio Sljemenu (*Po vašem izboru, Radio Jadran, Studio A, Sunčani sat, Fijaker formula 1, Crvena jabuka* i dr.) te prijenose koncerata i festivala. Zapažena joj je bila autorska emisija *Glazbena kutijica* na Radio Sljemenu.

Mihaljević, Mario ▶ novinar i skladatelj (1951). Na RZ-u od 1970; suradnik, urednik Jutarnjega programa, redaktor i urednik vijesti, voditelj u Informativnom programu te komentator mentor na II. programu HR-a. Višegodišnji urednik *Zelenog megaherca* i novinar koji je autorskom emisijom *Bez veze* promovirao originalni voditeljski stil u izravnoj komunikaciji sa slušateljima. Piše tekstove i sklada zabavnu glazbu. Poznat je kao autor stihova za pjesmu *Džuli*, kojom je D. Popović osvojio četvrto mjesto na Euroviziji 1983, te koračnice *Hrvatine*.

Mignon MIHALJEVIĆ

Mihaljević, Mignon ▶ novinarka, urednica i prevoditeljica (1925–1996). Objavljivala u zagrebačkom *Narodnom listu* (1954–57), časopisu *Umjetnost* (1957–58), *Naprijedu*, *Globusu*, *Vjesniku*, *Panorami*, *Republici*, *Studiju* i dr. Od 1959. do umirovljenja 1990. radila na TVZ-u. Bila je urednica Stranoga dokumentarnog i Filmskog programa, šefica službe za prijevod i jezičnu obradbu teksta. Ustrojila TV prevodilačku službu. Uređivala *Zagrebačku panoramu*, emisiju *Jučer, danas, sutra*. Autorica dokumentarnih reportaža, radila je za *Program plus*, *Slike vremena*, *Dobro jutro*, *Put po američkom Zapadu*, kulturni magazin *Panorama*, program *Za slobodu* i dr. Kraće vrijeme radila kao asistentica programa, spikerica i prevoditeljica u Jugoslavenskoj sekciji BBC-ja u Londonu. Prevela više od 20 djela s engleskoga, njemačkog, ruskog, češkog i drugih jezika. Stručna, zahtjevna i stroga, bila je izniman mentor mlađim suradnicima.

Mihaljević, Zdenko ▶ kameraman (1956). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Na TVZ-u od 1983. kameraman

i snimatelj, od 1991. glavni kameraman. Radio je brojne emisije za dramsku, sportsku, političku, zabavnu, informativnu i religijsku redakciju HTV-a, npr. Eurosong, europska i svjetska prvenstva u rukometu, gimnastici, košarci, Svjetsko prvenstvo u atletici u Splitu, inauguračne predsjednika i dočেকে državnika u RH, posjete pape Ivana Pavla II. 1994. i 2003. te seriju *Vaši i naši* 2001–02. Voditelj odsjeka kamermana i miksera 2006–15.

Mihaljinec, Stjepan ▶ skladatelj, aranžer, dirigent i pijanist (1935–2014). Diplomirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Od 1957. urednik u programu i Muzičkoj proizvodnji RZ-a, 1981–90. glavni urednik Muzičkoga programa. Jedan od utemeljitelja Festivala kajkavske popevke u Krapini 1966. te do 2005. njegov umjetnički direktor. Bio je direktor festivala u Opatiji, a obavljao je različite funkcije na festivalima u Zagrebu, Požezi i Splitu. Predsjednik Saveza muzičkih udruženja Hrvatske 1971–79. te Hrvatskoga društva skladatelja 1983–84. Uvršten u knjigu *2000 Outstanding Intellectuals of 21st Century* (2003) Međunarodnoga biografskog centra u Cambridgeu. Uz niz festivalskih nagrada za skladbe i aranžmane dobio i *Vjesnikovu* nagradu Josip Slavenski 1982, Zlatnu plaketu Hrvatske glazbene unije za cjelokupan glazbeno-urednički rad 2001, nagradu grada Zagreba 2005, diskografsku nagradu Porin za životno djelo 2012. Nositelj odličja Reda Danice hrvatske s likom Marka Marulića 1995.

Miholjek (Župan), Marija ▶ novinarka, voditeljica i urednica (1976). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Za studija novinarka i voditeljica na đakovačkom radiju, tri godine u lokalnim đakovačkim novinama. Kao novinarka od 2003. u HTV studiju Osijek radila za Informativni, Mozaični i Religijski program, voditeljica i urednica Županijske panorame iz Osijeka. Od 2005. na Novoj TV kao voditeljica središnje informativne emisije *Dnevnik Nove TV*, 2007–09. vodila i uređivala magazin *Provjereno*. Uređuje i *Večernje vijesti*.

Mihovilović, Šime ▶ novinar i urednik (1918–1997). Novinarski rad započeo u Unutrašnjo-političkoj redakciji RZ-a. Postao 1948. prvi urednik *Emisije za selo i poljoprivredu*, jedne od najslušanijih u povijesti nacionalnoga radija. Potom je kao šef Dopolisništva razvio razgranatu suradnju iz svih dijelova Hrvatske. Urednik Privredne redakcije, a 1962–66. glavni urednik RZ-a. Do umirovljenja komentator i mentor. Dobitnik nagrade Otokar Keršovani HND-a 1975.

miješalo slike (videomiješalo) ▶ TV uređaj za odabiranje ili međusobno miješanje videosignala različitih izvora (kamera, reproduktora, grafičkih uređaja, dolaza iz centralnoga matričnog sustava te iz ostalih internih i vanjskih izvora koji su spojeni na miješalo). To mogu biti jednostavni prijelazi kao što su → fade in, → fade out, pretapanje, miješanje i dr. ili prijelazi kod kojih se dva signala kombiniraju s pomoću signala za urezivanje

(→ elektroničko urezivanje). Postoje miješala koja se koriste u režijama dnevnoga programa (RDP) te miješala koja se koriste u produkcijskim TV režijama i reportažnim vozilima, koja u odnosu na prethodna imaju dodatne mogućnosti za proizvodnju programa poput složenih digitalnih efekata i dr. Uz miješalo slike uključen je sustav za monitoring i signalizaciju u režiji i studiju.

Mikić, Nada ▶ urednica i marketinška stručnjakinja (1938). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na RZ-u od 1964, isprva suradnica, potom urednica redakcije Ekonomskoga programa, a od 1980. do umirovljenja 1990. njegova glavna urednica. Tijekom godina sa svojim je suradnicima uvodila suvremenije oblike promidžbenih poruka i oglašavanja. Uz klasične tekstove (slogane), snimani su spotovi i reportaže, a na njezin poticaj – uz već predviđeno vrijeme i sadržaj EP-a – u programsku shemu ušle su i posebno sponzorirane emisije: *Pola sata do Dnevnika* (voditeljska emisija), *Vikend program subotom* (uživo iz hrvatskih turističkih lokacija), *Velesajamski biro* (na II. programu uživo za vrijeme jesenskoga i proljetnoga Zagrebačkog velesajma) te *Magazin tri* (zajednička emisija RZ-a, Radio Sarajeva i Radio Beograda). Dobitnica godišnjih nagrada RZ-a i nagrade JRT-a za EP programe 1988.

Sanja MIKLEUŠEVIĆ PAVIĆ

Mikleušević Pavić, Sanja ▶ novinarka i urednica (1971). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Rijeci. Počela kao suradnica Radio Pule, u HTV studio Rijeka dolazi 1994, radi kao novinarka i urednica *Županijske panorame*, izvještava i uživo se javlja za nacionalne programe HTV-a (*Dobro jutro, Hrvatska, Hrvatska danas, Plodovi zemlje, Dnevnik*). Od 1996. do 1998. radi za producentku kuću Mreža, prvo u Zabavnom programu, a potom u Informativnom. Nakon dolaska na HTV 2000. radi reportaže za *Latinicu* i informativne emisije, urednica u desku, urednica i voditeljica emisije *Život uživo*, urednica i voditeljica emisije *Otvoreno* te urednica i voditeljica središnjega *Dnevnika* (do 2016). Autorica, urednica i voditeljica (s R. Zuberom) emisije *Misija zajedno*, koja je pomagala socijalno ugroženim pojedincima i obiteljima. V. d. glavne urednice Informativnoga programa HTV-a od kolovoza 2012. do siječnja 2013.

mikrofon ▶ uređaj za pretvaranje zvuka u mehaničku i potom u električnu energiju (→ audiosignal). Prema električnoj podjeli mogu biti izvedeni kao elektrodinamički ili kondenzatorski. Kod elektrodinamičkoga mikrofona promjenjivi zvučni tlak uzrokuje titranje membrane sa zavojnicom u kojoj se inducira napon. Kod kondenzatorskog mikrofona membrana u osnovi predstavlja jednu elektrodu kondenzatora, koja titrajući pod utjecajem izmjeničnoga zvučnog tlaka uzrokuje promjenu međuelektrodnoga kapaciteta, odnosno napona među elektrodama. Ta vrsta mikrofona mora dobivati napon za spomenutu polarizaciju kondenzatorskih elektroda iz vanjskoga ili baterijskoga izvora. S obzirom na kut prijma zvuka mikrofon može biti usmjeren (kardiodni i osmičasti polarni dijagram) ili omnidirekcijski (kuglasti polarni dijagram). U TV studijima koriste se sustavi bežičnih mikrofona (žarg. mikroport, od naziva modela centralne odašiljačke jedinice proizvođača Sennheiser), koji sudionicima u programu daju slobodu kretanja, a scena je oslobođena kabela. Sastoje se od mikrofonске jedinice s odašiljačkim dijelom napajanim iz baterijskog izvora i prijamne jedinice. Signal od jedne do druge jedinice prenosi se digitalnom radiovezom, a za složena snimanja koriste se sustavi s većim brojem mikrofona koji rade na različitim frekvencijama.

mikrofonija (žarg.) ▶ “pištanje” koje nastaje zbog akustičke povratne veze između zvučnika (ili slušalica) i mikrofona.

Mikrofon je vaš ▶ emisija koja se emitirala 1959–64. na I. programu RZ-a. Snimana na javnim priredbama, izdvajala se novinama i vrsnoćom u zabavnom i glazbenom životu te bila jedna od najslušanijih emisija RZ-a. Popularnost duguje i otkrivanju mladih pjevačkih talentata, od kojih su mnogi postali popularni pjevači (npr. V. Vukov, T. Kesovija). Emisiju su pripremali urednik zabavne redakcije V. Kozarić, urednik i scenarist M. Krencer, glazbeni urednik V. Kiš, voditelji S. Novak, V. Levak i O. Mlakar, a nastupao je i Orkestar RTZ-a pod ravnanjem Z. Černjula.

mikroman ▶ osoba koja pomaže → ton-majstoru ili → tonskomu snimatelju pri snimanju zvuka. Postavlja i spaja → mikrofone i ostalu tonsku opremu na lokaciji snimanja zvuka (teren, studio) te upravlja mikrofonom na → pecaljki, sudjelujući u realizaciji radijskih i TV snimanja i prijenosa, glazbenih i filmskih snimanja, koncerta i sl. Poznatiji mikromani u TVZ-u/HTV-u bili su, među ostalim, Zvonimir Kroupa, Mijo Juroš, Milivoj Padjen, Žarko Piljek, Zdravko Grdić, Milivoj Lokner.

mikroport → mikrofon

Mikulandra, Hrvoje ▶ specijalist za digitalnu proizvodnju (1969). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Na HRT-u počeo raditi 1998. u web redakciji, a

Tomislav MIKULIĆ (u sredini) verificira elektronski grafički stroj za crtanje *Flair* u tvornici Logica u Velikoj Britaniji, 1981. Lijevo je Antun Šernhorst, a desno britanski partner

s početkom rada na projektu digitalizacije proizvodnje Informativnoga programa dio je najužega programsko-tehničkog tima koji je 2002. prilagodio i implementirao iNews u proizvodnju Informativnog programa HTV-a i educirao novinare za njegovo korištenje. Korištenjem formalnih (novinarstvo) i stručnih znanja (tehnologija) uskladio je radne procese Informativnoga programa HTV-a i nove tehnologije, vodio tehnički dio implementacije digitalnoga sustava proizvodnje vijesti. Zahvaljujući sinergiji programsko-tehničke ekipe digitalizacija proizvodnje Informativnoga programa uspješno je završena. Prve digitalne vijesti emitirane su 4. VII. 2005, a prvi *Dnevnik* 15. V. 2006. Dobio je godišnju nagradu HRT-a 2015. kao dio tima (I. Prpić, T. Bilić, H. Mikulandra) za povezivanje radijskih i televizijskih iNews sustava.

Mikulić, Tomislav ▶ akademski slikar i grafičar (1953). Diplomirao na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu 1977. Pionir kompjutorske grafike i animacije. Kao šef Odjela TV dizajn u Scenografiji RTZ-a 1980–91. ostavio dubok trag kreiranjem animiranih najava (špica) za većinu emisija (*Dnevnik*, *Program plus*, *Subotom uvečer*, *Kviskoteka* i dr.). Posebno su zapažene njegove animirane špice međunarodnih manifestacija (Mediterranske igre u Splitu 1979, Prvenstvo Europe u plivanju u Splitu 1981, Zimske olimpijske igre u Sarajevu 1984, Prvenstvo Europe u košarci u Zagrebu 1989, Prvenstvo Europe u atletici u Splitu 1990, Eurosong u Zagrebu 1990. i dr.). Animira poznati znak "Eurovision" 1979,

a TVZ ostaje zabilježena kao prva televizija koja ga je emitirala u pokretu. Nakon izlaska RTZ-a iz mreže JRT-a vodi tim za stvaranje vizualnog identiteta HRT-a 1991. Aktivan je u propagandi protiv agresije na Hrvatsku (1991), organizira izradbu emisije na austrijskoj televiziji ORF i animira domoljubne spotove koje emitiraju najveće svjetske mreže (CNN i BBC).

Mikuljan, Miroslav ▶ filmski i TV redatelj i urednik (1943–2011). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Filmsku karijeru započeo je 1962. u Kinoklubu Zagreb, gdje u desetak godina snimio 15 dokumentarnih i eksperimentalnih filmova, dobivši više nagrada na festivalima amaterskoga filma. Od 1971. počinje snimati

Miroslav MIKULJAN (lijevo) na snimanju

dokumentarne i kratke igrane filmove u profesionalnim uvjetima, a kulminaciju toga dijela karijere dostiže snimanjem dvaju dugometražnih igranih filmova (*Hoću živjeti*, 1982; *Crveni i crni*, 1985). U to vrijeme na TVZ-u režira reportaže, feljtone, dokumentarne filmove te TV drame za odrasle i djecu. Od 1989. urednik u Dokumentarnom programu, gdje je u sljedećih desetak godina pokrenuo niz novih serijala (*Moja priča o Hrvatskoj*, *Sudbine*, *Hrvati u svijetu*, *Male nacije u Europi*, *Kruh naš svagdašnji*, *Portreti koji se pamte*, *Olovne godine*, *Hrvati na svjetskim morima*). Autorski se angažirao najviše u ciklusu *Sudbine*, s uspješnim emisijama iz Domovinskoga rata: *Doktorica Bosanac*, *Crkve u plamenu*, *Moja tri pakla*, *Priča o zlatnom lančiću*, *General Janko Bobetko* i dr.; s O. Kosovcem suautor filma *Jazovka*. Nakon odlaska u mirovinu nastavlja režirati nagrađivane dokumentarne filmove *Čuvari mrtvih sela* (2004), *Sam* (2008), *Ljudi s mliječnog puta* (2009) – za posljednja dva filma dobio je dvije prve nagrade na Međunarodnom festivalu turističkog i ekološkog filma, a za *Ljude s mliječnog puta* nagradu publike na ZagrebDoxu te nagradu Oktavijan.

Milačić, Božidar (Božo) ▶ novinar, urednik i književnik (1920–1974). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Urednik kulturne rubrike RZ-a od 1951, prvi urednik Programa za djecu RTZ-a i njegov pokretač 1957. Autor je radiopriča za djecu *Medo Medović*, čiji će lik poslije na TVZ-u postati popularni Mendo Mendović. Suradivao u različitim listovima i književnim časopisima, bio dopisnik *Vjesnika* iz Varšave 1964, urednik kulturne rubrike *Vjesnika* 1960–65, kad se vraća na TVZ i do kraja života radi kao urednik Informativno-dokumentarnog programa (*Jučer, danas, sutra*, *Dnevnik*). Autor više knjiga eseja i književnih kritika: *Suze i zvijezde* (1956), *Vrijeme i poezija* (1961), knjige putopisa *Sunčane zemlje i bijele noći* (1976) te posmrtno objavljene *Crmogorske književne teme* (1979).

Miladinov, Angel ▶ TV redatelj, scenarist i urednik (1928–1984). Od 1957. asistent, a od 1959. redatelj na TVZ-u. Režirao zabavno-glazbene, dokumentarne, dramske, reklamne i druge emisije te izravne prijenose. Primjenjivao zapažene inovativne postupke u nizu serijala, npr. *Ekran na ekranu*, *Četvrtkom otvoreno*, *Studio 13*, *Mali noćni razgovori*, *Slika do slike*, *TV porota*, *Kultura srca*, koji su bili od posebne važnosti za razvoj hrvatskoga TV izraza. Zauzimao se za neposredne, nemontirane oblike televizije uživo i autorski pristup emisijama, u kojem je ujedinjavao funkcije scenarista, redatelja i urednika, a posebno se isticao u radu s mladim autorima i kreativcima. Od 1969. glavni urednik Dokumentarnoga, od 1973. Drugoga, a od 1980. do kraja života Dokumentarno-feljtonskoga programa. Njegovo ime nosi HRT-ov studio u Bloku 30 (od 2005).

Miladinov, Ivan ▶ TV redatelj (1968). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Uz rad za ostale hrvatske TV kuće,

Angel MILADINOV

za HRT režira brojne emisije, talk showove i različite domaće i međunarodne projekte te prilagodbe kazališnih predstava za TV medij (*Tit Andronik*, *Hamletmašina*, *Jalta Jalta*), festivale, koncerte i priredbe. Važniji igrani i dokumentarni filmovi: *Povratak* (1988), *Izgubljeni zavičaj* (1989), *Stepinac: dokumenti i prosudbe* (1989), *Božo Milanović – svećenik za narod* (1990), *Krletka* (2008). Važnije emisije za HRT: *Sedma noć* (1992–94), *Latinica* (1993–96, 125 emisija), *Bravo!* (1995–96, suautor i redatelj), *Sunce* (1998–2000), *Uzmi ili ostavi* (2005–08), *Kruške i jabuke* (dvije sezone), *U istom loncu* (2008–11, 120 epizoda, jedan od autora), *Volim Hrvatsku* (2012–14), *Jadranske igre*,

Ivan MILADINOV

međunarodni natjecateljski serijal (2011–13). Suautor, suscenarist i redatelj svečane priredbe ulaska Hrvatske u Europsku uniju. Dobitnik nagrade Porin 2008, nagrade Prix Jeunesse 2012. te godišnje nagrade HRT-a 2014.

Milardović Perić, Mariola ▶ novinarka i urednica (1970). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Isprva radila u *Slobodnoj Dalmaciji* i Gradskom kazalištu mladih Split. U HTV studiju Split od 1994. Kao novinarka, voditeljica te urednica surađivala u važnim projektima i emisijama Informativnoga i Mozaičnoga programa. Voditeljica i urednica *Županijske panorame*, *Boja turizma* i drugih specijaliziranih emisija. Autorica dokumentarnoga filma *HNK Split*. Urednica HTV studija Split 2003–08.

Milas, Slavko ▶ novinar i urednik (1942). Diplomirao na Poljoprivrednom fakultetu u Osijeku. Cijeli radni vijek proveo na HRT-u, od 1970. uređivao i vodio radijsku *Emisiju za selo i poljoprivredu*, *Zeleni megahertz* i *Plavi pingvin*. Od 1981. do 1989. urednik Informativnoga programa Radio Osijeka; unaprijedio program od lokalnoga trosatnog emitiranja do regionalnoga i 24-satnoga. Odgovorni urednik u ratnim uvjetima. Prvi se javio iz oslobođenih Okučana, sudjelovao u pokretanju HR-a Vukovar, radiopostaja Okučani i Baranja te osječke ratne Radio stanice Žuta podmornica. Od 1990. do umirovljenja 2007 (uz prekid 2002–05) odgovorni urednik Radio Osijeka te prvi upravitelj HRT centra Osijek. Dobitnik Zlatnoga pera HND-a 1985. te dviju nagrada na Festivalu JRT-a u Ohridu. Nositelj Ordена rada sa srebrnim vijencem, Spomenice Domovinskoga rata, medalje Bljesak, Reda hrvatskoga trolista i Spomen-medalje Vukovar.

Milazzi-Vrabec, Dubravka ▶ urednica (1934–2012). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1960. na Školskom radiju i televiziji. Autorica i urednica brojnih radijskih i TV emisija o jeziku i književnosti te dokumentarnih filmova o suvremenih hrvatskim književnicima. U sklopu programa *Za slobodu* sa suradnicima radila *Ratnu TV školu*. Za adaptaciju priče *Aska i vuk* dobila

Prix Japon 1973, a film *Platno, boje, kist i rat* u režiji M. Wolf dobio je priznanje na 31. međunarodnom seminaru obrazovnih emisija u Baselu. Dobitnica nagrade Tone Peruško za djelovanje na području obrazovanja 1985. i godišnje državne nagrade Ivan Filipović za promicanje pedagoške teorije i prakse.

Milić, Goran ▶ novinar i urednik (1946). Završio Pravni fakultet u Beogradu. Novinarstvom se počeo baviti na TV Beogradu 1970. Dopisnik JRT-a iz UN-a od 1980,

Goran MILIĆ

rednik i voditelj *Dnevnika* na TV Beogradu 1985–90. Glavni urednik Yutela 1990–92. Na TV Mreži u Zagrebu urednik i voditelj 1996–98. Od 1998. na HRT-u uređuje i vodi serije i emisije (*Pravo i pravda*, *HTV tjednik*, *Punim jedrima*, *Knjiga snimanja*, *Dobar dan*, *Brisani prostor*, *Dnevnik*). Autor više od 100 dokumentarnih i informativnih emisija te više od 50 izravnih TV prijenosa. Intervjuirao brojne državnike (G. H. W. Bush, J. Carter) i druge javne osobe, kao ratni izvjestitelj javljao se iz Sarajeva (1992–94), s Cipra (1974), iz Argentine (1976) i Perua (1975). Pratio izbore u desetak europskih zemalja, izvještavao s putovanja J. Broza Tita. Bio član žirija za nagrade Emmy (1983. i 1984), predavač TV novinarstva na beogradskom sveučilištu 1985–88, direktor Press centra vlade BiH 1992. Objavio knjige *Argentina* (1973) i *The Best of Croatia* (2001). Uređivao i vodio HTV-ov nedjeljni *Dnevnik* od 2004, tada najgledaniju informativnu emisiju u EBU-u (44%). Autor serije putopisnih reportaža pod zajedničkim naslovom *Idemo na put s Goranom Milićem* (*Idemo u Ameriku*, *A sad u Europu*, *Idemo nas sjever*). Nakon umirovljenja 2011. direktor programa Al Jazeera Balkans. Novinarom godine HND ga je proglasio 2006.

Milić, Kristijan ▶ filmski i TV redatelj (1969). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Od 2000. aktivno se bavi režijom glazbenih i reklamnih spotova te snima kratke filmove. Režirao TV serije *Hitna 94* (1998–99) i *Počivali u miru* (1. sezona, 2013) te telenovele *Ne daj se*, *Nina!* (2007–08), *Najbolje godine* (2009–11) i *Larin izbor* (2011–13). Ostvario velik uspjeh kao redatelj ratnih filmova

Živi i mrtvi (2007) i, u produkciji HRT-a, *Broj 55* (2014); oba filma dobila su Zlatnu arenu za režiju na Pulskom festivalu, a *Broj 55* i nagradu Krsto Papić na 8. Vukovar film festivalu.

Milijunaš → Tko želi biti milijunaš?

Miling, Nenad ▶ inženjer (1955). Diplomirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Na RTZ-u od 1990. voditelj odsjeka tehnike u TV studiju Osijek, a od 2013. zamjenik voditelja odsjeka Produkcijuskog osoblja u HRT centru Osijek. Za Domovinskoga rata organizirao rad djelatnika TV tehnike u Osijeku i u dislociranim privremenim dopisništvima (Vukovar, Vinkovci, Slavonski Brod). Sudjelovao u organizaciji prijenosa posjeta pape Ivana Pavla II. u Slavoniji.

Hrvoje MILIVOJEVIĆ

Milivojević, Hrvoje ▶ snimatelj (1946–2000). Završio Školu primijenjene umjetnosti u Zagrebu. Od 1969. na TVZ-u, radio za Dokumentarni, Znanstveno-obrazovni, Dramski, Informativni i Program za kulturu. Najviše surađivao s redateljem B. Lentićem (*Dvije obitelji – jedna tvornica, Halo, tigarica, Bič sa dva kraja, Misto koje hoće živjeti*). Snimao serije *Sava od izvora do ušća, Prirodni izvori energije, Brigita Montanari* i *Prijatelji glazbe*. Od 1991. ratni snimatelj s ratišta Hrvatske i BiH. Dobitnik nagrada za kameru u Portorožu 1979. i 1980. te nagrade HRT-a Ivan Šibl 1993.

Milošević, Jelena ▶ urednica i scenaristica (1969). Diplomirala na ADU-u u Zagrebu. Od 1994. suradnica u Programu za djecu i mlade HTV-a, od 1999. novinarka u redakciji kulture Informativnoga programa, dramaturginja i zatim urednica u Programu za djecu i mlade. Scenaristica i/ili urednica dnevnih magazina za djecu i za mlade, obrazovnih i zabavnih serija (*Dizalica, Briljant-teen, TV vrtić, Čarobna ploča, Laboratorij na kraju svemira, Vedranovi velikani, Pustolovine Miše i Robina*) te filmova za EBU razmjenu dokumentaraca za djecu. Od 2012. v. d. urednice, od 2013. rukovoditeljica produkcijskoga odjela Djeca i mladi.

Milošević, Saša ▶ novinar (1959). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Na RTZ-u u *Zagrebačkoj panorami* od 1987, u redakciji unutrašnje politike od 1988. radi za dnevne vijesti, *Dnevnik* te za tjednu informativnu emisiju *Spektar*. Pratio je široki raspon tema, posebno unutrašnju politiku. Odlazi u Švedsku 1991, nakon dvije godine vraća se i radi na poslovima ljudskih prava i civilnoga društva u UN-ovu Centru za ljudska prava te Institutu Otvoreno društvo. Od 2006. generalni tajnik Srpskoga narodnog vijeća te zamjenik predsjednika. Od 2014. član Programskoga vijeća HRT-a. Za emisiju *T'ga za jug*, koje je autor s Lj. Malobabić, dobio 1990. Zlatno pero HND-a te nagradu JRT-a.

Milošević, Zlatko ▶ kamerman (1950). Završio Školu primijenjene umjetnosti. Na TVZ-u od 1976. Snimao za M. Fanellija, A. Martija, A. Miladinova, B. Ivandu i druge redatelje. Snimatelj na Olimpijskim igrama u Sarajevu, Mediteranskim igrama u Francuskoj i Italiji, Univerzijadi u Zagrebu i dr. Snimao najznačajnije događaje u stvaranju hrvatske države: saborsko zasjedanje u zgradi INA-e, raketiranje Banskih dvora i dr. Ratni reporter u Domovinskom ratu. Snimao sve posjete Ivana Pavla II. Hrvatskoj. Dobitnik nagrade Hrvatskog zbora sportskih novinara HND-a za fotoreporterski i snimateljski rad 2001.

Zlatko MILOŠEVIĆ

mimohodi 1995, 1997, 2015. → posebni informativni projekti

miniserija ▶ pripovjedna TV forma strukturirana kao niz od nekoliko epizoda, odnosno predviđena za emitiranje u određenom, manjem broju međusobno povezanih nastavaka. Broj epizoda obično je između četiri i šest, rjeđe više, ali se načelno miniserijom može držati svaka serija duljine između dva i desetak nastavaka. Zbog ograničena opsega najčešće su dramskoga karaktera jer znatnu pozornost posvećuju psihološkomu oblikovanju likova i organizaciji cjelokupne pripovjedne strukture. Pojam je u prvom redu američke provenijencije; u britanskoj TV tradiciji koristi se pojam serijal. Dugom produkcijskom praksom uvriježila se tradicija po

MINISERIJA, *Patrola na cesti*

kojoj je upravo format miniserije najprikladniji za TV prilagodbe, pa su miniserije od početka najčešće adaptacije književnih i publicističkih predložaka. Prve miniserije producirane su 1960-ih (*Uspón i pad Trećeg Reicha – The Rise and Fall of Third Reich*, *Saga o Forsyteima – The Forsyte Saga*), a standardnom i vrlo popularnom TV kategorijom postale su potkraj 1970-ih, nakon golema uspjeha miniserija *Bogataš, siromah* (*Rich Man, Poor Man*), *Korijeni* (*Roots*) i *Isus iz Nazareta* (*Jesus of Nazareth*). Temama i izlagačkim postupcima razlikuju se od zemlje do zemlje. Američke televizije snimaju povijesne miniserije (*Holokaust – Holocaust*, 1978), ali i adaptiraju uspješne romane. Britanske miniserije najčešće su adaptacije književnih klasika (*Ja, Klaudije – I, Claudius*, 1976). U Hrvatskoj su se razvile obje prakse, iako su to više dramske serije ograničenoga trajanja nego tipične miniserije (*Tužni bogataš*, *Patrola na cesti*). Veliku produkciju miniserija u više specifičnih žanrova razvila je i kineska središnja televizija. Miniserije karakterizira obično skuplja produkcija, stoga se najčešće emitiraju u udarnim večernjim terminima (→ prime time) i u nekoliko uzastopnih večeri. Režirali su ih mnogi istaknuti filmski redatelji, kao što su L. Visconti (*Ludwig*, 1973), I. Bergman (*Prizori iz bračnog života – Scener ur ett aktenskap*, 1973) i dr.

Minow, Newton ▶ američki javni djelatnik (1926). Predsjednik i najutjecajniji član američke Savezne komunikacijske komisije (FCC). Oštar kritičar komercijalizacije televizije i prevlasti zabavnih programa, u svojem je najpoznatijem istupu o televiziji američke TV programe početkom 1960-ih nazvao nepreglednom duhovnom pustinjom (engl. vast wasteland), iniciravši debatu o temeljnoj funkciji televizije koja, u različitim oblicima, i dalje traje. Zagovarao je obrazovnu funkciju televizije i produkciju dokumentarnog programa. Kao predsjednik FCC-ja omogućio nastanak satelitskih komunikacijskih organizacija Comsat i INTELSAT te posredno satelitske televizije. Bio direktor *Enciklopedije Britannice* (1963–65) te član (1973–78) i predsjednik (1978–80) upravnog odbora američke javne televizije PBS.

Mir i dobro ▶ informativni međuvjerski magazin, emitira se na HTV-u od 1992. Prati događaje povezane s djelovanjem i životom Katoličke crkve u Hrvatskoj i drugim zemljama, osobito u BiH, donosi vijesti iz Va-

tikana. Osmislio ga je A. Trstenjak, uz A. Bašića njegov prvi urednik. Prvu emisiju vodio je, a poslije je uređivao N. Kužina. Uređivali su je i M. Tokić, I. Hrvatinić, I. Leročić i N. Kostanić (2016).

Mirković, Igor ▶ novinar i urednik (1965). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Od 1989. na TVZ-u u *Zagrebačkoj panorami* i redakciji unutrašnje politike, 1991. izvještavao s ratišta u Hrvatskoj. Od 1992. urednik u IP-u (*Vijesti*, *Dnevnik*, *Slikom na sliku*). Od 1994. do 2001. uređivao tjedne

političke magazine (*U potrazi*, *Javna stvar*, 007 – tjedni pregled). Emisiju *5 do 12* radio u nezavisnoj produkciji. Kao novinar HTV-a objavljivao reportaže u *CNN World Reportu* 1994–96. S HTV-a otišao 1996, pokrenuo i uređivao prvi neovisni informativni program u Hrvatskoj – vijesti produkcijske kuće *Mreža* 1997. Uređivao emisije na Obiteljskom i Plavom radiju 1997–2000. Od 1998. bavi se i režijom dokumentarnih i igranih filmova. Dugometražni dokumentarci *Novo, novo vrijeme* (2001, suredatelj R. Grlić) i *Sretno dijete* (scenarist, 2003) distribuirani su u više susjednih zemalja. Scenarist i redatelj brojnih filmova (*Orbanići Unplugged*, *Sretno dijete*, *Deseti film*, *LA nedovršeno*, *Krupni otpad*, *Inkasator*, *Balavica*). Od 2008. režira kratke igrane filmove. Prvi dugometražni igrani film *Noćni brodovi* (suscenarist) režirao 2012. Suscenarist i suredatelj TV serije *Crno-bijeli svijet* 2015. Od 1999. član kreativnoga tima Motovun Film Festivala (od 2007. direktor). Od 2010. vanjski suradnik Fakulteta političkih znanosti, na kojem je od 2012. i glavni urednik *Televizije Student*; također urednik i mentor mozaično-informativne emisije *TV Student*, koju za HRT4 pripremaju studenti novinarstva.

Misirana ▶ radiodrama Petra Šegedina, praižvedena na RZ-u 1968. u autorovoj režiji i glumačkoj interpretaciji F. Šovagovića i S. Laste. Djelo je slojevita psihoanalitička drama prožeta filozofskim refleksijama o ljudskoj egzistenciji u “kozmičkom bezličju”. Riječ iz naslova označuje ukrašeno obredno uže ljuđožderskoga plemena Tupinamba u Brazilu koje se stavljalo oko vrata zarobljenim strancima prije vješanja i čina antropofagije.

Misli 21. stoljeća ▶ TV emisija studijskih razgovora, emitirana 1998–2002. Autor i urednik B. Bilić. U emisiji je gostovalo oko 250 sugovornika iz Hrvatske i njezina okruženja, među kojima i manje eksponirane osobe iz različitih područja. Autor je na temelju emisija objavio istoimenu knjigu (2001).

Mišin, Višnja ▶ novinarka (1961). Diplomirala i magistrirala na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Na HTV-u od 1992. novinarka u dopisništvu Županja. Izvještavala s područja istočne i zapadne Slavonije, Bosanske

Posavine, Srbije te o vojno-redarstvenoj akciji Bljesak. Sa snimateljem P. Barićem pratila mirnu reintegraciju hrvatskoga Podunavlja, prva se 1997. izravno javila iz HTV-ova centra u Vukovaru, o čem je napisala knjigu *Erdutska krivulja mira* (1998). Od 2009. odvjetnica. Dobitnica HRT-ove nagrade za TV novinarku godine 1998. Odlikovana medaljom Bljesak i spomenicom Vukovar.

Mišković, Josip ▶ novinar i urednik (1920–1977). Novinarstvom se bavio od 1950. na Radio Osijeku. Bio glavni urednik i direktor toga radija. Potkraj 1959. glavni urednik TVZ-a, a od 1966. šef TV proizvodnje. Pomoćnik direktora TVZ-a 1971, a v. d. direktora 1972.

Mitrović, Luka ▶ novinar, urednik i voditelj (1937). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti. Od 1967. novinar TVZ-a, 1972–74. urednik unutrašnjopolitičke i gospodarske redakcije TVZ-a, komentator i reporter prijenosa najvažnijih događaja u Hrvatskoj, voditelj magazina *STOP*. Direktor te glavni

i odgovorni urednik *Radničkih novina* 1980–84, potom ponovo novinar, urednik i komentator TVZ-a. Autor više od stotinu političkih reportaža, dokumentarnih TV serija, voditelj i urednik političkih kontakt-emisija. Osmislio i vodio emisije o prvim višestranačkim parlamentarnim izborima u Hrvatskoj 1990. Potkraj 1991. ravnatelj ratnoga studija HRT-a na Banovini. Tijekom 2000. savjetnik glavnoga direktora HRT-a. Autor TV serijala *Jugoslavija – država za jedno stoljeće*.

Mjenjačnica ▶ zabavna emisija RTL-a 2004–05. Pratila je poznate osobe iz javnoga života (glazbenike, sportaše, glumce itd.) koje su se na jedan dan mijenjale s običnim ljudima, radeći njihove dnevne poslove (npr. vatrogascima, pastirima, pjevačima itd.). Autor i voditelj R. Knjaz.

Mjesto koje hoće živjeti ▶ dokumentarni TV film, emitiran na TVZ-u 1976. Autor B. Lentić spojio je dvije sastavnice dokumentarnoga žanra – relevantnu, egzistencijalnu temu (suočavanje ljudi s teškim poremećajem ekosustava izazvanim naletom industrijalizacije) i ekspresivnost primjerenu masovnomu mediju, ali i stilsku doradenost. Na VI. međunarodnom festivalu Visoki TV studij u Barceloni (1978) filmu je posvećena središnja stručna rasprava. Španjolski publicist B. B. Orriccio uočio je dramaturške analogije s klasičnom grčkom tragedijom. Film je snimio H. Milivojević, a montirala V. Sulejmanpašić.

Mrakar, Oliver ▶ spiker, radijski i TV voditelj (1935). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Spiker na RZ-u od 1957; na TVZ-u od 1963. S G. Bonetti čitao sve tekstove u *Dnevniku*, emisiji *Jučer, danas, sutra* i drugim informativnim emisijama. S vremenom postao vodeći spiker i TV voditelj te jednim od najpopularni-

Oliver MLAKAR i Helga Vlahović bili su voditelji 35. izdanja *Pjesme Eurovizije – Eurosonga* u Zagrebu, 1990.

jih lica TVZ-a/HRT-a. Sredinom 1960-ih počeo voditi i zabavne festivale, zatim najgledanije programe, poput Porina, Dore, izbora za miss, proslave važnih godišnjica i dr. Voditelj kontakt-emisija i kvizova: *Znaš, znam* (1969), *Malo ja, malo ti* (1970), *Jadranski susreti* (1971), *Tri, dva, jedan – ali vrijedan* i *Sve ili ništa* (1972), *Kviskoteka* (1980), *Brojke i slova* (1986), *Kolo sreće* (1993) i dr. Bio je urednik i prevoditelj inozemnih programa. Nakon umirovljenja 2002. vodio brojne programe i festivale (npr. *Nedjeljno popodne* na bosansko-hercegovačkom OBN-u sa S. Zalepuginom i M. Orlovićem). U sezoni 2006–07. vodio obnovljenu *Kviskoteku* na Novoj TV. Odlikovan Redom Danice hrvatske 1995.

Mlinar, Stanko ▶ oboist (1933–2005). Diplomirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Od 1954. do 1961. djelovao u Mostaru i Beogradu. Od 1965. član Zagrebačkih simfoničara RTZ-a, gdje se isticao kao solist na engleskom rogu; nastupao i u komornim sastavima. Ravnatelj Glazbene proizvodnje HRT-a 1991–99. Bio je predsjednik Saveza orkestralnih umjetnika Jugoslavije te Udruženja orkestralnih umjetnika SR Hrvatske. Obavljao je dužnost glavnog urednika Orfeja HRT-a. Suosnivač i ravnatelj Hrvatskoga komornog orkestra. Za društveni i humanitarni rad dobio brojna priznanja, među kojima i Red Danice hrvatske s likom Marka Marulića 1999.

M magazin ▶ dokumentarna emisija o suvremenim osobama, događajima i fenomenima s područja kulture

i umjetnosti, emitirana na HTV-u 1998–2002. Posebnu je pozornost autor i urednik S. Hum posvetio odnosu tehnološkoga razvoja i ljudskoga stvaralaštva.

MMS → informativni program HTV-a

mobilna veza → pokretna veza, → link

mobilni novinar (engl. Mobile Journalist, krat. MoJo) ▶ novinar koji za snimanje, montažu, slanje materijala ili javljanje uživo rabi mobilnu tehnologiju (pametni telefon, tablet i sl.). Takav način rada koristi se kad profesionalna oprema nije na raspolaganju, a događaj treba žurno medijski pratiti.

MOBILNI NOVINAR

moć medija ▶ sintagma kojom se izražava važnost masovnih medija kao glavnoga kanala za plasiranje informacija i stajališta koji služe oblikovanju javnoga mnijenja, ali i slike svijeta prema vlastitim predodžbama. Zbog velike moći mediji se u nedemokratskim sustavima podvrgavaju državnoj kontroli ili upravljanju, u nekim okolnostima i izravnoj cenzuri, čime se postiže da se u javnosti ne mogu pojaviti alternativne ideje ili kritički sudovi na račun vladajuće elite ili se mediji koriste za indoktrinaciju građana, odnosno propagandu režima i njegovih predstavnika. U demokratskim sustavima prava i obveze medija reguliraju se zakonima koji osiguravaju i štite slobodu izražavanja, pravo na informaciju i osobne slobode (pravo na zaštitu privatnosti i dr.). Slobodni i neovisni mediji dužni su svoju moć koristiti na temelju društvenih, etičkih i zakonskih pravila koja služe demokraciji (istinitost, pluralizam, objektivnost, nepristranost, tolerancija, raznolikost) i ne mogu svoja prava koristiti nauštrb prava drugih pripadnika društvene zajednice.

Modrić, Žarko ▶ novinar i urednik (1939). Diplomirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Od 1959. na Radio Sljemenu, zatim u Privrednoj redakciji, a od 1971. urednik DESK-a u Informativnom programu RZ-a. Jedno vrijeme urednik Zagrebačke redakcije, a 1977. u Vanjsko-političkoj redakciji kao urednik, od 1981. dopisnik Tanjuga iz Tokyja. Nakon povratka iz Japana radio u zagrebačkoj redakciji Tanjuga i kraće vrijeme bio pomoćnik predsjednika Republičkoga komiteta za informiranje. Od 1990. do 2012. dopisnik je japanskoga dnevnika *Yomiuri Shimbun* iz Hrvatske, Slovenije i Bosne i Hercegovine. Autor je deset knjiga. Tripud je nagrađivan godišnjom nagradom RTZ-a, a 1980. nagradom Zlatno pero HND-a.

modulacija ▶ 1. pretvorba električnoga signala u osnovnom frekvencijskom području u promjene valovitosti signala na visokim frekvencijama, odnosno proces kod kojega veličina koju karakterizira osciliranje (elektromagnetski val) slijedi promjene utisnutoga signala ili neke druge vrste oscilacije ili vala. Modulirani elektromagnetski val služi za prijenos signala do prijammnika u kojem se vrši suprotan proces da bi se s primljenog signala skinuo modulacijski signal (demodulacija). Postoje različiti tipovi modulacije: *analogna*, koja može biti amplitudna (AM), frekvencijska (FM) ili fazna (PM), te *digitalna modulacija*, u kojoj postoje mnogobrojni načini moduliranja, kao što su diskretna modulacija amplitude (ASK), frekvencije (FSK), faze (PSK), kvadraturna modulacija amplitude (QAM), ortogonalno frekvencijsko multipleksiranje (OFDM, engl. Orthogonal Frequency Division Multiplexing), COFDM (kodirana ortogonalna modulacija multipleksa s frekvencijskom podjelom kanala) i dr. OFDM i COFDM posebno su zanimljive metode digitalne modulacije jer imaju izvrsna svojstva u propagaciji višestrukim putanjama i za signal zasjenjenim mjestima. 2. (žarg.) električni signal televizije i/ili zvuka upućen sustavom veza prema radijskomu ili TV odašiljaču.

Mohn, Reinhard ▶ njemački medijski djelatnik (1921–2009). Obiteljsku izdavačku tvrtku → Bertelsmann pretvorio u jednu od najvećih multimedijskih korporacija na svijetu. Kao poručnik u njemačkom afričkom korpusu 1943. ranjen i zarobljen, u vojnom logoru u Kansasu naučio engleski. U SAD-u se upoznao s američkim poslovnim metodama, koje je, naslijedivši oca, uspješno primijenio na upravljanje tvrtkom. Zbog svog modela upravljanja u duhu socijalno osjetljivoga kapitalizma stekao je velik ugled; na neprofitnu Zakladu Bertelsmann, koju je osnovao 1977. sa zadaćom da promiče društvene i političke reforme, prenio je 1993. 69% dionica tvrtke.

Mojaš, Davor ▶ novinar, urednik, književnik i redatelj (1952). Na HR-u Dubrovnik zaposlen od 1980. kao novinar, komentator-mentor i urednik emisija iz kulture.

Kao urednik programa 2000–07. priredio objavljivanje fonoarhivskih snimki na CD-ima (*Pjesni sv. Vlaha, Kolen- da Radio Dubrovnika, Božić u Dubrovniku, Ivan Pavao II u Dubrovniku, Božić u Dubrovniku*). Osmislio ciklus od 50 emisija *Viza za milenij – zrcalo 20. stoljeća*, cikluse emisija o Dubrovniku u Domovinskom ratu i *Negromantovo tezoro* o Dubrovačkim ljetnim igrama. Gotovo 40 godina aktivan u kulturi Dubrovnika. Objavljivao pjesme, prozu, priredio kazališne monografije *Lerovnica* i *Lero u knjigu stavljen*, suautor grafičko-književne mape *Bud- enja gospođe Roze*. Jedan od osnivača Društva dubrovač- kih pisaca, umjetnički voditelj i redatelj Studentskoga teatra Lero, režirao u HNK-u Ivan pl. Zajc u Rijeci i Kazalištu Marina Držića u Dubrovniku. Nositelj Spo- menice Domovinskoga rata.

Mol, John de (pravo ime Johannes Hendrikus Hubert de Mol) ▶ nizozemski producent (1955). Presudno utje- cao na TV zabavu u svijetu u posljednjim dvama de- setljećima. Karijeru počeo kao tonski tehničar na pirat- skom Radio Noordzee, zatim radio za javnu televiziju, a 1979. osnovao vlastitu produkcijsku kuću. Otpočetak se usmjerio na stvaranje zabavnih TV formata, a prvi međunarodni uspjeh postigao je 1990. emisijom *Love Letters*. Tvrtku je 1994. udružio s tvrtkom producenta J. van den Endea pod nazivom Endemol. De Mol je 1999. kreirao format → *Big Brother* te se drži rodonačelnikom žanra reality televizije. Autor je mnogobrojnih reality TV uspješnica (*Big Brother, Deal or No Deal, Fear Factor*).

Endemol je 2000. prodao španjolskoj korporaciji Te- lefónica, a 2005. osniva novu produkcijsku kuću Tal- pa Media, koje je najuspješniji format *The Voice* (2011). Tvrtku je 2015. prodao britanskomu ITV-u.

Molnar, Bruno ▶ ton-majstor (1961). Od 1981. tonski snimatelj na RZ-u, a 1988–2005. ton-majstor. Od 2005. voditelj Odsjeka Newsroom u Tehnici HR-a, a od 2014. voditelj Odsjeka složeni tonski projekti. Sudjeluje u digitalizaciji HR-a i izradbi montažnih i glazbenih re- žija te radu HRT Akademije. Radio na prijenosima za- htjevnih kulturnih i sportskih događanja (posjeti pape, Dora, Porin). Dobitnik godišnje nagrade HRT-a 2000. i diskografske nagrade Porin za najbolju snimku klasične glazbe 2001.

monozvuk (monofonski zvuk) ▶ zvuk reproduciran iz monofonskoga, jedinstvenog audiokanala. Monozvuk, za razliku od stereozvuka ili višekanalnoga zvuka, ne sa- država prostornu informaciju. Stoga izvor monozvuka doživljavamo kao točkast, bez obzira reproducira li se iz jednoga, dvaju ili više bliskih zvučnika istodobno.

montaža ▶ stvaralački postupak izradbe filma, videa ili TV emisije povezivanjem kadrova u smislen slijed. Uže područje montaže čini rješavanje montažnoga prijelaza, a šire sklapanje kadrova u veće cjeline (od- nosno, u film ili emisiju). Montaža filma planira se već u knjizi snimanja, a izvodi u fazi tzv. postprodukcije,

MONTAŽA, novinarka Silvija Luks-Kalođera i montažer Tomislav Topić

kad se montira tzv. filmska građa, naime snimljeni kadrovi planiranoga filma. Montažu izvodi → montažer, služeći se montažnim napravama (montažnim stolom, magnetoskopima, računalom). Uglavnom se posebno montira filmska slika, a posebno zvuk uz filmsku sliku. Dvije osnovne vrste montažnih prijelaza jesu kontinuirani (koji stvaraju dojam tijekom radnje utemeljene na uzročno-posljedičnom odvijanju događanja) i diskontinuirani (čime se sugeriraju prostorni i/ili vremenski preskoci). S obzirom na njih postoji više vrsta montažnih postupaka (asocijativna montaža, intelektualna, paralelna i dr.) te dva tipa → montažnih spona, tj. oblika ostvarivanja montažne granice i montažnih prijelaza: neprotežna spona i protežna spona. Neprotežna je spona → rez, a protežnih ima više vrsta: pretapanje, zatamnjenje, odtamnjenje, zavjese, pa izbjeljivanje i zamučivanje (optičke intervencije preko više sličica oko montažnoga prijelaza). Neprotežna je spona granica između dviju sličica i ne može se izravno zamijetiti (jer je ispod praga zamjetljivosti), a protežne se spona protežu preko više sličica, te se lakše zamjećuju. Stilizacija prizora postiže se ili korištenjem protežnih montažnih spona ili pojačavanjem kontrasta između dvaju kadrova kod reza, obično pri diskontinuiranoj montaži. Mogućnosti montažne obradbe uvelike su se povećale uvođenjem računalne → nelinearne montaže (NLE) od kraja 1990-ih. Montažom se naziva i posebno opremljena prostorija u kojoj se obavlja montaža.

montažer ▶ filmsko i televizijsko zvanje, osoba koja obavlja montažu filma, videa ili TV emisije. Jedan od glavnih kreativnih i tehničkih suradnika redatelja. U njegove glavne strukovne poslove spadaju odvajanje kadrova, sinkrono povezivanje slike sa zvukom, montaža zvuka te montaža filmskoga negativa. U poslove suvremenoga montažera pripada i programsko upravljanje računalnim elektroničkim zapisima kadrova, katkad obradbe pojedinih kadrova te montaža negativa prema konačnom predlošku filma. Montažer elektroničkih zapisa katkad se naziva *mikserom*. Montažer zvuka osoba je uže specijalnosti, zadužena samo za montažu zvuka. Poznatiji montažeri i montažerke u TVZ-u/HTV-u bili su, među ostalim, Marga Bedeković, Elza Kraševac, Mia Krpan, Ljubica Mikuljan, Žana Požar, Ingeborg Glušac, Smiljka Grgurić, Jasna Šimaga, Tanja Duboković, Evelina Matešić, Ivanka Miletić, Boris Franko, Vesna Jurić, Dubravka Kuduz, Ana Bogdanović, Biserka Živković, Maja Filjak, Renata Odić, Libuša Hlavaty.

More ▶ tjedni TV magazin HTV-a. Emisiju je 1982. pod nazivom *Ljudi, more i obale*, pokrenuo urednik TV centra Rijeka i Pula Branislav Bimbašić (prvi urednik emisije), a realizirao ju je M. Vučić. Pod imenom *More* emitira se od 1990. Svjedočenjima žitelja priobalja i otoka, prikazivanjem života na moru, pričama o naseljima, običajima i kulturnoj baštini, razgovorima sa stručnjacima o pomorskom gospodarstvu, brodarstvu

MORE

ili ribolovu teži se promicati važnost Jadrana za hrvatski identitet. Emisija se do 1998. uređivala, vodila i emitirala iz HTV studija Rijeka, a otad naizmjenično iz Rijeke i Splita. Jedna od najdugovječnijih emisija HTV-a (preko 1000 emisija), a godinama drži visoko mjesto u gledanosti na ljestvici tjednih magazinskih emisija HTV-a.

Mort, Vesna ▶ producentica (1943). Od 1976. surađivala na TVZ-u kao organizatorica ili pomoćnica direktora brojnih TV drama i serija, a 1986–2008. u stalnom radnom odnosu kao producentica Dramskoga programa. Producentica je TV filmova, TV serija i koprodukcija: *Kontesa Dora* (Z. Berković), *Haloa – praznik kurvi* (L. Zafranović), *Vrijeme ratnika* (D. Šorak), *Klopka* (T. Radić), *Sestre* (B. Ivanda), *Egzekutor* (B. Gamulin), *Pont Neuf* (Ž. Senečić), *Treća žena* (Z. Tadić), *Obiteljska stvar* (Z. Margetić i I. Filaković), *Naša kućica, naša slobodica* (T. Radić i Z. Budak), *Mrtva točka* (S. Tribuson), *Svaki put kad se rastajemo* (L. Nola), *Nije kraj* (V. Brešan), *Hrvatske katedrale, Između Zaglula i Zachariasa i Puška za uspavlivanje* (H. Hribar), *Božić u Beču, Srce nije u modi i Kraljica noći* (B. Schmidt), *Rasprodaja, Razbijena vaza, Adagio, Requiem za Borisa, Tudinac, Pričam ti priču, Božićna bajka i Olovna pričest* (E. Galić). Produkcijski vodila Eurosong 1990. u Zagrebu. Dobila je godišnju nagradu HRT-a 2003.

Mošnja, Andi ▶ snimatelj (1978). Na HTV Pula od 1995. osvjetljivač i tonski snimatelj, od 1997. snimatelj. Sudjelovao u velikim sportskim projektima HTV-a (Olimpijske igre u Kini 2008, Europsko nogometno prvenstvo u Ukrajini i Poljskoj 2012, Svjetsko nogometno prvenstvo u Brazilu 2014, svjetska rukometna prvenstva u Švedskoj 2011. i Qataru 2015). Snimatelj u dokumentarcima *Otpisani* (R. Stojanac, 2005), *Grenlandski korak od 7 milja* (D. Nikolić, 2009), *Slalbard – prozor u Arktik* (D. Nikolić, 2009), *Generali* (H. Zovko, 2013) te u dokumentarnom serijalu *I to je Europa* (D. Matković, 2012). Radio ciklus TV putopisa *Idemo na put s Goranom Milićem* (2008–09) i *A sad u Europu* (2010). Angažiran u inozemstvu na prilo-

zima za vanjsko-političke emisije IP-a. Sudjeluje na CIR-COM-ovim seminarima kao trener snimanja 2003–07.

Mošnja, Senka ▶ novinarka i urednica (1969). Na HTV Pula od 1994. suradnica, od 1999. novinarka pulskoga dopisništva te urednica i voditeljica Županijske panorame iz riječkoga studija. Urednica HTV studija u Puli 2001–13. Za njezina mandata dopisništvo prerasta u studio, obnovljeni su prostori te omogućena javljanja uživo, a Istra postaje zastupljenija u informativnom i ostalim programima HTV-a. Kontinuirano prati turizam, izvještava iz zemlje i inozemstva. Suurednica emisija Mozaičnoga programa (*Razglednice iz Hrvatske*), od 2014. voditeljica Multimedijškoga servisa HRT centra Pula.

Motrišta ▶ dnevna informativna emisija HTV-a, emitirana 1996–2000. Kasnovečernji, završni pregled vijesti dana, proširen jednim ili s nekoliko izrazito autorskih priloga kojima su se podrobnije obrađivali najvažniji događaji dana. U shemi zamijenila emisiju *Slikom na sliku*. Koncipirali su je M. Manjkas i M. Nejašmić, koji su je i uređivali, a priključio im se A. Rora. Od 2000. zamijenjena emisijom → *Meridijan 16*.

Movre, Dražen ▶ filmski kritičar i urednik (1944–1997). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Filmski kritičar u *Bjelovarskom listu* i *Glasi Slavonije* te na Radio Bjelovaru i Radio Osijeku (1968–76). Na RZ-u 1976–97. Radio na I. i III. programu, vodio emisiju o filmu na Radio Sljemenu. Početkom Domovinskoga rata urednik redakcije kulture na I. programu. Njegovi radijski zapisi objavljeni u novinama tiskani su posmrtno u knjizi *Iz sedmog reda lijevo* (1999).

mozaična emisija ▶ TV ili radijska emisija sastavljena od više rubrika, a emitira se uživo iz studija. Za razliku od tematske emisije (gospodarske, kulturne, sportske) uz medij privlači veći broj korisnika zbog niza kraćih sadržaja iz različitih područja. Obradba pojedinih rubrika je ležernija, a korisnik u takvim emisijama, dok čeka rubriku koja ga zanima, doznaje i informacije iz drugih područja. Najpoznatije mozaične emisije HTV-a su → *Nedjeljno popodne*, → *Malavizija*, → *Dobro jutro, Hrvatska*, → *Hrvatska uživo* i dr. Među radijskima se ističu → *Pomorska večer*, → *Emisija za selo i poljoprivredu* te → *Zeleni megaherc*.

MPEG (akr. od engl. Moving Picture Expert Group) ▶ radna grupa koju su 1988. osnovale organizacije ISO (International Organization for Standardization) i IEC (International Electrotechnical Commission) radi donošenja standarda za sažimanje (kompresiju) i prijenos audio i videosignala. Do danas je donijela veliki broj različitih standarda koji se koriste u proizvodnji i emitiranju radijskoga i TV signala, kao što su npr. MPEG-1, MPEG-2 i MPEG-4 porodice standarda za sažimanje i prijenos audio i videosignala, zatim MPEG-DASH stan-

dard za dinamičko → adaptivno kodiranje za emitiranje preko interneta te mnogi drugi.

MPX (akr. od engl. Stereo Multiplexing) → FM

Gordana MRĐEN

Mrđen, Gordana ▶ urednica i scenaristica (1954). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Suradivala na RTZ-u u Obrazovnom programu radija i u TV emisiji *Književnost i život* kao autorica književnih eseja (1984–86). Od 1990. scenaristica brojnih dječjih emisija i TV drame *Mor*. Između 1994. i 2007. triput bila urednica Programa za djecu i mlade HTV-a; pokrenula je emisije *Briljanteen*, *Nulti sat*, *Dizalica* i *Žutoključunac* te koprodukciju dokumentarnih filmova s EBU-om. Za uređivanje *Briljanteena* dobila godišnju nagradu HRT-a. Vršiteljica dužnosti glavne urednice HTV-a 2011. Pokrenula emisije *Vrtlarica* i zabavni show amaterskih zborova *Do posljednjega zhora*. Kao glavna urednica HTV1 2013–14. inicirala pokretanje talent showa *The Voice – Najljepši glas Hrvatske*, unutarnjopolitičkoga magazina *Labirint*, emisija *Press klub*, *Kulturni kolodvor* i *Noćna kavana* te prvoga prijenosa manifestacije *Noć muzeja*; pokrenula proizvodnju dramskih serija u neovisnoj produkciji: *Crno-bijeli svijet*, *Da sam ja netko* i *Patrola na cesti*.

mreža ▶ lanac radijskih i/ili TV postaja povezanih mikrovalnim, kablenskim ili satelitskim vezama, a koje emitiraju isti program. U SAD-u pojam mreža (*network*) označuje i organizacijski ustroj preuzet od radijskih mreža osnovanih još u počecima radiodifuzije. Prvi "lančani prijenos" ostvaren je 4. I. 1923, kad je program radijske postaje WEAF iz New Yorka preuzimala postaja WNAC u Bostonu. Prve radijske mreže bile su prigodna, neformalna povezivanja postaja radi prenošenja nekoga iznimno važnoga događaja. NBC je bio prva

čvrsto strukturirana radijska mreža. Koncept lančanoga emitiranja temelji se na ideji da udruživanje financijskih i programskih snaga omogućuje proizvodnju skupljih i kvalitetnijih emisija te istodobno smanjuje troškove. Umjesto da sama proizvodi cijeli program, postaja troškove proizvodnje dijeli s drugim postajama. Model radijskih mreža poslije je prenesen na televiziju. Najpoznatije američke odašiljačke TV mreže su NBC, CBS i ABC. Tradicionalnim TV mrežama pridružio se 1986. Fox. Mreža se sastoji od vlastitih (*owned & operated*) i pridruženih postaja (*affiliates*). Američki zakon ograničuje broj TV postaja u vlasništvu, pa mreže s lokalnim postajama sklapaju ugovore o pridruživanju kako bi svoj program učinile dostupnim na što većem dijelu nacionalnoga teritorija. Golema većina američkih lokalnih postaja proizvodi samo vijesti. Najveći dio programa dobavlja joj neka mreža, a manji dio kupuju na tržištu, u tzv. *syndication*. Svaka od triju tradicionalnih mreža (ABC, CBS, NBC) ima više od 200 pridruženih postaja. Mreže pokrivenost postižu kombiniranjem pridruženih odašiljačkih postaja i kabelske distribucije. Razvoj satelitske tehnologije u posljednjih dvadesetak godina omogućio je pokretanje brojnih kabelskih i satelitskih kanala, pa su mreže izgubile dio publike, reklamnih prihoda i utjecaja. Postoje tri kategorije mreža: nacionalne, regionalne i prigodne (*ad hoc*), ali se termin obično koristi samo za nacionalne mreže. FCC mrežom drži cjelinu koja signalom pokriva najmanje 75% kućanstava opremljenih TV prijamnikom. Američka javna televizija PBS također je ustrojena kao mreža, ali za razliku od komercijalnih mreža postaje članice PBS-a samostalno sastavljaju program. Komercijalne američke odašiljačke mreže danas su uglavnom podružnice većih kompanija. U Hrvatskoj je umrežavanje regulirano Zakonom o elektroničkim medijima. Nakladnici radija i televizije mogu se, uz prethodnu suglasnost Vijeća za elektroničke medije, programski povezivati u regionalne ili nacionalne mreže, program kojih mora biti dostupan za najmanje 70% stanovništva regije (regionalna mreža), a za najmanje 60% stanovništva RH (nacionalna mreža). Umreženi nakladnici moraju imenovati odgovornog urednika zajedničkoga programa te na području koncepcije objavljivati dnevno najmanje dva sata programa vlastite proizvodnje i zadovoljavati druge propisane uvjete. Mreža lokalnih komercijalnih TV postaja → Mreža, koja djelovala 1996–98, te → CCN (djelovao 1999–2005) vjerojatno su prvi primjeri umrežavanja u Hrvatskoj. Radijske mreže u Istri i Dalmaciji (npr. RIMA) pojavljuju se 2000-ih. Imaju zajedničke središnje vijesti, a osnovni je razlog umrežavanja jedinstvena marketinška ponuda. Tek 2010. dolazi do stvaranja jakih programskih mreža kao što su Totalni FM i Soundset u kojima, osim programskog umrežavanja, dolazi i do vlasničkoga povezivanja, a 2013. stvara se → Mreža TV.

Mreža ▶ producentska TV grupa koja je 1996–98. proizvodila program za emitiranje na lokalnim TV postajama,

a koju su popularno zvali TV Mreža. To je prvi hrvatski primjer umrežavanja lokalnih komercijalnih postaja i zajedničke programske sheme, što je bilo pragmatično rješenje jer tad nije postojala mogućnost dobivanja nacionalne koncesije. Urednička jezgra bili su novinari koji su prešli s HRT-a tražeći mogućnost rada izvan državne televizije. Glavni urednik bio je D. Latin, a udarne emisije *Latinica* D. Latina, *Glamour* S. Svilana, *Sudnica* G. Milića te informativna emisija *Vijesti dana*, koji je proizvodila redakcija Informativnoga programa koju je u početku vodio I. Mirković, a s početkom emitiranja vijesti, od ožujka 1997, T. Perišin. *Vijesti dana* bile su u to vrijeme alternativa informativnim emisijama HRT-a. Informativni program realizirao je i druge posebne projekte, među kojima je izvještavanje o sindikalnim prosvjedima, posjet pape Sarajevu, izvještavanje o prosvjedima u Srbiji. Mreža je prestala djelovati zbog netransparentnih vlasničkih odnosa i financijskih poteškoća. Dio ekipe nastavio je raditi nezavisne projekte poput političkog magazina *Pet do dvanaest*, a dio poslije nastavlja raditi za CNN koji je funkcionirao na sličnom načelu mreže lokalnih postaja.

Mreža TV ▶ zajednička umrežena platforma za emitiranje programa → Nezavisne televizije i → Televizije Dalmacija. Njeguje domaću produkciju, a prijenosi uživo sportskih, zabavnih, glazbenih, kulturnih i vjerskih programa temelj su programske orijentacije, s više od 50% programa u vlastitoj proizvodnji.

Mrndže, Jere ▶ rukovoditelj i gospodarstvenik (1939). Diplomirao na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu. Direktor izdavačke djelatnosti tvrtke Mladost u Zagrebu 1972–78, potom šef kabineta M. Planinc te direktor RZ-a 1983–87, kad odlazi na rad u privredu.

Mršić, Hrvoje ▶ montažer (1977). Na HTV-u od 1999. Montažer više desetaka dokumentarnih filmova, od kojih su mnogi prikazani i nagrađeni na festivalima u Hrvatskoj i inozemstvu. Montirao je osam dugometražnih igranih filmova, među kojima je sedam većinskih ili djelomičnih produkcija HRT-a (*Put lubenica, Metastaze, Duh babe Ilonke, Ljudožder vegetarijanac, Kauboji, Trebalo bi prošetati psa, Imena Višnje, Pismo ćaći*). Dobitnik je Zlatnih arena za montažu 2012 (za *Pismo ćaći*) i 2015. (za *Imena višnje*; s V. Lažetom) te triju nagrada za montažu na Danima hrvatskog filma 2007, 2008. i 2009.

Mršić, Tomislav ▶ scenarist i redatelj (1972). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Na HRT-u od 1994. u Programu za djecu i mlade, potom u Znanstveno obrazovnom i Filmskom programu. Svoj prvi dokumentarni film *Šala nije na liniji 310* režirao je 1999 (nagrada za najboljega debitanta na Danima hrvatskoga filma), a otad stalno surađuje u Odjelu dokumentarne produkcije. Autor je dvadesetak dokumentarnih filmova, emisija i serija. Dobitnik je među ostalim na-

grade Oktavijan za najbolji dokumentarni film 2002 (*Rio bravar*) i 2007 (*Slučajni sin*), a za dugometražni igrani film *Kauboji*, koji je bio i hrvatski kandidat za Oscara, nagradu publike na Pulskom festivalu 2012.

Mršić, Tvrтко ▶ snimatelj (1948). Snimio više od 250 dokumentarnih filmova. Nagrade: Oktavijan 2000. za *Šala nije na liniji 310* (T. Mršić), 2002. za *Rio bravar* (T. Mršić), 2009. za *Bunarman* (B. Ištvančić). Istaknuti su mu snimateljski radovi i u filmovima *Orguljske priče* (M. Wolf), *Kvartet Brahms* (K. Gančev), *Zašto?* (Lj. Janković), *Kad su stari svinje žirovali* (K. Tomašević), *Historicizam MUO* (L. Gašparović), *Mljet* (M. Mahečić). Suradivao s velikim brojem redatelja (Ž. Belić, D. Piškorić, Z. Fuček, I. Hetrich, D. Dovranić, T. Jović, S. Segarić, V. Fulgosi).

Mrvica, Grgo ▶ urednik i novinar (1962). Diplomirao u magistrirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Na Radio Zagrebu počeo raditi kao novinar 1986. u redakciji Večernjega i Unutrašnjopolitičkoga programa, uređivao i vodio glavne informativne emisije na I. programu RZ-a i HR-a. Bio je urednik deska Informativnoga programa HR-a 2000–02. i 2004–12, urednik Informativnoga programa HR-a 2002–04. i urednik redakcije dopisništva HR-a 2012–13.

MTV (akr. od engl. Music Television – Glazbena televizija) ▶ američki satelitski i kabelski kanal koji emitira zabavne emisije i glazbene spotove. Revolucionarno je utjecao na glazbenu industriju, popularnu kulturu i zabavu u SAD-u, Europi, Aziji i Latinskoj Americi. Pokrenula ga je 1981. u New Yorku američka tvrtka Warner-Amex Satellite Entertainment Company (WASEC), kao prvi specijalizirani glazbeni kanal na svijetu, 24 sata emitirao samo glazbene sadržaje. Prvi emitirani spot bio je *Video Killed the Radio Star* grupe The Buggles. Pojava MTV-a zaista je označila kraj dominacije FM radija kao najvažnijega promotora popularne glazbe. Prvi su programi proizvedeni po uzoru na radijske top liste *Top 40*. Voditelji, prigodno nazvani videojockeyi (VJ), najavljivali su glazbene spotove, promotivne materijale ili isječke koncerata koje su besplatno dostavljale diskografske kuće. Glazbena industrija brzo je prepoznala vrijednost MTV-a kao promotivnog oruđa i počela ulagati velik novac u proizvodnju sofisticiranih glazbenih

spotova. Brojni poslije slavni redatelji igranih filmova karijeru su počeli kao redatelji spotova za MTV. Pokrenuto je i dodjeljivanje nagrada *MTV Video Music Awards* (1984). Od 1985. vlasnik MTV-a je velika medijska korporacija Viacom Inc. MTV je postao vodeći promicatelj glazbe i glazbenika, a mnogi popularni glazbenici uspjeh temelje na čestom pojavljivanju u njegovu programu. Od kraja 1980-ih MTV počinje sve više emitirati neglazbene emisije namijenjene tinejdžerima, srednjoškolicima, studentima i mlađoj populaciji. Veliku popularnost postigla je animirana serija *Beavis i Butt-head* (1993–97), koja se odlikovala grubim humorom i implicitnom kritikom američkoga društva. Uspješne su bile i humoristična serija *Jackass* te reality TV serije *Fear i The Osbornes*. MTV proizvodi i dokumentarne filmove, vijesti, TV igre, a glazbene sadržaje danas emitira u samo jednoj emisiji (*Total Request Live*). Od 1992. dodjeljuje nagradu za filmska postignuća *MTV Movie Awards*. MTV Networks International, podružnica Viacom Media Networks, u svijetu ima 64 lokalna glazbena kanala prilagođena lokalnoj publici (MTV Adria, MTV Africa, MTV Asia, MTV Australia, MTV Brasil, MTV Europe, MTV France, MTV India, MTV UK i dr.).

Mučalo, Marina ▶ novinarka i urednica (1960). Vrhunska sportašica i reprezentativka u košarci. Diplomirala na Pravnom fakultetu u Zagrebu, doktorirala na Fakultetu organizacije i informatike u Varaždinu. Novinarstvom se počela baviti na Radio Sljemenu 1987. Urednica emisija *Kako vlada gradska vlada*, *Gradske priče*, *Bijela zona*, *Grozni snovi ponedjeljkom* (prva nagrada na Festivalu radijskih centara SFRJ 1989) i dr. Tijekom Domovinskoga rata izvjestiteljica i autorica emisije *S domovinskih bojišta*, za koju je nagrađena godišnjom nagradom HRT-a 1993. Ratna sjećanja objavila u istoimenoj knjizi 1994. Emisiju *Dobar dan, gradonačelnice* uređivala je i vodila 1993–94. Na Otvorenoj televiziji 1994. pomoćnica direktora programa i autorica talk show emisija. Direktorica programa *Obiteljskoga radija* (Zagreb) od 1995; glavna urednica *Radio studenta* (1997) na Fakul-

Marina MUČALO

tetu političkih znanosti u Zagrebu. Od 2002. docentica pa izvanredna profesorica na Studiju novinarstva toga fakulteta. Autorica knjiga *Radio u Hrvatskoj* (2002) i *Radio – medij 20. stoljeća* (2010). Dobitnica Zlatnog pera HND-a 1990.

Mudrinić, Ivica ▶ političar i gospodarstvenik (1955). Diplomirao na Sveučilištu u Torontu. Do dolaska u Hrvatsku djelovao kao inženjer, marketinški menadžer i poduzetnik. U Hrvatskoj je 1992–96. ministar prometa i veza, a 1996–98. glavni direktor HRT-a. Za njegova mandata na HRT-u je započeto digitalno opremanje radijske i TV tehnike i intenzivnija

obnova ratom uništene tehničke opreme. Nastavio izgradnju trećega dijela Doma HRT-a na Prisavlju (B30). Dugogodišnji predsjednik Uprave Hrvatskoga telekoma i predsjednik Hrvatske udruge poslodavaca. Odlikovan Redom Kneza Trpimira s ogrlicom i Danicom i Redom Danice Hrvatske s likom Blaža Lorkovića 1995, Redom Hrvatskoga trojista i Redom Ante Starčevića 1997.

Multikultura ▶ emisija o nacionalnim manjinama, emitira se na I. programu HR-a od 2003. Dokumentira život manjinskih zajednica kroz običaje i tradiciju, ali i kroz nove trendove u izgradnji njihova identiteta. Svrha je emisije (koja se emitira i na programu Glas Hrvatske) educiranje i upoznavanje sa svijetom manjina, koje svojom različitosti obogaćuju hrvatsku kulturu. Urednica je Ž. Mandić.

multimedija ▶ korištenje više različitih medija (tekst, slika, zvuk, video, animacija, interaktivni sadržaj) za prenošenje cjelovite informacije. S obzirom na prezentaciju u više formata poboljšava korisničko iskustvo i olakšava prihvaćanje informacija. Implicira korištenje digitalnih medija pa je njezino širenje povezano s digitalizacijom. U običnom govoru najčešće označuje interaktivni računalni projekt u kojem se koriste tekst, zvuk i video (interaktivne enciklopedije, obrazovni CD-i ili DVD-i). U mnogim slučajevima snimljena je i reproducirana na informatičkim uređajima (PC ili DVD uređaj), no koristi se i u kombinaciji s mehaničkim uređajima (orkestri, laseri). Multimedija se s obzirom na tijek reprodukcije dijeli na linearnu i nelinearnu (interaktivnu), u kojoj korisnik (slušatelj, gledatelj) može utjecati na tijek reprodukcije. Punu primjenu nalazi na području web dizajna. Na HRT-u pojam je povezan s organizacijskim sjedinjavanjem proizvodnje radijskoga i TV programa te internetskih sadržaja (multimedijски servis).

multimedijски studio ▶ studio u kojem se proizvodi program namijenjen radiju i televiziji, uz mogućnost internetskoga emitiranja (→ webcast). Prvi multimedijски studio na HRT-u pušten je u rad 2012. Voditelj

projekta bio je V. Begović, a inovativna je tehnička rješenja u najvećoj mjeri osmislio i izveo B. Lozinski, uz angažman HRT-ove scenografije, rasvjete, energetike i dr. Postojeći radijski studio rekonstruiran je tako da se, uz dodatnog operatera u režiji, može proizvesti i video-sadržaj uživo. Prva namjena studija bila je da se omogućiti internetsko emitiranje videosignala radijskih emisija. Danas multimedijски studio proizvodi i program koji se, osim na internetu, emitira i na zemaljskim TV programima HRT-a.

multipleks ▶ sustav prijenosa više signala jednom komunikacijskom linijom ili kanalom. U digitalnoj radiodifuziji označuje paket radijskih i/ili TV programa i pridruženih podataka (npr. → elektronički programski vodič) koji se odašilju istodobno na jednom kanalu.

multiplekser ▶ uređaj koji više signala zbraja tako da se oni mogu prenositi preko jednoga medija. U digitalnoj televiziji i radiju koriste se **aktivni multiplekseri** za stvaranje multipleksa (paketa podataka). U antenskim sustavima koriste se **pasivni multiplekseri** za priključivanje više radijskih ili TV odašiljača na jednu antenu. Slično se radi i u području mikrovalnih i satelitskih veza.

multiskilling (engl.) ▶ osposobljenost za obavljanje više poslova u TV proizvodnji. Odnosi se na višestruko obučene novinare ili tehničare koji mogu obavljati nekoliko vrsta poslova (npr. videonovinari koji su u stanju samostalno snimiti, napisati i montirati prilog). Postalo je također uobičajeno da snimatelji i montiraju svoje priloge, a montažeri svladavaju snimanje. Do punoga izražaja dolazi u digitalnoj proizvodnji vijesti jer gotovo svi poslovi ujedinjuju više različitih vještina.

Murdoch, Rupert ▶ australski medijski poduzetnik (1931). Novinarstvom se počeo baviti u britanskom tabloidnom dnevniku *Daily Express*. Nakon smrti oca 1952. naslijedio novine *Sunday Mail* i *The News*, pretvorivši posljednje ubrzo u najčitaniji australski tabloid, često osobno smišljajući bombastične naslove. Zaradom je kupio niz drugih australskih novina, a 1969. ušao je na britansko novinsko tržište kupnjom dnevnika *News of the World*, a 1973. i na američko. Do kraja 1980-ih postao je vlasnik visokonakladnih tabloida, poput britanskoga *The Sun* i američkoga *New York Post*, ali i uglednih novina poput *The Timesa*. Tada je počeo izgrađivati i TV carstvo: 1985. kupio je 20th Century Fox Film Corporation te je 1986. pokrenuo Fox, četvrtu američku nacionalnu TV mrežu. U Velikoj Britaniji pokrenuo je 1989. Sky Television, koju je spojio s British Satellite Broadcasting, stvorivši time BskyB, najjaču privatnu televiziju u Velikoj Britaniji. Svoje je medijsko carstvo izgradio uz pomoć britanske premijerke M. Thatcher i američkoga predsjednika R. Reagana, kojima su Murdochove TV postaje i novine pomagale u izbornim kampanjama. *News of the World* došao je 2011. pod

istragu zbog nezakonitoga i neetičkoga ponašanja (poznatim osobama, žrtvama kriminala ili obiteljima poginulih britanskih vojnika novinari tih novina hakirali su mobilne telefone), nakon čega su ugašene. Svoj medijski holding 2013. podijelio je na News Corporation, koja obuhvaća novine, i 21st Century Fox, koji obuhvaća TV postaje. I dalje je jedna od najmoćnijih osoba u svijetu svjetskih medija.

Murrow, Edward R. ▶ američki radijski i TV novinar (1908–1965). Od 1935. novinar radijske mreže CBS, od 1937. voditelj njezina europskog ureda. Njegova radijska izvješća i reportaže o njemačkoj okupaciji Austrije, o konferenciji u Münchenu, njemačkoj okupaciji Čehoslovačke te o bitki za Veliku Britaniju donijela su mu slavu i postavila standarde radijskoga izvješćivanja i reportaža; ugled je potvrdio i izvješćivanjima o oslobodilačkim akcijama zapadnih saveznika u Europi. Nakon II. svjetskog rata kao potpredsjednik CBS-a zadužen za informativni i obrazovni program pokrenuo je više radijskih emisija, a od 1951. uređivao je i vodio TV magazin *See It Now* (do 1957), kojim je znatno pridonio oblikovanju takvih formata; kao istaknuti borac za slobodu izvještavanja i novinarske slobode 1954. u jednoj je emisiji magazina otvoreno i kritički prikazao nelegalne i neetične postupke senatora J. McCarthyja, predvodnika antikomunističkih istraga i prokazivanja. Od 1961. do 1964. bio je ravnatelj Informacijske agencije SAD-a (USIA).

Mutak, Vladimir ▶ dirigent i glazbeni urednik (1912–1975). Diplomirao na Šumarskom fakultetu te na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Od 1947. bio je član orkestra Radio Zagreba, a 1950–64. trubljač u orkestru Zagrebačke opere. Od 1964. do smrti urednik je u redakciji narodne glazbe u Muzičkoj produkciji RZ-a i dirigent njegova Tamburaškoga orkestra. Nastojao je da sve obradbe narodnih melodija budu što bliže izvornoj verziji, čime je znatno pridonio promicanju izvornoga glazbenog folkloru. Od 1966. na Muzičkoj akademiji u Zagrebu predavao Poznavanje narodnih muzičkih instrumenata.

Mutić, Boris ▶ novinar, sportski komentator i urednik (1939–2009). Diplomirao na Visokoj školi za fizičku kulturu u Zagrebu. Sportski novinar na TVZ-u od 1967. do umirovljenja 2004. Urednik sportske redakcije TVZ-a 1976–86. Izvještavao je sa 16 Olimpijskih igara, sa sedam svjetskih nogometnih prvenstava, devet svjetskih prvenstava u gimnastici, devet svjetskih prvenstava u skijanju te s četrdesetak europskih prvenstava u drugim sportovima. Isprva specijalist za nogomet, a poslije za skijanje, košarku, gimnastiku, klizanje, plivanje i konjički sport. Dobitnik nagrada Hrvatskoga zbora sportskih novinara za TV novinarstvo 1996. i za životno djelo 2000, Zlatnoga pera HND-a za prijenos Olimpijskih igara u Atlanti 1997. te posebnoga priznanja Hrvatskoga olimpijskoga odbora za prinos u promicanju sportskih vrijednosti 2004.

Boris MUTIĆ

Muvrin, Branka ▶ novinarka i urednica (1968). Diplomirala na Rudarsko-naftno-geološkom fakultetu te na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Na II. programu HR-a od 1994. surađuje na temama s područja ekologije i snima dokumentarne zapise za potrebe programa. Pokrenula 1998. te do 2000. uređivala i vodila dnevnu emisiju *Vrijeme vinila*. Suradnica, a 2007–12. urednica tjednoga magazina *Šuškalica*, potom emisije *Europska avenija broj 1* (u kojoj se slušatelji educiraju o Europskoj konvenciji o ljudskim pravima) te serijala *HR demo klub*. Zabavnim programom HR-a rukovodi 2008–12, a od 2015. koordinira glazbene sadržaje za IMS te uređuje emisiju *U dosluhu* na I. programu HR-a.

Muzička akademija Sveučilišta u Zagrebu ▶ najveća i najstarija visokoškolska ustanova na području glazbene umjetnosti u Hrvatskoj. Njezina povijest počinje osnutkom trogodišnje glazbene škole Hrvatskoga glazbenog zavoda, 1916. prerasta u Konzervatorij, 1922. mijenja ime u Kraljevska muzička akademija, 1940. dobiva status fakulteta, a 1951. današnji naziv. Struktura Akademije kroz godine se mijenjala i usavršavala, pa je, među ostalim, 1967. utemeljen Muzikološki zavod i studij muzikologije. Akademija danas ima osam odsjeka i područni odsjek u Rijeci.

Muzička zbivanja ▶ glazbeno-informativna TV emisija, emitirana 1981–88. Uz vijesti iz svijeta glazbe emisija je ugostila brojne domaće i strane izvođače. Urednica D. Brajević, redatelj H. Nonveiller, voditeljica S. Langetholz. Emisija je obnovljena kao *Glazbeni mjesečnik* u dva ciklusa (1992–94. i 2000–03). Urednica A. Doricich, redatelji Z. Sudar i A. Rozić.

Muzika i mi ▶ nedjeljna emisija o glazbi, emitirala se na RZ-u 1955–60. Trajala je jedan sat, a u prvom je redu bila namijenjena članovima Muzičke omladine. Autor prvih šest emisija bio je B. Sakač (urednica H. Piliš). Od jeseni 1955. do ljeta 1960. autor je bio S. Zlatić, a glazbeni urednici B. Polić (1955–58) i A. Urukalo (1958–60). Pokazalo se da je nedjeljno prijedodne za glazbenu emisiju koja potiče na upoznavanje glazbe različitih razdoblja i žanrova posebno prihvatljivo i nakon što je s novim nazivom *Riječ je o muzici* prepuštena spikerima. Pod uredništvom A. Urukalo Zlatiću se pridružilo pedesetak glazbenih pisaca, muzikologa i publicista, pa se taj radiofonski oblik zadržao na programu kao specifičnost RZ-a svojim oblikom i namjenom te kao vrsta kompendija za ljubitelje glazbe.

Mužinić, Vjekoslav ▶ inženjer (1911–1985). Završio Tehnički fakultet u Zagrebu. Od 1938. do umirovljenja 1973. obavljao je odgovorne dužnosti u tehničkim službama RTZ-a, stekavši osobite zasluge za razvoj odašiljačkih kapaciteta. O toj je problematici objavio i mnoge tekstove u novinama, časopisima i prigodnim publikacijama. Autor ideje da se 30. godišnjica RZ-a obilježi pokretanjem TV programa (TVZ-a), prvoga u ovom dijelu Europe. Jedna od glavnih osoba uključenih u samo pokretanje.

MXF (akr. od engl. Material Exchange Format) ▶ standard za format datoteka koje sadržavaju → audio i →

Vjekoslav MUŽINIĆ

videosadržaje, → titlove i pripadne → metapodatke. Unutar MXF datoteke audio i videesignale moguće je pohranjivati u čitav niz formata koji najčešće sadržavaju i kompresiju, odnosno redukciju sadržaja. Pogotovo se koristi za razmjenu AV sadržaja među proizvodnim sustavima, kao i za prijenos materijala u digitalne arhive. Definiran je → SMPTE standardima. Važnost mu je u datotečnom/mapnom načinu spremanja sadržaja, čime se omogućuje njihovo brzo izvlačenje, zamjena i dodavanje (jednim imenom engl. wrapper).

N

Na bosanski Ivandan ▶ dramska poema Nikole Šopa, praižvedena na RZ-u 1968. Riječ je o prvom dijelu Šopove *Bosanske trilogije*, posvećene propasti bosanskoga kraljevstva i sudbini kralja Stipana (drugi i treći dio, *Kroz vrevu stećaka* i *Šaptom Bosna pade*, izvedeni su 1969. i 1970). Režija Z. Bajsić, uloge U. Kojadinović, S. Lasta, M. Ergović, F. Šovagović i A. Čejvan. Dugogodišnja autorova i Bajsićeva suradnja donijela je tom trilogijom, kao i nizom poslije emitiranih Šopovih djela, bitne inovacije u hrvatsko radiodramsko stvaralaštvo i obogatila ga znatnim poetskim i radiofonskim prinosima.

Nacionalna udruga televizija (akr. NUT) ▶ udruga lokalnih TV postaja, osnovana 1997. Članice su udruge televizije s koncesijom na lokalnoj i regionalnoj razini: Varaždinska televizija (Varaždin), TV Dalmacija (Split), TV Nova (Pula), RI TV (Rijeka), Srce TV (Čakovec), Jabuka TV (Zagreb), Nezavisna televizija (Zagreb), SBTV (Slavonski Brod), Televizija 4 rijeke (Karlovac), Kanal RI, Vinkovačka televizija (Vinkovci), TV Jadran (Split), Z1 televizija (Zagreb), STV (Osijek), Osječka TV, Dubrovačka televizija (Dubrovnik), Televizija Šibenik, TV Istra, Televizija Zapad (Zaprešić) i VOX TV (Zadar). Ciljevi su joj unaprjeđenje TV djelatnosti, zastupanje članica prema tijelima vlasti i pokretanje inicijativa za izmjenama zakona kako bi se postigli povoljniji uvjeti poslovanja. Predsjednik Udruge D. Mikolić (TV Nova, Pula).

Nadarević, Mustafa ▶ glumac (1943). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Od 1969. član ansambla HNK-a; gostovao i u drugim teatrima te na festivalima. Zapažen u brojnim ulogama (Leone u *Gospodi Glembajevima*, Cyrano u *Cyrano de Bergeracu*), od 1992. i kao redatelj (*Let iznad kukavičjeg gnijezda*, *Hasanaginica*). Glumio u mnogim filmovima (*Otac na službenom putu*, E. Kusturica, 1985; *Već viđeno*, G. Marković, 1987; *Gluvi barut*, B. Čengić, 1990; *Savršeni krug*, A. Kenović, 1996; *Ničija zemlja*, D. Tanović 2001; *Kod amidže Idriza*, P. Žalica, 2004; *Ničiji sin*, A. A. Ostojić, 2008; *Halimin put*, A. A. Ostojić, 2012). Nagrađen Zlatnim arenama u Puli za glavnu ulogu u *Glembajevima* A. Vrdoljaka (1988, i istoimena

Mustafa NADAREVIĆ

miniserija na TVZ-u) i epizodnu u *Ispranima Z. Ogreste* (1995). Od kraja 1960-ih često nastupao u projektima TVZ-a, igrajući u većini najznačajnijih serija (*Nikola Tesla*, *Punom parom*, *Mačak pod šljemom*, *Nepokoreni grad*, *Kiklop*, *Inspektor Vinko*, *Putovanje u Vučjak*, *Lažeš*, *Melita*) i brojnim TV dramama (*Dva sanduka dinamita*, *Vlastiti aranžman*, *Prestrojavanje*, *Nevolje jednog Branimira*, *Melita*); golemu popularnost stekao ulogom Duje u *Velom mistu* (1980–81). Početkom 2000-ih glumi u HRT-ovoj seriji *Duga mračna noć* (2005) A. Vrdoljaka, a posljednjih godina na Novoj TV u sitcomu *Lud, zbunjen, normalan*. Dobitnik mnogobrojnih nagrada, među ostalim nagrade Vladimir Nazor 1981, Nagrade hrvatskoga glumišta 1999, nagrada Orlando 1998. i Fabijan Šovagović 2014.

Nad lipom 35 ▶ humoristično-glazbeni show nastao u produkciji Nove TV. Snimljene su ukupno tri sezone, a premijerno se emitirao 2006. Bio je to dotad najveći domaći projekt Nove TV koji je spojio humor i glazbu. Uza stalnu glumačku postavu nastupile su i brojne zvijezde hrvatske estrade. Autor, urednik i scenarist serijala: S. Cvikić. Uloge: E. Vujić, E. Kukić, J. Matković, D. Mišanović – Ćubi, I. Zadro, Ž. Potočnjak, B. Vidić – Flika, N. Ivanković, M. Maras. (→ Jel' me netko tražio)

Nadzorni odbor HRT-a ▶ tijelo HRT-a koje nadzire poslovanje i usklađenost poslovanja sa zakonima, po-

kreće postupak razrješenja glavnoga ravnatelja, donosi godišnji program rada HRT-a, prihvaća financijski plan i završni račun, utvrđuje visinu pristojbe. Također prema Zakonu o HRT-u i Statutu HRT-a na prijedlog glavnoga ravnatelja HRT-a donosi Statut HRT-a, koji potvrđuje Hrvatski sabor. Način rada utvrđen mu je poslovníkom. Ima pet članova kojima mandat traje četiri godine: četiri člana imenuje i razrješuje Hrvatski sabor, a jedan je predstavnik radnika HRT-a. Vijeću za elektroničke medije i Programskom vijeću HRT-a podnosi izvješće o provedenom nadzoru poslovanja HRT-a, a Hrvatskom saboru podnosi izvješće o svojem radu. Predsjednici S. Luks-Kalođera (2011–12), V. Gotovac (2012–15), Š. Selimović (od 2015).

Nađvinski, Branko ▶ novinar i urednik (1968). Na HTV-u od 1995. novinar u dnevnoj redakciji Informativnog programa, od 1996. urednik *Dnevnika*, zatim komentator 1998–2000, nakon čega prelazi u HTV studio Split, gdje je novinar, reporter, urednik *Županijske panorame* i emisije *More*. Od 2005. ponovo

u Informativnom programu HTV-a, urednik i voditelj emisije *Život uživo* 2005, ljetnih mozaičnih emisija *+30 u hladu* 2007. i *Razglednice iz Hrvatske* 2008. Urednik i voditelj *Hrvatske uživo* 2008–12, središnjega *Dnevnika* do 2013, zatim opet *Hrvatske uživo*. Voditelj operativnoga planiranja IMS-a 2014, urednik središnjega *Dnevnika* od ožujka 2016.

Naglić, Ognjen ▶ reporter i urednik (1948). Na RZ-u/HR-u novinar-reporter 1978–90, urednik sportske redakcije 1991–97, a zatim urednik Sportskoga programa. Izvještavao sa sportskih događaja u Hrvatskoj i svijetu, organizirao prijenose sa skijaških natjecanja za Svjetski kup na Sljemenu. Dobitnik nagrade za radijsko novinarstvo Hrvatskoga zbora sportskih novinara 1995. i nagrade za reportera godine 1999.

Nagra → magnetofon

Nagrada hrvatskoga glumišta ▶ godišnja priznanja za dramsko, radijsko i TV djelovanje. Utemeljili su je 1992. Hrvatsko društvo dramskih umjetnika (HDDU), HRT i *Večernji list*, a suutemeljitelji su Ministarstvo kulture, Odsjek za povijest hrvatskoga kazališta HAZU-a, HNK u Zagrebu, ADU i Hrvatsko društvo kazališnih kritičara i teatrologa. Dodjeljuje se u 20 kategorija te pokriva sve oblike glumačkoga, redateljskoga, plesnoga, kazališnoga, radijskoga i televizijskoga dramskog djelovanja. Dodjelu organizira HDDU, a HRT je prenosi uživo. HRT je također pokrovitelj nagrada za najbolje redateljsko i glumačko ostvarenje u TV i radijskoj drami.

nagrada Status ▶ priznanje pop, rock i jazz glazbenicima-instrumentalistima koje od 1997. dodjeljuje

Hrvatska glazbena unija (HGU). Među nagrađenima su i brojni djelatnici i suradnici Glazbene proizvodnje HRT-a (S. Nestorović, D. Križić, I. Geržina, D. Paurić, Z. Turkalj). Svake godine HGU na završnoj svečanosti dodjeljuje i posebna priznanja zaslužnim pojedincima, grupama i ustanovama. Tim su posebnim priznanjem nagrađeni Big Band HRT-a, M. Prohaska i S. Glojnarčić 2007 (povodom 60 godina djelovanja), potom Radio Rijeka, Radio Pula, Radio Split te emisije *Crockodil*, *Po vašem izboru* i *Desetica*.

nagrade ▶ oblik priznanja koji se dodjeljuje novinarima svih medija (novine, novinske agencije, radio, televizija, internetski portali) za iznimne rezultate u radu. Ocjenjivačke skupine, vodeći računa o svim novinskim žanrovima (vijest, reportaža, intervju/razgovor, komentar/kolumna, karikatura/ilustracija, fotomontaža, fotografija, snimka), uključujući i uređivanje rubrike, radijske ili TV emisije, internetskoga portala, izabiru najbolje radove. Može biti godišnja, za životno djelo ili posebno priznanje. U Hrvatskoj su najpoznatije → nagrade Hrvatskoga novinarskog društva, → nagrade HRT-a; od međunarodnih se ističe nagrada → Ondas.

nagrade HRT-a ▶ Dodjeljuju se godišnja i posebna nagrada te priznanja za životno djelo djelatnicima HRT-a. Nagrada za životno djelo → Ivan Šibl utemeljena je 1991, a dodjeljuje se djelatnicima koji su svojim stvaralaštvom obilježili vrijeme u kojem su djelovali i čija ostvarenja ostaju trajnim dobrom HRT-a (→ Nagrade, prilog). Od 1993. dodjeljuju se godišnje nagrade za realizaciju projekata od posebnoga poslovnog i programskog interesa djelatnicima i/ili organizacijskim jedinicama u programu, produkciji, tehnologiji te unapređenju i razvoju. HRT je uz Hrvatsko društvo skladatelja, Hrvatsku glazbenu uniju i Hrvatsku diskografsku udruhu utemeljitelj diskografske nagrade → Porin, a 1997. utemeljio je → Prix Marulić, uz istodobno pokretanje istoimenoga festivala. Sa Školskom knjigom HRT je 1999. suutemeljitelj godišnje nagrade → Petar Brečić, u znak sjećanja na kazališnoga kritičara i urednika HR-a, koja se dodjeljuje se teatrolozima, kazališnim kritičarima, dramaturzima i drugim kazališnim djelatnicima. Od 1992. dodjeljuje se i nagrada → Orlando za glazbena i dramska ostvarenja na Dubrovačkim ljetnim igrama (→ Nagrade, prilog). Godišnja nagrada → Joško Martinović za najbolju TV reportažu utemeljena je 2012 (→ Nagrade, prilog); kriteriji za dodjelu jesu vrijednost informacije i širi društveni interes, novinarska hrabrost, umjetnički dojam i inovativnost. Godišnja nagrada → Gordan Lederer za najbolji snimateljski ili kameranski rad utemeljena je 2015 (→ Nagrade, prilog), kriteriji su za snimateljski rad autorski prinos snimci, zahtjevnost snimateljskih zadataka te inovativnost u vizualizaciji, a za kameranski zahtjevnost i raznovrsnost projekta, vještina korištenja posebnih uređaja te kvaliteta i brzina reakcija u zadanoj situaciji.

Dodjela nagrada HRT-a, 2015.

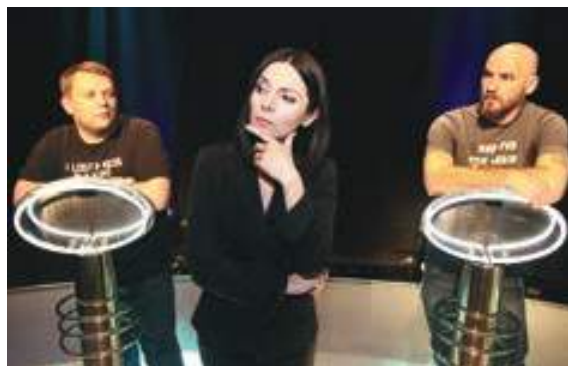
ji. Nagrada se sastoji od umanjene replike spomenika G. Ledereru. Sve nagrade HRT-a uručuju se u povodu Dana HRT-a 15. svibnja.

nagrade Hrvatskoga novinarskog društva ▶ Dodjeljuju se za godišnji rad, po žanrovima te za životno djelo: Novinar godine, nagrada za životno djelo → Otokar Keršovani, nagrada Marija Jurić Zagorka za pisano, radijsko, televizijsko, internetsko i istraživačko novinarstvo, nagrada → Žarko Kaić za snimateljski rad (→ Nagrade, prilog) te nagrada Nikša Antonini za novinsku fotografiju. Zbor sportskih novinara Hrvatskoga novinarskog društva (HND) dodjeljuje nagradu za životno djelo i godišnju nagradu, Zbor fotoreportera nagradu Pavao Cajzek za godišnji fotoreporterski rad i nagradu Ivo Fabijan za najbolju fotografiju s područja kulture i umjetnosti. Zbor novinara za okoliš dodjeljuje nagradu Velebitska degenija, a Zbor informatičkih novinara nagradu Božo Težak. Ogranak umirovljenih novinara osnovao je priznanje Milan Grlović za izniman prinos radu društva i ugledu profesije. HND je 1993. dodijelio posebno priznanje ratnoj redakciji Hrvatskoga radija Vukovar, a dodijeljena su i posebna posmrtna priznanja novinarima poginulima u Domovinskom ratu. Prvi su put nagrade uručene 1955, nagrada Zlatno pero 1970, godišnja nagrada od 1988, nagrada Zlatna kamera te nagrada za novinara godine Veselko Tenžera 1992 (ugašena na zahtjev obitelji).

Najbolje godine ▶ igrana TV serija, emitirala se na Novoj TV u dnevnom ritmu 2009–2011. Radnja prika-

zuje likove iz nekoliko seoskih obitelji, njihove ljubavne i druge životne probleme, a u središtu je gradska djevojka Lorena, koja se vraća u selo kako bi prodala kuću koju je naslijedila od pokojne majke. Za potrebe produkcije sagrađeno je cijelo selo, a gotovo polovica scena snimana je u eksterijerima. Prva sezona ima 152 epizode, a druga 166. Redatelji: M. Dizdar, R. Orhel, G. Rukavina, K. Milić i N. Hitrec, kreativni producent: M. Puhlovski, scenaristi: A. Šimičić, I. Filakovac i S. Podgorelec. Uloge: K. Radivojević, J. Popović-Volarić, A. Bukvić, M. Borić, Ž. Potočnjak, M. Čutura, B. Rocco, L. Paraminski, H. Horvat.

Najslabija karika ▶ kviz znanja, emitiran na HTV-u 2004–10. Pod izvornim naslovom *The Weakest Link* prikazivan je na BBC-ju 2000–12 (voditeljica A. Robinson). Hrvatska je inačica, nakon britanskoga originala,

NAJSLABIJA KARIKA, Daniela Trbović među natjecateljima

rekordna po broju emitiranih epizoda (1008). Riječ je o dnevnom kvizu znanja u kojem se osam sudionika natjecalo za nagradu do 90 000 kuna. Samo je jedan natjecatelj mogao biti pobjednik ("najača karika"), a ostalih sedmero odlazilo je "praznih ruku", iz čega se razvila prepoznatljiva fraza kviza: "Vi ste najslabija karika, zbogom!" Prva voditeljica bila je glumica N. Violić, a nakon dvadesetak emisija vođenje je do kraja preuzela D. Trbović, postavši zaštitnim znakom kviza; ulogu stroge voditeljice u crnoj odjeći razvila je dodavši joj ironijske elemente. Urednik je bio I. Grković.

nakladnička djelatnost HRT-a ▶ RZ, RTZ i HRT objavili su brojne tiskovine, uglavnom o vlastitoj programskoj aktivnosti, koje se mogu razvrstati u periodiku, prigodne publikacije te knjige u bibliotekama Specijalna izdanja RTZ-a (1966–69) i HR-a (od 1991). Periodiku tvori više skupina edicija, a među njima je najopsežniji listovi i časopisi koji su 1926–63. donosili tjedni (ponekad i dvotjedni) raspored emisija s njihovim opisom, podacima o sudionicima te ostale programske i druge obavijesti, napise, fotografije i ilustracije (*Radio glasnik Zagreb*, *Radio vjesnik*, *Radio Zagreb*, *Radio*, *7 dana radio*, *Hrvatski radio vjesnik*, *Hrvatski ilustrirani list Radio stanice Zagreb*, *Hrvatski radio list*, *Hrvatski krugoval*, *Radio Zagreb*, *Rijeka*, *Osijek* i *Dubrovnik* i dr.). Njih su 1926–38, u suradnji s RZ-om, uglavnom izdavali privatni nakladnici. Tjedne su programe RZ-a i RTZ-a 1953–63. donosili listovi *Jugoslavenski radio* i *Radio televizija* u nakladi Udruženja jugoslavenskih radio-stanica, potom JRT-a, a tiskani su u Zagrebu. U drugu skupinu periodike pripadaju uglavnom šapirografirana, interna glasila *Radio problemi*, *Radio i TV problemi*, *Bilten RTZ* i dr. (1952–62) te tiskani časopisi i listovi *Naš studio* (1964–70), *List Radio televizije Zagreb* (1973–91), *Stručni informator* (1988–91), 90-ak brojeva *Zbornika Trećeg programa Radio Zagreba*, tj. časopisa *Treći program Hrvatskog radija* (od 1977), *Godišnjaci RTZ-a* (1965–68) i *Godišnjaci HRT-a* (1996–98) i edicije *Prix Marulić*, koje se svake godine objavljuju prigodom održavanja toga međunarodnog radiodramskog festivala na Hvaru. Prva prigodna publikacija, podnaslovljena pod naslovom *Radio Zagreb 15. V. 1926. – 15. V. 1931.*, tiskana je 1931. u povodu pete obljetnice radijskoga emitiranja. a slijedile su je *Zagrebački solisti 1954–1964* (1964), *50 godina Radio Zagreba* (1976), *Ansambli dječje drame 1949–1979* (1980), *Odašiljači i veze 1926–1986* (1986), *Hrvatska radiotelevizija 65–35* (1991), *Radio Rijeka, prvih 50 godina* (1995), *Zapisi i sjećanja* (2001), zbornik tekstova RTV djelatnika objavljen prigodom 75. obljetnice radijskog i 45. obljetnice TV programa, kad je proizveden i CD-ROM *HRT – Zvuk i slika 1926–2001*. Uz obljetničke publikacije (*Simfonijski orkestar Hrvatske radiotelevizije – Osam desetljeća*, 2010; *Tamburaški orkestar Hrvatske radiotelevizije – Sedam desetljeća*, 2011) tiskane su i publikacije *Razpored orkestralnih koncerata Hrvatskog krugovala 1942/43* (1942), *Odašiljački centar Zadar* (1984), *Ozbiljna glazba na Hrvatskom radiju*

(1991), *Glazbeni programi Hrvatskog radija i Europa* M. Paladin (1996) te knjiga *Komunikacije satelitima* R. Galića (1971). U biblioteci Specijalna izdanja Radiotelevizije Zagreb, pokrenutoj 1966, objavljene su do 1969 (kad je prestala izlaziti) antologije radiodrame, TV drame i radioeseja, izbori hrvatskih radiodrama iz 1966. i onih nagrađenih na radiodramskom natječaju Prag–Varšava–Zagreb 1966/67, izbori tekstova iz emisije *Dobro jutro, djeco*, knjige V. Mikecina, B. Mrkšića, K. Novosela, I. Štivičića i dr., *Godišnjaci RTZ-a* za 1965, 1966, 1967. i 1968. te još desetak drugih knjiga. U biblioteci Hrvatski radio (koju je 1991. pokrenuo T. Bakarić) objavljeno je dvadesetak knjiga, među kojima *Portreti hrvatskih jezikoslovaca*, *Velikani naše epohe*, *Rječnik Trećeg programa*, *Govorimo hrvatski*, niz od četiri sveska *Portreta umjetnika u drami*, *Hrvatska glazba i Hrvatski radio* T. Čunko (2012), *Zbornik 3. programa HR* te djela P. Brečića, D. Britvića, Ž. Paića, I. Rogića Nehajeva, A. Zlatar i dr.

nakladništvo na području diskografije ▶ Nakon stečajnoga postupka Orfeja d. o. o. HRT, u vlasništvu koje je ta diskografske tvrtka bila, nastoji u suradnji s različitim diskografskim nakladnicima (Croatia Records, Cantus d. o. o., Aquarius Records) objaviti pojedina izdanja koja su sadržajem iznimno vrijedna ne samo za HRT nego i za hrvatsku kulturu u cjelini, vodeći posebno računa o dragocjenim snimkama koje se čuvaju u Fonoteci HRT-a – edicija *Iz arhiva HRT-a: Veliki hrvatski interpreti – Marijana Radev, mezzosopran; Stjepan Šulek, simfonije; Ivo Maček, pijanist i skladatelj; Glazbeni dvor Maestra Iva Dražinića*.

NA LICU MJESTA, Dunja Rajter, Ivan Krajač i Anton Marti

Na licu mjesta ▶ niz od dvadesetak mozaičnih zabavnih emisija TVZ-a, emitiranih 1963–64. Urednik i scenarist A. Bjelousov, redatelj A. Marti, stalni suradnik M. Mahečić, glazbeni urednik M. Bogliuni, scenograf Č. Kolarić, kostimograf V. Ivanković, koreograf M. Štambuk. Voditelji su bili D. Rajter, Z. Anušić, F. Konjodžić, potom I. Krajač i V. Štefančić. Emisija je bila vrlo gledana. Jedna od emisija (prikazana na programu

TVZ-a 11. III. 1964) uvrštena je u popularni program *Međunarodni sat* američke mreže CBS i emitirana, uz povoljnu ocjenu TV kritičara, 20. VI. 1964.

Antun NALIS u seriji *Čovik i po*

Nalis, Antun ▶ glumac (1911–2000). U početku igrao negativce (debitirao ulogom u *Zastavi B. Marjanovića*, 1949), a od filma *Jubilej gospodina Ikla* (V. Mimica, 1956) vrstan i kao komičar. Nastupio u oko 150 filmova (*Plavi 9*, *H-8...*, *Martin u oblacima* i dr.); nagrađen Zlatnom Arenom u Puli za ulogu u *Pogledu u zjenicu sunca* (V. Bulajić, 1966). Komičarski talent demonstrirao vrlo često i na televiziji, osobito u prvih dvadesetak godina emitiranja TVZ-a. Igrao u serijama i TV dramama *Naše malo misto*, *Oko božje*, *Nasljednici putuju zajedno*, *Jutro još nije dan*, *Vražji otok*, *Vruć je zrak*, *U toj igri nema srca*, *Velo misto*, *Smogovci* i dr., emisijama za djecu *Oklada stoljeća*, *Buco* i dr. te sudjelovao u mnogim zabavnim emisijama (*Audicija*, *Zabavni spektar*, *Kurir Tonči Truba*, *TV magazin*, *Na licu mjesta*). Osobito sjajan u skečevima A. Martija. Dobitnik nagrade Vladimir Nazor za životno djelo 1975. O njemu je 1986. objavljena monografija *Antun Nalis* autorice M. Boglič.

napajanje, energetske ▶ sustav kojim se uređaji napajaju električnom energijom. Elektroenergetsko postrojenje mora osigurati napajanje stabilnim naponom i frekvencijom uz određeni stupanj osiguranja od ispada, koji ovisi o vrsti i namjeni uređaja. Tako elektronička oprema i uređaji koji sudjeluju u proizvodnji i emitiranju programa trebaju imati izvor neprekidnog napajanja koji u slučaju ispada osigurava napajanje još dovoljno vremena da se emitiranje programa odvija bez prekida. Dom HRT-a kao središnja lokacija za proizvodnju programa napaja se iz dvije različite vanjske trafostanice 110/10(20) kV, a njegov elektroenergetski sustav sastoji se od četiriju trafostanica 10(20)/0,4 kV, koje su međusobno povezane u zatvoreni prsten i imaju vlastito agregatno postrojenje kao rezervni izvor. HRT ima i jedan od najvećih sustava UPS besprekidnoga napajanja u Hrvatskoj. Ono je interno redundantno iz dvaju neovisnih izvora, a na nj su spojeni najvažniji tehnološki pogoni: režije odvijanja programa, master, glavna

režija, pogoni za proizvodnju Informativnoga programa i dr. U sustav napajanja ulazi i zaštitno i tehnološko uzemljenje koje je odvojeno od uzemljenja javne elektroenergetske mreže kako ne bi dolazilo do smetnji u emitiranju programa. Stabilno napajanje bitno je i pri snimanju i prijenosima uživo na terenu, za što koriste mobilna agregatna postrojenja koja se najčešće nalaze na kamionima.

naplatna televizija (engl. Pay TV) ▶ usluga u kojoj operater ili proizvođač TV programa od krajnjega korisnika naplaćuje naknadu za pristup određenim TV kanalima ili AV sadržajima. Naplata može biti jednokratna (engl. pay per view) ili preko pretplate (engl. subscription). S obzirom na tehnologiju usluga se može pružati → kabelskom televizijom, → IP televizijom, → DTH-om ili novijim tehnologijama, kao što su digitalna zemaljska televizija ili → OTT. Zemaljska napolatna televizija u Hrvatskoj je zastupljena preko EVO TV platforme, koja koristi MUX C i MUX E. Programski paket odašilje se zemaljskom mrežom upotrebom DVB-T2 tehnologije, a korisnici prijam ostvaruju preko uređaja s ugrađenim dekoderom, slično kao i kod DTH-a.

narator (pripovjedač, komentator) ▶ nositelj naracije u smislu govornog iskaza koji se obraća slušatelju ili gledatelju te ga vodi kroz radijsko ili TV (filmsko) izlaganje. Kod radijskih je emisija to glas koji vodi slušatelja iz zbivanja u zbivanje. Kod TV emisija može biti vidljiv u kadru i tad se pretežito obraća gledatelju, gleda u motrište kadra (spiker, voditelj vijesti). Kad je nevidljiv, javlja se kao izvanprizorni glas, uglavnom apersonalno (glas pripada nespecificiranoj osobi), iako katkad može biti personaliziran govornim samopredstavljanjem ili pak kazivanje vidljivoga naratora može prizornom indikacijom prijeći u kazivanje "izvan kadra" (→ off), kao što izvanprizorni glas može postati personaliziran pokazivanjem naratora u kadru.

Narodni radio ▶ privatna radiopostaja s nacionalnom koncesijom, emitira od 1997; prva takva u Hrvatskoj (pokretač i većinski vlasnik J. Hrvačić, zatim H. Barišić). Temelj programa (glavni urednik J. Pleslić) isključivo je hrvatska glazba, koja se emitira u voditeljskim blokovima tijekom dana, zatim informativni dio sadržan u vijestima svaki sat te središnji informativni dnevnik. Redakcija osobito pažnju pridaje uključivanju slušatelja u kreiranje programa te njegovanju nacionalnih i regionalnih sadržaja. Narodni radio priprema i posebni program namijenjen hrvatskim iseljenicima u Europi, Sjevernoj Americi i Australiji, koji se emitira preko satelita.

Naša mala klinika ▶ humoristična serija (sitcom), prikazivala se na Novoj TV 2004–07 (112 epizoda). Jedna je od najgledanijih domaćih humorističnih serija, nastala prema originalnoj slovenskoj seriji u produkciji

NAŠE MALO MISTO, Asja Kisić i Karlo Bulić

POP TV-a. Radnja je smještena u malu kliniku u kojoj se među pacijentima i liječnicima događaju brojne komične situacije. Scenarij M. Pokorni i B. Đurić – Đuro, koji je i redatelj. Likove tumače I. Vidović, D. Ostojić, J. Đokić, G. Navojec, R. Bitorajac, R. Zidarić, B. Gregorić, F. Šovagović, D. Lončar i E. Bešliagić. U seriji su gostovali brojni glumci, pjevači i javne osobe u epizodnim ulogama (D. Gobac, N. Abrus, D. Despot, V. Jerman, S. Sokolović, A. Vuica). Serija je 2008. dobila nagradu Večernjakov ekran.

Naše malo mjesto ▶ igrana TV serija, prikazana na TVZ-u 1970–71. u 13 epizoda. Odlikuje se brojnim humorističnim situacijama tipičnima za mediteranski ambijent. Tipizirane situacije i karikaturalni likovi, smješteni u neimenovani dalmatinski gradić od sredine 1930-ih do početka 1960-ih, oplemenjeni su razigranim dijalozima prožetima satirama, vrsnim glumačkim izvedbama i suigrom. Snimljena u proizvodnji Zabavnog programa TVZ-a (urednik A. Bjelousov), serija pripada najpopularnijim programima u povijesti televizije u Hrvatskoj o čemu svjedoče redovite reprize. Scenarij M. Smoje, režija D. Marušić, kamera B. Blažina, scenografija M. Galasso, kostimografija V. Ivanković i J. Novak, glazba P. Gotovac, montaža B. Jenčik. Uloge: K. Bulić, A. Kisić, B. Dvornik, Z. Krstulović, I. Vidović, M. Vojković, V. Medar, M. Martinović, A. Nalis, I. Marjanović, M. Podrug-Kokotović, M. Sasso, Z. Heršak.

Naši i vaši ▶ igrana TV serija, prikazana na HTV-u 2000–02. u 22 epizode. Humoristična serija o ljubavi dvoje mladih koja povezuje sasvim različite obitelji i potire mentalitetne razlike između Zagrepčana (Prigoraca) i došljaka, Hercegovaca. Scenarij M. Raguž, režija V. Kljaković (sedam epizoda) i Z. Sudar (15 epizoda), scenografija V. Domitrović, montaža M. Radaković. Uloge: D. Bolanča, H. Klobučar, M. Brekalo Popović, F. Radoš, M. Majurec, S. Brankov, S. Sokolović-Bertok, E. Glad, V. Mlikota, J. Zovko, G. Pahor, Lj. Kerekeš, R. Bašić, K. Prohaska, M. Prskalo i dr. Urednici P. Marinčević i M. Brumec.

NAŠI I VAŠI, Dijana Bolanča i Hrvoje Klobučar

Našim građanima u svijetu → Hrvatima izvan domovine

NA TERAPIJI, Goran Bogdan

Na terapiji ▶ igrana TV serija, prikazana na HTV-u 2013. u 45 epizoda. Prilagođena je, lokalizirana i adaptirana prema izraelskomu formatu, a čini je pet linija priče koje se odvijaju u razdoblju od devet tjedana. Radnja prati psihoterapeuta kroz tjedne seanse s klijentima te susrete s vlastitom terapeutkinjom i mentoricom. Svaki klijent ima probleme koje pokušava riješiti u suradnji s terapeutom, a i sam se terapeut suočava s vlastitim strahovima i nesigurnostima. Seriju je za HRT proizvela tvrtka Studio Dim. Redatelji: T. Rukavina, M. Škop, adaptacija i dramaturgija: L. Kaštelan, druga dramaturginja: P. Bajsić, snimatelji: B. Linta, S. Novak, montažeri: T. Pavlic, V. Pavlinić, M. Juranić i dr., scenografkinja: Ž. Burić. Uloge: E. Bošnjak, I. Babić, L. Lučev, K. Strahinić, A. Karić, G. Bogdan, D. Vidušin, N. Violić.

Na treći znak Geofizičkog zavoda... → oznaka točnog vremena

Nazovite 418-058! ▶ kontakt-emisija, emitirana na RZ-u 1964–65. Njome je RZ ostvario program u kojem su se slušatelji javljali prijedlozima redakciji Informativnog programa, a njegovi su reporteri prema potrebi odlazili na teren. Stoga je bila preteča diferenciranja radijskoga programa jer se pokazalo da slušatelji mogu participirati u obogaćivanju programa, a rezultat je bio razvoj revijalnoga II. programa.

NBC (akr. od engl. National Broadcasting Company – Nacionalna radiodifuzijska tvrtka) ▶ američka RTV mreža, sa sjedištem u New Yorku. Od 2013. u stopostotnom vlasništvu Comcast NBCUniversala, koji mrežom upravlja preko podružnice NBCUniversal. Osnovana ju je 1926. RCA (Radio Corporation of America) kao prvu tvrtku u svijetu kojoj je temeljna djelatnost bila radiodifuzija. Glavna joj je zadaća bila potaknuti prodaju prijamnika koje je proizvodila RCA. NBC je isprva imao dvije radijske mreže, NBC Red (Crvena) i NBC Blue (Plava). Naziv potječe od boja koje su inženjeri AT&T-a

na dijagramima rabili za označivanje telefonskih kabelskih veza između postaja. Zbog antimonopolističkih zakona NBC je 1943. Plavu mrežu prodao E. Nobleu te se iz nje razvila mreža ABC. Crvena je mreža pod nazivom NBC Radio djelovala do 1987, kad je prodana, a NBC napustio radijsku djelatnost. Današnja mreža NBC News Radio vlasništvo je velike radijske tvrtke Cumulus Media. NBC je kao podružnica RCA imao bitnu ulogu u razvoju američke televizije. Eksperimentalnu TV postaju W2XBS osnovao je 1928. u New Yorku, a TV mreža NBC, koja je tada imala samo dvije postaje, osnovana je 1940. NBC je 1954. prvi na svijetu počeo emitirati program u boji standardom NTSC koji je razvila RCA. Tijekom 1950-ih i 1960-ih bio je drugi po gledanosti (iza CBS-a). Zvijezde mreže tada su bili B. Hope, G. Marx, D. Martin, P. Como i dr., emitirana je *Bonanza* (1959–73), prva serija u boji uopće, a u želji da prestigne CBS, NBC se često upuštao u programske pokuse, pa je tako prvi u udarnom terminu emitirao filmove. Prvi je prikazivao i filmove proizvedene posebno za televiziju, uveo 90-minutni nastavak igrane serije, imao dva voditelja TV dnevnika, emitirao jednogminutni pregled vijesti (*News Update*), emitirao nastavak soap opere od 60 minuta. Godinama je dominirao prijepodnevnim i kasnovečernjim terminom, razvivši modele emisija koje su suparnici često oponašali. Potkraj 1970-ih, usponom mreže ABC, pao je na treće mjesto gledanosti. Na prvo mjesto vratio se sredinom 1980-ih zaslugom B. Tartakoffa, jednoga od najuspješnijih direktora igranoga programa u povijesti američke televizije. U tom razdoblju emitirani su *The Cosby Show*, *Poroci Miami* (*Miami Vice*), *Hill Street Blues*, *Zakon u L.A.* (*L. A. Law*), *Zlatne djevojke* (*The Golden Girls*) te *Kafić Uzdravlje* (*Cheers*), a NBC je šest sezona zaredom bio najgledanija mreža. Kad je RCA zapala u financijsku krizu, kupio ju je 1985. industrijski konglomerat General Electric. Od sredine 1990-ih NBC je ponovo u vrhu gledanosti emisijom *The Today Show* te popularnim serijama *Seinfeld*, *E. R.*, *Prijatelji* (*Friends*), *Zakon i red* (*Law and Order*), *Zapadno krilo* (*West Wing*) te *Will i Grace* (*Will and Grace*). Revitaliziran je i informativni program (NBC News), koji je jedini u SAD izravno prenosio rušenje Berlinskoga zida 1989. te je od svih američkih mreža najdetaljnije izvještavao o američkoj invaziji na Irak 2002. Nacionalni TV dnevnik *NBC Nightly News* od 2008. uza-stopce je najgledaniji dnevnik američkih mreža.

NE DAO BOG VEĆEG ZLA, Ozren Martinović

Ne dao Bog većeg zla ▶ igrana TV serija, prikazana na HTV-u u pet epizoda 2003, nastala istodobno s dugometražnim filmom u koprodukciji Maxima filma i HRT-a (2002). Melodrama s elementima komedije o odrastanju i prvim ljubavnim iskustvima dječaka u provincijskom gradiću i u okruženju luckaste obitelji, uz političke aktualnosti 1960-ih. Scenarij G. Tribuson, režija S. Tribuson, kamera G. Trbuljak, glazba D. Rundek, kostimografija L. Gamulin, scenografija V. Domitrović, montaža M. Barac, urednik D. Kekanović. Uloge: L. Dragić, F. Ćurić, I. Gregurević, M. Rogina, S. Sokolović-Bertok, G. Navojec, B. Navojec, D. Fišter.

NEDJELJOM POPODNE

Nedjeljom popodne ▶ mozaična TV emisija, emitirala se na TVZ-u/HTV-u 1973–91; od 1982. pod imenom *Sastanak bez dnevnog reda*. Rađena uživo, na principu tzv. totalne televizije, korištenjem svih TV formi i sadržaja, uz obilje glazbe (prva je u Hrvatskoj uvela stal-

no emitiranje glazbenih spotova), snimljenih reportaža i uključivanja uživo, trajala je četiri, a zatim dva sata, prekidana vijestima. Prva takve vrste u Jugoslaviji, imala je iznimno visoku gledanost. Urednik je bio S. Zalepugin. Voditelji: S. Zalepugin, Ž. Fattorini, B. Sušec i V. Levak. Redatelji: D. Vizek, Z. Bilandžija i V. Božičević.

NEDJELJOM U DVA, Aleksandar Stankovića i gost Drago Plečko

Nedjeljom u dva ▶ politički talk show, emitira se na HTV-u od 2000. Najdugovječnija emisija toga tipa na HTV-u (oko 650 emisija), urednik i voditelj A. Stanković otpočetak je oštrim debatama postao svojevrsnim predvodnikom kritičkoga novinarstva na javnoj televiziji. U pripremi su emisije povremeno surađivali novinari Đ. Čočić i H. Hrengek, P. Štefanić, M. Kubik, J. Bastalić, Z. Delovski, S. Corazza, I. Jabuka i dr., a redatelji su S. Hoti i G. Matulina. Nagradu HND-a za najbolji talk show dobila je 2001, a A. Stanković dobio je 2010. nagradu Novinar godine. Pod naslovom *Sto faca i Aca* autor je 2013. objavio knjigu o emisiji.

Nedjeljom u 6 ▶ niz mozaičnih emisija Omladinskoga programa TVZ-a, emitirao se 1965–69. Preimenovan u *Nedjeljom u 7* te u *Mladi na ekranu*. U emisijama su nastupali mladi iz privrednoga, kulturno-zabavnoga i sportskoga života Hrvatske. Voditelji su bili Ž. Fattorini, R. Buljan i V. Šiljak, redatelji Đ. Janjatović i V. Lasta, urednici N. Vončina (1965–66), B. Lentić (1966–68) i M. Kuzmić (1969).

Nedved, Nives ▶ novinarka i urednica (1972). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Na Radiju Našice 1988–91, od 1993. novinarka u *Obrazovnom* i dječjem programu HR-a u emisijama *Radio-otkrivanja*, *Otvorena srijeda*, *Zagrli svijet*, *Putujemo Hrvatskom*, *Slušaj kako zemlja diše*, *Ništa nevažno* i *Čičak*. Na HR-u 1996–2004. s V. Turtulom osmišljavala, uređivala i vodila emisiju o problemima u politici obrazovanja i zapošljavanja *Tko je dežurni*. Od 2004. uređuje i vodi emisije *ArtNet – umjetnost u mreži*, posvećenu likovnim umjetnostima, arhitekturi, urbanizmu i umjetničkom obrtu, te *Divni novi svijet*, posvećenu tehnici i prirodnim znanostima. Vodila je stručne tribine u Kulturno-informa-

tivnom centru (KIC) u Zagrebu. Dobitnica je nagrade HND-a Marija Jurić Zagorka za najbolju radijsku reportažu 2006.

nelinearna montaža (NLE, akr. od engl. Non Linear Editing) ▶ montaža koja podrazumijeva unošenje prethodno snimljenoga materijala u računalo i digitaliziranje u inserte. To je postupak kojim se AV zapis s vanjske memorije ili s videovrpce unese u računalnu memoriju, gdje se može montirati. Kvaliteta snimki kod digitalnoga sustava ne degradira kao kod analognih montaža, bez obzira na to koliko se kopija načini. Njezina je prednost mogućnost montiranja izvan slijeda (nelinearno).

nelinearna televizija → video na zahtjev

Nemam više vremena ▶ tjedna mozaična emisija, emitira se od 2008. na Radio Sljemenu. Prvi je naslov, do 2013, bio *Ulicama kružim ne bih li se sreo*. Autor i urednik V. Šiljak donosi anegdote iz osobnoga i profesionalnog života u formi toka struje svijesti.

Marija NEMČIĆ

Nemčić, Marija ▶ novinarka i urednica (1962). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1986. na TVZ-u u redakciji *Zagrebačke panorame*. Kao mlada novinarka sudjelovala na posebnim projektima TVZ-a *Animavizija* i *Jazzvizija*, s urednikom V. Đuretićem radi- la cjelodnevni program *Zimovizija*, na temeljima kojega

je poslije nastao → Z3. Nakon konstituiranja HRT-a početkom 1990-ih s V. Đuretićem, Đ. Hadžiselimovićem, K. Urličić, Z. Varošancem osmislila i uređivala HTV2, s M. Lilićem sudjelovala u kreiranju programa *Za slobodu*, pokrenula i vodila Mozaični program, s I. Zadrom 27. IV. 1992. vodila prvu emisiju *Dobro jutro, Hrvatska*. Kao glavna urednica HTV-a 1992–95, najmlađa u njezinoj povijesti, na Prvom programu pokrenula niz mozaičnih i zabavnih emisija. Među pokretačima nagrade Porin. Od 1995. obavlja visoke funkcije u sustavu HRT-a: rukovoditeljica Međunarodnih poslova HRT-a 1995–2000, 2002–04. i 2007–10, direktorica programa HTV-a 2000–02, ravnateljica HTV-a 2004–07, pomoćnica glavnog ravnatelja HRT-a 2010–13, ravnateljica Produkcije HRT-a 2013–16. Predsjedala EBU-ovim Odborom za televiziju i njegovim Kadrovskim odborom. Predavala novinarstvo na Fakultetu političkih znanosti i Hrvatskim studijima. Pokrenula je i sudjelovala u realiziranju složenih i prestižnih zabavnih projekata (*Zvijezde pjevaju, Ples sa zvijezdama, Maestro, The Voice*), posebnih informativnih projekata (posjet pape Ivana Pavla II., proslava Oluje na Jarunu – mimohod, ulazak Hrvatske u Europsku uniju, otvaranje autoceste Zagreb–Split), humanitarnih akcija (*Dajmo da čuju, Hrvatska pomaže, Dobro je činiti dobro, Derbi, A bebe, Kvadrat bez mina, Hoću život Ana Rukavina*) i dr. Nositeljica Spomenice Domovinskoga rata, Reda hrvatskoga trolista i odličja Viteza Republike Francuske za posebne zasluge.

neovisna proizvodnja ▶ proizvodnja izvan sustava nakladnika televizije. Podrazumijeva vlasničku neovisnost, proizvodnju za različite televizije, autorsku slobodu i efikasnu proizvodnju. U Hrvatskoj se do kraja 1990-ih gotovo cjelokupna proizvodnja TV sadržaja odvijala na HRT-u, osim koprodukcija s filmskim i stranim producentima. Otad su počele djelovati producerske tvrtke koje nude vlastite, gotove programske proizvode. Taj je proces ubrzala i konkurencija na medijskom tržištu, nastala pojavom TV postaja s nacionalnom koncesijom i regulativa na europskoj i nacionalnoj razini. One obvezuje TV nakladnike da udio europskih djela neovisnih proizvođača u godišnjem AV programu iznosi najmanje 10% vremena, a Zakon o HRT-u obvezuje HRT da najmanje 15% godišnjega programskog proračuna osigura za nabavu europskih djela neovisnih proizvođača, od čega polovica tih sredstava mora biti namijenjena za djela proizvedena na hrvatskom jeziku. Producerske tvrtke bitne u proizvodnji neovisnih programskih sadržaja koje su u znatnijoj mjeri i surađivale s HRT-om jesu → Interfilm, → Drugi plan, → Factum, → Fade in, Kinorama, Maxima film, Telefilm, AVA produkcija, Ring Multimedia.

neovisnost medija ▶ pojam koji označuje neovisan položaj medija u odnosu na državnu vlast i na vlasničke medija te daje pravnu i političku platformu za zaštitu novinara od svih oblika pritisaka i ograničenja u

NEPOKORENI GRAD, producent Želimir Sablić Gracia u ulozi njemačkog oficira, snimatelj Mario Perušina mjeri svjetlo, u pozadini fotograf Zdravko Turkulin

njihovu profesionalnom radu. Jedna je od temeljnih vrijednosti demokratskoga društva i pokazatelj stupnja političke slobode u nekoj zemlji. Omogućuje slobodan i nesmetan protok bitnih informacija, slobodu i odgovornost pri analizi i komentiranju društvenih i političkih događaja, pojava i ličnosti te osigurava slobodnu i pluralnu javnu raspravu o bitnim pitanjima društva i države. Termin je ušao u važne međunarodne dokumente nakon II. svjetskog rata, kao deklarativna zaštita neovisnosti novinara. Tako je Vijeće Europe 1970. usvojilo zahtjev da se unutarnjim ustrojem medija zaštititi neovisnost njegovih (odgovornih) urednika i sloboda individualnog izražavanja novinara. Upozorava također na "opasnost od monopola" kao drugu prijetnju neovisnosti. Zalaganje za neovisnost medija potvrđeno je i u završnom dokumentu OESS-a 1990. te u *Praškoj deklaraciji* Vijeća Europe 1994, kao potvrda da se neovisnost medija tretira kao jedan od stupova demokratskih društava. Ta je demokratska načela europskih institucija preuzelo i hrvatsko zakonodavstvo.

Nepokoreni grad ▶ igrana TV serija, prikazana na TVZ-u 1982. u 14 epizoda. Svaka je epizoda bila zasebna priča o pokretu otpora u Zagrebu tijekom II. svjetskog rata, kombinirajući poznatije i manje poznate stvarne događaje (logor u Kerestincu, napad na Glavnu poštu, strijeljanje književnika A. Cesarca, potjera Gestapa za I. L. Ribarom, bijeg književnika V. Nazora u partizane,

diverzantske akcije i dr.). Serija je održala kulturni status zbog svoje iznimne dokumentarnosti, a replika "A Karlo je uvijek gladan" u sceni mučenja s pomoću štakora Karla bila je dugo dio i popularne kulture. Epizode su imale nestandardno trajanje, varirajući od 70 minuta do dva sata. U skupini autora koji su pisali scenarije bili su M. Šećerović, P. Pavličić, M. Matošec, Z. Dirnbach i H. Hitrec, a epizode su režirali E. Galić (*Burevjesnik*, *Smrt fašizmu – sloboda narodu*, *Nepokoreni*, *Udarne grupe*, *Crna kožna torba*, *Kraj rata*), V. Kljaković (*Smrt sekretara*, *Četvorka*, *Galeb*), Z. Tadić (*72-96*, *Čovjek u sjeni*), Lj. Jojić (*Glumac*), Ž. Belić (*Čamac na Kupi*) i S. Delić (*Dugi bijeg*). Glazbu je skladao A. Kabiljo, a naslovnu pjesmu, na stihove B. Brechta, pjevao D. Mlinarec; filmski snimatelji M. Perušina, D. Novak i D. Ruljančić, scenograf Ž. Senečić (1–13 epizode), V. Domitrović (14. epizoda), montaža J. Podvorac, I. Drnić, V. Štefić, Ž. Toplak, V. Štern. Uloge: M. Nadarević, M. Štrljić, M. Janketić, J. Sablić, M. Brlečić, P. Bogdanović, M. Furlan i dr.

nepristranost ▶ profesionalni standard koji novinaru nalaže da se pri izvještavanju ili obradbi nekog problema ili teme ne svrstava ni na koju stranu. Preduvjet je nepristranosti da se argumenti i ličnosti tretiraju na pluralan i uravnotežen način. Sam sadržaj teksta (emisije) i stil trebaju biti neutralni, što se postiže točnim i uravnoteženim citiranjem, davanjem jednakih prilika svim važnim stranama da se izjasne i iznesu svoje ar-

gumente te pozivanjem onih strana koje se stjecajem okolnosti nisu očitovale. Načelo nepristranosti posebno treba prakticirati u osjetljivim temama i područjima različitih interesa, kao što je politika, ali i u sportu, gdje navijački pristup može dovesti u pitanje profesionalno-etičke obveze objektivnosti i nepristranosti.

Nestorović, Saša ▶ tenor i sopran saksofonist i klarinelist (1964). Diplomirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, gdje je i docent. Od 1989. stalni je član Zagrebačkoga kvarteta saksofona, s kojim nastupa diljem Europe i SAD-a; usporedo djeluje kao jazz glazbenik. Kao predstavnik Hrvatske sudjelovao je 1999. u EBU-ovu Big Bandu u Montrealu. Vodio Big Band HRT-a 2007–15. Višestruki je dobitnik nagrade Status Hrvatske glazbene unije (1997–2010).

Netflix ▶ tvrtka pružatelj videousluga na zahtjev preko interneta, a u SAD-u i platforma za posuđivanje filmova na DVD-u/Blu-rayu preko pošte; 1999.

uveo pretplatu. Osnovana 1997. u Kaliforniji, sa središtem u Los Gatosu. Milijarditi DVD dostavio je 2007, no ubrzo je usluga distribucije sadržaja na zahtjev preko interneta postala dominantnom. Glavninu distribuiranih sadržaja čine filmovi i serije koje pretplatnici mogu gledati preko aplikacija na računalima, mobitelima, tabletima, igračim konzolama, pametnim televizorima i sl. Širenje usluga izvan SAD-a počelo je 2010, a pokraj 2015, sa 70 milijuna pretplatnika u svijetu, od čega je 43 milijuna u SAD-u, najuspješniji je svjetski pružatelj internetskih usluga na zahtjev. Početkom 2016. dostupan je u čitavom svijetu, izuzevši Kinu, Siriju, Sjevernu Koreju i sl. Značajnu ulogu u popularizaciji servisa ima i vlastita produkcija igranih serija, koje se mogu gledati odjednom. Prva serija koju je proizveo Netflix bio je nagrađivani politički triler *Kuća od karata* (*House of Cards*, od 2013; uspješno prikazivan na HRT-u), a poslije i *Narančasta je nova crna* (*Orange Is the New Black*). Od početka 2016. Netflix je dostupan na hrvatskom tržištu, no bez prijevoda na hrvatski jezik.

neverbalna komunikacija ▶ količina podataka koju TV gledatelj svjesno i nesvjesno prikuplja promatrajući sliku govornika. Prema istraživanjima 20% gledatelja pamti što je rečeno u nekoj emisiji, a 80% kako je tko u njoj izgledao. Komunikolozi drže da cjelokupni dojam izrečene poruke oblikuje tek 7–8% izgovorenih riječi, 38% glas (boja, visina, modulacija), a čak 55% čine neverbalni sadržaji, od gestikulacije i mimike do odjeće govornika. Za približno sedam sekundi gledatelj stvara dojam o emisiji i ako je nezadovoljan, prelazi na drugi program. Stoga geste voditelja moraju biti ograničene na veličinu zamišljenog ekrana, izraz lica mora biti živahan, oči moraju ostvariti izravan kontakt s kamerom jer to znači kontakt s gledateljem. BBC je u svojem ko-

deksu zabranio novinarima kimanje glavom, što mnogi novinari rade ne bi li ohrabрили sugovornika, jer bi to moglo značiti apsolutno slaganje sa sugovornikom.

news magazin → politički magazin

newsroom (engl.) ▶ naziv za → redakciju u kojoj su na jednom mjestu okupljeni urednici → deska i urednici sadržaja, novinari koji prikupljaju informacije, pišu tekst ili pripremaju informativne radijske i TV priloge i emisije. Upotrebom računalnih sustava (→ NRCS) postao je virtualna prostorija (digital newsroom) koja fizički ne mora biti na jednoj lokaciji, ali ostaje zajednička jer (digitalni) računalni sustav omogućuje suradnju pri izvršavanju funkcija, pridružujući i funkcije montaže, pretraživanja i dohvaćanja arhivskih materijala, korištenja baza podataka, pa i izravnog emitiranja urednih sadržaja. Danas se govori o **integriranoj redakciji**, prostoru u kojem zajednički rade novinari različitih medijskih platformi (npr. radija, televizije i online medija).

Nezavisna televizija (akr. NeT) ▶ tvrtka za proizvodnju i emitiranje TV programa, osnovana 1995. sa sjedištem u Zagrebu; nositelj koncesije za digitalnu regiju D4 (Grad Zagreb, Zagrebačku i Sisačko-moslavačku županiju, dio Krapinsko-zagorske i dio Karlovačke županije). Kao Televizija Moslavina (Kutina) prva je u Hrvatskoj potpisala ugovor o ostvarivanju koncesije za obavljanje djelatnosti televizije. Početak emitiranja bio je 29. VI. 1996. Pokretač je, prvi direktor i glavni urednik Z. Kabelka, a suosnivači su Z. Kovačić i S. Engler. S Televizijom Dalmacija u proizvodnji programa rabi zajedničku umreženu programsku platformu pod nazivom → Mreža TV. Djeluje kroz pet redakcija i šest studija (Zagreb, Split, Sisak, Bjelovar, Voloder i Krapina). Ključne su emisije *Vijesti*, *Bitno*, *Na vrućem stolcu*, *Stav*, *Pravi kut*; autori V. Jarnjak Glavaš, Z. Vrabec Mojzeš, G. Stojić, T. Vicković, E. Kocijančić, K. Velkovska.

Nielsen, Arthur Charles ▶ američki istraživač javnog mišljenja (1897–1980). Osnivač tvrtke Nielsen Media Research (1923). Istraživanja i mjerenja slušanosti i ponašanja potrošača započeo je 1920-ih. Od 1936. tvrtka koristi audiometar, spravu koja neprestance bilježi kad je radioaparatus uključen i na kojoj je frekvenciji, čime se identificira radijska postaja. Zahvaljujući preciznosti takvih mjerenja stručnjaci tvrtke na isti su način od 1950-ih uveli mjerenja TV gledanosti (Nielsenov TV indeks, engl. Nielsen ratings); danas se u tu svrhu rabi → peoplemetar. U Hrvatskoj mjerenje gledanosti provodi agencija AGB Nielsen.

Nightmare Stage ili **Noćna mora Željka Malnara** ▶ noćni talk show, emitiran na OTV-u 1992–2005, a na Z1 televiziji 2005–10 (ukupno 878 emisija). Autor i voditelj Ž. Malnar. Osebujan TV projekt u hrvatskim i svjetskim okvirima, stekao je kulturni status; konceptu-

alni "anti-show" koji se emitirao u noći sa subote na nedjelju i trajao od oko ponoći pa do i nakon 5 ujutro. Emisiju je karakterizirao velik broj razgovora o najrazličitijim temama i neprekidno prepletanje "visokog" i "niskog", kako u diskursu tako i odabiru gostiju (od predsjednika RH i najuglednijih protagonista javnoga života do krajnjih marginalaca); osobito je uspjelo bilo neprekidno sučeljavanje osoba koje se inače nikad ne bi susrele. S vremenom je Malnar uvodio sve više sudionika iz paralelnog svijeta tzv. Republike Peščenice (Ševa, Braco Rom, Tarzan i dr.), napustivši prvotni koncept subverzivne satire u smjeru otvorene parodije; 2002. ugostio je i američkoga košarkaša D. Rodmana.

Nikić (Ivanišević), Jasmina ▶ spikerica, voditeljica i urednica (1941). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na TVZ-u od 1961. kao spikerica i voditeljica informativnih, dokumentarnih i zabavnih radijskih i TV emisija. Od 1990. članica Povjerenstva za jezik i govor HRT-a, od 1991. voditeljica Službe za jezik i govor na HTV-u. Jedna od pokretača Novinarske škole HRT-a 1998. Autorica brojnih emisija o jeziku (*Jezik i govor javnih glasila; Riječi, riječi, riječi; Ratni rječnik; Slično a različito; Ča, kaj, što; Jezik nas okružuje*), suautorica jezičnoga kviza *Jezikomjer*. Dobitnica nagrade Ondas kao najbolja svjetska TV voditeljica 1970 (za vođenje Splitskog festivala zabavne glazbe), nagrade Premio Romagna za voditelje 1973. te nagrade Gordana Bonetti.

Jasmina NIKIĆ (IVANIŠEVIĆ)

NIKOLA TESLA, Rade Šerbedžija

Nikola Tesla ▶ igrana TV serija, prikazana na TVZ-u 1977. u 10 epizoda. Bogato producirana biografska serija o slavnom izumitelju. Scenarij I. Ivanac, režija E. Galić, kamera A. Petković, scenografija Ž. Senečić, kostimografija R. Fanelli, glazba A. Kabiljo, montaža K. Majer. Uloge: R. Šerbedžija, M. Nadarević, Š. Guberina, I. Hajdarhodžić, P. Božović, R. Buljan, B. Festini.

Nikolić, Dragan ▶ novinar i urednik (1977). Diplomirao na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu u Zagrebu. Na HRT-u od 1993, isprva novinar HR Radio Pule, od 1997. na HTV-u novinar sportske redakcije. Od 2002. novinar-urednik u Informativnom programu HTV-a. Vodio i uređivao dnevne informativne emisije HTV-a (*Vijesti na Drugom, Poldnevni dnevnik, Večernje vijesti*), kao i posebne projekte (ulazak Hrvatske u Europsku uniju, u dva navrata europarlamentarne izbore). Reporter i urednik u Redakciji vanjske politike HTV-a 2004–15, autor brojnih vanjskopolitičkih reportaža i tridesetak dokumentaraca s pet kontinenata. Jedan od pokretača i urednik-voditelj *Euromagazina* (nagrada Međunarodnoga centra za obrazovanje iz Beča 2006. i 2007; nagrada Robert Schuman HND-a i Europske komisije u Hrvatskoj 2006. i 2008) i *Horizonti* (nagrada Marija Jurić Zagorka HND-a za TV novinarstvo 2013). Dobitnik i HND-ove Velebitske degenije za novinarski rad na temu zaštite okoliša 2012, i 2015. Polaznik Visoke škole novinarstva u Lilleu, Moskovske škole političkih znanosti (Golitsyno), Akademije COPEAM-a, Akademije za politički razvoj (APR) i UN-ove akademije (HDUN). Urednikom medijskih sadržaja IMS-a HRT-a imenovan je 2015.

Nikolić, Ljubo ▶ novinar i urednik (1924–2013). Završio Novinarsko-diplomatsku školu u Beogradu. Novinarsku karijeru počeo u Rijeci 1947. kao dopisnik Tanjuga. Na RTZ-u u Rijeci od 1953. do umirovljenja 1984. Izvještavao za Radio Rijeku i RZ, nakon osnivanja TV centra Rijeka bio šef dopisništva do 1982. Izvještavao za Informativni program te surađivao s Dokumentarnim programom TVZ-a.

Nikolić Tuca, Antun ▶ glazbeni urednik (1943). Osnovao i vodio Veliki tamburaški orkestar Radio Osijeka 1969, s kojim kao dirigent, obrađivač, producent i glazbeni urednik prikuplja, snima, čuva i njeguje tradicijske folklorne vrijednosti i glazbenu baštinu sjeveroistočne Hrvatske. Kao glazbeni urednik na Radio Osijeku 1969–2005. snimio velik broj izvornih folklornih motiva, promovirao narodne pjesme, kola i plesove Slavonije, Baranje i Srijema. Ističe se solo nastupom na koncertu 100 hrvatskih tamburaša Šokačka rapsodija, koji je zbog broja izvođača uvršten u Guinnessovu knjigu rekorda. U hrvatskoj bazi autora registrirano je 235 njegovih djela, u fonoteci HR-a Osijek oko 500 glazbenih brojeva. Dobitnik nagrade za životno djelo Osječko-baranjske županije 2010. Nositelj Spomenice Domovinskoga rata i Pečata grada Osijeka.

Ninić, Vanda ▶ kostimografkinja (1940–2011). Jedna od najboljih hrvatskih kostimografa i vrsna poznavateljica mode. Završila je Akademiju primijenjene umjetnosti u Beogradu. Od 1980. do 2005. zaposlena na HRT-u kao kostimografkinja, radeći za mnoge filmove, serije i TV emisije: *Kontesa Dora*, *Kako je počeo rat na mom otoku*, *Rusko meso*, *U registraturi*, *Nepokoreni grad*. Dobitnica je Zlatne arene za kostimografiju 1996.

Nipkow, Paul Gottlieb ▶ njemački izumitelj (1860–1940). Patentirao je 1884. rotirajući disk s otvorima, prvi tehnički izum koji je praktično pokazao da je moguće sliku pretvoriti u električni signal. U svojoj mehaničkoj televiziji koristio je svojstva perzistencije vida. Rotirajući disk (metalna ploča) imao je otvore, kroz koje je pri mehaničkom okretanju prolazila svjetlost te se s pomoću fotoosjetljivih selenskih ćelija pretvarala u električne impulse. Mehanička televizija nije uspjela zbog prespore reakcije selenske ćelije i nezadovoljavajućega pojačanja signala slike.

NIT – Nezavisna istarska televizija → TV Istra

Nixon u Zagrebu → prijenos

N1 ▶ kablanski 24-satni informativni (news) TV kanal, pokrenut 2014. U vlasništvu je kompanije Adria News, u okviru tvrtke United Media, članice grupacije United Group u većinskom vlasništvu investicijske kuće KKR sa sjedištem u New Yorku. Emitira TV program, objavljuje sadržaje na internetskom portalu i preko mobilne

aplikacije. Program se proizvodi u produkcijskim centrima u Zagrebu, Beogradu i Sarajevu, a emitira se na hrvatskom, srpskom i ostalim jezicima koji se govore u regiji. Svaki od centara ima vlastiti urednički pristup, novinare, studije, web i mobilne platforme. U programskoj shemi kombiniraju se vlastiti sadržaji (npr. središnje vijesti) sa sadržajima ostalih centara, a programi zanimljivi za sve tri sredine udružuju se u jedan kanal. N1 je pridruženi partner CNN-a i može rabiti njegove snimke i programe, kao što CNN može upotrebljavati sadržaj N1 od međunarodne važnosti. U pokretanju programa N1 sudjelovali su i mnogi bivši HRT-ovi novinari, kao prvi urednik programa N1 za Hrvatsku D. Merlić, potom Z. Šprajc, T. Ladišić, J. Šarić, A. Bilić Keserović i dr.

Nola, Ante ▶ scenograf (1932–1988). Na TVZ-u od 1958. dekorater i scenograf u zabavnim, dječjim, dramskim i dokumentarnim emisijama i serijama (*TV Magazin*, *Videofon*, *Zlatna nit*, *Mendo Mendović* i dr.). Suradivao s redateljima A. Martijem, V. Lastom, A. Miladinovim, D. Marušićem, Z. Tadićem, M. Puhlovskim i dr. Scenograf brojnih festivala zabavne glazbe (Opatija, Split, Požega, Krapina). Vlastoručno oslikavao svoje scenografije.

Normalan život ▶ emisija o obitelji i osobama s invaliditetom, emitira se na HTV-u od 1999. Afirmira i promiče ljudske vrijednote i prava te različitosti, govori o svim kontekstima obiteljskoga života, o predrasudama prema ovisnicima i njihovoj socijalizaciji, o snazi civilnih udruga te međusobnom povezivanju u izgradnji sigurnijega i humanijega svijeta. Osobito skrbi o osobama s invaliditetom, promičući mogućnosti njihova obrazovanja, rehabilitacije, zaposlenja i društvenoga angažmana. Od početka je uređuje i vodi A. Tomašković (na II. programu HR-a vodi sličnu emisiju *Ovo malo duše*), urednici su M. Iličković i S. Trnčević.

Notno, foto, multimedijско i drugo gradivo ▶ odjel HRT-a u sklopu RJ Arhivi i programsko gradivo. Notni zapisi prikupljaju se od prvih oformljenih glazbenih ansambala RTZ-a 1930. te pohranjuju u konvencionalnom obliku (na papiru), kako se i izdaju korisnicima arhiva – izvođačima glazbenih izvedbi u koncertnim programima četiriju ansambala HRT-a. Stručno su obrađeni te klasificirani i pretraživi u bazi glazbenih naslova Meridio. Spremišni prostori sadržavaju oko 20 000 arhivskih jedinica hrvatskih i inozemnih skladatelja, izdavača i sl. Fototeka je nastala 1975. u sklopu TV dokumentacije. U njoj su pohranjeni negativni od začetaka radija i televizije kao popratno gradivo nastalo na snimanjima. Digitalizirana je približno pola od oko 250 000 jedinica gradiva. Biblioteka odabire, obrađuje i daje na korištenje knjige koje prikuplja od 1964, te danas raspolaze s preko 33 000

naslova najrazličitijih tema (e-knjižni fond, bilteni knjiga). Novinska dokumentacija selektira, obrađuje i daje novinarima na korištenje članke razvrstane po temama. Fundus sadržava oko sedam milijuna članaka i podsjetnik je na zbivanja u posljednjih preko 40 godina. Novinska dokumentacija radi u potpuno digitaliziranom okruženju.

Novak, Aleksandra (Saša) ▶ spikerica i voditeljica (1932). Spikerica na RZ-u 1950–91. Besprijeorne dikcije, vodila brojne radijske emisije (*Našim građanima u svijetu*, *Sunčani sat*, emisije jazz glazbe). Voditeljica javnih priredbi *Zvuci rodno kraja* u mnogim europskim državama (1967–76), emisije *Mikrofon je vaš*, prijenosa Eurosonga iz Cannesa i Londona 1961. i 1963, prvih opatijskih festivala 1958. i 1959. te dvaju zagrebačkih festivala. Za III. program HR-a prevodila s njemačkoga i engleskoga jezika.

Aleksandra (SAŠA) NOVAK

Novak, Božidar ▶ novinar, urednik i publicist (1925–2013). Jedan od najistaknutijih medijskih djelatnika u Hrvatskoj, glavni urednik *Slobodne Dalmacije* 1947–49, glavni urednik *Vjesnika* 1955–63, potom do 1971. direktor kuće Vjesnik. Za njegova mandata Vjesnik je izrastao u najveće novinsko i tiskarsko poduzeće u Jugoslaviji i jugoistočnoj Europi te je u svojih tridesetak izdanja, dnevnih, tjednih i mjesečnih novina i časopisa afirmirao hrvatske interese u jugoslavenskoj federaciji i zastupao reformske ideje u jednostranačkom komunističkom sustavu. Kao istaknutomu sudioniku reformskoga pokreta Hrvatskoga proljeća zabranjen mu je 1972. javni i novinarski rad. Nakon demokratskih promjena i osamostaljenja Hrvatske 1990-ih ponovno javno aktivan. Kao suradnik brojnih medija, stručnjak Vijeća Europe za poticanje demokratizacije medija, posebno elektroničkih, te kao član Programskoga vijeća HRT-a 1994–96. zastupao je ideje neovisnosti i pluralnosti medija u sklopu demokratizacije države i društva. Autor i urednik više knjiga o novinarstvu i povijesti hrvatskoga novinarstva (*Pregled povijesti novinstva*

Božidar NOVAK

Hrvatske 1771–1995, Hrvatsko novinarstvo u 20. stoljeću). Urednik i suautor knjige *Suvremeno novinarstvo* (1964), u kojoj su prvi put obrađeni fenomeni radija i televizije i koja je služila kao udžbenik generacijama novinara. Predavao na studiju novinarstva na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Glavni urednik prvog izdanja *Leksikona radija i televizije* (2006).

Novak, Dragutin ▶ snimatelj (1927–2011). Završio Višu glumačku školu u Zagrebu. Na TVZ-u od 1958. Počeo kao majstor rasvjete. Uz I. Habazina majstor rasvjete u

Dragutin NOVAK

filmu *The Trial* (O. Welles, 1962). Do 1998. snimio više stotina dokumentarnih, zabavnih, putopisnih, igranih i dječjih emisija, filmova i serija (*TV magazin*, *Ekran na ekranu*, *Smjerom putokaza*, *Dubrovačke ljetne igre*, *Venecijanski bijenale*, *Op Art*, *Pop Art*, *Baukači*, *Rabuzin*, *Lado*, *Živa istina*, *Nocturno*, *Pet mrtvih adresa*, *Klara Dombrovska*, *Zadarski memento*, *Debeli lađ*, *Pijanist*, *Usporeno kretanje*, *Đavolje sjeme*, *Tamburaši*, *Marija*, *Nepokoreni grad*, *Jelenko*, *Gruntovčani*). Dobitnik više nagrada na TV festivalima u Bledu i Portorožu te Medalje rada za unapređenje filma.

Novak (Novaković), Novak ▶ srpski komediograf, pisac, novinar i scenarist (1928–1995). Isprva novinar i humorist u brojnim tiskovinama, potom na radiju. Od 1957. do umirovljenja 1988. urednik humorističnoga programa na TV Beogradu. Jedan od najpopularnijih i najuspješnijih TV scenarista u Jugoslaviji. U suradnji s redateljem R. L. Đukićem kreirao popularne humoristične serije *Servisna stanica* (1959–60), *Muzej voštanih figura* (1962), *Licem u naličje* (1965) i dr. kojima je izgradio prepoznatljiv srpski TV humor, usmjeren na svakidašnje situacije i blagu društvenu satiru, iz kojega su proizašle velike komičarske zvijezde M. Aleksić, M. Petrović Čkalja i dr. Kreirao prvi jugoslavenski sitcom *Pozorište u kući* (1972–84), jednu od najpopularnijih serija toga doba, prerađivanu u Srbiji 2007, a Hrvatskoj 2006. pod nazivom *Kazalište u kući*. Pisao kazališne komedije, od kojih je najpopularnija *Stolica koja se ljulja*.

Novak, Zrnka ▶ novinarka i urednica (1941–2014). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na RZ-u od 1964. u redakciji za kulturu, likovna kritičarka i urednica tematskih emisija, 1980-ih prelazi u vanjsko-političku redakciju i prati kraj komunističkih režima u istočnoj Europi. U tom razdoblju objavila je veći broj razgovora s uglednim ličnostima europske političke scene; razgovore s generalom W. Jaruzelskim objavila je u knjizi *Poljski dijalozi* (1987). Dobitnica Zlatnog pera Društva novinara Hrvatske 1972.

Novak-Srzić, Hloverka ▶ novinarka, urednica i voditeljica (1956). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Novinarka na Omladinskom radiju (Radiju 101) od 1984, u *Večernjem listu* od 1987. urednica regionalnih izdanja i urednica deska unutrašnjopolitičke rubrike. Jedna je od osnivačica Otvorene televizije (1989; OTV). Uoči izbora 1990. urednica političkoga programa OTV-a, pa urednica i voditeljica emisije *Opasne veze*. Urednica vijesti na II. programu HTV-a 1991–92, u sklopu programa *Za slobodu*. Glavna i odgovorna urednica političkoga tjednika *Danas* 1993–95, glavna urednica HTV-a 1995–98, potom urednica i voditeljica emisija *TV forum* i *Otvoreno*. Na Novu TV prelazi 2007. Iste se godine vraća na HTV kao glavna urednica Informativnoga programa, 2010–11. v. d. direktorice programa HRT-a. Od 2012. do 2015. novinarka u redakciji za kulturu. Od 2015. glavna urednica Naše TV Mostar.

Hloverka NOVAK-SRZIĆ

Nova TV ▶ komercijalna TV postaja s nacionalnom koncesijom; prva takva u Hrvatskoj, emitirati je počela 2000. Članica je CME grupe (Central European Media Enterprises Ltd.), koja se bavi emitiranjem TV programa u srednjoj i istočnoj Europi. Do 2004. većinski je vlasnik I. Čaleta. U tom razdoblju emitira uglavnom komercijalne zabavne sadržaje s minimalnim udjelom informativnoga programa. Od 2004. kad vlasništvo preuzima CME, počinje i uzlet Nove TV. Na nju dolaze profesionalci s HRT-a, među kojima i I. Gačić, koja preuzima vođenje Informativnog programa (do 2015). Središnja informativna emisija *Dnevnik* emitira se od 2005. i otad bilježi rast gledanosti, te je od 2011. kontinuirano najgledanija dnevna informativna emisija. Osim *Vijesti* emitira tjedni informativni magazin *Provjereno*, koji je također najgledanija emisija u tom žanru. U udarnom večernjem terminu emitira uglavnom komercijalne programe, strane serije i sl., ali i komercijalni program, među ostalim domaće telenovele (*Larin izbor*), humoristične serije (*Naša mala klinika*, *Kud puklo da puklo*), zabavne natjecateljske emisije (*Tvoje lice zvuči poznato*,

MasterChef), reality show emisije (*Farma*) i dr. Nacionalnu koncesiju za specijalizirani zabavni kanal Doma TV dobiva 2010, a pokreće 2011; 2012. pokreće specijalizirane pro-

grame – dječji Mini TV, filmski OYO cinema i obiteljski OYO family. Sadržaji Nove TV mogu se gledati na zahtjev na OTT platformi Oyo.hr. Urednica je programa Z. Jankov.

novi mediji ▶ područje medija koje se razvilo kulturnom i tehnološkom revolucijom u kojoj središnju ulogu u proizvodnji, pohrani i distribuciji klasičnih audio i audiovizualnih medijskih sadržaja, ali i s njima povezanih drugih sadržaja dostupnih preko društvenih mreža i sustava za razmjenu podataka, imaju računalo, pametni telefon, tablet, igraće konzole, pametni televizori i drugi uređaji međusobno povezani internetom. Rezultat su utjecaja osobnoga računala, računalnih mreža, društvenih mreža, digitalnih mobilnih uređaja, raširenosti računalne tehnologije i virtualne realnosti na nove zahtjeve i rješenja u informiranju, obrazovanju, znanstvenom razvoju, umjetničkim i kulturnim događanjima te zabavi. Obuhvaćaju World Wide Web (www), webcast, podcast, streaming na mobilnim uređajima, računalne igre (osobito one koje se koriste internetom) itd. Programski kanal za online i interaktivne usluge HRT-a naziva se → Novi mediji.

Novi mediji ▶ programski kanal HRT-a koji sjedinjuje internetski portal → HRTweb, multimedijske usluge → HRTi, teletekst i komunikaciju s korisnicima preko društvenih mreža; pokrenut je 2013. Prva urednica bila je T. Vudrag, a od 2015. urednik je I. Duić. U 2015. je realizirano više projekata kao djela trajne vrijednosti – *Dan pobjede, 300. godina Sinjske alke, Dan sjećanja* i predstavljena HRTi usluga, a 2016. pokrenuti su portal za djecu juhuhu.hr te obrazovni portal skolski.hr.

novinar ▶ osoba koja se profesionalno bavi prikupljanjem, provjeravanjem i odabirom podataka i informacija u riječi, slici i tonu ili njihovim kombinacijama, njihovom specifičnom medijskom doradbom i oblikovanjem u profesionalne forme, objavljivanjem te upravljanjem publicističkim funkcijama medija. Radijski i TV novinar uz užu profesionalnu kompetenciju mora biti upoznat i s osnovama snimanja, montaže i režije, radom digitalnih sustava te biti osposobljen za snalaženje u tehničkim i produkcijskim procedurama RTV sustava. Uz novinare općega profila, zaposlene obično u izvjestiteljskim i reporterskim ekipama, postoje specijalisti za tematska područja: politika, ekonomija, kultura, religija, sport, turizam, poljoprivreda i sl. Specifična medijska specijalizacija temelji se na sklonosti prema nekomu od žanrova ili komunikatorskih uloga. Specijalisti su i voditelji (informativnih emisija, magazinskih emisija, studijskih razgovora, talk showova, zabavnih i glazbenih emisija), sportski reporteri, parlamentarni i drugi politički izvjestitelji, inozemni dopisnici. Posebnu skupinu čine novinari koji vode velike projekte, redakcije i programe ili su autori dokumentarnih emisija. Funkcioniranje “industrije informacija” omogućuju i

urednici i redaktori vijesti, urednici međunarodne razmjene vijesti, samostalni snimatelji-reporteri, potom novinari koji pomažu istraživanjem i provjeravanjem podataka, pronalaženjem i pripremom gostiju i sl.

novinarska etika ▶ skup pravila i normi ponašanja novinara i medija. Svrha joj je poštivanje profesionalnih standarda, zaštita neovisnosti novinarstva prema političkim i financijskim vlastima i sprječavanje zlorabe novinarske i medijske moći. Glavni su joj akteri profesionalni novinari, a u širem smislu (“etika javnog informiranja”) vladajuće strukture medijskih ustanova (medijske vlasti), političke institucije i političari koji donose temeljne odluke o medijima te korisnici medija (medijska kompetencija). Novinarska etičnost temelji se na općim moralnim načelima i društvenim vrijednostima kao što su istinitost, sloboda, poštivanje dostojanstva osobe i njezine privatnosti, pravo na informacije i na ispravak informacije, javnost i transparentnost rada, odgovornost i medijska kompetencija. U profesionalnim etičkim kodeksima i stručnoj literaturi katalogizirane su brojne profesionalno-etičke norme o pribavljanju, selekciji, obradbi i interpretaciji te objavljivanju informacija i uređivanju medija (npr. izbjegavanje sukoba interesa, obveza nepristranosti i pluralnosti, zabrana neopravdanoga prešućivanja bitnih informacija, kao i prijevare i plagijati), kojima se pobliže određuje procedura svakidašnjega profesionalnog i etičkog prosuđivanja i izbora. Kao i druge radijske i TV kuće u demokratskim zemljama, HRT je donio etički kodeks o ponašanju svojih novinara i drugih zaposlenika.

novinarska patka (žarg.) ▶ neprovjerena, najčešće netočna vijest ili informacija koja se lansira s tendencijom da se izazove učinak senzacije o nekoj личности ili događaju koji bi u javnosti bez toga prošli nezapaženo. Obično se povezuje s manje primjetnim pojavama da bi se preuveličalo njihovo značenje ili da bi im se dao iskrivljeni smisao. Najčešće se ne odnosi na pravi događaj ili se koristi samo njegov atraktivniji dio, a ostali se podatci izmišljaju i nadodaju. Profesionalno je neprihvatljiva i kad nema loše namjere.

novinarstvo ▶ djelatnost prikupljanja, obradbe, oblikovanja i objavljivanja informacija iz različitih društvenih područja (politika, gospodarstvo, društveni život, kultura, znanost, školstvo, zdravstvo, zabava, sport). Kao cjelina u službi javnosti, informira je o bitnim događajima i kretanjima, čime utječe na formiranje društvenih stajališta. Treba informirati objektivno, uravnoteženo, svestrano i pravodobno. Otvoreno i pluralističko novinarstvo i slobodni mediji pripadaju temeljima demokratskoga funkcioniranja suvremenih društava. Uspješno novinarstvo stvara informiranu, zainteresiranu, motiviranu i aktivnu javnost te omogućuje građanima da raspolažu činjenicama bitnima za političko odlučivanje i demokratski život. Objektiv-

no pak i kritički informirajući o radu predstavnika koje su građani izabrali da upravljaju javnim poslovima i da vode državu, novinari ih nastoje učiniti odgovornijima i učinkovitijima. Stoga novinarstvo treba biti slobodno, politički neovisno, profesionalno osposobljeno da se može suprotstaviti svim pritiscima i manipulacijama. S obzirom na tehnologiju koju koristi i na povijesni tijek razvoja dijeli se na tiskovno, radijsko, televizijsko i, u novije vrijeme, internetsko. Razvijalo se kroz više stoljeća, od pojave Guttenbergova tiskarskog stroja (15. st.), kao profesija koja je obavljala javnu funkciju informiranja. Kako se razvijala tehnologija, postajalo je sve masovnijim i utjecajnijim oblikom javnoga komuniciranja. Otkriće radiovalova u drugoj polovici 19. st. i razvoj radiopostaja i radioaparata označili su prekretnicu u tehnici prijenosa informacija, kasniji izum televizije u 20. st. stvorio je tehničku platformu za dotad nevidenu ekspanziju javnog informiranja. Zahvaljujući novim elektronskim tehnologijama, svijet je postao “globalno selo” (M. McLuhan), čemu su na početku 21. st. internet i elektronski mediji (portali) dali dodatne dimenzije masovnosti, brzine i – kao novu kvalitetu – interaktivnosti.

Novi radio – Zadar ▶ radijska postaja sa županijskom koncesijom, emitira od 2004. Osnivač, vlasnik i prvi glavni urednik D. Pekota. Programске odrednice, uz zadaću javnoga servisa, temelje se na raznolikosti emisija: informativnih (*Vijesti Novog radija*, *Županijske vijesti*, *Kvaka 23* i dr.), kulturno-obrazovnih i dječjih (*Novi početak*, *Sotto Voce*, *Radiolino*, *Glazbeni portreti*, *Ispo volta* i dr.), zabavnih (*Vremeplov*, *Pijaca*, *Slušaonica* i dr.), glazbenih (*Domaći top 15*, *Glazbena kutija* i dr.) te sportskih (*Treće poluvrijeme*). Glavna urednica A. Košta, vlasnici *Enter radio* i L. Pripuz (po 50%).

Novokmet, Domagoj ▶ novinar i urednik (1977). Diplomirao na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu. Voditelj i novinar emisije za mlade *Briljanteen* (1994), scenarist i voditelj emisija u Zabavnom, Mozaičnom i Programu za djecu i mlade (*Dora*, dokumentarni serijal *Kad odrastem*, *Dizalica*). Voditelj i urednik jutarnje emisije *Dobro jutro, Hrvatska* 2004–11. Uređivao *Hrvatsku uživo* i 3. *runđu*, urednik Mozaičnog programa HTV-a 2010–12. V. d. glavnoga ravnatelja HRT-a 2012, u vrijeme pokretanja HRT3 i priprema za HRT4. Od 2014. vodi i uređuje emisiju *Otvoreno*. Nacionalni koordinator CIRCUM Regional od 2015.

Novosel, Krešo ▶ novinar, urednik i književnik (1926–2008). Diplomirao na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu. Isprva urednik u *Studentskom listu*, *Horizontu* i drugim novinama, 1956. u skupini pokretača TVZ-a i njegov prvi glavni urednik. Osnivač i urednik Dramskog programa TVZ-a 1956–72, a od 1972. do umirovljenja 1987. novinar u Dokumentarnom programu. Autor je mnogobrojnih radiodrama (*Pronaden je sat*, *Brod bez zastave*, *Oduzeti smijeh*, *Susret na zvijezdi*, *Zarobljenici*

Domagoj NOVOKMET

vrлина, *Atomi i mir*, *Poruka o sebi*, *Pustolov*, *Posljednji kamikaze*, *Dva stara kapetana*, *Naći nekoga*) te TV drama (*Kota 229*, *Kontrolor neba*, *Nepoznati*, *Čovjek od važnosti*, *Nasljednici putuju zajedno*, *Patent 102*). Sa Z. Bajsićem, D. Švarcom i B. Brkićem autor dokumentarnog filma *Ovdje Radio Zagreb*, kojim je obilježena 30. obljetnica RZ-a i početak emitiranja TVZ-a 15. V. 1956. Uz više prozih i publicističkih djela objavio i knjigu *Vi, ja i televizija* (1967).

Krešo NOVOSEL

Novosel, Pavao ▶ komunikolog (1929–2003). Po obrazovanju psiholog i sociolog, jedan od utemeljitelja komunikologije kao znanstvene i nastavne discipline u Hrvatskoj. Profesor na Fakultetu političkih znanosti, predavao i na Filozofskom fakultetu te na Hrvatskim studijima. Imao je status eksperta za komunikacije Ujedinjenih naroda. Objavio je 15 knjiga i više od stotinu znanstvenih radova s područja komunikacija, bio voditelj brojnih domaćih i međunarodnih projekata u području interpersonalnog i društvenog komuniciranja. Neki od radova: *Politička znanost – metode* (1971), *Televizija i razvoj političke kulture* (1973), *Samoupravljanje i veliki kineski zid komunikacije* (1973), *Delegatsko informiranje* (1977), *Komunikologija u službi demokracije: teorija i praksa* (1991), *The Iron Law of Communication* (1995).

NRCS (akr. od engl. Newsroom Computer System) ▶ središnji sustav za stvaranje i pripremu vijesti. Novinari, urednicima, voditeljima, realizatorima, lektorima, montažerima i ostalima uključenima u proces rada za digitalnu obradbu vijesti omogućuje pristup informacijama na jednom mjestu. Programski paketi i alati podržavaju sjedinjavanje poslova, što uključuje pisanje tekstova ili scenarija, mjerenje duljine programa, povezivanje s uređajem za čitanje teksta tijekom emitiranja (→ blesimetar), povezivanje s uređajima za grafiku, slanje poruka, arhiviranje priča, kreiranje liste za emitiranje (engl. playlist), kontrolu tijekom emitiranja i sl. Kao NRCS alat na HRT-u se koristi iNews proizvođača Avid. Od drugih NRCS sustava poznati su još Octopus Newsroom, Annova OpenMedia, AP ENPS, Dallet, Ross Video (EZNews, Inception News).

NTSC (akr. od engl. National Television Systems Committee – Nacionalni odbor za televizijske sustave) ▶ prvi sustav analogne kromatske televizije, razvijen u SAD-u, kojim

se definira način prijenosa i prijma boje u televiziji. NTSC norma prihvaćena je 1953. u SAD-u. Pri razvoju NTSC-a došlo se do mnogih osnovnih spoznaja koje su poslije prihvaćene kod PAL-a i SECAM-a, pa i današnje digitalne televizije. Kod NTSC-a istodobno se prenose luminantna i dvije krominantne komponente. Krominantne komponente kao signali razlike prenose se kvadraturnom modulacijom i “učesljavaju” se u frekvencijski spektar luminantnog signala, pri čemu se frekvencija krominantnog nositelja precizno određuje. Nedostatak je NTSC-a osjetljivost na fazne promjene u prijenosu između moduliranoga i referentnoga krominantnog nositelja, koje uzrokuju promjene tona boje. To je korigirano u PAL-u i SECAM-u.

007 tjedni pregled ▶ politički magazin, emitiran na HTV-u 2000–02. Nastao na valu emancipacije političkoga TV novinarstva, donio je mnogobrojne inovacije, od nekonvencionalnog izbora, interpretacije i komentiranja događaja do naglašene težnje da se stilom i dinamičnošću prilagodi senzibilitetu mladega gledateljstva. Uobičajeni prilozi komponirani su uz obilje kratkih izjava, citata, “blic rubrika” i jingleova. Inicijator, urednik i voditelj bio je I. Mirković, a oblikovanju je znatno pridonio redatelj M. Hudoletnjak. Suradničku jezgru činili su novinari N. Ledić, S. Menđušić i T. Šimurina.

Nulta točka ▶ tjedna dijaloška emisija, emitirana na HTV-u 2012–13. Teme su, u rasponu od političkih i gospodarskih do fenomenoloških, aktualizirale ključnu polemiku tjedna ili otvarale analizu uočenih društvenih problema, koje su poslije nerijetko citirali i razrađivali drugi mediji. Sadržavala je i reportaže temeljene na istraživačkom novinarstvu: uvodnu reportažu za studentsku raspravu 4–6 sugovornika te reportažu polovicom emisije kojom se tema širila. Urednici M. Togonal (i voditelj), J. Bastalić i D. Družijanić.

Drago NUSSHOL (desno) i Branko Schmidt

Nusschol, Drago ▶ direktor filma i vođa snimanja (1930). Karijeru započeo 1961. u Jadran filmu. Radio je na oko 500 filmova, TV serija i TV emisija s gotovo svim značajnijim hrvatskim filmskim i TV redateljima. Na TVZ-u/HRT-u neprekidno angažiran 1974–2004. Filmski djelatnik s najvećim opusom u povijesti hrvatskoga filma i televizije. Vođa snimanja u filmovima i serijama: *Gruntovčani*, *Tko pjeva zlo ne misli*, *Kad čuješ zvona*, *Sokol ga nije volio*, *Đuka Begović*, *Treća žena*, *Kontesa Dora*, *Put lubenica*, *Pucanj*, *Divlji andeli* i dr.

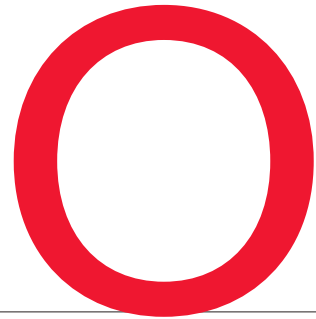
NUT → Nacionalna udruga televizija

NJ

Njikoš, Julije ▶ muzikolog, skladatelj, dirigent, glazbeni urednik i kritičar (1924–2010). Urednik narodne glazbe i komentator na Radio Osijeku 1951–77. Vodio Radničko kulturno-umjetničko društvo Josip Kraš i Slavonsko tamburaško društvo Pajo Kolarić. Jedan od osnivača (1961) i predsjednik Umjetničkoga savjeta Festivala tamburaške glazbe u Osijeku i festivala zabavne glazbe Zvuci Panonije (1972), predsjednik Hrvatskoga tamburaškog saveza. Glavni urednik *Hrvatske tamburice* i notnih izdanja *Tamburaški orkestri*. Bio predsjednik radne skupine za narodnu glazbu JRT-a, član Upravnog odbora međunarodne udruge International Folk Music Council pri UNESCO-u. Osnovao Tamburaški orkestar Radio Osijeka te Međunarodni festival tamburaške glazbe. Skladao za tamburaške orkestre (*Slavonska rapsodija*, *O tamburici*, *Podravska rapsodija*, *Šokačka predigra*, *Baranjska rapsodija*, *Bunjevačka grana*). Bavio se melografijom i poviješću tamburaške glazbe u nas; zapisao je oko 4000 narodnih pjesama, kola i poskočica, priča iz narodnoga života te objavio više stručnih knjiga. Dobitnik nagrade grada Osijeka 1971, Strossmayerove nagrade 1973, Pečata grada Osijeka 1985. te nagrada za životno djelo: grada Osijeka 1999, Osječko-baranjske županije 2003, Franjo Ksaver Kuhač Hrvatskoga društva skladatelja 2009, Porin 2010.

Julije NJIKOŠ

Obarčanin Bukvić, Seida ▶ novinarka i urednica (1948). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Urednica Radio Samobora 1973–77. Potom na RZ-u urednica u Obrazovnom i dječjem; urednica emisije *Dogodilo se na današnji dan* od 1978, a od 1997. suautorica *Književnog utorka*. Autorica ciklusa obrazovnih emisija *Kako je tko postao što?*, *Od oka skriveno*, *Putositnice*, *Odi-seja u svemiru*, *Povijest čovječanstva*. Jedna od autorica i urednica emisija *Dobar dan*, ovdje *Hrvatski radio*, *Znameniti Hrvati*, *Putujemo Hrvatskom* i dr. Dobila godišnju nagradu HRT-a 2007.

Obični ljudi ▶ igrana TV serija, prikazivana na HTV-u 2006–07. u 170 epizoda. Telenovela proizvedena u produkciji tvrtke Ava. Prati tri sestre iz obitelji Kincl i njihova oca, u čije se živote vraća majka i supruga koja ih je svojedobno napustila. Scenarij J. Veljača, režija B. Ivanda, N. Ivanda, R. Majetić, kamera M. Sablić, I. Savatović. Uloge: V. Radman, H. Minić, A. Majhenić, A. Vučković, L. Margetić, P. Ćiritović, M. Mikulić, K. Pajić, J. Popović Volarić, Z. Gračić, Z. Kušević.

OBITELJSKA STVAR, Anja Šovagović Despot

Obiteljska stvar ▶ igrana TV serija, prikazana na HTV-u 1998. u 12 epizoda. Priča o dvije obitelji, isprepletana intrigom, ljubavnim zapletima i dramatičnim situacija-

ma. Usprkos ograničenu trajanju može se, po tipu zapleta i likova, držati prvim primjerom → telenovele u Hrvatskoj. Scenarij M. Aničić, režija I. Filakovity i Z. Margetić, kamera S. Trninić, glazba Z. Bučević, scenografija M. Ožbolt i I. Trpčić, kostimografija V. Ivanković, montaža K. Kušec i M. Škifić. Uloge: J. Miholjević, Lj. Kerekeš, D. Ostojić, F. Lasić, B. Svrtan, K. Bistrović Darvaš, H. Klobučar, Z. Zoričić, G. Malus, D. Lončar, M. Prga, B. Supek.

Obiteljski radio → Antena Zagreb

objektiv ▶ optički uređaj, složeni sustav leća s pomoću kojega se prenosi slika objekta koji se nalazi unutar vidnoga kuta objektiva. Dije se na objektivne s fiksnom žarišnom duljinom (fiksni) i zum objektivne (s promjenjivom žarišnom duljinom). Fiksni se po svojem vidnom kutu dijele na širokokutne objektivne, srednje ili normalne te teleobjektivne. Objektivni se odabiru po veličini → slikovnoga senzora u kameri: $\frac{1}{3}$ ", $\frac{2}{3}$ ", 1" i 35 mm. Osobine objektiva definiraju se parametrima kao što su žarišna duljina, vidni kut, omjer zuma (omjer između najmanje i najveće žarišne duljine), F broj (otvor blende), minimalna udaljenost snimanog objekta od objektiva, razlučivost, kromatska aberacija, izobličenje itd. Danas se u TV proizvodnji uglavnom upotrebljavaju zum objektivni koji mogu biti opremljeni daljinskim žičnim upravljanjem. Sukladno razvoju TV tehnologije razvijaju se objektivni za → SDTV, → HDTV, → UHDTV (4K). **Zum objektiv** (od engl. zoom) promjenjivoga je vidnog kuta (promjenjive žarišne duljine) koji omogućuje prividno mijenjanje udaljenosti glavnoga predmeta promatranja u kadru, bez promjene položaja kamere i uglavnom bez poremećaja u oštini slike. Time se postiže efekt optičkoga primicanja (zumiranje prema naprijed), odnosno optičkog odmicanja (zumiranje prema natrag) te se stvara privid da se prizor kreće prema kameri ili udaljava od nje. Zum je najčešće upotrebljavana vrsta objektiva stoga što omogućuje kontinuirano prenošenje gledateljske pozornosti gledatelja s jednoga mjesta prizora na drugo i

brzu prilagodbu snimatelja nepredvidivim događajima. Najveću primjenu ima u izravnim prijenosima. Glavni su dijelovi objektiva **blenda** i **fokus**. Blenda određuje količinu svjetlosti koja dolazi do fotoosjetljivoga senzora kamere (filma ili čipa). Kod današnjih objektiva blenda je sastavljena od tankih listića (lamela), otvaranjem i zatvaranjem kojih se kontrolira količina svjetlosti. Otvor blende izražava se u broju F koji predstavlja odnos žarišne dužine prema efektivnomu promjeru leće. Uobičajene vrijednosti su 1,4; 2; 2,8; 4; 5,6; 8; 11; 16; 22 i nalaze se na tzv. prstenu blende. Manji broj F znači svjetliju sliku, jer propušta veću količinu svjetlosti, a svaki put kad se prsten pomakne za jedan broj, količina svjetla se smanji za pola ili poveća dvostruko, ovisno o smjeru kretanja prstena. Pozicija ulazne leće mijenja se prilikom zumiranja, a samim time mijenja se i količina svjetla koja ulazi u objektiv. Kod zumiranja ista pozicija blende ne znači isti dotok svjetla prilikom snimanja. Na poziciji objektiva "široko" (engl. wide) propušta se više svjetlosti nego kad je objektiv u poziciji "tele", što znači da prilikom zumiranja treba istodobno mijenjati i otvor blende. Fokus je dio objektiva (sklop leća) koji se koristi u izoštravanju slike tako da s pomoću navoja na objektivu mijenja svoju udaljenost u odnosu na projiciranu površinu u kameri (filmska vrpca, čip i sl.). Postoje dvije vrste navoja: navoj koji drži sam sebe i nosi leće za izoštravanje, a koristi se kod lakših i kompaktnijih objektiva (npr. ENG) te navoj koji preko pužnoga prijenosa vodi leće za izoštravanje (studijske kamere).

Objektiv 350 ▶ dokumentarno-feljtonska serija, prikazivana na TVZ-u 1967–69. U nizu pedesetominutnih emisija, emitiranih jednom mjesečno, autor Z. Letica obrađivao je širok raspon socijalnih, katkad politički osjetljivih tema, koje su izazivale proturječne javne reakcije. Najveći je odjek imala emisija *Tamne staze života*, koja je u režiji A. Miladinova snimljena u ženskoj kaznionici u Požegi. Bio je to inovatorski rad, prakticiranje analitičkog i istraživačkog TV novinarstva kakvoga dotad u Hrvatskoj gotovo i nije bilo. Važnu ulogu u oblikovanju izraza serije imao je stalni snimatelj M. Perušina. Seriju je 1969. uređivao B. Lentić, davši joj svojim dokumentarnim filmovima izraziti autorski pečat.

Oblak, Krešimir ▶ jazz pijanist, aranžer, urednik i producent (1929–2014). Glazbeni suradnik RZ-a za programe zabavne glazbe i jazza od 1957, poslije producent Plesnoga orkestra RTZ-a (koji je tada vodio M. Prohaska). U nekoliko navrata obnašao dužnost umjetničkoga direktora opatijskoga Festivala zabavne glazbe. Uz producentski i aranžerski angažman, bio je urednik mnogih zabavnoglazbenih i festivalskih notnih izdanja. Sve do umirovljenja 1996, ali i poslije, surađivao je s uglednim hrvatskim vokalnim i instrumentalnim solistima, a osobito s pjevačima zabavne glazbe. Uz brojne nagrade na glazbenim festivalima i natjecanjima posmrtno je 2014. dobio diskografsku nagradu Porin za životno djelo.

Oboler, Arch ▶ američki dramatičar i redatelj (1909–1987). Najplodniji radijski dramski pisac uopće; na američkoj radijskoj mreži NBC emitirano je 1933–45. više od 800 njegovih radiodrama, koje je često i režirao, većinom u sklopu serija *Lights Out* (1936–38, 1942–43), *Arch Oboler's Theater* (1939–40, 1945) i *Everyman's Theater* (1940–41). Inovativno rabio tehniku struje svijesti i zvučne efekte, a prvi je u radiodramu integrirao izvedbu koncertnog orkestra (u vlastitoj dramatičarici biografije P. I. Čajkovskoga). Kreator inovativne humoristične TV serije *Comedy Theatre* (1949), scenarist i redatelj nekoliko filmova.

obrazovanje novinara ▶ proces institucionalnoga stjecanja novinarskih znanja i vještina. U Hrvatskoj se odvija u okviru institucija visokoga školstva na kojima se studenti obrazuju za djelatnosti povezane s medijima, novinarstvom, istraživanjem javnoga mnijenja, odnosima s javnošću i sl. U Hrvatskoj je novinarstvo moguće studirati na pet fakulteta, pod različitim nazivima. Novinarstvom se studij naziva samo na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. To je ujedno novinarski studij s najduljom tradicijom; osnovan je 1971. kao dvogodišnji studij te ga se moglo upisati uz već upisan drugi studij na Sveučilištu u Zagrebu. Četverogodišnji studij uveden je 1985, a od 2002. uvodi se praktična nastava te smjerovi na preddiplomskoj (trogodišnjoj) razini: tisak, radio, televizija, odnosi s javnošću i novi mediji; diplomatska je razina dvogodišnja (na trećoj godini biraju se dva smjera). Specijalistički poslijediplomski studiji sadržavaju i smjerove odnosa s javnošću i medija u digitalno doba. Na Hrvatskim studijima u Zagrebu studij se zove komunikologija na objema razinama, preddiplomskoj i diplomskoj. Na preddiplomskoj razini stječu se znanja iz novinarstva, odnosa s javnošću i komunikologije, a na diplomskoj postoji i komunikologija kao znanstveni smjer. Sveučilište u Zadru u okviru Odjela za turizam i komunikacijske znanosti nudi diplomski studij novinarstva i odnosa s javnošću, a pretpostavlja završeni preddiplomski studij turizma. Na Studiju medija i kulture društva Sveučilišta u Dubrovniku na preddiplomskoj razini je studij komunikologije, a na diplomskoj smjerovi medija te odnosa s javnostima. Sveučilište Sjever, nastalo spajanjem Medijskoga sveučilišta u Koprivnici i Veleučilišta u Varaždinu, nudi smjer novinarstva te poslovanja i menadžmenta u medijima na preddiplomskoj razini te odnose s javnostima na diplomskoj razini.

obveza čuvanja objavljenoga programa ▶ zakonska obveza nakladnika da čuva snimke objavljenoga programa. Pružatelji medijskih usluga (radijskih, televizijskih) dužni su čuvati snimke objavljenoga programa, pružatelji medijskih usluga katalog svoje ponude, a pružatelji elektroničkih publikacija podatke potrebne za rekonstrukciju sadržaja i ponašanja elektroničke publikacije 90 dana nakon objave, te ih dostaviti na zahtjev Agencije za elektroničke medije. U slučaju prigo-

vora ili spora snimku spornoga sadržaja treba čuvati do njegova pravomoćnog okončanja.

Oči ▶ radiodrama Dejana Šorka, praižvedena na HR-u 1996. Marija prati u vlaku slijepu djevojčicu do novih bogatih usvojitelja, a u kupeu je i vojnik. Između njih troje razvija se nijansiran odnos. Djevojčica maštom uspješno i dirljivo nadoknađuje nedostatak, ali izostaje sretno razrješenje, premda se prema događajima u kupeu takav svršetak očekivao. Na javnom anonimnom natječaju HR-a 1996. dobila je prvu nagradu. Režija: D. Šorak. Uloge: M. Biondić, I. Bakarić, S. Juraga i K. Pajić.

Đuro OČIĆ na rasvjetnom pultu

Očić, Đuro ▶ majstor rasvjete (1922–2001). Od 1949. na RZ-u, a od 1959. na TVZ-u. Bio je šef odjela za rasvjetu. Projektirao studio u Radničkom domu. Sudjelovao u realizaciji rasvjete brojnih emisija (*Improvizacije*, *Ekran na ekranu*, kviz *Zlatni pogodak*). Sudjelovao u projektu gradnje TV studija u objektu Fakulteta strojarstva i brodogradnje.

Odabrani trenutak ▶ TV emisija klasične glazbe, emitirana na TVZ-u 1974–85. Posredstvom tzv. kratke forme (pet minuta) stvorena je stalna scena za predstavljanje vrhunskih hrvatskih glazbenika najširemu audi-

ODABRANI TRENUTAK

toriju i za popularizaciju klasične glazbe. Emitirano je više od 600 emisija. Idejni začetnik i prvi redatelj bio je M. Raukar, a urednici su bili M. Grgić i K. Savin.

ODAŠILJAČ, toranj na Sljemenu s radijskim, televizijskim i drugim odašiljačima i antenama

odašiljač ▶ uređaj koji odašilje električne, elektromagnetske ili akustične signale prema prijammiku. U radiodifuziji, osnovni izvor signala radijskih i TV programa namijenjenih za prijam publici na širem području. Za dopunsko pokrivanje manjih područja koja nisu pokrivena osnovnom odašiljačkom mrežom koriste se pretvarači (repetitori) koji primaju signal s matičnog odašiljača i odašilju ga na drugom kanalu. U digitalnoj radiodifuziji koriste se istokanalni pretvarači (tzv. gap filleri) koji primaju i odašilju signal na istom kanalu. Radiofrekvencijska snaga generirana u odašiljaču te isijana na anteni u obliku → radiovalova predstavlja **izračenu snagu**. Za proračun pokrivanja određenog odašiljača važna je efektivna emitirana snaga → ERP. Radijski valovi proizvedeni odašiljačkom radijskom postajom nazivaju se → **emisija**, a **smetajući izvor** naziv je za emisiju (također i elektromagnetsko isijavanje ili indukciju) za koju je utvrđeno da uzrokuje → interferenciju.

Odašiljači i veze (akr. OIV) ▶ trgovačko društvo u državnom vlasništvu koje pruža usluge odašiljanja radijskih i TV programa, prijenosa slike, zvuka, podataka

ODAŠILJAČI I VEZE, satelitsko i multimedijsko središte u Deanovcu

i dr. Od početaka RTZ-a do 2002. bio je dio sustava HRT-a i nositelj aktivnosti gradnje odašiljača za radijske i TV programe te prijenosne mreže. Nakon II. svjetskog rata počinje gradnju srednjovalne, krajem 1950-ih i FM odašiljačke mreže RZ-a, od sredine 1960-ih do početka 1970-ih FM i TV odašiljača velike snage. Paralelno se grade odašiljači malih snaga, tzv. pretvarački objekti. Prvi objekt TV pretvarača sagrađen je u Čabru (1964), a intenzivna gradnja počela je potkraj 1960-ih. Do kraja 1970-ih sagrađene su po dvije mreže odašiljača za po dva radijska i TV programa te analogni sustav veza za distribuciju signala od studija do odašiljača te međustudijsku razmjenu. Počelo je emitiranje TV programa u boji, obje su radijske mreže bile u stereotehnici. Početkom 1980-ih počelo je građenje treće radijske mreže. Na 40. obljetnicu RZ-a 1986. puštena je u pogon velika srednjovalna postaja u Grbama pokraj Nina (SV odašiljač Zadar). Signal je odašiljan s četiri antenska stupa visine po 132 metra, čime je omogućena dobra čujnost programa RZ-a u zapadnoj Europi, gdje živi brojna hrvatska dijaspora, te na Mediteranu, gdje su plovili brodovi naše trgovačke mornarice. Eksperimentalno odašiljanje trećega TV programa te gradnja mreže odašiljača i pretvarača za taj program započinje 1988. Za Pjesmu Eurovizije 1990. u Zagrebu proradila je prva odašiljačko-prijamna satelitska postaja članice EBU-a koja nije bila u vlasništvu nacionalne telekomunikacijske tvrtke. Promjenom ustroja RTZ-a u HRT 1990. OIV postaje i formalno dio HRT-ova sustava. Uoči Domovinskoga rata imao je 13 srednjovalnih postaja, 34 postaje za odašiljanje FM radijskih programa te 98 postaja koje su odašiljale isključivo TV programe. Ostvarena je čujnost FM radijskih programa za 96% stanovnika Hrvatske, odnosno za 93% stanovnika na srednjem valu. Prva dva TV programa HRT-a kvalitetno je moglo gledati 94%, a treći TV program oko 40% stanovnika. Za Domovinskoga rata do izražaja je došlo znanje i organiziranost radnika OIV-a o prijenosu i odašiljanju radijskih i TV programa. Već za prve redarstvene akcije na Plitvicama na Uskrs 1991. JNA je blokirala pristupe odašiljačkim postajama Lička Plješevica i Čelavac, u kolovozu ih je, kao i postaju Belje, okupirala te topovskom vatrom uništila Tovarnik. Na Belju je po-

ginuo Đ. Podboj. Od kolovoza 1991. do primirja u siječnju 1992. agresor je napadao postaje, ljudstvo i tehniku. Uništeni su Borinci i Srđ, teško je oštećeno 19 postaja. Od velikih objekata neoštećena je ostala samo Učka. Ratne su štete procijenjene na oko 17,8 milijuna eura. Uza sva razaranja sustav OIV ostao je aktivan, što je omogućeno gradnjom pričuvnoga sustava mikrovalnih veza. Zagreb je povezan s jugom tzv. plavom magistralom (od Učke preko jadranskih otoka do Labinštrice), a s istokom tzv. zelenom magistralom (uzduž mađarske granice do Papuka). Radijski i TV programi odašiljani su s 32 pričuvne lokacije, što je omogućilo kontinuitet pokrivanja programima HRT-a. Tako je pri oštećenju odašiljača Sljeme tijekom avionskoga raketiranja 4. X. 1991. prekid trajao samo četiri minute, dok nisu proradili pričuvni odašiljači na visovima Medvednice i u Zagrebu. Da bi se povećala čujnost programa HR-a u Europi, radnici OIV-a konstruirali su i postavili kratkovalne antene u Deanovcu te instalirali 20 godina stare mobilne 10 kW odašiljače. Od 1992. počela je obnova sustava, ali i uvođenje novih tehnologija, pa u lipnju 1992. započinje redovito satelitsko odašiljanje po jedno-ga radijskog i TV programa. Nakon vojne akcije Oluja u kolovozu 1995. u rekordnom vremenu osposobljene su odašiljačke postaje Lička Plješevica (teško oštećena u požaru) te Čelavac i Promina. Stvoreni su preduvjeti za obnovu i proširenje mreže odašiljača i pretvarača. Od 1996. do 2001. izgrađeno je 240 novih objekata, signal svih triju TV programa te I. i II. programa HR-a moglo je primati više od 98% stanovnika Hrvatske, a III. programa HR-a oko 65% stanovnika jer su dio odašiljača preuzele regionalne radiopostaje u HRT-ovu sustavu. Analogno satelitsko emitiranje zamijenjeno je 1997. digitalnim za sva tri TV programa. Nakon izdvajanja OIV-a iz sustava HRT-a dolazi do digitalizacije sustava veza, 2002. započinje DVB-T eksperimentalno digitalno odašiljanje TV programa, a 2006. već je pokriveno 70% stanovništva. Krajem 2004. OIV je pustio u pogon novo satelitsko odašiljačko središte u Deanovcu, odakle se odašilju programi HRT-a, RTV Slovenije, RTV Srbije te Hrvatskoga katoličkog radija. Na istoj je lokaciji 2006. pušten u rad u ovom dijelu Europe prvi DRM odašiljač za → digitalni radio, koji je emitirao program Glasa Hrvatske. Do prelaska na digitalno odašiljanje TV programa 2010. OIV je raspolagao s 368 objekata za odašiljanje TV programa, 87 lokacija za odašiljanje FM radijskih programa te šest lokacija s kojih su odašiljani radijski programi na srednjem i kratkom valu. U potpunosti odašilje radijske programe HR-a, TV programe HRT-a i RTL-a, a za Novu TV više od pola odašiljačke mreže. Kad je na javnom natječaju 2009–10. OIV dobio dozvole za izgradnju mreža zemaljske digitalne televizije (MUX-A, MUX-B i MUX-D), omogućeno je gašenje analognih odašiljača i → digitalizacija televizijskog odašiljanja u Hrvatskoj. DVB-T2 mrežu za zemaljsku → naplatnu televiziju izgrađuju 2012., a od 2015. za HRT osiguravaju platformu za pružanje → HRTi usluge.

odgovorni urednik ▶ urednik koji odgovara za objavljeni medijski sadržaj (tisak, radio, televizija), za razliku od → glavnoga urednika, koji odgovara za uređivačku politiku medija. Dužnost često obavlja jedna osoba – glavni i odgovorni urednik. U autoritarnim i autokratskim režimima imao je i zadatak cenzora.

Od Hvara oblutak ▶ dokumentarna radiodrama Ljube Pauzina, praižvedena na HR-u 1997. Sastavljena je od ulomaka iz predstave *Ribanje i ribarsko prigovaranje* (prema tekstu P. Hektorovića) Hvarskoga pučkog kazališta u režiji M. Carića, razgovora glumaca o predstavi te o njihovoj glumačkoj družini. Emisija je 1997. na 1. međunarodnom festivalu igrane i dokumentarne radiodrame Prix Marulić nagrađena trećom nagradom.

odjek ili reverberacija ▶ proces postupnog opadanja zvučnoga tlaka u prostoriji nakon što je prestao djelovati neki zvučni izvor. Određuje se vremenom u sekundama, a to je vrijeme za koje zvučni tlak opadne na tisućinku prvotne fizičke vrijednosti (odnosno za 60 dB). Vrijeme odjeka raste s volumenom prostorije i opada s količinom apsorpcije u njoj. Tipično vrijeme odjeka je 0,3 sekunde za mali govorni studio u radiodifuziji, a 1,5 ili više za prosječnu koncertnu dvoranu. Vrijeme odjeka općenito je različito za različite frekvencije, pa se u akustici prostora radi o tzv. frekvencijskim karakteristikama vremena odjeka, najčešće oktavnoga tipa. Suprotna pojava od odjeka je **dozvuk**, a predstavlja proces početnoga rasta zvučnog tlaka u prostoriji, počevši od

trenutka uključenja zvučnog izvora do uspostavljanja konačnoga stanja zvuka. Manje je zamjetljiv od odjeka jer ga prikriva brz nastup punoga zvuka.

Odmori se, zaslužio si ▶ igrana TV serija, prikazivana na HTV-u od 2006. u pet sezona. U humorističnom tonu prati život obitelji Kosmički. Otac Marko, službenik u katastru, želi se u kući izboriti za vlastiti mir jer brigu o ženi i troje odrasle djece drži teškim teretom, čime opravdava svoju čangrizavost i zanovijetanje. Supruga je Ruža domaćica koja najčešće smiruje svađe između Marka i djece. Najstariji sin Dudo razmetni je sin, sklon mutnim poduzetničkim pothvatima, kći Biba vječna je studentica, a sin je Neno hipohondar, amaterski glumac i voditelj dječje TV emisije. Stalni su likovi i susjedi Bajsovi. Scenarij: G. i S. Tribuson, režija: N. Hitrec, S. Tribuson, D. Žarković te I. Filakovity, snimatelji: K. Kursar i M. Tatar te S. Jasenković, scenograf: V. Domitrović te M. Gavez, skladatelji: J. Ferina i P. Miholjević, montaža: Z. Wagner i R. Cecelja te M. Barac i I. Živalj. Uloge: I. Gregurević, V. Zima, G. Navojec, I. Mešin, D. Fišter-Toš, A. Č. Martinić, K. Marinković, P. Vušović, Z. Čubrilo, M. Brekalo, D. Bolanča. Produkcija: HRT, Maxima film za HRT (peta sezona).

odnos signal–šum ▶ odnos između maksimalne razine signala i razine generiranoga šuma kod nekog uređaja ili u signalnom prijenosnom kanalu. Pri definiranju vrijednosti maksimalne razine signala uvijek treba navesti i vrijednost njegova izobličjenja pri toj razini. Zbog

ODMORI SE, ZASLUŽIO SI, redateljica Snježana Tribuson razrađuje scenu s glumcima (Vera Zima, Igor Mešin, Ivo Gregurević, Goran Navojec)

velikog raspona izražava se u decibelima pri navedenom izobličenju maksimalne razine signala izraženoga u postotcima. Predstavlja jedan od najvažnijih parametara za ocjenu kvalitete analognih uređaja.

održavanje radijske opreme ▶ postupak koji uključuje instalaciju, popravak, redovito mjerenje i preventivno održavanje opreme u procesu proizvodnje radijskoga programa, a nekoć i izradbu sklopova i uređaja; također osoblje koje u tom postupku sudjeluje. Preseljenjem kompleksa RZ-a 1951. u Jurišićevu 4 osnovan je, pod vodstvom T. Jelakovića, odjel NF laboratorij, koji predstavlja početak kontinuiranog održavanja radijske opreme na HRT-u. Kako je zbog financijske i političke situacije bilo gotovo nemoguće kupovati novu opremu iz inozemstva, konstruirani su i izrađivani vlastiti sklopovi i uređaji. Zbog sve veće količine audioopreme i posla NF laboratorij 1968. mijenja ime u odjel Održavanje opreme, s odsjecima Mjerenja i popravci (godinama ga vodi R. Devčić) te Konstrukcije i montaže. Ti su odsjeci posebno do izražaja došli 1980-ih u uvjetima ekonomske stabilizacije, kad su zahvaljujući voditelju M. Krčmaru izrađeni mnogi sklopovi i uređaji za potrebe radijske tehnike, a najveći uspjeh bila je vlastita konstrukcija i izradba matičnoga prespojnog sustava TPS 100 (300×300 tonskih linija), upravljana elektroničkim računalom, koji je u punom kapacitetu realiziran 1989. pod vodstvom K. Jakupeka. Odjel Održavanja opreme sudjelovao je u realizaciji velikih projekata: Mediteranskih igara u Splitu 1979, Univerzijade u Zagrebu 1987, Pjesme Eurovizije u Zagrebu 1990, preseljenja HR-a u Dom HRT-a 1994. i dr. Posebno je bilo zahtjevno projektiranje (D. Grgesina, S. Stamač, Z. Vertlberg i B. Lozinski s korisnicima B. Rožman, R. Čubrić, Z. Maleš i D. Iljadica, K. Banek, B. Pandurić, B. Molnar) i montaža tonskih kola TK5, RV1 i TK6 (B. Kic, S. Tomičić, V. i T. Krišković). **Odsjek audio**, zajednički i za HR i za HTV, formiran je 2013, a od 2015. vodi ga B. Kic.

održavanje televizijske opreme ▶ postupak koji uključuje instalaciju, popravak, redovito mjerenje i preventivno održavanje opreme u procesu proizvodnje TV programa, a nekoć i izradbu sklopova, uređaja i dr.; također osoblje koje u tom postupku sudjeluje. Poslovi se s početkom rada TVZ-a obavljaju u Servisu za audio i video opremu, osnivač i prvi voditelj D. Bosnar (1956). S povećanjem količine opreme i TV proizvodnje osnivaju se posebne jedinice: Video, Audio i Filmski servis, poslije odsjeci Video, Audio i Optika i mehanika. Oprema s elektronskim cijevima vrlo se često kvarila, čak i tijekom TV prijenosa, tako da je bila neophodna edukacija i posebna vještina za brzo otklanjanje. Servis je i prvo mjesto gdje su dolazili mladi inženjeri kako bi se upoznali s uređajima i sustavom televizije. **Odsjek video** bavi se kamerama, videomiješalima, instrumentima, generatorima signala, magnetoskopima, monitorima, televizorima i dr. Za kamere postoji posebna specijalizacija. B. Kišan ispitivao je i

ODRŽAVANJE TELEVIZIJSKE OPREME, Tomo Pleša servisira objektiv televizijske kamere

mjerio karakteristike prve europske CCD kamere (1987). Uz njega su se posebno istaknuli V. Klepac, S. Jurić i dr. Prve magnetoskope (1963) održava N. Borčić, a V. Erman konstruirao je uređaj za prikazivanje logotipa RTZ-a i oznaku prvog i drugog TV programa na ekranu. Odsjek video sudjeluje u brojnim projektima i instalacijama opreme. Tako Z. Šego neposredno nakon oslobođenja Knina 1995. s ekipom iz Splita montira opremu u TV studio Knin, a s ostalima sudjeluje 2005. u instalaciji režije Studija 9 i 10, u projektu reportažni brod 2008, u zamjeni opreme u svim HRT centrima 2014–15. i dr. Dugogodišnja voditeljica videoservisa bila je I. Matanić, a od 1994. Z. Šego. **Odsjek audio** uz instalaciju i održavanje tonske opreme u prošlosti izrađuje sklopove (tonska i distribucijska pojačala, sklopove za različite vrste signalizacija i dr.), koji se koriste i 2016. U tom se posebno ističe B. Vencler, koji je za Domovinskoga rata izradio kacigu s audiovezom za Hrvatsku ratnu mornaricu. Dugogodišnji su voditelji A. Gluščević (do 2003), R. Pilipović (2003–14), a od 2015. B. Kic. **Odsjek optika i mehanika** (prije **Filmski servis**) bavi se održavanjem optike kamera, montažnih stolova, telekina, stativa i pribora, kao i samoga pogona foto-filmskoga laboratorija i dr. Posebno se mehaničkim konstrukcijama istaknuo J. Cesarec (nosači za telepromptere, kamere za prateće vozilo i opremu na helikopteru MUP-a za posjeta pape Ivana Pavla II. 1994. i dr.). Prvi voditelj servisa bio je do 1969. J. Picer, a zatim M. Simić, B. Filli, J. Cesarec i M. Seginjin. Od 2014. Odsjek vodi T. Pleša.

off (žarg.) ▶ **1.** kraći izraz za off-ton – zvuk izvan kadra, tj. glas ili drugi zvuk kojega se govornik ili izvor ne vidi na slici. Sinkrono snimljeni glas govornika koji se vidi u slici naziva se → on-tonom. **2.** u TV novinarstvu, integralni dio novinarskoga priloga koji čita spiker ili novinar, a koji se za razliku od ambijentalnoga zvuka čita nakon povratka s terena, u tonskom studiju ("sinkronizaciji") i u montaži usklađuje sa slikom. **3.** izraz kojim se označuje neekspozirana djelatnost ili osoba. Tako se npr. urednik koji uz voditelja potpisuje emisiju (i koji je najčešće istinski urednik) naziva off-urednikom.

off the record (engl. izvan zapisnika) ▶ neslužbena izjava, bez navođenja izvora. Ne daje se uobičajenim načinom, na konferenciji za novinare ili u intervjuu. Izvor informacije želi ostati anoniman zato što je riječ o povjerljivoj informaciji za koju nema odobrenje da je iznese u javnost, što želi provjeriti kako će javnosti primiti određene informacije ili zato što na taj način želi utjecati na javnost. Novinar se obvezuje da neće otkriti izvor informacije, pa se ograđuje izričajima kao što su “visokopozicionirani izvor”, “izvor blizak vladi”, “povjerljivi izvori”, “pouzdani izvori” i sl. Postoje situacije koje mogu opravdati upotrebu neimenovanih izvora, iako se novinar pritom mora čuvati da ne bude predmet manipulacije. Zato je radi profesionalne sigurnosti dobro tražiti mišljenje barem iz još jednog izvora.

Oganj ▶ opera Blagoje Berse, prikazana na TVZ-u 1964. Libretist je A. M. Willner. Partituru je za TV izvedbu redigirao Z. Bradić, urednik u Muzičkom programu RZ-a, a emisiju je režirao D. Marušić, scenograf M. Račić, kostimografkinja J. Novak-Šubić. Nastupili su solisti Z. Prelec, M. Grozdanić, B. Stilinović, M. Kučić i F. Lovrić uz zbor i orkestar Opere HNK-a u Zagrebu pod dirigentskim vodstvom N. Bareze.

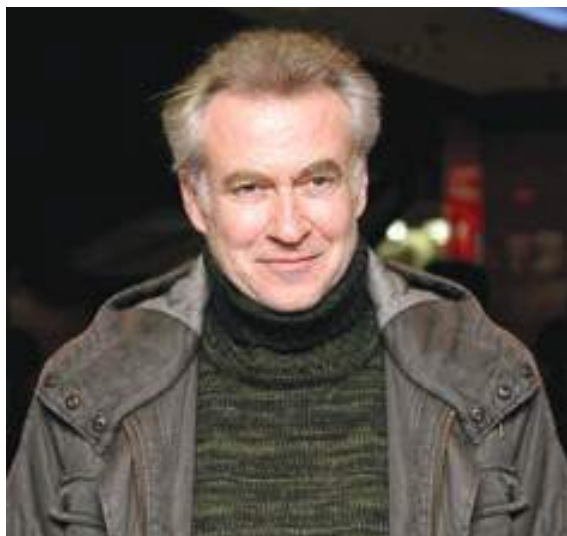
ogib (difrakcija) ▶ pojava pri kojoj elektromagnetski val zbog nailaska na prepreku mijenja smjer širenja. Val koji je prešao prepreku nastavlja se širiti u prostor čak i kad između odašiljača i prijammnika ne postoji izravna optička vidljivost.

oglašavanje → reklama

Ogledi i rasprave ▶ polusatna emisija III. programa HR-a, emitira se svaki dan u večernjim satima od 1993. Donosi odabrane esejističke tekstove iz svjetske i hrvatske produkcije. Uređuju je (ovisno o tekstu koji se prezentira) naizmjenično svi urednici u redakciji.

Ognjenović, Željko ▶ snimatelj (1947). Od 1969. na TVZ-u/HTV-u, prošao sve tehnološke faze, od rada s filmskom 16 mm kamerom, crno-bijeloga filma i filma u boji do digitalnih kamera. Snimao za gotovo sve programe HTV-a u Hrvatskoj, u europskim zemljama, Africi i Australiji. Snimao dokumentarne i dokumentarno-igrane filmove (*Pustolovine na dva kotača* Z. Vuletića, *Jeleni u Baranji ponovo riču* B. Schmidta, *Ljubavnički put* F. Mozetića, *Berba šljiva* K. Tomaševića). Uz M. Saletta prvi u jadranskom podmorju snimao podvodnom kamerom za obrazovni i dokumentarni program. Ratni snimatelj 1991–95. Odlikovan Spomenicom Domovinskoga rata i medaljom Bljesak 1995.

Ogresta, Zrinko ▶ redatelj i scenarist (1958). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu, gdje je i redoviti profesor filmske režije. Već kao student surađuje s TVZ-om, a nakon diplome ostvaruje niz zapaženih i nagrađivanih

Zrinko OGRESTA

TV filmova i drama (*Duet za jednu noć*, *Posjet*, *Olujna noć*, *Tečaj plivanja*, *Leo i Brigita*). Autor cjelovečernjih igranih filmova intimističko-psihološke orijentacije, koji su realizirani u koprodukciji s HRT-om te prikazivani i nagrađivani na uglednim međunarodnim i domaćim festivalima. Osobito se ističu nominacija za Europsku filmsku nagradu u kategoriji debitantskog filma za film *Krhotine* (1991), TV nagrada Prix Italia za film *Isprani* (1995) te Srebrni kristalni globus na festivalu u Karlovym Varyma za film *Tu* (2003). Režirao je i igrane cjelovečernje filmove *Crvena prašina* (1999), *Iza stakla* (2008), *Projekcije* (2013) i *S one strane* (2016). Višestruki je dobitnik svih nacionalnih nagrada (Filmski festival u Puli, Dani hrvatskoga filma, nagrada Vladimir Nazor, nagrada Grada Zagreba) i međunarodnih priznanja (Berlinare 2016). Redatelj dokumentarnih filmova o Domovinskom ratu snimljenih u produkciji HRT-a (*Doli – krhotine moga djetinjstva*, *Prizori s virovitičkog bojišta*).

Ogresta, Željka ▶ novinarka, voditeljica i producentica (1963). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Jedan od pokretača Radija 101, 1984–88. uređuje i vodi talk show *GOST-I-ONA*. Na RZ-u 1988–91, s D. Merličem autorica dokumentarnih featurea o raspadu Jugoslavije. Na HTV-u 1991–92. uređuje i vodi *Duoptriju*, 1992–94. *Večeras sa Željkom Ogrestom*, 1995–97. u produkciji HTV-a uređuje i vodi talk show *Željka Ogresta i gosti*, a 2001–03. u vanjskoj produkciji (Castor Multimedia); 2004–08. uređuje i vodi politički game talk show *Piramida*, koji 2007. u Luzernu dobiva najprestižniju međunarodnu TV nagradu Zlatna ruža u kategoriji Entertainment Show. Na HTV-u 2014–15. uređuje i vodi *Piramidu*, na II. programu HR-a od 2013. uređuje i vodi talk show *Homo sapiens*.

okrugli stol ▶ razgovor stručnjaka, političara, umjetnika, znanstvenika i dr. o nekoj temi; oblik novinarskog izražavanja izveden iz intervjua. Podrazumijeva ravnopravnost sudionika u razgovoru kojim se nastoji osvijetliti i raspraviti neki problem. Svrha mu nije priopćavanje novih, nego tumačenje određenih, uglavnom poznatih činjenica, i to sa stajališta sudionika razgovora različitih profila stručnosti, svjetonazora i političkih stajališta.

OLUJA NAD KRAJINOM, Božo Knežević

Oluja nad Krajinom ▶ dokumentarni TV film Božidara Kneževića, prikazan na HTV-u 2001. Nastao u proizvodnji Factuma. Pet godina nakon vojne akcije Oluja prikazuje stradanja Hrvata 1991. i stradanja Srba 1995. u selima Grubor i Potkonje. U film su uvrštene snimke koje dokumentiraju nedjela nekih pripadnika hrvatske vojske, a koje dotad šira javnost nije imala priliku vidjeti. Film je, uz raspravu u studiju, prikazan u sklopu emisije *Latinica* te je izazvao brojne polemike u javnosti.

Oluja nad olujama ▶ dokumentarni film, prikazan na HTV-u 2005, u povodu desete obljetnice vojno-redarstvene akcije Oluja. Scenarist i redatelj N. Lovčević rekonstruirao je najvažnije faze oslobodilačke operacije kroz arhivske snimke i prisjećanja zapovjednika, političara i ostalih sudionika (Z. Červenko, D. Domazet Lošo, P. Miljavac, D. Krstičević, G. Šušak, H. Šarinić i dr.). Snimatelj M. Tapavički, montažer D. Prugovečki.

ombudsman (šved. narodni izaslanik, predstavnik, ovlaštenik) ▶ javni službenik čija je zadaća istraživati pritužbe građana na djelovanje predstavnika vlasti, državnih institucija i službi ukoliko ono na bilo koji način ugrožava prava pojedinca. U Švedskoj od 1969. postoji i **ombudsman za novinstvo** (šved. Allmänhetens Presseombudsman), a glavna mu je zadaća pomaganje i zastupanje pojedinaca u sporovima s medijima u izvansudskom postupku. Uz to je pozvan da javnim djelovanjem pridonosi unaprjeđenju standarda novinarske etike. **Redakcijski ombudsman** iskusni je novinar čija se uloga opisuje kao odvjetništvo čitatelja u redakciji, a u novije vrijeme djeluje u većem broju uglednih glasila, osobito u SAD-u, kao unutarnji javni kritičar etičnosti i profesionalnosti.

ONDAS, Gordana Bonetti dobitnica je nagrade Ondas 1966.

Ondas ▶ međunarodna godišnja nagrada za dostignuća u medijskim djelatnostima, utemeljena 1954. Isprva nacionalna španjolska nagrada za najbolja ostvarenja u radijskoj djelatnosti, od 1956. međunarodna, od 1957. uručuje se i za dostignuća u TV stvaralaštvu. Na film se širi 1991, na glazbu 1992, a na radijsko oglašavanje 1999. Statua predstavlja crnog konja na crnom marmornom postolju, rad slikara G. Iglesiasa i kipara H. de Arcadiosa Pallea. Značaj se nagrade u medijskoj djelatnosti uspoređuje s filmskim Oscarom. Odluka iz 2009. o dodjeli u kategoriji najboljeg TV voditelja izazvala je kontroverze, ali je opstala. Ondas su dobili i brojni djelatnici HRT-a: G. Bonetti (1966), Lj. Jelčić i I. Ostoja (1968), J. Nikić (1970), A. Marti (1972), Z. Bajsić i M. Jurjević (1982), D. Radić i V. Šiljak (1997).

on-ton → off

Opatijski festival ▶ uvriježeno ime za festival zabavne glazbe jugoslavenske radiodifuzije (pravo ime **Dani jugoslavenske zabavne muzike**), održavao se 1958–86. Jedan od prvih i najvažnijih glazbenih događaja u bivšoj Jugoslaviji, odvijao se u Kristalnoj dvorani hotela Kvarner u Opatiji, po uzoru na vrlo popularni Festival talijanske kancone u Sanremu (u hotelu Ariston). Nastupali su najpopularniji interpreti zabavne glazbe (I. Robić, V. Vukov, M. Novosel, Z. Hadžimanov, Đ. Marjanović, L. Novaković, D. Jakšić, A. Zubović, G. Novak, T. Kesovija, K. Monteno, Z. Čolić, Kornij grupa, Indexi, Leb i sol, Novi fosili, Pepel in kri). Prvi pobjednici bili su I. Robić i Z. Vučković s legendarnom *Malom*

OPATIJSKI FESTIVAL, voditeljski par Gordana Bonetti i Ljubo Jelčić, 1963.

djevojčicom, a posljednja pobjednica bila je Z. Kondža s pjesmom *Bar da znam*. Prvi TV prijenos 1958. bio je prvi veliki produkcijski projekt TVZ-a izvan Zagreba. Tehniku je vodio B. Brajan, ton-majstor T. Privora, rasvjeta B. Oberman i Ž. Fistrić, scenograf Č. Kolarić, režija M. Fanelli (asistent A. Miladinov), urednik M. Brajević. Izvedeno je 18 pjesama uz Mali jazz ansambl Radio Beograda te Zabavni orkestar RZ-a pod ravnanjem F. Pomykala. Od 1973. do 1976. u okviru festivala birao se predstavnik za Eurosong; od 1992. za isti se izbor i uglavnom na istoj sceni opatijskoga hotela birao i hrvatski predstavnik (→ Dora).

Opća deklaracija o ljudskim pravima ▶ strateški dokument UN-a usvojen na zasjedanju Opće skupštine 10. XII. 1948. u Parizu kao opći standard koji trebaju provoditi sve države članice UN-a. Temeljna prava i slobode kao što su pravo na život, slobodu i sigurnost, jednakost pred zakonom i pošteno suđenje, sloboda misli i vjere moraju biti omogućeni svima. Deklaracija je jedan od najznačajnijih dokumenata za ostvarivanje slobode medija i novinarstva. U tom se kontekstu ističe članak 19: "Svatko ima pravo na slobodu mišljenja i izražavanja,

što obuhvaća i pravo da ne bude uznemiravan zbog svog mišljenja, kao i da traži, prima i širi obavijesti i ideje bilo kojim sredstvima i bez obzira na granice."

open end emisija (žarg.; engl.) ▶ emisija otvorenog trajanja. Obično studijski razgovor s većim brojem sudionika koji se emitira uživo i kojemu u programskoj shemi nije određeno trajanje. Omogućuje bolje iskorištavanje potencijala radijskoga i TV intervjua te razvijanje emisije dramaturški različite od drugih, vremenski ograničenih dijelova programa. Najčešće se emitira u kasnom noćnom terminu, na završetku programa. Uvođenjem 24-satnoga radijskog i TV emitiranja takva vrsta emisija praktički je nestala iz programa, pa se primjenjuje samo pri izravnim prijenosima iznimno važnih (izbori, stranačke konvencije, kulturne smotre i festivali) ili iznenadnih (masovna nesreća, izbijanje oružanog sukoba, potres i sl.) događaja. Sadržavaju iscrpnu informaciju o događaju, najnužniju interpretaciju ili tumačenje, reagiranja na događaj, katkad i komentar. Rani primjer u produkciji RTZ-a bile su višednevne emisije o slomu Praškoga proljeća u kolovozu 1968. Intervjuirani su (Z. Letica) političari i izbjeglice,

emitirane reportaže, reakcije, a povremeno su iz studija komentirane snimke koje je čehoslovačka radiotelevizija uspjela poslati u eurovizijsku razmjenu. Poslije se ističe emisija o terorističkom napadu na New York 11. IX. 2001, koja je trajala, uz prekid tijekom *Dnevnika*, šest i pol sati (S. Menđušić, E. Gojan, K. Macan, režija E. Laszowski) te emisija povodom smrti pape Ivana Pavla II. 2. IV. 2005.

Opera box ▶ TV emisija o opernoj umjetnosti, prikazuje se na HTV-u od 1992. Sadržava ulomke opernih ostvarenja i reportaže iz hrvatskih i uglednih inozemnih opernih kuća, priloge o opernim umjetnicima i sadržajima povezanim s opernom umjetnošću, predstavljene posebno komunikativnim stilom autora, urednika i voditelja D. Sirišćevića. Pridonijela je popularizaciji operne umjetnosti u Hrvatskoj.

OPERA BOX, Dražen Sirišćević

Operacija Barbarossa ▶ igrana TV serija za djecu i mlade, prikazana na TVZ-u 1990. u sedam epizoda. Adaptacija dječjega romana *Zagonetni dječak* I. Kušana iz 1963. o dječaku koji stjecajem okolnosti preuzme identitet drugoga dječaka. Iako ponešto izmijenjene radnje, smještene u zagrebačke kasne 1980-e, serija je vjerno dočarala svijet iz te iznimno čitane serije romana o Koku. Režija B. Schmidt, scenarij I. Kušan, snimatelj B. Cahun, glazba Z. Šljivac, scenografija D. Jeričević, kostimografija V. Ivanković, montaža V. Sulejmanpašić. Uloge: K. Martinović, N. Pokupčić, D. Lipovčan, M. Vuk, B. Buzančić, F. Šovagović, B. Trlin, S. Jurčec. HRT je s Kinoramom 2013. producirao i film *Zagonetni dječak*.

OPERNA SCENA HNK, Ljiljana Budičin-Manestar i Franjo Paulik

Operna scena HNK ▶ niz emisija TVZ-a prikazivanih tijekom obnove zgrade HNK-a u Zagrebu 1967–69, kad su njegovi ansambli gostovali na drugim pozornicama i nastupali pred TV kamerama. Urednik i voditelj emisija bio je N. Turkalj, režirao ih je I. Vrdoljak. U TV prilagodabama emitirani su dulji ulomci iz opera *Nikola Šubić Zrinjski* i *Ban Leget* I. Zajca, *Knez Igor* A. P. Borodina, *Ero s onoga svijeta* J. Gotovca, *Cavalleria rusticana* P. Mascagnija, *Ekvinocij* I. Brkanovića, *More* F. Lhotke i dr. te prizori iz mnogih izvedbi baletnog ansambla HNK-a.

Operne večeri ▶ serija radijskih prijenosa iz HNK-a u Zagrebu te pojedinačni prijenosi iz svjetskih opernih kuća. Sustavno praćenje opernoga stvaralaštva uz prikladan radiofonski komentar počelo je nakon osnutka muzičko-govorne redakcije RZ-a 1956, kad se uz izravne prijenose iz opernih kuća počelo emitirati i snimke cijelih opernih djela. Ta se praksa nastavila i usavršila nakon osnivanja III. programa 1964, pod vodstvom B. Polića i M. Barbieri, koji su najdulje bili urednici emisije (ujedno i najčešći komentatori i autori najvećega broja popratnih eseja). Od kraja 20. st., širenjem satelitskih prijenosa i tehničkim usavršavanjem, omogućeni su, pod novim nazivom *Opera na Trećem* (urednica Z. Matić), redoviti prijenosi iz Metropolitan Opere u New Yorku, kao i iz više europskih opernih kuća.

Operni solisti ▶ emisija o opernim interpretima, emitira se na I. programu HR-a od 1964. Donosi portrete najistaknutijih hrvatskih i stranih opernih umjetnika i njihove najpoznatije interpretacije. Interpretacijama se najavljuju i premijerne izvedbe hrvatskih opernih kuća. Dugogodišnja urednica bila je M. Barbieri, a nakon njezina odlaska u mirovinu 1993. dotad jednosatnu

emisiju kao polusatnu autorski je preuzeo D. Schopf. Urednica je Z. Matić.

OPROSTI ZA KUNG FU, Vera Zima i Filip Radoš

Oprostite za kung fu ▶ dugometražni igrani film, nastao 2004. u produkciji HRT-a. Socijalna drama s elementima komedije o trudnoj i neudanoj ženi koja se nakon Domovinskoga rata vraća u svoje selo u Dalmatinskoj zagori. Želeći joj pomoći, a i izbjeći obiteljsku sramotu, roditelji joj odluče pronaći muža među seljanima, ne znajući da je pravi otac azijski. Dojmljiv portret zaostalosti sela, odličnih dijaloga i dobro osmišljenih likova. Scenarij, režija i glazba O. Sviličić, snimatelj V. Šamanović, montaža V. Pavlinić, scenografija M. Ožbolt, kostimografija R. Knežević. Uloge: D. Lorenci, F. Radoš, L. Petrušić, V. Mlikota, V. Zima, I. Bašić, J. Đokić, B. Vicković. Važnije nagrade: Zlatne arene za glavnu žensku i sporednu žensku ulogu.

optički kabel → kabel

optičko pohranjivanje ▶ način pohranjivanja podataka pri kojem se čitanje i pisanje izvodi korištenjem lasera i optičkih pojava (refleksije). Zbog tipične primjene za pohranjivanje zvučnih ili videozapisa, podatci kojih se čitaju u dužem neprekinutom nizu, podatci su organizirani kao spiralni trag koji počinje od sredine optičke ploče. Optički se zapis u početku, ranih 1960-ih, koristio za pohranjivanje pokretnih slika, a danas je široko rasprostranjen način za pohranu podataka. Najpoznatiji optički nosači podataka jesu **CD** (Compact Disc), **DVD** (Digital Versatile/Video Disc), **HD-DVD** (High Definition/Density Digital Versatile/Video Disc), **Blu-ray Disc** i **HVD** (Holographic Versatile Disc). Kapacitet CD medija standardno iznosi od 650–700 MB (kod proširenih inačica), što predstavlja 74, odnosno 80 minuta zvučnoga zapisa. Jednostrani DVD ima kapacitet od 4,7 GB (jednoslojni) do 8,54 GB (dvoslojni). U odnosu na CD, za pohranu rabi datotečni sustav UDF (engl. Universal Disk Format), a veći kapacitet na naizgled istom mediju postiže većom valnom duljinom laserske zrake. Ona za DVD iznosi 650 nm, CD 780 nm, a za HD-DVD i Blu-ray 405 nm. Kod Blu-ray tehnologije podatci se,

zahvaljujući maloj valnoj duljini, mogu znatno gušće smjestiti, tako da standardni disk ima kapacitet 27 GB podataka s jednim slojem, do 54 GB s dva sloja. HD DVD diskovi imaju kapacitet 15 GB (jednoslojni) ili 30 GB (dvoslojni). Gustoća je zapisa HD DVD-a preko tri puta veća od običnog DVD-a, ali preko 65% manja od Blu-ray diskova koji rabe lasersku zraku iste valne duljine. Snimanje i reprodukcija HD sadržaja nije moguća na klasičnim DVD uređajima, već je za to neophodna primjena HD DVD ili Blu-ray uređaja, koji čitaju i DVD diskove. Prihvatanjem Blu-ray tehnologije 2008. prestao je razvoj, proizvodnja i prodaja HD DVD medija i uređaja. Holografski višenamjenski disk (HVD) temelji se na naprednoj tehnologiji koja znatno povećava mogućnost smještaja raznovrsnih podataka u odnosu na dosadašnje optičke diskove. Pristup podatcima vrši se paralelno, pri čemu se jednim osvjetljenjem lasera paralelno upisuje ili čita 1,2 miliona bita, što daleko nadilazi serijski pristup podatcima kakav se danas koristi, a postiže se daleko manjom brzinom rotacije diska na kojem se zapis obavlja, što automatski smanjuje i potrošnju energije. Kapacitet toga diska standardno iznosi 200 GB, a reklamirani je maksimum 5 TB.

Oremović, Mia ▶ glumica (1918–2010). Spikerica RZ-a od 1940 (izabrana na natječaju). Od 1942. članica Drame HNK-a u Zagrebu, 1953–67. Zagrebačkoga dramskog kazališta (danas Gavella), potom slobodna umjetnica. Ista knula se nizom najčešće karakternih i komičnih uloga u kazalištu te ulogama u filmovima *U oluji* V. Mimice, *Nije bilo uzalud* i *H-8... N. Tanhofer* (Zlatna arena za spored-

Mia OREMOVIĆ

nu ulogu 1958) i dr. Pamte se njezine uloge u filmovima K. Golika, kao neurotična majka u *Imam 2 mame i 2 tate* (Zlatna arena 1968) i škrta usidjelica Mina u *Tko pjeva zlo ne misli* (1970). Uspješno nastupala u brojnim TV serijama (*Fiškal*, 1970; *Naše malo misto*, 1970–71; *Veliki i mali*, 1970–71), TV dramama (*Slijepi kolosijek*, 1964; *Paradoks*, 1965) i dr. Vrsna filmska glumica, uglavnom je tumačila manje i epizodne uloge, no pamtljiva je i u najmanjima, npr. učiteljice u *Smogovcima* i posljednjoj filmskoj ulozi u *Ajde, dan... prođi...* (M. Kluković, 2006). Nastupala i u mnogobrojnim radiodramskim ulogama. Dobila je nagradu Vladimir Nazor za životno djelo u filmskoj umjetnosti 1996, nagradu Fabijan Šovagović Društva hrvatskih filmskih redatelja 2002, nagradu 50 godina Motovunskoga filmskog festivala 2008. i dr. U anketi filmskoga magazina *Hollywood* 2005. proglašena trećom najboljom glumicom u povijesti hrvatske kinematografije.

Ivan OREŠKOVIĆ (čuča s kamerom) dobiva upute od novinara Jure Orlovca (desno), lijevo je snimatelj Boris Butković

Orešković, Ivan ▶ snimatelj (1933). Završio Filmsku školu u Zagrebu. Na TVZ-u 1959–91. Snimatelj dokumentarnih, obrazovnih, igranih i političkih emisija te drama (*Mendin program*, *Mali svijet*, *Skice iz prošlog stoljeća*, *Muzički život Zagreba*, *Slike iz maksimirske šume*, *Majakovski*, *Katakombe*). Suradivao s M. Fanellijem, A. Martijem, A. Viculinom, D. Marušićem, J. Marušićem i drugim redateljima TVZ-a. Dobitnik nagrade Zlatno pero HND-a 1973.

Orešković, Ljudevit ▶ inženjer (1936). Diplomirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Zaposlen u odjelu Odašiljača i veza RTZ-a od 1956. do umirovljenja 1993. Rukovodio ekipama za montažu i održavanje odašiljačke opreme i opreme veza. Od 1969. glavni inženjer odjela odašiljača i veza, pomoćnik direktora odjela za razvoj, projektiranje i gradnju od 1976, v. d. di-

rektora odjela za gradnju i razvoj, pomoćnik direktora odjela za tehničke poslove, pomoćnik ravnatelja odjela odašiljača i veza. Rukovodio prvom fazom uspostave odašiljača za drugi TV program i drugi program RZ-a te izgradnjom srednjovalnog odašiljača Zadar (pokraj Nina). Sudjelovao na više ITU konferencija na kojima su se donosili frekvencijski planovi za RTV odašiljače.

Orešković, Mario ▶ producent (1958). Početkom 1980-ih samostalno radio TV emisije u Programu za djecu TVZ-a; od 1982. u Dramskom programu, gdje je sudjelovao u proizvodnji TV serija *Ptice nebeske* i *Putovanje u Vučjak*. Prvi mu je veći samostalni producentski projekt kriminalistička serija *Dosije* (1985). Producent filmova *Kako je počeo rat na mom otoku*, *Rusko meso*, *Ajmo žuti*, *Volim te*, *Majstori*, *Imena višnje* te serija *Olujna tišine*, *Naši i vaši*, *Odmori se, zaslužio si*, *Tužni bogataš* i *Stipe u gostima*. Nagrađen godišnjom nagradom HRT-a 2006.

ORF (akr. od njem. Österreichischer Rundfunk – Austrijska radiodifuzija) ▶ austrijska javna radiotelevizija; ujedno najveća austrijska medijska tvrtka. Osnovale su je Republika Austrija i savezne zemlje 1955, kad je i počela s pokusnim emitiranjem; redoviti TV program emitira od 1957. Uz RTV studije u svakoj austrijskoj saveznoj zemlji, od 1975. ima i RTV studio u Bolzanu (Alto Adige, Italija). Emitira šest TV kanala; od travnja 1989. ORF 2 Burgenland proizvodi tjedni TV magazin *Dobar dan Hrvati*. Emitira i tri radijska programa na nacionalnoj razini (Österreich 1 – Ö1, Hitradio Ö3, FM4). Hitradio Ö3 namijenjen je mlađim slušateljima, a FM4 emitira alternativnu glazbu s mnogo govornih sadržaja na engleskom. U sastavu je ORF-a devet regionalnih radijskih postaja (nekadašnji Ö2). Internetska podružnica ORF.at osnovana je 1997. ORF je pravno ustrojen kao zaklada u državnom vlasništvu kojom upravlja Zakladno vijeće. I nakon izmjena zakona o ORF-u 2012. političke stranke imaju presudnu ulogu u Zakladnom vijeću, što je iznimka među zapadnoeuropskim javnim radiotelevizijama. Od 35 vijećnika šestoro ih imenuje savezna vlada, vodeći računa o zastupljenosti stranaka u Parlamentu, po devetero ih imenuju savezne zemlje (svaka po jednoga) i savezna vlada, četvero imenuje Vijeće publike (Publikumsrat) te petero sindikati. Vijeće publike ima 36 članova koje imenuju različite institucije javnoga, kulturnog i političkog života. ORF je imao monopol na radio do 1998, a na TV na nacionalnoj razini do 2003. Nakon ukidanja monopola zadržao je najveći udjel na tržištu: televizija 35,1%, a radio 74% (2014). Ima oko 4000 zaposlenih, od toga 900 u regionalnim studijima.

Orfej ▶ diskografska tvrtka HRT-a. Osnovan 1989. kao izdavački odjel glazbene produkcije RTZ-a. U skladu sa Zakonom o trgovačkim društvima transformirao

se 1997. u d. o. o. za nakladu zvuka i slike u vlasništvu HRT-a. Programska orijentacija temeljila se ponajviše na pop i rock glazbi, ali je obuhvaćala i druge glazbene vrste: folk, etno, jazz i klasičnu glazbu te govorna i dječja izdanja. Tvrtka je organizirala proizvodnju audio i videoonosača, njihovu promidžbu, distribuciju i prodaju, istodobno razvijajući i vlastitu nakladničku djelatnost. Stečaj je proglašen 2010, a katalog je 2014. otkupilo poduzeće Campus d. o. o.

organizacija za radiodifuziju (radio i televizija) ▶ pravna osoba, tj. institucija kojoj je temeljna djelatnost prijenos zvuka s pomoću elektromagnetskih valova (radio), odnosno prijenos slike i zvuka (televizija) namijenjenih širokoj publici. Prava radiodifuznih organizacija utvrđena su i zaštićena zakonima o autorskom pravu i srodnim pravima. Pravo radiodifuznog emitiranja isključivo je pravo priopćivanja autorskoga djela i/ili izvedbe djela umjetnika i izvođača javnosti s pomoću radijskih i TV signala koji su namijenjeni prijmu za javnost, bilo bežično (uključujući satelit) bilo žicom (uključujući kabel i mikrovalni sustav). Predmet zaštite prava organizacija za radiodifuziju jest emitiranje njezinih radijskih i/ili TV emisija. Nositelji su zaštite organizacije za radiodifuziju. Sadržaj prava organizacija za radiodifuziju u pravilu su odobravanje ili zabranjivanje reemitiranja, snimanja i umnožavanja njihovih emisija.

organizator ▶ u TV proizvodnji, osoba koja prema uredničkim i programskim zahtjevima koordinira tehničkim sredstvima, a prema planu zadataka pravi plan snimanja i rasporeda ekipa te montaže. Na dnevnoj bazi neposredno organizira i koordinira poslove u proizvodnim projektima (priprema, snimanje, završna obradba, arhiviranje) u skladu s organizacijom rada i planom projekta. Sudjeluje u izradbi operativnoga plana i dnevnih dispozicija rada po nalogu i uputama nadređenoga. Organizira i osigurava logističke uvjete za realizaciju aktivnosti (prijevoz, smještaj i druge uvjete) na temelju dnevnih dispozicija rada i radnih zadataka, kontaktira izvođače i druge suradnike te koordinira njihove aktivnosti. Ispunjava tipske ugovore i interne dokumente kojima se angažiraju resursi i usluge, brine se da potrebni materijali i ugovori budu na vrijeme uručeni izvođačima i drugim suradnicima, dostavlja potrebna sredstva na mjesto izvršenja rada, pomaže uredniku ili producentu u procesu rada u organizaciji i realizaciji. Poznatiji organizatori na TVZ-u/HTV-u bili su, među ostalima, Ivan Sivka, Petar Pavlica, Vlasta Grgin, Ivo Goreta, Ivo Prnjak, Antun Buzančić, Đuro Babić, Ivo Orešić, Mladena Orešić, Jakov Škugor, Đorđe Šepelj, Zvonimir Zovko, Nikola Janjušević, Vesna Dugorepec, Mladen Sablić, Dinko Martinčić, Ante Žonja.

Orlando ▶ nagrada za najbolja dramska i glazbena postignuća na Dubrovačkim ljetnim igrama, utemeljena 1976. Pokretač nagrade bio je informativno-politički mje-

sečnik *Izbor*, a nakon njegova gašenja 1992. pokroviteljstvo je preuzeo HRT. Aktivnosti oko nagrade koordinira peteročlano Vijeće (predsjednik Z. Mihajlović, članovi V. Bogišić, M. Nemčić, M. Tarbuk i S. Vojković). Vijeće imenuje po tri člana ocjenjivačkih sudova za dramske i glazbene izvedbe. Članovi dramskoga ocjenjivačkog suda 2014. i 2015. bili su Ž. Turčinović, H. Ivanković i D. Mojaš, a članovi glazbenoga ocjenjivačkog suda D. Detoni, S. Dražić i M. Jelača. (→ Nagrade, prilog)

Orlovac, Jura ▶ novinar i urednik (1933–2014). Od 1955. stalni suradnik *Narodnog lista*, 1957. prelazi u *Večernji vjesnik*. U prvom novinarskom sastavu TVZ-a samostalni urednik-reporter, od 1963. urednik emisije *Jučer, danas, sutra*, od 1968. urednik *Dnevnika*. Od 1972. javljao se reportažama iz Kine, Tajlanda i Hong Konga, a 1973. serijom emisija *Svijet na ekranu* iz Južne Amerike. Seriju emisija *Prometni krug* (poslije *Neugodeni prometni orkestar* te *Putokaz*) pokrenuo je 1974. i u njima surađivao do 2000. Scenarist i pisac tekstova za 48 dokumentarnih filmova.

Osa ▶ igrana TV serija, prikazana na TVZ-u 1968. Sastojala se od parodija na društvene pojave i anomalije te na tadašnje "zvijezde", TV novinare i voditelje. Iznimno duhovita i britka, što je značilo i gledanost, emisija se nije uklapala u tadašnje standarde medijskoga izražavanja, pa je nakon samo dvije epizode skinuta s programa. Ideja i scenarij F. Hadžić, autori tekstova: F. Hadžić, I. Vrkić, Z. Žižić, A. Mijatović, J. Hrčić, P. Bogdanović i urednik emisije P. Kanižaj, režija N. Petrović. Uloge: Z. Heršak, B. Marotti, E. Glad, J. Serdar, B. Buzančić, V. Štefančić, J. Rogulja i B. Festini.

osciloskop ▶ mjerni uređaj s ekranom za prikazivanje elektroničkih signala. Radi tako da se sinkronizira s mjenim signalom te se na ekranu mogu očitati amplitudne i vremenske vrijednosti. Kod višekanalnog osciloskopa može se istodobno uspoređivati više mjenih signala (npr. vremenska i fazna koincidencija). Kod digitalnih osciloskopa uzorak signala određenoga vremenskog trajanja pohranjuje se u memoriju i zatim iščitava, pa je moguće mjeriti i prijelazne pojave u signalu te automatski dobiti brojčane vrijednosti. Posebna je vrsta monitor valnog oblika (engl. waveform monitor), konstruiran za kontrolu videosignala u svakidašnjoj pogonskoj uporabi.

Osječka televizija ▶ regionalna TV postaja s koncesijom za područje digitalne regije D1 (Osječko-baranjska, Vukovarsko-srijemska te dio Brodsko-posavske županije). Raditi je počela u rujnu 2007. s gradskom koncesijom. Program se emitira u DVB-T standardu s odašiljača Belje i Borinci, a može se pratiti i preko IP televizija

8. KAT, Vesna Karuza, Nevena Rendeli, Nataša Kraljević Kolbas, Diana Rocco, Elizabeta Biočina, Maja Tokić, Danijel Despot, Rahela Štefanović, Jagoda Bastalić, Daniela Trbović, Tanja Tušek

MaxTV, OptiTV, Iskon.TV, H1 i VIP TV te live streaminga. U stopostotno privatnom vlasništvu (T. Biloš), glavna urednica i direktorica R. Smolčić. Usmjeren je na proizvodnju vlastitog programa s više od 20 tematski različitih emisija koje čine okosnicu programa, pokriva najšira područja interesa gledatelja (*Slavonsko veselje; Dnevnik; Bujica; Vruća linija; Zlato ravnice; Šokadijo, u srcu te nosim; TV koktel*).

osjetljivost mikrofona i zvučnika ▶ parametar efikasnosti elektromehaničke pretvorbe kod mikrofona, zvučnika i sličnih elektroakustičkih pretvornika. Pretvorniku se dovodi standardizirana ulazna pobuda (zvučni tlak za mikrofona, odnosno audiosignal za zvučnik) i pritom mjeri izlazna veličina (izlazni napon kod mikrofona, odnosno generirani zvučni tlak na udaljenosti od 1 m kod zvučnika).

Osman, Krešimir ▶ ton-majstor (1947). Na RZ-u od 1972, isprva snimatelj, a od 1980. dramski ton-majstor. Snimio više od stotinu radiodrama i radijskih dokumentarnih emisija, od kojih su poznatije *Tišina, Čunčubela, Zimnik* (sa Z. Bajsićem i Č. Pricom), *Saturnova ptica* (s L. Vindakijevićem), *Kal škuj putuje* i *Zapisi iz Domovinskog rata* (s D. Tralićem). Više puta nagrađivan za tonsku realizaciju radioemisija, radiodrama i suautorstvo dokumentarnih emisija na Festivalu radija u Ohridu. Nagrađivan i u inozemstvu kao suautor kratkih formi rađenih s L. Krencrom. Dobitnik HRT-ove nagrade Ivan Šibl 1994.

8. kat ▶ talk show, emitirao se na HTV-u 2010–15. Do 2013. emitirao se svakim danom od ponedjeljka do četvrtka (380 emisija), a od rujna 2013. do lipnja 2015. četvrtkom u udarnom terminu pod nazivom *Večer na 8. katu* (80 emisija). Razgovarajući o temama iz svakidašnjega života, svoju je intimu, suze i smijeh s voditeljicom D. Trbović u emisijama podijelilo preko 2500 gostiju. Tijekom pet sezona među najgledanijim talk showovima u hrvatskom medijskom prostoru, s prosječnom gledanošću do 10%. Autor i redatelj Z. Margetić. Prva voditeljica projekta V. Karuza, a prva urednica emisije M. Tokić, poslije D. Trbović. Dobitnik godišnje nagrade HRT-a 2011.

Ostavite televizor otvoren ▶ večernji magazin, emitiran na Drugom programu TVZ-u 1977–80. Cjelovečernji trosatni program sastojao od tri dijela, a inovativnim

medijskim postupcima nastojalo se zainteresirati gledateljstvo za složenije, manje "televizične" teme. U prvom dijelu emisije naglasak je bio na razonodi, drugi dio sadržavao je dokumentarni prilog i razgovor sa stručnjakom o nekoj društvenoj temi, a treći je u pravilu donosio neku kontroverznu dokumentarnu emisiju (npr. film o slikaru S. Stolniku). U studiju su gostovale brojne ugledne ili popularne osobe. Emisiju je režirao V. Božičević, urednik A. Miladinov, autor i voditelj R. Vince.

Oster, Naco ▶ novinar i urednik (1950). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. U Našicama 1966. osnovao prvi rock sastav *Pingvini*, bio vrlo angažiran u amaterskom kazalištu (jedan od osnivača kulturne kazališne skupine *Kugla glumište*), bavio se kazivanjem poezije, glazbom, filmom i folklorom. Od 1974. suradnik u redakciji kulture IP-a TVZ-a, od 1981. do umirovljenja 2015. novinar, autor više tisuća izvještaja, osvrti i reportaža, urednik kronika kazališnih festivala i emisija iz kulture. Ratni izvjestitelj, odlikovan Spomenicom Domovinskoga rata te medaljama Bljesak i Oluja.

Ostoić, Neda ▶ psihologinja (1930–2009). Diplomirala te magistrirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Stručnjakinja za ispitivanje javnoga mnijenja i reakcija na novinarske proizvode. Tijekom studija spikerica na RZ-u, stalno zaposlena od 1947; zatim suradnica i šefica Ureda za studij programa RTZ-a, voditeljica grupe za teoriju komunikacija u Centru za studij programa i ispitivanje tržišta RTZ-a te savjetnica za razvoj programa u Službi za razvoj i kadrove TVZ-a do umirovljenja 1989. Izradila je program kolegija Komunikacijski procesi za interni studij novinara.

Ostoja, Ivo ▶ novinar i urednik (1938). Diplomirao na Filozofskom fakultetu. Od 1964. na II. programu RZ-a suradnik, urednik kulture te glavni i odgovorni urednik programa 1969–72, kad odlazi s funkcije zbog sudjelovanja u Hrvatskom proljeću. Glavni urednik Ekonomsko-propagandnoga programa RZ-a 1976–80, potom urednik kulturne redakcije II. programa do 2000. Uveo program uživo i modernizirao Ekonomski program. Autor je više od 100 radijskih portreta hrvatskih i svjetskih umjetnika u emisijama *Sastanak u Studiju 8* te *Susreti i poznanstva*. Na RZ-u pokretač Radio Jadrana i emisija *Vikend u 8*, *Subotom uvečer*, *Koncerti iz luke*, *Porodični semafor* i *Muzika je adut*. Dobitnik nagrade Ondas 1969 (za emisiju *Ponoćna radio aukcija*) te Zlatnoga pera HND-a 1970.

Ostojić, Ivan ▶ inženjer (1942). Diplomirao i magistrirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Na TVZ-u inženjer u TV kontroli, zamjenik šefa studija u Radničkom domu, inženjer-specijalist za ton, šef odjela plana i

analize te savjetnik direktora televizije. Radio na brojnim projektima (preseljenje u Dom HRT-a, voditelj montaže opreme u TV centru Split tijekom Mediteranskih igara, koordinator satelitskih veza iz Rima za konferenciju Nevrstanih zemalja u Colombu 1976, član EBU-a za TV komentatore na Olimpijskim igrama u Moskvi 1980. i Zimskim olimpijskim igrama u Sarajevu 1984, inženjer za vezu HRT-a za Radio Vatikan tijekom posjeta pape Ivana Pavla II. Hrvatskoj, član tehničke skupine EBU-a za digitalni ton, voditelj projekta za planiranje TV proizvodnje i dr.). Dobitnik priznanja u povodu 30 godina TVZ-a 1986. te godišnje nagrade Društva inženjera.

Ostović, Gordana ▶ novinarka, kazališna kritičarka i dramatičarka (1964). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Počela na Radio Sljemenu serijom emisija o zagrebačkom kabaretu, a 1990–93. suradnica u Međunarodnom programu HR-a. Od 1994. na I. programu HR-a uređuje emisiju o kazalištu *Lica i sjene* te 1996–2003. emisiju *Utorakom kultura*; suradnica i povremeno urednica emisija *Katapultura* i *Kulturni kolokvij*. Kritikama, esejima i razgovorima surađivala je 1998–2000. u emisiji *Portret umjetnika u drami* Dramskoga programa HR-a. Autorica je dokumentarnih radiodrama *Nada u vremenu straha* i *Pelješki kapetani* te igranih radiodrama *Parsifal* i *Zavesti ili umrijeti*. Drama *Slijepo ulice* izvedena joj je u kazalištu Mala scena u Zagrebu 2007. Dobitnica je nagrada Marin Držić za dramski tekst 2004. i 2005.

Ostrovidov, Mihail ▶ novinar i snimatelj (1930). Jedan od pokretača emitiranja TVZ-a 1956. i njezin glavni snimatelj. Snimao prvu emisiju TVZ-a 29. XI. 1956, prvi

Mihail OSTROVIDOV

izravni sportski prijenos (nogometna utakmica Jugoslavija–Italija u Zagrebu 12. V. 1957) te prve dramske programe koji su se emitirali uživo. Nakon umirovljenja 1991. kao vanjski suradnik HTV-a tri je godine izvještavao s bojišta. Bio je snimatelj i videonovinar za TV kanale Mreža i CCN. Jedan od prvih snimatelja koji je radio male mobilne digitalne kamere (DV kamera) u proizvodnji vijesti. Snimio gotovo stotinu dokumentarnih, animiranih, eksperimentalnih i kratkih igranih filmova. Jedini snimatelj koji je dobio najveće priznanje HND-a – nagradu Otokar Keršovani za životno djelo 2002.

osvjetlivač ▶ pomoćni električar koji surađuje s → majstorom rasvjete.

Otokar Keršovani ▶ godišnja nagrada Hrvatskoga novinarskog društva (HND) za životno djelo. Dodjeljuje se članovima od 1966. Odluku o nagradi donosi ocjenjivački odbor dvotrećinskom većinom glasova nazočnih članova. Ime je dobila po novinaru, publicistu i političaru (1902–1941), jednomu od pokretača i urednika u zagrebačkim novinama *Novosti* i *Naša domovina* te beogradskim listovima *Rad* i *Politika*. Zatvoren u Kerestincu, pa strijeljan na početku NDH. Drži ga se jednim od najistaknutijih publicista s ljevice između dvaju svjetskih ratova. Nagradu je primilo više novinara RTZ-a/HRT-a: Z. Letica (1967), I. Bojanić (1971), M. Delić (1976), M. Vojković (1978), B. Knezoci (1981), S. Eder (1982), T. Đurinović (1983), Ž. Božić (1984), J. Grubišić-Čabo (1985), M. Galić (1993), N. Ritz (1994), M. Rakić (1996), B. Lentić (2001), M. Ostrovidov (2002), V. Šiljak (2006), M. Gavrović (2009), G. Gračan (2012).

Otržan, Đurđa ▶ skladateljica, spisateljica i urednica (1953). Diplomirala na Filozofskom fakultetu te na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Od 1972. suradnica RZ-a, od 1979. glazbena urednica u III. programu, 1990–94. urednica njegove Redakcije ozbiljne glazbe te 1994–97. i 2004–12. urednica Redakcije ozbiljne glazbe HR-a. Članica Umjetničkog savjeta Muzičkog biennala Zagreb (2003) i ocjenjivačkih sudova međunarodne nagrade Prix Italia (1994. i 2008) te predsjednica ocjenjivačkoga suda nagrade Orlando HRT-a (2008). Autorica je scenske i filmske glazbe brojnih prozih djela i scenarija. Važnije radijske emisije: *Poznajete li muziku i muzičare*, *Izlaz br. 3*, *Antropologija kao zabava*, *Prijedlog za 90-e*, *Skrivene glazbe*, *Onkraj quanta*, *Život glazbe*, *Sjaj tradicije*, *Paraliturgijska glazba*, *Dance decadance*, *Glazba vremena*. Za redakciju Govornoga programa pripremala eseje, a 1999–2004. za HR vodila noćni program BBC-ja *Euro-classic Notturmo*.

OTT (akr. od engl. Over the Top) ▶ sustav koji omogućuje izravnu isporuku multimedijškoga sadržaja krajnjim korisnicima preko otvorene mrežne infrastrukture temeljene na IP protokolu (internet). Vlasnik prijenosne internetske infrastrukture (operater telekomunikacijskih

usluga) nema nadzor nad sadržajem koji se prenosi. Za razliku od zatvorenih mreža temeljenih na IP protokolu ne pružaju zajamčenu kvalitetu usluge, ali su razvoj, povećanje kapaciteta i razine usluge širokopojasnoga pristupa omogućili pojavu brojnih pružatelja OTT usluga, od kojih su najpoznatiji Netflix, Hulu i dr. Bitni elementi povezani s OTT-om jesu: → adaptivno kodiranje i CDN (akr. od engl. Content Delivery Network). CDN u osnovi predstavlja mrežu distribuirane, međusobno povezane opreme smještene u podatkovnim centrima, koja omogućuje kvalitetniju i sigurniju isporuku sadržaja. Pružatelji CDN usluga to mogu raditi na svojoj ili iznajmljenoj opremi. HRT pruža OTT uslugu pod imenom → HRTi, a na hrvatskom su tržištu prisutne i OYO (Nova TV), RTL Sada (RTL), HBO (HBO Croatia), MAXtv To Go (Hrvatski telekom), Vip TV za van i B.net TV za van (Vip), Iskon TV i dr.

OTV → Jabuka TV

Otvorena srijeda ▶ emisija HR-a, emitirala se na I. programu HR-a 1992–2012. Nastavak je emisije Škola demokracije, koju su 1990. uoči prvih višestranačkih izbora u Hrvatskoj, pokrenule B. Jovičić i V. Mazele, a u kojoj se govorilo o demokratskom sustavu i višestranačju. Ta je emisija nagrađena nagradom Zlatno pero HND-a 1991. U okviru Obrazovnog i dječjeg programa emisija je 1992. prerasla u tjedni 50-minutni magazin o političkim i društvenim temama i fenomenima koji su utjecali na svakidašnji život građana. Emisiju su vodile i uređivale B. Jovičić i V. Mazele, a uz njih u emisiji su radili brojni novinari Obrazovnog programa (R. J. Bončić, V. Turtula, Lj. Letinić). Nagrađena je godišnjom nagradom HRT-a 1998.

Otvoreni radio ▶ privatna radijska postaja s nacionalnom koncesijom, emitira od 1997. sa sjedištem u Zagrebu. Prvi glavni urednik D. Berdais, vlasnici R. i A. Miličević; 2016. glavna je urednica D. Novosel. Neprestano dnevno emitiranje podijeljeno je u nekoliko programskih cjelina, s vijestima iz Hrvatske i svijeta te o važnijim događajima u kulturi i sportu. U informativnom dijelu sheme ističu se središnja emisija *Otvoreno* te *Informativni sat*, koji obrađuje aktualne teme. Od glazbeno-zabavnih emisija vrlo su slušane *Jutro na Otvorenom*, *Otvoreno radno vrijeme*, *Feel good vikend* i *Otvoreno poslijepodne*. Večernji dio programa pretežno je rezerviran za noviju domaću i stranu glazbenu produkciju.

Otvoreno ▶ dnevna informativna studijska emisija HTV-a, emitira se od 2004; pet puta tjedno uživo obrađuje vijest ili temu dana. Središnji element emisije čini razgovor s gostima u studiju. Uvod u raspravu trominutni je prilog, a posljednje minute predviđene su za

komentare i pitanja gledatelja preko društvenih mreža (Facebook, Twitter) i SMS poruka. Interakcija se u početku postizala otvorenom telefonskom linijom za gledatelje koji su postavljali pitanja, a potom su se telefonskim pozivom izjašnjavali o referendumskom pitanju. Od 2015. emitira se od ponedjeljka do četvrtka u udarnom vremenu na programima HRT1 i HRT4. Emisiju su uređivali i vodili H. Novak-Srzić, T. Ladišić, M. Bago, P. Štefanić, M. Togonal i D. Novokmet. Realizirali su je D. Vizek, Ž. Belić, S. Hoti, Ž. Musić i Z. Antulov.

Otvorenje autoceste Zagreb-Split → posebni informativni projekti

Ozmec, Jura ▶ novinar, komentator, urednik i voditelj (1962). Diplomirao na Filozofskom fakultetu te na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Na Radiju 101 1984. pokrenuo sportsku redakciju i bio njezin prvi urednik. Od 1987. u sportskoj redakciji TVZ-a/HTV-a. Urednik i voditelj u svim sportskim i

informativnim emisijama HTV-a, uključujući program *Za slobodu*, od 1992. komentator i reporter, a od 1993. zamjenik i/ili pomoćnik urednika Sportskog programa, 2000–02. i 2007. urednik Sportskog programa. Izvršni urednik projekata Olimpijskih igara u Ateni 2004. i *Derbi* 2006, samostalni voditelj projekata Mediteranskih igara u Bariju 2003. i Olimpijskih igara u Pekingu 2008. Od 2011. glavni urednik Sportske televizije Hrvatskoga olimpijskog odbora. Od 2003. u četiri mandata predsjednik Hrvatskoga zbora sportskih novinara HND-a, dopredsjednik Europske udruge sportskih novinara 2006–10,

član izvršnog odbora AIPS-a (Svjetske udruge sportskih novinara) od 2013. Dobitnik nagrade Marija Jurić Zagorka HND-a 2003, godišnje nagrade HRT-a 2008. U dvama mandatima predsjednik Etičke komisije HRT-a.

oznaka točnog vremena ▶ usluga koju HRT pruža od osnutka RZ-a 1926, a sastoji se od triju zvučnih signala frekvencije 1017 Hz popraćenih spikerskim glasom koji kaže: “Na treći znak Geofizičkog zavoda bilo je točno ... sati.” Emitiranje počinje 11 sekundi prije punoga sata, a puni sat poklapa se sa završetkom trećega, najdužeg signala (1 + 1 + 3 sekunde). Do 2008. impuls točnog vremena dolazio je izravno iz Geofizičkog zavoda Andrija Mohorovičić, čija je kvarcna ura bila žično spojena s HRT-om, a nakon toga signal točnog vremena počeo se primati kratkim valom iz njemačkoga grada Yulicha, gdje se vrijeme mjeri još preciznijom atomskom urom. Točno se vrijeme na I. programu RZ-a i danas emitira svakog sata, a urednici emisija na ostalim kanalima emitiraju ga samostalno, u skladu s programskim okolnostima. Osim toga načina prikazivanja točnog vremena u uporabi je i izravno prenošenje snimke analognoga sata nešto prije početka večernjega *Dnevnika*. Nakon omasovljenja digitalnih satova, a posebice mobilnih telefona koji automatski pokazuju jedinstveno svjetsko vrijeme, znak točnog vremena izgubio je na važnosti, ali je ostao kao prepoznatljiv i omiljen međutak (jingle) u radijskim programima.

ozvučenje ▶ postupak planiranja, postavljanja i razmještanja svih elemenata razglasnog sustava (→ razglas) na planiranoj lokaciji, uzimajući pritom u obzir postojeće prostorne i akustičke uvjete. Pravilnim ozvučenjem postiže se zadovoljavajuća kvaliteta zvuka na svim planiranim lokacijama bez pojave akustičke povratne veze.

P

Pajalić, Miljenko ▶ novinar i urednik (1941). Diplomirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Novinarstvom se počeo baviti na RZ-u 1964. Bio je urednik vijesti, suradnik u redakciji emisije *Našim građanima u svijetu* 1970–74, urednik *Dnevnih novosti* i *Dnevnika* 1974–78. Urednik u redakciji za unutrašnju

politiku i gospodarstvo 1978–90. Specijalizirao se za temu prometa; autor i voditelj emisije *Stop – crveno* na Radio Sljemenu 1978–90. Glavni i odgovorni urednik HR-a 1990–93, organizirao emitiranje programa za Domovinskoga rata. U Hinu prešao 1993, a 1997–2005. bio glavni urednik *Revije HAK*.

Pajkin, Toni ▶ novinar i urednik (1961). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Na Radio Zadru od 1982. kao suradnik, od 1987. novinar u Informativnom programu te sportski reporter. Za Domovinskoga rata ratni reporter, do 1996. radio na ustroju programa HR Radio Knina. Od 1996. odgovorni urednik te od 2013. glavni urednik Radio Zadra. Dobitnik skupne godišnje nagrade HRT-a 1994. te godišnje nagrade HRT-a 1996. Nositelj Spomenice Domovinskoga rata 1991.

PAL (akr. od engl. Phase Alternation Line – linija izmjeničnom fazom) ▶ sustav analogne kromatske televizije kojim se definira način prijenosa i prijma boje u TV-u. PAL je razvio → W. Bruch u Njemačkoj. Europska unija radiotelevizijskih postaja (EBU) odlučila je 1963. da se osim sustava → NTSC i → SECAM ispita i uspoređi i PAL te ocijeni njegova prihvatljivost za Europu. PAL se temelji na poboljšanom NTSC sustavu, koji je osjetljiv na fazne promjene između moduliranoga i referentnoga krominantnog nositelja, što uzrokuje pogreške u tonu boje. To se u PAL-u korigira okretanjem faze za 180° jedne krominantne komponente u svakoj drugoj TV liniji. Na prijamnoj strani ta se komponenta okreće unatrag za 180°. Stoga su fazne pogreške u susjednim

linijama komplementarne, te se primjenom sklopa za kašnjenje takve pogreške, a time i pogreške u tonu boje, mogu kompenzirati.

Paladin, Mirjana ▶ urednica (1936–2007). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na RZ-u/HR-u od 1962. do umirovljenja 1999. Urednica u redakciji ozbiljne glazbe, a od 1993. na III. programu. Osmislila, vodila i uređivala niz emisija (*Poezija u fonoteci*, *Pratimo muzičke događaje*, *Za vašu najbolju stereo diskoteku*).

Inicirala i vodila projekt MUSICO-RA na Međunarodnom salonu glazbe u Parizu 1991–97. Proučavala povijest glazbenih emisija na HR-u i probleme prezentacije glazbe na tom mediju. Rezultate istraživanja objavila je u dvjema publikacijama, u više od 20 članaka te u emisijama HR-a. Dobitnica dviju godišnjih nagrada RZ-a i diplome na Međunarodnom natjecanju za glazbene emisije Prix Brno 1993.

Palangić, Ibrahim (Ibro) ▶ novinar (1924–2011). Diplomirao na Višoj novinarskoj školi u Zagrebu. Urednik redakcije vijesti i Obrazovnog programa na Radio Titogradu 1952–56. Na RZ-u 1956–90. Od 1963. dopisnik, reporter i komentator iz Karlovca. Izvještavao za sva tri programa, za dnevne i tjedne emisije. Suradnik mnogih dnevnih i tjednih novina, prikupljao građu za dvije monografije o Karlovcu (1968. i 1983). Dobitnik nagrade Zlatno pero HND-a 1979, nagrada grada Karlovca 1975. i 1989, dviju godišnjih nagrada RZ-a i više drugih nagrada za novinarsku i kulturnu djelatnost.

Paley, William S. ▶ američki poduzetnik (1901–1990). Isprva se bavio prodajom cigara. Privučen uspjesima radijskih reklama, 1927. kupio dionice radiomreže Columbia Phonographic Broadcasting System. Iz nje je 1928. nastao Columbia Broadcasting System (CBS), kojemu je bio predsjednik 1928–46. te predsjednik Upravnog odbora 1946–83. i 1986–90, a 1983–86. poča-

sni predsjednik. Pod njegovim je vodstvom CBS postao jedna od najvećih svjetskih RTV mreža (prva po gledanosti u SAD-u 1955–76), poznata zbog prestiža i kao Tiffany Network.

Pandurić, Božidar ▶ ton-majstor i inženjer (1962). Diplomirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Od 1987. u Muzičkoj proizvodnji RTZ-a, a od 1990. na HR-u kao ton-majstor sudjeluje u izravnim prijenosima koncerata, emisija, festivala i glazbenih projekata HRT-a (Dubrovačke ljetne igre, Osorske glazbene večeri, Splitsko ljeto, Smotra folklor, Varaždinske barokne večeri, zagrebački, splitski, požeški, krapinski festival, Međunarodni folk festival, Božić u Ciboni, Simfonija tisuće, Glazba i grad, *Maestro*) te na snimanjima ansambala HRT-a. Od 2003. kao inženjer sudjeluje u opremanju tonskih kola RV1, TK5 i TK6, R4 i studija Bajsić. Višestruki dobitnik diskografske nagrade Porin za najbolju snimku albuma klasične glazbe 2006–15.

Panoptikum ▶ radiodramska emisija komediografskoga žanra, emitirala se na HR-u 1966–2016. Pokrenuo B. Hribar kako bi potaknuo hrvatske pisce na pisanje izvornih radijskih komedija. U prvoj emisiji emitirano je *Lice s fotografije* B. Dogana u režiji T. Srkulj. Dugi niz godina emisija je emitirana nedjeljom na II. programu. Poslije su je uređivali K. Klarić, T. Lalin, N. Madunić Barišić i K. Šimunić. U Biblioteci Hrvatski radio 1996. objavljen je zbornik *Panoptikum – izvorna hrvatska radiokomedija 1966–2006*, s izborom radiodramskih tekstova igranih u emisiji (uredila N. Madunić Barišić). Od 2016. spojen je s *Radio napeticom* u emisiju *KriK – krimić i komedija*, koja se emitira na II. programu HR-a, a urednica je N. Madunić Barišić.

panorama (žarg. švenk) ▶ kretanje kamere oko svoje osi pri snimanju kako bi gledatelj dobio dojam da pogledom prelazi preko prizora. Izvodi se sa stativa s panoramskom glavom ili snimanjem iz ruke. Panorama može biti korekcijska, opisna, navodeća ili brišuća, a po smjeru vodoravna, okomita ili dijagonalna.

Pantar, Lučka ▶ trik-snimateljica (1954). Na TVZ-u/HTV-u od 1976. isprva montažerka originala, a od 1985. trik-snimateljica. Radila je na brojnim igranim, dokumentarnim, dječjim i znanstveno-obrazovnim emisijama. Suradivala s redateljima M. Arhanićem, Ž. Belićem, B. Ištvančićem, J. Marušićem, M. Salettom i dr. Radila animacije za serije *Beskrajem svijeta*, *Putovanja južnim morima*, *Turbo limach show*, *Klis* i dr. Nakon prestanka proizvodnje emisija na filmskoj vrpici, radila na telekiniranju i digitalizaciji filmskoga arhivskog materijala HTV-a.

Panjkota, Ante ▶ novinar i urednik (1927–2007). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1958. na TVZ-u. Isprva novinar-suradnik, a zatim ured-

nik u redakciji, urednik redakcije za kulturu te komentator. Pratio politiku, školstvo i znanost. Dobitnik nagrade HND-a za TV reportažu 1962. te nagrade Tone Peruško za životno djelo u promicanju obrazovanja i pedagogije 1987.

Papandopulo, Boris ▶ skladatelj, dirigent i pijanist (1906–1991). Diplomirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu (kod B. Berse) te na Novom bečkom konzervatoriju (kod D. Focka). Dirigent Hrvatskoga pjevačkog društva Kolo 1928–34 i 1938–46, dirigent Društvenog orkestra Hrvatskoga glazbenog zavoda 1931–34, dirigent Glazbenoga društva Zvonimir u Splitu i profesor na Gradskoj glazbenoj školi 1935–38. Dirigent Zagrebačke opere 1940–45. i njezin ravnatelj 1943–45. te, istodobno, dirigent Simfonijskog orkestra Radio postaje Zagreb. Ravnatelj riječke Opere 1946–48. i 1953–59, operni dirigent u Sarajevu 1948–53, Zagrebu 1959–65. i Splitu 1968–74. Bio je i stalni gost dirigent kazališta Komedija u Zagrebu i Opere u Kairu. Od 1965. redoviti član JAZU-a. Autor jednoga od najvažnijih i najopsežnijih opusa u hrvatskoj glazbi. Uz skladateljski rad i dirigentsku aktivnost u prvim desetljećima rada intenzivno se bavio glazbenom kritikom i publicistikom. Dobitnik, među ostalim, nagrade Grada Zagreba 1961. i 1962, nagrade Vladimir Nazor 1962. i 1968 (za životno djelo), nagrade Josip Slavenski 1970.

Krsto PAPIĆ

Papić, Krsto ▶ filmski redatelj i scenarist (1933–2013). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Prvi dugometražni igrani film *Iluzija* režirao 1967, a drugi, *Lisice* (1969, Velika zlatna arena za najbolji film, Zlatna arena za režiju i nagrada kritike na Pulskom festivalu 1970, uvršten u program Quinzaine des Réalisateurs festivala u Cannesu 1970), pripada antologiji hrvatskoga filma. Ostvario zapaženu međunarodnu karijeru filmovima *Predstava Hamleta u Mrduši Donjoj* (1973, Srebrna arena za režiju u Puli, uvršten u selekciju Berlinalea 1974), *Izbavitelj* (1977, Grand prix na festivalu filmske fantastike u Trstu i na festivalu fantastike Fantasperto 1982), *Tajna Nikole Tesle* (1980, Velika srebrna arena u Puli), *Život sa stricem* (1988, Velika zlatna arena, nagra-

da za režiju, nagrada publike Jelen i nagrada publike Zlatna vrata u Puli, nagrada FIPRESCI u Montrealu, nominacija za Zlatni globus 1990. u kategoriji stranoga filma), *Priča iz Hrvatske* (1991, Zlatna arena za režiju i *Vjesnikova* nagrada publike Jelen), → *Kad mrtvi zapjevaju* (1999, i TV serija, Zlatna arena za režiju i nagrada publike u Puli) i dr. Posljednji su mu filmovi *Infekcija* (2003) i *Cvjetni trg* (2012) koprodukcije s HRT-om. Na prijelazu 1960-ih u 1970-e režirao je niz svjetski nagrađivanih dokumentarnih filmova, oslanjajući se na metodu filma istine: *Halo München*, *Kad te moja čakija ubode*, *Čvor*, *Nek se čuje i naš glas*, *Mala seoska priredba* i *Specijalni vlakovi*. Nagradu Vladimir Nazor za životno djelo dobio je 2006, a 2004. Grand Prix Special des Amériques.

Parać, Ivan ▶ političar (1939). Diplomirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Radio kao tajnik Veterinarskoga fakulteta. Nakon 1990. potpredsjednik i predsjednik Izvršnoga vijeća Skupštine Grada Zagreba, predsjednik Skupštine Grada Zagreba, ministar rada i socijalne skrbi 1993–95. Glavni direktor

HRT-a 1995–96. Za njegova su mandata HR i HTV profesionalno i uspješno pratili vojno-redarstvene akcije Bljesak i Oluja, kao i Vlak slobode (zaslužnim je djelatnicima HRT-a tim povodom dodijeljeno više od 600 odličja Predsjednika Republike). U to je vrijeme pokrenut radio i TV studio u Kninu te Radio Okučane, dovršeni su planovi i razrađena financijska konstrukcija za nastavak izgradnje Doma HRT-a (B-30). Poslije je bio veleposlanik u Ministarstvu vanjskih poslova. Objavio više stručnih radova s područja radnoga prava, lokalne samouprave i obrazovanja.

Paradžiković, Ivana ▶ novinarka, urednica i producentica (1981). Od 2003. na Novoj TV novinarka u večernjim vijestima *Meta* i u središnjem *Dnevniku*. Od 2004. na RTL-u novinarka u *Vijestima* i emisiji *Exploziv*. Ponovalo na Novoj TV od 2007. novinarka istraživačkoga magazina *Provjereno*, pa voditeljica *Dnevnika Nove* TV i večernjih vijesti 2009, istodobno postaje urednicom i voditeljicom magazina *Provjereno*, koji pomiče standarde novinarsko-istraživačkoga rada. Dobitnica nagrade Joško Kulušić 2012. za promicanje ljudskih prava i Večernjakove ruže 2014. za TV osobu godine.

Paralele ▶ vanjskopolički magazin, pokrenut na HTV-u 2008. Autorica M. Kasapović, a osim nje vode ga G. Rotim i D. Družijanić. Uz praćenje i analize događaja u svijetu, emisija je prepoznatljivost stekla uspoređivanjem i pojašnjavanjem aktualnih zbivanja u Hrvatskoj iz perspektive sličnih procesa u inozemstvu. Kasapović i Rotim dobili su nagradu Marija Jurić Zagorka HND-a za TV novinarstvo 2009.

Paravan ▶ dokumentarno-informativna emisija, emitirana na HTV-u 2012–13. Kroz istraživačko novinarstvo nudila je aktualne političke teme u novom svjetlu, s dotad neotkrivenim detaljima, koji su inicirali raspravu od šire društvene važnosti. Nakon dokumentarnoga filma slijedio bi razgovor s gostima u studiju. Urednici T. Šimurina i R. Tomić Zuber.

PARLAONICA

Parlaonica ▶ talk show učenika srednjih škola, emitirao se na HTV-u 1992–2009 (preko 200 emisija); prva primjena takve forme u TV emisijama za mladež u Hrvatskoj. Učenici su sami predlagali teme, obavljali novinarska istraživanja, osmišljavali i glumili u videoprihozima, vodili emisiju. Redatelji su bili studenti ADU-a. Idejni začetnici R. Rožić, T. Radić i M. Filjak Bilandžija (i urednica).

Paro, Jasna ▶ novinarka i urednica (1957). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1984. do 1998. suradnica, novinarka i urednica u Dokumentarnom programu TVZ-a/HTV-a, autorica dokumentarne serije *Pakistan – zemlja i ljudi* te političkih reportaža o Kašmiru i nemirima u Pakistanu.

Od 1998. do 2001. uređuje emisiju *Euromagazin*, potom je 2001–03. urednica Redakcije vanjske politike te 2003–10. dopisnica iz Velike Britanije sa sjedištem u Londonu. Pratila američke izbore 2012, ulazak Hrvatske u Europsku uniju 2013, početak izbjegličkog egzodusa Sirijaca u Tursku. Autorica je reportaža za *Euromagazin*, *Horizonte* i *Paralele*. Jedna od urednica informativnoga kanala HRT4 od njegova pokretanja 2012. Od 2014. dopisnica HRT-a iz Europske unije sa sjedištem u Bruxellesu.

Pata, Nenad ▶ urednik (1930). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Bio je šef Studija za crtani film u Zagreb filmu. Glavni urednik *Obrazovnog* i dječjeg programa RZ-a 1973–76, glavni urednik Film-

Nenad PATA

skog programa TVZ-a 1976–88, potom komentator. Urednik emisija *Velike kinematografije* i *Jedan autor, jedan film* te 23 epizode serije *Zagrebačka škola crtanog filma*. Osobito uspješan kao urednik filmske emisije *3,2,1,... kreni!* 1977–83, u kojoj su gostovali vodeći svjetski redatelji (O. Welles, F. Truffaut, W. Herzog, C. Chabrol i dr.). U okviru filmske redakcije producirao je jedan od najuspješnijih hrvatskih filmova *Ritam zločina Z. Tadića* (1981), za koji je nagrađen kao najbolji producent na festivalu u Bruxellesu. Objavio više knjiga o animaciji, knjigu *Filmski velikani u Zagrebu*, uredio monografiju *Dušan Vukotić Vud.* Odlikovan francuskim Ordenom Vitez umjetnosti i književnosti za zasluge u kulturi 1983.

patiner ▶ ličilac koji radi u sektoru scenografije, a po ideji scenografa bojama stvara iluzije različitih materijala. Poznati su patineri D. Maček i I. Đaković.

Patuljci pojma nemaju ▶ dokumentarna serija za djecu, emitirana na TVZ-u 1975–96. Autor M. Kušec osobujnom je vještinom razgovora s djecom iz njihove perspektive prikazivao ljude, običaje i život u gradovima, selima i zaseocima diljem zemlje. Prva urednica bila je Lj. Marinković, a najveći broj emisija uredila je N. Kalinić Ahačić; sve epizode režirao je D. Vizek. Za Domovinskoga rata serija je snimana u Vinkovcima, Osijeku,

Gospiću. U TV studiju Rijeka snimljeno je 15 epizoda, 10 epizoda u Splitu te nekoliko u Dubrovniku i Puli. Realizirano je i 16 epizoda razgovora s nekadašnjim "patuljcima", sad odraslim ljudima, te s istom TV ekipom.

PATULJCI POJMA NEMAJU, Mladen Kušec

Paurić, Darko ▶ glazbeni urednik (1960–2009). Na Radio Osijeku od sredine 1970-ih, zaposlen od 1984; isprva spiker, zatim glazbeni urednik do smrti. Uređivao i vodio mnoge glazbene emisije. Popularnost stekao vodeći nedjeljnu emisiju *Desetica* te *Ritam šokadije*. Osobito promicao tamburašku glazbu, narodne običaje, slavonsku i baranjsku tradiciju i govor. Posmrtno 2012. dobio nagradu Status Hrvatske glazbene unije za prinos promicanju hrvatske glazbe. Nositelj Spomenice Domovinskoga rata.

Pauzin, Ljubo ▶ dramaturg, dramski pisac i pjesnik (1954). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1975. na RZ-u isprva suradnik, potom urednik u Obrazovnom i Dječjem programu. Ostvario niz emisija i serijala (*Radio putovanja*, *Radio antologije*). U Dramskom programu od 1993. dramaturg i urednik emisija *Dokumentarna radio drama* i *Život u zvuku – feature na Prvom*. Sudjelovao u stvaranju Međunarodnoga festivala Prix Marulić, kojem je voditelj 2002–13. Više puta član i predsjednik ocjenjivačkih sudova na festivalima Prix Italia i Prix Europa, biran u EBU Features Project Group. Ugledan pjesnik (*U mojoj dvosobnoj glavi* i dr.), dramatičar i prozaik (*Slučajni bestijarij*) i prevoditelj. Dobitnik nagrade za radijsku dramu *Razdoblje kiša* 1985, nagrade za dokumentarnu dramu *Od Hvara oblutak* 1996. na Festivalu Prix Marulić te godišnje nagrade HRT-a 2002.

Pavić, Siniša ▶ srpski scenarist i književnik hrvatskoga podrijetla (1933). Diplomirao na Pravnom fakultetu u Beogradu. Od 1966. do umirovljenja 1998. radio kao sudac, pišući u slobodno vrijeme. Spisateljsku karijeru započeo 1963. romanom *Višnja na Tašmajdanu*, koji je adaptirao za film 1968. TV karijeru započeo kao scenarist popularne serije *Diplomci* (1971). Do kraja 2010-ih jedan od najuspješnijih srpskih TV scenarista: suscenarist serije *Otpisani* i scenarist brojnih epizoda sitco-

ma *Pozorište u kući*, prema vlastitom romanu scenarist popularne serije *Vruć vetar* (1980). Najveći uspjeh zabilježio je serijom *Bolji život* (1987–91, u suradnji sa suprugom Ljiljanom), najpopularnijim TV proizvodom u Jugoslaviji uoči njezina raspada. Napisao scenarije brojnih drugih TV drama, miniserija i serija (*Poslednji čin*, *Banjica*) te igranih filmova.

Pavličić, Pavao ▶ književnik, povjesničar i teoretičar književnosti te scenarist (1946). Diplomirao i doktorirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, gdje od 1970. radi na Odsjeku za komparativnu književnost, od 1985. redoviti profesor. Jedan od naših najplodnijih i najčitanijih pisaca; objavio osamdesetak knjiga – romana, zbirki priča, književnoteorijskih i književnopovijesnih studija i dr. Redoviti član HAZU-a od 1997. Od filma *Ritam zločina* (1981), realiziranoga u produkciji TVZ-a, bio scenarist više filmova redatelja Z. Tadića (*Treći ključ*, *Orao*, *Osudeni*, *San o ruži*, *Treća žena*). Također je scenarist filmova *Vukovar se vraća kući* (i serija; redatelj B. Schmidt) i *Putovanje tamnom polutkom* (i serija; s redateljem D. Žmegačem), TV drama *Kazališni život ili smrt*, *Vlastiti aranžman*, *Terevenka*, *Dioskuri* i dr., te triju epizoda serije *Nepokoreni grad*. Ekranizirani su mu romani *Stroj za maglu* (film *Zločin u školi*, suscenarist s redateljem B. Ivandom, 1982) i *Eter* (TV film, 1985), a po *Tužnom bogatašu* snimljena je istoimena miniserija u produkciji HRT-a (redatelj D. Žmegač, 2008). Dugogodišnji član žirija *Kvskoteke*. Dobitnik NIN-ove nagrade 1881. (za *Večernji akt*), nagrade Ksaver Šandor Gjalski 1995 (za *Šapudl*) i brojnih drugih priznanja.

Pavlinić, Branko ▶ tehničar (1928). Na RZ-u od 1950. kao tonski tehničar. Na TVZ-u od njezina osnutka 1956;

Branko PAVLINIĆ (lijevo) i redatelj Radojko Ježić, 1956.

realizirao prve emisije iz studija u Jurišićevoj te prvi izravni prijenos emisije otvaranja Zagrebačkog velesajma 7. IX. 1956. Od 1957. glavni tehničar na prvim reportažnim kolima TVZ-a, a od 1964. šef tih kola. Od 1977. do umirovljenja 1984. šef je RK8.

Pavlović, Rajko ▶ producent (1952). Na TVZ-u od 1973. organizator pripreme i snimanja, glavni organizator, producent redakcije Mozaičnih emisija i producent programa. Radio u Dječjem (*Mali svijet*, *Hihotići*, serija *Smogovci* i *Lažeš*, *Melita*, festival djeteta u Šibeniku), Dokumentarnom (serija *Raspuća*, narodni običaji, *Praznik za žice*) i Igranom programu (epizode serije *Nepokoreni grad*, *Punom parom*, *Hajdučki gaj*, *Gospodski život Stipe Zvonarova*, opera *Doma i u buži*). Za Domovinskoga rata radio u programu *Za slobodu*. U Zabavni program prešao 1992. kao producent show emisija (*Sedma noć*, *Studio 10* – suradnja s francuskom ekipom, *Evergreen* i dr.), *Dore* (izbor hrvatske pjesme za pjesmu Eurovizije) te drugih zabavno-glazbenih emisija i festivala. Član HRT-ove delegacije na Eurosongu 2003–13. te Dječjem Eurosongu 2014.

Pavlovsky, Aleksej ▶ urednik (1964). Doktorirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1990. vanjski suradnik u Redakciji narodne glazbe i običaja HTV-a, kao scenarist, voditelj, a potom i urednik dokumentarnih i glazbenih emisija o popularnoj i tradicijskoj kulturi; od 1996. u

stalnom radnom odnosu. Kao scenarist ili suscenarist potpisuje oko 170 emisija, među kojima je tridesetak prikazano, a oko dvadeset nagrađeno na međunarodnim i domaćim filmskim festivalima. Komentator prijenosa folklornih smotri i srodnih priredbi. Predsjednik Hrvatskoga etnološkog društva 1999–2003, a od 2015. predsjednik Novinarskoga vijeća časti HND-a. Autor više stručnih i znanstvenih članaka.

Pazman, Zdravko ▶ tehničar (1946). Na RTZ-u/HRT-u od 1968. Radio u Masteru, mobilnim vezama, na reportažnim kolima, u videoservisu i ENG-u, gdje je od 1989. do umirovljenja 2010. šef odsjeka IDP snimanje. Sa S. Crvenkom 1975. prilagodio RK5 (prva mala RK s prijenosnom kamerom u boji) za brza javljanja s terena izravno u program, što predstavlja začetke ENG načina rada na TVZ-u. Na konferencijama Nesvrstanih zemalja u Colombu 1976. i Harareu 1986. tehničar, tehničko vodstvo i snimatelj. Za Domovinskoga rata tehničar i povremeno snimatelj na ratištima od Nuštra, Vinkovca, Osijeka i Dubrovnika.

PBS (akr. od engl. Public Broadcasting Service – Služba javne radiodifuzije) ▶ privatna neprofitna nacionalna mreža američkih javnih TV postaja. Osnovana je 1969.

kao alternativa velikim komercijalnim mrežama. Javna televizija u SAD-u je nastala nakon komercijalne i njezin se model razlikuje od europskoga. Savezna komisija za komunikacije (FCC) predviđjala je 1952. za nekomercijalne obrazovne TV postaje oko 12% raspoloživih frekvencija. Početkom 1950-ih osnovane su prve nekomercijalne postaje, a 1952. sredstvima Fordove zaklade utemeljen je prethodnik PBS-a, centar za produkciju i razmjenu programa National Education Television (NET). Neprofitna ustanova Corporation for Public Broadcasting (CPB) osnovana je 1967. sa zadaćom da organizira raspodjelu novčane potpore koju je država počela dodjeljivati javnim radijskim i TV postajama te da nadzire tehničko povezivanje tih postaja. Danas tim postajama uglavnom upravljaju lokalna neovisna udruženja, visokoškolske ustanove i, u 20 tvrtki, tijela saveznih država. Najveći paket programa koji PBS distribuira svojim članicama čine dječje, obrazovne i dokumentarne emisije te vijesti i emisije o aktualnim temama. Jedna od najpopularnijih dječjih emisija u svijetu, *Sesame Street*, dio je PBS-ova programa otkad je počeo emitirati 1970. Među ostalim emisijama popularnost i ugled stekle su napose serija drama *American Playhouse*, newsmagazini *The MacNeil/Lehrer News Hour*, *Frontline*, *Firing line* te prijenosi kulturnih događanja (*Live from Lincoln Center*, *The Metropolitan Opera Presents*). PBS-ove postaje samostalno sastavljaju svoje programe, a obvezne su emitirati oko tri sata isporučenih programskih sadržaja u središnjem dijelu Večernjega programa te određeni postotak u preostalo vrijeme.

PDC (akr. od engl. Programme Delivery Control) → VPS

Pea, Franc ▶ novinar i urednik (1933–2015). Na RZ-u od 1961. do umirovljenja 2000. Urednik u redakciji vijesti i komentator u vanjskopolitičkoj redakciji. Na II. programu uređivao *Radio Jadran* i *Susrete subotom*. Bio je urednik I. mreže HR-a, a 1974. priprema i uređuje Tjedan Radio Zagreba u Bremenu i obratno. Organizirao i vodio interne škole HR-a za mlade novinare. Član vanjskopolitičke komisije JRT-a i njegov predstavnik u različitim tijelima EBU-a te predstavnik Hrvatske u tijelima Vijeća Europe zaduženima za medije. Rukovoditelj Međunarodnih odnosa RTZ-a. Dobitnik godišnje nagrade RZ-a.

Peakić-Mikuljan, Marija ▶ urednica i književnica (1943). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na HRT-u od 1994. do umirovljenja 2005. Prije toga surađivala s Dramskim programom HR-a i HTV-a. Pomoćnica generalnoga direktora HRT-a 1995, urednica Kulturno-umjetničkoga programa te glavna urednica HTV-a 1999. Radila na pokretanju Religijskoga progra-

ma te kulturoloških i povijesnih tema u Obrazovnom i Dokumentarnom programu. Bila je urednica u izdavačkoj kući Mladost, predsjednica Društva književnika Hrvatske 1985–88. te ravnateljica Nakladnoga zavoda Matice hrvatske (objavila knjigu *Bespuća povijesne zbiljnosti* F. Tuđmana). Objavila desetak književnih djela (poezija, novele, scenariji), autorica TV drama za djecu i odrasle te više radiodrama. Odlikovana Redom Danice hrvatske s likom Marika Marulića, Redom hrvatskoga trojista i Spomenicom domovinske zahvalnosti.

pecaljka (žarg.), dug stalak na kojem tonski snimatelj drži → mikrofona izvan kadra.

Pejar, Margareta ▶ spikerica i voditeljica (1940). Na RZ-u/HR-u od 1966. do umirovljenja 2005 (kao spikerica mentorica). Jedna od pionira u voditeljskom poslu u emisijama II. programa *Radio Jadran* i *Studio A*, *Vikend u 8*, *Semafor 2*, *Kako volim kazalište* i *Zeleni megaherc* (vodila ju je dvije i pol godine). Povremeno radila i na HTV-u u Dokumentarnom programu.

Dobitnica nagrade na Tjednu radija u Ohridu za vođenje emisije *Našim građanima u svijetu* 1986. i nagrade HRT-a Ivan Šibl 2004. Kao interpret, uz D. Sidora, uvrštena u udžbenik *Hrvatski jezik* autora Z. Diklića i D. Rosandića.

Peko, Ivo ▶ novinar i radijski djelatnik (1903–1944). Prije II. svjetskog rata novinski dopisnik iz Dubrovnika, od travnja 1941. šef dubrovačke podružnice Izvještajnog i promidžbenog ureda NDH. Kao osnivač i ravnatelj Krugovalne postaje Dubrovnik postavio improvizirani odašiljač preko kojega je započelo emitiranje 1942. Razvio program do svakidašnjega desetosatnog emitiranja. Ubili su ga partizani na otoku Daksi.

Penezić, Vinko i Rogina, Krešimir ▶ arhitekti i scenografi (1959). Suradnjom u ateljeu Penezić & Rogina ostvarili su niz značajnih raznorodnih arhitektonskih djela sportske, sakralne, stambene, poslovne i javne namjene u zemlji i inozemstvu. Šest su puta nagrađeni na Shinkenčiku i Central Glass natječajima u Japanu, svaki put inaugurirajući neku novu eminentnu arhitektonsku temu. Triput izlagali na Venecijanskom bijenalu. Osnovali ljetnu školu arhitekture u Grožnjanu 1989. Gostujući su profesori na University American College u Skoplju te predavači na više japanskih sveučilišta. Na HRT-u realizirali više scenografija (*Kolo sreće*, *Kviskoteka*, *Talk show Željke Ogreste*, *Dnevnik*).

peplemetar (engl. peplemeter) ▶ uređaj koji se koristi u istraživanju i praćenju gledanosti TV programa, nastao tehnološkim osuvremenjivanjem metode tzv. dnevnika praćenja (engl. diary). Fizičko bilježenje vremenskog intervala u kojem je određena osoba gledala određeni program zamijenjeno je elektronskim uređajem priključenim na TV prijamnik i telefonsku liniju u određenom kućanstvu. Peplemetar registrira i pohranjuje četiri vrste podataka: točno vrijeme koje se bilježi u sekundama, je li televizor uključen ili isključen, kanal koji se gleda, osoba koja gleda televiziju. Svaki član kućanstva stariji od četiri godine u trenutku kad sjedne pred televizor na posebnom daljinskom upravljaču aktivira tipku sa svojim brojem i na taj se način registrira kao aktivan gledatelj (telefonskom linijom sociodemografski podatci i podatci o gledanosti nekoga programskog sadržaja proslijeđuju se u središnji računalni program). Elektronska mjerenja gledanosti provode se na stalnom reprezentativnom uzorku ispitanika s određenom dinamikom rotacije određenoga broja kućanstava.

Pepčić, Martin ▶ novinar i urednik (1913–2006). Sudionik partizanskoga pokreta. Novinar u *Vjesniku* 1946–48, zatim urednik u izdavačkoj djelatnosti u Glavnom odboru Narodne fronte Hrvatske 1949–51. i novinar u zagrebačkoj redakciji *Borbe* 1951–55. Na RZ-u 1955–82; izvijestitelj i komentator u Informativnom programu do 1971, potom zbog podrške idejama Hrvatskoga proljeća premješten na III. program, gdje je bio urednik političke filozofije. Dobitnik Zlatnog pera HND-a 1971.

Peras, Tamara ▶ novinarka i urednica (1971). Diplomirala na Visokoj učiteljskoj školi u Čakovcu te na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na HRT-u od 1997; voditeljica i urednica HTV studija Varaždin i dopisništva Čakovec 2004–14, voditeljica i urednica vijesti na HTV1 2009–11, podnevnoga dnevnika i vijesti 2012. te večernjega i regionalnoga *Dnevnika* 2014. Voditeljica projektnoga tima za osnivanje HRT centra Čakovec i Varaždin 2014. te njegova prva rukovoditeljica, voditeljica projektnoga tima za osnivanje HR Radio Sjevera. Autorica projekata *Velike i male zvijezde* te *Ne mogu mi(je)njat boju neba* za pomoć djeci s teškoćama u razvoju.

Peratoner, Ervin ▶ novinar, urednik i publicist (1917–1996). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Počeo na Radio Osijeku. Potkraj 1940-ih dolazi na RZ; komentator u kulturnoj redakciji, a zatim prvi glavni urednik Kulturno-zabavnoga programa RZ-a. Aktivan u hrvatskom političkom životu kao član ideološke komisije CK SKH. Jedan od osnivača i urednik III. programa RZ-a 1964. Oko programa okuplja suradnike iz različitih područja znanosti i umjetnosti, surađuje s mnogim domaćim i inozemnim znanstvenim institucijama. Pokreće i *Zbornik Trećeg programa Radio Zagreba*

(1977). Autor knjiga *Moderna umjetnost* (1960) i *Blokirani svijet* (1970).

Perčin, Nikola ▶ inženjer (1947). Diplomirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Na RTZ-u/HTV-u od 1970. u jedinici Odašiljači i veze; isprva inženjer, od 1979. direktor održavanja i montaže, prijenosa i emitiranja te od 1990. njezin ravnatelj. Od 1992. pomoćnik ravnatelja HRT-a za Odašiljače i veze, član Uprave HRT-a 1996–2002, član uprave 2002–04. i predsjednik uprave Odašiljača i veza 2004–08. Tijekom njegova vođenja Odašiljača i veza izgrađena je mreža TV odašiljača za odašiljanje trećega TV programa, podignuta je čujnost programa HRT-a do visoke europske razine. Programi HRT-a počeli su se odašiljati preko satelita, prvo u analognoj, a zatim u digitalnoj tehnologiji, a obnovljene su ratom opustošene odašiljačke postaje. Nakon razdvajanja od HRT-a znatno je pridonio da Odašiljači i veze d. o. o. izgrade moderno satelitsko odašiljačko središte u Deanovcu te da se tvrtka tehnološki i kadrovski osuvremeni. Inicirao je i pridonio donošenju državne odluke o odašiljanju TV programa u digitalnoj tehnologiji, potom i ubrzanomu prijelazu na novu tehnologiju.

Nikola PERČIN

Perčinić, Marijan ▶ snimatelj (1942). Od 1961. na TVZ-u. Isprva studijski kameraman, zatim snimatelj i reporter. Od 1994. kao direktor fotografije često snima za redatelje Dokumentarnoga programa (*Podvizi i sudbine: Oba! Oba dva!!!, Pravednici među narodima*, periodični serijal *Pokret koji traje*); snimatelj brojnih emisija Škrinje. Snimio i TV drame *Bog igre* (nagrada za kameru na TV festivalu u Portorožu), *Klupa na Jurjevskom* i mnoge druge.

Marijan PERČINIĆ

Pereža, Petar ▶ novinar i voditelj (1979). Diplomirao na Ekonomskom fakultetu u Splitu. Novinarstvom se počeo baviti na Radio Dalmaciji u Splitu, gdje je 1998–2005. urednik i voditelj vijesti. S grupom studenata i profesora pokrenuo studentski list *Feniks* i tri godine bio njegov urednik. Kao reporter Nove TV u Splitu i Zagrebu počinje raditi 2004. S mjesta voditelja splitskoga dopisništva dolazi za voditelja središnje informativne emisije *Dnevnik Nove TV*, s M. Miholjek vodio prvi *Dnevnik* 10. X. 2005. Od 2006. i urednik *Vijesti*.

Perić, Frano ▶ novinar i komentator (1927). Od 1956. tajnik redakcije *Vjesnika*, potom urednik društvenopolitičke rubrike u *Večernjem listu*. Od 1965. stalni vanjski suradnik komentator na RZ-u. Zapaženi su mu komentari o političkoj situaciji u Jugoslaviji i Hrvatskoj tijekom Hrvatskoga proljeća. Zbog toga mu je 1972. posebna komisija RZ-a uputila javnu kritiku, a RZ prekinuo suradnju.

Perinčić, Anđelko ▶ novinar i urednik (1947–2001). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Od 1970. na RZ-u; okušao se u svim novinarskim vrstama, napredovao od suradnika do komentatora i urednika unutrašnjopolitičke redakcije. Suradivao je u *Večernjem listu*, *Slobodnoj Dalmaciji*, *Novom listu*, *Hrvatskoj matici iseljenika*, a njegove priloge mogli su čuti i iseljenici na Radiju Slobodna Hrvatska u SAD-u. Dobitnik godišnje nagrade RZ-a i drugih novinarskih nagrada.

Periša Čakarun, Katarina ▶ novinarka i urednica (1973). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zadru. U HTV dopisništvu Šibenik 1996–2003. novinarka te urednica *Panorame* Šibensko-kninske i zadarske župani-

je. Od 2003. u Zagrebu u redakciji unutarnje politike, izvještava za Informativni program, od 2007. prati politiku i rad Vlade. Uređivala i vodila *Vijesti*, podnevni i večernji *Dnevnik* te specijalne emisije, napravila brojne intervjue s akterima hrvatske političke scene. Urednica redakcije unutarnje politike IP-a 2010–11. i 2012–13. Od ožujka 2016. rukovoditeljica IMS-a.

Perišin, Tena ▶ novinarka, urednica i znanstvenica (1957). U Zagrebu diplomirala na Filozofskom fakultetu, a doktorirala na Fakultetu političkih znanosti. Novinarsku TV karijeru započela 1980. u redakciji *Zagrebačke panorame*. Radila reportaže za magazin *Spektar*, snimila više polusatnih dokumentarnih reportaža sa sjevera Europe. Potkraj 1980-ih pokrenula snimanje serije dokumentarnih reportaža koje prate početak pluralizma u republikama bivše Jugoslavije, za što je 1990. s grupom autora dobila novinarsku nagradu Zlatno pero. Od 1991. pokriva vanjsku politiku Informativnoga programa HTV-a, od 1992. u Mozaičnom programu HTV-a, pokreće emisiju na engleskom jeziku *The Big Blue*, uređuje emisiju *Dobro jutro, Hrvatska*, radi priloge za *CNN World Report*. Stručno se i znanstveno usavršava u SAD-u 1994–95. te odrađuje praksu na CNN-u. U Informativni program TV kuće Mreža dolazi 1996, gdje vodi program i redakciju *Vijesti dana*, a početkom 1999.

Tena PERIŠIN

postaje zamjenica direktora Programa na južnoslavenskim jezicima Radija Slobodna Europa u Pragu. Potkraj 2000. vraća se na HRT, gdje, uz novinarske i uredničke zadatke, od 2001. vodi projekt digitalizacije proizvodnje Informativnog programa. Pokrenula *Vijesti na Druhom*, vodila projekt *News kanal* do 2012. i pokretanja HRT4; 2004–12. urednica emisije *Euromagazin*. Nacionalna koordinatorica za Circom Regional 2009–15. Od 2002. predaje na Fakultetu političkih znanosti, od 2015. izvanredna profesorica; na njem je 2012. pokrenula studentski medij *Televizija Student*. Autorica knjige *Televizijske vijesti* (2010). Dobitnica nagrada HND-a Marija Jurić Zagorka 1998. i 2002. i Velebitska degenija 2013. te godišnje nagrade HRT-a 2003.

Perko, Boris ▶ inženjer (1931). Diplomirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Na RTZ-u 1973–83. Direktor Odašiljača i veza 1974–79, savjetnik za tehnički razvoj u uredu generalnoga direktora 1979–83.

Pernić, Renato ▶ etnomuzikolog i glazbeni urednik (1938–2002). Diplomirao na Pedagoškoj akademiji u Zagrebu. Bio učitelj glazbe 1963–69, potom do mirovine 1994. glazbeni urednik HR Radio Pule. Snimao radijske reportaže o narodnoj glazbi, glazbalima i glazbenicima, emitirane na Radio Puli i I. programu RZ-a/HR-a. Prikupio više od tisuću snimaka izvornoga sviranja i pjevanja, sačuvanih u fonoteci Radio Pule. Glazbenik te organizator priredbi i smotri istarske narodne glazbe, objavio monografiju *Meštri, svirci i kantaduri* (1997). Podrobno prikazao naraštaje istarskih narodnih pjevača, svirača, folklornih društava i izrađivača pučkih glazbala. Dobitnik mnogih društvenih i državnih priznanja.

Perspektive ▶ debatna emisija, emitirana na TVZ-u 1987–88. U njoj su problematizirana pitanja nadolazećega višestranačja, depolitizacije vojske, uloga civilnog društva i sl. U posljednjoj je emisiji prikazan sažetak cjelodnevne rasprave politologa i sociologa bivše Jugoslavije koju je potkraj 1988. organizirao Fakultet političkih nauka u Zagrebu, a u kojoj je upozoreno kako je niz demonstracija, tzv. događanja naroda (što ih je poticalo vodstvo Srbije), prijetnja ratom. TV Beograd, TV Titograd i TV Novi Sad tu su emisiju skinule s programa, čime je dovedena u pitanje zajednička shema JRT-a. Seriju je uređivao i vodio Z. Varošaneć, a režirao D. Vizek.

Peruša, Ante ▶ inženjer (1943). Završio Višu pomorsku školu u Dubrovniku. Na RTZ-u od 1973, tehničar na Radio Dubrovniku. U TV dopisništvu radio kao snimatelj tona, asistent filmskoga snimatelja i osvjetljivač. U Domovinskom ratu jedini snimatelj na terenu na području Dubrovnika i okolice, montirao i slao priloge. Uvođenjem novih tehnologija i uređaja u TV studio Dubrovnik radio kao inženjer projektant do umirovljenja 2009. Dobitnik godišnje nagrade HRT-a 1996. Nositelj Spomenice Domovinskoga rata.

Mario PERUŠINA

Perušina, Mario ▶ filmski i TV snimatelj (1934–2013). Diplomirao na Filmskoj školi u Zagrebu. Snimatelj u Croatia filmu i Zora filmu od 1953. Na TVZ-u/HTV-u od 1957; isprva kameraman u informativnim emisijama, od 1964. u Filmskom programu. Snimio više stotina naslova za sve TV programe i žanrove. Snimio gotovo sve dokumentarne filmove B. Lentića (*Iza lože, Jozo i mnogi, Govori Tijarica* i dr.), zatim seriju od 350 dokumentarnih feljtona Z. Letice i A. Miladinova, dokumentarne serije (*Podvizi i sudbine, Imamo Hrvatsku, Hrvatska država i Hrvati, Hrvati koji su stvarali svijet* i dr.), dramske serije (*Kada je mač krojio pravdu, Tomo Bakran, Libar Marka Uvodića, Čovik i po, Djetinjstvo Stjepana Radića, Nepokoreni grad, Putovanje u Vučjak*), igrani film *Horvatov izbor*. Snimatelj i redatelj dokumentarnih filmova *Čiji je Kupres* i *Oluja nad Mostarom*. S redateljem T. Radićem dokumentarni film *Put* snimio u jednom kadru. Nakon umirovljenja 1991. radio je i za druge produkcijske kuće (serije *Villa Maria, Ljubav u zaleđu* i dr.).

Peruško, Zrinjka ▶ sociologinja i komunikologinja (1960). Diplomirala i doktorirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Redovita profesorica na Fakultetu političkih znanosti, gdje je 2007. osnovala Centar za istraživanje medija i komunikacije, kojega je i predstojnica. Potpredsjednica CEE mreže ECREA-e, Europskog udruženja za istraživanje i obrazovanje u području komunikacije, članica međunarodnoga konzorcija CEE-COM. Bila voditeljica Odjela za kulturu i komunikacije u Institutu za međunarodne odnose (2000–06), predsjedala Grupom stručnjaka za medijsku raznolikost Vijeća Europe (2006–07), članica Vijeća za radio i televiziju (2000–03), članica Hrvatskoga povjerenstva za UNESCO (2004–10). Bavi se komparativnim istraživanjem medijskih sustava, medijskih publika i medijske kulture postsocijalističke Europe. Autorica i/ili urednica knjiga *Assessment of Media Development in Croatia based on UNESCO Media Development Indicators, Hrvatski medijski sustav, Uvod u medije* i dr.

Pervan, Mladen ▶ ton-majstor (1947). Na TVZ-u od 1972, isprva asistent ton-snimatelja i tonski snimatelj, a od 1990. do umirovljenja 2009. ton-majstor. Jedan od naših najproduktivnijih tonskih snimatelja. Suradivao na filmovima *Svjedoci*, *Duga mračna noć*, *Što je muškarac bez brkova*, *Lea i Darija*, *Šuti*, *Projekcije*, *Kosac*, *Zvizdan*. Dobitnik Zlatne arene za zvuk za filmove *Vrijeme ratnika* 1992, *Ne zaboravi me/Fergismajniht* 1996, *Božić u Beču* 1997, *Kad mrtvi zapjevaju* 1998, *Dubrovački suton* 1999. i *Put lubenica* 2006.

Pervan, Željko ▶ TV komičar, scenarist i glumac (1962). Od 1984. na Omladinskom radiju (emisija *Zločesta djeca* i dr.), od 1989. na OTV-u urednik Zabavnog programa i autor brojnih, uglavnom humorističkih emisija i serija (*Mala škola glume*, *Večernja škola*, *Život na zemlji*). Nastupao u emisijama i serijama HRT-a (*Je l' me netko tražio*). Od 2005. na HRT-u kao voditelj i autor stand up komedije *Večernja škola* i voditelj kviza *Uzmi ili ostavi*. Kao stand up komičar nastupa po Hrvatskoj s projektom *Božanstvena komedija*. *Večernju školu* 2007–08. radi za Novu TV. Glumio u TV serijama *Obećana zemlja*, *Cimmer fraj*, *Najbolje godine*, *Kud puklo da puklo*.

Vladimir PETEK

Petek, Vladimir ▶ snimatelj i redatelj (1940–2003). Stekao zvanje majstora amaterskog filma (1964). Na RTZ-u/HTV-u 1959–99; snimao drame, dokumentarne i informativne emisije te igrane serije. Režirao 54 priloga o filmskim autorima. Autor 11 kratkometražnih filmova i doajen hrvatskoga eksperimentalnog filma. Osnivač FAVITA-e (Film, audiovizualna istraživanja, televizija, 1971), pod produkcijom koje je sa suradnicima ostvario multiviziju: simultanu projekciju 83 filma ili slajda u nizu. Njegovi filmovi bili su temelj teorijskih rasprava (*Antifilm i mi*) te su poslužili kao osnova za pokretanje festivala eksperimentalnog filma u Zagrebu (GEFF). Bavio se i filmskom publicistikom. Dobio brojne nagrade i priznanja na specijaliziranim festivalima (više nagrada na GEFF-u 1963. i 1970).

Ante PETERLIĆ u emisiji *Što je film?*

Peterlić, Ante ▶ filmolog (1936–2007). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, gdje je bio redoviti profesor (1974. prvi u Hrvatskoj doktorirao filmološkom tezom). Na RZ-u/HR-u surađuje od 1959. u svim filmskim emisijama. Na III. programu sudjelovao u mnogim ciklusima (*Vrijeme u filmu*, *Suvremeni svjetski filmski redatelji*, *Velikani naše epohe*, *Poetika TV snimaka iz Domovinskog rata*, *Povijest filma*). Na TVZ-u/HTV-u surađuje od 1965: režirao je kratkometražni igrani film *Intima*, radio na mjesečnim filmskim serijama, bio suvoditelj i komentator u emisiji *3,2,1,...kreni!*, voditelj i suscenarist emisije *Što je film?*, sastavljač pitanja za filmske kvizove. Režirao je igrani cjelovečernji film *Slučajni život* (1969). Glavni urednik *Filmske enciklopedije*, autor više knjiga (*Osnove teorije filma*, *Ogledi o 9 autora*, *Studije o 9 filmova*, *Povijest filma: rano i klasično razdoblje*, *Filmska čitanka*, *Iz povijesti hrvatske filmologije i filma*). Dobitnik niza nagrada; po njemu je 2009. nazvana Škola medijske kulture.

Petica ▶ sportska emisija o europskom nogometu, emitirala se na HTV-u 1995–2006 (više od 300 emisija). Donosila je cjelovit pregled pet najjačih europskih nogometnih liga (Engleska, Italija, Španjolska, Njemačka, Francuska). Bila je vrlo popularna i gledana, pa se i danas u žargonu za najjače nogometne lige upotrebljava izraz "liga petica". U nekim sezonama imala i dodatke *Šesti element* (zanimljivosti ostalih europskih liga) te *Hrvati u Europi*. Autor koncepta i prvi urednik bio je B. Sušec.

Petkom u 19 ▶ dokumentarno-politička emisija o aktualnim društvenim problemima, emitirana na TVZ-u 1970–74; prva te vrste u redovitom tjednom ritmu. Kombinirao se magazinski i monotematski tip doku-

PETKOM U 19, Ivan Kocon

mentarnih emisija. Pokretač i urednik emisije bio je I. Kocon, režiju je vodio B. Bauer.

Petrač, Dražen ▶ snimatelj (1960). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Na TVZ-u od 1984. Stekao zvanje direktora fotografije. Sudjelovao u Dječjem, Dokumentarnom, Znanstveno-obrazovnom, Glazbeno-zabavnom, Kulturnom, Sportskom i Informativnom programu. Snimio dokumentarne filmove *Ivan Meštrović*, *Nikola Dobrović* i *Vlado Kristl* u režiji D. Volarića, *Nije tovar beštija* i *Josip Radnik* u režiji M. Brankovića, a s M. Bukovčanom *Povijest Dubrovnika*, *Luko Paljetak* i *Milka Podrug Kokotović*. S G. Brzović potpisuje portrete suvremenih hrvatskih umjetnika V. Richtera, J. Knifera i A. Srneca. Bio jedan od snimatelja znanstveno-popularne serije *Djeca Sunca* u režiji M. Hudoletnjaka te TV magazina *Živa istina* urednika J. Martinovića i D. Marjanović od početka emitiranja 1995. Dokumentarno-igrani serijal *Ivo Tijardović* radio je s redateljem Ž. Rogošićem. Više od 20 godina u kontinuitetu snima za emisiju *Opera Box* urednika i redatelja D. Sirišćevića.

Petrak, Nikica (Nikola) ▶ novinar, scenarist, književnik i prevoditelj (1939). Diplomirao na Filozofskom

Nikica (Nikola) PETRAK

fakultetu u Zagrebu. Od 1960-ih urednik kulture u *Studentskom listu*. Na TVZ-u surađuje od 1966 (*Riječi i vrijeme*), 1967–77. zaposlen u Programu za kulturu. S redateljima M. Femanom u *Panorami* i *U prvom planu* predstavljao svjetsku modernu likovnu umjetnost i umjetnike (R. Lichenstein, G. Segal, A. Warhol, G. Oldenburg, O. Ivanicki i E. Hotko). Suradivao je s V. Horvat-Pintarić i M. Markovićem na emisijama *Pop art* i *Op art*. Radio je za *Dnevnik*, *Jučer*, *danas*, *sutra* i festivale. Poslije je bio urednik u nakladničkoj kući Liber, savjetnik u Ministarstvu prosvjete i kulture te urednik u Leksikografskom zavodu Miroslav Krleža. Jedan od naših najistaknutijih pjesnika druge polovice 20. st. (*Tiha knjiga*, *Ispadanje iz povijesti*, *Razmicanje paučine*, *Arka*, *Od ljubavi*), vrstan esejist i prevoditelj esejistike. Dobitnik nagrade Tin Ujević 1981., Goranova vijenca 1996. Redoviti je član HAZU-a od 2004.

Petrinec, Robert ▶ montažer i TV realizator (1962). Na TVZ-u od 1985. kao tehničar magnetoskopa, a od 1989. montažer u online montažama. Sudjelovao u brojnim velikim projektima kao terenski montažer i voditelj montažera (Univerzijada, Svjetsko nogometno prvenstvo u Francuskoj, Olimpijske igre u Sidneyju, Ateni, Peking, Londonu i dr.). Montirao dokumentarne filmove *Brončani pečat* i *Dnevnik pobjednika* (sportski dokumentarac o uspjesima obitelji Kostelić iz 2002). Od 2009. radi kao montažer, realizator, a povremeno i kao snimatelj poznatih putopisnih serijala *Idemo na put* i *Idemo u Europu* G. Milića, a u njegovu serijalu *Mi Hrvati* potpisuje i montažu i režiju. Djelatan kao instruktor novih AV tehnologija, koje posljednjih godina uvodi u sustav HTV-a. Dobitnik godišnje nagrade HRT-a 2014.

Petrović, Ivana ▶ novinarka i urednica (1962). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1990. do 1993. na Radiju Hrvatsko Zagorje, od 1993. na HRT-u, novinarka i urednica dopisništva u Krapini. Od 1998. voditeljica emisije *Objek strane*. U Informativni program Nove TV prešla 2004. Kao novinarka, komentatorica i urednica vanjske politike izvještava s najvećih hrvatskih i svjetskih događanja i analizira ih. Dobitnica UN-ove stipendije 1999. i BBC-jeve 2002. Predavala 2000–03. na katedri istraživačkog novinarstva na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Suautorica priručnika *Istraživačko novinarstvo*. Dobitnica je godišnje nagrade HND-a 2003, za reportažu *Balkan express alias politika i droga* (emitirana u *Latinici*).

Petrović, Tomislav ▶ arhitekt (1927–2007). Diplomirao na Arhitektonskom fakultetu u Zagrebu. Suradnik D. Iblera ("drveni neboder" i dr.). Od 1963. na RTZ-u. Projektirao koncept Doma RTV-a na Prisavlju, bio direktor odjela za njegovu izgradnju. Višegodišnji glavni urednik časopisa *Arhitektura*. Od 1980. do umirovljenja 1992. na Arhitektonskom fakultetu.

Pezo, Zoran ▶ redatelj (1963). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. S G. Gajićem osnovao Veselu televiziju, prvu nezavisnu kabelsku televiziju, za koju je radio glazbene spotove, parodije i vijesti 1981–84. Suosnivač (s G. Gajićem i M. Lučićem) videofestivala Videomix 1987. Bio novinar i kolumnist u časopisima *Polet*, *Start*, *Vjesnik*, *Playboy* i *Džuboks* 1981–87. Bio suradnik i redatelj *Ani-mavizije* te urednik, autor i redatelj na programu Z3, za koji je radio emisije *Vrtoglavica*, *Vi i vaš video* (s D. Vinceom), *Blue Moon*, *Top 20 Z3* te *Hit depo*. Sa suradnicima je 1990. osnovao produkcijsku tvrtku Plavi film, za koju kao producent, scenarist i redatelj realizira videospotove, dokumentarne filmove i dr. Režirao dokumentarne filmove *Črni mačak opet prede* (1999), *Dani ponosa i slave* (2000), *Bourek – slika kao film u jednom kadru* (2016), autor je i scenarist dokumentarnog serijala *Ružiona* (2013–14) i dr. Svoj prvi igrani film *Od izvora dva putića* ostvario u okviru omnibusa *Kako je propao rokenrol* (1988) s redateljima G. Gajićem i V. Slavicom. Dobitnik je nagrade Sedam sekretara SKOJ-a za umjetničku video-djelatnost 1987. te više nagrada za marketinšku i glazbenu djelatnost (Porin 2001. za spot *Oprosti Gibonnija*).

Pezzi, Edo ▶ novinar (1941). Novinarstvom se počeo baviti 1960. u gradskoj rubrici *Slobodne Dalmacije*. Od 1964. na RZ-u, na Radio Splitu, kao gradski reporter, od 1968. do umirovljenja 2007. u sportskoj rubrici. Izravno prenosio više od 2500 nogometnih, vaterpolskih, rukometnih i košarkaških utakmica. Iz-

vještavao s europskih košarkaških prvenstava, Olimpijskih igara, svjetskih i europskih nogometnih prvenstava te s Mediteranskih igara, o čem je 2014. objavio knjigu *Neispričane priče*. Uz rad na HR-u, gdje i danas radi honorarno za Radio Split i II. program HR-a, stalno je surađivao i s HTV-om. Objavio intervjue s najvećim svjetskim sportašima svoga vremena: M. Alijem, Peleom, F. Beckenbauerom. Dobitnik nagrade Saveza sportova Hrvatske Milan Milanović 1987, Novinar godine Hrvatskoga zbora sportskih novinara HND-a 1995, više nagrada za životno djelo: Ivan Šibl HRT-a 2000, Matija Ljubek Hrvatskoga olimpijskog saveza 2002, NK Hajduka 2003, Hrvatskoga zbora sportskih novinara HND-a 2006, Splitško dalmatinske županije 2008, Grada Splita 2011. te nagrade Hrvatskoga olimpijskog odbora za promicanje sporta i olimpizma 2007. Odlikovan Redom Danice hrvatske s likom Franje Bučara 1998.

Phillips, Irna ▶ američka scenaristica (1901–1973). Od 1930. scenaristica prve radijske dnevne soap opere *Obojeni snovi* (*Painted Dreams*), 1937. započela je soap operu *Svjetlost vodilja* (*Guiding Light*, do 1956. na radiju, 1952–2009. na televiziji), najdugovječniju fikcijsku seriju u američkim elektroničkim medijima Uz A. i F. Hummerta najzaslužnija za koncipiranje temeljnih for-

mula soap opere: kontinuiranu priču koja ne mora nužno imati završetak, dominaciju dijaloga, više paralelnih podzapleta, lagan ritam, popratne glazbene naglaske, usredotočenost na ženske likove, često dramski napete završetke pojedine epizode.

Pibernik, Zlatko ▶ skladatelj i urednik (1926–2010). Diplomirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu (kod K. Odaka). Od 1954. profesor Muzičke škole u Osijeku. Od 1960. u Zagrebu, gdje je od 1961. glazbeni urednik i voditelj grupe za režijsku glazbu Dramskoga studija RZ-a. Od 1968. nositelj programa i predavač za zvanje tonskog snimatelja na Radničkom i narodnom sveučilištu Moša Pijade u Zagrebu. Višegodišnji je umjetnički voditelj Dana hrvatske glazbe (1970–79). Bavio se i glazbenom kritikom. Njegov se skladateljski stil postupno razvijao prema prihvaćanju novih glazbenih tehnika (pet *Koncertantnih muzika*, *Igre u prostoru*, *Skulptura*, *Sfere* i dr.). Autor je glazbe za mnoga scenska i filmska djela. Dobitnik nagrade grada Zagreba 1974, nagrade Vatroslav Lisinski 1979, nagrada na Annalu komorne opere i baleta u Osijeku 1974. te više nagrada JRT-a.

Pijaca, Miroslav ▶ ton-majstor (1955). Snimatelj na RZ-u/HR-u od 1979, od 1981. ton-majstor u Dramskom programu. Tonski realizirao nekoliko stotina drama. Autor i suautor nekoliko desetaka radijskih dokumentarnih drama. Dobitnik nagrada Prix Marulić 2000, 2002, 2014 (*Za Križon*, *U potrazi za kamenom ljepotom*, *U Kornate smo hodile*, *u slanom se moru umivale*) te specijalnog priznanja Prix Italia 1992. za dokumentarnu radiodramu *Sineki*, koju je radio s redateljem D. Klobučarom.

piksel (engl. pixel, skr. od picture element) → element slike

pilot-emisija ▶ probna emisija kojom završava priprema projekta igranih, zabavnih ili dokumentarnih emisija ili pak novoga formata; naziva se i **nultom emisijom**. Na internim projekcijama uređivački krug ocjenjuje u kojoj je mjeri ostvarena početna ideja, je li realizacija dovoljno kvalitetna i odgovara li emisija programskim potrebama. Nakon emitiranja se prema reakciji gledateljstva donosi konačna odluka o sudbini projekta.

Piramida ▶ razgovorna emisija uživo, s natjecateljskom strukturom i pravilima koji omogućuju sudionicima da se u ravnopravnim uvjetima zanimljivošću i originalnošću izbore za naklonost gledatelja. Sudionici su pojedinih emisija tri javne osobe koje razgovaraju o pet tema koje su obilježile tjedan. Gledatelji telefonskim glasanjem tijekom emisije odlučuju o pobjedniku. Pobjednici pojedinih emisija nastavljaju natjecanje na sljedećim razinama do finalne emisije, *Superpiramide*. Format je osmislio D. Merlić, scenaristica i voditeljica je Ž. Ogresta, produkcija HRT-a u suradnji s Castor

PIRAMIDA

multimedijom. Prvi je put emitirana 31. X. 2004. i kontinuirano prikazivana četiri sezone, u programu HRT-a ponovo 2014–15. Dobitnica Zlatne ruže u Luzernu u kategoriji showa 2007.

piratske radijske postaje ▶ ilegalne radijske postaje koje emitiraju bez zakonskog odobrenja, s brodova ili nepoznatih mjesta. Uz popularnu glazbu emitiraju reklame i oglase. Radio Normandija i Radio Luxembourg, premda legalne, drže se njihovim pretečama s obzirom na emitiranje popularne glazbe i slušanost u mnogim zemljama. Piratski način radioemitiranja prvi je uveo L. Plugge 1931. Kako bi reklamirao automobilске radioprijamnike, osnovao je malu postaju na engleskom jeziku u Normandiji. Broj takvih postaja na zapadu počeo se povećavati nakon 1945. zbog jeftinoće i veće zarade. Početkom 1960-ih javljaju se i kao svojevrsan otpor uobičajenim, nedinamičnim, tradicionalnim postajama. Najpopularnija je bila Radio Carolina, koja je odmah privukla sedam milijuna slušatelja. Emitirala je program s broda blizu ušća Temze. Laburistička vlada stavila je 1967. izvan zakona sve radijske postaje na brodovima, a BBC je osnivanjem Radija 1 prilagodio program ukusu novih naraštaja. U Hrvatskoj se početkom 1970-ih, za Hrvatskoga proljeća, pojavio veći broj tzv. divljih radija, samo u selima na području Hrvatskoga zagorja njih tridesetak. Ipak, drži se da je prva hrvatska piratska postaja bio Radio Šlic, koji je u Zagrebu 1983. pokrenuo S. Vrbanac. Radio Šlic bio je prethodnik Omladinskog radija (poslije → Radio 101).

Pjesma Eurovizije → Eurosong

Pjevaj moju pjesmu ▶ glazbeno-humanitarni game show, koji se prikazivao na HTV-u 2011–13. Kroz četiri pjevačke igre natjecali su se predstavnici malih hrvatskih gradova (dva grada po emisiji), pjevački talenti odabrani audicijom. U svakoj emisiji gost bi bila neka hrvatska pjevačka zvijezda, a izvodili su se hitovi hrvatske glazbe. Tim koji je, po odluci žirija koji su činili gost te Z. Kondža i S. Škarica, napustio natjecanje osvajao je utješnu svotu koju je donirao u humanitarne svrhe u svojem gradu. Zadatke je osmišljavao glazbeni producent serijala N. Bratoš, a voditelj je bio M. Škoro. Urednica emisije T. Tušek, voditeljica projekta V. Karuza Podgorelec.

plagijat ▶ prisvajanje tuđega intelektualnog vlasništva pod svojim imenom, preuzimanje u svoje djelo bitnih dijelova tuđega rada bez znakova navoda i navođenja izvora; krađa autorstva.

Plamenac, Dragan ▶ muzikolog (1895–1983). Diplomirao i doktorirao pravo u Zagrebu. Muzikologiju i kompoziciju studirao u Zagrebu, Beču, Pragu i Parizu, a doktorirao muzikologiju u Beču. Između 1934. i 1938. domaćoj javnosti otkrio niz dotad nepoznatih hrvatskih renesansnih i baroknih skladatelja, 1935. u Hrvatskom glazbenom zavodu priredio koncert s njihovim djelima. Među njima su bili i moteti I. Lukačića, koji su u siječnju 1936. izvedeni na RZ-u, a prenosio ih je i Radio Prag; održan je i naknadni prijenos za slušatelje u Francuskoj. Bile su to prve snimke RZ-a koje su predstavile hrvatsku glazbenu baštinu u eteru europskih radija. Emigrirao 1939. u SAD, gdje je predavao na sveučilištima u Illinoisu (Urbana), Pittsburghu i Santi Barbari.

plan ▶ jedan od parametara filmskoga i TV kadra, označuje udaljenost glavnoga predmeta promatranja u kadru od točke promatranja. Plan, odnosno promatračka udaljenost određuje se prema razmjernoj veličini toga predmeta u vidnom polju (tj. izrezu kadra). Za standardizaciju planova obično služi veličina ljudskoga lika. Po tom se kriteriju razlikuju krupni, srednji i američki plan te blizu, polublizu i detalj, dok se prema ambijentalnoj cjelovitosti razlikuju total i polutotal. U TV emisijama najčešći su planovi polublizu, blizu i krupni plan kao iskazi "intimističkog" učinka medija (s obzirom na to da se televizija gleda u domu individualno ili u malom krugu gledatelja).

plasman proizvoda (engl. product placement) ▶ svaki oblik komercijalne audiovizualne komunikacije koji se sastoji od uključivanja proizvoda (ili zaštitnoga znaka) ili aluzije na proizvod u samom AV djelu u zamjenu za plaćanje ili neku naknadu. Dok je zavaravajuća komercijalna AV komunikacija zabranjena, plasman proizvoda dopušten je u AV djelima snimljenima za televiziju te u filmovima, serijama, sportskim i laganijim zabav-

PJEVAJ MOJU PJESMU

nim programima ili kad nema plaćanja pružatelju medijskih usluga, određene robe ili usluge veće vrijednosti (npr. proizvodni rekviziti i nagrade), a daju se bez naknade radi uključivanja u program. Plasman proizvoda ne smije utjecati na raspored programa i na uredničku neovisnost, poticati na kupnju ili najam roba ili usluga, neprilično isticati proizvod, gledatelji moraju biti upoznati s postojanjem plasmana proizvoda, a plasman duhanskih proizvoda je zabranjen. Prvi primjer plasmana proizvoda u filmu jest crtani film *Mornar Popaj* (*Popeye the Sailor*, 1933), u kojem se špinat promovirao kao zdrava hrana koja jača mišiće (u prvoj godini prikazivanja crtanoga filma prodaja špinata u SAD-u porasla je 30%). Plasman proizvoda danas je uobičajen u proizvodnji filmova i TV serija. Učestali plasman proizvoda prisutan je u filmovima o Jamesu Bondu, gdje glavni junak vozi određenu marku automobila ili pije određenu vrstu pića, npr. film *Spectre* (2015) ima 17 plasmana proizvoda.

Plavkovičev bal na vodi ▶ radiodrama Ivana Slamniga, praižvedena na RZ-u 1966. Autor je radnju smjestio u Dubrovnik Gundulićeva doba i u njegov raskošan bal uključio prizore iz pastorele, ali se u aluzivnim dijalozima vlastelina Plavkovića (tj. Gundulića) i siromašnoga pjesnika Oracija Mažibradića mogu razabrati dvojbe i motivi iz aktualne društvene i književne situacije. Režija D. Švarc, uloge T. Lonza, P. Kvrđić, E. Bortolazzi i M. Dugandžić.

playback (engl.) ▶ pregled snimljene informacije, pre slušavanje. U tehnici obradbe zvuka označuje uporabu unaprijed snimljene instrumentalne, glasovne ili druge izvedbe, cijeloga ili samo dijela sastava. Rabi se npr. u javnim nastupima, kad se reproducira u studiju snimljen zvuk, bez okolnih smetnji i izobličjenja, pri čemu izvođači samo oponašaju pjevanje ili sviranje. Pri filmskom ili TV snimanju glazbe, pjevanja i govora pri-

PLAVKOVIČEV BAL NA VODI, redatelj Dragoljub Švarc među glumcima

PLES SA ZVIJEZDAMA, Janko Popović Volarić s partnericom

mjenjuje se kao pomoćno sredstvo, a izvođači oponašaju izvođenje već prije studijski snimljenoga zvuka. U obradbi tona primjenjuje se i za različite tonske trikove.

Plejić Premec, Irena ▶ novinarka i urednica (1968). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Urednica u Obrazovnom i dječjem programu HR-a 1994–2013, potom urednica u Odjelu Obrazovanje i znanost. Autorica je i urednica emisije *Jezik i predrasude* te serijala iz povijesti znanosti i kulture u emisiji *Minijature za radoznale*. Pokrenula je, uređivala i vodila emisije *Književni utorak* i *Punoglavci* te uređivala emisiju *Govorimo hrvatski*. Bila je suautorica i scenaristica emisija za djecu *E, baš me zanima* i *Zagrlimo Europu*. Autorica je edukativnoga projekta *Umjetnost za djecu*, iz kojega je nastalo šest istoimenih nagrađivanih knjiga s CD-ima i više od 50 radijskih emisija.

Plenković, Mario ▶ komunikolog (1947). Doktorirao informacijske znanosti u Zagrebu. Savjetnik generalnog direktora RTZ-a 1974–87, rukovoditelj Centra za istraživanje programa i auditorija RTZ-a 1986–87. Predstavnik RTZ-a u Odboru za komunikacije pri komisiji UNESCO-a 1982–88. Jedan od utemeljitelja četverogodišnjega studija novinarstva na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu, gdje je 1975–98. predavao kolegije Radio i Televizija, potom 1998–2011. redoviti profesor i voditelj Katedre za komunikologiju Grafičkoga fakulteta. Na Filozofskom fakultetu u Zadru jedan od

utemeljitelja Studija kulture i turizma te poslijediplomskih studija informacijskih znanosti (predavao 2001–08). Predstojnik Instituta za nove medije in nove tehnologije za izobraževanje na daljavo Sveučilišta u Mariboru 2001–11. Glavni i odgovorni urednik znanstvenih časopisa *Informatologia* (1980–2011) i *Media, Culture and Public Relations* (2001–11). Predsjednik Hrvatskog komunikološkog društva 1993–2011, dopredsjednik International Federation of Communication Associations 2010–12. Autor knjiga *Communication Science in Network marketing*, *Media Communication* i *Moć odnosa s javnostima*.

Ples mrtvaca ▶ dokumentarna radiodrama Mladena Rutića i Vite Gospodnetića, premijerno emitirana na HR-u 1992. Snimljena je u istarskom mjestu Beramu, poznatom po freskama Vincenta od Kastva. U crkvi sv. Marije na Škrilinah Vincent je 1474. naslikao fresku *Ples mrtvaca*, a dokumentaristička zabilježba freski prepletena je s vijestima o granatiranjima gradova i sela, zločinima i žrtvama u Hrvatskoj 1992. Emisija je nagrađena srebrnom plaketom na festivalu Prix Futura 1993.

Ples sa zvijezdama ▶ plesni show, prikazivao se na HTV-u 2006–13. U serijalu su se natjecale poznate osobe i profesionalni plesači u standardnim i latinoameričkim plesovima. Raden prema licenci BBC-ja, bio je jedna od najgledanijih emisija Zabavnoga programa HTV-a. Voditelji su bili B. Kolar i D. Čurlić, producent V. Stojanac, redatelj D. Sokolić, urednik T. Štengl, a u

osmoj sezoni M. Sedmak. Nagrade: Večernjakov ekran 2007. i 2008, nagrada na festivalu oglašavanja Festo 2008. i 2009, Večernjakova ruža 2014.

Pleša, Sanja ▶ novinarka i urednica (1969). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Na HRT-u od 1992. asistentica realizatora u emisiji *Slikom na sliku*, 1993. novinarka u *Zagrebačkoj panorami*, zatim u redakciji Dnevnoga programa novinarka i urednica emisija *Iz stranačkog života* i *Saborske kronike*. Urednica *Vijesti* i podnevnoga *Dnevnika* 1995–2002, sudjelovala u svim velikim projektima IP-a HTV-a. Od 2002. u redakciji za nacionalne manjine, iseljeničtvo i civilno društvo radi kao novinarka te urednica i voditeljica multinacionalnoga magazina *Prizma* te emisije *Treća dob*. Odlikovana medaljom Oluja.

Plevnik, Žarko ▶ snimatelj, novinar i diplomat (1944). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Sudjelovao u osnivanju TVZ centra Osijek 1969, gdje je radio do 1993. Snimio 79 dokumentarnih reportaža s Dalekog istoka i Kanade, na japanskoj televiziji NHK osvojio pet nagrada, uvršten među najbolje strane dokumentariste. Pratio prve višestranačke izbore, ratni izviestitelj iz Slavonije, Baranje i Bosanske Posavine. Izvješće o srazu tenka i crvenog automobila "fićo" u Osijeku završio pamtljivim riječima "zbogom, Jugoslavenska narodna armijo"; 2014. objavio knjigu *Crveni fićo*. Snimio paljenje osječkoga HNK-a, pratio progon Hrvata iz Dalja, Erduta, Aljmaša (šlepovi). U Vukovaru 1991. u hotelu Dunav vodio (uz V. Rončevića i M. Vukovića) ratni HTV-ov studio. Diplomata RH u Njemačkoj od 1993. Umirovljen kao generalni konzul u Hamburgu, gdje je pet godina bio doajen konzularnoga zbora. U izboru HND-a Novinar godine 1992. Nositelj Spomenica Domovinskog rata 1991. i domovinske zahvalnosti 1997; počasni građanin Kyota.

Žarko PLEVNİK

PLODOVI ZEMLJE, Ružica Trauber s gostima

Plodovi zemlje ▶ emisija o selu i poljoprivredi, prikazuje se na TVZ-u/HTV-u od 1958. Jedna od najdugevećnijih TV emisija u Hrvatskoj, do 1988. emitirala se naizmjenično iz svih studija JRT-a (jednom mjesечно iz Zagreba), a zatim svake nedjelje iz Zagreba. Emisija o poljoprivredi i ribarstvu mijenjala je naziv (*Poljoprivredna emisija*, *Poljoprivredni mozaik*, *Zemlja i more*), ali je zadržala temeljnu koncepciju: objasniti aktualna pitanja gospodarstva, kritički progovoriti o agrarnoj politici te poučiti i savjetovati gledatelje. Začetnik i prvi urednik bio je M. Sviben (1958–62), 30 godina uređivala ju je R. Trauber (1962–92), zatim I. Lončar (1993–99) te od 1999. V. Grgurić (povremeno i M. Stubljar, do umirovljenja 2015). Među prvim realizatorima bio je M. Kalebota, a poslije Z. Kolar, D. Đurić, M. Davidović i N. Pongrac.

Pluskvamperfekt ▶ glazbena emisija, emitirala se na I. programa HR-a 2003–10; naslijedila ju je emisija *Vrijeme vinila*. Predstavlja hrvatsku zabavnu glazbu u povijesnom kontinuitetu od 1920-ih do 1970-ih, odnosno popularne glazbene žanrove u Hrvatskoj u kontekstu europske zabavne glazbe. Autor i voditelj N. Marjanović Zulim.

Počivali u miru ▶ kriminalistička TV serija, prikazivana na HTV-u 2013. i 2015. Prva sezona ima 12, a druga 10 epizoda; proizvedena je za HRT u produkciji Ring Multimedije. Središnji je lik novinarka Lucija Car (J. Franković), koja u prvoj sezoni uz pomoć umirovljenoga zatvorskog čuvara istražuje slučajeve kažnjenika pokopanih na groblju jednoga zagrebačkog zatvora, a u drugoj sezoni odlazi u istarski gradić koji trese afera smrti nekoliko radnika u privatiziranoj tvornici azbestnih vlakana. Dobivši visoke ocjene zbog elaboriranog scenarija i galerije likova te atmosferične radnje na tragu suvremenih skandinavskih kriminalističkih serija, postigla je i međunarodni uspjeh (prava na prilagodbu otkupila je kanadsko-američka tvrtka Lionsgate). Autori G. Rukavina i K. Meštović. Scenarij S. Podgorelec

POČIVALI U MIRU, Judita Franković i Bojan Navojec

i dr., režija K. Milić, G. Rukavina i G. Dukić, kamera M. Sablić, glazba D. Devčić, scenografija D. Gabelica, I. Veljača, B. Drezgić. Uloge: J. Franković, L. Dragić, D. Despot, B. Svrtan, J. Miholjević, M. Krivokapić, B. Cavazza, D. Lorenci, G. Navojec, A. Šovagović-Despot, O. Grabarić, H. Kečkeš, B. Navojec.

podcast (engl.) ▶ audio ili videosadržaj koji se preko interneta automatski prenosi (engl. download) svakomu tko se za to predbilježi. Sadržaj se u obliku zapisa pohranjuje na računalo ili uređaj tako da ga korisnik može koristiti kad poželi. Izraz je kombinacija izraza "iPod" (popularni prijenosni uređaj za slušanje glazbe) i "broadcast", a nastao je 2004, kad su RSS (akr. od engl. Really Simple Syndication) tehnologije suradnje postale popularne u razmjeni audiosadržaja za korištenje na prijenosnim uređajima i osobnim računalima. Automatska isporuka novoga sadržaja ono je što podcast razlikuje od jednostavnoga skidanja ili streaminga u stvarnom vremenu.

podlaganje tona ▶ postupak tonske obradbe pri kojem se npr. određenomu kadru ili sekvenci ili već snimljenomu tonskomu zapisu pridružuje ton koji nije sinkrono snimljen. Obično se podlažu umjetno proizvedeni zvučni efekti i šumovi, asinkrono snimljen terenski zapis zvučne "atmosfera" ili glazba kod obradbe AV materijala. Primjenjuje se u video i filmskoj montaži, izradbi radiodrama, produkciji glazbe i sl.

podloga ▶ 1. obično ravnomjerna crna slika koja prekriva sve što je bilo snimljeno prije, na dijelu kazete na kojem se montira prilog. Snima se prije početka montiranja, a omogućuje izvođenje složenih montažnih postupaka, npr. podvlačenja tona. 2. **glazbena podloga**, glazba koja se "podlaže" pod govor spikera ili voditelja.

podnaslov → titl

podudaranje slike i teksta ▶ funkcionalna povezanost slike i govora na televiziji. S obzirom na vizualnu komponentu sliku ne treba opisivati, nego dograđivati i podupirati govorom, što se postiže činjenicama, a ne uporabom općih i apstraktnih izraza koji se ne mogu s njom povezati. Kombiniranjem sadržaja i usklađivanjem govora sa slikom postiže se cjelovita TV informacija. U dnevnom novinarstvu zbog povremenog korištenja arhivskog videa tekst često preuzima ulogu glavnog nositelja informacije, ali je i tada nužno održati funkcionalni odnos slike i teksta.

Podvorac, Josip ▶ montažer (1948). Na RTZ-u/HTV-u od 1972. do umirovljenja 2011. Montirao dokumentarne filmove (*Na tronu vječnog čuda*, *Majstor Radovan i njegovo doba*), dramske serije (*Tudinac*, *Putovanje u Vučjak*, *Nepokoreni grad*), TV filmove (*Leo i Brigita*, *Šokica*, *Olovna pričest*, *Svila*, *škare*, *Adaggio*, *Bijeg*, *Groznica*, *Za milijun dolara*), igrane filmove (*Horvatom izbor*, *Krhotine*, *Luka*, *Vrijeme ratnika*, *Djed i baka se rastaju*, *Pont Neuf*, *Prezimiti u Riju*) te niz reportaža iz Domovinskoga rata. Dobitnik Zlatnih arena na pulskom filmskom festivalu za montažu filmova Z. Ogreste (*Isprani*, 1995, *Crvena prašina*, 1999, *Tu*, 2003).

Poezija naglas ▶ emisija o suvremenom hrvatskom i svjetskom pjesništvu, emitira se na RZ-u/HR-u od 1972. Donosi autorske izbore pjesama, njihovu glumačku interpretaciju i mikroesej o autoru. Tijekom vremena postala je kako izvorom informacije o suvremenom pjesništvu tako i antologijskim izborom pjesnika i pjesama s glumačkom prezentacijom. Od početka je vodi D. Dragojević. Od 2009. urednica je I. Matijašević.

Pogled u sutra ▶ emisija o futurološkim temama, emitirala se na III. programu HR-a 1993–2010. Obuhvaćala je opširnije prikaze futurologije, njezine povijesti, uloge u različitim razdobljima i društvenim sustavima te razvoja pojedinih "generičkih" tehnologija i znanstvenih disciplina. Pokretač, urednik i voditelj bio je T. Krčmar.

Poivre d'Arvor, Patrick ▶ francuski novinar i pisac (1947). Od 1971. radijski novinar, 1976–83. voditelj TV dnevnika na Antenne 2. Od 1987. do 2009. neprekidno voditelj i urednik središnjega najgledanijeg dnevnika *Le journal de 20 heures* na privatnom kanalu TF1. Najpoznatiji francuski TV novinar (popularno zvan PPDA), od 1983. uređuje i vodi niz kasnoeveningnih emisija iz kulture (*Ex-libris*, 1988–99; *Place au livre*, 1994–2008; *Vol de nuit*, 1999–2008). Direkcija TF1 otpustila ga 2009. pod političkim pritiskom. Na France 5 2009–12. vodi književnu emisiju *La traversée du miroir*, 2011–12. *Place publique* na France 3 te 2012–13. *Place aux idées* na kanalu La Chaîne parlementaire (LCP).

pojačalo ▶ uređaj koji pri distribuciji TV signala povećava amplitudu napona audio, video i drugih signala,

a u odašiljačima snagu signala. Nalazi se u svim odašiljačkim i prijamnim postrojenjima. Najčešće je dio jednog odašiljača ili prijamnika, a katkad samostalna jedinica.

Pokret koji traje ▶ ciklus od pet baletno-dokumentarnih TV emisija, emitiran na TVZ-u 1985. Prikazivao je razvitak baleta u Hrvatskoj. Seriju je inicirala i režirala I. Jelačić, urednica je bila K. Savin.

pokretna veza ▶ radiokomunikacijska veza između pokretne i nepokretne postaje ili između pokretnih postaja; bežična TV ili tonska veza koje se uređaji prema potrebi mogu relativno brzo instalirati radi upostavljanja veze između mjesta događaja i RTV centra. Naziva se još i **mobilna** ili **prijenosna veza**, a može biti ostvarena na zemlji, preko satelita ili kombinirano. Kad se ostvaruje na zemlji, za svoj rad rabi frekventijske pojaseve iznad 2 GHz namijenjene za → ENG/OB (engl. electronic news gathering/outside broadcasting) način rada. Veza se uspostavlja direktno s TV centrom (→ master), posredno preko najbližeg objekta s prijenosnim kapacitetima OIV-a ili korištenjem telekomunikacijskih usluga drugih operatera. Uređaji za uspostavu takvih veza u žargonu se nazivaju linkovi. Kad se veza ostvaruje preko satelita, koristi se oprema najčešće instalirana u → SNG, odnosno DSNG vozi-

lu. Poslovi uspostave pokretnih veza organizirani su u odjelu Linkovi, pa Prijenosne veze, a danas Mobilne veze HRT-a. Veze se koriste od samoga početka proizvodnje TV programa. Prijenosnom verzijom uređaja TM110 prenošen je 1956. TV signal iz studija Okrugla dvorana u Jurišićevoj 4, odnosno s Velesajma, odakle je bio prvi prijenos, do odašiljača na Sljemenu. Koristio se i za fiksnu vezu od Sljemena do Krvavca u Sloveniji 1957, kad se TMK uređajem od → RCA uspostavljala veza na udaljenosti od 120 km, iako je bila riječ o tzv. reportažnom uređaju. Zanimljivo je da za prvi prijenos nogometne utakmice (Jugoslavija–Italija, 12. V. 1957) nisu korištene te veze, nego posebni prijamnik (njem. Ballenfenger) koji je primao signal s odašiljača male snage smještenog na stadionu u Maksimiru. Zato je prvi prijenos reportažnim kolima s Gimnastrade u Zagrebu dva mjeseca poslije izveden s pomoću dviju pokretnih veza (za sliku i za zvuk) koje su došle u kompletu s prvim reportažnim kolima. Poseban događaj bio je prijenos svečanosti u povodu Dana ustanka s otoka Visa 1964. s pomoću novih CFTH reportažnih kola francuske tvrtke Thomson i uređajima pokretnih veza kojima je signal išao do Labinšnice, a zatim preko PTT veza do tornja na Mirogoju u Zagrebu. Prvi prijenos signala u boji pokretnom vozom RTZ je realizirala 1974, a treba posebno istaknuti TV prijnose sa Zimskih olimpijskih igara u Sarajevu 1984. te s Univerzijade

POKRETNNA VEZA, televizijska reportažna kola i SNG vozilo u pripremi prijena trećeg posjeta pape Ivana Pavla II. Hrvatskoj, Rijeka, 2003.

u Zagrebu 1987. U Domovinskom ratu pokretne veze uspostavljale su se na području cijele Hrvatske za potrebe Informativnoga programa, a u vrijeme okupacije zapadne Slavonije uređaji su korišteni za uspostavu fiksnih TV veza između istočne Hrvatske i Zagreba. Posebno složeni prijenosi bili su oni povezani s praćenjem posjeta papa (za posjet 2011. odsjek Mobilnih veza nagrađen je godišnjom nagradom HRT-a). Od početka 2000-ih započinje korištenje optičkih kabela u kombinaciji ili umjesto pokretnih veza, a za prijenose se uz zemaljske pokretne veze sve češće koriste → SNG kola za satelitske prijenosne veze. Za zemaljske se koriste i uređaji koji se montiraju izravno na kameru, najčešće → steadicam ili kameru koja služi za izravna javljanja u program spajanjem preko → centralnoga prijamnog sustava (CPS). S razvojem mobilnih mreža i povećanjem njihovih kapaciteta za prijenos podataka za određene događaje koristiti se i → backpack. U dosadašnjem radu posebno su se istaknuli voditelji pogona/odsjeka M. Vukov-Colić, I. Milković, T. Kapetanović, V. Dvorski (vodio odsjek 1980–2000), Z. Biser (koji ga vodi od 2000) te tehničari Ž. Grünfeld, Z. Pazman, V. Petravić, Z. Kovačić, M. Kralj i dr. – Za prijenos tonskoga signala koriste se pokretne veze u frekvencijskom pojasu od 400 MHz za uspostavu direktne veze do → glavne režije HR-a ili posredno do najbližeg objekta s prijenosnim kapacitetima OIV-a, odakle postoje fiksne veze do glavne režije. Te poslove na HRT-u obavlja → terenska radijska tehnika.

pokrivanje ▶ 1. ilustriranje dijela izjave ili intervjua, pri čem je glavna svrha prikazati ono o čem se u prilogu upravo govori. 2. prikivanje vizualno neugodnih rezo-va ("skokovi") slike, koji obično nastaju prilikom kraćenja intervjua, izjava i druge sinkrono snimljene građe. Kako glavni cilj nije oslikavanje izrečenoga, koriste se i kadrovi bez osobite informativne vrijednosti (prijelazni kadrovi), npr. lice novinara koji sluša. Taj se postupak ne primjenjuje ako je za potpuniju informaciju gledatelju bitno signalizirati da je snimka skraćena. U žargonu se taj postupak naziva i insertiranje. 3. ostvarivanje razine korisnoga signala (zemaljski ili satelitski) dovoljne za kvalitetan prijam.

Pola-pola ▶ ciklus od pet zabavnih emisija, emitiran na TVZ-u 1976. Produkcija se sinkrono odvijala u zagrebačkom studiju i privremenoj produkcijskoj točki u nekom drugom gradu. U tehničkom i produkcijskom pogledu vrlo zahtjevan projekt jer je programski sadržaj s dvaju mjesta trebalo i slikom i tonom sjediniti u cjelovit glazbeni broj (npr. slikom i tonom povezati orkestar s dirigentom Đ. Jusićem u Dubrovniku i orkestar s T. Kesovijom u zagrebačkom studiju). Autor i urednik bio je M. Grgić, scenarist V. Grgin, redatelj u središnjem studiju A. Marti, redatelj u izdvojenom studiju M. Grgić, a voditelj V. Šiljak.

POLA-POLA, Vojo Šiljak i Ljiljana Budičin-Manestar, RTV centar Pula, 1976.

polarizacija ▶ usmjeravanje elektromagnetskoga vala u suprotne strane. Elektromagnetski val prostire se u više vrsta polarizacija, od kojih je najčešća linearna, kod koje se razlikuju vertikalna i horizontalna polarizacija (kod veza sa satelitima ima zaokrenutu ravninu polarizacije) te kružna (cirkularna), kod koje se razlikuje lijeva i desna polarizacija (u smjeru kazaljke na satu ili suprotno smjeru kazaljke na satu). Postoji i križna polarizacija: to je, za radioval emitiran u jednoj polarizaciji, odnos na točki prijma između očekivane polarizacije i snage primljene na suprotnoj polarizaciji.

Pola ure kulture ▶ tjedni kulturni magazin, emitirao se na HTV-u 1996–2015 (677 emisija). Najdugovječnija emisija iz kulture, svojim originalnim i polemičkim i inovativnim pristupom u obradbi tema postala je zaštitni znak kulture na HTV-u i najcitiranija kulturna emisija. Bavila se aktualnim temama iz umjetnosti i kulture, kulturne politike, ali i rubnim kulturnim fenomenima i pojavama. Emisiju je osmislila, uredila i vodila B. Kamenski. Od prvog dana najbliži joj je suradnik bio D. Ilinčić. Ostali suradnici: I. Antunović Jović, K. Kirinčić, G. Nuhanović, I. Haller, J. Jindra, S. Bukovac te H. Novak Srzić (2012–15). Realizatorica A. Kovačić.

polekam (žarg., prema engl. proizvođaču Polycom) ▶ mali prijenosni kran s kamerom, koji operater nosi i kojim samostalno upravlja. U pojedinim situacijama praktičniji je i atraktivniji od većega krana. Pogodan je za kadrove iz više perspektiva te dodatno opremljen za snimanje ispod površine vode.

policijska serija ► kriminalistička igrana TV serija u kojoj je fabula prikazana iz perspektive pripadnika institucionalizirane policije. Taj podžanr kriminalističko-ga žanra ne prikazuje samo proces istrage (što je čini bliskom → detektivskoj seriji), nego se posebno usredotočuje na često analitički prikaz funkcioniranja policijskih snaga, policijske postupke i procedure (stoga se na engleskom govornom području i naziva "police procedural"). Kad je u policijskim serijama glavni lik individualni detektiv, koji često ima stalnoga pomoćnika (*Frostov pristup – A Touch of Frost*, 1992–2005; *Umorstva u Midsomeru – The Midsomer Murders*, 1997–2006; *Dalziel i Pascoe – Dalziel and Pascoe*, od 1996), riječ je zapravo o detektivskim serijama, jer policijske u načelu uključuju prikaz ekipnoga rada, tj. skupinu istražitelja, policijskih detektiva ili, što je trend od polovice 2000-ih, policijskih forenzičara. Jedna od najstarijih i najpopularnijih policijskih serija, koja je definirala odrednice toga TV žanra, bila je *Dragnet*, započeta na radiju (1949–57) te prebačena, kao i većina serija 1950-ih, na televiziju (1952–59; 1967–70). Kasniji uspješni primjeri žanra na američkoj televiziji bili su *Hill Street Blues* (1981–87) i *Poroci Miami* (*Miami Vice*, 1984–89). Serijama koje prikazuju policijsku proceduru pripadaju serije poput *Odjel za umorstva* (*Homicide: Life on the Street*, 1993–99), *Newyorški plavci* (*NYPD Blue*, 1993–2005) i *Žica* (*The Wire*, 2002–08). Serija *Zakon i red* (*Law & Order*, 1990–2010) primjer je prepletanja policijske serije sa sudskom dramom, a proizvela je više odvjeta i kopija. Uz koncentraciju na samo sudski dio istrage zločina, recentnija je pojava specijalizacija na narativni prikaz jednoga, još užega dijela policijske istražne procedure – forenziku, patologiju i psihologiju. Tako je nastao niz serija, među kojima su najpoznatije *CSI: Crime Scene Investigation* (2000–15), s brojnim odvjetcima i kopijama, te *Zločinački umovi* (*Criminal Minds*, od 2005). Najpoznatiji su primjeri britanskih serija posvećenih prikazu policijske procedure *Osumnjičeni* (*Prime Suspect*, 1991–2006) i *Policija* (*The Bill*, 1984–2010), koja je iznimka među policijskim serijama jer je serijalnog oblika i ne prikazuje samo istrage umorstva nego i svakidašnje policijske slučajeve na londonskim ulicama, čime ostaje usko povezana s tradicijom britanskih "srednjoklasnih" soap opera tipično dugog trajanja (više od 2000 epizoda). Strukturu policijskih serija (glavni likovi istražitelji FBI-a) imale su i načelnije detektivske serije koje su se tematski razvile prema žanru znanstvene fantastike, poput *Twin Peaksa* (1990–91) i *Dosjea X* (*The X-Files*, 1993–2002). Također je zabilježen uspješan prikaz policijskoga djelovanja u formatu reality televizije – serija *Policija* (*COPS*, od 1989) drži se jednom od začetnica reality televizije. U najnovije vrijeme američke su se policijske serije, u nastojanju da prošire repertoar, počele obogaćivati hibridnim žanrovskim sastojkom, usmjerivši se na protagonista (detektiva, istražitelja) koji ima neobičnu, asocijalnu crtu, a katkad fantastičnu ili paranormalnu sposobnost (*Monk*, 2002–09; *Medij – Medium*, 2005–11; *Mentalist* –

The Mentalist, 2008–15; *Laži mi – Lie To Me*, 2009–11), ili su se pak okrenule lokalizacijama i adaptacijama svjetski uspješnih skandinavskih policijskih serija (*Ubojstvo – Forbrydelsen*, 2007–12, kao *The Killing*, 2011–14; *Most – Broen/Bron*, od 2011, kao *The Bridge*, 2013–14). Te su serije doživjele i preradbe u drugim zemljama (Francuska, Turska, Engleska).

Branko POLIĆ

Polić, Branko ► urednik (1924–2014). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, usavršavao se na Sorbonnei. Urednik u kulturno-umjetničkoj redakciji RZ-a 1950–51, u odjelu za studij programa 1952–55, muzičko-govorne redakcije 1956–64, urednik komentator III. programa 1964–85. Urednik *Književnih večeri*, ciklusa *Iz neobjavljenih djela naših književnika*. Autor ciklusa *Antologija svjetskih pjevača* (1956–57), *Muzička djela ponovno otkrivena* (1961–62), *Shakespeare i muzika* (1964), *Muzička djela – Blagoje Bersa u svjetlu svojih učenika* (1973–74), *Od menueta do prašnjavih opereta* (1982–84), *Note i anegdote* (1997–2004), *Interpreti i njihova ostvarenja* (1964–90). Napisao niz komentara, eseja i kritika. Glazbeni urednik ciklusa *Muzika i mi* (1955–58), *Komparativnih interpretacija* (1964–67) i brojnih emisija operne, simfonijske i komorne glazbe, emisija lake glazbe, šansona, inozemnog folkloru i govornih emisija III. programa. S I. Vuljevićem i I. Bosnarom 1957. inicirao osnivanje dokumentarnoga glazbenog arhiva koji danas sadržava više od 10 000 snimki. Bavio se i prevodjenjem. Surađivao u *Pipers Enzyklopadie des Musiktheaters* (München). Bio glavni urednik časopisa o židovskoj povijesti i kulturi *Novi Omanut*; organizator glazbenog simpozija u okviru Dana židovske kulture (Zagreb, 1995) i organizator i autor izložbe *Židovski glazbenici u Hrvatskoj – žrtve holokausta* (Zagreb, 2005). Dobitnik nagrada RZ-a 1951. i 1980. te nagrada za emisije na natječajima JRT-a 1958. i 1961.

Poligraf ► politički talk show, emitira se na I. programu HR-a od 1998. Središnja emisija koja nastoji obradivati najaktualniju političku temu u razgovoru s licnosti-

ma hrvatske političke scene i uz izravno sudjelovanje slušatelja. Prvi urednik i voditelj bio je A. Stanković, a uvodne priloge tri godine pripremala je A. Bilić Keserović. Emisiju su od 2000. naizmjenično uređivali i vodili A. Stanković i I. Žaknić, a od 2002. I. Žaknić i P. Štefanić. U rujnu 2005. uređivanje i vođenje preuzeo je M. Togonal, koji se od 2006. na tom mjestu izmjenjuje s M. Jukić Ugrin. Zbog iznimnih programskih dostignuća emisija je 2007. dobila godišnju nagradu HRT-a.

politička promidžba ▶ plansko širenje odabranih poruka kako bi se utjecalo na politička stajališta i postupanje različitih javnih aktera. Uspion moderne političke promidžbe počeo je tijekom I. svjetskog rata, nakon čega se razvijala proporcionalno tehničkim mogućnostima i političkim potrebama tipičnima za totalitarne režime. Danas je to moćna, skupa i visoko sofisticirana profesionalizirana djelatnost koja proizvodi veliku količinu informacija i ideja, sa širokim rasponom postupaka i tehnika uvjeravanja. Najvažniji su kanal njezina širenja i uspješnosti mediji. Nije dokazano koliko mediji sami, osobito najveći medijski koncerni, u tom aktivno sudjeluju, bilo iz financijskih bilo iz političkih interesa. Ako nije dobro regulirana, može prerasti u manipulaciju. U ime društvene kvalitete i profesionalne odgovornosti mediji bi morali primjenjivati stručne i etičke standarde novinarstva te štititi javnost od promidžbenih manipulacija. Posebni propisi (npr. o ograničenom oglašavanju političkih stranaka ili o zabrani govora mržnje) ograničuju političku promidžbu u masovnim medijima te iz nje isključuju društveno prihvatljive ciljeve (zaštita okoliša, zdravstveno prosvječivanje).

politički magazin ▶ tjedna informativno-politička radijska ili TV emisija koja se bavi širokim rasponom političkih tema. Drži se karakterističnim novinarskim proizvodom javne televizije, a često ga imaju i komercijalne. Sam naziv magazin upućuje da emisija sadržava više priloga. U političkom magazinu obrađuju se teme latentne aktualnosti, a osobito se teži objašnjavanju i vrednovanju političkih odluka koji u dnevnom novi-

POLITIČKI MAGAZIN, Zvonko Letica u emisiji *Stop*

narstvu ostaju donekle prikriveni. Stoga su prilozi u takvim magazinima često kontroverzni. Temelji se na mišljenju i tumačenju autora, pa je donekle oslobođen obveze uravnoteženosti i nepristranosti, tipičnih za informativne emisije. Prvi i najuspješniji politički magazin bio je CBS-ov *60 Minutes*, koji se emitira od 1968 (od 1978. među deset najgledanijih američkih TV emisija). U Hrvatskoj *Stop*, *Spektar*, *Brisani prostor* i *Labirint*.

Polojac, Fjodor ▶ novinar i urednik (1948). Diplomirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu, pohađao poslijediplomski studij međunarodnog prava, a u SAD-u poslijediplomsku specijalizaciju iz radijskog novinarstva. Na RZ-u 1968–91. novinar Radio Sljemena, reporter u redakciji vanjske politike, urednik emisije *Našim građanima u svijetu*, redakcije vanjske politike i programa Radio Sljemena te vanjskopolitički komentator. Najvažniji su mu projekti prelazak na cjelodnevno emitiranje i promjena programskoga profila Radio Sljemena te višejezični radijski program tijekom Univerzijade 1987. Karijeru nastavio u diplomaciji, a potom u Hini. Autor knjige *Agencijsko novinarstvo*. Dobitnik nagrade RTZ-a 1986.

Poljak, Zvonimir ▶ tonski snimatelj (1951). Na TVZ-u radio od 1975. kao mikroman, a kao ton-majstor od 1988. Radio je za redakcije dječjega, dokumentarnoga, informativnoga, sportskoga, glazbenoga i filmskoga programa. Snimio je oko 1000 dokumentarnih filmova, najveći broj za redakciju pučke i predajne kulture (*Žensko kazalište*, *Govori Tijarica*, *Šalter*, *Slavonski žetveni običaji*, *Park prirode Lonjsko polje*, *Kreni kolo*, *Legenda o Veroniki Desiničkoj*, *Crnoluški pesniki*, *Šala nije na liniji 310*), dokumetarne serijale *Žestoke priče* i *Kosti*. Igrani filmovi: *Moram spavat' anđele*, *Ljudožder vegetarijanac*, *Imena višnje*, *Obrana i zaštita*, *Zagreb Cappuccino*, *Trebalo bi prošetati psa*. Suradivao s redateljima: R. Grličem, B. Lentićem, I. Michielijem, B. Potočnikom, S. Veganom, B. Žižićem, D. Piškorićem, Z. Tadićem, J. Tomićem, K. Tomaševićem, Lj. Šišmanović, N. Šojlev, T. Kopsa, V. Vorkapić, M. Čapinom, T. Mršićem, D. Žarkovićem, D. Zenom, B. Schmidtom, V. Sviličić, F. Peruzovićem, D. Ćimovićem, B. Jelčićem.

Pomorska večer ▶ emisija za pomorce, emitira se na RZ-u/HR-u od 1952. Započeta kao *Emisija za pomorce*, jedna je od najstarijih tematskih emisija HR-a. Pokrenuo ju je, i dugo uređivao, Branko Knezoci potaknut spoznajom o poteškoćama koje su hrvatski pomorci imali u održavanju veze s obiteljima. Poruke i pozdravi pomorcima i pomoraca obiteljima te izvještaji o kretanju brodova ostale su prepoznatljiv znak emisije. Poslije ju je preuzeo Z. Bukovina, proširivši trajanje na dva sata i davši joj sadašnje ime. Dvadeset godina voditelji su bili V. Šverer i Lj. Jelčić. Uređivanje i vođenje preuzeli su 1970-ih Radio Dubrovnik, Radio Split, Radio Zadar, Radio Rijeka i Radio Pula. Otad na I. programu HR-a i programima centara u dvosatnom, a od druge

POMORSKA VEČER, slijeva: Jadran Marinković, Božo Brzica, Budimir Žižović, Branka Malnar, Gordana Kurtović (s mikrofonom), 2002.

polovice 1990-ih u četverosatnom trajanju, u istom terminu ponedjeljkom od 20 sati, obrađuje teme iz pomorstva i prati život na moru i obali, njegove posebnosti, obračunajući se ponajprije slušateljstvu na tom prostoru. Iz studija Radio Dubrovnika uređivali su je ili uređuju V. B. Kamić, B. Mustapić, B. Đurđević, B. Brzica, iz Splita I. Boko, V. Caktaš, J. Marinković, iz Zadra Z. Miodrag, B. Klarić, I. Mišulić, G. Kurtović, iz Rijeke A. Čehić i Đ. Dusper, B. Malnar te iz Pule A. Čabaravdić, A. Urošević, B. Žižović i D. Tikvicki.

Poniatoff, Alexander M. ▶ američki izumitelj (1892–1980). Nakon II. svjetskog rata osnovao tvrtku za proizvodnju magnetofona “Ampex”, 1956. uveo postupak primjene frekvencijske modulacije pri magnetskom zapisu videosignala s pomoću četiri rotirajuće videoglave na magnetsku vrpcu širine dva inča (od 1957. moguć je i zapis u boji). Uređaj je nazvan kvadrupleksni magnetoskop, a sve do pojave helikoidalnog zapisa 1976. bio je svjetski standard u magnetskom zapisu videosignala.

pool (engl.) ▶ grupno organiziranje novinara izvjestitelja, pripadnika različitih radio i TV postaja kako bi lakše došli do informacija i cjelovitije popratili događaj. Oblikuje se pri velikim sportskim ili političkim događajima, a razlozi formiranja mogu biti ekonomske ili praktične naravi.

Popov, Aleksandar ▶ ruski inženjer (1859–1906). Diplomirao u Sankt Peterburgu, gdje je bio profesor na visokim vojnim učilištima te na Elektrotehničkom institutu. Bavio se istraživanjem bežične komunikacije; 1895. demonstrirao bežično slanje signala (zbog čega je u SSSR-u slavljen kao otac radija); slične je demonstracije ponovio 1896. i 1897. Zamislio i konstruirao prve antene, kojima je uspio povećati domet radioprijenosa.

Popovac, Josip ▶ producent (1974). Diplomirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Na HRT-u od 1997; do

2008. producent, voditelj projekta uvođenja standarda autorskih prava, odgovorni producent Drameškoga programa. Glavni producent HTV-a 2009. Kao v. d. glavnog ravnatelja HRT-a od 2009. sudjeluje u izradbi Zakona o HRT-u, završava pregovore s Vladom o zadržavanju pristojbe kao preduvjeta neovisnosti javnog medija; 2010–12. predsjednik Uprave te privremeni glavni ravnatelj HRT-a. Potpisao prvi (privremeni jednogodišnji) ugovor između HRT-a i Vlade kojim su regulirani javna misija i programske obveze. Od 2012. rukovoditelj RJ realizacija proizvodnje HTV-a, od 2015. rukovoditelj Odjela upravljanje proizvodom HRT-a. Predsjednik Europske asocijacije javnih RTV servisa jugoistočne Europe 2010. i njezin glavni tajnik od 2013.

Josip POPOVAC

Popović, Boris ▶ snimatelj (1955). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Na TVZ-u/HTV-u 1982–97. kao direktor fotografije, dizajner svjetla i majstor rasvjete u produkciji s više kamera. Realizirao mnogobrojne drame, serije, zabavne i druge emisije (*Ifigenija u Aulidi*, *Ptice nebeske*, *Dirigenti i mušičkaši*, *Sedma noć*, *Porin*, *Dora*). Od 1997. predaje na ADU-u (od 2007. kao redoviti profesor), gdje je 2007. osnovao diplomski studij Oblikovanja svjetla, a 2014. inicirao osnivanje Kate-dre scenskog oblikovanja. Objavio elektroničku knjigu *Oblikovanje svjetla za televiziju i film* (2016).

Popović, Mirjana ▶ novinarka i urednica (1942). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti, a magistrirala na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu. Na TVZ-u od 1969. kao novinarka, urednica, ekonomska komentatorica i analitičarka. Specijalizirala se za gospodarstvo i financije; vodila i uređivala prve specijalizirane emisije i magazine iz gospodarstva. Objavljuje u *Privrednom vjesniku*, *Večernjem listu*, časopisima *Banka*, *Računovodstvo i financije* i dr. Dobitnica je nagrade Zlatno pero HND-a 1980.

Porin ▶ diskografska nagrada, ustanovljena 1993, redovito se dodjeljuje od 1994. Idejni su začetnici i pokretači diskograf V. Despot, skladatelj Z. Tutić i novinar

PORIN, glazbenik Leonard Cohen dobitnik je nagrade Porin 2010.

D. Vrdoljak, utemeljitelj Hrvatsko društvo skladatelja, Hrvatska glazbena unija, HRT i Hrvatska diskografska udruga. Dodjeljuje se u svim glazbenim žanrovima, od zabavne glazbe, popa i rocka do etno glazbe, jaza i klasične glazbe. Biračko tijelo nagrade čine profesionalni glazbenici, skladatelji, glazbeni producenti, aranžeri, ton majstori, glazbeni pisci, urednici i kritičari. Simbol nagrade u obliku je staklene statue visoke oko 30 cm koju je kreirao I. Propadalo. Autor je glazbenog identiteta A. Kabiljo.

Porodični magazin ▶ emisija za samoobrazovanje, prikazivala se na TVZ-u 1981; sljednica emisije *3 x 10*, emitirane 1978–81. Prikazivala je zanimljivosti iz različitih područja života, uz sudjelovanje suradnika različitih profesija: o matematici je na popularan način govorio V. Devidé, o hrani V. Ogrizović i I. Kulier, o gljivama i gljivarstvu R. Božac, o životinjskom svijetu i kućnim ljubimcima V. Pezo, o sportu M. Babović. Urednica je bila S. Simonelli, redatelji su bili Lj. Jojić i S. Wegan. Umjetnost pletenja bio je zaseban projekt V. Tučan i redatelja V. Kljakovića. Brojni su prilozi zbog svoje praktičnosti poslije uvršteni i u program *Za slobodu*.

port ▶ hardversko ili softversko sučelje računala ili elektroničkog uređaja preko kojega se primaju ili šalju podatci. **Fizički (hardverski) portovi** jesu priključci na uređaju koji služe za povezivanje s drugim uređajem preko kabela, a **softverski portovi** koriste se u mrežnoj komunikaciji uz mrežnu adresu, a služe kako bi se podatci proslijedili odgovarajućemu računalnomu programu.

portal ▶ web stranica koja nudi poveznicu na niz relevantnih sadržaja iz različitih izvora te ih pritom nastoji klasificirati, grupirati, a u nekim slučajevima probirati i personalizirati. Osim toga nastoji prilagoditi sadržaj različitim medijima, odnosno terminalnim uređajima (osobnim i ručnim računalima, mobilnim telefonima, ali i set-top boxovima s pristupom internetu ili kakvoj drugoj IP mreži). Po sadržaju koji nude mogu biti općeniti ili specijalizirani, globalni ili regionalni, mogu nuditi informacije ili različite internetske servise. Pristup može biti otvoren, dopušten uz autorizaciju ili zatvoren u intranetu ili ograničenoj intranetskoj mreži. **Portal elektroničkoga medija** želi steći povjerenje svojih korisnika, čime se približava smislu postojanja radijskoga ili TV (ponajprije javnoga) servisa, a istodobno radijski i TV servisi prepoznaju važnost uloge portala kao posrednika između korisnika i proizvođača sadržaja.

Portreti hrvatskih glazbenika ▶ niz povremenih i prigodnih glazbeno-dokumentarnih emisija, emitiran na TVZ-u 1970-ih i 1980-ih godina. S vremenom se razvio u svojevrsnu TV galeriju velikana hrvatske glazbe. Predstavljeni su, među ostalima, M. Kelemen, I. Malec, N. Bareza, R. Radica, I. Kuljerić, M. Srbljenović, B. Ruk-Fočić, T. Neralić, D. Martinis, G. Surian, B. Martinović, M. Emanuel Cenčić, M. Raukar, V. Oršanić, V. Kranjčević, B. Papandopulo, B. Bjelinski. U obradbi su sudjelovali važni glazbenici kao R. Pospis Baldani, D. Vejzović, J. Muraj, J. Klima, V. Krpan, I. Pogorelić, M. Leskovar. Autori i urednici bili su M. Grgić, S. Midžić, S. Hum, K. Savin i A. Doricich, a redatelji B. Ivanda, M. Raukar, B. Gamulin i E. Galić.

Portreti i susreti ▶ ciklus emisija o umjetnicima, prikazivan na TVZ-u 1960–69. Isprva posvećen uglednim likovnim umjetnicima, s vremenom je obuhvatio književnike i druge istaknute stvaratelje, a katkad i aktualne kulturne događaje i fenomene. U okviru Kulturno-zabav-

PORTRETI I SUSRETI, Irena Vrkljan i Vesna Parun

nog programa TVZ-a pokrenula ga je i do sredine 1966. uređivala I. Vrkljan; zatim 1966–69, kad je tematika ciklusa djelomice pripala u emisiju *U prvom planu*, V. Gotovac. Redatelj gotovo svih emisija bio je A. Viculin. Tonski zapisi emisije restaurirani su 2015 (I. Vrkljan s timom V. Klarić, T. Prpić i L. Rizmaul, a na inicijativu B. Markote); projekt je na svjetskoj konferenciji AV arhiva u Beču 2015. nagrađen u kategoriji očuvanja arhivske građe.

Portret umjetnika u drami ▶ emisija o dramskim umjetnicima, emitira se na III. programu HR-a od 1993. Pokrenuta je u produkciji Odjela Drama kako bi predstavila životni i profesionalni put hrvatskih kazališnih umjetnika (glumaca, redatelja, pisaca, scenografa, kostimografa, skladatelja) kroz razgovor, uvodni esej i/ili izjave drugih umjetnika i kritičara te fragmente iz kazališnih i radijskih ostvarenja. Uređivali su je B. Vladović, N. Madunić-Barišić, T. Gašparović i H. Ivanković. Preteča *Portreta* bio je ciklus *Velika imena hrvatskog glumišta* (urednik B. Hećimović) emitiran 1972–73. i 1982–83. U sklopu je emisije 1993–2002. povremeno emitiran i ciklus *Oni koji dolaze* (ur. M. Rališ) s portretima studenata zagrebačkog ADU-a. Izabrani razgovori i eseji iz emisija objavljeni su u istoimenim knjigama u Biblioteci Hrvatski radio 1995–2011 (pet svezaka).

Posavljak, Ankica ▶ novinarka i urednica (1962). Diplomirala na Fakultetu političkih nauka u Sarajevu. Na HRT-u od 1996. reporterka i dopisnica iz Sarajeva, 1996–2007. urednica dopisništva. Nakon prelaska u Zagreb urednica unutarnje politike, središnjega i večernjega *Dnevnika*. Vodila i uređivala tjednu unutarnjopolitičku emisiju *Magazin*, izvještavala s niza važnih događaja (državni i lokalni izbori, posjet pape Ivana Pavla II. Sarajevu, posjet američkoga predsjednika G. W. Busha Zagrebu), bila komentatorica posjeta pape Benedikta XVI. Zagrebu, glavna izvjestiteljica i komentatorica s posjeta pape Franje Sarajevu. Od 2016. s M. Kasapović uređuje talk show *Uvijek kontra*.

posebna informativna TV emisija → open end emisija

Posebni dodaci ▶ emisija o filmu, prikazuje se na HTV-u od 2008. Isprva dvotjedna emisija o filmskim temama i autorima, od druge sezone emitira se tjedno. U njoj su gostovali istaknuti filmski autori (B. Mendoza, J. Menzel, W. Wenders, W. Herzog, I. Szabó, M. Jancsó, B. Tarr i dr.). Od 2012. emitira se na HRT3, koncipirana je kao rasprava filmskih kritičara i filmologa o pojedinim redateljima i filmovima. Autori D. Šoša i T. Mršić. Voditelj H. Pukšec, redateljica S. Aničić. Do 2014. urednik D. Šoša, potom N. Vukas-Stanojkovski.

posebni informativni projekti ▶ iznimno složeni radijski i televizijski projekti koji uključuju izvještavanja, prijenose, reportaže i posebne informativne emisije. Osim po najvišem stupnju tehničke i programske složene

Izvjestavanje s konferencije Nesvrstanih zemalja u Colombu, realizator Mišo Davidović i kamerman Božo Jovanović, 1976.

nosti (što uključuje i veći broj angažiranih osoba), takvi su projekti specifični i po složenim uvjetima u kojima se odvijaju te duljem trajanju (često višednevnom). U povijesti radiotelevizije u Hrvatskoj značenjem i opsegom izdvaja se nekoliko posebnih informativnih projekata. *Izvjestavanje s konferencije šefova država i vlada Nesvrstanih zemalja u Colombu 1976.* bio je dotad naj-složeniji programsko-tehnički projekt TVZ-a, kao i iznimno velika i složena operacija izvještavanja uopće. TVZ ga je izveo jer televizija zemlje domaćina nije bila osposobljena za taj zadatak. Iz Hrvatske su dopremljena četiri reportažna vozila, rasvjeta, tonska oprema, sredstva veze, agregat, filmske kamere i druga oprema. Produkcijaska ekipa TVZ-a oformila je produkcijski punkt i povezala ga s japanskom satelitskom postajom udaljenom desetak kilometara. Taj je punkt omogućio izravne prijenose zbivanja na konferenciji za oko 100 televizija nesvrstanih zemalja, a preko programsko-tehničkog centra u Zagrebu slao pregled dnevnih zbivanja za eurovizijski centar u Bruxellesu te izvještaje za emisije TVZ-a i ostale članice JRT-a. Realizirane su i mnogobrojne posebne produkcije po narudžbama televizija Nesvrstanih zemalja, velikih svjetskih televizija i agencija. Voditelj projekta bio je M. Bolfek, izvještavanje je koordinirao M. Vojković, novinarsku ekipu činili su A. Lentić, A. Ivančević, V. Špicer i G. Agbaba, realizatori su bili A. Mijat, A. Gjurčević i M. Davidović. Tehničko su vodstvo činili D. Šarić, J. Vukov, I. Urličić, V. Bakarić i B. Dešković, glavni je producent bio A. Kodrnja, filmski snimatelji I. Lekić, M. Baretić, Lj. Becić, B. Jaklin, M. Trošelj, a ENG snimatelji T. Marelj i M. Perčinić. *Izvjestavanja o posjetima pape Ivana Pavla II. Hrvatskoj (1994, 1998, 2003)* bili su iznimno složeni projekti. Programski su ih vodile glavne urednice M. Nemčić (1994), H. Novak-Srzić (1998) i J. Ulaga-Valić (danas Burić,

Mimohod oružanih snaga RH, 4. VIII. 2015.

2003), a operativno su vodili glavni urednici Informativnog programa T. Marčinko (1994), O. Kosovac (1998), odnosno N. Kristić (2003) te urednik Religijske redakcije T. Trstenjak (sva tri posjeta). Tehnički voditelj u svim je trima projektima bio J. Vukov, a glavni producent A. Kodrnja. Izvješćavanje o prvom posjetu bilo je najzahtjevnije jer je predstavljalo potpuno novu profesionalno-tehničku zadaću. Tad je prvi put u povijesti papinskih putovanja izravno prenošen prolazak svečane povorke od zračne luke do rezidencije te se prvi put ispred papina vozila kretalo TV reportersko vozilo (realizator prijenosa povorke bio je V. Knezoci). HTV je također prenosio i misu sa zagrebačkoga Hipodroma. Pri drugom posjetu, među ostalim, prenošene su mise iz Marije Bistrice i Splita. Tehnička realizacija D. Dešković, V. Dvorski, M. Vukov-Colić, Z. Kišak, N. Skupnik, D. Defar, M. Boban, A. Radovčić, N. Bonačić-Krešić, N. Bolanča, M. Višić, B. Mikulić. Komentatori su bili B. Bilić, T. Trstenjak, N. Kužina, Z. Linić, D. Siladi, M. Mihalj, I. Čubelić, S. Kovačić, Ž. Kopljar i Ž. Raić, a prijenose su realizirali D. Vizek, V. Knezoci, B. Borić, M. Hudoletnjak, V. Božinović, Z. Blandžija i M. Davidović. Treći posjet bio je najopsežniji programsko-tehnički zadatak. Tad su prijenosi realizirani u više gradova (Rijeka, Dubrovnik, Osijek, Đakovo, Zadar). Tehnička realizacija uz J. Vukova bili su D. Dešković, K. Bačić, N. Bonačić-Krešić, D. Defar, N. Skupnik, M. Boban, K. Jurić, A. Radovčić, B. Kotarski, Z. Birer, I. Cvitan, M. Martinović, N. Bolanča. Komentirali su B.

Bilić, T. Trstenjak, N. Kužina, Z. Linić, D. Siladi i M. Mihalj, realizatori su bili Ž. Belić, V. Knezoci, N. M. Dianežević, D. Borić, B. Debeljak i M. Davidović. **Vlak slobode** bio je složen projekt cjelodnevnoga praćenja putovanja državnoga vodstva iz Zagreba u Split vlakom 26. VIII. 1995, nakon vojne akcije Oluja i oslobađanja okupiranih teritorija. Sastojao se od prijenosa s pet mjesta, snimki razgovora, komentara putnika iz vlaka, priloga i snimki oslobođenih područja. Projekt je operativno vodio O. Kosovac, realizator u središnjoj režiji bio je E. Laszowski, tehnički voditelj J. Vukov. **Veliki vojni mimohodi** održani su povodom Dana državnosti (tada 30. svibnja) 1995. i 1997. na zagrebačkom Jarunu. Prijenose je 1995. HTV realizirao s 12, a 1997. s 18 kamera. Tehniku su vodili B. Dešković, M. Vukov-Colić, A. Radovčić, D. Defar, M. Boban, V. Dvorski i N. Bonačić-Krešić, producent je bio A. Kodrnja, a redatelji V. Knezoci 1995. te Z. Blandžija 1997. **Izravni prijenos posljednjega ispraćaja prvoga hrvatskog predsjednika dr. F. Tuđmana** (13. XII. 1999) od Predsjedničkih dvora na Pantovčaku do groblja na Mirogoju realiziran je sustavom mobilnih mikrovalnih veza (linkovi), uz povezivanje više reportažnih kola (RK) raspoređenih na trasi. ENG kamere pratile su pogrebnu povorku od Predsjedničkih dvora do Britanskoga trga, zatim Ilicom do Trga bana Josipa Jelačića, Jurišićevom i Draškovićevom ulicom preko Ribnjaka do Mirogoja. Glavni voditelji tehnike bili su J. Vukov i D. Dešković, producent je bio A. Kodrnja, a realizator D. Vizek. **Otvorenje autoceste Za-**

greb-Split (26. VI. 2005) HRT je prenosio s po jednim RK i tonskim kolima HR-a postavljenima u Zagrebu, Splitu i na mostu Krka. Sve lokacije bile su povezane prijenosnim vezama s Studijom 10 u Zagrebu, kroz koju se realizirao program. Svečano otvorenje bilo je na odmorištu Krka, što je bio tehnički najzahtjevniji dio programa. Voditeljica projekta bila je M. Nemčić, a voditelj tehnike K. Bačić. **Prijenos Dana sjećanja na žrtvu Vukovara** (18. XI. 2005) HRT je realizirao tako da je kamerama bila prekrivena cijela trasa kojom je prolazila kolona sjećanja. Od tada se svake godine taj prijenos realizira s troja RK, dva SNG kola, s preko 20 kamera te s mobilnom kamerom u vozilu, a koristi se složeni sustav veza prema Zagrebu, gdje se signali iz Vukovara selektiraju u izravnom prijenosu. Komentatori su raspoređeni na pozicijama kroz grad od bolnice do groblja. Prvo tehničko vodstvo D. Defar, N. Bonačić Krešić, redatelj G. Knežević, urednica S. Mikleušević. **Izvištavanje o posjetu pape Benedikta XVI. Hrvatskoj 4-5. VI. 2011.** u Zagrebu bio je HRT-u prilika da pokaže kreativni, profesionalni i tehnički potencijal. Subotnje bdijenje mladih s Papom na Trgu bana Josipa Jelačića na programu HTV-a pratilo je 590 000 gledatelja, a misu s Hipodroma gledalo je 515 000 ljudi. U realizaciji prijenosa sudjelovalo je više od 400 djelatnika HRT-a, a HTV-a je izravno prenosio sve događaje i ustupio ih međunarodnoj razmjeni. U svim prijenosima sudjelovalo je šest TV reportažnih i satelitskih kola, troja radijska tonska te dva reporterska radijska vozila i dvije TV režije. Posjet je pratilo 50 kamera, a za prijenos prolaska gradom angažirana su dva helikoptera. **Prijenos manifestacija povodom ulaska Hrvatske u Europsku uniju 30. VI. 2013.** Pristupanje Hrvatske Europskoj uniji (1. VII. 2013) obilježeno je prigodnim proslavama u cijeloj zemlji te središnjom proslavom na Trgu bana Jelačića u Zagrebu 30. VI. 2013. (redateljica D. Ruždjak Podolski, scenograf D. Broz). Zagreb i Hrvatska ugostili su 15 predsjednika država, tri predsjednika parlamenata, 13 predsjednika i 12 prvih potpredsjednika vlada, sedam ministara vanjskih poslova te 20 ostalih visokih uzvanika, ukupno 170 stranih gostiju (delegacije svih zemalja Europske unije te jugoistočne Europe, čelnici institucija Unije, predstavnici Kanade, SAD-a i Turske te posebni papinski izaslanik). Središnji dio svečanosti započeo je u 23 sata na Trgu bana Jelačića. Tijekom proslave govore su održali hrvatski predsjednik I. Josipović, predsjednik Vlade Z. Milanović, predsjednica Litve D. Grybauskaitė, zamjenik predsjednika vlade Republike Irske E. Gilmore te predsjednici Europske komisije J. M. Barroso, Europskog vijeća H. Van Rompuy i Europskog parlamenta M. Schulz. Za praćenje proslave hrvatskoga pridruživanja Uniji akreditirano je preko 700 predstavnika medija iz Hrvatske, Austrije, Belgije, Bosne i Hercegovine, Brazila, Bugarske, Crne Gore, Danske, Češke, Finske, Francuske, Italije, Japana, Kine, Kosova, Litve, Mađarske, Nizozemske, Njemačke, Poljske, Portugala, Rusije, Sjedinjenih Američkih Država,

Treći posjet pape Ivana Pavla II. Hrvatskoj, Rijeka 2003.

Slovačke, Slovenije, Srbije, Španjolske, Švedske, Toga, Turske, Ujedinjenoga Kraljevstva i Ukrajine. HRT je realizirao prijenos središnje proslave i brojnih popratnih manifestacija tijekom dana iz Zagreba i cijele Hrvatske. U realizaciji složenog projekta prijenosa (voditeljica projekta M. Nemčić), osim HRT-a kao nositelja, sudjelovale su i ekipe TV Slovenije, RTL-a, Nove TV, ACS France i ELDRA-e. Bila su angažirana četvora reportažna kola, šest satelitskih i jedna tonska kola s ukupno 51 kamerom. Prvi put korištena je Cabelcam kamera na sajli razapetoj između dvaju ogromnih kranova preko Trga bana Jelačića. U prijenosima i uključenjima s terena (Zagreb i sedam regionalnih centara) sudjelovalo je 27 novinara na terenu i četvero voditelja u studiju, redatelj izravnoga prijenosa bio je I. Miladinov, ostali redatelji bili su D. Volarić, M. Šimunov, G. Knežević, T. Grgić i D. Iričanin, tehničke ekipe predvodili su K. Bačić, N. Bonačić Krešić, D. Defar, H. Bilić, K. Banek i G. Bogunović. Urednici projekta bili su V. Karuza, V. Janjčić, V. Đuretić, A. Škorput, I. Dragičević, B. Nađvinski, produkcija J. Filakovity, J. Krajina, V. Stojanac i L. K. Matančević Preradović. **Mimohod u povodu Dana pobjede, Dana domovinske zahvalnosti, Dana hrvatskih branitelja i 20. obljetnice Oluje**, održan u Zagrebu 4. VIII. 2015. s tri tisuće sudionika, 330 vozila i 30 zrakoplova, HRT je prenosio s pomoću 20 kamera. Tehnika: K. Bačić, N. Bonačić-Krešić, M. Kralj, I. Bosančić i T. Marković, producenti: M. Kulakovski i N. Lovrenčić, redatelj D. Volarić, urednici: L. Alečković, A. Jelinić i M. Togonal.

posebni sportski projekti ▶ složeni radijski i TV projekti koji uključuju izvještavanja, prijenose, reportaže i studijske emisije u povodu velikih sportskih događaja. Odlikuju se visokim stupnjem tehničke i programske složenosti (što uključuje i veći broj angažiranih osoba), duljim trajanjem (više dana) i odvijanjem u složenijim uvjetima. U povijesti radiotelevizije u Hrvatskoj značenjem i opsegom izdvaja se nekoliko takvih projekata u kojima je RTZ, odnosno HRT organizirao izvještavanja: izvještavanje o **VIII. mediteranskim igrama u Spli-**

Ivica Kostelić na skijaškom natjecanju *Snježna kraljica*

tu 1979 (izravni prijenosi i jednosatni dnevni sažetak o natjecanjima u 25 sportova iz sedam gradova), s M. Babović kao voditeljicom JRT-ova poola i D. Šarićem, D. Deškovićem i J. Vukovom u tehničkom vodstvu; izvještavanje o *Univerzijadi u Zagrebu 1987* (programski je projekt vodio B. Sušec, tehnički J. Vukov, a realizatori su bili M. Kalebota, D. Bošnjak i V. Knezoci); izvještavanje o *Europskom atletskom prvenstvu u Splitu 1990* (prijenosi i posebne studijske emisije; postojao je i studio za EBU produkcije); tada su u prijenosu glavnu re-

žiju podržavale tri podrežije (u projektu je sudjelovalo 360 djelatnika, programski ga je vodio B. Sušec, glavni redatelj je bio D. Bošnjak, tehničko vodstvo činili su D. Šarić, J. Vukov i D. Dešković), zatim → *Goleo*, projekt Sportskoga programa HTV-a za trajanja Svjetskoga nogometnog prvenstva u Njemačkoj od 9. VI. do 9. VII. 2006. Za praćenje *Snježne kraljice* (engl. Snow Queen Trophy), ženske slalomске utrke Svjetskoga skijaškog kupa na Sljemenu 2005–15, HRT je na skijalištu konstruirao mrežu kanala, kabele koji povezuju start i cilj te emitirao satelitski prijenos za cijeli svijet. Utrka na zagrebačkoj stazi 2011. bila je najgledanija utrka Svjetskoga kupa, izravan prijenos preuzelo je 25 zemalja, a još ih je toliko emitiralo snimke i reportaže; realizirano je 25 sati programa, od čega 13 televizijskoga i 12 radijskoga. U kategoriju posebnih sportskih projekata koje je pratio HRT ulaze i *Hanžekovićeve atletski mitinzi* (počeli 1951. kao lokalno natjecanje, od 1958. međunarodno, 1998. zauzimaju prvo mjesto na ljestvici mitinga Europske atletske federacije, 1999. uvršteni u mitinge Svjetske atletske federacije, od 2009. dio World Challenge mitinga), zatim *Europsko prvenstvo za rukometaše 2000.* održano u Zagrebu i Rijeci, *Svjetsko prvenstvo za rukometašice 2003.* u šest hrvatskih gradova (Zagreb, Rijeka, Karlovac, Poreč, Split, Čakovec) te *Europsko vaterpolsko prvenstvo 2010.* u Zagrebu.

Europsko atletsko prvenstvo u Splitu, 1990.

Poslovni klub ▶ tjedni gospodarski magazin, emitiran na HTV-u 1992–2011; prva hrvatska specijalistička gospodarska emisija. Pokrenuta je uz istodobno osnivanje Gospodarstvene redakcije, također prve specijalističke redakcije na HRT-u. Oboje je inicirao Đuro Tomljenović. Bio je barometar aktualnih zbivanja u hrvatskom i svjetskom gospodarstvu, s ciljem da objektivno i profesionalno predočuje izazove, mogućnosti i ograničenja gospodarske tranzicije u kontekstu očekivanih euroatlantskih integracija zemlje, posebno s obzirom na nacionalne gospodarske interese u kontekstu globalizacije. Imao je visoku prosječnu gledanost (8–10%), neuobičajenu za usko specijaliziranu emisiju. Dobio je 2004. nagradu Marija Jurić Zagorka HND-a za najbolje uređenu emisiju. Prva urednica i voditeljica S. Mardetko Kurečić, prva realizatorica D. Gaković, od 1993. uređivao ga je i vodio Đ. Tomljenović.

Poslovni tjedan ▶ emisija o gospodarskim temama iz Hrvatske i svijeta, emitira se na I. programu HR-a od 1993. Ide uživo, s priložima snimljenim u Hrvatskoj i u inozemstvu, te uz sudjelovanje najeminentnijih domaćih i stranih stručnjaka. Prvi se u povijesti HR-a, 24. XII. 2012, počeo emitirati kao multimedijalna radijska emisija; isti je dan reemitirana na HRT4. Autor i pokretač M. Jovičić. Uređivali su je i D. Sušić, i M. Vuković, a potom D. Košutić, L. Kiseljak, I. Krišto, E. Čandrić i T. Cerovec.

poslužitelj (engl. server) ▶ računalni program ili uređaj sposoban primiti zahtjeve drugih uređaja ili programa (klijenata) te odgovarati na njih u svrhu dijeljenja podataka ili hardverskih i softverskih resursa (klijent-poslužitelj model). Po namjeni mogu se klasificirati na web poslužitelje, poslužitelje baza podataka, poslužitelje e-pošte, antivirusne poslužitelje, aplikacijske poslužitelje, medijske poslužitelje itd. Struktura interneta temelji se na modelu klijent–poslužitelj. Svaka akcija zatražena od korisnika interneta zahtijeva jednu ili više interakcija s jednim ili više poslužitelja. Hardverski zahtjevi za poslužitelje uvelike variraju ovisno o namjeni i aplikacijama koje se izvode. Medijski poslužitelji zahtijevaju velike količine RAM-a ili snažan, višezegreni procesor i tvrde diskove u nekoj od RAID konfiguracija. Imaju mogućnost pohranjivanja AV sadržaja i mrežnu povezanost s dovoljnom propusnošću za pristup tomu sadržaju. **Virtualizacija** u širem smislu omogućuje rad više logičkih ili aplikacijskih procesa na jednom fizičkom uređaju, dijeleći na siguran i pouzdan način hardverske resurse među različitim virtualnim okruženjima koja na njemu postoje. **Virtualizacija poslužitelja** omogućuje postojanje više logičkih servera (Guest) na jednom fizičkom serveru (Host). Time se povećava iskoristivost raspoloživih resursa (50–85%) te smanjuje broj poslužitelja. U slučaju kvara na fizičkom poslužitelju virtualni poslužitelji jednostavno se prenose na drugi fizički poslužitelj i na njemu nastavljaju raditi

uz minimalnu nedostupnost servisa, čime se smanjuje vrijeme potrebno za oporavak sustava te povećava njegova dostupnost. **Videoposlužitelj** je specijaliziran za rad s videosignalima i datotekama. Profesionalni videoposlužitelji obavljaju funkcije prikupljanja, emitiranja, pohrane i distribucije audio i videosadržaja. Često tako mogu pohranjivati stotine sati sažetoga audio i videosadržaja (u različitim formatima), s mogućnošću istodobnoga emitiranja više sinkroniziranih videosignala.

Posljednji ispraćaj prvoga hrvatskog predsjednika dr. F. Tuđmana → posebni informativni projekti

Posljednji ljetni cvijet ▶ radiodrama Luka Paljetka, praižvedena na RZ-u 1989. Višestruko nagrađena i u prijevodima na jezike na mnogim inozemnim radiopostajama izvedena poetska drama o – u bizarnom susretu nastaloj – idiličnoj ljubavnoj vezi koja se pred kraj preokreće u iznenadni bijeg zanosne mlade varalice i šokantnu reakciju iskreno zaljubljenoga i prevarenoga starijeg muškarca. Režija D. Klobučar, uloge V. Drach, D. Miletić, T. Lonza, M. Kohn, D. Krča i S. Brankov.

postprodukcija ▶ faza doradbe AV djela nakon snimanja. Obuhvaća skup obradba karakterističnih za izradbu filmskoga, odnosno audiovizualnog djela: pripremu materijala za obradbu, laboratorijsku, tj. elektroničku i računalnu obradbu filmske slike, montažu slike i zvuka, moguću naknadnu sinkronizaciju, polaganje glazbe, jezičnu i grafičku opremu djela, izradbu posebnih efekata, kolorističku i zvučnu obradbu te proces završne obradbe slike i/ili zvuka namijenjen izradbi mastera i finalnih kopija, pogodnih za emitiranje ili distribuciju. **Digitalna postprodukcija (digitalna obradba)** završna je digitalna obradba digitalne snimke kojom se može digitalno manipulirati (npr. bojama, oštrinom, zrnatošću), a pojedini se dijelovi mogu odvajati ili spajati u računalno stvorenu sliku digitalnim sklapanjem. **Postprodukcija slike** podrazumijeva laboratorijsku, elektroničku ili digitalnu obradbu snimljene slike budućega filma ili AV djela: laboratorijsku obradbu optičkih i posebnih efekata (npr. optičkih prijelaza, dvostrukih ekspozicija, trik snimaka), čitanje svjetla, elektroničku i digitalnu obradbu slike (npr. digitalno sklapanje, korekcija boje). **Postprodukcija (obradba) zvuka ili tonska obradba** jest faza proizvodnje koja obično slijedi nakon montaže slike, a podrazumijeva umjetničke i tehničke postupke kojima se stvara i dotjeruje zvukovna strana AV djela. Uključuje snimanje i montažu šumova i glazbe, uklanjanje tehničkih tonskih nečistoća i nepravilnosti u produkcijskim snimkama (dijalogu), moguću naknadnu sinkronizaciju te završni tonski miks. Ovisno o mediju za koji je audiovizualno djelo namijenjeno može uključivati i izradbu različitih audioformata za različite tipove prikazivanja (npr. za višezvučnički sustav, za kino, TV, kućno kino).

Potjera ▶ kviz znanja, prikazuje se na HTV-u od 2013. Hrvatska je inačica licencnoga formata *The Chase* koji se na britanskom ITV-u prikazuje od 2009 (voditelj B. Walsh). Početkom 2016. na HRT-u je emitirana 300. epizoda. U kvizu četvero natjecatelja ponaosob igraju protiv profesionalnoga "kvizaša" ("lovca"), koji ih nastoji onemogućiti u osvajanju novčane nagrade. Svi natjecatelji koji prođu izravno sučeljavanje s lovcem dolaze u završnu potjeru u kojoj zajednički pokušavaju obraniti dotad osvojen novčani iznos. U britanskom je originalu petero "lovaca", od kojih je najpoznatiji M. Labbett, a u hrvatskoj varijanti troje: D. Kotiga, M. Miočić, M. Zibar. Veliku popularnost kviz uvelike duguje njihovom svježem te individualiziranom načinu predstavljanja znanja. Voditelj je od početka T. Filipović, urednik I. Grković, urednica projekta M. Jurković, voditelj projekta M. Sedmak.

Potočnik, Božo ▶ urednik, dirigent i skladatelj (1932). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1955. do 1966. u profesionalnom folklornom ansamblu Lado, gdje je svirao više narodnih glazbala, vodio orkestar te poslije i zbor; 1965. suosnivač je vokalnoga noneta Ladarice, za koje obrađuje narodne popijevke i piše originalne skladbe. Na TVZ-u je 1966. osnovao redakciju narodne glazbe i običaja, za koju je ostvario mnogobrojne emisije o tradicijskoj kulturi (*Večer uz tamburu*, *Male priče*, *Raspuća*, *Susret na žici*). Kao gost-dirigent nekoliko godina vodio Tamburaški orkestar RZ-a i s njim snimio velik broj novih obradba narodnih pjesama. Napisao oko 200 originalnih skladbi. Intenzivni rad u hrvatskoj dijaspori na stvaranju i unapređenju folklornoga programa započeo je 1974. Dobitnik diskografske nagrade Porin za životno djelo 2005.

Potočnjak, Fran ▶ novinar i glazbeni kritičar (1935–2015). Na RZ-u od 1956. glazbeni urednik. Vodio najpopularniju glazbenu emisiju svih radiopostaja u Jugoslaviji *Po vašem izboru*. Početkom 1970-ih prešao u redakciju za kulturu i počeo pisati o zabavnoj glazbi. Prvi je u medijima izborio status kritičara zabavne glazbe. Povremeno surađivao u *Vjesniku*, *Večernjem listu* i *Studiju*. Pratio festivale zabavne glazbe od prvoga zagrebačkog festivala 1954. do umirovljenja 1991.

Potrošački kod ▶ tjedna emisija posvećena zaštiti prava potrošača, prikazuje se na HTV-u od 2005. Realizira se u suradnji s gledateljima koji se javljaju sa svojim problemima, a oni se nastoje riješiti izravno u emisiji. Sastoji se od niza reportaža, a uz uvodnu temu povezan je i gost koji stručnim savjetima informira gledatelje o

potrošačkim temama. Emisija je 2008. dobila nagradu HND-a za najbolje uređenu emisiju. Autorica je, urednica i voditeljica emisije S. Smiljanić Grubišić, a uz nju je emisiju 2009–15. uređivala i A. Horvatić.

Poulsen, Valdemar ▶ danski inženjer (1869–1942). Izumio i 1898. patentirao telegrafon, uređaj za magnetsko snimanje i reprodukciju zvuka na pokretnu čeličnu žicu. To je preteča kasnijih magnetofona i kazetofona na vrpču.

Po vašem izboru ▶ glazbena kontakt-emisija, emitira se na I. programu HR-a od 1959; isprva se emitirala samo ponedjeljkom, a poslije svakim radnim danom. Najstarija je i najdugovječnija glazbena emisija HR-a. Format emisije osmišljen je prema zamisli tadašnjega urednika Govorno-glazbene redakcije RZ-a B. Polića kako bi se najširem slušateljstvu omogućilo slušanje diskografskih noviteta domaće i strane produkcije. U tom je kontekstu 1960-ih bila i svojevrsan prozor u svijet te mjesto na kojem su se promovirali sve brojniji domaći glazbenici. Slušatelji su svoje prijedloge i želje slali pismima i razglednicama. Od 1990-ih emisija se žanrovski profilira tako da svaki put predstavlja jedan glazbeni žanr, izvođača, album ili jednu glazbenu epohu. Za prinos u popularizaciji pop-rock glazbe dobila je 2015. posebno priznanje Hrvatske glazbene unije.

Povijest četvrtkom ▶ emisija o povijesti, arheologiji, antropologiji i povijesti znanosti, emitira se na HR-u od 1994. Dio tradicije Obrazovnog programa HR-a, kao što su i emisije *Slike iz prošlosti*, *Povijest u suvremenosti*, *Do prošlosti i natrag*, koje su uređivali, među ostalima, M. Sudar, J. Baldani, Ž. Matijević i Lj. Pauzin. Emisija je mijenjala koncepciju, od mozaične emisije s rubrikama *Znameniti Hrvati*, *Nepoznata Hrvatska*, *Kako je TKO postao ŠTO*, *Od oka skriveno*, *Povijest čovječanstva* i dr. do sadašnje cjelovite pedesetominutne emisije s jednom temom. Uređivali su je S. Šunde, S. Obarčanin Bukvić, M. Rašica i N. Ricijaš; urednik je D. Špelić.

Pozajić, Mladen ▶ dirigent i skladatelj (1905–1979). Diplomirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu; usavršavao se u Parizu (kod V. d'Indyja) i Beču (kod J. Marxa). U Zagrebu vodio niz zborova, 1931. osnovao Zagrebačke madrigaliste, a 1941. Komorni zbor RZ-a, kojemu je bio dirigent do 1945. Predavao je na srednjoj glazbenoj školi u Zagrebu i na Muzičkoj akademiji 1930–45, koje je bio i dekan 1941–45. Nakon II. svjetskog rata radio u Sarajevu kao dirigent Opere 1947–63. i Filharmonije te kao profesor na Muzičkoj akademiji 1956–72.

Pozitivna nula ▶ humoristična TV serija, prikazana na TVZ-u 1990. u šest epizoda. Temelji se na priči o starim školskim drugovima, šefu samoposluge Dragecu i političaru srednjega ranga Jeri, koji su u stalnoj zavadu, čemu pogoduje i društvena kriza potkraj 1980-ih.

POZITIVNA NULA, Dragan Milivojević, Vladimir Puhalo i Angel Palašev

Scenarij K. Klarić, režija M. Puhlovski, kamera D. Ruljančić, glazba Z. Šljivac, kostimografija Z. Stojanović, scenografija I. Juras, montaža Ž. Bator, dramaturg i urednik D. Kekanović. Uloge: V. Puhalo, Z. Zoričić, B. Ipša, M. Sekelez, T. Puhalo, R. Minković, S. Popović, B. Cvitković, D. Milivojević, M. Brekalo, V. Dulić, A. Palašev, E. Peročević, N. Erak, D. Šaban, Z. Mađunić, B. Svrtan, G. Grgić, N. Abrus, M. Begović, S. Brankov, K. Valentić, D. Malović, R. Marković, R. Polić, I. Džuvalekovski i dr.

Poziv na kviz ▶ prva kviz emisija TVZ-a, prikazivana 1965. Emitirano je ukupno devet emisija u trajanju od 75 minuta, naizmjenice svake druge nedjelje u udarnom

POZIV NA KVIZ, Oliver Mlakar i Jasmina Nikić

večernjem terminu (u alternaciji s kvizom TV Beograd *Da ili ne*). Voditelji su bili O. Mlakar i J. Nikić, urednik M. Mahečić, urednik zabavno-glazbenih točaka M. Bogliuni. A. Marti je režirao prve četiri, a I. Michieli ostalih pet emisija.

Požgaj, Višnja ▶ glazbena pedagoginja, publicistica i kritičarka (1942). Diplomirala na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Od 1967. predavala glazbeni odgoj, glasovir i solfeggio u područnom odjelu Glazbene škole Vatroslav Lisinski. Istodobno je surađivala u emisijama III. programa i Školskog programa RZ-a. Od 1974. glazbena urednica na RZ-u, isprva u glazbenoj redakciji za djecu i mlade, potom u redakciji ozbiljne glazbe, a od 1996. do umirovljenja 2007. glazbena kritičarka u redakciji za kulturu IP-a HR-a. Nakon umirovljenja nastavlja surađivati kao glazbena kritičarka na HR-u.

Praško proljeće '84 ▶ dokumentarna radiodrama Zvonimira Bajsića i ton-majstora Maksa Jurjevića, snimljena tijekom održavanja istoimenoga međunarodnog glazbenog festivala u Pragu. Uz prikaze i komentare koncerta Bajsić iznosi i sjećanja na studentske dane provedene u Pragu, razgovora s nekadašnjim profesorom, kolegama i slučajnim prolaznicima na praškim ulicama i grobljima te u djelo postupno uvodi aktualnu društvenu i političku tematiku. Uz tu jetku sliku poretka uspostavljenoga u Čehoslovačkoj nakon sovjetske intervencije 1968. Bajsić otkriva i oazu svojevrsnoga "švejkovskog" otpora koji je, na pozornici periferijske dvorane, iskazivala mala skupina kazališnih umjetnika na čelu s dramskim piscem i redateljem I. Vyskočilom. Premda je djelo bilo nagrađeno na Festivalu dokumentarne radiodrame u Beogradu 1986, RZ je snimku bunkerirao i emitirao tek 31. V. 1988.

pravo na objavu ispravka ▶ pravo fizičke i pravne osobe da u medijima objavi ispravak objavljene informacije, ako drži da su mu dostojanstvo, ugled i čast, pravo ili interes povrijeđeni netočnom ili nepotpunom informacijom. Zahtjev za ispravkom mora biti podnesen do 30 dana nakon objave informacije, mora strogo sadržavati ono što je propisano Zakonom o medijima te mora biti podnesen glavnomu uredniku. U pravilu se ispravak mora objaviti u prvoj sljedećoj emisiji tako da odgovara mjestu, vremenu i načinu objavljivanja. Ispravak se može objaviti u izmijenjenom obliku samo ukoliko podnositelj ispravka na to pristane. Postoje i iznimke, navedene u Zakonu, u kojima glavni urednik može odbiti ispravak. Ukoliko to učini ili ne objavi ispravak na način i u roku predviđenim Zakonom, podnositelj ispravka ima pravo podnijeti tužbu protiv glavnog urednika. Vijeće za elektroničke medije propisalo je Pravila za ostvarivanje prava na ispravak u programima pružatelja audio i AV medijskih usluga na način primjeren za prirodu tih medija, uz poštovanje zakonskih odredbi.

pravo na odgovor ▶ pravo zainteresirane fizičke ili pravne osobe na objavljivanje odgovora na objavljenu informaciju u kojoj je spomenuto njezino ime odnosno naziv, ili je na drugi način s njom u izravnoj vezi, i to bez naknade. Odgovor je tekst ili poruka istovjetne prirode i duljine kao i objavljena informacija u kojem se poriču ili bitno nadopunjuju sporni navodi o činjenicama i podacima u informaciji. Odgovor se mora objaviti bez izmjena i dopuna, ali glavni urednik može od autora odgovora prije objave tražiti skraćivanje. U slučaju da se odgovor ne objavi, podnositelj zahtjeva za odgovorom na objavljenu informaciju ima pravo podnijeti sudsku tužbu.

pravo na pristup informacijama ▶ pravo korisnika (tj. javnosti) na traženje i dobivanje informacije, kao i obveza tijela javne vlasti da omogući pristup zatraženoj informaciji, odnosno da objavljuje informacije neovisno o postavljenom zahtjevu kad takvo objavljivanje proizlazi iz obveze određene zakonom ili drugim propisom. Temelji se na načelima javnosti, slobodnoga pristupa uz ograničenja propisana zakonom, načelima pravodobnosti, potpunosti i točnosti informacije, načelu jednakosti, raspolaganja informacijom te na načelu međusobnog poštivanja i suradnje. Pravo na pristup informacijama temeljno je ljudsko pravo koje se štiti Ustavom Republike Hrvatske, Europskom konvencijom o ljudskim pravima i slobodama, Konvencijom o pristupu informacijama, međunarodnim ugovorima i Zakonom o pravu na pristup informacijama. Hrvatski je sabor, nakon deset godina primjene prvoga, usvojio novi Zakon o pravu na pristup informacijama, koji je stupio na snagu 2013., a izmijenjen je 2015. radi usklađivanja s dokumentima Europske unije (izmjene i dopune koje jasnije propisuju obvezu proaktivne objave podataka i jasnije formuliraju izuzeća i ograničenja prava na pristup informacijama).

Pravo na profesiju ▶ zbor novinara osnovan u sklopu Hrvatskoga novinarskog društva 1998. radi upoznavanja javnosti s problemom politički motiviranih otpuštanja oko 400 medijskih djelatnika, uglavnom novinara, početkom 1990-ih i poslije. Djelovao do 2001., zauzimao se za slobodu medija i novinara od utjecaja politike. Prvi predsjednik T. Jakić.

pravo osobnosti → zaštita privatnosti

Predsjednik dr. Franjo Tuđman – stvaranje hrvatske države ▶ povijesno-dokumentarna serija, prikazana na HTV-u 2009. u tri epizode. Donosi portret prvoga predsjednika Republike Hrvatske F. Tuđmana kroz razgovore s domaćim suvremenicima i diplomatima koji su sudjelovali u stvaranju neovisne Hrvatske. Urednik, scenarist i redatelj K. Čokolić.

prekoramena grafika (žarg.) ▶ grafička ilustracija vijesti (→ televizijski grafički dizajn) koja stoji pokraj voditelja

PREDSEDNIK DR. FRANJO TUĐMAN – STVARANJE HRVATSKE DRŽAVE

(obično u desnom dijelu ekrana) i ilustrira najavu o kojoj govori. Katkad se u kontekstu koristi termin “prozor” ili engleski izraz “over the shoulder graphics” (akr. OTS).

Prelog, Zlatan ▶ urednik i redatelj (1943). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Tijekom studija asistent režije na TVZ-u. Od 1973. urednik i redatelj; realizirao više desetaka obrazovnih i dokumentarnih filmova. Od 1976. urednik je Obrazovnog programa, koji organizira u Školski, Znanstveni i Program za obrazovanje odraslih. Pod njegovim uredničkim vodstvom većina emisija biva uobličena u prepoznatljive serijale i

Zlatan PRELOG

cikluse. Od 1985. sa S. Bjelousovima uvodi teletekst. Tijekom 1991. sa suradnicima pripremao *Ratnu TV školu*. Od 1998. bavi se obrazovanjem novinara, a od 2001. do umirovljenja 2005. vodi Centar za razvoj i obrazovanje HRT-a. Pomoćnik glavnog urednika prvog izdanja *Leksikona radija i televizije* (2006).

Premar, Dubravka ▶ montažerka i dizajnerica zvuka (1958). Suradivala na pedesetak igranih filmova (*Vrijeme ratnika, Krhotine, Isprani, Rusko meso, Blagajnica hoće ići na more, Ne dao Bog većeg zla, Oprosti za kung fu, Snivaj, zlato moje, Majka asfalta, Sedamdeset i dva dana, Koko i duhovi, Zagonetni dječak, Čaća, Narodni heroj Ljiljan Vidić*). Montirala je i/ili dizajnirala zvuk u nizu TV filmova (*Alka, Volim te, Leti, leti, Ne pitaj kako, Olovna pričest, Kositreno srce, Dok nitko ne gleda, Svaki put kad se rastajemo, Doktorova noć, Oblačno s kišom*), TV serija (*Odmori se, zaslужio si, Dora, Smogovci, Mrtvi kutovi*), dokumentarnih filmova (*Bolesno, U potrazi za snom, Family meals, Ratni reporter, Oblak, Sretno dijete, Sve o Evi*). Na filmskom festivalu u Puli nagrađena je Zlatnom arenom za zvuk 2000. za film *Nebo, sateliti* L. Nole, 2009. za film *Crnci* Z. Jurića i G. Devića, 2013. za film *Šuti* L. Nole. Na Rankerovoj listi montažerki zvuka (*Famous Female Sound Editors*) zauzima 23. mjesto.

preslušavanje audiokanala ▶ neželjeno probijanje signala iz jednoga kanala u drugi. Važno je u analognim uređajima, gdje može uzrokovati smetnje, izobličenja ili pogreške u lokalizaciji pri stereoslušanju. Na preslušavanje su najosjetljiviji analogni dvokanalni ili višekanalni reproduktori i snimači (magnetofon, kazetofon te osobito gramofon).

preslušavanje luminancije i krominancije ▶ smetnja u slici, nastaje kad luminantna komponenta kromatskoga videosignala utječe na krominantnu i obratno. Preslušavanje luminancije u krominanciju (engl. cross color) jesu smetnje u krominanciji, koje se očituju u obojenim smetnjama u sitnim detaljima luminancije (npr. karo-uzorak ili obojeni luminantni oštri prijelaz). Preslušavanje krominancije u luminanciju jesu smetnje u luminanciji koje se očituju u manjim skokovima razine luminantnog signala. Preslušavanje luminancije uočljivija je smetnja, pa na nju treba paziti pri izboru scene, kostima i snimanju kamerom.

prespojno polje ▶ pasivni element koji se sastoji od određenoga broja polja predviđenih za spajanje jednoga video ili audiosignala. Ulazi i izlazi signala pojedinih uređaja spajaju se kabelima i odgovarajućim → priključnicama na ploču, tako da je svaki dolazni signal koji je spojen na određenom polju moguće fizički prosljediti prema ulazu u drugi uređaj ili odredište. Za aktivno prespajanje video i audiosignala koristi se → matični sustav.

pretplata → pristojba

Prgić, Mario ▶ snimatelj (1941–1996). Na TVZ-u/HTV-u od 1967. Radio za Informativni program s redateljima D. Vizekom, M. Femanom, M. Butkovićem, Ž. Bilićem (*Stop, Objektiv 350, Smjerom putokaza*). Kao ratni snimatelj bio je u Jemenu, Kurdistanu i na Kosovu, a u Domovinskom ratu surađivao s D. Latinom, T. Ladišićem, B. Bilićem i dr.

Prica, Čedo ▶ književnik i urednik (1931–2009). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Nakon rada u *Narodnom listu* i *Večernjem listu* te izdavačkoj kući Lykos, od 1961. do umirovljenja 1990. na RZ-u kao dramaturg, urednik radiodramske redakcije i radiodramske emisije zajedničkog programa RZ-a,

Radio Beograda i Radio Sarajeva. S redateljima Z. Bajsićem, D. Tralićem i M. Rutićem oblikovao Javnu scenu RZ-a. Uz Bajsića i M. Jurjevića zaslužan za stvaranje dokumentarne radiodrame, u Europi poznate zagrebačke škole "featurea". Sudjelovao u radu međunarodnoga žirija Berlinskog radija (Prix Futura). Suosnivač i član međunarodnoga žirija i natječaja za radiodramsko stvaralaštvo Zagreb–Prag–Varšava 1970-ih. Dobitnik prve nagrade na radijskom festivalu u Ohridu 1974. za dramsku emisiju za djecu *Crna kraljica* te prve nagrade na istom festivalu 1976. za feature *Starolička patetička* (u suautorstvu sa Z. Bajsićem i M. Jurjevićem).

Priča za laku noć ▶ emisija za djecu, emitira se na RZ-u/HR-u od 1926; jedna od najstarijih emisija HR-a. Isprva čitana uz klavirsku pratnju, tijekom desetljeća doživjela je brojne promjene u naslovu (prvi naslov *Priča za velike i male*) i formi, od interpretacije jednoga glumca do dramatizacije u kojoj sudjeluju poznati kazališni glumci, a režiraju redatelji Dramskoga programa. Emitiraju se i strani autori, klasici dječje književnosti, no pri odabiru priča prednost se daje afirmiranim domaćim autorima. Tako se djeca od najranijega djetinjstva uvode u svijet snova i maštanja te im se stvara navika slušanja i čitanja priča. Emisiju su uređivali D. Horčić, M. Runje, T. Podrug, V. Kulier, J. Pajalić, a danas je uređuje M. Vindakijević.

Priča za velike i male → Priča za laku noć

prijamnik ▶ uređaj ili dio uređaja koji prima i dekodira bilo koju vrstu električnoga signala. Radijski ili TV prijamnik služi za prijam elektromagnetskih signala različitih frekvencija na kojima su modulirani radijski ili TV programi ili drugi signali. S obzirom na način prijma može biti zemaljski, satelitski, kabelski i IP. Sastoji se od ugođivača (engl. tuner), sklopova za demodulaciju, sklopova za dekodiranje te sklopova za upravljanje i napajanje. Osnovne su mu karakteristike osjetljivost, selektivnost, odnos signal/šum, signal/smetnja i dr.

Osjetljivost prijammika predstavlja vrijednost razine signala na antenskom ulazu, za koju se na njegovu izlazu dobije standardizirana vrijednost izlaznoga signala uz definiran odnos signal–šum. **Selektivnost prijammika** jest mjera sposobnosti prijammika da željeni signal, na koji je ugođen, razluči od neželjenih signala. **Signal–šum** predstavlja odnos između maksimalne razine signala i razine generiranoga šuma kod nekog uređaja ili u signalnom prijenosnom kanalu. Pri definiranju vrijednosti maksimalne razine signala uvijek treba navesti i vrijednost njegova izobličenja pri toj razini. Zbog velikoga raspona odnos signal–šum izražava se u decibelima pri navedenom izobličenju maksimalne razine signala izraženoga u postocima. Taj odnos predstavlja jedan od najvažnijih parametara za ocjenu kvalitete analognih uređaja. **Signal–smetnja** predstavlja odnos između maksimalne razine signala i smetnje one razine koja uzrokuje prag poremećaja u radu uređaja ili sustava. Taj parametar specifičan je kod digitalnih uređaja i sustava. Što je odnos veći, to su uređaj ili sustav otporniji na utjecaj smetnji.

Prijatelji ▶ radiodrama autora Zvonimira Bajsića, praprodukcija na RZ-u 1967. Egzistencijalističkoga duha i bliska dramaturgiji E. Ionesca, tematizira starije dane trojice prijatelja u svijetu mehaničke komunikacije. Oni se na zajedničkom izletu utopistički žele izdvojiti iz nesenziibilnoga svijeta, ali ta gesta nepristajanja na suvremene uvjete života izaziva dvostruki, tragično-komični efekt. Uloge: P. Kvirgić, I. Šubić, J. Marotti i S. Bencet. Drama je nagrađena prvom nagradom na VI. međunarodnom tjednu radija u Berlinu 1968, a objavljena je u međunarodnoj antologiji radijskih tekstova *Hörspiele 10* (1970). Redatelj je M. Vučković.

prijenos ▶ novinarska forma kojom se određeni događaj korištenjem izvorne slike i/ili zvuka te novinarskoga komentara prikazuje u svojoj cijelosti i u vremenu odvijanja. Prenose se isključivo događaji velike informativne vrijednosti, bila to realna zbivanja, priredbe ili njihova kombinacija (npr. masovni ili ceremonijalni politički skupovi ili velika sportska natjecanja). Posrijedi je najpotpuniji izraz radijskoga i TV medija, stoga može imati iznimno veliku slušanost/gledanost. Reporter do-

S prijenosa krunidbe britanske kraljice Elizabete II.

S prijenosa inauguracije hrvatske predsjednice Kolinde Grabar-Kitarović

gađaj komentira s lica mjesta (rjeđe iz studija promatrajući sliku). Prijenos svoj smisao najpotpunije ostvaruje emitiranjem uživo, a samo se zbog posebnih razloga (vremenska razlika) objavljuje kao snimka. Radio je kao dominantan masovni medij 1920-ih i 1930-ih počeo prenositi sportske i političke događaje. Izravni prijenos američkih predsjedničkih izbora 2. XI. 1920. na radijskoj postaji KDKA iz Pittsburga drži se početkom moderne radiodifuzije. Prijenos slike i tona uživo specifično je svojstvo TV medija. *Krunidba Elizabete II.* 2. VI. 1953. bila je prvi međunarodni TV prijenos. Događaj je u Europi gledalo 20, a u SAD-u 85 milijuna gledatelja, čime je televizija prvi put privukla više publike od radija. Vjerojatno najpoznatiji prijenos u povijesti elektroničkoga novinarstva jest mondovizijski **prijenos iskrcavanja na Mjesec** 21. VII. 1969 (u SAD-u je prijenos komentirao W. Cronkite), koji je u cijelom svijetu gledalo oko 600 milijuna gledatelja. Događaj je prenosio i TVZ (urednik Z. Letica, stručni suradnik J. Kotnik, prevoditelj V. Ivir, realizator A. Miladinov). Tijekom Zaljevskoga rata 1991. CNN je iz Bagdada prvi put uživo prenosio slike rata. Javno emitiranje televizije u Hrvatskoj počelo je izravnim prijenosom otvaranja Zagrebačkoga velesajma 7. IX. 1956. Prvi izravni sportski TV prijenos TVZ je ostvario 12. V. 1957. s nogometne utakmice Jugoslavija–Italija (kamermani I. Sušanji i M. Ostrovidov, reporter M. Delić, prijenos signala do odašiljača B. Brajan). TVZ je realizirao i **prijenos proslave na Visu 1964**, prvi TV prijenos s nekoga jadranskog otoka (tehničko vodstvo N. Kvadranti-Grubić, D. Šarić, J. Vukov i B. Pavlinić, sustav veza D. Bosnar, redatelji M. Kalebota i A. Marti, reporteri M. Vojković i J. Orlovac). Četiri izravna **prijenosa posjeta američkoga predsjednika R. Nixona Zagrebu** (zračna luka Pleso, Banski dvori, Markov trg, Kumrovec, odlazak iz Zagreba) u listopadu 1970 (režija D. Vizek, A. Miladinov, M. Kalebota, reporteri S. Eder, D. Flego, Z. Letica i S. Zalepugin) preuzeli su Eurovizija i najveće američke TV mreže. U povijesti televizije u Hrvatskoj važni su i prijenosi pogreba J. Broza Tita 1980, prvi prijenos božićne mise 1989. iz zagrebačke Katedrale (koprodukcija TVZ-a, OTV-a i Kršćanske sadašnjosti), prve sjednice višestranačkog Sabora 1990. te

posjeta papa Ivana Pavla II. (1994, 1998. i 2003) i Benedikta XVI (2011) Hrvatskoj, kao i svečanosti pristupanja Hrvatske Europskoj uniji 2013 (→ posebni informativni projekti). Uz TVZ/HTV sve nabrojene i mnoge druge bitne društvene i političke događaje izravno je prenosio i RZ. U novije doba izravni su prijenosi učestala radijska i TV praksa, izdvaja se onaj s inauguracije hrvatske predsjednice K. Grabar Kitarović 15. II. 2015.

prijenosni tonski snimač ▶ reporterski prijenosni digitalni tonski uređaj za zapis tonskoga signala na memorijski “flash” medij (memorijsku karticu). Napaja se iz baterijskog izvora i/ili gradske mreže. Ovisno o tipu uređaja može imati ugrađene mikrofone u samo kućište i mogućnost osnovne montaže snimljenoga tonskog sadržaja. U potpunosti je iz upotrebe istisnuo kazetne prijenosne snimače (→ kazetofon) i prijenosne → magnetofone.

priključnica ▶ utor ili utičnica koja služi za spajanje uređaja na → kabel, kabela međusobno i sl. Posebno su zahtjevne priključnice za spajanje kabela na visoki napon te priključnice kojima se prenose visoke i vrlo visoke frekvencije. Kontaktne površine priključnica moraju imati odlična mehanička i kontaktna svojstva (npr. zlato kao materijal za kontaktne površine). Za RTV potrebe najčešće se koriste BNC priključnice za videokabele, XLR priključnice za audiokabele, a RJ45 za parične kabele.

prilog ▶ izraz koji se u radijskom i TV novinarstvu rabi za sve novinarske vrste koje se objavljuju u informativnim i mozaičnim emisijama te magazinima, a opsežnije su od kratke vijesti. U sadržaju emisija razlikuju se najave i prilozi. Podrazumijeva se da je prilog sve ono što se ne emitira uživo iz studija ili nije snimljena najava, odnosno da je to unaprijed snimljen i montiran uradak koji se emitira u okviru emisije ili pak cjelovit segment informativne emisije kojemu je zajednička tema i autor. U engleskoj je terminologiji za prilog uvriježen naziv “package”, pri čem se misli na formu, a ne na sadržaj; dakle, to je vijest koja je već “upakirana”, snimljena, montirana i spremna za emitiranje.

prime time (engl.) ▶ udarno vrijeme, obično od 19 do 22 sata, kad je pred TV ekranima najviše gledatelja. Za većinu gledatelja to je vrijeme kad su završili dnevne obveze i spremni su odvojiti dio slobodnoga vremena gledajući televiziju. Konkurentne TV kuće u to vrijeme na programu imaju svoje najbolje emisije kako bi za njih vezale i najskuplje oglašivače. Smještanjem pojedinih programa u prime time televizija računa na najveću gledanost i pokazuje koju vrijednost pridaje određenom programu. S obzirom na osobine medija i drugačiji način praćenja programa, radio nije na isti način pod pritiskom toga vremenskog odsječka u danu; njegov je prime time od 6 do 9 sati ujutro.

priopćenje ▶ poseban oblik izjave; službena priopćenja državnih i drugih javnih ustanova, političkih organizacija, tvrtki i sl., često i u obliku → demantija. Priopćenja iniciraju sami davatelji ili se oni očituju priopćenjem na zahtjev novinara. Priopćenje je bitan informativni izvor zbog svoje autentičnosti, pa je skraćivanje delikatno. Njime se u pravilu promovira samo dio istine, tj. motrište sudionika. Kako bi se nadišla jednostranost, priopćenje se često novinarski kontekstualizira.

pristojba (prije **pretplata**) ▶ naknada koju plaćaju vlasnici/posjednici radijskih i TV prijamnika, odnosno drugih uređaja za prijam radijskoga ili AV programa u Hrvatskoj na području koje je pokriveno prijenosnim signalom. Po regulativi Europske unije drži se državnom potporom. Koristi se za funkcioniranje javnoga servisa (HRT-a) koji ima zakonom precizno određene obveze. HRT pristojbu ubire izravno, čime se osigurava financijska i programska neovisnost nužna za kvalitetno obavljanje zadaća javnoga servisa. Prema Zakonu o HRT-u pristojba iznosi najviše 1,5% prosječne mjesečne neto plaće, a iznos od 80 kuna nije se povećavao posljednjih pet godina. Za jedan iznos mjesečne pretplate u istom kućanstvu moguće je imati neograničen broj uređaja za prijam. Hrvatski građani za 2,6 kuna dnevno omogućuju javnom RTV servisu proizvodnju četiri nacionalna TV programa, triju nacionalnih radijskih, osam regionalnih radijskih te program Glasa Hrvatske, mrežnog portala i mobilne platforme. Posebnu vrijednost ima Arhiv HRT-a. Pretplata financira i djelatnosti Simfonijskog orkestra, Jazz orkestra, Tamburaškog orkestra te Zbora HRT-a. Iz nje se izdvaja i za usluge tvrtke Odašiljači i veze, za Hrvatski audiovizualni centar (čime se sufinancira hrvatsko filmsko stvaralaštvo), za naknade korištenja autorskih izvođačkih prava te za → Fond za poticanje pluralizma medija, s pomoću kojega HRT sufinancira rad lokalnih radijskih i TV postaja. Korištenje pristojbe nadzire → Vijeće za elektroničke medije.

privatna televizija ▶ tvrtka koja TV djelatnost obavlja radi dobiti. Kako pritom koristi opće dobro (radiotelevizijske frekvencije) i kako programi utječu na javno mnijenje, poduzetnička se sloboda djelomice ograničuje državnim propisima i podvrgava nadzoru posebnih neovisnih tijela. Ta tijela dodjeljuju i produljuju koncesije te nadziru pravila o medijskoj koncentraciji i poticanju sadržajne raznolikosti, pridržavanje utvrđenih programskih okvira, a ponegdje i pravila reklamiranja. Ona nemaju cenzorske ovlasti, ali mogu uskratiti produženje licence poduzetniku koji zanemaruje na zakonu utemeljene programske obveze. U SAD-u privatna televizija otpočeka čini okosnicu cijeloga TV sustava. U Europi su privatne televizije nastale kao nadogradnja javnih televizija. Prevladavajući tip privatne televizije jest komercijalna televizija, koja se financira naknadama za oglašavanje. Njezin je glavni cilj što privlačni-

jim emisijama okupiti potencijalne potrošače i prodati programsko vrijeme oglašivačima, pri čem su kulturni i obrazovni učinci programa temeljno nusproizvod. Ona je (udružena s industrijom zabave i profesionalnog sporta) znatno utjecala na pomicanje TV medija prema zabavi. Kako je s vremenom ta strategija “zabavljanja do iznemoglosti” počela izazivati zamor publike, pribjeglo se sužavanju sadržaja programa i stvaranju tematski specijaliziranih kanala za oglašivačima poželjniju publiku (glazbeni, sportski, informativni, dokumentarni, dramski, kulinarski, reality i ostali programski profili). Drugi tip privatne televizije čine pretplatnički kanali (Pay TV). Ti, najčešće specijalizirani programi visoke kvalitete (igrani filmovi, dokumentarni programi, dječji programi itd.), u početku su bili kodirani kako bi se mogli primati jedino s pomoću posebnih pretplatničkih uređaja, a danas se najčešće dobivaju kroz pretplatu na kableske ili IPTV platforme, vlasnici kojih reguliraju prava na emitiranje za sve svoje korisnike. Digitalizacija televizije omogućuje korisniku da iz programske ponude operatera probire i gleda emisije sa servera (→ VOD) ili sam snima emisije koje želi gledati, stvarajući tako vlastiti programski raspored, neovisan o programskoj shemi privatne TV stanice ili davatelja IP usluge.

Tomislav PRIVORA (lijevo), Ivan Hetrich i Ivan Seitz

Privora, Tomislav ▶ ton-majstor (1927–2010). Na RZ-u od 1947. kao ton-majstor. Specijalizirao se za dramske emisije, snimao radiodrame s D. Marušićem, kulturnu emisiju *Vedra večer*, prve Dubrovačke ljetne igre. S početkom eksperimentalnoga TV programa 1956. prelazi na TVZ. Na prvom TV prijenosu (otvorenje Zagrebačkog velesajma) asistirao na tonu, a od kraja te godine samostalno radi na TVZ-u kao ton-majstor. Radio s poznatim redateljima i voditeljima I. Hetrichom, A. Martijem, M. Fanellijem, A. Miladinovim. Cijeli svoj radni vijek bavio se i problematikom tona te projektiranjem tonskih dijelova TV studija. Niz godina vodio je nabavu tonske opreme TVZ-a. Bio je mentor mnogim naraštajima ton-majstora. Nakon umirovljenja 1990. nastavio je raditi kao vanjski suradnik (posljednji projekt *Olujne tišine*).

Prix Marulić – starim tekstovima u pohode ▶ međunarodni festival igrane i dokumentarne radiodrame na Hvaru, pokrenuo ga je Dramski program HR-a 1997. Uz tematsku posebnost (emisije posvećene kulturološkim temama i tekstovima nastalim do 1921 (kad je emitirana prva radiodrama u svijetu) u međunarodnom je kontekstu poznat i po slušanjima u autentičnim povijesnim i prirodnim ambijentima (Hvarsko kazalište, blagovaonica i atrij Franjevačkoga samostana, vrt ljetnikovca H. Lucića, ostatci crkve sv. Marka, otočić Galešnik i dr.). O nagradama u trima kategorijama (igrana i dokumentarna radiodrama, male forme) odlučuje međunarodni žiri. Tijekom 19 godina emitirana je 771 emisija, u produkciji više od 90 radijskih kuća i neovisnih producenata iz 44 zemlje. Uz svakidašnje razgovore o slušanim emisijama održava se i popratni program – autorske večeri najuglednijih svjetskih radiofoničara, koncerti, performansi itd. Umjetnički direktori festivala bili su J. Meštrović (1997–2001), D. Tralić (2002–03), Lj. Pauzin (2004–13), T. Gašparović (2014) i S. Jamnicky (2015).

Prizma ▶ multinacionalni magazin, emitira se na HTV-u od 1993. Do 2010. jedina emisija HTV-a (potom i → *Manjinski mozaik*) koja se sustavno bavila problemima ostvarivanja prava manjina u Hrvatskoj, od kulturne autonomije, nacionalne baštine, informiranja, obrazovanja na materinjim jezicima te službene uporabe jezika i pisma do participacije u vlasti. Promiče toleranciju i razumijevanje prema drugima i drugačijima, obrađuje teme suočavanja s prošlošću, podržava očuvanje i razvoj manjinskog identiteta inzistirajući na jezicima manjina te specifičnostima svake od 22 manjinske skupine u zemlji. Prati aktivnosti manjinskih udruga i institucija te istaknutih pojedinaca. Emisiju je pokrenuo Z. Slipčević, uređivali su je i vodili S. Findak, J. Kapović, T. Špoljar, H. Bučar, Š. Blagaš, O. Golubić, J. Fila, H. Gelb te D. Draštata i S. Pleša (2016). Redatelji su Alceo Marti, M. Srića, S. Krpan Sertić, D. Erak, T. Markov, Lj. Mandić. Emisija je za promicanje ljudskih prava u medijima 2007. dobila nagradu Joško Kulušić Hrvatskoga helsinškoga odbora.

PRIZORI S PTICOM

Prizori s pticom ▶ radiodrama Jure Kaštelana, prai-zvedena na RZ-u 1972. Osebujući poetski tekst sa središnjim likom koji je istodobno i pripovjedač u prvom licu. Režija K. Spaić, uloge Z. Crnković, N. Bulić, I. Ka-dić, I. Hajdarhodžić, S. Lasta i dr.

procesor zvuka ▶ uređaj za dobivanje željene karakteristike tonskoga signala, odnosno zvuka. Načelo rada temelji mu se na amplitudnoj, frekvencijskoj ili faznoj obradbi tonskoga signala. S obzirom na izvedbu može biti analogni ili digitalni. Zastupljen je u gotovo u svakom tonskom lancu studijskoga snimanja, montaže snimki, emitiranja i razglasta.

producent ▶ 1. u složenoj TV proizvodnji (tzv. sporovozu), osoba koja u lancu proizvodnje raspolaze sredstvima i proračunom te osigurava sve potrebne uvjete za proizvodnju emisije ili programa. Suraduje s autorima djela i kreativnim timom te optimalnim aranžmanima istodobno osigurava materijalnu potporu nužnu za što uspješniji dovršetak i budućnost AV djela. Poznati "sporovozni" producenti na TVZ-u/HTV-u bili su, među ostalim, Radomir Červený, Milivoj Omašić, Ante Marić, Ante Jurić, Zoran Blažević. 2. (engl. producer) u informativnim redakcijama u američkim i zapadnoeuropskim TV kućama, urednik koji donosi glavne programske odluke i istodobno upravlja svim elementima u lancu proizvodnje informativnoga sadržaja – koordinira rad novinara, organizatora, realizatora, snimatelja, montažera te raspolaze proračunom emisije. 3. **izvršni producent** (engl. executive producer), glavni operativac u informativnoj redakciji koji koordinira i kontrolira sve aspekte proizvodnje proizvodnih projekata, odnosno organizacijsku jedinicu, sudjeluje u formiranju i koordinaciji rada proizvodnoga tima te pregovara i dogovara financijske uvjete sa svim sudionicima na projektu.

Planira i organizira popratne aktivnosti (odabir resursa i osiguravanje uvjeta za ostvarivanje procesa proizvodnje) te izrađuje operativni plan proizvodnoga projekta i prati realizaciju troškova. Poznati producenti u Informativnom programu TVZ-a/HTV-a bili su, među ostalim, Alojzije Kodrnja, Ivica Tomas, Ivica Validžić, Vjeko Martinović. 4. **kreativni producent**, menadžer koji vodi umjetnički/medijski proizvod, osoba koja znanjem, intuicijom i razumijevanjem umjetničkih djela, kulturnih fenomena i tržišta može prepoznati umjetnički/medijski proizvod i kvalitetnom strategijom dovesti do njegove realizacije. U svakoj pojedinoj fazi razvoja treba biti sposoban sagledati umjetničke i materijalne aspekte djela. U RTV proizvodnji treba posjedovati znanja na svim područjima AV produkcije (proizvodnje AV djela, zakonske regulative, marketinga i menadžmenta, financija, AV i filmskih umjetničkih izričaja itd.).

produkcija ▶ proizvodnja sadržaja koji će se emitirati na radiju, televiziji ili webu. Dijeli se na pet faza: ideja (razradba projekta), pretprodukcija (razradba konkretnog plana produkcije), produkcija (snimanje), postprodukcija (montaža, sinkronizacija, finalna obradba) i eksploatacija. Osnovna pretpostavka za pokretanje produkcije jest prihvaćanje troškovnika, dokumenta u kojem su detaljno razrađeni svi produkcijski troškovi, a koji uključuju potrebne kreativne i tehničke resurse. Ukupna potrebna financijska sredstva za produkciju sadržaja proizlaze iz programske sheme, odnosno povezana su s programskim zahtjevima za razvijanjem, odnosno proizvodnjom određenih sadržaja.

profesionalna tajna ▶ po Zakonu o zaštiti tajnosti podataka, podatci o osobnom ili obiteljskom životu stranaka koje saznaju svećenici, odvjetnici, zdravstveni i socijalni djelatnici te druge službene osobe u obavljanju svojega poziva. U medijima podrazumijeva pravo novinara na čuvanje izvora podataka za objavljenu informaciju koja je od javnog interesa. Zaštita izvora informacija drži se jednom od najvažnijih poluga slobodnoga i neovisnoga novinarstva. U većini demokratskih država pravo novinara na profesionalnu tajnu uređeno je i zaštićeno zakonima. Sve vrste tajni, uključujući profesionalnu tajnu, regulirane su Zakonom o zaštiti tajnosti podataka (1996, izmjene 2007). U Zakonu o medijima utvrđene su odredbe o zaštiti izvora informacije. Novinar nije dužan pružiti podatke o izvoru objavljene informacije ili one koju namjerava objaviti. O neimenovanu izvoru dužan je obavijestiti glavnog urednika, pa se zaštita izvora informacije odnosi i na nj. Iznimno radi interesa nacionalne sigurnosti, teritorijalne cjelovitosti i zaštite zdravlja državno odvjetništvo može tražiti od suda da zatraži podatke o izvoru informacije.

profesionalni novinarski standardi izvještavanja ▶ zbirka profesionalnih i etičkih uputa kojima se regulira postupak prikupljanja, obradbe i objavljivanja podata-

ka kako bi se osigurala visoka kvaliteta i vjerodostojnost novinarstva, odnosno medija. Osim profesionalnih zahtjeva pismenosti, jasnoće i preglednosti tim se uputama teži postizanju društvenih ciljeva temeljitoga, objektivnoga i svestranoga informiranja javnosti i stvaranju informativnih pretpostavki za odgovorno političko odlučivanje. U prvom se redu odnose na informativnu funkciju medija koja se mijenja pod utjecajem političkih promjena, promjena u samim medijima i promjena u shvaćanju novinarstva. U političkim konvencijama, novinarskim kodeksima i stručnoj literaturi najčešće se svode na obveze objektivnosti (poštenja), točnosti, istinitosti, nepristranosti i uravnoteženosti.

program HTV-a ▶ programski sadržaji, informacije svih vrsta te autorska djela koja se na HTV-u objavljuju radi ispunjavanja programskih obveza te zadovoljavanja kulturnih, obrazovnih i ostalih potreba javne komunikacije. Realizira se kroz emitiranje programskih kanala → HRT1, → HRT2, → HRT3 i → HRT4. Do 2013. sastojao se od samostalne programske jedinice Informativnoga programa te od programskih odjela (s ili bez posebnih redakcija) Dokumentarnoga programa, Dramskoga programa, Programa mozaičnih emisija, Programa religijske kulture, Programa za djecu i mlade, Programa za kulturu, Sportskoga programa, Stranoga programa, Zabavnoga programa i Znanstveno-obrazovnoga programa. Preustrojem se program HTV-a realizira u okviru PJ Program HRT-a u kojem su sjedinjeni svi programski kanali radija (tri), televizije (četiri), regionalnih radiopostaja (osam) te Glas Hrvatske i Informativno medijski servis (IMS). Poslovnom jedinicom Program HRT-a rukovodio je S. Runjić, a od ožujka 2016. njome rukovodi v. d. J. Barišić.

Program Plus ▶ posebni programski projekt RTZ-a koji se 1985–90. emitirao tijekom turističke sezone u kasnom noćnom terminu. Činile su ga vijesti i servisne informacije na jezicima najbrojnijih turista, domaći putopisi, zabavne emisije i popularne strane serije. Urednički su za program odgovarali S. Hum, M. Mišaljević i S. Zalepugin. Prvotno je bio namijenjen stranim turistima, ali su ga kao inovaciju prihvatili i domaći gleda-

telji. Emitiranje do kasno u noć bilo je tada jedinstveni postupak u JRT-u, pa se može držati prvim korakom prema cjelodnevnomu TV emitiranju u Hrvatskoj.

program religijske kulture → religijski program

programska shema → raspored emitiranja

programske smjernice javnog radija i televizije ▶ autonomni normativni akti javnih servisa kojima se na dulje razdoblje određuju društveni i novinarski ciljevi i načela, programski profil i temeljne vrste produkcije te najvažniji profesionalni i etički postulati. Javni radio i televizija moraju zadovoljiti interese javnosti na državnoj, regionalnoj i lokalnoj razini, dužni su poštivati nacionalne interese, pridonositi promicanju ljudskih prava i sloboda, toleranciji i razumijevanju, poštivanju različitosti, demokratskih vrijednosti institucija civilnoga društva te unapređenju kulture javnoga dijaloga. Moraju poštivati privatnost, dostojanstvo, ugled i čast čovjeka te temeljna prava i slobode drugih, trajno, istinito, nepristrano i pravodobno informirati javnost o činjenicama, događajima i pojavama od javnog interesa. Smjernice donosi najviše tijelo ustanove (programsko vijeće). Zakonsko pravo na donošenje programskih smjernica čini bit programske samostalnosti javnih servisa.

Programsko vijeće HRT-a ▶ tijelo koje zastupa i štiti interes javnosti nadzorom programa i unaprjeđenjem radijskoga, televizijskoga i internetskoga programa te drugih audiovizualnih i multimedijjskih usluga. Ima 11 članova, od kojih Hrvatski sabor bira devet (temeljem javnoga poziva koji provodi Odbor za informiranje, informatizaciju i medije), a dva člana biraju novinari i drugi zaposlenici HRT-a koji kreativno sudjeluju u stvaranju njegova programa na način predviđen Zakonom o HRT-u i Statutom HRT-a. Sastaje se u pravilu jednom u tri mjeseca, a najmanje jednom godišnje podnosi izvješće Hrvatskomu saboru o radu i provedbi programskih načela i obveza HRT-a utvrđenih zakonom i Ugovorom iz čl. 13 Zakona o HRT-u. Vijeće bira predsjednika, a rad mu je javan; mandat članova traje četiri godine, s tim da se svake dvije godine bira polovica članova. Ista osoba za člana može biti birana najviše dva puta. Vijeće imenuje povjerenika za korisnike usluga HRT-a, koji je zadužen za razmatranje pritužbi i prijedloga gledatelja, slušatelja i drugih korisnika usluga te o tom podnosi izvješća Vijeću. Predsjednici Vijeća bili su M. Šunjić (1992–96), D. Jelčić (1996–98), Z. Canjuga (1998–2000), I. Škrabalo (2000–01), A. Čović (2001–03), Z. Ljevak (2003–09), Đ. Popijač (2009–10), N. Zgrabljic Rotar (2011–12), N. Obuljen Koržinek (2012–14), B. Kragić (od 2015).

program za kulturu ▶ programski sadržaji koji kroz magazinske emisije, intervjue, dokumentarne filmove i kronike obrađuju teme i fenomene kulture i umjetnosti te kulturna zbivanja u Hrvatskoj i inozemstvu.

PROGRAMSKO VIJEĆE HRT-a, sjednica 21. XI. 2001.

Proizvodi se za potrebe svih radijskih i TV kanala u redakcijama kulture IMS-a i PO kultura, umjetnost i religija. Od svojih je početaka do 1990-ih bio povezan s Dokumentarnim, Obrazovnim, Dječjim i Zabavnim programom. Tijekom 1960-ih kulturni se sadržaji obrađuju kroz niz različitih žanrovskih emisija u dokumentarnoj, obrazovnoj i zabavnoj produkciji; neke su emisije bile vrlo gledane: *Kulturne kronike* (prikazana 31. I. 1959, u njoj je urednik V. Gotovac predstavio naivnoga slikara I. Generalića; voditelj I. Hetrich), *Panorama* (1962–82, urednik S. Zalepugin, A. Pekač, potkraj N. Ritz, redatelj M. Feman), dramske izvedbe (snimke kazališnih predstava), prijenosi karnevala i smotri folklora, *Portreti i susreti*, *Kulturne aktualnosti*, recitali, *Ekran na ekranu* (1961–68, urednik Z. Korač, redatelj A. Miladinov, voditelji S. Langerholz, I. Hetrich). Od početka se sustavno prate i Dubrovačke ljetne igre. Među najvažnijim emisijama pokrenutima 1970-ih jesu *Film, teatar, i...* (1975–84, urednici S. Zalepugin, S. Tomljanović te Đ. Janjatović), emisije portreta i intervjua, *Knjige i ideje* (1977–90, urednik I. Salečić, redatelj Đ. Janjatović, poslije je urednik), *Na dnevnom redu kultura*. Sustavno praćenje baleta i koncerata te portreti i intervjui nastavlja se i 1980-ih; najzapaženije su emisije *Kulturni pregled*, *Aktualno u kulturi*, *Kultura u udruženom radu*, *Ex libris* te *Kultura srca* (1981–88, urednik A. Miladinov, O. Kosovac te D. Silobrčić), koja je obuhvaćala najšire teme iz zabave, kulture, baštine i sl. Serija intervjua *Slike vremena* (urednik D. Silobrčić) emitira se 1990–91, a *Ekran bez okvira* 1990–2001 (urednica N. Ritz). Program za kulturu (uza nj i Ozbiljna glazba) i kultura pri Informativnom programu razdvajaju se 1990-ih; pokreću se broj-

ne emisije: *M magazin* (1998–2002, urednik S. Hum), *Pola ure kulture* (1995–2015, urednica B. Kamenski), *Drugi format* (2005–15, urednica V. Kolarović), *Transfer* (1995–2010, 2014–15, urednica G. Brzović), *Fotografija u Hrvatskoj*, *Skica za portret*, *Opera box*, koncerti ozbiljne glazbe i *Vrijeme je za jazz*. Velike uspjehe postižu dokumentarne emisije A. Ganze *Gorgona* i *Nove tendencije* te *Portreti*, *Suvremenici* i dr. Spajanjem radija i televizije danas se u najvećem opsegu proizvodi za emitiranje na dvama specijaliziranim, "trećim" kulturnim kanalima radija i televizije (→ Treći program Hrvatskoga radi-

PROGRAM ZA KULTURU, *Panorama*

ja, → HRT3), ali i u okviru → IMS-a za ostale kanale HR-a i HTV-a. S početkom emitiranja HTV3 pokreću se emisije *Emisija*, koju od 2014. zamjenjuje *Trikultura* (urednici A. Ganza, I. Antunović Jović i dr.), *Treća runda* (urednica J. Jindra), *Knjiga ili život* (urednica K. Kirinčić), *Dobro jutro: kultura* (urednica G. Perišić), *Stand-up* (urednica S. Samac), *Prekid programa zbog čitanja* (urednica B. Romić), *Intervju tjedna* (urednica R. Margaretić-Urlič) i dr. U sklopu HTV3 prate se otvorenja Dubrovačkih ljetnih igara, Puskoga filmskog festivala, od 2014. Filozofski teatar u HNK-u Zagreb i pulski Sa(n)jam knjige u Istri. Urednici Programa za kulturu bili su N. Ritz (1998–2000), S. Hum (2000–02), L. Džidić (2002–04), B. Kamenski (2004–12) i V. Kolarović (od 2012).

progresivno analiziranje (engl. progressive) → analiziranje slike

Prohaska, Miljenko ▶ skladatelj, dirigent i glazbenik (1925–2014). Diplomirao na Muzičkoj akademiji u Za-

Miljenko PROHASKA

grebu. Za radio snimao od 1943. Na RZ-u 1947–89. Počeo kao kontrabasist u Plesnom orkestru RZ-a. Od 1949. član Zagrebačke filharmonije, Simfonijskoga i Komornoga orkestra RZ-a te orkestra JRT-a. Dugogodišnji član Zagrebačkoga jazz kvarteta i Jazz kvinteta te član u drugim ansamblima B. Petrovića. Svirao je u međunarodnom jazz bandu u Montreuxu pod vodstvom G. Mulligana i C. Terryja, u sekstetu The War Stars i u triju jazz pijanista D. Gazarova. Jedan od utemeljitelja (1947) i od 1954. dirigent, a od 1957. do odlaska u mirovinu 1989. stalni šef dirigent Plesnoga orkestra RZ-a, s kojim je sudjelovao u emisijama *Muzika ne poznaje granice* (realiziranim s Njemačkom i Austrijom). Nastupao u Europi, Americi i Kanadi kao dirigent i kontrabasist. Kao skladatelj i izvođač surađivao s redateljima radiodrama M. Koletićem, I. Hetrichom, Z. Bajsčićem i dr. Napisao glazbu za četrdesetak radiodrama, od kojih su nagrađene *Nasmiješeni Joe* (Skoplje, 1954) i *Zrnce pijeska* (Novi Sad, 1960). Bio je predsjednik Udruženja kompozitora lake muzike Hrvatske (UKLMH) 1954–57. te predsjednik Društva skladatelja Hrvatske 1967–68. i 1988–90. Dobitnik brojnih nagrada, među ostalim nagrade Josip Slavenski 1976, nagrade Vladimir Nazor za životno djelo 1988. i diskografske nagrade Porin za životno djelo 1995.

propagacija → rasprostiranje elektromagnetskoga vala

Prosjaci i sinovi ▶ igrana TV serija, prikazana na TVZ-u 1984. u 13 epizoda. Proizvedena 1972, no zbog političke klime nakon Hrvatskoga proljeća nije bila emitirana. Adaptacija je istoimenoga romana I. Raosa (nastaloga paralelno sa scenarijem), povijesne i socijalno-psihološke freske o žiteljima Dalmatinske zagore i zapadne Hercegovine u kontekstu srednjoeuropskih socijalno-političkih previranja u prvoj polovici 20. st. Protagonisti su profesionalni prosjaci, pripadnici obitelji čija se moć oduvijek mjerila brojem "ščapa" (tj. prosjaka) u obitelji. Životnom snagom i lukavošću nadmudruju predstavnike novih poredaka, čuvajući patrijarhalni moral te zavičajni i ljudski identitet. Režija A. Vrdoljak, scenarij I. Raos, kamera (kolor) V. Orešković, scenografija D. Jeričević, kostimografija I. Škomrlj, glazba A. Dedić, montaža V. i J. Bjenjaš, urednica Z. Dirnbach. Uloge: R. Šerbedžija, F. Šovagović, M. Srdoč, Š. Guberina, V. Knezović, U. Kojadinović, I. Marjanović, M. Kandić, M. Nadarević, Z. Lepetić, Z. Trach, Z. Heršak i dr. Tijekom premijernoga prikazivanja doživjela je golem uspjeh, i do danas se, uz *Naše malo misto*, *Gruntovčane* i *Velo misto*, drži vrhuncem hrvatske dramske TV serije; mnoge su replike i likovi (Matan, Kikaš, Vrtirepka) ušli u svakidašnju kulturu.

Prošev, Toma ▶ skladatelj, muzikolog i dirigent (1931–1996). Diplomirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu te na Akademiji u Ljubljani; usavršavao se 1963–64. u Parizu (N. Boulanger), doktorirao u Sarajevu 1981. Radio

PROSJACI I SINOVI, Zdenka Trach, Milan Srdoč, Fabijan Šovagović, Stjepan Puljić, Vlasta Knezović i Zvonko Lepetić

kao profesor u Zagrebu i Skoplju (profesor kompozicije i muzikoloških predmeta i dekan Fakulteta muzičke umjetnosti), bio direktor Univerzitetskog centra za umjetnost na sveučilištu Sv. Kiril i Metodij te opere i baleta u Skoplju, zatim direktor Zagrebačke filharmonije i Muzičke proizvodnje RTZ-a od 1988. do odlaska u mirovinu 1991. Osobiti trud ulagao je u snimanje i izvedbe djela hrvatskih skladatelja s ansamblima RZ-a. Osnovao je i vodio ansamble za suvremenu muziku *Musica nova* (Zagreb, 1964) i *Sveta Sofija* (Skoplje, 1968). Autor opsežnoga skladateljskog opusa, u kojem se ističu velika vokalno-instrumentalna ostvarenja.

Prošlost u sadašnjosti ▶ dokumentarna TV serija, emitirana na HTV-u 1990–99 (150 emisija). U polusatnim emisijama obrađeni su životopisi niza istaknutih povijesnih osoba i zbivanja iz hrvatske povijesti. U europskim arhivima i muzejima prvi su put snimljeni dragocjeni dokumenti o kontinuitetu hrvatske državnosti te najstarije hrvatske povelje i ratne zastave. Pokretač, urednik i voditelj V. Fučijaš.

protokolarnе vijesti ▶ vrsta vijesti koje bilježe površinu državničko-diplomatskih događaja, ne donoseći o njima nikakve bitnije informacije. Odnose se na susrete i posjete državnika i drugih visokih političkih ličnosti, na svečana primanja, razmjenu diplomatskih pisama, rutinske razgovore i dr. Sadržaj pišu diplomatske ili

slične službe, uglavnom na temelju samoga protokola. Osim zbog šturosti kategoriji novinarskih vijesti ne pripadaju ni zbog toga što ne odgovaraju na sva bitna pitanja na koja novinarska vijest mora odgovoriti. Bilježeći tek događaj, ne proizvodi ozbiljniji interes javnosti koju zanima sadržaj, a ne samo forma.

provjera informacija ▶ utvrđivanje istinitosti i točnosti podataka, dokumenata i činjenica koje se iznose u člancima ili emisijama. Riječ je o temeljnom načelu novinarske profesije, pravilu da se bitne vijesti i informacije prije objavljivanja provjere barem kod dvaju različitih izvora ili u dostupnoj literaturi kako bi se potvrdila njihova točnost i istinitost. Provjerene i istinite informacije pridonose vjerodostojnosti medija i potpunijemu informiranju javnosti.

Provjereno ▶ informativni magazin, emitira se na Novoj TV od 2007. Donosi priče iz svih područja života, istražuje socijalne i političke probleme u Hrvatskoj, a prepoznat je po razotkrivanju kriminala i korupcije. Do 2016. emitirano je 370 emisija. Prve dvije sezone vodila je M. Miholjek, a od 2009. urednica je i voditeljica I. Paradžiković.

Prpić, Ivana ▶ inženjer (1977). Diplomirala na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Na HRT-u od 2003. Sudjelovala u uvođenju prvoga sustava za digitalnu

produkciju informativnoga TV programa, poslije vodila više složenih projekata u kojima je primijenila nova tehnološka rješenja u proizvodnji i produkciji programa. Zaslužna je i za primjenu koncepta → računarstva u oblaku za proizvodnju programa te za druga rješenja koja su unaprijedila procese u digitalnoj proizvodnji. Voditeljica odsjeka Potpora digitalnoj proizvodnji od 2013. Dobitnica godišnje nagrade HRT-a 2015. kao voditeljica tima za povezivanje radijskoga i televizijskoga iNews sustava.

Prugovečki, Dubravko ▶ montažer (1965). Na RTZ-u od 1986, isprva kao tehničar magnetoskopa, zatim kao montažer. Od 1988. radio u online montažama poznatih emisija Z3-a *Turbo limach show* i *Hit depo*. Radio na ciklusu emisija *Zvijezde iznad* i *Planetarij* te na dokumentarnim filmovima i serijalima *Tajnoviti srednji vijek*, *Tragom braće Seljan* i dr. Montirao TV drame *Starci* i *Ispovijed koju niste zaslužili*, a za Religijski program biografske filmove o kardinalima V. Puljiću, J. Bozaniću i F. Kuhariću. Od 2007. stalni suradnik-montažer D. Burića u dokumentarnim projektima *Hrvatski kraljevi* i *Republika*.

Prva crta ▶ emisija o sudionicima Domovinskoga rata, emitira se na I. programu HR-a od 1998. u stalnom terminu četvrtkom. Bavi se socijalnim i statusnim problemima branitelja. Sugovornici su predstavnici udruga, institucija zaduženih za braniteljska pitanja te sami branitelji. Uređivale su je B. Jovičić, V. Mazele, Lj. Letinić i M. Kastratović.

Prvi amandman ▶ dio američkoga Ustava, najpoznatiji ustavno-pravni dokument o slobodi novinstva, koji izričito kazuje kako "Kongres ne može donositi nikakav zakon (...) koji ograničuje slobodu govora ili tiska". Taj prvi od deset amandmana na Ustav SAD-a usvojen je zalaganjem Th. Jeffersona i skupine američkih liberalnih političara 1791. Prije je u SAD-u sloboda novinstva bila spomenuta 1776. u *Povelji o pravima države Virginije* ("Sloboda tiska jedan je od velikih bedema slobode" koju može ograničiti "jedino despotska vlada"). Znatno je utjecao na slobodu izražavanja, a time i na slobodu medija, ne samo u SAD-u nego i u svijetu.

Prvi program HR-a ▶ najdugovječnija radijska mreža s nacionalnom frekvencijom (→ Radio stanica Zagreb, → Radiotelevizija Zagreb, → Hrvatska, → Hrvatska radiotelevizija). Prateći u stopu gotovo jedno stoljeće programski i tehnološki razvitak europske radiodifuzije, HR je nastojao opravdati temeljnu funkciju: što brže, točnije i potpunije informirati slušatelje, educirati ih i zabaviti. Danas u svojem 24-satnom dnevnom emitiranju (na tjednoj razini 168 emisija vijesti, blizu 100 autorskih emisija uz velik broj sugovornika s hrvatske javne scene i izravno sudjelovanje slušatelja i više od 70 glazbenih emisija svih žanrova i vrsta) slušateljima nastoji prenijeti cjelokupni politički, gospodarski, kul-

turni i sportski život Hrvatske te biti u toku s najvažnijim događajima u Europi i svijetu. Emisije za I. program pripremaju i za emitiranje priređuju produkcijski odjeli HRT-a. Informativno-medijski servis (IMS) svaki puni sat proizvodi *Vijesti* (N. Čurčić, T. Markeljević, S. Maršić, S. Krizmanić, J. Džepina Kolarić, B. Bučan, G. Gojčeta, S. Iveković, J. Römer) te informativne emisije *Jutarnja kronika*, *Dnevne novosti*, *Aktualno u 17*, *Dnevnik*, *Kronika dana* (S. Cota, M. Barić, M. Krstanović, D. Sušić, M. Togonal, M. Jukić Ugrin, M. Ivković, T. Šikić, G. Mrvica), blokove Jutarnjeg i Večernjeg programa, potom emisije *U mreži Prvoga* (M. Gerbec Njavro, M. Šikanić, M. Grahovac, Z. Grancarić, Z. Kabok, I. Ružičić), *S predsjednikom izvan protokola* (Z. Kabok, I. Ružičić), *S Markova trga* (S. Rabuzin Pavić), *Poslovni tjedan* (E. Čandrlić), *Oporbeni zarez* (I. Ružičić, M. Gerbec Njavro), *Izaberi zdravlje* (S. Erak), *Prva crta* (M. Kastratović), *Treća dob* (A. Funes), *Eko radar* (S. Celebrini), *Glas potrošača* (S. Leskovar), *Civilno društvo* (B. Vid), *Pomorska večer* (B. Malnar, B. Đurđević, J. Marinković, G. Kurtović, D. Tikvicki), *Emisija za selo* (M. Vuković, M. Milas, Đ. Banić), *Poligraf* (M. Togonal, M. Jukić Ugrin), *Intervju tjedna* (J. Popović), *Inventura tjedna* (I. Ružičić, I. Šubarić Hedl), *Viza* (A. Leikauff, T. Vinković, B. Peranić, D. Korda, Z. Kabok, J. Maštruko, J. Mikovčić) i dr. PO Kultura i umjetnost proizvodi emisije: *Katapultura* (V. Mesarić, N. Klobučar), *Kretanje točke* (R. Šimunović), *Lica i sjene* (G. Ostović), *Licem u lice* (I. Žaknić), *Iskustvo prostora* (S. Batinić), *Kutija slova* (K. Lisak Vidović), *Slobodni stil* (K. Kolega, L. Lacko Vidulić), a *Kulturni kolokvij* pripremaju navedeni urednici tematskih emisija i dr.; PO Obrazovanje i znanost emisije: *Govorimo hrvatski* (J. Römer), *Drag mi je Platon* (B. Jergović), *Slovo zakona* (S. Pražić), *Dogodilo se na današnji dan* i *Povijest četvrtkom* (D. Špešlić), *Umijeće odrastanja* (T. Jolić), *Savjetovališta* i *Zašto tako* (V. Biti), *Zagonetno putovanje* (M. Kušec), *Izvan*

okvira (J. Sučić), *Put pod noge* (M. Makovec Joksimović), *Slušaj kako zemlja diše* (L. Komes, R. Jakša Bonačić), *Oko znanosti* (S. Maričić), *Vodič za moderna vremena* (V. Turtula) i dr.; PO Glazbeni sadržaji emisije: *Po vašem izboru* (A. Dragaš, D. Majnarić, R. Urlič), *Glazba s potpisom* (D. Komadina, D. Bulić, B. Cvek, Ž. Mesar, M. Margitić), *Koncert u predvečerje* (T. Čunko, B. Meglajec, M. Margitić), *Melodije s patinom* (M. Margitić), *Klasični kroj* (G. Krpan), *Iz hrvatske narodne baštine* (Ž. Kovačić, M. Martinec, V. Sikorski, I. Ivanković), *Glazbom oko svijeta* (S. Gospodnetić), *Riznica narodnog blaga* (V. Sikorski, K. Filipčić), *Amaterska glazba i stvaralaštvo* (B. Meglajec), *Klasični evergrini* (B. Magdić), *U dosluhu* (P. Pavić, R. Urlič, J. Balent, M. Martinec, T. Matasović), *Odobirano* (I. Lovrec) i dr.; PO Drama emisije: *Male forme* (Ž. Turčinović), *Radio igra za djecu i mlade* (N. Madunić Barišić) i *Radio scena* (L. Martinac Kralj); PO Djeca i mladi emisije: *Bijela vrana* (M. Kušec), *Priča za laku noć* (M. Vindakijević), *Zagrlimo Europu* (I. Pleić Premec, M. Makovec Joksimović), *Stigla je pošta* (S. Maričić), *Putnici kroz vrijeme* (V. Turtula), *Glazbena kutijica* (T. Jolić) i Čičak (G. Kušec); PO Religija emisije: *Susret u dijalogu*, *Trag vjere* i *Prijenos mise* (B. Jančić, T. Baran, A. Hrvatinić), *Religijski forum* (I. Dukarić Stubičar), *Duhovna misao* (B. Jančić); PO Sport proizvodi emisiju *Sport subotom* i sportske priloge u informativnim emisijama (D. Lulić, L. Magdić, T. Rožman Svedrović, M. Šivak, K. Gotlin, S. Žiger Frljuk, L. Frančić, V. Horvat). Glavni je urednik V. Kumbrija.

PTICE NEBESKE, Zijad Gračić i Zvonimir Torjanac

Ptice nebeske ▶ igrana TV serija, prikazana na TVZ-u 1989. u pet epizoda. Prikazuje životarenje dvojice proračunatih, no šarmantnih skitnica Grofa i Motke, koji sitnim lopovlucima i lažno se predstavljajući iskorištavaju poštene i dobronamjerne, ali nezanimljive ljude. Dopadljivi protagonisti, vješto osmišljeni dijalozi i složeni zapleti odlika su ove dobro prihvaćene "pikarske" serije. Scenarij I. Brešan, redatelj D. Marušić, scenografija I. Juras, kostimografija M. Kumar, glazba L. Tulač, montaža K. Kušec. Uloge: Z. Gračić, Ž. Potočnjak, Z. Torjanac, M. Begović, V. Matula, Z. Odak, B. Miholjević, K. Zidarić. I. Brešan je 1990. objavio istoimeni roman.

Branko PUHARIĆ

Puharić, Branko ▶ političar i medijski djelatnik (1941). Diplomirao na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu. Na RTZ-u 1972–86 (uz prekid 1978–81); bio je direktor RZ-a, direktor TVZ-a i generalni direktor RTZ-a. Za njegova vođenja TVZ-a 1973–78. Drugi program prešao je iz eksperimentalnoga u redovito emitiranje, znatno je povećana proizvodnja vlastitoga programa (drama, serija, filmova, zabavnih i dokumentarnih emisija), TVZ je postala utjecajni medij, a njezina financijska ulaganja u kulturu nadmašila su proračunska. U istom je razdoblju realizirano praćenje konferencije Nesvrstanih zemalja u Colombu 1976 (→ posebni informativni projekti). Inicirao je adaptaciju privremenoga produkcijsko-emisijskog centra na Fakultetu strojarstva i brodogradnje. Kao generalni direktor RTZ-a 1982–86. osigurao je financiranje dovršenja prve faze RTV doma na Prisavlju. Bio je član užega rukovodstva Saveza komunista Hrvatske 1978–81, jugoslavenski ambasador u Poljskoj 1986–90. te saborski zastupnik 1990–92.

Puhlovski, Milivoj ▶ redatelj (1947). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu, gdje je do umirovljenja bio redoviti profesor. Od 1977. stalno surađuje na TVZ-u kao reda-

Milivoj PUHLOVSKI i Višnja Štern u montaži TV serije *Smogovci*

telj igranih emisija i serija. Režirao dokumentarne serije (*Tragom fotografije, Ljubavne priče, Novi način*), igrane serije (*Lažeš, Melita; Mlakarova ljubav; Pozitivna nula*) i TV filmove (*Kad ftičeki popevaju, Posebna vožnja*). Njegovo je najvažnije TV ostvarenje serija za djecu *Smogovci*, prema scenariju H. Hitreca (1982–97). Od 2000-ih radio kao redatelj ili kreativni producent na nekim od najpopularnijih hrvatskih telenovela (*Zabranjena ljubav, Ponos Ratkajevih, Larin izbor, Najbolje godine*). Režirao je dva dugometražna igrana filma (*Živi bili pa vidjeli*, s B. Gamulinom, 1979; *S.P.U.K.*, 1983) i brojne dokumentarce (*Moja žena, Prvi put na Divljem zapadu, Moj prijatelj N. P.*), nagrađivane na festivalima u zemlji i inozemstvu.

Puhovski, Nenad ▶ redatelj, producent i pedagog (1949). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu, gdje je i redoviti profesor te osnivač TV katedre i MA studija dokumentarnoga filma. Za TVZ napravio oko 150 radova (drama *Bog igre*, dokumentarni film *Mrtva luka*, prijenos najvećeg koncerta 1985. s Poljuda *Omladinski mirodrom*, višestruko reprizirana dokumentarna serija *TV Amerika*, Pjesma Eurovizije 1990, film *Oblačno s kišom* i dr.). Režirao je brojne dokumentarne filmove (*Činča, Pet filmova o Nives K. K., Bučan – triptih, Paviljon 22, Zajedno*), nagrađivane na festivalima u Hrvatskoj i inozemstvu. Znatno potaknuo razvoj suvremenoga hrvatskog dokumentarnog filma osnivanjem producerske kuće → *Factum* (1997), u kojoj su realizirani brojni umjetnički vrijedni, ali i društveno-angažirani dokumentarni

filmovi. Porastu interesa za dokumentarni film u cjelini pridonosi osnutkom ZagrebDoxa 2005, kojemu je i dugogodišnji direktor i selektor i koji je izrastao u najvažniji međunarodni festival dokumentarnog filma u Hrvatskoj i susjedstvu. Član je Europske filmske akademije. Dobitnik, među ostalim, nagrade Grada Zagreba 1997. za film *U potrazi za Šutejem*, nagrade Europske mreže dokumentarnoga filma (EDN) 2009, ordena Reda Danice hrvatske s likom Marka Marulića, nagrade Albert Kapović 2014, nagrade za najbolju produkciju

Nenad PUHOVSKI

na Festivalu dokumentarnog i kratkometražnog filma u Beogradu 2015.

Pulić, Tomislav ▶ producent (1972). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Na HRT-u od 1992, isprva organizator, potom producent niza emisija (*Briljanteen, Parlaonica, MDF Šibenik*, 1993–98) i projekata (*Vizualni identitet HTV3 – 2014*). Glavni producent 2009–11, zatim direktor Orfeja, a od 2013. izvršni producent PO Kultura, umjetnost i religija. Suscenaarist i suredatej dokumentarnoga filma *Kandidat* (2016).

Puls javnosti ▶ tjedna kontakt emisija, emitirala se na HR-u 1998–2012. Činile su je političke teme, sociološke pojave i reportaže o “malom čovjeku” u sklopu širega društvenog konteksta. Povremeno je u cijelosti bila posvećena jednom događaju (npr. napadu na New York 2001). Zapažena je bila glazbena podloga koja je pratila temu, često s njom asocijativno povezana, te uloga slušatelja s gotovo suautorskom ulogom u komentiranju svih tema. Prvi urednik i voditelj bio je Ž. Roško, od 2000. urednik je i voditelj M. Zadro.

Puljiz, Milan ▶ novinar i urednik (1935). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Novinarstvom se bavi od 1960. Uređivao list Naftaplina, pa *Vjesnik INA-e*, od 1970. u *Vjesniku*. Od 1972. uređivao prilog *Vjesnika* i putopise *Sto dana do Japana*. Komentator na RZ-u od 1975. do odlaska u mirovinu 2000. Pratio je unutrašnjo-političke događaje i rad političkih organizacija. Autor knjiga *Pogled na svijet* (1983), *Ušutkana misao* (1986), *Što pišem predsjedniku* (1998) i *Gradanin predsjednik* (2004).

Punoglavci ▶ dječja obrazovno-zabavna emisija, emitirala se na I. programu HR-a 2003–08. U trajanju od 15 minuta, bila je namijenjena djeci predškolske i rane školske dobi. U njoj su sama djeca govorila o sebi i svijetu oko sebe. Uz snimke djece u emisiji su bile rubrike znanja i pričanja priča. Sudjelovali su i suvremeni hrvatski književnici za djecu. Emisiju je uređivala i vodila I. Plejić Premec.

Punom parom ▶ humoristična TV serija, prikazivala se na TVZ-u 1978. i 1980. Prva sezona imala je devet, a druga sedam jednosatnih epizoda. Suvremene tematike, pratila je radne i privatne odnose u tvornici žice – radnomu kolektivu tipičnomu za razdoblje samoupravnoga socijalizma. Izbjegavši površnu crno-bijelu karakterizaciju likova, dobrohotno je kritizirala zaposlenike na svim razinama (direktore, sindikaliste, partijske funkcionare, radnike). Scenarist K. Klarić, redatelj M. Fanelli, snimatelj D. Novak, glazba A. Dedić, scenografija Ž. Senečić, kostimografija R. Ištvanović, uloge: Z. Lepetić, V. Dulić, I. Serdar, M. Nadarević, F. Šovagović, V. Drach, Ž. Mavrović, M. Sagner, A. Karić, L. Margitić, B. Orešković, R. Bašić, M. Kauzlarčić, V. Knezović, Z. Heršak.

PUNOM PAROM, Franjo Majetić, Fabijan Šovagović, Ana Karić i Vanja Drach

Puntape ▶ dnevna čakavska poetska minijatura, emitirala se na Radio Rijeci od 2009. Jedna pjesma dnevno iz lirskog opusa lokalnoga čakavskog pjesništva emitira se u izboru i interpretaciji čakavske pjesnikinje R. Jurdane Šepić. U školama primorskog kraja dio je nastavnoga programa hrvatskoga jezika i književnosti kroz analizu pjesama na čakavskom narječju. Potaknuta slušanošću emisije izdavačka kuća Adamić pokrenula je 2012. biblioteku Puntape, u kojoj su dosad izdane tri knjige čakavske poezije također u izboru R. Jurdane Šepić. Emisija je za promociju čakavštine 2011. primila godišnju nagradu Primorsko-goranske županije i godišnju nagradu Grada Rijeke.

Pustinje svijeta ▶ putopisni serijal, prikazan na HTV-u 2010. u 11 epizoda. U prvoj HRT-ovoj produkciji snimljenoj i obrađenoj u HD tehnici proslavljeni alpinist i TV autor S. Božić prikazuje najpoznatije pustinje (Sahara, Gobi, Atacama, Taklamakan, polarne pustinje i dr.). Osim u Hrvatskoj serijal je uspjeh postignuo i u

PUSTINJE SVIJETA, Stipe Božić (stoji) i Joško Bojić

međunarodnoj distribuciji. Snimatelji J. Bojić i S. Božić, producent M. Mioč, urednica E. Dubravec.

Puška za uspavlivanje ▶ dugometražni igrani film nastao u produkciji HRT-a 1997. i igrana TV serija prikazana na HTV-u u tri epizode 1999. Psihološka drama s elementima kriminalističkoga filma o zagrebačkom policajcu koji, zanesen strastvenim odnosom sa zavodljivom udovicom tajkuna, biva uvučen u mrežu kriminala. Vješto režiran, uvjerljivih glumačkih interpretacija, film je osvojio nagradu Oktavijan za dugometražni igrani film 1998. Prikazivan je i na inozemnim filmskim festivalima. Režija H. Hribar, scenarij H. Hribar i I. Vidić, snimatelj S. Trninić, glazba Svadbac, scenografija D. Jeričević, kostimografija K. Jeričević, montaža S. Zečević. Uloge: R. Medvešek, A. Prica, N. Violić, J. Miholjević, M. Nadarević, G. Višnjić, V. Matula, F. Šovagović, R. Bašić.

putopis ▶ književna, filmska i TV vrsta u kojoj autor opisuje svoje putovanje i zemlje i mjesta koja posjećuje. Kao izvorni dokumentarni sadržaj putopis je prisutan od samoga nastanka kinematografije, a prvim filmskim putopiscem drži se Amerikanac B. Holmes, koji je od 1904. svoja putovanja počeo zapisivati filmskom slikom. S pojavom televizije 1950-ih ovaj žanr dokumentarnoga filma doživio je velik zamah, a s pojavom

jeftinih i kvalitetnih elektronskih kamera 1990-ih, tj. s pojavom videonovinarstva, i hiperprodukciju, postavši i sadržajnom osnovom mnogih internetskih blogova. Danas su se toliko razgranali da ih se može razvrstati prema brojnim kriterijima: zemljopisni, kulturološki, avanturistički, kulinarski, pomorski itd. **TV putopisi** danas se najčešće produciraju kao serijali, a rjeđe kao pojedinačni cjelovečernji ili kratki TV dokumentarci. Naracija u putopisu najčešće se iznosi s pomoću čitanoga autorskog teksta, koji se može kombinirati sa snimljenim izjavama ljudi na licu mjesta. Također se kao voditelje putopisa često angažira poznate glumce ili zabavljače, koji onda svoje komentare izgovaraju izravno u kameru ili na licu mjesta pokazuju zanimljivosti putovanja i mjesta koje opisuju. Hrvatskoj publici najpoznatiji su i najomiljeniji engleski putopisni TV serijali M. Palina i C. Jamesa. HTV je iznjedrio velik broj vrhunskih televizijskih putopisaca, među kojima su najopsežnije i najkvalitetnije opuse ostvarili M. Saletto, S. Božić, R. Sredić, G. Milić i M. Branković.

Putovanje ▶ prva hrvatska TV opera, praižvedena na programu TVZ-a 1957. Autor libreta, prilagođenoga izvedbi u TV studiju, i skladatelj bio je I. Lhotka Kalinski, a redatelj D. Marušić. U glavnim su ulogama nastupili solisti Opere HNK-a u Zagrebu T. Alaupović, D. Bernardić i T. Slastjenko.

PUTOPIS, Mario Saletto i Jasna Ferluga u putopisnom TV serijalu *Do beskraja*

PUTOVANJE, Tatjana Stastjenko, Tugomil Alaupović i Drago Bernardić

Putovanje u Vučjak ▶ igrana TV serija, prikazana na TVZ-u 1986–87. u 15 epizoda, nastala usporedno s dugometražnim filmom *Horvatom izbor* produciranim 1985. Iznimno dobro primljena serija o političkim sukobima, igrama i previranjima u intelektualnim krugovima društvenih i političkih nezadovoljnika u razdoblju raspada Austro-Ugarske i počecima Kraljevine SHS, prati gradskoga intelektualca i novinara Krešimira Horvata koji se povlači na selo, gdje se nade u središtu ljubavnoga trokuta, a u šumama se nalaze i vojni

dezerteri, tzv. zeleni kadar. Jedan od dramskih vrhunaca hrvatske televizije, adaptacija je drame *Vučjak* M. Krleže. Scenarij I. Štivičić, režija E. Galić, snimatelj M. Perušina, glazba Ž. Cvitković, scenografija S. Dobrina, kostimografija V. Ivanković, montaža J. Podvorac, uloge: R. Šerbedžija, M. Nadarević, M. Dravić, M. Furlan, M. Krivokapić, Z. Krstulović, F. Šovagović, Z. Lepetić, P. Martinović.

Putovi hrvatske glazbe ▶ glazbena emisija, emitira se na III. programu HR-a od 2000. Posvećena hrvatskoj glazbi i glazbenicima, uz aktualnosti u formatu talk showa uživo ugošćuje skladatelje, interpretatore i glazbenike. Povremeno se emitira izvan studija ili u formatu dokumentarne reportaže. Emisiju je osmislila i pokrenula urednica I. Lovrec-Štefanović, koja je do danas vodi. Zadržavši format talk showa, od 2015. emisija napušta magazinsku formu i kreće prema tematskomu osmišljavanju.

PVR (akr. od engl. Personal Video Recorder) ▶ uređaj ili softver koji u digitalnom formatu snima linearni TV program u cijelosti (engl. catch-up TV) ili pojedine emisije na medij za pohranu podataka kao što su tvrdi disk, USB i dr. Danas je uglavnom dodatna funkcija TV uređaja, vanjskih digitalnih TV prijamnika (engl. set-top box, akr. STB) ili računala, a nudi se i kao usluga

PUTOVANJE U VUČJAK

u okviru → naplatne televizije, najčešće pod nazivom “snimalica”. Snimanje se može pokrenuti ručno ili automatski, unošenjem podataka o vremenu emitiranja ili preko → elektronskoga programskog vodiča (EPG).

Korisnik može naknadno gledati snimljeni program, kretati se unaprijed ili unazad, privremeno zaustaviti gledanje ili trajno sačuvati snimku na nekom od medija za pohranu podataka.

R

Rabadan, Vojmil ▶ dramski pisac, teatrolog i prevoditelj (1909–1988). Diplomirao i doktorirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Pisao drame, operna libreta, režirao u splitskom i zagrebačkom HNK-a. Urednik, adaptator i prvi redatelj *Dramskog četvrtka* Hrvatskog krugovala 1942–45. Pokrenuo prvu

stalnu radiodramu 1942. Ostvario je raznovrstan repertoar radijskih djela temeljen na hrvatskim i svjetskim klasicima (H. Lucić, M. Držić, I. Gundulić, A. Šenoa, I. Vojnović, M. Cihlar Nehajev, M. Begović, L. Pirandello, P. Claudel, E. O'Neill). Nakon 1945. uhićivan te nezaposlen. Od 1949. umjetnički rukovoditelj, redatelj te osnivač ansambla u Zemaljskom kazalištu lutaka. Katolički intelektualac, suradnik časopisa *Veritas* i *Marulić*. Pisao je drame, igrokaze za djecu, farse, libreta, dramatizirao djela hrvatskih književnika.

Rabuzin-Pavić, Sanja ▶ novinarka i urednica (1961). Diplomirala na Pravnom fakultetu u Osijeku. Od 1983. na Radio Osijeku, gdje se specijalizirala za političko novinarstvo. Tijekom Domovinskoga rata bila ratni izvjestitelj, a 1992. prešla u Zagreb, prvo u Međunarodni odjel, a zatim u Redakciju za unutarnju politiku HR-a. Od 1995. stalna je izvjestiteljica iz Hrvatskoga sabora za informativne emisije te izravno sa saborskih zasjedanja. Pripremila i organizirala programski projekt praćenja parlamentarnih izbora 2015. Uređuje i vodi emisiju *S Markova trga*.

računalna grafika → elektronička ili računalna grafika

računalna mreža ▶ sustav namijenjen komunikaciji, odnosno razmjeni podataka između računala. Prvu udaljenu komunikaciju među uređajima koji su izvodili instrukcije ostvario je G. Stibitz 1940. J. C. R. Licklider, radeći u agenciji ARPA, povezoao je 1962. računala u radnu grupu, koju je nazvao "intergalaktička mreža", što je bila prethodnica ARPANETA. U Darmouthu je

1964. razvijen sustav za distribuirane korisnike velikih računalnih sustava. Iste godine na MIT-u u suradnji s General Electric i Bell Labs iskorišteno je računalo DEC PDP-8 za upravljanje telefonskom centralom. P. Baran objavio je 1968. mrežni sustav utemeljen na razmjeni paketa podataka, a 1969. proradila je, brzinom od 50 kbit/s, mreža ARPANET, koja je povezivala četiri sveučilišta. To je bio put prema današnjemu internetu. Računalne mreže mogu biti lokalne (LAN, od engl. Local Area Network) i mreže širokog područja (WAN, od engl. Wide Area Network). Krajnji uređaji u mreži jesu oni koji su ishodište ili odredište podataka. U trenutku pokretanja komunikacije ishodišni uređaj rabi adresu odredišnog uređaja kako bi odredio kamo se podatci šalju. Uz krajnje uređaje postoje i tzv. uređaji posrednici, koji izgrađuju jezgru mreže, a njihovim se korištenjem omogućuje prijenos podataka – to su preklopnici, usmjernici, koncentratori, vatrozidi i dr. Pravila komunikacije na mreži definiraju se standardiziranim mrežnim protokolima. Uređaji su u mrežu povezani različitim vrstama kabela (npr. UTP, STP, optički) ili bežično. **Bežična lokalna mreža** (WLAN, WiFi) jest računalna mreža koja koristi radioprijenos za povezivanje dvaju mrežnih uređaja. HRT od početka 1990-ih sustavno razvija i rabi računalnu mrežu HRTnet, a 2004. puštena je u rad posebna računalna mreža za proizvodnju radijskoga i TV programa pod nazivom TEHNET. Danas je TEHNET okosnica za digitalnu proizvodnju na kojoj se nalazi više međusobno povezanih proizvodnih sustava i uređaja.

računalna radna stanica ▶ računalo opremljeno hardverskim dodatcima i softverima koje se koristi se za snimanje, montažu i reprodukciju nelinearnih audio i videosadržaja (→ nelinearna montaža). Može biti stacionarno i prijenosno. Od hardvera sadržava tonsku ili videokarticu, s pripadajućim ulazima i izlazima, a ugrađeni softver omogućuje postupak snimanja, obradbe i reprodukcije snimki. U pravilu ima veće performanse i bolju pouzdanost od standardnoga uredskog (desktop) računala.

računarstvo u oblaku (engl. Cloud Computing) ► koncept koji se temelji na korištenju računalnih i poslužiteljskih resursa kao usluge. Krajnji korisnici takvoj usluzi pristupaju internetom. Prednost je smanjenje troškova za računalnu i poslužiteljsku infrastrukturu. Tri su osnovna modela: infrastruktura kao usluga (engl. Infrastructure-as-a-Service, Iaas), platforma kao usluga (engl. Platform-as-a-Service, Paas) i softver kao usluga (engl. Software-as-a-Service, Saas). Sve mu je veća primjena u AV industriji, najčešće u obliku usluga za internetsko emitiranje, transkodiranje te pohranu i prijenos AV sadržaja.

Radaković, Mladen ► montažer (1959). Od 1980. na TVZ-u tehničar magnetoskopa. Najviše radi za Dječji program s redateljicom V. Lastom (*Nedjeljno prijepodne za djecu*). U odjelu složenih montaža od 1990. U programu *Za slobodu* radio ratne dokumentarne filmove. Montirao dokumentarne serije *Velikani hrvatske znanosti*, *Čuda moderne medicine*, seriju dokumentarnih filmova P. Krelje, igranu seriju *Kad zvoni V. Vorkapić*, miniseriju *Tužni bogataš* D. Žmegača i njegov TV film *Zabranjeno smijanje*, znanstvenu seriju *Djeca sunca*, showove *Maestro* i *The Voice – Najljepši glas Hrvatske*, dokumentarni serijal *Oluja* te seriju *Neverbalna komunikacija – govor tijela*.

Radar ► kulturni TV magazin, emitiran na TVZ-u/HTV-u 1986–94. Etno i rock glazba, ples, moda, strip i ostale umjetnosti predstavljane po supkulturnom kriteriju nerijetko su šokirale javnost (poput Neue Slovenische Kunsta). Informativnu su komponentu obogaćivali suradnici iz Londona, Berlina i New Yorka. Osmislili su ga redatelj i videoumjetnik D. Martinis te urednik i voditelj A. Kostadinov.

Radić, Duško ► novinar i urednik (1955–2012). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Od 1986. na RZ-u. Autor prvoga radijskog *Gastronomskog vodiča* te *Kulturnog vodiča*. Na II. programu vodio i uređivao emisiju *Music free shop*. Izvještavao s Kosova

i iz Bukurešta. Urednik Informativno-političkog programa HR-a i urednik njegova I. programa 1993, od 1994. direktor Marketinga HRT-a, odgovorni urednik II. programa HR-a od 1996. Predstavnik HR-a u Europskoj radiodifuziji. Glavni urednik HR-a 2000–03 (prva osoba izabrana na tu dužnost javnim natječajem). Mozaičnu emisiju *Šuškalica* pokrenuo je 2004. te uređivao i vodio do 2007, otkad je direktor programa HR-a. U četverogodišnji mandat glavnog urednika HR-a izabran je 2011. Dobitnik nagrade Ondas 1997, nagrade HND-a Marija Jurić Zagorka 1998. i godišnje nagrade HRT-a 2000.

Radić, Tomislav (Žiro) ► kazališni, filmski i TV redatelj (1940–2015). Diplomirao na Filozofskom fakultetu te na ADU-u u Zagrebu, gdje je profesor od 1978; 1982–84. dekan. Od 1968. suradnik TVZ-a. Scenarist i redatelj oko 50 dokumentarnih emisija, ekranizirao desetak kazališnih predstava (među kojima i vlastitu režiju *Stilskih vježbi* R. Queneaua, najdugovječnije svjetske kazališne predstave s istom glumačkom postavom, niz izvedbi klasičnih djela ostvarenih u suradnji RTZ-a i Akademskog kazališta – Euripidove *Ifigenije u Aulidi*, Molièreova *Mizantropa*, *Hedde Gabler* H. Ibseña, *Neobične zgode* C. Goldonija). Redatelj i scenarist mnogih emisija Dramskoga programa, npr. TV drama *I tako dalje*, *Ljubica*, *Soba za odmor* (prema Adamu i Evi M. Krležu), *Klopka* A. Šoljana i dr., te serije *Osvajanja Ljuđevita Posavca*. Glavni urednik Dramskoga programa HTV-a 1998–2000. Režirao igrane filmove *Živa istina* (1972), *Timon* (1973), *Luka* (i TV serija, 1992), *Andele moj dragi* (i TV serija, 1995), *Holding* (i TV serija, 2000), *Što je Iva snimila 21. listopada 2003* (2005, Velika Zlatna arena i Zlatna arena za režiju na Filmskom festivalu u Puli, nagrada Vladimir Nazor), *Tri priče o*

Tomislav RADIĆ (desno) i snimatelj Vedran Šamanović

nespavanju (2008) i *Kotlovina* (2012, Velika Zlatna arena i Zlatna arena za scenarij). Jedan od najistaknutijih hrvatskih filmskih modernista, osobito uspješan na početku karijere te 2000-ih. Osim spomenutih nagrada dobitnik je i brojnih drugih, a odlikovan je i Redom Danice hrvatske s likom Marka Marulića.

Radić, Tomislav ▶ novinar i urednik (1943). Diplomirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Na RZ-u stalno zaposlen od 1969. kao reporter, urednik vijesti na I. programu, novinar u vanjskopolitičkoj redakciji, urednik *Dnevnika*, *Dnevnih novosti* i *Jutarnje kronike* na I. programu. Urednik *Zagrebačkoga dnevnika* Radio Sljemena 1978–82, a 1990–93. glavni urednik toga radija. Voditelj odjela za informiranje pri organizacijskom odboru Univerzijade (1986–87). Od 1993. na II. programu HR-a urednik emisije *Sunčani sat*.

Radić Belamarić, Marina ▶ novinarka i urednica (1957–2014). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Od 1986. spikerica i novinarka na Radio Šibeniku. Na HRT-u od 1996. suradnica, a od 2006. novinarka. Pratila sve važnije događaje u Šibensko-kninskoj županiji za emisije Informativnoga programa HTV-a. Od 2008. urednica HTV studija u Šibeniku, od 2013. nakon spajanja HR Knina i HTV studija Šibenik, rukovoditeljica HRT centra Šibenik i Knin do smrti.

radijska postaja ▶ 1. → zemaljski radio i televizija.
2. jedan ili više odašiljača ili prijamnika iz kombinaci-

je (skupa) odašiljača i prijamnika, uključujući pripadnu opremu koja je na jednom mjestu potrebna za obavljanje radiokomunikacijske službe. Svaka radijska postaja razvrstana je prema radiokomunikacijskoj službi u kojoj trajno ili povremeno radi. Postoji četrdesetak različitih radiokomunikacijskih službi, npr. Radiodifuzijska služba, Pokretna satelitska služba.

radijski studio ▶ prostor u kojem se snimaju tonski zapisi predviđeni za radijsko emitiranje (intervju, glazbeni nastup, radiodrama i dr.). Razlikuju se prema namjeni: spikerski (za najave i čitanja vijesti), razgovorni (za intervjue i sl.) te glazbeni i dramski studiji u više veličina. Prvi studio u kojem su se mogli izvoditi koncerti, a povremeno se vršilo i snimanje bio je Lenjin, otvoren 30. III. 1946. u dvorištu zgrade u Šubićevoj. Uvođenjem magnetofona kao glavnog uređaja za snimanje na tadašnjem RZ-u, početkom 1950-ih, započelo je puno korištenje **produksijskih studija** za snimanje glazbenoga i dramskoga kulturnog sadržaja. Za snimanja većih razmjera (koncerti ozbiljne glazbe, vokalno-instrumentalni sastavi) koristila se dvorana Istra u Tesliinoj ulici, u kojoj je RZ izgradio tonsku režiju s opremom za snimanje. Sve veće potrebe za studijskim snimanjem početkom 1960-ih uzrokovale su i povećanje broja studija, pa su nakon izgradnje kompleksa Jadran film – Jugoton u Dubravi 1963. korišteni i njihovi studijski prostori, opremljeni modernom tehnologijom. Osim toga koristio se i Glazbeni zavod s režijom u tonskim kolima. Nakon otvaranja Koncertne dvorane Vatroslav Lisinski 1973.

RADIJSKI STUDIO, proba Zbora HRT-a u Studiju Bajsić

prostor dvorane i tonska režija koriste se za snimanje simfonijskog orkestra i ostalih sadržaja ozbiljne glazbe, a napušta se dvorana Istra. U radijskim prostorijama u Šubićevoj ulici 1980. otvara se novi studijski kompleks s režijom R4 za višekanalno studijsko snimanje, opremljenom najnovijom tehnologijom, npr. tonskim miješalom MCI JH-500, izvedenim u "in-line" konfiguraciji. Na istoj lokaciji je 1987. u dvorišnom prostoru, na mjestu prijašnjega studija Lenjin, izgrađen najveći studijski kompleks za potrebe produkcije (prvotno također nazvan Lenjin, poslije Krešimir). Režija toga studija bila je opremljena za to doba najnovijom tehnologijom, 40-kanalnim tonskim miješalom tipa SSL 4040E, izvedenim u "in-line" konfiguraciji. Akustički dizajn bio je izveden u "lede" koncepciji. Nakon preseljenja HR-a u HRT dom opremaju se novi studiji R-1, R-2, R-3 i R-4, a studijske prostorije u Šubićevoj ulici postupno se napuštaju. U Domu HRT-a otvoren je 2005 (opremljen režijom 2006) najveći radijski studijski kompleks (→ Bajsić, Zvonimir), izveden s polivalentnim akustičkim elementima, što omogućuje snimanje svih vrsta glazbenih i govornih sadržaja. Tomu razvoju studijskih kompleksa pridonijeli su brojni radijski djelatnici, no osobito treba istaknuti legendarne ton-majstore M. Dorra, S. Orlića, M. Macanovića, D. Vrbljaneca i M. Škaleca. Osim produkcijskih studija, koriste se **studiji odvijanja programa** (razgovorni i spikerski). Oni osim voditelja mogu primiti do četiri gosta. U režijskom prostoru nalazi se tonsko miješalo s pripadajućim uređajima za reprodukciju snimljenoga programskog tonskog materijala (računalna audioradna stanica, CD reproduktori) kojima rukuje tonski operater. Zahvaljujući napretku tehnologije, tj. implementiranjem digitalnih audiouređaja upravljanih računalom, vođenje programa sve se više automatizira, pa je tako aktivnost tonskog operatera svedena na minimum.

radio (od lat. radius – zraka) ▶ **1.** u najširem smislu, radiodifuzija, postupak prijenosa govora i glazbe preko radiovalova. Svrha je radija obavještanje slušateljske populacije, ali i zadovoljavanje njezinih kulturnih, zabavnih i drugih potreba. Tu zadaću obavlja lanac koji čine mikrofoni, sredstva tonske obradbe, odašiljač i prijamnik. Odašiljač modulira val nositelj tonskim signalom, a prijamnik ga demodulira radi reprodukcije signala zvučnikom. Radio je na svojim počecima za odašiljanje dominantno radio duge, srednje i kratke radiovalove, u 21. st. dominantno se koriste ultrakratki valovi (→ FM), a s pojavom → digitalnog radija VHF i mikrovalovi. Počeci radiodifuzije povezuju se s izumima N. Tesle (1898. bežično upravljao modelom broda), G. Marconija (1899. radiotelegrafski povezoao Englesku i Francusku, a 1901. Europu i Ameriku) i L. de Foresta (1906. izumio triodu, koja pojačava signale). Radioamaterski pokret potaknuo je 1920-ih brz tehnički i programski razvoj radijskih medija, što je rezultiralo i osnutkom prvih komercijalnih radiopostaja (u Hrvatskoj su radioamateri

Radiokluba Zagreb utemeljili Radio stanicu Zagreb 15. V. 1926). Skokovitim usavršavanjem tehnologije radio je potpuno usvojio stereofoniju; dolazi do digitalizacije, ne samo tonskih miješala nego i odašiljačkog sustava (→ digitalni radio). **2.** u užem smislu, institucija, tj. sustav ljudi, prostorija i opreme koji ostvaruje radiodifuziju. **3.** masovni medij koji se razvio brзом primjenom tehnoloških inovacija od 1920. do 1930-ih, rastom broja radioprijamnika i komercijalnih radiopostaja te globalnim tehnološkim povezivanjem. U godinama ekonomske krize 1930-ih radio je postao zamjenski medij industrije ploča, emitirajući informacije i glazbu, profilirajući ukus publike i usmjeravajući potrošnju, a serijali sponzorirane radiokomedije (sitcom) spajaju potrošnju i zabavu, stvarajući najjače masovno medijsko oruđe toga razdoblja. Potkraj prve godine emitiranja 1926. RZ je imao više od 4000 pretplatnika, 1942. 60 000, a 1976. više od milijun. U SAD-u je pak 1971. bilo 84 milijuna televizora i 296 milijuna radioprijamnika. Cjelodnevni radioprogrami nude informaciju, zabavu, pouku, a utjecajem na slušateljstvo zanimljivi su središtima političke moći, koji uspostavljaju nadzor nad medijem (Goebbelsova uloga u Njemačkoj 1933–45) ili ideološku selekciju (komunističke zemlje). Zanimljivost programa, izvještavanje s lica mjesta, informiranje o bitnim događajima, ali i lokalnim zbivanjima, te ekonomska promidžba ili ideološki nadzor pomažu rastu broja radioprijamnika, pa je 1950-ih radio bio najrasprostranjeniji medij masovnoga komuniciranja. Jačanjem TV medija uloga se radija profilira (autoradio, lokalni radio, privatne glazbene postaje, programi iz kulture i dr.), a sve manji radioprijamnici dio su široke ponude prenosivih audiouređaja, što radio čini masovnim medijem u središtu kojega je pokretni pojedinac, slušatelj i djelatnik istodobno. **4.** skraćeni naziv za radioprijamnik.

Radio atelje ▶ emisija posvećena dramaturški propulzivnim, dijelom i eksperimentalnim radiodramskim ostvarenjima domaćih i stranih autora, emitira se na HR-u od 1982. Urednici emisije tijekom godina bili su R. Tomović, R. Mesarić, I. Supek, T. Gašparović i Ž. Turčinović. Među ostalim, emitirala je i radiodramu D. Meheik *Jerihonska ruža* (redateljica A. Tomić), dobitnicu Posebne nagrade predsjednika Italije na festivalu Prix Italia 2010.

Radio Banovina ▶ radijska postaja s koncesijom za područje Banovine, sa sjedištem u Glini. Emitirati počeo 1993, tijekom Domovinskoga rata, kao Hrvatska radio postaja Glina na prvoj crti bojišnice u Pokupskom, iz podrumske prostorije općinske zgrade. Nakon akcije Oluja seli se u Glinu, a dolaskom novoga milenija mijenja naziv. Pokretač i vlasnik N. Maričković, prva glavna urednica Đ. Maričković, glavni urednik 2016. N. Maričković. Temeljno je koncepcijsko usmjerenje informiranje slušatelja i zabava te domaća, ponajprije tradicijska i tamburaška glazba. Od emisija treba istaknuti *Jutro na Banovini*, *Od srca do srca*, *Pressica*, *Na gruntu*.

Radio Dalmacija ▶ regionalna radijska postaja s koncesijom za područje Dalmacije (Dubrovačko-neretvanska, Splitsko-dalmatinska, Šibensko-kninska i Zadarska županija), sa sjedištem u Splitu. Emitirati je počeo 1995. Osnivači Slobodna Dalmacija d. d., Brodomercur d. d., D. Marić, M. Nikolić, J. Jelinčić, I. Goić, L. Šegvić, M. Leburici, prvi direktor i glavni urednik (1995–2011) D. Marić. Temeljno joj je koncepcijsko usmjerenje biti aktualan, informativan i zabavan glazbeni radio. U informativnom djelu programa emitiraju se vijesti svakoga sata te veće emisije *Jutarnje novosti*, *Podnevnik*, *Dnevnik* (u 17 sati) i *Ponoćnik*. Emisije voditeljskog tipa jesu *Dobro jutro Dalmaciji*, *Dir po Dalmaciji*, *Dobar dan Dalmaciji*, autorske *Želina vesela lista* i *Izgubljena generacija*, a glazbene *HR top 33*, *Furešta top lista* i dr. Glavna urednica S. Željeznak, vlasnici M. Nikolić (26%), I. Jurić Kačunić (26%), Sedam savjetovanje d. o. o. (25%), Brodomercur d. o. o. (15%) i dr.

radiodifuzija → organizacija za radiodifuziju, → zemaljska radiodifuzija, → satelitska radiodifuzija

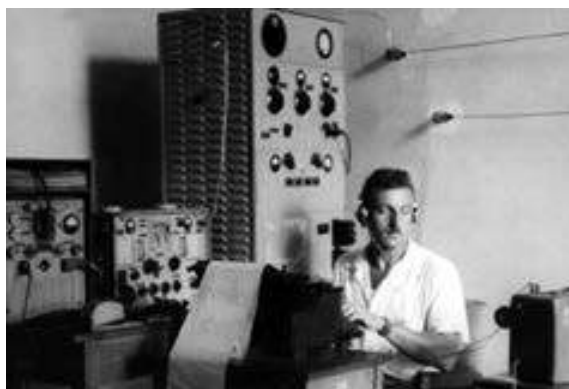
radiodrama ▶ radijska vrsta. Najsloženiji umjetnički izraz medija, koji medijske granice nadoknađuje posebnostima razvoja tehnike (mikrofoni, magnetofoni, vrsnoća snimke) te stvara radijski supstrat zbilje koji se

RADIODRAMA, glumci Neva Rošić i Vanja Drach uz redatelja Matiju Koletića snimaju radiodramu

bitno razlikuje od kazališta ili filma određenjem prostora radiodrame kao jedinstvenoga prostora koji se odlikuje “neprostornošću”, jednodimenzionalnošću (u skladu s tvrdnjom K. Hagemana kako je kazalište trodimenzionalno, film dvodimenzionalan, a samo je radiodrama jednodimenzionalna). Radijska praksa pokazala je raznovrsnost i nesvodivost opće definicije radiodrame, koja se mijenjala i načinima pristupa zbilji (→ dokumentarna drama) i “estetikom mikrofona”, koja podrazumijeva njegovo fiksirano mjesto ili pomično središte koje “upija” zvukovne cjeline okoline. Različiti pristupi i tumačenja nisu zaustavili širenje radiodramskih inovacija i žanrovsku potvrdu njezine posebnosti unutar umjetničkih praksi.

Radio drama ▶ emisija III. programa HR-a utemeljena početkom 1960-ih kao dio zajedničkoga radijskog programa JRT-a. Repertoar se temelji na radiodramama i radiodramskim adaptacijama suvremenih europskih i domaćih autora. Prvi urednik Č. Prica naglašavao je da je karakter emisije klasičnost izraza, dramska jasnoća i fabulativnost, pa je taj prosede zadržan do danas. Urednici B. Bošnjak, B. Maleš i L. Martinac Kralj.

RADIO DUBROVNIK, radiotelegrafist Kuzman Barković 1950-ih

Radio Dubrovnik ▶ radijska postaja u sustavu HRT-a. Djelovati počeo 16. III. 1942, kad je proradio odašiljač (10 W), koji je konstruirao tehničar V. Cvjetković, a na temelju sheme Š. Torbarine. Proba je izvedena sviranjem gramofonskih ploča kako se ne bi odali Talijanima koji su, provodeći talijanizaciju, nešto poslije na Žarkovici instalirali svoj odašiljač, a studio smjestili u pansion Viktoria. Službeni početak emitiranja redovitoga programa Državne krugovalne postaje Dubrovnik bio je 9. IV. 1942, a emitirala je program 5 do 10 sati dnevno, a nedjeljom i duže. Priloge su, među ostalim, radili ravnatelj I. Peko, novinar R. Roter, a spiker je bio M. Škerl. Nakon oslobođenja Dubrovnika 18. X 1944. program je trajao još 10-ak dana, a ponovno redovito emitiranje počelo je 31. I. 1945, nakon postavljanja 800 W odašiljača u gradskoj luci. Prvi direktor bio je A. Salacan, glazbeni urednik V. Berdović, šef tehnike V. Cvjetković, a šef programa V. Milošić. Od početaka

je postao središte svih događaja u kulturnom i javnom životu grada. U njegovu krugu nastala je ideja o Dubrovačkim ljetnim igrama, pokrenute su i druge dubrovačke kulturne institucije te lokalna novinska glasila. U prvom desetljeću djelovali su mješoviti zbor, ženski sekstet, komorni orkestar, tamburaški sastav, gudački kvartet, dječji zbor te povremeni komorni sastavi i klappe. Prvi TV prilog iz Dubrovnika filmski je snimio M. Šundrica, objavljen 30. V. 1965, a TV dopisništvo utemeljeno je 1974. Za Domovinskoga rata, 1991. i 1992, Dubrovnik i njegova okolica bili su potpuno blokirani, no radio nijednoga trenutka nije prekinuo s radom, čak ni kad je 10. XI. 1991. granatirana njegova zgrada, nego se program emitirao iz podruma Vile Dubravke, popularno nazvane Podmornica. U novi multimedijски → HRT centar Dubrovnik preselio se 2014, a otvoren je 2015. Glavna je urednica A. Tomašić.

Radio Free Europe (engl. Radio Slobodna Europa) ▶ američki međunarodni radijski servis pokrenut 1950. radi promicanja demokratskih vrijednosti i slobodne razmjene informacija u socijalističkim europskim zemljama. Sa sličnim

radijskim servisom Radio Liberty (pokrenut 1953. pod imenom Radio Liberation), koji je emitirao za SSSR, spojio se 1975. u Radio Free Europe/Radio Liberty (RFE/RL). Financira ga američki Kongres, a program emitira iz centra u Pragu. Ima oko 240 pridruženih postaja te više od 1500 dopisnika. Prvi je put emitirao 1950. preko kratkih valova iz Münchena za područje Čehoslovačke, a ubrzo je pokrenuo i programe na mađarskom, poljskom, rumunjskom i bugarskom jeziku. Do 1971. financirala ga je CIA (isprva tajno). Vlasti zemalja istočnoga bloka do 1988. često su ometale prijam njegova programa. Od sredine 1990-ih usmjerio se na zemlje jugoistočne Europe (1994. pokrenuta je južnoslavenska redakcija, 1999. albanska redakcija za Kosovo, 2001. makedonska redakcija), a potkraj 1990-ih i na zemlje Bliskog istoka i središnje Azije. Južnoslavenska redakcija djeluje pod imenom Balkanski servis te osim radijskoga programa uređuje internetski portal, koji objavljuje vijesti, komentare, kolumne i videosadržaje. RFE na 27 jezika emitira oko 1000 sati programa tjedno za istočnu i jugoistočnu Europu, Rusiju, područje Kavkaza, središnju i jugozapadnu Aziju te Bliski istok na kratkim, FM i AM valovima te preko interneta.

radiofrekvencijski spektar → elektromagnetski valovi

Radio Grič ▶ prva radiotelegrafska stanica u Hrvatskoj. Postavio ju je 1918. bivši pomorski časnik J. Menige od uređaja skinutih s austrougarske krstarice Novara i postavljenih na kulu Lotrščak na Griču (Gornjem gradu) u Zagrebu. Služila je Narodnomu vijeću Slovenaca, Hrvata i Srba za uspostavljanje radiotelegrafskih veza

s glavnim europskim zemljama, u politički osjetljivom razdoblju raspada Austro-Ugarske i uspostave Države Slovenaca, Hrvata i Srba (SHS). Bio je jedini izvor informacija i novinskih izvješća iz inozemstva koji su svakoga dana objavljivani i u posebnom biltenu.

Radio igra ▶ emisija III. programa HR-a, emitira se od 1955; do 1964. emitirala se na Radio Sljemenu. Posvećena problemski artikuliranim i dramaturški inovativnim suvremenim domaćim i inozemnim radiodramskim djelima, osim kao poligon za izvedbe izvornih radiodrama domaćih autora (osobito do početka 1980-ih) prepoznatljiva je i po hrvatskim praiizvedbama djela poznatih svjetskih dramatičara. Djela premijerno emitirana u *Radio igri* često su s uspjehom sudjelovala na međunarodnim festivalima (nagrade Prix Italia 1973. za *Ad libitum* Z. Bajsića, M. Kučiča i M. Jurjevića, Prix Italia 2002. za *Ciglu* F. Šovagovića). Uređivali su je D. Begović, M. Gotovac, N. Fabrio i H. Ivanković.

Radioigra za djecu i mlade ▶ dramska emisija, emitira se na I. programu HR-a od polovice 1960-ih. Namijenjena uzrastu od pet do petnaest godina, radiofonskim sredstvima i u izvedbi profesionalnih glumaca predstavlja djela suvremenih hrvatskih književnika i dramatizacije poznatih klasika dječje književnosti. Na međunarodnom festivalu radiodrame za djecu i mlade Prix Ex Aequo u Bratislavi nagrađene su radioigre *Kako sam bježala* V. Vrhovnik i *Tri mušketira* A. Dumasa (nagrada M. Brečića za režiju), a slovački ogranak IBBY-a nagradio je i *Imaš fejs?* J. Tihi-Stepanić za najbolju radijsku adaptaciju književnog predloška. U Biblioteci Hrvatski radio tiskan je zbornik *Dječja radiodrama 1980–2000* (2001) s izborom radiodramskih tekstova iz emisije. Kao povremeni dodatak emisiji od 2005. emitira se *Kutić poezije*, dramska minijatura iz opusa jednoga pjesnika. Urednica do 2007. L. Martinac Kralj, potom N. Madunić Barišić.

Radio Istra ▶ radijska postaja s koncesijom za područje Istarske županije. Emitirati je počeo 1991. kao Radio Pazin (pokretači A. Hek i J. Grbac u sklopu Istarskog književnog društva Juraj Dobrila), a današnje ime nosi od 1995. Kroz 24-satni program nastoji očuvati tradiciju i posebnosti istarskoga prostora te istodobno informativnim i autorskim emisijama pratiti aktualna zbivanja iz svih područja (*Draga nam je Istra, Osjećanje vremena, Znanstveni leksikon – pod zvijezdama, Ponedjeljkom otvoreno, Putevima vjere, Microfono aperto, Mali svijet velikih misli*), *Novosti* emitira svakoga punog sata, a središnja je informativna emisija *Vijesti dana*. Glavna urednica M. Gržić Pincin, vlasnici Pazinska gimnazija, književno društvo Juraj Dobrila te gradovi, općine i fizičke osobe iz Istre.

Radio Kaj ▶ regionalna radijska postaja s koncesijom za Zagrebačku, Krapinsko-zagorsku i Varaždinsku županiju te gradove Zagreb, Čakovec i Koprivnica. Prvi

privatni radio u Hrvatskoj, emitirati je počeo u svibnju 1990, zakupivši u podnjajam od 7 do 14 sati frekvenciju Radio Krapine. Od kraja 1993. emitira kao lokalni radio za područje općina Pregrada i Klanjec, 2005. dobiva regionalnu, a 2013. današnju koncesiju koja jedina obuhvaća županije, gradove i općine kajkavskoga narječja. Redakcija dnevno proizvodi tri regionalne i deset emisija zagrebačkih vijesti te središnju informativnu emisiju *Kaj je aktualno*. Osim informativnoga programa snažno potiče njegovanje tradicijskih vrijednosti i autohtone kajkavske glazbe. Organizator je nekoliko festivala, turističkih manifestacija i sl. Osnivač je, direktor i glavni urednik D. Gradečak.

Radioklub Zagreb (akr. RKZ) ▶ amaterski klub ljubitelja radija i radiotehnike, utemeljen 1924. Najstariji radioamaterski klub u Hrvatskoj i jedan od najstarijih u Europi. Prvi predsjednik bio je O. Kučera. Klub je izdavao časopis *Radiošport*, koji je igrao važnu ulogu u promociji radiodifuzije. Iz njihovih prostorija na Trgu sv. Marka počelo je 15. V. 1926. emitiranje → Radio stanice Zagreb, na temelju dopuštenja Ministarstva pošta i telegrafa Kraljevine SHS. S profesionalizacijom radija, RKZ je od 1928. obnovio svoje amaterske, neprofesijske aktivnosti, koje traju i danas.

Radio Knin ▶ radijska postaja u sustavu HRT-a. Emitira od 6. VIII. 1995, dan nakon oslobođenja Knina, za područje Šibensko-kninske, Zadarske i dijela Splitsko-dalmatinske županije. Do 2009. gradski radio, a zatim dobiva županijsku frekvenciju, od 2013. dio je → HRT centra Knin i Šibenik. Program emitira 12 sati na dan, od 7 do 19 sati, s dvije preuzete informativne emisije I. programa HR-a (*Jutarnja kronika*, *Vijesti u 15*). U programskom usmjerenju veliku pozornost pridaje informativnom programu te proizvodi sedam informativnih emisija regionalnog obilježja. Proizvodi i program za različite emisije HR-a. Obraća se svim sociodemografskim skupinama na području grada Knina i Šibensko-kninske županije, a posebnim emisijama i srpskoj nacionalnoj manjini. Bilježi sve važnije događaje i sustavno prati gospodarski, turistički, politički, kulturni, sportski, vjerski i javni život županije i grada Knina, posebnu pozornost posvećujući programskim sadržajima povezanim s obilježavanjem Dana pobjede i domovinske zahvalnosti 5. VIII. te Sv. Ante – Dana grada. Glazbeni program poseban naglasak stavlja na lokalnu glazbenu baštinu. Glavna je urednica A. Bibić Bilopavlović.

radiokomunikacija ▶ komunikacija i prijenos informacija posredstvom radiovalova.

Radio Koprivnica ▶ radijska postaja sa županijskom koncesijom za područje Koprivničko-križevačke županije. Emitirati je počeo 1945. na kratkom valu, inicijal-

tivom lokalnih radioamatera. Program je emitiran do 1948, a nakon nekoliko pokušaja ponovo je pokrenut 1967, kad je općinska vlast utemeljila radiopostaju i u njezin rad uključila novinare tjednika *Glas Podravine*. Svoj dobar rad redakcija je potvrdila 1982. nagradom za najuspješniju lokalnu radiopostaju u Hrvatskoj. Sa srednjeg vala na UKV područje prelazi 1990. i dobiva županijsku koncesiju, postavlši d. o. o. Uz prenošenje informativnih emisija nacionalnog radija (*Dnevne novosti*, *Dnevnik*) emitira i županijsku i gradsku kroniku te brojne tematske i mozaične kontakt-emisije. Glavna urednica A. Brozović, vlasnica Z. Kovač.

Radio London ▶ ime pod kojim je za II. svjetskog rata bio poznat međunarodni radijski servis BBC-ja. Sudjelovao u informativno-propagandnom ratu protiv Njemačke emitirajući program za područje okupirane Europe. U tom je razdoblju stekao ugled pouzdanim izvještavanjem. Osnovan je 1932. pod nazivom Empire Service; danas je poznat kao BBC World Service. Emitira programe na 33 jezika.

Radio Luxembourg ▶ komercijalna radijska postaja, najpoznatija po programu na engleskom jeziku, koji je emitirala 1933–92. Za razliku od BBC-ja, koji je emitirao uglavnom ozbiljnu glazbu u programu u kojem nije bilo dopušteno oglašavanje, nudio je komercijalni program zabavnoga tipa, te je ubrzo postigao iznimnu popularnost u Europi, također i u Hrvatskoj, snažno utječući na razvoj popularne glazbe (osobito rocka) i glazbene industrije.

Radio Marija ▶ radijska postaja s koncesijom za područja Zagreba, Splita, Virovitice i Rijeke, emitira od 1997. Osnivači su Udruga Radio Marija i Svjetska obitelj Radio Marije (WFRM – Word Family of Radio Maria). Izvorni Radio Maria nastao je u Italiji 1982, a danas postoji u 55 zemalja. Konceptijsko usmjerenje temelji se na programu *Ratio studiorum*, a emisije na katehetskoj i humanističkoj izobrazbi te na moralno-etičkim i kršćansko-humanim vrijednostima. Emitira glazbu duhovne naravi. Značajnije su emisije *Bogatstvo u različitosti*, *Nadom nošeni*, *Velikani hrvatske povijesti*, *Izazovi – vrijednosti Domovinskoga rata*. Glavni urednik S. Friedl.

Radio Moskva ▶ ruski međunarodni radijski servis, osnovan 1929. sa sjedištem u Moskvi. Od početka je bio pod državnim nadzorom. Sudjelovao je u propagandnom ratu protiv Njemačke u II. svjetskom ratu, a za Hladnoga rata bio je glavni oponent radijskim servisima zemalja NATO-a. Do 1985. emitirao je programe na 82 jezika za Europu, Aziju, Afriku, Ameriku, Australiju i Oceaniju. Dolaskom M. S. Gorbačova na vlast i uvođenjem politike otvorenosti (“glasnost”, 1987), radijski

su programi odražavali politiku smanjenja tenzija prema Zapadu, a promijenio se i stil emitiranja, kojemu su uzor postale zapadne postaje, osobito BBC World Service. Od 1993. emitirao je pod imenom Voice of Russia (Golos Rossii, tj. Glas Rusije) u sklopu državne radijske i TV tvrtke Vserossiyskaya Gosudarstvennaya Televizionnaya i radioveshchatelnaya kompaniya (VGTRK), a 2014. udružen s međunarodnom news agencijom RIA Novosti u međunarodnu news agenciju Rossiya Segodnya (Rusija danas), koja u okviru svojega multimedijskog servisa Sputnik na 30 jezika emitira Radio Sputnik.

Radio napetica iliti krimić ▶ radiodramska emisija, emitira se na II. programu HR-a 1998–2015. Posvećena kriminalističkim dramama i trilerima, karakteristična je po velikom broju izvornih radiodrama domaćih autora (A. Đokić, H. Kovačević, M. Kopjar, S. Pejković, Z. Pongračić, B. Ružić, A. Srnc-Todorović). Uređivali su je M. Matišić i K. Šimunić. Od 2015. s radiodramskom emisijom *Panoptikum* spojena u emisiju *KriK – krimić i komedija*, koju uređuje N. Mađunić Barišić.

Radio Osijek ▶ radijska postaja u sustavu HRT-a. Kao Krugovalna postaja Osijek počela je 1. VI. 1943. emitirati jednosatni jutarnji i podnevni glazbeni program te večernji program (glazba i polusatna predavanja). Od 14. IV. 1945. djeluje kao Radio stanica Osijek, relejni studio Radio stanice Zagreb. Razvoju su znatno pridonijeli urednik S. Horvat, autor mnogih emisija o slavonsko-baranjskoj glazbenoj baštini, glazbeni urednik A. Nikolić Tuca, dugogodišnji direktor P. Zatezalo, J. Strnad (koji je tehnički vodio realizaciju niza emisija s terena), A. Dužardi Šmit, urednica, novinarka i spikerica u emisiji na mađarskom jeziku, koju Radio Osijek emitira od 1945. U Domovinskom ratu imao je bitnu ulogu, program je neprekidno emitirao (urednik S. Milas) i za najžešćih napada na Osijek, pa i na radiopostaju. Nakon zaposjedanja odašiljača na Banovu brdu i raketiranja odašiljača na Papuku program su mu prenosile sve slavonske lokalne radiopostaje s gradskoga UKV odašiljača i sa srednjovalnog odašiljača u Josipovcu. Od 2004. emitira redovitu emisiju na slovačkom jeziku *Slovaci u Hrvatskoj riječju i pjesmom*. Od 2009. emitira vlastiti 24-satni program. Čujnošću pokriva svih pet županija Slavonije i Baranje, a emitira se i preko interneta. Reorganizacijom HRT-a u srpnju 2013. udružio se s HTV centrom Osijek u produkcijski odjel → HRT centar Osijek. Digitalnu režiju dobio je 2013. te počeo proces potpune digitalizacije proizvodnje i emitiranja programa. Glavna je urednica M. Milas.

Radiopozornica ▶ emisija Radio Sljemena, emitirala se 1988–2013. petkom uvečer. Prije se zvala *Kako volim glazbu* i *Gost urednik*. Osmislio ju je urednik i voditelj B. Ciglenceki, koji u svakoj emisiji ugošćuje glazbenike i

vokalne soliste klasične, jazz i pop glazbe. Uobičajeni nastupi uživo postali su atraktivniji kad su se 2005–11. jednom mjesečno emitirali uz publiku iz studija Bajsić.

Radio Pula ▶ radijska postaja u sustavu HRT-a. Emitirati je počela 31. XII. 1960. Dotad su u Istri bile čujne samo talijanske radiostanice jer signali RZ-a nisu dosegali preko Učke. Na inicijativu Narodnoga sveučilišta i uz stručnu pomoć novinara V. E. Cencića i nekoliko entuzijasta, u novogodišnjoj noći 1960/61. iz improviziranoga studija u potkrovlju osnovne škole na Monte Zaru oglasila se, preko polukilovatnog odašiljača, prva spikerica V. Dolenc. Program su isprva pripremali uglavnom novinari *Glasa Istre*, a najdulje B. Mihajlović koji je, prateći najvećim dijelom sport, na Radio Puli ostao do mirovine. Od 1963. radiostanica djeluje u sastavu *Glasa Istre*, a 1966. ulazi u sastav RZ-a kao jedan od šest regionalnih radiocentara. Emitirala je svoj program 14–17 sati, prenoseći i polusatne *Dnevne novosti* RZ-a, a od 1968. pod uredništvom G. Tognona uvodi polusatni program na talijanskom jeziku. Program sačinjavaju dvije emisije *Notizie* (vijesti) dnevno, polusatna mozaična emisija *Programma italiano*, nedjeljna *Mezz'ora italiana*, *Ponte Adriatico* te vjerska *La Parola del Signore* (2016). Od 2010. dio jutarnjega programa vodi se dvojezično. Uz hrvatski i talijanski jezik u *Istarskom kaleidoskopu*, emisiji u suradnji s kolegama iz Kopriva i Trsta, govori se i slovenski. U programu je prisutan i *istroveneto*, govor istarskih Talijana. U okviru radija sredinom 1970-ih počinje se formirati i TV ekipa pod rukovodstvom B. Bimbašića, koja se ubrzo izdvaja kao dio RTZ-a. Radiocentri, pa tako i Pula, uz proizvodnju vlastitoga programa servisiraju i programe RZ-a, pokrivajući prostor na kojem su djelovali. Kad je RTZ početkom 1980-ih odlučio osigurati i pojačati čujnost programa na cijelom prostoru Hrvatske izgradnjom desetkilovatnih FM odašiljača, predviđeno je da se Centar Pula pripoji Centru Rijeka s odašiljačem na Učki. Direktorica A. Urošević s najbližim suradnicima izborila je na razini RTZ-a povratak Radio Pule u ravnopravan status s ostalih pet centara RZ-a, kao i frekvenciju na međunarodnoj razini (konvencija u Ženevi, zahvaljujući programu na talijanskom) te osigurati sredstva za izgradnju odašiljača na Učki. Otvorena su i tehnički suvremeno opremljena dopisništva u svih sedam istarskih općina, moderniziran postojeći studio u Puli i izgrađen još jedan veliki programski studio s 24-kanalnim pultom za vlastitu glazbenu proizvodnju, tad najsuvremeniji u Hrvatskoj (u paketu s opremom RTZ-a za Univerzijađu). Sve je završeno i pušteno u proizvodnju 15. XII. 1983. Bila je to dobra osnova za postupno proširenje programa do cjelodnevnoga emitiranja. Zahvaljujući novomu odašiljaču i kvalitetnomu sadržaju, osobito glazbenomu, program se slušao do Zadra, u Gorskom kotaru, sjeveroistočno do Velike Gorice, u Sloveniji i

sjevernoj Italiji. Najatraktivniji je slušateljima nedvojbeno bio servisno-zabavni turistički program *AT klub*, koji se ljeti emitirao na četiri, a zimi na dva jezika. Uz informativne emisije iz Istre emitiraju se specijalizirane emisije iz gospodarstva, turizma, pomorstva, zdravstva, ekologije i komunalne infrastrukture. *Pomorska večer* HR-a svakoga petog ponedjeljka emitirana je iz Pule, a često i *Emisija za selo i poljoprivredu*. Emitiralo se velikim dijelom uživo, uz uključivanje slušatelja. Treba istaknuti projekt prikupljanja, snimanja, obradbe, arhiviranja i korištenja istarske pučke glazbene baštine koji je vodio skladatelj, muzikolog i glazbeni urednik RZ-a S. Zlatić, a nastavio i zaključio etnomuzikolog i glazbeni urednik Radio Pule R. Pernić, snimivši uz ton-majstora B. Paića više od tisuću tonskih zapisa istarskoga narodnoga glazbenog stvaralaštva. Devedesetih je postaja izgubila pravnu samostalnost, pri čemu se gase općinska dopisništva. Do 2013. Radio postaja Pula djeluje samostalno u okviru HRT-a, a zatim se, procesom restrukturiranja cjelokupnoga HRT-a, spojila s HTV studijom Pula u → HRT centar Pula i u srpnju 2015. premjestila u nove zajedničke prostore u središtu Pule. Glavna je urednica programskoga kanala Radio Pula T. Kaštelan.

Radio Quirinus ▶ privatna radijska postaja s koncesijom za područje Sisačko-moslavačke županije; emitira od 1995. Vlasnici Ž. Vrbanus, L. Kopljar, M. Merzel, D. Pleša i D. Pavak. Glavna urednica K. Valenta. Ključne emisije programa u informativnom dijelu jesu *Vijesti i Pregled dana*, *Centrifuga* (u komunikaciji sa slušateljima pomaže u rješavanju dnevnih problema) i *Bakina škrinjica* (o tradiciji i baštini, ugodila više od stotinu kulturno-umjetničkih društava i brojne stručnjake). Tu su još emisije *Leksikon* (o znanosti), *Vrtuljak izvrsnosti* (o uspješnim mladim ljudima), *Impuls* (o nacionalnim manjinama), *Ispod istog neba* (o invalidnim osobama). O aktivnostima županijske uprave emitira se emisija *Srijedište*, a za lokalne gradske *Petrinjska razglednica*, *Novljanski putokazi* i *Kutinski razgovori*. Posebnost je emisija *Vic*, koju, u dramatisiranom obliku, svakoga punog sata emitira posebna programska ekipa.

radiorelej ▶ radiokomunikacijski sustav među određenim čvrstim točkama na području frekvencija iznad 30 MHz koji koristi troposfersku propagaciju i obično uključuje jednu ili više međupostaja. Koristi se npr. za prijenos audio i videosignala.

Radio Rijeka ▶ radijska postaja u sustavu HRT-a, tj. programski kanal HRT-a koji emitira radijski program za područje Primorsko-goranske županije. Emitirati je počeo 16. IX. 1945. iz Voloskoga ("Ovdje Radio Rijeka – Qui Radio Fiume"). Spikerice su bile B. Ožegović i I. Modica Milković, prvi direktor bio je Ladislav Grakalić, prva glavna urednica bila je Zora Matijević. Program je bio namijenjen dijelu Liburnije te selima, mjestima i gradićima uz Kvarnerski zaljev, a 7–8, 12–13,30 te 17–

18,30 sati emitiran je dvojezično. Iz Voloskoga se 1946. seli na riječku Kozalu, jača čujnost na Istru, Hrvatsko primorje i otoke. Tehnički neopremljen, u zborovima, orkestrima, dramskom studiju te redakciji i tehničari broji 120 do 150 članova. Prvi izravni prijenos Radio Rijeka ostvario je 1946. s otvorenja Mosta bratstva i jedinstva (na današnjem Titovu trgu), čemu je nazočio i J. Broz Tito. Prenosili su Z. Matijević (glavna urednica) te V. Tudor na hrvatskom i O. Pilepić na talijanskom jeziku, koji je inspiriran događajem napisao radiodramu *Il ponte* (most). Bili su to počeci dramskoga studija s kojim se povezuju glasoviti dramski umjetnici M. Fotez, M. Crnbori, V. Maričić, V. Starčić. Od 1949. radio je smješten u Guvernerovoj palači, a 1951. seli se u povijesnu zgradu na Korzu (sagrađena 1848), gdje je i danas. Suradnici su u to vrijeme bili i poznati riječki i istarski pisci V. Car Emin, D. Gervais, N. Polić, M. Balota, I. Matetić Ronjgov te glazbenik L. Matačić. Program je proširen od jutra do večeri, a unutar radija pokreće se 1953. kulturni časopis *15 dana*. Od 1955. djeluje kao lokalni studio u sustavu RZ-a, a program emitira 90 minuta dnevno. Broj djelatnika sa 100 pada na 11, gasi se 15-kilovatni odašiljač na Učki, a program se emitira preko dvokilovatnoga s Kozale. Ponovnu samostalnost vraća 1960. nakon referenduma, a 1966. pripaja se RTZ-u kao područna stanica RZ-a, prenoseći II. i III. program te sudjelujući u njemu. Uvođenjem TV dopisništva radio od 1969. djeluje unutar RTV Centra Rijeka, a TV studio Rijeka izdva se 1978. Radio je 1980. počeo eksperimentalno emitiranje na ultrakratkom valu s odašiljača na Učki, pojačavši ga 1981. na 1 kW i zamijenivši ga 1982. odašiljačem snage 10 kW, čime je čujnost Radio Rijeke izjednačena s I. i II. programom RZ-a, a pokriva područje Hrvatskoga primorja i otoka do Zadra, Istru te dijelove Italije i Slovenije. Krajem 1983. počinje emitiranje i s odašiljača Mirkovica, pa se čujnost širi na područje Gorskog kotara, Ogulina, Karlovca i Zagreba te dijelova Slavonije. Program se radnim danom emitira 14–19, nedjeljom i blagdanom 8–14 sati. Emitiranje u stereotehnici počinje 15. V. 1986, u travnju 1990. prelazi se na emitiranje programa 7–19 sati, a 1991. kreće 24-satno emitiranje – od šest do ponoći vlastitoga programa te od ponoći do 6 ujutro I. programa HR-a. U prvoj polovici 1990-ih bilježi izvrsnu slušanost, postavlja vodećom radijskom postajom regije. Prvi radio u Hrvatskoj kojega se program uživo može slušati na internetu (1996). Specifičnost Radio Rijeke jest stalna dvojezičnost. Na talijanskom se jeziku emitiraju tri emisije

vijesti (2016) te središnja informativna emisija *Giornale radio*. Preustrojem HRT-a 2013. Radio rijeka prerasta u samostalni programski kanal u okviru → HRT centra Rijeka. Uprkos sve većoj konkurenciji, uvjerljivo zadržava primat u slušanosti na području grada Rijeke i Primorsko-goranske županije, a po dnevnom dosegu među 10 je najslušanijih radiopostaja u Hrvatskoj. Po ostvarenom marketinškom prihodu najuspješnija je radiopostaja u sustavu HRT-a. Vođeni program, informativni, sportski te program na talijanskom jeziku, web i društvene mreže stvara četrdesetak stalno zaposlenih djelatnika te vanjski suradnici. Nakon prve glavne urednice Z. Matijević redakciju su u sustavu RTZ-a vodili M. Gardašanić, J. Pelić, M. Grbac, D. Jardas, Č. Diminić, Lj. Buršić, T. Oluić Musić, a od osamostaljenja Hrvatske D. Travaš (1990–2000), V. Rončević (2000–04), J. Krmpotić (2004–08), V. Rončević (2008–13). Glavni je urednik programskog kanala Radio Rijeka od 2013. A. Čemelić.

Radio roman ▶ emisija III. programa HR-a, emitira se od 1999. Pokrenuta je 1972, pod istim nazivom na I. programu, a za radiofonsku dramsku formu adaptirao se u pet nastavaka aktualni roman hrvatske ili svjetske književnosti, uz angažiranje glumaca i glazbenih suradnika. Emisija je obustavljena tijekom Domovinskoga rata uvođenjem "ratnog programa". Obnovljenu emisiju uređivao je B. Vladović, a ostali su urednici tijekom godina bili R. Tomović, D. Car, M. Mađer, V. Maleš i M. Gregl.

Radio scena ▶ emisija HR-a posvećena sustavnomu predstavljanju djela hrvatske književne baštine te suvremenim hrvatskim naslovima klasičnijega prosedeu u formi radiodrame. Od 1965, tijekom triju desetljeća, vodio ju je urednik M. Ganza. Emitirala se na II. i potom na I. programu RZ-a/HR-a, kad su je kao urednici potpisivali M. Matišić, Ž. Turčinović. Od 2008. nosi naziv *Radio scena – izlog dramskog programa* jer također reprizira najbolja radiodramska ostvarenja. Urednica L. Martinac Kralj.

Radio Slavonija ▶ privatna radijska postaja s koncesijom za područje Brodsko-posavske županije; emitira od 1997. Vlasnici D. i M. Galović, B. Penić i I. Đuričić. Glavni urednik M. Jurković. Temeljna je koncepcija ponuditi moderan, dinamičan, informativan, aktualan i zabavan radio s naglaskom na brzim kratkim informacijama i dobroj glazbi. Emisije su pretežno posvećene lokalnim temama, a glavna je informativna emisija *Županijski puls* u 16 sati. Specijalizirane emisije tematiziraju kulturu, zdravlje, život nacionalnih manjina, mlade, osobe s invaliditetom i sl.

Radio Sljeme ▶ radijska postaja u sastavu HRT-a. Emitirati je počeo 17. IV. 1953. pod nazivom Radio na valu 202,1, a od 15. V. 1953. kao Radio Sljeme. Prve emisije bile su *Kroz Zagreb*, *Muzika – želje slušalaca*, *Mali oglasnik*, prvi urednici V. Stipetić, N. Doležal i Z. Furtinger,

RADIO SLJEME, slijeva: urednik Silvije Radonjić, tonska snimateljica Zdravka Todorova, inspicijent Zdravko Čosić i muzički urednik Vladimir Delač, 1985.

novinari N. Maretić i M. Krencer, spikeri O. Klaić i F. Mihelić, inspicijent B. Maračić. Na inicijativu glavnog urednika RZ-a M. Kulenovića četverosatni program proširio se 1986. na 12 sati, s koncepcijom da mora održavati sveukupni život glavnoga grada. Prvi urednik rekompiranoga radija bio je: F. Polojac. Posebice popularne bile su emisije *Abeceda grada*, *Dnevni događaji i teme* s izravnim telefonskim pozivima slušatelja te *Zagrabi*, *Mando*, *zagrabi!*, zatim niz emisija emitiranih uoči i tijekom Univerzijade 1987. Najstarije emisije Radio Sljemena koje se emitiraju jesu *Kućni ljubimci* (urednik i voditelj V. Pezo), prva takva radijska emisija u Hrvatskoj, i *Zagrebački dnevnik*. Tijekom Domovinskoga rata posebice slušane bile su emisije *S domovinskih bojišta* M. Mučalo (najčešće emitirana izravno s prve crte obrane) i svakidašnje promišljanje o ratu i njegovim posljedicama u emisiji *Glas misli* V. Šiljka. Na poticaj direktora HR-a T. Bakarića, Radio Sljeme je 1995. osnovao Hrvatski radio Okučani i Radio Slunj te na početku emitiranja pripremao njihove programe. Uvođenjem noćnoga programa sredinom 1990-ih prelazi na 24-satno emitiranje. Tadašnji je glavni urednik Z. Šeb. Početkom 21. st. osnovno obilježje radija su reporterska javljanja s gradskih ulica i problematiziranje gradskih tema te aktivno sudjelovanje slušatelja u kreiranju glazbenoga i govornoga programa. Glavna je urednica I. Zorić.

Radio Sova ▶ dnevna studentska emisija Radio Rijeke u suradnji sa Sveučilištem u Rijeci. Pokrenuta 2010. dogovorom urednika Radio Rijeke V. Rončevića i rektora Sveučilišta P. Lučina, a na ideju A. Čemeljića, koji je i urednik projekta. Mentorica na projektu do 2014. bila je A. Galić Pruša. Emitira se svakog dana od 22,30 do 1 sat; studenti ga samostalno uređuju i vode te biraju glazbu. Jedinstveni projekt suradnje javnog medija i sveučilišta u ovom dijelu Europe, unutar kojega mladi prikupljaju medijsko iskustvo, a radijska postaja odgaja buduće novinare, voditelje i urednike.

Radio Split ▶ radijska postaja u sustavu HRT-a, tj. programski kanal koji emitira radijski program na području grada Splita i Splitsko-dalmatinske županije. Počeo je emitirati 22. IV. 1945, redoviti program u sastavu RZ-a počeo je 27. VII. 1954, a trajao je 9–13 sati. Prvi urednik Z. Letica, novinari S. Eder i M. Bojić, tonski snimatelj D. Bosner, glazbeni urednik B. Sepčić, spikeri I. Tomičić i A. Krstulović-Glušćević. Prvi izravni prijenos ostvaren je u ožujku 1958 (nogometna utakmica Hajduk–Dinamo, reporteri D. Rudolf i I. Tomičić). Početkom 1960-ih pri Radio Splitu djelovao je Zabavni orkestar pod vodstvom glazbenog urednika I. Bašića (ti su glazbenici potaknuli i prvi festival zabavne glazbe u Splitu). Osamdesetih je nastavio emitirati sa značajnijim udjelom vlastitoga programa, od 1982. emitira u stereotehnici. U

Domovinskom ratu reporteri su izvještavali sa svih bojišnica, a najizravnije je kadrovski i tehnički potpomognuto pokretanje programa HR-a Knin 6. VIII. 1995. Od listopada 1995. emitira se cjelodnevni program. Tijekom 1990-ih glavni je urednik J. Krželj, od 2002. urednica je V. Dedić Žanko, od 2007. V. Krstić-Ivanišević. U posljednjih dvadesetak godina ustalila se programska shema u kojoj su jutarnji i dnevni program izrazito okrenuti građanima i njihovim potrebama, kao istinski javni servis. Osmišljene su brojne emisije u kojima se prati i promovira svakidašnji život, odgovara na mnoga pitanja građana. Osnovna je orijentacija pokrivanje tema iz pomorstva (*Podvučeno plavim*), turizma (*Turizam danas*), sporta (*Treće poluvrijeme*, *Od baluna do košarke*, *Start*) te prijenos nogometne, košarkaške i vaterpolske lige te velikih sportskih manifestacija. Središnja informativna emisija *Dnevnik*, koja se godinama emitira u 16 sati, dnevna je stranica grada Splita i županije, a prate je brojni slušatelji u široj regiji i u BiH, gdje se preko odašiljača na Biokovu rasprostire signal radija. Posljednjih godina program se prati i preko interneta. Poslijepodnevni program okrenut je mlađemu slušateljstvu s glazbenim i govornim emisijama (*Kroz Bolonju i prašumu*, *Urbis*, *Čovik vrime rič*, *Kaskaderi*) te izravnim prijenosima brojnih glazbenih događanja i koncerata, osobito tijekom ljeta. Posebna pozornost posvećena je specifičnomu dalmatinskomu glazbenomu koloritu koji prevladava u glazbenom dijelu programa te se prenose uživo mnoge glazbene manifestacije i festivali (Splitski festival, Omiški festival klapa, festivali u Makarskoj, Kaštelima). Istodobno se u program uvode i glazbeni sadržaji namijenjeni raznovrsnim ukusima (*Rock klasika*, *Bluesoteka*). Unatoč konkurenciji, i dalje je u vrhu slušateljstva te ostaje prepoznatljivom institucijom grada i županije. Preustrojem HRT-a 2013. HR Radio Split ujedinio se s HTV studiom Split u → HRT centar Split. Glavni je urednik programskoga kanala Radio Split od 2013. Z. Vukičević.

Radio stanica Zagreb ▶ radijska postaja u Zagrebu 1926–41, preteča RZ-a, tj. HR-a i HRT-a. Početci radija u svijetu, napose ekspanzija radija u SAD-u, koja se potom proširila i u Europu, potaknuli su neke poslovne ljude u Zagrebu na okupljanje radioamatera i osnivanje → Radiokluba Zagreb, čime je stečen institucionalni preduvjet da se u lipnju 1924. obrate Ministarstvu pošta i telegrafa Kraljevine SHS u Beogradu s molbom “da im dozvoli odmah postaviti broadcasting stanicu u Zagrebu”, a za što su “novčana sredstva već osigurana”. Time su zapravo zatražili koncesiju za ubiranje pretplate (premda je te godine u državi bio prijavljen samo 101 radiopretplatnik, od čega 50 u zagrebačkoj Poštanskoj direkciji, a 51 u svim drugim direkcijama), računajući na ubrzan rast interesa za radio, napose u nas, gdje su se dotad mogli slušati samo strani radijski programi. Prevladavši nakon dvogodišnjih molbi i pregovora mnoge političke i administrativne zapreke, inicijativna

Sjedište Radio stanice Zagreb na Trgu sv. Marka 9 i antenski stup visok 50 m, 1926.

je skupina članova Kluba naposljetku dobila koncesiju, a potom i dopuštenje za osnutak d. d. Radio Zagreb, pa je 15. V. 1926. Radio stanica Zagreb, kao prva na jugoistoku Europe, počela neprekinuto emitirati iz preuređene zgrade na Trgu sv. Marka 9. Emitiranje je započelo hrvatskom himnom i najavama ravnatelja I. Sterna i spikerice B. Begović u 20,30 sati na srednjem valu od 350 metara. Dvorište se koristilo za prijenose većih orkestra i ansambla, u kojem je bio postavljen i antenski stup, a odašiljač se nalazio na tavanu zgrade. U prvim

Prvi studio Radio stanice Zagreb na Trgu sv. Marka 9

godinama rada ostvarila je brz programski i tehnološki napredak: uz emisije iz studija izravno su prenošeni opere, koncerti, kulturni, sportski i drugi događaji; već 1926. raspisan je (među prvima u Europi) natječaj za izvorne radiodramske tekstove, a 7. IV. 1927. izvedena i prva hrvatska radiodrama, *Vatra I.* Šrepela, čime se taj istaknuti radijski djelatnik pridružio utemeljiteljima te vrste dramskoga stvaralaštva u svijetu. Zahvaljujući bogatom zagrebačkomu glazbenomu životu, stanica se ubrzo uključila u programsku suradnju srednjoeuropskih, a potom i drugih velikih europskih postaja, pa je u lipnju 1928. postala punopravnim članom Međunarodne radiofonske unije, kao predstavnica Kraljevine SHS, u kojoj (kao ni u ostalim državama Balkana) nije bilo drugih radiodifuznih postaja. Odašiljač je s Gornjega grada 1934. premješten na obalu Save, gdje je Radiostanica Zagreb sagradila nove antenske stupove. Nepovoljne gospodarske i političke okolnosti i malobrojnost pretplatnika kočili su napredak, pa je višegodišnje tehničko i programsko zaostajanje prekinula tek nacionalizacija radija provedena 1940, u doba Banovine Hrvatske. Tada je, uz novčanu potporu banovinskog Odjela za prosvjetu, prešao u prostranije sjedište u Vlaškoj ulici 116, dobio suvremenu opremu, povećan je sastav radijskog orkestra, osnovan Tamburaški orkestar, angažirani novi spikeri i drugo programsko i tehničko osoblje, a stari je odašiljač (od 0,7 kW, signal kojega je dopirao tek u sjeverozapadne dijelove Hrvatske) pod vodstvom novoga tehničkog ravnatelja B. Radića dograđen i pojačan na 4,5 kW. (→ Hrvatski krugoval, → Radiotelevizija Zagreb)

Radio 101 ▶ radijska postaja s koncesijom za područje Zagrebačke županije i grada Zagreba. Emitirati je počeo 1984. kao Omladinski radio (osnivač Savez socijalističke omladine Zagreba), a današnje ime nosi od 1990 (uzeto po frekvenciji).

Glavni urednik bio je V. Jančić, odgovorni D. Keber, urednici redakcija B. Domazet (kultura), D. Duilo (društvo), Ž. Roško (aktualna politika) i S. Vrbanac (glazba). Od početka emitiranja pomicao je granice medijskih sloboda. Kultne emisije 1980-ih bile su *Frigidna utičnica* (o marginalnim skupinama), *Krezubi trozubac* te *Parlament show*, koji se emitira i danas (novinari traže odgovore na pitanja slušatelja), a politički magazin *Week Report* bio je jedna od prvih emisija koja je otvoreno izvještavala o događajima u Hrvatskoj. Karakteristične su bile i humoristične emisije (*Zločesta djeca*, *Saga o Pičekima* i dr.). Tijekom Domovinskoga rata novinari Radija 101 osnovali su Ratni radio Sunja, koji je program emitirao s prvih linija bojišta. Sredinom 1990-ih upravni odbor postavio je novu upravu, u koju je ušao i dio redakcije, a zagrebačka Gradska skupština donijela je odluku o vlasničkoj strukturi, po kojoj je 75% pripalo djelatnicima, a 25% ostalo u vlasništvu

grada. Vijeće za telekomunikacije 1996. nije postaji obnovilo koncesiju, što je rezultiralo masovnim prosvjedom građana. Odluka je povučena te dodijeljena privremena, a zatim stalna dozvola za emitiranje. Zbog koncepcijskih i sindikalnih razilaženja između uprave i novinara prolazila je faze programskih i financijskih uspona i padova, sve do stečaja početkom 2011. i prelaska u vlasništvo T. A. Thimme, vlasnika nekoliko njemačkih radijskih postaja. Temeljno je koncepcijsko usmjerenje kombinacija svakidašnjih političkih i životnih tema, koje se obrađuju kritički i uz satirički duh, te urbane glazbe. Dan počinje jutarnjom emisijom (6–11 sati) M. Tomšića, kojom se slušatelje bitnim informacijama uvodi u novi radni dan, uz prikladnu glazbu. Tu su i stare emisije po kojima je postaja poznata – središnja informativna emisija *Aktualni 101*, *Parlament show* (voditelj jedan od utemeljitelja S. Vrbanac), *Intervju tjedna* s osobom iz političkoga i javnoga života koja je obilježila tjeđan, *I vaš stav je bitan* (uz izravno sudjelovanje slušatelja na temu dana), *Rock antologija* urednika i voditelja S. Balena i dr. Na postaji su karijeru započeli mnogi ugledni radiotelevizijski novinari, među ostalima Ž. Ogrresta, Z. Vrabec Mojzeš, H. Novak-Srzić, Ž. Pervan, G. Simonović, Z. Barbić, R. Bolković, S. Svilan, T. Šimić, D. Meštović. Glavna urednica M. Meklav.

Radio Student ▶ prva neprofitna radijska postaja u Hrvatskoj, osnovana 1996. pri Fakultetu političkih znanosti s koncesijom za emitiranje na području dijela Zagreba. Prva glavna urednica M. Mučalo. Tijekom godina Radio Student se, uz to što je radionica praktične izobrazbe studenata novinarstva, razvio u respektabilnu i slušanu radijsku postaju. Prepoznat kao aktivistički i kritički radio, velik prostor daje temama koje nisu dovoljno zastupljene u programima većine radija, poput ljudskih prava, tolerancije, nenasilja, ravnopravnosti, ekologije i sl. Redakcija usko surađuje s brojnim kulturnom, znanstvenim i organizacijama civilnoga društva u realizaciji više od 50 emisija tjedno. Specifičan glazbeni odabir, vođen kriterijem kvalitete, a ne trenda, promiče alternativnu i nezavisnu glazbu domaćih i stranih autora. Emisije *Studomat* i *Homo Politicus* dobitnice su posebne rektorove nagrade Sveučilišta u Zagrebu, a sama postaja nagrade za najbolji audioimage. Program se već od 2005. počeo emitirati i preko interneta, s mogućnošću preslušavanja na zahtjev preko web portala, koji je organiziran kao zasebna elektronička publikacija, čime je postao svojevrsna multimedijaska platforma. Glavni je urednik I. Vlašić.

Radio Šibenik ▶ komercijalna radijska postaja s koncesijom za područje Šibensko-kninske županije. Emitirati počeo 1968, do 1978. u sastavu gradskoga Centra za kulturu. U svojem razvoju tijekom godina, od dvosatnoga do 18-satnoga dnevnog emitiranja, neprestance je bio bitan čimbenik društvenoga, kulturnog i javnog života Šibenika i njegova širega područja. Vijesti iz vlastite produkcije i središnja informativna emisija u 16

sati nastoje zabilježiti sve važnije događaje u lokalnoj zajednici, ali i na nacionalnoj razini. Naglasak je na programu uživo, na javljanjima s mjesta događaja i na izravnim kontaktima sa slušateljima. Od emisija sadržajnošću se ističu *Jutarnji program*, *Šibenski kompas*, *Volim Šibenik*, tjedni mozaični blokovi *Caffe radio* i *Napokon petak* te zabavno-glazbene emisije s domaćim i stranim top listama. Glavna urednica R. Danek, većinski vlasnik (77,02%) NCP d. o. o.

Radio Študent ▶ neovisna slovenska radiopostaja, sa sjedištem u Ljubljani. Počeo je emitirati 9. V. 1969. kao prvi elektronički medij na području Jugoslavije izvan sustava JRT-a. U početku je emitirao trosatni dnevni program na srednjem valu. Od svibnja 1978. počinje emitirati na ultrakratkom valu i brzo postaje popularan među ljubljanskom omladinom. Tad emitira četvero-satni program radnim danom i vikendom. Na popularnosti dobiva 1981. praćenjem tzv. Nazi punk afere, u kojoj je Služba državne sigurnosti pod nadzor stavila punk scenu u Sloveniji. Osamdesetih postaje ključan za razvoj alternativne glazbene i kulturne scene. Izvještavanje o zbivanjima povezanima s JNA i s tzv. Ljubljanskim procesom, suđenjem Janezu Janši i njegovim suradnicima koji su navodno objavili vojne tajne svrstalo ga je, uz omladinski tjednik *Mladinu*, među najznačajnije medije koji su nezavisno izvještavali o događajima u Jugoslaviji. Početkom 1990-ih počeo je emitirati večernji program sve dane u tjednu, 1998. i na internetu. Danas je neprofitna organizacija koja ima status studentskoga programa od posebnoga značenja.

Radio Television Digital News Association (akr. RTDNA – Digitalna radiotelevizijska informativna udruga; prije RTNDA – Radio-Television News Directors Association) ▶ profesionalna i filantropska udruga RTV novinara, osnovana 1946. u SAD-u. Ima oko 3000 članova i poznata je po stipendiranju studenata elektroničkih i digitalnih medija. Prihvatila je u Minneapolisu 2000. kodeks ponašanja svojih članova sa šest glavnih načela: povjerenje javnosti, istina, poštenje, neporočnost, neovisnost i odgovornost.

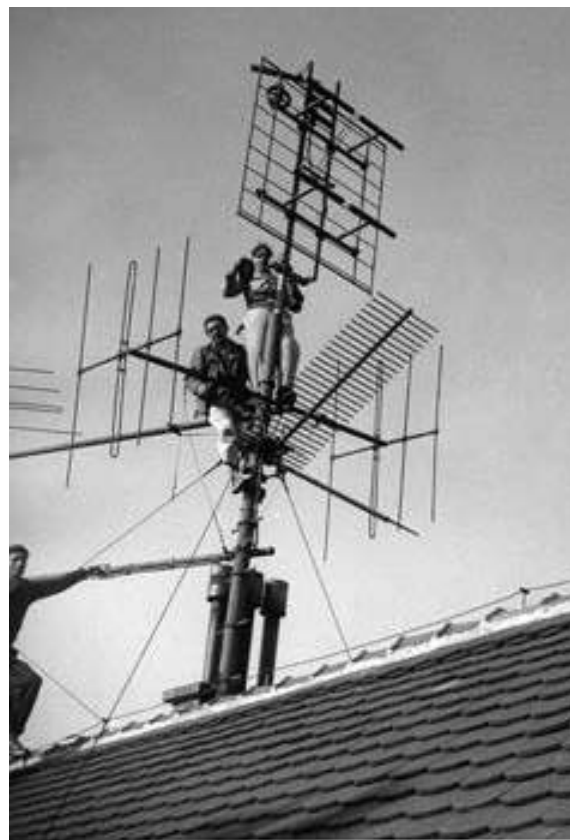
Radiotelevizija Zagreb (akr. RTZ) ▶ prethodnica Hrvatske radiotelevizije (HRT). Kao datum osnivanja uzima se 15. V. 1926, kad je osnovana → Radio stanica Zagreb, jedna od prvih radiopostaja u srednjoj i istočnoj Europi. Iako je televizija počela s emitiranjem 1956, tek 1960. Radio Zagreb (RZ) mijenja naziv u Radiotelevizija Zagreb. RZ, odnosno RTZ djelovao je kao državno poduzeće, društveno poduzeće te javno poduzeće sa samostalnim financiranjem. RZ-om, a poslije RTZ-om upravljali su direktor, upravni odbor i savjet (predstavnici društvene zajednice i zaposlenika). Direktora je postavljao i smjenjivao osnivač (po zakonu o radiodifuziji izvršna vlast) uz prethodno mišljenje savjeta. RZ/RTZ pripadao je tipu državnih radiodifuznih organizacija.

Telop RTZ-a, 1959.

Samoupravni koncept društva i deetatizacija (od 1950) doveli su do prebacivanja kontrolne funkcije s vladajuće partije na tzv. organe društvenog utjecaja (skupština RTZ-a, programski savjeti), sastavljene od predstavnika masovnih organizacija kulturnih ustanova i društvenih skupina. To je i na praktičnoj razini otvaralo prostor dinamici širih društvenih interesa, iako je RTV program uglavnom odražavao odnose u političkom vrhu. Ovisno o političkim prilikama produkcija programa kretala se u širokom rasponu, od potpunoga prislanjanja uz stajališta vladajuće stranke do javnoga foruma, u kojem se provjeravala prihvatljivost novih ideja, te zalaganja za veće medijske slobode i hrvatske interese. Tijekom 1980-ih na RTZ-u je otvoren prostor kritici vodećih političkih snaga te je anticipirana potreba demokratizacije zemlje. RZ je od početka posebnu pozornost posvećivao i tehnološkomu razvitku. Prvi srednjovalni odašiljač postavljen je u Deanovcu 1949, a prvi ultrakratki val na Sljemenu 1957. RZ je 1956. imao 166 173 pretplatnika. Hrvatska je, kao i Jugoslavija, ponešto zaostajala za zapadnom Europom u uvođenju televizije. Nakon odluke o uvođenju televizije djelatnici RZ-a su, unatoč oskudici materijalnih sredstava i opreme, uz mnoge improvizacije u nekoliko mjeseci uspjeli stvoriti najnužnije tehničke uvjete za emitiranje TV programa. Na tridesetu obljetnicu Radio stanice Zagreb 15. V. 1956. proradio je prvi odašiljač televizije (u Tomislavovu domu na Sljemenu). Uz rijetka javljanja iz Zagreba (npr. izravni prijenos otvorenja Zagrebačkoga velesajma 7. IX. 1956. i nekoliko drugih emisija) odašiljač je isprva uglavnom prenosio programe austrijske i talijanske televizije, a redovito emitiranje eksperimentalnoga programa iz vlastitoga studija u Jurišićevoj ulici 4 počelo je 29. XI. 1956. emisijom vijesti, koju je vodio I. Hetrich, zabavnom emisijom s pjesmama naših krajeva i emitiranjem dokumentarnoga filma. Najzaslužniji su za uvođenje televizije u Hrvatskoj generalni direktor RZ-a I. Šibl i direktor programa radija Z. Sinobad te tehnički odjel radija, koji je vodio R. Galić, a u radu kojega su sudjelovali V. Trs i V. Mužinić. Nakon uspostave TV studija u Beogradu i Ljubljani TVZ je od 29. XI.

1958. do 1990. sudjelovao u sustavu → JRT-a, u početku s TV Beograd i TV Ljubljana, a poslije su se pridružili drugi republički i pokrajinski TV centri. Organizacijom zajedničke programske sheme JRT-a program se emitirao u početku triput tjedno, a potom pet puta. S ulaskom u programsku shemu JRT-a emitiranje informativne emisije → *Dnevnik* od 1958. preuzima TV Beograd. Kako je u RTZ-u kontinuirano postojala težnja za programskom samostalnošću u informativnom programu, TVZ 1963. počinje emitirati vlastitu informativnu emisiju → *Jučer, danas, sutra*, prvo kao tjedni pregled, a od 1964. dvaput dnevno (poslijepodne i kasno uvečer). Do potpunog osamostaljivanja informativnoga radijskog i TV programa dolazi 1967, kad TVZ počinje proizvoditi svoj *Dnevnik*, u početku jednom tjedno, a od 1968. dnevno (generalni direktor RTZ-a I. Bojanić, direktor TVZ-a T. Golubović, urednik Informativnog programa TVZ-a I. Kocon). *Dnevnik* je krenuo iz studija u Šubićevoj ulici, prvi urednici bili su B. Knezoci i J. Orlovac, a realizatori M. Kalebota i D. Vizek. Do kraja 1971. RTZ se programski rekonstruirao i modernizirao. RZ je 1964. pokrenuo II. i III. program, nakon 1966. u sastav RTZ-a ušle su radijske postaje Pula, Rijeka i Split, a ponovo je počeo emitirati i Radio Sljeme. Izgrađen je i sustav odašiljača i veza za praćenje TV programa na području cijele Hrvatske. Stvoren je i samostalni sustav informiranja organiziranjem mnogih

Antenski sustavi na krovu Tomislavova doma na Sljemenu, 1956.

Dom RTZ-a u izgradnji

dopisništava, uključujući i ona u inozemstvu. Osigurana je i široka TV razmjena s TV kućama u Europi i SAD-u. O 40. obljetnici radija i 10. obljetnici televizije 1966. RTZ je emitirao tjedno 228 sati samostalnoga radijskog programa i 26 sati TV programa, participirajući tako s 40% u zajedničkom jugoslavenskom programu. Te je godine prvi put počeo emitirati i TVZ2, u početku preuzimajući drugi program RAI-ja, i to samo subotom. RTZ je tad imao 1558 djelatnika, a u Hrvatskoj je bilo 737 370 radio i 216 594 TV pretplatnika (do kraja 1971. taj se broj povećao na 528 000). Veliko priznanje TVZ-u došlo je od Eurovizijske radiodifuzijske unije (→ EBU), koja ga je 1967. odredila za tehnički centar cijeloga JRT-a. U srpnju 1967. uspostavljen je sustav svakidašnje razmjene vijesti među članicama JRT-a, a u rujnu je u TVZ-u počeo raditi tehnički koordinacijski centar za razmjenu vijesti između JRT-a i Eurovizije. To se pokazalo bitnim u prosincu 1989, kad je nekoliko dana upravo preko RTZ-a u svijet odašiljanja slika rušenja rumunjskoga režima i svrgavanja obitelji Ceaușescu, jer su pučisti najprije osvojili nacionalnu televiziju i preko JRT-ovih trasa prosljedili sliku. Do kraja 1971. RTZ je počeo prakticirati pluralizam mišljenja, uključivši mnoge dotad potisnute intelektualce, stvorio je poseban obrazovni, radijski i TV program te pomagao velike kulturne pro-

jekte, npr. Dubrovačke ljetne igre i zabavni Festival u Opatiji Nakon slamanja Hrvatskoga proljeća taj je demokratski trend na neko vrijeme zaustavljen. Eksperimentalno emitiranje domaćega programa na drugom kanalu, tzv. TVZ2, započelo je 1972, a redovito 1973. Tijekom sezone 1972/73. uvodi se tzv. voditeljski *Dnevnik*, u kojem su spikere zamijenili novinari koji su bili i urednici (V. Fučijaš, S. Hum, O. Kosovac, G. Stantić). U drugoj polovici 1970-ih timu se priključuje urednik i voditelj M. Lilić, koji dodatno personalizira *Dnevnik*. Uvode se priče o problemima malih ljudi, a protokolarnu vijesti svode na manju mjeru. Tih godina RTZ i tehnološki napreduje: 1975. se prešlo na emitiranje u boji, a 1976. počelo je cjelodnevno emitiranje I. programa RZ-a. Zgrada Radio Rijeke (u kojoj se nalazio i regionalni TV centar) preuređena je 1976, 1977. sagrađen je novi TV centar Osijek, 1979. novi TV centar Split. U tom razdoblju RTZ se u Zagrebu nalazio na više lokacija (u Šubićevoj ulici, Radničkom domu, zgradi Fakulteta strojarstva i brodogradnje /“SBF”/ u Miramarskoj ulici i dr.), no u travnju 1975 (generalni direktor F. Winter) postavljen je kamen temeljac za izgradnju RTV doma na Prisavlju (→ Dom HRT-a). Kuća se počela preseljavati u novi centar uoči Univerzijade 1987 (generalni direktor B. Puharić). Brojnost TV pretplatnika povećao se s oko 10 000 1960. na gotovo milijun 1985. TVZ je u tom razdoblju ostvario i niz međunarodnih projekata, među kojima prijenose velikih sportskih natjecanja (Mediterranskih igara 1979. iz Splita, Univerzijade 1987.

iz Zagreba, Europskoga prvenstva u atletici 1990. iz Splita), prijenos konferencije Nesvrstanih zemalja iz Colomba 1976, Eurosonga iz Zagreba 1990. i dr. (→ posebni informativni projekti, → posebni sportski projekti), koje je preuzimao veliki broj inozemnih nacionalnih televizija iz čitavoga svijeta. Nekoliko je djelatnika i emisija dobilo ugledne međunarodne nagrade (→ Ondas), a emisija A. Martija s područja zabavne glazbe nagradu Zlatna ruža na festivalu u Lago di Gardi 1970. Nakon smrti J. Broza Tita 1980. u Jugoslaviji je nastupila politička, ekonomska i institucionalna kriza. Uz slabljenje monopola vladajuće stranke RTZ se potkraj 1980-ih oslobađao političkoga nadzora. Pad komunizma u istočnoj Europi 1989. i jugoslavenska kriza praćeni su s visokom razinom profesionalizma i uredničke samostalnosti. TV *Dnevnik* postao je ažurniji i moderniji u prezentaciji, a s mjesta događaja u srednjoj i istočnoj Europi izvještavali su posebni i stalni dopisnici. Također, političke emisije sve više problematiziraju aktualne teme, postupno se razvija pluralistička interpretacija društvene i političke zbilje. Pokrenut je inovativni program na trećem kanalu (→ TVZ3, → Z3). Kao odgovor na sve agresivniji pritisak nedemokratskih velikosrpskih snaga u Srbiji TVZ širi uređivačku autonomiju, 1989. najprije prestaje s emitiranjem *Dnevnika* TV Beograd, koji se za prikazivanja *Dnevnika* TVZ-a prikazivao na TVZ2, nedugo zatim kolegij Informativnoga programa donosi odluku o napuštanju zajedničkih nedjeljnih *Dnevnika*. Odluka se počinje realizirati 8. X. 1989, kad je u *Dnevniku* TVZ-a urednica A. Barbir Mladinović pročitala odluku Informativnoga programa o izlasku iz

zajedničke sheme. TVZ je u to vrijeme povećao vlastitu produkciju sa 70 000 na 110 000 minuta godišnje. Uoči višestranačkih izbora 1990. ostvario je praktički potpunu samostalnost, ostvarivši znatan pomak od institucije jednostranačkoga sustava prema autonomnomu mediju. U informiranju o izbornoj kampanji prvih višestranačkih izbora 1990 (→ Izbori '90) hrvatskoj su javnosti uspješno predstavljeni programi novih stranaka. Nakon izbora, zakonom od 29. VI. 1990, Hrvatski sabor preimenovao je RTZ u → Hrvatsku radioteleviziju (HRT). Iste godine HRT je u potpunosti izašao iz sustava JRT-a.

radiotelevizijski servisi proistekli iz sustava JRT-a ▶

Radiotelevizijske kuće koje su bile u sustavu → JRT-a uglavnom su nastavile samostalno djelovati i razvijati se. Tomu je pogodovala i činjenica da je TV proizvodnja u SFR Jugoslaviji bila decentralizirana, a JRT nije bio proizvođač programa nego, po načelu federativnog ustroja, koordinacijsko tijelo RTV centara, koje je dogovaralo razmjenu programa, usuglašivalo programske sheme te organizaciju praćenja velikih programskih projekata. Od samoga početka emitiranja programa u Jugoslaviji su se po republikama i autonomnim pokrajinama razvijali RTV sustavi. Unutar sustava republičkih radiotelevizija formirali su se najprije → RTV Zagreb, RTV Beograd i RTV Ljubljana, a potom RTV Sarajevo, RTV Skoplje, RTV Titograd, RTV Novi Sad i RTV Priština. Ta činjenica i autonomnost u radu pomogla je i Radioteleviziji Zagreb da 1990. istakne svoju samostalnost i preimenuje se u Hrvatsku radioteleviziju (HRT). To je 1990. učinila i Radiotelevizija Ljubljana, koja mijenja naziv u RTV Slovenija. **Radiotelevizija Slovenija** (RTV SLO) javni je servis sa sjedištem u Ljubljani. Upravlja trima nacionalnim i dvjema regionalnim TV postajama (TV Maribor i TV Koper/Capodistria) te trima nacionalnim i četirima regionalnim radijskim postajama. Financira se najvećim dijelom iz pretplate, a u manjem dijelu iz oglašavanja i drugih vrsta komercijalne djelatnosti. **Radiotelevizija Srbije** (RTS) djeluje pod tim imenom od 1992. U sustavu ima dva javna servisa – Radioteleviziju Srbije i Radioteleviziju Vojvodine (RTV). RTS čine tri TV i četiri radijska programa, a RTV dva TV i tri radijska. Nakon pokušaja u 2015. da se televizija financira iz proračuna, 2016. ponovo se uvodi pretplata kao taksa za javni medijski servis. Obveznik plaćanja svaka je fizička i pravna osoba koja ima brojilo za potrošnju električne energije po stambenoj jedinici, odnosno poslovnom prostoru. Od 2016. javni servisi dijelom se financiraju i iz državnoga proračuna. **Radiotelevizija Vojvodina** (RTV) javni je radiodifuzijski servis sa sjedištem u Novom Sadu, nastala iz RTV Novi Sad (RTNS), čije su predratne lokacije uništene u bombardiranju NATO-a 1999; kao regionalni javni RTV servis građana Autonomne Pokrajine Vojvodine regulirana je 2006. Emitira radijski, TV i multimedijски servis. Program emitira na srpskom jeziku na RTV 1 te na jezicima devet nacionalnih manjina (mađarskom,

Maskota 35. izdanja Pjesme Eurovizije – Eurosonga u Zagrebu autora Joška Marušića, 1990.

rumunjskom, hrvatskom, romskom, rusinskom itd.) na RTV 2. **Radiotelevizija Bosne i Hercegovine** (BHRT) javni radiotelevizijski servis Bosne i Hercegovine koji se sastoji od triju zasebnih RTV servisa: Bosanskohercegovačke radiotelevizije (BHT 1, BH radio 1) i Radiotelevizije Federacije Bosne i Hercegovine – RTVFBiH (Federalna televizija, Federalni radio) za entitet Federacije Bosne i Hercegovine te Radiotelevizije Republike Srpske (RTRS, Banja Luka) za entitet Republike Srpske. Sva tri javna servisa financiraju se dijelom iz pretplate koja se naplaćuje uz račun za telefon. BHRT nastao je na temeljima RTV Sarajeva (RTV Sa), koji je početak ratnih sukoba 1992. dočekaao s izgrađenom infrastrukturom za produkciju i emitiranje triju radijskih i triju TV kanala. Za vrijeme rata dio ljudi i opreme završio je na području pod srpskom vlašću, a veliki je dio infrastrukture i opreme uništen. Nakon završetka rata i potpisivanja Daytonškoga sporazuma 1995. popravljena se uništena infrastruktura nužna za funkcioniranje RTV sustava na razini cijele BiH. Uz pomoć donacija Ureda visokoga predstavnika (engl. akr. OHR) i Europske komisije uspostavlja se mreža za TV emitiranje te se 2000. uspostavlja Javni radiotelevizijski servis BiH (PBSBH), poslije preimenovan u BHRT. **Radio i televizija Crne Gore** (RTCG) nastala je na temeljima RTV Titograd (RTT). Emitira dva radijska i dva zemaljska kanala te jedan satelitski TV kanal. Nakon osamostaljenja Crne Gore 2006. RTCG postaje članom EBU-a. Zbog problema s naplatom pretplate ukinuo je taj model naplaćivanja te se danas najvećim dijelom financira iz državnoga proračuna. Po sadašnjem zakonu dobiva 1,2% sredstava općih proračunskih prihoda, pa je financiranje izravno povezano s financijskom situacijom u zemlji. **Makedonska radiotelevizija** (MRT) osnovana je 1993. na temeljima Radiotelevizije Skopje (RTSk). Emitira jedan radijski te tri zemaljska i jedan satelitski TV kanal; prvi 24 sata emitira program na makedonskom jeziku, a drugi na jezicima manjina (14,5 sati na albanskom, a ostatak na turskom, romskom, srpskom, bošnjačkom i vlaškom). Treći (MRT Sobraniski kanal) emitira sjednice parlamenta. Financira se iz pretplate koja iznosi 2,5% prosječne plaće u Makedoniji, a dio daje država. **Radiotelevizija Kosova** (RTK) dijelom se naslanja na Radioteleviziju Priština (RTP). Uspostavljena je 1999. Memorandumom o razumijevanju između EBU-a i OESS-a. Emitira zemaljski i satelitski TV program te dva radijska programa: Radio Kosova i Radio Kosova 2. RTK proizvodi i emitira na albanskom, srpskom, turskom, bošnjačkom i romskom jeziku. Javni servis financira se iz državnoga proračuna (0,7%).

radiovalovi → elektromagnetski valovi

Radio Varaždin ▶ radijska postaja s koncesijom za područje Varaždinske županije. Emitirati je počeo 1945. U većinskom je vlasništvu tvrtke Termoplina, a manje udjele imaju Varaždinska županija i nekoliko fizičkih osoba.

Program se emitira 24 sata, a sastoji se od 37 informativno-dokumentarnih i zabavnih emisija tjedno te 17 informativnih emisija dnevno, uglavnom u vlastitoj produkciji. Povremeno emitira i dramski program te sadržaje od posebnoga interesa. Glavna urednica D. Sakač.

Radio Virovitica ▶ radijska postaja s koncesijom za područje Virovitičko-podravskoga županije. Emitirati je počeo 1966. kao gradski radio, a pokrenuli su ga općina i Informativni centar Virovitica; u vlasništvu je grada Virovitice i nekoliko lokalnih općina (Lukač, Suhopolje, Gradina i Špišić Bukovica). Glavni urednik T. Markotić.

Radio Zadar ▶ radijska postaja u sustavu HRT-a, tj. programski kanal u regionalnom centru HRT-a koji emitira radijski program za područje grada Zadra i Zadarske županije. Program, u trajanju od jed-

noga sata, emitirati je počeo 23. X. 1968. Prvi urednik B. Marjanović, zamjenik I. Mišulić, šef tehnike R. Stipanić, glazbeni urednik J. Gracin. Prvi stalno zaposleni djelatnik bio je M. Mufa, financijski direktor. U sastav RTZ-a ušao je 1971; prvi direktor M. Sapunar, dotadašnji šef dopisništva RZ-a u Zadru, glavni urednik M. Mandžo. Sredinom 1970-ih glavni urednik postaje D. Čulina, direktor I. Maštruko, kojega nasljeđuje D. Čulina, a glavna urednica postaje S. Vukovarac. Osamdesetih je program proširen s tri na pet, a potom na sedam sati dnevno. Početkom 1990-ih urednik je informativnoga programa M. Vasilj, a D. Čulina ostaje direktor/odgovorni urednik. U proljeće 1992. za urednika je imenovan M. Vasilj, a za urednika informativnoga programa J. Balić. Krajem 1992. stalnih je zaposlenika 25, a 1993. je povećan broj vanjskih suradnika u tehnici i novinarskoj redakciji. Domovinski rat potvrdio je važnost radiopostaje, a njezini su zaposlenici profesionalnost i odgovornost dokazali emitiranjem 24-satnog programa u najtežim ratnim uvjetima, pa i iz skloništa nakon što je 1991. raketiran antensko-odašiljački kompleks na Grbama. Nakon što je s nekoliko projektila pogodena Kneževa palača, sjedište Radio Zadra seli se na rezervne lokacije u bunkere (u perivoju Vladimira Nazora, u zadarskim bedemima te u Domu hrvatske mladeži, u kojem je smješten bio i HTV). Urednik programa 1996. bio je T. Pajkin, urednik informativnoga programa J. Balić; rukovoditelj/odgovorni urednik od 2006. je T. Pajkin, a urednica redakcije informativnog programa D. Perović. Restrukturiranjem HRT-a 2013. organizacijski se spaja s HTV studijem Zadar u → HRT centar Zadar. Radio je preseljen u nove prostore s potpuno digitaliziranom radijskom i TV proizvodnjom. Radio Zadar dobitnik je godišnje nagrade HRT-a 1992. te godišnjih nagrada Grada Zadra 1988. i 1994. Glavni je urednik programškoga kanala Radio Zadar od 2013. T. Pajkin.

Radio Zagreb → Radiotelevizija Zagreb

Miloš RADIVOJEVIĆ

Radivojević, Miloš ▶ snimatelj i kameraman (1925–2006). Počeo u Jadran filmu, na TVZ-u od 1956. kao kameraman i voditelj kamermana. Snimao prvi izravni prijenos – otvorenje Zagrebačkoga velesajma 7. IX. 1956. te prvu TV emisiju iz studija 29. XI. 1956. Snimao filmove i reportaže s redateljima M. Fanellijem, A. Viculinom, A. Miladinovom I. Hetrichom te novinarima Z. Leticom, A. Panjkotom, J. Orlovcem i S. Ederom. Kao voditelj filmskih snimatelja TVZ-a umirovljen 1985.

Radman, Goran ▶ medijski i poslovni djelatnik (1957). Diplomirao i magistrirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Nakon studija bavio se političkim radom u Savezu socijalističke omladine Zagreba i Jugoslavije

Goran RADMAN

(predsjednik) te u SKH, kao jedan od izvršnih sekretara u Centralnom komitetu. Savjetnik za međunarodne odnose u Predsjedništvu SRH 1985–87. Direktor TVZ-a 1987–90, u doba kad se TVZ politički liberalizirao, a programsko-tehnički osuvremenjivao (pokrenut TVZ3). U tom je razdoblju bio i član Programskog odbora EBU-a te izvršni producent Eurosonga u Zagrebu; 1990–92. bio savjetnik za razvoj i međunarodne odnose HTV-a. Potom je do 1996. direktor tvrtke Micro LAB, Microsofta Hrvatska do 2000, predsjednik Microsoft Corp. za jugoistočnu, istočnu i srednju Europu do 2008, vlasnik i direktor savjetničke tvrtke NAUTAR te dekan Veleučilišta VERN do 2012. Na HRT-u ponovo od 2012, kad ga je Hrvatski sabor temeljem javnoga natječaja imenovao za glavnoga ravnatelja; razriješen s dužnosti u ožujku 2016. U tom razdoblju pokrenut je novi programski TV kanal HRT4, a HRT provodi financijsku konsolidaciju, organizacijsku integraciju i restrukturiranje te započinje proces konvergencije novih medija i tehnološko-produkcijskoga razvoja. Urednik je, autor i suautor većega broja članaka, izdanja i knjiga s područja međunarodnih odnosa, poslovnog upravljanja, informacijske i poslovne tehnologije i medija. Predsjednik Upravnog odbora Centra za demokraciju i pravo Miko Tripalo od 2011.

Radović, Duško ▶ pisac, novinar i urednik (1922–1984). Bio urednik programa za djecu Radio Beograda i TV Beograd, autor TV serije *Na slovo, na slovo* (1963–65), vrlo gledane u JRT programu. Urednik radija Studio B. od 1975; publika ga pamti po aforizmima (“roditelji, tucite svoju djecu čim vidite da liče na vas”), kojima je 1975–82. budio Beograđane (objavljeni u tri knjige *Beograda dobro jutro*). Objavio desetak knjiga poezije i proze (*Na slovo, na slovo, Poštovana deco, Razbojnik Kada i princeza Nada, Vukova azbuka, Kapetan Džon Piplfoks*).

Radun Špehar, Silvana ▶ novinarka i urednica (1954). Diplomirala na Fakultetu za fizičku kulturu u Zagrebu. U Sportskom programu TVZ-a od 1984, sudjelovala u velikim projektima (Univerzijada 1987, Olimpijske igre, Zimske olimpijske igre, europska i svjetska prvenstva), novinarka i urednica *Sportskoga pregleda*, *Sportske subote*, *Olimpijskoga studija*, sporta u *Dnevniku*. Ratna izvjestiteljica s Banovine. Urednica sportskih vijesti na teletekstu od 1993, urednica redakcije Teleteksta 2004–06. Od 2008. koordinatorka i stručna suradnica pri ravnateljstvima HRT-a.

Raguž, Mario ▶ urednik, voditelj, novinar, scenarist i pisac (1969). Diplomirao i magistrirao na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu. Na HTV-u od 1995. Novinar u IP-u (*Dnevnik, Vijesti, Brisani prostor, Gaudemus, Hrvatska danas*). Jedno vrijeme uređivao *Dnevnik, Vijesti* te vodio i uređivao emisiju *Hrvatska i svijet*. Scenarist humoristične serije *Naši i vaši*. Autor 10 priča za serijal *Pričopričalica*. Scenarist (s I. Raguž) trinaest epizoda

za *Show 69*. Urednik Press službe i prezentacije HTV-a (2007). Autor i prvi urednik (s A. Milić) emisije *Iza ekrana*. Redatelj i scenarist više dokumentarnih filmova. Urednik Religijskoga programa HTV-a od 2009. i Obrazovnoga programa HTV-a 2010–12. Urednik projekta Papa u Hrvatskoj 2011. Autor, urednik i voditelj emisije *Pozitivno*. Član Nadzornoga odbora HRT-a iz redova zaposlenika od 2013.

RAI (akr. od tal. Radiotelevisione Italiana – Talijanska radiotelevizija) ▶ talijanska javna radiotelevizija, ustrojena kao dioničko društvo u državnom vlasništvu sa sjedištem u Rimu. Ministarstvo gospodarstva i financija ima 99,56% dionica, a SIAE (Società Italiana degli Autori ed Editori) 0,4%. Emitiranje TV programa počelo je 1954. Prethodnica RAI-ja bila je privatna radijska tvrtka URI (Unione Radiofonica Italiana), osnovana 1924. Nacionalizirana je 1927. i do 1944. djelovala pod imenom EIAR (Ente Italiano per le Audizioni Radiofoniche). Nakon pada fašističkoga režima tvrtka je 1944. preimenovana u RAI (Radio Audizioni Italiane), a od 1954. nosi sadašnje ime. RAI je bio jedina europska javna televizija koje je urednički nadzor kanala bio izravno dodijeljen političkim strankama, i to RAI 1 demokračanima, RAI 2 socijalistima i RAI 3 komunistima, sustavom tzv. lotizacije koji je funkcionirao 1975–90. Preko odašiljača, satelita i interneta emitira 11 radijskih i 14 TV kanala, a ima 18 internetskih portala. Prelazak na digitalno odašiljačko emitiranje počeo je 2004. S Mediasetom i Telecom Italia Media osnovao je 2009. tvrtku TV Srl. koja platformom Sat TV satelitski neokodirano emitira RAI-jeve kanale. Uspriko snažnoj konkurenciji, RAI 1 ostao je najgledaniji talijanski TV kanal (19,2% tržišta 2014). Financira se prihodima od pretplate (68%), oglašavanja (25%) i prodajom programa i usluga (7%). Ukupni godišnji prihod iznosi oko 2,5 milijarde eura. Ima 10 700 zaposlenih, a od toga 1600 novinara (2015).

Raić, Željko ▶ novinar i urednik (1965). Na RTZ-u u *Zagrebačkoj panorami* od 1989, ratni izvjestitelj 1991–95; pratilo akcije Maslenica (1993), Bljesak i Oluja (1995) te reintegraciju Podunavlja (1996). Bio akreditirani novinar pri Uredu predsjednika Republike Hrvatske 1996–99. U redakciji vanjske politike IP-a od 2000, urednik i voditelj emisija *Vijesti*, *Spektar*, *Stranački klub*, *Internacional* i vanjskopoličkoga bloka u *Dnevniku*.

Rainis, Sergije ▶ pjevač i dirigent (1919–2008). Diplomirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Od 1936. član Zagrebačkih solista, jedan od utemeljitelja te dirigent Komornoga zbora RZ-a. Solist Opere HNK-a u Zagrebu; tenor u operama *Don Giovanni*, *Čarobna frula*, *Seviljski brijač*. Od 1963–81. u Puerto Ricu na konzervatori-

ju profesor pjevanja i zbornoga dirigriranja te dirigent zbora i orkestra Festivala Casals. Od 1982. dirigent i pedagog mješovitoga zbora RTZ-a. Na RZ utemeljitelj vokalnih ansambala Lisinski i Sergije Rainis te ansambala Dalmacija.

Rajaković, Sonja ▶ montažerka (1950). Diplomirala na ADU-u u Zagrebu. Na TVZ-u od 1970-ih, počela na emisijama za djecu *Mali svijet* sa redateljem Z. Sudovićem. Radila je gotovo sve TV emisije, od crtanih, dokumentarnih do igranih filmova te obrazovnih, glazbenih, poljoprivrednih i informativnih emisija (*Sve oko mene*, *Logika u govoru*, *Kultura govora*, *Crveno jezero*, *Putujmo zajedno*, *Plodovi zemlje*, 663 emisije, *Srdačno vaši*, 200 emisija, *Šešira nemam*). Montira igrane TV serije u programu za djecu 1980-ih (*Smogovci* – 34 epizode, *Lažeš*, *Melita*, dokumentarac *Ljubavne priče*), a 1993. *Djeca u ratu i poslije rata*. Za montažu *Smogovaca* dobila je 1983. prvu nagradu Udruženja filmskih montažera JRT-a u kategoriji TV filma.

Rajšek, Gino ▶ tehničar (1943). Počeo raditi na RTZ-u na prvim magnetoskopima 1964, a na njihovu je razvoju i implementaciji radio sve do umirovljenja 2008. Izradio idejni i izvedbeni projekt magnetoskopskih pogona i složenih montaža prilikom izgradnje Doma HRT-a na Prisavlju. Zaslužan je za uvođenje elektroničkih montaža u proces proizvodnje emisija, čime je zamijenjena filmska tehnologija na televiziji. Sudjelovao u snimanjima festivala i koncerata reportažnim magnetoskopom te velikih sportskih i političkih projekata (konferencija Nesvrstanih zemalja 1976. u Colombu, Mediteranske igre u Splitu 1979, Zimske olimpijske igre u Sarajevu 1984, Europsko prvenstvo u atletici u Splitu 1990). Od 1989. bio je voditelj odjela montaže. Dobio godišnju nagradu HRT-a 2001.

Rajter, Dunja ▶ glumica i pjevačica (1940). Diplomirala na ADU-u u Zagrebu. Glumila u TV drami *Nestalo pomaže istragu* (1960), u TV seriji *Stoljetna eskadra*

Dunja RAJTER i Vlado Štefančić

(1961–62), članica ansambla zagrebačkoga kazališta Komedija. Na TVZ-u nastupala u seriji *Seljačka buna* (1963), vodila serijal *Muzički atelje* 1962, bila članica voditeljskoga tima serijala *Na licu mjesta* 1963–64, u kojem je nastupala i kao pjevačica. Prije odlaska u Njemačku 1965. vodila prve emisije zabavnog serijala TVZ-a *Crno na bijelom*. Glumila u filmu *Winnetou*, a pjevačku i glumačku karijeru napravila u Njemačkoj. Jedina europska pjevačica u TV showu H. Belafontea. Po izboru *Bilda* 2006. najpopularnija osoba pokrajine Hessen. Te godine dobila je i orden Kaiser Augustus za humanitarni rad. Za Domovinskoga rata pomagala dječjim bolnicama u Hrvatskoj.

Rakela, Mirjana ▶ novinarka i urednica (1955). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Od 1978. na Radio Dubrovniku, izvještavala za informativne emisije RZ-a i bila voditeljica *Radio Jadrana*. Na Radio Sljemenu od 1985, najprije kao novinarka i voditeljica, a potom i urednica redakcije, krajem 1980-ih u Večernjem programu HR-a i urednica emisije *Našim građanima u svijetu*. Vodila 1990. dvosatnu informativnu emisiju *Stranački forum*, u kojoj su sudjelovali lideri političkih stranaka. Izvještavala i pratila humanitarni konvoj Libertas za pomoć opkoljenom Dubrovniku (listopad 1991). Od 1995. novinarka i urednica u praškoj redakciji Radija Slobodna Europa. Dobitnica nagrada Lorenzo Natali 2008.

Rakić, Mirjana ▶ novinarka i urednica (1948). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Od 1972. stalno zaposlena na TVZ-u. Od 1975. urednica u Informativnom programu, od 1981. kontinuirano prati međunarodne odnose i vanjsku politiku te postaje jedna od najprepoznatljivijih vanjskopoličkih komentatorica i izvjestiteljica. Intervjuirala mnoge svjetske lidere, npr. M. Thatcher, J. Arafata, M. Gadafija i M. Albright. Pratila brojne međunarodne skupove i konferencije, uključujući četrdesetodnevno izvještavanje uoči potpisivanja Daytonskoga sporazuma, izvještavanje s konferencije Nesvrstanih zemalja u Columbu, s 50. godišnjice UN-a i dr. Pratila je i događaje u Rusiji 1990-ih, od pokušaja državnog udara 1991, sukoba B. Jeljcina s parlamentom do dolaska V. Putina na vlast. Bila voditeljica i urednica brojnih emisija, npr. *Dobar dan*, *Jučer, danas, sutra* i trećega TV *Dnevnika* 1985–90; voditeljica središnjega *Dnevnika* 1990–91. Uređivala i vodila 7/7, prvi tjedni pregled vanjskopoličkih događaja, mozaičnu emisiju *Priroda politike* te *Reportere* 2003–13. Glavna urednica Informativno-dokumentarnoga programa 2000–01. te ravnateljica HTV-a 2012. Predsjednica Vijeća za elektroničke medije i ravnateljica Agencije za elektroničke medije od 2014. Predsjednica Vijeća časti HND-a 1996–2002. Dobitnica HND-ovih nagrada Zlatno pero 1987. i Otokar Keršovani za životno djelo 1998. te HRT-ove nagrade Ivan Šibl za životno djelo 1990.

Mirjana RAKIĆ

Rakijaš, Lazar (Lazo) ▶ novinar i urednik (1939). Novinarsku karijeru počeo u *Večernjem listu* 1959. Na RZ-u od 1965. u redakciji unutrašnje politike kao izvjestitelj. Nakon 11 godina radijskoga novinarstva prešao na televiziju, 1977. postao urednikom *Dnevnika*. Od 1982. do 1987. urednik je političkoga magazina *Spektar*. Autor je koncepta gradske emisije *Zagrebačka panorama*, koja je u drugoj polovici 1980-ih postala bitan čimbenik u životu grada i rasadnik novinara; 1987. i formalno preuzeo mjesto urednika redakcije *Zagrebačke panorame*. Mnogi istaknuti TV novinari pamte ga kao iznimnoga pedagoga i mentora. Od početka 1990-ih do umirovljenja 1993. radio u Dokumentarnom programu HTV-a.

Rakovac, Milan ▶ književnik, urednik i kulturni djelatnik (1939). Završio Vojno-pomorsku akademiju. Glavni urednik *Glasa Istre* 1973–75. Na HTV-u 1984–2004. Urednik kulture u Informativnom programu, urednik u Dokumentarnom programu, suradnik u vanjskopoličkim emisijama, suradnik na III. programu HR-a. Autor niza dokumentarnih serijala (*Silnice*, *Historiae Histriae – Priče Istre*, *Sjećanja na*

20. stoljeće, *Pjesnički putopis*, *Hrvatski spomenar*, *Ruža vjetrova*). Autor scenarija za TV film *Grgo gre u Pazin* i igra-

noga filma *Na istarski način*. Napisao više romana, drama, knjiga pjesama i eseja (*Priko Učke, Istra kroz stoljeća, Riva i družici ili, caco su nassa dizza, Istragram: storije i uganke, Istra kroz stoljeća, Cha for Kids, La Triestina, Kvarnerski otočni lucidar*). Utemeljitelj (2000) i programski voditelj poigraničnih susreta Forum Tomizza.

rakurs ▶ jedan od parametara filmskoga kadra. Određuje se po kutu koji os objektiva zatvara s vidljivošću ili zamišljenom vodoravnom linijom snimanoga prostora. Kad je smjer optičke osi odnosno nagib kamere odozgo prema dolje, kadar je iz gornjega rakursa, a kad je odozdo prema gore, iz donjega rakursa. Krajnji gornji rakurs naziva se i ptičja perspektiva; suprotna joj je žablja perspektiva ili krajnji donji rakurs.

Ramljak, Marija ▶ glazbena urednica (1971). Diplomirala na Muzičkoj akademiji u Zagrebu; usavršavala se na Akademiji Franz Liszt u Budimpešti. Na HRT-u djeluje od 1999. kao vanjska, a potom kao stalno zaposlena stručna suradnica i urednica u Programu za kulturu – Redakcija ozbiljne glazbe HRT-a. Urednica je i glazbena voditeljica gotovo svih koncerata i opera iz produkcije klasične glazbe, a uređuje i emisiju *Klasika mundi*. U RJ Glazba dirigirala je Simfonijskim orkestrom i bila zborovođa za pojedine projekte orkestra i zbora HRT-a. Urednica je i scenaristica dokumentarno-glazbenoga portreta o obitelji Stahuljak.

raspored emitiranja ▶ dokument prema kojemu se odvija emitiranje programskoga sadržaja. Raspored poštuje životne navike slušatelja/gledatelja, njihove afinitete i kulturu, ali i pozicionira pojedine emisije u vremenske odsječke koji su općenito najgledaniji. Tako predstavlja rezultat odnosa prema vrijednosti i gledanosti emisije, pa je i element kojim se određuje cijena reklamnoga prostora koji radiodifuzna organizacija prodaje. Raspored i sadržaj emitiranja pokazuju i identitet pojedine radiodifuzne organizacije. Javni servis općenito odlikuje raspored emitiranja u kojem se razvija ponuda različitih programskih sadržaja u želji da se zadovolje tri osnovne programske funkcije: informiranje, zabava i obrazovanje. S razvitkom telekomunikacija, posebice emitiranja preko satelita, pojavili su se specijalizirani kanali ili programi koji emitiranje temelje na samo jednom programskom sadržaju (informacije, sport, glazba itd.), npr. CNN, Eurosport i MTV.

rasprostiranje elektromagnetskoga vala ▶ širenje elektromagnetskoga vala kroz prostor; tri su osnovna načina rasprostiranja: refleksijom, ogibom i raspršenjem. Može se razmatrati sa stanovišta putanje kojom se kreće, medija kojim se širi, fizikalnih utjecaja kojima je izložen i frekvencije. Prema putanji kojom se kreće razlikuje se **površinski val** (širi se uz samu površinu Ze-

mlje, dominantan za 30–3000 kHz), **direktni val** (širi se pravocrtno ili gotovo pravocrtno od odašiljačke antene do mjesta prijma koje je u području njegove vidljivosti, dominantan za VHF i više frekvencije, odnosno za zemaljski radio i televiziju) i **prostorni val** (usmjeren je prema gornjemu sloju zemaljske atmosfere, odakle se vraća prema površini Zemlje, dominantan za kratki val). Medij kojim se šire većinom je zemaljska atmosfera (→ troposfera i ionosfera) te tlo i voda. Glavne pojave do kojih dolazi u troposferi su refrakcija, apsorpcija i rasipanje, a u ionosferi refleksija, refrakcija i apsorpcija. Njihov utjecaj povezan je s frekvencijom vala i meteorološkim prilikama. Pri nailasku na vodu ili tlo dolazi do refleksije, dok preostali dio prodire u medij i njegova se energija pretvara u toplinu. Sa stanovišta fizikalnih utjecaja bitni su → refrakcija, → refleksija, → ogib (difrakcija), → raspršenje (disperzija) i → apsorpcija. Kao rezultat tih pojava može doći do kratkotrajnoga ili dugotrajnoga velikog pada jačine polja koje se naziva → feding. **Gubitak rasprostiranja** (engl. spreading loss) nastaje jer se na udaljenosti energija rasprostire po široj površini. Ovisi o udaljenosti od izvora i drugim gubitcima koji nastaju kao rezultat utjecaja prije svega apsorpcije i raspršenja. Tako je npr. gubitak zbog kiše posebno izražen u radijskim komunikacijama na frekvencijama iznad 5 GHz i treba biti uključen u proračune raspoloživosti veze.

raspršenje (disperzija) ▶ istodobni nastanak refrakcije, ogiba i refleksije pri → rasprostiranju elektromagnetskoga vala, tako da ih nije moguće razdvojiti. **Troposfersko raspršenje** nastaje u prostiranju kroz nehomogenu i diskontinuiranu troposferu, a **raspršenje u kiši** uzrokovano je hidrometeorima, najčešće kišom i snijegom, i ima bitan utjecaj na visoke frekvencije, od nekoliko GHz na više, koje se koriste za mikrovalne i satelitske veze.

rasvjeta ▶ oprema koja služi za osvjetljenje ljudi i scenografije u studiju ili izvanjskom prostoru za potrebe TV snimanja. Osnovna temperatura boje svjetla u studiju najčešće je 3200 K, a na otvorenim prostorima 5600 K. Terenske ekipe rabe sve od priručne rasvjete za snimanje vijesti do složenih prijenosnih rasvjetnih instalacija za snimanje dramskih sadržaja. U manjim TV studijima s manjim rasvjetnim zahtjevima postavlja se ručno, na unaprijed montiranu metalnu konstrukciju za svaku emisiju posebno. Rasvjetom se upravlja preko rasvjetnoga upravljačkog sustava. U većim studijima ili drugim većim, pa i otvorenim prostorima, danas se, s obzirom na veće produkcijske zahtjeve, istodobno upotrebljavaju najrazličitije vrste rasvjetnih tijela, od klasičnih halogenih reflektora preko inteligentne rasvjete (moving heads) do sve veće količine i sve više vrsta LED rasvjete. Tada se i preko više elektroničkih upravljačkih sustava upravlja intenzitetom rasvjete, svjetlosnim efektima, bojama svjetla, uključivanjem i

RASVJETA, električar Rade Krmek namješta reflektor

isključivanjem određene skupine rasvjetnih tijela, pomicanjem rasvjetnih tijela i smjerova svjetlosnih snopova itd.

Rather, Dan Irvin ▶ američki novinar, voditelj i publicist (1931). Za TV vijesti CBS-a izvještavao o pokretu za građanska prava Afroamerikanaca, o ubojstvu predsjednika J. F. Kennedyja, 1965. ratni izvjestitelj iz Vijetnama. Nakon povratka u SAD istaknuo se izvještavanjem o aferi Watergate, kao voditelj večernjih vijesti CBS-a 1981–2005. Svo to vrijeme radio i kao reporter za *60 Minutes*. Postao je jedan on najpopularnijih i najutjecajnijih američkih novinara, ali njegov katkad emocionalni način vođenja emisija i izvještavanja znao mu je priskrbiti i kritike. Kad je 1987. saznao da će zbog teniskoga susreta njegova emisija biti skraćena, u znak prosvjeda otišao je iz studija, a CBS je emitirao šest minuta crnoga ekrana.

Ratna radioškola ▶ emisija Obrazovnoga i dječjega programa HR-a, emitirana dvaput dnevno od listopada 1991. do rujna 1992. Pokrenuta je jer djeca zbog ratnoga stanja (uzbune, porušene škole, progonstvo) nisu mogla pohađati redovitu nastavu. V. Biti, V. Kulier, L. Komes, V. Svaguša i Š. Horvath uz pomoć su učitelja i profesora ujutro pripremali nastavne jedinice za više razrede osnovne škole, a poslijepodne je na programu bila *Mala škola* za učenike 1–4. razreda, za koju su nastavni program radiju prilagodili J. Pajalić, J. Kosor, Lj. Pauzin i B. Jovičić. Zahvaljujući predanosti brojnih učitelja i profesora, djeca su svaki dan mogla učiti hrvatski jezik, povijest, zemljopis, biologiju, kemiju, fiziku i matematiku, sažete u zanimljive kratke radiofonske cjeline. Bila je vrlo slušana, o čem svjedoče pisma djece, roditelja i učitelja iz ratom zahvaćenih područja.

Ratna TV škola ▶ posebni program Obrazovnoga programa HTV-a, prikazivan od studenoga 1991. do lipnja 1992 (546 emisija). Pokrenut zbog ratnoga stanja u sklopu programa *Za slobodu*, bio je zamišljen u skladu s reduciranim nastavnim programima te obogaćen većim brojem odgojnih i servisnih sadržaja (tečaj prve pomoći). Podatci govore da je program praćen u školama, ali i kod kuće te u prihvatilištima prognanika. Postojala je mogućnost javljanja telefonom, a na pitanja roditelja, nastavnika i učenika odgovarali su urednici i voditelji programa. Uz urednike Z. Preloga i D. Milazzi program su realizirali M. Bušić, S. Fabio, V. Klarić, D. Mlakar, M. Trumbetaš, D. Vučković te redatelji M. Jović, Lj. Jojić, J. Šego, M. Wolf, D. Piškorić, Ž. Belić.

ratni glazbeni spot → glazbeni spot

ratni izvjestitelj ▶ novinar, fotoreporter ili snimatelj s područja zahvaćenoga ratnim sukobom. To je najriskantniji novinarski posao, jer ratni izvjestitelj, da bi što bolje obavio zadaću, treba biti što bliže prvoj crti bojišnice. Najviše su opasnosti izloženi i najviše stradavaju fotografi, TV snimatelji i tonski snimatelji. Opasnosti pridonosi to što se sukobljene strane često prema ratnim izvjestiteljima odnose kao prema neprijateljskim vojnicima. Međunarodna novinarska federacija i udruga Reporteri bez granica upozoravaju svjetsku javnost na stalan porast broja ubijenih izvjestitelja s ratnih područja. Prema podacima CPJ (Committee to Protect Journalists), neovisne i neprofitne organizacije sa sjedištem u New Yorku, 1992–2016. u svijetu je poginulo 1185 novinara. U velikosrpskoj agresiji na Hrvatsku ubijeno je 16 ratnih izvjestitelja, sedam s HRT-a.

RATNI IZVJESTITELJ, redatelj Branko Schmidt s TV ekipom na prvoj crti bojišnice

Ratni radio ▶ emisija HR-a, emitirana 1991–94. Kako su u ratu bili uništeni gotovo svi radijski odašiljači, emisija je održala kontinuitet hrvatskoga radijskog programa; tad su iskorištene mreže lokalnih radijskih postaja

koje su u svojim dosezima emitiranja tzv. štafetnim modelom istodobno prenosile informacije iz središnjega studija HR-a i do okupiranih dijelova Hrvatske. Takav je model (zvan i model spojenih posuda) primijenjen i u drugim sličnim situacijama, ratom i potresom zahvaćenim područjima (Afganistan, Irak).

ratni reporter → ratni izvjestitelj

Mladen RAUKAR

Raukar, Mladen ▶ pijanist, redatelj i urednik (1924–1999). Diplomirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Najprije srednjoškolski profesor, od 1962. viši umjetnički suradnik na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. U mladim danima pijanist koncertant, poslije pedagog i osobito cijenjen klavirski pratilac, savjetnik i interpret u disciplini lieda. Od početka 1950-ih sudjelovao u programima RZ-a, a od 1958. voditelj, redatelj i urednik emisija ozbiljne glazbe na TVZ-u. Režirao opere, operete i izravne prijenose koncerata, a u prostorima Muzeja za umjetnost i obrt u Zagrebu počeo 1963. snimati pojedine emisije (*Muzika i poezija baroka*, *Odbljesci galantnog razdoblja* i dr.), potom i serijale (*Moments musicaux*, *Mali komorni koncert*, *Muzika za vas*). Režirao baletne programe, prijenose i snimanja priredbi s Dubrovačkih ljetnih igara, Muzičkoga biennala Zagreb i drugih glazbenih manifestacija.

Ravlić, Vladimir ▶ informatičar i ekonomist (1939). Diplomirao i magistrirao na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu. Na RTZ-u od 1969. projektant informacijskih sustava, a 1971–78. rukovoditelj Informatike RTZ-a. Voditelj je projekta Integralnoga računovodstvenog informacijskog sustava (IRIS), koji je implementiran

kao jedan od prvih takvih sustava u Hrvatskoj i održao se u funkciji više od 30 godina. Pomoćnik generalnoga direktora za ekonomske poslove 1978–96. i predsjedatelj Ekonomskoga kolegija. U novoustrojenoj upravi HRT-a član je Uprave za gospodarstvo i do umirovljenja 2002. rukovoditelj RJ Gospodarstvo.

razglas ▶ sustav elektroakustičkih uređaja namijenjen ozvučivanju otvorenih i zatvorenih prostora. Sastoji se od mikrofona, kontrolnoga tonskog miješala, uređaja za frekvencijsku i dinamičku obradbu zvuka, equalizerskih uređaja za sprječavanje akustičke povratne veze te sustava razglasnih zvučnika s pripadajućim izlaznim pojačalima snage. Zbog jakog intenziteta zvuka, nastalo od razglasnih zvučnika, dolazi do jake pozitivne akustičke povratne veze koja djeluje i na membrane mikrofona, što uzrokuje pojavu oscilacija koje se percipiraju u obliku dodatnih neugodnih tonova, tj. pištanja, u zvučnom sadržaju. Za sprječavanje te neugodne pojave u tonski lanac veže se equalizerski uređaj, namješten tako da prigušuje one frekvencijske komponente tonskoga signala koje uzrokuju povratnu vezu.

razina zvuka (razina signala) ▶ logaritamska relativna mjera za izmjenične fizikalne veličine (npr. zvučni tlak ili audiosignal) izražena u decibelima s obzirom na neku normom definiranu osnovnu veličinu iste vrste. Tako se npr. ljudski razgovor obično odvija na razini od 65 dB, pri čemu je za osnovni zvučni tlak normiran prag čujnosti, odnosno zvučni tlak od 20 mikropaskala (2×10^{-5} Pa).

razlučivost (rezolucija) ▶ mjera za razaznavanje sitnih pojedinosti slike; izražava kvalitetu prikaza slike. Određuje se brojem → elemenata slike u retku i stupcu (npr. 640×480). Veći broj elemenata slike znači veću razlučivost detalja slike, pa je slika oštrija. Videografski adapter (VGA) na bazi računala ima razlučivost do 640×480 elemenata slike, odnosno oko 300 000 elemenata slike. Supervideo grafički adapter (SVGA) na bazi računala ima razlučivost do 1024×768, odnosno gotovo 800 000 elemenata slike. Televizijska slika standardne kvalitete (→ SDTV) ima razlučivost 720×576, a ona visoke kvalitete (→ HDTV) rabi znatno veći broj elemenata slike i ima maksimalnu razlučivost 1920×1080, što omogućuje slike s puno više detalja. Kod TV slike ultravisoke kvalitete (→ UHD TV) razlučivost ide od 3840×2160 za 4 k UHD TV, preko 7680×4320 za 8 k FUHD TV do 15,360×8640 za 16 k QUHD TV.

RCA (akr. od engl. Radio Corporation of America – Američka radijska korporacija) ▶ komunikacijska tvrtka utemeljena u SAD-u 1919. najvećim dijelom u vlasništvu tvrtke General Electric (GE). Na početku je kontrolirala radijske postaje American Marconi. Do 1926. zauzela je tržište komercijalnog radija i osnovala radijsku mrežu National Broadcasting Company

(NBC). Od 1929. bavila se i proizvodnjom fonografa, odnosno fonografskih (gramofonskih) snimača. Također je razvijala tehniku long play (LP) ploča. Elektronički TV sustav demonstrirala je 1939. na svjetskom sajmu u New Yorku, pa je FCC iste godine dopustila NBC mreži pokretanje komercijalnoga TV emitiranja. Njezina televizija u boji, kamere i studijska oprema odlukom FCC-ja postale su 1953. standardom u SAD-u. Iako je zadržala visoke standarde na području radiodifuzijske i satelitske komunikacijske opreme, tvrtka je od početka 1970-ih bila neuspješna u ostalim poslovnim projektima, a 1986. GE ju je u potpunosti preuzeo. RCA je ostao zaštitni znak tvrtki nasljednica Thomson SA, koja proizvodi elektroničke uređaje (televizore, DVD uređaje i sl.), te Sony BMG Music Entertainment.

RDS (akr. od engl. Radio Data System) → FM

reality televizija ▶ žanr TV programa utemeljen na formuli sudjelovanja običnih ljudi, izabranih kako bi odražavali različitosti stajališta i načina života. Žanr takve televizije stvarnosti nastao je kombiniranjem žanra skrivene kamere (npr. show *Candid camera*) sa žanrom natjecateljskoga showa, a uključuje i isповjednu vrstu talk showa, koji težište stavlja na emocionalno razotkrivanje intime običnih ljudi. Najpoznatija je inačica reality televizije show *Big Brother*, a obuhvaća i različite druge programske formate koji u tradicionalne žanrove ubacuju element "stvarnosti", kao što su dokumentarna drama, natjecanje talenata-amatera, dokumentarni kvizovi. Među najpoznatije programe reality televizije ubrajaju se još *Survivor*, *Fear Factor*, *Temptation Island*, *Apprentice* i *American Idol*. Pretpostavka, koja je odredila i ime žanra, da gledatelji gledaju stvarni život, odnosno da se show odvija bez scenarija, zapravo je iluzija jer su svi programi reality televizije napisani i režirani (a i naknadno montirani). Uporabom novih komunikacijskih platformi (SMS, wap, e-mail), a posebno interneta, na kojima se u stvarnom vremenu emitira 24 sata na dan, *Big Brother* kao glavni primjer reality televizije postao je novi oblik medijskoga programa koji nadržava TV emitiranje. Jeftin oblik programske produkcije, nastao je kao popuna programa, pa je njegova popularnost bila iznenađujuća. Mnogi kritičari žanr drže najnižim oblikom medijske eksploatacije.

realizator ▶ član produkcijske ekipe emisije koji odgovara za vizualni segment TV emisija čvrsto zadanih formata, napose informativnih emisija. U pripremi emisije čvrsto surađuje s urednikom radi opremanja priloga ili studijskih najava grafičkim ilustracijama, koordinira rad s ekipom režije – mikserom slike i mikserom tona, rasvjetom, kameranima itd. Budući da su u takvim programima sva režijska rješenja unaprijed zadana, osoba koja vodi realizaciju emisije u njih uklapa sadržaj, odnosno ostvaruje unaprijed zadani plan. Glavni

su zahtjevi profesije preciznost provedbe tih rješenja, sposobnost brzoga reagiranja i poznavanje tehnologije medija. U digitalnoj proizvodnji provjerava i upravlja emitiranjem priloga kroz "play listu" koja se kreira u redakcijskom računalnom sustavu. Poznatiji realizatori na TVZ-u/HTV-u bili su, među ostalim, Vlado Holiček, Marijan Bilanović, Zvonko Kolar, Dušan Đurić, Mišo Vučić, Vlado Majerović, Zlata Bujan Kovačević, Vladimir Košćević.

reclocker (engl.) → digitalni signal

REDAKCIJA, Josip Špehar, Obrad Kosovac, Miroslav Lilić, Mirjana Vranić i Vesna Raić u redakciji *Dnevnika*

redakcija ▶ mjesto gdje se prikupljaju, stvaraju, oblikuju, proizvode i uređuju informativni i drugi medijski sadržaji. Organizacija redakcije strogo je određena, s jasnim rasporedom poslova i zadataka. Hijerarhijski je strukturirana i u svakom se trenutku zna tko je za što odgovoran i tko donosi odluke. Loša organizacija redakcije utječe i na efikasnost pokrivanja događaja, a mogu se potkrasti i pogreške. Postoje dva osnovna organizacijska modela: klasični sustav (germanski model) prema specijalnostima, tj. rubrikama (unutarnja ili vanjska politika, gospodarstvo, kultura itd.) ili sustav deska (anglosaksonski model), u kojem postoji središnje mjesto prikupljanja informacija. U većim medijskim kućama moguća je kombinacija sustava, u kojem je središnji desk mjesto planiranja i prikupljanja vijesti i informacija, a specijalizirane redakcije nude teme, novinare koji pokrivaju određeno područje i proizvode sadržaje iz svojega područja. Odnos deska i redakcija dvosmjernan je, a koordinacija se odvija na sastanku urednika deska i urednika emisija ili urednika sadržaja na tzv. uredničkom kolegiju i tijekom dana na više kraćih operativnih sastanaka. Digitalizacija proizvodnje sadržaja omogućila je stvaranje integriranih redakcija, u kojima zajednički rade novinari različitih medija (radio, TV, web). Redakcija može imati i dopisnike. Umjesto pojma redakcija koristi se i manje uvriježen termin **uredništvo**.

redakcijski statuti → statuti u uredništvima

redaktor ▶ stručna osoba koja priređuje, ispravlja i dotjeruje pisanu građu za objavljivanje u tiskanim i elektroničkim medijima. U novinarskoj redakciji obično je iskusniji novinar koji radi jezične i stilske preinake na tekstu, provjerava u njemu iznesene činjenice, dotjeruje nejasne i nedorečene dijelove te prema potrebi skraćuje tekst i dodaje mu naslov, nadnaslov i podnaslov. Tekst usklađuje i s obzirom na novinarsku etiku i standarde te uređivačku politiku medija.

redatelj (režiser) ▶ osoba koja režira film ili postavlja na scenu kakvo drugo umjetničko djelo. Budući da je najodgovorniji za konačan sadržaj i formu filmskoga djela, uobičajeno se drži i njegovim autorom. Poslovi redatelja često obuhvaćaju i suradnju na izradbi scenarija, a obvezno planiranje snimanja (uglavnom s pomoću knjige snimanja), upravljanje nastupom glumaca, radom scenografa, kostimografa i snimatelja (daje tumačenja knjige snimanja, odobrava skice i prijedloge dekora, mjesta snimanja, tj. lokacije, kostima, maski i dr.), upravlja montažnom obradom, sudjeluje u izradbi proizvodnih elaborata, financijskoga i operativnoga plana realizacije, bira suradnike i voditelje. Raspon poslova TV redatelja širi je od filmskoga ili kazališnoga jer režira igrane, dokumentarne, zabavne, sportske i informativne emisije te sve vrste TV prijenosa. Bez obzira na medij redateljski posao zahtijeva isti kreativni napor, pa TV redatelj estetski i umjetnički oblikuje djela, postavlja ih, režira i nadzire. Daje suradnicima upute o radu, bira lokacije snimanja te ostale parametre bitne u konačnom projektu. Sudjeluje u izradbi sinopsisa, scenarija i knjige snimanja te postavlja format. Daje zahtjeve kod izradbe scenografije, potrebnih tehničkih kapaciteta, postave rasvjete, grafičkih rješenja i ostalih parametara bitnih za ukupni AV izričaj i umjetničku kvalitetu projekta. Poznatiji redatelji na TVZ-u/

HTV-u bili su, među ostalim, Dubravko Pitzko, Boro Slanina, Vlado Fulgosi, Jovica Šego, Nino Lovčević, Srđan Segarić, Darko Halapija, Kruno Tomašević, Marijan Hodak, Dražen Piškorić, Frano Mozetić, Marija Jović, Đorđe Janjatović, Stipe Kolak, Relja Tarana, Nikola Car, Nada Danojević, Suad Sadović.

Red carpet ▶ tjedni zabavni ("showbiz") magazin, prikazivao se na Novoj TV 2003–12. Najdugovječniji hrvatski magazin tog tipa, pratio je na tisuće društvenih svjetskih i domaćih događanja, kreirao brojne rubrike i predstavljao brojne "zvijezde" ili one koji su pred kamerama gradile zvezdani status. Urednik D. Delale. Prvi voditelji bili su M. Kravić i D. Elezović, zatim A. Stunić, D. Delale, M. Kovačić, I. Nanut, M. Žegura, N. Pišek, E. Bunjac i L. Schwarz.

Reder, Marijan ▶ realizator (1947). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Asistent režije u Informativnom programu TVZ-a od 1971, ubrzo realizator emisija *Jučer, danas, sutra*, *Kronika* i *Panorama*. Prvi realizator jedne od najdugovječnijih emisija HTV-a *TV kalendar* (1976), od 1977. realizator središnjega TV dnevnika, u kojem je ostao gotovo 30 godina. Realizirao prijenose svih važnijih događaja u IP-u, pred kraj karijere režirao emisije *Meridijan 16*, *Otvoreno*, *Veterani mira*, *Normalan život* i *Treća dob*. Odlikovan medaljama Bljesak i Oluja.

reemitiranje ▶ istodobno emitiranje programa neke radiodifuzijske organizacije na drugoj organizaciji za radiodifuziju ili prijenos u sustavu kabelaške televizije i sl. Često je korišteno u povijesti RTZ-a/HRT-a; austrijski i talijanski TV program reemitirao se na RTZ-u od početaka 1956. Od 1966. se u programu TVZ2 povremeno reemitirao RAI2, a HTV3 u svojim je počecima 1990. reemitirala satelitske kanale *Screensport* i *RTLPlus*. Za Domovinskoga rata HTV1 se reemitirao na frekvencijama HTV3. Do prelaska na 24-satno emitiranje vlastitoga programa regionalne su radijske postaje u sustavu HR-a u noćnim terminima reemitirale programe HR1 i HR2.

referentna antena → antena

referentni krominantni nositelj (engl. burst) ▶ signal za sinkronu demodulaciju u PAL i NTSC prijammiku. Prenosi se u videosignalu u horizontalnom potisnom impulsu, iza horizontalnoga sinkronizacijskog impulsa i u dijelu vertikalnoga potisnog impulsa. U PAL sustavu faza mu se mijenja u sukcesivnim linijama, 135°, odnosno 225°.

refleksija ▶ promjena smjera elektromagnetskoga vala pri rasprostiranju na granici medija s različitim elektrodinamičkim svojstvima. Do refleksije dolazi u ionosferi, ali i od Zemljine površine (morska površina,

REDATELJ Ivan Hetrich, u pozadini Mario Saletto za kamerom

stijene i sl.), što može dovesti i do promjene faze. Ovisi o svojstvima medija, frekvenciji, kutu upada i polarizaciji. U analognoj RTV tehnici može negativno utjecati na uvjete prijma jer korisnik može primiti direktni i reflektirani elektromagnetski val koji su pomaknuti u fazi, što kod slušatelja radijskoga programa može dovesti do gubitka signala, a kod analogne televizije do podvostručene slike. Kod digitalnoga signala razvijeni su sustavi za eliminaciju toga utjecaja.

refrakcija (od lat. *refractus* – ponovni prijelom) ▶ lom, promjena smjera elektromagnetskoga vala pri prolasku kroz tvar. Rasprostiranje elektromagnetskoga vala u atmosferi refrakciji podliježe pri prolasku kroz različite slojeve atmosfere. Indeks refrakcije ovisan je o odnosu mješavine plinova i vodene pare. Na prolaz elektromagnetskih valova kroz troposferu djeluje promjenjivi indeks refrakcije, zbog čega dolazi do odstupanja prostiranja od pravca i do savijanja putanje, odnosno priklanjanja prema Zemlji. U rijetkim slučajevima zbog nehomogenosti atmosfere dolazi i do suprotnog efekta, otklanjanja putanje od Zemlje.

regionalni TV program ▶ Regionalno TV informiranje u Hrvatskoj, kao i u Europi, ima osobitu važnost (što se izričito ističe i u Zakonu o HRT-u). O odjeku te vrste informacija u Hrvatskoj posredno svjedoči poslovanje lokalnih televizija na relativno skučenom TV tržištu. Početkom 1960-ih RTZ je emitirao nekoliko regionalnih emisija ciklusa *Iz naših komuna* u alternaciji s televizijama iz Beograda i Ljubljane te 1963. *Zagrebački tjednik*, preteču *Zagrebačke panorame* (uređivao V. Škarica). Početkom 1970-ih počela se emitirati *Kronika* (prvi urednik B. Štetner). Prvi urednik regionalnih dopisništava J. Vuković predložio je 1975. projekt regionalnih kronika. One su emitirane jednom tjedno iz najvećih zajednica općina (Splita, Rijeke i Osijeka te širega zagrebačkog prstena), a dvaput mjesečno iz ostalih (Varaždin, Bjelovar, Sisak, Karlovac i Gospić). *Zagrebačka panorama*, koja se bavila samo događajima iz Zagreba, emitirala se svakoga radnog dana. Sredinom 1980-ih trajanje regionalnih kronika i *Zagrebačke panorame* povećano je s 20 na 60 minuta. Regionalne emisije TVZ-a, osobito redakcija *Zagrebačke panorame*, u tom su razdoblju i škola novinarske prakse. Kronike i *Zagrebačka panorama* sjedinjene su 1989. u emisiju → *Hrvatska danas*, koja je (uz pauzu 1991–92) emitirana do 2006. Urednik dopisništava bio je I. Bušić, a projekta Z. Slipčević. Početkom Domovinskoga rata sve su regionalne panorame HTV-a ukinute, ali se istodobno stvaraju nova dopisništva. U program se vraćaju kao županijske panorame 1995 (Zagreb, Split, Bjelovar, Osijek, Varaždin, Rijeka i Zadar/Šibenik). Emitiraju se u isto vrijeme na HRT2, svaka za svoje područje gledanosti. Pokretanjem kanala HRT4 sve se županijske panorame od 2014. emitiraju svakoga radnog dana u nizu na nacionalnoj razini. Od 2011. u program HRT1 i HRT4

Zagrebački tjednik, voditelj Oliver Mlakar

ulazi *Regionalni dnevnik* (urednik projekta Đ. Drobac), koncepcijom nalik *Hrvatskoj danas*; emitira pet dana u tjednu, od 2015. i subotom. Urednici i/ili voditelji V. Bartolec, D. Čović, I. Repač, S. Balen, D. Smrtić, D. Roko, T. Čeljuska i K. Kušec. Regionalna dopisnička mreža opskrbljuje informacijama i druge programe te emisije. Urednici regionalnoga programa bili su I. Bušić, M. Nejašmić, H. Kelčec, B. Dopuđa, R. Kunić, E. Škovrlj i Đ. Drobac.

Reith, John ▶ britanski inženjer i medijski djelatnik. (1889–1971). Od osnutka BBC-ja 1922. izvršni ravnatelj, a kad je BBC i formalno postao javna korporacija, glavni ravnatelj 1927–38. Zaslužan je za razvoj javnoga RTV servisa, definirao je informiranje, obrazovanje i zabavu kao temelje uređivačke politike javne radiotelevizije (te je ideje izložio u knjizi *Broadcast over Britain*, 1924), a uz zadržavanje što veće neovisnosti u odnosu na političko vodstvo. Takvi su se postulati u praksi izražavali suzdržavanjem od političkih komentara (ali i nepristranim izvještavanjem o svim informativno vrijednim događajima) i favoriziranjem elitnih kulturnih sadržaja. Tijekom njegove uprave BBC je započeo eksperimente s TV emitiranjem te 1936. počeo emitirati i redoviti TV program. Nakon napuštanja korporacije bio je ravnatelj zrakoplovne tvrtke Imperial Airways 1938–39, ministar više resora (informacija, prometa, javnih radova) 1940–42. te predsjednik Vijeća za telekomunikacije Commonwealtha 1946–50. Od 1940. član Doma lordova, u kojem je 1954. oštro kritizirao prijedlog legalizacije komercijalne televizije.

reklama (lat. *clamare* – vikati, *reclamare* – odjekivati) ▶ promidžbena poruka, plansko populariziranje, predstavljanje proizvoda i usluga preko medija radi privlačenja pozornosti kupaca. Prvi se put spominje u Francuskoj u 14. st., pravi oblik stiče tržišnom ekspanzijom početkom 20. st., a u osnovnim ga je značajkama zadržala do danas. U radijskim i TV programima emitira se u **reklamnim blokovima** prije ili poslije emisije, tzv. blok B (engl. *before* – prije) i blok A (engl. *after*

– poslije). Duljina je određena zakonom. Na HRT-u trajanje promidžbenih poruka u radijskim programima ne smije biti dulja od devet minuta u jednom satu, u općim TV programima također, ali od 18 do 22 sata ne dulje od četiri minute u satu. HRT ne smije emitirati promidžbene poruke na specijaliziranim TV programskim kanalima, niti emitirati promidžbene poruke na općim TV programskim kanalima odvojeno po regijama. Zakon određuje i programske sadržaje koji se mogu prekidati, kad i koliko puta, uz određene posebnosti za komercijalne, odnosno javne RTV programe (**reklamni prekid**). Strogo oblikovana kratka poruka koja promovira proizvod ili usluge, odnosno učvršćuje postojeće predstave o njima u trajanju do 30 sekundi jest **reklamni spot**.

reklamni blok → reklama

reklamni prekid → reklama

reklamni spot → reklama

rekviziter ▶ osoba koja je u sektoru scenografije zadužena za predmete potrebne na snimanjima (rekvizite). **Nabavni rekviziter** zadužen je da u dogovoru sa scenografom i redateljem nabavi (kupi ili posudi) rekvizite potrebne za snimanje filma ili TV emisije, kako scenografske za izgradnju dekora tako i režijske (igrajuće), koje su u funkciji same radnje. Poznati nabavni rekviziteri jesu Ž. Lutter, T. Medvešek, Ž. Zorman. **Scenski rekviziter** za vrijeme snimanja rukuje rekvizitom na sceni, vodeći računa o kontinuitetu scena. Brine se o održavanju rekvizita koji je na sceni. Istaknuti scenski rekviziter bio je I. Novačić-Kirby.

Relić, Vesna ▶ spikerica-mentorica (1956). Počela u osječkim redakcijama kao spikerica, novinarski zanat učila u emisijama II. programa HR-a *Pod starim i novim krovovima*, *Sunčani sat*, *Pops*. Na Radio Splitu od 1981. radi kao spikerica, ali i vodi mozaične emisije, poput *Glazba s kartolin*, te zdravstvene i ekološke emisije. Suradivala u emisijama *Mir i dobro*, *Djeca u prometu*. Suau-

torica projekta Radio Splita *Male priče*, koji se emitira sedam godina, uz pet knjiških izdanja. Dobitnica skupne marketinške nagrade Zlatna ruža Portoroža.

religijski program ▶ radijske i TV emisije posvećene religijskim temama. Razvoj radija i televizije doveo je do promjena na području religijske komunikacije, odnosno u posredovanju vjerske baštine. Pritom se jezik i poruka prilagođavaju izražajnomu svojstvu sredstva (radio, televizija, internet). Religijski programi osobito su se razvili u SAD-u, gdje uz brojne emisije postoji i više specijaliziranih TV mreža (najveća je Trinity Broadcasting Network). U Vatikanu je još 1931. osnovan → Vatikanski radio. Papa Pio XII. uputio je 1957. encikliku *Miranda prorsus*, u kojoj govori o filmu, radiju i televiziji, a 1958. za zaštitnicu televizije proglasio je sv. Klaru. Drugi vatikanski koncil izglasao je 1963. dekret → *Inter mirifica* o sredstvima društvenoga priopćavanja. Pavao VI. osnovao je 1964. Papinsko povjerenstvo za sredstva društvenoga priopćavanja, koje je Ivan Pavao II. preimenovao u Papinski savjet za sredstva javnoga priopćavanja. Svjetski dan sredstava društvenoga priopćavanja, za koji papa svake godine medijskim djelatnicima upućuje apostolsko pismo, utemeljen je 1969. U enciklici *Redemptoris missio* 1990. Ivan Pavao II. posebno se osvrnuo na važnost sredstava javnog priopćavanja u oblikovanju javnog mnijenja. Sam je postao "TV papa", što je osobito došlo do izražaja prigodom njegovih brojnih putovanja. Na HRT-u su tek nakon demokratskih promjena 1990. počeli redoviti religijski programi. U siječnju 1991. počela je prva redovita vjerska emisija na HR-u → *Duhovna misao*. Prvi urednik bio je V. Tadić. Osnovana je međukonfesionalna redakcija za religiju u Programu za kulturu HR-a, koja, uz redoviti nedjeljni radijski prijenos mise iz crkvi diljem Hrvatske (prvi radijski prijenos mise bila je polnočka 1990) i prijenose bogoslužja Srpske pravoslavne crkve, protestantskih zajednica i svećanih molitvi Islamske zajednice, uređuje tjednu kontakt-emisiju → *Susret u dijalogu*, tjedni magazin *Trag vjere* i servisira emisije Informativnoga programa HR-a. Od 1990. religijske teme prisutne su i na III. programu HR-a i na Radio Sljemenu. Gotovo sve hrvatske lokalne radijske i TV postaje imaju religijske sadržaje. Prvi TV prijenos rimokatoličke mise ostvaren je na Božić 1948. iz pariške katedrale Notre Dame, što je izazvalo rasprave među teolozima. Na blagdan Duhova 1954. RAI je ostvario prvi prijenos mise iz bazilike sv. Petra u Rimu, koji je preuzelo osam europskih televizija. Od tada se sustavno uvode slični prijenosi u gotovo svim europskim zemljama s katoličkom većinom. Božić je na TVZ-u prvi put zabilježen 1988. u emisiji *Zimovizija te u Dnevniku* (25. XII, potom i 7. I. 1989). Na HTV-u prvi izravni prijenos mise bila je polnočka na Badnjak 1990. iz zagrebačke katedrale. Na Božić 1990. prvi je put na HTV-u emitirana božićna čestitka kardinala F. Kuharića. Od tada se svake godine emitira božićna i uskrсна čestitka

Papa Ivan Pavao II. u drugom posjetu Hrvatskoj, Marija Bistrica 1998.

u ime Hrvatske biskupske konferencije. Prvi prijenos pravoslavne liturgije bio je 6. I. 1991, svečano bdjenje na pravoslavni Badnjak iz crkve Preobraženja Gospodnjega u Zagrebu. Vodstvo HRT-a sastalo se 18. I. 1991. s predstavnicima konfesionalnih zajednica (katoličke, pravoslavne, islamske, židovske i protestantske) te dogovorilo osnivanje redakcije. Prvi TV prijenos mise preko redakcije religijske kulture ostvaren je iz katedrale u Krku na prvu korizmenu nedjelju 17. III. 1991. Tad počinju redoviti prijenosi za veće blagdane (sv. Vlaho, sv. Duje, Stepinčevo, Božić, Uskrs) te nedjeljni prijenosi katoličkih misa i/ili bogoslužja drugih vjerskih zajednica (pravoslavni Uskrs i Božić, Bajram, Dan reformacije, Jom Hašoa). Prije prijenosa mise emitira se kraća reportaža *Portret crkve i mjesta*. Međukonfesionalna redakcija religijske kulture u Informativnom programu HTV-a osnovana je 1991. Prva redovita tjedna emisija *U početku bijaše riječ* emitirana je 18. V. 1991, a vodio ju je T. Trstenjak (urednik A. Bašić). Tjedni informativni magazin *Mir i dobro* prvi je put emitiran u nedjelju 23. II. 1992 (vodio ga je N. Kužina). Samostalni Program religijske kulture HTV-a osnovan je 1995. Prvi urednik bio je T. Trstenjak, a od 2009. M. Raguž. Osim redovitih tjednih emisija i kontakt-programa, poput *Riječ i život*, *Biblija i Pozitivno*, snimljeno je i pedesetak samostalnih dokumentarnih filmova ili serijala (*Hrvatski duhovni velikani*, *Hrvatske katoličke misije*, *Vatikanski Hrvati* te svake godine festival duhovne glazbe Uskrsfest). Prate se svi značajniji događaji s religijskog područja u svijetu, napose oni povezani s papinim dje-

lovanjem (*Križni put*, *Urbi et Orbi*). Religijski je program dao i znatan prinos u TV projektima prigodom posjeta pape Ivana Pavla II. Hrvatskoj 1994, 1998, 2003. i BiH 1997. te pape Benedikta XVI. Hrvatskoj 2011. Ugovor HRT-a i Hrvatske biskupske konferencije, koji su 2000. potpisali nadbiskup J. Bozanić i glavni ravnatelj HRT-a M. Galić, odredio je pravne okvire Programa religijske kulture na HRT-u. Sličan su ugovor potpisale i druge vjerske zajednice u Hrvatskoj 2005: Srpska pravoslavna crkva, Islamska zajednica, Židovska općina Zagreb, Evangelička crkva, Reformirana kršćanska kalvinska crkva, Kršćanska adventistička crkva, Savez baptističkih crkava, Evandeoska (Pentekostna) crkva. Sporazumu se 2010. pridružila Židovska vjerska zajednica Bet Israel, a 2011. i Bugarska pravoslavna crkva, Hrvatska starokatolička crkva te Makedonska pravoslavna crkva. Dogovoreni su izravni prijenosi većih blagdana nekatoličkih religijskih zajednica, a ostvaruju se i redovite tjedne emisije: tjedni informativni magazin *Duhovni izazovi* (suurednica P. Pajdaković Šebek) i kontakt-emisija *Ekumena* (urednik A. Bašić). Za Religijski program HTV-a radilo je više stotina novinara HRT-a. Od stalnih djelatnika urednici emisija su T. Trstenjak, A. Bašić, N. Kužina, N. Kostanić, I. Lerotić, D. Siladi i M. Raguž, redatelji i realizatori M. Hudoletnjak, D. Pećarina, Z. Skračić, M. Štengl, N. M. Dianežević, D. Borić Bubi, N. Lovčević, B. Debeljak i V. Šandrić, a glazbeni urednici I. Karlović, M. Kudrna i E. Kutleša. Religijski program HTV-a proizvodi oko 14 000 minuta programa godišnje.

Nevena RENDELI

Rendeli, Nevena ▶ novinarka, voditeljica i urednica (1981). Diplomirala na Filozofskom fakultetu te na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. U Mozaičnom programu HRT-a od 1994. Radila u različitim projektima (*Život uživo sa stilom*, *Nedjeljom popodne*, *Boje turizma*, ljetni projekti *Malo misto*, *30 u hladu*). Uređivala je i vodila emisiju *In medias res* (2012–13) u IP-u, radila kao reporter za emisije *Hrvatska uživo*, *Nedjeljom u dva* i *Dnevnik*, bila jedna od urednica talk showa *8. kat*. Izvještavala s europskoga prvenstva u nogometu u Poljskoj i Ukrajini 2012, bila reporterka na projektu *Ulazak Hrvatske u EU* 2013. Urednica i voditeljica emisije *Subotom ujutro* 1913–15. S D. Despotom 2015. uređivala i vodila

dnevnu mozaičnu emisiju *Život je lijep* (2015). Autorica je i scenaristica dokumentarnoga filma *Ironwoman* (2015). Objavila putopis *Vodič jedne plavuše – putujte Hrvatskom s Nevenom Rendeli* (2011).

reportaža ▶ novinarska vrsta koja prepričava prostorno i vremenski ograničenu priču. Ima osobnu notu i daje pogled iznutra na neki događaj, odnosno za razliku od vijesti ili izvještaja može sadržavati dojmove novinara koje je stekao na mjestu događaja, ali bez vrjednovanja i komentara. Kao i izvještaj, također se može temeljiti na nekoj vijesti ili događaju, ali je slobodnije strukturirana. Važni su postupci i izjave glavnih sudionika priloga, gradi se na skladnom odnosu između pokretnih slika, ambijentalnoga zvuka i govorne riječi. Iste osobine ima i radijska reportaža. Ona je dokumentaristička vrsta, pa je uvriježen i pojam **dokumentarna reportaža**. U pisanom mediju reportaža kao žanr smještena je između novinarstva i književnosti, a u TV novinarstvu između TV izvještaja i dokumentarnoga filma.

reportažna kola ▶ vozilo s prilagođenom šasijom u kojem je smještena tehnička oprema s pripadajućim radnim prostorima/pozicijama za operativno osoblje (produkcijsko i tehničko), namijenjeno za terensko snimanje, obradbu i proizvodnju radijskoga ili TV programa za izravno ili naknadno emitiranje i streaming. Reportažna kola (RK) zapravo su režija radija, odnosno televizije u zbitoj formi. Mogu služiti za proizvodnju

REPORTAŽNA KOLA, interijer, televizijska režija u RK2

REPORTAŽNA KOLA

TV programa praćenjem i pokrivanjem različitih događaja (sportskih, zabavno-glazbenih, političkih, vjerskih), uz korištenje više kamera, mikrofona, snimača/servera, tonske opreme, grafičke i druge radijske ili TV opreme, gdje je pri realizaciji, ovisno o složenosti produkcijsko-tehničkih zahtjeva, potrebno planirati određeno vrijeme za postavljanje opreme i tehničku probu, zatim za brza, produkcijski manje zahtjevna javljanja (→ SNG), za proizvodnju radijskoga programa (→ tonska kola). Po veličini i opremljenosti razlikuju se mala, srednja, velika i vrlo velika RK, a pri realizaciji složenijih produkcijskih projekata više RK često se povezuje u jedan produkcijsko-tehnički sustav. Kod srednjih i velikih televizijskih RK unutarnji je prostor uobičajeno podijeljen na videorežiju, tonsku režiju i prostor tehničke kontrole s kontrolom slike. U manjim RK obično je sve u jednom prostoru, s djelomično akustički odvojenom tonskom režijom. U vrlo velikim RK česti su primjeri dodatnih prostora za videoservert/slow motion operatere ili prostora za podrežiju, odnosno pričuvnu videorežiju i odvojeni prostor za uređaje. Serveri za slow motion i operateri često se smještaju u prilagođena kombi vozila, koja se po potrebi spajaju u sustav RK radi povećanja broja slow motion prikazivanja. Svi prostori moraju biti akustički obrađeni, klimatizacijski pripremljeni za ugodan boravak osoblja i ispravan rad tehničke opreme. Broj osoblja je 5–10 ili više, ovisno o veličini kola. Da bi što duže ostala u funkciji, u većini se jednom do dva puta zamjenjuje tehnička oprema onom novije generacije. Od 1957. do danas na RTZ-u/HRT-u nabavljeno je desetak RK. Prva RK s tri monokromatske kamere MK 2 nabavljena su 1957. od tvrtke Marconi, a korištena su do 1979. Prvu tehničku posadu činili su djelatnici RZ-a na čelu s šefom kola B. Brajanom i tehničarima (B. Pavlinić, T. Privora, Z. Lozanić, T. Pichler, D. Brundić, T. Dedić i dr.). Iste godine realiziran je prvi izravni prijenos s međunarodne smotre gimnastičara Gymnaestrada s maksimirskoga stadiona u Zagrebu. Od tvrtke Thomson CFTH nabavljena su RK2 (1964) i RK3 (1965) s tri kamere. Prva RK s kolor kamerama (četiri MK 8) bila su RK4, koja je RTZ nabavio 1973. od tvrtke Marconi. ENG način rada

započinje 1975. nabavom manjih kola (RK5 i RK6) sa po jednom do dvije kamere tvrtke Bosch-Fernseh. Od tvrtke Marconi 1967. se nabavljaju RK7, s tri kamere u boji Marconi MK8. Sa svojim i reportažnim kolima iz drugih JRT centara RTZ prenosi za čitav svijet događaje konferencije šefova država i vlada Nesvrstanih zemalja u Colombu 1976 (→ posebni informativni projekti). RK9 s tri RCA kamere u boji nabavljena su 1979, a 1980. u Tvornici autobusa u Zagrebu izrađuju se RK8, s četiri kamere u boji Marconi MK9. Rabljena RK11 s četiri Sonyjeve kamere HRT nabavlja 1997, a 1998. nova RK4 i RK8, u koja se ugrađuje dijelom nova oprema (po šest kamera Ikegami, digitalni višekanalni snimač/slow motion), a dijelom oprema iz starih RK8, stradalih u nesreći, i RK4, koja se preimenuje u RK12. Prva digitalna RK1 i RK2 stavljena su u uporabu 2004, svaka s osam SD kamera, a prva HDTV RK 9 i 10 planiraju se staviti u uporabu 2016. Na izradbi, pripremi i vođenju projekata nabave novih te nadogradnji postojećih televizijskih RK i instalaciji opreme sudjelovali su brojni inženjeri i tehničari RTZ-a/HRT-a: D. Šarić, J. Vukov, D. Dešković, M. Višić, M. Vukov-Colić, V. Klepac, B. Pavlinić, Z. Kišak, D. Miletić, S. Crvenka, Z. Pazman, B. Mikulić, Z. Martinović, M. Boban, D. Defar, K. Bačić, N. Bonačić-Krešić, I. Duk, G. Bogunović. Gotovo da nema važnijega događaja koji je prenosio TVZ/HRT u kojem nisu sudjelovala jedna ili više RK (→ posebni informativni projekti, → posebni sportski projekti, i dr.). U tomu su se kroz godine posebno istaknuli šefovi RK: inženjeri B. Brajan, D. Šarić, J. Vukov, B. Dešković, M. Višić, M. Vukov-Colić, V. Bakarić, N. Bonačić-Krešić, M. Boban i K. Jurić, tehničari B. Pavlinić, Z. Kišak, A. Radovčić, N. Skupnik, B. Mikulić i I. Cvitan, majstori tona T. Privora, T. Dedić, J. Zgomba, D. Miletić, N. Kožul, N. Ivanovski, D. Defar, M. Odrlić i Z. Haraminčić, videotehničari S. Crvenka-Cisko, Z. Martinović, O. Crnković, V. Bokić, J. Hajduković, D. Iričanin, B. Dražić, J. Topolovšek, M. Požar, S. Jadrijević, I. Žakman, P. Bačić i A. Šunko.

reporter ▶ novinar koji samostalno izvještava s terena te vješto oblikuje priču o događaju ili pojavama o kojima izvještava. Može imati osobnu notu, odnosno dopušteno mu je nadopuniti činjenice vlastitim dojmovima koje je stekao na mjestu događaja. Odlikuje ga vrstan stil pripovijedanja, pri čemu se ograničava na narativnu funkciju, bez ikakvih vrjednovanja ili komentara. Razlikuje se od izvjestitelja, koji isključivo prenosi informacije.

Reporter ▶ informativni magazin, emitirao se na HTV-u 2003–13. Emisija je sadržavala kvalitetan dokumentarni film strane proizvodnje ili dokumentarnu reportažu HRT-ovih novinara snimljenu u inozemstvu te razgovor s relevantnim sugovornikom koji je temu dokumentarca pojasnio ili usporedio s hrvatskim iskustvima ili, na temelju filma, proširio saznanja o nekim

od najaktualnijih problema. Govorilo se o problemu gladi u svijetu, o odnosu razvijenih zemalja prema nerazvijenima, širenju različitih bolesti, vjeri, političkim promjenama te mnogo puta o ekonomskoj krizi u svim aspektima: propasti velikih američkih industrijskih divova, mešetarima s Wall Streeta ili londonske burze, enormno bogatim ljudima, velikim lopovima, trgovcima oružjem, ratovima itd. Uspjeh kod gledatelja ostvarila je terminom prikazivanja (subotom između 15 i 16 sati) i kvalitetom sadržaja. Urednica je bila M. Rakić.

Republika ▶ igrano-dokumentarna TV serija u šest epizoda, započela s prikazivanjem na HTV-u 18. IV. 2016. Prikazuje povijest Dubrovačke Republike od sredine 14. do početka 19. st. Serijal ima tematsku, a ne kronološku narativnu strukturu, pa se svaka epizoda bavi jednim segmentom povijesti Dubrovačke Republike. Produkcij-ski dosad najsloženiji obrazovni i dokumentarni projekt HRT-a, snimao se na preko 50 lokacija diljem Hrvatske i Europe, a mnogi povijesni prostori (poput Duždeve palače u Veneciji, crkvi sv. Ivana Lateranskog i sv. Petra u Rimu, dvorane Visoke Porte u Carigradu te mnogih drugih) rekonstruirani su u kombiniranoj tehnici scenske gradnje i računalne grafike. Scenarij, režija i glazba B. D. Burić, producentica M. Kosor, direktor fotografije B. Cahun, scenografi I. Juras, I. Boban i I. Ivan, kostimografkinja J. Zvonković, montažer D. Prugovečki, supervizor vizualnih efekata K. Mršić, glavni stručni savjetnik I. Prlender.

restauracija ▶ 1. proces kojim se precizno prikazuje oblik, obilježja i karakter određenog objekta ili predmeta koje je posjedovao u određenom povijesnom razdoblju. Može se izvoditi izravno na zvučnom mediju

ili na digitalnoj prezentaciji snimke, upotrebljavajući kompjutor. **Restauracija filmskih zapisa** jedna je od specijalnosti restauracije kulturne baštine. Potreba očuvanja starih filmskih zapisa predstavlja projekt spašavanja baštine od propadanja. U širem smislu uključuje u sebi sva djelovanja usmjerena na produljenje opstojnosti filmskog zapisa, uz najveće moguće poštovanje izvornika. Godinama se pod pojmom očuvanja i restauracije podrazumijevala samo izradba duplikata, odnosno dodatne kopije koja će biti što trajnija, uz minimalne gubitke na kvaliteti. Danas očuvanje filma uključuje koncepte poput primjerenoga rukovanja, dupliciranja, pohrane i dostupnosti. Arhivistima je cilj zaštita te javna dostupnost sadržaja. **2. audiorestauracija**, proces uklanjanja nepravilnosti sa zvučnih zapisa (poput zvižduka, impulsnih šumova, pucketanja, zavijanja i podrhtavanja, pozadinske buke i općenito žamora).

retrospekcija (engl. flashback) ▶ insert (kadar, prizor, sekvenca) u kojem se prikazuju prošla zbivanja, tj. ona koja su prethodila zbivanju kojim se film (ili TV emisija) bavi u trenutku insertiranja. Najčešće je riječ o kadrovima zamišljaja, prizorima sjećanja junaka, najavljenima nekim konvencijskim postupkom – dijaloški, ulaganjem u krupni plan junakova lica ili nekim naglašenim montažnim prijelazom. Prijelaz na retrospekciju može biti i stiliziran, što se postiže izostavljanjem spomenutih najava. Naratološki je riječ o postupku izlagačke inverzije (prvo se vidi sadašnje, a onda prošlo vrijeme), pa je stoga retorički obilježena.

Reuters ▶ najveća svjetska agencija TV i novinskih vijesti, sa sjedištem u Londonu. Dopisništava ima u 200

REPUBLIKA, Onofrio della Cava dolazi u Dubrovnik

gradova u 163 zemlje. Od 2008. dio kanadske multimedijске grupe Thompson Reuters. Agenciju Reuters osnovao je 1851. u Londonu njemački doseljenik židovskoga podrijetla P. J. Reuter. Agencija je počela kao telegrafski ured u zgradi pokraj londonske burze, odakle su se kotacije dionica slale u Pariz. Reuter je za prenošenje poslovnih vijesti vješto kombinirao ondašnje nove tehnologije – željeznicu i telegrafiju. Preko La Manchea se služio golubovima pismošama. Kako bi razvio globalnu mrežu za prijenos poslovnih podataka, poslije je iskoristio podmorske kabele. Prvi pretplatnici bile su mu banke, burzovni posrednici i trgovačke tvrtke. Posao je proširio i na prenošenje telegrama za pravne i privatne osobe. Londonski *Morning Advertiser* bile su 1858. prve novine koje su se pretplatile na servis Reutersa, a uskoro su sve britanske novine postale njegovim pretplatnicima. Među klijentima je bila i kraljica Viktorija. Zbog brzine, točnosti i pouzdanosti vijesti agencija je brzo stekla ugled u Europi i svijetu. Prva je izvjestila o ubojstvu A. Lincolna (1865). Širi mrežu ureda i dopisništava u Europi i diljem britanskoga kolonijalnog carstva, te postaje najveći dobavljač vijesti iz svijeta, pretekavši tada najveće europske agencije vijesti Havas (Francuska) i Wolff (Prusija). Ipak, poslovne i burzovne vijesti trajno ostaju najvažnija djelatnost. Prije nego ga je kupio Thomson Corporation, 95% ukupnoga prihoda Reutersa činile su poslovne vijesti. Još 1964. počeo je ulagati u razvoj računalnih sustava za prijenos podataka. I u proizvodnji vijesti mnogo se ulagalo u tehnološki razvoj. Tako su se u New Yorku Reutersovi novinari već 1973. za pisanje i slanje vijesti koristili videoekranom. U TV djelatnost počeo je ulagati 1959, kad je kupio udjel u BBC-jevoj agenciji za filmske i TV vijesti Visnews, u kojoj 1985. postaje većinski vlasnik (55%). Od NBC Newsa i BBC-ja otkupio je 1992. suvlasničke udjele i postao jedini vlasnik Visnewsa, tada jednoga od dvaju najvećih neovisnih svjetskih dobavljača TV vijesti. Od 1993. tvrtka posluje pod imenom Reuters Television. Kupnjom Visnewsa stekla je golemi arhiv s 25 000 sati slikovnog materijala od 1896 (krunidba cara Nikolaja II) do najnovijih vremena. Upravljanje arhivom prepušteno je ITN-u (Independent Television News), dobavljaču TV vijesti za britansku komercijalnu mrežu Channel 3 (prije ITN), u kojoj Reuters TV ima vlasnički udjel od 20%. Agencija zapošljava 2600 novinara i 13 000 vanjskih suradnika.

reverberator ▶ elektroakustički uređaj za generiranje akustičkog efekta → jeke u audiosignalu. Koristi se kao efekt uređaj kod višekanalnoga studijskog snimanja. Prvi takvi uređaji bili su izvedeni kao analogni, a kao sredstvo za kašnjenje upotrebljavali su metalnu ploču ili spiralnu oprugu. Sumiranjem ulaznog i zakašnjelog audiosignala na izlazu reverberatora dobije se audiosignal s efektom jeke. S razvojem digitalne tehnologije, tj.

sklopova za digitalnu obradbu signala (DSP), razvijena je nova grupa uređaja, nazvana efekt-procesori, koji osim same reverberacije omogućuju i generiranje ostalih akustičkih efekata u audiosignalu.

rez (montažni rez) ▶ vrsta montažnoga prijelaza; neprotežan, trenutačan prelazak s jednoga kadra (tj. posljednje sličice jednoga kadra) na sljedeći (tj. prvu sličicu sljedećeg kadra). Najčešće je korišten oblik montažnoga prijelaza od uvođenja montaže. Neprimjetan je pri kontinuiranoj montaži (tzv. nevidljivi rez), a primjetan ako se djelomično naruši kontinuitet (tzv. skokoviti rez), u slučaju korištenja tzv. diskontinuirane montaže. Trenutni prelazak s jednoga kadra na sljedeći na televiziji se, osim pri montaži prethodno snimljenoga materijala, susreće i pri kombiniranju kadrova koje snima više kamera prilikom izravnih prijenosa s pomoću → miješala slike u TV režiji.

rezolucija → razlučivost

režija ▶ 1. redateljsko oblikovanje emisije; središnji stvaralački postupak u realizaciji filma (→ redatelj). 2. tehnološki prostor u kojem su smješteni tonski ili videouređaji i njihova kontrola, a služi za proizvodnju radijskoga i TV programa iz studija ili sa mjesta događaja. Razlikuju se radijska (odvijanje programa i produkcijaska), televizijska (dnevni program i produkcijaska) i multimedijaska režija. Kad se proizvodnja programa odvija s mjesta događaja, režije su mobilne i nalaze se u reportažnim, SNG ili drugim vozilima. U **radijskoj režiji** središnje mjesto zauzima tonsko miješalo (stol), u koje ulaze svi tonovi iz studija i iz drugih vanjskih izvora (npr. telefonsko javljanje) U tonskom miješalu tonski se izvori selektiraju, miješaju, obrađuju i kao finalni proizvod emitiraju ili snimaju. **Televizijska režija** sastoji se od tonske i videorežije te tehničke kontrole,

Radijska režija

Mala televizijska režija uz izmješteni studio u središtu Zagreba (Bogovićeve ulica)

slično kao i kod reportažnih kola. U videorežiji svi videosignali ulaze u videomiješalo, gdje se obrađuju, a iz režije kao finalni proizvod izlazi jedan videosignal, koji se emitira ili snima. Tonska TV režija ima sličnu ulogu kao tonska radijska režija, samo što je u funkciji proizvodnje TV programa. Tehnička kontrola specifični je oblik režije u kojoj je smješteno miješalo za kontrolu rasvjete u studiju, videomatrix ili prespojno polje te mjerni instrumenti za kontrolu tehničke ispravnosti audio i videosignala. **Multimedijska režija** opremljena je opremom za proizvodnju radijskoga i TV programa te slanje proizvedenoga programa na sve platforme. Režije na reportažnim vozilima, tonskim kolima i drugim vozilima slično su koncipirane, a razlika je ta da se nalaze u vozilima, pa su zbog smještanja u manji prostor kompaktnije, no uređaji trebaju izdržati velike temperaturne promjene i druge otežane uvjete. Dio uređaja nalazi se u dodatno hlađenim prostorima, a u režiji se nalaze samo njihove kontrolne jedinice.

Ričko, Oka (pravo ime Ljuboka Varlaj) ► novinarka (1961). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Kustosica u Muzeju grada Koprivnice i voditeljica Galerije naivne umjetnosti u Hlebinama 1985–90. Na HRT-u od 1990, isprva novinarka u redakciji *Zagrebačke panorame*, a potom u Informativnom programu novinarka redakcije kulture. Ostvarila mnogobrojne priloge za emisije *Dnevnik*, vijesti, *Hrvatska uživo* i dr.; vodila i uređivala emisije *Hrvatska danas* i *Hrvatska paleta* o likovnoj kulturi i umjetnosti. Autorica specijalne emisije

Hrvatska u Vatikanu nakon velike istoimene izložbe hrvatske umjetnosti 2000. u Salonu Siksta V. u Vatikanu. Nakon Svjetske izložbe u Hannoveru ostvarila emisiju o povijesti Svjetskih izložbi EXPO, za koju je 2001. nagrađena godišnjom nagradom HRT-a. Autorica je brojnih priloga u emisiji *Vijesti iz kulture*, koje je i urednica od početka emitiranja 2004.

Riđički, Daniel ► TV snimatelj, redatelj, producent i diplomat (1956). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Od 1982. radi na TVZ-u/HRT-u kao snimatelj, a 1986–95. urednik je u Obrazovnom programu. Snimao uglavnom dokumentarne filmove i emisije različite tematike, a potom je kao redatelj ostvario serije o religijama svijeta te TV filmove s temama iz društvenoga i političkoga života Indijskoga potkontinenta. Izdvajaju mu se filmovi *Jiye Bhutto* (1988), *Indija, vrijeme promjena* (1989), *Karachi, ključ Pakistana* (1990) te serije *Pakistan, zemlja i ljudi* (1988), *Pax Christi*, *Hrvatski misionari u Aziji* (1992). Od 1995. šef je ureda Associated Press televizije za Istočnu Aziju, a 1996–97. za Hrvatsku. U Ministarstvu vanjskih poslova kao savjetnik ministra 2004–12, uz dva mandata u Ujedinjenim narodima u New Yorku te u Egiptu.

Riefenstahl, Leni ► njemačka redateljica i fotografkinja (1902–2003). Isprva filmska glumica. Tijekom nacizma režirala vizualno i montažno spektakularne dokumentarne filmove *Trijumf volje* (*Triumph des Willens*, 1934), o kongresu Nationalsocijalističke stranke, i *Olimpija* (*Olympia*, 1938), o Olimpijskim igrama u Berlinu

(1936). *Trijumf volje* paradigmatički je primjer filmskoga uobličavanja političke propagande; ritmičnom izmjenom spektakularnih totala i krupnih planova ključno je utjecala na kasnija TV snimanja i prijenose sličnih masovnih ceremonijalnih skupova (napose u totalitarnim režimima). *Olimpija* je pak uspostavila model za TV sportska izvještavanja i reportaže izmjenama kutova snimanja, dinamičnom kamerom, tada pionirskom uporabom teleobjektiva i usporenoga kretanja te ponavljanjem istih kadrova.

RIJEČI, RIJEČI, RIJEČI

Riječi, riječi, riječi ▶ emisija prikazivana na HTV-u dvaput mjesečno 1991–98. Zamišljena da poučava i zabavlja gledatelje uz stihove, slike, glazbu i isječke iz filmova i kazališnih predstava. Značenje pojedinih riječi objašnjavali su u studiju gosti i stalni stručni komentator T. Ladan. Autorica emisija J. Nikić.

Riječ i život ▶ tjedna TV emisija religijske kulture. Nasljednica *Blagdanskoga jutra* te emisije *Agape*, emitira se od 2002. Njezina središnja nit je evanđelje. Na tragu socijalnoga nauka Katoličke crkve promiče pozitivna stajališta i traži izlaze u svjetlu vjere i nade u ljudskoj svakidašnjici, nastojeći odgovoriti izazovima vremena s evanđeoskim porukama te spaja teološke teme sa suvremenom filozofijom i znanostima. Voditelj i urednik N. Kužina.

Rilović, Jadranka ▶ novinarka i urednica (1962). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Novinarstvom se počela baviti na TVZ-u u redakciji *Zagrebačke panorame* 1987, a nakon godinu dana prelazi na II. program RZ-a i surađuje u emisijama *25 sat*, *Vevo-scrim* i *Sunčani sat*. Tijekom godina

autorica, urednica i voditeljica emisija *Toplo-hladno subotom*, *Radio vikendica*, *60 savršenih*, *Fontana želja*, *Drugi glas* i dr. Sudjelovala u osmišljavanju i pokretanju Radio Studenta 1995–97. te bila predavačica na kolegiju Radijski praktikum na studiju novinarstva na Fakultetu političkih

znanosti. Paralelno na OTV-u 1998–2006. kao vanjska suradnica, uređivala i vodila mozaične i kontakt-emisije. Od 2013. glavna urednica II. programa HR-a.

Ritam zločina ▶ dugometražni igrani film, nastao 1981. u okviru TV emisije *3,2,1...kreni!* (urednik N. Pata), posvećene filmskoj umjetnosti. Na TVZ-u prikazivan pod nazivom *Dobri duh Zagreba*. Tadašnji TVZ po zakonu nije mogao biti filmski producent, pa je – da bi ga se moglo prikazivati u kinodistribuciji – u projekt kao ko-producent ušao Centar film iz Beograda. U zagrebačkom predgrađu Trnje vlasnik kuće predviđene za rušenje ima podstanara opsjednuta statistikom zločina, koji precizno izračunava vrijeme novih zločina u kvartu, predviđajući čak i vlastitu smrt. Scenarij P. Pavličić (prema svojoj noveli *Dobri duh Zagreba*), režija Z. Tadić, kamera G. Trbuljak, glazba H. Hegedušić, scenografija A. Nola, montaža J. Fulgosi. Uloge: I. Vidović, B. Frajt, F. Šovagović. Nagrade: najbolji scenarij i glumac (F. Šovagović) na festivalu filmske fantastike Fantasporto (Porto, 1981), Kokan Rakonjac za najpoetičniji film (Pula, 1981), velika povelja B. Frajt (Niš, 1981), nagrada za mušku ulogu (F. Šovagoviću) i nagrada FIPRESCI (Madrid, 1981), nagrada producentu (N. Pati; Bruxelles, 1983).

RITAM ZLOČINA, Božidarka Frajt i Ivica Vidović

RI TV ▶ regionalna TV postaja s koncesijom za digitalnu regiju D5 (Primorsko-goranska, Istarska i dio Ličko-senjske županije). Emitira od 1998, u početku samo za područje grada Rijeke. Osnivač i prvi direktor N. Gabrovac. Od 2013. u vlasništvu Sveučilišta u Rijeci. Direktor D. Petrinić.

Ritz, Marija ▶ kritičarka i urednica (1922–2010). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Filmska i kazališna kritičarka u kulturnoj redakciji RZ-a 1951–57, v. d. glavnoga urednika TVZ-a 1957–58, glavna urednica Glazbenoga programa i izvedbe 1958–68, direktorica Muzičke proizvodnje TVZ-a 1968–74, savjetnica generalnoga direktora RTZ-a za međunarodne veze i suradnju s Nesvrstanimi 1974–81. Autorica prvih emisija o filmu na RZ-u.

Ritz, Neda ▶ novinarka, urednica i diplomatkinja (1943). Završila Filozofski fakultet u Zagrebu. Od 1966. na TVZ-u kao suradnica, novinarka, urednica i glavna urednica redakcije kulture, zatim odjela Kulturno-umjetničkoga programa te glavna urednica HTV 2000–01.

Uređivala i autorski pripremala emisiju *Ekran bez okvira* (1990–2001), koja je stekla kulturni status među emisijama iz kulture. Kao urednica Stranoga dokumentarnog programa tijekom deset godina za hrvatsko je gledalište iz svjetske proizvodnje odabirala programe različitih sadržaja. Pomoćnica ministra kulture SR Hrvatske 1983–86, veleposlanica Republike Hrvatske pri UNESCO-u u Parizu 2001–06. Dobitnica nagrade HND-a za životno djelo Otokar Keršovani 1996.

Rocco, Davor ▶ glazbeni urednik i skladatelj (1948). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Nakon desetogodišnjega statusa slobodnog umjetnika počeo 1976. raditi kao glazbeni urednik u Dramskom programu RZ-a. Sudjelovao u ostvarenju niza radiodramskih emisija, od kojih su neke nagrađene. Nagrađivan i kao glazbeni producent. Uz skladanje primijenjene glazbe bavi se produkcijom i oblikovanjem zvuka na filmu i u kazalištu. Osnovao komorni ansambl *Pat-čwork* 1992. Dobitnik brojnih nagrada: Zlatne arene za glazbu na Filmskom festivalu u Puli 1993, 1996. i 2001, Morishige Award (suautor; Tokyo, 1993), diskografske nagrade Porin 1996, 1999. i 2007.

Rogić, Božidar ▶ inženjer (1936). Diplomirao i magistrirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Na TVZ-u voditelj TV studija i centrale 1963–67, inženjer specijalist 1967–90, inženjer u razvoju 1993–96. Radio na uvođenju i razvoju novih TV tehnologija (teletekst, digitalna tehnika i dr.). U njemačkoj tvrtki BTS (Broadcast Television Systems) radio pet godina, na projektiranju analognih, digitalnih i HDTV sustava.

Rogošić, Željko ▶ urednik, scenarist i redatelj (1956). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Od 1990. do 1993. urednik i komentator u HRT centru Split. Nakon toga novinar i urednik u dnevnim i tjednim tiskovinama *Globus*, *Nacional*, *Nedjeljna Dalmacija* i *Slobodna Dalmacija* te na

Novoj TV. Na HTV se vraća 2009. u Dokumentarni program, isprva kao urednik i scenarist dokumentarnoga filma *Čovjek s tri domovine* (red. T. Mršić). Zatim režira četverodijelni *Libar Miljenka Smoje*, dokumentarno-igrane serijale *Tijardović* i *Emanuel Vidović* te dokumentarac *Mikrofon je vaš*, o problemima osoba koje mučaju. Urednik HRT1 2013, pomoćnik ravnatelja PJ

Program za posebne projekte 2015–16. Izvršni urednik i koordinator cjelokupnoga projekta HRT-a *300. obljetnica Sinjske alke* te dokumentarnoga serijala *Godina Oluje 2015*. Za dokumentarni serijal *Libar Miljenka Smoje* dobio je godišnju nagradu HRT-a 2013.

Zvonimir ROGOZ

Rogoz, Zvonimir ▶ glumac, kazališni redatelj i prevoditelj (1887–1988). Počinje glumiti u Beču, zapažen u Ljubljani (1919–29), osobito uspješan u Pragu (1929–49), gdje je ostvario veliku kazališnu i filmsku karijeru. Svjetsku slavu stekao ulogom “nemoćnog” muža mlade H. Lamarr u erotskoj drami *Ekstaza* (G. Machatý, 1933). U Zagreb se vratio 1949. Glumio i režirao u kazalištu, nastupao u filmovima te prevodio naše dramske tekstove na češki. Od 1957. angažiran u brojnim produkcijama TVZ-a: serijama i dramama *Stoljetna eskadra*, *Dnevnik Očenašeka*, *Sumrak*, *Dr. Knoch*, *Kiklop* i dr. Sudjelovao u više radiodramskih i drugih emisija RZ-a. Često najavljivan kao “najstariji aktivni glumac na svijetu”, objavio knjigu uspomena *Mojih prvih sto godina* (1987). O njemu je snimljen dokumentarni film *U zdravom tijelu zdrav Rogoz* (1987) S. Luks i M. Cindrića. Dobitnik nagrade Vladimir Nazor za životno djelo 1966.

Römer, János ▶ spiker i urednik (1972). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Suradivao u kazalištima (Trešnja, Komedija), bio voditelj Radija 101, mentor Škole govorničtva i tečajeva retorike. Za HRT radio kao voditelj (Radio Sljeme, Obrazovni program HR-a), fonetičar, suradnik u TV emisijama (*Obiteljski zabavnik*, *Kolo sreće*, *Dobri ljudi*), radijski spiker. Bio i predstavnik za odnose s javnošću 2003–09. te pomoćnik direktora

programa HR-a 2011–13. Urednik i autor u produkcijskom odjelu Obrazovanje i znanost (*Iz svijeta znanosti, Govorimo hrvatski, Znanstveni koncentrat*).

Romić, Biljana ▶ novinarka i urednica (1960). Diplomirala i magistrirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1990. surađuje na III. programu HR-a, od 1996. stalna urednica. Autorski i urednički potpisivala emisije *Svjetska proza, Hrvatska proza, Daleki glasovi, Saturnova djeca, Ogleđi i rasprave* i dr. Izvršna urednica *Zbornika Trećeg programa* 2008–13, pokrenula stalan oblik suradnje s pulskim sajmom knjiga, zatim javnu Tribinu Trećeg programa, a 2014. TV emisiju *Prekid programa zbog čitanja* na HRT3. Obavljala dužnosti odgovorne urednice III. programa HR-a, urednice Kulturno-znanstvenog programa, v. d. glavne urednice programa HR-a. Prevela dvadesetak knjiga (E. Said, M. Nettelau, M. Ondaatje), stotinjak ogleđa iz psihoanalitičke, književne teorije, filozofije, politologije i teorije povijesti umjetnosti te dramske tekstove.

Biljana ROMIĆ urednica je radijske emisije *Hrvatska proza*

Rončević, Vladimir ▶ novinar i urednik (1950). Diplomirao na Pedagoškom fakultetu u Rijeci. Od 1969. suradnik na Radio Rijeci i u *Večernjem listu*. U izdavačkoj kući *Mladost* od 1972. savjetnik za književnost, od 1978. urednik Informativne službe u *Jugoliniji*. Dopisnik Tanjuga iz Rijeke od 1983, urednik pomorstva u *Novom listu* od 1985. Na TVZ-u/HTV-u od 1988, komentator iz Hrvatskog sabora, urednik emisije *More*. Za Domovinskoga rata ratni reporter sa svih hrvatskih ratišta, od Vukovara 1991. do Knina 1995. te mirne reintegracije Podunavlja 1996; sudionik prvoga konvoja *Libertas* za Dubrovnik. Izvještavao i s ratišta BiH. Upravitelj riječkoga centra HRT-a 1994–95, urednik i voditelj središnjega TV *Dnevnika* 1995–2000, odgovorni urednik Radio Rijeke 2000–04. Glavni urednik Informativnoga programa HTV-a 2004–07, kad je prosječna gledanost središnjega *Dnevnika* bila najviša u EBU-u (37%, doseg 75%), digitalizirana proizvodnja svih emisija IP-a (54), pokrenut drugi tzv. crveni teletekst za HTV2, uvedeno titlovanje dnevnika za gluhe osobe. Osumnjičenik Haškoga suda 2007–08. zbog objavljivanja povjerljivoga dijela optužnice tzv. zločinačkog pothvata u *Dnevniku*. Od 2008. rukovoditelj HRT Radio Rijeke, od 2013. do umirovljenja 2015. ravnatelj HRT centra Rijeka. U Rijeci pokrenuo dopisništvo *Slobodne Dalmacije* (1993) i *Primorsko-goranski dnevnik* (1996). Dobitnik nagrade za životno djelo HRT-a Ivan

Vladimir RONČEVIĆ

Šibl 2014. Odlikovan Spomenicom Domovinskoga rata, medaljama Bljesak i Oluja te medaljom Sabora.

Rosić, Ilko ▶ scenarist, dramaturg i urednik (1920–1974). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na TVZ-u od 1957. urednik u Programu za djecu. Scenarist i urednik triju epizoda → *Svemirske patrole* (*Put na mjesec, Susret s Irsom i Put u atom*; 1959), prve igrane TV serije u nas, na kojoj se temelji poslije bogat igrani program za djecu i odrasle. Scenarist mnogih igranih i lutkarskih serija, TV drama (*Most preko kojeg nitko nije prešao*) i adaptacija (ističe se *Đerdan* po D. Šimunoviću u režiji Đ. Janjatovića, 1964) i emisija (*Posljednji vitezovi, Velika mala pričaoica, Koko, Moko, Skoko, Riki, Prijatelji*).

Rossellini, Roberto ▶ filmski redatelj (1906–1977). Istaknuti redatelj talijanskoga neorealizma (*Rim, otvoreni grad – Roma, città aperta*, 1945; *Paisà*, 1946), potom začetnik filmskoga modernizma (*Putovanje u Italiju – Viaggio in Italia*, 1953). Među prvima shvatio umjetnički i komunikacijski potencijal televizije. Već 1959. snimio putopisnu TV seriju u 10 epizoda s vlastitim komentarima *Indija kako je vidi Rossellini* (*Italia vista da Rossellini*). Početkom 1960-ih gotovo se u potpunosti okrenuo TV filmovima (uglavnom u koprodukciji talijanske i francuske javne televizije i prikazivanima u dva do tri dijela) o povijesnim osobama ili razdobljima: *Uspomna Louisa XIV* (*La Prise de pouvoir de Louis XIV*, 1966), *Sokrat* (*Socrates*, 1971), *Blaise Pascal* (1972), *Sveti Augustin* (*Augustino d'Ippona*, 1972), *Doba Cosima Medicija* (*L'età di Cosimo de' Medici*, 1972–73) i dr. Zasnovani na dugim kadrovima koje je realizirao uporabom zuma, ta su djela izraz njegova uvjerenja da u epohi civilizacijske krize televizija može imati društveno-integrativnu, edukativno-didaktičku, pa i prosvjetiteljsku funkciju (a i da je to temeljni razlog postojanja javne televizije).

Rossini, Jasna ▶ maskerica (1954). Stalni djelatnik na HRT-u od 1974. kao frizerka i šminkerica. Maskerica od 1982, voditeljica pogona šminke 2002–14. Sudjelovala u oko 150 TV drama, serija, dječjih, obrazovnih, zabavnih i show emisija (*Jelenko, Smogovci, Hildegard, Nepokoreni grad, Vučjak, Ero s onoga svijeta, Roco i Cicibela, Ptice nebeske*). Dobitnica je Zlatne arene za masku u filmovima *Metastaze* 2009. i *Ljudožder vegetarijanac* 2012. te godišnje nagrade HRT-a 2010.

Neva ROŠIĆ i Zvonimir Zoričić u TV drami *Karmine*, 1978.

Rošić, Neva ▶ glumica, pedagoginja i redateljica (1935). Diplomirala na ADU-u u Zagrebu, gdje je predavala glumu. Jedna od najistaknutijih hrvatskih kazališnih glumica, zapažena u brojnim glavnim ulogama u djelima hrvatskoga i svjetskoga radiodramskog repertoara (na pozornicama Zagrebačkoga dramskog kazališta, HNK-a u Zagrebu i Rijeci, Teatra &TD, Dubrovačkih ljetnih igra itd.). Na TVZ-u nastupala u više serija i dramskih emisija (*Zlatni mladić, Diogeneš, U registraturi, Kontrolor neba, Četvrta dimenzija, Oluja u ulici brežuljaka, I odrasti se mora, Ne možeš imati sve, Čamac za kronprinca, Allegro con brio, Klara Dombrovska, Karmine, Ifigenija u Aulidi, Mizantrop, Mali buntovnik* i dr.). Za interpretaciju lika Povijesti u drami P. Šegedina *Čiji je čovjek* nagrađena na V. tjednu domaće radiodrame RZ-a 1969. Dobitnica više nagrada, među ostalim nagrade Grada Zagreba 1984, nagrade Vladimir Nazor 1986. i 2001. i Nagrade hrvatskoga glumišta 2005. Monografija *Neva Rošić* (ur. L. Čale Feldman) objavljena je 2014.

Roško, Dane ▶ novinar i urednik (1932). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1959. na RZ-u, od 1964. na TVZ-u. Isprva suradnik, zatim urednik i vanjskopolitički komentator u emisijama Informativnog programa. Prvi je 1970-ih počeo koristiti → blesimetar u TV dnevniku. Glavni urednik Informativno-dokumentarnog programa TVZ-a 1979–80. Od 1993.

u mirovini; do 1999. radio kao honorarni urednik u vanjskopolitičkoj redakciji Hine i kao vanjskopolitički kolumnist u *Novom listu*. Nekoliko godina komentator međunarodnih zbivanja u *Glasi Slavonije*.

Goran ROTIM

Rotim, Goran ▶ novinar i urednik (1969). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. U novinarstvu od 1983 (*Subotičke novine, Polet, Večernji list, Start*), na HTV-u od 1991, ratni reporter do 1992, u vanjskopolitičkoj redakciji od 1992. Urednik voditelj i reporter u emisijama *Slikom na sliku, Hrvatska i svijet, U krupnom planu*. Autor dokumentarnih filmova *Madarska – gulaš za Europu* i *Češka – proces* te suautor filma *Austrija – tajna dunavske matice* (svi 1998). Urednik i reporter 2002–03 (*Internacional, Rat u Iraku*), 2004–07. zamjenik glavnog urednika Informativnoga programa HTV-a, 2008–13. komentator (*Paralele*). Ravnatelj programa HTV-a 2013–14, urednik *Javne stvari* 2014–15. Bio je konzul-savjetnik u Generalnom konzulatu Republike Hrvatske u Subotici 1999–2002. te glasnogovornik Ministarstva vanjskih poslova. Dobitnik godišnjih nagrada HND-a 1998. za najbolju reportažu i 2010. za najbolju TV emisiju (*Paralele*) te medalje Oluja.

Rožman, Božidar ▶ ton-majstor (1950). Od 1970. na RZ-u. Obavljao poslove terenskog snimanja i izravnih prijenosa političkih, sportskih, glazbenih i ostalih manifestacija. Organizirao tehničke realizacije mnogih međunarodnih događaja (konferencija Nesvrstanih zemalja 1979. na Kubi i 1989. u Beogradu, Univerzijada 1987. u Zagrebu, Eurosong 1990. u Zagrebu, Europsko prvenstvo u atletici u Splitu 1990, Zimske olimpijske igre u Sarajevu 1984, Olimpijske igre u Atlanti 1996. i Sydneyju 2000, posjeti Ivana Pavla II. Hrvatskoj i dr.). Zahvaljujući i njegovu prinosu terenska tehnika HR-a dvaput je dobila godišnju nagradu HRT-a.

RTL ▶ komercijalna televizija s nacionalnom koncesijom. Dio je RTL Grupe, najveće europske medijske grupacije, sa sjedištem u Luksemburgu. Grupacija je tvrtka kćer → Bertelsmann AG korporaci-

je. Posluje u 10 europskih zemalja preko 41 TV postaje i 34 radiopostaje. U Hrvatskoj je s emitiranjem programa počela 30. IV. 2004. kao druga komercijalna televizija s nacionalnom koncesijom. Od 2011. započinje s emitiranjem specijaliziranoga zabavnog kanala → RTL2, 2014. pokreće → RTL Kockicu, a od 2008. prikazivanje prvoga IPTV kanala u Hrvatskoj, RTL Plus, koji 2015. prerasta u tri specijalizirana TV kanala RTL Crime, RTL Passion i RTL Living. Od početka emitiranja svakodnevno emitira središnju informativnu emisiju, prvih šest godina kao *Vijesti RTL-a*, dok 2010. kreće nova središnja informativna emisija *RTL Danas*. Večernje izdanje vijesti u 23 sata 2015. zamijenio je dnevni late night news magazin *RTL Direkt*. Među prvim domaćim emisijama kojima je započeo program bili su magazini *Exkluziv* i *Exploziv*. Od 2014. emitira se magazinska emisija *Sve u šest*. RTL je emitirao i prvi hrvatski dnevni talk show *Sanja*, voditeljica kojega je bila pjevačica S. Doležal, te prvu hrvatsku sapunicu *Ljubav u zaleđu*. S prvom sezonom hrvatske inačice reality showa *Big Brother* krenuo je 2004, a usmjerio se i na nove reality formate kao što su modni *Hrvatski top model* i zabavno-glazbeni *Hrvatska traži zvijezdu*, *X faktor* i *Zvijezdice*. Prikazivane su i zabavne emisije *Retromanija*, *Srcolovka*, *Pobijedi Šolu*, *Salto*, *Zvijezde extra* i *Hrvatski broj 1*, reality showovi *Dvornikovi*, *Ljubav je na selu*, *Survivor*, *Wipeout*, *Fear Factor* i *Mijenjam ženu*, dramske serije *Vatre ivanjske*, *Ruža vjetrova*, *Horvatovi*, *Tajne*, *Zabranjena ljubav* i *Ne daj se*, *Nina*, humoristične serije *Bibin svijet* i *Instruktor* te kulinarske emisije *Jezikova juha*, *Večera za 5*, *Punom parom*, *Tri, dva, jedan – kuhaj!* i *Tri, dva, jedan – peci!* U programu su bile i emisije R. Knjaza *Mjenjačnica*, *Koledžicom po svijetu*, *Najveći hrvatski misteriji* i *Slučajni turist*. RTL je prva TV postaja u Hrvatskoj koja je 31. XII. 2010. počela stalno emitiranje u formatu 16:9.

RTL2 ▶ specijalizirani nacionalni zabavni kanal, emitirati je počeo 2. I. 2011; u vlasništvu grupacije RTL Hrvatska. Naglasak mu je na zabavnom sadržaju, glazbi, programu za mlade, zabavno-edukativnim emisijama te popularnim filmovima i igranim serijama. Programsku shemu obogatile su emisije domaće produkcije, poput popularnoga late night talk showa *Studio 45* urednice i voditeljice A. Mandić, lifestyle emisija *U dobroj formi* s R. Sopek te *InDizajn* s M. Mikulec, kao i glazbene emisije *Top.HR* urednika i voditelja D. Klarića i A. Miščević.

RTL Danas ▶ središnja informativna emisija RTL-a, pokrenuta 24. X. 2010; emitira se svaki dan u 18,30. Sljednica informativne emisije *Vijesti RTL-a*. Prati najvažnije vijesti dana, od najnovijih političkih zbivanja do aktualnih društvenih događanja. Jedina informativna emisija koja se prigodom velikih nacionalnih događaja emitira, odnosno vodi iz posebnoga studija izgrađenoga na terenu, tj. na mjestu radnje. Glavni je urednik I. Bobić, a voditelji su I. Bobić, T. Jelinčić i A. Brdarić Boljat.

RTL Direkt ▶ dnevni late night news magazin, pokrenut u travnju 2015. Koncipiran je kao presjek najvažnijih događaja dana, najnovijih vijesti večeri te priča od posebnog interesa i važnosti, koje se ne obrađuju samo u formi reportaže nego i studijskim intervjuima s aktualnim gostima. Urednik i voditelj Z. Šprajc.

RTL Duel ▶ politička emisija, prikazivala se na RTL-u 2005, za predsjedničke kampanje u Hrvatskoj. Prva emisija koja je sučelila dvoje predsjedničkih kandidata, J. Kosor i S. Mesića (10. I. 2005), što je do danas najgledanije (30,4% AMR, odnosno 1 265 973 gledatelja) i najcitiranije sučeljavanje. Voditelji su bili A. Brdarić Boljat, T. Jelinčić i I. Bobić.

RTL Kockica ▶ specijalizirani nacionalni TV kanal za djecu, mlade i obitelj, emitirati je počeo 11. I. 2014; u vlasništvu grupacije RTL Hrvatska. Prvi hrvatski besplatni TV kanal takve programske koncepcije; program je kombinacija domaće produkcije i stranoga programa, nudi raznovrsnost od animiranih filmova za najmlađe do dokumentaraca i obiteljskih filmova za starije. Od domaće produkcije prikazuje emisije *Vremeplov*, *Crtež dana*, *Mali svijet*, *Skitalica pitalica*, *Crtalica*, *Kreativni kutak*, *Mala sportska akademija*, *Idemo u ZOO* i *Baka priča najljepše priče*. Voditelji su D. Balažin i T. Gržan.

Rudolf, Davorin ▶ novinar, pravnik, političar i diplomat (1934). Od 1951. novinar *Slobodne Dalmacije*, uređivao vanjskopoličku rubriku. Pokretač i glavni urednik književnog časopisa *Peristil*. Nakon ukora zbog "zapadnjačkog liberalizma" iz *Slobodne Dalmacije* prelazi u RTZ Radio Split. Tamo je pisao vijesti, izvještaje, komentare, reportaže, intervjue, izravno prenosio nogometne utakmice (prvu Hajduk–Dinamo 22. III. 1959); objavio dojmove susreta sa S. Loren, W. Churchillom, N. Hruščovom te prvi razgovor s J. Brozom Titom. Od 1961. na Pravnom fakultetu u Splitu predavao međunarodno pravo. Od kolovoza 1990. ministar pomorstva u Vladi RH, 1991. ministar vanjskih poslova, potom veleposlanik u Italiji, San Marinu, na Cipru i Malti. Objavio 12 knjiga. Redoviti član HAZU-a. Dobitnik državne nagrade za znanost 2011.

Rudolf Steiner – modus vivendi ▶ cjelovečernji dokumentarni film (2007). Autor M. Santrić u suradnji sa snimateljem M. Tapavičkim i R. Sredićem, kroz dvije cjeline (*Goetheanum* i *Eurythmia*) gradi životopis R. Steinera (1861–1925), austrijskoga filozofa rođenoga u Hrvatskoj, utemeljitelja antropozofije. Film je nagrađen Zlatnom pandom na festivalu antropološkoga filma u Sichuanu 2008.

Dragan RULJANČIĆ

Ruljančić, Dragan ▶ snimatelj (1951). Diplomirao i magistrirao na Akademiji izvedbenih umjetnosti (FAMU) u Pragu. Na TVZ-u od 1976; snimio je više od 200 dokumentarnih filmova, među kojima su bili posebno zapaženi putopisi (*Kina – zemlja i ljudi*, *Ekvador*, *Iran – zemlja i ljudi*) te nagrađivani osmodijelni serijal *U potrazi za Markom Polom*. Snimio je brojne TV serije za djecu (*Smogovci*; *Lažeš*, *Melita*; *Ne daj se*, *Floki*), petnaestak TV drama (*Studeni*, *Iza neba*, *Glumac*) i dugometražne igrane filmove (*Osuđeni*, Z. Tadić, 1987), a s B. Schmidtom surađivao na filmovima *Metastaze*, *Ljudožder vegetarijanac* i *Imena višnje*. Dobitnik je, među ostalim, nagrade za najbolju kameru i dvije nagrade Oktavijan na Danima hrvatskoga filma 2012, Zlatne arene 2012. i godišnje nagrade HRT-a 2010.

Ruljančić, Jure ▶ snimatelj (1913–1998). Bio ratni reporter u partizanskom pokretu; posuđenom kamerom britanske vojske 6. V. 1945. snimao prvu sjednicu hrvatske vlade u Splitu. Snimio *Posljednju čergu* (1958), prvi dokumentarni film snimljen u tehnici cinemascopea. Od 1962. na TVZ-u snimatelj emisija o likovnim umjetnicima, putopisa, TV drama (*Obredna ogrlica*, *Tonkina jedina ljubav*, *Maškarata ispod kuplja*, *Kroz šibe*, *Onaj žuto-kosi*, *Balada o derdanu*) te serije poetskih dokumentaraca *Portreti i susreti*.

Runjić, Saša ▶ novinar, urednik i producent (1964). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Prvi tekst objavio u *Poletu* 1982. Početkom 1990-ih direktor propagande Zagrebačkoga kazališta mladih, likovni urednik i urednik govornih i dječjih izdanja Croatia Recordsa, kustos i autor nekoliko pojedinačnih i skupnih izložbi

u galeriji Klovićevi dvori. Novinar i urednik u dnevniku *Jutarnji list* od njegova pokretanja 1997, urednik i kolumnist u tjedniku *Globus*. Od 2003. do 2006. urednik Zabavnoga programa RTL-a te direktor korporativnih komunikacija iste medijske kuće. Od 2006. neovisni producent u vlastitoj tvrtki Fikcija. Ravnatelj Programa HRT-a 2014–16.

Runjić, Zdenko ▶ skladatelj i glazbeni urednik (1942–2004). Diplomirao na Elektrotehničkom fakultetu u Splitu. Bio glazbeni urednik Radio Splita 1960–76. te 1979–92. Od 1988. do 1992. umjetnički direktor, a 2003–04. direktor Festivala zabavne glazbe u Splitu, 1993. osnovao i do 2002. vodio vlastiti glazbeni festival Melodije hrvatskoga Jadrana. Legendarni autor pop glazbe, uglazbio oko 700 pjesama (*A vitar puše*, *Čale moj*, *Galeb i ja*, *Nadalina*, *Oprosti mi pape*, *Piva klapa ispo' volta*, *Skalinada*), dijelom i na vlastite stihove. Osvojio brojna glazbena priznanja i nagrade. Njemu u čast od 2005. organiziraju se Runjićeve večeri, na kojima se njegove pjesme izvode u novim aranžmanima. Dobitnik brojnih festivalskih i drugih nagrada, među ostalim nagrade Grada Splita 1984, Porina za životno djelo 1998. i nagrade Hrvatskog društva skladatelja 2001. Odlikovan Redom Danice hrvatske s likom Marke Marulića 1995.

Zdenko RUNJIĆ i Oliver Dragojević

Rusan, Rajka ▶ urednica i prevoditeljica (1960). Na RTZ-u od 1986; u znanstvenoj redakciji Obrazovnoga programa radi emisije *Znanost i mi*, *Izlog znanstvenih knjiga*, *Znanstveni razgovori* i dr. Od 1989. na III. programu HR-a uređuje *Doba znanosti*, *Portreti znanstvenika*, *Interpress*, *Na kraju tjedna*, a suradnica je i u emisijama *Bibliovizor*, *Iz riznice hrvatske kulture*, *Eppur si muove* i dr. Urednica je tematskih blokova u *Zborniku Trećeg programa HR-a* te serijala (u 56 polusatnih nastavaka) *HAZU – 150 godina* (2011). Od 2008. urednica Kulturno-znanstvenoga programa HR-a, a od 2013. urednica III. programa HR-a, kad je uveden veći broj novih emisija (*Tribina Tre-*

Rajka RUSAN

čeg programa, *Okrugli stol*, *Skrivena strana dana*, *Svjetovi i nazori*). Prevodi s engleskoga i njemačkoga jezika.

Rusko meso ▶ miniserija, emitirana na HTV-u 1999. u tri epizode; nastala istodobno s istoimenim cjelovečernjim igranim filmom. Kriminalistička priča poslužila je kao okvir za društveno-kritičku dramu o organiziranom kriminalu i prostituciji u Hrvatskoj sredinom 1990-ih. Scenarij i režija L. Nola, kamera S. Herceg, glazba B. Runjić, scenografija V. Domitrović, kostimografija V. Ninić, montaža S. Zečević. Uloge: I. Gregurević, B. Nola, G. Grgić, Lj. Kapor, I. Appelt, D. Bolanča, N. Violić, J. Mihoļević, K. Ugrina, N. Dorčić, F. Šovagović, K. Pajić i dr.

Russell, Ken ▶ britanski redatelj (1927–2011). Za BBC-jev kulturni program *Monitor* režirao 32 filma o skladateljima, slikarima i drugim umjetnicima, u kojima je inovirao koncepciju TV biografija; već je 1961. u filmu o S. Prokofjevu prvi put na britanskoj televiziji u takvom tipu emisija upotrijebio glumca kojemu su se vidjele samo ruke kako sviraju na klaviru. U daljnjim sličnim ostvarenjima stil mu je sve ekstravagantniji, s narativnim ritmom po uzoru na glazbene kompozicije te usredotočivanjem na opsije protagonista: *Film o Debussyju* (*The Debussy Film*, 1965), *Isadora Duncan* (1966), *Ples sedam velova* (*The Dance of the Seven Veils*, 1970), o R. Straussu. Slični su i njegovi kinematografski filmovi, kojima je 1970-ih privlačio pozornost i kontroverze (*Demoni – The Devils*, *Ljubitelji glazbe – The Music Lovers*, *Mahler*, *Lisztomania* i dr.).

Rutić, Mladen ▶ radijski redatelj (1940). Na RZ-u od 1960, isprva u Školskom radiju, pa redatelj u Dramskom programu. Urednik II. programa i Zabavno-dokumentarnoga programa. Režirao oko stotinu radiodrama, autor i suautor dvadesetak dokumentarnih radiodrama. Tijekom 1990-ih počeo ciklus *Ars Acustica*. Suraduje na II. i III. programu ciklusima *Zvona Hrvatske* i *Spomenici u obnovi*. Na Festivalu Prix Marulić 2003. uveo off program, ambijentalna akustična događanja, “zvučnu izložbu” Audio Hvar. S V. Gospodnetićem na Prix Futura u Berlinu dobio UNESCO-ovu specijal-

nu nagradu 1979 (za emisiju *Ljudski zrak*), Grand Prix 1981 (za emisiju *Vikend*) i Srebrnu plaketu 1993 (za *Ples mrtvacu*). Dobitnik nagrade RZ-a 1980, nagrada na Marulovim danima u Splitu 1992, 1993. i 1996, nagrade Morishige za najbolje djelo u Tokyju 1993 (za emisiju *Zagrebačke vedute – Jelačić plac*, s grupom suradnika).

Ružičić, Ivica ▶ novinar i urednik (1977). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Na HR-u od 2004, godinu dana na Radio Sljemenu, a zatim u Informativnom programu HR-a. Jedan je od urednika nagrađivanoga tjednog magazina *Inventura – tjedan pod povećalom*, u kojem se obrađuju najvažnije teme iz političkog života. Uređuje i vodi emisiju *Oporbeni zarez*, a jedan je od članova uredničkog tima projekta *U mreži Prvog*. Rukovoditelj radijskog tijela Redakcije za unutarnju politiku i društvo u IMS HRT-a.

Ružić, Zdenko ▶ novinar i urednik (1920). Suradnik u Odjelu za informacije ZAVNOH-a 1944, glavni urednik *Glasa Slavonije* i suradnik *Vjesnika* u Splitu od 1945. Te godine organizirao i vodio ekipu koja je pokrenula Radio Split, imajući u planu da s njom vodi i Radio-stanicu Zagreb. Nakon oslobođenja Zagreba, 10. V. 1945, prvi direktor RZ-a. U ljeto 1946. otišao u Komitet za radio-difuziju Vlade FNRJ, potom radio u tjedniku *Naprijed* i drugim listovima, a od 1952. u bosansko-hercegovačkom novinarstvu.

Zdenko RUŽIĆ

S

Sabine, Wallace Clement ▶ američki fizičar (1868–1919). Profesor na Harvardovu sveučilištu. Drži se utemeljiteljem arhitektonske akustike, odnosno akustike prostora; još je oko 1895. sistematizirao tu granu znanosti i utvrdio njezine zasade (na temelju kojih je konstruirao bostonsku simfonijsku dvoranu). U njegovu čast jedinica apsorpcije zvuka nazvana je sabin.

Mario SABLIĆ

Sablić, Mario ▶ snimatelj (1962). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Za HRT snimio brojne, žanrovski različite emisije (*Hrvatska knjiga*, *Opera Box*), a kao direktor fotografije i svoje prve igrane projekte (*Novogodišnja pljačka*, *Veliko spremanje*). Snimio je više od 200 glazbenih i reklamnih spotova, desetak igranih filmova (*24 sata*, *Pjevajte nešto ljubavno*, *Koko i duhovi*, *Zagonetni dječak*) i šesnaest TV serija (*Počivali u miru*, sezona 1–2, *Crno-bijeli svijet*, *Dolina sunca*). Dobitnik nagrade za najbolju kameru na Danima hrvatskoga filma 2002 (za *Sigurnu kuću* – Interfilm/HRT), godišnje nagrade Nikola Tanhofer Hrvatske udruge filmskih snimatelja 2012 (za *Počivali u miru* – Ring produkcija/HRT) i za kratkometražni igrani film *Teleport Zovko* – Kinorama).

Sablić, Želimir Gracia ▶ producent (1936). Na TVZ-u od 1965, prvo organizator snimanja, zatim producent

igranih serija, čime se bavio tijekom gotovo cijele TV karijere (*Nikola Tesla*, *Putovanje u Vučjak*, *Smogovci* i dr.). Od 1977. glavni producent Informativnoga programa, a nakon toga radio u Kulturno-umjetničkom i Zabavnom programu kao producent *Kviskoteke*, *Jadranskih susreta*, *Sedme noći* i dr.

Sabol, Milan ▶ novinar i urednik (1928–1998). Diplomirao na Poljoprivredno-šumarskom fakultetu u Zagrebu. Od 1965. komentator TVZ-a. Pratio gospodarske, posebice poljoprivredne i turističke teme, profiliravši se kao provokativan novinar koji u intervjuima pomiče onodobne granice politički korektnog novinarstva. Osim brojnih priloga i razgovora za informativnu emisiju *Jučer, danas, sutra* surađivao je u emisiji o gospodarstvu *Petkom u 19* te bio urednik Privredne redakcije u Informativnom programu 1968–73. Tijekom novinarske karijere pisao je i u novinama, bio scenarist i redatelj više dokumentarnih reportaža (*Od Schwarzwalda do Rajne*, *Prozor u svijet* – Frankfurt, Milano, Čehoslovačka) i nastavnih filmova. Dobitnik godišnje nagrade HND-a 1963.

Sabolić, Maja ▶ glazbena urednica i kritičarka (1940). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zadru. Od 1960. surađuje na RZ-u, od 1970. glazbena urednica u emisijama *U 8 na vikend*, *Sedmo jutro*, *Zeleni megaherc*, *Svjetla pozornice*, *Nota* i dr. Specijalizirala se za talijansku popularnu glazbu, godinama izvještavajući s najvažnijih manifestacija toga žanra (Sanremo i Pavarottijev ciklus *War Child* iz Modene). Emisija *Po vašem izboru*, koju je autorski počela uređivati 1960-ih, i danas je u programu HR-a. Uređivala je i vodila prijenose najvećih svjetskih rock koncerata, koji su izravno emitirani u okviru EBU-a. U mirovini od 2004. Za osobit prinos promicanju hrvatske glazbe dobitnica posebnoga priznanja Hrvatske glazbene unije 2006.

Sabolović, Mirko ▶ pisac i scenarist (1935–2005). Radio kao učitelj hrvatskoga jezika. Pisao romane u kojima je tematizirao ruralnije krajeve i život gradskih marginalaca (*Okupljanje*, *Pijanstva*, *Razmeda*, *Ožiljci*, *Jawohl*, *Kako*

sam postao lopov, Na istoku Zapada, Vitezovi i štakori, Pardon, gospodo). Autor je i scenarija za TV filmove *Razmeđa, Pucanj, Slučaj Filipa Franjića, Kasno natporučniče, Špijunska veza, Ucjena, Zamke* te za igrani film *Hoću živjeti*.

Sacrosantum Concilium ▶ dokument II. vatikanskoga koncila, daje upute i smjernice o liturgiji i reformi liturgije; sadržava i dio s uputama o radiotelevizijskim prijenosima mise i drugih crkvenih obreda. Jedna od glavnih uputa jest da službeni prijenosi misa mogu ići isključivo uživo, uz naglasak da ti prijenosi trebaju bit umjereni i dostojanstveni, pod vodstvom i uz jamstvo osobe koju za taj posao odredi biskup. Na Koncilu je usvojen i dekret o sredstvima društvene komunikacije → *Inter mirifica*.

sadržaj emisije ▶ temeljni plansko-produkcijski dokument prema kojemu suradnici i službe usklađuju svoje djelovanje u oblikovanju emisije ili emitiranju uživo i koji omogućuje elementarni opis arhivirane emisije. Oblik i sadržaj standardiziraju se za pojedine tipove TV emisija. Sadržaj većih i strukturalno složenijih emisija, npr. središnjega *Dnevnika*, sadržava naziv, broj i datum emisije, popis temeljnih čestica emisije (špica, najave, priloz) prema redosljedu uvrštavanja, ime autora svake od njih, oznaku uređaja preko kojega se pojedina čestica preuzima u emisiju, podatak o trajanju pojedine čestice, stupac s uzastopnim zbrojem trajanja uvrštenih priloga i podatke o urednicima, voditeljima, redateljima i spikerima. Urednik emisije piše i može mijenjati sadržaj. Njime se koriste voditelj, realizator, odjeli montaže, suradnici realizatora u studijskoj režiji, spikeri, tehničari i drugi suradnici. Primjercima koje koriste voditelj, realizator i spikeri, a koji se nakon emisije arhiviraju, prilažu se svi novinarski tekstovi, a katkad i transkripti snimljenih izvaja.

Sagner, Martin ▶ glumac (1932). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Isprva angažiran u Narodnom kazalištu August Cesarec u Varaždinu, a od 1955. do umirovljenja

Martin SAGNER (desno) i Boris Buzančić u TV seriji *Sedma sila* Fadila Hadžića, 1966.

u Gradskom kazalištu Komedija u Zagrebu. Istaknuo se ulogom Draša Katalenića Dudeka u dvjema serijama TVZ-a scenarista M. Kerstnera *Mejaši* (1970) i *Gruntovčani* (1975), kojom je stekao pohvale kritike te simpatije gledateljstva, ostavši u kulturnom pamćenju poznat kao Dudek. Nastupio i u nekoliko TV drama (*Smrt u čizmama, Anketni list*) i serija (*Kuda idu divlje svinje, Ponom parom, Nepokoreni grad, Inspektor Vinko*) te u prvoj seriji TVZ-a snimljenoj skrivenom kamerom *Čovječe, ne ljuti se!* Sudjelovao i u humoristično-satiričnom serijalu *Osa*. Zastupnik u Hrvatskom saboru 1990–95.

Sajovic, Stjepan ▶ ton-majstor (1949–2006). Na TVZ-u/HTV-u od 1973. kao električar osvjetljiivač, potom kao snimatelj tona, uglavnom u sastavu izvjestiteljskih ekipa Informativnoga programa. Radio je na izvještavanju s konferencija Nesvrstanih zemalja u Colombu i Harareu, iz sjedišta UN-a u New Yorku, s međunarodnih sastanaka koji su prethodili priznanju Hrvatske, s bojišnica Domovinskoga rata na Baniji, u Lici i Slavoniji.

Sakač, Branimir ▶ skladatelj (1918–1979). Diplomirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Profesor na Srednjoj školi Muzičke akademije u Zagrebu 1941–46, glazbeni urednik i dirigent orkestra RZ-a 1946–48, šef glazbenoga odjela Radio Rijeke 1949–50, zatim ponovo u Zagrebu šef redakcije ozbiljne glazbe na RZ-u i 1951–61. profesor na Muzičkoj školi Vatroslav Lisinski. Od osnutka Muzičkog biennala Zagreb 1961. stalni suradnik, a 1972–73. umjetnički direktor. Profesor na Akademiji umetnosti u Novom Sadu 1975–79. Vizionar i intelektualac, unio je 1950-ih u hrvatsku glazbu mnoge nove spoznaje. Dobitnik Zlatne arene za glazbu u filmu *Deveti krug* 1960, godišnje nagrade Vladimir Nazor 1969, *Vjesnikove* nagrade Josip Slavenski 1971, nagrade Grada Zagreba 1973, nagrade Vladimir Nazor za životno djelo 1978.

Saletto, Mario ▶ novinar, snimatelj i redatelj (1935–2006). Na TVZ-u od osnutka 1956, isprva radi kao kameraman, potom filmski snimatelj i reporter. S B. Knezocijem suautor i glavni podmorski snimatelj TV serije → *Tajne Jadrana*. U listopadu 1973. izvještavao kao dopisnik snimatelj iz egipatsko-izraelskoga rata. Najviše profesionalne dosege ostvario kao autor putopisa, među kojima se izdvaja ciklus → *Beskrajem svijeta* (56 epizoda) i *Jedrima oko svijeta* (45 epizoda). Kao pasionirani svestrani sportaš (planinar, jedriličar, auto trkač, skijaš) u seriji *Pustolovina u Hrvatskoj* (24 polusatne epizode) popularizirao je manje poznate i ekstremne sportove. Snimio je i osam nastavaka serije *Sudbina* o hrvatskom iseljeništvu. Potpuni autor, uz novinarsku i redateljsku obradbu sve je svoje putopise sam snimao na 16mm filmsku vrpcu. Jedan od posljednjih hrvatskih TV snimatelja na filmskoj vrpici, tek od 1998. počinje raditi elektronskom kamerom (*5000 km kroz Meksiko, Nacionalni parkovi SAD-a*), a zatim snima trinaestodjelni serijal *Tragom braće Seljan*, za montaže kojega je premi-

Mario SALETTO

nuo. Objavio je i knjigu *Jedrima oko svijeta* (1989). Dobitnik nagrade Marija Jurić Zagorka za TV reportažu 1996. te HRT-ove nagrade Ivan Šibl za životno djelo 1997.

Samac, Snježana ▶ urednica (1965). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Novinarstvom se počela baviti na Radio Osijeku 1982. Piše likovne kritike za različite novine i časopise, predgovore za kataloge izložbi, vodi likovne radionice i gostujuće izložbe u Klovičevim dvorima i sl. Na HRT-u od 1990. kao asistentica, realizatorica i koordinatorica, potom novinarka, urednica i redateljica brojnih priloga, emisija, serijala i dokumentarnih filmova. Urednica Programa za djecu i mlade HTV-a 2007–12; potaknula sudjelovanje HRT-a u projektu EBU drame i razvoj dječjega igranog programa (film *Koko i duhovi*, serijal *Jura Hura*). Od 2012. koordinatorica i pomoćnica glavnoga urednika pri pokretanju programskoga kanala HRT3.

Samardžić, Ljubiša ▶ srpski glumac i redatelj (1936). Diplomirao na Akademiji za pozorište, film, radio i televiziju u Beogradu. Jedan od najpopularnijih glumaca u Jugoslaviji, proslavio se već drugom filmskom ulogom, u filmu *Prekobrojna* B. Bauera (1962), igrajući potom uglavnom likove šarmantnih i dobroćudnih mla-

Ljubiša SAMARDŽIĆ u seriji *Kuda idu divlje svinje*

dića i muškaraca "iz naroda". Osobito uspješan u ratnim filmovima (*Kozara*, *Bitka na Neretvi*, *Sutjeska*, *Valter brani Sarajevo*) i komedijama (*Lito vilovito*, *Rad na određeno vreme*), trilogiji P. Đorđevića (*Devojka*, *San*, *Jutro*, nagrada u Veneciji). Najnagrađivaniji glumac u povijesti Filmskoga festivala u Puli (Šest Zlatnih arena: tri za glavnu i tri za epizodnu ulogu). Na TV-u najzapaženiji kao Crni Rok u antologijskoj seriji TVZ-a *Kuda idu divlje svinje* (1971) i Borivoje Šurdilović u *Vrućem vetru* TV Beograda (1980). Glumio i u serijama *Gradani sela Luga*, *Dimitrije Tucović*, *Povratak otpisanih* i dr. Od 2000. glumi uglavnom na TV-u, režira i producira igrane filmove (*Nebeska udica*, *Nataša* i dr.) i popularne TV serije (*Miris kiše na Balkanu*, *Jesen stiže*, *dunjo moja* i dr.).

Sam čovjek ▶ igrana TV serija, prikazana na TVZ-u 1970. u četiri epizode. Adaptacija istoimenoga romana I. Kozarčanina o apatičnom pojedincu kroz čije se životarenje odražava malograđanština i ispraznost hrvatske provincije između dvaju svjetskih ratova. Scenarij i režija E. Galić, urednik K. Novosel, kamera K. Grčević, scenografija Ž. Senečić, kostimografija J. Novak, montaža B. Jenčik. Uloge: R. Šerbedžija, H. Buljan, F. Šovagović, Lj. Jović, J. Marotti, K. Zidarić, Ž. Potočnjak, M. Grković, M. Oremović.

samoregulacija ▶ sustav autonomnih profesionalno-etičkih standarda u medijima te postupaka i mehanizama za implementaciju i nadzor, pri čem je bitno da pravila i tijela određuje struka. Temelji se na dobrovoljnosti podvrgavanja pravilima i sankcijama, najviše ovisi o uzajamnom razumijevanju sudionika i suglasnosti o dobrim novinarskim običajima. Uza zakone i uređeno tržište javnih glasila jedan je od glavnih oslonaca društvene kvalitete medija i povjerenja javnosti. Prakticira se od 1916, kad je u Švedskoj ustanovljeno prvo novinsko vijeće. Potkraj 20. st. došlo je do ubrzanoga razvoja samoregulacije, pa su u 75% europskih zemalja postojali nacionalni etički kodeksi novinarstva, a u polovici i tijela za njihovu primjenu i nadzor. Najprikladnijim se drži trojni model, koji u proces uključuje socijalne partnere u medijima (vlasnike, novinare i druge autore) te predstavnike javnosti. Uz kolegijalna tijela (vijeće za novinstvo ili medije, žalbeno povjerenstvo) koja razvijaju i tumače standarde dobrog novinarstva i izriču sankcije prekršiteljima, u Švedskoj djeluje i novinski → ombudsman, a u više od stotinu redakcija širom svijeta redakcijski ombudsmeni.

Santa Barbara ▶ američka soap opera TV kuće NBC, prikazivala se 1984–93. u 2137 nastavaka. Saga smještena u bogataški milje kalifornijskoga grada Santa Barbara. U Hrvatskoj prikazivana 1990–98. na HTV-u. Iznimno popularna, osobito za Domovinskoga rata zbog eskapističkoga djelovanja na publiku pogodenu ratnim zbivanjima, pa su je i djelatnici Radio Zadra izvodili za slušatelje u skloništima. Kreatori B. i J. Dobson, glavne uloge M. Walker, A. Martinez, J. Allan i dr.

Santrić, Mladen ▶ novinar, urednik, scenarist i redatelj (1957). Diplomirao na Filozofskom fakultetu te na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Na HTV-u od 1984. novinar, urednik *Zagrebačke panorame* i mozaičnih emisija (*Dobro jutro, Hrvatska, Hrvatska zemlja i ljudi, Dobar dan, Zagreb plus, Suncobran, Obiteljski objed*), specijaliziran za dokumentarnu reportažu. Od 2000. u Dokumentarnom programu, pokrenuo autorski ciklus *Stani pa gledaj* (20 filmova), režirao u duhu estetike filma istine. Filmovi su mu predstavljani i na svjetskim i na domaćim festivalima (*Kako na nebu tako i na zemlji, Na tronu vječnog čuda, Čovjek sjevernih listopadnih šuma* i dr.). Javni odjek imao je ciklus filmova *Susreti s autizmom*. Scenarist i redatelj 12 putopisa snimatelja R. Sredića, od kojih su *Azijske razglednice* nagrađene u međunarodnoj konkurenciji. Dobio i nagradu HND-a za film *Ja sam slobodan*, godišnju nagradu HTV-a 2007. te više međunarodnih nagrada za filmove *Vrt plavih ruža* i *Rudolf Steiner – modus vivendi*.

Sanja ▶ dnevni talk show, emitirao se na RTL-u 2004–06. Bavio se društvenim temama iz svakidašnjice te ugošćavao brojne "obične" ljude, ali i osobe iz javnoga, političkog, kulturnog i vjerskog života. Emisija je bila odlično prihvaćena, a voditeljica Sanja Doležal hvaljena zbog svoje neposrednosti i prirodnosti.

Sapunar, Marko ▶ novinar i publicist (1937). Diplomirao i magistrirao na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu, doktorirao na Fakultetu organizacije i informatike u Varaždinu. Na RZ-u od 1964. Radio kao suradnik, urednik i direktor RTV centra u Zadru 1970–72, urednik Radio Jadrana (II. programa RZ-a) 1975–85, potom glavni urednik II. programa od 1990. Od 1992. predaje na Fakultetu političkih znanosti Zagrebu (od 2005. redoviti profesor). Jedan od utemeljitelja (1996) i dugogodišnji pročelnik Studija novinarstva na Sveučilištu u Mostaru. Predsjednik Vijeća za telekomunikacije 1994–99. Autor više knjiga (*Model razvoja radio-difuzije u Hrvatskoj, Novinarstvo, teorija i praksa, Radiodifuzni sustavi, Radio jučer, danas, sutra, Osnove znanosti o novinarstvu, Opća povijest novinarstva*).

sapunica → soap opera

Sarajčić, Ivo ▶ novinar, urednik i političar (1915–1994). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Za II. svjetskog rata jedan od pokretača *Glasa Slavonije* (1943), potom glavni urednik *Naprijeda*. Radio kao tajnik Prezidija Sabora NR Hrvatske i kao novinar i urednik u *Borbi* 1947–49. Direktor RZ-a

1952–54, kad se RZ počeo samostalno financirati. Angažiran na podizanju odašiljača na Plješivici i Hvaru. Zatim ministar u vladi Hrvatske, predsjednik upravnog odbora RZ-a, direktor u *Borbi*, direktor Direkcije za informiranje vlade FNRJ, a od početka 1960-ih u diplomaciji.

Sarić, Željko ▶ redatelj i filmski snimatelj (1951). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Kao asistent kamere surađivao s O. Miletićem. Kao snimatelj radio dokumentarne i kratke igrane filmove (redatelji R. Sremec, V. Mimica, N. Babić, V. Tadej, E. Galić, P. Krelja, M. Juran, Z. Ogresta, V. Brešan i dr.). Od 1998. samostalno režira eksperimentalne filmove (*Slike vremena, Sustav jednoga, Zvonar katedrale* i dr.), a inovativni prinos daje filmskom uporabom fotografskoga postupka kinografije (*Dance, Faust, Dance, Prolazak Karla Draškovića, Središte vremena* i dr.). Autor je i socijalnih dokumentarnih filmova (*Zagrebački Bokci, Četiri dana u prosincu, Ruže iz Plitvičke ulice, Naša tvornica* i dr.). Za HRT režirao dokumentarnu TV seriju *Profesije osobno*. Na Danima hrvatskoga filma 2000. dobio Kodakovu nagradu (za *Slike vremena*), Zlatnu uljanicu 2007 (za film *Naša tvornica*), nagradu za kameru 2009 (za *Jedan dan u Zemaljskom zavodu*).

Sarnoff, David ▶ američki poduzetnik bjeloruskoga podrijetla (1891–1971). Od 1908. operater u tvrtki Marconi Wireless Telegraph of America, gdje je 1912. primio signal tonućeća Titanica. Od 1919. radio u tvrtci RCA, od 1930. bio njezin predsjednik, a od 1947. do smrti predsjednik njezina upravnog odbora. Kako bi dokazao velike mogućnosti radija, organizirao je 1919. izravni prijenos boksačkoga susreta Dempsey–Carpentier. Na njegov poticaj 1926. u sklopu RCA osnovana je prva američka radijska mreža NBC. Prepoznao je komercijalne mogućnosti televizije već 1923, kad je V. Zworykin patentirao → ikonoskop i poslije, 1930-ih, kad je kupio TV patente više istraživača (→ L. De Forest, Ch. Jenkins). Zaslužan i za omogućivanje izravnoga TV prijenosa prigodom otvaranja Svjetskog sajma u New Yorku 1939. Nakon II. svjetskog rata zauzimao se za sustav televizije u boji kompatibilan s postojećim crno-bijelim prijammicima, što je FCC odobrio 1953.

Sastanak u Studiju 8 ▶ emisija koja se emitirala utorkom navečer na I. programu RZ-a 1965–85. Jednosatna portretna emisija u kojoj su gostovali likovni umjetnici, književnici, skladatelji, glumci, redatelji, znanstvenici i druge poznate i važne osobe iz društveno-političkoga i kulturnoga života (I. Generalić, J. Gotovac, T. Dabac, V. Prelog, V. Radauš, D. Tadijanović, I. Tijardović). U Govornoj dokumentaciji HR-a sačuvano je 511 snimaka emisije. Urednici su, među ostalim, bili V. Kozarić, R. Vince, I. Strahonja, B. Jelić i Z. Kuretić.

satelit ▶ tijelo lansirano sa Zemlje koje određenom putanjom kruži oko nje, opremljeno elektroničkim uređajima. Služi za znanstvena istraživanja, vojna izvi-

đanja, navigaciju i telekomunikacije. Kreće se po zatvorenoj krivulji, odnosno putanji koja se naziva orbita satelita, a može biti kružna (cirkularna), geostacionarna, ekvatorijalna, polarna, eliptička, niska, srednje visoka, visoka, nagnuta i dr. Sateliti koji služe za → satelitsku radiodifuziju najčešće se kreću po eliptičnoj orbiti, popularno nazvanoj po specifičnom satelitu Molnya (Molnya orbita). Uz nagib te orbite ($63^{\circ}26'$) prema zemaljskomu ekvatoru ili geostacionarnoj orbiti, koja predstavlja kružnu putanju satelita u ravnini zemaljskog ekvatora, on tako ostaje relativno nepomičan u odnosu na Zemlju. Razvoj satelita ključno je utjecao na razvoj telekomunikacija u drugoj polovici 20. st. (napose satelitske radiodifuzije, odnosno satelitske televizije). Prvi radiokomunikacijski satelit kojim je 10. VII. 1962. prenošen TV program između Europe i Amerike bio je Telstar, a prvi komercijalni komunikacijski satelit bio je Early Bird, lansiran 1965. Pretpostavlja se da je danas aktivno više od 1000 satelita.

satelitska radiodifuzija (satelitsko emitiranje) ▶ radiokomunikacijska služba u kojoj se signal radijskoga i TV programa, namijenjenih za izravan prijam, odašilje preko radijske postaje (odašiljača) smještene na satelitu. Za potrebe satelitske radiodifuzije → zemaljska satelitska postaja uspostavlja jednosmjernu vezu (uzlazna veza, engl. uplink) prema satelitu. Na satelitu transponder prima signal i odašilje ga na drugoj frekvenciji silaznom vezom (engl. downlink) prema Zemlji, gdje je za prijam potrebna antena s LNB-om (engl. low noise block downconverter) i odgovarajući prijamnik (engl. set-top box), koji može imati i uređaj za → uvjetovani pristup. Tip antene ovisi o frekvenciji i namjeni, najčešće je parabolična promjera do 1 m, a za servise kao što je Sirius XM satelitski radio (2,3 GHz) koriste se male antene koje se na principu magneta i sl. povezuju na automobil. Početci satelitske radiodifuzije datiraju potkraj 1960-ih, a u Europi do znatnijega napretka dolazi pojavom → Eutelsata i → Astre. Prijamne antene u početku su bile jako velike, tako da su bile dostupne uglavnom telekomunikacijskim operaterima za potrebe → DTH ili → kabelske televizije. HRT je s analognim emitiranjem svojih programa započeo korištenjem satelita Eutelsat I (preko Austria Telecoma) 29. VIII. 1991, a od 19. VI. 1992. preko vlastite zemaljske postaje i satelita Eutelsat II. Nekoliko godina poslije, 11. XI. 1997, započnje emitiranje svih triju programa HTV-a i I. programa HR-a u digitalnoj tehnologiji DVB-S preko satelita Eutelsat Hot Bird za područje Europe, Bliskog istoka i sjeverne Afrike. Lansiranjem novih satelita HRT-ovi programi 2013. prelaze na satelit Eutelsat 16A smješten na poziciji 16° istočno. Početkom 2016. satelitski se emitiraju četiri TV i pet radijskih programa.

Saucha, Ljiljana ▶ novinarka i urednica (1956). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Novinarka *Poleta* i suradnica RZ-a od 1979. Vodila serije Programa

Ljiljana SAUCHA

za djecu *Moja ulica*, *Nedjeljno prije podne za djecu*, *Ljiljana i ostali*, zatim radila u razmjeni domaćeg programa te kao novinarka u *Zagrebačkoj panorami*. U Mozaičnom programu od 1984. novinarka, voditeljica i jedna od urednica (*Dobro jutro, Hrvatska, Dobar dan, Hrvatska zemlja i ljudi, Hrvatska danas*). Prva voditeljica hrvatskoga lota 1989. u emisiji *Fortuna*, voditeljica *TV aukcije*. U programu *Za slobodu* 1991. uređivala vijesti, podnevni i večernji dnevnik. Uređivala i vodila središnji *Dnevnik* 2000, a zatim gotovo sve dnevnik i vijesti. Od 2011. u redakciji je kulture.

Savić, Anka ▶ ton-majstorica (1950). Na RZ-u od 1971, isprva snimateljica, a zatim ton-majstorica u Dramskom programu. Tonski realizirala stotine igranih i dokumentarnih radiodrama. U mnogima od njih bila i suautorica (npr. *Molitva*, s redateljem M. Rutićem i glazbenim urednikom D. Roccom). Dobitnica druge nagrade na Prix Futura u Berlinu 1991. za Četvoricu u mraku, nagrade Prix Marulić 1998. za *Terra incognita* (suautorica) i dr.

sažimanje (kompresija) podataka → kodiranje

SBTV ▶ regionalna TV postaja s koncesijom za digitalnu regiju D2 (Brodsko posavska, Požeška, Virovitičko podravska i dio Bjelovarsko bilogorske županije). Sa sjedištem u Slavonskom Brodu pokrenuli su je 2004. D. Galović, P. Čosić i Z. Jerković; prvi glavni urednik D. Čugura. Svakodnevno emitira program okosnica kojega su informativne emisije (*Vijesti, Dnevnik*) te niz emisija kojima se prati ukupan javni život regije (*Klopka, Pressing, Nedjeljom zajedno, Sport plus, Bioritam, Brod kulture, Svakodnevno*). Direktorica je M. Mijakić, a glavni urednik I. Čalić.

scenarij ▶ prozni tekst u kojem se razrađuje prizorna strana filmskoga ili TV projekta (scene). Sadržava detaljan opis sadržaja, sve radnje, dijaloge, mjesto i vrijeme zbivanja i dr. Prethodi mu izradba sinopsisa, a nakon scenarija izrađuje se knjiga snimanja. Mora biti ostvariv

– pisan jasnim AV terminima, u pravilu u prezentu. Na scenske se prizore dijeli redosljedom što ga određuje predloženi razvoj radnje, može sadržavati i sugestije medijske vrste (atmosfera, osvjetljenje, kadriranje, pokreti kamere, ritam i dr.), dijalozi mogu biti pisani u dramskoj formi. Budući da zbivanja u trenutku snimanja mogu promijeniti zamišljenu narativnu strukturu (npr. kod dokumentarnog filma ili emisije), implicira i dozu improvizacije, pa se može usredotočiti na potencijalne teme i sugeriranje početnog odnosa prema njoj (tad je često u obliku eseja).

scenarist ▶ autor scenarija, katkad i ideje i sinopsisa filma, radijske i TV emisije. Piše originalni scenarij ili scenarij prema tuđemu sinopsisu, ili pak adaptaciju prema književnomu predlošku. Katkad je scenarist ujedno i redatelj, osobito u dokumentarnim filmovima i emisijama. Scenarij može pisati više suscenarista, a ponekad dijaloge piše posebni pisac dijaloga (dijalogist). Scenaristov posao obično prethodi snimanju, ali često sudjeluje u prepravcima i dopunama scenarija u fazama pripreme, snimanja, katkad i montaže. Poznati scenaristi na TVZ-u/HTV-u bili su, među ostalima, Vinko Grgin, Zora Dirnbach, Ivo Štivičić, Drago Kekanović, Edo Galić i Đuro Roić.

scenograf ▶ osoba zadužena za scenografiju u kazališnim, filmskim, TV i dr. produkcijama koje uključuju scenske elemente. TV scenograf osmišljava cjelokupni ambijent studija ili nekoga drugog zatvorenog ili otvo-

renog prostora prilagođena za potrebe snimanja, nadgleda izvedbene radove u tom prostoru te kupnju materijala i predmeta potrebnih za izradbu scenografije. Usko surađuje s redateljem i izvršnim producentom, a u procesu izvedbe scenografije sa scenografskim radionicama i scenskim rekviziterima. Prije pripreme crta skice iz kojih poslije izrađuje detaljno prostorno rješenje koje sadržava i sve tehničke upute, poput mjera, pozicije kamere i ostale opreme, kutova snimanja i dr. Scenografi su po struci obično arhitekti ili slikari. Scenografi koji su ostavili trag u hrvatskom TV stvaralaštvu bili su, među ostalima, M. Ivezić, M. Ožbolt, I. Hušnjak, I. Trpčić i V. Tadej.

scenografija ▶ stvaralačko područje povezano sa zamišljanjem, gradnjom i/ili priređivanjem ambijenata na scenskom objektu; dekor, objekt snimanja uređen tako da dočara određeni scenski potreban ambijent. Ona je specijalističko stvaralačko područje scenografa. U AV mediju (film, televizija) podrazumijeva oblikovanje prostornih elemenata u prirodi ili studiju koji su obuhvaćeni kadrom. Stvaralačka komponenta dočara ambijent, atmosferu i psihološko-emocionalni kontekst. Scenograf daje nacрте oblika scenskoga prostora (gradnja, dekoracija, maketa, modela i projiciranih prostornih elemenata) i najuže surađuje s redateljem i snimateljem. Scenografi daju ili originalna prostorna rješenja ili adaptiraju postojeće objekte, uklapajući ih u jedinstvenu, osnovnu zamisao dinamike scenskoga prostora. Scenografija planira, tehnološki razrađuje,

SCENOGRAFIJA, scenografski objekt autora Ive Matije Bitanga i Lea Vukelića za snimanje dječje TV serije *Tajni dnevnik patke Matilde*, 2010.

priprema i prati realizaciju proizvodnje svih scenografskih, kostimografskih i stilističkih projekata. U sustavu HRT-a scenografija je dio RJ dizajn i scenografija.

Branko SCHMIDT na snimanju filma *Metastaze*

Schmidt, Branko ▶ redatelj i urednik (1957). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu (TV filmom *Rano sazrijevanje Marka Kovača*). Od 1996. na HRT-u. Urednik Umjetničko-dokumentarnog programa 2001–03, a zatim urednik u Dokumentarnom i Dramskom programu. Režirao TV drame *Hildegard* (1982) i *Gospodski život Stipe Zvonareva* (1988), miniseriju *Hajdučki gaj* (1985) i dječju TV seriju *Operacija Barbarossa* (prema scenariju i romanu *Zagonetni dječak* I. Kušana, 1990). U prvom dugometražnom igranom filmu *Sokol ga na nije volio* (1988, prema drami i scenariju F. Šovagovića), prvi put prikazao Križni put u hrvatskoj kinematografiji. Paralelno s igranim filmovima (*Đuka Begović*, 1991; *Vukovar se vraća kući*, 1994; *Božić u Beču*, 1997; *Srce nije u modi*, 2000), od kojih su neki snimljeni i u obliku TV miniserija (*Đuka Begović* i dr.), režirao ratne dokumentarne filmove (*Šest sekundi za život*, *Vukovarski memento* i dr.). Od sredine 2000-ih igranim filmovima *Put lubenica* (2005, Oktavijan za najbolji igrani film godine), *Metastaze* (2009, Velika zlatna arena u Puli) i *Ljudožder vegetarijanac* (2012, Zlatna arena za režiju u Puli, Oktavijan za najbolji igrani film), te dokumentarnim filmom *Panj pun olova* (2007) potvrđuje status jednoga od najistaknutijih suvremenih hrvatskih filmskih redatelja. Svi su mu igrani filmovi koprodukcije s HRT-om, a u potpunosti su produkciji HRT-a filmovi *Kraljica noći* (2001), za koju je HRT prvi put na Filmskom festivalu u Puli nagrađen Zlatnom arenom kao producent, i *Imena višnje* (2015). Urednik filma *Broj 55* K. Milića, za što je nagrađen godišnjom nagradom HRT-a 2015. Ostale važnije nagrade: Zlatna arena za scenarij (za *Božić u Beču*) 1997, Zlatna Antigena za najbolji film na festivalu mediteranskoga filma u Montpellieru (za *Put lubenica*) 2006.

Schopf, Davor ▶ glazbeni kritičar i publicist (1961). Stalni vanjski suradnik u Glazbenom programu RZ-a/HR-a od 1986. Profesionalni glazbenik, pjevač i kazališni umjetnik, specijalizirao se za operu i druge glazbeno-scenske predstave. Autor i urednik dugogodišnjih

ciklusa *U svijetu opere*, *Operni solisti*, *Glazbena kronika iz Hrvatske*, *Mattinata*, *Glas*, *najljepši instrument*, *U svijetu baleta* te niza drugih emisija i posebnih projekata. Vodi i komentira izravne operne prijenose iz Metropolitana i operne sezone EBU-a. Jedan je od voditelja cjelonoćnoga glazbenog programa *Euroclassic Notturmo* 1999–2013. Na HTV-u autor scenarija za emisije Obrazovnoga programa *Učimo Hrvatsku: Hrvatski pjevači – svjetski umjetnici*. Sudjelovao u pokretanju Hrvatskoga katoličkog radija, gdje je dvije godine bio autor i glazbeni urednik.

scrambling signala (engl. scramble – iščačkati) → uvjetovani pristup

SDI (akr. od engl. Serial Digital Interface) → serijsko digitalno sučelje

S domovinskih bojišta ▶ radijska emisija, emitirana na HR Radio Sljemenu 1991–92. Zamišljena kao “ratni projekt” HR-a, išla je tripot tjedno. U izravnim javljanjima s bojišta gosti autorice i voditeljice M. Mučalo (neko vrijeme s M. Mihaljevićem) bili su borci prvih linija obrane. Emitiranje s brda kod Slunja moralo je biti prekinuto jer su se ekipa emisije i njezini gosti našli usred granatiranja. Nakon okupacije Vukovara i zaoštavanja agresije na Hrvatsku, ocijenjeno je da je postalo preopasno emitirati izravno s terena, pa se emisija nastavila emitirati iz zagrebačkoga studija. Time se promijenio sadržaj emisije: pokušavalo se pomoći ljudima u traženju bližnjih, slale su se poruke i razmjenjivale informacije. Za realizaciju emisije uvelike su zaslužni terenski tehničari HR-a, koji su uspijevali uspostaviti veze i u vrlo složenim uvjetima. Emisiju je ubrzo počeo preuzimati i II. program HR-a, a reemitirana je i na većini lokalnih radijskih postaja u Hrvatskoj koje su preuzimale signal II. programa. Mučalo je za emisiju nagrađena godišnjom nagradom HRT-a 1993.

SDTV (akr. od engl. Standard Definition Television – televizija standardne kvalitete) ▶ TV signal koji omogućuje standardnu kvalitetu slike i zvuka uz → analiziranje slike s proredom od 625 ili 525 analizirajućih linija po slici i omjerom stranica slike 4:3, a nakon 2000-e s postupnim prelaskom na 16:9, prema referentnim → ITU-R preporukama i → SMPTE normama.

SECAM (akr. od franc. Séquentiel couleur à mémoire – sekvencijska boja s memorijom) ▶ sustav analogne kromatske televizije kojim se definira način prijenosa i prijma boje u televiziji. Razvio ga je → H. de France u Francuskoj 1956, a temelji se na američkom sustavu NTSC. Pogreške NTSC-a u tonu boje u SECAM-u se korigiraju tako da se krominantne komponente prenose u TV linijama sekvencijski, jedna komponenta u jednoj, a druga u sljedećoj liniji te se krominantni nositelj modulira frekvencijski. Time se izbjegava utjecaj faznih pogrešaka na ton boje u prijenosu. U prijmu se dvije

susjedne linije primjenom sklopa za kašnjenje kombiniraju u jednu. Kod SECAM-a područje krominantnog nositelja osjetljivije je na smetnje i na ekranu se javljaju uočljive smetnje s uzorcima frekvencije nositelja. SECAM se prvotno, osim u Francuskoj, primjenjivao u istočnoeuropskim zemljama i Grčkoj, ali je zamijenjen PAL-om 1990-ih.

Sedak, Eva ▶ muzikologinja (1938).

Diplomirala i magistrirala na Muzičkoj akademiji, a doktorirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na RZ-u 1961–93. kao glazbena kritičarka, urednica III. programa, glavna i odgovorna urednica Glazbenoga programa i direktorica Glazbene proizvodnje. Na Odjelu

za muzikologiju i glazbenu publicistiku zagrebačke Muzičke akademije radila kao naslovna asistentica, docentica i izvanredna profesorica 1981–98. Od 1998. pročelnica i voditeljica Zavoda za sistematsku muzikologiju, od 2000. do umirovljenja 2008. u zvanju redovite profesorice. Autorica je brojnih znanstvenih radova i više knjiga, bila voditeljica više znanstvenih projekata, suradnica Muzičkog biennala Zagreb. Dobitnica je nagrade Josip Andreis Hrvatskog društva skladatelja 1984. i 2010 (s N. Bezić) te odličja Reda Danice hrvatske s likom Marka Marulića 2001.

Sedam dana glazbe ▶ emisija HR-a koja sustavno i kritički prati glazbena zbivanja u Zagrebu i u Hrvatskoj, promovirajući različite aktivnosti i planove povezane s glazbenom reprodukcijom, izdavaštvom, objavom nosača zvuka i sl. Prikazuje tjedna zbivanja s koncertno-glazbenog područja kroz tri programske cjeline – kritike, vijesti, najave. Uz birane suradnike, afirmirane hrvatske kritičare, u emisiji su redovito prisutni i gosti-sudionici glazbenih priredbi, koji kroz opširniji razgovor ili kraće (telefonske) informacije komentiraju i najavljuju glazbena zbivanja. Emitira se od sredine 1970-ih i najdugovječnija je emisija Redakcije ozbiljne glazbe. Urednici J. Juračić, B. Magdić, B. Plečaš Kalebota.

Sedlar, Jakov ▶ redatelj i producent (1952). Reprezentativac Jugoslavije u vaterpolu. Režirao kazališne predstave u Hrvatskoj i inozemstvu; organizirao predstave za hrvatske iseljenike; režirao prvu predstavu homoseksualne (gay) tematike u hrvatskom teatru, *Bent*, u DK Gavella 1980-ih. Intendant HNK-a u Zagrebu 1991. i ravnatelj Drame HNK-a 1992–96. Režirao brojne dokumentarne filmove (*Jeste li bili u Zagrebu, gospođine Lumiere, Sakralna umjetnost u Hrvata, Franjo Tuđman: hrvatski George Washington, U potrazi za Orsonom, Ante Pavelić bez maske, Tito bez maske, Pravednik Stepinac*) te dugometražne igrane filmove *U sredini mojih dana* (1988), *Gospa* (1994) i *Sjećanje na Georgiju* (2002), a u (ko)produkciji HRT-a *Ne zaboravi me/ Fergismajniht* (1996), *Agonija*

(prema drami M. Krleže, 1998) i *Četverored* (1999, i TV serija), povijesni film prema scenariju I. Aralice o partizanskim zločinima nakon II. svjetskog rata. Sa sinom Dominikom surežirao igrane filmove *Milost mora* (2003) i *Jeruzalemski sindrom* (2004).

Mario SEDMAK

Sedmak, Mario ▶ spiker, voditelj i urednik (1959). Na TVZ-u od 1985. na poslovima spikera, voditelja i urednika Zabavnog programa, pomoćnika glavnog urednika Kulturno-umjetnički programa, urednika Glazbene redakcije, urednika Kontakt programa. Vodio više od 100 festivala (Split, Zagreb, Krapina, Neum, Zadar, Požega, Slavonski Brod, Mostar), niz zabavnih emisija, izbore za Miss Universe. Jedan od prvih voditelja emisije *Dobro jutro, Hrvatska*. Urednik Zabavnog programa u vrijeme niza uspješnih emisija (*Dora, Porin, Lijepom našom, Upitnik, Tko želi biti milijunaš?, Najslabija karika, Uzmi ili ostavi, TV Bingo Show*, koji je i vodio 11 godina, *Ples sa zvijezdama, Zvijezde pjevaju, Do posljednjeg zбора, Jedan protiv 100*). Komentator-mentor i voditelj projekta kviza *Potjera* 2016.

Sedma noć ▶ glazbeni show, prikazivan na HTV-u 1992–95. Prva emisija toga formata nakon uspostavlja-

SEDMA NOĆ, Mirko Fodor i plesačice

nja HRT-a. Projekt je inicirala urednica K. Urličić, suautor je bio Lj. Grgurić (s D. Trbović i voditelj emisije), redatelj I. Miladinov, kostimografinja L. Gamulin, koreografinja T. Škrinjarić, scenograf D. Broz. U pet ciklusa izvedeno je 200 emisija. Promovirane su domoljubne pjesme i novi spotovi, dovodene međunarodne zvijezde, uvedene telefonske igre s gledateljima te organizirane humanitarne akcije za žrtve Domovinskog rata. Bila je u vrhu najgledanijih TV emisija u Hrvatskoj. Tijekom 1993, usprkos ratu, organizirana su javna snimanja u više hrvatskih gradova.

Seinfeld, Jerry ▶ američki komičar i glumac (1954). Svjetski poznat postao je po sitcomu *Seinfeld* (1989–98, suautor L. David), koji se prikazivao i u Hrvatskoj na HRT-u (od 1996), repriziran na Novoj TV (od 2011). U četvrtoj sezoni *Seinfeld* postaje najuspješniji sitcom na američkoj televiziji. Iako je i dalje bio vrlo popularan i unatoč ponudama tvrtke NBC, odlučio je okončati seriju nakon devet sezona i 180 epizoda. Nakon završetka serijala vraća se stand-upu i TV nastupima, piše knjige, a magazin *Forbes* proglasio ga je 2015. za najbolje plaćenog komičara na svijetu.

Seitz, Ivan ▶ inženjer (1928–2014). Diplomirao i magistrirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Od 1956. na RZ-u. Isprva tehničar, a zatim šef filmske tehnike TVZ-a, šef magnetoskopa, šef TV servisa, glavni inženjer TVZ-a. Sudjelovao u tehničkom razvoju TVZ-a od samoga početka, prvom TV prijenosu 1956 (otvorenja Velesajma) i uvođenju magnetoskopa. Radio na svim većim projektima emitiranim iz studija i reportažnih vozila. Sudjelovao u gradnji TV centra na privremenoj lokaciji Fakulteta strojarstva i brodogradnje u Miramarskoj ulici.

Ivan SEITZ uz prvi magnetoskop TVZ-a, 1963.

sekretar(ica) režije ▶ član(ica) režijske ekipe koja sudjeluje u pripremi, snimanju i proizvodnji svih vrsta TV emisija. Sudjeluje u pripremi projekata, organizira i administrativno evidentira postupke obradbe emisija (presnimavanje, montaža, sinkronizacija). Na snimanju evidentira i nadzire održavanje kontinuiteta kadrova i scena predviđenih u knjizi snimanja ili scenariju. Vodi kompletnu evidenciju o snimljenom materijalu, priprema i kontrolira potpise te podatke u najavnim i odjavnim špicama. Organizira i prati telekiniranje, montažu, titlanje i sinkronizaciju te druge vrste obradba emisija. U dogovoru i nuputcima redatelja vodi redosljed kamera pri prijenosima ili snimanju složenih emisija, npr. koncerata. Poznatije sekretarice režije na TVZ-u/HRT-u bile su, među ostalim, Gordana Gattin, Snježana Bauer, Ivanka Boroš, Jasenka Gretić, Boba Martinović, Nena Nola, Gorinka Serventi, Zora Stjepinović, Ivka Šerić, Daša Ivanišević, Evica Felinger, Dinka Šimunović, Suzana Hetrich, Dunja Markičević, Lucija Šikić Malek, Ksenija Mozetić i Elza Kraljević.

sekvenca ▶ svaki filmski montažni sklop odnosno niz; narativno zaokruženi dio igranoga filma. Može biti izvedena u jednom kadru (tzv. kadar-sekvenca), ali se pretežno sastoji od niza kadrova te od više narativno povezanih scena. Za razliku od scene u sekvenci radnja ne mora biti predočena u kontinuitetu, što se postiže elipsom (preskakanjem dijela zbivanja pri njegovu praćenju iz kadra u kadar) ili paralelnom montažom (montažnim postupkom kojim se omogućuje naizmjenično praćenje dvaju istodobnih, a prizorno odvojenih zbivanja).

Selam, Petar ▶ kazališni i operni redatelj, teatrolog i povjesničar umjetnosti (1936–2015). Studirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu (gdje je doktorirao), na Književnom fakultetu u Strasbourgu i na ADU-u u Zagrebu. Saborski zastupnik 2003–11. Ravnatelj HNK-a u Splitu, urednik časopisa *Kritika*,

član redakcije *Hrvatskoga tjednika* i urednik časopisa *Kolo*. Režirao stotinjak dramskih i opernih predstava u svim kazalištima u Hrvatskoj, na najvažnijim hrvatskim festivalima te u brojnim kazalištima u svijetu. Umjetnički direktor Dubrovačkoga ljetnog festivala 1991, a 1992–2000. umjetnički direktor HRT-a. Bavio se i likovnom te glazbenom kritikom, objavio je nekoliko knjiga eseja o glazbi i kazalištu. U izdanju Maticе hrvatske 2009. izašlo mu je pet svezaka *Izabranih djela*. Dobitnik je brojnih nagrada i priznanja, među kojima i Nagrade hrvatskoga glumišta za cjelokupno umjetničko djelovanje 2005.

Selman, Marijan ▶ spiker, novinar i urednik (1931–2005). Spiker na RZ-u od 1962. Surađivao kao novinar u brojnim emisijama (*Eppur si muove*, *POPS – posljednjevremeni program srijedom i subotom*, *U osam na vikend* i dr.).

Uređivao i vodio emisiju *Zeleni megaherc*, autor emisija *Pod starim i novim krovovima*, *Ulice i trgovi*, *Lice s fotografije*, *041 – radio*, *Radio križaljka* i dokumentarnih reportaža. Uređivao i međunarodnu emisiju *Trio*, koju su zajednički realizirali Radio Budimpešta, Radio Beograd i RZ.

Seljan, Vladimir ▶ pijanist, urednik i redatelj (1921–2004). Diplomirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Nakon pedagoškoga rada u Muzičkoj školi Vatroslava Lisinskog, 1957. počeo suradnju s TVZ-om u Glazbenom programu. Kao redatelj glazbenih emisija postavio niz opernih, operetnih i koncertnih programa. Početkom 1960-ih sudjelovao u organizaciji Muzičkog biennala Zagreb, organizirao snimanje koncerata Dubrovačkih ljetnih igara. Dugogodišnji član Međunarodnoga muzičkog centra u Beču. Početkom 1970-ih glazbeni direktor Tvornice gramofonskih ploča Jugoton. Jedan od osnivača Splitskoga, Krapinskoga i Požeškoga festivala te Susreta muzičkih akademija u Rovinju i Međunarodnoga centra Glazbene mladeži u Grožnjanu. Nakon povratka na RTZ urednik Glazbenog programa RZ-a, zatim direktor odjela za muzičku proizvodnju. Djelovao i kao autor glazbenih emisija u Školskom radiju i televiziji, umjetnički direktor Ljetnoga glazbenog centra u Grožnjanu te član upravnog odbora Muzičke omladine Hrvatske. Režirao muzičke emisije i na austrijskoj televiziji (ORF).

Senčar, Božidar ▶ novinar i urednik (1946). Diplomirao na Poljoprivrednom fakultetu u Osijeku. U TVZ studiju Osijek od 1975. izvještavao i javljao se uživo za sve emisije Informativnoga programa, napose *Plodove zemlje*. Povremeno uređivao i vodio emisije *U krupnom planu*, *Plodovi zemlje* i *Spektar*. Ratni reporter, pratio i mirnu reintegraciju hrvatskoga Podunavlja. Urednik TV centra Osijek 1996–2000. Odlikovan Spomenicom Domovinskoga rata, Redom hrvatskoga trojista, medaljom Bljesak i Spomen-medaljom Vukovar.

Senečić, Željko ▶ scenograf, scenarist, slikar i redatelj (1933). Diplomirao na Akademiji likovnih umjetnosti te na ADU-u u Zagrebu. Kao slikar imao je više izložbi u zemlji i inozemstvu. Među poznate scenografije pripadaju one za filmove *Imam 2 mame i 2 tate* (1968) i *Tko pjeva zlo ne misli* (1970) K. Golika, *Breza* (1967) A. Babaje, *Kad čuješ zvona* (1969), *Kiklop* (1982) i *Glembajevi* (1988) A. Vrdoljaka, *Rondo* (1966) Z. Berkovića, *Limeni bubanj* (1979) V. Schlöndorffa, *Pont Neuf* (1997) i *Dubrovački suton* (1999) u vlastitoj režiji te serije TVZ-a *Sumorna jesen* (1969) Z. Bajsica, *Gruntovčani* (1975) i *Inspek-*

Željko SENEČIĆ

tor Vinko (1984–85) K. Golika, *Nepokoreni grad* (1981–82) i dr. Režirao je dokumentarne filmove o istaknutim umjetnicima (M. Krleži, D. Džamonji, J. Vaništi, J. Račiću, Đ. Pulitici). Dobitnik je brojnih nagrada, među ostalim Zlatne arene za scenografiju 1964, 1985, 1992. i 2001, velike nagrade na Salonu nacija 1984. u Parizu te nagrade Vladimir Nazor za životno djelo 1995.

Serdar, Ivo ▶ glumac (1933–1985). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Angažiran u brojnim kazalištima (August Cesarec u Varaždinu, HNK u Zagrebu i dr.), osobito zapažen u Jazavcu (danas Kerempuhu). Glumio u filmovima (*Crne ptice*, *Lov na jelene* i dr.) i brojnim TV dramama i komedijama (*Žara*, *Čovjek i njegova žena*, *Mala noćna muzika*, *Na plesu*, *Biografija utopljenice*, *Delegacija*, *Ljubavne priče*, *Sudski slučaj Andrije Buhača*, *Kvitung*) te TV serijama (*Maratonci*, *Zlatni mladić*, *Nikola Tesla*, *Putovanje u Vučjak*, *Punom parom*, *Jelenko*). Iznimno popularne i vrijedne uloge ostvario kao ustaški agent Šojka u seriji *Kuda idu divlje svinje* (1971) i domobran Franjo Smokvina u seriji *Mačak pod šljemom*

Ivo SERDAR

(1978). Interpretirao pretežno komične likove u emisiji Dramskoga studija RZ-a i skečevima TVZ-a (npr. kao Štef iz Klanjca u *Nedjeljnom popodnevu*), a golemu popularnost stekao kao voditelj TV kulinarske emisije *Male tajne velikih majstora kuhinje* (sa S. Karapandžom) od 1974. do smrti. U sklopu Dana satire Fadil Hadžić dodjeljuje se nagrada publike Ivo Serdar za glumu.

Serdar, Višnja ▶ urednica (1918). Isprva RZ-u, potom na RTZ-u od 1950. do umirovljenja 1979. urednica glazbenog programa za djecu u Redakciji za dječju, omladinsku i amatersku muziku. Autorica ili suradnica velikoga broja emisija posvećenih djeci različita uzrasta.

serijsko digitalno sučelje (engl. Serial Digital Interface, akr. SDI) ▶ vrsta digitalnoga videosučelja, standardiziran 1989 (→ SMPTE). SDI sučelje za videosignal standardne kvalitete (SD-SDI) utvrđen je standardom SMPTE 259M i podržava brzine prijenosa od 270 Mbit/s, 360 Mbit/s, 143 Mbit/s i 177 Mbit/s. Najčešće korišteno sučelje za komponentni videosignal jest 270 Mbit/s, a katkad i 360 Mbit/s. Sučelja za 143 i 177 Mbit/s namijenjena su prijenosu kompozitnoga (NTSC ili PAL) digitalnog videosignala, ali se ne koriste. Dodatni SDI standardi uvedeni su kako bi podržali povećanje razlučivosti videosignala (→ HDTV, → UHD i dr.), brzine prijenosa, dubinu boje i stereoskopski (3D) videozapis. Postoje još i HD-SDI, Dual link HD-SDI, 3G-SDI, 6G-SDI i 12G-SDI standardi, koji se koriste za prijenos nekomprimiranih, nekodiranih digitalnih videosignala (opcionalno uključujući ugrađen audiosignal i → vremenski kod) u TV sadržajima, a mogu se koristiti i za upakirane podatke. SDI signal prenosi se preko koaksijalnoga videokabela duljine obično do 100 metara. Upotrebom optičkih kabela (SMPTE 297M) omogućuje se prijenos na velike udaljenosti, ograničen samo maksimalnom duljinom vlakana ili pojačanjem. SDI i HD-SDI obično su dostupni samo u profesionalnoj videoopremi. Sa SDI-jem obično se povezuje i pojam → umetnuti audiosignal, standard koji omogućuje ugradnju do 16 tonkih kanala (24 bita, 48 kHz) u SDI i HD-SDI signal.

server (engl.) → poslužitelj

Sever, Maja ▶ novinarka i urednica (1971). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Kao studentica počela surađivati u Dječjem programu HTV3, u rujnu 1991. počinje izvještavati o Domovinskom ratu u Hrvatskoj. Kao ratna reporterka izvještavala s gotovo svih ratišta u Hrvatskoj i BiH. Poslije nastavlja raditi u Informativnom programu kao reporterka, urednica, voditeljica. Uređivala je središnji *Dnevnik*, uređivala i vodila *Vijesti*, *Hrvatsku uživo* i druge emisije. Od 2013. do 2016. vodila redakciju *Hrvatske uživo*. Kao politička reporterka izvještava uživo s najvažnijih političkih do-

Maja SEVER

gađanja. Sudjelovala u velikim projektima HTV-a, kao što su praćenje parlamentarnih i predsjedničkih izbora.

Štauff, Vojo ▶ poduzetnik i radijski djelatnik (1890–1986). Završio Eksportno-trgovačku akademiju u Beču. Jedan od utemeljitelja i blagajnik Radiokluba Zagreb te od osnutka dioničarskoga društva Radio Zagreb predsjednik njegova Nadzornog odbora. Od 1926. voditelj gospodarskih poslova Radio stanice Zagreb. Od 1938. do nacionalizacije RZ-a 1940. njegov ravnatelj; proširio programsku shemu novim emisijama s područja kulture, folklornoga stvaralaštva i sportskoga života. Pokrenuo tjednik *Radio Zagreb* (1940), službeni list Radio stanice Zagreb.

Shirer, William Lawrence ▶ američki pisac, povjesničar i novinar (1904–1993). Od kraja 1920-ih dopisnik iz Europe i Indije za dnevnik *Chicago Tribune* i agenciju Universal News Service. Od 1937. do 1941. bio je radijski dopisnik za CBS. Njegovi radijski izvještaji o ključnim događajima u Europi (pripojenju Austrije nacističkoj Njemačkoj, Sudetskoj krizi, njemačkoj okupaciji Čehoslovačke, napadu na Poljsku te ratu na zapadu u proljeće 1940, kad je pratio njemačke trupe, o kapitulaciji Francuske – šest sati prije službenih izvora) donijeli su mu brojne novinarske nagrade i upoznale su SAD s opasnošću od nacističke Njemačke. Na dojavu da ga Gestapo namjerava optužiti za špijunažu, 1940. je napustio Njemačku. Nakon rata izvještavao sa suđenja za nacističke ratne zločine u Nürnbergu, potom bio radijski komentator. Objavio više knjiga, od kojih je najpoznatija *Uspon i pad Trećeg Reicha* (*The Rise and Fall of the Third Reich*, 1960), za koju je dobio National Book Award.

shot lista (prema engl. shot list) ▶ potpun popis svih kadrova i tonova snimljenoga materijala (sirovina).

Prvi je korak nakon dolaska sa snimanja pregled materijala. Novinar zapisuje sve važnije kadrove i ispisuje izjave sugovornika. Da bi se poslije lakše snalazilo, uza svaki zabilježeni kadar ili sekvencu, bilježi se time code.

Shpitza ▶ TV magazin, emitiran na HTV-u 2005–08. Zabavni lifestyle magazin, sadržavao je teme iz popularne kulture, turizma, gastronomije i javnih događanja (predstave, koncerti, filmske premijere, humanitarne akcije, sportski događaji) te intervjuje s domaćim i stranim zvijezdama estrade i sporta. Suradnici i novinari bili su B. Drakulić, M. Validžić, I. Nanut, J. Nanut, J. Krajinović, M. Čikić, S. Čulina i M. Banović, voditelji N. Pišek i D. Despot, urednik je bio D. Despot, a redateljica je bila S. Hinić.

SI ▶ međunarodni sustav jedinica. Sukladno propozicijama ITU-a u potpunosti se primjenjuje i u sustavu radiokomunikacija.

Sikorski, Vasilj ▶ glazbeni urednik (1952). Diplomirao na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu. Od 1971. do 1984. stalni vanjski suradnik RZ-a, 1984–93. glazbeni urednik u Redakciji narodne glazbe, 1993–2012. urednik Redakcije, od 2012–15. urednik-koordinator u odjelu Glazbeni sadržaji HRT-a. Kao autor i urednik ostvario niz dokumentarnih emisija o narodnoj baštini (*Iz hrvatske narodne baštine*, *Riznica narodnog blaga*), istraživao i snimao na terenu, sudjelovao na brojnim EBU-ovim folk festivalima kao predstavnik HRT-a. Član EBU Folk and Traditional Music Group. Nositelj u HRT-u mnogih projekata o tradicijskoj glazbi.

Siladi, Dragutin ▶ novinar i urednik (1962). Diplomirao i magistrirao na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu. Na HTV-u u Religijskom programu od 1996. kao urednik i voditelj emisije *Razgovor s teologom* te urednik i komentator TV prijenosa misa. Od 1997. do 1999. urednik i novinar emisije za mlade *Smjerkazi* te urednik i komentator misa, od 2002. urednik Uskrsfesta, 2009–13. sukomentator (s T. Trstenjakom) *Križnoga puta iz Koloseja*. Od 2011. urednik *Portreta crkve i mjesta*. Sudjelovao u svim liturgijskim prijenosima tijekom posjeta pape Ivana Pavla II. i Benedikta XVI. Hrvatskoj, BiH i Sloveniji.

Silađin, Mirjana ▶ arhivistica (1950). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. U dokumentaciji TVZ-a oformila Fototeku, 1986. počela računalnu obradu emisija. Rukovodila RJ INDOK od 2005. te Odjelom za audiovizualno gradivo, izraslim iz INDOK-a, od 2013. do umirovljenja 2014. Inicirala stručno usavršavanje iz arhivistike (Edu centar realizirao jednogodišnji studij na Filozofskom fakultetu u Zagrebu). Članica radne skupine za izradbu *Strategije digitalizacije kulturne baštine* do 2020. pri Ministarstvu kulture RH.

Dobroslav SILOBRČIĆ (desno) i slikar Mirko Rački u emisiji *Mali noćni razgovori*

Silobrić, Dobroslav ▶ novinar, urednik i diplomat (1943). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Karijeru počeo 1966. na RZ-u kao gradski reporter, sportski izvjestitelj i urednik, a od 1968. u emisiji *Taksi za Babilon* posvećuje se intervjuima. Od 1970. jedan od kreatora TV emisije *Mali noćni razgovori*. U isto vrijeme bio je glavni urednik II. programa RZ-a, odakle je 1974. prešao na TVZ te postao samostalni urednik Dokumentarnoga programa, poslije i njegov urednik. Vodio i uređivao serije emisija iz kulture i politike (*Dvostruki obrtaj*, *Gost urednik*, *Kultura srca*, *Interview* i dr.). Početkom 1990-ih realizirao seriju dokumentarnih emisija na engleskom jeziku *War Chronicle*. Od 1992. u diplomaciji (konzul savjetnik u Trstu, ministar savjetnik u Vatikanu); od 2004. glasnogovornik Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija, od 2005. veleposlanik u Norveškoj, a od 2011. slobodni novinar.

Simfonijski orkestar Hrvatske radiotelevizije ▶ Djelovati je počeo 1930, četiri godine nakon početka emitiranja Radio stanice Zagreb. Isprva malobrojan i posvećen, pod vodstvom M. Špilera, isključivo emitiranju iz studija. Komorni orkestar formira se 1941, a u sezoni 1942/43. pod vodstvom glazbenoga ravnatelja Z. Grgoševića i u suradnji sa Zagrebačkom filharmonijom ostvaruje prvi put u Hrvatskoj ciklus od 16 organiziranih koncertnih večeri prema unaprijed utvrđenomu i objavljenomu programu. Ubrzo prerasta u Simfonijski orkestar Hrvatskoga krugovala, kojim dirigiraju ugledni dirigenti (F. Zaun, L. Matačić, B. Papandopulo, K. Baranović); istim intenzitetom nastavlja rad i u prvim poslijeratnim godinama, kad se dirigentima priključuju i M. Sachs te M. Horvat. Ujesen 1948. iz vlasništva RZ-a izuzima se Simfonijski orkestar i utemeljuje kao Državni simfonijski orkestar, kojemu će poslije biti vraćeno u međuvremenu ugaslo ime Zagrebačke filharmonije. Kako bi se ispunila nastala praznina, na inicijativu I. Vuljevića i S. Aranjoša 1951. utemeljen je Komorni orkestar RZ-a, koji je u domovini i u inozemstvu ugled stjecao pod vodstvom prvoga dirigenta A. Janigra te,

osobito, pod vodstvom S. Šuleka, kojega je naslijedio P. Dešpalj. Orkestar se postupno povećavao do simfonijskoga orkestra, pa od 1957. istodobno počinje djelovati i Simfonijski orkestar RTZ-a; od 1975. nosi naziv Zagrebački simfoničari RTZ-a, a od 1991. današnje ime. Na čelu toga orkestra stajali su mnogi ugledni hrvatski i strani dirigenti i solisti. Na mjestu šefa dirigenta bili su P. Dešpalj, K. Šipuš, J. Daniel, O. Danon, M. Horvat, U. Lajovic, V. Kranjčević i N. Bareza, a danas orkestar vodi talijanski violončelist i dirigent E. Dindo. Među mnogim dirigentima i solistima s kojima je taj ansambl surađivao bili su i L. pl. Matačić, I. Markevič, F. Konwitschny, C. Abbado, L. Maazel, Z. Mehta, E. Bour, S. Šulek, K. Penderecki, A. Janigro, A. Navarra, L. Kogan, H. Szeryng, A. Ciccolini, R. Pospiš-Baldani, D. Vejzović, D. Tomšič-Srebotnjak, R. Klepač, I. Pogorelić, M. Rostropovič, M. Fedotov, E. Gruberova, J. Carreras, R. Raimondi, B. Hendricks te L. Pavarotti. Uz redovitu koncertnu djelatnost u Zagrebu te obvezu da redovito surađuje u RTV programu, gostuje diljem domovine i u inozemstvu, gdje je na mnogim gostovanjima doživio sveopća priznanja, postavši zaslužnim kulturnim veleposlanikom Hrvatske. Početkom Domovinskoga rata Simfonijski orkestar HRT-a održao je desetke koncerata na bojišnicama od Pakraca, Lipika, Đakova, Gospića, Vinkovaca i Bošnjaka do Šibenika, Zadra, Karlovca, pa i Sarajeva. Uz klasični suvremeni repertoar, koji izvodi na koncertima te snima za potrebe HR-a, HTV-a i diskografskih tvrtki, osobito se skrbi

za hrvatsku glazbenu baštinu i suvremeno hrvatsko stvaralaštvo. U zanimljivu diskografskom opusu osobito se ističu autorske kompaktne ploče hrvatskih skladatelja S. Šuleka, M. Kelemena i M. Belamarića, serija od 5 CD-a posvećenih šefovima dirigentima orkestra, *Alpska simfonija* R. Straussa te serija sa simfonijskim opusom S. Šuleka. Orkestar je odlikovan poveljom Predsjednika RH za posebne zasluge.

Sindikata novinara Hrvatske (akr. SNH) ► sindikalna organizacija osnovana 1990. radi zaštite temeljnih radnih, socijalnih i profesionalnih prava novinara. Članovi mogu biti svi novinari i zaposlenici u medijskim kućama te slobodni i umirovljeni novinari. Svojim članovima pruža i besplatnu pravnu zaštitu u slučaju radnoga spora s poslodavcem. Do 2005. organizirao je podružnice u 62 medijske kuće, a u većini ostalih ima individualne članove, ukupno više od 3000 članova. Potpisao je kolektivne ugovore u osam velikih medijskih kuća. U svibnju 2003. počeo je pregovore s udrugama medijskih poslodavaca o Prijedlogu kolektivnog ugovora za novinare i medijske radnike Hrvatske. Njime želi zaštititi prava zaposlenih i u malim medijima te osnovna prava stalnih honorarnih suradnika. Prvi predsjednik bio je K. Sabolić. Od 1995. član Međunarodne federacije novinara (IFJ).

Sineki ► dokumentarna radiodrama, emitirana na HR-u 1991. Nastala je na temelju kazališne predstave dramske

SIMFONIJSKI ORKESTAR HRVATSKE RADIOTELEVIZIJE u Koncertnoj dvorani Vatroslav Lisinski u Zagrebu, dirigent Nikša Bareza

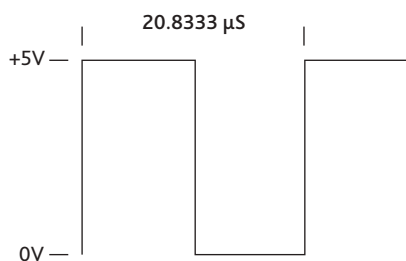
grupe iz Doma za maloljetne delinkvente i razgovora s njezinim polaznicima. Autori D. Klobučar i M. Pijaca oblikovali su radiofonski sklop koji pokazuje grubost životnog iskustva mladih sudionika te ujedno suosjeća s njima, što emisiji daje potresan emocionalni ton. Realizirana je u sklopu emisije *Radio-igra za djecu* urednice M. Vindakijević. Nagrađena drugom nagradom za dokumentarnu radiodramu na Prix Italia 1992.

sinkronizacija ▶ **1. sinkronizacija zvuka**, tehnički postupak tonske obradbe filmskoga ili videomaterijala, uz mogućnost naknadnoga studijskog snimanja glumačkih dijaloga i drugih zvukova i efekata (šumova, glazbe) u sinkroniji s izvorima zvuka u pojedinom prizoru. Kod obradbe filma primjenjuje se za zvučnu doradbu snimki ili za zamjenu loših izvornih zvučnih dijelova tonske snimke. Na televiziji taj postupak ima najveću primjenu pri obradbi inozemnih crtanih filmova i dječjih emisija (stoga se naziva i **naknadna sinkronizacija**). Obavlja se u tonskim studijima i režijama opremljenima primijenjenom tehnološkom opremom (tonska, akustična, procesorska oprema, AV monitoring i dr.), kako bi se stvorili što bolji uvjeti za finalizaciju slike i tona. Poslove obavljaju posebno obučeni snimatelji tona ili ton-majstori. Na HRT-u se takvi prostori nazivaju **SIP** (akr. od **sinkronizacija i presnimavanje**), a prvi je izgrađen 1965. na lokaciji u Šubićevoj 20 (šef N. Bolanča, a ton-majstor Ž. Pajtak). Nakon preseljenja na Fakultet strojarstva i brodogradnje 1976. povećao se opseg proizvodnje, pa se otvara SIP2, a preseljenjem u Dom HRT-a SIP3 te 1994. SIP4, koji se koristi za potrebe Informativnog programa. Dugogodišnji šef SIP-a je I. Gelo (1969–2008), a istaknuti ton-majstori koji su radili najzahtjevnije projekte su: R. Albahari, B. Podmenik, Ž. Grgurić, S. Tvorčić, R. V. Stanić i dr. **2. sinkronizacija signala**, vremensko usklađivanje dolaznoga audiosignala ili videosignala s referentnim. Osigurava precizan vremenski početak i kraj svake linije dolaznoga videosignala, omogućujući time bez prekida ili podrhtavanja njegovu daljnju obradbu i miješanje s drugim videosignalima u videomiješalu. U audioprodukciji u slučaju da audiosignali nisu međusobno sinkronizirani dolazi do prekida signala ili »kvrcanja«. **3. sinkronizacija videosignala i tona** → lip sync.

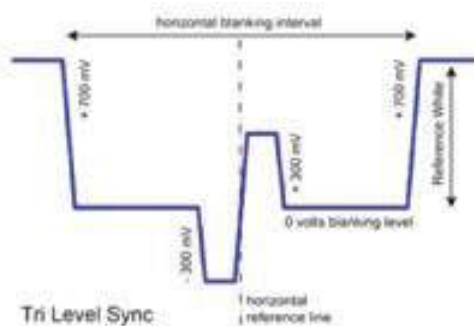
sinkronizacijski signal ▶ poseban signal koji omogućuje sinkronizaciju tonskih i videouređaja unutar jedne tonske ili videorežije. Kod videosignala određuje i točan početak i kraj svake horizontalne videolinije i izmjenu poluslika. Time je osigurano faziranje izvora signala u sustav. Za tonsku i videosinkronizaciju analognih i → SDTV uređaja sa → serijskim digitalnim sučeljem (SDI) koristi se black burst (→ referentni krominantni nositelj), dok se za sinkronizaciju → HDTV uređaja sa SDI sučeljem koristi Tri level sinkro signal. Sinkronizacija digitalnih audiouređaja u tonskim režijama i studijima obavlja se centralnim referentnim sinkronizacijskim

signalom, kao što je wordclock, ili AES/EBU sinkronizacijskim signalom. Primjenom jednoga od tih signala postiže se vremensko podudaranje početka digitalne riječi digitalnog audiosignala svakoga tonskog izvora, kako bi se oni mogli međusobno obrađivati, npr. miješati u tonskom miješalu. Wordclock je kontinuirani pravokutni signal koji može biti frekvencije 44,1 kHz, 48 kHz, 96 kHz ili 192 kHz, ovisno o tom kolika je frekvencija uzorkovanja kojom cijeli sustav tonske režije radi. Ukoliko ne postoji centralni sinkronizacijski izvor, audiosignali su međusobno asinkroni i mogu se međusobno miješati samo ukoliko tonsko miješalo ima mogućnost unutarnje sinkronizacije svakog audioulaza.

48kHz frekvencija takta

SINKRONIZACIJSKI SIGNAL, wordclock 48 kHz

SINKRONIZACIJSKI SIGNAL, tri level sinkro signal

sinkronizator videosignala ▶ digitalni TV uređaj za postavljanje asinkronog videosignala u vremensku i faznu koincidenciju prema referentnomu videosignalu. Na taj se način bilo koji asinkroni signal iz udaljenoga vanjskog izvora može sinkronizirati i ufazirati s ostalim signalima koji su spojeni i ufazirani na videomiješalo te tako omogućiti međusobno miješanje svih izvora signala, bez trzanja ili skokova u slici. Razlikuje se sinkronizator s TV slikom (engl. frame synchronizer) i s TV linijom (engl. line synchronizer).

Sinobad, Zlatko ▶ novinar, urednik i diplomat (1923–2014). Odlukom CK KPH postao direktor RZ-a 1950. Organizirao i vodio tečaj *Kako pisati za radio* (1954), prvi takav u jugoistočnoj Europi. U tom razdoblju postaje i predsjednik Jugoslavenske radiodifuzije i predsjednik Društva novinara Hrvatske. Zatim angažiran oko po-

Zlatko SINOBAD

četka TV emitiranja u Hrvatskoj (15. V. 1956) te direktor TVZ-a. U diplomatsku službi od 1957, isprva direktor Centra za informiranje FNRJ u New Yorku, zatim ambasador u Finskoj te savjetnik saveznoga sekretara za vanjske poslove. Izvršni sekretar JRT-a 1977–85, član Administrativnog vijeća EBU-a; 1980. izabran za člana Međunarodnog vijeća NATAS-a (Nacionalne akademije za televizijske umjetnosti i znanosti) u New Yorku.

sinopsis ▶ kratak pregled sadržaja. U radijskoj i TV proizvodnji i emitiranju to je pregled sadržaja neke emisije ili programa koji obuhvaća informacije o redoslijedu, vremenu početka, trajanju, nazivu, izvoru te, eventualno, formatu i drugim važnim obilježjima pojedinih (sukcesivnih) dijelova emisije ili programa.

Sinovi oluja ▶ ciklus dokumentarnih filmova, prikazivan na HTV-u 1995–98. Svaka je emisija sadržavala jedan autorski dokumentarni film hrvatskoga redatelja

SINOVI OLUJA

i jedan strane proizvodnje. Hrvatske priloge režirali su mladi redatelji (V. Brešan, L. Nola, H. Hitrec, Z. Jurić, I. Salaj, K. Gančev i dr.). Neki od njih dobili su zapažene nagrade: Brešan prvu nagradu na festivalu u Bukureštu 1997. za film *Akademija hrabrosti*, a J. Rasol prvu nagradu na festivalu u Rimu 1998. za film *Murine*. Urednica ciklusa bila je V. Karuza.

SIP → sinkronizacija

Sirišćević, Dražen ▶ urednik, voditelj, redatelj i producent (1958). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na TVZ-u od sredine 1980-ih kao scenarist i voditelj, zatim i kao urednik i redatelj. Autor je brojnih TV emisija o glazbenom kazalištu, od kojih je najpoznatija → *Opera box* (1992). Od 1993. bio je urednik Redakcije ozbiljne glazbe, potom i Dramskog programa i Umjetničkog programa HRT-a. Za HTV režirao više od 200 opernih i koncertnih nastupa hrvatskih i inozemnih umjetnika i ansambala. U vrijeme najvećih ratnih razaranja u Sarajevu 1994. režirao eurovizijski prijenos Mozartova *Requiem*a, u kojem su uz sarajevske glazbenike nastupili Z. Mehta, J. Carreras i R. Raimond. Pokretač je 2003. dobrotvornoga koncerta Opera pod

Dražen SIRIŠĆEVIĆ

zvijezdama u organizaciji HRT-a. Bio je pomoćnik ministra vanjskih poslova Republike Hrvatske (zadužen za međunarodnu kulturnu suradnju) 2004–05. Od 2009. ravnatelj je Koncertne dvorane Vatroslav Lisinski u Zagrebu. Na Splitskom ljetu 2014. postavio *Aidu*. Dobitnik je Zlatnoga pera HND-a 1994. Odlikovan Redom hrvatskoga pletera.

SIS (akr. od engl. sound in syncs) ▶ prijenos audiomonosignala, moduliranoga impulsno kodnom modulacijom tijekom horizontalne sinkronizacije analognoga TV videosignala. U osnovi se koristio samo u kontribucijskim i distribucijskim TV mrežama. **DSIS** (akr. od engl. dual sound in syncs) predstavlja prijenos dvaju audiokanala. Više se ne upotrebljavaju.

SITCOM, Naši i vaši

sitcom (skraćena od engl. situation comedy – situacijska komedija) ▶ TV žanr, humoristična igrana serija sa stalnim, ograničenim brojem likova. Radnja se najčešće odvija u jednom ili nekoliko interijernih ambijenata, zbog čega je produkcijski jeftin, a narativno je uobičen oko neke situacije (odatle i naziv) koja se općenito razvija ležerno, u pretežno vedrom tonu, a razrješava sretno, uz dramaturgiju koja počinje mirnom situacijom što se ruši nekom pogreškom da bi se na kraju ponovo uspostavila. Dva su glavna ambijenta: dom (obiteljsko okruženje) i posao (ta inačica naglašava romantične podzaplete), iako pojedini sitcomi kombiniraju ta okruženja. Nastao je prvotno na američkom radiju potkraj 1920-ih iz radijskoga vodvilja. Početkom 1950-ih prešao je na televiziju i tamo dosegnuo vrhunce popularnosti, ali i formalnih dostignuća. Prototipski TV sitcom obiteljskoga tipa jest serija *Volim Lucy* (*I Love Lucy*, 1951–57), s L. Ball i njezinim suprugom D. Arnazom (i nastavci *The Lucy Show*, *Ovdje Lucy – Here's Lucy*). Tijekom 1970-ih dolazi do preobrazbe, pa žanr koji je dotad metaforički razvijao društvenu koheziju počinje naglašeno tematizirati politička i/ili općeideološka proturječja, i to s otvoreno kritičkih pozicija: *MASH*, *The Mary Tyler Moore Show*, *Sve u obitelji* (*All in the Family*), *Maude*. Sredinom 1980-ih došlo je do obnove konsenzualnih formula, napose u obiteljskim sitcomima (*The Cosby Show*, *Obiteljske veze – Family Ties*, *Puna kuća – Full House*), a u nešto manjoj mjeri u poslovnima (*Kafić Uzdravlje – Cheers*, *Murphy Brown*). Antiobiteljsku liniju do groteske dovode pak se-

rije *Bračne vode* (*Married...with Children*) i *Roseanne* potkraj 1980-ih i početkom 1990-ih, kad se javljaju sitcomi koji dotad najizrazitije isprepleću poslovne i obiteljske sfere te naglašavaju ekscentričnost, pa i samoživost likova (*Frasier*, *Seinfeld*). Najpopularniji primjeri žanra i dalje su oni prodruštenih impulsa (*Prijatelji – Friends*, *Lud za tobom – Mad About You*, *Svi vole Raymonda – Everybody Loves Raymond*, *Dadilja – Nanny*). Česti su i primjeri žanra s komponentama fantastike (*Alf*, *Treći kamenčić od Sunca – 3rd Rock from the Sun*), a značajke žanra su od 1960-ih kontinuirano prisutne i u crtanofilmskim serijama (*Obitelj Kremenko – Flintstones*); takvi sitcomi 1990-ih pripadaju među subverzivnije u žanru (*Simpsoni – The Simpsons*, *South Park*). Tijekom 1990-ih razvila se i specifična podvrsta sitcoma s likovima homoseksualaca (*Ellen*, *Will i Grace – Will and Grace*). Žanr se, brzo stekavši popularnost u SAD-u, proširio i drugdje. Među britanskim sitcomima izdvajaju se oni ironijski i parodijski (*Da, ministre – Yes, Minister*, *Mučke – Only Fools and Horses*, *Allo, allo, Zvonili ste, milorde – You Rang Milord*), pa su neki i među vrhuncima subverzivnih sitcoma, npr. *Pa to je fantastično* (*Absolutely Faboulus*). Pojedini sitcomi, iako zadržavaju klasičnu žanrovsku strukturu, služe ponajprije kao okviri komičnih interpretacija svojih glumaca, pa su u tom smislu bliski tipu skeč komedije (*Falični pansion – Fawlty Towers*, s J. Cleesom, *Crna guja – Blackadder*, s R. Atkinsonom). Značajke sitcoma dijele i neke hrvatske humoristične serije (*Naši i vaši*, *Luda kuća*, *Bitange i prinčeve*, *Stipe u gostima*, *Provodi i sprovodi*, *Glas naroda*).

Skalicki, Zlatan ▶ novinar i urednik (1964). Od 1988. suradnik Radio Sljemena. Gradski reporter, urednik vijesti i *Zagrebačkoga dnevnika*, emisije *Licem prema gradu* i ratni izvjestitelj. Od 1992. stalni član redakcije, radi i za I. i II. program HR-a, a 1996. prelazi na II. program HR-a. Uz obveze u informativnom segmentu uređivao i do 2004. vodio emisiju *Klasikom po Drugom*; ponovo njezin voditelj od 2013. Reporter je izravnih prijenosa iz Metropolitan Opere na III. programu HR-a; redovito surađuje s redakcijom ozbiljne glazbe HTV-a (Dubrovačke ljetne igre, Splitsko ljeto, Varaždinske barokne večeri i dr.). Od 2008. urednik je i voditelj *Sunčanoga sata*.

skeč komedija ▶ vrsta humorističnoga TV žanra koji proizlazi iz tradicije vodvilja, kazališne burleske i music halla. Konstruirana je dramaturgijom nizanja zasebnih komičnih scena, vrlo često karikaturne, parodijske pa i nadrealističke strukture (show programi J. Bennyja, B. Hopea, M. Berlea, emisije B. Hilla, *Leteći cirkus Montyja Pythona – Monty Python's Flying Circus*, *Mr. Bean*, *Saturday Night Live*), čemu je u Hrvatskoj najbliža *Večernja škola* Ž. Pervana.

SKOK POD SVILENOM KUPOLOM

Skok pod svilenom kupolom ▶ dokumentarna emisija, emitirana na TVZ-u 29. XI. 1956, druga dana eksperimentalnog programa, odmah nakon *Dnevnika*. Prikazana je povijest padobranstva, povodom objavljivanja knjige S. Škaberne. Veći, dokumentarni dio emisije montirao je S. Bjelousov, koristeći arhivske materijale Zora filma, koji su miksan sa sekvencama razgovora uživo što ga je C. Handl vodio u studiju s autorom knjige. Scenarist i urednik emisije bio je S. Bjelousov, a redatelj R. Ježić.

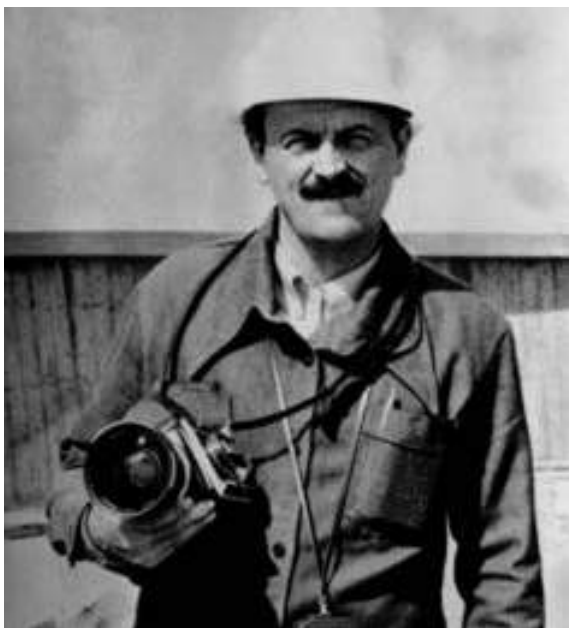
skrivena kamera ▶ postupak snimanja skriven od osoba koje se snimaju odnosno snimanje bez njihova znanja. Najčešće se rabi u dokumentarnim filmovima (kad autor drži da bi nazočnost kamere omela osobe koje želi snimiti). Na televiziji se naziv proširio na tip emisije u kojoj se ljudi dovode u nesvakidašnje komične situacije u kojima ih se snima bez njihova znanja te ih se dobroćudno ismijava. Taj je tip emisije (*Candid Ca-*

mera) na američkoj televiziji 1970-ih koncipirao, vodio i učinio svjetski popularnim A. Funt. U Hrvatskoj su je ubrzo nakon pojave u SAD-u promovirali D. Bahun i D. Pitzko (→ Čovječe, ne ljuti se!).

Sky ▶ paneuropska multimedijska kompanija sa sjedištem u Londonu. Bavi se satelitskim emitiranjem TV programa, internetskim i telekomunikacijskim uslugama. Djeluje u Ujedinjenom kraljevstvu, Irskoj, Njemačkoj, Austriji i Italiji. Jedna od prvih u Europi koja je za izravno emitiranje upotrebljavala satelit (DBS). Najveća europska kompanija za pretplatničku televiziju, ima 25,2 milijuna pretplatnika i 30 000 zaposlenika (2015). Nastala je 1990. ujedinjavanjem Sky Television, u vlasništvu News Corp. R. Murdocha i British Satellite Broadcasting (BSB), u vlasništvu konzorcija britanskih medijskih tvrtki. Nova kompanija nazvana je BSkyB (British Sky Broadcasting). Upravljanje je, kao najveći dioničar, preuzeo Murdoch. Kombinirajući sport, zabavu i informaciju, BSkyB je brzo postao najveća europska kompanija za pretplatničku satelitsku televiziju. Razvio se oko jezgre triju tematskih kanala. Sky News (1989) bio je prvi europski informativni kanal koji je emitirao 24 sata. Jedini je britanski informativni kanal koji je 1989. kontinuirano izravno izvještavao o rušenju Berlinskoga zida. Sky Movies (1989) iskoristio je veliku zalihu filmova 20th Century Foxa, hollywoodskoga proizvođača filmova i TV programa u većinskom vlasništvu R. Murdocha. Sky Sport (1989) temeljio se na ekskluzivnim pravima prijenosa popularnih sportova. Kad je 1992. osnovana Premier League, za četverogodišnja prava prijenosa ponudio je znatno više nego BBC i ITV. Zahvaljujući nogometu, stekao je veliki broj novih pretplatnika i počeo donositi ogromnu zaradu. Monopol na engleske prvoligaške prijenose zadržao je do 2007, kad je izgubio spor koji je pokrenula Europska komisija. BSkyB je 2014. postao 100% vlasnik podružnica Sky Italia i Sky Deutschland. Proširena kompanija, u kojoj R. Murdoch ima udjel od 39,1%, preimenovana je u Sky. Pretplatnicima nudi 125 kodiranih (vlastitih i dobavljenih) zabavnih, sportskih, filmskih, dokumentarnih i dječjih kanala, 250 nekodiranih, te internet i telekomunikacijske usluge.

Sladić, Mario ▶ snimatelj (1959). Na HRT-u od 1992. Kao ratni snimatelj prošao veliki broj kriznih područja (Hrvatska, Kosovo, Afganistan, Gruzija, Makedonija, Turska, Pakistan, Libija, Sirija, Egipat). Od 2009. mentor → Akademije HRT-a na projektu *Rad u kriznim situacijama*, od 2014. Voditelj radionica za snimatelje, povremeni predavač na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu te na Vojnom učilištu RACVIAC. Dobio FNY godišnju nagradu za snimke iz Sarajeva 1996, godišnju nagradu HRT-a 2008 te nagradu HND-a Žarko Kaić 2001. i 2013.

Slako, Đuro ▶ majstor fotografije (1929–2015). Stalni službeni fotograf TVZ-a od 1956. Fotografirao rad na prvim emisijama TVZ-a, zabilježio prvi sportski prijenos,

Duro SLAKO

prvu zabavnu emisiju, prvi Zagrebački velesajam. Radio za sve programe u studiju, na terenu, za arhiv i tisak. Vrhunski kroničar vremena, snimio više od 30 000 fotografija. Član ULUPUH-a od 1963, sudjelovao na brojnim skupnim te samostalnim izložbama u zemlji i inozemstvu. Do umirovljenja 1989. stvorio opsežnu sustavnu fotodokumentaciju o emisija i zbivanjima na TVZ-u te o njegovu programskom i tehničkom razvoju. Dobitnik mnogih nagrada, ističe se prva nagrada publike na svjetskoj izložbi fotografije (Hamburg, 1965) u organizaciji *Sterna* za fotografiju sa snimanja TV drame I. Hetricha.

Slavica, Branka ▶ novinarka i urednica (1968). Diplomirala i magistrirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Završila školu dokumentarnog filma na Sveučilištu George Washington. Od 1994. na HRT-u kao reporterka u HRT-u Split, od 1996. u Zagrebu novinarka, urednica i voditeljica *Dnevnika*

1, *Punog kruga*, *Odjeka dana*, *Dnevnika* 3. Radila kao reporterka za *Meridijan 16*, *Latinicu*, uređivala i vodila središnji *Dnevnik*. Od 2005. dopisnica HRT-a iz SAD-a. Izvještava i o potresima na Haitiju i Japanu, ratu narkokartela u Meksiku, spašavanju čileanskih rudara u pustinji Atacama, zatvorenicima u vojnoj bazi Guantanamo. Autorica dokumentarnih filmova *Katrina*, *Američki san*, *Samo jedan*, suautorica dokumentarnog filma *Unsettled*. Dobitnica godišnje nagrade HRT-a 2008, nagrade HRT-a za najbolju reportažu Joško Martinović 2011. te nagrade HND-a za novinarku godine 2011.

Slavonska televizija → STV

Slavonski radio ▶ radijska postaja s koncesijom za Osječko-baranjsku županiju. Osnovao ga je Glas Slavonije d. d. 1993, od 2015. koncesionar je društvo Slavonski radio d. o. o. Programska koncepcija usmjerena je na interakciju sa slušateljima kako bi se promovirale pozitivne vrijednosti na kulturnom, društvenom i socioekonomskom planu. To se ne ostvaruje samo u emisijama Informativnoga programa, koji se temelji na nepristranom i objektivnom izvještavanju (*Vijesti*, *Slavonski dnevnik*), nego i u emisijama iz kulture (*Ars Slavonica*), sporta (*Sportski presluh*), o marginaliziranim skupinama i ravnopravnosti spolova (*Libela*), o zdravlju (*Radio ordinacija*), emisiji za djecu (*Radoznalica*) te emisiji *Imam jedno pitanje*, koja je posrednik između građana i sustava u rješavanju svakidašnjih problema. U glazbenom dijelu programa pretežno se njeguje urbani izričaj. Glavni urednik V. Pejić.

Slavonsko-brodsko televizija → SBTV

Slijepčević, Nebojša ▶ redatelj, scenarist i producent (1973). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. S HRT-om surađuje od 2001. kao jedan od autora dokumentarnoga serijala → *Direkt*, kojemu je dao bitan redateljski pečat. Snimao je više dokumentarnih TV serija (npr. *City Folk*) te niz kratkih igranih (*Kutija*,

2013; *Zagrebačke priče*, epizoda *Šamar*, 2008) i dokumentarnih filmova (*O kravama i ljudima*, 2000; *Za četiri godine*, 2007; *Muški film*, 2012). Njegov prvi dugometražni dokumentarni film *Gangster te voli* (2013) uz nagradu publike na Zagrebdoxu osvojio je i devet nagrada na međunarodnim festivalima. Za emisiju *Direkt: Bez tate* (2005) dobio je nagradu za scenarij na Danima hrvatskoga filma.

Slijepčević, Vladimir ▶ novinar i urednik (1940). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1964. Na II. programu RZ-a, isprva kao suradnik u Informativnom programu, potom kao urednik emisija. Uoči početka emitiranja hrvatskoga TV *Dnevnika* 1968. prešao na TVZ u unutrašnjopolitičku redakciju Informativnoga programa. Reporter u Dokumentarnom programu TVZ-a 1969–70, do 1972. urednik TV *Dnevnika* te do 1973. urednik Informativno-političkog programa TVZ-a. Odgovorni urednik hrvatskog izdanja tjednika *Komunist* 1973–82, potom komentator u istom listu. Zamjenik predsjednika Poslovnog odbora izdavačke kuće *Vjesnik* 1985–89. i njegov predsjednik 1989–90. Od 1992. bavi se nakladništvom gospodarsko-pravnih priručnika.

Slika Hrvatske ▶ satelitski TV program, zajednički projekt HRT-a, Vlade RH i Matice iseljenika. Program je namijenjen hrvatskim iseljenicima u cijelom svijetu. Emitiranje je počelo u svibnju 2001. u trajanju od tri sata za područje Sjeverne Amerike, a od jeseni 2003. pro-

gram se počeo prikazivati 24 sata dnevno za područje Sjeverne Amerike, Kanade, Australije i Novog Zelanda. Sadržava aktualne vijesti, obrazovne i znanstvene emisije, snimke koncerata, emisije narodne, zabavne i ozbiljne glazbe, sportske emisije, serije, drame i filmove. Prvi urednik bio je B. Dopuđa, a 2007–15. glavna je urednica bila K. Vidović Krišto, operativna urednica-koordinatorica K. Stojić. Ulogu *Slike Hrvatske* u ožujku 2016. preuzeo je HRT4, međunarodno dostupan nekodirani program (engl. free to air), koji se emitira preko multi-medijske platforme HRTi, a za Europu i preko satelita.

Slikom na sliku ▶ dnevna informativna TV emisija, prikazivala se na HTV-u 1991–96. Prva emisija HTV-a konceptijski slična informativnim emisijama koje sintetiziraju dnevne događaje, kakve inače prakticiraju europske televizije pri kraju prime timea, ali u specifičnoj izvedbi uvelike uvjetovanoj ratom. Težilo se bitne događaje, uključujući ratna i prijeporna politička zbivanja, osvjeteliti s različitih strana, pa su uz vlastite sustavno objavljeni i prilozi stranih televizija, uključujući i one ratnih protivnika. Uredničkim konceptom bilo je predviđeno informativno vrijedne događaje – bez obzira na ratne uvjete – ne prešućivati i ne nametati sudove redakcije gledateljima. Takva otvorenost javne televizije zemlje u ratu

pobudila je zanimanje ne samo domaćega gledateljstva nego i stranih promatrača, pa i publike u BiH i Srbiji. Emisiju su konceptualno osmislili M. Lilić, B. Sušec i V. Sutlić. Prvi voditelji i urednici bili su D. Merlić, E. Gojan, D. Latin i D. Matković. Priloge je prikupljala i pripremala za emitiranje skupina od desetak novinara.

slikovni senzor ili osjetnik (engl. Image Sensor) ▶ poluvodički svjetlosno osjetljivi sklop za pretvaranje optičke slike u električni videosignal. Potpuno je iz uporabe istisnuo analizirajuće cijevi u TV kamerama (→ ikonoskop). Veličina slikovnog senzora utječe na kvalitetu slike koja se očituje u većoj osjetljivosti kamere, boljem odnosu signal–šum i širem dinamičkom području. Tipične veličine senzora izražene duljinom dijagonale jesu 1 inč (16 mm), 2/3 inča (11 mm), 1/2 inča (8 mm), 1/3 inča (6 mm), 1/4 inča (4 mm), 1/6 inča (2,7 mm). TV ka-

mera u boji ima ugrađen optički sustav dikroidnih prizmi koji razdvaja svjetlost u tri komponentne boje, crvenu, zelenu i plavu. Svaki od tih triju optičkih signala posebno formira naboje na svojem slikovnom senzoru koji se u izlaznom pojačalu pretvaraju u električni signal. Dva su tipa slikovnih senzora: nabojno-vezani slikovni senzori (CCD, engl. Charge Coupled Device) i senzori s komplementarnim metal-oksidnim poluvodičem (CMOS, engl. Complementary Metal Oxide Semiconductor). CCD je analogni element, iako prijamna površina nije kontinuirana kao kod analizirajućih cijevi. Fotodiode na površini CCD senzora međusobno su odvojene, te je optički signal zapravo uzorkovan i pretvaran u niz diskretnih vrijednosti. Osnovni svjetlosno osjetljivi element od kojega se sastoji CCD senzor može biti građen od metal-oksidnoga poluvodičkog kondenzatora (MOS, engl. Metal Oxide Semiconductor Capacitor) ili diode s akumuliranjem šupljina (HAD, engl. Hole Accumulated Diode). CMOS senzor aktivni je slikovni element jer se uz svaku fotodiodu nalazi i tranzistor (MOS izlazno pojačalo), pa se vrši iščitavanje napona, a ne naboja kao kod CCD senzora. Postoje i CMOS senzori s analogno-digitalnom pretvorbom signala na samom senzoru, čime se dodatno smanjuje šum. U profesionalnim videokamerama postoje tri pravokutna plošna senzora, dijagonalno do 1", koji sadržavaju do nekoliko milijuna svjetlosno osjetljivih elemenata. Na HRT-u se koriste kamere sa slikovnim senzorima od 1989, kad je nabavljena prva CCD kamera JVC KY-25E, a prve kamere s CMOS senzorom počele su se koristiti 2013 (Sony BRC-900 i Panasonic AG-HPX600EJ).

Slipčević, Zoran ▶ novinar i urednik (1949). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1973. u RTV centru Rijeka, 1977. došao u Zagreb kao reporter u dnevnu redakciju, 1980. prešao u redakciju dopisništava TVZ-a, uređivao tjedne emisije i regionalne kronike. Pokrenuo 1990. emisiju *Hrvatska danas*, u koju su se izravno uključivali reporteri iz svih regionalnih centara i dopisnici HRT-a u svijetu. Utemeljio 1993. program za nacionalne manjine i pokrenuo multinacionalni magazin *Prizma*. S B. Dopuđom sudjelovao u pokretanju i vođenju projekta → Slika Hrvatske. Umirovljen 2010.

sloboda izražavanja ▶ jedna od temeljnih ljudskih, političkih i medijskih sloboda. Pojam se razvijao usporedo s razvojem koncepcije ljudskih prava i sloboda, kakve su prvi put sustavno formulirane u razdoblju prosvjetiteljstva (17. i 18. st.) u Francuskoj, Njemačkoj i Engleskoj. Prvi zakon o slobodi tiska donesen je u Švedskoj (1766), a za vrijeme Američkoga rata za neovisnost u *Deklaraciji o pravima države Virginije* (1776) sloboda tiska proglašena je jednom od temeljnih sloboda, dok Prvi amandman američkoga Ustava (1791) bezuvjetno zabranjuje ograničavanje slobode govora ili tiska. U *Deklaraciji o pravima čovjeka i građanina*, koja je usvojena na početku Francuske revolucije (1789), sloboda misli i mišljenja zaštićena je kao jedno od najdragocjenijih

ljudskih prava. Svaki građanin može slobodno govoriti i pisati, s tim da odgovara za zlorporabu slobode u određenim slučajevima. Sloboda izražavanja je i jedna od četiri slobode u *Deklaraciji američkoga predsjednika F. D. Roosevelta* (1941) koja je nakon II. svjetskog rata postala sastavni dio mnogih međunarodnih dokumenata koji definiraju i štite područje prava i sloboda (*Opća deklaracija o ljudskim pravima* iz 1948. i dr.). Na tim demokratskim tradicijama *Ustav RH* u članku 38. jamči punu slobodu mišljenja i izražavanja te slobodu novinarstva i protoka informacija. Zakon o medijima RH propisuje da nitko nema pravo prisilom ili zlorporabom položaja utjecati na programski sadržaj medija ni na bilo koji način ograničavati slobodu medija. Takvo zakonsko jamstvo slobode izražavanja, koje obuhvaća i slobodu medija, bitno je kao pravno sredstvo suzbijanja pritisaka na medije kakvi se događaju u autoritativnim i totalitarnim sustavima (gdje su pritisci izravni, preko represivnih zakona i ideologizacijom), ali i u demokratskim sustavima u kojima središta političke i financijske moći nastoje podrediti medije svojim interesima, na što upozorava Međunarodna novinarska federacija (IFJ). Odnos medija i političkih vlasti gotovo je redovito konfliktan, suparnički i konfrontiran, zbog nastojanja političkih elita da kontroliraju medije (napose u autoritarnim režimima), i tako ugroze temeljne vrijednosti novinarstva – služenje javnosti, nepristranost i objektivnost (→ novinarstvo).

slow motion (engl.) → sustav za usporenu reprodukciju

složeni videosignal → videosignal

sluh ▶ 1. osjetljivost na akustičke podražaje (→ zvuk) koji dolaze kroz uho. Raspon zvučnih tlakova što ih uho razaznaje vrlo je velik, između dva tzv. praga: praga čujnosti (0 dBA) i praga bola (iznad 130 dBA). Pritom je dBA oznaka za tzv. vrednovani decibel, za frekvencijski filtrirane vrijednosti zvučnoga tlaka prilagođene svojstvima prosječnoga ljudskog uha. Naime, uho je najosjetljivije za srednje zvučne frekvencije između 1000 i 4000 Hz, dok je čujnost normalno slabija za visoke tonove i bitno slabija za basove. Budući da čovjek sluša binauralno, odnosno s dva uha, kadar je razlikovati i smjerove dolaska zvuka. Taj proces omogućen je razlikovanjem najsitnijih razlika, kako u vremenu dolaska u jedno i drugo uho tako i u glasnoćama. Oštećenja sluha, osim onih fiziološke i/ili patogene naravi, najčešće su uvjetovana preglasnim zvucima u razini blizu praga bola ili iznad njega. U starijoj dobi čovjek počinje gubiti sluh, ponajprije pri frekvencijama iznad 4000 Hz te nastupa naglušost. Gubitak sluha preko granice sporazumijevanja govorom naziva se gluhoćom. U RTV programima ton-majstori odnosno tonski realizatori uzimaju u obzir osobine snimljenih i/ili prenošenih zvukova u odnosu na tipične karakteristike sluha u slušateljskoj, odnosno gledateljskoj populaciji, pa se služe korektorima tonskih signala: filtrima, kompresorima dinamike, reverberatorima i dr. 2. u glazbenom

smislu, sposobnost čovjeka da razlikuje odnose visina, jačina, boja i trajanja pojedinih tonova i njihovih akordnih kombinacija. Apsolutni sluh dodatna je sposobnost razlikovanja i stvarnih visina ton(ov)a i/ili akorda.

Slunjski, Dubravko ▶ montažer i realizator (1965). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Za Domovinskoga rata angažiran 1991. u HTV studiju Osijek. Nakon toga radi kao vanjski suradnik, montažer i realizator brojnih dokumentarnih filmova (*Sinovi oluja*) te u finalizaciji TV emisija (*Opera box*, *Dugo toplo ljeto*, *Drugi format* i dr.). Montirao 10 igranih filmova (*Ničiji sin*, *Halimin put*, *Simon čudotvorac*) i prvi hrvatski 3D film *Slučajni prolaznik* (2012). Za filmove *Ta divna splitska noć* (2004) i *Ljubavni život domobrana* (2009) nagrađen Zlatnim arenama za montažu na Filmskom festivalu u Puli.

Slušaj kako zemlja diše ▶ emisija I. programa HR-a, emitira se od 1990. Počela je kao 50 minuta duga emisija *Obrazovnog* i dječjeg programa. Središnje su teme ekologija i zaštita okoliša. Uz suradnju sa stručnjacima i zainteresiranom javnošću pokrenut je niz akcija kojima je cilj bio zaustavljanje projekata koji su mogli zagaditi okoliš (gradnja Termoelektrane Lukovo Šugarje, prijedlozi mjesta za odlaganje otpada i sl.) te niz akcija koje su trebale pomoći u uređivanju okoliša i očuvanju starih sorti voća i povrća. Najpoznatija akcija proizašla iz emisije jest Najljepši školski vrtovi, godišnji ekološko-obrazovni projekt u kojem stručno povjerenstvo odabire najljepše vrtove koje uređuju osnovnoškolci i srednoškolci. Emisija je 1997. dobila Zlatnog oskara za zaštitu okoliša, a 2004. i nagradu Federacije europskih novinara za turizam. Prema emisiji je 1996. nastala i istoimena knjiga. Pokretačica, dugogodišnja urednica i voditeljica emisije bila je L. Komes. Od 2015. emisiju uređuje i vodi R. Jakša-Bonačić u produkciji Odjela obrazovanje i znanost.

slušalice ▶ elektroakustički pretvornik koji audiosignal pretvara u promjenjivi zvučni tlak, tj. zvuk. U studijskoj tehnici koriste se kao sredstvo za individualnu zvučnu kontrolu ili dogovornu komunikaciju među operaterima. S obzirom na izvedbu ušne školjke mogu biti otvorenog ili zatvorenog tipa, a prema fizičkoj izvedbi nglavne ili ušne. Dogovorne i reporterske slušalice imaju i dodatni mikrofoni za komunikaciju. Takve slušalice rabe npr. reporteri pri komentiranju sportskih manifestacija te kamermani za dogovor s ekipom u režiji.

Slušaonica (prije Radio na zahtjev) ▶ usluga na zahtjev kojom se slušateljima preko web stanice HRT-a nude emisije emitirane na radijskim kanalima HRT-a.

služba slušatelja i gledatelja ▶ mjesto na kojem se prikupljaju telefonski pozivi i elektronička pošta slušatelja i gledatelja koji su povezani s njihovim mišljenjem o programu. Sve kuće koje se bave radiodifuzijom jasno oglašavaju brojeve telefona i adrese elektroničke

pošte takve službe. Iako su pozivi katkad povezani s tehničkim pojedinostima programa koji prate, slušatelji i gledatelji najčešće izriču primjedbe, zadovoljstvo ili nezadovoljstvo programom. Za javni servis to je važan indikator o recepciji programa. Neki javni servisi kao pokazatelj svoje okrenutosti prema publici svake godine kao protuvrijednost za pristojbu nude svojevrstu *Povelju*, odnosno skup programskih obećanja. Danas se kontakt između proizvođača programa i publike sve češće ostvaruje preko web stranica i društvenih mreža. HRT je 2011. uveo instituciju povjerenika za korisničke usluge kao neovisnoga zastupnika interesa slušatelja i gledatelja; povjerenik HRT-a od početka je Z. Šeb.

službene objave ▶ tip službenih priopćenja izvršne vlasti koja sadržavaju upute ili zapovijedi. Masovni mediji, napose javne RTV ustanove, imaju zakonsku obvezu u izvanrednim prilikama staviti na raspolaganje organima izvršne vlasti potrebno vrijeme za emitiranje takvih objava. Tu odredbu imaju i hrvatski medijski zakoni. Ona podjednako obvezuje nakladnike i elektroničkih i tiskanih medija. Predstavljaju iznimne suspenzije programske neovisnosti javnih glasila, pa se dopuštaju samo u slučaju ratnoga ili izvanrednoga stanja, velikih nesreća ili epidemija, i to samo ako su ugroženi životi i zdravlje ljudi, sigurnost zemlje ili javni red i mir.

S Markova trga ▶ emisija HR-a, emitira se od 2001. Pokrenuta je kako bi slušateljima približila rad Hrvat-

skoga sabora. Gost je emisije predsjednik Sabora. Emitira se jednom mjesečno, ponedjeljkom, u trajanju od 30 minuta na I. programu HR-a, a prenosi se i na HRT4. Emisiju od početka uređuje i vodi S. Rabuzin-Pavić, a u realizaciji su sudjelovali J. Dudić, S. Kralj, M. Antonić i M. Gerbec-Njavro. Uz pitanja slušatelja telefonom omogućeno je i izravno postavljanje pitanja elektroničkom poštom. Spada u okvir praćenja rada Sabora u programima HRT-a.

Smiljanić Grubišić, Sanja ▶ novinarka i urednica (1969). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1995. suradnica na Radio Sljemenu, potom na HTV-u u emisiji HTV-a *Knjigom u glavu* 1996–98. te u projektu *Priče hrvatskih otoka* Obrazovnoga programa 1997–98. Suradivala u informativnoj emisiji *Hrvatski spomenar* 1997–2000, a u *Zagrebačkoj panorami* i drugim emisijama IP-a (*Dnevnik*, *Poslovni klub*, *Brisani prostor*) 1998–2005. Vodila je emisiju gospodarsvene redakcije *Svijet poduzetništva*, od 2005. uređuje i vodi autorsku emisiju *Potrošački kod*, za koju je 2008. primila nagradu HND-a za najbolje uređenu TV emisiju.

Smjerom putokaza ▶ ciklus od 34 TV portreta gradova i velikih poduzeća, njihovoj povijesti, gospodarskim i kulturnim dostignućima i zanimljivostima, emitiran

SMJEROM PUTOKAZA, slijeva: asistent kamere Milan Bobovec, redatelj Igor Michieli, voditelj Gerhard Ledić, ton-majstor Juraj Bregeš, snimatelj Vladimir Trauber i urednik Miro Mahečić

SMOGOVCI, slijeva: Gorana Stepanić, Mario Mirković, Boris Festini i Đorđe Rapačić

na TVZ-u 1965–68. Prvi su put u realizaciji kombinirane elektronska i filmska tehnika. Urednik i scenarist bio je M. Mahečić, redatelj I. Mihieli, a voditelji G. Bonetti, V. Štefančić i G. Ledić.

Smogovci ▶ igrana TV serija za djecu i mlade, prikazivana na TVZ-u/HTV-u 1982–97. Jedna od najpopularnijih hrvatskih serija svih vremena, prati dogodovštine šestero braće Vragec (Dragec, Pero, Mazalo, Cobra, Štefek i Bucu) i susjeda u zagrebačkom kvartu Naselak. Iznimno dopadljivih likova, vješto dočaranih dječjih svjetova i lucidnih, katkad ironičnih osvrtu na aktualnosti, serija je budila zanimanje i u inozemstvu. Emitirano je 38 polusatnih epizoda u četiri sezone – *Smogovci* (1982), *Smogovci i strašni Bongo* (1987) i *Zbogom, Smogovci* (1989) te *Smogovci u ratu* (1996). Uvodna špica prikazuje zračnu snimku Zagreba preko Kaptola (područje oko katedrale) istočno do ulice Naselak u kvartu Peščenica. Glazba s uvodne špice pripada slavnom vesternu *Sedmorica veličanstvenih* (1960). Urednik P. Kanižaj inicirao je produkciju serije prema romanu H. Hitreca *Smogovci* (1976); poslije su sezone serije nastale istodobno s istoimenim romanima o Smogovcima. Redatelj M. Puhlovski, scenarist H. Hitrec, snimatelj D. Ruljančić, montaža S. Rajković, scenografija D. Jeričević, A. Nola, V. Domitrović, S. Kavurić, kostimografija L. Gamulin, glazba Ž. Janda. Uloge: T. Štriga, I. Zadro, D. Šaban, M. Mirković, E. Osmić, Ž. Bilen, S. Knežević, Đ. Rapajić, B.

Mirković, A. Petričević, V. Babić, S. Brankov, B. Koščak, M. Furlan, G. Stepanić, E. Glad, K. Pajić, H. Pipunić i dr.

Smoje, Miljenko ▶ novinar, književnik i scenarist (1923–1995). Diplomirao na Višoj pedagoškoj školi.

Miljenko SMOJE (lijevo) i Karlo Bulić

Novinar *Slobodne Dalmacije* od 1948. Suradivao na Radio Splitu, u *Vjesniku u srijedu*, *Vjesniku*, *Nedjeljnoj Dalmaciji*, *Feral tribuneu* i dr. Vješto se služio čakavskim dijalektom, neformalnim govorom ulice i humorom, s fokusom na tzv. obične ljude. Veliku je popularnost postigao kao scenarist igranih serija TVZ-a *Naše malo misto* (1970–71) i *Velo misto* (1981). Oba su scenarija poslije objavljena kao knjige (*Kronika o našem malom mistu*, 1971; *Velo misto*, 1981). Iako su lokalne po temi (dalmatinski gradić, Split, *Hajduk*), serije su stekle kulturni status i popularnost u cijeloj zemlji, pa se uspješno repriziraju više od 30 godina. Autor scenarija i za TV dramu *Roko i Cicibela* (1978). Novinske tekstove skupio u nekoliko knjiga (*Dalmatinska pisma*, 1976; *Dnevnik jednoga pensionera*, 1981; *Pasje novelete*, 1995). Dobitnik nagrade HND-a za životno djelo Otokar Keršovani 1981. HRT je 2012. producirao četiri nastavka biografskoga serijala *Libar Miljenka Smoje* (autori Ž. Rogošić i D. Halapija).

SMPTE (akr. od engl. Society of Motion Picture and Television Engineers – Društvo filmskih i televizijskih inženjera) ► organizacija utemeljena 1916. u SAD-u radi donošenja standarda u filmskoj industriji, a poslije i u televiziji. Od mnoštva standarda i propisa u današnjoj TV praksi najpoznatiji su SMPTE time code za međusobnu sinkronizaciju audio i videouređaja pri postupku montaže audio i videomaterijala, SMPTE color bar ispitna slika boja, → MXF format za razmjenu audio i videomaterijala.

Zlatko SMRKIĆ (lijevo) i Ivan Seitz

Smrkić, Zlatko ► inženjer (1924–1995). Diplomirao i doktorirao na Tehničkom fakultetu u Zagrebu. Redoviti profesor na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu od 1968. Od 1956. suradnik RTZ-a u školovanju prvih tehničkih stručnjaka za televiziju. Sudjelovao u montaži i puštanju u rad prvoga TV odašiljača na Sljemenu 1956. i projektiranju RTV doma u Zagrebu. Vodio i suradivao na projektima gradnje RTV mreže Hrvatske. Osnovao i vodio zajedničke projekte RTZ-a i Elektrotehničkoga fakulteta iz novih radiokomunikacijskih tehnologija za Ministarstvo znanosti (1974–90). Autor sveučilišnih

udžbenika *Visokofrekventna tehnika* (1964), *Uvod u televiziju* (1967) i *Mikrovalna elektronika* (1974, 1986). Dobio je Orden rada sa zlatnim vijencem 1965, nagradu Nikola Tesla za istaknuti znanstveni rad 1972. i zlatnu plaketu Josip Lončar Elektrotehničkoga fakulteta 1981.

Damir SMRTIĆ

Smrtić, Damir ► novinar i urednik (1974). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Kao osnovnoškolac suradivao u emisiji *Stigla je pošta* u Dječjem programu RZ-a, 1993. počinje raditi na Radio Sljemenu kao novinar i urednik-voditelj, 2001. prelazi u HTV studio Varaždin kao novinar i urednik, a 2004. postaje urednik HTV dopisništva Čakovec, 2007–10. dopisnik HRT-a iz Ljubljane, nakon toga novinar redakcije Unutarnje politike. Uređivao je i vodio *Dnevnik*, *Dnevnik 3*, *Hrvatsku uživo*, *Regionalni dnevnik*, *U krupnom planu*, *Fokus*, *Temu dana*, specijalne emisije o premijeru I. Sanađeru, presudi Fimi media i poplavama u Slavoniji. Jedan je od voditelja praćenja parlamentarnih izbora 2011. i 2015, lokalnih izbora 2013. i predsjedničkih izbora 2014. Jedan je od voditelja cjelodnevnoga Informativnog programa *Studio4* na HRT4 i *Hrvatske uživo* na HRT1. Od ožujka 2016. voditelj večernjega *Dnevnika*.

SNG (akr. od engl. Satellite News Gathering – satelitsko prikupljanje vijesti) ► pokretljiva → zemaljska satelitska postaja za TV prijenos događaja. Koristi se pretežno za dnevno novinarstvo, a oprema se ugrađuje na laka vozila, tako da je uz brzo uspostavljanje veze preko satelita moguće lako mijenjanje pozicije za izvještavanje. DSNG (akr. od engl. Digital Satellite News Gathering) predstavlja digitalnu inačicu SNG-a. Posebna je verzija DSNG-a → Ka-band vozilo. Sva su SNG kola HRT-a digitalna. Prva SNG1 kola nabavljena su 2003. za potrebe realizacije projekta posjeta pape Hrvatskoj. Vozilo je još uvijek u upotrebi, a opremljeno je dvjema kamerama i uređajima za realizaciju malih prijenosa. Prvi operateri bili su R. Široki, N. Fistrić, H. Görz, I. Dujmenović i Z. Jukica. God. 2006. u funkciju su stavljena SNG2 kola, s četiri kamere i satelitskim uplinkom, 2008. preuređeno je jedno terensko vozilo

SNG, ekipa SNG vozila za vrijeme uključenja u program

u SNG4, koje se i danas koristi samo kao uplink. Sva tri SNG kola nadograđena su 2014. opremom za slanje HD slike modularane u DVB-S2 standardu.

snimatelj ▶ 1. osoba stručno osposobljena za rukovanje kamerom u tehnički i stvaralački oblikovanom postupku koji se naziva snimanje slike. Bez obzira na medij (filmska vrpca, elektronički zapis) na koji se obavlja pohrana snimke, osnovna je zadaća snimatelja ista.

SNIMATELJ Ivan Kovač

U dokumentarnim emisijama, reportažama i vijestima usko surađuje s redateljem ili novinarom; bira ili predlaže izrez slike, kontrolira pokret kamere upravljajući optičkim dijelom kamere (objektiv), pokretima kamere prati zbivanja u prirodnom ili scenografski oblikovanom ambijentu, brine se o svjetlu, atmosferi, sadržaju izreza i tijeku prirodne ili angažirane radnje. Poznatiji televizijski snimatelji na TVZ-u/HTV-u bili su, među ostalim, Ivica Hripko, Vladimir Pitzer, Ivan Sušanj, Žarko Topdžić, Marijan Šegović, Veljko Vlahović, Ante Jakaša, Davor Marić, Ivo Guić, Vjeran Fio, Zvonko Kiš, Slavko Zbodulja, Boris Srok, Boris Vehar, Ivo Lovrenčić, Ervin Debeuc, Ivo Govorčin, Zvonko Conjar, Ante Peruša, Mladen Tomašić i Vilim Folnegović. 2. glavni snimatelj; direktor fotografije. U igranom filmu usko surađuje s redateljem u režijskoj i stilskoj koncepciji djela, nadzire rasvjetu, surađuje sa scenografom, maskerom i ostalim sudionicima stvaranja filma, a u fazi postprodukcije brine se o izgledu slikovnog zapisa.

soap opera ▶ serijska, epizodična pripovjedna dramska forma dugoga trajanja na radiju ili televiziji. Izvorni američki termin dvojake je naravi: aludira na sponzorstvo produkcija (industrija deterdženta i sapuna), ali i na "opernu" narav narativnih obrazaca (tj. na melodramsku formu). U nas se uvriježio i naziv **sapunica**. Iako je riječ o jednom od najpopularnijih, najdugotrajnijih i narativno najkompleksnijih dramskih žanrova na popularnom radiju i televiziji, sve do pojave feminističke kulturalne kritike 1980-ih držala se "niskom" žanrov-

skom formom. Pojavila se na američkom radiju potkraj 1920-ih. Radioserija I. Phillips *Obojeni snovi* (*Painted Dreams*, 1930) drži se prvom pravom radijskom soap operom. Početkom 1950-ih većina je radijskih soap opera, poput drugih programa, preselila na televiziju. Procter and Gamble (poznata industrija sapuna) proizveo je prvu TV soap operu *Prvih stotinu godina* (*The First Hundred Years*, 1950–51). CBS je prvi uspješno adaptirao radijske soap opere u TV medij. *Zvijezda vodilja* (*The Guiding Light*) I. Phillips, započeta 1937. na radiju NBC, prikazivala se 1952–2009. na televiziji CBS, postavši najdulje emitiranim igranim serijalom u povijesti američke televizije. Tridesetominutno trajanje (i snimanje s više kamera) uvela je I. Phillips serijom *Svijet ide dalje* (*As the World Turns*, 1956–2010), sa zapletima temeljenima na mreži odnosa i širem krugu likova (odnos dviju obitelji – poslije standardna forma). *Liječnici* (*The Doctors*) i *Opća bolnica* (*General Hospital*) uspješno su inaugurirale podžanr bolničke soap opere. Taj je tip dao prostora za uvođenje zapleta koji su omogućili raspravu o društvenim problemima, što je osobito pokazala serija *Naši najbolji dani* (*Days of Our Lives*, od 1965), a nastavilo se do danas (*Hitna služba – ER*, 1994–2009). ABC je u rujnu 1964. počeo emitirati prvu večernju (prime time) soap operu → *Gradić Peyton* (*Peyton Place*), koja je postigla senzacionalan uspjeh, premda je u razmjerima žanra bila kratkotrajna (do 1969). Trajnije su bile serije koje je kreirala A. Nixon *Jedan život za živjeti* (*One Life to Live*, 1968–2012) i *Sva moja djeca* (*All My Children*,

1970–2011). *Mladi i nemirni* (*The Young and the Restless*, od 1973) bila je prvi primjer “hollywoodske” soap opere koja lokalitetima, kostimografijom i vizualnim stilom nastoji postići glamurozan izgled, s protagonistima iz bogatih slojeva. Ta serija najavila je niz sličnih, kao što su *Dragulji i strasti* (*The Bold and Beautiful*, od 1987) te → *Santa Barbara*; prva je doživjela veliku europsku recepciju, dok je druga imala senzacionalan uspjeh i u Hrvatskoj. Tijekom 1980-ih postalo je razvidno da uz žensku publiku, velik udio u gledateljstvu čine i tinejdžeri, studenti te muškarci iznad 50 godina. Presudan je potez bilo emitiranje *Dallasa* (1978–91) kao tjedne serije u udarnom večernjem terminu. Do 1982. *Dallas* je postao jednom od najpopularnijih igranih serija u povijesti američke televizije uopće, a sa svojim izravnim oponašateljem, → *Dinastijom* (*Dynasty*), prva američka soap opera koja je uspješno emitirana na međunarodnom tržištu, u više od 50 zemalja, prouzročivši rasprave o američkom kulturnom imperijalizmu i zaokret u kritičkom proučavanju žanra. Na tragu je obiju serija gotovo jednako popularni *Sokolov greben* (*Falcon’s Crest*, 1981–90). Kasniji pomaci unutar žanrovskog obrasca odnose se na pomlađivanje protagonista, tj. produkcije tinejdžerskih serija sa strukturom soap opere (*Beverly Hills 90210*, *Melrose Place*). Soap opere pokazale su se popularnima u svakoj nacionalnoj TV tradiciji, i to pod dvama utjecajima: američkih obrazaca te, u novije vrijeme i više, latinoameričkih → telenovela. Posebnu je tradiciju stvorila britanska televizija: engleske su soap

SOAP OPERA, snimanje TV serije *Villa Maria*

opere tematizirale isključivo srednju i nižu klasu, redovito smještene u radničku četvrt, razvijajući socijalnu kritičnost uglavnom stranu američkim soap operama. *Coronation Street* prikazuje se još od 1960, a njezin su primjer slijedile *Raskrižja* (*Crossroads*, 1964–88), *Emmerdale* (od 1972), *EastEnders* (od 1985). Tu tradiciju slijede i australske soap opere; najpoznatija i najdugotrajnija je *Susjedi* (*Neighbours*, od 1985). Francuska i frankofona TV tradicija stvorila je pak žanr teleromana. U Hrvatskoj je emitirana većina najuspješnijih američkih soap opera (posebnu popularnost stekli su *Gradić Peyton*, *Dinastija* i *Santa Barbara*). Prve hrvatske soap opere produciraju se 2000-ih: *Villa Maria* (Ava/HRT) i *Ljubav u zaleđu* (Ava/HRT) prate tematski i narativni obrazac telenovele, a *Zabranjena ljubav* (RTL) američke dnevne soap opere.

soft news (engl. – meka vijest) ▶ vijesti “lakšega” sadržaja, zanimljivosti, vijesti o poznatim osobama ili tzv. tople ljudske priče koje govore o zanimljivim pojedincima i pojavama ili pak o problemima u društvu kroz priču o nekoj osobi ili obitelji. To mogu biti i zanimljivosti iz svih područja, a obično se objavljuju na kraju emisije. Meka vijest obično je temelj na kojem se gradi feature, koji je jedan od čestih novinarskih oblika u strukturi emisije vijesti. Kao i “tvrde” vijesti, i “meke” trebaju sadržavati neku informativnu vrijednost kako bi bile vrijedne objavljivanja (→ vrijednosti vijesti).

softver (engl. software) ▶ opći naziv za programe i njemu pripadne podatke namijenjene za rad na računalima; jedan ili više računalnih programa i podataka pohranjenih u računalnom sustavu radi neke namjene; programska podrška. Programski softver izvodi funkcije programa koji implementira izravnim izvršavanjem instrukcija računalnom hardveru ili služeći kao ulaz drugim dijelovima softvera. Podatkovni softver postoji kako bi poslužio nekome programskom softveru. Izraz software prvi je upotrijebio John W. Tukey 1957. Izraz se najčešće koristi u smislu aplikacijskog softvera. U računalnoj znanosti i softverskom inženjerstvu računalni softver predstavlja sve informacije koje obrađuju računalni sistemski programi i podatke. Ne može raditi bez hardvera, kao što ni hardver ne može raditi bez softvera. Dijeli se u dvije glavne kategorije: sistemski softver (koji uključuje osnovni sistem ulaza i izlaza, softver prilagođen pojedinim uređajima, operativni sustav, npr. Windows, Linux, Mac OS, korisničko sučelje i alate za programiranje) i aplikacijski softver (koji korisniku omogućuje izvršenje specifičnih zadataka, kao što su uredski programski paketi npr. Microsoft Office, Libre Office, različite baze podataka, edukacijski softver, poslovni korisnički softver, igre). Uvođenjem računala i računalnih mreža u procese proizvodnje radijskoga i TV programa sve se više koriste različiti specijalizirani programski alati za prihvatanje, snimanje, obradbu, pripremu, emitiranje i arhiviranje AV sadržaja.

Dalibor SOKOLIĆ

Sokolić, Dalibor ▶ TV redatelj (1964). Jedan od pokretača Studentske televizije SKUC 1988. Redatelj na Z3 1989 (emisije *Hit depo*, *Turbo limach show*, *Izvan struje*, *Top DJ mag*). Od 1991. radi za HRT. Režirao više tisuća emisija i programa uživo: osam *Porina*, dvije *Dore*, *The Voice – Najljepši glas Hrvatske* (sezone 1–2), *Maestro* (sezone 1–2), *Tko želi biti milijunaš* (sezone 1–8), *Hit depo* (1989–2002), papin posjet Hrvatskoj 1995, preko 100 festivala i koncerata, *Ples sa zvijezdama* (sve sezone), *Zvijezde pjevaju* (sve sezone). S D. Cepakom i Z. Pezom autor spota *Kad bi svi...* (1991) za humanitarnu kampanju HRT-a. Glavni redatelj na humanitarnim projektima HRT-a *Dajmo da čuju*, *Derbi*, *Hrvatska pomaže*. Najvažnije nagrade: Porin za videoprogram 1993, 1995, 2005. i 2008.

Sokolić, Vladimir ▶ tehničar (1943). Na RTZ-u/HRT-u od 1965. Karijeru započeo kao tehničar s iznimno širokim znanjima s područja TV tehnike, koja je razvijao sve do umirovljenja 2008. Prilikom preseljenja RTZ-a iz Šubićeve na Fakultet strojarstva i brodogradnje (1975–76) dio je ekipe za projekt, izgradnju i preseljenje tonskoga dijela Mastera, a prilikom izgradnje i tehnološkog opremanje Doma HRT-a na Prisavlju (1988–89) projektirao i vodio tehničku instalaciju videodistribucije TV signala. Vodio 2005–06. tehničku realizaciju digitalizacije infrastrukture AV signala. Projektirao i vodio tehničku realizaciju instalacije komunikacijske i komentatorske opreme na svim ljetnim Olimpijskim igrama 1992–2004, a projektirao i vodio izgradnju režije, studija, mastera i montaža na Olimpijskim igrama u Ateni, kad se na HRT-u u TV proizvodnji prvi put kompletno koristila digitalna oprema. Šef Mastera 1999–2008. Dobitnik kristalne plakete povodom 30. godišnjice RTZ-a 1986. i godišnje nagrade HRT-a 2006.

Sokolović, Zlatko ▶ snimatelj (1953). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Od 1985. radi na RTZ-u, najčešće u Informativnom programu. Od 1990. snimao ratne sukobe na području bivše Jugoslavije, Afganistana i Iraka.

Primio nekoliko nagrada za snimku *Bombardiranje kod Čateža*, koja je emitirana po cijelom svijetu.

Soundset Požega ▶ radijska postaja s koncesijom za područje Požeško-slavonske županije; emitira od 1980, isprva pod imenom Radio Požega (tj. Županijski radio Požega), a ulaskom u Soundset mrežu 2013. pod sadašnjim imenom. Suvlasnici su Soundset nacionalna radijska grupa, Županija i općina Velika (direktor S. Hasić Buđan). Glavne emisije: *Slavonski reporteri* (lokalne vijesti na puni sat), *Županijski ritam* (središnja dnevna emisija), *Kuleri* i *Na školskom hodniku* (zdravstvo, kultura, školstvo i sport), *Oko stola* (za nacionalne manjine), *Zlatna brazda* (poljoprivredne teme) te *Razgovori s povodom* (o aktivnosti istaknutih udruga klubova i pojedinaca s područja Požeško-slavonske županije). Glavna urednica V. Rebrina.

Soundset Ragusa ▶ radijska postaja s koncesijom za područje Dubrovačko-neretvanske županije; emitirati počela 2005. pod imenom Radio Ragusa. Pokretač, prvi direktor i glavni urednik bi je M. Kravarović. Postavši dijelom Soundset mreže lokalnih radija 2010, preuzima novi programski format i urbani zvuk. Zadržavši ime, 2013. napušta mrežu, aktualni vlasnici su Lj. Manjkas i Ragusa FM d. o. o. Uz glazbu i slušateljima poznate voditelje program čine redovite informativne emisije *Županijski reporteri* i *Vijesti dana* te *Govorimo Dubrovački*, *Šuškalica* i *Eko eter*. Glavna urednica K. Lučić Štampalija.

Soundset Trsat ▶ radijska postaja sa županijskom koncesijom za područje Primorsko-goranske županije i grada Rijeke; emitira od 2005, isprva pod imenom Radio Trsat (osnivač T. Dujmović), a od ulaska u Soundset mrežu 2012. pod sadašnjim imenom. U programskoj orijentaciji usmjerena je na lokalne teme; s jednakim interesom kontaktira sa slušateljima i ugošćuje političare, umjetnike i druge javne osobe. To ostvaruje informativnim (*Kvarnerski reporteri*, *Trsatski dnevnik*) i raznolikim zabavnim voditeljskim programom te urbanom glazbom domaće i strane produkcije, kao i ostale postaje mreže. Glavna urednica D. Kruneš.

Spajić, Lucija ▶ novinarka i urednica (1926–2007). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na RZ-u od 1949. suradnica, komentatorica i urednica. Od 1962. u ekipi novinara RZ-a koja je počela stvarati neovisni informativni program. Od 1966. urednica vanjskopolitičke rubrike na I. programu RZ-a, direktorica RZ-a 1967–72; podnijela ostavku nakon sloma Hrvatskoga proljeća. Potom savjetnica pri Direkciji RTZ-a, a od sredine 1970-ih do umirovljenja 1979. urednica u časopisu *Treći program RZ-a*.

specijal → open end emisija

Spektar ▶ politički TV magazin, emitiran 1981–93. Emisija se u početku, dok je u tjednom ritmu emitirana za područje TVZ-a, znatno razlikovala od dotadašnjih TV magazina izrazitom aktualnošću. Prilozima su (dokumentarnim ili kraćim studijskim intervjuima) analizirani, objašnjavani ili komentirani događaji protekloga tjedna iz svih područja, od politike do sporta. Obrađivali su ih najugledniji TV novinari, ali su često gostovali i novinari iz drugih redakcija ili priznati stručnjaci. Ulaškom u JRT-ovu shemu emisija je izgubila tjedni ritam, što je otežalo realiziranje takvoga koncepta. Koncipirali su je G. Stantić i V. Sutlić, koji je bio i njezin prvi urednik. Redatelji su bili D. Vizek i T. Granik, a o dotjerivanju vizualnosti brinuo se stalni konzultant B. Bauer.

spiker ▶ medijski profesionalac koji neutralnom interpretacijom govorno realizira tekstove drugih autora. Karakteriziraju ga ugodna boja glasa, jasna dikcija,

SPIKER, spikerica Nada Vince

poštivanje govornoga standarda i rečenična logika. Spikersko čitanje ne dodaje novu poruku informaciji iz teksta, pa se primatelj poruke može usredotočiti samo na nju. TV spiker može nastupati samo glasom ili u kadru, kad se od njega očekuju i prikladna mimika i gestikulacija, pa i scenski pokret. Rad spikera može uključivati i voditeljski posao (vođenje programa i priredbi, razgovor s gostima ili reporterima s terena) i manje autorske zadatke (samostalno sastavljanje proizvodnog teksta ili konferanse, improvizacija uživo). Od prvog dana emitiranja RZ-a (prva spikerica B. Begović) u suradnji s govornim i jezičnim stručnjacima njeguje se visoka spikerska profesionalna razina održavanjem audicija i podučavanjem spikerskih vještina (tzv. Zagrebačka spikerska škola). Na HRT-u spikeri pokrivaju sve profesionalne govorne programske potrebe, interpretirajući tekstove koje ne čitaju njihovi autori ili urednici (radijske vijesti i eseji, programske najave, radijske i TV sinkronizacije stranih govornika). Često su voditelji programa (radijski koncerti, TV emisije, festivali) i na posebnim zadacima koji zahtijevaju odmak od spikerske interpretacije, bez ulaska u glumačku (interpretacija poezije i proze, reklamni spotovi, tekstovi u prvom licu, dijalozi). Glasovi HRT-ovih spikera prepoznatljiviji su, popularni te priznati i izvan opsega emitiranja HRT-ovih programa. Od 2013. organizirani su u odjelu Spikeri i voditelji RJ Produkcijско osoblje pri PJ Produkcija, u koji su preustrojem ujedinjeni iz odjela Spikeri i lektori HR-a te Službe spikera HTV-a. Poznatiji spikeri bili su: N. Agbaba, T. Bakarić, B. Begović, V. Bjegović, G. Bonetti, A. Brbora Hum, R. Buljan, F. Čampa, R. Čangalović, Z. Đuretić, S. Đurić Antoniazzo, Ž. Fattorini, V. Ferenčak, D. Figenwald Puletić (Lango), V. Fučijaš, G. Grbić, I. Hetrich, I. Ivančević, B. Ivošević, Lj. Jelčić, S. Kardoš, Z. Kendelić, I. Kojundžić, A. Krstulović Glušević, V. Levak, Z. Levak, V. Mahovlić, V. Mišić, O. Mlakar, J. Nikić Ivanišević, A. Novak, M. Pejar, E. Peročević, Z. Potz, I. Prohić, F. Rabovski, V. Relić, M. Selman, D. Sidor, V. Spinčić Prelog, M. Stubljari, V. Šverer, R. Tometić, I. Tomičić, M. Tomljenović Vidaković, K. Urličić, H. Vlahović Brnobić, J. Vukelić.

Spinčić, Slaven ▶ majstor rasvjete (1971). Od 1996. stalno zaposlen na HRT-u, majstor rasvjete od 1998. Radio je na igranim filmovima *Svjedoci* i *Nije kraj* (V. Brešan), *Leti-leti* i *Hitac* (R. Orhel), *Oprosti za kung fu*, *Armin*, *Dva sunčana dana* i *Takva su pravila* (O. Sviličić), *Snivaj, zlato moje* i *Čovjek ispod stola* (N. Hitrec), *Trešeta* (P. Marinković i D. Žarković), *Ne pitaj kako* i *Pravo čudo* (L. Nola), *Put lubenica* (B. Schmidt), *Moram spavat' anđele* (D. Aćimović), *Iza stakla* (Z. Ogresta), *U zemlji čudesa* (D. Šorak), *Sedamdeset i dva dana* (D. Šerbedžija), *Duh babe Ilonke* (T. Žaja), *Lea* i *Darija* (B. Ivanda), *Sonja* i *bik* (V. Vorkapić), *Život je truba* (A. Nuić), dokumentarnim filmovima i serijalima *Velikani hrvatske znanosti* (Ž. Belić), *Hrvatski kraljevi* (B. D. Burić), *Ivo Tijardović* (Ž. Ro-

gošić), *U potrazi za Markom Polom*, *Goli otok – grebanje duše*, *Neverbalna komunikacija – govor tijela* i *Iz neizvjesnosti u nesigurnost* (M. Branković), *Tin Ujević* (D. Žmegač).

Vesna SPINČIĆ PRELOG

Spinčić Prelog, Vesna ▶ spikerica i voditeljica (1940). Od 1966. do umirovljenja 2005. najavljiivačica, spikerica i voditeljica na televiziji i radiju, posebice upamćena po obrazovnim i znanstvenim emisijama kojima je postala zaštitnim znakom. Od 1971. spikerica i voditeljica u Informativno-dokumentarnom programu u emisijama *Vijesti*, *Jučer, danas, sutra*, *Kronika*, *Dnevnik* i dr. Vodila emisije *Kritična točka*, *Neđjeljno predvečerje*, *Dobar dan*, *I godine ove...*, sinkronizirala mnoge dokumentarne emisije. Na RZ-u 1970. jedna od voditeljica prve kontakt-emisije *Porodični semafor*, poslije *Radio Jadran*. Voditeljica spikerske službe HRT-a 1988–2003. Trostruka dobitnica nagrade Gordana Bonetti.

Splivalo, Gordan ▶ novinar i urednik (1950–1996). Diplomirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Na TVZ-u od 1976. suradnik novinar u *Zagrebačkoj kronici*, dnevnicima te dokumentarnim emisijama. Od 1978. u Informativnom programu, u *Zagrebačkoj panorami*, zatim uređivao i vodio vijesti te središnji *Dnevnik*, urednik Dnevnoga programa. Za Domovinskoga rata urednik informativnih emisija u programu *Za slobodu* HTV-a.

Spomenik Gordanu Ledereru ▶ spomen-obilježje Slogmljeni pejzaž podignuto 2015. na brdu Čukur iznad Hrvatske Kostajnice, na mjestu pogibije snimatelja G. Lederera povodom 24. obljetnice njegove pogibije (10. VIII). Nakon javnoga natječaja, koji je vodio projektni tim s M. Bešlićem na čelu, Ocjenjivački sud, kojemu je predsjedavao I. Šimat Banov, izabrao je rad kipara P. Barišića i arhitekata K. Marunice i N. Ravnića. Riječ je o jedinstvenom ambijentalnom djelu, skladno

SPOMENIK GORDANU LEDERERU

ukomponiranomu u povišeni krajolik na brdu, kojim dominira umjetnički rad u obliku kruga (Sunca), koji simbolizira kameru (odanost poslu i profesiji), ali i sam ljudski život, čiju čvrstinu i krhkost simboliziraju pak nehrđajući čelik i staklo od kojih je krug načinjen. Pristupne pješačke staze, u obliku filmske vrpce, čine cjelinu u kojoj do izražaja dolazi umjetnička čistoća i jednostavnost.

sponzorstvo ▶ financiranje emisija ili medijskih AV usluga od javnih ili privatnih tvrtki ili osoba koje nisu uključene u pružanje medijskih usluga ili proizvodnju AV djela. Zauzvrat se na špici emisije jasno navodi ime sponzora i time promiče (i posredno reklamira) njegovo ime, zaštitni znak, djelatnost ili proizvod.

Sportska televizija (akr. SPTV) ▶ prva specijalizirana sportska televizija u zemaljskoj mreži u Hrvatskoj; s emitiranjem počela 2011. u multipleksu D na nacionalnoj razini. U većinskom je vlasništvu Hrvatskoga olimpijskog odbora. Isprva je emitirala šest do osam sati redovitoga programa, a ostatak vremena emitirao se infokanal s informacijama i vijestima iz svih područja. Suočena s financijskim poteškoćama, 2013. uspostavlja suradnju s kanalom Al Jazeera, koja na SPTV-u emitira svoj informativni program. Glavni je urednik programa J. Ozmec.

Sportski mikrofoni ▶ tjedna emisija II. programa HR-a, emitira se od 1979; obrađuje teme i događaje povezane

sa sportom, od vrhunskoga do amaterskoga i školskoga. Prvi urednik bio je K. Sabolić, uz stalne suradnike I. Jurišića, K. Šetku i T. Studenog, a poseban humoristični prilog imao je H. Hitrec. Od samih početaka uključivao se Radio Split, a potom i postaje iz Rijeke, Osijeka i Dubrovnika. Devedesetih je urednik M. Mihaljević, a od početka 2000-ih stalni je urednik K. Gotlin. Iz Splita se redovito javljaju S. Fabijanac i M. Miličić, iz riječkoga studija K. Vujnović i Ž. Kesovija, iz osječkog Ž. Kovačević i Đ. Ivković, a iz Dubrovnika D. Buconić.

sportski programi ▶ emisije o sportskim događajima (prijenosi, posebne emisije, studijski razgovori i dr.). Izvještavanja o sportskim događajima sastavni su dio radijskih programa od samih početaka medija, a i prvi pravi TV prijenos bio je s Olimpijskih igara u Berlinu 1936. Dinamičnost i neposrednost radijskih prijenosa sportskih događaja televizija je nadopunila dodatnom atraktivnošću (snimanje s više kamera, mogućnosti ponavljanja i usporavanja pokreta i sl.). Sportski su programi redovito među najgledanijima na televiziji. Mnogi su sportovi stekli ili proširili popularnost zahvaljujući televiziji koja je utjecala i na stvaranje individualnih sportskih zvijezda, profesionalizaciju sporta, širenje sponzorstva i popularizaciju novih vrsta masovnoga sporta (npr. trčanje, fitness). Televizija je početkom 21. st. postala glavni financijski izvor vrhunskoga sporta (zbog kontinuiranoga rasta naknada za prava na TV prijenose vrhunskih natjecanja), ali i sredstvo širenja

Prvi izravni sportski TV prijenos, nogometnu utakmicu Jugoslavija–Italija, TVZ je ostvarila 12. V. 1957.

amaterskoga sporta. Na RTZ-u je 1927, godinu dana nakon prvoga radijskog prijenosa iz Praga, V. Brkić, tehnički tajnik Zagrebačkoga nogometnog podsaveza, prenosio nogometnu utakmicu Građanskoga i HAŠK-a. Sportska redakcija RZ-a uvela je 1955. stalnu nedjeljnu emisiju *Sport, muzika, sport* (urednik M. Delić). Uz Delića reporteri su bili H. Macanović, I. Tomić i M. Rogić, a šah je komentirao B. Rabar. Delić je 1964. prešao na televiziju, a u redakciju su došli F. Kramer, M. Mazele i J. Dodig. Urednik redakcije postao je I. Tomić. Emisija je 1968. promijenila ime u *A sada sport i glazba*. Tijekom 1970-ih nedjeljom su prenošene nogometne utakmice

hrvatskih klubova, uz stalno praćenje ostalih rezultata u Jugoslaviji. Od 1976, ponajviše zaslugom M. Mazelea, koji je od I. Tomića preuzeo vođenje redakcije, počeli su subotnji prijenosi utakmica košarkaškoga prvenstva, od 1979. u sklopu stalne emisije *Susreti subotom*, koje je autor i prvi urednik B. Karajković. Novi reporteri bili su I. Škopljanac i O. Naglič, voditelj V. Mahovlić, a B. Rabara naslijedio je V. Kovačević. E. Pezzi počeo se javljati iz Splita, I. Kovačević iz Rijeke. Nakon smrti M. Mazelea 1978. dužnost urednika neslužbeno je obavljao F. Kramer, koji je organizirao radijsko pokrivanje i vodio pool jugoslavenskih radiopostaja na Mediteranskim igrama u Splitu 1979. Voditelji redakcije od 1979. bili su V. Kovačević, J. Dodig, O. Naglič. Sportska redakcija HR-a prvi put samostalno (izvan JRT-a) prenosi zbivanja s Olimpijskih igara iz Barcelone 1992, s reportersko-tehničkom ekipom: F. Kramer, E. Pezzi, B. Kanižaj, I. Škopljanac, B. Bregeš, R. Čubrić i O. Naglič. Od tada HR izvještava o svim velikim svjetskim sportskim događajima. Sportska redakcija 1997. prerasta u Sportski program HR-a i prenosi sve utakmice nogometnoga i košarkaškoga prvenstva, najzanimljivije utakmice vaterpolske i rukometne lige te skijanje i tenis. Prate se i važni nastupi naših reprezentacija i klubova na međunarodnoj sceni. Uz *A sada sport i glazba* središnje su emisije *Sportski mikrofoni* i *Sport subotom*. Još u predeksperimentalnoj fazi TVZ-a (listopad 1956) posebnom emisijom uživo (M. Delić) najavljene su Olimpijske igre u Melbourneu, a u studenom je i eksperimentalni

Snimanje emisije o skijaškom natjecanju *Snježna kraljica* na zagrebačkom Sljemenu

program počeo prijenosom nogometne utakmice Engleska–Jugoslavija. Sportska je redakcija osnovana 1957 (urednica M. Babović). Prvi izravni sportski TV prijenos, nogometnu utakmicu Jugoslavija–Italija, TVZ je ostvarila 12. V. 1957 (kamermani I. Sušanji i M. Ostrovidov, reporter M. Delić, glavni tehničar za prijenos signala do odašiljača B. Brajan). U počecima sportske redakcije TVZ-a razmjerno mnogo pozornosti posvećivano je tjelesnoj kulturi mladih i masovnom sportu. U tom je razdoblju TVZ imao ulogu promicatelja i popularizatora manje popularnih, ali vrijednih i za sportsku kulturu nezaobilaznih sportova. Komercijalizacija sporta i televizije u Hrvatskoj utjecala je i na promjenu odnosa prema sportu na HTV-u, pa je 1990-ih sportska redakcija i organizacijski premještena iz Informativnoga u Zabavno-sportski program. Udio sportskih emisija u ukupnom programu stalno je visok, a povremeno je dosežao 20%. Sportski program realizirao je i više posebnih emisija, među kojima su bili *Telesport*, *Sportski pregled*, *Svijet sporta*, *Brže, više, jače*, *Arena*, *Top sport*, *Petica* i *Hrvatska nogometna liga*. Izravnim prijenosima, redovitim i prigodnim emisijama ili sažetim izvještavanjem u dnevnim emisijama prikazuju se važniji nastupi hrvatskih nacionalnih reprezentacija, posebno u najpopularnijim sportovima (nogomet, košarka, rukomet, vaterpolo), potom utakmice Hrvatske nogometne lige, završnice prvenstava države i nacionalnih kupova u brojnim sportovima, velika svjetska natjecanja u različitim momčadskim i pojedinačnim sportovima, vrhunska skijaška natjecanja, teniski turniri, međunarodna klupska natjecanja u nogometu, rukometu, košarci, vaterpolu, odbojci, najveća natjecanja u atletici, plivanju, gimnastici, utrke Formule 1, profesionalni i amaterski boks. Najvažnija je dnevna emisija *Sport*, koja se emitira nakon središnjega *Dnevnika*. Sportski se prilozi emitiraju i u ostalim dnevno-informativnim emisijama. Program oblikuje i posebne programske pakete povodom najznačajnijih sportskih događaja, kao što su Olimpijske igre ili Svjetsko prvenstvo u nogometu. Najveći tehničko-produkcijski dosezi ostvareni su realizacijom → posebnih sportskih projekata.

S Predsjednikom uz kavu ▶ emisija HR-a, emitira se od 2000. Autor i prvi voditelj bio je M. Harapin. Jednom mjesečno, ponedjeljkom poslijepodne, Predsjednik iz svoga ureda uživo komentira aktualne događaje iz zemlje i svijeta, a pitanja mu telefonski postavljaju i slušatelji. Jedna je od najcitiranijih emisija HR-a, a prema njoj su nastale i emisije *Kako vlada Vlada* i *S Markova trga*. Nakon izbora K. Grabar Kitarović za predsjednicu RH, emisija se zove *S predsjednicom izvan protokola*. Urednici i voditelji Z. Kabok i I. Ružičić.

Spretno-sretno ▶ niz natjecateljskih igara učenika srednjih škola, emitiran na TVZ-u 1975–78. Nastao po ideji Vinka Grgina i uz njegovu stalnu suradnju. Pouke i šale o prometu te o životu i zgodama u gradovima i

SPRETNO-SRETNO, Vlado Štefančić

selima izvodile su lutke Zebrići, koje su vodili i glasove im davali B. Pavlenić i Đ. Ivezić. Organizirani su posjeti tvrtkama u zemlji, uz sudjelovanje orkestra pod ravnanjem J. Jankovića. Svoju popularnost potvrdio je, nakon serije *Mornar na triciklu* i drugih emisija, glumac i voditelj V. Štefančić. Scenograf i redatelj većega broja emisija bio je T. Globočnik, a nakon njega E. Šošarić. Urednik M. Bjažić.

S pučkim pravobraniteljem ▶ emisija HR-a, emitirala se 2003–05. Pokrenuo ju je A. Stanković, a uređivala i vodila M. Jukić-Ugrin. Pučki pravobranitelj komentirao je jednom mjesečno aktualne probleme i događaje povezane s ljudskim i građanskim pravima.

sramoćenje ▶ javno iznošenje činjenične tvrdnje o nekom koja može škoditi časti ili ugledu te osobe. Utvrđeno je Kaznenim zakonom 2015 (čl. 148, st. 1). Prenošenje takve činjenične tvrdnje preko tiska, radija, televizije, računalnoga sustava ili mreže, na javnom skupu ili neki drugi način zbog kojega je postalo pristupačno većemu broju osoba predstavlja teži, kvalificirani oblik toga djela. Počinitelj se oslobađa kaznenoga djela sramoćenja ako dokaže istinitost tvrdnji koje je prenio ili ozbiljan razloga zbog kojega je, postupajući bona fide, povjerovao u njihovu istinitost. Takvo se dokazivanje neće uzeti u obzir ako tvrdnja nije prenesena u javnom interesu i ako je počinitelj postupao s namjerom nanošenja povrede časti i ugleda. Kažnjava se novčanom kaznom.

Srce TV ▶ regionalna televizija s koncesijom za područje digitalne regije D3 (Međimurska, Varaždinska i Koprivničko-križevačka županija te dijelovi Krapin-

SRDAČNO VAŠI, snimatelj Marijan Šegović i redatelj Ivan Hetrich na snimanju emisije o dr. Nikoli Škrebju, 1987.

sko-zagorske i Bjelovarsko-bilogorske županije), sa sjedištem u Čakovcu. Emitirati počela 1997. kao TV Čakovec, od 2002. emitira pod imenom Čakovečka televizija, a od prelaska s analognoga na digitalno emitiranje 2010. pod sadašnjim imenom. Osnivači i vlasnici M. Vinković i D. Vinković, prvi direktor i glavni urednik M. Vinković. Usmjeren je na zadovoljavanje potreba gledatelja za lokalnim i regionalnim informacijama. U segmentu vlastite proizvodnje naglasak je u emisijama na bogatoj tradicijskoj i kulturnoj baštini uz prepletanje s modernim gospodarstvom te snažnim obrtništvom, poljoprivredom i sportom (*Vijesti dana, Od Mure do Drave, Varaždinski kutak, Podravina i Prigorje, Poljoprivredni savjetnik, Kajkanje, Oko umjetnosti*). Glavni je urednik Z. Mašović, direktor M. Vinković.

Srcolomka ▶ tjedna kontakt-emisija Radio Rijeke. Posvećena je nekoć popularnoj sentimentalnoj glazbi ("sentišima"). Pokrenula ju je 1995. i do danas je vodi i uređuje L. Domijan Fišter. Emisija je mijenjala termine, a ustalila se u večernjim satima.

Srdačno vaši ▶ serija TV portreta i razgovora, emitirana na TVZ-u 1982–96. Emisiju je pokrenuo scenarist, voditelj i redatelj I. Hetrich. U 45-minutnim razgovorima s osobama iz umjetnosti, kulture, znanosti, sporta te povremeno politike postavila je nove standarde za TV intervju, koji su se prije na domaćoj televiziji vodili na mnogo formalniji način i gotovo nikad nisu miješali privatni i profesionalni život poznatih osoba. U 14 godina trajanja snimljeno je 220 emisija, pa su *Srdač-*

no vaši kroz nenametljivo vođenje i režiju gledateljstvu sustavno predstavili osobe koje su svojim javnim djelovanjem obilježile kulturnu povijest Hrvatske u drugoj polovici 20. st.

Srebrni delfin ▶ ciklus od pet zabavno-glazbenih emisija TVZ-a. Sniman u ljeto 1961. u hotelu Kvarner u Opatiji, što je bio prvi pokušaj stvaranja privremenoga produkcijskog centra izvan Zagreba (poslije se taj model često koristio). U emisijama mozaičnoga karaktera nastupilo je više od stotinu domaćih i stranih zabavljača različitih žanrova (zabavna glazba, baletni i folklorni ansamblji itd.). Voditelj projekta bio je K. Novosel, urednik i scenarist A. Bjelousov, glazbeni urednici M. Brajević i A. Dedić, scenografi Č. Kolarić i A. Nola, a redatelji A. Miladinov i A. Marti.

Sredić, Radovan ▶ snimatelj, istraživač, putopisac i umjetnik (1955–2014). U arhivu HTV-a kao trajna vrijednost sačuvane su njegove priče i dokumentarni zapisi iz Hrvatske (*Istarski putopisi*) i putopisi iz cijeloga svijeta. Vješto je pomirio interes za arheologiju, antropologiju i stare civilizacije s interesom za obične ljude i svakidašnji život. Za serijal *Azijske razglednice* dobio je nagradu Srce Zagreba na Zagreb Tour Film Festivalu, a pamtljive su njegove dokumentarne priče i putopisi *Zeleni dijamant – Šri Lanka, Bombaj – Mumbai, Kuba, Lica Kambodže, Skice za Maleziju* i dr. Znatno snimateljski i kreativni prinos dao je surađujući na filmovima redatelja M. Santrića (*Vrt plavih ruža, Susreti s autizmom, Pričam ti priču*).

srednji val (skr. SV) → elektromagnetski valovi, → AM

Sremec, Rudolf ▶ filmski redatelj i publicist (1909–1999). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, gdje je i predavao 1963–69. Filmom se bavio od 1945. kao scenarist, dramaturg i redatelj. Režirao oko 90 dokumentarnih filmova; osobito se ističu *Crne vode* (1956) i *Ljudi na točkovima* (1963). Jedan je o najcjenjenijih i međunarodno najnagrađivanijih hrvatskih dokumentarista. Scenarist Oscarom nagrađenoga crtanoga filma *Surogat* (D. Vukotić, 1961). Za TVZ režirao niz popularno-znanstvenih i obrazovnih emisija (*Zagrebačka škola crtanog filma*, *Oko Lobora*, *U potrazi za izgubljenim vremenom*, *Čuvari vremena*), TV film *Poglavlja iz života Augusta Šenoae* i dr. Filmski kritičar i teoretičar, urednik *Filmske kulture*; objavio knjigu *Pogled na film* (1979). Dobitnik više nagrada i priznanja, među ostalim srebrne medalje Francuske lige za međunarodnu pomoć i filantropiju, nagrade Vladimir Nazor za životno djelo 1977.

Rudolf SREMEC

Srića, Boris ▶ novinar i urednik (1946–1998). Diplomirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Novinarstvom se počeo baviti u *Studentskom listu*, kojega je bio i glavni urednik. Na TVZ-u od 1971. Suradivao u emisijama *Na licu mjesta*, *Objektiv 350*, *Feljtoni*, *Novinarski klub*, *U prvom planu* i dr. Uređivao emisije *Zagrebačka panorama*, *Dobar dan*, *TV Dnevnik*. Potom desetak godina pomoćnik urednika Informativnoga programa, radio na planiranju i organiziranju prikupljanja vijesti za dnevne informativne emisije.

Srčić Kovač, Mirela ▶ novinarka, urednica (1970–2010). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Na HTV centru Osijek od 1992, njegova urednica 2000–06. Prvi veliki novinarski izazov bio joj je izvještavanje za mirne reintegracije; zapamćena kao novinarka koja je, s V. Mišin, iz improviziranoga studija u Vukovaru 13. IV. 1997. izvještavala o prvim lokalnim izborima u hrvatskom Podunavlju. Uređivala i vodila *Podnevni dnevnik*, *Hrvatsku danas*, *U krupnom planu*, *Kroniku Slavonije i Baranje*, *Otvoreni studio*, *Županijsku panoramu* te izvještavala i javljala se uživo za gotovo sve emisije Informativnoga programa. Specijalizirala se za poljoprivredu, bila zaštitni znak *Plodova zemlje*.

Ivan STAMAĆ

Stamać, Ivan ▶ inženjer i skladatelj (1936–2009). Diplomirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Djelatnik RZ-a 1970–96, ponajviše kao inženjer-specijalist za akustiku. Autor, konzultant ili revident za akustiku u pogonima u Šubićevoj, Jurišičevoj i Miramarskoj te pri projektiranju i gradnji Doma HRT-a na Prisavlju. Na II. programu RZ-a 1977–80. vodio emisiju *Mali leksikon dobrog zvuka*. Najznačajniji njegov doseg na području akustike jest sustav integrirane akustike za gradnju tonskih studija. Vlasnik četiriju patenata iz akustike i autor zvuka u više od 50 objekata, uključujući *Morske orgulje* u Zadru. Dopredsjednik Audio Engineering Societyja (AES) za južnu Europu 1997–2005. Skladao je više od 150 šansona (*Vužgi ga Blaž*, *Dugo u noć*, *u zimsku bijelu noć*, *Još te sanjam*). Za svoje izume nagrađen je dvjema srebrnim medaljama, 1971. u Nuernbergu na Sajmu inovacija te 1972. u Bruxellesu (sklop za oblikovanje zvuka u elektroničkom klaviru).

Stamać, Šime ▶ glazbeni producent, urednik, skladatelj i scenarist (1941–1992). Na TVZ-u od 1965, od kraja 1970-ih glazbeni urednik u Kulturno-umjetničkom, Dramskom, Zabavnom, Dokumentarno-feljtonskom te Programu za djecu i mlade. Skladao, aranžirao, uređivao te birao glazbu za više stotinu dramskih, zabavnih i emisija za djecu; pod pseudonimom Toma Melada autor je više dalmatinskih pjesama (*Vrati se mili čale* i dr.).

Glazbeni urednik serija *Smogovci*, *Moja ulica*, *Dobro jutro* i drame *Roko i Cicibela*, skladao glazbu za dramu *Pet minuta* te za više epizoda *Hrvatskih priča i novela za djecu i mlade*. Glazbeni producent i urednik Festivala djeteta u Šibeniku, *Maloga raspjevanog Dubrovnika* te Festivala dječje kajkavske popevke Krapina.

Posebno je plodna bila njegova suradnja s A. Dedićem.

stand up ▶ pojavljivanje reportera u kadru, uklopljeno u TV prilog ili u uključenju novinara uživo s mjesta događaja. Kao dio priloga, kad je smješten na njegovu početku, pomaže smještanju događaja u prostor i vrijeme. Kad se stavlja oko sredine, može služiti premošćivanju, povezivanju dviju lokacija ili kao argumentacija ideje u strukturi priče. Vješto korištenje stand upa u sredini priloga drži se odlikom boljih reportera jer podrazumijeva planiranje unaprijed i iskustvo. Moguće ga je imati na kraju priloga; u tom slučaju uglavnom sumira rečeno i identificira reportera, emisiju ili TV postaju. Pomaže priči da bude jednostavnija i manje zbunjujuća u izričaju te daje vjerodostojnost izvještaju, reportaži ili samoj postaji.

Stanković, Aleksandar ▶ novinar i urednik (1970). Diplomirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Na HR-u od 1996, urednik i voditelj emisije *Poligraf* od 1998, potom urednik unutarnjopolitičke redakcije. Na HTV prešao 2000, otkad uređuje i vodi emisiju *Nedjeljom u dva*. Autor dokumentarnih filmova *Moje želje moji snovi* (2004) i *Tata ide u pan* (2005) te putopisnih serijala *Vjetar u kosi* (2014, 2015). Objavio zbirke poezije *Jutra pobijedjenih*, *Igor Mandić na mjesecu* i *Uglavnom su me voljele starije gospode* te knjigu *Sto faca i Aca* (2013), o emisiji *Nedjeljom u dva*. Dobitnik godišnje nagrade HRT-a 1999 (za emi-

Aleksandar STANKOVIĆ u emisiji *Nedjeljom u dva*

siju *Poligraf*) te HND-ovih nagrada Marija Jurić Zagorka 2000 (za najbolji talk show) i Novinar godine 2009.

Geza STANTIĆ

Stantić, Geza ▶ novinar i urednik (1941–2009). Diplomirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Na TVZ-u radio, uz trogodišnji prekid, 1969–94. Bio urednik *Kronike* (1969), *Dnevnika* (1970–73), saborski izvjestitelj, urednik Programa za inozemstvo (1975–78) te odgovorni urednik Dokumentarno-političkoga programa (1980–86). Kao autor dokumentarnih emisija bavio se suvremenim i povijesnim migracijama (*Panonska golgota*, o folksdojčerima), a u ciklusu *Hrvatski feniks* teško stradalim naseljima i zajednicama u Domovinskom ratu. Objavljivao članke i rasprave o novinarstvu i medijima (pretežno o javnoj televiziji), o medijskom zakonodavstvu i politici te o novinarskoj deontologiji (*Hrvatski model samoregulacije*), a u knjizi *Politika u programu HTV-a* (2003) prikazao nalaze istraživanja koje je korigirao i proveo sa suradnicima. Od 2002. glasnogovornik Vijeća za medije Hrvatskoga helsinškog odbora. Član uredničkoga kolegija prvoga izdanja *Leksikona radija i televizije* (2006).

Starčević, Branka ▶ novinarka i urednica (1937). Diplomirala na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu u Zagrebu. Na RZ-u od 1963. u Privrednoj redakciji kao suradnica *Emisije za selo i poljoprivredu* obrađivala teme agrarne politike. Od 1969. deset godina pratila, izvještavala i komentirala turizam, zalažući se za ulaganja u tu razvojnu granu i potencijalno tržište izvoza roba i usluga. Bila je i predsjednica Turističkih novinara Hrvatske i Jugoslavije te organizator međunarodnih skupova turističkih novinara. Za Domovinskoga rata osobito se istaknula dobrotvornim radom u sklopu Hrvatskoga novinarskog društva, organiziravši konvoje pomoći (pod nazivom Svakog tjedna pošiljka jedna) u ratom stradala područja (Vukovar, Konavle, Ravni kotari, Lika i dr.) i donacije bolnicama u Zagrebu, Zadru, Šibeniku, Splitu i dr. U mirovini (2003) predsjednica Udruge umirovljenika HRT-a, a od 2015. ogranka umirovljenika HND-a.

Starčević, Natalija ▶ inženjerka (1945). Diplomirala na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Na TVZ-u od 1969. inženjerka u Videoservisu, a zatim rukovoditelj TV studija C u Radničkom domu, gdje je vodila montažu prvih uređaja u boji (1979). Nakon izgradnje Doma HRT-a sudjelovala u projektiranju i opremanju prvoga TV Studija A (Studio 7), a poslije i ostalih (Studio 6 i 8). Rukovoditelj Odsjeka studiji (Studio 6, 7, 8) do umirovljenja 2003. Vodila ili sudjelovala u njihovim modernizacijama i emisijama Zabavnog i Informativnog programa koje su se u njima snimale ili emitirale uživo. Sudjelovala u velikim programskim projektima (Univerzijada u Zagrebu, praćenje posjeta pape Ivana Pavla II. Zagrebu 1994) i dr. Dobitnica godišnje nagrade HRT-a 2003.

Starolička patetična ▶ dokumentarna radiodrama Čede Price, Zvonimira Bajsića i Maksa Jurjevića, praiždvena 1974. na RZ-u. Snimana u Nacionalnom parku Plitvička jezera i u kritici opisana kao "stereofonska simfonija slapova", zvučni je zapis o svakidašnjem životu stanovnika na prostorima plitvičkoga kraja.

statut uredništva ▶ samoregulatorni akt zaštite unutrašnje demokracije i profesionalnih prava novinara. U svezi s opasnostima koje prijete slobodi tiska i televizije Parlamentarna skupština Vijeća Europe preporučuje da se uvede statut uredništva o položaju osoblja, držeći da bi on u većoj mjeri mogao jamčiti slobodu izražavanja i informiranja, osobito u odnosu na pokušaje vlasnika ili sindikata da novinarima ograniče slobodu komenti-

ranja. Hrvatski Zakon o medijima iz 2003. propisuje da se odnosi između nakladnika, glavnog urednika i novinara te njihova međusobna prava i obveze utvrđuju statutom medija. Statutom se utvrđuje način imenovanja i razrješenja glavnog urednika, sloboda rada i odgovornost novinara te uvjeti i postupak po kojem glavni urednik i urednici imaju pravo na ostavku uz pravednu otpremninu u slučaju promjene u vlasničkoj ili upravljačkoj strukturi medija koja dovodi do bitne promjene u programskoj osnovi ili programskom sadržaju medija. Statut medija donose nakladnik i predstavnik novinara uz suglasnost većine novinara medija.

Stazić, Nenad ▶ novinar, urednik i političar (1957). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na RZ-u počeo kao spiker, nastavio 1980-ih kao novinar i urednik u Obrazovnom, a 1990-ih u Informativnom programu kao urednik redakcije za unutarnju politiku.

Saborski zastupnik od 2000, potpredsjednik Sabora 2001–15. Autor kazališnih satira *Domovnica d. d.*, *Ratni profiteri u Hrvata*, *Vježbanje demokracije* i dr. Za dramu *Otac tuđe djece* dobio nagradu Marin Držić 2008.

steadicam (engl.) ▶ nosač za stabiliziranje kamere. Odvaja pokrete kamere od pokreta tijela operatera. Čine ga posebno balansirana konstrukcija koja nosi kameru i monitor te specijalni prsluk na koji se konstruk-

STEADICAM, operater steadicama Vjeko Gašpert snima natjecanje *Ples sa zvijezdama*

cija veže. Najčešće se koristi kao nosač bežične (link) kamere (→ pokretne veze) za dobivanje atraktivnih kadrova u sportskim i zabavnim emisijama. Konstruirao ga je 1975. G. Brown za potrebe filma, a danas se često koristi i u TV proizvodnji. Steadicam operater slobodno se kreće uz mogućnost praćenja osoba koje se kreću po neravnom tlu ili stubama, za snimanje iz vozila u pokretu i slično. Kadrove snimljene s pomoću steadicama karakterizira mirno i glatko kretanje kroz prostor.

Stella ▶ prva glazbeno-dramska serija nastala u produkciji Nove TV 2013. Mlada djevojka Jasmina prijavljuje se na talent show *Stella* u nadi da će svojim iznimnim pjevačkim sposobnostima osvojiti glavnu nagradu i tako spasiti oboljelu majku, no njezina suparnica Lana spremna je na sve. Autorica i kreativna producentica te glavni pisac J. Veljača, urednica priče N. Mirković, redatelji M. Dizdar i B. Ivanda, glazbena produkcija I. Husar Mlinac i M. Tomičić, direktor fotografije M. Orepić. Uloge: S. Rajhard, V. Winter, I. Glowatzky, L. Begonja, M. Vulić, B. Gregorić Vejzović, N. Glogovac, S. Perić, P. Dugandžić, V. Komerički.

stereoskopska televizija (skr. 3D TV) ▶ tehnologija prikaza koja omogućuje gledatelju percepciju trodimenzionalne slike na ekranu televizora. Osnovni princip sastoji se u prikazu dviju međusobno pomaknutih slika (offset) na ekranu, koje se posebno filtriraju za lijevo i desno oko. Ekran se osvježava dovoljno brzo da

oba oka dobiju dovoljan broj informacija za fluidan prikaz slike čiji elementi mogu izlaziti iz ekrana. Za prikaz trodimenzionalne slike na televizoru najčešće se koriste dva osnovna načina: aktivni i pasivni, a oba omogućuju normalan prikaz klasičnoga 2D programa, filmova i igara, koji se ostvaruju uz pomoć specijalnih naočala. Za aktivni prikaz slike koriste se naočale s infracrvenom ili Bluetooth vezom, koje umjesto staklenih leća imaju dva LCD ekrana koji u sinkronizaciji s prikazom slike na ekranu naizmjenično blokiraju sliku za jedno, potom za drugo oko. Za pasivni (polarizacijski) pak prikaz koriste se naočale koje filtriraju sliku za svako oko na principu polarizacije. Te su naočale iznimno lagane i jednostavno konstruirane, pa su cijenom daleko povoljnije od aktivnih modela. Kod prikaza 3D slike polarizacijska tehnologija rezultira mnogo mirnijom slikom bez titranja svjetlijih regija, što je karakteristično za aktivni 3D. Njihov nedostatak je taj što svako oko vidi pola vertikalne rezolucije, tj. umjesto 1920 piksela u 1080 linija stvarno vidi 1920 piksela u 540 linija. Postoji i posebna autostereoskopska 3D tehnologija (televizori s oznakom Full 3D) koja ne koristi naočale za postizanje 3D efekta, nego je ispred ekrana postavljena maska ili leća koja se brine za slanje odgovarajuće slike svakom oku. Ta tehnologija ima i neka ograničenja, posebno s kutom prikaza. Televizori s oznakom 3D-Ready rabe neku od navedenih tehnika za prikaz trodimenzionalne slike uz upotrebu naočala te imaju minimalnu frekvenciju osvježavanja od 120 Hz. Proizvodnja 3D sadržaja zahtijeva posebne metode i uređaje.

STEREOVIZIJA

stereotip ▶ mišljenje ili predodžba nastala na osnovi pojednostavnjivanja, pretjerivanja ili poopćavanja. Može se odnositi na uvriježeni način prikazivanja ili na nerealnu, često negativnu karakterizaciju pojedinaца i skupina. Uobičajeni stereotipi nastaju na osnovi rasne, etničke, nacionalne, vjerske, društvene i druge pripadnosti. U filmskoj teoriji pojam stereotipa najčešće se upotrebljava pri raspravljanju o povijesti načina filmskoga prikazivanja određenih skupina (najviše su problematizirani tipični likovi Afroamerikanaca i homoseksualaca u filmovima).

Stereovizija ▶ zabavno-glazbena emisija, emitirana 1985–86. istodobno na TVZ-u i RZ-u, po čem je i dobila ime (radijska verzija imala je stereo-zvuk). U emisiji je predstavljana strana i hrvatska rock glazba, a preko stalne rubrike za demobendove animirani su mladi rock glazbenici. Izvještavalo se i o drugim kulturnim događanjima, a osobito o supkulturi mladih. Autor i urednik Ž. Černjul.

stereo-zvuk ▶ zvuk reproduciran sustavom stereofonije preko dvaju zasebnih tonskih kanala (lijevi i desni). Izvorni se zvuk preuzima s pomoću para mikrofona ili jednim stereomikrofonom. Dva audiokanala vode diferencirane stereosignale, pojačane i obrađene, do zvučnikoga stereopara ili stereoslušalice. Psihofiziološkim procesom prilikom slušanja stvara se u osjetilnom sustavu slušatelja privid izvorne prostorne zvučne slike (tzv. stereopanorama). Pri reprodukciji s pomoću zvučnika slušatelj dobiva stereoučinak samo u uskom prostoru simetrale zvučnikoga para. Najpovoljnije mjesto za stereoslušanje naziva se i sweet spot, a nalazi se obično u jednom vrhu istostraničnoga trokuta, a pod uvjetom da su zvučnici smješteni u druga dva vrha.

Stern, Ivo ▶ pravnik i medijski djelatnik (1889–1961). Utemeljitelj Radio Zagreba. Diplomirao i doktorirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Radio kao odvjetnik. Pod pseudonimom Ivan Putnik surađivao u časopisu *Plamen* (1919). Predvodio skupinu koja se 1924. okupila u Radio klubu Zagreb nastojeći od vlade Kraljevine SHS dobiti dopuštenje za osnutak radiopostaje. Nakon što su 15. V. 1926. pokrenuli emitiranje Radio stanice Zagreb, prve radiodifuzijske postaje na jugoistoku Europe, kao suvlasnik i ravnatelj 12 godina vodio njezinu poslovnu i programsku politiku. Uoči pregovora s Ministarstvom pošta, telegrafa i telefona o podržavljenju postaje i isplati odštete dioničarima, 1938. čelno je mjesto prepustio suradniku V. Shauffu. God. 1940. promijenio prezime u Globnik i emigrirao u Italiju, povukavši se iz javnoga života.

Stigla je pošta ▶ emisija za djecu, emitira se na I. programu HR-a od 1956. Prvotno joj je ime bilo *Točno u dva*, a jedno se vrijeme emitirala i kao *Sastanak u dva i dva*. Nastala je u Obrazovnom i dječjem programu HR-a, a

Ivo STERN

danas u Odjelu Djeca i mladi. U njezinu stvaranju osim urednika emisije i novinara sudjeluju i učenici osnovnih škola koji se tek počinju upoznavati s novinarskim poslom. Tijekom Domovinskoga rata imala je bitnu ulogu u povezivanju đaka koji su bili prisiljeni otići u progonstvo ili su provodili dane u skloništim. Posebno je popularan bio pokretač emisije i njezin prvi urednik Č. Variola. Nakon njega emisiju su uređivale V. Mazele i V. Kulier. Danas emisiju uređuje i vodi S. Maričić.

Stijačić, Mirena ▶ redateljica (1965). Na HRT-u početkom 1990-ih režira mozaične i zabavne emisije (*Dobro jutro, Hrvatska, Misija: Zajedno, Peti dan, Planetarni zvuk, Bljeskalica*), magazine (*Pravo i pravda, Dobar dan s Goranom Milićem, Turistički cvijet*) te od početaka 2005. *Hrvatsku uživo*. Režirala koncerte zabavne, jazz i ozbiljne glazbe, koncerte svjetskih zvijezda (J. Carreras, M. Bolton, A. Oxa, D. Elliott, M. Diao) i humanitarne koncerte (Zaklada Ana Rukavina, Unicef, Za djecu Roga Afrike, Pjesmom za palčice). Redateljica humanitarnoga projekta *Uz nas niste sami* (2011–15) i ljetnih serijala *Ljeto u gradu, Malo misto, Razglednice iz Hrvatske, 30 u hladu te Šušur*.

Stipančević, Jozefina ▶ novinarka i urednica (1968). Diplomirala na Filozofskom fakultetu te na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu. Suradnica *Glasa koncila*, gdje prati kulturu; 1997–2004. na Hrvatskom katoličkom radiju urednica Programa kulture. Na HRT-u novinarka od 2004. u emisijama *Trenutak spoznaje, Znanstvena petica, Znanstvene vijesti, Vrijeme za knjigu, Umnjak, Znanstveni krugovi, Jezik za svakoga te Mir i dobro*. Na HRT3 uređivala i vodila emisiju s tema-

STIPE U GOSTIMA, Filip Radoš, Vedran Mlikota i Suzana Nikolić

ma iz znanosti; urednica je tjedne emisije *Treći element*, koja se bavi prirodnim znanostima. Urednica je i scenaristica znanstveno-popularnih filmova *Put neandertalca* i *Tragom tragova – kad su dinosauri hodali Hrvatskom* te znanstveno-popularnoga serijala *Zapisano u kostima*.

Stipe u gostima ▶ humoristična igrana serija, prikazuje se na HTV-u od 2008. Doživjela je sedam sezona, postavši najdugevećnjom hrvatskom TV serijom. Radnja počinje dolaskom Stipe, udovca iz Zagore, na liječničke pretrage u Zagreb. Usprkos najavljenomu kraćemu posjetu, on se udomaćuje u stanu sina Ive, veterinarara koji ne može naći posao, niti se previše trudi da ga nađe. Stipin mentalitet i neshvaćanje navika gradske obitelji dovodi do niza komičnih situacija. Scenarij O. Sviličić prema ideji J. B. Živalj i O. Sviličića, redatelji O. Sviličić, I. Filaković, D. Žarković i J. B. Živalj, glazba M. Matišić, scenograf M. Ožbolt, M. Gavez, snimatelj D. Gecl (te M. Delić i D. Drinovac), montaža K. Kušec (te I. Rogić, M. Barac, A. Mamić i I. Živalj). Uloge: F. Radoš, V. Mlikota, S. Nikolić, L. Barić, H. Kečkeš, L. Margetić, A. Šalinović, I. Appelt, D. Kühn. Produkcija: HRT (tri sezone), Plavi film za HRT (4–7. sezona).

Stojanac, Nikola ▶ tehničar (1940–1991). Na RTZ-u od 1967, tehničar i voditelj jedinice Odašiljači i veze na Učki, od 1983. voditelj Odjela tehnike u TV centru Rijeka. Poginuo je na radnom zadatku u Podumu kraj Gospića (15. IX), kad je riječku TV ekipu HRT-a rake-

tirao zrakoplov JNA. U Gospiću je, u zgradi Pošte, osobio vezu kojom se u Hrvatsku i svijet slala slika o zločinima jugoslavenske vojske u Lici.

Stojanović, Josip ▶ skladatelj i organizator (1909–1972). Glazbeni suradnik i urednik RZ-a za narodnu glazbu 1945–60, odgovoran za rad Tamburaškoga orkestra. Od 1960. direktor Koncertne direkcije Zagreb sudjelovao u osnivanju Muzičkog biennala Zagreb i bio deset godina administrativni direktor festivala. Jedan od utemeljitelja Jugoslavenske muzičke tribine u Opatiji (Glazbena tribina Opatija), a 1957–58. predsjednik Udruženja kompozitora lake muzike Hrvatske. Kao skladatelj isprva se najviše bavio narodnom i lakom orkestralnom glazbom, poslije se usmjerio drugačijemu glazbenomu izrazu napisavši nekoliko zapaženih radova, osobito na području komorne glazbe.

Stojilković, Miodrag (Đuza) ▶ glazbeni urednik (1951–2006). Disco joker (DJ) u opatijskim (Plavi, Arca-de i Klub 72) i riječkim (Stereo klub, Palach) diskoklubovima 1970–84. Od 1975. jedan od glazbenih urednika Radio Rijeke, od 1978. do smrti glavni glazbeni urednik. Organizirao glazbenu redakciju s oko 100 000 ploča, vrpci i CD-a, pokrenuo kompjutorizaciju. Jedan od osnivača Ča vala, riječkoga glazbenog pokreta, aktivni sudionik riječke alternativne, pop te ponajviše rock scene. Emisija za mlade *Slatka košarica*, koje je bio glazbeni urednik, dobila je 1975. nagradu Sedam sekretara

SKOJ-a. God. 2016. utemeljena je nagrada s njegovim imenom za najizvođenijega mladoga glazbenika u programu Radio Rijeke.

Stoljetna eskadra ▶ igrana TV serija za mlade, prikazana na TVZ-u 1961–62. u 14 epizoda; prva igrana serija u povijesti HRT-a. Prati pustolovine Kapetana Radana i njegova sluge Medika te Radanove odabranice za koju je u svakoj epizodi M. Nardelli skladao šansonu (te su pjesme D. Rajter odvele na radio Baden-Baden i omogućile joj inozemnu karijeru). Serija je smještena u 12–19. st. i bajkovito vodi kroz pomorsku povijest (Pacifik, Dubrovačka Republika, gusarstvo, Afrika, trgovina robljem i zlatom, španjolski i portugalski doživljaji, opsada Klisa, uskoci itd.). Snimana je na Jadranu, od Dubrovnika do Istre. Gledanost serije od 70,97% nadmašena je tek *Našim malim mistom*, a kako je emitirana uživo, nije sačuvana. Redatelj D. Marušić, scenarij "Karavel" (Z. Bajsić, D. Marušić, K. Novosel, M. Bjažić i Z. Furtinger). U studiju se prema razdobljima mijenjala scenografija (M. Račić) i povijesni kostimi (V. Kostinčer-Bregovac). Eksterijere na Jadranu snimali su D. Ruljančić i M. Perušina, koji je bio i glavni kamerman u studiju. Uloge: B. Boban, I. Vidović, D. Rajter, F. Šovagović, M. Vojković, K. Zidarić, Lj. Kapor, B. Miholjević, M. Dimitrijević, B. Kraljeva, E. Kutijaro, Z. Rogoz, M. Grković, J. Petričić, I. Šubić.

Stop ▶ informativno-politički tjedni magazin, prikazivan na TVZ-u 1969–81. Obrađivao je aktualne teme iz Hrvatske te važne događaje iz svijeta. Emisija je od početka bila članica Intermaga (sjedište u Bruxellesu), udruge 28 sličnih magazina iz 11 zemalja zapadne Europe, Kanade i Izraela, kroz koju su razmjenjivani prilozi, uspoređivane emisije i profesionalna iskustva, a ponekad dogovarani i zajednički projekti. Do 1975.

STOP

uređivao ga je Z. Letica, od 1976. L. Mitrović te, najposlije, V. Sutlić. Većinu domaćih priloga snimili su M. Perušina i V. Trauber.

stop-kadar (zamrznuti kadar, zamrznuta slika) ▶ kadar zaustavljen na jednoj sličici. Može se prikazati kao fotografija. Koristi se kad se želi naglasiti neki trenutak, poentirati na kraju priloga ili kad ne postoji živa slika događaja ili govornika.

Stop the War in Croatia → glazbeni spot

storyboard (engl.) ▶ vrsta → knjige snimanja. Crteži-ma (katkad i fotografijama) prikazuju se zamisli opisane u planu filma, a osobito riječima teško opisivi kadrovi i sekvence. Sadržava podatke o položaju kamere, planu, rakursu, pokretu kamere, pokretu u kadru, tonskim komponentama. Namijenjen je ponajprije kreativnoj pripremi snimatelja, ali i drugim suradnicima u ekipi. Obično se koristi samo u složenim i velikim projektima (igrani i crtani film), a u TV produkciji za zahtjevne pojednosti pri snimanju. Danas postoje digitalne aplikacije i softveri koje izrađuju storyboard u obliku stripa.

Story Super Nova ▶ glazbeno-natjecateljska emisija, prikazivana na Novoj TV 2003. Nastala po uzoru na showove poput *Američkoga idola* (*American Idol*). Emisija je ostvarila visoku gledanost i osjetno dinamizirala estradnu scenu u zemlji. Lansirala je nekoliko uspješnih pjevača (N. Dizdar, S. Lozar, N. Stipičević).

Strahonja, Ivo ▶ novinar i pisac (1924–1989). Diplomirao na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu. Na RZ-u 1949–89. Pripadao skupini radijskih reportera koja je 1950-ih prva stvarala dokumentarne radijske emisije. Najveći uspjeh postignuo emisijom *Z naših bregov*. Pisao i radiodrame za djecu te humoreske (*Mendek putuje na more*, *Kad se Rudek ženi*). Autor knjiga *Zagorska kronika* (1965) i *Podravski zapisi* (1979). Dobitnik HND-ove nagrade za novinarski rad 1963. i Otokar Keršovani za životno djelo 1987.

streaming ▶ način prijenosa audio ili videosadržaja preko računalnih mreža, odnosno interneta. Multimedijski podatci prenose se u neprekinutu slijedu malih paketa (datagram) od servera prema klijentskomu računalu ili uređaju koji dekodira podatke i reproducira ih u kontinuitetu. Radi postizanja veće efikasnosti i pouzdanosti prijenosa, sadržaj je najčešće kodiran (sažet). Tako se za audiosadržaj koriste formati kao što su MP3 i AAC, a za videosadržaj H.264, VP8 i drugi. Uz osnovni datagram protokol (UDP) za potrebe streaminga razvijeni su i različiti drugi protokoli i tehnologije: RTP (Real Time Transport Protocol), RTSP (Real Time

Streaming Protocol), RTCP (Real Time Control Protocol), RTMP (Real Time Messaging protokol), DASH (Dynamic Adaptive Streaming over HTTP), HLS (HTTP Live Streaming) i dr. Značenje je streaming tehnologije vrlo veliko jer internet i druge računalne mreže zamjenjuju klasične načine distribucije audio i videosadržaja (zemaljski odašiljači, satelit, CD i DVD mediji i sl.), omogućujući tako krajnjemu korisniku njihov veći i lakši izbor. Stoga radijske i TV kuće, svjesne proširenja tržišta na nove distribucijske kanale, sve više razvijaju usluge na internetu kako ne bi izgubile udio na tržištu i ulogu u društvu (→ webcast, → OTT, → HRTi), a javljaju se i potpuno novi pružatelji usluga i servisi kao što je → Netflix.

Strika, Ernest ▶ inženjer (1965). Diplomirao i magistrirao na Fakultetu elektrotehnike i računarstva u Zagrebu. Na HRT-u od 1989 (OIV) na poslovima montaže i održavanja mikrovalnih veza, inženjer i šef odsjeka veza. Za Domovinskoga rata radio na montaži i osiguranju alternativnih veza za prijenos TV programa. Od 1994. rukovoditelj SO Telekomunikacije HRT-a. Sudjelovao u velikim projektima HRT-a (posjeti pape, predsjednika SAD-a, sportski događaji) na telekomunikacijskoj (fiksnoj i mobilnoj) podršci. Sa suradnicima V. Perišićem i A. J. Sudac uveo ISDN videokonferenciju u TV program uživo (prvi put za Melodije Istre i Kvarnera 1997), sudjelovao u osmišljavanju i tehničkoj provedbi interaktivnih koncepata (telefonsko glasanje, prijave za kvizove, nagradne igre). Vodio 2003–06. radnu grupu za nove medije HRT-a, u okviru koje su realizirani inovativni projekti (Teletekst na mobitelu i dr.), 2006. pokrenuo projekt prijenosa audio i videosignala preko javnih IP mreža. Od 2009. član, a od 2010. zamjenik predsjednika Vijeća za elektroničke medije i ravnatelja Agencije za elektroničke medije. Vodio projekt

Ernest STRIKA

ustpostave kontinuirane službe nadzora nad programskim sadržajima elektroničkih medija u Hrvatskoj, sudjelovao u dodjelama prvih nacionalnih TV koncesija za specijalizirane kanale. Pri prelasku s analognoga na digitalno emitiranje TV programa u Hrvatskoj sudjelovao u nacionalnom timu za koordinaciju aktivnosti. Na HRT se vratio 2014; radi na projektima uvođenja novih tehnologija (HbbTV), suvoditelj je projekta prilagodbe TV programa za osobe s osjetilnim poteškoćama, član nacionalnoga Povjerenstva za prelazak na DVB-T2, potpredsjednik Udruženja za telekomunikacije pri Hrvatskoj gospodarskoj komori za nove medije i dr.

strukovne udruge ▶ udruženja profesionalaca u pojedinim područjima djelatnosti radi zaštite vlastitih interesa, unaprjeđivanja stvaralaštva i ostvarivanja zajedničkih ciljeva. Udruge se osnivaju u skladu s pozitivnim zakonima, a ustrojene su prema svojim statutima koji određuju njihove ciljeve, članstvo, unutarnju organizaciju, tijela, stručne službe i poslovanje. Članovi strukovnih udruga ostvaruju posebna prava i kad je riječ o pojedinoj struci (radni uvjeti, olakšice, pomoć i sl.) i kad je riječ o odnosu prema državi (status, porezi, doprinosi itd.). Imaju status pravnih osoba, a po svom su karakteru profesionalne, nepolitičke i neprofitne. Njihovi statuti određuju kriterije prema kojima netko može postati članom. Među strukovnim udrugama povezanima s različitim aspektima rada elektroničkih medija u Hrvatskoj djeluju, među ostalima, Hrvatsko novinarsko društvo (HND), Hrvatsko društvo novinara i publicista, Hrvatsko društvo dramskih umjetnika (HDDU), Hrvatsko društvo filmskih djelatnika (HDFD), Hrvatska udruga filmskih snimatelja, Društvo hrvatskih filmskih redatelja (DHFR), Hrvatsko društvo glazbenih umjetnika, Hrvatska glazbena unija (HGU), Hrvatsko društvo skladatelja (HDS), Društvo hrvatskih književnika (DHK), Hrvatsko društvo pisaca (HDP), Hrvatsko društvo kazališnih kritičara i teatrologa (HDKKT), Hrvatsko društvo filmskih kritičara (HDFK), Hrvatsko društvo likovnih umjetnika (HDLU), Hrvatsko dizajnersko društvo (HDD), Udruženje hrvatskih arhitekata (UHA), Udruga plesnih umjetnika Hrvatske (UPUH) i Savez scenarista i pisaca izvedbenih djela (SPID).

Stubljari, Mladen ▶ urednik i reporter (1950). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Na TVZ-u od 1974. spiker, urednik i voditelj *Zagrebačke panorame*, vijesti i *Dnevnika* (1988–92). Kao ratni reporter HTV-a 1991–95. izvještavao iz Karlovca, Dubrovnika, Zadra (jedini novinar koji je 1993. ušao u Škabrnju), Slavonije (Pakrac i Lipik), Like i drugih gradova te iz Knina za Oluje. Izvještavao iz Makedonije i s Kosova 1999–2000. Povremeni urednik i voditelj emisije *Plodovi zemlje* od 1998. do mirovine 2015. Autor serije dokumentaraca o razminiranju Hrvatske (1996–2000). Dobitnik nagrada HRT-a: godišnje 2001. i za životno djelo Ivan Šibl 2009, HND-ove nagrade Novinar godine

2009. te niza priznanja za novinarski rad na području poljoprivrede.

Mladen STUBLJAR

studio ▶ prostorija u kojoj se posredstvom kamera i/ili mikrofona izvode i/ili snimaju radijske i TV emisije. Prema vrsti medija razlikuje se → radijski studio, → televizijski studio i → multimedijски studio. Studio je zvučno izoliran od vanjske buke zvukozapornim pregradama, plivajućim podom ili čak sustavom kutija u kutiji te ima posebne prigušivače ugrađene u sustav klimatizacije.

Studio ▶ tjednik za televiziju, radio, film, glazbu i kazalište. Izdanje kuće Vjesnik, prvi broj tiskan je 31. IV. 1964. u crno-bijeloj rototehnici na 48 stranica u nakladi od 60 000 primjeraka, s opširnim tjednim radijskim i TV programom. Od 1968. proširen na 60 stranica, uz omot tiskan na bakro-rotaciji u koloru. Poslije je broj stranica povećan na 80, od čega 56 u bakrotisku. Najveću nakladu, 313 965 primjeraka, imao je 1972, kad ga je uređivao P. Zlatar. Bio je prva tiskovina koja je sustavno pratila domaću i stranu estradu te donosila autorske priloge o estradno-medijskim fenomenima. Uz novinsko praćenje glazbenih i TV zvijezda, organizirao je posjete i koncerte stranih zvijezda. Sustavno je pratio televiziju i TV produkciju u Hrvatskoj, a popularna mu je rubrika bila *Vijenci i kaktusi*, u kojoj je emisije TVZ-a ocjenjivao urednički kolegij. *Studio* je bio pokretač i pokrovitelj mnogih nagrada (nagrada publike Jelen na Festivalu jugoslavenskoga igranog filma u Puli, Zlatni vijenac, Histriion i dr.). Privatiziran je 1991, a prestao je izlaziti 11. V. 1992. Nekoliko godina poslije, sa sličnom koncepcijom, ali na znatno manjem broju stranica, počeo je izlaziti kao tjedni dodatak o televiziji u *Jutarnjem listu*.

Studio A ▶ poslijepodnevni program II. programa RZ-a, emitiran 1974–82. Svakodnevno su emitirane petosatne mozaične emisije: ponedjeljkom *Eppur si muove* (A. Uvodić, M. Selman), utorkom *Meridijan 16* (D. Grün), srijedom *POPS – Poslijepodnevni program srijedom* (V.

STUDIO, virtualni studio HRT-a

Vesna SULEJMANPAŠIĆ s redateljem Mariom Fanellijem (naprijed) i kompozitorom Arsenom Dedićem (iza) u montaži TV drame *Tena*, 1975.

Šiljak), četvrtkom *Pod starim i novim krovovima, Ulice i trgovi* (D. Britvić), petkom *Sunčani sat* (Z. Blažević), subotom *Crvena jabuka* (P. Vukelić), nedjeljom *Fijaker formula 1* (Z. Gjurin). Emisije su vodili spikeri i glumci O. Mlakar, Lj. Jelčić, K. Urličić, B. Ivošević, M. Pejar, V. Bjegović, M. Selman, V. Mišić, H. Vlahović, A. Brbora Hum, K. Baumštark, E. Peročević i D. Mejovšek.

Studio 10 ▶ zabavno-glazbeni show HTV-a. Uz visoku produkciju elemente sadržaja sačinjavale su plesne točke te gostovanja poznatih imena hrvatske estrade. Emitirao se u dvije sezone. Prvi voditelji 2005. bili su N. Badrić i R. Ferlin, redatelji S. Hoti i M. Vidosavljević, urednik je bio A. Kostadinov; 2007. vodili su ga M. Fodor i D. Čurlić, režirao ga je T. Žarn, scenarist je bio K. Dolenčić, a urednici su bili A. Kostadinov, T. Štengl i E. Homsli.

Stvaranje Titove Jugoslavije ▶ dokumentarno-povijesna serija, emitirana 1981. Serija od 20 epizoda producirana je kao zajednički projekt JRT-a. U sklopu rada na seriji prikupljeno je i otkupljeno iz svjetskih arhiva, kao i privatnih domaćih i inozemnih zbirki,

oko 30 000 metara autentične filmske građe, snimljene uglavnom na prostoru Jugoslavije 1918–45. i dijelom na bojišnicama II. svjetskog rata. Također su prikazani gotovo svi međunarodni političari i vojne vođe bitni za nastanak bivše države. Urednik projekta bio je I. Kocon.

STV – Televizija Slavonije i Baranje ▶ regionalna TV postaja s koncesijom za digitalnu regiju D1 (Osječko-baranjska, Vukovarsko-srijemska i dio Brodsko-posavske županije). Emitiranje počela u listopadu 1992. kao treća lokalna TV u Hrvatskoj, sa sjedištem u Osijeku. Prvi glavni urednik D. Topić. U prvoj je godini proizvodila 20 sati vlastitoga programa tjedno, uz reemitiranje inozemnoga satelitskog programa. S drugim lokalnim televizijama djelovala je u nacionalnom eteru kroz projekt Mreža i CCN. Program je regionalnoga karaktera, traje 24 sata dnevno, temelji se na vlastitoj proizvodnji (*Vijesti, Crno-bijeli grad, Face to face, Rikverc, Vodotop, Žrvanj, Ljetna razglednica, Pun pogodak, Poticaaj, Od ideje do uspjeha, Zdrav život, Otvoreni studio, Kuharica, Ritam grada*). U ponudi je najznačajnijih kablskih televizija, a program je dostupan i preko live streaminga na web stranicama.

Predsjednica uprave I. Teskera, glavna urednica A. Tomasović, većinski vlasnik D. Marketić (96%).

sučelje (engl. interface) ▶ komunikacijska točka između dviju jedinki, npr. dvaju dijela softvera ili dvaju hardverskih uređaja ili računalnoga sustava i korisnika. Može predstavljati i prevođenje između dviju jedinki koje ne komuniciraju istim jezikom, npr. između čovjeka i računala. U takvom slučaju rabi se izraz korisničko sučelje. Sučelja među hardverskim komponentama jesu fizička sučelja.

sukob interesa ▶ posebni formalni ili neformalni odnosi novinara ili medija s osobom ili institucijom o kojoj izvještavaju, koji mogu biti razlogom neprestanoga i namjernoga kršenja temeljnih odrednica novinarske etike (istinitost i točnost, nepristranost i poštenje, poštivanje osobnosti i privatnosti, neovisnost o pojedinim interesima, odgovornost prema društvu i društvenim dobrima, poštivanje zakona, moral, pristojnost i dobar ukus). Medij ne bi smio služiti promicanju interesa vlasnika (vlada, korporacija, politička stranka), nego izvještavati objektivno, istinito, uravnoteženo i nepristano.

Sulejmanpašić, Vesna ▶ montažerka (1933–2010). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na TVZ-u 1960–96. Učila od prvih redatelja i novinara (M. Fanelli, I. Hetrich, A. Viculin, I. Michieli, V. Gotovac). Montirala emisije i serije, napose gotovo cijeli dokumentarni ciklus B. Lentića (*Portreti i susreti, U prvom planu, Dvije obitelji – jedna tvornica, Objektiv 350, Moja zlatna dolina, Balada o Romima*), TV drame i serije (*Novi stanari, Katakombe, Hajdučki gaj, Drugi život studentice Maše, Čamac na Kupi, Uvod u novinarstvo, Gospodski život Stipe Zvonareva, Operacija Barbarossa*), dokumentarne filmove o Domovinskom ratu (*Lovinac u plamenu*) i dr.

Sullivan, Ed ▶ američki voditelj (1902–1974). Od 1919. novinski reporter, 1942. vodio radijski show *Ed Sullivan Entertains* na mreži CBS, na kojoj je bio i voditelj nedjeljnoga večernjeg TV showa *Toast of the Town* (od 1955. *The Ed Sullivan Show*), najdugovječnijega TV showa uopće (1948–71). Inaugurirao specifičan tip vođenja zabavnih programa, u kojem je voditelj bio tek najjavljivač pojedinih točaka, ugostivši više od 10 000 izvođača.

Sumorna jesen ▶ igrana TV serija, prikazana na TVZ-u 1969. u devet epizoda. Nastala prema memoarima i scenariju I. Šibla, prati članove pokreta otpora u okupiranom Zagrebu 1941. Poetski intonirana i modernistički režirana, neobično inovativne dramaturgije, u doba nastanka predstavljala je najambiciozniji dramski projekt RTZ-a. Desetljećima neemitirana, stekla je tajnovit kulturni status, potvrđen reprizom na HRT3 2013–14, kad su, pored ostalih vrjednota, osobito hvaljene moderna dramaturgija i nadahnuta evokacija ratnoga Zagreba.

Režija Z. Bajsić, kamera B. Ivatović, kostimografija i scenografija Ž. Senečić, glazba M. Prohaska, montaža J. Remenar. Uloge: Z. Črnko, S. Lasta, D. Mijatović, M. Fedor, H. Buljan, R. Buljan, Z. Zoričić, E. Peročević.

Sumrak ▶ drama Isaka Babelja, premijerno prikazana na TVZ-u 18. XI. 1963. u prijevodu i adaptaciji Borislava Mrkšića. U izvedbi djela (tema kojega je sukob mladih i starih pripadnika židovske obitelji na jugu Rusije uoči Listopadske revolucije) sudjelovali su E. Kutijaro, V. Podgorska, F. Šovagović, I. Dabetić, S. Krnjaić, B. Miholjević, V. Štefančić, Z. Rogoz, A. Hercigonja, I. Šubić i dr. Režija Z. Bajsić (nagrada Grada Zagreba 1964), scenografija A. Ekla.

Sunčani sat ▶ emisija o turizmu, emitira se petkom na II. programu HR-a od 1972. Predstavlja turizam na kontinentu i na moru, u zemlji i u inozemstvu. Gotovo da nema turističkoga mjesta u Hrvatskoj iz kojega se tijekom godina nisu javljali reporteri emisije, a obišli su i desetak uglavnom mediteranskih zemalja uspoređujući i razmjenjujući iskustva i praksu. Emisija je u suradnji s *Večernjim listom* do 1990. dodjeljivala nagradu Sunčani sat najuspješnijemu turističkomu mjestu. Prvi urednici bili su Z. Blažević i Z. Gjurin, a danas je uređuje i vodi Z. Slalicki.

Supertalent ▶ show prikazivan na Novoj TV 2009–12. Rađen je po predlošku *Got Talenta*, jednoga od najpopularnijih svjetskih TV formata autora S. Cowella i K. Warwicka, nositelja licence FremantleMedia, Talkback Thames i Syco. Predstavlja plesače, pjevače, komičare, mađioničare, iluzioniste i druge zanimljive izvođače svih uzrasta. U Hrvatskoj je u trima sezonama nastupio niz talentiranih natjecatelja, koji nisu nimalo zaostajali za onima iz svjetskih inačica showa. Četvrta sezona emitira se 2016 (sedam audicijskih i sedam emisija uživo). Voditelji su I. Mešin i R. Bitorajac. Od prvoga emitiranja *Britain's Got Talent* 2006. do danas show je pratilo više od 500 milijuna gledatelja diljem svijeta. Uvršten 2014. u Guinnessovu knjigu rekorda kao najuspješniji talent show na svijetu.

surround zvuk → višekanalna tonska tehnika

Susret u dijalogu ▶ emisija s temama iz vjerskoga života, emitira se na HR-u od 1997. Priprema je redakcija Religijskog programa, a urednici su i voditelji B. Jančić, T. Baran, A. Hrvatinić. Isprva mozaična emisija snimljenih priloga, ubrzo je prerasla u jednosatnu emisiju koja se emitira uživo. Obraduje teme ekumenskoga karaktera, međureligijskog i aktualnog u životu vjernika.

sustav za usporenu reprodukciju (engl. slow motion) ▶ služi za istodobno snimanje jednoga ili više TV signala i usporenu reprodukciju snimljenoga materijala sliku po sliku. U novinarskom radu sredstvo podrob-

nije analize događaja (npr. rezultata utrke) te vizualno izražajno sredstvo kojim se može podcrtati ljepota pokreta (usporene snimke životinjskoga trčanja), ali i grotesknost (gestikuliranje populističkih vođa). Koristi se najčešće kod sportskih prijenosa kad se neka situacija želi pomnije prikazati iz nekoliko različitih izvora (kutova kamera) kako bi se gledateljima prezentirala potpuna informacija. Postoje i super slow motion sustavi koji snimaju 50, 100 ili 250 sličica u sekundi, znatno više od standardnih 25, čime se postiže bolja razlučivost usporene snimke s više detalja i s preciznijim prikazom usporene slike. Za to se koriste posebne vrste kamera za snimanje visokih frekvencija izmjene slika. Na taj način prilikom usporene reprodukcije prikazuje se i desetak puta više detalja nego kod standardne. Na RTZ-u prvi slow motion snimač na magnetski disk bio je Ampex HS-100, nabavljen 1976. za potrebe sportskih prijenosa. Uređaj je imao mogućnost snimanja i usporene reprodukcije u trajanju od 36 s (operateri su bili S. Kešić i Ž. Mihalić). RTZ je 1979. nabavio prve Ampex VPR2 1" uređaje za snimanje na magnetsku vrpcu, koji su se ujedno koristili i za slow motion na Mediteranskim igrama u Splitu te godine. Usporena se reprodukcija otad radila na analognim → magnetoskopima (od 1981. Umatic, od 1983. SP betacam). U RK4 i RK8 prvi nelinearni uređaji ugrađuju se 2000 – višekanalni EVS sustav za usporenu reprodukciju s hard diskom (istodobno snimanje četiri kanala), koji može izraditi i sažetak na kraju festivala (npr. Dora) ili sportskoga događaja. Prvi EVS operater bio je I. Bjažić, koji je obučavao ostale tehničare. Prema zahtjevima sportske redakcije 2008. je projektiran (R. Brkić) mobilni šestokanalni sustav za slow motion, s pohranom na vanjske medije, instaliran u vozilo SM 1, koje je sastavni dio većih prijenosa i vanjska podrška proizvodnim televizijskim studijima HRT-a.

Sušec, Božo ▶ novinar i urednik (1946). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Od 1971. redoviti suradnik u Sportskom programu TVZ-a, 1986–90. urednik Sportskoga programa, a 1991–92. pomoćnik direktora programa HTV-a i voditelj političkih emisija u programu *Za slobodu*. Specijalist za atletiku, rukomet i nogomet. Izvještavao s više Olimpijskih igara, svjetskih i europskih prvenstava u nekoliko sportova. Programski šef velikih TV projekata: Mediteranskih igara u Splitu 1979, Univerzijade u Zagrebu 1987, Europskoga prvenstva u atletici u Splitu 1990. i dr. Bio je posljednji predsjednik Udruženja sportskih novinara Jugoslavije, predsjednik Hrvatskoga rukometnog saveza, a od 1991. medijski ekspert Međunarodnoga olimpijskog odbora za informatičku obradbu podataka. Na HRT-u je 2008–10. bio pomoćnik glavnoga ravnatelja, a nakon umirovljenja radi na TV Arena sportu, prvo kao direktor programa (2011–13), a potom kao komentator. Dobitnik godišnje nagrade HRT-a Ivan Šibl 2007. i nagrade za životno djelo Zbora sportskih novinara HND-a 2009.

Božo SUŠEC

Sušić, Darko ▶ novinar i urednik (1954). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Na RZ-u vanjski suradnik u Obrazovnom, Dječjem i Sportskom programu 1972–79, potom urednik na Radio Sljemenu. Od 1984. urednik emisija u Desku RZ-a, 2004. pomoćnik glavnog urednika Informativno-političkog programa, 2005. urednik redakcije za unutrašnju politiku i gospodarstvo. Izvjestitelj iz Domovinskoga rata. U novoj organizaciji HRT-a izvršni urednik emisija vijesti na I. i II. programu HR-a.

Sutlić, Vanja ▶ novinar i urednik (1948). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Tijekom studija urednik u *Studentskom listu* i suradnik u *Hrvatskom sveučilištu*. Od 1973. radi na TVZ-u u unutrašnjopolitičkoj redakciji. Radio za Obrazovno-znanstveni program te u kulturnoj redakciji Informativnoga programa. Pokretač i voditelj političkoga magazina *Spektar* 1980. Urednik redakcije unutrašnje politike 1982–86, zamjenik urednika

Vanja SUTLIĆ

Informativno-političkoga programa 1986–90. Uređivao izborni ciklus *Izbori '90*, uveo izravno prenošenje saborskih sjednica 1990. Izvještavao s bojišta u Sloveniji i Slavoniji. Pokretač i suurednik emisija *Izbor* i *Slikom na sliku* 1991. Od 2001. urednik Dnevnoga programa. Od 2002. pomoćnik glavnoga ravnatelja HRT-a za HTV, potom privremeni ravnatelj HTV-a, pomoćnik glavnoga ravnatelja HRT-a te glavni ravnatelj 2007–09.

Mario SVAGUŠA i Marija Ževrnja, šefovi Filmskog laboratorija HTV-a

Svaguša, Mario ▶ inženjer i tehnolog (1940). Diplomirao na Tehnološkom fakultetu u Zagrebu. Na TVZ-u od 1971. do umirovljenja 2003. Više godina obnašao dužnost šefa Filmskoga i fotolaboratorija te Filmske obrade. Sa suradnicima ostvario kadrovski i tehnološki program razvoja filmske tehnologije obradbe 16 mm filma (koja je bila usvojena u crno-bijeloj tehnologiji) uvođenjem tehničkih postupaka obradbe u boji, najprije preokretnim procesom, a potom postupcima negativna i pozitivna. Tehnološko kompletiranje ostvareno je nabavkom složene opreme za snimanje u tehnici trika. Tako kompletiranom tehnikom realizirana su mnoga programska ostvarenja za potrebe Informativnoga, Dokumentarnoga i Igranoga programa HTV-a.

Svaguša, Marko ▶ pomoćnik redatelja (1955). Rad na velikom broju TV serija i filmova te igranih filmova neovisnih producenata započeo je 1974. kao jedan od asistenata režije u ekipama TVZ-a. Slijedile su serije pod uredničkim vodstvom P. Katalinić, I. Ivanca i I. Štivičića: *Nepokoreni grad*, *Bombaški proces*, *Velo misto*, *Putovanje u Vučjak*, *Smogovci*, a u novije vrijeme projekti *Četvero-red*, *Novo doba*, *Odmori se, zaslužio si*, *Stipe u gostima*, *Kako*

je počeo rat na mom otoku, *Blagajnica hoće ići na more* i dr. Važniji redatelji projekata TVZ-a/HRT-a s kojima je radio bili su E. Galić, J. Marušić, B. Ivanda, K. Golik, V. Bulajić, H. Hribar, V. Brešan, D. Žarković i D. Zen.

Svekler, Nataša ▶ kostimografkinja i stilistica (1965). Diplomirala na Tekstilno-tehnološkom fakultetu u Zagrebu. Na HRT-u od 1988. suradnica, a od 1996. stalno zaposlena kao kostimografkinja i stilistica. U početku radila u Dramskom, a sredinom 2000-ih specijalizirala se za Zabavni program; radila je kostimografiju za sve emisije *Plesa sa zvijezdama* i *Zvijezde pjevaju*. Kao stilistica oblikovala je izgled brojnih TV zvijezda (T. Filipović, N. Rendeli, I. Šulentić i dr.).

Svemirska patrola ▶ igrana TV serija za djecu i mlade, prikazana na TVZ-u 1959. u tri epizode. Prvi pokušaj igrane TV serije u Hrvatskoj. Fantastičkoga sadržaja (put na Mjesec u raketi), koji je na kraju objašnjen kao san jednoga djeteta, odlikovala se jednostavnošću i pristupačnošću. Scenarij I. Rosić, režija T. Srkulj, scenografija B. Kaluderović. Uloge: J. Marotti, M. Vojković, Lj. Kapor i V. Leib.

Svetić, Filip ▶ novinar i urednik (1927). Diplomirao na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu. Od 1951. do umirovljenja 1989. radio na RZ-u. Stalni dopisnik RTZ-a i JRT iz Londona 1964–67. Bio urednik vanjskopolitičke redakcije RZ-a, urednik Informativno-političkoga programa i urednik I. programa RZ-a. Suradivao u *Večernjem listu*, *Vjesniku*, *Privrednom vjesniku*, *Našim temama*, *Danasu*, *Međunarodnoj politici* i dr. Dobitnik HND-ove nagrade za životno djelo Otokar Keršovani 1984.

Svetl-Sutlić, Melita ▶ novinarka, voditeljica i urednica (1956). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Reporterka TVZ-a u Informativnom programu od 1980. Istodobno prevodila strane dokumentarne i igrane filmove. Reporterka u redakciji kulture Informativnoga programa 1982–87. Urednica *Zagrebačke panorame* i *Dnevnika* te specijaliziranih emisija iz područja školstva i obrazovanja 1987–90. Reporterka tijekom Domovinskoga rata, a zatim urednica *Vijesti* i suurednica *Dnevnika*. Urednica redakcije Zagrebačkoga regionalnog programa 2000–05, nakon toga uređivala podnevni i večernji *Dnevnik*, a zatim *Vijesti iz kulture*.

Sve u 7! ▶ kviz znanja, emitiran na HTV-u 2011–13. u 145 emisija. Nastao je prema engleskomu izvorniku *Risking It All*, a zamišljen je kao svojevrsni obrnuti → *Tko želi biti milijunaš?* Natjecatelj je na samom početku bio milijunaš i taj bi novac zadržao ukoliko bi točno odgovorio na svih sedam pitanja bez korištenja džokera. Posebnost kviza bila je u tome što bi na svakom sljede-

ćem pitanju broj ponuđenih odgovora rastao za jedan (na prvom su pitanju bila tri ponuđena odgovora, a na sedmom devet). U kvizu je prvi put (nakon M. Bičanić u *Milijunašu*) nagradu osvojio L. Mlinarić 2012. Voditelj kviza bio je T. Filipović, urednik I. Grković, urednica projekta M. Jurković.

Sviben, Marijan ▶ urednik i znanstvenik (1932). Po struci doktor veterine. Kao student pisao u više novina (*Narodni sport*, *Studentski list*). Na molbu glavnoga urednika RTZ-a I. Bojanića napisao koncept *Poljoprivredne emisije*, koju je i realizirao u nedjelju, 21. XII. 1958. u trajanju od 70 minuta. Njegov su koncept slijedile TV Ljubljana i TV Beograd. Emisiju je uređivao i vodio do 1962 (46 emisija), kad je uređivanje preuzela R. Đurasek (poslije Trauber). Nakon toga se posvetio znanosti i nastavio akademsku karijeru na Veterinarskom fakultetu u Zagrebu.

Marijan SVIBEN

Svilan, Siniša ▶ novinar, urednik i voditelj (1961). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Počeo na Radiju 101, izvještavao za ratni Radio Sunja.

Na HTV-u od 1992. u emisiji *Dobro jutro, Hrvatska*, scenarist i novinar u *Latinici*. Od 1998. urednik i voditelj *Glamour Caffea*, prvo na TV Mreži, potom na HTV-u. Urednik Zabavnoga programa HTV-a 2005. Od listopada 2005. do rujna 2012. direktor programa Nove TV. Surađivao i u tisku (*Jutarnji list*, *Globus*).

Sviličić, Ognjen ▶ filmski redatelj i scenarist (1971). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu, gdje je izvanredni profesor. Filmsku karijeru započeo na HRT-u TV filmovima *Puna kuća*, *Da mi je biti morski pas* i *Ante se vraća kući*, nakon čega je u produkciji HRT-a napisao i režirao zapaženi film *Oprosti za kung fu* (2004, Grand prix u Varšavi). Slijede filmovi *Armin* (2007, nagrada Vladimir Nazor, Zlatna arena za scenarij), također u koprodukciji HRT-a, za koji osvojio, među ostalim, nagradu East of West na filmskom festivalu u Karlovim Varyma, te

Ognjen SVILIČIĆ

Dva sunčana dana (2010). Film *Takva su pravila* (2014) uvršten mu je u Venecijanski filmski festival u program Horizonti. Suscenarist je na filmovima drugih redatelja (*Što je Iva snimila 21. listopada 2003*, *Put lubenica*, *Metastaze*), za HRT piše scenarij humoristične serije *Stipe u gostima* te je suscenarist serija *Tužni bogataš* i *Periferija city*.

svjetlovod → kabel

Svjetski dan audiovizualne baštine ▶ Obilježava se 27. listopada, odlukom 33. sjednice Generalne konferencije UNESCO-a iz 2005. AV baština svjedok je ekonomskoga, političkoga i društvenoga razvoja, evolucije i edukacije, znanstvenoga znanja, raznolikosti kultura naroda i zajednica, kao i razvoja prirode i svemira. Inicijatori rezolucije bili su potpuno svjesni iznimne osjetljivosti arhiva, ali i činjenice da naponi za njihovo očuvanje mogu biti vrlo skupi. AV zapisi (pokretne slike i snimljeni zvuk) vrijedan su povijesni izvor. Prirodne katastrofe mogu preko noći izbrisati baštinu, a ratovi, krađe, vandalizam i ljudska nebriga već su uništili mnoge zbirke. Čuvanje AV baštine složen je proces koji zahtijeva niz pravnih, institucijskih, tehničkih i financijskih rješenja. Nedostatak skrbi o njoj rezultirat će za manje od deset godina gubitcima čitavoga njezina poglavlja te dovesti do nepopravljivog osiromašenja ljudske memorije, kulture i identiteta.

Svjetsko rukometno prvenstvo u Hrvatskoj 2009 ▶ jedan od najvećih sportskih TV projekata u Hrvatskoj, koji je u siječnju 2009. emitirao RTL. Na tom projektu okupio se vrhunski tim stručnjaka, a utakmice hrvatske reprezentacije komentirao je F. Brkić, uz pomoć bivšega rukometnog reprezentativnog vratara V. Šole. Prijenos je s tehničke i sadržajne strane postavio nove standarde za buduće takve prijenose u Hrvatskoj.

Šarčević, Petar ▶ kazališni i TV redatelj, scenarist i pisac (1935–2001). Diplomirao na Pravnom fakultetu te na ADU-u u Zagrebu. Od 1960. redatelj u HNK-u u Zagrebu, direktor Drame 1970–78. te 1986–89. Režirao u Kerempuhu, Komediji, &TD-u te u HNK-ima u Osijeku, Varaždinu i Rijeci. Od 1960. kontinuirano djelovao na TVZ-u/HTV-u (oko 250 emisija različitih žanrova).

Redatelj prve emisije Školskoga programa *Voda* (12 epizoda), TV adaptacija kazališnih predstava (*Kiklop*, prema R. Marinkoviću i predstavi K. Spaića, u četiri epizode, 1980; *Leda*, prema M. Krleži i vlastitoj predstavi, u dva dijela, 1990), dvadesetak TV drama (*Spomenik Demostenu*, *Mali trg*, *Kugina kuća*, *Pucanj u cik zore*), serija (*Bački Hrvati*, *U dobrom društvu*, *Hrvatsko glumište*, *Stjepan Radić – život i djelo*, *Antologija hrvatske drame*, *Antologija suvremene hrvatske književnosti*), opera (*Madame Butterfly*, *Krabuljni ples*), oko 90 dokumentarnih, sportskih, dječjih i obrazovnih emisija te autor četrdesetak scenarija i adaptacija. Kazališne kritike, pjesme, prozu i eseje objavljivao od 1956 (*Od danas do sutra*, *Hrvatska pisana riječ u Bačkoj*).

Šarić, Anđelka ▶ inženjerka (1934). Diplomirala na Arhitektonskom fakultetu u Zagrebu. Od 1964. do umirovljenja 1999. na RTZ-u/HRT-u. Isprva nadzorna inženjerka u službi investicija, zatim voditeljica projektno-nadzornog odjela za građevinske radove, voditeljica tehničkog konzaltinga službe investicija, nadzorna inženjerka u službi za gradnju objekata i dr. Samostalno vodila investicijske poslove na projektiranju i izvedbi niza objekata, među kojima i Doma HRT-a na Prislavlju. Autorica polikromije reportažnih vozila TVZ-a. Sudjelovala u organizaciji i realizaciji prijenosa Univerzijade 1987, Eurosonga 1990. i Europskoga atletskog prvenstva u Splitu 1990.

Šarić, Dubravko ▶ inženjer (1936–1998). Diplomirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Na TVZ-u od 1961. Inženjer u pogonu, šef TV studija, šef repor-

tažnih vozila i TV rasvjete, šef odjela TV studija, direktor proizvodno-tehničkih službi TVZ-a, pomoćnik direktora za tehniku, inženjer specijalist u službi gradnje. Sudjelovao u prvom TV prijenosu iz Splita, Hvara i Visa 1964, prvom TV prijenosu u boji 1969, projektiranju prvoga reportažnog vozila 1973, uvođenju redovitog emitiranja u boji 1975, prijenosima Mediteranskih igara iz Splita 1979, samita Nesvrstanih zemalja u Havani, Olimpijskih igara u Sarajevu 1984, Univerzijade u Zagrebu 1987, Europskoga atletskog prvenstva u Splitu 1990. i dr. Autor više stručnih članaka.

Šarić, Josip ▶ novinar i urednik (1974). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Od 1997. na HTV-u u redakciji *Dobro jutro, Hrvatska*. U Informativni program prešao 2000, radio kao izvjestitelj i reporter te kraće vrijeme i kao urednik središnjega *Dnevnika*. Pratio je rad međunarodnoga suda za ratne zločine u Haagu te sve veće ratove i sukobe (Irak, Afganistan, Izrael i Palestina, Gruzija, Egipat, Libija, Sirija, Ukrajina). Istodobno pratio i regiju, posebno Srbiju u vrijeme proglašenja neovisnosti Kosova i uhićenja R. Karadžića i R. Mladića. Autor je desetak dokumentarnih filmova različite tematike, od ratnih (*Bagdad habibi*, *Seelam Kabul*) do putopisnih (*Sibirski trans*, *Route 66 – priča o pravoj Americi*). Jedan je od rijetkih TV autora u svijetu koji je snimio dokumentarni film u Sjevernoj Koreji (*Sjeverna Koreja – gladna djeca komunizma*), za što je 2012. nagrađen nagradom HND-a za novinara godine. Dobitnik je i nagrade Marija Jurić Zagorka za TV izvještavanje 2002. i 2007. te godišnje nagradu HRT-a za poseban prinos HRT-u 2011. Na kabelsku televiziju N1 prelazi 2014, a zatim je slobodni novinar; dva njegova nova dokumentarna filma (*Lijepa naša Irska; Stranci, a naši*) producirao je HRT.

Šarunić, Sonja ▶ novinarka i urednica (1954). Diplomirala na Ekonomskom fakultetu u Rijeci. Od 1975.

Sonja ŠARUNIĆ

novinarica Radio Rijeke, godinu poslije suradnica u II. programu RZ-a. Vodila je i uređivala emisije *Crvena Jabuka* i *Zeleni megaherc*, bila urednica Jutarnjega i Večernjega programa na I. programu HR-a te emisije *Sljemenski snovi srijedom* na Radio Sljemenu. Za Domovinskoga rata 1991–92. vodila emisiju *Šesta kolona* i snimala reportaže o hrvatskim braniteljima s prve crte bojišnice. Na Radio Veliku Goricu prešla 1995, a 1996. urednica je Obiteljskoga radija, gdje do 2008. vodi emisiju intervjua i kontakata sa slušateljima *Kavica sa Sonjom*. Na Radio Sljeme vraća se 2010, uređuje i vodi serijal intervjua *Na Sljemeni sa Sonjom*. Dobitnica nagrada Zlatno pero HND-a 1983. i 1989, godišnje nagrade HRT-a 1990. i u pet navrata Večernjakove ruže za najpopularniju radijsku voditeljicu.

Šaškor, Ines ▶ novinarka i urednica (1948). Diplomirala politologiju na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Radila u republikim i gradskim organima Saveza komunista Hrvatske. Urednica redakcije za kulturu TVZ-a 1981. Kao urednica Informativnog programa TVZ-a 1986–90. zaslužna

za promjene političkog izvještavanja prema pluralnosti, modernizaciju *Dnevnika* i političkih emisija, širenje regionalnih programa, a posebno za programske promjene uvjetovane jugoslavenskom krizom 1988–90. Pod njezinim je uredništvom Informativni program

TVZ-a izašao 8. X. 1989. iz zajedničke informativne sheme JRT-a (zajedničkih nedjeljnih *Dnevnika*) i pokrio termine dokumentarno-političkih emisija utorkom i četvrtkom (u kojima su išle emisije iz ostalih studija s hrvatskoga i srpskoga govornoga područja) svojim emisijama *Spektar* i *U krupnom planu*. Suautorica projekta *Izbori '90*. U lipnju 1990. podnijela ostavku, 1993. sporazumno napustila HRT te 1994–2004. radila kao urednica zagrebačkoga dopisništva Radija Slobodna Europa.

Šaula, Đorđe ▶ glazbeni kritičar, književnik i prevoditelj (1921–2006). Od 1951. na I. programu RZ-a. Deseććima jedan od najcjenjenijih glazbenih kritičara, izvještavao je sa svih važnijih glazbenih događanja u zemlji i sa svih festivala klasične glazbe u svijetu. Prevodio s osam jezika, ponajviše s poljskoga i portugalskoga. Umirovljen 1988.

Šeb, Zvonko ▶ novinar i urednik (1945). Bio slobodni novinar, vanjski suradnik u *Večernjem listu* i u tjednim izdanjima *Vjesnika* 1975–78. te na Radio Sljemenu 1984–92. Suosnivač je i prvi glavni urednik Radio Zagreba 1988–92. Na Radio Sljemenu zaposlen od 1992, najprije novinar, zatim urednik redakcije i pomoćnik glavnog urednika 1993–2004. te glavni urednik 2004–10. Od 2011. povjerenik je za korisnike usluga HRT-a (biran dvaput na javnim natjecanjima).

Šegedin Miriovska, Sanja ▶ novinarka i urednica (1960). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na TVZ-u od 1983. prati kulturu i obrazovanje. Od 1985. vodi i uređuje *Zagrebačku panoramu*, *Hrvatsku danas*, *Dobro jutro, Hrvatska*, izvještava za *Dnevnik*, *Svakodnevicu*, *Fokus*, *Spektar*, *Reportere*, *Krupni plan*, *Euromagazin*, *Dan za danom*. U redakciji kulture IP-a prelazi 2000, od 2004. uređuje *Vijesti iz kulture*, prati teme iz kulture za *Vijesti*, *Hrvatsku uživo* i *Dnevnik*. Od početka 2000-ih sindikalno aktivna, predstavnica Sindikata novinara na HTV-u, a od 2013. predsjednica Sindikata novinara i medijskih radnika HRT-a.

Šelebaj, Slobodan ▶ urednik (1939–2001). U Glazbenom programu RZ-a počinje surađivati kao student solo pjevanja potkraj 1950-ih. Šezdesetih uređivao emisiju *Kad bih imao čekić*, u kojoj je na duhovit način otkrivano kako su se u hitovima tadašnje hrvatske zabavno-glazbene scene našli plagijati motiva iz djela klasične glazbe i strane zabavne produkcije. Urednik ciklusa emisija *Po vašem izboru* i *Za muzičke gourmé*. Kao autor potpisao niz stihova uglazbljenih u popularne skladbe i prepjeve s talijanskoga, francuskoga i engleskoga jezika.

Šentija, Josip ▶ novinar, urednik, publicist i leksikograf (1931). Diplomirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu.

bu. Novinarstvom i publicistikom počeo se baviti u *Slobodnoj Dalmaciji* 1949. Direktor RZ-a 1962–67, kad je smijenjen zbog potpore *Deklaraciji o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika*. Kao direktor RZ-a razvijao je informativnu i kulturno-umjetničku programsku orijentaciju, uz otpor unitarizaciji radiodifuzije u Jugoslaviji; to je dovelo do informativnog osamostaljivanja RZ-a. Izvjestitelj RTZ-a iz Rima 1967–71, član Izvršnog vijeća SR Hrvatske 1971–72 (“vlade Hrvatskog proljeća”); podnio ostavku nakon sloma toga nacionalno-demokratskoga pokreta. Urednik u Leksikografskom zavodu 1972–90; glavni urednik *Opće enciklopedije* (1977–88). Utemeljitelj i prvi direktor Hine 1990, potom savjetnik predsjednika Republike. Osim na RZ-u (gdje je jedan od utemeljitelja III. programa), objavljivao u dnevnim listovima i časopisima *Vjesnik*, *Večernji list*, *Vjesnik u srijedu*, *Globus*, *Nedjeljna Dalmacija*, *Dometi*, *Forum*. Uredio zbirku *Iz Krležine baštine* (1999–2000). Autor knjiga *S Krležom poslije '71* (2000), *Razgovori s Mikom Tripalom o Hrvatskom proljeću* (2005), *Ako Hrvatske bude: zapisi iz onih godina* (2005). Uredio i *Veliki školski leksikon* (2003).

Šeparović, Branka ▶ novinarka i urednica (1946). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Od 1969. na TVZ-u, prvo novinarka-suradnica, reporterka, potom urednica i komentatorica u Informativno-političkom programu. Bavila se energetikom, a poslije se specijalizirala za ekologiju, afirmiravši se kao

Branka ŠEPAROVIĆ

vodeći TV novinar na tom području. Autorica i urednica niza dokumentarnih emisija, među kojima se izdvaja *Škrinja*, s temama iz nacionalne baštine, kulture i stvaralaštva. Emisija je dala velik prinos uvrštavanju hrvatske čipke, istarske ljestvice, licitara i igrački iz Zagorja, ojkanja i sinjske alke na popis UNESCO-a. U Domovinskom ratu organizirala i vodila Konvoj Libertas (deblokada Dubrovnika). Dobitnica Zlatnog pera HND-a 1986. i godišnje nagrade HRT-a 2004.

Rade ŠERBEDŽIJA i Ljubica Jović u TV seriji *U registraturi*

Šerbedžija, Rade ▶ glumac, kazališni redatelj i glazbenik (1946). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Predavao na ADU-u i drugim studijima; pokretač poslijediplomskoga studija Gluma, mediji, kultura u Rijeci 2010. Jedan od najistaknutijih hrvatskih kazališnih i filmskih glumaca. Iznimne dikcije, podjednako uvjerljiv u klasičnom i modernom kazališnom repertoaru te filmskim i TV ulogama likova iz najrazličitijih društvenih slojeva. Glumio u brojnim filmovima (*Gravitacija ili fantastična mladost činovnika Borisa Horvata*; *Rdeće klasje*; *Predstava Hamleta u Mrduši Donjoj*; *Hajka*; *Povratak*; *Usijanjanje*; *Novinar*; *San o ruži*; *Osuđeni*; *Karneval*, *Anđeo* i *Prah*; *Pravo čudo*). Nagrađen Zlatnim arenama na Filmskom festivalu u Puli za glavne uloge u filmovima *Bravo maestro* (1978), *Večernja zvona* (1986) i *Sedamdeset i dva dana* (2010). Često i vrlo zapaženo glumio u TV dramama i serijama TVZ-a (*Sam čovjek*, *Nikola Tesla*, *Bombaški proces*, *Kiklop*, *Čamac za kronprinca*, *Kainov znak*, *Tamburaši*, *Kvit posla*, *Gospodica*, *Kontesa Dora*), kao i radiodramskim emisijama. Osobito se istaknuo glavnim ulogama u TV serijama *Prosjaci i sinovi* (1972, emitirana 1984), *U registraturi* (1974) i *Putovanje u Vučjak* (1986–87). Od početka 1990-ih uglavnom glumi u inozemstvu, npr. u filmovima *Prije kiše* (nagrada za glumu u Veneciji), *Oči*

široj zatvorene, *Svemirski kauboji*, *Batman: početak*, *Harry Potter i darovi smrti* i dr. te u TV serijama *24*, *Crvena udovice*, *Downtown Abbey* i dr. Objavio nekoliko zbirki pjesama i autobiografske zapise. Osnivač (s B. Vujčićem) Teatra Ulysses na Brijunima (2001). Nagrađen brojnim kazališnim priznanjima (Dubravko Dujšin, tri Sterijine nagrade, Orlando, Vladimir Nazor).

Šernhorst, Antun ▶ tehničar (1949). Na RTZ-u od 1970. kao elektrotehničar u TV Studiju A u Šubićevoj. Sudjeluje u izgradnji i preseljenju telekina iz Šubićeve na Fakultet strojarstva i brodogradnje 1975. te poslije u Dom HRT-a. Za vrijeme prelaska na televiziju u boji radi na zahtjevnoj prilagodbi opreme napravljene za NTSC sustav. Sudjeluje u počecima elektroničke grafike na RTZ-u (Aston karakter generator i Flair grafičke stanice), projektima Mediteranskih igara u Splitu 1979, Univerzijade u Zagrebu 1987, Pjesme Eurovizije u Zagrebu 1990. Za potrebe Zimskih olimpijskih igara u Sarajevu 1984. realizira tehnička rješenja i pruža podršku za prvo elektroničko generiranje slika i izradbu animacije na TVZ-u (logo Zimskih olimpijskih igara u Sarajevu – pahuljica). Od 1982. do umirovljenja 2014. radi na tehničkom i tehnološkom unaprjeđenju postupka telekiniranja, titlanja, definiranju radnih procesa u telekino i podnaslove.

Šesto čulo ▶ emisija za osobe s invaliditetom, emitira se na I. programu HR-a od 2001. u terminu emisije *Prva crta*. Glavni joj je cilj informiranje, a potom javni govor da se invaliditet ne ističe kao posebnost. Bavi se svim aspektima života invalidnih osoba, uz njihovo izravno sudjelovanje u emisiji. Na početku su je uređivale Lj. Letinić i M. Kastratović, a potom M. Kastratović.

Šibl, Ivan ▶ urednik, političar i pisac (1917–1989). Prvi glavni direktor RTZ-a. Sudionik antifašističkoga pokreta 1941–45, prvo kao zagrebački ilegalac, od 1942. u partizanima; obnašao visoke vojne i političke dužnosti: 1943. je v. d. dužnosti političkog komesara Druge operativne zone, a 1944–45. politički komesar X. zagrebačkoga korpusa. Od svršetka rata do 1953. u JNA (službu napustio kao general-potpukovnik). Proglašen narodnim herojem. Bio je glavni i odgovorni urednik *Borbe* 1953–54, kad su u listu objavljivani liberalno intonirani članci M. Đilasa. Od ožujka 1954. generalni direktor RZ-a, a nakon pokretanja TV programa generalni direktor RTZ-a do 1963. Iz Zagreba je, 30 godina nakon prvoga radijskog programa, zahvaljujući njemu krenuo i prvi TV program u Jugoslaviji, unatoč direktivama iz Beograda da se čeka kako bi prvi TV signal krenuo iz glavnoga grada. Pripada mu mjesto osnivača TVZ-a, što je označeno i njegovom bistom, postavljenom u predvorju velikih studija i upravnog dijela Doma HRT-a u povodu 50. obljetnice televizije i 80. obljetnice radija. Za mandata na čelu RZ-a i RTZ-a poticao i podupirao razvoj kulturno-umjetničkoga pro-

Ivan ŠIBL

grama te informativno osamostaljivanje od zajedničkoga jugoslavenskoga programa. Posebno je zaslužan za osnivanje i razvoj RTZ-a, za pokretanje prvog TV odašiljača u Jugoslaviji (1956), za uvođenje Školske televizije (1960), za izravno emitiranje zabavno-revijalnih emisija iz dvorane Radničkoga doma (1961), za nabavku suvremene tehničke opreme i puštanje u rad prvoga magnetoskopa (1963). Nakon funkcija u medijima djelovao je u politici, kao predsjednik Kulturno-prosvjetnog vijeća Sabora od 1963, član CK SKH, zastupnik u Saboru Hrvatske i poslanik u Skupštini Jugoslavije, a od 1969. predsjednik SUBNOR-a Hrvatske. Kao jedan od istaknutih sudionika Hrvatskoga proljeća potkraj 1971. uklonjen je sa svih dužnosti i isključen iz javnoga života. Objavio je više memoarskih knjiga (*Iz ilegalnog Zagreba*, *Partizanski razgovori*, *Ratni dnevnik*, *Sjećanja*). Po motivima prve memoarske knjige i njegovu scenariju realiziran je film *Naši se putevi razilaze* (Š. Šimatović, 1957), a po *Ratnom dnevniku* filmovi A. Vrdoljaka *Kad čuješ zvona* (1969) i *U gori raste zelen bor* (1971). Bio je scenarist igrane TV serije TVZ-a *Sumorna jesen* (režija Z. Bajsić, 1969). Njegovim je imenom nazvana glavna godišnja nagrada HRT-a koja se od 1991. dodjeljuje za višegodišnja izvanredna dostignuća na području radijskoga i TV stvaralaštva.

Šibl, Milovan ▶ novinar (1942). Diplomirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Novinarstvom se počeo baviti na RZ-u 1965. Isprva suradnik, a zatim urednik do 1990. Više puta suspendiran zbog izražavanja stajališta, među ostalim i zbog negativne kritike filma L. Zafranovića *Okupacija u 26 slika*. Nakon osamostaljenja Hrvatske ministar informiranja u Vladi RH 1990–91, direktor Hine do 1997, a potom privatni nakladnik.

Šikanjić, Milorad ▶ novinar i urednik (1963). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Počeo u Hini, 1998. postaje prvim glasnogovornikom i urednikom *Glasnika* Agencije za zaštitu tržišnoga natjecanja. Od 2003. u Informativnom programu HR-a prati politička, gospodarska i sindikalna zbivanja, osobito rad političkih stranaka te lokalne i parlamentarne izbore. Kao komentator i analitičar, osim na HR-u, gostovao u brojnim informativnim emisijama HTV-a (*Dnevnik, Hrvatska uživo, Studio 4*). Dio je uredničkoga tima emisije *U mreži Prvog*, koja je 2015. dobila nagradu Večernjakova ruža.

Šikić, Ljubo ▶ filmski producent (1935). Glavni producent HRT-a 1991–94, pokrenuo dramsku proizvodnju zaustavljenu početkom Domovinskoga rata. Uveo sedmeročlane produkcijsko-snimateljske ekipe po uzoru na filmske (redatelj, snimatelj, tonac, rasvjetljivač, organizator, asistent režije, vozač). Djelovao i kao igranofilmski producent, pomoćni redatelj i direktor filma te sudjelovao u realizaciji sedamdesetak filmova, međunarodnih koprodukcija i TV serija. Suradivao je s najuglednijim hrvatskim režiserima (N. Tanhofer, K. Papić, D. Vukotić, Z. Berković, V. Bulajić, A. Vrdoljak, V. Brešan). Od 1977. do 1993. obnašao je više funkcija u Hrvatskom društvu filmskih djelatnika, bio je ravnatelj Filmskoga festivala u Puli 1992–96. i savjetnik za film pri Ministarstvu kulture RH 1995–96.

Šiklić, Mladen ▶ tonski snimatelj (1952). Zaposlen na TVZ-u od 1975. Ton-majstor od 1995. Suradivao s redateljima J. Marušićem, D. Marušićem, B. Lentićem, E. Galićem, B. Ivandom, V. Bulajićem, V. Kljakovićem, A. Martijem, V. Tadejom, B. Žižićem, I. Hetrichom, V. Brešanom, S. Tribuson, H. Hitrecom, M. Puhlovskim, D. Žarković, P. Kreljom, D. Žmegačem, B. Čakić-Veselić, H. Juvančićem, T. Žajom, B. Ištvančićem. Cjelovečernji igrani filmovi: *Blagajnica hoće ići na more, Libertas, Korak po korak, Cvjetni trg, Sonja i bik, Svinjari, Metastaze*. TV filmovi: *Rano sazrijevanje Marka Kovača, Obiteljski album, Zabranjeno smijanje, Ispovijed koju niste zaslužili*. Igrani serijali: *Odmori se, zaslužio si, Stipe u gostima, Kad zvonu, Tužni bogataš, Kanjon opasnih igara, Nepokoreni grad, Marija*. Dokumentarni serijali: *Moć sunca, Brodovi hranitelji, Pučka intima, Pretorijanci Europe, Ljekovito bilje, Hrvati na Levantu, Čaća i braća, Anine pjesme, Srdačno vaši*. Dobio nagradu za EBU dramu 2009 (*Popravilište za roditelje*) i 2010 (*Ema*) te godišnju nagradu HRT-a 2010.

Šiljak, Vojo ▶ novinar, urednik i voditelj (1941). Na RZ-u od 1969, voditelj i autor priloga u emisijama *Taksi za Babilon, Zeleni megaherc, Vikend subotom, Abeceda grada, Na Drugom super, U središtu grada* i dr. *Taksi za Babilon* prva je zabavna emisija emitirana u stereotehnici. Telefonski razgovori uživo s gledateljima prvi su se put čuli u njegovoj emisiji *Šišmiš*. Glavni urednik II. programa RZ-a 1980–86. Na TVZ-u osmislio i vodio emisije *Mali noćni razgovori, Nedjeljom u 7, Nešto novo,*

Vojo ŠILJAK

nešto staro, Ljudi smo, kviz DO-RE-MI, Crno-bijelo u boji, Domovnica i dr. U mirovini od 2006, ali i dalje realizira radijske i TV emisije. Autor zbirke pjesama *Sve najbolje*, knjiga razgovora *Srcem u radio, Izvori i uviri, Doručak s autorom*, knjige proznih zapisa *Ulicama kružim ne bih li se sreo*, pet zbirki viceva. Dobitnik nagrada HND-a Marija Jurić Zagorka 1997. i Otokar Keršovani za životno djelo 2006. te nagrada Ondas 1997. i Ivan Šibl 2000.

Šimić, Ante ▶ scenograf (1935–2001). Diplomirao na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu. Na TVZ-u 1965–2000. Isprva kao kameraman snimao igrane, zabavne i dokumentarne emisije (*U registraturi, TV magazin, Videofon* i dr.). Kao scenograf radi od 1975 (*Kviskoteka, Nedjeljno popodne, Jadranski susreti, Lijepom našom, Vinkovačke jeseni, Univerzijada* u Zagrebu, *Atletski kup Europe* u Zagrebu, *Atletsko prvenstvo Europe* u Splitu, zabavni festivali u Splitu, Požegi, Krapini, Pitomači, Kninu i dr.). U Domovinskom ratu scenograf programa *Za slobodu* te emisija *Vlak za Vukovar* i *Vlak slobode*. Dobitnik godišnje nagrade HRT-a 1997.

Šimić, Tatjana ▶ novinarka i urednica (1959). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1984. suradnica u Noćnom programu Omladinskoga radija, od 1986. u *Zagrebačkoj panorami* TVZ-a. Suradivala u emisijama *Dobar dan* i *Nedjeljno popodne* 1988–90. Reporterka i suradnica u ekipi koja je formirala Treći program TVZ-a. Od 1992. novinarka i urednica (*Dobro jutro, Hrvatska, Hrvatska zemlja i ljudi, Animafest*). Scenaristica dokumentarnoga filma *Ljubav-laska*. Urednica redakcije *Dobro jutro, Hrvatska* 2000–04. Direktorica programa HTV-a 2004–06, urednica posebnih projekata HTV-a (*Ne zaboravi me, Derbi, A bebe, Kvadrat mina za kvadrat mira, Ana Rukavina, Petrova trudionica*) 2006–10. Potom urednica i koordinatorica, a od

2013. rukovoditeljica Odjela Međunarodnih odnosa HRT-a. Dobitnica Prize of European Council (DG XVII) za Cross Border Programme na Prix Circomu 1998, godišnje nagrade za rodno osviješteno i angažirano novinarstvo Maja Miles i godišnje nagrade HRT-a 2002.

Šimunović, Damir ▶ TV inženjer, informatičar i medijski stručnjak (1958). Završio diplomski i postdiplomski studij na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Projektirao instalacije TV proizvodne tehnologije (audiosustavi) u Domu RTZ-a 1987–88, projektirao audiosustav za Eurosong '90. Voditelj projekta izradbe informacijskoga sustava za upravljanje TV proizvodnjom (PARTIS). Osnivač i voditelj interaktivnoga internetskoga servisa HRT-a (HRTweb) 1994–2001, za koji je obavljao i uredničke poslove. Rukovoditelj informatičkoga odjela HRT-a. Voditelj projekta integralnoga poslovnog sustava HRT-a (IPIS) 2004–06, dijelove kojega je poslije implementirao u upravljanje programom i proizvodnjom. Pomoćnik glavnoga ravnatelja za strategiju od 2007. Vodio izradbu prvih ugovora o pružanju javne medijske usluge 2010. i 2012. između HRT-a i Vlade Republike Hrvatske. Od 2013. rukovoditelj radne jedinice Razvoj, a od 2014. radne jedinice Strateški razvoj i međunarodni odnosi.

Šimunović, Ružica ▶ TV urednica (1959). Završila Pedagoški fakultet u Zagrebu. Predsjednica skupštine općine Kutina te pomoćnica ministra obrazovanja i znanosti. Potom na HTV-u urednica Programa za djecu i mladež 1995–2000. Pokrenula više TV emisija i serija (*Eko kviz*, *Baština čovječanstva*, *Lijepa naša*, *Radost muziciranja*, *Radio Njanja*, *Peta strana svijeta*), uredila serije *Smogovci*, *Kanjon opasnih igara*, *Ljubav ili smrt* i dr. Kao urednica u Obrazovnom programu 2000–05. osmislila i uređivala serije za djecu *Lektira za pet* (20 epizoda o hrvatskim piscima) i *Čemu služi knjiga*. Od 2005. voditeljica Službe za odnose s javnošću Hrvatskoga sabora.

Šimunović, Ružica ▶ povjesničarka umjetnosti, likovna kritičarka i novinarka (1960). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na HRT-u od 2002. urednica emisije o vizualnim umjetnostima *Kretanje točke*. Jedna je od urednica emisija *Kulturni kolokvij* na I. programu HR-a, *Gost urednik* na II. programu HR-a, *Emisija* i *Intervju tjedna* na HRT3. Autorica knjiga *Zoran Pavelić: politički govor je suprematizam* (2013) i *Tijelo u dijalogu: ženske performativne prakse u Hrvatskoj* (2016). Dobitnica godišnje nagrade Hrvatske sekcije AICA-e 2011.

Šimurina, Tina ▶ novinarka i urednica (1965). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zadru. Na HRT-u od 2000. kao reporterka u emisijama IP-a HTV-a (*007 tjed-*

Tina ŠIMURINA

ni pregled, *Euromagazin*, *Paralele*, *Eurogradani*), autorica niza dokumentarnih reportaža, voditeljica i urednica vijesti. Dugogodišnja urednica i voditeljica nagrađivanoga magazina *Eurogradani*, koprodukciskoga projekta europskih javnih televizija; uređivala i vodila magazin *Paravan*, za koji je radila i istraživačke reportaže. Niz godina bila urednica, a zatim i voditeljica središnjega *Dnevnika* HTV-a. S D. Nikolićem 2006. dobila nagradu Robert Schuman za novinarski rad o Europskoj uniji.

Šipuš, Krešimir ▶ dirigent i skladatelj (1930–2014). Diplomirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu; usavršavao se kod I. Markevića na Ljetnoj akademiji Mozarteum u Salzburgu te kod O. Messiaena na Konzervatoriju u Parizu. Dirigent Zagrebačke opere 1964–65, šef dirigent Simfonijskog orkestra u Cannesu 1964–72, šef dirigent orkestra Zagrebačkih simfoničara RTZ-a 1968–74, glavni tajnik Muzičkoga biennala Zagreb 1974–75, umjetnički šef Državne operne akademije u Oslu (Norveška) od 1976. Uz to je vodio međunarodne dirigentske tečajeve u Madridu (1967), Monte Carlu (1968–71), na Aspen Music Festivalu u SAD-u (1974–76), u Weimaru (1975), Helsingborgu (1977, 1985) i Umeåu u Švedskoj (1980). Autor je pretežno komornoga i vokalno-instrumentalnoga opusa, u kojem se ističe opera *Mlada žena* (1992). Autor je i monografije o S. Šuleku te drugih spisa i članaka. Dobitnik nagrade Milka Trnina 1969. i nagrade HAZU-a 2004.

Šir, Vesna ▶ urednica (1947). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na RZ-u od 1973. suradnica za režijsku glazbu u Umjetničkom programu. Urednica redakcije ozbiljne glazbe u Glazbenom programu 1993. te urednica redakcije glazbene dramaturgije u Dramskom programu 1994. Potaknula osnivanje redakcije glazbene dramaturgije i osmislila emisiju *Ars Acustica*. Radila glazbu za TV drame i filmove, cjelovečernje filmove i više od 200 kazališnih predstava. Dobitnica triju nagrada na radijskim festivalima u Ohridu te nagrade na Marulićevim danima u Hvaru 1996.

širokopojasni pristup internetu (engl. broadband) ▶ pristup internetu preko veze koja je stalno uspostavljena,

za razliku od tzv. dial-up pristupa preko birane linije. Po definiciji FCC-ja (2015) minimalna brzina downloada za širokopojasni pristup internetu je 25 Mb/s, a minimalna brzina uploada 4 Mb/s. *Digital Agenda for Europe* definira tri razine brzina, 2, 30 i 100 Mb/s, a jedan je od ciljeva do 2020. nacionalna dostupnost brzine od 30 Mb/s i 50% europskih korisnika s brzinama od 100 Mb/s.

Šišmanović, Ljiljana ▶ urednica (1970). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na HTV-u surađuje od 1994. u Redakciji narodne glazbe i običaja, a od 2001. urednica je i scenaristica emisija pučke i predajne kulture. Autorica brojnih dokumentaraca prikazanih i nagrađivanih na više desetaka domaćih i inozemnih festivala dokumentarnoga i etnografskoga filma. Dokumentarni film *Anine pjesme* (redateljica V. Vorkapić, 2003), kojemu je urednica i suscenaristica, nagrađen je Grand Prixom Dana hrvatskog filma i nagradom žirija za najbolji scenarij. Urednica i suautorica zapaženih dokumentarnih serijala *Narodna medicina*, *Kreni, kolo* i *Moć boja*. Autorica filmološke studije *Žanrovsko u filmovima Zorana Tadića* (2007).

Škalec, Mladen ▶ glazbenik i ton-majstor (1948). Diplomirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Od 1973. radi na RZ-u. Snimio glazbu za 10 cjelovečernjih filmova, a tonski obradio još pet. Realizirao snimanja i izravne prijenose brojnih glazbenih priredbi (Eurosong u Zagrebu, Porin, Dora, nastupi P. Dominga u Splitu i J. Carerasa u Veroni, *Aida* u Pekingu). Suprojektant radijskoga pogona u Domu HRT-a na Prisavlju. Od 1993.

Vlado ŠKARICA (desno) i Većeslav Holjevac

vodi vlastitu tvrtku za tonsko snimanje i akustiku. Dobitnik šest Porina za najbolju tonsku snimku.

Škarica, Vlado ▶ novinar i urednik (1929). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1958. rukovoditelj Filmskog odjela i urednik filmske redakcije TVZ-a. Uređivao TV emisiju *Zagrebački tjednik* 1962–63. te vodio Službu za međunarodne veze, propagandu programa i izdavačku djelatnost. Uređivao biblioteku Specijalna izdanja RTZ-a, u kojoj su objavljene antologije radiodramskih i TV dramskih tekstova izvedenih u programima RTZ-a do 1966, godišnjaci RTZ-a 1965–68. i dr.

školski radio i televizija ▶ redakcija i program RTZ-a. Emitiranje Školskoga radija počelo je 1953. Program se obraćao učenicima, nudeći im emisije koje su pratile na-

ŠKOLSKI RADIO I TELEVIZIJA, osvjetljivač Božo Pipunić i snimatelj Mario Perušina

stavni plan i program. Važnu ulogu u stvaranju radijskih emisija imali su poslije istaknuti profesori i znanstvenici: V. Devidé (matematika), V. Paar (fizika), R. Ivančević (povijest umjetnosti), T. Ladan (jezik), N. Budak (povijest), M. Zaninović (arheologija) i dr. U školskoj godini 1960/61. redakcija Školskog radija preimenovana je u Školski radio i televiziju. Prva obrazovna TV emisija namijenjena školskoj djeci emitirana je 6. X. 1960. Prvi glavni urednik bio je H. Juračić. Urednici u programu bili su P. Katalinić, D. Milazzi, D. Brajević, A. Marčić-Plančić i D. Radimir. S programom je bio povezan i polugodišnjak *Radio i televizija u školi*, koji je izašao u 28 brojeva i donosio naslove i kratki sadržaj emisija te raspored emitiranja. Redakcija se 1967. podijelila na Školski radio, kao dio RZ-a, i Školsku televiziju, kao dio TVZ-a. Školski radio i televizija odigrali su veliku ulogu u obrazovanju učenika. Brojni naraštaji osnovnoškolaca i srednjoškolaca odgajani su i obrazovani uz taj program. Nasljednik je Školskoga radija Obrazovni i dječji program radija, a Školske televizije Obrazovni program televizije.

Škopljanac, Ivo ▶ sportski novinar (1950–2013). Na RZ-u počeo raditi kao snimatelj i vanjski suradnik sportskoga programa, a više od tri desetljeća bio izvijestitelj, reporter izravnih prijenosa, voditelj i urednik emisija. Izvještavao je s Olimpijskih igara u Barceloni i Sarajevu, Mediteranskih igara u Splitu i Casablanci, brojnih europskih i svjetskih odbojkaških prvenstava, a prenosio je i finalnu utakmicu Kupa europskih košarkaških prvaka 1990. između *Jugoplastike* i *Barcelone* u Zaragozi. Pamti ga se po osebujnim prijenosima nogometnih utakmica, po čem je bio jedan od zaštitnih znakova sportskoga programa HR-a.

Škorput (Šešo), Andrijana ▶ novinarka i urednica (1969). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Na HRT-u od 1996. kao novinarka u Informativnom programu HTV-a, a od 2001. urednica u Zabavnom programu. Nekoliko sezona uređivala kulinarski show *Kruške i jabuke* te talk show *Maja*. Jedna od urednica emisija ljetnih serijala *Razglednice iz Hrvatske, 30 u hladu* i *Hrvatska uživo ljeti* 2007–09. Urednica *Hrvatske uživo* 2007–13. Od 2013. u produkcijskom timu emisije *Dobro jutro, Hrvatska*, prvo kao izvršna urednica, a 2014–16. kao voditeljica projekta.

Škorput, Ante ▶ TV producent (1939). Diplomirao i magistrirao na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu. Od 1969. voditelj odjela organizacije na TVZ-u. Od 1982. rukovoditelj ekonomskih i organizacijskih poslova u radnoj jedinici Kultura, od 1992. producent programa, a od 1995. glavni producent HTV-a, 1998. producent Kulturno-umjetničkog programa, a od 1999. do umirovljenja 2004. rukovoditelj RJ Scenografija.

Škovrlj, Edi ▶ novinar i urednik (1964). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zadru. Na RTZ-u Zadar kao

vanjski suradnik od 1989, u radnom odnosu na HRT-u od 1994. Dio tima koji je 6. VIII. 1995. pokrenuo Radio Knin. Do 2007. novinar i urednik u TV studiju Zadar, zatim do 2010. urednik dopisničke mreže i pomoćnik glavnog urednika IP-a HTV-a. Od 2008. do 2013. uređuje i vodi podnevni, središnji i večernji dnevnik HTV-a. Od 2013. rukovoditelj HRT centra Zadar, prvoga u sustavu HRT-a koji je ujedinio radijsku i TV redakciju te se preselio u suvremeni novi prostor. Dobitnik HND-ove nagrade za izvještaj godine 2007. Odlikovan medaljom Oluja.

Škrinja ▶ serijal TV eseja, prikazivan na HTV-u 1999–2012. Autorica, novinarka i urednica B. Šeparović. Snimljeno je osamdesetak 40–60 minutnih emisija koje su se u početku bavile ekologijom, a zatim i etnološkim, političkim, povijesnim i vjerskim temama. Bila je vrlo popularna među gledateljstvom jer je autorica prepoznatljivim, provokativnim stilom o mnogim aktualnim temama progovarala i s domoljubnoga motrišta. Emisija je autorici služila i kao platforma za razrađivanje i provođenje različitih društvenih akcija, pa je tako, proučavajući narodne običaje iz okolice Zagreba, došla na ideju postavljanja spomenika prodavačicama na glavnoj zagrebačkoj tržnici Dolac. Ideju je ostvarila 2006, pa je na vrhu ulaznih stuba na tržnicu postavljen brončani spomenik kumicama u prirodnoj veličini (kipar S. Gračan).

Škrinjarić, Sunčana ▶ književnica, novinarka i urednica (1931–2004). Diplomirala na Pedagoškoj akademiji. Pisala pjesme, pripovijetke i romane, kazališne tekstove, novinske članke. S Obrazovnim i dječjim programom RZ-a surađuje od 1958, trinaest godina bila novinarka i urednica. Napisala 11 radioigara za djecu (*Sestre, Perivoj od slame, Marijana u ruži vjetrova, Pisac i djevojčica*), prevodila i za radio adaptirala svjetska književna djela za djecu. Prema njezinu romanu i scenariju ostvaren je prvi hrvatski cjelovečernji animirani film *Čudesna šuma* (M. Blažeković, 1986).

Škrinjarić, Tihana ▶ koreografkinja i plesna pedagoginja (1940). Diplomirala na Pedagoškoj akademiji u Zagrebu; usavršavala se u Beču, Londonu, Kanadi i SAD-u. Umjetnička voditeljica Studija za suvremeni ples 1968–79, za koji ostvaruje niz inventivnih koreografija na glazbu suvremenih skladatelja. Najznačajniji autorski trag i zamjetan prinos HRT-u dala mjuziklima, glazbeno-plesnim spektaklima i prvim zabavnim TV emisijama. U "zlatno doba" kazališta Komedija koreografski je postavila više od 15 mjuzikla i rock opera (*Jalta, Jalta, Obćanjanja, obćanjanja, O'kaj, Gubec-beg*). Osmislila je koreografije za velike državne i sportske ma-

nifestacije (Mediterranske igre u Splitu 1979, Zimske olimpijske igre u Sarajevu 1984. i dr.). Koreografirala plesne nastupe za gotovo sve zabavne emisije TVZ-a (*TV Magazin, Svjetla pozornice* i dr.), a 1982. osnovala Plesnu skupinu Tihane Škrinjarić, s kojom 1990-ih sudjeluje u svim zabavnim showovima HRT-a (*Sedma noć, Bravo, Dora* i dr.). Dobitnica nagrade Međunarodne plesne akademije u Kölnu 1971. i nagrade Grada Zagreba 2010.

Šljivac, Zdravko ▶ dirigent, skladatelj i glazbeni producent (1955). Utemeljitelj (1985) i dirigent Djevojačkoga zbora Zvezdice; urednik i suradnik na HRT-u. Autor je glazbe za niz TV drama, serija i kazališnih predstava. Sudjelovao je u radu i dirigirao dječjim svjetskim zborom u Parizu. Radio i dirigirao na projektima i koncertima u mnogim europskim i izvanoeuropskim zemljama. U emisiji HRT-a *Dobro jutro, Hrvatska* šest je godina predstavljao mnoge mlade, sad već afirmirane glazbenike. Veliki prinos dao je u hrvatskoj popularnoj i narodnoj glazbi djelujući kao autor, aranžer i glazbeni producent uz tamburaške sastave Zlatni dukati i Gazde. Dobitnik je više nagrada, među kojima su nagrada Ivan Lukačić Varaždinskih baroknih večeri 1991, diskografske nagrade Porin 1995, 1996, 1998, 2006, 2010. i 2011. te diplome Milka Trnina Hrvatskoga društva skladatelja 2010.

šminka ▶ umjetničko oblikovanje lica i frizure scenjskih izvođača (kazališnih, filmskih, TV i dr.) uz pomoć kozmetičkih sredstava, kako bi dobili izgled koji traži

ŠMINKA, šminker Jurica Gabriša šminka prvu najavljuvačicu TVZ-a Ljiljanu Weiler

uloga. Također označuje kozmetička sredstva nanescena na lice. Jače transformacije izgleda nazivaju se **maskom**, koja uz kozmetičko uključuje i plastično preoblikovanje lica i tijela. S obzirom na stupanj i vrstu zahvata dijeli se na korektivnu i karakternu šminku. Kreira je šminker, obračavajući pozornost na facijalnu anatomiju, uvjete na sceni, odnosno pred kamerama te način snimanja (vrsta filmske vrpce). Često se rabi samo radi smanjivanja razlika u boji tena izvođača. U dokumentarnim filmovima i emisijama nastoji se potpuno izbjeći.

Nana ŠOJLEV

Šojlev, Nana ▶ redateljica, scenaristica i urednica (1960). Diplomirala na ADU-u u Zagrebu. Na TVZ-u od 1986. Autorski je oblikovala više od 500 djela s područja klasične i popularne glazbe, klasičnoga i suvremenoga plesa, pučke i predajne kulture, serije za djecu i mladež, dokumentarne i dokumentarno-igrane filmove te glazbene spotove. Ističu se režija serije *Zagonetni mit* i talk showa *Latinica* te scenarij i režija TV filmova *Kalvarija, Od Pinokija do Uspravnoga mora, Putovanje u Mu – Hugo Pratt, Misli osjetilima, osjećaj razumom, U potrazi za Ivanom, Zvezdani glasnik – Galileo Galilei* i *Dubrovački prorok – Ruđer Bošković* te serijala *Kič* i *Adam i Eva*. Sudjelovala na uglednim međunarodnim TV festivalima i projektima kulturne razmjene, nagrađivana u Francuskoj, Rusiji i Hrvatskoj. Urednica Dokumentarnoga programa HTV-a 2006–07, a od srpnja 2013. rukovoditeljica Produkcijeskoga odjela Zabava HRT-a.

Šorak, Dejan ▶ redatelj, scenarist i pisac (1954). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Od 1980. redatelj u Umjetničkom programu RZ-a, potom redatelj i urednik redakcije režije i realizacije u Dramskom programu HR-a. Za TVZ režirao igranu seriju *Rade Končar* (1983) i TV film *Raskolnikov iz studentskog servisa* (i scenarist, 1984). Filmski redatelj i scenarist, autor osam dugometražnih igranih filmova (*Mala pljačka vlaka*, 1984; *Oficir s ružom*, 1987, nagrada Vladimir Nazor, Zlatna arena za scenarij), od 1990-ih redom u koprodukciji HRT-a (*Vrijeme ratnika*, 1991; *Garcia*, 1999, i TV serija; *Dva igrača s klu-*

Dejan ŠORAK

pe, 2005, Zlatna arena za scenarij; *U zemlji čudesa*, 2009); djeluje i kao kazališni redatelj. Autor je više romana, pripovijetki i radiodrama. Nagrađen godišnjom nagradom Vladimir Nazor 1987, nagradom Marko Marulić i Nagradom hrvatskoga glumišta za najbolju režiju radiodrame 1994, nagradom Marko Marulić 1995. za najbolji radiodramski tekst *Paviljon gmizavaca*, koji je doživio radijske izvedbe u Irskoj, Njemačkoj, Italiji, Austriji i Slovačkoj, prvom nagradom HR-a za radiodramu *Oči* 1996. te nagradom SFERA za roman *Ja i Kalisto* 2003.

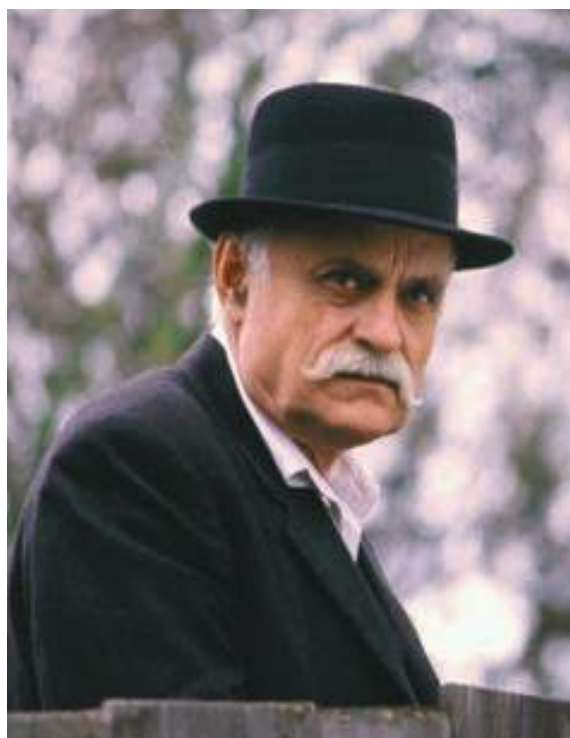
Šoša, Dean ▶ novinar i urednik (1975). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na HRT-u od 2000. kao autor priloga u filmskim emisijama, od 2002. urednik i recenzent u Filmskom programu; u stalnom radnom odnosu od 2005. Urednik *Odjela strani* program 2009–10, redakcije *Filmskoga programa* 2011–12. Suautor filmske emisije *Posebni dodaci* i njezin urednik 2008–14. V. d. glavnoga urednika HTV-a 2012–13, kad su pokrenuti programski kanali → HRT3 i → HRT4. Pri pokretanju HRT3 koordinator, potom v. d. glavnog urednika i glavni urednik toga kanala (2013–16). Inicirao pokretanje brojnih novih emisija i kratkih formata

Dean ŠOŠA

(*Emisija, Treća povijest, Prekid programa zbog čitanja, Klasići narodu, Kvizna situacija*), izradbu drugačijega vizualnog identiteta i dr. Scenarist nekoliko dokumentarnih filmova redatelja T. Mršića (*Pula povjerljivo, Tokyo Light, Kako je Vojtjeh tražio istinu*). Bio filmski kritičar u tisku (*Hollywood, Nacional, Globus* i dr.), umjetnički savjetnik Dana hrvatskog filma te HAVC-a za igrani film. Nagrađen godišnjom nagradom HRT-a 2015.

Šoštarić, Egon ▶ redatelj (1940). Na TVZ-u 1962–2005. Režirao brojne emisije, ponajviše zabavne (*TV Magazin, Videofon, Malavizija, Poziv na kviz, Kviskoteka, Dobro jutro, Hrvatska, Život uživo*, različiti festivali). Redatelj prve emisije u boji (kviz *Znam – znaš*), eksperimentalnoga programa *Z3* i programa *Za slobodu*. Prije rada na TVZ-u bio vrhunski sportaš, vratar nogometnoga kluba *Dinamo* iz Zagreba.

Fabijan ŠOVAGOVIĆ

Šovagović, Fabijan ▶ glumac (1932–2001). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Glumio u brojnim kazalištima, ostvarivši niz antologijskih uloga. Na filmu od 1957 (*Breza*, 1967; *Imam 2 mame i 2 tate*, 1968; *Događaj*, 1969; *Kuća*, 1975; *Seljačka buna*, 1975, i serija; *Ritam zločina*, 1981; *Vukovar se vraća kući*, 1994). Nagrađen Zlatnim arenama na Filmskom festivalu u Puli za epizodne uloge u filmovima *Novinar* (1979), *Ambasador* (1984) i *Čovjek koji je volio sprovode* (1989). Općenito držan najboljim hrvatskim filmskim glumcem (npr. u anketi redatelja, kritičara i publicista u filmskom magazinu *Hollywood*, 2005), uvjerljiv tumač najrazličitijih likova iz svih druš-

tvenih slojeva, podjednako u glavnim ulogama i epizodama. Napisao rekordno izvedeni kazališni komad *Sokol ga nije volio* te scenarij za istoimeni film B. Schmidta (1988), u kojem je igrao glavnu ulogu. Jednako uvjerljiv i na TV-u, u brojnim TV serijama i dramama (*Tu, negdje pokraj nas*, *Anno domini 1573*, *Punom parom*, *Jelenko*, *Velo misto*, *Kota 229*, *Blizanci*, *Kandidat smrti*, *Kokošari*, *Svak ponešto za domovinu*, *Gle, kako dan lijepo počinje*, *Hildegard*, *Putovanje u Vučjak*, *Gospodski život Stipe Zvonareva*, *Đuka Begović*), a posebno nezaboravan kao domobran Mile Vrbica u seriji *Kuda idu divlje svinje*, Kikaš u seriji *Prosjaci i sinovi* i Jožica Zgubidan u seriji *U registraturi*. Sudjelovao i u mnogim radijskim dramama. Objavio knjigu *Glumčevi zapisi* (1979). Dobitnik mnogih nagrada, među ostalim nagrade Vladimir Nazor 1972, 1982. i 1991. za životno djelo te Nagrade hrvatskoga glumišta za životno djelo 1993. U spomen na nj u rodnom selu Ladimirovci održavaju se Šovini dani (od 2007), a Društvo hrvatskih filmskih redatelja dodjeljuje glumačku nagradu za životno djelo Fabijan Šovagović.

Španić, Hrvoje ▶ urednik i novinar (1962). Diplomirao na Pomorskom fakultetu u Splitu. Na HR-u od 1996. odgovorni urednik Radio Dubrovnika 1996–2000. te 2008–13. Urednik informativnih radijskih emisija vijesti i dnevnika, kao i emisije *Hrvatima Boke*, namijenjene hrvatskoj nacionalnoj manjini u Boki kotorskoj. Kao odgovorni urednik inicirao izdavanje monografije *Radio Dubrovnik* (2012) u povodu 70. obljetnice djelovanja postaje. Urednik CD izdanja *Kad zazvone dubrovačka zvona* (1997), sa skladbama snimljenima u studiju Radio Dubrovnika tijekom Domovinskoga rata.

Dario ŠPELIĆ urednik je emisije *Treća povijest*, arhivski materijal sa susreta Willyja Brandta i Josipa Broza Tita

Špelić, Dario ▶ novinar i urednik (1970). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. U Obrazovnom i dječjem programu HR-a počeo raditi 1998. kao novinar. Uređivao emisiju o hrvatskom jeziku *Govorimo hrvatski* i emisiju o prirodnim znanostima *Divni novi svijet*; 2000. počeo samostalno uređivati i voditi *Povijest*

četvrtkom, radijsku emisiju o povijesti, antropologiji i arheologiji, 2012. emisiju *Dogodilo se na današnji dan*, dnevni radiokalendar o događajima koji su obilježili povijest; od 2013. s L. Džidić uređuje i vodi TV emisiju o povijesti *Treća povijest* na HRT3. Za urednika redakcije Obrazovnog programa imenovan 2008. U srpnju 2012. imenovan je za v. d. ravnatelja HR-a, a u srpnju 2013. za rukovoditelja Produkcijeskog odjela obrazovanje i znanost. Dobitnik, s N. Ricijaš-Craig, prve nagrade na RTV festivalu Sorella Chiara Lux Clarior International Award 2000 (za emisiju *Žene koje su obilježile stoljeće – Marie Curie*) te godišnje nagrade HRT-a 2004.

Špica (žarg., od njem. Spitz – vrh) ▶ uvodni ili završni segment kojim se identificira radijska ili TV emisija. Može biti najavna i odjavna (najavnica, odjavnica). Špica je posebno zvučno ili grafički obrađena sekvenca koja je ustaljena za stalne emisije – npr. špica TV *Dnevnika* s odgovarajućom glazbom (glazbenom špicom). Odjavna špica na kraju emisije uglavnom sadržava popis autora i suradnika koji su realizirali emisiju. Na radiju se špica ističe po prepoznatljivoj glazbi, a kod TV špice pridodana je i vizualna vrijednost – grafički dizajn koji emisiji daje vizualni identitet i upućuje na sadržaj, tj. temu. Prepoznatljivost špice bitna je za privlačenje slušatelja i gledatelja određenoj emisiji ili seriji.

Špica → Shpitzza

Špicer, Vladimir ▶ novinar i urednik (1946). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na TVZ-u zaposlen od 1970. kao novinar. U vanjskopolitičkom programu od 1973. redovito vodi vanjskopolitički blok vijesti u *Dnevniku* i povremeno surađuje u vanjskopolitičkom magazinu *Argumenti*. Od 1989. radi kao zamjenik rukovoditelja Odjela za Međunarodne poslove i rukovoditelj Odjela za razmjenu vanjskih programa. Od 1991. sve do umirovljenja 2010. u istom odjelu koordinator je HTV-a za međunarodne projekte i festivale. U tom razdoblju aktivno sudjeluje u različitim tijelima međunarodnih stručnih organizacija (EBU/UER, CIRCUM, Co.P.E.A.M. Intermag, BMC, CMCA). U sklopu suradnje s tim organizacijama, a najviše kroz CIRCUM koji okuplja regionalne TV postaje Europe, poslao je na prestižne novinarske tečaje i na stručna usavršavanja stotinjak mladih HRT-ovih novinara iz regionalnih centara. Dvaput je bio predsjednik i 15 puta član žirija međunarodnih TV festivala. Od 2005. nositelj je francuskog odličja za zasluge.

Špiler (Spiller), Miroslav ▶ skladatelj, dirigent, pijanist i glazbeni teoretičar (1906–1982). Diplomirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu (kod F. Lhotke), usavršavao se u Berlinu (kod A. Schönberga), Baselu i Parizu (kod V. d'Indyja). Glazbeni urednik, redoviti klavirski pratilac i dirigent novoosnovanog orkestra RZ-a 1931–41. Otpušten iz službe 1941, pridružio se 1943. partizanima. Šef muzičkoga odjela RZ-a 1945–47.

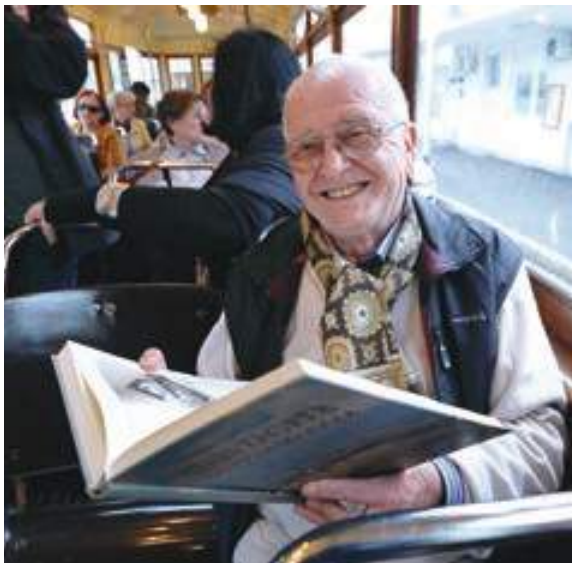
Član i umjetnički rukovoditelj Radio-komiteta Savezne radio-stanice 1947–53. Od 1953. predaje na sarajevskoj Višoj pedagoškoj školi, potom je redoviti profesor Muzičke akademije u Sarajevu 1955–75, gdje je bio i rektor. Skladanjem se bavio od II. svjetskog rata, ponajprije za orkestralne i komorne sastave, slijedeći stil kasnoga romantizma na prijelazu prema ekspresionizmu.

Špiranec, Slobodan ▶ realizator (1949). Od 1970. na RZ-u kao montažer i realizator informativno-propagandnih emisija, koordinator programa i voditelj izvedbe programa. Voditelj programskih službi 1992–93, zatim voditelj fonoodjela HR-a te projekta informatizacije podataka fonograđe HR-a. Od 1994. voditelj projekta preseljenja HR-a iz Šubićeve i Jurišićeve ulice u Dom HRT-a, a od 1997. voditelj skupine za izradbu projekta PARTIS HR-a.

Špoljar, Tomislav ▶ novinar i urednik (1970). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Počeo u *Studentskom listu*, *Večernjem listu*, *Radio Samoboru*. Na HRT-u od 1995. novinar u *Zagrebačkoj panorami*, potom u redakcijama unutarnje i vanjske politike IP-a. Uređivao i vodio *Prizmu*, *Dnevnik*,

Odjeke dana i *Hrvatsku danas*, urednik redakcije unutarnje politike te zamjenik urednika redakcije *Dnevnoga* programa. Trener u HRT Akademiji 2009–13; kao EBU-ov trener držao radionice za novinare javnih servisa u zemljama jugoistočne Europe. Rukovoditelj IMS-a 2013–14. Vodio 2015. projekt *Sabor bez reportažnih kola*, opremanje HDTV režije u zgradi Hrvatskoga sabora te projekt Superdesk-Trg. Predavao TV novinarstvo na Hrvatskim studijima u Zagrebu.

Branimir ŠPOLJARIĆ

Špoljarić, Branimir ▶ novinar i urednik (1937). U novinarstvu od 1963, reporter i scenarist na II. programu RZ-a, urednik emisija *Naši krajevi u riječi i glazbi*, *Ulice i trgovi*, *Pod starim i novim krovovima*, *Putujemo Hrvatskom* i dr. Nakon prelaska na Radio Sljeme 1994. pokrenuo vrlo slušanu emisiju kratkih priča *Zagreb je najljepši*, koja se svakodnevno emitirala 15 godina i na temelju koje je napisao knjigu *Stari Zagreb od vugla do vugla* (2003). Tijekom Domovinskoga rata sudjelovao u osnivanju i realizaciji programa Radio Okučana i Radio Slunja. Nakon umirovljenja 2002. nastavio suradnju u programima HR-a autorskim priložima o Zagrebu. Dobitnik HRT-ove nagrade za životno djelo Ivan Šibl 1999.

Zoran ŠPRAJC

Šprajc, Zoran ▶ novinar, urednik, voditelj i kolumnist (1968). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti. Suradnju s HTV-om započeo je 1993. kao student na praksi u redakciji emisije *Dobro jutro, Hrvatska*. Nakon šest godina rada u mozaičnim emisijama prelazi u Informativni program HTV-a, gdje ga najviše zanimaju gospodarstvo i ekonomija, a s vremenom napreduje do jednoga od glavnih reportera i izvjestitelja o radu Vlade RH. Uobičajeno suhoparne gospodarske i političke izvještaje znao je vještom igrom slike, riječi i poneke dosjetke učiniti atraktivnijima. Tako je nastavio i kao voditelj *Dnevnika* 2004–13, u kojem je postao prepoznatljiv po ležernijem stilu vođenja i britkim komentarima. Potom urednik Informativnoga programa HRT-a, tj. prvi rukovoditelj IMS-a, integriranoga multimedijskog informativnog servisa HRT-a. Na ekrane se vratio 2014. kao voditelj i urednik TV *Dnevnika* → N1 televizije. Od 2015. na RTL-u uređuje i vodi late night news show *RTL direkt*. Objavljivao satirične političke i ekonomske analize (zbirka *Moja istina o Angelini Jolie*, 2007). Jedan je od najdugovječnijih urednika i voditelja *Dnevnika* HRT-a i prema anketama jedno od najpopularnijih hrvatskih TV lica.

Ivo ŠREPEL

Šrepele, Ivo ▶ pisac, prevoditelj, kritičar, radijski i kazališni djelatnik (1899–1945). Diplomirao na Sorbonnei. Od 1926. profesor na Državnoj glumačkoj školi u Zagrebu. Spiker, redatelj i reporter na RZ-u 1929–41. Direktor Moderne galerije u Zagrebu 1940–44. Radiodrama *Vatra* nagrađena mu je na prvom natječaju za radiodrame RZ-a (raspisanomu 1926, jednim od najstarijih u povijesti europske radiofonije). U autorovoj režiji emitirana je kao prva hrvatska radiodrama 7. IV. 1927. s V. Afrićem, B. Drnićem i J. Bilbijom u glavnim ulogama. Ustaške su ga vlasti uhitile 1944; umro u kaznionici u Lepoglavi.

Šreter, Robert ▶ teolog i radijski urednik (1968). Diplomirao na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu, a magistrirao na Papinskom sveučilištu Gregoriana u Rimu. Svećenik. U Religijskom programu HTV-a uređivao i vodio emisije *U početku bijaše Riječ* i *Razgovor s teologom* (1995–96). Ravnatelj Hrvatskoga katoličkog radija 2002–06. Na Radio Sljemenu 2007–10. autor i voditelj 91 petominutne meditacije o vjeri.

Štajner, Josip (Jožica) ▶ urednik (1946–2007). Na TVZ-u od 1973. do kraja života, radio na različitim poslovima, najdulje kao urednik u Filmskoj redakciji/programu. Zaslužan za prikazivanje brojnih ciklusa klasičnih američkih, europskih i azijskih filmova. Vrstan poznavatelj faktografije povijesti filma, suradnik *Filmske enciklopedije*. Imao jednu od najvećih filmskih biblioteka u Hrvatskoj, koja je nakon njegove smrti predana ADU-u.

Štefančić, Vlado ▶ glumac, redatelj i voditelj (1931). Angažiran u dramskom studiju HR-a od 1949. Nastupao u mnogim emisijama, a 1950. dobio angažman u

Kerempuhovu vedrom kazalištu (danas Gradsko kazalište Komedija), gdje je bio glumac, pjevač i redatelj te 1969–78. ravnatelj. Znatno popularizirao mjuzikl postavljanjem stranih predstava i naručivanjem domaćih (*Jalta, Jalta*), pridonijevši tako razvoju Zagrebačke škole mjuzikla. Potaknuo realizaciju i režirao prvu hrvatsku rock operu *Gubec-beg*. Veliku popularnost stekao je nastupajući na RZ-u, a od 1957. i na TVZ-u kao voditelj u zabavnim te glumac u dječjim i dramskim emisijama (*Na licu mjesta*, *TV magazin*, *Smjerom putokaza*, *Udruženje radoznalih*, *Blago kapetana Parangala*, *Oklada stoljeća* i dr.). Četrdesetak godina sudjelovao u emisiji *Veselo večer* RZ-a i bio voditelj nekoliko ciklusa emisija *Mikrofon je vaš* te izravnih radijskih i TV prijenosa festivala zabavne glazbe i drugih estradnih manifestacija. Objavio monografiju *Vlado Štefančić – zabavljač* (2007). Dobitnik nagrade grada Zagreba 1973. i 1994, Nagrade hrvatskoga glumišta za životno djelo 2000. i drugih priznanja.

Vlado ŠTEFANČIĆ i Sanda LANGERHOLZ

Štefanić, Petar ▶ novinar i urednik (1973). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na HR-u od 2001. u redakciji unutarnje politike. Uređivao i vodio emisije *U mreži Prvog* i *Poligraf*, a od 2003. radio za TV emisiju *Nedjeljom u 2*. Na HTV prešao 2005. kao urednik i voditelj emisije *Otvoreno*. Uređivao i vodio niz emisija, uglavnom političkih magazina (*Post scriptum*, *Dossier.hr*, *Spektar*, *Labirint*), a paralelno radio kao novinar u *Dnevniku*, reporter u *Latinici* te uređivao i vodio večernje vijesti. Kao novinar najčešće pokrivaio događaje

iz političkog života, izvještavao iz Sabora, a u nekoliko je navrata bio back urednik *Dnevnika*. Od 2013. urednik je unutarnjopolitičkoga magazina *Labirint*.

Štefić Komosar, Vesna ▶ montažerka (1953). Diplomirala na ADU-u. Na TVZ-u/HRT-u od 1977. Montažerka više dokumentarnih serijala (*Srdačno vaši* I. Hetricha, *Sukobi i tragovi* Ž. Tomića, *Poštanski sandučić* i *Gradovi na fronti* S. Tribuson, *I godine ove...* J. Božinovske-Živalj) te dokumentarnih filmova M. Komosara, N. Danojević, B. Schmidta, V. Vorkapić, F. Potočnika i Ž. Tomića. Montirala TV filmove *Grgo gre u Pazin* V. Fulgosija, *Dok nitko ne gleda* L. Nole, *Duet za jednu noć* i *Olujna noć* Z. Ogreste, *Kako preživjeti do prvog* i *Mrtva točka* S. Tribuson, igrane serije *Nepokoreni grad* (4. epizoda) i *Ne daj se, Floki* Z. Tadića, igrane filmove *Ne daj se, Floki* i *Treća žena* Z. Tadića te *Prepoznavanje* S. Tribuson (Zlatna arena za montažu 1996).

Štengl, Andrej ▶ glazbenik i urednik (1938). Diplomirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. U Glazbenom programu RZ-a od 1967, svirao u brojnim ansamblima s istaknutim glazbenicima (B. Petrović, D. Dičić). Od 1974. član redakcije zabavne glazbe, urednik 1980–94. Sudjeluje u kreiranju emisija *Fijaker formule 1*, *Crvena jabuka*, *Radio Jadran* i dr. Idejni začetnik i autor ciklusa *Jazz duplex*.

Štern, Višnja ▶ montažerka (1944). Od 1974. radi na TVZ-u. Montirala brojne dokumentarne i igrane serije i emisije, drame te dugometražne igrane filmove *Crveni i crni* i *Stela*. Radila na prijenosima Mediteranskih igara u Splitu 1979. i Univerzijade u Zagrebu 1987. Za Domovinskoga rata radila u TV centrima u Osijeku, Bjelovaru i Zadru.

Štivičić, Ivo ▶ dramaturg, scenarist, dramski pisac, urednik i novinar (1936). Od 1958. piše kazališne i filmske kritike. Na RTZ-u/HRT-u 1958–2000. Isprva filmski kritičar RZ-a, zatim dramaturg i scenarist, urednik i savjetnik. Urednik Dramskog programa HTV-a 1992–95. Jedan od naših najplodnijih i najistaknutijih TV scenarista, piše radijske i TV drame, TV scenarije i adaptacije dramskih tekstova. Scenarist TV drama *Treba zaklati pijetla*, *Kokošari*, *Istarska rapsodija 1921*, *Karmine* i dr., dvodijelnih TV filmova *Tomo Bakran* (prema M. Krleži) i *Tamburaši* te brojnih drugih djela. Kvalitetom i popularnošću osobito se ističu scenariji za igrane TV serije *Kuda idu divlje svinje* (redatelj I. Heitrich, 1971) i *Putovanje u Vučjak* (redatelj E. Galić, prema drami *Vučjak* M. Krleže, 1986–87; također i film *Horvatov izbor*). Vodio i uredio serijal 20 glumačkih portreta *Planetarij* (1995–96). Scenarist igrane TV serije *Brisani prostor* u produkciji TV Sarajevo i igranoga filma *Dvostruki obruč* (N. Tanhofer, 1963). Svoje najbolje TV drame objavio je u knjigama *Ratnici* (1968) i *Antologijske drame* (2016). Profesor na ADU-u. Dobitnik nagrade HRT-a Ivan Šilb

Ivo ŠTIVIČIĆ

za životno djelo 2000, nagrade Grada Zagreba 2006. i nagrade Vladimir Nazor za životno djelo 2014.

Što je film? ▶ polusatna obrazovna emisija o filmu, nastala u suradnji s Filmotekom 16. Emitirana na TVZ-u, prvi put 1972–73. u osam nastavaka (režija Z. Sudović, voditelj O. Miletić), a drugi put 1985–87. u 16 nastavaka (i dalje u Sudovićevoj režiji), kad je autor i voditelj bio A. Peterlić (urednica M. Trumbetaš). U pojedinačnim emisijama stručno su i dokumentarno objašnjavani ključni pojmovi teorije i povijesti filma: nastanak filma, vrste filmskog izražavanja, oblici filmskog zapisa, izražajna sredstva, rodovi i vrste, potkrijepljeno isječcima iz različitih domaćih i stranih filmova. Serija je višestruko reprizirana u Obrazovno-znanstvenom programu TVZ-a i korištena u nastavi.

Štrbac, Barbara ▶ novinarka (1976). Od 1999. na riječkom TV Kanal Ri kao novinarka, urednica i voditeljica u Mozaičnom i Zabavnom programu. Na HRT prelazi

2005. kao novinarka i voditeljica (*Život uživo, Naše malo mjesto, Hrvatska uživo, Dan za danom*). U zabavnom programu radila na projektima *Ples sa zvijezdama* i *Zvijezde pjevaju*. U informativni program Nove TV prelazi 2010. tri godine radila u dopisništvu u Rijeci. Od 2013. novinarka u redakciji Nove TV u Zagrebu.

Štrbac, Dušan ▶ novinar i političar (1922–2000). Diplomirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Direktor TVZ-a 1957–58, direktor TV Beograd 1958–59, direktor programa RTZ-a 1959–62, predsjednik Komisije za televiziju Jugoslavije i član Upravnog odbora JRT-a 1958–63, saborski zastupnik 1960–67, republički sekretar za pravosuđe i opću upravu Hrvatske 1967–71, član Ustavnog suda Hrvatske 1972–80, potom 1982–90. sudac i 1989–90. predsjednik Ustavnoga suda Jugoslavije.

Štrbe, Pero ▶ snimatelj, novinar, urednik i videonovinar (1957). Diplomirao na Stručnom studiju Sveučilišta u Splitu. Na HRT došao s TV Opuzen 1991, ratni izvještitelj-snimatelj (videonovinar) s hrvatskih ratišta, osobito s dubrovačkoga te iz BiH; prilikom je izvještavanja i ranjen. U HTV centru Dubrovnik radio do 1997, kad je organizirao rad dopisništva u Metkoviću, kojemu je i urednik. Prvi je u povijesti HRT-a 21. V. 2006. poslao prilog internetom (prosvjed mještana Pruda). Od 2014. videonovinar-dopisnik iz Metkovića. Za snimateljske radove nagrađen Zlatnom kamerom HND-a 1995. Nositelj Spomenice Domovinskoga rata i medalje Oluja.

Šubarić Hedl, Ivana ▶ novinarka i urednica (1972). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Od sredine 1990-ih na Gradskom radiju u Osijeku, potom dugo godina novinarka i urednica u hrvatskoj redakciji BBC-ja u Londonu i Zagrebu. U Informativnom programu HR-a od 2006, od 2007. u paru uređuje i vodi politički magazin *Inventura – tjedan pod povećalom* (nagrađen godišnjom nagradom HRT-a 2008. te nagradom HND-a 2011). Objavila knjigu političkih intervjua *37 s 2*. Dobitnica nagrade HND-a za radijski intervju 2001.

Šubić, Ivo (Ivan) ▶ glumac (1921–1968). Istaknuo se nizom kazališnih uloga u Dramskom kazalištu Gavella i HNK-u u Zagrebu. Često angažiran na RZ-u i TVZ-u. Nastupao u serijama *Stoljetna eskadra*, *NB-21*, *Kad je mač krojio pravdu*, *Dnevnik Očenaška* i dr. te u dramama *Novinarstvo u Tennesseeu*, *Ljuba Jarova*, *Svađba*, *Ujakov san*, *Vražji otok*, *Varalice*, *Treba zaklati pijetla*, *Razarač "Zagreb"*, *Slobodni dan*, *Žara*, *Usnuli ratnik*, *Dolutali metak*, *U prolazu*, *Ljudi i neljudi*, *Oblaci*, *crni oblaci*, *Nema razloga za uzbunu*, *Paradoks*, *Djevojka u teškoj situaciji*, *Osuda inženjera Meglara*, *Prijatelji* i dr. Ostvario zapažene interpretacije likova u radiodramama Z. Bajsića *Mekana proljetna zemlja*, *Varalice*, *Čuvajte se subote*, *Lica iza stakla* i *Prijatelji* te u djelima drugih autora. Glumio u filmovima *Opsada*, *Nije bilo uzalud*, *H-8...*, *Crne ptice*, *Signali nad gradom* i dr.

Ivo (Ivan) ŠUBIĆ

Šulek, Stjepan ▶ skladatelj, violinist i dirigent (1914–1986). Diplomirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu (kod V. Humla). Član orkestra RZ-a 1933–38, profesor u srednjoj školi Muzičke akademije 1939–41, Učiteljskoj školi do 1945, potom na Muzičkoj akademiji docent do 1947, a 1948–75. profesor. Uz to 1935–38. član klavirskog trija s I. Mačekom i S. Žepićem, 1936–38. prva violina u Zagrebačkom kvartetu i 1939–45. violinist u Komornom triju s I. Mačekom i A. Janigrom; 1958–64. dirigent Komornoga orkestra RTZ-a, s kojim je postigao velike međunarodne uspjehe. Do 1952. nastupao kao koncertant na violini, a poslije kao dirigent u zemlji i inozemstvu. Od 1954. redoviti član JAZU-a i dugogodišnji tajnik Razreda za glazbenu umjetnost. Autor osam simfonija, četiri klasična koncerta, više instrumentalnih koncerata, niza komornih djela te opera *Koriolan* i *Oluja*.

Šulentić, Iva ▶ TV voditeljica i glumica (1983). Diplomirala na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu. Prvi TV angažman kao voditeljica imala je 1996–99. u emisiji *Zagonetni ulomak*. Više godina vodila je dječje i školske emisije (*Obrazovni program*, *Bljeskalica* i dr.) te popularne emisije za mladež *Briljanteen* (2004–11) i *Garaža*, a zatim je počela voditi i velika događanja uživo (*Dora*). Jedna od voditeljica emisije *Dobro jutro, Hrvatska*, a od 2014. showa *The Voice – Najljepši glas Hrvatske*. Glumila je u igranoj seriji za mladež *Kad zvoni* (V. Vorkapić, 2005), u produkciji HRT-a, te u serijama *Zlatni vrč* (2004), *Bumerang* (2005–06), *Lud, zburjen, normalan*

(2008), *Luda kuća* (2007–10), *Sve će biti dobro* (2008–09) i *Dnevnik plavuše* (2010–11). Bila je angažirana i na radijskim postajama Totalni FM i Antena, a sinkronizira i animirane filmove.

šum ▶ fenomen koji negativno utječe na informaciju u obliku smetnje. Javlja se u gotovo svakom komunikacijskom kanalu, kako prijenosnom tako i prijammom. Kod elektroničkih uređaja najizraženiji je **termički šum**, proporcionalno ovisan o temperaturi i širini frekvencijskoga pojasa signala, a generiraju ga pasivne i aktivne komponente od kojih je sastavljen. Tako je npr. kod tonskih uređaja šum čujan u slučaju niske razine tonskoga signala u odnosu na sam generirani signal šuma. Kod videosignala utjecaj šuma vidljiv je na kvaliteti slike, tj. na njezinoj oštirini i rezoluciji. Za ocjenu kvalitete uređaja korištenih u video i audiopodručju definiran je → odnos signal–šum.

šum kvantizacije → analogno-digitalna pretvorba

Šunko, Stjepan ▶ ton-majstor (1932–1996). Radio u odašiljačima RZ-a 1959–61, a 1962–91. u terenskoj tehnici kao tehničar, ton-majstor i šef tonskih reportažnih vozila. Sudjelovao u realizaciji najzahtjevnijih tehničko-programskih projekata, npr. prijenosa velikih sportskih događaja.

Šurjak, Nada ▶ novinarka i urednica (1953). Na Radio Splitu zaposlena od 1977; prepoznatljiv glas jutarnje emisije *Radio Jadran*. Od 1981. novinarka RTZ-a Split, gdje uređuje i vodi emisiju *Regionalna kronika* (poslije *Županijska panorama*). Obavljala dužnost glavne urednice HTV studija Split 1991.

Kao ratna reporterka izvještavala je s okupiranih područja Dalmacije (Kijevo, Vrljika, sinjska krajina, Knin, Drniš). Od 2005. suurednica emisije *More*. Ogledala se i u dokumentarnim emisijama duhovne tematike: 2002.

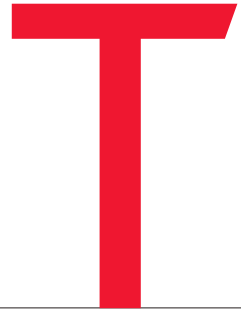
realizira putopisno-duhovni serijal *Put k Swamiju*, nakon višemjesečnoga putovanja po Indiji, a 2007. dokumentarac *Edita Marija od Križa*. Autorica je i dokumentarnoga filma *Sloboda iza rešetaka*. Objavila 2014. serijal *Putovanje duše* o mjestima hodočašća (Međugorje, Puskhar, Puttaparthi, Ajmer). Odlikovana Spomenicom Domovinskoga rata i medaljom Oluja.

Šuškalica ▶ tjedna mozaična emisija, emitirala se nedjeljom prijepodne na II. programu HR-a 2004–13. Obrađivala je događaje iz kulture, sporta i estrade koji su obilježili tjedan i najavljivala najvažnije događaje sljedećega tjedna. Imala je i politički kutak, u kojem su gosti komentirali važne političke događaje i osobe. Autor, urednik i voditelj bio je D. Radić, a 2007–12. urednica je bila B. Muvrin. Osim novinara iz Zagreba (F. Marinković, Ž. Roško, T. Ruven, F. Ridan, M. Farkaš), emisiju su stvarali i novinari regionalnih postaja (B. Dobrota, I. Mihaljević, S. Račić, N. Vlašić).

Švarc, Dragoljub (Braco) ▶ redatelj i pisac (1929–1985). Kao student pisao skečeve i humoreske za RZ, na kojem je redatelj od 1955. Radio zabavne programe i komedije, a zatim drame. Više od 200 njegovih režija drama, komedija i radioigara za djecu odlikuje brz ritam, učinkovita dramaturgija i narativna jasnoća. Polusatnim dokumentarnim filmom o 30 godina RZ-a *Ovdje Radio Zagreb* suautor programa kojim je TVZ 15. V. 1956. počeo emitiranje. Na TVZ-u režirao prvu kriminalističku TV seriju (*Dosije*, emitirana 1966). Napisao niz humoreski, radioigara za djecu, a s M. Körblerom mjuzikl *Ja i moje dugo ja*, koji je postavio u kazalištu Komedija.

švenk → panorama

Šverer, Valika ▶ spikerica i voditeljica (1923–1997). Na RZ-u od 1950. do umirovljenja 1978. kao spikerica i voditeljica brojnih emisija (*Emisija za pomorce*, *Filmski mozaik*, *Dado*, *Mira* i *Biserka*). Njezin zvonki glas u najavnim špicama bio je za slušatelje godinama znak prepoznavanja stalnih emisija sa specijaliziranom tematikom.

TABLOIDNI MEDIJ, Jerry Springer

tabloidni medij ▶ medij koji senzacionalistički izvještava o događajima. Izraz “tabloid” prvi je upotrijebio britanski nakladnik A. Harmsworth (lord Northcliffe) kako bi označio format dnevnih novina upola manji od tad uobičajenoga, a prvi tabloid bio je novogodišnji broj njegova dnevnoga lista *New York World* 1. I. 1900. Taj format bio je prilagođen lakšemu listanju, kraćih članaka i jednostavnijih rečenica. S vremenom je izraz dobio sadržajno značenje, označujući senzacionalističko novinarstvo s bombastičnim naslovima i pojednostavljenim novinarskim sadržajem, s naglaskom na kriminal, trač i astrologiju. Osamdesetih i devedesetih godina 20. st. pojam se proširio i na televiziju, gdje označuje oblik popularne zabave za široku publiku, kao npr. talk show J. Springera, i pseudodokumentarne filmove, poput *Unsolved Mysteries*.

Tadej, Vladimir ▶ filmski i TV scenograf, redatelj i scenarist (1925). Scenograf *Winnetou* i više od stotinu domaćih filmova (*Bakonja fra Brne*, *Samo ljudi*, *Tri Ane*, *Bitka na Neretvi*). Nagrade za scenografiju dobio je za filmove *Zastava* (1949), *Jubilej gospodina Ikla* (1955) i *Izgubljena olovka* (1960). Scenarist animiranih filmova Zagrebačke škole crtanoga filma (*Cowboy Jimmy*, *Na livadi*, *Premijera*). Za crtani film *Zakaj sam pevca razapel* nagrađen 2008. na nekoliko međunarodnih festivala. Režirao je više dugometražnih igranih filmova, npr. dječje

Družba Pere Kvržice (1970), *Hajdučka vremena* (1977), *Tajna starog tavana* (1984) i *Kanjon opasnih igara* (film i TV serija, 1998) te ratnu dramu *Hitler iz našeg sokaka* (Srebrna Arena za režiju u Puli 1975). U suradnji s TVZ-om / HTV-om realizirao brojne dokumentarne filmove, od kojih je više od četrdeset s prve crte hrvatskih bojišnica (*Biskupija na prvoj liniji fronte*, *Vis je slobodan*, *Šokački divizion*, *Dragovoljac Šime*), kao i dokumentarne serije *Sudbine*, *Hrvatska policija*, *Vojnoredarstvene akcije Bljesak i Oluja* (šest epizoda) i *Sanitet u domovinskom ratu*. Režirao TV serije *Neuništivi* (1990) i *Susrete nezgodne vrste* (prema scenariju K. Klarića, 1997). Dobitnik nagrade Vladimir Nazor za životno djelo 2002.

Tadić, Viktor ▶ novinar i urednik (1955–2014). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Kao novinar počeo je raditi 1987. na II. programu RZ-a. U Obrazovni program HR-a prelazi 1991, gdje prati teme iz religije, a o njima izvještava i u informativno-političkim emisijama. Prvi je urednik Redakcije religijske kulture u Informativnom programu HR-a, uređivao je *Duhovnu misao*, prvu religijsku emisiju na HR-u. U rujnu 1994. uredio je i vodio radijski prijenos prvoga posjeta pape Ivana Pavla II. Hrvatskoj. S HR-a otišao 1995. u Ministarstvo vanjskih poslova Republike Hrvatske.

Tadić, Zoran ▶ redatelj i scenarist (1941–2007). Od 1990. predavao filmsku režiju na ADU-u u Zagrebu (od 2004. redoviti profesor). Pisao zapažene filmske kritike i eseje (djelomice skupljene u knjigama *Sto godina filma i nogometa* 2003. i *Ogledi o hrvatskom dokumentarcu* 2009), 1970-ih postaje jedan od najznačajnijih hrvatskih dokumentarista, režiravši antologijske kratke dokumentarne filmove *Zadnja pošta Donji Dolac* (1971), *Druge* (1972, nagrade u Beogradu, Oberhausenu i Melbourneu), *Pletenice* (1974), *Dernek* (1975) i dr. Prvi igrani film *Ritam zločina* režirao 1981. za TVZ u okviru emisije 3,2,1,... *kreni!* Vodeći hrvatski filmski redatelj 1980-ih; autor tematski i stilski koherentnog opusa skromno produciranih, no majstorski režiranih trilera, bogatih značenjskim kontekstima: *Treći ključ* (1983, TVZ), *San o ruži*

Zoran TADIĆ (desno) i Goran Trbuljak na snimanju filma *Treća žena*

(1986), *Osudeni* (1987), *Čovjek koji je volio sprovode* (1989) i *Orao* (1990), uglavnom s istim suradnicima (P. Pavličić, G. Trbuljak, F. Šovagović i dr.). Za TVZ režirao je brojne dokumentarne emisije i filmove, TV drame *Slučaj Filipa Franjića* i *Liberanovi*, dvije epizode serije *Nepokoreni grad* (72-96 i *Čovjek u sjeni*, 1982, među najuspjelijima u seriji), dječju seriju *Ne daj se, Floki!* (1985, premontirana u film 2000) i dr. Dobitnik nagrade Vladimir Nazor za životno djelo 2005.

Tajne Jadrana ▶ putopisno-istraživačka dokumentarna TV serija, snimana u koprodukciji TVZ-a i TV Beograd od 1972, a prikazivana 1974–75. u 19 epizoda. Prva hrvatska serija snimljena ispod mora i jedna od prvih

TAJNE JADRANA, Mario Saletto (u sredini) i ekipa

dokumentarnih serija RTZ-a u boji. Pokretač projekta i redatelj devet nastavaka bio je B. Knezoci (ostale su režirali P. Đurić i A. Jovanović). Glavni snimatelj i jedan od podvodnih snimatelja bio je M. Saletto, a upravo je on tijekom rada na seriji, na dubini od 68 metara, pronašao i prvi snimio potopljeni austrougarski ratni brod *Szent Istvan*. U seriji su prvi put viđene i snimke "jadranskog Titanika" *Barona Gautscha*. Osim podmorskih arheoloških nalazišta u Jadranu (*Flota kralja Krešimira*, *Antika na Jadranu*) serija je u jednoj epizodi prikazala kako se crpi nafta s dna mora, a gledatelji su prvi put mogli vidjeti i prirodne atrakcije ispod mora poput Medvjede pećine pokraj otoka Lošinja, podmorje otoka Unija i dr. Kako je snimljeni materijal za 13 epizoda pripao TV Beogradu, nakon raspada Jugoslavije *Tajne Jadrana* više nikad nisu emitirane u cijelosti.

talk show ▶ vrsta dijaloških, personaliziranih radijskih i TV emisija u kojima se kombiniraju elementi informiranja i zabave. Zabavni karakter postiže se izborom scenografije, glazbenim dodatcima, špici i jingleovima, ali i u odabiru gostiju, u načinu razgovora, dramaturgiji i redateljskom stilu. Nastao je na američkom radiju kao odgovor na konkurenciju televizije, a idejni je začetnik S. Weaver. **Promi-talk** usmjeren je na propitivanje jednoga ili više gostiju čija su retorička vještina i gledišta u prvom planu, **tematski talk show** aktualna je emisija i razlikuje se od standardnih novinarskih studijskih rasprava nekonvencionalnim vođenjem razgovora, gosti se pozivaju zbog kompetentnosti, a ne popularnosti. Najdugovječniji **politički talk show** jest američki *Meet the Press*, koji se emitira neprekidno od 1947. **Confro-talk** bira kontroverznu temu i goste koji zastupaju suprotna gledišta. U raspravi nisu bitni argumenti nego sukob, koji često potpomaže i publika. Taj je tip do groteske

doveo J. Springer (trash talk). **Portret talk show** usredotočen je na ličnost gosta. Poseban je tip **ispovjedni talk show** (→ O. Winfrey). Prvi hrvatski talk showovi jesu HRT-ovi → *Mali noćni razgovori* (V. Šiljak, Z. Zmazek, D. Silobričić), potom *Duoptrija te Željka Ogresta i gosti* (Ž. Ogresta), *Latinica* (D. Latin), *Svlačionica* (R. Knjaz), *8. kat* (D. Trbović), *Damin gambit* (E. Gojan), *Nedjeljom u dva* (A. Stanković), *Svaki dan dobar dan* (B. Šimleša), *Godišnjica mature* (B. Kolar), a na HR-u *Gladne uši* (Lj. Grgurić Grga) i *Na sljemeni sa Sonjom* (S. Šarunić).

Tamburaški orkestar Hrvatske radiotelevizije ▶ Utemeljen je 1941. kao profesionalni ansambl tadašnjega RZ-a radi njegovanja hrvatske tradicijske glazbe. U posljednjim dvama desetljećima programsko usmjerenje prošireno je i na obradbe ozbiljne, zabavne i lake orkestralne glazbe. Ima 16 stalnih glazbenika. Osnovna mu je djelatnost studijska izvedba i snimanje glazbe za programske potrebe HR-a i HTV-a. Osim studijskoga rada velikim je dijelom aktivan i u javnom koncertnom životu: redovito nastupa na festivalima diljem Hrvatske, u zagrebačkom ciklusu koncerata *U ozračju tambure* i na tradicionalnom novogodišnjem koncertu *Valceri, polke i druge špelancije*. Orkestar su vodili ugledni glazbenici J. Stojanović, V. Mutak, Z. Černjul i Ž. Brkanović, a posljednja tri desetljeća stalni je umjetnički voditelj i dirigent S. Leopold. Više tisuća minuta trajno zabilježenih izvedbi pohranjeno je u fonoteci HRT-a, a neke od njih objavljene su i na nosačima zvuka. Nastupao u Italiji (na RAI-ju), Vatikanu, Austriji, Francuskoj, Belgiji, Nizozemskoj, Njemačkoj, Mađarskoj, Švicarskoj, a u suradnji HRT-a s Hrvatskom maticom iseljenika i u Južnoj Americi (2002), Južnoafričkoj Republici (2003), Australiji (2004) i SAD-u (2004, 2015).

Tamhina, Vlado ▶ tehničar (1920–2001). Na RZ-u od 1942. sve do umirovljenja 1978; radio kao tonski snimatelj, ton-majstor i voditelj snimanja. Jedan od osnivača studijskoga snimanja. Uveo seminar za snimatelje i ton-majstore u sklopu Narodnoga sveučilišta Moša Pijade.

Tandara Knezović, Sabina ▶ novinarka (1978). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu; usavršavala se na Sveučilištu Missouri. Od 2005. u informativnoj redakciji Nove TV prati političke teme, posebno rad Ureda predsjednika, Vlade te parlamentarnih stranaka, izvještavala s predsjedničkih, parlamentarnih, lokalnih izbora, ulaska Hrvatske u Europsku uniju. Javljala se iz ratne zone Afganistana, pratila službene posjete predsjednika i premijera Azerbajdžanu, Kazahstanu, Izraelu, Kataru, Rusiji, SAD-u te brojnim europskim državama.

Tanhofer (Ivančević), Radojka ▶ filmska montažerka (1927). Od 1946. radi u Jadran filmu. Montirala prvi igrani film poslijeratne hrvatske kinematografije *Živjeće ovaj narod* (1947). Do 1963. na špicama je potpisivana djevojačkim prezimenom. Montirala je više od 50 igranih filmova, između ostalog *Koncert* B. Belana, *H-8...* N. Tanhofera, *Samo ljudi* i *Tri Ane* B. Bauera, *Rondo* Z. Berkovića i *Kad čuješ zvona* A. Vrdoljaka. Od TV radova potpisuje montažu serije *Kuda idu divlje svinje* (1971). Među utemeljiteljima studija montaže na ADU-u u Zagrebu. Dobitnica nekoliko nagrada za životno djelo: Vladimir Nazor 1994, Krešo Golik 2008. i Zlatni Oktavijan 2010.

TANJUG (akr. od Telegrafska agencija Nove Jugoslavije) ▶ agencija osnovana 1943. u Jajcu za potrebe emitiranja vijesti o stvaranju nove jugoslavenske države na tlu nekadašnje Kraljevine Jugoslavije. Poslala u svijet informacije o II. zasjedanju AVNOJ-a i o drugim do-

TAMBURAŠKI ORKESTAR HRVATSKE RADIOTELEVIZIJE, voditelj Siniša Leopold

gađajima povezanim sa stvaranjem nove države. S vremenom je izrasla u moćnu agenciju koja je po količini informacija bila peta među svjetskim agencijama. Imala dopisnike u pedesetak zemalja. Raspadom Jugoslavije oslabila joj je moć. Vlada Republike Srbije naslijedila je Tanjug i odlučila ga u studenom 2015. ugasiti zbog visokih troškova, no i dalje djeluje.

Tapavički, Milorad ▶ snimatelj (1956). Diplomirao na Fakultetu dramske umetnosti u Beogradu. Na TVZ-u od 1982. kao asistent, potom snimatelj te od 2003. direktor fotografije. Snimio više od 300 dokumentarnih filmova (*Vinko Puljić – kardinal iz Sarajeva, Oluja nad olujama, Čiribirici, Pogačica, ročelica, mendulica, Dimitrije Popović, Vukovar na kraju*), TV filmove (*Ljubavi Georgea Washingtona, Alma Mahler – sjećanje duše, Starci, Zaboravi Hollywood, Nazarećanin, Preobraženja, Egzekutor, Vukovarska pasija i Križni put*) te serije (*Tajnoviti srednji vijek, Srdačno vaši, Stani pa gledaj, Susreti s autizmom, Skrivena kamera*). Tijekom Domovinskoga rata snimao za emisiju *Za slobodu*. Suradivao sa Sportskom redakcijom (Olimpijske igre u Ateni, Torinu i Sočiju) te s B. Kovačevićem pratio uspjehe sportske obitelji Kostelić. Suradivao s redateljima E. Galićem, M. Mikuljanom, I. Hetrichom, M. Santrićem, Z. Fučekom, D. Dovranićem, V. Vorkapić, D. Piškorićem i dr.

Mladen TARBUK

Tarbuk, Mladen ▶ skladatelj i dirigent (1962). Diplomirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu te u Grazu. Od 1990. na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, od 2010. redoviti profesor. Osnivač i šef dirigent Simfonijskoga puhačkog orkestra Hrvatske vojske 1993–2000. Prvi dirigent Simfonijskoga orkestra HRT-a 1999–2012. Za potrebe HR-a snimio je fundus od oko 1000 minuta hrvatske glazbe. Intendant HNK-a u Zagrebu 2002–05; stalni

gost dirigent Njemačke opere na Rajni u Düsseldorfu; suradivao s brojnim uglednim simfonijskim orkestrima i opernim kućama u svijetu. Voditelj glazbenoga programa Dubrovačkih ljetnih igara 2013–14, od 2014. intendant. Djela su mu izvođena na međunarodnim festivalima suvremene glazbe, snimljena za brojne europske radijske kuće i objavljena na mnogim nosačima zvuka. Dobitnik brojnih nagrada za skladanje, uključujući Porin 2001. te Nagradu hrvatskoga glumišta 2005.

TAXI ZA BABILON, Dobroslav Silobrčić, Vojo Šiljak i Zvonko Zmazek

Taxi za Babilon ▶ emisija II. programa RZ-a, emitirana 1969–74. Kao prva zabavna radijska emisija u stereotehnici u kojoj su emitirani telefonski razgovori uživo predstavljala je početak moderne hrvatske radiofonije. Osmislili su je Z. Zmazek (urednik i pokretač) i V. Šiljak (novinar i voditelj). Ubrzo im se pridružio D. Silobrčić (reporter) te suradnici K. Štetka i R. Bukovec. Prvi glazbeni urednik bio je S. Šelebaj, a potom M. Jelača. Prvih dvadesetak emisija tonski je realizirao M. Jurjević, a ostale J. Jemeršić. Glavnina emisija ostvarena je iz zagrebačkoga studija u Šubićevoj ulici, ali i iz gotovo svih većih hrvatskih mjesta, iz tadašnjih jugoslavenskih republika te uživo iz Pariza, Sanrema, Monte Carla i Cannesa.

telekino ▶ TV uređaj za reprodukciju filma. Radi na principu pomicanja filma ispred svjetiljke s bijelim svjetlom. Pomoću optičkih prizmi svjetlo koje prođe kroz film dijeli se na ono crvenoga, zelenog i plavog primara, prolazi kroz horizontalne proreze i pada na tri linijska → slikovna senzora (CCD). Analiziranje slika s filma provodi se progresivnim postupkom i pretvara u TV sliku sa sistemom proreda (→ analiziranje slike). Novija telekina rabe i četvrti linijski slikovni senzor koji je osjetljiv na infracrveno svjetlo i otkriva ogrebotine i prašinu na filmu, što dokumentira, pa se poslije te smetnje mogu automatski elektronički ukloniti. U novije vrijeme koriste se → filmski skeneri. U tehnologiji rada TVZ-a telekino je od samih početaka bilo od iznimnoga značenja jer se za snimanje, pohranjivanje i raz-

TELEKINO, nadzor telekiniranja: za pultom je Robert Goldschmidt, iznad njega su filmski tehnolog Marija Ževrnja i snimatelj Ranko Karabelj, a iza Marijan Brstilo iz Servisa filmskih kamera.

mjenu TV slike tad mogao koristiti jedino filmski zapis. Zato se već 1958. osniva Filmski odjel, a 1960-ih formira pogon Telekino na bazi telekino uređaja smještenoga u Šubićevoj u okviru Studija A. Jedan od prvih voditelja bio je K. Špiljak Deko. Tad je telekino, uz filmsku montažu, bilo tehnološka osnova za emitiranje informativnoga programa. Radilo se crno-bijelom tehnologijom, a na toj lokaciji je sve do 1975, kad se preselilo u prostore SBF-a. U tom razdoblju Telekino su vodili T. Nevjestić i S. Sučević, a od preseljenja u Dom HRT-a 1990-ih voditelj je sve do umirovljenja 2014. bio A. Šernhorst. S vremenom je Telekino postalo izvor videesignala ne samo iz filma nego i iz fotografija, dijapozitiva te različitih grafičkih predložaka, pa se i iz tih poslova i potreba razvija elektronička grafika i pohrana elektroničkih statičkih slika (ESS – Electronic Still Storage). Budući da je emitiranje stranoga filmskog programa zahtijevalo prijevode na hrvatski jezik, započelo se s upotrebom → titlova. Taj je posao bio mehanički vrlo zahtjevan i mukotrpan i uživao se koordinirao rad grupe ljudi kako bi se emitirao film s prijevodom. Iz tih procesa osmišljeni su i stvoreni današnji moderni sustavi za titlanje. U okviru Telekina osmišljeno je i emitiranje Info-kanala. Dolaskom magnetoskopa filmska reprodukcija gubi na značenju, tako da danas Telekino u sustavu HRT-a ima funkciju migracije arhivskih filmskih materijala na digitalne medije.

telekomunikacija ▶ svaki prijenos, emisija ili prijam znakova, signala, teksta, slika i zvuka ili informacije bilo koje prirode posredstvom žice, radija ili drugih elektromagnetskih sustava.

telenovela ▶ melodramska fiktionalna TV serija. Često se drži latinoameričkom inačicom → soap opere. Prvi takvi serijali nastali su u Brazilu (*Sua vida me per-*

tence, 1950), Kubi (*Senderos de amor*, 1951), Venezueli (*La criada de la granja*, 1954) i Meksiku (*Senda prohibida*, 1957–58), da bi se poslije producirali i u Kolumbiji, Peruu i Puerto Ricu, ali i u Španjolskoj i Portugalu te drugim europskim zemljama (od 1990-ih snimaju se u Njemačkoj, Poljskoj, Rusiji, Hrvatskoj i dr.). Za razliku od američkih i britanskih soap opera koje karakterizira otvorena fabula i tendencija prema “vječnomu” trajanju, telenovele se planski proizvode kao zatvorene priče od najčešće 180–200 epizoda. Također, za razliku od soap opera, fabule koje su organizirane oko obitelji, telenovele su usmjerene na romantični par i uklanjanje prepreka koje zaplet postavlja ostvarenju veze. Time su one često društveno nekritične. Svjetski uspjeh telenovela od kraja 1970-ih proizlazi iz činjenice da se one isplate već na matičnim tržištima, tako da su nakon premijernog emitiranja dostupne po vrlo niskim cijenama na stranom tržištu. Najpoznatije telenovele emitirane na svjetskim mrežama bile su peruanska *Simplemente María* (1969), brazilska *Robinja Isaura* (*Escrava Isaura*, 1976), meksičke *I bogati plaču* (*Los ricos también lloran*, 1979), *Divlja ruža* (*Rosa Salvaje*, 1987), *Marisol* (1996), *Otimačica* (*La usurpadora*, 1998), kolumbijska *Ružna Betty* (*Yo soy Betty, la fea*, 1999–2001) i dr. Model telenovele slijede i hrvatske serije *Villa Maria* i *Ljubav u zaleđu*, *Obični ljudi*, *Ponos Ratkajevih*, *Dolina sunca*, *Najbolje godine*, *Pod sretnom zvijezdom*, *Larin izbor* i dr.

teleprompter (engl.) → blesimetar

Telesport ▶ sportska emisija, emitirana na TVZ-u 1963–84. Dugotrajnim emitiranjem stekla status kultne društvene TV tribine za tjelesni odgoj i sport. Prvi urednik bio je M. Delić, zatim M. Babović i M. Dušanović.

teletekst ▶ sustav za prijenos teksta i jednostavnih grafičkih informacija u TV signalu. Karakteriziraju ga sažete i kratke informacije lako dostupne u bilo kojem trenutku. Njime se može prenositi i tekst u obliku → titlova umetnut u sliku. Signal teleteksta jedan je od prvih digitalnih signala koji se prenosio u analognom TV signalu. U PAL analognom sustavu prenosi se u vertikalnom potisnom intervalu (eng. VBI) linije 6–22 u prvoj poluslici i 318–334 u drugoj poluslici, a prenosi se i u digitalnom TV signalu. Za prijam je potreban TV uređaj s teletekst dekoderom. Tekst i grafika generiraju se u dekoderu i zbog prirode digitalnoga signala nisu podložni degradaciji, što je bila velika prednost u vrijeme analognog emitiranja. Eventualne greške u prijenosu prikazuju se kao drugačiji znakovi, gubitak redaka, a iznimno kao gubitak cijele stranice. Informacije su organizirane u stranice i podstranice kojima se pristupa odabirom pripadajućega broja stranice preko tipkovnice na → daljinskom upravljaču. Mogu se prikazati umjesto TV slike na cijelom ekranu, umetnute u sliku ili u dijelu TV ekrana. Podržava do 800 osnovnih stranica, koje se šalju u vremenskom slijedu, pa ovisno

TELETEKST

o trenutku izbora stranice treba čekati određeno vrijeme na njezino pojavljivanje na ekranu. Noviji prijavnici mogu pohraniti sve stranice, pa se bilo koja od njih može u svakom trenutku prikazati. Aktivnosti na uvođenju teleteksta na TVZ-u započinju krajem 1982. testiranjem francuskoga rješenja Antiope-Didon, a projekt vode S. Bjelousov i Z. Pregel. Za konačno rješenje ipak se odabire engleski sustav WST (akr. od engl. World System Teletext), a RTV Zagreb službeno započinje s emitiranjem teleteksta 28. IV. 1990. tjedan dana prije održavanja Eurosonga u Zagrebu, i to samo na prvom TV kanalu. Prvi urednik bio je V. Iveković, a prvu objavljenu stranicu i nekoliko podstranica izradio je D. Zimonja, koji je s B. Rogićem sudjelovao u nabavi i implementaciji sustava. Procjenjuje se da je u to vrijeme u Hrvatskoj bilo oko 150 000 teletekst dekodera. Do 1994. proizvodio se u suradnji s *Večernjim listom*, a eksperimentalno se emitirao do 1995, kad su zaposleni i prvi novinari. Nakon umirovljenja V. Ivekovića urednica redakcije teleteksta bila je S. Radun Špehar. Redakcija je 2006. spojena s → HRT web redakcijom. O posjećenosti teleteksta govore podatci da ga je prema anketi iz 1997, kad je još bilo TV uređaja bez dekodera, pratilo oko 1 161 000 korisnika, a prema kasnijim istraživanjima do 30% gledatelja redovito koristi teletekst. Servis je dostupan na sva četiri kanala HTV-a, a od 1998. i na internetskom portalu www.hrt.hr. Krajem 2005. pokrenut je i jednogodišnji eksperimentalni projekt za pristup preko WAP protokola uporabom mobitela, koji je u kratkom vremenu postignuo doseg od više od 5000 stranica dnevno. Od 2007. koristi se za titlanje glavnih informativnih emisija za osobe oštećena sluha, a bojom i sadržajem pojedinih stranica prilagođen je TV kanalu. Sadržaje emitira na 800 osnovnih stranica i brojnim podstranicama; sadržava vijesti iz Hrvatske, svijeta, Europske unije, gospodarstva, kulture i sporta, opširan radijski i TV raspored, detaljne informacije o programu, kulturne vodiče, zanimljivosti, servisne informacije i stranice koje se iznajmljuju vanjskim pružateljima sadržaja.

teletrgovina ▶ izravna ponuda koja se emitira javnosti u svrhu nabave roba ili usluga, uključujući nepokretnu imovinu, te prava i obveze u zamjenu za plaćanje. Trajanje spotova teletrgovine ne smije biti kraće od 15 minuta. Prisutna je na komercijalnim televizijama (npr. emisija *Top Shop*), a postoje i specijalizirani TV kanali koji isključivo emitiraju spotove teletrgovine. Programe javnoga servisa HRT-a zabranjeno je koristiti za teletrgovinu.

televizija (prema grč. tele – daleko i lat. visio – viđenje) ▶ 1. prienos pokretnih slika na daljinu, u tehničkom smislu sustav koji omogućuje proizvodnju, obradbu, odašiljanje, prienos i prijam s pomoću električnih signala koji prenose pokretne slike, zvuk i podatke. Televizija se temelji na slici, odnosno njezinu prijenosu i reprodukciji. Njezin je temelj rastavljanje slike na elemente i pretvaranje svjetla u električne impulse i obrnuto. U svojim počecima gotovo 50 godina razvijala se kao mehanička televizija. Ocem televizije drži se P. Nipkow, koji je 1884. u Njemačkoj predstavio rotirajući disk sa spiralno raspoređenim otvorima od ruba prema centru (Nipkowljev disk) kroz koje prolazi svjetlost i pretvara se, s pomoću fotoosjetljivih selenskih ćelija, u električne impulse. Na tom je načelu J. L. Baird konstruirao prvi TV uređaj za daljinski prienos slike s 30 linija u slici. Koristeći taj sustav, BBC je 1929. prvi put emitirao eksperimentalni TV program, a iste je godine u SAD-u proradilo nekoliko TV postaja. Sustav mehaničke televizije napušten je 1930-ih, kad ga je zamijenila elektronička televizija. Temeljila se primarno na patentima V. K. Zworykina iz 1920-ih, koji je rabeći elektronski snop, razvio elektronsku cijev za analiziranje slike, → ikonoskop (prvu TV kameru u današnjem smislu riječi) i elektronsku cijev za reprodukciju slike, kineskop (→ ekran), koja predstavlja televizijski uređaj (televizor). U to vrijeme, sliku i ton emitiraju dva odašiljača. Za II. svjetskog rata većina zemalja prestala je s emitiranjem i razvojem. Nakon rata intenzivno se početkom 1950-ih radilo na izboru normi za analognu televiziju (525 linija i 60 poluslika, 625 linija i 50 poluslika i dr.), a vlada SAD-a već je 7. XII. 1953. dala suglasnost za → NTSC standard za televiziju u boji, koji je → kompatibilan i rekompatibilan sa standardom za crno-bijelu televiziju. U Francuskoj je 1956. → H. G. de France patentirao prvi europski sustav televizije u boji SECAM, a → W. Bruch demonstrirao je 1963. u Njemačkoj novi sustav televizije u boji, nazvan → PAL, kao poboljšanu inačicu sustava NTSC i SECAM. Iako je već prije emitiranje u boji prisutno u eksperimentalnoj formi, redovito emitiranje započeo je u srpnju 1967. BBC, a ubrzo i TV postaje u drugim zemljama. Koristi se norma za PAL sustav, koju je prihvatila većina zapadnoeuropskih zemalja, uključujući i Jugoslaviju, a SECAM je bio norma u većini istočnoeuropskih zemalja, no i one su 1990-ih prešle na PAL. Sljedeći bitan korak u razvoju televizije jest početak digitalizacije (krajem 1980-ih i početkom 1990-ih), odnosno pretvorbe videosignala iz analogno-

TELEVIZIJA, gledanje TV emisije, 1956.

ga u digitalni. Prihvaćanjem DVB standarda za odašiljanje i MPEG2 za kodiranje 1993. omogućen je jednostavniji prijenos i efikasnije odašiljanje TV programa (→ digitalna televizija), a 2000-ih je uvođenjem TV signala visoke i ultravisoke kvalitete (→ HDTV, → UHDTV) te 3D televizije (→ stereoskopska televizija) ostvaren daljnji napredak. Paralelno se razvija tehnologija proizvodnje, obradbe i emitiranja. Tako se u počecima televizije koriste filmske vrpce koje se razvijaju u filmskom laboratoriju, a za njihovu reprodukciju koristi se → telekino. Tek pojavom → magnetoskopa 1950-ih prelazi se na magnetske vrpce, koje na istom mediju imaju sliku i ton, a rad s njima znatno je jednostavniji. Njihovo korištenje nastavlja se i s pojavom digitalnog videosignala koji se može snimati na magnetsku vrpcu. No prelaskom na kamere koje snimaju na tvrde diskove ili memorijske kartice te na nelinearne montaže u procesu obradbe videosignala magnetske se vrpce prestaju koristiti, osim kao dio arhiva. Dominantan način za distribuciju TV programa godinama je bila zemaljska radiodifuzija. Satelitska radiodifuzija razvija se 1960-ih, a TV program između Europe i Amerike prvi je put prenesen 1962. satelitom Telstar. Krajem 1990-ih započinje korištenje satelita za TV javljanja i izravne prijenose (→ SNG). Kabelska distribucija TV programa razvija se nakon II. svjetskog rata. Ograničenja u njezinoj dostupnosti na širem području riješena su uvođenjem satelitske

tehnologije (→ DTH), a ograničenja u broju TV programa koji se mogu prenositi korištenjem analogne tehnologije riješena su prelaskom na digitalni TV signal i uporabom tehnologije koja se temelji na internetskom protokolu. Upravo je ta tehnologija omogućila razvoj internetske distribucije u zatvorenim (→ IP televizija) i otvorenim mrežama (→ OTT) te širenje na korisnike pametnih telefona i računala. Uvođenje digitalne televizije omogućilo je i nove usluge. Uz → teletekst, koji je prisutan i kod analogne televizije, pojavljuju se elektronički programski vodič (→ EPG), hibridna televizija (→ HbbTV) i dr. Televizori dobivaju sve veće i kvalitetnije → ekrane, priključak na internet (pametni televizori), a TV program sve se više konzumira u formi → nelinearne televizije (→ video na zahtjev, → catch-up TV i dr.).

2. masovni medij (masmedij). Pripisuje mu se osobita djelotvornost i vodeća uloga u oblikovanju javnoga mnijenja. Prvi je masmedij u povijesti koji upravlja čak i strukturiranjem (slobodnog) vremena pojedinaca ili obitelji. Prirodi TV komuniciranja morali su se prilagoditi i društveni podsustavi kao kultura, politika, trgovina, drugi masmediji, obrazovanje, industrija zabave, reklamna industrija ili sport. Iako je kao masovni medij nastala još uoči II. svjetskog rata, kad je i formulirana njezina publicistička zadaća (informiranje, kultura, razonoda, obrazovanje i namjenske, odnosno servisne informacije), zlatno doba televizije nastupilo je polovi-

com 20. st. U razvijenim europskim zemljama televizija je isprva, 1950-ih, bila označivana kao “prozor u svijet” (nastanak TV novinarstva i ostalih temeljnih rodova medija); 1960-ih postala je važno sredstvo masovnoga političkog prosvjeđivanja, socijalni i kulturni forum te “kino u papučama”; od 1970-ih jača trend zabave u svim dijelovima programa (praćen valom radikalne društvene kritike TV medija kao “zabavne droge”); do sredine 1990-ih televizija se pretvorila u “elektronički kiosk” iz kojega gledatelj odabire sadržaje prema svomu interesu – u Europi se dovršava prijelaz na dualni sustav i višestruko se povećava ponuda u eteru, program se sve više komercijalizira, prelazi se na cjelodnevno emitiranje, nastaju specijalizirani kanali, raste broj kućanstava s više televizora te je počela fragmentacija gledateljstva, opadanje fascinacije medijem i rast sklonosti prema zabavnim sadržajima. Od 2000. počinje digitalizacija i suočavanje televizije s novim medijima. Publicističko težište u pola stoljeća premjestilo se s informativne prema zabavnoj funkciji, ali još nije ugrozilo njezin informativni primat. Ona je još uvijek i najpoželjniji i najmoćniji medij industrije reklamiranja, a u mnogim zemljama služi vladama kao sredstvo političke promidžbe. U Hrvatskoj je prošla sličan razvitak, ali uz približno desetogodišnji vremenski odmak. Razvojem televizije nastao je i mit o njezinoj moći, osobito raširen među političarima i TV djelatnicima. Raspon (inače mnogobrojnih) teorija o televiziji vrlo je širok – na mjesto onih jako kritičkih u novije vrijeme stupaju funkcionalne, usmjerene na posredničku ulogu televizije u procesima socijalnoga razvitka i njezin autentični kulturalni prinos (“kulturni forum”). Najopćenitiji društveni učinak televizije jest i najočitiiji – dovela je do silnoga povećanja udjela javnog komuniciranja u ukupnom društvenom komuniciranju. Važna je u tom sklopu i promjena vrsta uporabe medija – gledanje i slušanje steklo je golemu prevagu nad čitanjem i osobnim participiranjem. Televizija je naime kao AV medij osposobljena u jedinici vremena prenijeti neusporedivo veću količinu informacija nego drugi mediji. Takav kapacitet osigurao joj je teško dostižnu moć pri općoj socijalnoj i kulturalnoj orijentaciji ljudi. Uz to dobne i socijalne razlike u korištenju televizije osjetno su manje nego pri korištenju drugih medija, pa ona donekle nivelira opće kulturalne razlike, a drži se da utječe i na novo poimanje društvenih uloga (rodni odnosi, odnosi djece i odraslih) i restrukturiranje autoriteta te da konsolidira vrijednosni sustav i jača osjećaj identiteta. Kao AV medij ona, međutim, preferira informacije i teme koje se daju lako vizualizirati, pa tako nastaje razlika između istinskoga života i TV zbilje (koja je slikovitija, zanimljivija, dinamičnija, bučnija, osobito površnija i pojednostavljena, a u nekim uvjetima i dojmljivija). U usporedbi s novinama televizija je, međutim, inferiorna pri prikazivanju apstraktnih sadržaja ili u analitičkoj obradbi. Informacije s maloga ekrana slabije se pamte od pročitanih, ali se iznimno dobro pamte pojedine slike (npr.

udar zrakoplova u nebudere u New Yorku). Televiziju odlikuje osobita sugestivnost – vrlo je slična osobnomu doživljaju svijeta, vizualne se informacije poimaju pretežno mimo kritičkoga filtra svijesti, gledatelji teško razaznaju manipulacije slikovne informacije, pa otud posebna važnost medijske kompetencije te autonomnih (samoregulacija) i zakonskih ograničenja, osobito radi suzbijanja nasilja, govora mržnje i zaštite djece i mladeži. **3.** privatna ili javna pravna osoba koja se bavi produkcijom i emitiranjem TV programa; TV kanal, postaja, tvrtka, kuća (→ javna televizija, → privatna televizija, → državna televizija).

Televizija bez granica ▶ direktiva Europske komisije donesena 1989. kao uputa za usklađivanje nacionalnih zakonodavstava u radiodifuziji s europskim sustavom. Propisuje ukidanje granica protoka informacija i uspostavu slobodnoga protoka AV programa, uz osiguranje ravnopravnih uvjeta u konkurenciji i širenju najkvalitetnijih europskih AV ostvarenja, te usklađuje standarde oglašavanja. Zamijenjena je 2007. → Direktivom o audiovizualnim medijskim uslugama, koja u obzir uzima razvoj tehnologija te pokriva sve audiovizualne i medijske usluge, uključujući usluge na zahtjev.

Televizija 4 rijeke (akr. Tv4r) ▶ regionalna televizija s koncesijom za tri sjedinjene digitalne regije d44–45–46 (područje Grada Zagreba, Samobora, Zaprešića, Velike Gorice, Karlovca, Ogulina). Počela s emitiranjem 1. I. 2005. Vlasnik Ka-Vision iz Karlovca, prvi glavni urednik i direktor J. Grdina. Program joj je strukturiran kroz jutarnji, dnevni, večernji i noćni segment. Središnji je dio večernjega programa informativna emisija *Dnevnik*, o dnevnim zbivanjima u gradu i regiji. U programu su i emisije o inovatorima, modi, ravnopravnosti, vatrogastvu, vjeri, filmu te emisije namijenjene djeci i roditeljima (*Iver*, *Pokupska kronika*, *Žumberački zov*, *Domaći zvuci*, *Uzavrela točka*, *Ravnopravne među nama*, *Intervju tjedna*). Glavna urednica 2016. I. Belančić, direktor L. Medunić.

Televizija Dalmacija ▶ regionalna TV postaja s koncesijom za digitalnu regiju D8 (Splitsko-dalmatinska terubni dijelovi susjednih županija). S emitiranjem počela 2001. kao gradska televizija u Splitu. Prvotno na stadionu Poljud, studio je bio povezan s dvoranom Gripe i kompleksom bazena, što je omogućilo izravna uključivanja u sportske događaje. Osnivač, prvi direktor i glavni urednik B. Gabela, jedan od osnivača TV Marjana; od 2010. vlasnik je Ž. Kerum, direktorica i glavna urednica M. Ivanišević Dvornik, a od 2012. → Nezavisna Televizija, koja ujedinjenjem s njom čini programski projekt → Mreža TV. Aktualni direktor i glavni urednik Z. Kovačić. Programska orijentacija temelji se na domaćoj produkciji. Više od pola programa vlastite je proizvodnje, a strani se temelji na produkciji europskih zemalja. Uz svakidašnje *Vijesti* i dijelove programa za Mrežu TV, producira emisije *Čakalica*, *Biti perlica*, *Otvoreni studio*, *Fešta*.

Televizija Jadran ▶ regionalna TV postaja s koncesijom za digitalnu regiju D8 (Splitsko-dalmatinska te rubni dijelovi susjednih županija). Počela 1993. kao kabelaška CATV, promijenila ime u Adriatic TV, a pod sadašnjim imenom emitira od 5. I. 2004. Prva glavna urednica i direktorica I. Čikeš Županović (do danas). Dioničari Splitska trgovina te V. Čikeš, J. Latković i L. Perica. Program temelji na vlastitoj produkciji; informativnom i mozaičnom programu, emitira 24 sata. Emisije su *Vijesti*, *Friškine*, *Sedmica*, *Omiška kronika*, *Županijska kronika*, *Kronika grada Solina*, *Kaštelanska kronika*, *Aktualna Hrvatska*, *Dalmacija moga oka*, *Čakula na Jadranu*, *Bez pardona*, *Aktualno*, *Osvrt*, *Poteštat*, *Pogled s Markovog trga*, *Bujica*, *Cenzura*, *Čakula iz jutarnje čakule*, *To sam ja*, *Na tragu istine*, *Čakula kroz život*, *Hrana i vino*, *Dribling*, *Istinom do gola*, *2 u 9*, *Boja novca*, *Vidljivi tragovi*, *To sam ja*. Emisija *Na prvoj crti* bavi se braniteljima, prevedena na znakovni jezik.

Televizija Slavonije i Baranje → STV

televizija standardne kvalitete → SDTV

Televizija Student (akr. TVS) ▶ prva studentska televizija u Hrvatskoj i u ovom dijelu Europe, počela s emitiranjem 6. XI. 2012. Nakladnik i osnivač

je Fakultet političkih znanosti, a pokretači T. Perišin i I. Mirković. Svakodnevno emitira redoviti program na zasebnom, javno dostupnom TV kanalu, koji emitira program 12 sati dnevno preko IPTV distribucije, internetskoga streama i mobilne aplikacije. Prema sporazumu s HRT-om proizvodi posebnu mozaično-informativnu emisiju koja se dnevno emitira na informativnom kanalu HRT4, u kojoj se nastoje pokriti teme i događaji koji zanimaju mladu generaciju, život studenata, fakulteta i studentskih domova, projekte mladih znanstvenika i umjetnika.

Televizija Šibenik ▶ gradska televizija na području digitalne regije d72 (grad Šibenik), emitira od 2005. Vlasnik je, osnivač i direktor S. Grcić. Kroz dnevne (*Aktualnosti iz grada*, *Vijesti*) i tjedne (*Tjedni pregled*) informativne emisije prati važnije događaje u gradu. Posebnu pozornost posvećuje gospodarstvu (*Semafor*) i kulturi (*Kutak za kulturni trenutak*). Glavni je urednik D. Kudra.

televizija ultraviske kvalitete → UHD TV

televizija visoke kvalitete → HDTV

Televizija Zapad ▶ lokalna TV postaja s koncesijom za grad Zapešić te općine Bistra, Brdovec, Dubravica, Jakovlje, Luka, Marija Gorica i Pušća. Emitira od 2015. Pokretač je tvrtka Sjever sjeverozapad, vlasnica i glavna

urednica M. Pek. Program sadržava informativne, kulturne, sportske, glazbene i zabavne emisije.

televizija zatvorenoga kruga (engl. Closed-circuit television, akr. CCTV) ▶ uporaba videokamera radi prijenosa signala na ograničeni broj prijavnika (jedan ili više), čime se ostvaruje nadzor nad snimanim prostorom. Iako je tehnički i sustav rada kabelaške televizije svojevrsna televizija zatvorenoga kruga jer je prijam signala omogućen ograničenom broju korisnika, pojam se najčešće koristi u opisima sustava nadzora, najčešće u svrhu osiguravanja prostora (službene zgrade, banke, zrakoplovne luke, prometna čvorišta, vojni objekti i sl.), pri čemu su kamere povezane sa središnjim uređajem koji obrađuje signal. Najšira uporaba povezana je sa sprječavanjem i registriranjem kriminalnih aktivnosti te u industriji i prometu. Prvi takav sustav postavili su u vojne svrhe Siemensovi inženjeri u Njemačkoj 1942, a od 1949. sustav se koristi i u komercijalne svrhe (prvo u SAD-u), a danas i u privatne (npr. nadzor stambenih prostora), pa i umjetničke svrhe (→ videoumjetnost).

televizijska drama ▶ fikcijski TV žanr (temeljno identičan i filmskoj drami) u kojem je središnja tema razrada problematičnih mjesta društvenoga i psihološkoga života likova. Žanr se napose odlikuje usredotočivanjem na psihološke odnose i stanja te tendencijom prema komornim ambijentima i situacijama, a te su značajke komplementarne nekim ključnim izražajnim sredstvima TV medija u fikcijskim žanrovima (učestali

TELEVIZIJSKA DRAMA *Tonkina jedina ljubav* redatelj Ivana Hetricha, 1964.

ja uporaba krupnoga plana i sklonost interijerima zbog većega stupnja "intimizma" medija). Stoga je prisutna od samih početaka televizije (i zbog prestižnoga statusa); u SAD-u i Velikoj Britaniji pojedinačna je drama (tzv. anthology drama) na vrhuncu popularnosti bila od kraja 1940-ih do početka 1960-ih. Neki povjesničari televizije nazivaju to razdoblje zlatnim dobom TV drame jer je u okviru različitih ciklusa proizveden dosad nenadmašen broj pojedinačnih drama. Kako bi stvorile zaseban žanr, te su drame inkorporirale naslijeđe radija (razrađena uporaba zvučne i glazbene podloge, sveznajući narator koji je uvodio u fabulu), filma (angažman niza hollywoodskih glumaca, pokreti kamere, kutovi snimanja i vizualni stil preuzeti iz hollywoodske stilske tradicije) i kazališta (glumačke tehnike tada dominantne na Broadwayu, česte adaptacije dramskih tekstova, izvedbe uživo). Prvi ciklus zasebnih drama bio je *Kraft Television Theater* (1947–58) za kojim su slijedili *The Ford Theater* (1948–57), *Studio One* (1948–58), *Philco Television Playhouse* (1948–55), *Goodyear Television Playhouse* (1948–60), *Actors Studio* (1948–49), *Fireside Theatre* (1949–55) i *Armstrong Circle Theater* (1950–63). U SAD-u se proširila početkom 1950-ih zbog snimanja (i emitiranja) uživo (sve do uvođenja magnetoskopa 1957), što je tražilo konstantnu produkciju novih djela, npr. ciklusi *Lux Video Theater* (1954–57), *General Electric Theater* (1954–62). U tom je razdoblju velik broj filmskih glumaca započeo vlastite cikluse, što je također pridonijelo širenju popularnosti televizije. Prvi je bio R. Montgomery (*Robert Montgomery Presents*, 1950–57), a slijedili su ga Ch. Boyer (*Charles Boyer Theater*, 1953), D. Fairbanks Jr. (*Douglas Fairbanks Jr. Presents*, 1953–57), pa legendarna kazališna glumica E. Barrymore (*Ethel Barrymore Theater*, 1953), zvijezde nijemoga filma G. Swanson (*Crown Theatre Starring Gloria Swanson/The Gloria Swanson Show*, 1954) i C. Nagel (*The Conrad Nagel Theater*, 1955), potom L. Young (*The Loretta Young Show*, 1953–61), čiji je ciklus bio najpopularniji, J. Wyman (*Jane Wyman Theater*, 1955–58), B. Stanwyck (*The Barbara Stanwyck Show*, 1960–61), a neki su оформili zajednički ciklus (*Four Star Playhouse*, s Ch. Boyerom, I. Lupino, D. Nivenom i D. Powellom, 1952–56). Uz psihološke i obiteljske drame neki su se ciklusi specijalizirali za sudske drame (*Optuženi – They Stand Accused*, 1949–54; preteča kasnijih mnogobrojnih serijala), znanstvenofantastične drame (*Zona sumraka – Twilight Zone*, 1959–64) ili trilere poput ciklusa *Alfred Hitchcock predstavlja* (*Alfred Hitchcock Presents*, 1955–65). Često su adaptirana vrhunska književna djela (napose u Velikoj Britaniji, gdje se BBC istaknuo adaptacijama W. Shakespearea), kao i kazališni hitovi, iako su mnoge drame nastale prema izvornim scenarijima (istaknuti scenaristi bili su R. Serling, P. Chayefsky, G. Vidal, R. Rose), a karijere su tada na televiziji započeli i mnogi poslije istaknuti filmski redatelji (J. Frankenheimer, R. Altman, S. Pollack, S. Lumet, D. Mann, G. R. Hill). Mnoge TV drame toga razdoblja razradile su stilske obrasce TV prikaza

introspekcija (npr. *Dvanaest gnjevnih ljudi – Twelve Angry Men* R. Rosea, *Rekvijem za teškaša – Requiem for a Heavyweight* R. Serlinga, *Marty* P. Chayefskog). U Hrvatskoj je 1957–58. prikazano tridesetak dramatizacija prozних djela i obradbi kazališnih drama, a prva hrvatska TV drama pisana izvorno za televiziju bila je *Kota 229* K. Novosela 1958. Tijekom 1960-ih, uz Novosela, najistaknutiji autori TV drama bili su I. Štivičić, I. Ivanac i M. Grgić (potom Z. Bajsić i Z. Dirnbach). Pojedinačne TV drame (kao i TV filmovi u žanru drame) ostale su jedan od trajnih segmenata produkcije TVZ-a i HTV-a sve do početka 1990-ih.

televizijska kritika ▶ novinarska vrsta koja pripada komentatorskim, odnosno interpretatorskim vrstama; komentar različitih TV sadržaja. Kao i u slučaju ostalih vrsta kritike (književne, glazbene, likovne, filmske) podrazumijeva slojevit i argumentiranu interpretaciju djela, artikulirano mišljenje autora teksta, vrijednosnu ocjenu te određenu preporuku publici. TV kritika pojavila se s razvojem televizije kao masovnoga medija, najčešće u tisku, na radiju i televiziji te posljednjih dvadesetak godina kroz nove digitalne medije. Kao i ostali oblici kritika ima umjetnički aspekt, a njezini su najcjeljeniji autori priznati publicisti. Začetci hrvatske TV kritike povezani su prije svega s počecima hrvatske TV drame i igrane produkcije TVZ-a potkraj 1950-ih (prva je TV kritika domaće TV drame vjerojatno osvrt na TV adaptaciju prizora iz kazališne predstave *Svoga tela gospodar* tiskan u *Vjesniku* 24. II. 1957). Tijekom desetljeća najvažnija TV kritika objavljivana je u časopisu → *Studio* (koji je imao popularnu rubriku *Vijenci i kaktusi*), u tjednicima *Arena* i *Telegram* te u dnevnim novinama (*Večernji list*, *Vjesnik*, *Borba* i dr.). Među prvim kritičarima televizije, ponajprije na području TV drama i igranih serija TVZ-a, bili su ugledni filmski kritičari M. Boglić (1960-ih i 1970-ih u *Vjesniku* pisala redovitu rubriku *Na televiziji ovih dana*), B. Belan (u *Telegramu* 1963–71. pisao TV rubriku) i Ž. Bogdanović (u *NIN-u*), a i većina se drugih TV osvrtu u tisku ticala upravo igrane produkcije, pa su se TV kritikom bavili, osim filmskih (M. Modrinić u *Večernjem listu*, V. Vuković u *Hrvatskom tjedniku*), i kazališni kritičari (npr. M. Grgičević, J. Ćirilov i J. Puljizević). U dugogodišnjoj tradiciji TV kritike u Hrvatskoj prvo je ime ostao V. Tenžera (kojemu su TV kritike dijelom sakupljene u knjizi *Zašto volim TV* 1988). Televizijom kao masovnim medijem i fenomenom bavio se, na tragu ideja M. McLuhana i fenomenološke kulturne kritike R. Barthesa, I. Mandić (1972. tiskao je knjigu *Mysterium televisionis*). Tematski višejezični broj časopisa *Bit International* o teoriji televizije (*Televizija danas/Television Today*), s međunarodnim sudionicima (U. Eco, P. Schaeffer, G. Dorfles, G. Bettegini) i recepcijom, uredila je 1972. V. Horvat Pintarić. Više se desetljeća televizije (u rasponu od funkcije spikera do proučavanja odnosa *Dnevnika* i politike) u kritikama, feljtonima i raspravama doticao i filmolog H.

Turković, sabravši te tekstove u knjizi *Narav televizije* (2008). Poviješću radija i televizije u Hrvatskoj, pogotovo preko njihove recepcije (i time posredno i poviješću same kritike tih medija u nas), bavio se u nizu knjiga N. Vončina. Redovite TV kritike objavljuju I. Starčević, R. Baretić, Z. Pavlič i B. Rašeta. Tzv. televizijski studiji (ili studij televizije) bave se pak proučavanjem televizijskih žanrova (napose fikcijskih), ženskih žanrova i sl. kao dijelom šire kulturalne kritike. U Hrvatskoj je danas česta na internetskim medijima, pogotovo u kritičkoj analizi suvremenih (zapadnih) TV serija.

televizijske vijesti ▶ informativni žanr; TV emisija koja se sastoji od više vijesti prezentiranih na određeni način. Stoga treba razlikovati vijest kao novinarsku vrstu u njezinu temeljnom obliku i emisiju TV vijesti u kojoj su vijesti oblikovane u različite novinarske forme (čitana vijest, izvještaj, reportaža, intervju, javljanje uživo itd.). Bez obzira na trajanje svi oblici TV vijesti dijele iste žanrovske konvencije (studio, scenografija, voditelj ili voditelji, način kadriranja, grafičke ilustracije, potpisi, rasvjeta). Kao podžanrovi razvili su se npr. → magazini ili emisije aktualnosti (current affairs), koje se analitički bave aktualnim temama, istražujući poza-

dinu događaja, ili npr. emisije koje obrađuju temu dana uz priloge i goste u studiju. U studijskoj emisiji samo je voditelju dopušteno izravno obraćati se kameri, dok sugovornici obično gledaju u voditelja. Jedan od najvažnijih žanrova u TV programu, prema njihovim se terminima uređuje raspored programa. (→ dnevna informativna emisija)

televizijski dvoboj ▶ TV emisija u kojoj se sučeljavaju kandidati za predsjedničku ili neku drugu visoku javnu dužnost. Broj i termini takvih emisija u predizbornoj kampanji, kao i pojedinosti o njihovu odvijanju, regulirani su pravilima kako bi se kandidatima osigurali poštene i ravnopravni uvjeti. Razvio se u SAD-u, a prvim se držji sučeljavanje američkih predsjedničkih kandidata R. M. Nixona i J. F. Kennedyja 1960. Redovitom praksom postali su od 1976. Prvi je put održan u Jugoslaviji 1989, kad su se sučelili kandidati za predsjednika CK SKH I. Družić i I. Račan. Na hrvatskim predsjedničkim izborima TV dvoboji održani su 2000 (S. Mesić – D. Budiša), 2005 (S. Mesić – J. Kosor), 2010 (I. Josipović – M. Bandić) i 2015 (K. Grabar-Kitarović – I. Josipović).

televizijski film (telefilm) ▶ dugometražni igrani film kojega su proizvodnja i prikazivanje izvorno televizijski; produciraju ih TV postaje s namjerom da ih premijerno prikažu u svojem programu. Žanrovski su raznoliki, iako su im početci i glavnina proizvodnje povezani poglavito s obiteljskim dramama. Prvi su nastali u SAD-u, a prethodnici su im projekti poput naslova *Talk Faster, Mister* (1944) i *The Pied Piper of Hamelin* (1957). Isprva su TV kuće zazirale od proizvodnje dugometražnih igranih filmova za vlastite potrebe zbog uvjeta rada na njima i bojazni gubitka oglašivača, te su 1950-ih radije pojedine epizode svojih popularnih TV serija distribuirale u kina. Situacija se mijenja 1960-ih, kad u SAD-u nastaju prvi pravi TV filmovi (engl. made-for-TV-movie). Njih je 1964. prikazala TV kuća NBC, pri-

TELEVIZIJSKI FILM *Majstori*

TELEVIZIJSKI FILM *Netko bi trebao prošetati psa*

čemu se pionirskim drži film *See How They Run* (režija D. L. Rich), nakon kojega je prikazan i film *The Hanged Man* (režija D. Siegel). Zaokupivši pozornost publike, TV kuće počele su sve više ulagati u kakvoću proizvodnje i oglašavanje TV filmova, koji od sredine 1960-ih postaju standardnim kategorijama u programu američkih i svjetskih TV kanala. Pojedini izvorno TV filmovi prikazivani su i u kinima, te su i na velikom ekranu postali iznimno zapaženi, poput filma *Dvoboj* (*The Duel*, S. Spielberg, 1971). Ipak, TV filmovi u početku zaostaju za kinofilmovima zbog slabijih produkcijskih standarda, zbog unaprijed zadane strukture koja je morala voditi računa o oglasnom prostoru te zbog ograničenih tema kojima su se bavili, izbjegavajući kontroverze s obiteljskom publikom kojoj su se ponajprije obraćali. Međutim 1970-ih, a osobito 1980-ih i 1990-ih produkcijski i tematski počinju se izjednačavati s filmovima u kinima. To je popratila i sve veća gledanost, pri čem je npr. film *Dan poslije* (*The Day After*, E. Hume, 1983), nastao u produkciji ABC-ja s temom nuklearne katastrofe na vrhuncu novoga hladnoratovskog zaoštavanja, premijerno vidjelo više od 100 milijuna TV gledatelja. Popularnosti i kakvoći posljednjih desetljeća prinos je dao i tehnološki (satelitska i kabelska televizija) i programski razvoj (specijalizirane TV postaje), pa je danas niz TV filmova počesto tematski i stilski avangardniji od glavne kinonaslova, uz i dalje veoma širok raspon kad su posrijedi njihove produkcijske i tematske odrednice. Iznimno je velik broj uglednih filmskih redatelja od 1970-ih počeo karijere TV filmovima (npr. K. Russell, K. Loach, D. Cronenberg). U Hrvatskoj je kategorija TV filma ostala u sjeni TV drame, koja se u pogledu produkcijskih uvjeta, autorskih imena i stvaranja publike izgrađivala desetljećima. Dio hrvatskih dugometražnih igranih filmova do osamostaljenja 1991. nastao je u koprodukciji RTZ-a (npr. filmovi *Put u raj* M. Fanellića, *Živa istina* T. Radića, *Razmeda* i *Pucanj* K. Golika, *Noć poslije smrti* B. Ivande te *Ritam zločina* i *Treći ključ* Z. Tadića), a HRT je nakon 1991. postao vodećom produkcijskom kućom kad je riječ o proizvodnji filmova istodobno namijenjenih i kino i TV ekranu (npr. i naj-

gledaniji hrvatski film 1990-ih, *Kako je počeo rat na mom otoku*). Među novijim naslovima koji su primarno TV produkcija jesu *Volim te* (D. Matanić, 2005), *Kratki spojevi* (H. Jušić, S. Tarokić, D. Juričan, A. Mardešić, 2013), *Majstori* (D. Matanić, 2013), *Broj 55* (K. Milić, 2014), *Treballo bi prošetati psa* (F. Peruzović, 2014) i *Imena višnje* (B. Schmidt, 2015).

televizijski grafički dizajn ili grafičko opremanje televizijske emisije ▶ oblikovanje svih vrsta grafičkih predložaka (za → telope, → špice, → dijagrame, potpise), likovnih rješenja i animacija za potrebe proizvodnje TV emisija ili → virtualne scenografije. Radi ga → grafički dizajner. Grafičko opremanje TV vijesti obuhvaća dizajniranje špice, → jinglova, telopa, podloga, → prekoramene grafičke ilustracije (s lijeve ili desne strane voditelja u studiju) te pripremu animacije i ilustracije za videozid ili virtualnu scenografiju. Veliki dio TV dizajna odnosi se na “brendiranje” TV kanala ili programa.

televizijski signal ▶ električni signal koji sadržava informacije o slici, zvuku, teletekstu, sinkronizaciji (horizontalnoj i vertikalnoj), kao i pomoćne testne signale i informacije koje su smještene u linijama koje ne prenose videosadržaj. Njegove osnovne komponente – video, audio i teletekst signal – zajedno s pomoćnim signalima moraju biti u određenom vremenskom odnosu (sinkronitetu). Može biti analogan (PAL, SECAM, NTSC), koji se napušta, ili digitalan (SDTV, HDTV, UHD TV). Prenosi se od izvora do TV prijamnika u kućanstvima kabelom, zemaljskim ili satelitskim odašiljačima.

televizijski studio ▶ prostor u kojem se posredstvom kamera, mikrofona te ostale pripadne opreme te uz sudjelovanje voditelja, glumaca, pjevača, spikera i drugih proizvodi TV program ili snima tonski i videozapis za daljnju obradbu. Nastao je iz filmskoga studija, pa mu je sličan. Povezan je s jednim ili više režijskih prostora (→ režija) u kojima se odvija kontrola i upravljanje uređajima po uputama realizatora ili redatelja u realnom vremenu. Prema namjeni se razlikuju studio za

proizvodnju informativnoga programa (koji kao studio mogu koristiti i dio → deska) od studija za ostale namjene. Ovisno o veličini i opremljenosti može poslužiti za snimanje razgovora i najava jednom kamerom, pa do najsloženijih emisija s opsežnim glazbenim postavama te više od deset kamera i posebnim uređajima (→ kranovi za kamere i dr.). U radu studija koristi se → rasvjeta, → scenografija, koja je obično izmjenjiva, a sve se više koristi elektronički generirana → virtualna scenografija. Prostori studija i pripadnih režija posebno su akustički i klimatski obrađeni. Prvi TV studio RZ-a (1956) bio je zajedno s režijom smješten u okrugloj dvorani RZ-a u Jurišićevoj 4. Uređivanjem dvaju studija u Šubićevoj (veći i manji) 1958, s rasvjetom i režijom koja je prvi put odvojena od ostalih prostora, te velikoga TV studija (460 m²) u Radničkom domu 1962 (poslije Studio C) stvaraju se znatni studijski kapaciteti. Preseljenjem iz Šubićeve na Fakultet strojarstva i brodogradnje u Miramarskoj (SBF) uspostavljaju se 1975. dva veća studija (Studio A i Studio B) te omogućuje proizvodnja programa u boji, a tijekom godina dodatno se oprema i Studio C, koji se u početku koristio i za druge priredbe, a postupno samo za TV proizvodnju. Izgradnjom Doma HRT-a najprije se 1985. seli Studio C u Studio 7 (360 m²), u funkciju ulazi Studio 6 (220 m²), a 1993. i Studio 8 (190 m²). Najnoviji su Studio 9 – Angel Miladinov (500 m²) i najveći Studio 10 – Anton Marti (960 m²), koji su proizvoditi počeli 2004. s režijom u reportažnim kolima, a kompletno su opremljeni i službeno otvoreni

2005. U Domu HRT-a nalaze i dva informativna (Studio 4 i 5), a u svakom HRT centru jedan manji studio, uglavnom za proizvodnju informativnoga programa. HRT je 2014. pustio u rad i novi studio u Bogovićevoj ulici. Informativne studije vodili su godinama J. Novak, B. Valešić i B. Jurjević, a dugogodišnja voditeljica Studija 6–8 bila je N. Starčević. Danas studije za proizvodnju ostalih programa vodi D. Defar, a informativne G. Gvozden. U projektiranju i montaži opreme TV studija kroz godine su sudjelovali brojni inženjeri i tehničari: K. Bačić, D. Defar, M. Boban, Z. Martinović, N. Starčević, V. Koletić, G. Bogunović, R. Pilipović, Z. Šego, I. Duk, I. Cvitan, A. Huljev, D. Šarić, B. Martinec, I. Urličić, T. Privora, M. Olenković, D. Nađ, D. Trbojević, B. Rogić, N. Borčić, Đ. Očić, N. Bolanča.

televizijski sustavi/standardi ▶ osnovne tehničke norme za proizvodnju i emitiranje TV signala. Danas se dominantno proizvodi digitalni TV signal kvaliteta kojega ide od standardne (→ SDTV) preko visoke (→ HDTV) do ultravisoke (→ UHD TV). Osnovne norme definirane su preporukama: ITU-R BT.601 za studijsko kodiranje SDTV-a u formatu slike 4:3 i 16:9 s 525 ili 625 analizirajućih linija s proredom, ITU-R BT.709 za proizvodnju i međunarodnu razmjenu HDTV-a, koja uključuje analiziranje sustavom proreda i progresivno analiziranje s do 1080 linija i 1920 elemenata slike te sustave s 24, 25, 30, 50 i 60 slika, odnosno poluslika, te ITU-R BT.2020 za proizvodnju i međunarodnu razmjenu UHD TV-a, koja

TELEVIZIJSKI STUDIO, snimanje kviz emisije *Tko želi postati milijunaš?* u televizijskom studiju HRT-a Anton Marti (Studio 10), 2008.

uključuje progresivno analiziranje s 2160 linija i 3840 elemenata slike (4K UHD TV) do 4320 linija i 7680 elemenata slike (8K UHD TV) te sustave sa 120, 100, 60, 50, 30, 25, 24 slika. Postoji i niz drugih normi koje definiraju određene aspekte digitalnoga TV signala. U nekim zemljama još se uvijek koristi analogni TV signal s 525 ili 625 linija u slici, analiziranjem s preredom te SECAM, PAL ili NTSC sustavima za boju, koji su definirani u preporuci ITU-R BT.470. Za radiodifuziju (odašiljanje) digitalnih TV signala koriste se četiri različita sustava: → DVB (dominantan sustav potekao iz Europe), ATSC (Sjeverna Amerika), ISDB-SBTVD (Južna Amerika i Japan) i DTMB (Kina).

televizijski uređaj (televizor) ▶ elektronički uređaj koji omogućuje prijam TV signala te njegovu pretvorbu u sliku i zvuk. Može biti izveden s integriranim ili vanjskim → prijamnikom STB (akr. od engl. set-top-box). Ulazni TV signal može biti radiofrekvencijski signal dostupan preko individualne antene za zemaljski ili satelitski prijam ili zajedničkoga antenskog sustava, signal iz vanjskog prijamnika ili nekog od uređaja (DVD, USB medij, računalo, mobilni telefon, tablet, kućno kino, igraće konzole i dr.) koji su kabelom ili bežično priključeni na TV uređaj. Današnji televizori često u sebi imaju integrirane funkcije koje su prije bile rezervirane samo za vanjske uređaje, kao što su mogućnost snimanja i naknadnoga reproduciranja TV programa na interni medij za pohranu, prikaz slika, video i audiodatoteka snimljenih u različitim formatima kompresije. Pametni televizori (engl. smart television) imaju mogućnost pristupa internetu, čime se omogućuje pokretanje različitih aplikacija, pristup → OTT uslugama, → HbbTV i dr. Dok su nekoć televizori najčešće imali samo antenski priključak za ulaz radiofrekvencijskoga signala te SCART priključak za povezivanje s

TELEVIZIJSKI UREĐAJ (TELEVIZOR), proizvodnja televizijskih ekrana s katodnom cijevi, RIZ, 1960-ih

vanjskim uređajima za snimanje i reproduciranje, kao što je npr. videorekorder, ili za povezivanje sa satelitskim prijamnikom, današnji televizori imaju, uz antenski, veći broj → HDMI priključaka te priključak za internet, često bežični, ulaz za karticu za → uvjetovani pristup i dr. Najvažniji je dio televizora → ekran, koji je u posljednje vrijeme doživio velik razvoj od katodne cijevi do modernih LED, OLED, LCD i dr. tehnologija. Za upravljanje televizorom služi → daljinski upravljač.

telop ▶ grafička ilustracija, snimljena fotografija ili njihova kombinacija na ekranu u formi statične slike. Najčešće se koristi u informativnom i sportskom programu. Tipičan je primjer prikaz starih i novih cijena goriva, slika telefona i potpis izvjestitelja kod telefonskoga javljanja novinara, prikaz sportskih rezultata i sl.

Telstar → satelit

Tenžera, Veselko ▶ novinar i književnik (1942–1985). Stalni književni kritičar u *Slobodnoj Dalmaciji*, kazališni kritičar i društveni analitičar u *Vjesniku* od 1965. Pisao radijske drame (*Pijani svetac*, 1966; *Svejedno, svejedno*, 1977), eseje, kritike i feljtone o fenomenima suvremene kulture, posebice televizije. Suradivao u *Studentskom listu*, *Poletu*, *Startu*, *Hrvatskom tjedniku*, *Vjesniku u srijedu*, *Danasu* i dr. Njegovi su tekstovi objavljeni u mnogim knjigama, većinom posmrtno (*Zašto volim Zagreb*, *Želja za dobrim kupanjem*, *Preživljuje dobro pisanje*, *Pisma Ivani*).

Antologijski tekstovi o TV programu *Zašto volim TV*, objavljeni u *Studiju*, objavljeni su u istoimenoj knjizi 1988. Najdarovitiji i najcjenjeniji stilist među novinarima svoje generacije, često uspoređivan s A. G. Matošem i T. Ujevićem, bio je kulturna figura hrvatskoga novinarstva i javnoga života.

Terbovc, Fred ▶ inženjer (1965). Diplomirao na Fakultetu strojarstva i brodogradnje u Zagrebu. Na HRT-u surađuje od 1990 (s V. Cvitašem) na dizajnu računalnih protokola za upravljanje podacima, prikupljanju podataka glasanja, izradbi interaktivnih igara za sudionike

i gledatelje TV emisija i tehničkom razvoju modernih TV formata složenih potreba. Osmišljavanjem i razvijanjem sustava omogućio je izvedbu brojnih zadataka na parlamentarnim i predsjedničkim izborima, kviz emisijama, emisijama zabavnoga programa: *Kviskoteka*, *Sedma noć*, *Turbo limach show*, *Dora*, *Tko želi biti milijunaš?*, *Jedan protiv sto*, *Uzmi ili ostavi*, *Najslabija karika*, *Potjera*, *The Voice – Najljepši glas Hrvatske*. Od 1996. šef odsjeka Informatička podrška RTV proizvodnji, pomoćnik rukovoditelja odjela Informatika, voditelj odsjeka Animacija, a od 2013. odjela Interaktivna grafika. Dobitnik godišnje nagrade HRT-a 1998.

terenska radijska tehnika ▶ oprema i osobe potrebne za realizaciju tonskih snimanja te prijenose događanja i javljanja uživo u radijski program s terena (odnosno s lokacije izvan studija). Te poslove sa skromnom tehnikom u početku obavljaju studijski djelatnici, a zbog glomaznih uređaja rad je bio složen. Prva kola s opremom nabavljena su 1939. i zvala su se “prijenosna” kola RZ-a. Napretkom tehnologije i povećanjem broja događanja koja se prenose izvan studija dolazi do osnivanja ekipe koja će raditi isključivo s terena. Tako je 1951. osnovana Terenska ekipa RZ-a. Prvi djelatnici bili su S. Pećnik (ujedno voditelj) i S. Čović. Poslije su se pridružili J. Kuspilić-Žaki, koji preuzima vođenje od 1955., V. Remenar i V. Jurković. Za veće poslove pozivani su djelatnici iz studijske tehnike. Prijenose radi T. Privora, koji je iskustvo stekao na TV prijenosima. Tonska miješala za snimanja i prijenose bila su vlastite izradbe. Radilo se na dvodijelnim (posebno mehanika i elektronika) magnetofonima posuđenima iz studija, a oprema se prevozila u terenskom vozilu, koje je, kao i magnetofon, bilo donacija američke vlade. S povećanjem opsega posla rasle su i potrebe za nabavom nove i bolje tehnike, pa se kreće s korištenjem → tonskih kola, koja će do današnjih dana ostati osnovno sredstvo za realizaciju visokokvalitetnih radijskih snimanja i prijenosa događaja uživo u radijski program. Bitan element u segmentu prijenosa čine različite veze, koje su danas ponajprije zasnovane na IP tehnologiji, te tzv. 400 MHz → pokretne veze. Njihovo korištenje započinje krajem 1970-ih, a prvi veliki događaj na kojem se koriste jesu Mediteranske igre u Splitu 1979. Koristi se domaća oprema iz tvornice RIZ, a poslije iz tvornice Zagrel. Princip rada svodi se na uspostavu pokretne veze u opsegu 400 MHz. Na njima se temelje tri reporterska kombija (Rk1-Sljeme, Rk2 i Rk3) za brzo praćenje i izvještavanje s mjesta događaja, koja su ušla u uporabu 1995–2006 (korisnički zahtjev B. Rožman i V. Bedeniković, a idejno i izvedbeno rješenje B. Lozinski). Korištenje toga sustava označilo je velik napredak u kvaliteti jer je moguće prenositi proizvedeni radijski program u punom frekventijskom opsegu od 15 kHz u odnosu na telefonsku liniju ili četverožičnu vezu gdje se prenosi frekventijski opseg do 3,4 kHz, a iznimno više. U radu terenske radijske tehnike prinos su dali i tehničari 400 MHz veza D. Pavčec i I. Hribar, vo-

TERENSKA RADIJSKA TEHNIKA, radijski prijenos teniskoga meča sa zagrebačke Šalate, koncem 1940-ih

ditelji organizacijske jedinice terenske radijske tehnike V. Bedeniković i B. Rožman i dr.

terensko elektroničko snimanje (engl. electronic field production, akr. EFP) ▶ snimanje i produkcija igranih i dokumentarnih TV filmova ili emisija izvan studija s jednom ili više prijenosnih kamera (→ reportažna kola). EFP kamere opremljenije su od standardnih → ENG-kamera (bolji objektiv, filtri, rabe daljinsko upravljanje i dr.).

terestrijalna postaja → zemaljska postaja

Terra incognita ▶ emisija Radio Rijeke, emitirala se 1992–94. Autor B. Fučić, ugledni povjesničar umjetnosti, svake je subote govorio o novim temama iz povijesti, koje je otkrivao skitajući se Istrom, Kvarnerskim otocima i Primorjem te pretražujući arhive u Veneciji i domovini. Emisiju je realizirao je u maniri ležernoga, duhovitog pripovjedača, često i u dijalektu, što je pridonosilo popularizaciji povijesti; na temelju emisije napisao je i istoimenu knjigu (1997). Urednica emisije bila je Lj. Jerkić.

Terra incognita ▶ dokumentarna radiodrama, emitirana na HR-u 1997. U nju je ugrađeno višemesečno istraživanje tradicije glagoljaštva na Krku i njegove prisutnosti u suvremenom životu stanovnika otoka, izvornost i akustički potencijal govorenja. Scenarij i režija R. Mesarić. U realizaciji su sudjelovali žitelji Baške, Vrbnika, Dobrinja, Gabonjina, Dubašnice, Kornića, Glavotoka i Košljuna, uz stručno sudjelovanje B. Fučića. Ton-majstorica A. Savić, urednik Lj. Pauzin. Emisija je nagrađena na radiodramskom festivalu Prix Marulić 1998.

Tesla, Nikola ▶ izumitelj (1856–1943). Rođen u Smiljanu u Lici. Nakon prvih poslova u Budimpešti i Parizu, 1884. otišao u SAD, gdje je djelovao do kraja života. Izumitelj elektroenergetskoga sustava s trofaznom izmjeničnom strujom, uključujući visokonaponski prijenos električne energije. Na području visokofrekvencijskih struja 1896–1914. patentirao niz izuma koji su temelj suvremene radiotehnike. Prvi je 1898. daljinski upravljao modelom broda s pomoću radiovalova. Po njemu je nazvana mjerna jedinica za magnetsku indukciju tesla (T). O njegovu životu i radu TVZ je producirao igranu biografsku seriju → *Nikola Tesla* (1977).

testna slika ▶ statična slika koja se koristi za testiranja i mjerenja kvalitete prijenosa i odašiljača. Testne karte (engl. test pattern) snimane kamerom koriste se za kalibraciju i namještanje kamera. Elektronički generirani testni videosignal služi tehničkim službama za namještanje uređaja i opreme u lancu proizvodnje i emitiranja TV programa. Generira se u testnom signal-generatoru, a može biti u svim linijama, tako da je vidljiv na ekranu (npr. color bar) ili samo u testnim linijama koje nisu vidljive na ekranu, a koriste se za mjerenje tehničkih parametara kontribucijskih veza (npr. multiburst). Obično se emitira u kombinaciji s jednoličnim tonom frekvencije 1 kHz.

Tešija, Boris ▶ novinar, urednik i montažer (1924–2013). Jedan od sudionika začetka TVZ-a 1956. kao montažer. Redatelj nekoliko stalnih TV emisija. Kao novinar specijalizirao se za javno zdravstvo i pratio ga

Boris TEŠIJA (lijevo) i Miroslav Lilić

za informativne emisije TVZ-a. Radio je kao izvjestitelj i urednik te autor dokumentarnih emisija i reportaža. Montirao je više filmova (*Kameni horizonti*, *Ne okreći se sine*, *Naši se putevi razilaze*, *Cesta duga godinu dana*). Umirovljen 1984.

The Voice – Najljepši glas Hrvatske ▶ licencni glazbeni TV show, prva sezona prikazana na HTV-u 2015. Četvero poznatih profesionalnih pjevača odabire pjevače-amatere isključivo temeljem glasovne izvedbe, bez vizualnoga kontakta. U nekoliko faza mentoriranjem ih vode prema finalu, u kojem se glasovima gledatelja izabire pobjednik. Projektom upravlja izvršna producentica J. Filakovity, redatelj je D. Sokolić, voditelji I. Šulentić i I. Vukušić. Uz iznimnu razinu produkcije, koju su visokom ocijenili vlasnici licence Talpa, HRT-u je donio uspješan iskorak u multimedijске kanale komuniciranja – web, društvene mreže, a u drugoj sezoni 2016. i mobilnu aplikaciju. Show je najgledaniji u svojem terminu emitiranja (2015, 2016), a privukao je i mlađu publiku. Dobitnik nagrade Večernjakova ruža za najbolju TV emisiju 2015.

Thoma, Helmut ▶ njemački menadžer (1938). Obnašao vodeće operative dužnosti u upravi RTL-a 1984–98; drži ga se graditeljem vodeće privatne njemačke televizije. Osim poslovnoga uspjeha oblikovao moderni programski profil RTL-a, utemeljen na modelu infotainmenta. Povećao je udio sporta, proveo personalizaciju emisija, produkciju političkih magazina prepustio etabliranim novinskim tjednicima te se posebno trudio zadovoljiti očekivanja mlađe publike. RTL je gledanošću dosegnuo obje njemačke javne TV mreže, pa su one svoje programe prilagodile tomu modelu.

Thompson, Mark ▶ britanski povjesničar i novinar (1959). Od 1986. zamjenik urednika časopisa *European Nuclear Disarmament Journal*. Dobar poznavatelj prilika na području bivše Jugoslavije; autor knjiga *A Paper House: The Ending of Yugoslavia* (1992) o raspadu Jugoslavije te *Forging War* (1994; hrvatski prijevod *Kovanje rata*, 1995) o političkoj manipulaciji medijima u Srbiji, Hrvatskoj i BiH prije i za ratova početkom 1990-ih.

Tijan, Pavao (Pablo) ▶ publicist i enciklopedist (1908–1997). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1935. do 1941. profesor Nadbiskupske klasične gimnazije u Zagrebu. Za NDH urednik kulturne rubrike *Spremnosti* (1943–44), pročelnik za visoko školstvo i znanstvene ustanove u Ministarstvu prosvjete (1944–45). Od 1945. u izbjeglištvu, uređivao i vodio hrvatski program na španjolskom nacionalnom radiju do 1975. Bio urednik nekoliko enciklopedijskih izdanja.

Tilić, Otokar (Oto) ▶ producent (1949). Na TVZ-u/HRT-u od 1975. do umirovljenja 2014. Kao producent u Dramskom programu surađivao s više generacija re-

THE VOICE – NAJLJEPŠI GLAS HRVATSKE

datelja (M. Fanelli, D. Marušić, K. Golik, Z. Berković, M. Juran, V. Fulgosi, G. Paro, Z. Ogresta, M. Krencer, S. Petranović, V. Vorkapić). Samostalno produkcijski vodio niz dramskih serija (*Tamburaši* i *Punom parom* M. Fanellija, *Inspektor Vinko* te *Dirigenti i mužikaši* K. Golika, *Ptice nebeske* i *Kanarinčeva ljubovca* D. Marušića, *Kontesa Dora* Z. Berkovića, *Tudinac* E. Galića), TV drame (*Izjava* M. Fanellija, *Šjora Nikoleta* V. Fulgosija, *30 konja* M. Jurana, *Sokak triju ruža* E. Galića), TV adaptacije opera (*Oganj* B. Berse, u režiji D. Marušića), dva serijala *Jadranskih susreta* (u režiji I. Hetricha) i dr. Od 1993. djelovao u Zabavnom programu, producirajući kvizove *Kolo sreće*, *Kviskoteka*, *Uzmi ili ostavi*, *1 protiv 100*, zabavne emisije *Zvijezde pjevaju* i *Ples sa zvijezdama* te reality emisiju *Derbi*.

timecode → vremenski kod

time-lapse (engl.) ▶ postupak spajanja i kontinuirane reprodukcije odabranih slika (engl. frame) filma, koje su međusobno razmaknute za isti vremenski raspon. Takvom kontinuiranom reprodukcijom spomenutih slika postiže se skokovit prikaz nekoga dugog vremenskog zbivanja u kraćoj vremenskoj sekvenci. Efekt vremenskoga skraćivanja neke pojave ovisit će o vremenskom razmaku među odabranim slikama.

Tisuću bisera ▶ emisija I. programa HR-a, emitira se od 1999. svake subote iz drugoga priobalnog centra

(Pule, Rijeke, Zadra, Šibenika, Splita i Dubrovnika). Emisiju je pokrenuo D. Veršić kako bi skrenuo pozornost na problematiku života na otocima i u malim obalnim mjestima. Obrađuje sva životna područja, od gospodarstva do školstva, te je postala svojevrсна tribina za boljitak otočnoga stanovništva. Reemitira se i u programu Glas Hrvatske.

titl (podnaslov) ▶ tekstualni prikaz dijaloga u filmu, seriji ili bilo kojoj drugoj formi TV programa. Obično se koristi za prevođenje filma, kao alternativa sinkronizaciji, radi očuvanja izvornoga zvučnog doživljaja. U novije vrijeme sve se više koristi i kao pomoć za osobe oštećena sluha; pritom često sadržava i tekstualne opise zvučnih događanja (opis glazbe koja svira, načina izražavanja u rasporedu programa ima dodatnu oznaku T ili). Može biti urezan u sliku (engl. open subtitle) ili se prenositi kao poseban “signal”, čime se omogućuje njegovo uključivanje po potrebi (engl. closed subtitle). Kod ispisivanja tehnikom urezivanja znakova u slici postoje dva značajnija načina urezivanja: urezivanje u stvarnom vremenu u pokretnu sliku (engl. live burn), a drugi, noviji način jest urezivanje u AV datoteku (engl. file burn), što je proces koji se odvija brže od realnoga vremena. Prenosjenje titlova kao posebnoga signala najprije se pojavilo unutar → teletekst sustava, pa tako HRT od 2007. rabi teletekst stranicu 888 za prijenos titlova programa koji idu uživo (npr. *Dnevnik*). Pojavom digitalne televizije i digitalnog prijenosa sve

se više koriste → DVB titlovi jer su grafički/vizualno kvalitetniji i omogućuju istodobni prijenos većega broja različitih titlova, npr. na različitim jezicima, što je posebno korisno kod TV kanala koji se emitiraju u više zemalja. U digitalnom okruženju postoje titlovi u različitim formatima (npr. stl, srt, txt, sub) i s → vremenskim kodom smještaju se u posebne datoteke.

Tito ▶ dokumentarno-igrana TV serija, prikazana na HTV-u 2010. u 12 epizoda. U prvoj cjelovitoj filmskoj biografiji J. Broza Tita nakon pada komunizma redatelj A. Vrdoljak, rabeći arhivsku, dokumentarnu i novosnimljenu igrano-filmsku građu, kritički interpretira život i djelovanje doživotnoga predsjednika SFR Jugoslavije. Snimatelj V. Vrdoljak, montaža V. Segarić. Uloge: B. Svrtan, I. Gregurević, G. Višnjić, N. Janjić, M. Rogina, G. Navojec, G. Grgić, S. Nikolić i dr. Seriju je u koprodukciji s HRT-om proizveo Mediteran film.

Tito – posljednji svjedoci testamenta ▶ dokumentarna serija, prikazana na HTV-u 2012. u 13 epizoda. Redatelj L. Zafranović, u suradnji sa scenaristima M. Šušar i I. Goldsteinom, rekonstruira život i političku ostavštinu J. Broza Tita na intimistički i afirmativni način, kroz ekskluzivne razgovore s članovima njegove obitelji, istaknutim članovima Komunističke partije i drugim najbližim Brozovim suradnicima te ponekim političkim protivnikom. Seriju su za HRT proizveli Kino dokument i Gama studio.

Titovi memoari ▶ dokumentarna serija, prikazana na TVZ-u 1981. Životopis J. Broza, snimljen u četiri nastavka, sastoji se uglavnom od intervjua s njime te od svjedočenja šefova misija pri Vrhovnom štabu partizanskog pokreta F. McLeanea i V. Kornejeva, potom V. Velebita te drugih suradnika i rodbine. Redatelj serije bio je V. Bulajić.

Tko želi biti milijunaš? ▶ kviz znanja, prikazivan na HTV-u 2002–10. Nastao prema licenci tvrtke Celador/2waytraffic/Sony Pictures Television; izvornik je 1998–2014. prikazivan na britanskom ITV-u (voditelj Ch.

Tarrant). Kviz je otpočetak bio vrlo uspješan (s primamljivom nagradom, zanimljivim džokerima: pola-pola, pitaj publiku i džoker zovi), ali i kontroverzan (s pokušajem prevare Ch. Ingrama i poznatim "kašljanjem" iz publike). Na HTV-u je emitirana 521 emisija, postavši od prve sezone neprekidno jedna od najgledanijih emisija, a prema ocjeni Celadora jedna od najboljih verzija između 120 koje su se dotad emitirale diljem svijeta. Natjecatelji su igrali za maksimalnu nagradu od milijun kuna, odgovarajući na pitanja težina kojih se povećavala kako bi igra odmicala. U hrvatskoj je inačici jedino M. Bičanić uspjela 2003. odgovoriti na svih 15 pitanja i osvojiti milijunski iznos. Voditelj T. Filipović, redatelji D. Volarić i D. Sokolić, urednice M. Jurković i A. Jukić.

točnost ▶ poštivanje činjenica, vjerno navođenje izjava, objektivno prenošenje podataka. To je najvažnija dimenzija novinske vijesti i izvješća. Novinarski navodi, citati, broječni podatci, nazivlje i drugo trebaju biti potpuno vjerno preneseni i uravnoteženo izabrani. Nepouzdana podatke treba provjeravati, a ako se ne mogu provjeriti, na odgovarajući način označiti. U velikim, klasičnim redakcijama posebno osposobljeni redaktori provjeravaju točnost podataka i navoda prije objavljivanja. Novinar je slobodan u komentiranju, no odgovoran za točnost činjenica i vjernost navoda.

Togonal, Mislav ▶ novinar (1973). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1994. na Radio Sljemenu voditelj i reporter. Nakon Bljeska i Oluje voditelj programa Hrvatskoga radija Okučani i Radio Slunja. Od 2004. na I. programu HR-a uz informativne uređuje i vodi kontakt-emisije *Poligrafi* i *U mreži Prvoga*. Na HTV-u vodio emisije *Boje turizma* i *Europa i mi*. Od 2008. uređuje i vodi velike predizborne i izborne programske projekte te emisiju *Otvoreno*.

Mislav TOGONAL

Tokić, Maja ▶ novinarka i urednica (1972). Diplomirala na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Splitu. Od 1995. novinarka HTV Splita, 1997–2003. novinarka i urednica u Religijskom i Obrazovnom programu (*Mir i dobro, Portret crkve i mjesta, Smjerokazi, Školski program*). Autorica dokumentarnih filmova o duhovnim velikanima i hrvatskim misionarima u Africi te reportaža (*Sudski poziv, Proces*) i putopisnih reportaža, scenaristica serijala o arhitekturi i dizajnu. Novinarka, scenaristica i izvršna urednica dnevnoga talk showa 8. kat 2010–13. Urednica Zabavnoga programa 2013, glavna urednica HRT2 2013–14, kad je pokrenula kviz o Europskoj uniji; autorica emisije *Svaki dan, dobar dan*. Članica scenarističkoga tima prve sezone showa *The Voice – Najljepši glas Hrvatske* (2015), urednica humoristično-satirične emisije *BezVeze* (2015–16).

Željko TOMAC i pjevačica Maja Blagdan

Tomac, Željko ▶ spiker i voditelj (1963). Diplomirao na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu. Od 1991. spiker na HR-u, od 1993. i na HTV-u. Novinar u redakciji *Dobro jutro, Hrvatska* 1994–96; nakon toga voditelj istoimene emisije. Vodio i emisije Zabavnoga programa (*Praznik za žice, Mr. Morgen, Moderato Cantabile*). Od 1995. do 2001. prezenter vijesti u Informativnom programu. Angažiran u specijalnim projektima HRT-a (*Dani HRT-a, Večer s Arsenom Dedićem, Porin*), a 2008. nastupa u emisiji *Zvijezde pjevaju*. Rukovoditelj Odjela spikeri i voditelji HRT-a od 2013. Dobitnik godišnje nagrade HRT-a 2007.

Tomas, Ivica ▶ producent (1945). Na TVZ-u od 1969. suradnik, od 1972. producent programa, 1973–90. rukovoditelj organizacije, zatim proizvodnje TVZ2 te proizvodnje Dokumentarnoga i Obrazovnoga programa, 1990–91. rukovoditelj pripreme proizvodnje programa HTV-a, a od 1992. do umirovljenja 2010. rukovoditelj proizvodnje Informativnoga programa. Producent u bitnim projektima IP-a (prvi posjet pape Ivana Pavla II. Hrvatskoj 1994, *Vlak slobode* 1995). U Zabavnom programu producent TV magazina u režiji A. Martija.

Producent u serijama *Klupa na Jurjevskom* (Z. Bajsić) i *U registraturi* (J. Marušić), u TV dramama *Čuvar vrijednih slika* (P. Veček) i *Galeb* (B. Slanina) te u igranom filmu *Harmonika* (J. Marušić). Napisao scenarij za dokumentarni film *Dan kosidbe* 1989. Dobio godišnju nagradu HRT-a 2007. Nositelj Spomenice Domovinskoga rata.

Tomašek, Vera ▶ novinarka i urednica (1958). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Dugogodišnja članica Redakcije vanjske politike HR-a, specijalizirana za teme europskih integracija i Europske unije. Urednica Redakcije 2001–04, potom od 2006. dopisnica HRT-a iz

Bruxellesa. Istaknula se sadržajnim izvještavanjem i britkim komentarima o turbulentnim događanjima u Europskoj uniji. Dobitnica je godišnje nagrade HRT-a 2012. i posebne nagrade Predsjednika Republike prilikom ulaska Hrvatske u Europsku uniju 2013.

Tomašić, Adriana ▶ spikerica, novinarka i urednica (1960). Diplomirala na Sveučilištu u Dubrovniku. Na HR Radio Dubrovniku od 1991. spikerica, novinarka i urednica, od 1995. urednica redakcije IP-a. Od početka emitiranja emisije *Tisuću bisera* 1999. uređuje i vodi dubrovačko izdanje, od 2013. glavna urednica Radio Dubrovnika. Uredila monografiju *Radio Dubrovnik – 70 godina: dokument jednog vremena, grada i radija*. Za uređivanje i vođenje emisija *Pozor – odmor* i *Program za branitelje* nagrađena priznanjem ratnoga zapovjedništva Dubrovnika i južnog bojišta.

Tometić, Rosanda ▶ spikerica, voditeljica i lektorica (1967). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na HRT-u od 1993, voditeljica ciklusa *U ozračju tambure* Tamburaškoga orkestra HRT-a 2002–13. i njihova novogodišnjega koncerta u HNK-u *Valceri, polke i druge špelancije* 2004–13. Voditeljica festivala *Pjesme Podravine* i *Podravlja* u Pitomači 1994–2015. Voditeljica radijske Službe za jezik i govor 2012–13.

Tomičić, Antun ▶ inženjer (1961). Na HRT-u od 1984. Član užega tima zaslužnog za uvođenje novih tehnologija u radijskom okruženju; osobito je pridonio uvođenju radijskoga produkcijskog sustava u Zagrebu i regionalnim centrima, čime se bitno promijenio i poboljšao radni tijek, te uvođenju sustava za digitalizaciju radijske arhive, čime je započet proces digitalizacije magnetofonskih vrpca i zaštita vrijednoga radijskog arhiva. Od 2013. rukovoditelj Odjela odvijanje radijskoga programa. Dobitnik je godišnje nagrade HRT-a 2005.

Tomičić, Ivo ▶ spiker (1931). Završio Pravni fakultet u Splitu. Spiker Radio Splita od 1954. do umirovljenja 1996. Svojim glasom dao je obilježje programu koji je vodio i prepoznatljivost među slušateljstvom.

Ivo TOMIĆ

Tomić, Ivo ▶ radioreporter (1929–1992). U sportskoj redakciji RZ-a 1954–90, stalni reporter osebujnoga stila, dugogodišnji urednik. Slikovit i duhovit, predstavnik zagrebačke škole komentiranja, ponekad na rubu književnoga izričaja. Unatoč neprilikama koje je imao zbog svojih dosjetki, nije odustajao od prepoznatljivoga načina prenošenja. S J. Dodigom prenosio događanja s povijesne utakmice Dinamo–Crvena zvezda u svibnju 1990. Posljednja utakmica koju je prenosio bio je nogometni susret Hrvatska–Rumunjska 1990. u Rijeci. Suradivao u zagrebačkom *Narodnom listu*, *Globusu* te drugim dnevnim listovima, stručnim časopisima i sportskim publikacijama.

Tomić, Rajko ▶ snimatelj (1926–1987). Na TVZ-u od 1959. Prvi dopisnik, novinar i snimatelj iz Splita, a od 1968. snimatelj TV centra Split. Suradivao je s uglednim redateljima (I. Michelli, V. Lasta, Ž. Belić i dr.) i novinarima (J. Orlovac, S. Erceg, S. Eder i dr.).

Tomić, Živorad ▶ filmski redatelj, kritičar i urednik (1951). Od 1975. suradnik na RZ-u u filmskim emisijama, od 1980-ih sudjeluje u TV filmskim emisijama (vodio emisiju *Jedan autor – jedan film*). Od 1984. radi kao urednik u filmskoj redakciji TVZ-a. Režirao dokumentarne TV filmove (*Savsko sunčalište*, serijal *Sukobi i tragovi*) te igrane filmove *Kraljeva završnica* (1987, Zlatni vijenac *Studija* za najboljeg debitanta) i *Diploma za smrt* (1989, i istoimena TV serija u tri epizode). Filmske kritike i eseji dijelom su mu skupljeni u knjizi *Užitak gledanja*. Dobitnik nagrade Vladimir Vuković za najboljega filmskog kritičara 1991. i za životno djelo 2015. te HRT-ove godišnje nagrade za rad u Filmskom programu 2003.

Tomljanović, Igor ▶ novinar i urednik (1967). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Filmski kritičar, novinar i urednik brojnih emisija iz kulture i filma, kvizova te urednik redakcije kulture na Radiju 101 1989–98. Suradivao u emisijama *Film-video-film* i *Zvezdana prašina* na HTV2, *Licem u lice* na I. programu HR-a i *Filmoskop* na III. programu HR-a. Urednik kviza opće kulture *Ciguli miguli* na II. programu HR-a. Suradnik u TV pri-

logu magazina *Nacional*, urednik kulture i TV priloga te filmski kritičar u magazinu *Globus*, pokretač i glavni urednik tjednika o televiziji *TV Story*, pomoćnik glavnog urednika *Poslovnog dnevnika* te glavni urednik popularno-znanstvenog mjesečnika *Geo*. Direktor programa Radija 101, glavni urednik kabetskoga filmskog kanala Klasik TV. Od 2015. do ožujka 2016. glavni urednik HRT1.

Tomljenović, Đuro ▶ novinar i urednik (1951). Diplomirao na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu. Od 1977. na TVZ-u asistent režije, realizator *Dnevnika*, redatelj u Informativno-dokumentarnom i Obrazovnom programu. Od 1980. novinar (*Turistički magazin*, *Alpe Dunav Jadran*, *Spektar*, *Krupni plan*).

Od 1991. do 1996. izvijestitelj iz Vlade RH, urednik saborске TV ekipe. Inicijator Gospodarstvene redakcije 1992. i njezin urednik do 2002. Pokrenuo *Poslovni klub*, koji vodi i uređuje do 2011. Osmislio i vodio *Izazove hrvatskog turizma* i *Hrvatski turizam, kako dalje?* 1993–96. Pokretač akcije *Turistički cvijet – kvaliteta za Hrvatsku* (1997). Pokrenuo prve emisije o tržištu kapitala (*Klub d. d.*), informatici (*Virus*, *Planet Internet*), modi (*Po mjeri*), za potrošače (*Vaša lisnica*), o trgovini i financijama (*Moć novca*) te emisiju posvećenu Europskoj uniji (*Europa 2000*). Od 2013. do 2015. uređivao *Turističku klasu*. Jedan od pokretača akcije Zlatna kuna i Kupujmo hrvatsko Hrvatske gospodarske komore. Proglašen najboljim turističkim novinarom Jugoslavije 1987, dobitnik godišnje nagrade Ministarstva turizma Anton Štifić 1998, odličja Reda Danice hrvatske s likom Blaža Lorkovića 1999. i nagrade HND-a Marija Jurić Zagorka 2004.

Tomljenović, Vidaković, Marta

▶ spikerica i voditeljica (1935–1997). Spikerica od 1957, najprije u programu Radio Sljemena, a zatim na I. i II. programu RZ-a. Uz redoviti spikerski rad vodila javne priredbe, koncerte i festivale 25 godina, od prvoga festivala 1966. vodila Festival kajkavske popevke u Krapini. Nekoliko godina članica ansambla Lado.

Tomović, Robert ▶ književnik i radijski djelatnik (1934–1994). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od početka 1960-ih novinar RZ-a, urednik u redakciji II. programa te, do umirovljenja, dramaturg i urednik u Dramskom programu. Autor radiodrama *Ja hači apokalipse*, *Murina poslije mise*, *Aricijski gaj* i *Na kraju zeleno plavo*, suautor (s H. Hegeđušićem i L. Vindakije-

vićem) jedne od prvih hrvatskih dokumentarnih radio-drama *Vrijeme galeba* (1974), TV drame *Lift za Karmelu* te scenskih i TV monodrama *Koncert za muški glas i mijaukanje*, *Koncert za ženski glas i hrkanje* i *Polifem*. Autor romana *Jednog dana ili nešto kasnije* (1968) i *Bratovština Labuda Lumbrelaša* (1976).

ton ▶ 1. pravilan zvuk određene frekvencije i amplitude. Glavne su značajke tona visina, jačina i boja (timbar), a mogu se promatrati i definirati kao glazbene i kao fizičke. Visina tona ovisi najviše o frekvenciji titraja, a čujni opseg tih frekvencija jest 16–20 000 Hz, što odgovara glazbenoj ljestvici od subkontra C do e⁷. Jačini tona uho osjeća kao glasnoću počevši od praga čujnosti (→ razina zvuka); u glazbi je uporabljiva glasnoća od oko 20 dBA (ppp) do iznad 110 dBA (fff), iako se u amplificiranoj, poglavito rock glazbi, nerijetko dostiže i premašuje i prag bola. Boja tona ovisi o tom koliko je titranje obogaćeno harmonicima ili alikvotnim tonovima. Poznato je da parni harmonici glazbenomu tonu daju oblinu i toplinu, a neparni reskost. Smjesa jednih i drugih daje tonu, odnosno njegovu izvoru (glazbalo, vokal i dr.) značaj i prepoznatljivost. Ton karakterizira i vremenska komponenta (način njegove uspostave i popratni šumovi), ali i vremenske promjene u visini (vibrato) i glasnoći (tremolo). 2. (žarg.) u televizijskom i radijskom novinarstvu, sastavni dio priloga, označuje tonski isječak. Obično je to montirana izjava sugovornika, neki znakovit isječak razgovora ili izjave snimljene na terenu (engl. soundbite), za razliku od popratnog zvuka, tzv. → IT tona.

Tonkica Palonkica frrr ▶ emisija *Obrazovnog* i dječjeg programa, emitirana na RZ-u 1981–89. Bila je sadržajna i tonska novost u radioprogramu, donoseći duhovite sadržaje namijenjene djeci i odraslima. Glazbom M. Magdalenića, tonskim bravurama I. Metzgera (nagrada za radiofonski izraz u Ohridu) i tekstovima autora i urednika M. Kušeca stekla je kulturni status. Nakon prezentacije emisije u Berlinu, Finski radio uzeo je dio emisije za špicu svojega večernjeg programa. Iz emisije je nastala popularna TV emisija za djecu *Hihotići*. Prilagođena je 2014. za scensku izvedbu te izvedena u kazalištu Žar ptica u Zagrebu.

ton-majstor ▶ stručna osoba osposobljena za postupak višekanalnoga snimanja najsloženijih tonskih sadržaja, kao što su ozbiljna i zabavna glazba te dramska produkcija, obavljanje postupka finalnoga miksa s pomoću tonskoga miješala, višekanalnoga snimača/reproduktora, npr. računalne radne stanice s odgovarajućim programima specijalizirane za višekanalna snimanja i obradbe (u prošlosti su se za tu namjenu koristili višekanalni snimači ili nekoliko manjih povezanih i sinkroniziranih) i ostalih popratnih uređaja u režiji, te izradbu finalne (master) snimke namijenjene za emitiranje, arhiviranje ili daljnju produkciju. Osim

TON-MAJSTOR Zoran Hrkalo

navedenoga sudjeluje i u tonskoj realizaciji najsloženijih projekata, kao što su prijenosi složenih koncerata iz studija ili s terena, te TV prijenosa koncerata ili festivala. Poznatiji ton-majstori na RZ-u/HR-u bili su, među ostalim, Srećko Orlić, Matija Brkić, Miljenko Dörr, Dubravka Vrbljanac, Erik Molnar, Mladen Roško, Alan Šnajder, Boris Mahovlić, Saša Fanjak, Domko Ivančić, a na TVZ-u/HTV-u: Tomislav Privora, Ninoslav Kožul, Matija Barbalić, Miroslav Wolfart i Dorijan Stegu st.

tonska kola ▶ reportažna kola, odnosno tehnološko vozilo namijenjeno za terensko snimanje, obradbu i proizvodnju radijskoga programa za izravno ili naknadno emitiranje i streaming. Bitan element → terenske radijske tehnike. Prva tonska kola TK1 ("Vepar"), kombi, nabavljen je 1958. Opremu su činili tonski stol sa šest ulaza, dva magnetofona i bežični mikrofoni, što je tad bila prava rijetkost. Posebnih uređaja za obradbu tona nije bilo, a snimka s terena naknadno se obrađivala u studiju. Tonskim kolima radili su se festivali (Opatija i dr.), Dubrovačke ljetne igre, otvaranja Velesajma, prvosvibanjske proslave, emisije → *Mikrofon je vaš*, ton za TV emisiju → *Smjerom putokaza* i dr. Nova tonska kola TK1 nabavljena su 1968. zahvaljujući glavnomu inženjeru radija → P. Maričiću. Bila su to u to vrijeme najmodernija kola u Europi, opremljena tonskim pultom s 18 mono i 2 stereoulaza, dva magnetofona, uređajima za obradbu tona, 50W FM cijevnim odašiljačem, autonomijom od oko dva sata i dr. Dimenzije kola bile su uvjetovane ulaskom u staru jezgru Dubrovnika zbog snimanja i direktnih prijenosa s Dubrovačkih ljetnih igara. Tim je kolima uporabom FM odašiljača, koji je služio za prijenose iz Glazbenoga zavoda, 1969. izvedeno prvo stereoodašiljanje RZ-a. U kola je poslije ugrađen i radiotelefon Storno, preteča današnjih mobitela, koji je osim dogovorne komunikacije mogao obavljati i telefonske pozive. Prvi voditelj tih kola bio je Z. Majnarić, a vozač Z. Jurak. Tonska kola TK2 i TK3 nabavljena su 1972. i 1973, kao i sva dotad u inozemstvu, sa sličnom opremom kao i TK1. Godine 1978. nabavljaju se TK4, opremljena za tadašnje vrijeme

TONSKA KOLA

najmodernijim tonskim miješalom s 32 kanala. Zbog nemogućnosti redovite zamjene tehnologije TK2, 3 i 4 radila su neprekidno do 2000-ih. Tad su zamijenjena s TK5 (2004) i TK6 (2006) koja su, za razliku od dotadašnjih, bila u potpunosti projektirana i montirana na HRT-u; projekt je vodio A. Buntak, a tehnička ekipa Odsjeka konstrukcije i montaže (→ održavanje radijske opreme) instalirala je opremu. Zahvaljujući ugrađenoj opremi temeljenoj na digitalnoj tehnologiji, ta tonska kola i danas odrađuju iznimno složena snimanja i prijenose, a TK5 izložena su na međunarodnom sajmu IBC u Amsterdamu 2005. Te godine nabavljeno je reportersko vozilo RV1, koje nakon nadogradnje ima mogućnost višekanalnoga snimanja i obradbe do 24 tonska kanala, a 2014. preimenovano je u TK1. Manja su po dimenzijama i mogućnostima od velikih kola (TK5 i TK6). Uz navedene poseban prinos dali su voditelji tonskih kola, među ostalima B. Mikulan, S. Šunko, Z. Maleš i D. Iljadica.

tonski nosač ▶ fizičko sredstvo koje sadržava tonski zapis željenoga sadržaja (fonogram). S obzirom na vrstu tonskoga nosača zapis može biti mehanički, magnetski, optički, magnetooptički ili elektrostatski. Pohranjena informacija može biti u analognom ili digitalnom obliku. Najrasprostranjeniji predstavnik nosača s mehaničkim zapisom analognoga sadržaja jest gramofonska ploča. Tonski nosač s magnetskim zapisom može sadržavati informaciju zapisanu u analognom (analogna magnetofonska vrpca, analogna kazeta) ili digitalnom obliku (DAT, DASH, PRODIGI formati). Optički tonski nosač sadržava informaciju u digitalnom obliku, a standardizirani je predstavnik CD. Tonski nosač s elektrostatskim pohranjivanjem digitalnoga audiosadržaja izveden je u obliku statične "flash" RAM memorije i zasad se pretpostavlja da ima najveću perspektivu jer je malen po dimenzijama, ne sadržava pokretne mehaničke dijelove i nije toliko osjetljiv na vanjske utjecaje.

tonski snimatelj ▶ stručna osoba osposobljena za postupak snimanja tonskih sadržaja u studijskom prostoru ili na terenu, obradbu snimljenoga materijala s po-

moću tonskoga miješala, snimača/reproduktora, kao npr. računalne radne stanice (nekad su se za to koristili magnetofoni ili odgovarajući prijenosni snimači) i ostalih popratnih uređaja u režiji, te pripremu finalne (master) snimke za emitiranje ili arhiviranje. Osim navedenoga tonski snimatelj sudjeluje i u tonskoj realizaciji radijskoga ili TV prijenosa neke emisije iz studija ili s terena. Poznatiji tonski snimatelji na RZ-u/HR-u bili su, među ostalim, Ksenija Bogdanović, Željko Faturović, Aleksandar Horvat, Štefica Kozinc, Štefica Mahalec, Mladen Pankrac, Vilim Pšeničnik, Vilko Remenar, Zorana Tabain, Emir Altić st., Ivica Metzger, Miljenko Kopač, a na TVZ-u/HTV-u Marijan Popek, Davor Slivarić, Ivo Turčić, Josip Laća, Kosta Čok, Vlado Bosnar, Rudi Cupač, Željko Turković, Zdravko Dukić, Miro Baretić, Mario Kišić, Srđan Jadrijević, Marko Osenički, Slobodan Janjatić, Neven Baričević, Petar Jakovljević i Željko Frank.

tonski stol (tonsko miješalo) ▶ uređaj za kontrolu, selekciju i miješanje tonskih kanala s mogućnošću dinamičke i frekvencijske obradbe svakoga od njih. Od iznimnog je značenja u svakoj tonskoj režiji odvijanja programa ili studijskoga višekanalnoga snimanja. Audiosignali svih mikrofona iz studija, kao i signali ostalih audiouređaja u režiji (reproduktori, uređaji za obradbu tona), dovode se na ulazne kanalne module audio-miješala. Osim regulacije razine moguća je dinamička (kompresor, limiter) i frekvencijska obradba (equalizer) svakoga ulaznog audiosignala. Tako obrađeni signali odvođeni su na sabirnice sume za miješanje (mix bus), gdje nastaje finalni stereoaudiosignal koji se dalje odvođi prema audiosnimaču, razglasnomu sustavu ili odašiljaču. Osim sabirnica sume, ovisno o namjeni i veličini miješala, mogu postojati i druge vrste sabirnica. Tako npr. kod miješala za višekanalno studijsko snimanje, osim stereoizlaznih sabirnica, postoje i pomoćne višekanalne sabirnice (AUX), namijenjene za slanje željenih audiokanala na uređaje za daljnju obradbu signala (npr. uređaj jeke). Ovisno o namjeni te broju ulaznih kanala i vrsti izlaznih sabirnica postoji nekoliko osnovnih vrsta tonskih miješala: razglasno miješalo, koje se koristi za kontrolu sustava ozvučenja, miješalo za odvijanje programa, koje se koristi u režijama odvijanja programa, te produkcijsko miješalo, korišteno u studijskim kompleksima glazbene produkcije. S obzirom na način obradba signala može biti analogna i digitalna.

Topić, Marija ▶ novinarka i urednica (1965). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Mostaru. Od 1993. za HTV izvještavala s gotovo svih bojišta u BiH (Sarajevo, srednja Bosna, Usora, Hercegovina). Dopisnica HRT-a iz BiH 1996–2000, urednica Informativnoga programa i direktorica programa Federalne televizije BiH 2000–06. Od 2006. urednica Novih medija HTV-a; rabeći teletext u središnjoj *Dnevnik* uvodi titlovanje za gluhe i nagluhe osobe. Urednica deska te izvršna urednica u

TONSKI STOL (TONSKO MIJEŠALO) u tonskoj režiji televizijskoga studija Anton Marti (Studio 10), ton-majstori Vladimir Habičić (lijevo) i Dražen Muđer

IP-u HTV-a 2010–13, pomoćnica ravnatelja Programa HRT-a 2014. Od 2015. članica Uprave Soundset Grupe te predsjednica Odbora za medije Europskih sveučilišnih studentskih igara Zagreb–Rijeka 2016.

Toplak, Živka ▶ montažerka (1931). Na TVZ-u 1957–88, rukovoditeljica odsjeka filmske montaže od 1978. Montirala pionirske emisije s redateljima Z. Bajsićem, M. Fanellijem, I. Hetrichom, D. Marušićem, B. Ivandom, R. Grličem, novinarima S. Ederom, S. Zalepuginom, S. Humom, J. Orlovcem, L. Mitrovićem i dr. Montažerka igranih serija i TV drama (*Klupa na Jurjevskoj*, *Kapelski kresovi*, *Mačak pod šljemom*, *Nepokoreni grad*, *Kainov znak*, *Prijeki sud*, *Pravednik*, *Špijunska veza*, *Lidija*) i igranih filmova (*Samo jednom se ljubi*, *U raljama života*, *Za sreću je potrebno troje*).

Topolnik, Marko ▶ inženjer (1940). Diplomirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Radio kao inženjer u Zürichu i Bernu 1967–70. Od 1972. do umirovljenja 2005. na RZ-u. Tehnički vodio izravne prijenose važnih događaja i organizirao bežične komunikacije velikih programskih terenskih projekata. Koordinator EBU – Euroradija i član skupine T-5 Euroradija, u kojoj je sudjelovao u definiranju procedure mjerenja međunarodnih tonskih kanala. Rukovodio tehnikom HR-a 1990–2002. Unaprijedio tehničku bazu i povezivanje regionalnih radiopostaja u sustav HRT-a. Započeo digitalizaciju na HR-u.

Totalni FM Rijeka ▶ radijska postaja s koncesijom za područje Primorsko-goranske županije; emitirati počeo 1996. kao Primorski radio, a od 2010. emitira pod sadašnjim imenom. Pokrenuo ga je D. Blašković. Osnovnu koncepciju zadržao je do danas: informativnim i mozaičnim programom na pristupačan način prezentirati najvažnija događanja iz života Rijeke i regije. Redakcija svakodnevno priprema *Vijesti*, *Primorski dnevnik*, *Županijski pregled* i *Ri-info*, zatim mozaične emisije *Suncem u čelo* i *Šta ima?* te nekolicinu specijaliziranih emisija. Promovira autohtoni melos i narječje kroz projekt *Totalno lokalno*. Glavna urednica M. Lukić, vlasnik tvrtka Capital FM.

Totalni FM Split ▶ radijska postaja s koncesijom za Splitsku županiju; emitirati počeo 2002. kao Radio Riva, a od 2010. emitira pod sadašnjim imenom. Vlasnik je Capital FM d. o. o. Prvi glavni urednik bio je I. Bonković. Nastoji odgovoriti potrebama slušatelja programom informiranja, edukacije, kulturnog uzdizanja, zabave i sporta. Važnije emisije: *Jutro na Totalnom*, *S vama kroz dan*, *Mi znamo najbolje*, *Prema kraju dana*. Glazbeni program temelji se pretežno na najboljoj pop i rock produkciji od 1970-ih do danas. Glavni urednik M. Anić.

trailer (engl.) → foršpan

Tralić, Darko ▶ redatelj (1948). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Kao samostalni umjetnik režirao kazališne predstave i radio kao suradnik, asistent režije i redatelj na TVZ-u i RZ-u 1973–80. Od 1980. redatelj u Dramscom programu RZ-a. Autor i redatelj brojnih dokumentarnih radijskih drama: *Zavjet moru* (nagrada U.R.T.I. 1999), *Zapisi iz Domovinskoga rata* (suaautor s ton-majstorom K. Osmanom), *I lako je breme* (Prix Futura 1987, suaautor s ton-majstorom I. Kasumovićem) i dr. Jedan od prvih nautičkih novinara u Hrvatskoj, nakon umirovljenja vratio se kazališnoj režiji.

Transfer ▶ emisija o kulturi i umjetnosti, prikazivana na HTV-u 1995–2010. i 2014–15. Započeta kao svojevrsan medijski eksperiment, emisija je sustavno pratila novomedijske umjetničke prakse, performanse i vizualnu teoriju (emitirala je i kratku eksperimentalnu formu, tzv. teorijski film), pa se njezina arhiva danas koristi u edukativne svrhe u Muzeju suvremene umjetnosti u Zagrebu. Autorica i redateljica G. Brzović. U emisiji su surađivali brojni umjetnici, kustosi, teoretičari, novinari i dizajneri (D. Kršić, D. Dragosavac Ruta, M. Golub, A. Savić Gecan, M. Stilinović, K. Leko, T. Gotovac, I. Radmila Jančević, I. Ladislav Galeta, D. Cepak). Umnogome vizualno i konceptualno radikalna, ostala je upamćena kao jedna od najprepoznatljivijih HTV-ovih emisija za kulturu.

transkodiranje ▶ proces promjene (konverzije) digitalnoga video ili audiozapisa ili signala iz jednoga formata/standarda u drugi, promjena veličine AV zapisa unutar istoga formata ili promjena nekih parametara, kao što je npr. frekvencija uzorkovanja kod audiozapisa. Ukoliko je riječ o komprimiranim formatima, proces se sastoji od dva koraka: prvo se radi dekodiranje u nekomprimirani tzv. međufORMAT, a zatim kodiranje u novi format. S obzirom na raznovrsnost standarda kodiranja i vrsta zapisa sadržaja velika je potreba za procesima transkodiranja. U tu se svrhu izrađuju **"transkoderske farme"**, koje se sastoje od više transkoderi i posebnoga upravljačkog mehanizma. Unutar "transkoderske farme" često se odvijaju i drugi procesi, kao što je npr. kontrola kvalitete. Sami transkoderi mogu biti izvedeni kao posebni programski alati ili u sklopu drugih specijaliziranih programa te kao uređaji ili kao računalni poslužitelji s posebnim programima za transkodiranje.

tranzistor ▶ 1. poluvodički element koji se koristi u elektronici. Razvoj tranzistora počinje 1947, a njegovom primjenom postala je moguća proizvodnja jeftinijih radioprijamnika, kalkulatora, računala te mnogih drugih uređaja. Danas je ključna aktivna komponenta u gotovo svim elektroničkim uređajima. 2. mali prijenosni, najčešće baterijski → prijamnik za radijski program.

Trauber, Ružica ▶ novinarka i urednica (1931). Diplomirala na Poljoprivredno-šumarskom fakultetu u Zagrebu. Na TVZ-u od 1962, isprva novinarka, zatim

Ružica TRAUBER prigodom obilježavanja 100-te TV emisije *Plodovi zemlje*

urednica. Od 1962. do umirovljenja 1992. uredila i vodila 750 *Poljoprivrednih emisija* (poslije *Plodovi zemlje*), stekavši izniman profesionalni ugled. Poljoprivredne teme pratila je i za sve emisije Informativnoga i Dokumentarnoga programa (*Dnevnik, U prvom planu, Petkom u 19*). Dobitnica Zlatnoga pera HND-a 1978.

Trauber, Vladimir ▶ snimatelj (1934–2006). Na RTZ-u 1960–92. Snimao prve filmske reportaže, dokumentarne emisije, serije (*Smjehom putokaza, Mali svijet, Objektiv 350, Kultura srca, Portreti umjetnika*) i TV drame (*Bura nad Dubrovnikom, Skela*). Suradivao s redateljima A. Viculinom, M. Fulgosijem, B. Lentićem, P. Kreljom, V. Lastom. Dugogodišnji snimatelj emisije za poljoprivrednike. Ratni snimatelj reporter 1991. Dobitnik Zlatnoga pera HND-a 1972.

Travaš, Davor ▶ novinar i urednik (1956–2003). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Na Radio Rijeku došao 1981, prošao sve razine novinarskoga posla od suradnika do urednika. Od 1990. do 2000. ravnatelj Radio postaje Rijeka, koja izrasta u radijskoga lidera regije te jednoga od pionira modernoga radijskog novinarstva (prva hrvatska radiopostaja na internetu). U razdoblju osamostaljenja Hrvatske i Domovinskoga rata velik je njegov prinos izvještavanju iz okupiranoga dijela Like te u uspostavljanju dopisništva u Korenici nakon oslobodilačke akcije Oluja. Od 2000. do 2003. radio kao komentator. Nositelj Spomenice domovinske zahvalnosti.

Trbović, Daniela ▶ voditeljica i novinarka (1963). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Od 1990. na HTV-u. Najavljivala programe, vodila

emisije, talk showove, glazbene emisije (*Monofon*, *Mixer M*, *Info depo*, s H. Bangourom *Hit depo*, *Cro pop rock*), ekokviz *Baština čovječanstva*. Dvije sezone vodila glazbenu emisiju *Pljesak, molim!*, zatim nedjeljni show *Sunce*, s B. Homovcem uređivala i vodila *Metropolis*, a nedjeljnu emisiju *Od 5 do 7* s D. Čurličem. Voditeljica brojnih festivala (Splitski festival, Melodije hrvatskog Jadrana, Zagrebfest, Dora). Voditeljica kviza *Najslabija karika* 2004–10, dnevnoga talk showa *8. kat* 2010–13, tjednoga prime time talk showa *Večer na 8. katu* 2013–15 (dijelom i urednica) te game showa *Volim Hrvatsku* 2013. Vodila i predsjedničko sučeljavanje 2015. Od 2015 vodi game show *BezVeze*. U kategoriji TV lice osvojila je 1990-ih tri Večernjakove ruže i dvije nagrade *Slobodne Dalmacije*, a 2011. nagradu Ciceron – najbolji govornik među TV voditeljicama.

Daniela TRBOVIĆ

Trbuljak, Goran ▶ likovni umjetnik, fotograf, filmski i TV snimatelj i redatelj (1948). Diplomirao na Akademiji likovnih umjetnosti te na ADU-u u Zagrebu, gdje je redoviti profesor. Kao direktor fotografije snimio je tridesetak igranih filmova te isto toliko dokumentarnih i kraćih filmova. Suradivao je s uglednim redateljima (*Izgnubljeni zavičaj*, A. Babaja, 1980; *Ritam zločina*, Z. Tadić, 1981; *Kontesa Dora*, Z. Berković, 1993). Snimio je prvu hrvatsku telenovelu *Villa Maria* (2004–05) te HTV-ovu miniseriju *Tužni bogataš* (2008). Realizirao je i nekoliko animirano-eksperimentalnih filmova. Radio i kao grafički dizajner. Autor mnogih zapaženih konceptualnih radova. Dobitnik je brojnih nagrada za slikarske i

Goran TRBULJAK s redateljem Brankom Schmidtom na snimanju filma *Sokol ga nije volio*

filmske radove, među ostalim Zlatne Arene za kameru 1986. te Oktavijana 2002. i 2005.

treatment (engl.) ▶ priprema snimanja složenijega TV priloga, reportaže, dokumentarca ili emisije; produkcijski dokument u kojem se obrađuje i razvija ideja ili početni koncept. Piše ga autor nakon temeljitoga istraživanja teme, koja obično obuhvaća i pregled terena. Prilikom pregleda prosuđuju se lokacije za snimanje, planiraju scene i sekvence koje treba snimiti, prikuplja građa iz lokalnih izvora, odabiru sugovornici i obavljaju pripreme s njima. Trebao bi isključiti nesporazume i pogreške u planiranju i omogućiti svakomu članu ekipe da se tehnički pripremi i razmisli kako sam može pridonijeti autorovoj ideji.

Treća dob ▶ emisija I. programa HR-a namijenjena starijim osobama i umirovljenicima, emitira se od 1998. Pokrenula ju je i osmislila urednica A. Funes. Obrađuje teme povezane sa starijom populacijom: mirovinsko osiguranje, umirovljenički dug i povrat duga, zdravlje u starijoj dobi uz liječničke savjete, razvoj izvaninstitucijske skrbi za starije osobe, sportske i kulturne aktivnosti starijih, obrazovanje u starijoj životnoj dobi. Povremeno se emisije realiziraju izravno s terena. Preteča joj je bila tjedna *Emisija za umirovljenike*, koju su 1980-ih uređivale i vodile I. Jadrešić Kačić i V. Kovačević.

Treća dob ▶ mozaična emisija HTV-a o životu starijih osoba, prikazuje se od 2002. Kroz polusatne reportaže i razgovore u studiju obrađuju se teme o mirovinskim, socijalnim, zdravstvenim i drugim problemima starijih, teme međugeneracijske solidarnosti, donose portreti starijih, priče o njihovim hobijima i aktivnostima. Urednica i voditeljica A. Hrستیć, a povremeno su je uređivale i A. Horvatić, Ž. Lozo, S. Pleša i S. Trnčević. Realizatori su bili M. Reder i N. Pongrac, od 2015. V. Švec Hercigonja.

TREĆI PROGRAM HR-a, Rajka Rusan

Treći program HR-a ► radijski programski kanal HR-a, pokrenut 1964. u sklopu programske reforme RZ-a. Utemeljitelji programa bili su urednik H. Lisinski i članovi prvog uredništva D. Car, N. Kujundžić, B. Polić te tajnica V. Vučetić, kojima su se ubrzo pridružili S. Knežević, E. Sedak i E. Peratoner. U to uredništvo, formalno osnovano u travnju 1964 (premda su prve probne emisije počele 13. X. 1963), pristigli su 1965. T. Kurelec i N. Idrizović, 1966. D. Bučan te stalni honorarni urednici V. Vuković, M. Bradarić, 1967. D. Dragojević i dr. Uz suradnju mnogih umjetnika, kulturnih, znanstvenih i javnih djelatnika utvrdili su odrednice programa, koje se temeljno nisu mijenjale. Svojevrsan uzor bio im je, kao i sličnim programima na većini nacionalnih europskih radija, Treći program BBC-ja. Osnivanje III. programa bilo je moguće nakon što je počeo intenzivniji razvoj odašiljačke mreže RTZ-a (osobito na UKV području) potkraj 1950-ih i početkom 1960-ih. U kontekstu društveno-političkoga sustava, odnosno samoga sustava RTZ-a, III. program najmanje je podlijegao cenzuri i uspio je očuvati programsku shemu i orijentaciju. Početkom 1970-ih uredništvo počinje izdavati i *Zbornik Trećeg programa HR-a*, u kojem se objavljuju odabrani domaći i prevedeni tekstovi, izvorno emitirani u radijskom programu. Isprva se emitirao tri sata uvečer na frekvenciji II. programa HR-a. U drugoj polovici 1980-ih dobiva samostalnu frekvenciju i sedam sati programa, a 1997. počinje emitirati 24 sata dnevno, što je zahtijevalo uvođenje niza novih emisija i izrad-

bu nove programske sheme koju su osmislili R. Vince, D. Dragojević i Đ. Otržan. Tijekom godina konstanta je programa nastojanje da se afirmiraju vrijednosti nacionalne kulture, ali se ne zanemaruju ni vrijednosti stranih. To je osobito došlo do izražaja u emisijama *Bibliovizor*, *Dnevnici i pisma*, *Poezija naglas* (D. Dragojević), *Pod povećalom* (G. Crnković, M. Mihovilović), *Triptih* (E. Turković), *Kazalištarije* (G. Gračan, A. Juniku, B. Blažević), *Hrvatski identitet* (S. Bastaić-Batinović), *Hrvatska proza* i *Antologija pripovijetke* (B. B. Hrovat), *Zoofon* (G. Gračan). Znanost, filozofija, umjetnost, arhitektura, glazba, lingvistika, film i druga područja obrađivani su u emisijama *Znaci vremena* i *Project broadcasting* (Lj. Filipović), *Eppur si muove* (T. Krčmar), *Daleki glasovi* i *Saturnova djeca* (B. Romić), *Svjetska proza* (A. Grbac), *Doba znanosti* i *Portreti znanstvenika* (R. Rusan), *Pitoma misao* i *Riječi i riječi* (I. Matijašević), *Gubitak središta* (R. Vince i L. Kovačević), *Alternat* (Z. Roško), *Baština, mi i svijet* (S. Knežević), *Život prostora* (T. Pavelić i D. Kisić), *Filmoskop* (D. Radić), *Filmološki ogled* (D. Nenadić), *Glazba i film* (I. Paulus), a emisija *Ogledi i rasprave* (više urednika) bila je i ostala jedan od zaštitnih znakova III. programa. *Društveni obzor*, *Kultura demokracije* i *Eurostorije* (Lj. Strpić) te *Razgovor s povodom* (M. Dujmović) imale su naglašeno aktualnu tematizaciju, pretežno razgovorne forme, kao i *Forum Trećeg programa*. Serijali *Velikani naše epohe* i *Rječnik Trećeg programa* emitirali su se 1–3 godine, okupivši velik broj uglednih autora iz svih sfera kulturnoga i znanstvenoga života. I

danas su dostupni u obliku istoimenih knjiga (izdanje Biblioteke Hrvatskog radija), kao i niz drugih tematskih serijala emitiranih u okviru emisija *Komentari subotom*, *Portret umjetnika u drami*, *Portreti hrvatskih jezikoslovaca*, *Hrvatska ratna drama 1990/91*, *Hrvatski esej 1990–91*. itd. U novom ustroju HRT-a, kojim su redakcije i programi HR-a i HTV-a za pojedina tematska područja sjedinjeni u Produkcijske odjele za oba medija, III. program HR-a (glavna urednica R. Rusan) zadržao je, u visokom postotku, svoj redakcijski sastav zbog specifične strukture emisija, naglašenoga stručnog, autorskog i umjetničkog izričaja. Program se i u sklopu HRT-a i u kontekstu hrvatskoga medijskog prostora općenito prepoznaje kao zasebna i cjelovita kulturna činjenica. Tijekom posljednjih deset godina uvedeno je 25 novih emisija, od kojih se ističe *Tribina Trećeg programa*, dvosatna emisija uživo u kojoj sudjeluju najeminentniji domaći i, katkad, strani gosti, koji raspravljaju o aktualnim problemima kulture, umjetnosti, znanosti i društva. Tu su i *Okrugli stol* (B. Munjin), *Skrivena strana dana* (L. Letinić), *Svjetovi i nazori* (L. Kovačević), *Stvarnost prostora* (E. Turković), *Suvremena hrvatska proza* (I. Matijašević), *Na margini* (Lj. Filipović), *Na kraju tjedna* (M. Peterlić), *Lica okolice te Pojmovnik postjugoslavenske književnosti* (G. Crnković, B. Postnikov), *Praskozor* (B. Romić i A. Grbac), *Moj izbor* (I. Matijašević i I. Prtenjača). Poseban je umjetnički projekt *Slika od zvuka*, emisija u kojoj likov-

ni i multimedijalni umjetnici, performer i audioartisti stvaraju originalna umjetnička djela u mediju zvuka. Projekt je predstavljen na četiri izložbe (dvije u Zagrebu te u Dubrovniku i Splitu), a izdana su i tri DVD-a sa zvučnim radovima i pratećim knjižicama. Na III. programu emitira se pretežno klasična glazba uz stručne izbore glazbenih urednika, praćenje svjetskih glazbenih događaja i umrežavanje u izravne prijenose i europsku razmjenu. Dobio je nagradu Grada Zagreba 2011. “za dugogodišnje sustavno promicanje najviših umjetničkih, znanstvenih, medijskih i kulturnih postignuća (...) te visoku razinu profesionalnih načela i etike”. Glavna urednica R. Rusan.

Trenutak spoznaje ▶ znanstvena emisija, pokrenuta na TVZ-u 1976. Urednik je bio Z. Hečej, a redatelji Đ. Janjatović, J. Knežević i I. Vrbanić. Prethodili su joj *Nauka i tehnika* (1964) i *Nauka i mi* (1970).

Trenutak spoznaje ▶ mozaična emisija o znanosti, prikazivana na HTV-u 1996–2013. Išla je u različitim terminima, dugo vremena uživo. Teme su bile iz različitih znanstvenih područja, od filologije do molekularne biologije. Bio je to jedini tjedni magazin koji je pratio događaje u domaćoj znanosti: važne simpozije, projekte i otkrića naših znanstvenika, nove knjige, gostovanja svjetskih znanstvenih zvijezda, posebice onih

3,2,1,...KRENII!, stijeva: filmski redatelj Vladimir Pogačić, redatelj emisije Zoran Zlatar, voditelj Ivan Hetrich, glumica Renata Ulmansi, filmski kritičar Ranko Munitić i urednik Nenad Pata

hrvatskoga podrijetla. U srednjem dijelu emisije vodio se razgovor u studiju na aktualnu temu. Posljednjih godina emitiranja na kraju emisije uvijek je bila neka jezična tema: nove knjige, savjeti i druge filološke teme. Urednica i voditeljica bila je M. Vuković Sirišćević. Novinarke su bile: M. Srhoj, J. Stipančević, S. Kolovrat, D. Šuman Ščurić. Redateljica je na početku bila V. Šuman, a od 2000. V. Šandrić.

Tretnjak, Darko ▶ spiker, voditelj i mentor (1954). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od kraja 1970-ih spiker na RZ-u, od sredine 1980-ih na TVZ-u. Cijeli radni vijek svakodnevno kao spiker i voditelj sudjelovao u proizvodnji informativnih, dokumentarnih, obrazovnih, znanstvenih, zabavnih, sportskih i drugih sadržaja. Istodobno djelovao i kao prevoditelj, redaktor, recenzent, autor i lektor.

3,2,1,...kreni! ▶ emisija o filmu, prikazivana na TVZ-u 1977–83. Nastala prema ideji urednika N. Pate. U početku, uz sudjelovanje vrhunskih domaćih stručnjaka (A. Peterlića, R. Munitića, B. Ivande i dr.), bila je orijentirana na upoznavanje gledatelja s filmskim zanatima i profesijama, estetikom i žanrovima. Poslije se sastojala od opširnih intervjua s poznatim stranim glumcima i redateljima (C. Chabrol, F. Truffaut, O. Welles, J. Menzel, A. Wajda, C. Deneuve, V. Chytilová). U ekipi emisije bili su i I. Hetrich, P. Krelja, M. Kukuljica, T. Kurelec, N. Polimac, J. Štajner, V. Tomić, Ž. Tomić i D. Zubčević. U sklopu emisije produciran je i igrani film → *Ritam zločina*.

triax kabel → kabel

Tribuson, Goran ▶ pisac, filmski i TV scenarist (1948). Diplomirao i magistrirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Dugogodišnji urednik u Školskoj knjizi, redoviti profesor na ADU-u. Isprva objavljivao kratke fantastične priče (*Zavjera kartografa*, *Praška smrt*), potom romane u kojima prevladava interes za srednjoeuropsku ikonografiju i okultno (*Snijeg u Heidelbergu*,

Goran TRIBUSON

Čuješ li nas, *Frido Štern*, *Ruski rulet*). Daljnji su mu romani autobiografski i generacijski (*Polagana predaja*, *Povijest pornografije*) te kriminalistički (*Zavirivanje*, *Siva zona*, *Noćna smjena*). Autor scenarija brojnih HRT-ovih filmova i serija *Crvena prašina* (1999), *Ne dao bog većeg zla* (2002), *Potonulo groblje* (2002), *Polagana predaja* (2001), *Srce nije u modi* (2000), *Odmori se, zaslužio si* (5 sezona, 2006–13) te radiodrama *Dovidenja u Nuštru* (1994). Od 2008. redoviti član HAZU-a. Dobitnik nagrada Sedam sekretara SKOJ-a, Miroslav Krleža, K. Š. Đalski (dva puta), August Šenoa i Vladimir Nazor.

Snježana TRIBUSON

Tribuson, Snježana ▶ redateljica i scenaristica (1957). Diplomirala na ADU-u u Zagrebu, gdje predaje od 2004. Od 1981. piše scenarije i režira brojne emisije, serije i TV drame TVZ-a i HRT-a. Redateljica (nerijetko i scenaristica) TV drama i filmova *Željezni krevet* (1982), *Kako preživjeti do prvoga* (1986), *Terevenka* (1987), *Bez trećega* (1988), *Lude gljive* (1989), *Mor* (1991), *Mrtva točka* (1995), *Crna kronika ili Dan žena* (2000), *Pod vedrim nebom* (2004), dječje igrane serije *Poštanski sandučić* (1982–88) i dr. U suradnji s bratom Goranom u produkciji HRT-a kreirala i napisala (i režirala neke epizode) najbolji hrvatski sitcom *Odmori se, zaslužio si* (2006–13). Režirala dugometražne igrane filmove *Prepoznavanje* (1996), *Tri muškarca Melite Žganjer* (i TV serija, 1998), *Ne dao Bog većeg zla* (i TV serija, 2002) i *Sve najbolje* (2016), nagrađene brojnim Zlatnim arenama na Filmskom festivalu u Puli. Zanatski suverena u klasičnom narativnom stilu i radu s glumcima, puna razumijevanja za svoje likove, među najznačajnijim je hrvatskim dramskim TV redateljima od ranih 1980-ih do danas. Nagrađena je Zlatnom arenom za scenarij (*Tri muškarca Melite Žganjer*), dvjema nagradama Oktavijan i drugim priznanjima.

3D TV → stereoskopska televizija

Tri muškarca Melite Žganjer ▶ igrana TV serija, prikazana na HTV-u 1999. u tri epizode, nastala 1998, istodobno s igranim filmom u koprodukciji HRT-a i Kvadra. Komedija o stidljivoj i iskompleksiranoj slastičarki

TRI MUŠKARCA MELITE ŽGANJER

Meliti koja sanjari o idealnom muškarcu, priličnu popularnost doživjela zbog simpatičnih likova i uspjeloga parodiranja TV sapunica. Scenarij i režija S. Tribuson, kamera G. Mečava, glazba D. Rundek, scenografija V. Domitrović, kostimografija V. Pleše, montaža M. Barac. Uloge: M. Rogina, G. Navojec, F. Šovagović, S. Vejnović, S. Nikolić, I. Gregurević, Lj Kerekeš, E. Begović. Film je nagrađen Zlatnim arenama za scenarij, montažu, scenografiju, sporednu mušku i žensku ulogu te nagradom Oktavijan.

3sat (Dreisat) ▶ nekomercijalni satelitski TV kanal. Pokrenule su ga 1984. tri javne televizije s njemačkoga govornog područja, pa mu odatle i ime: ZDF (Njemačka), ORF (Austrija) i SRG (Švicarska), a 1993. pridružio im se i ARD (Njemačka). Jedan je od najstarijih europskih satelitskih kanala. Ustrojen kao radna zajednica koju vodi ZDF, ali programske se odluke donose konsenzusom. Osnovan je sa zadaćom da promovira kulturne i znanstvene sadržaje. Sve su emisije na njemačkom i isključivo vlastite proizvodnje. Članice dobavljaju program prema utvrđenoj kvoti: ZDF 32,5, ORF 25, SRG (od 2012. SRF) 10 i ARD 32,5%. Najpoznatije emisije su dnevni kulturni magazin *Kulturzeit* i emisija o znanosti *Nano*. Emitira se iz Mainza, gdje mu je i sjedište. U Austriji i Njemačkoj emitira se i digitalnom zemaljskom odašiljačkom mrežom.

Tri zmaja ▶ svakidašnja petominutna kviz emisija Radio Rijeke s pitanjima iz riječke i primorsko-goranske prošlosti i sadašnjosti. Pokrenuta 2012, vode je i uređuju R. Ferlin, J. Krmpotić i A. Čemeljić.

Trnka, Antun ▶ tonski snimatelj (1953). Na TVZ-u honorarno zaposlen od 1972, stalno od 1975. Ton-majstor od 1989. Opus mu uključuje dokumentarne filmove: *Oslobodilački pokreti u Africi (Angola, Mozambique)*, *Kina – zemlja i ljudi*, *Alkemičari s kraja svijeta (Ognjena zemlja)*, *Rudolf Steiner – modus vivendi*, *Ivo Tijardović*, *Filip Vezdin*, igrane filmove: *Dok nitko ne gleda*, *Proljeće Janka Po-*

tlačeka, *Bajka o Griši*, *Lude gljive*, *Mrtva točka*, *Prepoznavanje*, *Puška za uspavljivanje*, *Pont Neuf*, *Crna kronika ili Dan žena*, *Veliko spremanje*, *Bijelo*, *Starci*, *Ljubavi Georgea Washingtona*, *U sjeni Green Hilla*, *Pjevajte nešto ljubavno* te serije: *Dosije*, *Ne daj se*, *Floki!*, *Pričopričalica*. Suradivao s redateljima: Z. Tadićem, Lj. Jojić, L. Kiruom, S. Ivančević, M. Brankovićem, J. Domaš, S. Tribuson, L. Nolom, H. Hribarom, Ž. Senečićem, M. Santrićem, V. Vorkapić, D. Kušanom, E. Galićem.

Trnski, Mladen ▶ novinar i urednik (1941–2008). Završio Vojnopomorsku akademiju u Splitu. Tijekom 1960-ih suradivao sa Zastava filmom, na RZ-u, u časopisima *More*, *Plavi putevi* te u *Slobodnoj Dalmaciji*. Na TVZ-u od 1970. suradnik, potom urednik, TV reporter, komentator i urednik *TV Dnevnika*.

Uređivao i vodio serijale *Svi jedinstveni u obrani*, *Danas za sutra*, *Nedjeljno popodne*. U sklopu programa *Rat za slobodu* 1991–92. komentirao vojne operacije iz studija kao predstavnik Zapovjedništva Zbora narodne garde te Glavnoga stožera Hrvatske vojske i HTV-a. Izvještavao s bojišnica zapadne i istočne Slavonije, Pokuplja i Banovine. Autor dokumentarno-povijesnih serijala *Tamna strana legendi* i *Zablude i istine* (2002). Autor je i više knjiga (*Prokletstvo historije*, *Pod tuđim zastavama i orlovi-ma, Hrvati – slike iz ratničke prošlosti*).

troposfera ▶ donji dio Zemljine atmosfere koji se prostire iznad površine na oko 9 km iznad polova i 17 km iznad ekvatora. Ima najveći utjecaj na → rasprostiranje elektromagnetskih valova.

Trs, Vojko ▶ radijski djelatnik (1920–1992). Od 1940. na RZ-u; radio kao tehničar, snimatelj i tonski snimatelj, od 1945. šef tehnike, tehnički direktor RZ-a u vrijeme pokretanja TV programa, zamjenik generalnoga direktora RTZ-a i v. d. generalnog direktora 1972. Pod njegovim vodstvom sagrađena je bazna TV mreža, tj.

Vojko TRS

svi veliki odašiljači. Sa suradnicima stvorio moderan sustav radijskih odašiljača na području tzv. ultrakratkog vala (→ FM). Angažiran na gradnji veza s Eurovizijom i stvaranju tehničkoga centra Eurovizije za JRT u Zagrebu; u sklopu toga RTZ je 1970. formiran kao jedno od čvorišta eurovizijske mreže TV trasa.

Trstenjak, Antun (Tonči) ▶ urednik (1944). Diplomirao na Filozofsko-teološkom institutu Družbe Isusove u Zagrebu. Za svećenika zaređen 1973. Na HRT-u od 1991, najprije urednik redakcije religijske kulture, a od 1995. urednik Programa religijske kulture. Organizirao prvi izravni prijenos mise iz katedrale u Krku 1991. Iste godine ostvario prvi izravni prijenos križnoga puta s papom Ivanom Pavlom II. Prilikom svih triju posjeta Ivana Pavla II. u Hrvatsku bio jedan od organizatora izvještavanja i komentatora. Na njegov je prijedlog HTV prvi put u povijesti papinskih putovanja ostvario tzv. maraton, izravni prijenos papina puta od zračne luke do Zagrebačke katedrale. Sudjelovao u stvaranju brojnih religijskih emisija (*U početku bijaše riječ, Mir i dobro, Hrvatske katoličke misije, Hrvatski duhovni velikani, Duhovni izazovi, Ekumena*).

Trumbetaš, Tomislav ▶ snimatelj (1971). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Na HRT-u honorarno od 1999, a

za stalno od 2003. Snimatelj dokumentarnih filmova *400 tek, Izborna nastava, Dunavski kalafati, Zubanje u Dubici, Lonjsko polje i močvara, Starogradske priče i legende, Centrum Mundi, Katarinski sajam, Oprost, Poletilo dvanaest golubova, Veruda – film o Bojanu, Nepoznata Pula, Crvena mlina, Vido i misečina, 5 poslije 12, Priče o blatu*. Suradivao u posebnim projektima *The Voice – Najljepši glas Hrvatske*. Radio s više redatelja (R. Orhel, M. Čapin, K. Tomašević, I. Kuzmanić, Lj. Mandić, Z. Fuček, I. Bezinović, A. Hundić).

Tu ▶ igrana TV serija, prikazana na HTV-u u tri epizode 2003, nastala istodobno s igranim filmom u koprodukciji HRT-a i Interfilma. Socijalna drama koja prati desetak ljudi više-manje isprepletenih sudbina, a od kojih se svaki na svoj način nosi s vlastitim problemima – ovisnošću, ratnim traumama, siromaštvom. Režija Z. Ogresta, scenarij J. Mlakić i Z. Ogresta, kamera D. Gecl, scenografija H. Cernjak, montaža J. Podvorac. Uloge: Z. Crnković, J. Telalović, M. Tadić, I. Gregurević, I. Herceg, N. Ivošević, B. Frajt, Š. Guberina, N. Klasterka. Važnije nagrade za film: Velika zlatna arena za najbolji film, Zlatna arena za glavnu mušku ulogu (Z. Crnković) i montažu te posebna nagrada žirija na festivalu u Karlovym Varyma.

Tuđinac ▶ igrana TV serija, prikazana na HTV-u u tri epizode 1992. Adaptacija romana D. Šimunovića iz 1911. o usamljenom i nesnalazljivom muškarcu koji se pokušava othrvati letargiji nenaklonjene i učmale rodne sre-

TU, Jasmin Telalović (lijevo), Miro Branjak i Slaven Knezović

dine. Režija E. Galić, scenarij N. Vončina, urednik N. Fabrio, kamera K. Kursar, glazba Ž. Cvitković, scenografija V. Domitrović, kostimografija V. Ivanković, montaža J. Podvorac. Uloge: D. Despot, S. Vejnović, M. Nadarević, M. Podrug-Kokotović, M. Martinović, K. Pajić, Z. Odak, B. Boban, E. Peročević, M. Furlan, I. Appelt.

tuner (engl.) → prijamnik

Turalija Kurtak, Zrinka ▶ novinarka (1968). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1995. u redakciji kulture HTV-a, zamjenica urednika 2007–10. Radila na različitim kulturnim projektima, uređivala i vodila *Vijesti iz kulture*, javljala se uživo s kulturnih događaja u Informativni program, s D. Ilinčićem vodila posebne emisije poput *Noći muzeja*, otvaranja Muzeja suvremene umjetnosti i Muzeja krapinskih neandertalaca. Autorica je dokumentarnoga filma *Lado – američka turneja* (2010).

TURBO LIMACH SHOW, autor i voditelj Sinša Cmrk s natjecateljima

Turbo limach show ▶ zabavno natjecateljski show za djecu, emitiran na HTV-u 1992–2003. U 264 emisije sudjelovalo je gotovo 20 000 djece. Bile su to svežupanjske igre učenika šestih razreda osnovnih škola. Pokrovitelj serijala bilo je Ministarstvo prosvjete i sporta, koje je "Turbo školama", pobjednicama serijala, opremalo informatičke učionice. Emisiju su gledali u Sloveniji i BiH, pa su i njihove ekipe sudjelovale u serijalu (Škofja Loka, Sarajevo, Široki Brijeg). Svake sezone uvedene su nove igre prema zamisli autora i voditelja S. Cmrka. Natjecali su se i mali izvođači, pjevači i plesači odabrani na audicijama diljem Hrvatske i BiH, na koje bi se po sezoni prijavljivalo i do 3000 djece, a 80 onih koji su nastupali birala je stručna ekipa sastavljena od glazbenih urednika i suradnika, autora i redatelja. Tijekom emisije gledatelji su glasovanjem birali one koji će nastupiti u Velikom finalu izvođača. Pobjednik/ca bio bi "Turbo

pjevač/ica godine". Urednici Z. Balog dvije, a N. Kalinić Ahačić deset godina, redatelji D. Sokolić, D. Volarić, S. Hoti, Z. Margetić, producenti S. Ivančin, N. Petrić i R. Flojhar, scenograf D. Broz, kostimografkinja S. Šeler.

Turčinović, Željka ▶ dramaturginja i urednica (1951). Diplomirala na Filozofskom fakultetu te na ADU-u u Zagrebu. U Dramskom programu HR-a od 1996; uređivala emisije *Radio scena*, *Gospoin Fulir vam predstavlja*, *Radio atelje* i *Male forme*. Urednica Dramskoga programa HR-a od 2008; rukovoditeljica PO Drama HRT-a 2013–15. Predsjednica Hrvatskoga centra ITI-ja od 2001; glavna urednica časopisa *Kazalište* te teatrologijske i dramske biblioteke Mansioni. Izbornica i članica žirija nekoliko kazališnih festivala (Gavelline večeri, Međunarodni festival malih scena u Rijeci, Marulićevi dani i dr.); predsjednica žirija HRT-ove nagrade Orlando za najbolje ostvarenje u dramskom programu Dubrovačkih ljetnih igara od 2001; članica žirija HRT-ove nagrade Petar Brečić za teatrologiju i kazališnu kritiku. Dobitnica nagrada Prix Marulić 2001 (radiodrama H. Ivankovića *Lopudska sirotica*) i Prix Marulić 2012 (kratka forma S. Jamnicki i Z. Sajka *Glagoljon*).

Turizam ▶ emisija o turizmu, emitirala se na TVZ-u 1964–68; jedna od prvih specijaliziranih emisija Informativnog programa TVZ-a. Urednica je bila V. Gruden-Džeba, a potom F. Erceg, prvi redatelj I. Michieli. Taj se tip emisije zadržao u programu pod naslovima *Turistički barometar* (M. Gunjača), *Izazovi hrvatskog turizma* (Đ. Tomljenović, 1993–94), *Hrvatski turizam, kako dalje?* (Đ. Tomljenović, 1996), *Turistički magazin* (Đ. Tomljenović, 1997–2002), *Boje turizma* (Đ. Tomljenović, Đ. Drobac, 2002–2013) i *Turistička klasa* (Đ. Tomljenović, od 2013).

Turizam plus ▶ emisija o turizmu, emitirala se na I. programu HR-a 1996–2010; nastavak je emisije *Riječ je o turizmu*, pokrenute 1992. Autorica i urednica bila je T. Eterović-Čubrilo. Emisija je bila namijenjena profesionalcima u turizmu, ali i širokom krugu slušatelja izravno uključenima u turistička događanja. Emitirala se i na Glasu Hrvatske.

Turkalj, Zlatko ▶ novinar i urednik (1968). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Od 1985. na Radiju Velika Gorica urednik više emisija (novinar godine Udruge hrvatskih lokalnih javnih glasila 1997). Od 1997. do 2004. na Obiteljskom radiju urednik Zabavnoga programa te stalni glazbeni kritičar u emisijama HTV-a *Cro pop rock* i *Pretežno vedro*. Od 2004. urednik i komentator na II. programu HR-a. Vodi emisije *Music pub*, *Svijet diskografije*, *Turki party*, *Hrvatska top lista* i dr., uređuje i komentira koncerte, festivale, natjecanja Dora, Porin i Eurosong. Glasnogovornik i radijski urednik izbora *The Voice – Najljepši glas Hrvatske*. Dobitnik je nagrade Status Hrvatske glazbene unije

za prinos promicanju hrvatske glazbe 2008, godišnje nagrade HRT-a 2009. i Porina u kategoriji najbolji povijesno-tematski album 2014 (*Zagrebifest – šezdeset godina*).

Turković, Evelina ▶ urednica (1964). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1995. urednica likovnosti na III. programu HR-a (emisije *Triptih, Ogledi i rasprave, Slika od zvuka i Stvarnost prostora*). Emisiju *Slika od zvuka*, u kojoj se produciraju i premijerno izvode umjetnička djela koja kao konstitutivni element imaju zvuk (do 2015. čak 76 audioradova domaćih i stranih umjetnika), pokrenula je 2009. Urednica i autorica tekstova na tri izdanja DVD-a *Slika od zvuka* te kustosica i autorica postava izložbi *Slika od zvuka* u Splitu, Zagrebu, Dubrovniku i Momjanu. Autorica je dokumentarnih radiodrama o hrvatskim suvremenim umjetnicima (I. Kožarić, S. Tolj, P. Burdelez, Z. Dumanić, V. Žanić). Autorica je i brojnih tekstova o suvremenoj umjetnosti, monografija i kataloga. Nagrađena godišnjom nagradom HRT-a za 2011. za projekt *Slika od zvuka*.

Turković, Hrvoje ▶ filmski kritičar i teoretičar (1943). Diplomirao i doktorirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Bio je profesor na ADU-u u Zagrebu od 1977. do umirovljenja 2009. Kao vanjski suradnik uređivao emisiju *Danas: film* na I. programu RZ-a 1972–80.

Vanjski recenzent Dramskoga programa HTV-a 1991; autor, redatelj i scenarist priloga za emisiju *Film, video, film* HTV-a 1993–94. Proveo istraživanje o ratnom i mirnodopskom *Dnevniku HTV-a* (1994–95), objavljeno u zborniku *Media and War* (2000). Autor desetak knjiga o filmu (*Metafilmologija, strukturalizam, semiotika; Teorija filma; Razumijevanje filma; Film: zabava, žanr, stil; Nacrt filmske genologije*) te knjige *Narav televizije* (2008), nagrađene Kiklopom za esejistiku. Urednik više filmskih publikacija (*Film, Hrvatski filmski ljetopis*). Dobitnik više nagrada, među ostalim nagrada za životno djelo Vladimir Vuković 2008. te Vladimir Nazor za 2012. Odlikovan Redom Danice hrvatske s likom Marka Marulića 2003.

Turner, Ted ▶ američki poduzetnik (1938). Pokrenuo kabelsku informativnu TV mrežu CNN 1980. Nakon uspjeha toga pothvata, 1986. kupio arhivu starih filmova kompanija MGM i Warner Brothers te pokrenuo više kabelskih mreža: TNT (sportski prijenosi, TV filmovi i stari TV programi), TCM (klasični filmovi), Cartoon Network i Boomerang (crtani filmovi), koje je sa CNN-om ujedinio u Turner Broadcasting Company (TBS). Tvrtka se 1996. pripojila konglomeratu Time Warner.

Tušek, Tanja ▶ urednica i voditeljica (1969). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Na HRT-u od 1993, najprije kao vanjska suradnica, potom do 2008. voditeljica i novinarka u zabavnim i mozaičnim emisijama *Zlatni gong, Ljudi smo, Dugo toplo ljeto, Život uživo sa stilom, Život je lijep* i *Dan za danom*. Poslije radila kao urednica (*Malo misto uživo, 8. kat, Pjevaj moju pjesmu, Šušur*, novogodišnji projekti, *Pjevaj moju pjesmu, Oliver i prijatelji* i dr.). Od 2015. urednica projekta humoristično-zabavnoga sadržaja *Satirikon*.

Tužibaba ▶ emisija Radio Rijeke. Pokrenuli su je 1991. A. Čemelić i R. Ferlin u redovitom popularnom programu četvrtkom, a od 1994. vodi je R. Ferlin. Uspjeh emisije, pokrenute kako bi se građani mogli žaliti na sve nepravde koje ih tište, vidljiv je i u izričaju "Završit ćeš na Tužibabi!", koji je zaživio u Rijeci.

TV Bingo ▶ emisija izvlačenja brojeva igre na sreću. Prvi je put emitiran 14. VI. 2002. sa Zagrebačkog velesajma, odakle se u rujnu 2005. preselila u studije HTV-a. Produkcijom emisije započela je i poslovna suradnja HRT-a i Hrvatske lutrije (uz prekid od šest mjeseci). Tijekom niza godina mijenjao je programske forme od 40-minutnoga zabavnog showa s igrama za publiku u studiju te gostovanjima domaćih glazbenih zvijezda do kraćih 20-minutnih formi samoga izvlačenja. Prvi voditelji bili su K. Vukov Colić i S. Kopljar, a najdugovječniji K. Vukov Colić i M. Sedmak. Od 2011. voditeljski su par R. Kurbaša i D. Mutevelić, od 2015. s novim programsko-produkcijskim pristupom vođenje preuzimaju T. Jurić i D. Pelić. Emisiju su dosad uređivali M. Sedmak, J. Ceković i E. Homsli.

TV format ▶ emisija standardiziranog sadržaja, forme i zaštićenog imena (brenda), pogodna za međunarodnu TV distribuciju (→ licencni format).

TV Istra ▶ TV postaja s koncesijom za digitalnu regiju D5 (Istarska, Primorsko-goranska i dio Ličko-senjske županije), sa sjedištem u Pazinu; emitira od 1. I. 2011. Vlasnik je Puljanka d. d., prva direktorica i glavna urednica G. Restović. Temeljno konceptijsko usmjerenje je praćenje ukupnoga regionalnog javnog života. Osnovna karakteristika sheme jesu središnje *Vijesti* i svakidašnja mozaična emisija koja prati i najavljuje događanja u Istri i Primorju na području civilnoga društva, kulture, sporta i zabave. Dnevne večernje tjedne emisije obrađuju komunalnu tematiku i turizam, gospodarstvo i poduzetništvo, zdravlje, kulturna događanja, politiku, a vikendom se emitiraju putopisni dokumentarci, dječja te poljoprivredna emisija. Direktorica je I. Legin, a glavni urednik A. Gedike.

TV kalendar ▶ dokumentarno-povijesna emisija, emitira se na HTV-u svakodnevno od 3. 1. 1976. U trajanju od deset minuta u sažetom obliku obrađuje političke, kulturne, sportske, znanstvene, povijesne i druge teme iz hrvatske i svjetske prošlosti u povodu neke obljetnice. Na poticaj tadašnjeg direktora RTZ-a B. Puharića pokrenuli su ga O. Kosovac i V. Fučijaš, koji su ga zajedno ili naizmjenice uređivali do 2001 (V. Fučijaš), odnosno 2011 (O. Kosovac). Urednicima je 1979. dodijeljeno Zlatno pero HND-a “zbog koncipiranja i uređivanja, uspješnoga traganja za TV izrazom, zbog prezentacije povijesnih zbivanja i ličnosti primjerene mediju”. Nazivan “Mali div od 10 minuta” i “Najdraži profesor povijesti”, pod geslom “Podsjetnik onima koji znaju, a putokaz onima koji žele znati više”, često je istraživao i otkrivao zatajene događaje i prvi prikazao mnoge malo poznate filmske dokumente. Npr. ekipa je u Švedskoj snimila najstarije hrvatske zastave iz Tridesetogodišnjega rata, otkrila prve hrvatske pilote V. Kovačića i D. Novaka te pronašla podatak da je prvi govor na hrvatskom jeziku u Saboru održan 1809, a ne 1832, kako se dotad tvrdilo. Prvi suradnici bili su dobar poznavatelj zagrebačke povijesti P. Cindrić i svestrani stručnjak za likovnu umjetnost M. Peić. Poslije se širio

krug suradnika, a u njem su televizijske karijere počeli D. Burić, K. Čokolić, L. Rizmaul. U 40. godini emitiranja u njem rade novinari I. Čulina, V. Kursar, R. Labaš, M. Stipić Miočić, realizatorice S. Čaić i R. Prugovečki, producentica S. Hrvatinić Kunić i glazbeni urednik E. Kutleša. Od 2011. uređuje ga V. Brnardić.

TV magazin ▶ mozaično-zabavna emisija, prikazivana na TVZ-u 1960–62. i od 1966. do sredine 1970-ih. Sastojala se pretežno od glazbenih te revijalnih, igranih, ple-

TV MAGAZIN, kvartet *Studio*, 1967.

snih, pantomimskih i drugih točaka. Vodili su je TV i radijski spikeri, glumci, estradni pjevači i zabavljači Lj. Jelčić, H. Vlahović, V. Štefančić, D. Mejovšek, A. Nalis, kvartet 4 M i dr. Scenaristi i urednici bili su A. Bjelousov, M. Mahečić, P. Kanižaj, M. Brajević, M. Bogliuni, V. Grgin i dr, a većinu je režirao A. Marti. Emisija je bila iznimno popularna, npr. potkraj 1960. gledalo ju je 96,82% ispitanih vlasnika TV prijaimnika.

TV Moslavina → Nezavisna Televizija

TV Nova ▶ TV postaja utemeljena 1993. s koncesijom za grad Pulu, a od uvođenja digitalnog emitiranja s koncesijom za digitalnu regiju D5 (Istarska, Primorsko-goranska i dio Ličko-senjske županije). Pokretač i osnivač Istarska županija. Nakon dokapitalizacije od 30 suvlasnika (pojedinaca i tvrtki), najveći pojedinačni vlasnik D. Mikolić (44%), Županija istarska i gradovi (22%), Talijanska unija (8%) te ostale pravne i fizičke osobe (26%). Počela je emitirati 26. IV. 1996; temeljno joj je koncepcijsko usmjerenje proizvodnja vlastitoga programa s lokalno-regionalnim temama iz ukupnoga javnog života. Ključne su emisije *Od subote do subote*, *Vijesti*, *Club TVN*, *Zabavna strana*, *Nedjeljno popodne*, *Zapadna strana*, prijenosi misa. Od osnutka je direktor i glavni urednik D. Mikolić.

Tvoje lice zvuči poznato ▶ glazbeni show, emitira se na Novoj TV od 2014. Nastao je prema licenci Ende-

mol Shinea (originalni naziv *Your Face Sounds Familiar*). U zabavno-glazbenom spektaklu osam poznatih lica iz javnoga života ima priliku utjeloviti glazbene legende s domaće i svjetske glazbene scene, reinterpretirati neke od najvećih hitova, spotova i nastupa. Jedan je od najzabavnijih formata na svijetu, u kojem se natjecatelji publici mogu prikazati u nekom novom svjetlu – kao pjevači i plesači, ali i imitatori te zabavljači. Svi natjecatelji sudjeluju do samoga finala, a pobjednik je natjecatelj koji kroz 12 epizoda osvoji najviše bodova. Show je humanitarnoga karaktera, pobjednik emisije dodjeljuje donaciju humanitarnoj udruzi po svom izboru. Voditelji su I. Mešin i R. Bitorajac. Nastupe ocjenjuje stručni žiri čiju postavu u prvoj sezoni čine S. Bagarić, G. Navojec i T. in der Mühlen, a u drugoj sezoni umjesto G. Navojca u žiriju je B. Đurić Đuro.

TV5 Monde ▶ globalni TV kanal, sa sjedištem u Parizu. Emitira se satelitom, kablenskim mrežama i internetom. Pokrenulo ga je 1984. pet frankofonskih javnih televizija (otud ime TV5): Télévision Française 1 (Francuska), Antenne 2 (Francuska), FR 3 (Francuska), TSR (Švicarska) i RTBF (Belgija). Bio je to prvi paneuropski satelitski TV kanal. Nakon privatizacije TF 1 se povukao, a 1986. zamijenili su ga kanadski CBC-SRC i Télé-Québec. Od 2013. većinski je dioničar France Télévision (49%). Od 2006. nosi ime TV5 Monde kako bi se jače istaknulo da je to jedini svjetski frankofonski

TVOJE LICE ZVUČI POZNATO, Dušan Bučan kao Cameo (*Word Up*)

TV POŠTA, slijeva: Vojko Trs, Hrvoje Macanović i Roman Galić

TV kanal. Iz Pariza se emitira osam inačica, s titlovima na 12 jezika: TV5 Monde France-Belgique-Suisse, TV5 Monde Europe, TV5 Monde + Afrique, TV5 Monde Amérique Latine et Caraïbes, TV5 Monde États-Unis za područje SAD-a, TV5 Monde Asie za područja od Indije do Novog Zelanda, TV 5 Monde Orient-Maghreb za Bliski Istok i Sjevernu Afriku, TV5 Monde Pacifique, TV5 Monde Asie od Hong Konga do Novog Zelanda te TV5 Monde Brésil. Program za TV5 Monde dobavljaju članice suvlasničkoga konzorcija, a manji je dio vlastite proizvodnje (vijesti, informativne, zabavne i glazbene emisije). Na internetskom portalu nudi se interaktivni tečaj francuskoga jezika. Program je dostupan u oko 250 milijuna kućanstava u gotovo 200 zemalja svijeta.

TV pošta ▶ prva emisija TVZ-a namijenjena kontaktu s gledateljstvom, emitirala se od 1964. Vodio ju je H. Macanović, potom J. Lovretić i J. Nikić. Na pitanja gledatelja redovito je odgovarao direktor TVZ-a T. Golubović. Emisija je 1980-ih preimenovana u *Kritična točka* (urednici S. Hum i V. Fučijaš) te je, uz informiranje o tekućem programu, proširena razgovorima TV kritičara i drugih stručnjaka o aktualnim i strukturalnim temama TV medija. Od 2008. do 2015. emitirana je emisija *Iza ekrana* sličnoga profila.

tvrdi disk (engl. Hard Disk, akr. HD) ▶ uređaj za pohranu digitalnih informacija (podataka) koji koristi princip → magnetskog pohranjivanja. Sastavni je dio osobnih računala, servera, sustava za pohranu podataka, radnih stanica za obradbu AV sadržaja i drugih

uređaja, a može biti unutarnji ili vanjski. Pojavljuje se 1956. kao izum američke tvrtke IBM s kapacitetom od 5 megabajta (MB) i velikih dimenzija ($2m^3$), a danas je u kompaktnom kućištu s kapacitetima od više terabajta (TB). Sastoji se od ploča u hermetičnom kućištu koje se vrte oko jedne osi s pomoću elektromotora. Ploče su metalne ili staklene, presvučene tankim slojem feromagnetske tvari, a magnetske glave koje lebde tik iznad magnetskoga sloja zapisuju, odnosno čitaju podatke. Za razliku od magnetskih vrpce kod tvrdih diskova podatci se mogu čitati u slijedu ili izvan slijeda s bilo koje točke gdje se nalazi magnetska glava. Ta mogućnost dovela je do revolucije u pohrani i obradbi podataka na računalnim sustavima. Nove tehnologije u tvrdim diskovima kao što su flash memorija i NAND tehnologija potiskuju magnetske diskove, ali polako jer još uvijek imaju dobar omjer karakteristika i kapaciteta u odnosu na cijenu. Radi povećanja pouzdanosti i performansi često se u profesionalnom okruženju koristi više diskova povezanih u logičku cjelinu preko nekog od mogućih RAID (akr. od engl. Redundant Array of Independent Disks) nivoa.

TV referendum ▶ izjašnjavanje gledateljstva o pitanju postavljenom u emisiji ili u posebnoj rubrici teleteksta s namjerom da ih se uključi u neku javnu raspravu. Provođi se obično telefonskim pozivima ili SMS porukama. Empirijska istraživanja vjerodostojnosti takvih "referenduma" pokazala su da se na temelju njihovih rezultata ne mogu izvoditi pouzdani zaključci. Uzorak nije reprezentativan ni za stanovništvo ni za ukupno gledateljstvo ni za sve gledatelje pojedine emisije. U

TVZ3, ekipa u studiju *Zagrebačke panorame* čeka prvo uključenje u TVZ3, slijeva sjede: Melita Svetli-Sutlić, Veljko Jančić, Velimir Đuretić, a iza je majstor rasvjete Miljenko Vorberger, 15. V. 1988.

stručnim se krugovima razmatra ograničavanje ili čak isključivanje takvoga načina komuniciranja s javnošću jer može biti izvor manipuliranja.

TVZ3 ▶ treći kanal TVZ-a, s eksperimentalnim emitiranjem počeo u svibnju 1988. Počeo je kao prvi zagrebački lokalni TV program. U početku, od 23. II. do 15. V. 1988, emitirana je test-slika. S tromjesečnom dozvolom za emitiranje 15. V. počinje eksperimentalno emitiranje satelitskih kanala. U terminu od 17,25 do 19,30 emitirao se dijelom i domaći program. Između MTV-jevih spotova išle su *Vijesti*, dokumentarna emisija o Zagrebu i *Zagrebačka panorama*. U tom razdoblju realizirana su i dva posebna projekta. Cjelodnevni program *Animavizija*, povodom Festivala animiranoga filma Animafest, koji se održavao od 30. V. do 3. VI. 1988. Cijeli je program bio emitiran iz Omladinskoga kulturnog centra (OKC) u Teslinoj ulici u Zagrebu. U listopadu 1988. na kanalu je emitirano sedam dana cjelodnevnoga programa pod nazivom *Jazzvizija*, povezanoga s danima jazza u OKC-u. Od 1. XI. 1988. postao je prvi domaći program koji emitira 24 sata dnevno, sedam dana u tjednu, i to zahvaljujući reemitiranju satelitskih programa, koji je u redovitom terminu prekidala samo *Zagrebačka panorama*. Odašiljač se više nije gasio, tako da su se cijelu noć mogli gledati spotovi s MTV-ja ili neki drugi odabrani

satelitski programi (CNN, Super Channel, RAI Uno i dr.). Od 23. XII. 1988. do 1. I. 1989. starta program pod nazivom *Zimovizija*, koja se također emitirala iz OKC-a. Osim programa iz studija ekipa se javljala i s mnogih mjesta u gradu – iz Koncertne dvorane Vatroslav Lisinski, s novogodišnjega sajma zagrebačkog Velesajma, s ulica i trgova. Projekt *Zimovizija* programski je kreirala ekipa TVZ-a, a tehnika, produkcija i marketing nisu bili TVZ-ovi, već vlasništvo privatnih producenata M. Požara i V. Smoleca. Prvi put s TV ekrana čestitan je Božić te prikazan dokumentarac Kršćanske sadašnjosti o božićnim običajima i nekoliko reportaža o dočekivanju Božića u zagrebačkim obiteljima. Budući da projekt nije dobio odobrenje za prijenos polnočke, urednik (V. Đuretić) u ponoć je pustio pola sata snimljenih eksterijera i interijera zagrebačkih crkvi uz glazbu starih hrvatskih božićnih pjesama. U proljeće 1989, za trajanja proljetnoga Zagrebačkog velesajma, iz Talijanskog je paviljona emitirana *Velevizija*, također bez sudjelovanja tehnike TVZ-a, uz podršku privatne produkcije Požar-Smolec. Urednici kanala bili su L. Rakijaš, V. Đuretić i D. Vernić-Bundi, a novinari-reporteri M. Nemčić, T. Šimić, H. Žučko, S. Vilus, P. Pavelić, redatelj E. Šošarić. Na tom konceptu izrasta kanal koji se od 11. XI. 1989. emitira pod imenom → Z3 sve do 1. III. 1991, kad ponovo prelazi pod okrilje HRT-a pod imenom → HTV3.

U

UAR (akr. od franc. Union Africaine de Radiodiffusion – Afrički radiodifuzijski savez; prije URTNA – Union des radiodiffusions et télévisions nationales d’Afrique – Savez afričkih nacionalnih radija i televizija) ▶ udruženje nacionalnih radiodifuzijskih institucija Afrike, sjedište u Dakaru (Senegal). Osnovano je 1962. pod pokroviteljstvom Organizacije afričkog jedinstva (OUA) kao profesionalno i nekomercijalno udruženje radi unaprjeđenja nacionalnih radijskih i TV servisa u Africi te proizvodnje autohtonoga programa. Aktivnosti uključuju rješavanje stručnih problema s područja radija i televizije, koordinaciju rada i razmjenu informacija, jačanje pregovaračkih pozicija članova pri sklapanju internih ili međunarodnih sporazuma i dr. Današnji naziv nosi od 2006.

Ubio sam Petra ▶ radiodrama Vojislava Kuzmanovića, emitirana na RZ-u 1958. Njome je autor, kao i drugim svojim radiodramama (*Jedan čovjek manje*, 1956), među prvima uveo pobunjenoga junaka “krugovaške” generacije u dramski program RZ-a. Dobitnica nagrade Grada Zagreba, čime ima povijesno značenje u razvoju hrvatske radiofonije i radiodramaturgije. Režija J. Kušelj i M. Feman, uloge S. Lasta, V. Drach, J. Dijaković, Lj. Jović.

ublendavanje (žarg.; prema njem. Aufblende) → fade in

Udruženje radoznalih ▶ igrano-lutkarska serija za djecu i mladež, prikazivana na TVZ-u 1969–72. Scenarije je pisao M. Matošec sa suradnicima. Najveću popularnost među djecom stekao je glumac D. Mejovšek kao Šečerko, a uz njega i lutke Šutak Nešutak i Lina Lena, koje je oblikovao A. Marks. Glasove su im dali R. Bašić i Đ. Ivezić. Glazbu su skladali B. Mihaljević, S. i N. Kalogjera. Režija V. Lasta i T. Globočnik, scenografija A. Nola, a urednik N. Bjažić.

ugodiivač → prijammnik

UDRUŽENJE RADOZNALIH, Vlado Štefančić kao Poštar, Damir Mejovšek kao Šečerko i redatelj Tinko Globočnik

Ugrčić, Jovo ▶ političar i novinar (1923–2005). Diplomirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Sudionik partizanskoga pokreta u II. svjetskom ratu, a nakon rata na rukovodećim političkim dužnostima u Dalmaciji. Glavni urednik RZ-a 1955–57, direktor programa do 1958. Nakon toga saborski zastupnik, pomoćnik saveznoga sekretara za informacije i sekretar Saveznoga vijeća Savezne skupštine Jugoslavije.

Ugrin, Goran ▶ producent (1950). Na TVZ-u od 1974. organizator, zatim producent, producent programa te odgovorni, izvršni i glavni producent. Radio u Dječjem (*Spretno sretno, Patuljci pojma nemaju*), Dramskom (*Nepokoreni grad, Gabrijel, Oko, Prah, Pjesma od rastanka*) i Zabavnom programu (*Zagreb–Beč, Jadranski susreti*, novogodišnji programi). Sredinom 1980-ih producent

u redakciji narodne glazbe i običaja, producent prijenosa Zimskih olimpijskih igara u Sarajevu 1984, glavni producent prijenosa Univerzija u Zagrebu 1987, Europskoga prvenstva u košarci u Zagrebu 1989, Europskoga prvenstva u atletici u Splitu 1990. Radio na projektima Eurosonga 1990. u Zagrebu, zadužen za prve produkcije Porina (HTV festival Opatija), glavni producent prijenosa dolaska pape Ivana Pavla II. u Hrvatsku 1994. Glavni producent HTV3 1993. Dio HRT-ove ekipe (D. Sirišćević, M. Škalec, D. Šesnić) koja je u Pekingu 2003. realizirala najveću opernu produkciju na svijetu (*Aida*, šef projekta K. Dolenčić).

UHDTV (takoder 4K, UHD, Ultra HD, Super Hi-Visio; akr. od engl. Ultra High-Definition Television – televizija ultravisoke kvalitete) ▶ TV signal koji donosi veću kvalitetu u odnosu na → HDTV. Uključuje dva digitalna formata (4K UHD i 8K UHD) koja je prihvatio → ITU. 4K UHDTV format ima razlučivost 3840×2160 (8,29 megapiksela), što je četiri puta više elemenata slike od uobičajene HDTV. 8K UHD prikaz ima razlučivost 7680×4320 (33,18 megapiksela), što je 16 puta više elemenata slike od HDTV. Osim povećanja razlučivosti donosi višu vertikalnu frekvenciju, poboljšanja audiosignala, dubine slike, kolorimetrijskih značajki i dr. U nekoliko se država eksperimentalno odašilje u zemaljskoj mreži korištenjem → DVB-T2 modulacije i HEVC kodiranja za sažimanje signala, a na tržištu se pojavljuje sve više proizvoda za snimanje i prikaz tih formata. Utakmice Svjetskoga nogometnog prvenstva u Brazilu 2014. vjerojatno su bile prvi veliki sportski događaj koji je proizveden u UHDTV kvaliteti, što je sve češći zahtjev za velike sportske događaje.

U krupnom planu ▶ debata studijska emisija, prikazivala se na TVZ-u/HTV-u 1984–2012. Koncipirana kao tjedni pluralistički TV forum (tad pod egidom “pluralizma samoupravnih interesa”). Voditelj i autor pojedine emisije odabirao se prema aktualnoj društveno-političkoj temi, sastavom gostiju težilo se prikazati raznovrsna relevantna gledišta o njoj. U emisiji su otpočeta sudjelovali i gledatelji svojim pitanjima. Koncipirali su je G. Stantić i V. Sutlić, koji je bio i prvi urednik. Poslije su emisiju uređivali L. Mitrović, M. Gavrović, M. Gunjača te drugi novinari IP-a prema specijalnostima, a redatelji su bili D. Vizek, Z. Bilandžija i M. Davidović. Početkom 1990-ih izgubila je redoviti termin te je pretvorena u povremenu informativnu emisiju u kojoj se prigodno raspravljalo o temama i događajima od osobitoga značenja.

Ulice i trgovi ▶ emisija II. programa RZ-a, emitirala se 1975–82. Osmislio ju je i uređivao D. Britvić, a pripremala stalna reporterska ekipa (V. Lehpamer, S. Šunde, E. Rebec i B. Špoljarić). Predstavljala je ulice i trgove,

njihove povijesne, arhitektonske, kulturne i druge znamenitosti te osobe prema kojima su ulice dobile nazive.

Ulični fotograf ▶ radiodrama Ernesta Radetića, prazvedena na RZ-u 10. VI. 1937. u izvedbi Zbora Matice hrvatskih kazališnih dobrovoljaca u Zagrebu. Prva hrvatska radiodrama u kojoj se središnji lik pojavljuje i kao pripovjedač (u prvom licu) i kao glavni sudionik zbivanja. Autor gradi djelo kao stereotipni bulevarski komad, čijom dinamičnom radnjom i iskričavim dija-loškim dosjetkama kani razonoditi slušateljstvo.

Ulrich, Boris ▶ skladatelj i pijanist (1931–1983). Od 1955. tonski majstor na RZ-u, 1968–72. glavni glazbeni urednik te od 1972. urednik-producent u Muzičkoj proizvodnji RZ-a. U skladateljskom opusu povezivao je suvremeni skladateljski izraz s elementima glazbene prošlosti. Posebno se ističu *1. klavirski koncert* (1964), *Sinfonia-Vespro* (1974), *Semplice* za gudače, orgulje i klavir (1976) te *Folk-Sinfonia* (1980). Za *Sinfoniju-Vespro* nagrađen je drugom nagradom na Tribini skladatelja UNESCO-a u Parizu.

umetnuti audiosignal (engl. embedded) → serijsko digitalno sučelje

U mreži Prvoga ▶ informativna emisija I. programa HR-a, emitira se od rujna 2004. radnim danom u jutarnjem terminu. Pokrenuta na temelju procjene da HR u jutarnjim satima, kad se radio najviše sluša, mora imati temu dana – događaj od interesa javnosti. Uz goste, koji komentiraju temu, u emisiji sudjeluju i slušatelji, što osigurava dinamičnost emisije. Urednici i voditelji M. Gerbec Njavro, M. Šikanić, Z. Grancarić i M. Grahovac.

UNESCO (akr. od engl. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation – Organizacija Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu) ▶ međunarodna organizacija u sastavu UN-a koja okuplja 194 države, osnovana 1945. sa sjedištem u Parizu. Primarni joj je cilj da usmjerava, prati i potiče razvoj obrazovanja, znanosti i kulture u državama članicama i izgrađuje sustav zajedničkih vrijednosti u tim djelatnostima. Radom organizacije rukovode glavni direktor, izvršni odbor i glavna skupština, koja se sastaje svake druge godine. Jedan od predsjednika skupštine, koji uz druga tijela vodi UNESCO između dvaju skupštinskih zasjedanja, 1970-ih bio je I. Margan, hrvatski političar iz Rijeke, kao predstavnik Jugoslavije. Znatno djelokrug organizacije odnosi se i na područja informiranja i komunikacija, gdje ima velik utjecaj u stvaranju prikladnih uvjeta za slobodni protok informacija i za slobodu medija i novinarstva. Posebno je u tom pogledu bitan cjelovit dokument UNESCO-a iz 1978, koji pod nazivom *Deklaracija o*

osnovnim načelima u doprinosu masovnih medija jačanju mira i međunarodnomu razumijevanju, unaprjeđenju ljudskih prava i borbi protiv rasizma, apartheida i poticanja na rat figurira kao platforma za društveno prihvatljivo djelovanje masovnih medija u svijetu. Organizacija sustavno prati kretanje u medijima, potiče demokratske, pluralne i etičke tendencije te kritizira negativne utjecaje tržišta i globalizacije na suvremene medije. U ime opće odgovornosti za promicanje vrijednosti kulture, znanosti i obrazovanja štiti prava država da razvijaju nacionalni jezik i kulturu, ali istodobno potiče i podržava jezičnu raznolikost i multikulturalnost kao pozitivne elemente suradnje i približavanja različitih država, naroda i kultura. Hrvatska je članica od 1992, znatno zastupljena na popisu zaštićene svjetske prirodne (Plitvička jezera) i kulturne baštine (Eufrazijeva bazilika u Poreču, Šibenska katedrala, Dioklecijanova palača, gradska jezgra Trogira, gradska jezgra Dubrovnika, Starogradsko polje na Hvaru), dok na popisu nematerijalne kulturne baštine, koja se formira u posljednjih desetak godina, pripada među pet najzastupljenijih zemalja s kulturno-tradicijskim dobrima velike medijske vrijednosti (zvončari Kastavštine, hrvatsko čipkarstvo, procesija kraljica – ljelje u Gorjanima, Hvarska procesija križa, Festa sv. Vlaha, proizvodnja drvenih dječjih igračaka u Hrvatskom Zagorju, istarsko dvoglasno pjevanje i sviranje na istarskoj ljestvici, Sinjska alka, tradicija izradbe licitara, bećarac, nijemo kolo u Dalmatinskoj Zagori, klapsko pjevanje, mediteranska prehrana na Jadranu), a otkanje se nalazi na popisu ugrožene svjetske nematerijalne baštine.

unilateral ▶ organizirano javljanje novinara iz inozemstva. Organizira ga matična postaja za svojega novinara-izvjestitelja. Pritom sa zemljom domaćinom dogovara termine snimanja i montaža (ako putuju novinar i snimatelj) te termin kad će montirani materijal biti poslan u matičnu TV kuću. Kad je riječ o živom javljanju novinara u neku informativnu emisiju, matična kuća može zakupiti studio i povratne veze za razgovor. Kod javljanja uživo (studijskih ili terenskih, poput sportskih događaja i koncerata) i dalje se, uz prethodni dogovor, uglavnom koriste satelitske veze, a za slanje priloga sve se češće koristi datotečni prijenos preko interneta uporabom pristupne točke televizije domaćina, WiFi-ja ili mreže mobilnih operatera. Organizirano javljanje za više postaja naziva se multilateral.

UNISON, Hrvatski glazbeni savez ▶ krovni savez glazbenih udruga, utemeljen 2015. kao nasljednik Instituta hrvatske glazbe (akr. IHG), utemeljenoga 2004. radi očuvanja, afirmacije i razvoja hrvatskoga glazbenog stvaralaštva. Utemeljitelji Instituta bili su Hrvatska diskografska udruga, Hrvatska glazbena unija i Hrvatsko društvo skladatelja, a UNISONA i sve ostale glazbene udruge. Najvažniji su ciljevi podizanje razine svijesti o vrijednosti i značenju intelektualnoga vlasništva, autorskih i srodnih prava, poboljšanje suradnje unutar struke te suradnja s

drugim grupacijama od interesa za hrvatsku glazbu. Nositelj je projekta diskografske nagrade Porin i Hrvatskoga natjecanja mladih glazbenih umjetnika Papandopulo.

Univerzijada u Zagrebu 1987. → posebni sportski projekti

UPITNIK, autor i voditelj kviza Joško Lokas

Upitnik ▶ dnevni telefonski kviz znanja, prikazivan na HTV-u 1997–2004 (1815 emisija); prvi HTV-ov autorski kviz nakon *Kviskoteke* koji je odgojio novu generaciju gledatelja i natjecatelja TV kvizova. Popularnost je uvelike dugovao svježemu voditeljskomu pristupu, jednostavnim pravilima i mogućnošću da se u njemu okuša najšira populacija. Sastojao se od pet rubrika (kultura, povijest, zemljopis, sport i jučer, danas, sutra), a onaj tko bi točno odgovorio na tri uzastopna pitanja mogao bi odgovarati za dnevni jackpot (od početnih 5000 do maksimalnih 80 000 kuna). Pokrenuo je cijeli niz telefonskih kvizova znanja koji su pokušali slijediti njegovu uspješnu formulu. Autor J. Lokas. Voditelji: J. Lokas i M. Rašica, urednik I. Grković.

uplink (engl.) → uzlazna veza

upojnik zvuka (apsorber) ▶ prostorni ili površinski akustički element s točno definiranim koeficijentom apsorpcije s obzirom na frekvenciju zvuka. Služi za ugađanje akustičkih parametara studijskih i režijskih prostora. U praksi se najčešće koriste porozne apsorpcijske obloge, membranski upojnici, gradijentni upojnici te Helmholtzovi šupljinski rezonatori.

U potrazi za Markom Polom ▶ osmодijelni dokumentarno-putopisni serijal, prikazan na HTV-u 2013. Oslanjajući se na knjigu *Milijun* Marka Pola, tročlana ekipa HRT-a proputovala je u četiri godine 200 000 kilometara i 17 zemalja, snimajući (ukupno 200 dana) sva mjesta kojima je prošao veliki istraživač, koji se pojavljuje i u ulozi voditelja kroz priču: venecijanske palače, vruće pustinje Irana, Mongolije i Kine, visoravni na 5000 metara u Tadžikistanu i Tibetu, plantaže čaja na Šri Lanki, solane u Indiji, podmorje Bornea i dr. Visokopračun-

U POTRAZI ZA MARKOM POLOM, Turkmenistan

ski serijal, kojemu vizualnu kvalitetu osim majstorske kamere daju i atraktivne 3D animacije. Autor M. Branković, direktor fotografije D. Ruljančić, glazba D. Grubačević, montaža Z. Borko, ton-majstor B. Harmić, producent M. Rezić. Dobio je 15 domaćih (Zagreb tourfilm festival, ITF Solin, Porin za originalnu glazbu) i međunarodnih nagrada, između ostalih glavnu nagradu Tourfilm festivala u Karlovym Varyma, Srebrnoga dupina u kategoriji History and Civilisation na Cannes Corporate Media and TV Awards.

Uranjek, Darko ▶ novinar i urednik (1942–2004). Diplomirao novinarstvo na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Jedan od prvih dopisnika TVZ-a iz Osijeka te Slavonije i Baranje, urednik prve redakcije TV dopisništva Osijek 1973. Inicijator i utemeljitelj HTV studija Osijek, njegov dugogodišnji urednik, pokretač regionalnoga TV programa (*Kronika Zajednice općina Osijek, Županijska kronika, Dobar dan*).

Uređivao i vodio brojne emisije u različitim programima (specijalnost unutarnja politika). Izvještavao za TV dnevnik i informativne emisije, uređivao i vodio specijalizirane političke emisije (*U krupnom planu*), komentator iz Hrvatskoga sabora. Za Domovinskoga rata kao urednik (program *Za slobodu*) organizirao i vodio HTV centar Osijek, iz kojega je u svijet otišla slika ratnih zbivanja u istočnoj Hrvatskoj.

uravnoteženost ▶ profesionalni standard koji obvezuje da se u novinska izvješća uvrste podatci i mišljenja svih važnih strana koje su uključene u događaj o kojem se izvještava. Bitno je osigurati stvarnu, a ne formalnu ravnotežu, koja se temelji na nepristranoj procjeni o važnosti događaja i o njegovoj informativnoj vrijednosti te na podjednakom odnosu prema sudionicima. Potreba uravnoteženosti osobito je bitna u sporovima i sukobima te u vrijeme izbora i izborne kampanje, u debatama, okruglim stolovima i drugim medijskim

prilozima te u izvještavanju o radu političkih stranaka, parlamenta i sličnih političkih institucija. Načelo uravnoteženosti nadopunjuje se s načelom cjelovitosti i potpunosti. Mediji su dužni osigurati uravnotežene prikaze bez obzira na njihovu kategoriju i žanr.

Urbi et Orbi (lat. gradu i svijetu) ▶ papinski božićni i uskršnji blagoslov s prozora bazilike sv. Petra u Vatikanu. Europska radiodifuzijska unija (EBU) besplatno prenosi TV signal zainteresiranim državama, a u Hrvatskoj obično ima visoku gledanost.

urednički kolegij ▶ stručno savjetodavno tijelo glavnoga urednika tiskanih i AV medija (novina, internetskoga servisa, radijskoga ili TV programa i sl.). Čine ga urednici specijaliziranih rubrika, struka (dijelova sadržaja), odjela i sl. koji se nalaze na ključnim mjestima u procesu proizvodnje. Vodi ga glavni i odgovorni urednik. Operativno obavlja poslove povezane s planiranjem sadržaja u određenom mediju, pribavlja pisani materijal, fotomaterijal, filmski/video, zvukovni i glazbeni materijal. Također se brine o realizaciji planova, organizira rad redakcije, selektira informacije i obavlja druge poslove uređivanja novina, servisa ili programa. Utjecajan je i često presudan čimbenik u koncipiranju i realizaciji uređivačke politike nekoga medija. U suradnji s glavnim i odgovornim urednikom uspostavlja izvedbene standarde, osiguravajući i etičke standarde pri prikupljanju i prezentaciji informacija.

urednik ▶ stručna osoba koja planira, dogovara i realizira medijski sadržaj po specijalnostima (vanjska ili unutrašnja politika, kultura, sport, zabava), nadgleda sve faze njegove proizvodnje od pripreme do objavljivanja. Odlučuje što ponuditi korisnicima medija (čitateljima, gledateljima, slušateljima), odakle pribaviti tekst i tko će ga pisati, dogovara s novinarom kako tekst napisati. Određuje u kojem će se opsegu i obliku tekst objaviti, donosi sve bitne odluke u svezi s radijskom ili TV emisijom te internetskim sadržajem, vodi računa o konačnoj realizaciji. Provjerava točnost podataka i činjenica u tekstu/prilogu, prilagođuje ga razumljivoj formi, nadgleda posljednje faze prije objavljivanja te odgovara za objavljene medijske sadržaje u okviru svoje ovlasti. Izravno je odgovoran glavnomu uredniku.

uredništvo ▶ radno tijelo medija (novina, radijskih i TV postaja, internetskih stranica). Čine ga glavni urednik i urednici redakcija (vanjska i unutarnja politika, gospodarstvo, kultura, sport i sl.) te, u RTV programu, producent i realizator. Provodi uređivačku politiku i programsku koncepciju medija koji uređuje, planira i organizira realizaciju i objavljivanje medijskoga sadržaja.

U registraturi ▶ igrana TV serija, prikazana na TVZ-u 1974. u devet epizoda. Adaptacija istoimenoga romana A. Kovačića. U središtu je zapleta bistri, ali naivni Ivica

U REGISTRATURI, Rene Medvešek (lijevo) i Uglješa Kojadinović

Kičmanović koji, stigavši sa sela u grad, upoznaje mračnu stranu nove sredine koja će mu biti preprekom u njegovim ambicijama. Pritom su efektno zaživjeli likovi iz predloška, njihovi složeni odnosi, društveni kontekst radnje te prožimanje romantičarskih, realističkih i naturalističkih motiva. Riječ je o jednoj od najvažnijih hrvatskih TV serija 1970-ih, koja je doživjela uspjeh i kod publike i kod kritike. Antologijske nastupe glumačkoga ansambla predvodili su R. Šerbedžija kao Kičmanović i Lj. Jović kao fatalna Laura. Scenarij i režija J. Marušić, kamera V. Lukić, scenografija D. Jeričević, kostimografija V. Ninić, glazba A. Dedić, montaža K. Majer. Ostale uloge: U. Kojadinović, F. Šovagović, M. Ergović, I. Paić, S. Krnjaić, J. Marotti, I. Marjanović, M. Majurec, V. Drach, Z. Trach, R. Medvešek, D. Bahun, Đ. Utješanić, E. Peročević, Z. Crnković, V. Knezović.

Urličić, Ivica ▶ inženjer (1937). Diplomirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Na TVZ-u od 1962. inženjer reportažnih kola. Kao voditelj projekta osmislio i montirao te 1964–66. vodio prvi produkcijski studio C (Radnički dom) u tranzistorskoj tehnici, potom šef mastera u Šubićevoj do 1977, obradbe i reprodukcije 1978–83. i tehnički direktor HRT-a 1992–95. Jedan od voditelja tehničke realizacije velikih projekata (konferencija Nesvrstanih u Colombu 1976, Mediteranske igre u Splitu 1979. i dr.) i gradnje tehničkoga dijela RTV centra na Prisavlju. Radio kao stručnjak ITU-a za audio i videotehnologiju u Kamerunu 1984–89, projektant za radio i TV opremu u Siemensu 1989–91. i projektant TV studija i reportažnih vozila u njemačkom ICOM-TEL-u 1995–2003.

Urličić, Ksenija ▶ spikerica, voditeljica, scenaristica i urednica (1938). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na RTZ-u/HTV-u od 1959. do umirovljenja 2001. Voditeljica i suscenaristica prvih radijskih kontakt-emisija (*Zeleni megaherc*, *Četvrtkom zajedno*, *Nedjeljni semafor*, *Plavi pingvin*). Kao vrhunska spikerica vodila sve važnije informativne emisije TVZ-a, uključivo i središnji *Dnevnik*. Kao urednica Zabavno-glazbenoga programa od 1991. pokrenula niz emisija, temeljeći ih

ponajprije na domaćoj zabavnoj glazbenoj produkciji, osobito, u kontekstu Domovinskoga rata, na domoljubnim pjesmama. Autorica velikih projekata (scenaristica, katkad i voditeljica) i specijalnih emisija HTV-a tijekom Domovinskoga rata. U istom razdoblju promovirala i telefonske igre uživo s gledateljima (novogodišnji program 1991/92) te postavila dotad najveći zabavni spektakl *Sedma noć* (200 emisija), prvu humorističnu seriju HTV-a *Jel' me netko tražio?* Autorica je emisija *Vinkovci su i jeseni jesu* i *Vukovar kao svjetlost* emitiranih u programu *Za slobodu*. Pokrenula Hrvatski TV festival u Opatiji, autorica i nositeljica projekta Hrvatska pjesma za pjesmu Europe (1993–2000). Kao urednica dala je naslove i prve scenarije za emisije *U duhu gosta*, *Večeras s vama*, *Cro pop rock*, *Nek' zvone tambure*, *Opera box*, *Jazz oko ponoći*, *Radar*, *Ispod duge*, *Fluid expo*, *Iz stare škrinje* i dr. Dobitnica godišnje nagrade HRT-a 1996.

Ksenija URLIČIĆ

Urlič, Robert ▶ glazbeni urednik i voditelj (1967). Od 1988. surađuje u Glazbenoj redakciji Radio Dubrovnika. Od 2000. glazbeni urednik i voditelj na I. i II. programu HR-a te na Radio Sljemenu, među ostalim uređuje i vodi emisije *Po vašem izboru*, *Radiofonija*, *Nota*, *Pop i rock na Drugom*, *S obje strane Atlantika*, *Vrijeme za glazbu*, *U dosluhu*, *S domaće pop i rock scene*, a potpisuje i radijske dokumentarce (J. Lisac, Đ. Stanić i dr.). Uređuje i komentira izravne radijske prijenose festivala zabavne glazbe, pop i rock koncerte, manifestacije (Porin, Dora, Eurosong) te koncerte (P. Domingo, J. Carreras, Svjetski dan glazbe) na HRT3. Za Informativni program priprema izvješća i osvrtne na glazbena zbivanja i koncerte.

Urukalo, Ana ▶ glazbena urednica i publicistica (1927). Diplomirala na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Od 1955. do umirovljenja 1991. glazbena urednica na RZ-u, gdje je vodila sektor komorne glazbe. Dugogodišnja voditeljica ciklusa *Riječ je o muzici*. Autorica brojnih emisija, od kojih su neke nagrađivane.

USB (akr. od engl. Universal Serial Bus – univerzalna serijska sabirnica) ▶ industrijski standard koji definira kabele, konektore i komunikacijske protokole za povezivanje, komunikaciju i napajanje između računala i računalne periferije (tipkovnice, miševi, digitalni fotoaparati, skeneri, pisari, prijenosni media playeri, diskovi, mrežni adapteri itd.). Razvijen 1990-ih, postao je, osim za komunikaciju između računala i računalne periferije, standardom i na drugim uređajima (pametni telefoni, PDA, konzole za videoigre i sl.), a rabe ga Mac i PC. Uspješno je zamijenio različita prijašnja sučelja (serijska i paralelna) te zasebne punjače za prijenosne uređaje. Uz pomoć nekoliko USB čvorišta moguće je na jedan USB priključak odjednom spojiti do 127 perifernih uređaja i sve ih odjednom koristiti. Postoji nekoliko verzija USB sučelja, a razlikuju se po brzini prijenosa: USB 1.0 (1,5 Mbps i 12 Mbps), USB 2.0 (480 Mbps), USB 3.0 i SuperSpeed USB (do 5 Gbps).

uštartavanje (žarg.) ▶ sprezanje filmske i tonske vrpce na montažnom stolu tako da se postigne usklađenost slike i zvuka (sinkronitet). Nakon identifikacije filmske i tonske vrpce na tonskoj se vrpici pronalazi zvuk klape ili pipsera, a na filmu "blicer" ili mjesto zatvaranja klape te se označe posebnom olovkom. Kad se te oznake spare, a vrpce fiksiraju, uspostavljen je sinkronitet.

UTC (akr. od engl. Universal Time Coordinated – usklađeno svjetsko vrijeme) ▶ međunarodno službeno vrijeme na polaznom (nultom) meridijanu, koji dogovorno prolazi kroz zvjezdarnicu u Greenwichu kraj Londona. Osnovna mu je mjerna jedinica sekunda (→ SI). Određuju ga Bureau International des Poids et Mesures (BIPM) i International Earth Rotation Service (IERS). Službeni naziv za srednjoeuropsko vrijeme, zoni koje-ga pripada i Hrvatska, jest UTC+1. UTC je 1967. zamijenio srednje Sunčevo vrijeme mjereno prema Kraljevskom opservatoriju u Greenwichu (→ GMT), koje je u službenoj uporabi bilo od 1884. UTC je osnova za jednoznačno određivanje mjesnoga vremena, vremena u pomorskom i zračnom prometu, radiokomunikacijama, znanstvenim istraživanjima, svemirskim letovima i sl. Kako se ne mijenja u odnosu na lokalne vremenske zone i sezonske dogovorene promjene (ljetno/zimsko vrijeme), pogodan je za pouzdanu koordinaciju međunarodnih radijskih i TV prijenosa.

utjecaj medija ▶ promjena predodžbi, stajališta i ponašanja pojedinaca i skupina uvjetovana uporabom medija. Dokazano je i empirijski i znanstveno da mediji svo-

jim izvještavanjem u određenoj mjeri utječu na korisnike, osobito u izvanrednim situacijama poput ratova ili nesreća, ali i u svakidašnjim prilikama. Preko informacija koje objavljuju, kao i analizama i komentarima, daju ulazne podatke na temelju kojih pojedinci, odnosno političke, socijalne, etničke i druge skupine formiraju svoja stajališta. Utjecaj također ovisi o tome kako se poruke prenose, kako su oblikovane i selektirane, koliko su u suglasju s drugim izvorima, koliko se često pojavljuju, koliko su sugestivne, komu se obraćaju i sl. Drži se da mediji češće učvršćuju postojeća stajališta nego što stvaraju nova, da lakše potiču mišljenja o novim i nepoznatim pojavama nego što mijenjaju mišljenja o već poznatima te da lakše utječu na neopredijeljene, neodlučne ili društveno izolirane pojedince. Utjecaj raste ako mediji šalju usklađene poruke, ako su usredotočeni na konkretne pojave, ako se poruke ponavljaju često i u duljem razdoblju. Istraživanja i spoznaje o utjecaju medija imaju veliku važnost za određivanje uravnoteženih odnosa medija i politike, kao i za uređivanje medija, osobito u osjetljivim pitanjima zaštite mladeži, suzbijanja nasilja, zaštite osobnosti građana i dr. (→ manipulacija, → moć medija, → zlouporaba medija).

UTOPIJA, kadar iz filma

Utopija ▶ dokumentarni film, prikazan na HTV-u 2015. Prikazuje arhivske snimke pravosuđno gonjenih političara (I. Sanader, N. Vidošević, R. Čačić, M. Lovrić Merzel, M. Bandić i dr.) iz vremena kad su pred TV kamerama davali obećanja i predstavljali se u najboljem svjetlu te prati njihove kasnije sudbine. Komentirajući i kontrastirajući te snimke s titlovima u kojima se objašnjavaju uvriježeni pojmovi povezani s kulturom i etikom, redatelj M. Čapin i montažer H. Mršić stvorili su upečatljivo svjedočanstvo o načinu na koji funkcionira suvremena medijalizirana politika.

uvjetovani pristup ▶ tehnička mjera i/ili aranžman koji omogućuje pristup zaštićenoj medijskoj usluzi u razumljivom obliku, uz uvjet prethodnoga individualnog odobrenja pružatelja te usluge. Najčešće se koristi scrambling signal (engl. scramble – iščačkati; također kodiranje i kriptiranje, engl. encryption). Kodiranje u tom slučaju podrazumijeva kontinuiranu promjenu oblika signala određenim algoritmom, čime signal po-

staje nerazumljiv onima koji u prijamniku (dekoderu) ne rabe ispravan elektronički ključ. Time se sprječava da signalu pristupe neovlaštene osobe, odnosno osigurava se uvjetovani pristup. Elektronički ključ složen je podatkovni signal koji ima nekoliko razina. Rabe ga npr. → naplatne televizije (Pay TV), a HRT pri satelitskom emitiranju svojih programskih TV kanala u skladu s autorskim i/ili TV pravima tim načinom prijam dijelova programa omogućuje samo korisnicima HRT SAT dekoderske kartice.

Uvodić, Ante ▶ novinar i urednik (1931). Na RZ-u od 1963. do umirovljenja 1996. Kao autor na II. programu ostvario više od 300 emisija *Izlet u obično* (1964–70) i niz putopisnih reportaža iz primorskih mjesta *Vratija se Šime* (1966–68). Urednik redakcije (1980–91) i urednik Dokumentarno-zabavnoga programa

(1991–94). Uređivao *Radio Jadran* i emisije o znanosti *Eppur si muove*. Dobitnik nagrade RZ-a 1976.

Uvodić, Branko ▶ voditelj, spiker i urednik (1954). Završio Fakultet vanjske trgovine u Zagrebu. Na TVZ-u od 1974. u emisiji *Zdravo, mladi*, potom sudjelovao u stvaranju emisija *Kritična točka*, *Televizijski obiteljski magazin*, *Nek' tambura svira* i *Domovnica*. Uređivao i vodio prijenose društveno-političkih događaja (*Vlak slobode* i dr.). Vrhunac uredničkoga i voditeljskoga djelovanja postignuo je folklorno-glazbenim showom → *Lijepom našom*, koji je prerastao u iznimno popularan scensko-izvedbeni događaj tradicijske kulture kojemu uživo prisustvuju tisuće ljudi. Za tu emisiju dobio je godišnju nagradu HRT-a 1997. Dobitnik je i HRT-ove nagrade za životno djelo Ivan Šibl 2015.

uvreda ▶ u hrvatskom kaznenom zakonodavstvu kazneno djelo protiv časti i ugleda. Propisano je u svim suvremenim kaznenim zakonima. Riječ je o namjerno omalovažavanju časti i ugleda i povrede ljudskog dostojanstva druge osobe. Kod uvrede počinitelj iznosi

Branko UVODIĆ

negativni sud o vrijednosti druge osobe. Sud o vrijednosti jest kategorija kojoj se, za razliku od činjenične tvrdnje (o kojoj je redovito riječ kod klevete), ne može dokazivati istinitost, pa je kažnjiva samo namjerna uvreda. Poseban oblik uvrede predstavlja **javna uvreda**, odnosno uvreda preko tiska, radija, televizije, pred više osoba, na javnom skupu ili na drugi način kojim je postala pristupačna većemu broju osoba. Ako uvrijeđeni uzvratiti uvredu (retorzija uvrede), sud može kazniti ili osloboditi kazne oba počinitelja.

uzlazna veza (engl. feeder link, uplink) ▶ u satelitskoj komunikaciji, (jednosmjerna) veza od zemaljske satelitske postaje u smjeru satelita. Služi za potrebe → SNG-a, za slanje programa namijenjenih → satelitskoj radiodifuziji (žarg. "dizanje na satelit") i sl.

uzorkovanje (engl. sampling) → analogno-digitalna pretvorba

V

Vakula, Zoran ▶ meteorolog i urednik (1970). Diplomirao na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu u Zagrebu. U Državnom hidrometeorološkom zavodu 1994–2013, na HRT-u od 1996. vanjski suradnik u emisijama o meteorologiji, a od 2013. zaposlen kao glavni meteorolog. Urednik meteoroloških priloga u TV emisiji *Dan za danom* 2008–09, vodio i povremeno uređivao Jutarnji program petkom na II. programu HR-a 2013–14. Izvršni urednik emisija *Vrijeme*, *Vrijeme na Drugom*, *Vrijeme Hrvatska*, *Vrijeme Europa* i *Vrijeme svijet*. Iznimno popularan, o njem je spjevana pjesma *Vakula* (A. Cash, S. Antić).

Zoran VAKULA

Valčić, Željko ▶ novinar i urednik (1958). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Na RTZ-u/HRT-u od 1989. u redakciji *Zagrebačke panorame*. Ratni izvjestitelj od rujna 1990 (pobuna na Banovini, referendum o tzv. Krajini), izvještavao s ratišta u Slavoniji, Dalmaciji, BiH te iz akcije Bljesak. Od 1995. u redakciji

vanjske politike, uređivao vijesti, podnevni i središnji *Dnevnik*, *Vizu* i *Prirodu politike*. Izvještavao sa skupova Europske unije, NATO-a i Ujedinjenih naroda, pratio sukobe na Kosovu, u Makedoniji i Iraku. Urednik vanjske 2001–03. te unutarnje politike 2008–10. Od 2010. u HRT centru Split reporter i urednik *Županijske panorame*. Odlikovan Spomenicom Domovinskoga rata i medaljom Bljesak.

valovod (engl. waveguide) ▶ šuplji vodič okrugloga, pravokutnog ili eliptičnog presjeka kojim se elektromagnetska energija provodi od odašiljača do antene i od antene do prijamnika. Dimenzija presjeka frekvencijski je ovisna i smanjuje se s njezinim porastom. U praktičnoj je uporabi za frekvencije iznad 2 GHz.

Vama na cesti ▶ TV emisija, prikazivana na TVZ-u 1967–70. Prva emisija namijenjena promicanju kulture cestovnoga prometa i stručnom savjetovanju vozača, razdoblje emitiranja približno se podudara s valom prvobitne automobilizacije u Hrvatskoj. Sustavno je objavljivala kritičke vlastite reportaže o testiranju osobnih automobila. Urednik A. Pecikozić, poslije B. Krovinović.

vanjskopolitički magazin ▶ news magazin tematski fokusiran na međunarodne odnose i društveno-ekonomske prilike u Europi, ali i na drugim kontinentima, s analitičkim priložima snimljenima na licu mjesta ili proizvedenima obradbom materijala u redakciji. TVZ je osnovala Vanjskopolitičku redakciju godine 1966. s dvoje novinara (A. Lentić i T. Jakić, ubrzo im se pridružio D. Roško s RZ-a). Tijekom godina u redakciju su ušli Z. Zmazek, S. Ivančević i M. Rakić, a poslije V. Špicer i I. Eterović. U sklopu mreže JRT-a TVZ je odskakao kvalitetom vanjskopolitičkih emisija koje su radile specijalizirane redakcije i novinari, od kojih su neki bili i stalni dopisnici iz svijeta (Ž. Božić, M. Vojković, Z. Letica, B. Karajković, B. Lacmanović, J. Šentija), a praktički su svi povremeno odlazili u inozemstvo kako bi izvještavali o bitnim događajima ili intervjuirali strane državnike. Prvi vanjskopolitički magazin TVZ-a *Argumenti*

(što ga je preuzimala mreža JRT za hrvatsko i srpsko govorno područje) pokrenuo je početkom 1974. urednik M. Vojković, nakon što se vratio iz New Yorka, gdje je nekoliko godina radio kao dopisnik iz UN-a i SAD-a. Emitiran je sve do 1990. Od 1990-ih na HTV-u je pokrenuto desetak vanjskopolitičkih magazina sličnih formata, međutim nisu se radili u kontinuitetu, pa su se s promjenama uredništva mijenjali nazivi i timovi koji su ih radili: *Priroda politike*, *Hrvatska i svijet*, *Internacional*, *Euromagazin*, *Horizonti*, *Paralele*, *Oko globusa*, *Reporter*.

Varaždinska televizija (akr. VTV) ▶ regionalna TV postaja s koncesijom za područje digitalne regije D3 (Međimurska, Varaždinska, Koprivničko-križevačka i dio Bjelovarsko-bilogorske županije). Utemeljena 1992; do 1999, kad počinje emitirati program, posluje kao produkcijska kuća i marketinška agencija. Pokretači, osnivači i većinski vlasnici jesu M. Varović i Z. Počedić. Glavni urednik G. Mališ i direktor M. Varović. Općega je programskog usmjerenja, emitira 24 sata dnevno, od čega 65% vlastite proizvodnje (s 32 zaposlenika i 15 vanjskih suradnika). Programski sadržaj temelji se na informativnom, no zastupljeni su i dokumentarni, kulturni i dr. programi u ukupno 26 emisija (*Dnevnik*, *Vijesti*, *Kulturni magazin*, dječja emisija *Kutionica*, svakidašnji jutarnji mozaični kontakt-program *VekERICA*, *Pravi smjer*, *Vikendica*). Za Domovinskoga rata pratila je zbivanja na različitim ratištima, a dio proizvedenih materijala korišten je i za potrebe HRT-a. Snimila je nekoliko dokumentarnih filmova i serijala u vlastitoj produkciji te stvorila bogat videoarhiv. Od 2006. nositelj je prve regionalne koncesije u Hrvatskoj.

Varlaj, Ranko ▶ TV realizator i redatelj (1960). Na HRT-u od 1988, prvo u Informativnom i Dokumentarnom, a od 1994. u Sportskom programu. Voditelj više velikih projekata (Zimske olimpijske igre u Torinu 2006, Svjetsko prvenstvo u alpskom skijanju 2009, Svjetski skijaški kup Snježna kraljica 2005–15). Redatelj dokumentarnih filmova o obitelji Kostelić: *Dnevnik pobjednika* (2002) i *Gnothi seauton* (2015). Dobitnik je godišnje nagrade HRT-a za dokumentarni film *52 minute* i prijenos Snježne kraljice sa Sljemena 2010, koji je sljedeće godine u njegovoj režiji bio najgledaniji prijenos skijanja na svijetu.

Zvonimir VAROŠANEĆ

Varošaneć, Zvonimir ▶ novinar, urednik, pisac i skladatelj (1955). Diplomirao na Filozofskom fakultetu te na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Radio u Obrazovnom i dječjem programu RZ-a od 1974–77, potom na TVZ-u/HTV-u. Uređivao je *Zagrebačku panoramu*, emisiju *Dobar dan* te serije emisija *Perspektive*. Suradivao kao autor, urednik i voditelj Drugoga programa HTV-a te programa *Za slobodu*. U Zabavnom programu uređivao i vodio emisije *50 plus*, *Dobri ljudi* (godišnja nagrada HTV-a 1995), *Za srce i dušu*, *Cro session*, *Pjesme s potpisom*. Autor sedam epizoda dokumentarnoga serijala *Takvim sjajem može sjati – zagrebačka škola šansone* (2013–14).

Vatikanski radio (tal. Radio Vaticana) ▶ radijska postaja Svete stolice, emitira od 1931. Jedna od prvih u svijetu koja je počela emitirati međunarodni program. Zamisao o pokretanju radijske postaje u Vatikanu javila se sredinom 1920-ih, a ubrzo nakon što je Lateranskim ugovorom 1929. Vatikan postao suverena i samostalna država, realizacija projekta povjerena je G. Marconiju. Postaju od osnutka vodi isusovački red. Do kraja 1930-ih emitira na sedam, a do sredine 1940-ih na dvadesetak jezika. Danas na kratkim, srednjim i FM valovima te preko satelita i interneta emitira programe na četrdesetak jezika. Od 1947. postoji program na hrvatskom jeziku koji se emitira svaku večer, a u nas ga prenose Hrvatski katolički radio i Radio Marija. Za Vatikanski radio izvještava više od 200 dopisnika iz 61 zemlje. Glavninu programa čine vijesti o Katoličkoj crkvi s naglaskom na aktivnostima pape i Svete stolice.

Vatikanski TV centar (tal. Centro Televisivo Vaticano – CTV) ▶ TV centar osnovan 1983. na inicijativu pape Ivana Pavla II; 1996. postao je organizacija povezana sa Svetom stolicom i stavljena pod nadzor Državnoga tajništva Rimske kurije. Izravnim prijenosima prati djelovanje pape i Svete stolice, vodi arhiv i odjel produkcije te pruža usluge drugim TV kućama i novinskim agencijama. Ne emitira program, već ga distribuira na zahtjev TV mreža, a dostupan je na šest jezika.

Na različitim distribucijskim platformama (uključujući satelitsku, preko koje signal može usmjeriti na pet kontinenta) ostvaruje oko 300 prijenosa vatikanskih događanja (mise, angelus, opće audijencije, vjerske svečanosti i dr.) te papinih pastoralnih putovanja po Italiji i inozemstvu. U produkciji Centra snimljen je veliki broj dokumentarnih emisija o papi, Vatikanu i rimskim bazilikama. Mnoge su snimljene i na stranim jezicima, a neke su stavljene i u videodistribuciju. Od 1998. tjedni magazin Centra (*Octava Dies*) u Italiji reemitiraju katoličke TV mreže, a u svijetu američka agencija Associated Press. U arhivu Centra pohranjeno je više od 10 000 sati videomaterijala snimljenog od 1984.

Vatra ▶ prva hrvatska radiodrama, emitirana na RZ-u 7. IV. 1927. Pripada ne samo začetnicima hrvatskoga nego i europskoga radiodramskog stvaralaštva. Autor I. Šrepel, koji je pod pseudonimom Ivo Sanjić pobijedio na natječaju RZ-a za radiodramu (objavljen u književnom časopisu *Vijenac* u prosincu 1926), bio je i njezin redatelj. Glavne su uloge tumačili V. Afrić, J. Bilbija i B. Drnić, a u emisiji je sudjelovalo i nekoliko učenika Državne glumačke škole u Zagrebu (u kojoj je Šrepel tad bio nastavnik).

VEČERNJAKOVA RUŽA, Zoran Šprajc dobitnik je nagrade u kategoriji TV lice godine, 2015.

Večernjakova ruža ▶ nagrada *Večernjega lista* koja se dodjeljuje popularnim osobama iz medija i estrade te najpopularnijim radijskim i TV emisijama. Utemeljena 1995, u početku se dodjeljivala i za kazališno i filmsko djelovanje. Nakon promjene imena u Večernjakov ekran 2005. dodjeljuje se samo najpopularnijim TV i radijskim osobama te estradnim glazbenicima. Nagrada se 2008–13. nije dodjeljivala, a od 2014. ponovo se organizira pod prvobitnim imenom. Nominacije nadgleda ocjenjivački sud, a o pobjednicima odlučuje najšira publika SMS-ovima, telefonskim i poštanskim glasanjem. Dodjelu nagrada HRT prenosi uživo.

Večer za tamburu ▶ glazbena emisija, prikazivana na TVZ-u 1982–88. U nizu od 23 emisije, u kojima je uglavnom muzicirao Tamburaški orkestar HRT-a pod ravnanjem Z. Černjula, prikazane su mogućnosti tog instrumenta u narodnoj glazbi, ali i u interpretaciji klasičnih skladbi, pa i jazza. Autor i urednik emisije bio je B. Potočnik.

VEDRO VEČE, snimanje u studiju 3 u Vlaškoj ulici u Zagrebu, glumci slijeva: Aca Binički, Jozo Petričić, Stevo Vujatović, Ljubiša Pavić, Pero Budak i Viktor Leļjak, 1948.

Vedro veče ▶ humoristična radioemisija, pokrenuta na RZ-u 1946. Emitirala se do kraja 1980-ih stekavši kulturni ugled kod svih naraštaja. Emisiju su, u sklopu općeobrazovne redakcije, osmislili K. Golik, B. Majer i F. Obelić, a prvi su suradnici bili M. Matković i Lj. Pavić. Prvotno se zvala *Sat humora* (1946), zatim *Zabavno veče* (1947), a *Vedro veče* od 1948. Te je godine emisija iz općeobrazovne prešla u novoosnovanu humorističnu redakciju (urednik F. Adum). Dotadašnjim suradnicima pridružili su se I. Hetrich i I. Kolin, 1950. stalnim vanjskim suradnikom postao je I. Gavrilović, a zatim O. Erdelić, Z. Škrgatić i N. Eržišnik. Od početka 1950-ih emisija se snimala svakih 14 dana na javnim priredbama. Od jedne javne snimke montirale su se dvije emisije, koje su se emitirale sljedeće dvije subote. Od 1955 (urednik S. Goldstein) emisija se opet snimala u studiju, a pred publikom ponovo od 1971, odnosno 1982. Stalni likovi u emisiji bili su Francika i Micika, dečko Ivica, tetka Ika, Mišo Amor, tetka Cuka i "frajeri" Klempe i Frfa.

vektroskop ▶ mjerni uređaj koji se koristi za fazni i amplitudni prikaz boje u videosignalu. Na zaslonu (gratiku-li) vektroskopa prikazane su referentne vrijednosti (faza i veličina) podnositelja (→ bursta) i testnoga signala (color bar). Koristio se u analognom sustavu za kontrolu i fazno namještanje ulaznih signala u videomiješalo. Novi instrumenti za mjerenje SDI signala imaju opciju vektroskopa za faznu kontrolu i mjerenje SDI signala.

Vela, Željko ▶ novinar i urednik (1969). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na HRT-u od 1994, u IP-u do 1995, u Sportskom programu do 2010. Urednik

Sportskoga programa 2004–07, v. d. direktora programa HTV-a 2007. Izvještavao s Olimpijskih igara u Ateni i Pekingu; svjetskih nogometnih prvenstava u Francuskoj, Japanu, Koreji i Njemačkoj. Nositelj projekta prijenosa Svjetskoga nogometnog prvenstva u Južnoj Africi; europskih nogometnih prvenstava

u Engleskoj, Nizozemskoj, Belgiji i Švicarskoj te svjetskih i kontinentalnih smotri u rukometu, atletici i skijaškim skokovima. Nositelj projekta prvoga prijenosa Svjetskoga skijaškog kupa u Zagrebu 2005, novinar i jedan od urednika te utemeljitelja emisije *Petica*. Na HRT-u odradio više od 500 emisija i 800 prijenosa nogometa, atletike, rukometa, košarke, skijaških skokova i drugih sportova. Prvi hrvatski novinar koji se javio s poprišta terorističkoga napada u Madridu 2004. Od 2010. do 2011. u tvrtki Sportadd voditelj projekta i komentator sportske televizije Arenasport. Do 2015. na Novoj TV urednik sporta i glavni sportski analitičar, a od 2016. sportski direktor tvrtke Sportska dimenzija. Dobitnik godišnje nagrade za TV novinarstvo Zbora sportskih novinara HND-a 2004.

Veliki i mali ▶ igrana TV serija, prikazana na TVZ-u 1970–75. u 30 epizoda. U toj obiteljskoj seriji o životu u velikom gradu, dobrim i lošim susjedima, među-

ljudskim odnosima, običnim ljudima i djeci igrali su B. Buzančić, S. Langerholz, djeca I. Buzančić, B. Tomaš i T. Bjažić, a uz njih i Z. Strmac, H. Pipinić, K. Valentić, K. Hajdarhodžić, B. Festini, J. Gruić, A. Hercigonja, K. Zidarić, A. Palašev, Š. Guberina, M. Oremović, V. Žagar Nardelli, I. Kadić, B. Kraljeva, B. Bonači, Z. Anušić i dr. Scenarij M. Grgić, režija B. Makarović i dijelom E. Galić, scenografija D. Jeričević, kostimografija R. Ištvanović Fanelli, izbor glazbe T. Dedić. Urednik M. Bjažić. Glazbenu špicu *Dani* skladao je A. Kabiljo. Serija je dobila nagradu publike na TV festivalu u Bledu 1970.

Velo misto ▶ igrana TV serija, prikazana na TVZ-u 1980–81. u 14 epizoda. Kronika grada Splita tijekom prve polovice 20. st.; u svjetlu osnivanja nogometnoga kluba Hajduk te burnih političkih događaja od uoči I. svjetskog rata do završetka II. svjetskog rata i poraća, predstavlja niz slikovitih likova, razigrano spajajući stvarne i fiktivne događaje u upečatljivu spoju komedije i drame s društvenim komentarom. Središnji je lik vlasnik gradske brijačnice Meštar (B. Dvornik), oko kojega se plete mreža odnosa ostalih protagonista. Kao i *Naše malo misto* istoga scenarista M. Smoje deset godina prije, postignulo je iznimnu popularnost među gledateljima pri premijernom prikazivanju (i kasnijim repriziranjima), a njegovi su glumci postali pravim TV zvijezdama. Dramaturška obradba scenarija i režija J.

VELIKI I MALI, Ljubo Kapor, Boris Festini i Ana Hercigonja

VELO MISTO, Ljubo Kapor i Špiro Guberina

Marušić, majstor svjetla Ž. Fistrić, snimatelji T. Marelj, J. Bolarić, I. Srdar i dr., scenografija D. Jeričević, kostimografija V. Ninić, glazba P. Gotovac, montaža K. Kušec. Uloge: B. Dvornik, Z. Krstulović, M. Nadarević, M. Štrljić, M. Barbarić, B. Buzančić, V. Knezović, A. Vučković, M. Furlan, Š. Guberina, I. Gregurević, Lj. Kapor, F. Šovagović, I. Vidović, J. Genda.

Vernić, Darko (Bundi) ▶ redatelj (1952–2000). Na TVZ-u od 1977. kao slobodni redatelj u dječjim, obrazovnim, zabavnim, kulturnim i informativnim emisijama. Jedan od prvih realizatora *TV kalendara*, redatelj *Stereovizije*, emisija *Hrtić-hitić*, *Vrijeme za jazz*, urednik i redatelj *Animavizije*, *Extra showa*, autor brojnih dokumentarnih emisija, videospotova i putopisa. Bio u skupini autora koji su oblikovali program Z3. Redatelj dugometražnoga igranog filma *Izgubljeno blago* (1996).

Veršić, Domagoj ▶ novinar i urednik (1947). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Od 1973. vanjski suradnik RZ-a, od 1979. reporter i urednik u emisijama *Semafor 2*, *Zeleni megaherc* i dr. Od 1986. odgovorni urednik redakcije *Večernjega programa*. Suosnivač i urednik Međunarodnoga programa HR-a 1990. Od

Domagoj VERŠIĆ i Jadranka Kosor

1993. urednik u Informativnom programu, a od 2001. odgovorni urednik. Osnivač međunarodnoga programa Glas Hrvatske 2004; te je godine za najbolje uređenu emisiju dobio i HND-ovu nagradu Marija Jurić Zagorka. Direktor programa HR-a 2004–07, zatim pokretač projekta multimedijškoga programa Glas Hrvatske. Dobitnik HRT-ove nagrade Ivan Šibl 2011.

Vespa, Bruno ▶ talijanski novinar i urednik (1944). TV novinar RAI-ja, voditelj i urednik večernjega dnevnika (*Telegiornale*, potom *TG1*) od 1968, a 1989–92. glavni urednik informativnoga programa kanala RAI 1. Od 1996. vodi i uređuje kasnovečernju informativno-političku debatnu emisiju *Porta a porta*, koja se emitira dva do tri puta tjedno i najgledanija je emisija te vrste u Italiji (1998. papa Ivan Pavao II. izravno se uključio u program bez najave). Osim intervjua s nizom talijanskih i svjetskih političara objavio je i više knjiga o TV-u, npr. *Rai, veliki rat* (RAI, *la grande guerra*, 2002).

vestern serija ▶ igrana TV serija u žanru vesterna, odnosno s tematikom američkoga Divljeg zapada u drugoj polovici 20. st. Na televiziju je početkom 1950-ih žanr prešao s radija i filma, prvotno u trivijaliziranoj formi (*Usamljeni rendžer* – *The Lone Ranger*, *Cisco Kid*). Od sredine 1950-ih više je oslonjen na tadašnji razvoj žanra u filmu, kompleksniji u razradi njegovih općih tema (npr. uspostava zakonita poretka na granici civilizacije). Primjeri su najdugovječnija TV vestern serija *Dim pištolja* (*Gunsmoke*, 1955–75), koja je, kao i neke druge, prvotno bila radijska, *Karavana* (*Wagon Train*), nadahnuta filmom *Predvodnik* (*Wagonmaster*) najistaknutijega filmskog autora žanra J. Forda (koji je i režirao jednu epizodu), *Putuje s pištoljem* (*Have Gun, Will Travel*), *Maverick* i *Grubijan* (*Rawhide*), u kojoj se proslavio C. Eastwood. U sezoni 1958–59. među deset najgledanijih američkih TV programa sedam je bilo vestern serija. Od sredine 1960-ih prevladavaju obiteljski vesterni, s manje nasilnih situacija i temeljno melodramskim sadržajima (bliškima soap operi), kao što su *Bonanza*, prva igrana TV serija u cjelini snimljena u koloru, i *Velika dolina* (*The Big Valley*). Od početka 1970-ih vestern su serije rijetke, ikonografija žanra javlja se u obiteljskim serijama (*Mala kuća u preriji* – *Little House on the Prairie* i dr.) i soap operi (*Dr. Quinn, žena vrač* – *Dr. Quinn, Medicine Woman*). Zapaženi pravi vesterni jesu miniserija *Usamljena golubica* (*Lonesome Dove*, 1989, s kasnijim nastavcima) te *Deadwood* (2004–06), vjerojatno umjetnički najuspjelija vestern TV serija uopće.

Veterani mira ▶ tjedna kontakt-emisija o hrvatskim braniteljima, emitira se subotom na HTV-u od 2008; sljednica je emisije → *Meta*. Nastoji odgovoriti na brojne probleme s kojima se suočava braniteljska populacija te senzibilizirati javnost za njih. Uz goste u studiju u emisiji mogu svojim pitanjima sudjelovati i gledatelji. Urednica i voditeljica je od prve emisije M. Miličević.

VHS (akr. od engl. video-home-system) ▶ sustav kućnoga snimanja i reprodukcije elektromagnetskog zapisa na kazetama od ½ inča koji je 1977. na tržište lansirala tvrtka JVC (Japan Victor Company). Tijekom 1980-ih i 1990-ih naglo se proširio i postao sinonim za kućni videosnimač (engl. Video cassette recorder, akr. VCR). Njegovom primjenom stvoreni su uvjeti da gledatelj ne ovisi o rasporedu emitiranja. Digitalnim emitiranjem televizije snimanje i reprodukcija sele se na → PVR uređaje ili se zamjenjuju odgovarajućom uslugom (→ IP televizija, → catch-up TV).

Viculin, Ante ▶ redatelj (1925–1976). Diplomirao na Zemaljskoj glumačkoj školi u Zagrebu. Nakon rata redatelj i glumac u HNK-u u Splitu te u Umagu. Na TVZ-u od 1956. isprva asistent režije, a od 1957. samostalni režiser u Programu za djecu i Dramskom programu. Redatelj *Medinoga programa* 1959–61. Za redakciju *Mali svijet* snimio dokumentarne filmove *Voda* i *Pisma s otoka*. Autor serije o djeci s jadranskih otoka *Porodični album* (šest epizoda), a za dokumentarni program poetske serije *Čempresi umiru noću* (tri epizode). Od 1960. režirao seriju *Portreti i susreti*.

vid ▶ sposobnost oka da raspoznaje predmete izvanjskoga svijeta. Ovisi o oštini vida, refrakciji i akomodaciji oka. **Oštrina vida** jest sposobnost raspoznavanja predmeta po njihovu vanjskom obliku iz slike koja se stvara na mrežnici oka. Što sitnije predmete oko može zapaziti, veća je oštrina vida. Veličina slike na mrežnici može se odrediti vidnim kutom, koji je određen dvjema zrakama svjetla koje prolaze čvorištem oka i krajnjim točkama promatranog objekta. Oštrina vida određuje se najmanjim vidnim kutom pod kojim se mogu raspoznati dvije točke i koji pod normalnim okolnostima iznosi jednu minutu. Polje vida ograničeno je položajem očiju i iznosi do 104°. Vidljivi je spektar svjetla na području 380–770 nm. Svjetlina ovisi o valnoj duljini u tom spektru i najveća je u sredini područja (oko zelenoga) i pada prema krajevima spektra (crveno i plavo). Fotopička funkcija luminoznosti prikazuje ovisnost relativne luminoznosti o valnoj duljini pri dnevnom svjetlu, a skotopička funkcija luminoznosti pri malom

intenzitetu svjetla. Refrakcija je lom zraka svjetlosti u oku tijekom mirovanja akomodacije. **Akomodacija** je sposobnost oka da se prilagodi udaljenosti predmeta koji gleda tako da na mrežnici nastaje uvijek oštra slika predmeta. **Vizualna perzistencija** (tromost oka) osobina je mrežnice da i nakon svjetlosne pobude dostavlja svijesti informaciju pobude i stvara dojam koji više nije pobuđivan vanjskim izvorom. To uskladištenje informacije omogućuje da se impulsima svjetlosne pobude određene jakosti i trajanja može izazvati doživljaj kontinuiranih prostornih i vremenskih promjena svjetlosnih intenziteta, odnosno doživljaj stvarnoga kretanja diskretnim pobudama iz toga kretanja. Najniža upotrebljiva frekvencija diskontinuiteta pobude za doživljaj kontinuuma iznosi oko 16 Hz. Podraživanje intermitirajućim svjetlom izaziva na određenim frekvencijama vizualni odziv treptanja. Kritična frekvencija treptanja iznad koje nestaje dojam treptanja ovisi o jakosti osvjjetljenja i vremenu podražaja u odnosu na ukupno vrijeme. U televiziji je smetnja treptanja ovisna o broju prenesenih poluslika, odnosno slika u sekundi.

videoart → videoumjetnost

VIDEOFON

Videofon ▶ zabavno-glazbena emisija, prikazivala se na TVZ-u 1968–73. Bila je pozornica brojnih domaćih (G. Novak, A. Štefok, I. Jusić, D. Diklić, S. Jimmy Stanić, 4M) i inozemnih pjevača i grupa, plesača, instrumentalnih sastava i solista. Uređivao ju je M. Brajević, režirao A. Marti te E. Šošarić, D. Bošnjak i M. Cesarec.

videomiješalo → miješalo slike

video na zahtjev (engl. Video on demand, akr. VoD) ▶ nelinearna AV medijska usluga za gledanje programa u trenutku koji odabere korisnik na svoj zahtjev, a na osnovi kataloga programa koji nudi pružatelj medijskih usluga. Sustavi mogu biti → streaming tipa (omogućuju korisniku gledanje, zaustavljanje reprodukcije, “premotavanje” unatrag ili unaprijed) ili s mogućnošću “skidanja” (download) na lokalni uređaj (npr. računalo, pametni TV ili USB memoriju i dr.). Najčešće je to do-

datna usluga pružatelja → naplatne televizije ili → IP televizije, pa ih tako pružaju telekom operateri preko svojih mreža zasnovanih na IP protokolu, a u posljednje vrijeme sve više i pružatelji → OTT usluga. Može biti bez naknade, može se dodatno naplaćivati po gledanju (engl. pay per view) ili u okviru pretplate SVoD (engl. subscription VoD). Dio je i → HRTi usluge. Posebnu vrstu predstavlja → catch-up TV.

videonovinar ▶ novinar koji, osim što piše, snima i montira svoj prilog. Taj tip novinarstva omogućilo je, ponajprije, povećanje kvalitete i sniženje cijene nove generacije kamkordera. Naziv je nastao u Velikoj Britaniji 1994, kad se u listu *The Guardian* pojavio oglas u kojem je Channel One, kabelska televizija u Londonu, tražila 24 videonovinara. To je za sobom povuklo rušenje ograda među poslovima, pa su i tehničari postali višestruko obučeni za više poslova (engl. multiskilling). Iako je početku uvedeno da bi se smanjili troškovi te da bi se pokrili događaji za koje je potrebna veća brzina i mobilnost, pokazalo se da je videnovinarstvo najučinkovitije za snimanje priča za realizaciju kojih je potrebno više vremena, odnosno snimanje tzv. toplih ljudskih priča, te u istraživačkom novinarstvu. Danas se videonovinari zapošljavaju na portalima i u novinskim kućama koje objavljuju videopriloze na online platformama.

videosignal ▶ signal koji sadržava informacije o slici i sinkronizaciji slike. Informacije o slici (nivo bijeloga – **luminantni signal** i nivo boje – **krominantni signal**) sadržane su između dvaju horizontalnih sinkro signala. Karakteristične su razine u videosignalu referentno bijelo i referentno crno. Referentno bijelo dogovorena je razina akromatskoga signala, a odgovara maksimalnoj količini svjetla pri kojoj reproduktor ima normalan raspon radne karakteristike (ta je razina 0,7 V). Referentno crno razina je akromatskoga signala koja ne sadržava signal luminancije i iznosi 0 V. **Analogni videosignal** može biti komponentni i kompozitni. **Komponentni videosignal** (engl. component video signal) čine dvije ili više komponenti. **Y/C signal**, čine dvije komponente, Y (luminanca) i C (Chroma-boja), prenosi se dvokanalno i može se snimati na S-VHS magnetoskopu. Priključak za Y/C signal naziva se S video. **YUV signal** čine tri komponente, Y (luminanca), U (EB – EY razlika između signala plavoga primara B i luminantnoga signala Y) i V (ER – EY razlika između signala crvenoga primara R i luminantnoga signala Y). U američkom TV sustavu sličan je signal YIQ. **RGB signal** jest komponentni signal koji se također sastoji od tri komponente – signala primara boja R (crvena), G (zelena) i B (plava). Mnogi televizori, osobito u Europi, rabe RGB ulaze preko SCART priključka, a u proizvodnji AV sadržaja za prikaz komponentnoga signala koriste se komponentni monitori. **Složeni ili kompozitni videosignal** (engl. composite video signal) sastoji se od luminantne i krominantne komponente prenošene kao jedan signal. Krominantne komponente superponirane su Y

signalu (luminantni signal koji sadržava informacije o luminanciji u slici). Tomu signalu dodani su sinkronizacijski i potisni impulsi te referentni krominantni podnositelj. Crno-bijela tehnika rabi samo Y signal. U televiziji u boji Y signal dobiva se zbrajanjem signala primara R, G i B, gdje crveni primar R sudjeluje s 30%, zeleni primar G s 59%, a plavi primar B s 11%. **Digitalni videosignal** komponentni je videosignal koji se prenosi preko → serijskoga digitalnog sučelja (SDI) i sastoji od YUV komponenti. **SD SDI digitalni videosignal** (720×576 s preredom) može biti 4:3 ili 16:9 formata, najčešće brzine prijenosa 270 Mbps. **HD SDI videosignal** jest 16:9 formata i može biti HD 720p (1280×720 bez proreda), 1080i (1920×1080 s preredom) i 1080p (1920×1080 bez proreda). Brzina prijenosa nekomprimiranih HD 720p i 1080i signala je 1,5 Gbps, a 1080p je 3 Gbps. **UHD videosignal** (engl. Ultra High Definition) ili **4K** (3840×2160 bez proreda) nekomprimirani je videosignal s brzinom prijenosa 12 Gbps.

videoumjetnost (engl. video art) ▶ smjer u suvremenoj likovnoj umjetnosti, grana konceptualne umjetnosti vrlo bliska eksperimentalnomu filmu. Odnosi se na oblik umjetničkoga stvaralaštva u kojem se umjetnik služi videotehnikom kao sredstvom izražavanja (videokamera, videovrpca ili disketa, TV prijammik ili platno i sl.), često je kombinirajući s drugim oblicima umjet-

ničkoga izraza (slikarstvom, kiparstvom, scenskim nastupom). Time postaje podobna za vlastiti izraz, stvarajući forme poput videoinstalacija, videoskulptura, interpolirajući se u krajolik (tzv. land art) ili u urbano tkivo. Počela se prakticirati od sredine 1960-ih s razvoja te sa sve većom tendencijom spajanja raznorodnih medija i interdiscipliniranja različitih umjetničkih područja. Zbog toga biva iznimno prihvaćena među brojnim svjetskim umjetnicima, poput korejsko-američkoga likovnjaka i performerera Nam June Paika (mnogi ga teoretičari drže začetnikom), B. Naumana, A. Warhola, R. Horn, V. Acconcija, P. Campusa, C. Burdena, B. Viole, grupe Fluxus i dr. Danas se drži etabliranim umjetničkim smjerom, koji se i dalje razvija (primjenom novih tehnologija poput digitalne, kompjuterske itd.). Prvi eksperimenti s videom u Hrvatskoj izvode se od sredine 1970-ih u sklopu Centra za multimedijalna istraživanja u Zagrebu i Galerije grada Zagreba, a u svoje stvaralaštvo uključili su ga mnogi naši umjetnici, među ostalima D. Martinis, S. Iveković, I. Deković, I. L. Galeta, G. Trbuljak, I. Faktor, T. Gotovac, D. Fritz te I. Marušić Klif.

Vidović, Ivica ▶ glumac (1939–2011). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Nastupao u mnogim kazalištima, osobito zapažen u modernom repertoaru. Glumio u

Ivica VIDOVIĆ i Mira Nikolić, TV drama *Orgulje i vatrogasci* redatelj Vanče Kljakovića, 1973.

nekim od najvažnijih jugoslavenskih filmova (*Zaseda* Ž. Pavlovića, 1969; *W. R. – misterije organizma* D. Makavejeva, 1971), brojnim hrvatskim filmskim klasicima (*Kad čuješ zvona* i *U gori raste zelen bor* A. Vrdoljaka, 1969. i 1971; *Ritam zločina* Z. Tadića, 1981), najčešće introvertirane antijunake i gubitnike. Za glavnu ulogu u *Kužiš stari moj* (V. Kljaković, 1973) nagrađen je Srebrnom arenom, a za epizodnu ulogu u *Finim mrtvima djevojka* (D. Matanić, 2002) Zlatnom arenom na Filmskom festivalu u Puli. Glumio u brojnim TV dramama i serijama RTZ-a i drugih TV centara u Jugoslaviji (*Buža*, *Gradani sela Luga*, *Prah*, *Posljednji dan*, *Tražim srodnu dušu*) te u brojnim emisijama Dramskoga programa RZ-a. Najznačajnije TV uloge ostvario kao Servantes u *Našem malom mistu* (1970–71, i u filmu *Servantes iz malog mista*), Očalinko u seriji *Velo misto* (1980–81), inspektor Vinko Marinić u seriji *Inspektor Vinko* (1984–85). Tijekom 1990-ih i 2000-ih nastupio u nekim od najpopularnijih hrvatskih filmova (*Kad mrtvi zapjevaju*, *Maršal*, *Što je muškarac bez brkova?*) i TV seriji (sitcom *Naša mala klinika*). Dobitnik je i brojnih kazališnih priznanja (Dubravko Dujšin 2004, Fabijan Šovagović 2005). Odlikovan Redom Danice hrvatske s likom Marka Marulića.

Vijeće Europe ► međunarodna organizacija europskih država, osnovana 1949, u vrijeme zaoštavanja ideoloških podjela na kontinentu, radi obrane i promicanja temeljnih ljudskih prava i sloboda.

Politička platforma njegova djelovanja sadržana je u Europskoj konvenciji za zaštitu prava čovjeka i temeljnih sloboda. Nakon Hladnoga rata i pada komunizma u Europi Vijeće je integriralo sve europske zemlje na programu ljudskih prava i sloboda. Posebno se bavi slobodom i neovisnošću medija, kao sastavnim dijelom temeljnih ljudskih prava. U tom smislu donosilo je zajedničke preporuke i dokumente koji su obvezivali sve države članice. Pitanja elektroničkih medija, poglavito radiodifuzije, posebno su prisutna od 1978, kad je Parlamentarna skupština Vijeća u posebnom dokumentu Preporuka 834 ukazala na opasnosti od monopola koje prijete slobodi medija. Skupština je preporučila da nacionalne države usvoje vlastite propise o ograničavanju monopola i koncentracije medija te podržala osnivanje neovisnih kanala kao modela pluralističkoga pristupa informacijama u radiodifuziji. Od država članica tražilo je da posebnim propisima reguliraju satelitsko i kabelsko emitiranje te rad lokalnih elektroničkih medija. Za neovisnost medija posebno je značajna Ministarska konferencija u Pragu 1994. i njezina Rezolucija o budućnosti javnog emitiranja, u kojoj je definirana uloga javnih elektroničkih medija u razvoju pluralističkoga otvorenog demokratskog društva. Praška rezolucija izvorni je dokument javnog informativnoga servisa u europskim državama koji izražava demokratski karakter javnih medija te štiti visoke etičke i profesionalne

standarde te potiče medije da kvalitetu ne podrede komercijalnim zahtjevima tržišta.

Vijeće HRT-a → Programsko vijeće HRT-a

Vijeće za elektroničke medije (akr. VEM) ► neovisno regulatorno tijelo na području elektroničkih medija koje upravlja → Agencijom za elektroničke medije (AEM). Provodi postupak davanja koncesija, dopuštenja za obavljanje djelatnosti pružanja audio i/ili audiovizualnih medijskih usluga na zahtjev te za satelitski, internetski, kabelski i drugi oblik prijenosa audiovizualnog i/ili radijskog programa, izriče mjere u slučaju nepoštivanja odredbi Zakona o elektroničkim medijima, vodi upisnike pružatelja medijskih usluga, osigurava nadzor (monitoring) objavljenih programa, provodi postupak dodjele sredstava → Fonda za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija i nadzor njihova korištenja, nadzire korištenje mjesečne → pristojbe i drugih javnih prihoda u skladu s pravilima o državnim potporama za javne radiodifuzijske usluge i dr. Osnovano je Zakonom o elektroničkim medijima iz 2003, najprije kao pravna osoba, a osnivanjem Agencije za elektroničke medije 2007. mijenja svoj status. Ima sedam članova koje imenuje Hrvatski sabor na pet godina, od kojih je jedan predsjednik vijeća. Prvi Predsjednik Vijeća bio je D. Peričić, potom su to bili Z. Kedžo (2008–09), Z. Ljevak (2009–2014) i M. Rakić (2014–16).

vijest ► kratak pravodobni novinski izvještaj o aktualnom događaju, pojavi ili osobi od šireg interesa. Kao temeljni oblik novinskog izvještavanja uz aktualnost, opći interes i nepristranost obilježava je i specifična struktura; klasična vijest daje odgovore na temeljna pitanja (tko, što, gdje, kad, zašto i kako), a treba biti napisana jednostavnim, razumljivim i neutralnim stilom.

vijest dana ► vijest, izvještaj ili informacija o najvažnijem događaju, pojavi ili osobi u zemlji ili svijetu toga dana, kojima elektronički mediji daju prednost u emisijama vijesti ili informativnih programa objavljujući ih kao prvu, često unaprijed najavljanu vijest. Polazište je uređivačkih odluka u svakom mediju, pa im uređništva daju glavno mjesto u rasporedu vijesti. Način njihova prezentiranja bitan je i za povećanje postotka čitanosti, gledanosti i slušanosti (→ breaking news).

Vijesti dana ► informativna emisija producerske kuće Mreža, emitirana na lokalnim privatnim televizijama 1997–98. Pokrenuli su je novinari koji su 1996. prešli s HTV-a na Mrežu s ambicijom uređivanja vijesti po profesionalnim kriterijima. Na početku je redakciju vijesti vodio I. Mirković, potom T. Perišin. Kako Mreža nije imala svoj studio, napravljen je koncept vijesti bez voditelja, a prilozi su odvajani samo jingleom. Ubrzo je emisija u trajanju 10–15 minuta postala prepoznatljiva, a u javnosti citirana kao alternativa informacijama HTV-a. U izvještaju

američkoga Ministarstva vanjskih poslova za 1997. o stanju medija u Hrvatskoj proglašena je svijetlom točkom, a 1998. urednica Informativnog programa Mreže T. Perišin dobila je HND-ovu nagradu Marija Jurić Zagorka za najbolje uređenu emisiju. U redakciji su radili brojni poslije istaknuti novinari (S. Mendušić, D. Družijanić, T. Šimurina, M. Majerović Stilinović, S. Mikleušević, I. Dragičević, K. Devčić, D. Klarić). Emisija je ukinuta zbog financijskih razloga i netransparentne vlasničke strukture.

Vijesti 2 ▶ kasnovečernja informativna emisija HTV2, emitirana 1990–91. Urednici H. Novak Srzić i D. Merlić oblikovali su alternativnu vrstu informativne emisije koja se od standarda u etabliranim informativnim emisijama razlikovala ponajprije izborom vijesti. Time se HTV prilagođivao izmijenjenim političkim prilikama te pridonosio dinamiziranju medijskoga izričaja. Emisija je ukinuta potkraj 1991. u sklopu redukcije programa zbog razaranja odašiljačke mreže i temeljitih programskih i kadrovskih promjena na HTV-u.

Vijesti iz kulture ▶ dnevna informativna emisija HTV-a, prikazuje se od 2005. Prati kulturna zbivanja (koncerti, kazališne predstave, izložbe, promocije knjiga, filmske premijere, festivale). Uređuju je novinari Redakcije kulture IMS-a (J. Coce, L. Kežić, M. Marenić Toljan, O. Ričko, Lj. Saucha, I. Svetl, S. Šegedin-Miriovsky, Z. Turalija Kurtak, M. Vučićević), a u emisiji sudjeluju i novinari iz regionalnih TV centara.

VIJESTI NA DRUGOM, Siniša Kovačić

Vijesti na Drugom ▶ informativna emisija II. programa HTV-a, emitirana 2004–12. Zamišljena kao alternativa *Dnevniku* i vijestima I. programa. Njome se, kao u nekim drugim javnim televizijama u Europi, potiče unutrašnja profesionalna konkurencija i pluralizam. Usto je grafičkim dizajnom trebala pridonijeti prepoznatljivosti HTV2. Bila je i jedna od pokusnih emisija digitalne produkcije IP-a – od 26. IX. 2005. prva je samostalna emisija na HTV-u u potpunosti proizvedena i emitirana u digitalnom sustavu. Pokrenula ju je T. Perišin, a prvi voditelji i urednici bili su D. Nikolić, S. Kovačić i L. Alečković.

Vijesti za gluhe HTV-a ▶ informativna emisija HTV-a. Na inicijativu gledatelja oštećena sluha te Hrvatskoga saveza gluhih i nagluhih, HTV je potkraj 1997. počeo prilagođivati emisije vijesti potrebama te skupine stanovništva. Interpretaciju znakovnim jezikom obavljaju M. Juriša, M. Milković i Z. Uzelać.

VILLA MARIA, Ksenija Pajić, Žarko Radić i Jelena Veljača

Villa Maria ▶ igrana TV serija, prikazana na HTV-u 2004–05. u 160 nastavaka. Prva hrvatska telenovela (u produkciji tvrtke Ava), s glavnom temom poslovnoga i privatnoga sukoba nekoliko obitelji i mnoštvom ljubavnih podzapleta. Središnji je lik bogati vlasnik hotela Tomo Jurak (Ž. Radić), čiji naoko idiličan život sa suprugom i dvoje djece iznenada prekine dolazak nesklone mu sestre Helene (M. Begović). Scenarij R. Naprta, režija A. Carvajal i S. Crnobrnja, kamera G. Trbuljak. Ostale uloge: K. Pajić, J. Veljača, A. Č. Martinić, B. Vicković, S. Madžarević, N. Gaćešić Livaković, D. Markovina.

Vilović, Gordana ▶ politologinja (1957). Doktorirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu, gdje je i izvanredna profesorica. Pri istom fakultetu 1996–2005. vodila The Freedom Forum Journalism Library, nevladinu organizaciju posvećenu medijskim slobodama i otvorenim izvorima za novinare. Također predavala novinarstvo na Sveučilištu u Dubrovniku 2005–10. Autorica je i suautorica više knjiga te niza stručnih i znanstvenih radova s područja masovnoga komuniciranja, obrazovanja novinara i etike novinarstva.

Vince, Dario ▶ filmski i TV redatelj (1963). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Pisao za *Polet* i *Start*. Finalist natjecanja EBU-a za mlade scenariste 1987. Autor TV filma *Nježne prevare*. Glavni redatelj i urednik eksperimentalnoga TV kanala Z3. Redatelj i scenarist više emisija za TVZ i HRT (*Cabaletta*, *Ekran bez okvira* te *Vi i vaš video*),

glazbenih i reklamnih spotova. Tijekom 15 godina rada u marketinškoj industriji osvojio preko 200 nagrada i priznanja na festivalima u New Yorku, Londonu, Parizu, Portorožu te dva Grand prix međunarodnog festivala u Moskvi. Pet reklamnih kampanja uvršteno mu je u muzej oglašavanja pariškoga Louvrea. Kreator, suscenarist i producent igrane TV serije → *Počivali u miru*.

Vince, Ratimir ▶ novinar i urednik (1942). Diplomirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Od 1965. suradnik u Zabavno-humorističnoj redakciji I. programa RZ-a u emisijama *Porodica Veselić*, *Veselo veče* i dr. te urednik emisije *Sastanak u Studiju 8*. Početkom 1970-ih prešao na II. program i sa suradnicima pokrenuo vrlo popularne emisije *Zeleni megahertz*, *Crvena jabuka*, *Eppour si muove* i *25. sat*. Na TVZ-u surađivao u ciklusima emisija *Gost urednik* i *Izazovi*; za uređivanje i vođenje trosatnoga programskog bloka *Ostavite televizor otvoren* dobio Zlatnu ružu Montreuxa 1979. Od 1980. na III. programu RZ-a/HR-a bio urednik temata koji su se bavili sociologijom turizma i sporta, slobodnoga vremena te fenomenom medija. Objavio 1991. seriju razgovora s vodećim svjetskim intelektualcima o njihovoj podršci osamostaljenju Hrvatske, a 1992–93. objavljivao ciklus *Velikani naše epohe: ličnosti i djela druge polovice XX. stoljeća* (autori su tekstova hrvatski intelektualci i znanstvenici), koji je 1994. tiskan u istoimenom leksikonskom izdanju. Od 1996. do 2003. bio urednik emisije *Kršćanska misao XX. stoljeća*, a dio tekstova iz emisije također je objavljen u istoimenoj knjizi (2009). Bio je i urednik *Biblioteke Hrvatski Radio* te časopisa *Treći program*. Uz D. Dragojevića i Đ. Otržan autor je sheme III. programa RZ-a nakon prelaska na cjelodnevno emitiranje (1997).

Vindakijević, Ladislav ▶ radijski, TV i kazališni redatelj (1936). Na HR-u od 1964; isprva redatelj u Dramskom programu do 1985, zatim urednik redakcije za realizaciju i režiju do 2001. Režirao i dramatisirao radiodrame *Hrvatski bog Mars* M. Krleže (nagrada Dramskih umjetnika Hrvatske 1982, nagrada

na Tjednu radiodrame u Ohridu 1983), *Srce od bumbara*, *Čudo svetoga Arnira* J. Kaštelana (Nagrada Hrvatskoga glumišta 1996), *Na rođenoj grudi* J. Polića Kamova (prva nagrada za režiju na festivalu Prix Marulić 1996), dokumentarne radiodrame *Jutro*, *Propali dvori*, diptih o životu i smrti A. Štepinca (*Kraškički memento*, *Uskraćujem odgovor*), trilogiju o bleiburškoj tragediji (*Pakao je počeo u Bleiburgu*, *Prošao sam svoju kalvariju*, *Staklara*). Redatelj desetak TV drama (*Gle, kako dan lijepo počinje*, *Iz života jednog šalabahtera*, *Polovnjak*), serija za djecu (*Ljubav ili smrt*) i pedesetak kazališnih predstava. Dobitnik godišnjih nagrada RZ-a/HR-a 1984. i 1996, nagrade HRT-a Ivan Šibl 1997. i dr. Odlikovan Redom Danice hrvatske s likom Marka Marulića za zasluge u kulturi.

Vindakijević, Mejra ▶ dramaturginja i urednica (1953). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1977. u Ekonomsko propagandnom programu RZ-a, 1983. prešla u Dramski program kao adaptatorica, zatim kao dramaturginja 1990–93. Od rujna 1993. urednica Obrazovnoga i dječjeg programa HR-a. Uređuje *Priče za velike i male*. Adaptirala i dramatisirala brojna djela domaće i svjetske književnosti, pisala radioigre za djecu. Prema vlastitoj radioigri *Zanirci dolaze* (za koju je i nagrađena) napisala scenarij za TV izvođenje. Za Dječji program HTV-a osmislila i uredila 98 nastavaka emisije *Psst... priča*.

Vinkovačka televizija ▶ regionalna TV postaja s koncesijom za digitalnu regiju D1 (Vukovarsko-srijemska, Osječko-baranjska i dio Brodsko-posavske županije). Emitira u okviru djelatnosti tvrtke VTV, vlasnici XBX komunikacije, Vukovarsko-srijemska županija, Grad Vinkovci, Leo Buljat, Dilj d. o. o. i Spačva d. d. Eksperimentalno emitirati počela 1993, a stalno 1994. Prvi glavni urednik D. Veselčić, prvi direktor B. Kozina. Konceptijski usmjerena na informativni program i vlastitu proizvodnju emisija (*Dnevnik*, *Politika i istina*, *Život piše priče*, *Pressica BP*, *Zlatna dolina*, *Gori lampa*, *Niski start*, *Objektiv*, *Tu oko nas*, *Regionalna kronika*, *Željoteka*). Tijekom Domovinskoga rata znatno pridonijela medijskoj deblokadi hrvatskog istoka praćenjem događanja na okupiranom području i prognanika te mirne reintegracije, povratka i obnove hrvatskoga Podunavlja. Aktualna glavna urednica B. Pavlović, direktorica S. Krišto Sladin.

Vinković, Ljiljana ▶ voditeljica, novinarka, urednica i diplomatkinja (1963). Diplomirala na Glazbenoj akademiji u Zagrebu, završila Diplomatsku akademiju. Na RTZ-u u *Zagrebačkoj panorami* 1987–88, slobodna novinarka na ABC TV Denver (SAD) 1989–90, novinarka UN Radija u Zagrebu 1994–96. Na HRT-u 1997–2000. novinarka i voditeljica (*Glas domovine*, *Korijeni*, *Euroma-*

Ljiljana VINKOVIĆ

gazin), 2000–07. u Zabavnom programu voditeljica i urednica preko 50 emisija te urednica i scenaristica emisija *100 posto ja*, *Svirci moji* i *U ozračju tambure*. Konzulica u generalnim konzulatima RH u New Yorku te u Mississaugi (Kanada) 2007–11. Urednica i voditeljica *Vijesti na engleskom* 2012, u Glazbenom programu 2013–16. izvršna urednica i voditeljica humanitarnoga projekta *Korak u život*.

Vinković, Tihomir ▶ novinar i urednik (1963). Diplomirao na Fakultetu za vanjsku trgovinu. Na HR-u od 1992. kao novinar u Redakciji vanjske politike IP-a. Uređivao i vodio radijske emisije *Nova Europa*, *Viza*, *Iseljena Hrvatska* i dr. Izvještavao sa svih većih vanjskopolitičkih događaja (sjednice Ujedinjenih naroda, izbori za predsjednika SAD-a i dr.). Posebno se istaknuo izvještavanjem s Međunarodnoga suda za ratne zločine u Haagu. Bio glasnogovornik predsjednika Republike dr. Franje Tuđmana. Dobitnik godišnje nagrade HRT-a 1995.

VIRTUALNA SCENOGARFIJA, Mirna Maras

virtualna scenografija ▶ primjena tehnologije virtualne zbilje u TV studiju s ciljem da se tradicionalna scenografija zamijeni elektroničkom grafikom. Dva su temeljna razloga za njezinu primjenu: skupoća tradicionalne scene (uključujući vrijeme potrebno za montažu i demontažu, prostor za smještaj scenskih elemenata dok nisu u upotrebi, pa i ekološki aspekt) te veće mogućnosti elektroničke grafike. Studio u kojem se primjenjuje virtualna scena gotovo je prazan: u njemu se nalaze samo osnovni scenski elementi, npr. stolci i stol. Rasvjeta u studiju orijentirana je samo na što bolje jednoliko osvjetljenje prostora i osoba u studiju, a ne i na stvaranje vizualnih efekata u kombinaciji s klasičnom scenografijom. Sve površine u studiju, osim onih koje se trebaju vidjeti kao stvarni elementi scenografije (npr. fotelja za gosta) jednoliko su obojene specijalnom bojom (tipično specijalnom nijansom plave ili zelene boje). Tako obojen studio omogućuje posebnom grafičkom uređaju da sve obojene dijelove slike zamijeni slikom iz nekoga drugog izvora. Gledatelj će dobiti dojam da se osobe, koje kamere snimaju u studiju, nalaze u sasvim drugom prostoru. Kako je u studiju obično

više kamera, a te kamere mogu mijenjati planove ili kut snimanja, virtualna scenografija mora voditi računa o tim promjenama i bez obzira na njih stvarati iluziju stvarnoga prostora s dubinom, perspektivama, pa i različitim osvjetljenjem i sjenama. Kako bi se to postignulo, računalni sustav koji generira grafički dio slike mora utvrditi sve navedene parametre kadra te prema njima izračunavati trodimenzionalnu grafičku sliku. Osobe u studiju također moraju biti izvježbane za ponašanje u virtualnoj okolini. Na HRT-u se virtualna scenografija koristi od 2004. u Studiju 5, a 2014. je modernizirana i preseljena u Studio 8.

Visnews ▶ agencija filmskih i TV vijesti. Osnovao ju je 1957. BBC pod imenom British Commonwealth International Newsfilm Agency (BCINA), a današnje ime nosi od 1962. Svojedobno, uz agenciju WTN, najveći svjetski dobavljač TV vijesti. Vijestima je opskrbljivala 650 televizija u 80 zemalja, a među kupcima je bio i TVZ. Među prvima na svijetu za terenska snimanja počela je koristiti ENG tehnologiju. Od 1992. u vlasništvu Reutersa, pod imenom Reuters TV.

višekanalna tonska tehnika ▶ tehnika koja omogućuje višekanalno studijsko snimanje ili pak reprodukciju u nekom višekanalnom formatu. Svaki tonski kanal, kojega najčešće predstavlja signal mikrofona svakoga pojedinačnog glazbala u orkestru, snima se na pripadajući tonski kanal na višekanalnom snimaču. U današnjoj tehnologiji snimač je izveden kao računalna radna stanica s audiosučeljem koje sadržava digitalne audio-ulaze i izlaze. Višekanalni snimač povezan je s tonskim miješalom. Snimljeni tonski kanali reproduciraju se s višekanalnoga snimača te se miješaju tonskim miješalom kako bi se dobila obrađena finalna snimka (master) u stereo ili nekom drugom višekanalnom surround formatu (5.1, 7.1). Takvim načinom snimanja moguće je ponavljati postupak miješanja sve do postizanja zadovoljavajuće kvalitete snimke. Postupkom reprodukcije, s obzirom na format snimke, osim konvencionalnoga stereoformata, koji prezentira lokalizaciju u ravnini, moguće je ostvariti prostornu lokalizaciju snimke. Za tu svrhu finalna snimka mora biti snimljena u nekom višekanalnom formatu kao što su najrasprostranjeniji 5.1 i 7.1 formati, koji sve više dolaze do izražaja zbog sve veće integracije audio i videosegmenta u sustav multimedije.

Višić, Mirko ▶ inženjer (1939–2012). Diplomirao na Fakultetu elektrotehnike i računarstva u Zagrebu. Od 1965. na RTZ-u/HRT-u. Isprva obavljao inženjerske i rukovoditeljske poslove u studijskoj i terenskoj tehnici u Zagrebu, od 1979. u Splitu. Povodom formiranja TV centra za Mediteranske igre vodio kompletan projekt njegova tehnološkog opremanja u novoizgrađenom objektu, sa studijom, režijom i filmskim laboratorijem. Projektirao je RK-9 s tri kolor kamere, koja su bila ne-

izostavan dio mnogih TV događanja (Mediterranske igre u Splitu 1979, Europsko prvenstvo u plivanju u Splitu 1981, Zimske olimpijske igre u Sarajevu 1984, Univerzijada u Zagrebu 1987. i dr.). Vodio je procese migracije s filmske na elektroničku tehnologiju 1980/81 (uvođenje prvih ENG kamera), sudjelovao u projektima Europskoga prvenstva u atletici u Splitu 1990, posjeta pape Ivan Pavla II. Splitu 1994, podizanja TV centra u Kninu 1995. i dr. Do umirovljenja 2001. rukovodio je Odsjekom TV tehnike HTV centra Split.

Višnjić, Goran ▶ glumac (1972). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Proslavio se još kao student naslovnom ulogom u *Hamletu* na Dubrovačkim ljetnim igrama (nagrađen Orlandom 1997). Nakon kratke hrvatske filmske karijere (najzapaženiju ulogu odigrao 1995. u ratnoj drami *Vidimo se I. Salaja*) međunarodnu je započeo epizodnim ulogama u koprodukcijama i pojavljivanjem u Madonninu videospotu. U američkom TV serijalu *Hitna služba (ER)* glumio lik Luke Kovača 1999–2009. Poslije glumio u brojnim američkim filmovima (*Magija – Practical Magic, Elektra, Početnici – Beginners, Muškarci koji mrze žene – The Girl with the Dragon Tattoo*), TV serijama (*Crvena udovica – Red Widow, Sjeme života – Extant, Granice zločina – Crossing Lines*) i miniserijama (*Spartak – Spartacus, Dubina – The Deep*). Igrao glavnu ulogu u igranoj TV seriji (i filmu) → *Duga mračna noć A. Vrdoljaka*. Uz R. Šerbedžiju međunarodno najpoznatiji hrvatski glumac. Dobitnik godišnje nagrade Vladimir Nazor za filmsku umjetnost 2004.

Goran VIŠNJIĆ (desno) i Mustafa Nadarević u filmu *Duga mračna noć*

Zlatko VITEZ i Mladena Gavran u TV seriji *Poglavlja iz života Augusta Šenoae*

Vitez, Zlatko ▶ glumac i kazališni redatelj (1950). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Odigrao stotinjak kazališnih uloga i režirao tridesetak predstava. Osnovao Glumačku družinu Histrioni (1975), koje je i umjetničko-organizacijski ravnatelj. Glumio u igranim filmovima (*Vlakom prema jugu, Ljubavna pisma s predumišljajem* i dr.). Nastupio u nizu TV drama (*Špijunska veza, Trgovci i ljubavnici, Turopoljski top, Kasno, natporučniče, Rano sazrijevanje Marka Kovača, Ustrijelite Kastora, Diogeneš, Dekreti, Poglavlja iz života Augusta Šenoae*) te sudjelovao u izvedbama brojnih radiodramskih tekstova. Bio predsjednik više glumačkih udruženja (Udruženja dramskih umjetnika Hrvatske, Saveza udruženja dramskih umjetnika Jugoslavije, Hrvatskoga društva dramskih umjetnika), ministar kulture u hrvatskoj Vladi 1994–95, zastupnik u Hrvatskom saboru 1998–2000. Dobitnik mnogobrojnih nagrada, među ostalim nagrade Vladimir Nazor 1998. za godišnji i 2011. za životni prinos kazališnoj umjetnosti te Nagrade hrvatskoga glumišta za životno djelo 2012. Nositelj Spomenice Domovinskoga rata i Spomenice domovinske zahvalnosti, odlikovan Redom hrvatskoga trolista, Redom Danice hrvatske s likom Marka Marulića, Redom Danice hrvatske s likom Ante Starčevića i Redom kneza Trpimira.

Viza ▶ vanjskopolitička emisija I. programa HR-a, emitira se od 1996. Pokrenula ju je V. Tomašek kao projekt u kojem se obrađuje hrvatska vanjska politika te svjetski događaji koji su obilježili protekli tjedan. U emisiji su zastupljene sve novinarske forme – od komentara do vijesti ili bilješki novinara iz redakcije za vanjsku politiku, ali i dopisnika širom svijeta. U početku su je uređivali i vodili A. Perinčić i N. Stazić, a potom svi novinari redakcije za vanjsku politiku. U sklopu emisije pokrenuta je *Euroviza*, od 2005. samostalna emisija koja se emitira jednom mjesečno.

Viza ▶ vanjskopolitička emisija, prikazivana na HTV-u u drugoj polovici 1990-ih. Pokrenula ju je urednica Redakcije vanjske politike M. Rakić s idejom da se predstave europske države; nakon završetka ciklusa 2001. prestala s emitiranjem. Polusatnu autorsku TV emisiju, koja je imala informativne te putopisne elemente dokumentarne reportaže, uređivali su naizmjenice gotovo svi vanjskopolitički novinari redakcije.

Darko VIZEK u studiju, u pozadini kamermani Zdravko Savić i Karlo Majoli (s naočalama)

Vizek, Darko ▶ redatelj (1939). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Na TVZ-u 1966–2000. Režirao brojne dječje, obrazovne, dokumentarne i informativne emisije i serije (*Mendin program*, *Škrinjica koja priča*, *Mornar na triciklu*, *Laku noć*, *djeco*, *Patuljci pojava imaju*, *Pola ure kulture*). Redateljski osmislio prvu seriju emisija *Nedjeljno popodne*. Najveći redateljski prinos ostvario u Informativnom programu (*Panorama*, *Spektar*, *Turizam*, *Noćni brzoglas*, *Otvoreno*, *Forum*, *U krupnom planu*, *Teme i dileme*, *TV parlament*). Realizirao prvi *Dnevnik* TVZ-a 8. X. 1968. Jedan od prvih redatelja koji se specijalizirao za produkciju emisija uživo (informativne emisije, studijski razgovori, izravni prijenosi važnih događaja). Režirao je prijenose većega dijela bitnih događaja u stvaranju samostalne Hrvatske i dvaju posjeta Ivana Pavla II. Hrvatskoj. Nakon umirovljenja 2002. sudjelovao u pokretanju i instalaciji TV studija na Fakultetu političkih znanosti, gdje je do 2010. radio kao voditelj i mentor. Dobitnik godišnje nagrade HRT-a 1998.

Vižintin, Milivoj ▶ snimatelj i kamerman (1923–2015). Bio snimatelj-operater na brojnim igranim filmovima (*Uzavreli grad*, *Abeceda straha*, *Ključ*, *Prometej s otoka Viševice*, *Rondo*, *Kad čuješ zvona*). Na TVZ-u od 1969. filmski snimatelj glazbenih, dokumentarnih i obrazovnih emisija i serija (*U prvom planu*, *Obično gledano*, *Knjige i ideje*, *Vrela*, *Povodi i tragovi*, *ARS Aeterna*, *Mali svijet* i dr.). Direktor fotografije u TV dramama (*Zlostavljanje*, *Manekenka*, *Gorčina u grlu*, *Lenjin u Africi*, *Kainov znak*, *Allegro con brio*) i serijama (*Kuda idu divlje svinje*, *Mali buntovnik*).

Vladović, Borben ▶ urednik i književnik (1943). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. U Dramskom programu HR-a od 1993. Urednik ciklusa emisija *Radio roman* i *Portret umjetnika u drami*; pripremio i uređio tekstove iz tih emisija i objavio ih u četiri zbornika *Portret umjetnika u drami*. U ciklusu *Panoptikum* emitirane su mu radiokomedije *Prijenos pijanina* i *druge zgođe* (1974), *Sastanak u pet* (1983) i *Što biste vi s takvom ljubavlju?* (1994). Radiodrama *Kralj Artur* premijerno mu je izvedena 1995, a dokumentarna radiodrama *Glasi Istre* 1996. Piše i pjesme, romane, pripovijetke i drame. Predsjednik Društva hrvatskih književnika 2008–11.

Vlahov, Petar ▶ novinar i urednik (1972). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Ratni izvjestitelj iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Crne Gore te Kosova. Na HRT-u od 1994. novinar te urednik šibenskoga studija HTV-a. Kao novinar Informativnoga programa pratio važne događaje, voditelj i/ili urednik brojnih emisija: *Dnevnik* (2002–03), *Drugo lice* (2004–05), *Radni ručak* (2006–07), *In medias res* (2012) *Sedam dana* (2014). Od ožujka 2016. voditelj večernjega *Dnevnika* te urednik *Hrvatske uživo*.

Vlahović-Brnobić, Helga ▶ voditeljica i urednica (1945–2012). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na TVZ-u/HTV-u od 1964, najprije kao spikerica u informativno-političkim emisijama (*Jučer, danas, sutra*, *TV dnevnik* i dr.). Sudjelovala u mnogim radiodramama

Helga VLAHOVIĆ-BRNOBIĆ

RZ-a. Na TVZ-u vodila *TV magazin*, *Jadranske susrete* s O. Mlakarom te brojne festivale zabavne glazbe, eurovizijske prijenose i sl., koji su joj donijeli međunarodnu prepoznatljivost. Vodila glazbeni spektakl *Svjetla pozornice*. Autorica je obrazovnih emisija. Od sredine 1990-ih urednica TV emisije *Govorimo o zdravlju*. Suradivala u mnogim dnevnim i tjednim listovima (*Plavi vjesnik*, *Svijet*, *Vjesnik*, *Večernji list*, *Studio*, *Gloria*). Preko 30 godina komentatorica prijenosa novogodišnjega koncerta Bečke filharmonije. Bila je od najpopularnijih glasova i lica u povijesti radija i televizije u Hrvatskoj. Dobitnica Zlatnog odličja Republike Austrije za zasluge u razvijanju austrijsko-hrvatskih kulturnih veza 2009.

Vlak slobode → posebni informativni projekti

Vlašić, Slobodan ▶ novinar, urednik i glazbeni urednik (1958). Novinar Radio Dubrovnika od 1988, glazbeni urednik, a za agresije na Dubrovnik ratni reporter. Poslije pokrenuo, uređivao i vodio niz zabavno-dokumentarnih emisija (*Val na valu*) te specijalizirane turističke emisije. Četrdesetak godina bio sudionik glazbenoga života Dubrovnika, osnivač ansambala (*Victoria*, *Quorum*, *Toboggan* i *DaRiva*). Glazbeni autor i izvođač. Pisao i za druge izvođače, Dubrovačke trubadure, T. Kesoviju i dr. Petnaest godina predvodi humanitarnu kulturno-umjetničku manifestaciju uz Dan grada Dubrovnika i Festu svetoga Vlaha te udrugu Festa Dubrovnik. Nositelj Spomenice Domovinskoga rata.

voditelj ▶ osoba koja vodi radijsku ili TV emisiju. Od voditelja se očekuje standardni književni govor i ispravan, razgovijetan izgovor. Televizijski se voditelj, gledajući u kameru, obraća izravno gledatelju. Uz voditelje zabavnih programa (kviz, talk show, show), kojima je za uspjeh glavni preduvjet komunikativnost i koji su uglavnom među najpopularnijim TV osobama od početaka (O. Winfrey, M. Bongiorno, u nas O. Mlakar, Lj. Jelčić, K. Urličić), na televiziji najveću pozornost privlače voditelji vijesti. Iako su prije TV vijesti vodili spikeri, danas to čine uglavnom novinari koji mogu i ne moraju biti i urednici. Na televiziji se često koristi i termin prenter (engl. presenter). Posebna se pozornost pridaje izboru voditelja za središnje informativne emisije, koji bi trebao vijestima davati prepoznatljiv pečat i imati izrazitu osobnost, poput "sidraša" (engl. anchor) u vijestima američkih TV mreža. Prva takva osoba na američkoj televiziji bio je W. Cronkite (među najzapaženijima nakon njega bili su D. Rather i B. Walters kao prva žena), a u nas su se tomu tipu najviše približili G. Milić i Z. Šprajc.

Voice → The Voice – Najljepši glas Hrvatske

Voice of America (engl. akr. VOA – Glas Amerike) ▶ službena međunarodna radiodifuzijska služba SAD-a. Emitirati počela 1942. iz New Yorka, najprije na nje-

mačkom, a od 1943. na 27 jezika. Za Europu i sjevernu Afriku program se emitirao odašiljačima BBC-ja. Nakon završetka II. svjetskog rata program je znatno smanjen. Izbijanjem Hladnoga rata ponovo dobiva na značenju. Početkom 1950-ih tjedno se emitiralo 400 sati programa na 45 jezika. Izuzeta je 1953. iz ovlasti State Departmenta i postala odjelom United States Information Agency (akr. USIA). Sjedište je 1954. iz New Yorka premješteno u Washington, gdje se i danas nalazi. Programski joj je cilj međunarodnoj publici pružiti informacije o SAD-u, političkom životu i vanjskoj politici SAD-a. Početkom 1980-ih u opsežnu modernizaciju programskih i tehničkih kapaciteta uloženo je 1,3 milijarde dolara. Posjeduje najveći svjetski integrirani digitalni audiosustav. Od 1999. pod nadzorom je neovisnoga federalnog tijela Broadcasting Board of Governors (BBG), sljednika USIA-e. Od devet članova osam imenuje predsjednik SAD-a, a potvrđuje Senat, a deveti je uvijek ministar vanjskih poslova. Od 1996. ima i odjel za proizvodnju TV emisija. Radijski i TV program emitira se satelitom, kabelskim mrežama te radijskim FM, AM i SW frekvencijama. Dostupan je i preko interneta i mobilne telefonije. Tjedno emitira 1800 sati radijskoga i TV programa. Ima ugovor o isporuci programa s 2350 radijskih i TV postaja te kabelskih mreža širom svijeta. Tjedno je prati oko 190 milijuna ljudi. Uz engleski, program se emitira na 45 jezika; program na hrvatskom emitirao se 1943–2011. Godišnji proračun iznosi 200 milijuna dolara, a u cijelosti ga financira američka vlada. Ima 1100 zaposlenih (2015).

Vojanic, Mirko ▶ snimatelj (1949). Na HRT-u honorarno od 1969, a stalno 1971–2010, u zvanju direktora fotografije od 2005. Najvažniji su mu dio opusa dokumentarni filmovi o prirodi s redateljem D. Zenom (*Prigušeni cvrkut*, *Bijele rode 1 i 2*, *Crne rode*, *Kormorani i njihova zla kob*, *Dobri duh močvare*, *Krila nad močvarom*, *Gospodar gorskih šuma – medvjed*, *Kerep na Gackoj*, *Park prirode: Lonjsko polje*, *Tethys i dobri dupini*, *Dobra vam kob*

Mirko VOJANIĆ

lovci, Spačvanska jutrenja, Jelen – ukras hrvatskih šuma, Srne). Ostali dokumentarni filmovi: *Buky & Franky, Vrhovačke vuzmenke, Sve na svetu je veselo, Betlehem vu naši hiži, Manji brat fra Bonaventura Duda, Opanci tete Pere*. Dokumentarni serijali: *Ribar ribi grize rep, Prirodna baština, Kulturna baština, Živjeti kao sav normalan svijet*. TV filmovi: *Šokica, Balade Petrice Kerempuha, Ljubavi Georgea Washingtona, Veće puno skepse, Preobraženje, Ivan Padovec*. Uz D. Zena surađivao i s brojnim drugim redateljima (E. Galić, M. Arhanić, L. Maroti, S. Hoti, Lj. Jojić, T. Jović, V. Seljan, B. Sviben, M. Wolf, Z. Vuletić, Z. Sudar, M. Trnski, D. Piškorić, H. Juvančić, T. Žaja, Lj. Bunjevac, S. Bilalli, B. Ištvančić, M. Juran, K. Gančev, V. Kos, A. Rozić, Lj. Mandić, V. Fulgosi).

Marko VOJKOVIĆ

Vojković, Marko ▶ novinar i urednik (1929–2006). Diplomirao na Visokoj novinarsko-diplomatskoj školi u Beogradu. Na TVZ-u od 1956. do umirovljenja 1991. Isprva novinar, a zatim urednik, šef izvedbe TV programa, pomoćnik glavnoga urednika za Političko-informativni program. V. d. glavnoga urednika 1964–66, zatim glavni urednik TV programa. U tom razdoblju TVZ izrasta u cjelovitu TV kuću sa svim programima. Dopisnik RTZ-a iz New Yorka 1969–73, a nakon toga urednik Vanjskopoličkoga programa TVZ-a. Urednik emisije *Argumenti*. Glavni urednik Informativnoga programa TVZ-a 1977–79, dopisnik iz Rima 1980–83, pomoćnik direktora TVZ-a za razvoj 1983–84. Šef studija RTZ-a u Splitu od 1984. Dobitnik nagrade Otokar Keršovani HND-a 1978.

Vojković, Mirko ▶ glumac (1925–1988). Nastupao u Narodnom kazalištu u Puli 1951–54, u zagrebačkoj Komediji 1954–59, zatim u Dramskom kazalištu Gavella; najzapaženiji u komičnim ulogama. Glumio u mnogim emisijama Igranoga i Zabavnoga programa TVZ-a. Istaknuo se ulogama u TV komedijama, dramama i serijama *Simpatija i antipatija, Natječaj za crnu priču, Nasljednici putuju zajedno, Treći je došao sam, Vruć je zrak, Scherzo za Marula, Jedna od onih godina, Slučaj na autostradi, Žara,*

Mirko VOJKOVIĆ i Asja KISIĆ

U prolazu, Usluga točna i solidna, Banket, Nema razloga za uzburu, Meštre Tonov najsrnitniji dan, Majstor sutra, Punom parom i dr. Sjajan TV komičar, najveću popularnost ostvario je ulogom Poščera u seriji *Naše malo misto* (1970–71).

Vojković, Sanda ▶ muzikologinja i povjesničarka umjetnosti (1963). Diplomirala na Muzičkoj akademiji te na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Radila u Hrvatskoj glazbenoj mladeži, Muzičkom biennalu, Ministarstvu kulture, Koncertnoj direkciji Zagreb i nakladničkoj kući Cantus. Od 2006. na HRT-u pomoćnica ravnatelja za program Glazbene proizvodnje te ravnateljica Glazbene proizvodnje 2010–12. Posebno se posvećuje izvedbi, snimanju i promociji hrvatske glazbene baštine, suvremenih skladbi te mladih izvođača. Realizirala projekt Europske komisije u suradnji Francuske, Italije, Češke i Hrvatske *Humanizam na granicama Europe*, kao jedini glazbeni projekt u kojem je sudjelovao ansambl HRT-a. Od 2013. savjetnik-mentor na HRT-u. Pokrenula je Hrvatsko natjecanje mladih glazbenih umjetnika Papandopulo u suradnji HRT-a i Instituta hrvatske glazbe. Urednica više od 50 diskografskih izdanja te više monografija; osobito zaslužna za izdavanje monografija *Simfonijski orkestar Hrvatske radiotelevizije: osam desetljeća* i *Tamburaški orkestar Hrvatske radiotelevizije: sedam desetljeća*.

Volarić, Danko ▶ filmski i TV redatelj (1961). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Na TVZ-u od 1983. realizator informativnih emisija, potom redatelj. Režirao je sve vrste TV formata, od toga preko 2000 kvizova i game showova te više stotina glazbenih, dječjih, kulturnih, informativnih i dokumentarnih emisija. Među radovima ističu mu se dokumentarne serije *Iz crnog al-buma* i *Naličje pobjede*, dokumentarni filmovi i emisije *Život na svježem zraku, Kristl, Meštović, Mimara revisited, Maslenica*, TV emisije različitih žanrova: *Piramida, Turbo*

Danko VOLARIĆ

limach show, *Ispili smo popili*, *Mladi glazbenik za EBU* i *Tko želi biti milijunaš?* te izravni prijenosi posjeta pape Benedikta XVI. Hrvatskoj 2011, predsjedničke inauguracije i mimohoda Oružanih snaga RH 2015. Od 2013. rukovoditelj RJ Produkcijско osoblje HRT-a. Dobio je nagrade za najbolju režiju na Danima hrvatskoga filma (*Život na svježem zraku*, 2002), nagradu publike na Danima hrvatskoga filma i Oktavijan (*Meštović*, 2009), najbolji film na Liburnija film festivalu (*Mimara revisited*, 2010).

VOLIM HRVATSKU

Volim Hrvatsku ▶ game show, pokrenut na HTV-u u rujnu 2012, prikazivan tri sezone; licencna inačica showa *I love my country* (Talpa), koji se emitira u više od 30 zemalja svijeta. Već u prvom mjesecu prikazivanja na HTV-u ušao je u deset najgledanijih emisija svih nacionalnih televizija. Natjecala su se dva tima sastavljena od poznatih osoba (glumci, pjevači, sportaši, voditelji) koje su odgovarale na pitanja o Hrvatskoj, testirajući tako i znanje gledatelja pred malim ekranima. Prve dvije sezone emisiju je vodio M. Fodor, a kapetani natjecateljskih timova bili su G. Navojec i R. Bitorajac. Treću sezonu vodila je D. Trbović, kapetani timova bili su F. Ridjan i M. Validžić. Scenarij A. Đurica, scenografija I. Boban, režija I. Miladinov, urednice V. Međimorec i E. Homsi.

Vončina, Nikola ▶ dramaturg, redatelj i pisac (1934–2016). Diplomirao na Pravnom fakultetu te na ADU-u u Zagrebu, gdje je bio i profesor. Doktorirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1957. na RZ-u, isprva pomoćnik redatelja, zatim dramaturg i redatelj. Bio ravnatelj i dramaturg Zagrebačkoga kazališta mladih 1966–78. Odgovorni urednik Umjetničkog programa HTV-a 1991–93, voditelj prikupljanja i izučavanja povijesne građe o HRT-u 1993–99. Istraživač i autor studija s područja povijesti radija i televizije *Hrvatska radiodrama do 1957* (1988), *Kazalište, radio, televizija* (1990), *Osebujna dramaturgija* (1993), *Stvaralaštvo svjetskog ugleda* (1995), *Doba raznolikosti* (1996), *Doba krugovaša* (2006), *Doba inovacija* (2008), zatim *Antologije hrvatske radiodrame I i II* (1998, 2000), *Hrvatske TV drame i serije* (2011), šest knjiga *Priloga za povijest radija i TV u Hrvatskoj* i dr. Bio glavni urednik *Godišnjaka Hrvatske radiotelevizije* 1996–98. te član uredničkoga kolegija prvog izdanja *Leksikona radija i televizije* 2006. Dobitnik nagrade Grada Zagreba za režiju radiodrame *Krik* I. Ivanca 1963. te za gramofonsku ploču i kazetu *Svjetla za daljine* (izbor pjesama D. Cesarića, 1989) i nagrade Petar Brečić 2003.

Vondraček, Branko ▶ novinar i urednik (1933–1993). Kao student počeo surađivati na RZ-u 1955. Suradnik na II. programu, reporter, voditelj i urednik. Najdulje uređivao (12 godina) i vodio (dvije godine) emisiju *Zeleni megaherc*. Urednik emisije I. programa *Našim građanima u svijetu* 1985, urednik i komentator u vanjskopolitičkoj redakciji HR-a 1989–91. Nagrađen Zlatnim mikrofonom Radio Beograda i Zlatnim perom HND-a 1974.

Vorkapić, Vlatka ▶ redateljica i dramatičarka (1969). Diplomirala na Filozofskom fakultetu te na ADU-u u Zagrebu. Istaknula se studentskim kratkim igranim filmom *Vozačka dozvola* (1992), snimljenim u koprodukciji HRT-a i ADU-a. Njezin prvi dugometražni igrani film *Sonja i bik* (2012) među najgledanijim je suvremenim hrvatskim filmovima. Većim dijelom karijere povezana s HRT-om, gdje je režirala brojne dokumentarne emisije, filmove i serijale (*Pogačica*, *ročelica*, *mendulica*; *Dedek*, *batek*, *bakica*; *Pučka intima*), omladinsku igranu seriju *Kad zvoni* i dr. Jedna od najistaknutijih TV redateljica svoje generacije; svaki zadani TV okvir uspješno, funkcionalno i nenametljivo obogaćuje vlastitim autorstvom. Njezini su dokumentarni filmovi i emisije nagrađeni brojnim priznanjima (Grand Prix Dana hrvatskog filma za *Anine pjesme* i dr.), a za scenarij filma *Sonja i bik* nagrađena je u Puli Zlatnom arenom. Uspješno režira i piše za kazalište; njezina drama *Judith French* nagrađena je 2006. prvom nagradom Marin Držić za dramsko djelo.

vox populi (lat. glas naroda) ▶ vrlo kratki intervjui s ljudima na ulici, ponekad s očevidcima nekoga događaja, koji odgovaraju na isto postavljeno pitanje. Nije pouzdan uzorak javnoga mnijenja, ali može ukazati na raspoloženje javnosti i objasniti novinarsku priču (→ anketa).

VOX TV ▶ regionalna televizija s koncesijom za digitalne regije D6 (dio Karlovačke i Ličko-senjske županije) i D7 (Zadarska, Šibensko-kninska i dio Ličko-senjske županije), sa sjedištem u Zadru. S emitiranjem eksperimentalnoga programa, uz 20 djelatnika, započela je 27. X. 2006. Emitiranje programa počelo je 12. V. 2007. Svakodnevno emitira vlastiti program temeljen na informativnom (podnevne, središnje i večernje *Vijesti* te *Vijesti u 17*, politički magazin *Fortunal*). Ima 50 djelatnika (2016), dva moderno opremljena studija i satelitska kola. Prvi vlasnik R. Sinovčić, glavna urednica I. Baždarić.

VPS (akr. od engl. Video Programming System) ▶ dodatni signal emitiran uz TV emisiju koji sadržava kodirane informacije o njezinu početku i završetku. Snimači opremljeni VPS funkcijom mogu taj signal prepoznati i uključiti snimanje neke emisije ako je programirana VPS-om. Brojčani kôd se šalje pokraj naziva emisije navedene u rasporedu emitiranja emisija u teletekstu. Na temelju VPS-a, razvijenoga u Njemačkoj, i teleteksta prihvaćen je 2003. novi standard nazivan PDC (engl. Programme Delivery Control), koji se koristi i za mjerenje gledanosti. Danas se umjesto VPS-a, odnosno PDC-a za pokretanje snimanja sve više koristi → elektronički programski vodič (EPG).

Vrabec Mojžec, Zrinka ▶ novinarka, voditeljica i urednica (1962). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Novinarstvom i vođenjem emisija počela se baviti 1984. na Omladinskom radiju (poslije Radio 101). Do 2010. vodila i uređivala emisije i dnevni program; glavna urednica 1995–98. i članica uprave. Postala jedan od zaštitnih glasova Radija 101; osobito se istaknula u onemogućivanju pokušaja da se postaji ne obnovi koncesija, sudjelujući u organiziranju i vođenju prosvjeda potpore 21. XI. 1996. u Zagrebu, na kojem se okupilo oko 100 000 ljudi. Od 2005. do 2015. savjetnica za društvene djelatnosti hrvatskih predsjednika S. Mesića i I. Josipovića. Odlikovana Redom hrvatskoga pletera (2006) i Redom Danice hrvatske s likom Marka Marulića (2015).

Vrbanac, Silvije (Silvestar) ▶ novinar, urednik i voditelj (1959). Na Radio Samoboru od 1980. voditelj i glazbeni urednik, a 1982. suosnivač ilegalne radiopostaje Šlic na 101 MHz. Sudjelovao je 1983. u nastanku Omladinskoga radija (poslije Radio 101), gdje je bio glazbeni urednik,

voditelj i producent. U izravnom kontaktu sa slušateljima uveo je novi način vođenja radijskoga glazbenog programa u DJ stilu, a autorским pristupom u svojim emisijama promovirao dotad nedovoljno istražen žanr latino glazbe. Jedan od urednika i voditelja zabavnih TV emisija *Stereovizija* i *Top-Cup* na TVZ-u 1986–90. Direktor Radija 101 u vrijeme (1996) kad je 100 000 Zagrepčana prosvjednim skupom na Trgu bana Jelačića spriječilo pokušaj ukidanja te radijske postaje, potom 2012. njezin programski direktor.

Vrdoljak, Antun ▶ glumac, filmski redatelj i scenarist, sportski i medijski djelatnik (1931). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Isprva se bavio novinarstvom te glumom. Za ulogu u filmu *H 8...* (N. Tanhofer, 1958) dobio Zlatnu arenu za sporednu ulogu, a za ulogu u filmu *Rat* (V. Bulajić, 1960) Zlatnu arenu za glavnu ulogu. Režirao je 12 filmova, od kojih su najznačajniji *Kad čuješ zvona* (1969, nagrada publike Jelen na Filmskom festivalu u Puli), *U gori raste zelen bor* (1971, Srebrna arena i Jelen), oba prema motivima *Ratnoga dnevnika* I. Šibla, te *Povratak* (1979). Vrstan adaptator književnih djela (I. Raosa, P. Budaka, R. Marinkovića, M. Krleža), jedan je od začetnika modela istodobne realizacije filma i TV serije, kakav je primijenio na djelima *Kiklop* (1982), *Glembajevi* (1988), *Karneval*, *Andeo* i *Prah* (1989; TV seri-

Antun VRDOLJAK

ja *Zagrljaj*) i *Duga mračna noć* (2004, Velika Zlatna arena za najbolji film, Zlatna vrata Pule, Zlatna arena za scenarij i režiju). Za TVZ je režirao i igranu seriju *Prosjaci i sinovi* (1972), koja je zbog političkih razloga prvi put emitirana 1984, a za HRT u koprodukciji s Mediteran filmom igrano-dokumentarnu biografsku TV seriju u 12 nastavaka *Tito* (2010). Režirao je i TV reklame, koje pripadaju najefektnijim primjerima toga TV žanra. Nakon višestranačkih izbora 1990. potpredsjednik RH te saborski zastupnik. Vodio organizaciju Europskoga atletskog prvenstva u Splitu 1990, utemeljitelj i prvi predsjednik Hrvatskoga olimpijskog odbora 1991–2000. te član Međunarodnoga olimpijskog odbora (od 1995). Pod njegovim su vodstvom naši sportaši 1992. prvi put samostalno nastupili pod hrvatskim državnim obilježjima (Olimpijske igre u Albertvilleu i Barceloni). Generalni direktor HRT-a 1991–95. Sa suradnicima prilagodio program i organizacijsko-kadrovsku strukturu uvjetima agresije na RH, posebice potrebama informiranja i mobilizacije za obranu. Proizvodnja programa prestrukturirana je i smanjivana zbog razaranja odašiljačke mreže, ali nikad nije prekinuta, a uvedene su i posebne informativne emisije (*Za slobodu* i dr.). Započeo gradnju novoga studijskog bloka u Domu HRT-a. Vodio je strukturnu transformaciju HRT-a u samostalnu medijsku kuću, koja je 1. I. 1993. primljena u punopravno članstvo EBU-a. Dobitnik je brojnih međunarodnih i domaćih nagrada i priznanja, među ostalim sedam državnih odličja, od kojih je najvažnije Velered kralja Dmitra Zvonimira s lentom i Danicom 1995, nagrade Vladimir Nazor: godišnja 1968. i za životno djelo na filmu 1990, *Vjesnikove* nagrade Krešo Golik za životno djelo u filmskoj umjetnosti 1998, nagrade Grada Zagreba za životno djelo 2006. te Ordена Pierre de Coubertin za životno djelo 2012, koju dodjeljuje Međunarodni olimpijski odbor.

Vrdoljak, Dražen ► glazbeni kritičar i urednik (1951–2008). Na RZ-u počeo surađivati 1971. Urednik u redakciji zabavne glazbe 1980–92. Osmislio i ostvario niz glazbenih projekata i emisija. Na I. programu uređivao prvu specijaliziranu emisiju rock glazbe *Rock fokus* (1971–89), zatim *S domaće pop scene* (1975–89), *Country klub* (1982–90) i *Po vašem izboru* (1977–84). Od 2001. na II. programu HR-a uređuje emisiju *Moje brazde*, a od 2003. na I. programu emisiju *Korijeni*. Jedan je od najzaslužnijih za pokretanje diskografske nagrade Porin 1994.

Vrdoljak, Ivo ► redatelj (1934). Na TVZ-u/HTV-u od 1956. Režirao dječje emisije i serijale (*Doktor Jojboli*, *Mendin program* i dr.), mnogobrojne snimke kazališnih predstava i priredba (na Dubrovačkim ljetnim igrama, Splitskom ljetu, Festivalu djeteta u Šibeniku i dr.) i emi-

Ivo VRDOLJAK (lijevo) i Mladen Delić snimaju TV emisiju *Telesport*

sije Redakcije ozbiljne glazbe (*Muzička srijeda*, *Muzički četvrtak*, 1:1 i dr.). U sklopu emisije *Operna scena HNK* 1967–69. postavio niz sažetih studijskih prikaza opera (*Nikola Šubić Zrinjski*, *Ero s onoga svijeta*, *Ekvinocij*). Realizirao emisiju *Telesport* i mnogobrojne izravne prijenose sportskih događaja. Voditelj prvoga eksperimentalnog emitiranja drugoga TV programa (od 1972). Nakon umirovljenja 1999. do 2001. savjetnik generalnoga direktora HRT-a.

Vrdoljak, Vjekoslav ► filmski i TV snimatelj (1954). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Snimatelj u petnaestak koprodukcijskih filmova i TV serija te direktor fotografije u mnogim domaćim i stranim filmovima. Kao direktor fotografije ponajviše se istaknuo u filmovima svojega oca Antuna (*Glembajevi*, 1988; *Duga mračna noć*, 2004) te u filmovima K. Papića (*Priča iz Hrvatske*, 1991; *Kad mrtvi zapjevaju*, 1998), D. Šorka (*Vrijeme ratnika*, 1991; *Garcia*, 1999; *Dva igrača s klupe*, 2005; *U zemlji čuđe*

Vjekoslav VRDOLJAK i glumac Alen Liverić na snimanju TV serije *Zagrljaj*

sa, 2009), V. Ruića (*Nausikaja*, 1995; *Kradljivac uspomena*, 2007) i B. Schmidta (*Božić u Beču*, 1997; *Srce nije u modi*, 2000; *Put lubenica*, 2005). Radio je i na TV serijama (*Tito*, 2010; *Naši dani*, 2012–13). Važniji dokumentarni filmovi: *Enigma Mimara* (J. Sedlar, 1990), *U braku sa švicarcem* (A. Oremović, 2012). Važnije nagrade: Milton Manaki za film *Glembajevi* (1988), godišnja nagrada Vladimir Nazor 1995 (za filmove *Nausikaja* i *Gospa*), Zlatna arena 1996, 1999. i 2005 (za filmove *Nausikaja*, *Garcia*, *Dva igrača s klupe*). Odlikovan Ordenom Danice hrvatske s likom Marka Marulića (1996).

VREMENSKA PROGNOZA, 1959.

vremenska prognoza ▶ procjena budućih meteoroloških uvjeta za određeno mjesto u nekom vremenskom razdoblju. Suvremena vremenska prognoza temelji se na stručnoj analizi aktualnoga vremena i mnogobrojnih izračuna različitih modela atmosfere. Suradnja RTZ-a i Državnoga hidrometeorološkog zavoda (DHMZ) počela je 1953. RZ je isprva emitirao snimljene tonske zapise prognoze za sutra, bez objave imena meteorologa. Na TVZ-u se emitira od 1956, a redovita gostovanja meteorologa DHMZ-a (E. Lončar, V. Jurčec) počinju 1958. u nedjeljnoj emisiji za poljoprivrednike. U IP-u TVZ-a meteorolozi su najprije gostovali u informativnim emisijama (od 1964), a od 1968. svakodnevno u *Dnevniku*. Među prvim i najčešćima meteorolozima, suradnicima RTZ-a, bili su T. Vučetić, I. Rupnik, M. Kisegi i M. Sijerković. Meteorolozi su gostovali i u emisijama koje su se bavile turizmom i drugim djelatnostima (*Plavi pingvin*, *Zeleni megahertz* na HR-u) te u drugim znanstveno-popularnim emisijama HRT-a. Načini su se prezentacije mijenjali – na HR-u od tonskih snimanja do razgovora uživo, na HTV-u od školske ploče (kredom se ucrtavala sinoptička situacija), telopa (upisivane meteorološke informacije), magnetna (znakovi vremena stavljani su na ploču s ucrtanom geografskom kartom) do računalne tehnologije, koja omogućuje animacije polja i znakova, i → 3D prikaza. Niz godina bila je sastavni dio svih vijesti HRT-a, a nalazi se i na teletekstu i internetu. Na HTV-u postoje

i samostalne emisije s meteorološkim sadržajem. Redovito se objavljuju analize prošloga i trenutačnoga vremena te prognoza za sedam dana unaprijed, povremeno dugoročnije, čak i sezonske. Emisije s vremenskom prognozom godinama su bile među najgledanijima u programu. Meteorolozi koji su se češće pojavljivali na HTV-u jesu B. Čapka, B. Lipovšćak, D. Glasnović, Č. Branković, B. Ivančan Picek, Z. Rebac, V. Tutiš i I. Čačić, a posljednjih godina vremensku prognozu pripremaju D. Dragojlović, T. Kozarić, K. Mikec, D. Plačko-Vršnak, T. Renko, N. Strelec Mahović i Z. Vakula. Na HR-u češće su se javljali A. Stojanović, M. Mokorić, D. Samoščanec i L. Kalin na nacionalnoj razini te J. Miljak, I. Novak, R. Ševeljević, M. Tadin, S. Visković, V. Vukičević i D. Žaja na regionalnoj. Od 2013. Z. Vakula prvi je stalno zaposlen kao glavni meteorolog HRT-a.

vremenski kod (engl. time code) ▶ slijed vremenskih informacija u digitalnom obliku. Kod videosignala obilježava svaku TV sliku (engl. frame) u realnom vremenu, a vremenska informacija iskazana je u satima, minutama, sekundama i frameovima. Upisuje se kod uređaja sa slijednim pristupom (magnetska analogna ili digitalna video ili audiovrpca) na posebno predviđen trag. Kod uređaja sa zapisom na medij s izravnim pristupom (magnetski diskovi, statičke “flash” memorije), digitalni podatci inkorporirani su u informacijske digitalne podatke slike ili tona. U audiotehnici najčešće se koristi pri traženju željene lokacije u snimci (adresno lociranje), za sinkronu reprodukciju dvaju ili više audiouređaja prilikom montaže snimki (engl. editing) ili kod višekanalnoga miješanja, gdje je svaka obavljena operacija na tonskom miješalu popraćena vremenskom informacijom, što omogućuje pronalaženje dijelova u finalnoj snimci koji se žele ponoviti ili izbaciti. U današnjoj tehnologiji svaki audiouređaj za snimanje i reprodukciju tona, kao i samo tonsko miješalo, mogu generirati ili čitati vremenske kodove, što ovisi o njihovoj funkciji u tehnološkom lancu.

Vrhovnik, Vedrana ▶ redateljica (1972). Diplomirala na ADU-u u Zagrebu, posljediplomski studij završila na Sveučilištu Binghamton u New Yorku. Od 1996. redateljica u Dramscom programu HR-a. Uz autorske radove (*Kako sam bježala*, *Do dna zrcala* i dr.) istaknula se režijama radiodrama (*Mufica* M. Milišića, *Cigla* F. Šovagovića, za koju je dobila Prix Italia 2002, *Muževi Lile Weiss* D. Drndić). S HRT-a 2010. otišla na mjesto profesora na ADU-u u Zagrebu.

vrijednosti vijesti ▶ pokazatelji informativne vrijednosti vijesti. Vijesti se razlikuju prema informaciji koju pružaju i prema jakosti te informacije. Vrednuje se: 1) važnost, relevantnost (javni interes), 2) osobna uključenost (procjenjuje se prema broju ljudi koji trpe posljedice događaja), 3) utjecajnost događaja (procjenjuje se prema važnosti ili brojnosti sudionika događaja), 4)

blizina (određuje se na temelju zemljopisne udaljenosti poprišta događaja), 5) prominencija (odnosi se na osobe ili mjesta za koje vlada zanimanje ili znatiželja javnosti), 6) konfliktnost ili kontroverznost, 7) personalizacija (reflektira se zanimanje za sudbine drugih ljudi), 8) neobičnost, 9) novost (i pravodobnost), 10) tematizacija (nastavlja se izvještavati o događaju koji se počelo pratiti dok on ne izgubi informativnu vrijednost), 11) slika i ton (specifični TV kriterij).

Vrijeme galeba ▶ dokumentarna radioigra Roberta Tomovića, Ladislava Vindakijevića i Hrvoje Hegedušića, praižvedena 1974. na RZ-u. Snimana u danima turističke sezone, djelomice i skrivenim mikrofonom, u Dubrovniku i na Korčuli, tematizira fenomen “galebova”, većinom mladih ljetnih ljubavnika koji su svoje usluge pružali (uglavnom stranim) turisticama.

Vrijeme je za jazz ▶ glazbena emisija HTV-a koja se sustavno bavi jazz glazbom, emitira se od 1995. Gledateljima se predstavljaju zbivanja s domaće i svjetske jazz scene. Uz reportažne preglede i cjelovečernje prijenose jazz koncerata i festivala, posebnim nastupima u studiju emisija redovito predstavlja najbolje domaće jazz glazbenike, s naglaskom na mlađem naraštaju. Svoje prve nastupe u emisiji imali su sad već etablirani domaći sastavi The Boilers, Zagreb jazz portrait, Black Coffee i glazbenici M. Dedić, T. Obrovac, A. Gelo. Prate se ciklusi koncerata Jazz orkestra HRT-a. Dosad je emitirano gotovo 650 emisija. Do 2014. urednik je, posljednjih pet godina i redatelj, Ž. Černjul. Prije su režiju vodili D. Vernić, M. Cesarec, D. Volarić, T. Grgić, M. Bukovčan, a za vizualni identitet emisije brine se T. Hrabar. Novinar je i voditelj od 1997. D. Hrvoj, a producent D. Čengić. Emisiju uređuje M. Pović Jagarinec.

Vrijeme vinila ▶ dnevna glazbena emisija, emitira se na II. programu HR-a od 1998. Koncipirana je kao autorski odabir važnih događaja iz povijesti rock glazbe. Osmislila ju je i do 2000. uređivala B. Muvrin, potom je do 2008. uređuje D. Knežević, a do 2014. N. Marjanović Zulim, za čijega je uređivanja stekla kulturni status među poklonicima žanra. Nakon njegove smrti emisija je 2014. preformatirana u presjek najboljih glazbenih evergreena; urednik D. Medaković.

Vrkić, Ivan ▶ novinar i političar (1947). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu te na Pravnom fakultetu u Osijeku. Novinarstvom se počeo baviti 1970. u *Glasi Slavonije* te u programima RTZ-a. Kao predsjednik Saveza socijalističke omladine Hrvatske, nakon sloma Hrvatskoga proljeća isključen iz političkoga života. U politički se život ponovo uključio nakon osamostaljenja Hrvatske i demokratskih promjena, zastupnik Hrvatske narodne stranke od 1992, a od 1995. predstojnik Vladina Ureda za uspostavu hrvatske vlasti na području istočne Slavonije, Baranje i istočnoga Srijem-

Ivan VRKIĆ

ma. Bio je potom ravnatelj Državne agencije za promet nekretninama, 1998–2000. glavni ravnatelj i predsjednik Uprave HRT-a, s programom pretvaranja HRT-a iz državne u javnu ustanovu. Za njegova je mandata funkcionirala TV shema od 24 sata na sva tri programa. Nakon 2000. predsjednik Uprave Glasa Slavonije, sanacijski direktor u više slavonskih i baranjskih poduzeća, a od 2013. nestranački gradonačelnik Osijeka. Autor je TV komedije *Glasam za magarca* (1970) i nekoliko knjiga (*Dnevni red*, 1993; *Istočno od Zapada*, 1997).

Vrkljan, Irena ▶ književnica, urednica i prevoditeljica (1930). Na TVZ-u 1960–67. urednica literarne redakcije i scenaristica emisija *Portreti i susreti*, emisije o nositeljima avangardnih kretanja u hrvatskoj kulturi. RZ joj je emitirao radiodrame *Opasno poslijepodne*, *Pisma za jednu zemljopisnu kartu*, *Snijeg u sobi*, *Vaša Paulina Golisch*, *Marina ili vrijeme pjesnika*, *Davne vrpce života* i dr. Radiodrame *Slika* i *Jak kao stablo* napisala je sa suprugom B. Meyerom-Wehlackom, s kojim je na njemački prevela antologiju hrvatske ratne lirike *U ovom strašnom času*. RTZ je 1987. prikazao TV adaptaciju njezina romana *Svila, škare* u režiji E. Galića. Objavila više od dvadeset knjiga poezije, romana, autobiografske proze i eseja. Kao profesionalna književnica živi u Berlinu i Zagrebu, knjige su joj prevedene na više stranih jezika. Dobitnica je nagrada Tin Ujević za knjigu poezije *U koži moje sestre* (1983), Ksaver Šandor Gjalski za knjigu *Svila, škare* (1985), Ivan Goran Kovačić za roman *Marina ili o biografiji*, nagrade HAZU-a za roman *Posljednje putovanje u Beč*, nagrade Vladimir Nazor za životno djelo 2009, nagrade Kiklop za pjesničku zbirku 2014. Odlikovana Redom Danice hrvatske s likom Marka Marulića 2006.

Irena VRKLJAN pri snimanju animiranoga filma

Vršćak, Željko ▶ majstor rasvjete (1965). Na HRT-u od 1986. u filmskoj rasvjeti kao električar, majstor rasvjete od 1995. Opus mu uključuje filmove *Kako je počeo rat na mom otoku*, *Družba Isusova*, *Ispod crte*, *Što je muškarac bez brkova*, *Duh iz močvare*, *Pjevajte nešto ljubavno*, *Ničiji sin*, *Kino Lika*, *Crnci*, *Metastaze*, *Vjerujem u anđele*, *Prepoznavanje*, *Kraljica noći*, *Serafin*, *svjetioničarev sin*, *Ne dao Bog većeg zla*, *Prezimiti u Riu*, *Majka asfalta*, *Koko i duhovi*, *Kotlovina*, *Ljudožder vegetarijanac*, *Halimin put*, *Zagonetni dječak*, *Šuti*, *Majstori*, *Most na kraju svijeta*, *Zagreb Capuccino*, *Trebalo bi prošetati psa*, *Imena višnje* i *Tri priče o nespavanju*, TV serije *Oganj*, *Kanarinčeva ljubovca*, *Olujne tišine*, *Stipe u gostima* (prve tri sezone) i *Republika*.

Vrtlarica ▶ obrazovno-dokumentarna emisija, prikazuje se na HTV-u od 2011. Vrlo popularna tjedna emisija s prikazima i praktičnim savjetima za kućni i hobi uzgoj cvijeća, organskoga povrća, voća, začinskoga i ljekovitoga bilja. Urednica i voditeljica K. Benyovsky Šoštarić, redatelj N. Šoštarić. Od 2013. proizvodi se u privatnoj produkciji K. B.

Vrt plavih ruža ▶ dokumentarni film redatelja Mladena Santrića, prikazan na HTV-u 2006. Prikazuje život teško bolesne djece u dvorcu Gornja Bistra u trenutku kad se za njihovu sudbinu zainteresira talijanski svećenik. Film je potaknuo pozitivne promjene gledišta prema hendikepiranim osobama (treća nagrada na 22. me-

đunarodnom katoličkom festivalu filma i multimedija Niepokalanow 2007. u Poljskoj, dvije nagrade Zlatna maslina za najbolji dokumentarni film na 11. međunarodnom TV festivalu u Baru 2006. i dr.). Film je nastao u koprodukciji 4 filma i HRT-a.

VTV → Vinkovačka televizija

VRTLARICA, Kornelija Benyovsky Šoštarić

Vučković, Biserka ▶ redateljica (1940). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na RZ-u počela s devet godina kao članica ansambla radiodrame, a kao redateljica u Dramskom programu 1965. Do umirovljenja 2001. režirala sve radiodramske forme: igranu i dokumentarnu radiodramu, ars acusticu. Istaknula se u režiranju radiodrama za djecu. Na TVZ-u postavila temelje sinkronizaciji crtanih filmova, režirala sinkronizaciju crtanih filmova *Kremenko*, *Štrumfovi*, *Zekoslav Mrkva*, *Eustahije Brzić* i dr. Nagrađena je na Tjednu radija u Ohridu 1975. za emisiju *Radio vrtić*, radiodrama *Vodena priča* proglašena joj je 1984. najboljom radiodramom, a 1985. dobila je i Nagradu Udruženja dramskih umjetnika Hrvatske, za emisiju *Mir u školjkama bisere stvara* nagrađena je 1994. na Međunarodnom festivalu Ars Acustica Meeting u Beču, na Marulovim danima u Splitu 1995. nagrađena za dramu *A V će dopisati ptice*, na Marulićevim danima na Hvaru 1996. za emisiju *Orfeuridika: Pompejanski grafiti* te na festivalu Prix Marulić na Hvaru Grand Prix za dramu *Lopudska sirotica* 2001.

Vučković, Boro ▶ novinar i urednik (1950). Diplomirao i magistrirao na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu. Specijalizaciju za televiziju pohađao 1980. na nizozemskoj televiziji. Saborski izvjestitelj na RTZ-u od 1974. Urednik u Programu za inozemstvo 1980–87, gdje uređuje zabavno-informativnu emisiju *Jugoslavijo, dobar dan* koja se, osim na području Jugoslavije, emitirala u SR Njemačkoj i imala veliku popularnost (oko milijun gledatelja). Komentator gospodarskih i političkih zbivanja u Informativnom programu od 1988, izvještavao s Kosova, surađivao u programu *Za slobodu*. Od 2000. vodi poslove programskoga marketinga i produkcije. Od 2001. v. d. direktora tvrtke Orfej, 2005–09. savjetnik predsjednika Republike Hrvatske za društvena i humanitarna pitanja. Od 2011. do odlaska u mirovinu 2014. urednik i autor reportaža u emisiji *Alpe Dunav Jadran*. Dobitnik Zlatnoga pera HND-a 1990.

Vučković, Doris ▶ spikerica i voditeljica (1965). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na RTZ-u/HRT-u od 1989, isprva voditeljica emitiranja, zatim koordinatorica programa, a od 1992. spikerica-voditeljica. Rukovoditeljica službe spikera 2003–13, nakon toga spikerica-mentor. Bila je voditeljica *Ratne TV škole*, koja se prikazivala tijekom Domovinskoga rata. Omiljena zbog smirenoga načina vođenja. Dobitnica prve dodijeljene Večernjakove ruže popularnosti 1995.

Vugrinec, Dušan ▶ snimatelj (1965). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Od 1997. stalno zaposlen na HRT-u. Snimio je dokumentarne serijale *Ptice i ljudi*, *Pričopričalica*, *Knjiški moljac*, *U potrazi za minulim vremenom*, doku-

mentarne filmove *Maškori z Turčišća*, *Ranko Marinković – riječi samoće*, *Svi putevi vode u Radošić*. S etnoforezičarima (A. Pavlovsky/I. Kuzmanić) snimio: *Kak se dela delanec*, *Piva i igara*, *U dimu tradicije*, *Prodaja djece*, *U mreži Kopačkog rita*. Suradivao s redateljima V. Vorkapić, M. Bolančom, I. Kuzmanićem.

Vukas, Ilija ▶ snimatelj (1926–2004). Na TVZ-u 1967–71. Radio u Školskom, Dječjem, Dokumentarnom, Dramskom, Kulturnom i Informativnom programu. Suradivao s redateljima D. Marušićem, E. Galićem, Z. Sudovićem, Ž. Belićem i dr. Snimatelj igranih serija *Dnevnik Očenašeka*, *Klupa na Jurjevskom*, *Mejaši* i dr. Na Beogradskom festivalu dokumentarnoga filma 1963. nagrađen za film *Ljudi na točkovima* R. Sremca.

Vukelić, Jozo ▶ spiker (1915–2000). Na RZ-u 1945–81. Sudjelovao u realizaciji informativnih, kulturnih, zabavnih i dječjih emisija. Godinama sinkronizirao filmske žurnale. Ostat će upamćen po osebujnom, izrazito zvonkom i lako prepoznatljivom glasu. Šezdesetih godina 20. st. predsjednik Republičkoga odbora za Hrvatsku Udruženja spikera Jugoslavije.

Vukelić, Petar (Pjer) ▶ novinar i humorist (1942). Na RZ-u 1964–95. u Humorističkoj redakciji kao suradnik i urednik. Pisao skečeve, humoreske, kozerije, serijale, serije u *Veseloj večeri*, suradnik, autor i suautor emisije *Sastanak u Studiju 8* 1965–70, sudjelovao 1967–69. u emisiji *Vrijeme, ljudi i događaji*, 1970–92. objavljivao priloge u emisijama *Izlet u obično*, *Lice s fotografije*, *Sentimentalne reportaže*, *Porodični semafor*, *Zeleni megaherc*, *Crvena jabuka* itd. Slušateljima najpoznatiji po radioemisiji *25. sat*, a čitateljima po humoreskama. Suradivao u *Sportskim novostima*, *Večernjem listu*, *Vjesniku*, *Vikendu*, *Areni*, *Studiju*, *SN reviji* i dr. Autor knjige *26. sat* (1994).

Vukov, Ivan ▶ inženjer (1920). Diplomirao na Fakultetu elektrotehnike i računarstva u Zagrebu. Na RTZ-u od 1952. u odjelu Odašiljača i veza u Deanovcu. Isprva pogonski tehničar, a zatim na različitim rukovodećim pozicijama na području planiranja i izgradnje FM i TV odašiljača. Poseban prinos dao je u planiranju i projektiranju mreže odašiljačkih postaja za odašiljanje radijskoga i TV programa na UKV području, što je 1960-ih zbog tehničkih mogućnosti bio vrlo kompleksan zadatak.

Vukov, Jerko ▶ inženjer (1940). Diplomirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Na TVZ-u od 1959, isprva tehničar, zatim šef reportažnih vozila (1964–76). Šef elektronske proizvodnje do 1990, vodio je montažu TV opreme prilikom gradnje Doma HRT-a na Prisavlju (1985–86). Tehnički voditelj brojnih velikih produkcijskih projekata (konferencije Nesvrstanih zemalja u Colombu i Harareu, Univerzijada u Zagrebu, *Vlak slobode*, posjeti pape Ivana Pavla II.). Za Domovinskoga rata izradio plan TV produkcije za slučaj napada na Dom HRT-a i organi-

Jerko VUKOV i Josip Đerek u reportažnim kolima

zirao razmještanje opreme na rezervne lokacije. U Kninu je 6. VIII. 1995. uspostavio provizorni TV studio, odakle je desetak dana svakodnevno emitiran dio *Dnevnika* i druge informativne emisije. Ravnatelj HTV-a 1991–94. i 2000–02; voditelj tehničkog odjela HTV-a 1995–2000. te do umirovljenja savjetnik glavnoga ravnatelja HRT-a. Dobitnik HRT-ove nagrade Ivan Šibl 2001.

Vukovar se vraća kući ▶ dugometražni igrani film (1994) i igrana TV serija, prikazana na HTV-u 1995. u četiri epizode. Ratna drama o preživljavanju vukovarskih prognanika, koji, razmješteni u vagonima na sporednoj željezničkoj postaji, čekaju povratak u rodni grad. Radnja je usredotočena na slučaj tročlane obitelji na čelu s depresivnim invalidom i njegovom očajnom suprugom koja privremeni spas potraži u bliskom odnosu s njemačkim humanitarcem. Urednik I. Štivičić. Režija B. Schmidt, scenarij P. Pavličić, kamera G. Trbuljak, montaža V. Lažeta, scenografija M. Ožbolt, glazba I. Savin. Uloge: G. Navojec, S. Marin, H. Janson, S. Ivanišević, F. Šovagović, I. Gregurević, M. Nadarević, V. Zima, Ž. Potočnjak.

Vuk Colić, Karmela ▶ radijska i TV voditeljica i urednica (1968). Karijeru započela 1986. na Radiju 101 te kao TV novinarka u *Zagrebačkoj panorami* 1987. Devedesetih postaje zaštitno lice programa Z3. Domovinski rat provodi kao voditeljica i novinarka s bojišta u emisiji *Gardijada*. Tijekom godina vodi

različite TV formate (*Bingo*, *TOM*, *Nedjeljno popodne*,

Loto, *Gost-urednik*, *Dan za danom*, dječje emisije) te mnoge festivale (Zagreb, Požega, Krapina, Split) i humanitarne projekte. Na II. programu HR-a 2002–06. vodila i uređivala program *Dobro je*, a od 2012. *Jutro na drugom* i *Glazbeni megahertz*. Dugogodišnja je voditeljica programa *Dobro jutro, Hrvatska*. Osmislila CD *Priče za našu djecu* (HRT, 2013), objavila zbirku pripovijedaka *Noine priče* (2011). Dobitnica Večernjakove ruže za najbolju radijsku voditeljicu 1997.

Vukov Colić, Marijan ▶ inženjer (1938–2008). Diplomirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Na TVZ-u od 1966. do umirovljenja 2002. Isprva inženjer u pogonu tehnike, potom šef linkova, šef reportažnih vozila CFTH1(RK2) i RK7, voditelj odjela reportažnih jedinica, šef mobilne jedinice. Vodio i sudjelovao u tehničkoj realizaciji mnogih zabavnih, sportskih, religijskih, informativnih i dramskih projekata (*Velo misto*, *Vojne igre* 1999. u Zagrebu, *Univerzijada*, *Dora*, *Porin*, praćenje dolaska pape 1994. i 1998. i dr.). Vodio početak opremanja TV režije u Hrvatskom saboru.

Vuković, Ana Marija ▶ novinarka i urednica (1974). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Od 1995. do 2000. novinarka, reporterka i komentatorica u sportskoj redakciji HRT-a. Sudjelovala u velikim projektima praćenja Olimpijskih igara, europskih i svjetskih nogometnih prvenstava, komentatorica umjetničkoga klizanja, gimnastike i jedrenja te novinarka sportskih emisija. Kao novinarka radila za emisije *Arena*, sportski dio *Dnevnika*, *Sportski pregled*, *Nedjeljno popodne*, *Olimpijski studio* i *Dobro jutro, Hrvatska*. Od 2002.

zaposlena u agenciji za odnose s javnošću Premisa, a od 2004. u sportskoj redakciji Nove TV.

Vuković, Braco ▶ novinar i urednik (1948). Na TVZ-u 1972–93, isprva spiker, zatim novinar, reporter i urednik. Suradivao u *Zagrebačkoj panorami*, *Dnevniku*, dokumentarno-političkim emisijama *U žarištu*, *Spektar* i *Stop*. Radio i za *Nedjeljno popodne*. Autor dokumentarno-političkih reportaža *Vjetrovi rata* i *Drugo ratovanje Joše Durbabe*. Suvlasnik i direktor Obiteljskoga radija 2000–04, potom direktor i glavni urednik Radio Siska. Pokrenuo lokalne tjednike *Reporter* (Velika Gorica) i *Glas Siska*. Dobitnik nagrade HND-a za analitički prilog *Obustava rada je – štrajk* 1986.

Vuković, Josip ▶ novinar i urednik (1931–2015). Diplomirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Novinar na RZ-u od 1953. Uredivao informativne emisije *Zagrebačke aktualnosti*, *Dnevnik* i *Tribina predsjednika grada*, za koju je dobio nagradu HND-a. Pokrenuo modernizaciju RTV centara Osijek,

Rijeka i Split te TV dopisničke mreže u Hrvatskoj 1974. Voditelj novoosnovane Službe za razvoj TVZ-a 1981–91, u sklopu koje su se odabirali i stručno osposobljavali kandidati za novinarska, realizatorska i spikerska mjesta. Tijekom Domovinskoga rata radio u Hini. Suradivao u *Novinaru*, vjerskom tisku i dr.

Vuković, Martin ▶ novinar i urednik (1960). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Od 1980-ih vanjski suradnik TVZ-a, prvo kao asistent režije i realizator u Obrazovnom programu, a potom kao novinar u *Zagrebačkoj panorami* i u emisiji *Plodovi zemlje*, koju je povremeno i vodio s urednikom R. Trauber. S prvom ratnom ekipom HTV-a u svibnju 1991. otišao u Vukovar. Za HR i HTV cijeloga Domovinskog rata izvještavao sa slavonskih bojišta. Od jeseni 1991. uređivao velike informativne emisije HR-a te povremeno *Emisiju za selo i poljoprivredu*. Kasnih 1990-ih nakratko je urednik poljoprivrednih TV emisija, potom urednik vijesti i informativne redakcije na Radio Sljemenu. Od 2011. kao komentator na I. programu HR-a izvještava o poljoprivredi i uređuje *Emisiju za selo i poljoprivredu*. Utemeljitelj je i predsjednik Društva agrarnih novinara Hrvatske i član izvršnog odbora Međunarodnog udruženja poljoprivrednih novinara (IFAJ).

Vuković, Mladen ▶ novinar i publicist (1958). Diplomirao na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu. Glavni urednik dvotjednika *Imotska krajina* 1984–90. Novinar u redakciji kulture HR Radio Splita od 1990, trenutačno urednik novih medija HRT centra Split. Na Radio Splitu od 1991.

uređuje popularnu humorističnu emisiju *Kad se smijah tad i bijah*, koja je doživjela 950 izdanja. To je jedina stalna humoristična emisija u sustavu HR-a, a reemitira je više lokalnih radijskih postaja. Objavio dvadesetak knjiga humora i satire, poezije i komedija. Predsjednik HKD-a Napredak u Splitu 1999–2010. Dobitnik godišnjih nagrada Splitsko-dalmatinske županije 2009. i HRT-a 2010.

Vuković Sirišćević, Marija ▶ urednica, scenaristica i voditeljica (1958). Na TVZ-u od 1984, od 1988. u Znanstveno-obrazovnom programu. Urednica i voditeljica mnogih studijskih emisija uživo te scenaristica znanstveno-popularnih filmova, među kojima se ističu serije *Pamćenje naroda* i *Ljekarništvo na tlu Hrvatske*.

Mozaičnu emisiju *Trenutak spoznaje*, koja je išla uživo, radila 1996–2013, kao zadugo jedinu emisiju koja se sustavno bavila znanstvenom i posebice jezičnom problematikom. Urednica Znanstveno-obrazovnog programa 2002–04. i 2012–13. Urednica i scenaristica emisija o jeziku *Jezik za svakoga*, *Čaštokaj*, *Da se ne zaboravi* i *Volim arbanashi*.

Vukšić, Branko ▶ novinar i urednik (1956). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu i Visokoj poslovnoj školi Libertas u Zagrebu. Novinar u *Večernjem listu* od 1978, gdje je 1992. pokrenuo veliki RTV prilog, potom urednik i kolumnist u *Vjesniku* 2001–02. Početkom 1990-ih na HRT-u s grupom glumica pripremao serijal *Babinjak*. Od 2002. direktor programa Nove TV, na kojoj uspostavlja domaći program, politički magazin *Meta* i informativnu emisiju *24 sata*, u kojoj objavljuje i komentare (*Glavom kroz ekran*). Od 2005. glavni urednik televizije Z1, gdje uređuje i vodi talk show *Vježbanje demokracije*. Zastupnik u Hrvatskom saboru 2011–15. Dobitnik HND-ove nagrade za najbolji komentar 2001.

Vuljević, Ivo ▶ urednik i glazbenik (1919–1987). Solo gitarist i gitarist u ansamblima RZ-a od 1939. Ubrzo zaposlen i kao inspicijent. Uhićen 1943. zbog suradnje s partizanima; prije oslobođenja Zagreba sudjelovao u spašavanju zgrade RZ-a u Vlaškoj 116 od ustaškoga razaranja. Tajnik i urednik voditelj RZ-a 1945–46. Tajnik zagrebačke Opere 1946–49. i glavni tajnik HNK-a 1947–49. Glavni glazbeni urednik, šef Odjela za izvedbu programa i pomoćnik direktora za program RZ-a 1949–58. Direktor zagrebačke Opere 1958–65, ravnatelj Ansambla Lado 1966–71, ravnatelj Koncertne dvorane Vatroslav Lisinski 1971–86. Inicijator osnivanja Zagrebačkih solista i današnjih Zagrebačkih simfoničara HRT-a, suosnivač Muzičkog biennala Zagreb i reformator organizacijske strukture RZ-a. Dobitnik nagrade Grada Zagreba 1973.

W

Wagner, Zoltan ▶ montažer (1956–2016). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Na HRT-u, uz kraći prekid, od 1990. Radio za različite programe (Zabavni, Dokumentarni, Dječji, Obrazovni) i emisije (*Plodovi zemlje, Cro pop rock, Hrčić hitić, Briljanteen, Crno-bijelo u boji*). Montirao više desetaka igranih i TV filmova, drama i serija (*Žikina dinastija*, 1985, *Ljepota poroka*, 1986, *Kraljeva završnica* 1987, *Diploma za smrt*, 1989 – film i serija, *Mor*, 1992, *Odmori se, zaslužio si*, 2006 – 3 sezone) te više od 50 dokumentarnih filmova (*Skitam i snimam*, 1990, *Babogredska kompanija*, 1995, *Tajanstvena Hrvatska*, 2002, *Svjetlo u tami*, 2004, *Tesla*, 2007, *Miroslav Bulešić svećenik-mučenik*, 2010, *Nebeski dodir*, 2015). Dobitnik više nagrada za montažu (Festival dokumentarnoga filma u Beogradu, Festival evropskog i nezavisnog filma Euro-In Film u Novom Sadu 2010, Festival hrvatskih katoličkih filmova u Rijeci 2015).

Waller, Judith Cary ▶ američka novinarka (1889–1973). Od 1922. urednica radijske postaje WMAQ u Chicagu, gdje je 1924. producirala prvi cjeloviti radijski prijenos sveučilišne nogometne utakmice i prijenose predsjedničkih konvencija, potom 1925. prijenos inauguracije predsjednika C. Coolidgea i prvi prijenos koncerta Simfonijskog orkestra Chicaga. Kao zagovornica obrazovne funkcije radija producirala je prijenose predavanja sa Sveučilišta Northwestern, pokrenula prvi radijski okrugli stol i bila urednica Obrazovnog programa NBC-ja. Pokrenula je prvi institut za obrazovanje radijskih novinara i voditeljica 1942, a 1950-ih producirala prvu uspješnu TV emisiju za predškolsku djecu *Ding Dong School*.

Walters, Barbara ▶ američka novinarka (1929). Od 1961. scenaristica na mreži NBC, od 1962. i reporterka jutarnje emisije *Today*; 1974. postaje prva žena suvoditeljica te emisije, a 1976. počinje voditi središnje vijesti ABC-ja kao prva žena koja je bila voditelj (anchor) vijesti u povijesti američkih TV mreža. Od 1979. do 2004. suvoditeljica TV magazina *20/20*. Ugled je stekla osobito intervjuima, razgovaravši sa svim američkim predsjednicima od R. Nixona nadalje, a posebnu pozornost

privukla je zajedničkim intervjuom s egipatskim predsjednikom A. Sadatom i izraelskim premijerom M. Beginom te razgovorom s F. Castrom. Među njezinim su najuspjelijim intervjuima s nepolitičkim osobama oni s J. Wayneom, B. Davis i L. Olivierom, a razgovor s M. Levinsky nakon otkrića afere s predsjednikom B. Clintonom jedan je od najgledanijih TV intervjuja uopće.

waveform monitor → osciloskop

WBU (akr. od engl. World Broadcasting Unions – Svjetski radiodifuzijski savezi) ▶ organizacija koja koordinira rad osam svjetskih radijskih i TV difuzijskih unija te radiodifuziju na međunarodnoj razini. Osnovana je 1992. sa sjedištem u Torontu.

Weaver, Sylvester (Pat) ▶ američki producent (1908–2002). Od 1949. na vodećim upravnim položajima na mreži NBC. Znatno je utjecao na koncepciju američkih TV programa. Pokrenuo dnevnu emisiju *Today* (jutarnja dvosatna emisija s kombinacijom zabave, vijesti, glazbe, vremenske prognoze i reportaža) i večernji talk show *The Tonight Show*, koje se još prikazuju. Zagovornik uloge televizije u promicanju kulturnih standarda, dodao komentare TV vijestima, a elemente visoke kulture nastojao je uključiti i u zabavne programe.

webcast ▶ internetsko emitiranje radijskih, TV ili općenito multimedijских programa i sadržaja preko → streaminga. Webcast može biti uživo ili na zahtjev. Zbog interakcije koja korisniku omogućuje utjecaj na sadržaj, osim za internetsko emitiranje radijskoga i TV sadržaja pogodan je i za druge svrhe, npr. videokonferencije i sustave za daljinsko učenje. Internetski promet uzrokovan webcastom znatno se povećava iz godine u godinu i izravno je povezan s dostupnošću širokopojašnoga pristupa internetu.

Orson WELLES

Welles, Orson ▶ američki redatelj i glumac (1915–1985). Glumio i režirao prvo u kazalištu potom i na filmu (*Veličanstveni Ambersoni – Magnificent Ambersons*, *Dodir zla – The Touch of Evil*, *Ponoćna zvona – Chimes at Midnight*); njegov prvi film *Gradanin Kane (Citizen Kane*, 1941) kritičari zbog brojnih inovativnih elemenata najčešće biraju za najbolji film svih vremena. Izvanredne dikcije, bio je velika radijska zvijezda kasnih 1930-ih (osobito zahvaljujući kriminalističkoj seriji *Sjena – The Shadow*). Na CBS-u je realizirao seriju jednosatnih radijskih dramatizacija književnih djela *Mercury Theatre of the Air* 1938–40 (kao scenarist, redatelj i glavni glumac), inovirajući pristup adaptacijama (*Otok s blagom – Treasure Island*, *Grof Monte Cristo – Count of Monte Cristo*, Shakespeareove drame i dr.) dotad najopsežnijom uporabom glazbene podloge i inovativnim korištenjem zvuka (koji se preklapao s dijalogima) te temeljitim pre-radbama izvornoga teksta. Posebno je slavna adaptacija romana H. G. Wellsa *Rat svjetova (War of the Worlds)* 30. X. 1938. Realizirana kao imitacija izvanrednih vijesti (s lažnim javljanjima uživo, komentarima gostiju i sl.), izazvala je paniku u dijelovima SAD-a (među slušateljima koji su se naknadno uključili). Od 1950-ih često nastupao na televiziji. Uz to je režirao putopisne TV serije *Put oko svijeta s Orsonom Wellesom (Around the World with Orson Welles*, 1955), za ITV, i *U zemlji Don Quijotea (Nella terra di Don Chisciotte*, 1964), za RAI, poslije i zapaženi TV film *Besmrtna priča (Une histoire immortelle*, 1968, za francusku televiziju). U Zagrebu (dijelom) režirao igrani film *Proces (The Trial*, 1962), a na Jadranu nedovršeni *Dubina (The Deep)*; glumio u hrvatskim filmovima *Bitka na Neretvi* (1969) i *Tajna Nikole Tesle* (1980), za produkcije kojega je 1979. gostovao

na TVZ-u u filmskoj emisiji *3,2,1,...kreni!* O njegovim vezama s Hrvatskom snimljen je u produkciji HRT-a dokumentarni film *Druga strana Wellesa* (D. Rafaelić i L. Rizmaul, 2005).

Wencler, Jasenka ▶ grafička dizajnerica (1949). Na TVZ-u/HRT-u djelovala 1971–2010. kao grafičarka, ilustratorica, grafička dizajnerica, rukovoditeljica odjela grafika. Radila je kao grafički suradnik na filmovima (*Puška za uspavlivanje*), TV serijama (*Jelenko, Ludi rimski carevi*) i emisijama (*Nedjeljno popodne*) te prijenosima različitih manifestacija (Univerzijada, Dora, Porin, Eurosong, Mediteranske igre). Autorica iskaznica i zastave HRT-a.

Winfrey, Oprah ▶ američka voditeljica, glumica i poduzetnica (1954). S 19 godina počela kao novinarka na lokalnoj TV postaji u Nashvillu. Nakon završetka fakulteta zaposlila se kao novinarka, poslije i voditeljica vijesti u Baltimoreu; od 1977. vodila jutarnji talk show *People Are Talking*. Vrlo uspješna, 1984. preselila se u Chicago, gdje je vodila jutarnji talk show *A. M. Chicago*. Njezin način vođenja razgovora i osobnost koja je bila privlačna širokoj publici donijela je veliku gledanost emisiji, koja 1985. mijenja ime u *The Oprah Winfrey Show* te se od 1986. prenosi na nacionalnoj razini, postavši ubrzo najgledanija TV emisija u SAD-u. Zadnju emisiju vodila je 2011. Glumila je u nekoliko filmova (debitiravši ulogom u filmu S. Spielberga *Boja purpura – The Color Purple*, 1985), osnovala je producentsku TV tvrtku Harpo Productions i filmsku tvrtku Harpo Films, a 1996. pokrenula književni klub radi promicanja čitanja. Popularnost je iskoristila kako bi poboljšala položaj

Oprah WINFREY

žena i Afroamerikanaca te kako bi se borila protiv nasilja nad djecom. Njezine emisije pomogle su B. Obami u izborima za senatora i predsjednika SAD-a.

Winter, Franko ▶ diplomat i radiotelevizijski djelatnik (1926–1981). Diplomirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Niz godina u diplomatskoj službi SFRJ (u diplomatskim predstavništvima u Bejrutu, Ankari, Bonnu i Pragu), potom obavljao različite političke dužnosti u Jugoslaviji i Hrvatskoj. Od 1972. do smrti generalni direktor RTZ-a. Za njegove uprave počela je gradnja Doma RTV-a

na Prisavlju. Podržavao je decentralizaciju RTZ-a, pa je težište odlučivanja prebačeno na organizacijske jedinice Radija, Televizije te Odašiljača i veza. Zaslužan za razvoj radijskoga sustava Nesvrstanih zemalja.

Wolf, Mira ▶ redateljica (1937). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Redateljica i autorica na RTZ-u 1964–2003 (*Muzeji, galerije, zbirke, Portreti likovnih umjetnika, Hrvatski skladatelji, Antologija hrvatske književnosti, Orguljske priče, Hrvatski akademici, Zagrebačka zelena potkova* i dr.). Predsjednica Odbora za zaštitu židovske kulturne baštine pri Židovskoj općini u Zagrebu. Dobitnica nagrade Eurovizije u kategoriji obrazovnih emisija za film *Papir, boje, kist i rat* 1993.

www (akr. od engl. World Wide Web – mreža diljem svijeta; skraćeno web – mreža) ▶ svjetska globalna hipermedijska informacijska mreža, najveći i vodeći sustav za prijenos podataka na internetu. Jedan od osnovnih načina pristupa internetu. Preko posebnoga softvera (internetskoga preglednika, engl. browser) korisniku se prikazuje sadržaj odabrane web stranice.

Mira WOLF

Taj je sadržaj u svojoj osnovi tekst formatiran prema HTML strukturi (akr. od engl. Hypertext Markup Language). Uz tekst web stranice mogu sadržavati i sliku, zvuk te programske komponente koje se prikazuju i izvršavaju u pregledniku. Pritom je moguće slijediti tzv. hiperlinkove (engl. hyperlinks), tj. poveznice do drugih web stranica ili slati informacije natrag serveru, postižući interakciju. Slijedenje poveznica često se žargonski naziva “surfanje” (engl. surfing). WWW je 1989. izumio engleski znanstvenik T. Berners-Lee, programiravši ujedno 1990. i prvi web preglednik.

YUTEL (skr. za Jugoslavenska televizija) ▶ TV program koji se emitirao 1990–92. Formiran je odlukom vlade SFR Jugoslavije (premijera A. Markovića) tijekom zaostavanja jugoslavenske krize kako bi, zbog raspada JRT-a, sjedinio jugoslavenski informativni prostor. Formalno registriran kao TV kanal sa sjedištem u Motovunu, program se počeo emitirati 23. X. 1990. iz Sarajeva (rabeći kapacitete RTV Sarajevo) kao jednosatni večernji program vijesti. Generalni direktor bio je N.

Tomašević, direktorica programa u početku je bila S. Luks, a G. Milić urednik Informativnog programa. Republičke televizije u sustavu JRT-a (iz čije se razmjene informativnoga programa TVZ isključila još 8. X. 1989) s oprezom su prihvaćale YUTEL, pa je HTV1 tako preuzimao oko 60 minuta njegova programa, što je emitirao neposredno iza ponoći 22. III – 4. VII. 1991. Emitiranje YUTEL-a prestalo je 11. V. 1992, kad su u napadu na Sarajevo oštećeni odašiljači RTV-a.

Z

zabavni program HTV-a ▶ programski sadržaj širokoga raspona koji obuhvaća glazbene, mozaične i kontakt-emisije te kvizove. Raznolikost toga programa temelj je za produkciju različitih sadržajnih formi, od jednostavnih TV emisija do visokih produkcija zabavno-glazbenih show programa i složenih projekata, kako svojih tako i licencnih formata svjetski poznatih produkcija. Tijekom 60 godina emitiranja TVZ-a/

HRT-a zabavni program predstavio je emisije širokoga sadržajnog raspona, iznjedrio brojne uspješnice te brojna imena koja su obilježila njegovu dugovječnost. Neke od afirmiranih emisija su *TV magazin*, *Svjetla pozornice*, *Srdačno vaši*, *Jadranski susreti*, *Crno-bijelo u boji*, *Sedma noć*, *Sunce*, *Bravo*, *Jel' me netko tražio*, *Studio 10*, *Dobri ljudi*, *100 posto ja*, *Duoptrija*, *Željka Ogresta i gosti*, *Za srce i dušu*, *Svirci moji*, *Stereovizija*, *Fluid*, *Radar*, *Lije-*

ZABAVNI PROGRAM HTV-a, *Do posljednjeg zbora*

pom našom, Hit depo, Zlatni gong, Večernja škola, Svlačionica, Hugo, Nora-fora, Jadranske igre, Jelovnici izgubljenog vremena, Dobro jutro, Hrvatska, Kućni ljubimci, Vrtlarica, Globalno sijelo, Genijalci, Piramida, U istom loncu, Kruške i jabuke, Ritam tjedna, Garaža, CD live, Evergreen, Pjevaj moju pjesmu, 8. kat, Volim Hrvatsku, Maestro, Godišnjica mature, Do posljednjeg zбора, Ples sa zvijezdama, Zvijezde pjevaju, The Voice – Najljepši glas Hrvatske. Tu su i mnoge uspješnice kvizova (poput *Kviskoteke, Brojki i slova, Tko želi biti milijunaš?, Uzmi ili ostavi, Najslabije karike, 1 protiv 100*), produkcije mnogih festivala zabavne glazbe (poput zagrebačkoga, opatijskog i splitskog, omiškog, krapinskog, Melodija Istre i Kvarnera, Večeri dalmatinske šansone, Čansonfesta) te brojnih koncerata najvećih imena hrvatske glazbene scene. Zabavni program producirao je i brojne humanitarne akcije (Dajmo da čuju, Ana Rukavina, Uz nas niste sami) te složene zabavne projekte poput Dore, Eurosonga (Zagreb 1990), Porina i namjenske priredbe (Noći gutača reklama, Ponos Hrvatske). Voditeljska imena koja su obilježila sadržaje zabavnoga programa su O. Mlakar, H. Vlahović, K. Urličić, J. Nikić, Ž. Fattorini, S. Zalepugin, A. Hum, V. Međimorec, M. Sedmak, M. Fodor, K. Vukov-Colić, D. Meštrović, D. Trbović, R. Ferlin, N. Rendeli, D. Čurlić, B. Kolar. Programom su prošla ili još uvijek rade brojna urednička, redateljska i producerska imena (M. Bogliuni, M. Grgić, V. Grgin, T. Jović, V. Felker, M. Brajević, S. Hum, S. Zalepugin, Z. Varošaneć, V. Međimorec, A. Hum, A. Kostadinov, I. Vilović, L. Goluža, M. Jurković, M. Nemčić, R. Nemčić, T. Šimić, S. Nožinić, L. Oreb, J. Ceković, Lj. Vinković, Ž. Klašterka, B. Uvodić, M. Sedmak, Lj. Vuglač, A. Jandrić, U. Tolj, T. Štengl, I. i A. Grković, T. Tušek, N. Rendeli, D. Despot, D. Novokmet, G. Perišić, M. Medved-Pulić, A. Škorput, V. Karuza, V. Đuretić, E. Homs, O. Tilić, Ž. Sablić, G. Ugrin, B. Matutinović, R. Pavlović, J. Filakovity, L. K. Matančević-Preradović, V. Stojanac, D. Bahun, E. Šošarić, A. Miladinov, A. Marti, D. Vernić, V. Božičević, S. Hoti, T. Grgić, M. Stijačić, Z. Nikolić, V. Košćević, D. Volarić, D. Sokolić, T. Žarn, I. Miladinov). U različitim organizacijskim strukturama programom su rukovodili S. Hum, K. Urličić, M. Sedmak, B. Sušec, B. Uvodić, A. Kostadinov, E. Homs, V. Đuretić, M. Tokić, N. Šojlev.

Zaboravljene duge ▶ dokumentarna emisija, emitirana na HR-u 2000. Pokušavala je naznačiti mogućnosti radija kao medija zvuka u predstavljanju vizualnih sadržaja. Autorica I. Šikić izabrala je boje, ukazujući na različite oblike njihove radijske percepcije. Emisija je nagrađena nagradom Ake Blomstrom za mlade radio-dokumentariste 2000.

Zabranjena ljubav ▶ igrana TV serija, prikazivana na RTL-u 2004–08 (759 nastavaka). Prva hrvatska soap opera, do danas najdugovječnija, rađena je po licenci Fremantle Media. Priča se temelji na ljubavi brata i sestre,

blizanaca razdvojenih rođenjem. Glavne uloge igrali su A. Berisha i Z. Pribičević, redatelji B. Makarović, B. Vrhovec, N. Ivanda, M. Miličić, Lj. Lasić i D. Paleka.

Zadrović, Ante ▶ urednik (1925–2006). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Srednjoškolski profesor 1951–54, savjetnik u Zavodu za unaprjeđivanje školstva SRH 1954–59, urednik redakcije Obrazovnoga programa RZ-a 1959–65, glavni urednik TVZ-a 1965–67, republički prosvjetni savjetnik i šef programa Jugotona 1967–74, komentator RZ-a 1974–88. Objavljivao osvrte, prikaze, komentare i eseje u različitim emisijama i programima RZ-a, prevodio s njemačkoga i francuskoga jezika.

Lordan ZAFRANOVIĆ

Zafranović, Lordan ▶ filmski redatelj (1944). Diplomirao na Visokoj pedagoškoj akademiji u Splitu te na Filmskoj i TV školi Akademije scenskih umjetnosti (FAMU) u Pragu. Režirao brojne eksperimentalne, dokumentarne i TV filmove te devet dugometražnih igranih filmova. Od posljednjih su najzapaženiji filmovi s tematikom II. svjetskog rata *Okupacija u 26 slika* (1978, Velika zlatna arena i nagrada publike Jelen na filmskom festivalu u Puli, godišnja nagrada Vladimir Nazor), *Pad Italije* (1981, Velika zlatna arena i nagrada publike Jelen u Puli) i *Večernja zvona* (1986, Zlatna arena za režiju i nagrada publike u Puli; također četverodijelna TV serija za TV Beograd, 1988), svi prema scenarijima M. Kovača. Drugi segment njegova opusa čine igrani art-filmovi erotske i egzistencijalne tematike (*Ujed andela*, 1984; *Hallo – praznik kurvi*, 1988, i dr.). Važniji su mu dokumentarni filmovi *Zagreb živi s Titom* (1980), *Krv i pepeo Jase novca* (1985, nagrada Grada Zagreba), *Zalazak stoljeća/ Testament L. Z.* (1994, u koprodukciji HTV-a) te dokumentarni serijal u 13 nastavaka *Tito – posljednji svjedoci testamenta* (proizveden za HRT 2012). U produkciji TV Beograd režirao je igrane TV filmove *Predgrade (Ibisa)* (1972) i *Ubojstvo u noćnom vlaku* (1973), a za TVZ *Film o gostima i radnicima* (1977); za RTV Srbije režirao je više dokumentarnih filmova o Kini (*Lica terakota*, 2003; *Simfonija nebeskog grada*, 2004; oba nagrađena za najbolju režiju na festivalu dokumentarnoga filma u Beogradu).

Zagonetno putovanje ▶ dokumentarna emisija, emitira se na HR-u od 1999. U njoj slušatelji telefonom pogađaju u kojem se mjestu ili gradu nalaze poznati filolog i akademik J. Bratulić te voditelji G. Kušec i M. Kušec. Prvih šest slušatelja koji točno odgovore na pitanja povezana s traženim mjestom dobivaju knjigu na dar. Zbog zanimanja slušatelja, koji tako upoznaju i otkrivaju Hrvatsku, emisiju prenosi i Glas Hrvatske. Autor i urednik M. Kušec.

Zagreb, beli grad ▶ dokumentarni film u režiji Branka Lentića, nastao u produkciji TVZ-a 1968. Duhovita i nježno ironična priča o raskopanom gradu prekrivenom snijegom i njegovim stanovnicima koji nasjedaju na autorov trik da snima za švedsku televiziju, pa ne skrivaju ono što stvarno misle o svojem gradu i susjedima. Filmska i TV struka ocjenjuju ga kao antologijsko djelo.

Zagrebačka panorama ▶ informativna emisija, emitira se na HTV-u od 1975. U pola sata tjedno bilježi relevantne događaje iz života Zagreba i regije. Od početka je bila škola novinarstva, novinari su u njoj prolazili sve faze toga posla. Od 1980. izmjenjivala se s kronikama Zajednica općina Rijeka, Split i Osijek, realizirana u Zagrebačkoj redakciji IP-a u trajanju od 20 minuta. Dnevno se emitira na HTV2 1985–88, kad počinje eksperimentalno emitiranje Trećega programa TVZ-a; tad je u formi informativno-mozaične emisije trajala 90 minuta. Nova *Zagrebačka panorama* pokrenuta je 1996. U programu je istodobno s ostalim panoramama na regionalnoj razini, koje pak postaju *Županijske panorame*. Pokretanjem HRT4 2012. sve emisije panorama emitiraju se na

tom kanalu na nacionalnoj razini, a *Zagrebačka panorama* također je preimenovana u *Županijsku panoramu*.

Zagrebačke vedute – Jelačić plac ▶ dokumentarna radiodrama Mladena Rutića, Tonija Glowatzkog, Davora Rocce i Borisa Mahovlića, emitirana na III. programu HR-a 1993. Snimljena je na Trgu bana Jelačića, gdje stanovnici Zagreba oživljavaju uspomene i sjećanja na zbivanja koja su ih povezivala s tim kulturnim mjestom. Miješaju se dokumenti proteklih vremena, a zbivanja prate napjevi u izvedbi T. Glowatzkoga. Emisija je dobila nagradu *The Morishige – Tokyo* za najbolje djelo u cjelini 1993.

Zagrebački naj, naj ▶ emisija Radio Sljemena, emitirana 1988–94, u povodu 900. obljetnice Zagreba. Osmislila ju je i realizirala A. Šnajdar. Slušatelji su prijavili sedam tisuća različitih predmeta povezanih sa Zagrebom: najveći i najstariji saksofon, stare razglednice, violine, gramofone, knjige, telefone, glačala, molitvenike, bicikl, ali i najkraću, najstariju, najdužu i najnepoznatiju ulicu, najdulji bračni staž i sl. Više od tisuću prijavljenih predmeta izloženo je u Etnografskom muzeju 21. XII. 1994, a zbog velikoga zanimanja izložba je dvaput produžena te je velik broj izloženih predmeta darovan muzejima grada Zagreba.

Zagrebački solisti ▶ samostalni komorni gudački ansambl. Osnovan 1954. na RZ-u inicijativom I. Vuljevića i S. Aranjoša. Do 1967. umjetnički ga je vodio A. Janigro; asistenti su mu bili I. Kuljerić i D. Prašelj. Od 1968. nastupao je bez dirigenta, pod vodstvom koncertnih majstora D. Hrdjoka, potom T. Ninića te u kasnijim kraćim raz-

ZAGREBAČKA PANORAMA, slijeva: Drenislav Žekić, Gradimir Agbaba, Kristina Laszowski, Vojko Sabolović, Obrad Kosovac, Zlatna Belavić, Ozren Letica, Marijana Bedalov, Iva Gretić, Jadranka Petrina, Miroslav Namjesnik; prvi red s lijeva: Ankica Barbir, Mihovil Gunjača, Boro Vučković, Pavao Havliček i Braco Vuković

ZAGREBAČKI SOLISTI

dobljima A. Krpana, K. S. Fia i B. Martinića, a u posljednje vrijeme S. Krstića. Zbog vrsnih interpretacija, stilske čistoće, tehničkoga umijeća i bogatstva muziciranja ušao je među najbolje svjetske komorne orkestre. Repertoar sadržava barokna, klasična, romantična i suvremena djela. Zagrebački solisti izveli su 80 praižvedbi hrvatskih i inozemnih skladatelja, nastupajući s najistaknutijim svjetskim i hrvatskim glazbenim umjetnicima. Snimili su više od 70 diskografskih izdanja. U drugoj fazi djelovanja izdvojili su se iz Muzičke proizvodnje RTZ-a (u sezoni 1968/69) i počeli djelovati kao samostalna institucija.

Zagrebački vremeplov ▶ emisija Radio Sljemena, emitira se od 1994, isprva s naslovom *Zagreb je najlepší*, a od 2011. pod sadašnjim imenom. Govori o povijesti Zagreba, osobama i događajima koje su obilježile njegovu prošlost, ali i nepoznatim zanimljivostima iz gradske povijesti. Autor i prvi urednik B. Špoljarić, zatim Ž. Prodanović, V. Jurić Rukavina i M. Šašić.

Zagrebi po Zagrebu ▶ intervju Radio Sljemena s gradonačelnikom grada Zagreba. Emitira se tjedno od 2000, isprva pod nazivom *Sto na sat s gradonačelnikom* (urednica V. Jurić Rukavina). Emisiju od 2011. pod sadašnjim nazivom uređuje I. Hlupić. Bavi se gradskim političkim, društvenim i komunalnim aktualnostima, a uključuje i pozive slušatelja.

Zagreb je najlepší → Zagrebački vremeplov

Zagreb pozdravlja Beč – Beč pozdravlja Zagreb ▶ cjelovečernji glazbeno-scenski spektakl u koprodukciji TVZ-a i ORF-a, emitiran 1983. kao → dupleks, istodobno iz Zagreba i Bečke opere. Zagrebački dio emisije realiziran je s osam kamera iz HNK-a, pod redateljskim vodstvom A. Miladinova, te iz studija u Radničkom domu s četiri kamere, gdje je režirao A. Marti. Voditeljica iz Zagreba bila je H. Vlahović-Brnobić, a iz Beča I. Wendl.

Zagrljaj ▶ igrana TV serija, prikazana na HTV-u 1993. u pet epizoda, producirana istodobno s dugometražnim igranim filmom *Karneval, Andeo i Prah* 1990. Riječ je o ekranizaciji pet novela iz zbirke *Ruke* R. Marinkovića (*Koštane zvijezde, Karneval, Andeo, Prah i Zagrljaj*), koje tematiziraju životne prekretnice ljudi u dalmatinskom podneblju između dvaju svjetskih ratova. Redatelj i scenarist A. Vrdoljak vratio se, nakon uspjeha filma i TV serije → *Kiklop*, Marinkovićevoj prozi. Kamera V. Vrdoljak, glazba A. Dedić, scenografija Z. Kauzlarčić Ataç i I. Ivan, kostimografija V. Ivanković, montaža D. German. Uloge: B. Dvornik, I. Vidović, R. Šerbedžija, M. Nadarević, Z. Sokolović, Z. Zoričić, T. Lonza, E. Begović, M. Podrug-Kokotović, V. Zima, Ž. Potočnjak, B. Oman, M. Kohn, Z. Vitez.

ZAGRLAJ, Antun Vrdoljak (lijevo) i Žarko Potočnjak na snimanju

Zajedno u ratu, zajedno u miru ▶ emisija o braniteljima i braniteljskoj populaciji, prikazivala se na HTV-u 1998–2003. Prva takva emisija, bavila se statusnim problemima stradalnika Domovinskoga rata, najtežih vojnih invalida, udovica, djece i roditelja poginulih branitelja, problemima zatočenih i nestalih, donošenja Zakona o pravima hrvatskih branitelja te povratkom izbjeglica. Posebna pozornost bila je posvećena nestalim i neidentificiranim žrtvama rata. Emisiju je uređivala i vodila M. Miličević, 2003–08. pod nazivom → *Meta*.

Zake, Otto ▶ snimatelj (1941). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Na TVZ-u od 1961. reporter, snimatelj i trik-snimatelj (*Crna kraljica, Balada o Romima, Skitnje, Bistroomki, Smjerom putokaza, Što je film*).

Zakon o elektroničkim medijima (akr. ZEM) ▶ zakon koji uređuje prava, obveze i odgovornosti pravnih i fizičkih osoba koje obavljaju djelatnost pružanja audio i audiovizualnih medijskih usluga i usluga elektroničkih publikacija preko elektroničkih komunikacijskih mreža, regulira uvjete za obavljanje djelatnosti, programska načela, pravo javnosti na praćenje bitnih događaja, sustav dodjele koncesija i dopuštenja i dr. Zakon posebnu pozornost pridaje zaštiti pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija (→ Fond za pluralizam i raznovrsnost elektroničkih medija). Definirane su i ovlasti → Vijeća za elektroničke medije kao neovisnoga regulatornog tijela na području elektroničkih medija koje upravlja → Agencijom za elektroničke medije. Donesen je 5. VII. 2003, usklađen 2009. s EU → Direktivom o audiovizualnim medijskim uslugama te noveliran 2011. i 2013.

Zakon o Hrvatskoj radioteleviziji ▶ zakon koji određuje ustroj i način djelovanja HRT-a, donesen 2010 (izmjene i dopune 2012). Njime se Hrvatska radiotelevizija (HRT) definira kao posebna javna ustanova, koje je osnivač Republika Hrvatska, a osnivačka prava

ostvaruje Vlada RH. U obavljanju djelatnosti HRT je neovisan o bilo kakvom političkom utjecaju i pritiscima promicatelja komercijalnih interesa. Osnovna je djelatnost proizvodnja radijskoga, audiovizualnog i multimedijeskoga programa, glazbena proizvodnja, pružanje audio, audiovizualnih medijskih i multimedijeskikh te usluga elektroničkih publikacija. Emitira tri radijska programska kanala na državnoj razini u zemaljskoj radiodifuziji, osam radijskih programskih kanala na županijskoj ili regionalnoj razini u zemaljskoj radiodifuziji, dva opća televizijska programska kanala na državnoj razini u zemaljskoj radiodifuziji, dva specijalizirana televizijska programska kanala na državnoj razini u digitalnoj radiodifuziji, proizvodi i objavljuje pisane, audio i audiovizualne sadržaje na internetskim portalima općeg ili specijaliziranog karaktera, javno izvodi i snima glazbene sadržaje te druge programske sadržaje (internetske stranice, teletekst i sl.). HRT mora zadovoljiti interese javnosti na državnoj, regionalnoj i lokalnoj razini te osigurati odgovarajuću zastupljenost informativnoga, umjetničkoga, kulturnoga, obrazovnoga, dječjega, zabavnoga, sportskoga i drugoga sadržaja. HRT je dužan promicati nacionalne interese, pridonositi poštivanju i promicanju temeljnih ljudskih prava i sloboda, domoljublju, toleranciji, razumijevanju i poštivanju različitosti, demokratskih vrednota i institucija, civilnoga društva te unaprjeđenju kulture javnoga dijaloga, poštivati privatnost, dostojanstvo, ugled i čast čovjeka i temeljna prava i slobode drugih, a osobito djece i mladih kao i starijih i nemoćnih osoba. HRT je dužan s vremenom učiniti dostupnima svoje audiovizualne medijske usluge osobama s oštećenjem sluha i vida. Dužan je trajno, istinito, cjelovito, nepristrano i pravodobno informirati javnost o činjenicama, događajima i pojavama u zemlji i inozemstvu od javnog interesa, poštivati i poticati pluralizam političkih, religijskih, svjetonazorskih i drugih ideja. HRT ne smije zastupati stajališta ili interese pojedine političke stranke, kao ni bilo koja druga pojedinačna politička, religijska, svjetonazorska i druga stajališta ili interese. U stvaralačkim procesima mora uvažavati kriterije profesionalne kompetentnosti prema dosegnutim nacionalnim i europskim standardima neovisnoga novinarstva, poticati inovativnost i inventivnost te jamčiti angažman najboljih kreativnih stvaratelja, stručnjaka i autora. Prije objavljivanja dužan je provjeriti izvor i sadržaj informacija, u skladu s priznatim profesionalnim standardima neovisnoga novinarstva, odjeljivati informacije i komentare te jasno označivati komentare kao osobno mišljenje autora. U programima HRT-a služi se hrvatskim jezikom i latiničnim pismom, osim u emisijama namijenjenima informiranju pripadnika nacionalnih manjina. HRT mora proizvoditi, suproizvoditi i objavljivati igrana, dokumentarna i druga audiovizualna djela, raznovrsna glazbena te radijska djela, pridonositi razvoju hrvatske kulture, umjetnosti i zabave, osobito s namjerom očuvanja hrvatskoga nacionalnog i kulturnog identi-

teta, proizvoditi i objavljivati programe namijenjene informiranju pripadnika hrvatskoga naroda izvan RH, emisije za pripadnike nacionalnih manjina u RH te objavljivati programe s područja religijske kulture. Najmanje 15% godišnjega programskog proračuna HRT je dužan osigurati za nabavku europskih djela neovisnih proizvođača, od čega polovica mora biti namijenjena za djela proizvedena izvorno na hrvatskom jeziku. Programske obveze HRT-a te iznos i izvor sredstava za njihovo financiranje utvrđuju se Ugovorom između HRT-a i Vlade RH, koji se sklapa na razdoblje od pet godina. HRT o prijedlogu programskih obveza mora provesti javnu raspravu u trajanju od 45 dana. Odgovornost HRT-a javnosti i utjecaj javnosti na njegovo djelovanje ostvaruju se postupkom izbora i imenovanjem članova → Programskog vijeća HRT-a i → Nadzornog odbora HRT-a. Samostalnost HRT-a ostvaruje se kroz programsku i uredničku samostalnost, osobito u planiranju i proizvodnji programa te utvrđivanju programske sheme, neovisnim i stabilnim financiranjem djelatnosti pružanja javnih usluga. Djelatnost HRT-a financira se javnim i komercijalnim prihodima. Zakon definira mjesečnu pristojbu kao sredstva državne potpore i određuje uvjete i način njezina prikupljanja, kao i pribavljanja komercijalnih prihoda. Od prikupljenih sredstava HRT je obavezan 3% uplatiti Fondu za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija. Nadzor provedbe Zakona i Ugovora HRT-a s Vladom RH obavlja Vijeće za elektroničke medije kao nezavisno regulatorno tijelo, a nadzor nad zakonitošću rada Programskoga vijeća i Nadzornoga odbora HRT-a obavlja Hrvatski sabor.

Zakon o medijima ▶ zakon koji uređuje pretpostavke za ostvarivanje načela slobode medija, prava novinara i drugih sudionika u javnom informiranju na slobodu izvješćivanja i pristup javnim informacijama, prava i obveze nakladnika, javnost vlasništva, ostvarivanje prava na ispravak i odgovor, način obavljanja distribucije tiska, način zaštite tržišnog natjecanja te prava i obveze drugih pravnih i fizičkih osoba koje djeluju na području javnog informiranja; donesen je 2004 (izmjene 2011. i 2013). Primjenjuje se i tumači sukladno Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. Mediji su dužni poštovati privatnost, dostojanstvo, ugled i čast građana, osobito djece, mladeži i obitelji bez obzira na spol i spolno opredjeljenje. Njime se jamči sloboda medija, koju je dopušteno ograničiti samo radi zaštite interesa nacionalne sigurnosti, teritorijalne cjelovitosti ili drugih interesa predviđenih Zakonom. O povredama slobode izražavanja i slobode medija odlučuje sud. Prema Zakonu novine i druga povremena izdanja, radijske i televizijske postaje te programi novinskih agencija, moraju imati glavnog urednika kojega imenuje i razrješava nakladnik i koji je odgovoran za sve objavljene informacije. Prema Zakonu svaka fizička i pravna osoba ima → pravo na objavu ispravka

netočne ili nepotpune objavljene informacije, bez naknade. Ako se ispravak ne objavi u zakonskom roku, podnositelj zahtjeva ima pravo podnijeti tužbu protiv glavnog urednika.

Zakrivljeni prostor ▶ radiodrama Slobodana Novaka, praižvedena na RZ-u 1969. U njoj je se tematizira (umnogome autobiografski iskazan) odnos prema zbivanjima u razdoblju socijalističke Jugoslavije kroz priču o dvojici intelektualaca, nekadašnjih partizana, koji se razočarani sklanjaju u otočku izolaciju. Iste je preokupacije Novak razradio u radiodrami *Zakrivljeno vrijeme*, praižvedenoj 1993, temom o razgranatom sustavu došnika jugoslavenskih tajnih službi koji su izvještavali o postupcima i razmišljanjima kolega, pa i rodbine i najbližih prijatelja. U praižvedbi *Zakrivljenog prostora* glumili su, u režiji Z. Bajsića, P. Kvirgić i Š. Guberina, a u onoj *Zakrivljenog vremena*, u režiji N. Vončine, V. Drach, P. Kvirgić, D. Krča, N. Rošić, I. Marjanović i Z. Madunić.

Za križon ▶ radiodrama HR-a o tradiciji procesije koja se svake godine u noći između Velikog četvrtka i Velikog petka održava kroz šest mjesta na otoku Hvaru, premijerno prikazana 2000. Ambijentalni zvuk, svjedočanstva i arhetipski stari napjevi čine zvučnu podlogu emisije. Autori L. Martinac, M. Pijaca i Lj. Pauzin (ujedno i urednik emisije) dobili su drugu nagradu na međunarodnom festivalu Prix Marulić 2000.

Snimatelj Slavko ZALAR (desno) i asistent kamere Branko Jaklin

Zalar, Slavko ▶ snimatelj (1921–1987). Fotograf u partizanskom pokretu otpora. Pionir hrvatskoga filma, snimatelj filmova *Živjet će ovaj narod* (1947), *Plavi 9* (1950), *Nije bilo uzalud* (1957), *H-8...* (1958). Na TVZ-u od 1958. Snimao drame, dokumentarne, obrazovne, dječje, kulturne i informativne emisije (*Klupa na Jurjevskoj*, *Zlatni mladić*, *Slikar Ivan Rabuzin*, *Dragutin Tadijanović*, *Istarske freske*, *Matko Peić – Skitnje*, *Smjerom putokaza*, *Mali svijet* i dr.).

Aleksandar (Saša) ZALEPUGIN

Zalepugin, Saša (Aleksandar) ▶ novinar, urednik i voditelj (1931). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1966. do umirovljenja 1996. na TVZ-u, najprije kao urednik emisije *Kulturna panorama*, a od 1968. kao urednik Kulturnoga programa. Urednik Zabavnoga programa 1971–73, kad pokreće seriju mozaičnih emisija *Neđeljom popodne*, koja je dosegla iznimno visoku gledanost. Intervjuirao brojne osobe iz politike, kulture i glazbe. Mozaičnu emisiju *Sastanak bez dnevnog reda* uređivao je i vodio 1981–91, a urednik *Programa plus* bio je 1988–91. Od 2001. urednik hrvatskoga izdanja slovenskoga magazina *Moda in*, savjetnik na slovenskom kanalu Pop TV i dr.

Zaninović, Sandro (Aleksandar) ▶ dirigent i skladatelj (1934). Diplomirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu (dirigiranje kod I. Gjadrova te kompoziciju kod S. Šuleka), a magistrirao na Kalifornijskom sveučilištu. Dirigentsku karijeru započeo u Simfonijskom orkestru RZ-a i u kazalištu Komedija. Osnovao i 1972–76. vodio komorni orkestar u Beverly Hillsu. Od 1976. dirigent Splitske opere i direktor glazbenoga programa Hrvatskih ljetnih priredbi. Od 1986. ponovo u SAD-u, utemeljitelj i glazbeni direktor Međunarodnoga komornog orkestra u Los Angelesu.

Zapisi iz Domovinskog rata ▶ dokumentarna radiodrama, emitirana na HR-u 1993. Nastala je dugotrajnim i ponnim odabirom najboljih audiomaterijala od 80 sati snimaka nastalih tijekom Domovinskoga rata na svim hrvatskim radijskim postajama. Kreativnom montažom stvoreno je djelo koje sažimlje rat kroz radijski zvuk. Za National Public Radio (NPR) iz Washingtona autori su napravili i verziju na engleskom jeziku, koja je 1994. emitirana na više postaja članica NPR-a u SAD-u. Autori D. Tralić i K. Osman nagrađeni su 1994. nagradom HRT-a Ivan Šibl.

Za slobodu ▶ programski koncept HTV-a usvojen početkom jeseni 1991. kojim se i na simboličnoj razini demonstrirao prelazak s redovitoga na ratni program. Bio je to međuredakcijski projekt. Uz već uspostavljene sustav ratnoga izvještavanja, cjelodnevni program organiziran je kao megamagazin potpuno posvećen obrani zemlje i zaštiti ljudi. U program su se uključivali vojni stručnjaci, geopolitičari, liječnici, psiholozi i dr. informacijama i savjetima gledateljstvu o situaciji i rješavanju problema izazvanih ratom (uključujući i upozorenja o uzbunama i neposrednoj opasnosti). Važna je tema bila zbrinjavanje prognanika i poticanje solidarnosti. Emitirani su ratni i domoljubni glazbeni spotovi, u programu su sudjelovali i istaknuti glazbenici, glumci, književnici, sportaši te druge javne osobe. Bio je otvoren i stalni dežurni telefon u Zagrebu za komunikaciju s gledateljima. Program je emitiran do međunarodnoga priznanja Hrvatske 1992. Koncept su po napatku glavnog urednika M. Lilića razradili M. Nemčić, Z. Varošaneć i Đ. Hadžiselimović.

zaslon → ekran

zaštita privatnosti ▶ medijsko pravo koje obuhvaća zakonske odredbe i profesionalna načela kojim se regulira privatni život pojedinca. Polazi od toga da svaki pojedinac bez razlike, uključujući i nositelje javnih funkcija, ima pravo na zaštitu svoje privatnosti, vlastite obitelji, tjelesnoga i moralnoga integriteta od bilo kakvog publiciteta i u svim situacijama, osim kad je to od važnosti za uredno i zakonom određeno obavljanje posla od javnoga interesa (javne funkcije). I u takvim iznimnim slučajevima mediji moraju poštovati zakonom predviđeni protokol radi izbjegavanja selektivnog ili subjektivnog pristupa zaštićenoj sferi privatnosti. Pravna zaštita privatnosti ograničava slobode medija, ali štiti pravo pojedinca na dostojanstvo, čast i ugled svojega privatnog života. Zato se neprihvatljivim drži sve što zakonom nije predviđeno. Pravo pojedinca na privatnost u načelu je nad pravom medija na informaciju. Tako se u Hrvatskoj priječi korištenje privatnih razgovora bez sudskoga odobrenja, širenje informacija koje se dobivaju privatnim kanalima bez dodatne provjere, objavljivanje privatnih fotografija i sl. Javni dužnosnici i javne osobe također uživaju zaštitu privatnosti, u ma-

njem opsegu nego drugi, ako su informacije o privatnom životu bitne za obavljanje njihove javne funkcije. U hrvatskim zakonskim propisima češće se koristi termin **pravo osobnosti**, što je i posebna odredba u članku 19. Zakona o obveznim odnosima. Taj termin širi je od prava na privatnost osobnoga i obiteljskoga života te obuhvaća pravo na život, duševno i tjelesno zdravlje i ime. Povreda prava osobnosti ne nastaje samo uvredom i klevetom, što su kaznena djela, neovisno o pravu na naknadu štete, nego bilo kojom povredom navedenih prava, pa i kad bi oštećena osoba imala koristi od toga. Nije svako snimanje na javnom mjestu isključeno od odštete. Ako je snimano javno mjesto (npr. trg) kao cjelina, na kojem su se našli prolaznici, onda nije riječ o povredi privatnosti. S druge pak strane, ako se snima npr. portret osobe (poglavito ako je skrivena kamera), onda je to povreda prava osobnosti bez obzira na to gdje se osoba nalazi. Ako postoji opravdani javni interes, u iznimnim se situacijama može prekršiti pravo na privatnost. Slobodno se objavljuju snimke javnih osoba koje se odnose na njihovo javno djelovanje te osoba koje su postale sudionici događaja od javnog interesa (npr. talačka kriza ili prometna nesreća), ako nije riječ o privatnoj i intimnoj sferi: ona je zaštićena od snimanja i publiciteta. Osobe koje drže da su oštećene imaju pravo na ispravak ili odgovor, a pod određenim uvjetima i pravo na naknadu štete. Novinari i urednici mogu u takvim slučajevima odgovarati za klevetu i uvredu.

Zašto tako ▶ emisija I. programa RZ-a/HR-a, emitira se od 1976. U Odjelu obrazovanje i znanost pokrenula ju je, uređivala i vodila V. Biti u tjednom ritmu, isprva kao emisiju namijenjenu djeci od 13 i 14 godina, u kojoj su oni otvoreno govorili o problemima odrastanja. Postupno su se u emisiju počeli uključivati odrasli, posebno psiholozi, pedagozi, nastavnici i liječnici koji su odgovarali na pitanja djece. Emisija je tako prerasla u obiteljsku emisiju namijenjenu djeci i odraslima.

Zatezalo, Petar ▶ medijski djelatnik i političar (1926–2008). Završio Učiteljsku školu u Križevcima. Prosvjetni djelatnik 1958–63, potom gradonačelnik Osijeka. Od 1965. zaposlen na RTZ-u, od 1967. direktor Radio Osijeka. Ekipirao redakciju, ojačao Informativni i Glazbeni program, zalagao se za povećanje snage osječškoga odašiljača i odašiljača Belje kako bi se povećala čujnost Radio Osijeka. Istodobno bio zastupnik u Saboru SR Hrvatske (1969–73). Od 1978. do umirovljenja 1983. direktor RTV centra Osijek. Nositelj više odlikovanja i priznanja, među kojima i Pečata Grada Osijeka 1986.

Zavjet moru ili Noina arka ▶ dokumentarna radiodrama, emitirana na HR-u 1998. Snimljena u Komiži, Trogiru i, manjim dijelom, u Zagrebu, prati gradnju komiške falkuše, tradicionalnoga ribarskog broda. Inicijativa skupine entuzijasta da se obnovi sjećanje na falkušu imala je velik odjek u javnosti, a djelo pokušava

va iz više kutova istražiti prikrivene poetske niti koje povezuju čovjeka i more. Autor D. Tralić, ton-majstor M. Pijaca, urednik Lj. Pauzin. Drama je 1999. dobila međunarodnu nagradu U. R. T. I.

Završki, Josip ▶ dirigent i glazbeni pisac (1917–2008). Diplomirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Djelovao kao srednjoškolski nastavnik i savjetnik za glazbenu nastavu SR Hrvatske 1961–82. Utemeljio 1949. Dječji zbor RZ-a, koji je s manjim prekidom vodio do 1961, a 1958. i Dječji zbor HNK-a u Zagrebu; ujedno je 1952–55. vodio Pjevačko društvo prosvjetnih radnika grada Zagreba. Zaslužan za proširenje mreže osnovnih i srednjih glazbenih škola u Hrvatskoj.

Zbogom ▶ prva hrvatska dokumentarna radiodrama, praižvedena na RZ-u 14. III. 1968; u odjavi žanrovski označena kao "radiodramska kronika". Autor Z. Bajić koncipirao ju je kao niz sekvenci iz svakidašnjega života koje je snimao mahom skrivenim mikrofonom, montažno ih povezavši i komentiravši stihovima T. Ujevića (u interpretaciji F. Šovagovića) te parodiranim dijelovima poznate Figarove arije iz Rossinijeve opere *Seviljski brijač* (koje je pjevao J. Šeb).

Zbor Hrvatske radiotelevizije ▶ Utemeljen u sezoni 1940/41, isprva je djelovao kao komorni ansambl pod vodstvom M. Pozajića, a zatim S. Zlatića. S vremenom je prerastao u prvi profesionalni zbor u Hrvatskoj. Tijekom posljednjih pola stoljeća njegov je umjetnički identitet oblikovao niz uglednih glazbenika, čiji put danas nastavlja šef dirigent T. Bilić. Veliki repertoar obuhvaća skladbe a cappella i vokalno-instrumentalne skladbe u rasponu od rane renesanse do najnovijih glazbenih djela, a osobita se pozornost posvećuje njegovanju hrvatske glazbene baštine. Bitnu ulogu ima stalna suradnja s Muzičkim biennialom Zagreb, u sklopu kojega je praižveo mnogo djela hrvatskih autora, ali i suvremenih europskih skladatelja. Ugled je stekao na redovitim nastupima diljem Hrvatske i na mnogim zapaženim koncertima u inozemstvu (Rim, Salzburg, Milano, Pariz, Venecija, Berlin). Posebna zasluga za oblikovanje identiteta Zbora pripada počasnomu šefu dirigentu I. Kuljeriću. Zbor HRT-a surađivao je sa svim uglednim hrvatskim dirigentima (L. pl. Matačić, M. Horvat, P. Dešpalj, N. Bareza, V. Šutej), s mnogobrojnim inozemnim gostima (C. Abbado, L. Maazel, I. Markević) i s mnogim solistima svjetskoga glasa. Na poticaj šefa dirigenta T. Bilića počeo je 1998. sustavno njegovati pjevanje a cappella i uz instrumentalnu pratnju. Tako je nastao ciklus od šest koncerata u sezoni *Sfumato – Duhovni zvuci, boje i oblici*, s namjerom da se publika upozna s djelima hrvatske glazbene baštine, remek-djelima i manje izvođenim skladbama klasične literature te najnovijim ostvarenjima zbornske glazbe u nas i u svijetu. Ciklusu *Sfumato* pridružen je 2013. vokalno-instrumentalni ciklus *Kanconijer*.

ZBOR HRVATSKE RADIOTELEVIZIJE

Zbor ratnih izvjestitelja HRT-a ► udruga koja okuplja izvjestitelje, snimatelje, tehničare i dr. članove novinarskih ekipa HRT-a iz Domovinskoga rata. Od početka Domovinskoga rata izvjestitelji HR-a i HTV-a svakodnevno su domaću i svjetsku javnost obavještavali o velikosrpskoj agresiji na Hrvatsku, šaljući izvješća s prvih crta obrane od Vukovara do Knina. Pritom su se izlagali pogibelji – poginulo je 16 → ratnih izvjestitelja, od kojih je sedam s HRT-a (Đuro Podboj, Gordan Lederer, Žarko Kaić, Nikola Stojanac, Željko Ružičić, Siniša Glavašević, Branimir Polovina). Nakon uspostave suvereniteta, akcija Bljesak i Oluja te mirne reintegracije Podunavlja iz HTV centra Osijek krenu-

la je 1997. inicijativa da se ratnim izvjestiteljima prizna status sudionika Domovinskoga rata. Na inicijativu B. Peka, B. Senčara, Z. Kolačka i D. Žilića osnovan je 2000. Zbor ratnih izvjestitelja Osječko-baranjske županije kao nevladina, nestranačka i neprofitna udruga. Na konstituirajućoj skupštini u Vukovaru 2006. oko 200 ratnih izvjestitelja HRT-a utemeljilo je Zbor ratnih izvjestitelja HRT-a. Nije uspjela prethodna inicijativa da se okupe ratni izvjestitelji svih hrvatskih medija. U udruhu se učlanilo 136 članova s HTV-a, 42 s HR-a i 12 umirovljenih. Ukupni broj ratnih izvjestitelja HRT-a bio je znatno veći. Dosadašnji predsjednici bili su D. Dovranić, D. Glavaš i N. Kristić, tajnik je B. Pek. Dobitnici više državnih priznanja i odlikovanja.

ZBOR RATNIH IZVJESTITELJA HRT-a, Damir Glavaš (lijevo), Josip Popovac i Darko Dovranić kod predsjednika RH Ive Josipovića

ZDF (akr. od njem. Zweites Deutsches Fernsehen – Druga njemačka televizija) ► druga njemačka javna TV na nacionalnoj razini. Osnovana 1961. međudržavnim ugovorom svih saveznih zemalja kao neovisna neprofitna ustanova. Program emitira od 1963. iz sjedišta u Mainz. Financira se prihodom od pristojbi i oglašavanja. Reklame smije emitirati samo od 17 do 20 sati i to najviše 20 minuta na dan. Nedjeljom i blagdanima emitiranje je reklama zabranjeno. ZDF je jedna od najvećih europskih televizija. Uz 16 studija u svakoj saveznoj zemlji ima i 18 dopisništava u inozemstvu. Osim proizvodnje programa za vlastite potrebe sudjeluje i u proizvodnji programa za druge TV kanale i medijske servise. ZDF-vision je digitalni paket tematskih kanala koji se distribuira

satelitom i kabljskim mrežama, a čine ga ZDFneo (dokumentarni program), ZDFinfo (informativni program) i ZDFkultur (kultura i kazalište). U suradnji s drugim partnerima proizvodi satelitske kanale KI.KA (dječji program), 3Sat (kulturni i znanstveni program), Arte (emisije iz kulture i umjetnosti) i Phoenix (dokumentarni i informativni program). Internetski su servisi ZDFonline (opći), ZDFheute (informativni) i ZDFtivi (za djecu). Komercijalna podružnica ZDF Enterprises, osnovana 1993, upravlja proizvodnjom, dobavom i izvozom programa. ZDF ima 3600 zaposlenih (2015).

Zdravo, mladi ▶ zabavno-dokumentarna emisija, prikazivana na TVZ-u 1970–87. Mozaik različitih sadržaja iz života mladih, ostvaren na dinamičan i moderan način. Kratke reportaže, informacije iz zemlje i svijeta, zanimljivosti, glazba različitih žanrova, susreti s mladim umjetnicima, znanstvenicima, sportašima i drugima emisiju su učinili popularnom i dugovječnom. Urednici M. Brajević, T. Jović, redatelji Z. Zlatar, F. Mozetić, scenografi K. Jeričević, A. Nola, N. Fabijanić, I. Ivan, voditelji R. Bašić, N. Fabijanić, B. Uvodić, D. Dautović.

ZDRAVO, MLADI, VIS Stranci, 1971.

Zeleni megaherc ▶ zabavno-mozaična emisija, emitirala se subotom prijepodne na II. programu RZ-a i Radio Beograda 1972–90; zbog odnosa u Jugoslaviji krajem 80-ih počela se politizirati. Pokrenuli su je R. Vince (tadašnji v. d. urednika II. programa RZ-a), P. Vukelić (urednik emisije) i V. Šiljak (voditelj) u suradnji s beogradskim urednicima II. programa M. Baljkom i S. Božićem, glazbenim urednikom S. Terzićem te urednikom i voditeljem emisije N. Neškovićem. Ime je smislio P. Vukelić, u skladu s idejom da se njome pokažu sve mogućnosti radija. Najavnu su špicu napisali D. Britvić i K. Kovač, a završnu Lj. Ršumović i A. Kabiljo. Nakon V. Šiljka (1972–73) emisiju je kratko vodio Z. Zmazek, pa

ZELENI MEGAHERC, Edo Peročević

B. Vondraček (1973–84), M. Mihaljević (1984–86) te M. Selman, K. Urličić, E. Peročević, D. Veršić i S. Šarunić. Urednici i voditelji beogradskoga dijela bili su M. Tošić, V. Jeftović i J. Arežina.

zemaljska postaja ▶ radijska postaja kojom se obavljaju zemaljske radijske komunikacije.

zemaljska radiodifuzija (zemaljsko emitiranje, terestrijalno emitiranje) ▶ radiokomunikacijska služba u kojoj se signal radijskoga i TV programa odašilje preko radijske postaje (odašiljača) na Zemlji, a namijenjen je za izravan prijam opće javnosti.

zemaljska satelitska postaja ▶ radijska postaja na Zemljinoj površini namijenjena komunikaciji sa satelitom. Ovisno o namjeni može se koristiti za satelitsku radiodifuziju ili za uspostavu satelitske veze (veza između dviju zemaljskih postaja posredstvom satelita), preko koje se onda šalje radijski ili TV signal (npr. javljanja direktno u program, tzv. unilateral, ili prijenosi sportskih i drugih događaja). Kad se koristi za satelitsku radiodifuziju, zemaljska je postaja obično nepokretna, a za uspostavu veze (uzlazna veza, engl. uplink) koristi se parabolična antena promjera najčešće nekoliko metara na frekvenciji u C (4–8 GHz) ili Ku (12–18 GHz) radiofrekvencijskom opsegu. Za uspostavu satelitske veze zemaljska je postaja najčešće mobilna i nalazi se na vozilu (→ SNG, → DSNG, → Ka band vozilo), a parabolična antena nešto je manjega promjera. RTZ je imao prvu zemaljsku postaju u sustavu → EBU-a koja

nije u vlasništvu telekom operatora. Puštena je u rad na Prisavlju prigodom održavanja Eurosonga u Zagrebu u svibnju 1990, a služila je kao satelitska veza za direktne prijenose iz Hrvatske i razmjenu programskih materijala s drugim članicama EBU-a. Posebna je bila njezina uloga tijekom Domovinskoga rata za slanje videomaterijala iz Hrvatske prema svijetu. Nakon prelaska na digitalnu tehnologiju 25. VIII. 1998. HRT je višestruko povećao broj satelitskih kanala za razmjenu programa s Eurovizijom. God. 2015. pustio je u rad satelitsku stanicu koja je dio nove eurovizijske satelitske mreže, sastavni dio multiplatforme za razmjenu AV signala i datoteka. Integrirana s optičkom i IP mrežom, daje bolju povezanost i jeftinije usluge u distribuciji vijesti unutar članica EBU-a.

zemaljski radio i televizija ▶ radijska ili TV postaja koja emitira posredstvom odašiljača na tlu (→ zemaljska radiodifuzija), za razliku od satelitskoga radija i televizije, kojima se odašiljač nalazi u orbiti, na satelitu (→ satelitska radiodifuzija).

Dominik ZEN na snimanju u Gorskom kotaru

Zen, Dominik ▶ TV scenarist i redatelj (1946). Na TVZ-u od 1968. Potpisao više od 400 raznovrsnih TV emisija. Najznačajnije radove ostvario je u Znanstveno-obrazovnom i Dokumentarnom programu (*Podvizi i sudbine, Boje Baranje, Kopački rit* i dr.), gdje se specijalizirao za emisije o prirodi, posebice o životinjama. Njegovi dokumentarni filmovi često su prikazivali prije nikad viđene snimke hrvatskih životinjskih staništa. Napisao je scenarije za tri TV drame, od kojih su snimljene *Debeli lad* i *Oko* (redatelj J. Marušić), radiodramu *Mlin* (redatelj L. Vindakijević) te komediju *Bogu božje – caru carevo* (redatelj D. Bahun). Za dokumentarni film dobitnik je prve nagrade na Festivalu JRT-a u Portorožu (*158-a*), nagrade Prix Dioklecijan 2003 (*Lovnikovi zapisi*) te nagrade na festivalu turističkoga filma u Splitu 2004 (*More, maslina i loza*) i 2006 (*Pismo Barbari*). Dobitnik je i Velebitske degenije HND-a za ekološko novinarstvo 1999. te godišnje nagrade HRT-a 2000. Nositelj Spomenice Domovinskoga rata za ciklus emisija o ljudima s prve crte bojišnice.

Zgrabljic Rotar, Nada ▶ spikerica, voditeljica i komunikologinja (1954). Diplomirala i doktorirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1981. spikerica na RZ-u, 1986–90. autorica i voditeljica emisija u Obrazovnom programu RZ-a te na televiziji Z3 i HTV-u. Utemeljila prvi hrvatski znanstveni časopis za novinarstvo i medije *Medijska istraživanja* (1995), kojemu je i glavna urednica; istim područjem bavila se i u više autorskih ili suautorskih knjiga (*Digitalno doba, Masovni mediji i digitalna kultura, Medijska pismenost i civilno društvo, Radio – mit i informacija, dijalog i demokracija*). Potpredsjednica Upravnog vijeća Hine 2002–05, vanjska članica Odbora za informatizaciju, informiranje i medije Hrvatskoga sabora 2008–11, predsjednica Programskog vijeća HRT-a 2011–12. Predavala na Sveučilištu u Zadru i Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu; pročelnica odjela za komunikologiju Hrvatskih studija u Zagrebu od 2015, gost predavač na Sveučilištu u Mariboru.

Zidarić, Mirna ▶ novinarka i urednica (1970). Diplomirala na Pravnom fakultetu u Zagrebu. U Sportskom programu HTV-a od 1994. kao vanjska suradnica, od 1996. u radnom odnosu. Novinarka, reporterka, od 2002. uređuje i vodi sportske vijesti u *Dnevniku* HTV-a. Izvještavala s Olimpijskih igara u Ateni, Pekingu i Londonu, uređivala i vodila studijske emisije o Olimpijskim igrama u Torinu i Vancouveru, svjetska i europska košarkaška prvenstva, teniske turnire u Umagu i Zagrebu, susrete Davis cupa i svjetske skijaške kupove, među njima i Snježnu kraljicu u Zagrebu. Uređivala i vodila sportsko zabavne emisije *Živi zid* i *Na domaćem terenu*.

Mirna Zidarić u emisiji *Nedjeljno poslijepodne*

Duško ZIMONJA

Zimonja, Duško ► inženjer (1964). Diplomirao i magistrirao na Fakultetu elektrotehnike i računarstva u Zagrebu. Na RTZ-u/HRT-u od 1989. Obnašao različite tehničke funkcije, zatim rukovoditelj Odjela Potpore i nadzora digitalne proizvodnje. Sudjelovao u uspostavi prvoga teletekst sustava, koji je u svibnju 1990. ušao u kontinuiranu uporabu, te u svim segmentima uvođenja sustava panoramskih kamera. Projektirao prvi sustav HRT-a za titlanje preko teleteksta za osobe oštećena sluha te sudjelovao u projektiranju i vođenju tehničkoga dijela implementacije prvoga digitalnog newsroom sustava za Informativni program HTV-a 2001. Od 2004. do 2009. na RTL-u direktor tehničkoga sektora i savjetnik Uprave za tehničke poslove. Od 2009. do 2012. tehnički savjetnik na brojnim projektima u Hrvatskoj i regiji; od 2012. član Vijeća za elektroničke medije. Od 2013. do 2016 prvi ravnatelj PJ Tehnologija na HRT-u; 2013–15. sudjelovao u provedbi restrukturiranja HRT-a. Sponzor je završenoga projekta izradbe prve HRT-ove OTT platforme te projekta digitalizacije arhivskoga sadržaja HRT-a. Član stručnih radnih skupina EBU-a te član povjerenstva MPPI (2015) za izradbu prijedloga Strategije prelaska digitalne zemaljske televizije na sustav DVB-T2. Veteran Domovinskoga rata 1991–92, odlikovan Spomenicom Domovinskoga rata. Dobitnik je godišnje nagrade HRT-a 2003. za unaprjeđenje proizvodnje i tehničkih uvjeta programa.

Zimovizija ► posebni programski projekt koji se prvi put emitirao na trećem kanalu TVZ-a 20–31. XII. 1988. Rađen je kao koprodukcija TVZ-a, Omladinskoga kulturnog centra i privatnih producenata V. Smoleca i M. Požara. Program se sastojao od dijela za djecu i mladež i večernjega segmenta namijenjena odraslima. Emitiran je uživo, a sadržavao je, uz brojne goste, mnogo reportaža te glazbu, serije i filmove. U emisiji je prvi put s ekrana gledateljima u Hrvatskoj čestitan Božić, prvi su put u dokumentarnom filmu Kršćanske sadašnjosti na televiziji prikazani božićni običaji, emitirane prigodne pjesme i

prikazane najljepše jaslice iz hrvatskih crkava. Projekt su vodili L. Rakijaš i V. Đuretić, a sudjelovali su i T. Šimić, M. Nemčić, H. Žučko i S. Vilnus. Redatelj je bio E. Šoštarić. Emitirana je i 1989, kad je treći kanal TVZ-a prenosio božićni koncert iz Cibonine dvorane u Zagrebu.

Z1 (prije Zagrebačka televizija, TV Sljeme) ► lokalna komercijalna TV postaja s koncesijom za digitalne regije d44, d45 i d46 (Grad Zagreb, Velika Gorica, Sveta Nedjelja, Stupnik, dio općine Samobor, Jastrebarsko i dr.), a jedno vrijeme dostupna i preko satelita Eutelsat; emitirati počela 2004. Pokretači su bili Samoborka Split, ELDR, B. Kuzele, Dama mir d. o. o. i D. D. produkcija. Prvi glavni urednik bio je B. Kuzele. Sadašnji je vlasnik A. Krivić. Na postaji su se emitirale emisije *Noćna mora* Ž. Malnara, *Večernji pressing* N. Cvijanovića, *Vježbanje demokracije* B. Vukšića, *Index*, *Ćirooskop* M. Blaževića, *Opasne veze* T. Dujmovića i dr. U posljednje vrijeme veliku pozornost pridaju emisijama poput *Vijesti*, *Zoom Zagreb*, *Mirovinski odrezak*, *Kvartura*, *Zagrebački leksikon*, *Branitelji danas*, *S Vesnom Kljajić uživo*, a emisija *Isti smo* jedina je sa sadržajima namijenjenima osobama s invaliditetom i posebnim potrebama, koju one ujedno same uređuju i vode, uz asistenciju profesionalaca. Od 2015. glavna je urednica M. Šudić.

Zoran ZLATAR daje intervju voditeljju emisije *Zdravo, mladi* Nenadu Fabijaniću, 1971.

Zlatar, Zoran ► TV redatelj (1937–2009). Na TVZ-u od 1962. Radio u Filmskom, Dokumentarnom i Dječjem programu, a najviše u Zabavnom, gdje je postigao i najvrjednije rezultate. Režirao emisije *Zdravo mladi*, *Kulturna panorama*, *Prijatelji glazbe*, *Riječi, riječi, riječi*, *3,2,1,... kreni!*, *Crno-bijelo u boji*, *Pjesme s potpisom*, *Što mi se to događa*, *Jedan autor, jedan film*, *Nepoznate moći*, *Športerica* i dr. Redatelj prvih hrvatskih glazbenih spotova. Dobitnik Srebrnoga vijenca časopisa *Studio* i dr.

ZLATNA NIT

Zlatić, Slavko ▶ dirigent, skladatelj i pedagog (1910–1993). Diplomirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu (kod B. Berse). Na Sušaku 1937–41. gradski kapelnik, direktor muzičke škole, dirigent orkestra i zborovođa; od 1941. u Zagrebu profesor na srednjoj školi Muzičke akademije i dirigent pjevačkoga društva Lisinski. Dirigent zbora Centralne kazališne družine ZAVNOH-a 1944–45, potom do 1946. organizator glazbenoga života Rijeke. Urednik Muzičkoga programa RZ-a 1946–49, ravnao i Zborom RZ-a 1945–55 i 1960–65, urednik emisije *Muzika i mi* 1955–60. Uredio i vodio velik broj svojedobno vrlo popularnih radijskih emisija. Profesor na Muzičkoj akademiji u Zagrebu 1949–65, potom u Puli direktor Muzičke škole Ivan Matetić Ronjgov i 1969–77. znanstveni suradnik Sjevernojadranskog instituta JAZU-a. Bio član UNESCO-ova Ureda za glazbu 1960–64. Skladao simfonijsku glazbu i vokalne skladbe, scensku glazbu i glazbu za drame i filmove. Dobitnik nagrade Grada Zagreba 1960. i 1961 (jednom sa Zborom RZ-a), nagrade Vladimir Nazor za životno djelo 1979. te nagrade Josip Slavenski 1980.

Zlatna nit ▶ TV serija za djecu i mladež, prikazivana na TVZ-u 1976–78. U emisiji, nastaloj prema tekstu i stihovima Z. Baloga, pojavljivao se i popularni lik Špiro Špula (tumačio ga je Š. Guberina). Stihove je pjevao B. Festini, uglazbio A. Dedić, a M. Kušec stvorio je

lik Urlija, lutke iz radionice Ž. Drakulića, koji je djeci pripovijedao priče. Emisija je imala i zanimljive goste. Suradivali su i M. Bjažić, P. Kanižaj, I. Slamnig, S. Jeličić, J. Kosor, slikarica V. Balabanić te djeca iz dječjega dramskog studija RZ-a voditeljice B. Torjanac. Seriju je režirala V. Lasta, urednik je bio M. Matošec.

Zlatna ribica ▶ dokumentarno-zabavna emisija, prikazivana na HTV-u 1999–2000. Proizašla je iz kulturne emisije → *Živa istina* istoga autorskog dvojca J. Martinović i D. Marjanović. Temeljila se na ispunjavanju želja gledateljima (od darovanja kućnih ljubimaca, omogućiva-

ZLATNA RIBICA, Joško Martinović s gošćama emisije

nja zaposlenja do interkontinentalnoga spajanja obitelji), uz reportaže o njima i studijska gostovanja. Imala je i jedan od prvih telekomunikacijskih eksperimenata HRT-a, automat pod nazivom "željofon", na koji su se sudionici prijavljivali. Kako su mnoge želje bile povezane s upoznavanje poznatih osoba, u zabavno-glazbenom dijelu jednoipolstna emisija ugodila je stotinjak slavni osoba. Treći stalni novinar-voditelj bio je G. Stojić, a redatelj emisije G. Fuzul.

ZLATNI MLADIĆ, slijeva: Saša Violać, Josip Marotti i Neva Rošić

Zlatni mladić ▶ igrana TV serija, prikazana na TVZ-u 1970. u pet epizoda. Adaptacija romana A. Cesarca, prati odnose u obitelji koja se obogatila vodeći seoski dućan, a koju tek čekaju najveće kušnje. Uz psihološku profilaciju likova donosi i minuciozan komentar lokalnih društvenih i političkih zbivanja između dvaju svjetskih ratova. Riječ je o izvrsno glumljenoj seriji o moralnoj dekadenciji hrvatskoga društva nakon I. svjetskog rata. Scenarij i režija V. Gerić, snimatelj S. Zalar, scenografija D. Jeričević i J. Segulin. Uloge: B. Buzančić, V. Drach, E. Dragman, I. Serdar, M. Lončar, N. Rošić, S. Violać, J. Marotti, F. Šovagović.

Zlatoper, Grga ▶ novinar (1910–1976). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Dopisnik beogradske *Politike* iz Varšave i Rima 1936–40. Tijekom i nakon II. svjetskog rata radio na radijskim postajama u Londonu, New Yorku i Washingtonu. U ratu tajnik Udruženja jugoslavenskih novinara u Londonu, a nakon rata komentator *Glasa Amerike*. Za informativne blokade FNR Jugoslavije 1950-ih njegovi osvrti i analitički prilozi imali su veliki odjek.

zlouporaba medija ▶ nepoštivanje temeljnih odredbi novinarske etike, stavljanje medija u službu političkih i financijskih vlasti, kršenje zakonskih normi u korist političkih stranaka, vladajućih ideologija i režimskih pokreta. Karakteristična je napose za autoritarne i totalitarne sustave, u kojima država kontrolira i koristi medije za manipulaciju nad njihovim korisnicima (→ moć medija, → utjecaj medija). Najdrastičniji je primjer

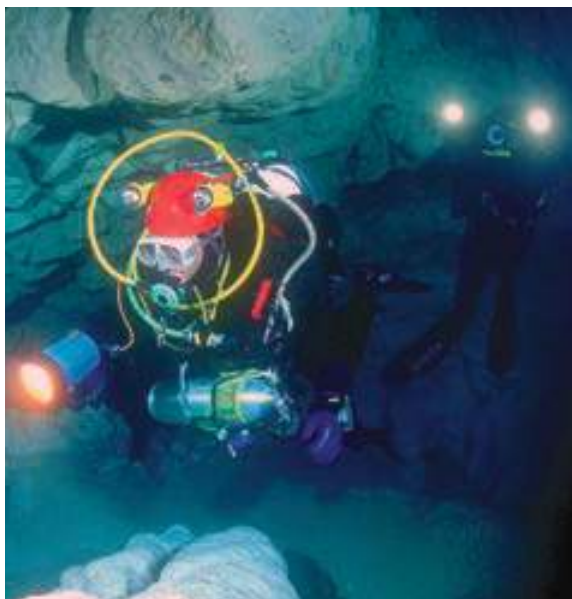
nacistička Njemačka, koja je medije zlouporabila radi učvršćivanja režima, širenja nacionalsocijalističke ideologije, ratne propagande i zločinačke politike. Sustav sveobuhvatne propagande povezuje se s J. Goebbel- som i radijom kao dominantnim masovnim medijem i glavnim propagandnim sredstvom (radioprijamnici su bili tako tehnički uređeni da su mogli primati samo njemačke postaje; otud izraz "Goebbelsova usta"). I u staljinističkoj diktaturi, u Sovjetskom Savezu i državama istočnoga bloka, komunističke su vlasti koristile medije radi indoktrinacije i podčinjavanja državljana. Uz građane, koji tako gube jedno od temeljnih prava na slobodno obavještavanje, žrtve zlouporabe medija također su novinari i mediji. U modernim društvima opasnosti od zlouporabe medija sve više dolaze od financijskih vlasti.

Zmazek, Josip ▶ političar i radijski djelatnik (1910–1962). Sudionik antifašističkoga rata. Direktor RZ-a 1946–49. U tom razdoblju proširena je slušanost RZ-a postavljanjem novoga antenskog odašiljača u Deanovcu. Nakon isteka mandata podsekretar Državnoga sekretarijata za unutarnje poslove NR Hrvatske.

Zmazek, Zvonko ▶ novinar i urednik (1935–1995). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Bio je zamjenik glavnog urednika *Studentskoga lista*. Na RZ-u isprva suradnik, potom urednik brojnih emisija. Jedan od autora radioemisije *Taksi za Babilon*, a na TVZ-u jedan od voditelja talk showa *Mali noćni razgovori*. Više od dva desetljeća vanjskopolitički urednik i komentator TVZ-a/HTV-a. Novinar u informativnim emisijama o problemima mladih *Neke važne stvari* i *Petkom u 19*, urednik i komentator emisije *Argumenti 77* (intervju s voditeljicom tadašnje britanske parlamentarne oporbe M. Thatcher), TV dnevnika, emisija *Stop, Spektar* i *Dijalozi*. Izvještavao iz Libanona, Palestine, Libije, Zimbabvea i Indije te o kurdskim izbjeglicama. Časnik za informiranje 113. brigade HV-a 1991–95.

Zvonko ZMAZEK (desno), Vojo Šiljak i Dobroslav Silobričić (lijevo) kao voditelji emisije *Mali noćni razgovori*

ZNANSTVENI PROGRAM

znanstveni program ▶ programski sadržaj posvećen temama iz društvenih, humanističkih i prirodnih znanosti. Na HRT-u je bio organiziran u okviru istoimenoga programskog odjela HTV-a. Glavne emisije programa bile su mozaično-informativna emisija o znanosti i obrazovanju *Trenutak spoznaje*, o odgoju i obrazovanju *Među nama*, o rubnim znanstvenim i paraznanstvenim pojavama *Na rubu znanosti*, o umjetničkoj baštini Hrvatske *Kulturna baština*, tjedni magazin o aktualnim događajima iz svijeta znanosti *Znanstvena petica* te emisija o medicini i zdravlju *Govorimo o zdravlju*. Uz tjeđne emisije Znanstveni program redovito je proizvodio znanstveno-popularne filmove i serijale (*Ludi rimski carevi*, *Hrvatski kraljevi*, *Rijeke Hrvatske*, *Misterij uma*, *Prirodna baština*). Važnu ulogu u nastajanju emisija te znanstveno-popularnih serija i filmova imalo je sudjelovanje istaknutih hrvatskih i svjetskih znanstvenika. Urednici i voditelji programa bili su M. Vuković Sirišćević, B. D. Burić, J. Burić, E. Dubravec, E. Korošić, R. Labaš, M. Vadić, J. Stipančević i dr. Znanstveni program postao je 2013. dio Produkcijškoga odjela Obrazovanje i znanost.

znanstvenofantastična serija ▶ igrana TV serija čiji fiktivski svijet pripada budućoj ili alternativnoj stvarnosti. Motivi, teme i narativne strukture znanstvene fantastike (SF, akr. prema engl. science fiction) obuhvaćaju putovanje kroz prostor (svemir) i vrijeme (u prošlost ili budućnost), obično se zbivaju u budućnosti, a prostori obuhvaćaju futurističku Zemlju, druge planete i izvanzemaljske civilizacije. To je žanrovska popularna umjetnost koja kreira svjetove suštinski drugačije i strane empirijskomu iskustvu. SF programi počeli su se emitirati na američkom radiju 1930-ih (*Buck Rogers u 25. stoljeću – Buck Rogers in the 25th Century*, *Flash Gordon*). Ozbiljniji dramski programi emitirani su u sklopu

emisija koje su adaptirale književne predloške (najslavnija je *Rat svjetova – War of the Worlds* → O. Wellea). Američka televizija emitirala je pak prve SF serije na prijelomu 1940-ih i 1950-ih (*Kapetan Video i njegovi video-rendžeri – Captain Video and His Video Rangers*, *Buck Rogers*). Do procvata žanra na američkoj televiziji došlo je početkom 1960-ih, paralelno s politikom osvajanja svemira (*Izgubljeni u svemiru – Lost in Space*). Nove standarde postavile su *Zona sumraka (Twilight Zone)* R. Serlinga, jedna od najslavnijih serija u povijesti američke televizije uopće, koja se često okretala nadnaravnim i znanstvenofantastičnim zapletima da bi kritički osvijestila hladnoratovsku paranoju i društveni konformizam, te *Vanjske granice (The Outer Limits)*. U drugoj polovici 1960-ih nastala je i serija *Zvezdane staze (Star Trek)* G. Roddenberryja, koja je prerasla u jedan od najvećih fenomena popularne kulture. Sličan fenomen dogodio se i u Velikoj Britaniji, gdje je BBC 1963. počeo emitirati SF seriju *Doctor Who*, najdulgovječniju u povijesti televizije. Potkraj 1980-ih i tijekom 1990-ih došlo je do uspona znanstvenofantastičnih serija u vrh TV programa (*Zvezdane staze: Nova generacija*, *Zvezdane staze: Deep Space Nine*, *Babylon 5*, *Zvezdane staze: Voyager*). Ključni pomak u produkciji i javnoj recepciji znanstvene fantastike 1990-ih označila je detektivska serija o paranormalnim pojavama i izvanzemaljskim posjetima *Dosjei X*, koja je, s prijašnjom serijom *Twin Peaks* D. Lyncha i M. Frosta, znatno utjecala i na popularnu kulturu. Od 2000-ih, usporedo s ulaskom SF-a i fantastike u mainstream filmske i TV produkcije, SF serije dio su središnje produkcije igranoga TV programa (*Firefly*, *Roswell*, *Dark Angel*, *Battlestar Galactica*, *Doctor Who*, *Smallville*, *Siročad – Orphan Black*, *Napad s neba – Falling Skies*, *Agenti SHIELD-a – Agents of S.H.I.E.L.D.*). Dugu tradiciju SF serija razvila je japanska televizija, najčešće u žanru animea, koje su redovito tematizirale znanstvenofantastični podžanr cyberpunka (*Akira*, *Astro Boy*, *Cowboy Bebop*, *Neon Genesis Evangelion*).

znanstveno-popularna emisija ▶ radijska ili TV emisija kojoj je svrha prenošenje znanstvenih spoznaja široj publici, širenje znanja i popularizacija znanosti. Dnevna, tjedna ili mjesečna emisija temelji se na reportažama, priložima i razgovorima, a znanstveno-popularni serijal ili film na isticanju sadržajnih, vizualno ili auditivno najprivlačnijih aspekata teme, na naraciji i katkad na igranim dijelovima kojima je cilj rekonstrukcija nekoga događaja ili razdoblja. Teme mogu biti iz prirodnih, društvenih i humanističkih znanosti, ali najčešće je riječ o temama iz flore i faune te iz zemljopisa i povijesti. Ključan je dio programa javnih radiotelevizija i jedan od razloga zbog kojih javni RTV servisi postoje. Od autora ugled su stekli → D. Attenborough (BBC) te J. Cousteau, autor serijala i filmova *Le Monde du silence* (1956), *Le Monde sans soleil* (1964), *Voyage au bout de monde* (1976) i dr. Među autorima na HRT-u ističu se S. Božić (putopisni serijali), D. Zen (serijali o flori i fauni), D. Burić

(povijesni serijali) i M. Branković (povijesno-zemljopisni serijali). Razvojem kabelskih televizija početkom 1990-ih pojavljuju se TV kanali specijalizirani za proizvodnju i emitiranje takvih emisija (National Geographic Channel, Discovery Channel, History Channel i dr.).

Znanstveno sučeljavanje ▶ TV emisija posvećena znanosti, prikazivala se na HTV-u 1989–2002. Do 1999. emitirala se pod naslovom *Znanstveni forum*. Znanstvenici i sveučilišni profesori predstavljali su svoja otkrića i radove, ali i komentirali otkrića i radove drugih znanstvenika te događaje u svijetu znanosti. Urednik emisije bio je S. Govedić, redatelj Ž. Belić.

Znanja i spoznaje ▶ kontakt-emisija, emitirala se na I. programu HR-a 1987–2004. Utemeljio ju je i uređivao A. Bekić. U emisiji, koja je išla četvrtkom ujutro, obrađen je velik broj zapaženih tema, kao što su *Demokracija i politička kultura*, *Uloga i važnost medija u Hrvatskoj*, *Uzroci i posljedice nasilja u nas i u svijetu*, *Opasnosti zaraznih bolesti*, *Kako u 21. stoljeće*, *Tragovima znanja u budućnosti*. Gosti su bili pravnici, liječnici, svećenici, inženjeri, tehnolozi, gospodarstvenici, stranački prvaci, ministri i premijeri.

Znanjem do zdravlja ▶ emisija o medicini i zdravlju, emitira se na I. programu HR-a od 2001. Nastoji najširem slušateljstvu proširiti spoznaje o tijelu, zdravlju i bolestima te ga poučiti kako poboljšati kvalitetu života i zdravlja. Kao sugovornici u emisiji sudjeluju najistaknutiji hrvatski liječnici i znanstvenici. Urednici su J. Pajalić i S. Pražić.

Zoković, Zoran ▶ novinar i urednik (1938–1999). Diplomirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Bio urednik zagrebačkoga izdanja lista *Borba*. Na RZ-u od 1974. Glavni urednik Dokumentarno-zabavnoga programa do 1982. Uveo je nove emisije kojima je osuvremenio radijski izraz; *Zeleni megaherc*,

Plavi pingvin, *Eppur si muove*, *Sunčani sat*, *Crvena jabuka*, *Vikend u 8* i dr. dale su pečat prepoznatljivosti i popularnosti programa. Urednik Radio Sljemena 1982–86, potom u upravi RTZ-a savjetnik generalnoga direktora za informiranje i odnose s javnošću te glavni i odgovorni urednik *Lista RTZ-a* od 1989. do prestanka izlazenja 1991. Umirovljen 1993.

Zoofon ▶ emisija o životinjama, emitirala se na III. programu HR-a 1994–2010. Bavila se životinjskim svijetom u različitim kontekstima: prirodoslovnom, bioetičkom, tematskom (npr. životinje u umjetnosti), životinjom kao metaforom (društvena životinja) itd. Autorica i urednica G. Gračan nagrađena je nagradom Marija Jurić Zagorka HND-a za najbolje uređenu radijsku emisiju 1998.

Zoričić, Nada ▶ dramaturginja (1954–2014). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. U Dramskom programu HR-a od 1993. Autorica brojnih igranih i dokumentarnih radiodrama. Bila je urednica emisija *Fantastika u radio drami* i *Etnofantastika*. Za dokumentarnu radiodramu *Svatko je imao svoje mjesto* dobila je 1996. nagradu U.R.T.I., a za adaptaciju Apulejeva *Zlatnog magarca* nagradu Prix Marulić 2002. Nagrađena je i na festivalima Prix Marulić 2005, 2009. i 2012, Prix Italia 2009. te Grand Prix Nova 2014.

Zorić, Ivanka ▶ novinarka i urednica (1967). Diplomirala na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Suradnica i potom urednica u Jutarnjem programu Radio Sljemena od 1986. Ratna izvjestiteljica iz Gospića za Radio 101 1991–92. Na HR Radio Rijeci 1993–2001. uređivala i vodila emisije o lokalnoj politici te programske cjeline i emisije *Glas naroda* i *Duplemica*. Za HR izvještavala s područja Plitvica i Slunja tijekom akcije Oluja. U redakciji vanjske politike HR-a 2004–10. pratila međunarodna zbivanja i državne susrete, uređivala i vodila programske projekte poput posjeta američkoga predsjednika G. W. Busha i pape Benedikta XVI. Hrvatskoj te vanjskopolitičku emisiju *Viza*. Glavna urednica Radio Sljemena od 2010. Dobitnica godišnje nagrade HRT-a 2006.

politički te programske cjeline i emisije *Glas naroda* i *Duplemica*. Za HR izvještavala s područja Plitvica i Slunja tijekom akcije Oluja. U redakciji vanjske politike HR-a 2004–10. pratila međunarodna zbivanja i državne susrete, uređivala i vodila programske projekte poput posjeta američkoga predsjednika G. W. Busha i pape Benedikta XVI. Hrvatskoj te vanjskopolitičku emisiju *Viza*. Glavna urednica Radio Sljemena od 2010. Dobitnica godišnje nagrade HRT-a 2006.

Zovko, Hrvoje ▶ novinar i urednik (1970). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. U zagrebačkim dopisništvima *Glasa Slavonije* od 1995. te *Novog lista* od 1997. Na HRT-u od siječnja 1998. u redakciji *Zagrebačke panorame*, od sredine 1999. u redakciji unutarnje politike. Iz Afganistana izvještavao 2004. i 2012, dopisnik HRT-a iz Srbije 2008–10. Autor dokumentarnih filmova s tematikom Domovinskoga rata (*Grotlo pakla*, *Posljednji dani Vukovara*, *Vukovar – priča bez kraja*, *Neobjavljeni rat*, *Generali*). Urednik deska 2014, a 2015–16. voditelj redakcije unutarnje politike i društva. Predsjednik Zbora istraživačkih novinara Hrvatske.

2012, dopisnik HRT-a iz Srbije 2008–10. Autor dokumentarnih filmova s tematikom Domovinskoga rata (*Grotlo pakla*, *Posljednji dani Vukovara*, *Vukovar – priča bez kraja*, *Neobjavljeni rat*, *Generali*). Urednik deska 2014, a 2015–16. voditelj redakcije unutarnje politike i društva. Predsjednik Zbora istraživačkih novinara Hrvatske.

Zovko-Cihlar, Branka ▶ znanstvenica (1933). Diplomirala na Tehničkom fakultetu u Zagrebu, a doktorirala na Elektrotehničkom fakultetu (ETF), gdje je od 1981. bila i redovita profesorica. Također predavala na sveučilištima u Sarajevu i Osijeku. Područje njezina rada bile su televizija, multimedijске komunikacije i širokopojasne mreže za distribuciju TV signala. Autorica udžbenika *Šum u radiokomunikacijama* (1987). Predsjednica Hrvatskoga društva elektronika u pomorstvu od 1990. te Vijeća za radio i televiziju 2000–04. Dobitnica zlatne plakete Josip Lončar za znatan prinos razvoju nastave i

znanosti na ETF-u u Zagrebu 1991. i nagrade Moć znanja Akademije tehničkih znanosti Hrvatske 2003.

Z3 ▶ koprodukcijski program kojim je počelo stalno emitiranje na trećem kanalu TVZ-a/HTV-a. Izrastao je iz eksperimentalnoga emitiranja → TVZ3, koje je počelo u svibnju 1988. Logo Z3 pojavio se prvi put 11. XI. 1989, kad je program krenuo sa Zagrebačkoga veslesajma. Od kraja 1989. u pravom smislu funkcionira kao koprodukcijski program jer su u njemu sudjelovali i Studentski centar (D. Keber i A. Babić), Kršćanska sadašnjost, Škola narodnog zdravlja Andrija Štampar te privatni producenti V. Smolec i M. Požar (produkcijaska tehnika). Programsku podršku projektu TVZ davao je filmovima, serijama i dokumentarnim emisijama. Bio je to prvi veliki i trajni programski projekt kojim je TVZ krenuo u partnerski odnos s privatnim producentima i koji se održavao uglavnom marketinškim prihodima. U početku se mogao gledati samo u Zagrebu i okolici, a ubrzo i u drugim dijelovima Hrvatske. Skupina mladih novinara, redatelja i voditelja, često eksperimentirajući, predstavila je vlastiti doživljaj TV medija (npr. dječja emisija *Limačijada*, koju su vodili I. Zadro, V. Lončar i D. Janeš, emisija o filmu *Vrtoglavica*, talk show *Kult ličnosti*, glazbena emisija *Hit depo*, emisija o modi *Fashion tape*, emisija o kućnim ljubimcima *Kućni ljubimci*, putopisna emisija *Pinklec na rame*, u kojoj je B. Leib ugošćivala osobe sa zanimljivim pričama i VHS snimkama sa svojih putovanja, te emisije *Midnight ghost*, *Jazz oko ponoći*, *Metalmania*), koji se znatno razlikovao od tadašnje produkcije TVZ-a. Tematskim pomakom prema kontroverznomu, ali i slikovitomu, zanimljivomu pa i efemernomu, zaokupljenošću supkulturom i urbanim životom, modernijom medijskom retorikom i istraživanjem estetskih mogućnosti medija stvoren je istinski alternativni TV program. Autorsku okosnicu činili su V. Đuretić, N. Polimac, D. Vernić, Z. Pezo, D. Kuljiš, R. Bakalović, D. Vince, M. Martić, V. Tomić, a TV karijeru započinjali su D. Trbović, H. Bangoura, B. Leib, K. Vukov-Colić, Ž. Ograsta, S. Cmrk, I. Zadro, V.

Lončar, D. Janeš, A. Ponoš i dr. Od iskusnijih redatelja na Z3 radio je E. Šošarić, a od mladih S. Šmitbauer, D. Sokolić i M. Šimunov. Z3 je emitirao sve do 1. III. 1991, kad ponovo prelazi pod okrilje HRT-a pod imenom → HTV3.

Zubčić, Krešimir ▶ novinar, urednik i scenarist (1971). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na RTZ-u od 1989. u Programu za djecu i mlade, novinar i urednik u *Briljanteenu* 1996–2005. Scenarist u dokumentarnoj seriji *Direkt*, koordinator animirane serije *Nogalo* 2002–04. Urednik stranih igranih, crtanih i dokumentarnih programa za djecu i mlade 2005–12, urednik filmskoga i serijskoga programa 2012–13, urednik stranih igranih, crtanih i dokumentarnih programa za djecu i mlade od 2013. Voditelj projekta (sa S. Jeličić) dokumentarne serije *Europski narodi na tlu Hrvatske* (2016).

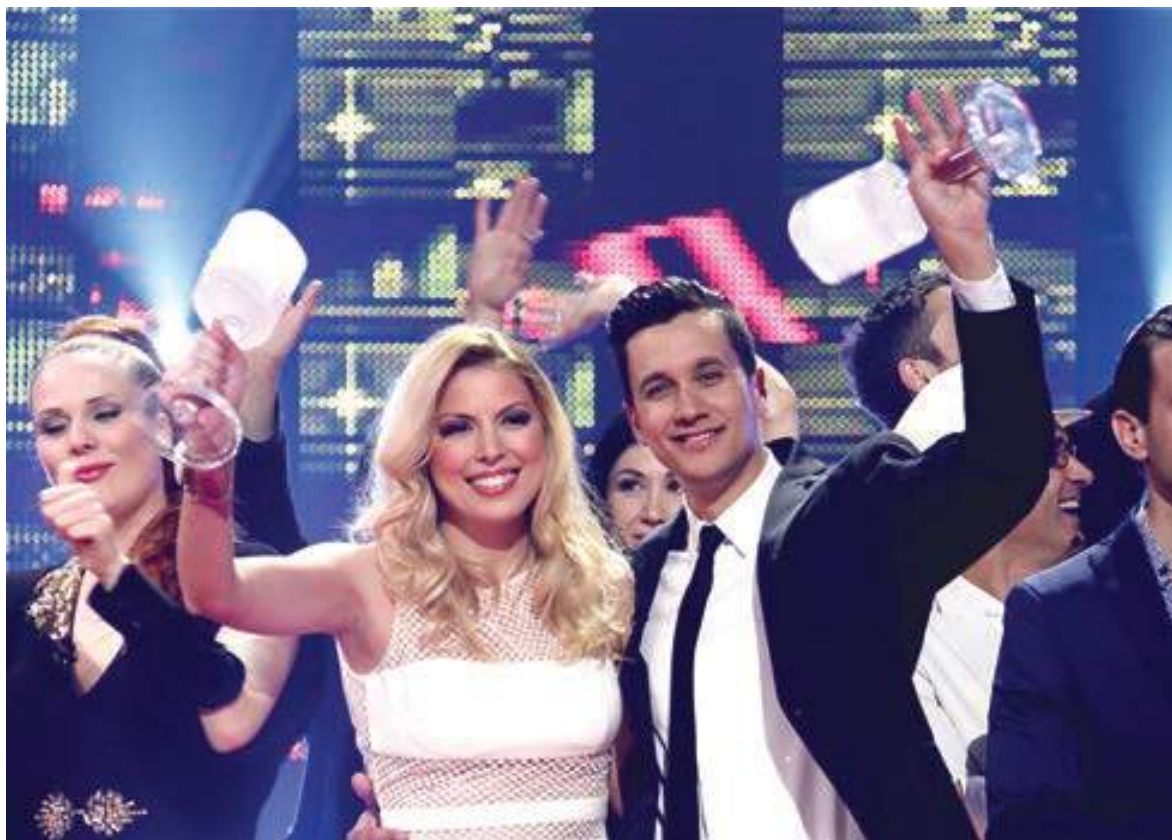
Robert ZUBER (TOMIĆ ZUBER)

Zuber, Robert (Tomić Zuber) ▶ novinar i urednik (1976). Od sredine 1990-ih radi kao novinar i urednik u hrvatskim tiskovinama, na radiju i televiziji i u međunarodnim medijima (BBC). Na HRT-u 2005–15, uglavnom se bavio socijalnim i humanitarnim temama kroz autorsku nagrađivanu emisiju *Misija* te u političkom talk showu *Paravan*. Režirao je dokumentarne filmove *Na stanicu u Puli* i *Slučajni sin* (nagrada Oktavijan 2008). Dokumentarni film *Mila traži Senidu* (2010) nagrađen mu je nagradom za ljudska prava na Sarajevo film festivalu te nagradama publike i žirija na Mediteran film festivalu. Rukovoditelj Dokumentarne produkcije HRT-a 2013–15. Dobitnik je dviju godišnjih nagrada HND-a (2002 i 2005).

zum objektiv → objektiv

Zvijezde pjevaju ▶ glazbeni show, prikazivan na HTV-u 2007–14. Nastao je prema BBC-jevoj emisiji *Just the Two of Us*. U showu se natječu zvijezde iz društvenoga života u paru s profesionalnim pjevačima; izvode duete, a

ZVIJEZDE PJEVAJU, Tina Katanić i Marko Tolja

u svakoj emisiji (osim prve) jedan par biva eliminiran. Nakon svake izvedbe žiri daje primjedbe izvedbi. Sudačke ocjene zbrajaju se s glasovima TV gledatelja, a ispada par s najmanjim brojem bodova. Voditelji su bili B. Kolar i D. Čurlić, producent je bio V. Stojanac, redatelj D. Sokolić, a urednik T. Štengl.

Zvižduća priča ▶ emisija Voje Šiljka i Duška Radića, emitirana na II. programu HR-a 1997. Duhoviti kolaž razgovora i različitih oblika zviždanja, zvižduka i do-zviždanja; ukazivao je na oblike usporednih glasovnih poruka koje dobivaju prepoznatljivo univerzalno značenje. Osvojila je nagradu Ondas 1997.

Zvezdana prašina ▶ glazbeno-dokumentarna emisija, emitira se na II. programu HR-a od 1987. Težište joj je na jazzu, mjuziklu, filmskoj glazbi te instrumentalnoj i vokalnoj zabavnoj glazbi proistekloj iz jazz i swing razdoblja. Cjelovečernjega trajanja, sastoji se od šest programskih dijelova: *Vocal, instrumental, international* – međunarodni vokalno-instrumentalni koktel, *1000 okretaja* – program za diskofile kolekcionare, *Glazbeni magazin* – aktualnosti s područja glazbe, tematski prikazi te izravni ili odloženi prijenosi glazbenih događaja, *Swing time* – zabavna i jazz glazba od 1920-ih do 1960-ih, *Nezaboravni koncerti* – dokumentarni tonski zapisi, *Jazz do ponoći* – glazba pretežno romantičnoga i baladnoga

karaktera u izvedbama velikih pjevača i instrumentalnih solista. Urednik, autor i voditelj D. Majnarić.

zvučna izolacija (zvučno gušenje) ▶ zaštita od prijenosa zvuka (buka, udarci) kroz neku konstrukciju. Potrebno smanjenje zvučnoga tlaka izračunava se akustičkim proračunom, na temelju kojega se bira vrsta izolacije. Djelotvornost izolacije ovisi o vrsti i masi materijala te frekvenciji zvuka. U studijskim RTV pogonima prijeko je potrebna radi sprječavanja prodora buke u program preko studijskih mikrofona. U tu svrhu koriste se zvukozaporne pregrade (jednostruke i dvostruke stijene, plivajući podovi, zvukozaporna vrata i prozori te sustavi dvostrukih pregrada, poput sustava "kutija u kutiji", i zvučnih zaustava).

zvučne refleksije → zvuk

zvučnik ▶ elektroakustički pretvornik koji audiosignal pretvara u zvuk. Uvijek je na kraju audiolanca. U profesionalnoj audiotehnici koristi se kao kontrolni (monitorski), dogovorni ili zvučnik opće namjene. Kontrolni (monitorski) zvučnici rabe se za finalnu kontrolu zvučne slike te zbog toga moraju biti najkvalitetniji. Dogovorni zvučnici obično su malih dimenzija i snaga jer trebaju prenijeti samo govornu informaciju između dviju točaka, npr. između režije i studija. Zvučnici opće

namjene rabe se za ozvučenje prostora u kojima zahtjevi za slušnom kvalitetom nisu preveliki (kontrolni zvučnici u studijskim prostorima, predvorjima, redakcijama i sl.). S obzirom na broj i vrstu zvučnika, zvučničke kutije, odnosno zvučnički sustavi mogu biti jednosistemski (samo jedan zvučnik), dvosistemski ili višesistemski. Za raspodjelu cjelokupnoga zvučnog spektra na dubokotonsko, srednjotonsko i visokotonsko frekvencijsko područje rabi se zvučnička skretnica, koja može biti aktivna ili pasivna. Zvučnička kutija s obzirom na fizičku izvedbu može biti izvedena kao **bas-refleks** ili kao **kompresijska** (zatvorena). Kod bas-refleks zvučničke kutije na bas-zvučniku uz prednji se rabi i stražnji dio membrane za dobivanje ukupnoga zbrojenog zvučnog tlaka, tj. zvuka u bas-području tonskih frekvencija. Kako bi se oba zvučna izvora zbrojila, bas-refleks izvor na zvučničkoj kutiji mora biti pozicioniran tako da emitirani zvučni tlak iz njega bude u fazi s emitiranim primarnim zvučnim tlakom prednjega dijela membrane. Bas-refleks izvor najčešće je izveden u obliku otvorene šupljine na kutiji koja može biti smještena na prednjoj ili stražnjoj strani zvučničke kutije. Ukoliko se šupljina bas-refleks izvora zatvori ravnom elastičnom membranom, tad je posrijedi bas-refleks kutija s pasivnim radiatorom. Ako zvučnička kutija u sebi ima ugrađen sklop aktivne skretnice s pojačalima snage za svaki zvučnik pojedinačno, tad je to aktivna zvučnička kutija. Ako pak sadržava samo pasivnu frekvencijsku skretnicu (crossover), onda je pasivna. Osnovni su parametri zvučnika efikasnost (dB/W), impedancija (Ohm), frekvencijski opseg (Hz) i karakteristika usmjerenosti (stupnjevi).

zvučni tlak → zvuk

zvučni valovi → zvuk

zvuk ▶ periodične promjene vrijednosti **zvučnoga tlaka** u obliku elastične vibracije molekula u plinovitim, tekućim i krutim sredstvima. Mjeri se osnovnom jedinicom Pascal (Pa) ili logaritamskom jedinicom → decibel s obzirom na referentni zvučni tlak praga čujnosti. U užem smislu zvukom se nazivaju **zvučni valovi** koji prenose energiju zvuka kroz zračni prostor, a ljudsko uho može ih čuti u frekvencijskom rasponu od približno 16 Hz do 20 000 Hz. Zvučni valovi šire se kružno u okolni prostor kao vibracije zvučnoga tlaka. Kad su te vibracije pravilne, odnosno periodične, tad su posrijedi **tonovi**, a kad su nehomogena smjesa raznorodnih titraja, to su **šumovi**. Zvučna snaga predstavlja snagu zvučnoga izvora, sposobnoga proizvesti neku vrijednost zvučnoga tlaka na određenome mjestu. Fizikalna mjerna jedinica za zvučnu snagu jest vat (W), ali se u akustici i elektroakustici upotrebljava prikladnija jedinica decibel. Kod izravnoga zvuka zvučna zraka pravocrtno povezuje izvor s točkom prijma zvuka, za razliku od odraženih zvučnih zraka, koje čine **zvučnu refleksiju** i u zatvorenoj prostoriji tvore odječno zvučno polje, tj.

→ jeku. U psihofiziološkom smislu razlikuju se tri kategorije zvukova: koristan (poželjan) zvuk, nepoželjan zvuk (→ buka) i zvučna pozadina. Svaki zvuk može pripadati bilo kojoj od triju kategorija, ovisno o okolnostima. U radiodifuziji i audiotehnici uopće kategorija korisnoga zvuka dijeli se u tri temeljne skupine: govor, glazba i efekti. Ostale dvije kategorije, buka i zvučna pozadina, nastoje se eliminirati iz radiodifuzijskoga lanca primjenom akustičkog uređenja prostora i elektroakustičkih uređaja. Brzina širenja zvuka kroz zrak iznosi oko 340 m/s pri temperaturi od 20 °C, a u sredstvima veće gustoće (krutine) višestruko je veća. S akustikom zatvorenih prostora (studiji, auditoriji, kazališta) povezuje se pojava **difuznosti zvuka**. Podrazumijeva temeljitu raspršenost (disperziju) zvučnih zraka iz izvora, tako da se u čitavom volumenu prostorije ili barem na razini slušanja pri podu prostorije dobije puna homogenost zvučnog polja u čitavom tonskom području. Nekoliko je načina postizanja difuznosti. Jedan od najčešćih jest izbjegavanje pravilnih oblika prostora, jer svi izdanci u prostoriji dobro raspršuju zvuk (otud izvrsna akustika baroknih prostora). Danas akustika raspolaže i namjenskim elementima, tzv. difuzorima, za postavu na granične plohe prostora. Među namjenskim difuzorima najučinkovitiji su tzv. prim-difuzori na osnovi Schroederove brojevnice teorije (QR difuzori, PR difuzori). Odrazom zvuka o neku plohu ili pri njegovu prolasku kroz neko sredstvo dolazi do postupka slabljenja intenziteta, tj. **apsorpcije zvuka**, jer se dio energije pretvorio u toplinsku. U arhitektonskoj se akustici za dobivanje dodatne apsorpcije primjenjuju tzv. apsorberi ili → upojnici zvuka, kao obloge ili kao pojedinačni elementi. Upojnici za područje niskih frekvencija nazivaju se "bass-trapovi".

ZVUK U POKRETU, rad fotografa Đure Slake

Zvuk u pokretu ▶ emisija o klasičnom baletu i suvremenom plesnom izrazu, prikazivana na TVZ-u 1964–65. Nastupali su domaći i inozemni baletni solisti i ansambli, Studio za suvremeni ples iz Zagreba i dr. Urednik je bio V. Seljan, a redatelji M. Raukar i A. Marti.

Vladimir Kosma ZWORYKIN

Zworykin, Vladimir Kosma ▶ američki inženjer ruskoga podrijetla (1889–1982). Emigrirao 1919. u Pariz, ubrzo otišao u SAD, gdje je doktorirao fiziku i radio kao inženjer, prvo u tvrtki Westinghouse, a od 1929. do umirovljenja 1954. u RCA-u. Posvetivši se razvoju elektroničke televizije, 1923. patentirao → ikonoskop, prvu praktičnu elektronsku cijev za zabilježbu TV slike, a 1924. kineskop, prvi elektronički TV prijamnik. Do 1935. usavršio ikonoskop u prvoj TV kameri koja je elektronski analizirala sliku. Jedan od najzaslužnijih za razvoj elektroničke televizije, često nazivan “ocem televizije”.

Žaja, Tomislav ▶ scenarist, redatelj i producent (1967). Diplomirao na Akademiji scenskih umjetnosti (FAMU) u Pragu. Na HRT-u 1995–2014. scenarist i redatelj u Dokumentarnom programu. Režirao pedesetak dokumentarnih filmova i emisija (*Car Men*, *Dvije sestre*, *Solo*, *Slobodni*) te TV adaptacija kazališnih predstava (*Alma Mahler – sjećanje duše*, 2001). U koprodukciji HRT-a režirao igrani dugometražni film za djecu *Duh babe Ilonke* (2014; najbolji cjelovečernji igrani film na festivalu El Ojo Cojo u Madridu 2015). Producirao više zapaženih dokumentarnih filmova (*Čuvari mrtvih sela*, 2004, i *Ljudi s mliječnog puta*, 2009, M. Mikuljana). Dobitnik više nagrada (Zlatno sunce Ricconeja 1994).

Žaknić, Ivan ▶ novinar i urednik (1972). Diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Na HR-u od 1997. izvjestitelj i reporter u Redakciji za unutarnju politiku, a 2001–05. rukovodi radom redakcije. Potom prelazi u Redakciju za kulturu, gdje obavlja posao filmskoga kritičara. Dugogodišnji je urednik emisije *Licem u lice*, u kojoj okuplja vodeće hrvatske filmske umjetnike i analitičare hrvatske i inozemne produkcije. Za vrijeme Pulskog filmskog festivala uređuje i vodi *Filmske kronike*.

Žanetić, Maroje ▶ snimatelj (1965). Od 1995. vanjski suradnik HTV studija Dubrovnik, od 1996. zaposlen kao snimatelj, od 2009. voditelj tehnike HTV Dubrovnik, a od 2014. voditelj produkcijskog osoblja HRT centra Dubrovnik. Dio tima koji je 2014. organizirao preseljenje radija i televizije u nove prostore te njihovo spajanje. Bio je snimatelj nekoliko dokumentarnih filmova, sudjelovao u snimateljskoj ekipi serijala *Republika B. D. Burića* (2016). U Domovinskom ratu pripadnik specijalne jedinice MUP-a; nositelj Spomenice Domovinskoga rata, odlikovan Redom hrvatskog trojista. Dobitnik nagrade Žarko Kaić HND-a 2006.

Žarković, Dražen ▶ redatelj i scenarist (1970). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Radio kao animator i pomoćnik režije igranih filmova te redatelj glazbenih i reklamnih spotova. Kao scenarist i redatelj sudjeluje na HRT-u od

1993. Režirao serijale za djecu i mlade *Ekovizija*, *Bon-ton-ton* i *Bembo*, dokumentarne serijale *Narodna medicina* i *Moć boja*, pojedine sezone igranih TV serijala *Bitange i princeze*, *Stipe u gostima*, *Odmori se, zaslužio si* i *Glas naroda*, igrano-dokumentarni film *Alka* te igranofilmske projekte u produkciji ili koprodukciji HRT-a *Novogodišnja pljačka* (1997), *Ajmo žuti!* (2001), *Trešeta* (u surežiji s P. Marinkovićem, 2006) i *Zagonetni dječak* (prema romanu I. Kušana, 2013). *Trešeta* je osvojila Nagradu hrvatskoga glumišta za najbolje redateljsko ostvarenje u TV drami 2007. i Grand prix na filmskom festivalu u Bukureštu 2007.

Dražen ŽARKOVIĆ (lijevo), Ognjen Sviličić i Ištvan Filakovity, tri redatelja serije *Stipe u gostima*

Žarn, Tihomir ▶ TV redatelj (1969). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Uz rad za ostale TV kuće, od 1995. vanjski suradnik HRT-a. Režirao glazbene spotove, špiće, najave programa, koncerte ozbiljne glazbe, kvizove, sportsko-zabavne show programe, dječje emisije, zabavno-glazbene emisije i prijenose uživo: *Turbo limach show* (2000–03), *Opera box* kviz (2000), novogodišnji programi (2001, 2005–09. i 2012), *Izbor za dječju Pjesmu Eurovizije* (2003–05), *Večeras s Joškom Lokasom* (2004), *Dora* (2005–

ŽIVA ISTINA, Mira Wolf i Božidarka Frajt (desno)

07, 2009), *Studio 10* (2005–06), *Prijatelji* (2009), *Evergreen* (2009–10), *Pjevaj moju pjesmu* (2010–12), *Svaki dan dobar dan* (2013–14), *Život je lijep* (2015–16), *The Voice – Najljepši glas Hrvatske* (reality dijelove; 2015–16), nedjeljne popodnevne emisije uživo (više sezona, npr. *Nedjeljom lagano*, 2013). Režirao dokumentarni film *Uspomene s terase* (1997) i dokumentarnu seriju *Glazbena duša Hrvata* (1998).

Željka Ogresta i gosti ▶ talk show, prikazivan na HTV-u 1995–97. i 2001–2003. Odlikovao se nekonvencionalnim razgovorima s istaknutim javnim osobama, od ozbiljnih tema do zabave. Imao je publiku u studiju, a sadržavao je i zabavno-glazbene sekvence. Nprekidno je bio pri vrhu gledanosti. Scenografiju prvoga ciklusa emisija potpisivali su K. Rogina i V. Penezić, a drugoga I. Prlender. Redatelji su bili Z. Margetić, A. Nuić i Z. Ogresta. Autorica i voditeljica Ž. Ogresta.

Žganjer, Janko ▶ glazbeni pisac i operni redatelj (1922–1977). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu. Suradnik za režijsku glazbu na RZ-u, gdje je odigrao znatnu ulogu u stvaranju suvremenoga radijskog izričaja u Hrvatskoj. Posebno se istaknuo kao glazbeni urednik u radiodrami *Prizor s pticom* J. Kaštelana. Bavio se i sklapanjem scene glazbe. Autor nekoliko emisija iz ciklusa *Muzika vam priča*, plodan glazbeni pisac, pjesnik i prevoditelj.

Živa istina ▶ dugometražni igrani film, nastao u neovisnoj produkciji Filmskoga autorskog studija (FAS) i RTZ-a 1972. Prvi cjelovečernji igrani film redatelja T. Radića i jedan od najbolje ocijenjenih prvijenaca u povijesti hrvatske kinematografije. U središtu je zapleta kazališna glumica (B. Frajt) u uzaludnoj potrazi za profesionalnim angažmanom. Film je prvi primjer korištenja dokumentarističke metode direktnog filma u kontekstu domaćega filmskog stvaralaštva, a uz odjeke cinéma véritéa i američkoga neovisnog filma na efektan način spaja igrani materijal i dokumentaristički ugođaj. Film je zbog skromnih financijskih sredstava realiziran uz ključnu organizacijsku i tehničku pomoć TVZ-a te tadašnjega glavnog urednika Dokumentarnog programa TVZ-a A. Miladinova i suradnika. Režija i scenarij T. Radić, producent K. Heidler, snimatelj D. Novak, glazba A. Dedić, montaža M. Filjak-Bilandžija, scenografija T. Radić. Uloge: B. Frajt, R. Rosoci, V. Veselić, Z. Dubravčić, I. Uhl, V. Podolšak, Z. Livajić, I. Grandić, V. Zuppa. Film je na festivalu u Puli dobio Zlatnu arenu za najbolju glavnu žensku ulogu i Srebrni vijenac tjednika *Studio* za najboljeg redatelja debitanta.

Živa istina ▶ dokumentarno-zabavni TV magazin, prikazivan na HTV-u 1995–99. Sastojao se od osebujnih reportaža koje su afirmirale različitosti i kulturu slo-

bodnog vremena, oživljavale gotovo izumrle folklorne običaje, promicale solidarnost sa siromašnjima te poticale izumiteljski rad i kreativnost. Urednici, voditelji i prvi reporteri bili su J. Martinović i D. Marjanović, redatelj G. Fuzul. U stalnom autorskom timu bili su i reporter G. Stojić te snimatelji M. Bolanča, I. Meteš i D. Petrač.

ŽIVA ISTINA, Daria Marjanović i Joško Martinović

Živković, Ilija ▶ novinar i urednik (1954–2015). Završio Katolički bogoslovni fakultet u Zagrebu 1980, kad se zaređio za svećenika. Usavršavao se na Papinskom sveučilištu Antonianum, doktorirao na američkom Katoličkom sveučilištu. U Washingtonu vodio Hrvatsku katoličku misiju 1984–94. Radio u Glasu Amerike kao spiker, novinar i prevoditelj 1985–92, a nakon 1990. kao urednik jutarnje emisije Glasa Amerike za Hrvatsku. Od 1994. pomoćnik glavnog tajnika Hrvatske biskupske konferencije, od 1995. voditelj njezina Tiskovnog ureda i ravnatelj Informativne katoličke agencije (IKA). Glavni direktor Hrvatskoga katoličkog radija 1999–2001. Od 2001. poglavar Samostana franjevac trećoredaca u Odri. Profesor psihologije na Katehetskom institutu Teološkoga bogoslovnog fakulteta.

Život glazbe ▶ glazbeno-govorna emisija, emitira se na III. programu HR-a od kraja 1980-ih. Bavi se različitim aspektima glazbe, a koncipirana je u tematskim ciklusima (*Glazba i grad, Riječ je glazba je riječ, Skladatelj – naš suvremenik, Glazba srednjeg vijeka, Glazba 20. stoljeća, Operna glazba, Glazba iz knjiga, Povijesne i koncertne*

studijske snimke HR-a, Europski glazbeni mozaik). Autori su M. Barbieri, N. Bezić, H. Breko Kustura, T. Čunko, N. Gligo, S. Jakubin, Z. Mrkonjić, Đ. Otržan, P. Pavić, D. Puhovski, D. Schopf, A. Vidić i dr.

Život uživo → Hrvatska uživo

Žižić, Bogdan ▶ redatelj i scenarist (1934). Diplomirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Dramaturg u Zagreb filmu 1960–64. te njegov direktor 1984–90. Jedan je od najplodnijih hrvatskih autora kratkometražnih igranih i dokumentarnih filmova (osobito s područja likovnih umjetnosti), nagrađivanih na međunarodnim festivalima (Oberhausen, Leipzig, Krakov, New York). Važniji dokumentarni filmovi: *Ekspressionizam u hrvatskom slikarstvu* (1984), *Emanuel Vidović* (1989), *Celestin Medović* (1991), *Vlaho Bukovac* (1995), *Goli otok* (1994), *Petar Guberina* (2006), *Vlado Gotovac – moj slučaj* (2008), *Leo Junek – slikar s dvije domovine* (2009), *Druga Venecija* (2010), *Stoljeće kinematografije u Splitu* (2011). Cjelovečernjim igranim filmovima *Kuća* (1975, Velika zlatna arena na festivalu u Puli), *Ne naginji se van* (1977, Velika zlatna arena u Puli) i *Daj što daš* (1979) afirmirao se kao vodeći predstavnik struje društvenokritičkoga filma 1970-ih; istomu tematskom krugu pripada i njegov najuspjeliji film *Rani snijeg u Münchenu* (1984), a *Cijena života* (1994) ratne je tematike. Za HTV režirao zapažene TV filmove *Kvartet* (prema M. Begoviću, 1997) i *Kuća duhova* (prema K. Š. Gjalskomu, 1998). Objavio je memoarsku knjigu *Pješčana ura* (2009). Dobitnik nagrade Vladimir Nazor za životno djelo na filmu 2008.

Žižović, Budimir ▶ voditelj, novinar, urednik i književnik (1949). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zadru. Od 1974. suradnik *Večernjega lista*, od 1985. na RTZ Radio Puli, kojega je bio i glavni urednik 2002–08; rukovoditelj HRT centra Pula od 2013. do umirovljenja 2014. Pokrenuo velik broj emisija Radio Pule (*Radio tržnica, Plavi val, Radio strip, Kužižina*). Dugogodišnji urednik i voditelj *Pomorske večeri* iz pulskoga studija. Piše pjesme (mnoge su i uglazbljene), kritike i eseje te kuharske recepte u suradnji sa slušateljima Radio Pule (*Kuharica na Plavom valu, Istarska domaća zimnica*). Dobitnik Goranova proljeća za mlade pjesnike 1975. i nagrade za tekst najbolje predstave (*Pepljuga*) na Međunarodnom dječjem festivalu u Šibeniku 1983.

Žmegač, Davor ▶ redatelj i scenarist (1955). Diplomirao na ADU-u u Zagrebu, gdje je redoviti profesor (filmska scenaristika). Od 1977. do 1984. pisao je filmske kritike i eseje za časopis *Film* te za emisiju RZ-a *U prvom planu: film*. Scenarist i redatelj kratkometražnih te četiri dugometražna igrana filma: *Zlatne godine* (1993, Zlatna arena za režiju u Puli), *Putovanje tamnom polut-*

 Davor ŽMEGAČ na snimanju filma *Putovanje tamnom polutkom*

kom (koprodukcija HRT-a, 1995, film i TV serija u tri nastavka), *Prezimiti u Riju* (koprodukcija HRT-a, 2002) te u produkciji HRT-a *Zabranjeno smijanje* (2012). Za HTV je kao scenarist i redatelj realizirao i TV film *Veliki odmor* (1999) te kao suscenarist i redatelj kriminalističku miniseriju u četiri nastavka *Tužni bogataš* (2008, prema romanu P. Pavličića; Nagrada hrvatskoga glumišta za TV režiju). Važniji kratkometražni, srednjometražni i dokumentarni filmovi (scenarij i režija): *Dioskuri* (1982), *Utočišta* (1987, specijalna nagrada žirija na Festivalu kratkog i dokumentarnog filma u Bilbau 1988), *Unutarnje izgaranje* (HTV, 1994), *Odštopavanje* (2006), *Soba s kosim pogledom* (2015).

Žugec Pavičić, Mirjana ▶ novinarka i urednica (1963). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1993. suradnica u emisijama *Šuškalica*, *Gladne uši*, *Dobro jutro* i *Drugi dio dana* na II. programu HR-a. Potom uređivala i vodila emisije *Vijesti iz kulture*, *Novosti*, *EU info* i dr. Od 2013. u programu Glas Hrvatske uređuje i vodi emisiju *Baština*, za koju je dobila nekoliko strukovnih nagrada, kao i HND-ovu nagradu Marija Jurić Zagorka 2015.

Žutokljunac ▶ emisija za predškolsku i školsku djecu, prikazivala se na HTV-u 2004–08. uživo radnim danima ujutro. Zabavno-obrazovni sitcom u kojem glavnu ulogu ima lutka-ptica Žutokljunac, koju je kreirao Ž. Zorica, a animirali glumci B. Meničanin, D. Svedružić, J. Marčić, D. Šivak i I. Mešin. Lutka funkcionira kao projekcija radoznaloga djeteta, a glumci-voditelji (S. Zelenika, A. Stanišić, S. Buneta i F. Dijak) predstavljaju obrazac ponašanja odraslih osoba koje uz smijeh i zabavu poučavaju i odgajaju. Lik Žutokljunca sudjelovao je u brojnim humanitarnim akcijama za djecu te na Međunarodnom dječjem festivalu u Šibeniku. Scenaristi T. Zagoda, S. Hribar, D. Delbianco, A. Tonković Dolenčić te Z. Kiseljak i T. Kirhmajer, koje su bile i urednice, producentica L. K. Matančević Preradović.

ŽUTOKLJUNAC

Žuvela, Noema ▶ novinarka i urednica (1938). Diplomirala na Filološkom fakultetu u Beogradu. Od 1971. na Radio Splitu, 1981–85. njegova glavna urednica, a 1985–90. direktorica (umirovljena 1991). Za njezina vodstva pokrenut je cjelodnevni program i izgrađen odašiljač na Labinštici. Dobitnica Ordena rada sa srebrnim vijencem, Ordena Republike s brončanim vijencem, Kristalne kugle RTZ-a u povodu 60 godina radija.

PRILOZI

Sadržaj

Povijest radio i TV difuzije u Hrvatskoj	625
Televizija u Hrvatskoj	629
Važniji datumi Radiotelevizije Zagreb i Hrvatske radiotelevizije	633
Radiotelevizija Zagreb u Hrvatskom proljeću	651
Hrvatska radiotelevizija u Domovinskom ratu	657
Igranoserijska produkcija RTZ-a i HRT-a	
Šest desetljeća velikih priča s maloga ekrana	663
Popis televizijskih igranih serija 1967–2015.	667
Igranofilmska produkcija RTZ-a i HRT-a	
Igranofilmska produkcija 1970–2005.	695
Igranofilmska produkcija 2005–2015.	700
Popis igranih filmova 1970–2015.	703
Radio i hrvatska književnost	746
Televizija i hrvatska književnost	
Prvo desetljeće	748
Nadolazeća desetljeća	751
Nagrade HRT-a	755

Povijest radio i TV difuzije u Hrvatskoj

Počeci radija u svijetu, napose ekspanzija radija u SAD-u, koja se potom proširila i u Europu, potaknuli su neke poslovne ljude u Zagrebu na okupljanje radioamatera i osnivanje Radiokluba Zagreb, čime je stečen institucionalni preduvjet da se u lipnju 1924. obrate Ministarstvu pošta i telegrafa Kraljevine SHS u Beogradu s molbom "da im dozvoli odmah postaviti broadcasting stanicu u Zagrebu". Nakon dvogodišnje borbe i brojnih molbi, dobili su koncesiju, a emitiranje Radiostanice Zagreb, kao prve na jugoistoku Europe, započelo je hrvatskom himnom i najavama ravnatelja I. Sterna i spikerice B. Begović 15. V. 1926. u 20,30 sati na srednjem valu od 350 metara. Radio i televizija u Hrvatskoj od tada su usko povezani s razvitkom te radiostanice, odnosno ustanova koje su iz nje proizišle (Radiotelevizija Zagreb – RTZ, Hrvatska radiotelevizija – HRT). Nedugo nakon početka emitiranja počela su izvanstudijska javljanja uživo, 1927. i međunarodna programska suradnja, a 1928. Radiostanica Zagreb primljena je u članstvo UIR-a (Union Internationale de Radiodifusion). Do 1940. Radiostanica Zagreb bila je u privatnom vlasništvu dioničkoga društva Radio Zagreb, a 1. V. 1940. je nacionalizirana. Nakon uspostave NDH 1941. osnovan je Hrvatski krugoval, u sklopu kojega je osnovano i nekoliko lokalnih postaja u Hrvatskoj (Radio Dubrovnik 1942, Radio Osijek 1943, osnivanje radio postaja u Splitu i Zadru spriječili su Nijemci). Na oslobođenom teritoriju s emitiranjem najprije započinje Radio postaja Dubrovnik (djeluje 10-ak dana nakon oslobođenja u listopadu 1944, a redovno emitira od siječnja 1945), a nakon nje Radio stanice Osijek i Split u travnju 1945. Od 8. V. 1945,

nakon ulaska partizana u Zagreb, Hrvatski krugoval, koji je emitirao cijelo vrijeme, mijenja ime u Radio Zagreb (RZ). Iste godine s radom su započele lokalna radiostanica Zagreb II (22. VII. 1945), Radio Rijeka (16. IX. 1945), Radio Varaždin i Radio Koprivnica (na kratkom valu do 1948). Znatna pomak u kvaliteti prijma programa Radio Zagreba ostvaren je 29. XI. 1949, kad je proradio srednjovalni 135 KW odašiljač Deanovac. Broj se radio pretplatnika do 1950. povećao na sto tisuća. Nakon što je 1947. ugašena lokalna radiostanica Zagreb II, a emisije prešle na RZ, 17. IV. 1953. započinje emitirati Radio Sljeme. Od 1954. redoviti program u sustavu RZ-a emitira i Radio Split. Na 30. obljetnicu RZ-a 15. V. 1956. proradio je na Sljemenu TV odašiljač, prvi u jugoistočnoj Europi. Izravnim prijenosom svečanoga otvorenja Zagrebačkoga velesajma 7. IX. 1956. započelo je emitiranje TVZ-a, a redovito emitiranje eksperimentalnoga TV programa počelo je 29. XI. Prvi izravni sportski TV prijenos emitiran je 12. V. 1957, povodom međunarodne utakmice Jugoslavija-Italija (6:1). Od 1958, nakon što su proradili studiji u Ljubljani i Beogradu, TVZ se uključio u zajednički program Jugoslavenske radiotelevizije (JRT), koje je od početka jedna od tehnički najbolje opremljenih članica i jedna od najjačih po programskom potencijalu, nositelj mnogih važnih programskih i tehničkih projekata. Odlukom Sabora 1960. Radio Zagreb preimenovan je u Radioteleviziju Zagreb (RTZ), čime se i na formalan način priznaje postojanje televizije. TV pretplata uvedena je 1961. Do velikoga tehnološkog zaokreta došlo je 1963, kad se prvi put emitira magnetoskopski snimljena emisija. Radio se 1964. programski i organizacijski

restrukturirao i od tada djeluju posebni I., II. i III. program HR-a, a od kraja 1950-ih, napose potkraj 1960-ih, osnovano je i više lokalnih radiopostaja (Vukovar 8. III. 1957, Vinkovci 29. XI. 1958, Petrinja 1. I. 1960, Knin 18. III. 1962, Karlovac 5. V. 1962, Šibenik 1968. i dr.) te Radio Pula (u noći s 31. XII. 1960. i 1. I. 1961) i Radio Zadar (23. X. 1968, u sustav RTZ-a ulazi 1971). Prvo emitiranje u stereotehnici izvedeno je 15. svibnja 1969. iz Glazbenoga zavoda u Zagrebu s novim tonskim kolima, koja su bila opremljena stereoopremom i 15 W FM odašiljačem. Novim je UHF odašiljačem od 10 KW na Sljemenu 15. V. 1966. prvi put emitiran program u boji, u suradnji s talijanskim RAI-jem (program je sniman u Rimskom studiju i preuziman izravnom vezom preko Učke). TVZ je počeo svakodnevno emitirati vlastiti *Dnevnik* 1. X. 1968, nakon desetogodišnjega zajedničkog TV dnevnika. Nakon razdoblja rasta količine i podizanja kvalitete programa, jačanja slobode izražavanja i slobodnijega novinarstva, slomom Hrvatskoga proljeća 1971. došlo je do smjene upravljačke strukture te dijela novinara i urednika. Ipak, 1972. počelo je eksperimentalno, a 1973. redovito emitiranje II. programa TVZ-a, postupno se prešlo na emitiranje programa u boji, a počelo je i redovito dnevno emitiranje *Regionalnih kronika* i *Zagrebačke panorame*. Godine 1975. postavljen je kamen temeljac za novu zgradu – Dom HRT-a, a na 50. obljetnicu svojega postojanja, 15. V. 1976, I. program RZ-a započeo je cjelodnevno emitiranje. Iste godine počeo je raditi preuređeni regionalni TV centar Rijeka, potom 1977. Osijek, a 1979. TV centar Split. Potkraj 1970-ih televizija je uvela sustav elektroničkoga prikupljanja vijesti ENG (Electronic News Gathering). To je i razdoblje velikih projekata, poput onih povezanih s prijenosima konferencije Nesvrstanih zemalja u Colombu (1976) i Mediteranskih igara u Splitu (1979). Iako je i prije bilo pokušaja, posebno u godinama neposredno prije Hrvatskoga proljeća, prvi hrvatski piratski radio, Radio Šlic, osnovan je 1983, a njegovi osnivači 1984. pokreću i Omladinski radio (danas Radio 101), jednu od najutjecajnijih hrvatskih radiopostaja od kraja 1980-ih do početka 2000-ih. Nakon dvogodišnjega eksperimentalnog razdoblja 1986. je u redoviti rad pušten srednjovalni odašiljač za radio snage 1200 KW u Zadru. U Hrvatskoj se od kraja 1980-ih širi kabela distribucija. Najveći dis-

tributer 1990-ih jest tvrtka DCM, a pojavljuje se i veliki broj malih kabela distribucija na razini gradova ili kvartova. Sve one imaju mali utjecaj na prijam televizijskih programa, koji je dominantno zemaljski. Eksperimentalno emitiranje Trećega programa TVZ-a (TVZ3) počelo je 15. V. 1988. Program je poslije nastavljen kroz koprodukcijski projekt Z3, da bi se od 1. III. 1991. emitirao unutar HRT sustava kao HTV3. Prva hrvatska nezavisna televizija, OTV (danas Jabuka TV), počela je emitirati 1989, iako još od 1984. djeluje TV Marjan iz Splita, ali dozvole za rad usklađuje tek početkom 1990-ih. Broj radijskih i TV pretplatnika prešao je 1990. milijun, 28. IV. te godine uveden je teletext kao stalni TV servis, a 4. V, prigodom održavanja Eurosonga u Zagrebu, puštena je u rad odašiljačko-prijamna satelitska stanica na Prisavlju (Dom HRT-a), kao prva unutar EBU sustava koja nije bila u vlasništvu telekom operatera. Sabor Republike Hrvatske izglasao je 29. VI. 1990. Zakon kojim je Radiotelevizija Zagreb preimenovana u Hrvatsku radioteleviziju, koja 3. XI. 1990. službeno istupa iz JRT-a. Zbog nadolazećih ratnih zbivanja HRT je zakupio prostor na satelitu Eutelsat I posredstvom Austrijskoga telekoma i započeo 29. VIII. 1991. s analognim satelitskim emitiranjem svojih programa. Da bi to bilo moguće, program HRT-a se eurovizijskim trasama slao do satelitske stanice u Aflenzu u Austriji. Već od 19. VI. 1992. HRT pušta u rad vlastitu satelitsku stanicu i preko satelita Eutelsat II emitira prvi televizijski i radijski program. Tijekom Domovinskoga rata, od srpnja 1991. do veljače 1992, zaposjednuto je ili oštećeno 80% odašiljačkih objekata HRT-a, a 16. IX. i 4. X. raketiran je i središnji odašiljač Sljeme. Većina dostupnih objekata popravljena je tijekom 1992. Godine 1993. HRT je postao punopravnom članicom EBU-a, a web stranice HRT-a započele su eksperimentalno s radom 1994. Od 1997. sva tri nacionalna programa HR-a prešla su na cjelodnevno emitiranje, a iste godine počela su s eksperimentalnim emitiranjem u digitalnoj tehnologiji preko DAB odašiljača od 800 W na objektu Sljeme. HRT je 1997. u sklopu mirne reintegracije istočne Slavonije i Baranje preuzeo dotad okupirani odašiljač Beđe, a potkraj te godine pušten je u rad i odašiljački sustav Borinci, čime je zaokružena obnova odašiljača oštećenih za Domovinskoga rata. Digitalno satelitsko emitiranje (DVB-S) svih triju programa

HTV-a i I. programa HR-a započinje 11. XI. 1997. preko satelita Eutelsat Hot Bird 3. Ta tehnička mogućnost znatno je utjecala na velika ulaganja u izgradnju dopunske mreže televizijskih pretvarača male snage, koji više nisu ovisili o kvalitetnom prijamnom signalu s matičnog odašiljača, nego im je kao izvor služio signal emitiran sa satelita. Od 1996. do 2001. izrađeno je više od 240 novih objekata s opremom za sva tri TV programa. Novi servis HTV-a, panoramske kamere turističkih mjesta, na programu je od 1998. Tijekom 1990-ih osnovan je niz lokalnih radiopostaja (njihov se broj do 2006. povećao na 145), koje su imale važnu ulogu i u očuvanju informativnoga sustava za Domovinskoga rata (Hrvatski radio Vukovar, lokalni radiji i televizije), a od 1997. emitiraju i privatne nacionalne radiopostaje (Narodni radio, Otvoreni radio, Hrvatski katolički radio). HRT gubi monopol i na području televizije. Od 1999. do 2005. djelovala je mreža lokalnih postaja CCN, od 1999. emitira Nova TV, prva hrvatska komercijalna TV postaja s nacionalnom koncesijom. **Slika Hrvatske**, satelitski TV program, zajednički projekt HRT-a, Vlade RH i Matice iseljenika, namijenjen hrvatskim iseljenicima u cijelom svijetu počeo je s emitiranjem u svibnju 2001. u trajanju od tri sata za područje Sjeverne Amerike, a od jeseni 2003. program se počeo prikazivati 24 sata dnevno za područje Sjeverne Amerike, Kanade, Australije i Novoga Zelanda. Početkom veljače 2001. donesen je novi zakon o HRT-u, prema kojemu više nije trgovačko društvo, nego javna ustanova, Odašiljači i veze (OIV) temeljem se toga zakona izdvajaju 2002. iz sustava HRT-a te postaju samostalna tvrtka u državnom vlasništvu, a frekvencije za emitiranje HTV3 programa se dodjeljuju na javnom natječaju RTL televiziji (emitirati počela 2004). **HRT plus**, posebni digitalni satelitski TV programski kanal HRT-a počeo je emitirati 19. IV. 2004. nakon gašenja trećega programskog kanala (HTV3). **Glas Hrvatske**, 24-satni međunarodni radijski program HRT-a namijenjen Hrvatima izvan Hrvatske i međunarodnoj javnosti, emitira se od 15. V. 2003. Godine 2005. HRT svečano otvara velike televizijske studije (Anton Marti i Angel Miladinov) i jedan radijski (Zvonimir Bajsić). Od 2005. OIV prvi na hrvatskom tržištu počinje pružati uslugu naplatne televizije *Seemore SATchannel* preko satelitske DTH platforme, a 2006. se pojavljuje

MAX TV usluga koja rabi zatvorenu IP mrežu za distribuciju televizijskih programa. Taj način distribucije televizijskih programa ubrzo ostvaruje veliki rast, a svojom ponudom stranih programa započinje fragmentacija hrvatskoga tržišta koje je do tada dominantno orijentirano na gledanje programa preko zemaljskih odašiljača. Kao alternativa tomu rješenju 2013. se pojavljuje i prva naplatna zemaljska platforma EVO TV. Proces prelaska s analognoga na digitalno odašiljanje televizijskih programa pokrenut 2001. okončan je za nacionalne televizije 5. X. 2010. svečanim činom u istoj prostoriji, u Jurišićevoj 4, odakle je emitirana prva emisija TVZ-a 1956. Sljedeće godine gase se preostali analogni odašiljači tzv. analogni otoci, a zadnji (Maranovići), ugašen je 3. X. 2011. Prelazak na digitalno odašiljanje i Zakon o elektroničkim medijima iz 2009. omogućili su pokretanje novih televizijskih kanala, pa se tako 2011–12. pokreće sedam specijaliziranih kanala na nacionalnoj razini i to 2011. komercijalni (RTL2, DOMA TV, SPTV, CMC, Kapital Network – poslije oduzeta koncesija, RTL Kockica od 2014), a 2012. javni HRT3 i HRT4. Godine 2013. Vlada RH usvaja Plan restrukturiranja HRT-a. Zapčinje sveobuhvatna reorganizacija kojom se HRT organizira u četiri organizacijske jedinice (Program, Produkcija, Tehnologija, Poslovanje). Dolazi do povezivanja proizvodnje radijskoga i TV programa, reorganizacije HRT centara (Dubrovnik, Split, Šibenik–Knin, Zadar, Rijeka, Pula, Varaždin–Čakovec i Osijek; Bjelovar je ugašen), a dopisništva zamjenjuju videonovinari. Nakon desetak godina znatnije se ulaže u tehnološku obnovu i nove tehnologije (HDTV, Ka-band vozilo, backpack i dr.). U svibnju 2014. zapčinje eksperimentalno pružanje OTT usluge *Gledaj HRT!*, a od listopada 2015. na novoj je platformi zamjenjuje HRTi, koji do ožujka 2016. ima preko 100 000 korisnika. Kratkovalno odašiljanje radijskih programa prestaje 1. I. 2013, a srednjevalno 1. I. 2014 (ugašen odašiljač u Zadru), čime je označen kraj jedne tehnologije koja je početkom 20. st. pokrenula radijsko emitiranje. Krajem 2015. zapčinje izradba Strategije prelaska digitalne zemaljske televizije na sustav DVB-T2 i dodjele frekvencijskoga opsega od 700 MHz, koja bi nakon odluke na konferenciji WRC-15 da donji radiodifuzijski UHF pojas (470–694 MHz) ostane namijenjen isključivo za televiziju, trebala odrediti

budućnost zemaljskoga odašiljanja do 2030. Međunarodni televizijski program Slika Hrvatske 17. III. 2016. zamjenjuje se s HRT4, koji je za Europu dostupan preko satelita Eutelsat 16A, a za ostala područja preko HRTi usluge. U siječnju 2016. u Hrvatsku dolazi Netflix, globalni pružatelj OTT usluga. Internet postaje sve dominantniji način distribucije

radijskih i televizijskih programa koji više nisu povezani samo s korisnicima radijskih i televizijskih uređaja. Širokopojasni pristup internetu, razvoj uređaja i standarda za sažimanje podataka omogućili su dostupnost radijskih i televizijskih programa na osobnim računalima, pametnim telefonima i tabletima (OTT).

Daniel Rafaelić

Televizija u Hrvatskoj

Berlinske Olimpijske igre 1936. na brojne su se načine odrazile na hrvatsku javnost. Sportski (Miro Mihovilović), plesni (Mia Čorak Slavenska), glazbeni (Ivo Tijardović) i filmski (Oktavijan Miletić) hrvatski velikani, koji su se uspješno etablirali u Njemačkoj toga doba, činili su kulturne veze nacističke Njemačke i Kraljevine Jugoslavije, u vrijeme kad su totalitarni poredak i ideologija postali prijeteća svakidašnjica. Tako su tijekom Igara berlinske ulice bile premrežene najnovijim izumom – televizijom. Program, fokusiran na sportska događanja, emitirao se na javnim površinama uz veliko oduševljenje prolaznika. Filmski žurnali, tada dominantna informativna filmsko-propaganda forma, tek će četiri desetljeća poslije pokleknuti pred nadiranjem televizije. Te 1936. Josip Slišковиć postao je prvi Hrvat koji se pojavio na TV ekranu, a godinu poslije profesor Tehničkoga fakulteta u Zagrebu dr. Josip Lončar objavljuje knjigu *O savremenoj televiziji*. U Beogradu 1938, a iduće godine i u Zagrebu nizozemska tvrtka Philips s velikim uspjehom prezentira televizijski prijenos. Tako je 25. kolovoza 1939, dan uoči otvorenja Zagrebačkog zbora, predstavljen televizijski studio (sastavljen od antenskih kola i kola za miksiranje slike) koji je, dva puta dnevno, emitirao televizijski program. Televizori su imali ekran od “devedeset točaka po kvadratnom centimetru”. Kao voditeljica programa prvi se put pojavila Iva Arhanić. Iako je trajao samo desetak minuta, u programu su nastupali popularni domaći glumci i pjevači izvodeći operne arije, dijelove opereta i kabaretskih nastupa. Publika je tako na televiziji mogla vidjeti Ružu Cvjetičanin, Tomislava Neralića, Zvonimira Tkaleca, jazz duo

Hirschfel–Fabrizi, Miru Rainer i Slavka Hupper-
ta, tenora Mihajla Lebedjeva, Viktora Šafraneka,
Nikolu Bogdana, Ančicu Kernic i Vjeru Grozaj.
Svi oni morali su proći složene pripreme za prvi
nastup koji je, uz ostalo, uključivao i posebne ma-
skersko-rekviziterske upute Erica Klaas de Vriesa,
nizozemskoga predstavnika Philipsa: “Boja odijela
ne smije biti ni pretamna, ni presvijetla, nakit, na
primjer broševi, narukvice i prstenje, sve to mora
biti što veće. I cvijeće u zapučku ili na grudima
mora također biti veliko. Svi se morate našminkati
baš tako kao što čine glumci u filmskim ateljeima,
samo s tom razlikom što boje moraju biti još in-
tenzivnije.” O prvom televizijskom programu pi-
sao je i tadašnji *Jutarnji list*: “Televizijski prostor,
koji se nalazi odmah nasuprot glavnom ulazu,
postao je jedno zanimljivo i neobično kazalište u
kome vlada izravan kontakt između sudjelujućih i
publike pa je bila vrlo sretna zamisao što je i stu-
dio za davanje otvoren pogledima građanstva koje
sa zanimanjem i veselim komentarima promatra
šminkanje, preodijevanje i nastupe glumaca i osta-
lih umjetnika. Osobitu pažnju privlači Tkalec kao
kumek, malajski žut i ljubičast, a Bogdan djeluje
upravo senzacionalno sa svojim ljubičastim obrva-
ma i poput limuna žutim obrazima.” Uz de Vriesa
s hrvatske se strane za nesmetano emitiranje bri-
nuo E. Rhomberg. Međutim, napad Njemačke na
Poljsku i početak II. svjetskog rata zaprijetili su
prekidom Philipsove televizijske demonstracije,
no tvrtka je ipak ostala u Zagrebu do kraja održa-
vanja Zagrebačkoga zbora.

Tek će se 1956. povijest televizije naših krajeva
uspješno nastaviti. Poslijeratni tehnološki napre-
dak i usavršavanje televizijskoga sustava doveli

su do početka emitiranja programa talijanskoga RAI-ja 1954. te austrijskoga ORF-a 1955. Time su stvoreni i osnovni tehnički uvjeti za preuzimanje njihova signala i programa preko slovenskih i hrvatskih odašiljača, postavljenih na Učku i Sljeme. Podsjetimo, sve se to događa u socijalističkoj Jugoslaviji, koja se, nakon Rezolucije Informbiroa, okrenula savezništvu sa zapadnim zemljama. Tako je još 1952. na zasjedanju Europske radio-difuzne konferencije, Jugoslaviji dodijeljeno četiri kanala u prvom te sedam u trećem pojasu za televizijske odašiljače. Glavni inženjer Radio Zagreba (RZ) Roman Galić uspio je od tvrtke Comapagnie Française Thomson-Houston dogovoriti posudbu odašiljača snage 50 W s antenskim sustavom te prijenosne uređaje (TM 110), kojima se trebao prenositi signal s Učke na Sljeme. Četiri francuska inženjera (Reper, Favreau, Depree i Boxberger) montirali su uređaje i demonstrirali našim tehničarima kako njima rukovati. Tako je 15. V. 1956. u 18 sati započelo prvo televizijsko emitiranje u Zagrebu. Program je izravno prenošen s ORF-a u televizore razmještene u nekoliko zagrebačkih robnih kuća (Trg Republike, Trešnjevka, Zvijezda...), a gužvu koja je pritom nastala morala je razrješavati i policija. Jasno, Televizija Zagreb (TVZ) morala se i ekipirati, pa je zabilježeno da su od samoga početka na plaći bili, među ostalim, Anton Martinčić (Anton Marti), Maurizio Fanelli (Mario Faneli), Todor Dedić i Simo Dubajić. Prvi domaći prijenos realiziran je 7. IX, kad je 10,55–11,20 prenošeno otvorenje Zagrebačkoga velesajma (bivši Zagrebački zbor), uz prijenose nekoliko sljedećih dana. Posjet Predsjednika FNRJ Josipa Broza Tita Velesajmu bio je kruna prijenosa. Početak proizvodnje vlastitoga programa pao je na Dan Republike, 29. XI. 1956, kad je u 19,30 emitiran *Ekperimentalni program RTV Zagreb*. Zagreb je tako, na saveznoj razini, postao medijski predvodnik, emitirajući s Maksimirskoga stadiona 12. V. 1957. i prijenos prve nogometne utakmice Jugoslavija–Italija, s rezultatom 6:1 za domaćine. Utakmica se opet gledala u izlozima trgovina i u tek pokojem domu, no jedinstven doživljaj dogodio se u kino-dvorani Istra u Nikolićevoj ulici, gdje je prijenos praćen na velikom ekranu. Dva mjeseca poslije, 14. VII. 1957, TVZ prenosi i II. Gymnastradu (redatelji Milan Katić i Stjepan Velić), iznimno utjecajno sportsko natjecanje, kojim po prvi put uspješno

konkurira filmskim žurnalima i dokumentarnim filmskim zapisima, koji su dotad suvereno vladali jugoslavenskim kinematografima.

TVZ 1958, nakon osnivanja TV Beograda i TV Ljubljane, postaje dio Jugoslavenske radiotelevizije (JRT). Centralizira se kontrola informacija kroz *Dnevnik* emitiran iz beogradskog studija, no Zagreb nakon ulaska JRT-a u European Broadcasting Union ipak postaje središte za Eurovizijsku razmjenu i tehnički Eurovizijski centar cijele Jugoslavije. Točno deset godina poslije, 1. X. 1968. TVZ napokon započinje emitirati vlastiti *Dnevnik*. Dotadašnja informativna emisija *Jučer, danas, sutra*, započeta još 1963, počela je najprije kao tjedni, a zatim i dnevni pregled zbivanja u Hrvatskoj. Prema dostupnim podacima na području Hrvatske krajem šezdesetih postoji 324 000 TV prijamnika.

TVZ se 1962. iz prostorija u Jurišićevoj seli u Radnički dom u Šubićevoj ulici, a 8. IV. 1963. emitira se prva, na magnetoskop snimljena, emisija. Program u boji publika će vidjeti već 15. V. 1966, a posebno će popularni događaji biti prvi prijenos u boji glazbenoga festivala u Opatiji 1968. te uvođenje Drugog programa 1972.

Golemu popularnost na saveznoj razini TVZ-u donose prijenosi glazbenih festivala: Opatija, Zagreb i Split te iznimno kvalitetan dramski program (*Kad je mač krojio pravdu, Kuda idu divlje svinje, Naše malo misto, Gruntovčani, Velo misto, Putovanje u Vučjak...*). Paralelno s tim TVZ sudjeluje kao koproducent u velikom broju igranih filmova, koji se u produženom obliku prikazuju i kao TV serije (*Večernja zvona* Lordana Zafranovića, *Glembajevi* Antuna Vrdoljaka...), usput samostalno producirajući neke naslove koji će zatim zaživjeti i kao kinofilmovi (*Nocturno* Branka Ivande). Demokratski nacionalni pokret u Hrvatskoj, kao i njegovo gušenje, odrazio se i na TVZ. Najizrazitiji primjer povratka cenzure svakako je bilo "skidanje s programa" i bunkeriranje TV serije *Prosjaci i sinovi* Antuna Vrdoljaka 1972, nekoliko minuta uoči TV premijere. Osamdesete godine, godine nacionalističkih zaoštavanja i dezorijentiranosti nakon Titove smrti te nezapamćene inflacije, otvaraju TVZ zapadnim strujanjima, koja svoj vrhunac imaju na organizaciji Eurosonga 1990. Atmosfera predvečerja rata bila je vidljiva već u kontroverzama oko izbora voditelja toga iznimno važnoga događaja, no TVZ uspješno je iznio projekt, baš kao i projekt Europskoga prvenstva u

atletici u Splitu te, nekoliko godina prije, Univerziju u Zagrebu i Mediteranske igre u Splitu. Već 1985. kreće s radom prvi studio na Prisavlju, gdje će se uskoro preseliti i cjelokupni TVZ.

Posebno mjesto u povijesti televizije u Hrvatskoj zauzima program poznat kao Z3. Kvalitetnom kampanjom stvorena je napeta atmosfera iščekivanja, koja je kulminirala 15. V. 1988, kad je započelo emitiranje. Jutarnji program ispunjavali su glazbeni spotovi MTV-ja, čime zapadna pop kultura na velika vrata nesmetano započinje ulaziti u brojna kućanstva. Značenje toga poteza nemjerljivo je i za povijest domaće glazbene produkcije. S televizijskoga stanovišta naoko jednostavan, no kulturološki iznimno bitan bio je jedan od prvih projekata Z3 – *Animavizija*. Emisija je pratila međunarodno relevantni festival animiranoga filma, s javljanjima uživo, kako sa samog festivala tako i s brojnih popratnih aktivnosti. Uza sam festival, veliku popularnost stječe i domaća animacija, što se posebno ogleda u novim televizijskim najavama i logotipovima, uključujući i onaj za Z3. Od listopada te godine započinje cjelodnevno emitiranje, koje, pogotovo u jutarnjim satima, uključuje emitiranje stranih satelitskih programa, od kojih se posebno izdvajaju britanski Super Channel, s nenadmašnim dječjim programom, te američki CNN. U potpunosti otvoren zapadnim utjecajima (nemojmo zaboraviti da je Hrvatska tada još uvijek komunistička jugoslavenska republika) razvija se zasebni vizualni stil programa Z3. Kosi kadrovi, ritmična montaža, implementacija animacije u program uživo te likovno vrijedna scenografija, zabavni telopi i glazbene špice vrlo su brzo stvorile kulturni televizijski kutak. Autorstvo i osobno stajalište posebno su se njegovali, te su se redovito izražavali kroz emisije o filmu (*Vrtoglavica*), metalu (*Metalmania*) i popularnoj glazbi (*Hit Depo*). S druge strane *Limačijada*, *Kućni ljubimci* te *Pinklec na rame* osiguravali su gledanost cijeloj obitelji. Z3 pršti kvalitetom u vrijeme velikih društveno-političko-ekonomskih previranja u tadašnjoj Jugoslaviji, te je ubrzo postao i jedinstven kvalitativni eskapizam koji će u svojem razvitku zaustaviti rat.

Domovinski rat posebno je razdoblje Televizije Zagreb, sad preimenovane u Hrvatsku televiziju (HRT). Žrtve iz vlastitih redova (Gordan Lederer, Žarko Kaić, Siniša Glavašević) postat će simboli ratnoga otpora okupaciji i zločinima. Pro-

grami *Za slobodu*, *Gardijada*, ali i *Big Blue* za vojnike UNPROFOR-a postali su najvažniji izvor informacija u djelomično okupiranoj zemlji. Televizijska slika iz toga doba ulazi u kolektivnu svijest ispunjena nazivima mjesta u kojima je objavljena opća ili zračna opasnost. Moral podižu i premijere glazbenih spotova (*Moja domovina*, *Stop the War in Croatia*, *Misliti na život*, *Molitva za mir*). Zbog ratnih prilika i filmska je proizvodnja gotovo na izdisaju, pa HRT jedini u zemlji održava mršavu filmsku proizvodnju te, sad reorganizirani, Filmski festival u Puli. Dramski program devedesetih godina ipak je u znatnom kvantitativnom i kvalitativnom opadanju, a informativne emisije neće se, pogotovo u drugoj polovici devedesetih, libiti ni čisto propagandnih elemenata.

Potpuna liberalizacija medijskoga prostora nastupit će 2000. Krajem devedesetih započinje osnivanje komercijalnih televizija (Nova TV i dr.), kojima HRT konkurira informativnim, ali i dokumentarnim programom. Započinje i trend premijera cjelovečernjih dokumentarnih filmova HRT-a na najvažnijim svjetskim filmskim festivalima (*Druga strana Wellea* – Daniel Rafaelić & Leon Rizmaul, Locarno 2005) te proizvodnja dokumentarno-povijesnih serijala, koji se emitiraju na najpoznatijim svjetskim kablenskim programima, kao što je Viasat History (*Hrvatski kraljevi Domagoja Burića* i *Tragovima Marca Pola* Mire Brankovića).

13. IX. 2012. pokreće se HRT3, specijalizirani program intenzivno okrenut njegovanju kvalitetnih kulturnih sadržaja. Nastao na baštini programa Z3 i HRT-a Plus, HRT3 je, još tijekom najave, neočekivano dočekan s rezervom dijela kulturne javnosti koji se plašio getoizacije kulture. No već nakon početka emitiranja, prikazivanja klasika od *Pandorine kutije* (1929) do *Berlin Alexanderplatza* (1980) te uvođenja *Posebni dodataka*, *Šahovskoga komentara*, redovitih kronika filmskih festivala u Hrvatskoj i čitavoga niza zanimljivih formata, poput *Treće povijesti*, *Intervjua tjedna*, *Knjigom o glavu*, *Trikulture* i *Stand upa*, HRT3 je vrlo brzo postao jednim od nepodijeljeno omiljenih kulturnih hrvatskih proizvoda uopće. Vizualno obilježje programa također je ostavilo zanimljiv umjetnički dojam, jer su najavne jinglove radili studenti Akademije likovnih umjetnosti te vrhunski hrvatski plesači, koji su, u pauzama između emisija i filmova, plesom tumačili i ocrtavali prostor kulturne slobode.

Te 2012. pokrenut je i HRT4, prvi hrvatski news kanal. Pokretanje tih kanala, kao i dvije godine prije prelazak emitiranja programa s analognoga na digitalni signal, u cijelosti su osvježili i tehnički osuvremenili HRT, stavivši ga po mnogočemu uz bok jakoj europskoj strukovnoj konkurenciji.

Važnost HRT-a kao nacionalne TV kuće pokazuju i sustavni politički pritisci kojima se pokušava aktualnu političku misao provesti direktno kroz televizijske kanale. No kroz legislativu, ali i savjesno obavljanje posla brojni se zaposlenici i urednici HRT-a tomu svakodnevno opiru – koliko mogu.

Važniji datumi Radiotelevizije Zagreb i Hrvatske radiotelevizije

1924.

29. ožujka – grupa zagrebačkih ljubitelja radija osnovala je Radioklub Zagreb i za predsjednika izabrala dr. Otona Kučeru, astronoma i fizičara. Mjesec dana poslije radioklub je počeo tiskati magazin *Radio sport*. Publikacija je imala bitnu ulogu u promociji radija u Hrvatskoj. Dotad je klub imao već 136 članova iz Zagreba i drugih dijelova Hrvatske.

14. lipnja – uprava Radiokluba Zagreb poslala je Vladi Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca u Beograd molbu da joj “dozvoli odmah postaviti broadcasting u Zagrebu”, navodeći da su “novčana sredstva za podignuće osigurana”.

1926.

26. ožujka – nakon izdane koncesije skupini članova Radiokluba Zagreb (1925) Vlada je odobrila osnutak i nacrt pravila dioničarskoga društva Radio Zagreb. Sastanak novoosnovanoga društva održan je u svibnju. Izabrana je uprava od 13 članova sa Šandorom A. Aleksanderom kao predsjednikom i inženjerom Velimirom Stasnijem kao zamjenikom. U upravnom vijeću bili su dr. Ivo Ražem, dr. Ivo Stern, dr. Rudolf Rodanić i inženjer Dragutin Joachimsthal.

15. svibnja – hrvatskom himnom i najavama ravnatelja Ive Sterna i spikerice Božene Begović prvi se put u eteru na srednjem valu od 350 m (857 kHz) u 20,30 sati oglašila Radio stanica Zagreb i od tada kontinuirano emitira program. Te su večeri slušatelji mogli čuti službeni bilten, glazbu Beethovena, Haydna, Chopina, Rameaua, Saint-Saënsa i na kraju 15-minutne novosti.

4. prosinca – Radio stanica Zagreb, među prvima u Europi, raspisala je javni natječaj za izvorne radiodramske tekstove. Prethodno, prva izvješća s mjesta događaja počela su u jesen, a prvo izvješće s otvorenoga prostora dogodilo se 7. XI, prilikom otkrivanja spomenika J. J. Strossmayeru. Nakon toga mjeseca održana su još dva prijenosa uživo – opera *More* i *Rusalka* (19. XI) iz HNK-a, a započeli su i prijenosi svetih misa iz Markove i ostalih crkava te podnevne zvonjave s tornja crkve sv. Marka u Zagrebu.

1927.

Početkom godine (8. I) prvi se put u programu pojavljuje riječ “sport” i od tada su uvedene stalne sportske informacije. Nekoliko mjeseci poslije, 17. VII. emitiran je prvi sportski prijenos u reporterskom smislu; utakmicu HAŠK–Građanski (4:2), odigranu na igralištu u Koturaškoj, prenosio je Vilim Brkić tako što je tumačio što vidi na igralištu. To se dogodilo samo pola godine nakon prvih prijenosa u Pragu i Budimpešti. Tijekom ljeta počinje se izravno prenositi sve više nogometnih utakmica, 21. VIII. Rapid (Beč) – Hajduk (Split) na igralištu Građanskoga, u listopadu međunarodna utakmica Jugoslavija–Mađarska, a zatim motociklističke utrke i drugi sportski događaji.

19. veljače – počela je međunarodna programska suradnja s drugim postajama. U noći s 19. na 20. II. Radio stanica Zagreb prenosila je program iz SAD-a (emitiran preko kratkovalne stanice Schenectady).

26. ožujka – na temelju sporazuma s upravom RAVAG-a Radio stanica Zagreb preuzela je preko telefonskoga voda svečani koncert Radio Beča u

povodu 100. obljetnice smrti L. van Beethovena. Isti koncert prenosili su i Radio Prag te Radio Varšava. S njima te Radio Budimpeštom i Radio Berlinom Radio stanica Zagreb ostvaruje u budućnosti znatnu suradnju.

7. travnja – emitirana je prva hrvatska radiodrama, *Vatra Ive Sanjića* (pseudonim Ive Šrepela). Označila je početak dramski iznimno plodne radijske sezone.

11. prosinca – prijenos opere *Faust* iz Ljubljane.

1928.

1. travnja – dvostruko je pojačana snaga odašiljača (0,7 kW) kako bi se ispunio koncesijski uvjet da se u 17 sati program razgovijetno čuje na udaljenosti od 300 km. Bez toga se gubilo pravo na koncesiju.

21. travnja – iz Varaždina je emitiran prijenos *Missa Poetica* Božidara Širole. Time se Radio stanica Zagreb prvi put izravno oglašila s područja izvan Zagreba; odmah potom slijedili su prijenosi iz Osijeka te iz drugih hrvatskih gradova i krajeva.

Početak lipnja Radio stanica Zagreb postala je punopravnim članom međunarodne organizacije Union Internationale de Radiodiffusion (osnovali su je u Londonu 1925. predstavnici 10 zemalja, sjedište je u Ženevi) kao predstavnica Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, u kojoj, kao i u svim ostalim državama jugoistočne Europe, još nisu djelovale druge radiodifuzijske postaje.

1929.

U listopadu je započelo redovito emitiranje vremenskoga znaka Geofizičkog zavoda, svakoga punog sata. Od 1926. pa sve dotad za znak točnoga vremena uglavnom se koristilo kućno zvonce u studiju.

1930.

Početak godine prvi se put emitirao zajednički program ljubljanskoga, beogradskog i zagrebačkog radija (emisija *Nacionalni sat*). "Zagreb, Ljubljana i Beograd moraju duhovno postati jedno, a to je pravi smisao i jezgra našeg jugoslavenskog narodnog ujedinjenja. Ovoj ideji treba da posluži i radiofonija u najširoj svojoj primjeni. Radiofonija to i čini." – pisale su zagrebačke *Novosti* 28. I. 1930.

S radom je započeo instrumentalni ansambl pod vodstvom M. Špilera, u početku posvećen isključivo emitiranju iz studija.

1931.

U svibnju je u Hrvatskom glazbenom zavodu u Zagrebu održan koncert u čast pete godišnjice osnutka Radio Zagreba (RZ). Koncert su uživo prenosili Radio Budimpešta, čehoslovačke radiopostaje, Radio Ljubljana i Radio Beograd.

1933.

Odašiljač je s Gornjega grada premješten na obalu Save, u 5 km udaljeno selo Otok, gdje je RZ sagradio zgradu i podigao nove antenske stupove. Danas se je to prostor u neposrednoj blizini jezera Bundek. Za prijenos opreme rabila se konjska zaprega uz posebnu oblogu za zaštitu od treskanja. Zbog visokoga vodostaja Save nije se mogla koristiti skela, nego je oprema prebačena čamcem.

U Nikolićevoj (danas Teslinjoj) ulici 7 uređen je veliki koncertni studio, u kojem su počela i prva snimanja na uređaju s tzv. mekanim pločama. Prostor je prije koristila tvornica Edison-Bell kao studio za snimanje gramofonskih ploča, akustički obrađen teškim zavjesama od plemenitoga materijala. Taj je studio bio poznat pod nazivom dvorana Janje, po istoimenom svratištu, odnosno restoranu.

1938.

31. kolovoza – na Radio stanici Zagreb uživo je praižvedena *Javlja se starinska ura*, radiodramolet Rudolfa Habeduša Katedralisa. To je jedan od najstarijih sačuvanih hrvatskih radiodramskih tekstova, a donosi prizore iz života jedne zagrebačke gornjogradske plemićke obitelji u 19. st. Uloge su igrali V. Beck, B. Kraljeva, L. Deutsch i V. Maričić, a nekoliko replika kardinala J. Haulika, koji se kao lik pojavljuje u prizoru vjenčanja, interpretirao je autor.

1939.

17. kolovoza – donesene su Uredbe sa zakonskom snagom o oduzimanju koncesija društvima Radio a. d. iz Beograda i Radio d. d. iz Zagreba (Radio stanica Zagreb) i eksproprijaciji za potrebe radiofonije, objavljene u Službenim novinama Kraljevine Jugoslavije, Beograd, br. 186. U Uredbama se tako-

der navodi da će Ministar pošta telegrafa i telefona svojom odlukom odrediti dan kad će društva prestati s radom.

26. kolovoza – 4. rujna – na Zagrebačkom zboru (velesajmu) na Savskoj cesti tvrtka Philips demonstrirala je televizijski program kreiran na licu mjesta. U stvaranju programa sudjelovali su probna spikerica I. Arhanić i umjetnici. Publika je tako na televiziji mogla vidjeti Ružu Cvjetičanin, Tomislava Neralića, Zvonimira Tkaleca, jazz duo Hirschfel-Fabrizi, Miru Rainer i Slavka Hupperta, tenora Mihajla Lebedjeva, dr. Viktora Šafraneka, Nikolu Bogdana, Ančicu Kernic i Vjeru Grozaj i dr. Svi oni morali su proći složene pripreme za prvi nastup, koji je, među ostalim, uključivao i posebne maskersko-rekviziterske upute: “Boja odijela ne smije biti ni pretamna, ni presvijetla, nakit, na primjer broševi, narukvice i prstenje, sve to mora biti što veće. I cvijeće u zupučku ili na grudima mora također biti veliko. Svi se morate našminkati baš tako kao što čine glumci u filmskim ateljeima, samo s tom razlikom što boje moraju biti još intenzivnije.” Dan uoči otvorenja Zagrebačkoga zbora predstavljen je televizijski studio (sastavljen od antenskih i kola za miksanje slike).

1940.

1. svibnja – Radio stanica Zagreb Rješenjem o privremenom načinu upravljanja Radio Zagrebom postala je samostalno državno poduzeće pod nazivom Radio Zagreb, kojem je do donošenja uredbe o organizaciji radiodifuzne službe na čelu Uprava. Predsjednik je direktor pošta Hinko Krenčić, a članovi su ravnatelj Seljačke sloge Josip Hartl i Ljubomir Peterčić, profesor Tehničkoga fakulteta u Zagrebu. Ravnatelj je književnik Vladimir Kovačić. Vlasti Banovine Hrvatske otkupile su opremu za iznos koji je odgovarao tadašnjim 38 000 dolara i Radio predale Ministarstvu pošta telegrafa i telefona.

2. studenoga – proradio je studio u novom, znatno prostranijem sjedištu u Vlaškoj ulici 116. Prije te godine naručena je nova oprema, no zbog približavanja rata i dugih rokova samo je djelomično isporučena i instalirana. Predviđena je nabavka 120 kW odašiljača kao trajnoga rješenja te utvrđivanje nove lokacije za smještaj odašiljača. Zbog

dugih rokova isporuke predviđen je 10 kW odašiljač koji bi se poslije preselio u Split. Snaga postojećega odašiljača povećana je na 2 kW.

Nova uprava, na prijedlog uglednoga muzikologa dr. Božidara Širole, za oglašavanje stanki i početak svake emisije odabire početak poznate hrvatske narodne pjesme *Vrbniče nad morem*. Snimljena je u studiju ljubljanske stanice, a uvela se početkom kolovoza, zamijenivši 14 godina stari znak “tika-taka”. Držalo se da će se s tim motivom hrvatska metropola jače povezati s Jadranom.

1941.

10. travnja – general Slavko Kvaternik objavio je na RZ-u osnivanje Nezavisne države Hrvatske, a spiker je pročitao izjavu dr. Vlatka Mačeka. Tijekom travnja Radio je odlukom Ministarskoga vijeća stavljen u djelokrug Državnoga tajništva za prosvjećivanje. Novi mu je naziv bio Državna radiopostaja Zagreb, ali je ubrzo promijenjen u Državnu krugovalnu postaju Zagreb. Za ravnatelja je imenovan Radovan Latković.

23. srpnja – prvo pravo emitiranje ilegalne Radio-stanice Centralnog komiteta Komunističke partije Hrvatske. U eter je, iz privatnoga stana u Tuškanovoj ulici u Zagrebu, pročitana proglaš CK KPH kojim se poziva na ustanak protiv okupatora.

29. prosinca – proradio je 10 kW odašiljač (po nekim izvorima to se dogodilo 1. I. 1942). Te godine (12. III) povećana je snaga odašiljača na 4,5 kW. Kao lokacija budućega znatno jačega odašiljača (120 kW), koji bi trebao biti trajno rješenje, izabrano je selo Deanovac u blizini Ivanić-Grada.

Dirigent Mladen Pozajić utemeljio je Komorni zbor Hrvatskoga krugovala. Utemeljen je i profesionalni radijski tamburaški ansambl; prvi voditelj bio je skladatelj Josip Stojanović.

1942.

17. siječnja – osnovan je Državni zavod za krugovalnu službu pod nazivom Hrvatski krugoval. Bio je krovna institucija za gradnju, izvedbu, ustrojstvo i vođenje cjelokupne krugovalne službe u državi. U njegovu je sastavu Državna krugovalna postaja Zagreb. Upraviteljem je imenovan Radovan Latković.

9. travnja 1942. – službeno je s redovitim programom započela Državna krugovalna postaja Dubrovnik. Nešto prije, 16. III, uspješno je pro-radio 10 W odašiljač. Tehničar Vinko Cvjetković u svojim je sjećanjima o tom zapisao: “Proba je izvedena samo sviranjem gramofonskih ploča, da se ne bi odali Talijanima, pred kojima se sve radilo u najvećoj tajnosti i koji su, nastojeći talijanizirati Dubrovnik, nešto poslije na Žarkovici instalirali svoj odašiljač, a studio smjestili u pansion Viktoria.”

1943.

U organizaciji Hrvatskoga krugovala 1942/43. ostvaren je po prvi put u Hrvatskoj ciklus od šesnaest koncertnih večeri, objavljen prema unaprijed utvrđenom programu. Simfonijskim orkestrom Državne krugovalne postaje i Zagrebačkom filharmonijom dirigirali su Krešimir Baranović, Boris Papandopulo, Mladen Pozajić, Lovro pl. Matačić, Dragan Gürtl i Friedrich Zaun.

1. lipnja – počela je emitirati Državna krugovalna postaja Osijek. Emitira jednosatni jutarnji i podnevni glazbeni program te večernji program (glazba i polusatna predavanja).

1944.

Državni zavod za krugovalnu službu Hrvatski krugoval dobio je nove prostorije u Šubićevoj ulici 20 u Zagrebu.

Dubrovnik oslobađaju partizani 18. X, a Radio je djelovao još samo 10-ak dana, prekinuvši potom emitiranje do početka 1945.

9. studenoga – u okviru *Dramskog četvrtka* emitirana je prva dramska emisija snimljena magnetofonom. Riječ je o komediji *Momak od oka* Fritza Petera Bucha, koju je preveo Viktor Beck, a za radioizvedbu obradio i režirao Vojmil Rabadan. Ton-majstor bio je Ivo Vuljević.

1945.

U siječnju je ponovo počeo emitirati Radio Dubrovnik, a od travnja Radio Osijek i Split. Tijekom godine pokreću se Radio Varaždin i Radio Koprivnica. Nakon povlačenja (6. V) upravitelja Radovana Latkovića i djela vodstva Hrvatskoga krugovala te oslobođenja Zagreba (8. V) dužnost direktora

preuzima Zdenko Ružić (10.V). Također, Hrvatski krugoval mijenja ime u Radio Zagreb.

22. srpnja – počela je djelovati lokalna radiostanica Zagreb II. Započela je bez ceremonija, bez svečanoga otvaranja i dr. Prvotno je bilo zamišljeno da se po cijelom gradu postave zvučnici koji bi prenosili sve važnije emisije Radio Zagreba (I). Zbog manjka potrebnih kabela i postojanja glavnih dijelova za postavljanje nove radiostanice donesena je odluka o pokretanju novoga radija koji će imati lokalni karakter. Pred radiostanicu postavljeni su zadatci popularizacije uspjeha tvornica, sabirnih akcija, aktivnoga sudjelovanja u izgradnji i obnovi kao i sredivanju prilika na području Zagreba i bliže okolice.

16. rujna – iz zgrade u Štangerovoj ulici 9 u Voloskom (nakon neuspjelih pokušaja u Labinu) počela je djelovati Radio stanica Rijeka. Iste godine zamijenjen je odašiljač snage 20 W prvim odašiljačem Radio Zagreba, a Radio Rijeka seli se najprije na Kozalu, a poslije na Korzo, gdje se i danas nalazi.

1946.

Osnovan je Plesni orkestar RZ-a; poslije je mijenjao ime u Big Band HRT-a, danas Jazz orkestar HRT-a. Prvi voditelj bio je Zlatko Černjul.

30. ožujka – u dvorištu zgrade u Šubićevoj otvoren je prvi studio Lenjin, u kojem su se mogli izvoditi koncerti, a povremeno se koristio i za snimanje.

1947.

1. svibnja – Radio Zagreb proradio je s novim antenskim sustavom i odašiljačem snage 20 kW.

Ugašena je lokalna radiostanica Zagreb II, a emisije su prešle na Radio Zagreb. Emisije s lokalnim sadržajem, iz Zagreba, emitirane su s odašiljača male snage (200 W).

1948.

Simfonijski orkestar Radio stanice preimenovan je u Državni simfonijski orkestar (poslije Zagrebačka filharmonija) i isključen iz sastava Radio Zagreba.

1949.

29. studenoga – proradio je 135 kW odašiljač RZ-a u Deanovcu. Antenske stupove, skrivene u dvorištima Gornjega grada, zamijenio je 120 m

visok stup okružen tornjevima za bušenje nafte koji su proradili u približno isto vrijeme. Sama gradnja sporo je napredovala zbog nekvalificirane radne snage, tako da je Roman Galić, tada glavni inženjer RZ-a, sastavio grupu zaposlenika koji su pomogli njegovu uspješnom završetku. Iako je taj odašiljač znatno poboljšao prijam programa RZ-a, nije mogao pokriti cijelu Hrvatsku.

1951.

Radio Zagreb uselio se u zgradu u Jurišićevoj ulici 4, gdje će joj biti glavno sjedište tijekom sljedećih četrdesetak godina i gdje će se roditi i Hrvatska televizija. Utemeljen je Komorni orkestar RZ-a. Najviše je nastupao pod vodstvom Antonia Janigra, Stjepana Šuleka, Milana Horvata, Edouarda van Remoortela i Carla Zecchija. Posljednji koncert održao je 1972.

1952.

8. srpnja – pokrenuta je *Emisija za pomorce* (poslije *Pomorska večer*), jedna od najstarijih tematskih emisija Hrvatskoga radija. Pokrenuo ju je (i dugo uređivao) Branko Knezoci, potaknut spoznajom o poteškoćama koje su hrvatski pomorci imali u održavanju veze s obiteljima. Poruke i pozdravi pomorcima i pomoraca obiteljima te izvještaji o kretanju brodova ostali su prepoznatljiv znak emisije, a emisija je rado slušana u svim hrvatskim krajevima.

1953.

17. travnja – započeo je s emitiranjem Radio na valu 202,1, a od 15. V. pod imenom Radio Sljeme. Prve emisije bile su *Kroz Zagreb*, *Muzika – želje slušalaca*, *Mali oglasnik* i dr.

2. studenoga – počelo redovito emitiranje programa Školskog radija, koji je mnogo pridonio razvoju i naobrazbi mladih generacija. Prije te godine od 21. V. desetak je dana emitiran pokusni Program za škole preko odašiljača male snage s lokalnim pokrivanjem Zagreba na 202,1 m. Iskustvo je pokazalo da i najbolje režirane radioemisije ne mogu nadomjestiti nastavnika, ali pobuđuju interes i pozornost učenika, osobito svojim zvučnim izričajem.

1954.

5. siječnja – ansambl Zagrebački solisti održao je svoj prvi koncert u Bjelovaru. Ansambl, osnovan

krajem 1953, pod vodstvom Antonija Janigra ubrzo je stekao međunarodni ugled.

28. srpnja – proradio je Studio Split Radio Zagreba.

1956.

15. svibnja – na dan 30. obljetnice RZ-a u Tomislavovu domu na Sljemenu proradio je prvi TV odašiljač (50 W) u ondašnjoj državi. Odašiljač s antenskim sustavom te prijenosni uređaji, kojim su trebali prenositi signal s Učke na Sljeme, posuđeni su od francuske tvrtke CFTH. Tako je u 18 sati započelo prvo televizijsko emitiranje u Zagrebu. Program je izravno prenošen s ORF-a, a televizori su bili razmješteni u nekoliko zagrebačkih robnih kuća (Trg Republike, Trešnjevka, Zvijezda...), a gužvu koja je pritom nastala, morala je razrješavati čak i policija.

7. rujna – izravnim prijenosom svečanoga otvorenja Zagrebačkoga velesajma na južnoj obali Save (10,55–11,20 sati) počelo je emitiranje programa Televizije Zagreb (TVZ). Posjet Predsjednika FNRJ Josipa Broza Tita Velesajmu bio je glavni događaj prijenosa.

29. studenoga – počelo je redovito emitiranje eksperimentalnoga programa TVZ-a iz sjedišta u Jurišićevoj ulici 4; emitiran prvi *Dnevnik* uz prijenose nekoliko sljedećih dana.

1957.

12. svibnja – sa stadiona u Maksimiru emitiran je prvi izravni TV prijenos nogometne utakmice Jugoslavija–Italija (6:1). Utakmica se opet gledala u izlozima trgovina i u tek pokojem domu, no jedinstveni doživljaj pružila je kinodvorana Istra u Nikolićevoj ulici, gdje je prijenos praćen na velikom ekranu. Zanimljivo je da za prijenos nisu korištene pokretne veze, nego posebni prijammnik (njem. Ballenfenger) koji je primao signal s odašiljača male snage sa stadiona u Maksimiru.

5. lipnja – na Sljemenu je proradio prvi UKV-FM odašiljač (1 kW) za emitiranje programa RZ-a.

14. srpnja – izravnim prijenosom međunarodnoga sportskog natjecanja II. Gymnaestrade pušteno je u pogon prvo reportažno vozilo TVZ-a, isporučeno početkom srpnja, neposredno prije događaja opremljeno i s tri crno-bijele kamere.

Utemeljen je Simfonijski orkestar – većina je članova iz sastava Komornoga orkestra Radio Zagreba. Orkestar je ubrzo postigao međunarodnu reputaciju.

1958.

TV pogoni sele se u Šubićevo ulicu 20. Uređena su dva studija (veći i manji), s rasvjetom i režijom koja je prvi put odvojena od ostalih prostora.

Potkraj studenoga i početkom prosinca, nakon pokretanja TV studija u Beogradu i Ljubljani, uspostavljaju se usmjerene veze Beograd–Avala–Čot–Ozren–Psunj–Sljeme–Zagreb–Krvavec–Ljubljana i počinje emitiranje zajedničkoga programa Jugoslavenske radiotelevizije (JRT-a).

23. studenoga – ostvaren je prvi izravni prijenos reportažnim kolima izvan Zagreba; iz Novoga Mesta u Sloveniji prenosilo se svečano otvorenje autoceste Zagreb–Ljubljana.

21. prosinca – počela se emitirati *Poljoprivredna emisija* (danas *Plodovi zemlje*), jedna od najdugevičnijih TV emisija u Hrvatskoj; do 1988. emitirala se naizmjenično iz svih studija JRT-a (jednom mjesečno iz Zagreba), a zatim svake nedjelje iz Zagreba. Koncept za prvu emisiju napisao je Marijan Sviben, koji je i njezin prvi urednik (1958–62).

1959.

Na I. programu RZ-a započela je emisija *Po vašem izboru*. Isprva se emitirala samo ponedjeljkom, a poslije svakim radnim danom. Najstarija je i najdugevičnija glazbena radijska emisija. Format emisije osmišljen je prema zamisli tadašnjega urednika Govorno-glazbene redakcije RZ-a Branka Polića kako bi se najširemu slušateljstvu omogućilo slušanje diskografskih noviteta domaće i strane produkcije.

1960.

Odlukom Sabora Radio Zagreb preimenovan je u Radioteleviziju Zagreb (RTZ), čime se i na formalan način priznaje postojanje televizije.

12. lipnja – stupanjem na snagu ljetne sheme RZ započeo je kontinuirano emitirati svoj program 5,00–00,05 sati, čime je ukinuta višesatna jutarnja stanka radnim danom.

12. srpnja – započelo je pokusno stereofonsko emitiranje RZ-a na dvjema frekvencijama, Radio Sljemena (1484 kHz) i dodatne frekvencije (1412 kHz). Za prijam su bila potrebna dva prijmnika, a iako se to rješenje nije držalo konačnim, slušateljima se želio omogućiti pun prostorni ugođaj glazbe i govora.

6. listopada – u 9,00 počelo je redovito emitiranje programa Školske televizije, koji će se, mijenjajući se sukladno prilikama, poslije preobraziti u znatno širi te i odraslim gledateljima namijenjen Obrazovni program.

30. prosinca – Rješenjem Sekretarijata za informiranje Saveznoga izvršnog vijeća uvedena je TV pretplata od 1. I. 1961.

31. prosinca – počela je djelovati Radio stanica Pula (u novogodišnjoj noći).

1961.

4. studenoga – započela je s prikazivanjem prva igrana serija TVZ-a *Stoljetna eskadra* 1961–62. U 14 epizoda prati pustolovine Kapetana Radana i njegova sluga Medika te Radanove odabranice. Serija je smještena u 12–19 st. i bajkovito vodi kroz pomorsku povijest (Pacifik, Dubrovačka Republika, gusarstvo, Afrika, trgovina robljem i zlatom, španjolski i portugalski doživljaji, opsada Klisa, uskoci itd.). Snimana je na Jadranu, od Dubrovnika do Istre. Gledanost serije od 70,97% nadmašena je tek *Našim malim mistom*, a kako je emitirana uživo, nije sačuvana.

1962.

Počeo je djelovati prvi veliki TV studio (460 m²) u Radničkom domu u Zagrebu. S crno-bijelim RCA kamerama i Strand rasvjetom, studio se koristi i za druge priredbe, tehnička i scenska oprema trebaju se često seliti, pa su ograničene mogućnosti njegova korištenja, a broj televizijskih termina relativno mali.

1963.

8. travnja – po prvi je put upotrijebljen magnetskop, kojim je snimljena drama *Arina* Maksima Gorkog; tekst je adaptirao Ivica Ivanac, a redatelj je bio Ivan Hetrich. Snimljena je generalna proba, za emitiranje uživo, u studiju u Šubićevoj.

1964.

Pokrenuti su II. i III. program RZ-a. Nakon I. programa, općenacionalnoga, koji se emitirao 4,00–24,00, II. je zamišljen kao govorni i zabavno-glazbeni, a III. kao govorni i glazbeni program komornoga tipa, za slušateljstvo koje od radija očekuje sofisticiraniji govor o znanstvenim, kulturnim i umjetničkim temama. III. se program u početku emitira 20,00–23,00 na frekvencijama II. programa. Počela su djelovati posebna uredništva I, II. i III. programa.

Otvoren je Filmski laboratorij TVZ-a u Ilici 213.

20. lipnja – TVZ je prvi put na svjetskoj TV sceni: zabavnu emisiju *Na licu mjesta* redatelja Antona Martija emitirao je CBS iz New Yorka u sklopu emisije *Međunarodni sat*.

24. srpnja – ostvaren je prvi izravni prijenos s otoka, uporabom dvojih reportažnih kola (postojeća RK1 i CFTH 1). S Visa se prenosila proslava Dana ustanka i 20. godišnjice Vrhovnoga štaba na Visu. Poseban tehnički izazov bio je prijenos signala uređajima pokretnih veza do objekta Labinštica, a zatim preko PTT veza do tornja na Mirogoju u Zagrebu.

Nabavljena su dvojica nova TV reportažna kola. Početkom srpnja stigla su prva kola (CFTH 1, s tri kamere – 3-inčne ortikon cijevi). Krajem godine stižu druga kola (CFTH 2, s tri "veće" kamere – 4,5-inčne ortikon cijevi). Sastojala su se od dvije jedinice, u jednoj su se nalazile programska i tonska režijska s pripadajućim uređajima (tonsko miješalo, dva magnetofona, magnetoskop i dr.), a u drugoj kamere, 16 mm projektor s vidikon kamerom, mikrovalni link, radioveza i agregat. Svi su uređaji tranzistorizirani.

1965.

Utemeljena je Muzička produkcija kao posebna organizacijska jedinica sa zadaćom stvaranja, izvođenja i snimanja glazbe za potrebe radijskih i TV programa – u njezin sastav ulaze svi radijski ansambli.

Velika dvorana u Radničkom domu (460 m²) u potpunosti se preuređuje u televizijski studio (Studio C). Radovi su završeni u proljeće 1966.

1966.

15. svibnja – novopostavljenim UHF odašiljačem (10 kW) na Sljemenu na frekvencijama Drugoga programa emitiran je Prvi program TVZ-a u boji. Sniman je u studiju RAI-ja u Rimu i preuziman vezom Učka–Mirkovica–Sljeme.

18. lipnja – na referendumu su Radio Pula, Radio Rijeka i Radio Split glasovali za priključenje, a Radio Dubrovnik i Radio Osijek za ostanak na RTZ-u.

1967.

EBU je odredio TVZ za tehnički centar JRT-a. U srpnju je uspostavljen sustav svakidašnje razmjene vijesti među članicama JRT-a, a u rujnu je u TVZ-u počeo raditi tehnički koordinacijski centar za razmjenu vijesti između JRT-a i Eurovizije.

1968.

1. listopada – TVZ je, nakon što je od uspostave zajedničkoga programa JRT-a 1958. prenosio savezni TV dnevnik iz Studija Beograd, ponovo počeo emitirati vlastiti TV dnevnik (šest dana u tjednu, osim tada ponedjeljka, kad se prenosi *Dnevnik TV Beograda*). Tako je dobivena središnja informativna emisija, u kojoj se, uz preglede najvažnijih zbivanja u svijetu i ondašnjoj državi, mnogo opsežnije i primjerenije izvještavalo o temama iz hrvatskih krajeva i pitanjima povezanim uz njihov svakidašnji život.

3–5. listopada – ostvaren je prvi javni prijenos TVZ-a u boji, s Festivala u Opatiji. U dvorani je uz četiri crno-bijele kamere postavljena i jedna kamera u boji, signal koje se posebnim vezama slao u Zagreb. Iste je godine TVZ već izvršio jedan (probni) prijenos u boji – Kongres otorinolaringologa u Zagrebu, no zbog specifičnosti sadržaja prijenos nije objavljen u rasporedu programa, pa se uglavnom pratio po bolnicama u Zagrebu.

Nabavljena su tonska kola TK1, tada najmodernija u Europi, opremljena tonskim pultom s 18 mono i 2 stereoulaza, dva magnetofona, uređajima za obradbu tona, 15 W FM cijevnim odašiljačem, autonomijom od oko dva sata i dr. Dimenzije kola bile su uvjetovane ulaskom u staru jezgru Dubrovnika zbog snimanja i direktnih prijenosa s Dubrovačkih ljetnih igara.

1969.

15. svibnja – ostvareno je prvo radijsko emitiranje u stereotehnici, iz Glazbenoga zavoda u Zagrebu. Izvedeno je s novim reportažnim kolima (TK1), opremljenima stereoopremom, s pomoću 15 W FM odašiljača.

1970.

22. veljače – emitirana je prva epizoda igrane serije *Naše malo misto*. U 13 epizoda, od kojih je 6 prikazano 1970, a preostalih 7 od 14. II. 1971, serija obiluje brojnim humorističnim situacijama. Tipizirane situacije i karikaturni likovi, smješteni u neimenovani dalmatinski gradić od sredine 1930-ih do početka 1960-ih, oplemenjeni su razigranim dijalozima prožetima satirou, vrsnim glumačkim izvedbama i suigrom. Snimljena u proizvodnji Zabavnog programa TVZ-a (urednik Aleksandar Bjelousov), serija pripada najpopularnijim programima u povijesti televizije u Hrvatskoj, o čem svjedoče redovite reprize. Scenarij Miljenko Smoje, režija Daniel Marušić.

1971.

1. ožujka – u sustav područnih stanica ulazi Radio Zadar (osnovan 23. X. 1968).

U prosincu, u sklopu represivnih mjera kojima je ugušeno Hrvatsko proljeće, smijenjeni su generalni direktor, direktori, glavni urednici RZ-a i TVZ-a te drugi čelnici RTZ-a koji su podržavali demokratske procese u zemlji i težnje Republike Hrvatske za ravnopravnim položajem u tadašnjoj jugoslavenskoj federaciji.

1972.

Na II. programu RZ-a s emitiranjem je započela emisija *Sunčani sat*. Predstavlja turizam na kontinentu i na moru, u zemlji i u inozemstvu. Gotovo da nema turističkoga mjesta u Hrvatskoj iz kojega se tijekom godina nisu javljali reporteri emisije, a obišli su i desetak uglavnom mediteranskih zemalja, uspoređujući i razmjenjujući iskustva i praksu. Prvi urednici bili su Zvonimir Blažević i Zvonimir Gjurin.

Nabavljena su tonska kola TK2.

29. studenoga – počelo je eksperimentalno emitiranje Drugoga programa TVZ-a, a povremeno i prije (27. VIII. prijenos Olimpijskih igara iz Münchena)

1973.

17. veljače – počelo je redovito emitiranje Drugoga programa TVZ-a.

Nabavljena su tonska kola TK3.

1974.

Nabavljena su reportažna kola RK4, prva s kamerama u boji (4 komada Marconi Mark MK 8). Sastojе se od dvaju vozila: programske režije i kontrole slike/tehničke kontrole u jednom, ton i agregat u drugom vozilu. Koncertnom izvedbom opere *Postolar iz Delfta* Blagoja Berse, pod ravnanjem Mladena Bašića, Simfonijski orkestar RTZ-a seli se u Koncertnu dvoranu Vatroslava Lisinskoga.

16. travnja – ostvaren je prvi izravni prijenos u boji s reportažnim kolima (RK4, u pričuvu su bila RK2 – CFTH1 s crno-bijelom slikom). Iz dvorane Mladosti na Trsatu prenosi se All star košarkaški susret između Istoka i Zapada bivše države, prva manifestacija takve vrste organizirana izvan SAD-a i NBA lige.

1975.

TV studiji iz Šubićeve 20 sele se na Fakultet strojarstva i brodogradnje, gdje se uspostavljaju dva veća studija (Studio A i Studio B) s kamerama Bosch KCU40, koje su rabile cijevi plumbicon. TVZ postupno prelazi na emitiranje programa u boji.

Počelo je emitiranje dnevnih informativnih emisija regionalnih kronika i *Zagrebačke panorame*. Simfonijski orkestar RTZ-a mijenja ime u Zagrebački simfoničari RTZ-a.

1. travnja – polaganjem kamena temeljca počela je gradnja doma RTZ-a na Prisavlju.

1976.

S radom je započeo preuređeni regionalni TV centar Rijeka.

3. siječnja – započeo s emitiranjem *TV kalendar*, dokumentarno-povijesna emisija koja u desetominutnom sažetom obliku obrađuje političke, kulturne, sportske, znanstvene, povijesne i druge teme iz hrvatske i svjetske prošlosti u povodu neke obljetnice. Na poticaj tadašnjega direktora RTZ-a Branka Puharića pokrenuli su ga Obrad Kosovac i Vladimir Fučijaš, koji su ga zajedno ili naizmjenice uređivali do 2001 (V. Fučijaš), odnosno 2011 (O. Kosovac).

15. svibnja – Prvi program RZ-a započeo je svaki-danšnje 24-satno emitiranje.

16–19. kolovoza – RTZ za čitav svijet prenosi događaje s konferencije šefova država i vlada Nesvrstanih zemalja u Colombu 1976, jer televizija zemlje domaćina nije bila osposobljena za taj zadatak. Bio je to dotad najsloženiji programsko-tehnički projekt TVZ-a, kao i iznimno velika i složena operacija izvještavanja uopće. Iz Hrvatske su dopremljena četiri reportažna vozila, rasvjeta, tonska oprema, sredstva veze, agregat, filmske kamere i druga oprema. Produkcijaska ekipa TVZ-a oformila je produkcijski punkt i povezala ga s japanskom satelitskom postajom udaljenom desetak kilometara, što je omogućilo izravne prijenose za oko 100 televizija Nesvrstanih zemalja, a preko programsko-tehničkoga centra u Zagrebu slanje pregleda dnevnih zbivanja za eurovizijski centar u Bruxellesu te izvještaja za emisije TVZ-a i ostale članice JRT-a. Realizirane su i mnogobrojne posebne produkcije po naredbama televizija Nesvrstanih zemalja, velikih svjetskih televizija i agencija. Voditelj projekta bio je Mirko Bolfek.

1977.

Televizija je uvela sustav elektroničkoga prikupljanja vijesti.

S radom je započeo novosagrađeni regionalni TV centar Osijek.

1978.

Nabavljena su tonska kola TK4, opremljena za tadašnje vrijeme najmodernijim tonskim miješalom s 32 kanala.

1979.

15–29. rujna – održane su VIII. mediteranske igre u Splitu. RTZ je za potrebe izravnih prijenosa, izvještavanja i izradbe jednosatnih dnevnih sažetaka o natjecanjima u 25 sportova iz sedam gradova angažirao praktički sve svoje snage. Milka Babović bila je voditeljica JRT-ova poola, a Dubravko Šarić, Dino Dešković i Jerko Vukov u tehničkom vodstvu. Te su godine s radom započeli novosagrađeni regionalni TV centar Split te reportažno vozilo (RK9) s tri kolor kamere, kao prvo koje je bilo stacionirano izvan Zagreba.

1980.

S emitiranjem je započela *Kviskoteka*, kviz znanja, najgledaniji zabavni program toga razdoblja; do 1991. prenosile su ga sve televizije u sustavu JRT-a. Sastojao se od televizičnih igara i pitalica (igra asocijacija, otkrivanje skrivene osobe, ABCD pitalice i dr.), koje su osmišljavali i sastavljali sveučilišni profesori i novinari (B. Senker, D. Novaković, Ž. Klaić, R. Pauletić, D. Matošec i R. Baretić). Autor je bio Lazo Goluža.

Počelo se prikazivati *Velo misto* (do 1981), igrana TV serija u 14 epizoda. Kronika grada Splita tijekom prve polovice 20. st.; u svjetlu osnivanja nogometnoga kluba Hajduk te burnih političkih događaja od uoči I. svjetskog rata do završetka II. svjetskog rata i poraća predstavlja niz slikovitih likova, razigrano spajajući stvarne i fiktivne događaje u upečatljivu spoju komedije i drame s društvenim komentarom. Središnji je lik vlasnik gradske brijačnice Meštar (Boris Dvornik), oko kojega se pleće mreža odnosa ostalih protagonista. Dramaturška obradba scenarija i režija Joakim Marušić.

U lipnju su počela s radom TV reportažna kola RK8, prva u potpunosti proizvedena u Hrvatskoj. Projekt i montažu opreme realizirali su djelatnici TVZ-a, a izradba šasije vozila bila je u Tvornici autobusa Zagreb.

1982.

S emitiranjem je započela tjedna emisija *Ljudi, more i obale* (od 1990. pod imenom *More*). Svjedočenjima žitelja priobalja i otoka, prikazivanjem života na moru, pričama o naseljima, običajima i kulturnoj baštini, razgovorima sa stručnjacima o pomorskom gospodarstvu, brodarstvu ili ribolovu teži se promicati značenje Jadrana za hrvatski identitet. Pokrenuo ju je urednik TV centra Rijeka i Pula Branislav Bimbašić (prvi urednik emisije), a realizirao ju je M. Vučić.

1983.

Radio Rijeka krajem godine počinje emitirati s odašiljača Mirkovica, pa se čujnost širi na područje Gorskoga kotara, Ogulina, Karlovca i Zagreba te dijelova Slavonije.

15. prosinca

Na Radio Puli pušten je u rad veliki programski studio s 24-kanalnim pultom za vlastitu glazbe-

nu proizvodnju, tada najsuvremeniji u Hrvatskoj (u paketu s opremom RTZ-a za Univerzijadu). S prethodno uređenim dopisništvima u 7 istarskih gradova bila je to dobra osnova za proširenje programa do cjelodnevnoga emitiranja.

1984.

RTZ kao dio JRT-a sudjeluje u tehničkoj i programskoj realizaciji prijenosa i izvještavanja sa Zimskih olimpijskih igara u Sarajevu.

1985.

Studio C preselio se iz Radničkoga doma u Dom HRT-a. Najprije se montirao Studio 7, a potom Studio 6.

1986.

Na 40. obljetnicu RZ-a pušten je u redoviti rad srednjovalni odašiljač Zadar (u Grbama pokraj Nina) snage 1200 kW (u probnom pogonu od 1984). Signal se odašilje s četiri antenska stupa visine po 132 metra, čime je omogućena dobra čujnost programa RZ-a u zapadnoj Europi, gdje živi brojna hrvatska dijaspora, te na Mediteranu, gdje plove brodovi naše trgovačke mornarice.

3. veljače – Radio Sljeme prešlo je s 4-satnoga na 12-satno emitiranje s novom programskom koncepcijom i namjerom RZ-a da preraste u 24-satni program.

1987.

8–19. srpnja – održana je XIV. ljetna Univerzijada u Zagrebu.

U dvorišnom prostoru zgrade u Šubićevoj 20, na mjestu prijašnjega studija Lenjin, izgrađen je najveći studijski kompleks za potrebe produkcije (prvotno također nazvan Lenjin, poslije Krešimir). Režija toga studija bila je opremljena za to doba najnovijom tehnologijom, 40-kanalnim tonskim miješalom tipa SSL 4040E, izvedenim u "in-line" konfiguraciji. Akustički dizajn bio je izveden u "lede" koncepciji.

1988.

15. svibnja – počelo je eksperimentalno emitiranje TVZ3 – trećega programa TVZ-a. Na tom konceptu izrasta kanal koji se od 11. XI. 1989. emitira pod imenom Z3 sve do 1. III. 1991, kad ponovo prelazi pod okrilje HRT-a pod imenom HTV3.

1989.

Preko koordinacijskoga centra za razmjenu vijesti između JRT-a i Eurovizije smještenog u TVZ-u nekoliko je dana u svijet odašiljana slika rušenja rumunjskoga režima i svrgavanja obitelji Ceaușescu. Prevratnici su najprije osvojili nacionalnu televiziju i preko JRT-ovih trasa prosljedili sliku prema TVZ-u i dalje u svijet.

15. svibnja – III. program RZ-a izmješten je s drugoprogramske frekvencije na vlastitu, a II. program započeo je s cjelodnevnom emitiranjem (povećano mu je emitiranje s tri na sedam sati). Bio je to nastavak konstituiranja RZ-a, što su, u tradiciji razvoja europske radiodifuzije, započeli Ivo Bojanić i Josip Šentija, a što je završeno uvođenjem 24-satnoga emitiranja sva tri programa HR-a i Radio Sljemena 24. XII. 1997.

1990.

28. travnja – počelo je emitiranje teleteksta.

4. svibnja – svečano je puštena u rad odašiljačko-prijamna satelitska postaja u sustavu EBU-a postavljena na prostoru novoga Doma HRT-a. O impozantnosti instalirane opreme govori podatak da je promjer antene 7,6 m, a masa 4000 kg. To je prva satelitska postaja koja nije bila u vlasništvu nacionalne telekomunikacijske tvrtke. Služila je kao satelitska veza za direktne prijenose iz Hrvatske i razmjenu programskih materijala s drugim članicama EBU-a. Posebna je bila njezina uloga tijekom Domovinskoga rata za slanje videomaterijala iz Hrvatske prema svijetu.

5. svibnja – održano je 35. izdanje *Pjesme Eurovizije – Eurosong* u Zagrebu u dvorani Vatroslav Lisinski. Redatelj prijenosa bio je Nenad Puhovski, a voditelj Helga Vlahović Brnobić i Oliver Mlakar. Izvršni producent bio je Goran Radman, producent Vesna Mort, tehnički producent Steve Sučević, a muzički producent bila je Seadeta Midžić. U projektu je sudjelovalo više stotina zaposlenika RTZ-a. Prijenos *Eurosonga* preuzelo je 37 televizijskih stanica, a pratilo ga je više od milijardu gledatelja.

29. lipnja – Nakon demokratskih promjena i prvih slobodnih višestranačkih izbora Radiotelevizija Zagreb preimenovana je u Hrvatsku radiotele-

viziju (HRT). Sabor Republike Hrvatske donio je o tom posebnu odluku.

26. kolovoza – 2. rujna – održano je 15. europsko prvenstvo u atletici – Split 1990. HRT organizira prijenose i posebne studijske emisije; postoji i studio za EBU produkcije. U projektu je sudjelovalo 360 djelatnika, programski ga je vodio Božo Sušec, glavni redatelj bio je Davorin Bošnjak, a tehničko vodstvo činili su Dubravko Šarić, Jerko Vukov i Dino Dešković.

3. studenoga – HRT službeno istupa iz JRT-a, sljedeći političku volju za osamostaljenjem Republike Hrvatske potvrđenu na političkim izborima.

1991–1992.

Na HTV-u je 1991. prvi put emitiran spot s pjesmom Tomislava Ivčića *Stop the War in Croatia*, koji je na početku Domovinskoga rata slao snažnu poruku o događajima u Hrvatskoj u više od 30 zemalja.

1. ožujka 1991. – s emitiranjem je započeo HTV3 u okviru HRT-a. Iako se treći program emitira od 1988 (TVZ3), odnosno 1989 (Z3), tek 1991. postaje sastavnim djelom HRT-a te se sa Zagrebačkog velesajma seli u Dom HRT-a.

Domovinski rat – Agresija na Hrvatsku, veliki broj prognanika i izbjeglica, pitanje opskrbe i složene međunarodne okolnosti izazvali su promjenu u izgledu i rasporedu emitiranja te uvođenje novih emisija. Od brojnih emisija treba navesti da je HTV od 29. VIII. počeo emitirati mozaični program *Za slobodu*. Riječ je o uređivačkom aktu kojim se i na simboličkoj razini demonstrirao prijelaz iz redovite sheme u ratni program; *Slikom na sliku*, dnevna informativna TV emisija, prva emisija HTV-a konceptijski slična informativnim emisijama koje sintetiziraju dnevne događaje, kakve inače prakticiraju europske televizije pri kraju prime timea, ali u specifičnoj izvedbi uvelike uvjetovanoj ratom. Bio je to jedinstven primjer da TV napadnute države, u sklopu rezimea dnevnih događaja, objavljuje i priloge televizije iz države-agresora te različita mišljenja o samom sukobu; *TV parlament*, prva emisije koja je zadovoljila bitne kriterije pluralnosti, i po sastavu gostiju i po načinu na koji je tretirala

pojedine događaje; jutarnji TV magazin *Dobro jutro, Hrvatska* pokrenut je 1992. kao mozaik izravnih uključivanja regionalnih redakcija i deska IP-a, kontakata s novinarima na terenu te razgovora s gostima u studiju; također je inicirao brojne humanitarne akcije; *Hrvatska danas*, u kojoj su se javljali dopisnici iz studija širom Hrvatske. Osim redovitih informativnih emisija, redakcija IP-a s TV centrima i dopisništvima te uz pomoć brojnih amatera koji su snimali zbivanja i dopremali materijale na HTV, emitirala je kratke emisije vijesti, prema potrebi prekidajući program; radijske emisije *S domovinskih ratišta*, *Dobar dan*, *ovdje Hrvatski radio* i dr.

Od srpnja 1991. do veljače 1992. zaposjednuto je, oštećeno ili uništeno 80% odašiljačkih objekata HRT-a (Belje, Lička Plješivica, Čelavac, Srđ, Promina, Tovarnik, Zadar, Moslavačka gora, Kalnik, Pšunj, Deanovac, Biokovo, Labinštica, Papuk, Hvar, Mirkovica, Borinci) te više od 30 objekata radiotelevizijskih pretvarača. Od velikih objekata neoštećena je ostala samo Učka. Sljeme je raketirano 16. IX. i 4. X. 1991. Većina dostupnih objekata popravljena je tijekom 1992, a dotad su emitirali smanjenom snagom ili s pričuvnih lokacija.

29. kolovoza 1991. – počelo je emitiranje programa HRT-a preko satelita Eutelsat I (preko Austria Telecom), a od 19. VI. 1992. preko vlastite satelitske postaje i satelita Eutelsat II.

1993.

1. siječnja – HRT je postao punopravnim članom EBU/UER-a.

Pokreće se televizijska emisija *Prizma*, multinacionalni magazin, koji se sustavno bavi problemima ostvarivanja prava manjina u Hrvatskoj, od kulturne autonomije, nacionalne baštine, informiranja, obrazovanja na materinjim jezicima te službene uporabe jezika i pisma do participacije u vlasti. Prati aktivnosti manjinskih udruga i institucija te istaknutih pojedinaca. Emisiju je pokrenuo Zoran Slipčević.

1994.

Pokrenut je HRTWeb, do 1998. najznačajniji web portal u Hrvatskoj. Stranicu je pokrenuo Odjel informatike HRT-a kao nastavak prethodnoga informacijskog servisa na Internetu HRTgopher (1993).

10–11. rujna – praćenje prvoga posjeta pape Ivana Pavla II. Hrvatskoj. Zahtjevan projekt koji je predstavljao potpuno novu profesionalno-tehničku zadaću. Tada je prvi put u povijesti praćenja sv. Oca, slikom iz TV reporterskoga vozila ispred papamobila i slikom iz helikoptera, u televizijskom izravnom prijenosu, cijelim putem praćena svečana kolona, od zračne luke do rezidencije. Dan poslije sa zagrebačkoga Hipodroma prenošena je i najposjećenija misa u hrvatskoj povijesti. Procjenjuje se da ja na misi bilo gotovo milijun vjernika.

24. listopada – u 5 sati počelo je emitiranje HR-a u Domu HRT-a na Prisavlju (emisija *Vijesti iz spikerskog studija*). Postupno se napuštaju zgrade u Jurišićevoj 4 i Šubićevoj 20.

1995.

15. veljače – u samo jedan sat prespojena je centrala vodova iz Šubićeve 20 na novu u Domu HRT-a na Prisavlju. Time je emitiranje svih triju programa HR-a i Radio Sljemena u potpunosti premješteno u Dom HRT-a.

30. svibnja – u povodu Dana državnosti održan je vojni mimohod na zagrebačkom Jarunu. HTV je prijenos realizirao s 12 kamera.

6. kolovoza – s emitiranjem je započeo Radio Knin, radijska postaja u sustavu HRT-a, samo dan nakon oslobođenja Knina, a nakon velikih napora djelatnika iz različitih segmenata HRT-a.

26. kolovoza – projekt cjelodnevnoga praćenja putovanja državnoga vodstva iz Zagreba u Split vlakom, nakon vojne akcije Oluja i oslobađanja okupiranih teritorija. Sastojao se od prijenosa s pet mjesta, snimki razgovora, komentara putnika iz vlaka, priloga i snimki oslobođenih područja.

Nakon vojne akcije Oluja u kolovozu 1995. u rekordnom su vremenu osposobljene odašiljačke postaje Lička Plješivica (teško oštećena u požaru) te Čelavac i Promina.

1996.

Radio Rijeka započeo je s emitiranjem na internetu, kao jedan od prvih radijskih programa u Hrvatskoj. Otvorena je prva digitalna režija HR-a. Dopri-

snitvo Pula prerasta u HTV studio Pula i počinje djelovati samostalno.

S redovitim emitiranjem započeo je zabavno-glazbeni show i serijal javnih koncerata tradicijske kulture *Lijepom našom* (eksperimentalno emitirana s Jaruna na Dan državnosti 1995). Urednik Branko Uvodić.

Odašiljači i veze započinju s intenzivnom izgradnjom novih objekata radi dopunskoga pokrivanja. Do 2001. bit će izgrađeno 240 novih objekata.

1997.

Na 24-satno emitiranje prešli su Radio Sljeme (I. I), II. program HR-a (1. X) i III. program HR-a (24. XII). Dramski program HR-a pokrenuo je u Hvaru međunarodni festival igrane i dokumentarne radiodrame Prix Marulić – starim tekstovima u pohode.

30. svibnja – u povodu Dana državnosti održan je vojni mimohod na zagrebačkom Jarunu. HTV je prijenos realizirao s 18 kamera.

24. rujna – HR je počeo eksperimentalno emitiranje svih triju programa u digitalnoj tehnologiji, preko T-DAB odašiljača snage 800 W, instaliranoga na objektu Sljeme.

11. studenoga – na Prisavlju je u pogon puštena prva zemaljska satelitska postaja za emitiranje svih triju programa HTV-a i I. programa HR-a u digitalnoj tehnologiji, preko satelita Eutelsat Hot Bird 3 za područje Europe, Bliskog istoka i sjeverne Afrike.

1998.

U suradnji s Ministarstvom turizma u veljači je pokrenut novi TV servis – panoramske kamere turističkih mjesta Hrvatske (Dubrovnik, Split, Hvar, Šibenik, Bibinje–Sukošan, Opatija, Pula i Bjelolasića). Emitirao se uglavnom na HTV2.

U Muzeju Mimara utemeljen je ciklus koncerata *Sfumato* Zbora HRT-a.

25. kolovoza – nakon prelaska na digitalnu tehnologiju puštena je u pogon EBU-ova zemaljska satelitska postaja za razmjenu programa s Eurovizijom. HRT je višestruko povećao broj satelitskih kanala za razmjenu programa s Eurovizijom.

1. listopada – dovršeno je novo TV reportažno vozilo RK8, koje je neposredno nakon toga rabljeno u prijenosima drugoga posjeta pape Ivana Pavla II. Hrvatskoj. Ubrzo je u funkciju stavljeno i identično reportažno vozilo RK4. Oboja su kola kupljena kao “karoserija” i u potpunosti opremljena (s po 6 kamera) i stavljena u funkciju u Zagrebu.

2–4. listopada – praćenje drugoga posjeta pape Ivana Pavla II. Hrvatskoj. U televizijskom prijenosu pratio se dolazak u Zagreb, misa i proglašenje blaženim Alojzija Stepinca u Mariji Bistrici te misa na Žnjanu u Splitu i bdijenje u Solinu.

1999.

13. prosinca – izravni prijenos posljednjega ispraćaja prvoga hrvatskog predsjednika dr. F. Tuđmana. Od Predsjedničkih dvora na Pantovčaku do groblja na Mirogoju realiziran je prijenos sustavom mobilnih mikrovalnih veza (linkovi), uz povezivanje više reportažnih kola raspoređenih na trasi. ENG kamere pratile su pogrebnu povorku od Predsjedničkih dvora do Britanskoga trga, zatim Ilicom do Trga bana Josipa Jelačića, Jurišićevom i Draškovićevom ulicom preko Ribnjaka do Mirogoja.

2000.

S emitiranjem je počeo politički talk show *Nedjeljom u dva*, najdugovječnija emisija toga tipa na HTV-u (oko 650 emisija). Urednik i voditelj A. Stanković otpočeka je oštrim debatama postao svojevrsnim predvodnikom kritičkoga novinarstva na javnoj televiziji.

2001.

8. veljače – Zastupnički dom Hrvatskoga sabora donio je novi Zakon o Hrvatskoj radioteleviziji. HRT djeluje kao javna ustanova.

U svibnju je započeto emitiranje trosatnoga programa namijenjenog hrvatskim iseljenicima u Sjevernoj Americi.

Počeci automatizacije emitiranja radijskoga programa, prvo automatizirano emitiranje noćnoga programa HR3 – Euroclassic Notturmo.

2002.

U svibnju u Domu HRT-a i na odašiljačkom objektu Sljeme proradili su DVB-T odašiljači za digitalno emitiranje TV programa. HR i HTV stavili su u funkciju I-News (NRCS – akr. od engl. News Room Computer System) sustav za digitalno prikupljanje, obradbu i proizvodnju vijesti, a HR je započeo s proizvodnjom bez kazeta (sustav Netia).

2003.

Sagrađena TEHNET mreža HR-a i HTV-a za proizvodnju, emitiranje, digitalizaciju i arhiviranje, koja je omogućila potpuni prelazak na proizvodnju bez kazeta (sustav Netia na HR). Na novoj digitalnoj ENG opremi za snimanje i reprodukciju počinje digitalna proizvodnja za potrebe Informativnoga programa HTV-a.

Pušten je u rad sustav za digitalizaciju audiomaterijala i digitalna arhiva HR-a.

15. svibnja – s emitiranjem je započeo 24-satni međunarodni radijski programa za iseljenu Hrvatsku – *Glas Hrvatske*. Sustavno i sveobuhvatno izvještava o aktualnim društvenim i političkim zbivanjima u domovini, o životu i djelovanju Hrvata u svijetu, bavi se pitanjima povratka u domovinu, prenosi informacije o radu relevantnih državnih i društvenih institucija, donosi novosti s područja gospodarstva, znanosti i obrazovanja, kulture i religije, priče o hrvatskoj baštini te prenosi najvažnije sportske događaje.

5–9. lipnja – praćenje trećega posjeta pape Ivana Pavla II. Hrvatskoj. Bio je to najopsežniji programsko-tehnički zadatak jer su prijenosi realizirani iz više gradova (Rijeka, Dubrovnik, Osijek, Đakovo, Zadar). Za prijenos je rabljeno digitalno satelitsko reportažno vozilo (SNG 1) isporučeno neposredno prije događaja.

15. listopada – TV program za iseljenu Hrvatsku *Slika Hrvatske* počeo se prikazivati 24 sata dnevno za područje Sjeverne Amerike, Kanade, Australije i Novog Zelanda. Sadržava aktualne vijesti, obrazovne i znanstvene emisije, snimke koncerata, emisije narodne, zabavne i ozbiljne glazbe, sportske emisije, serije, drame i filmove. Program je započeo 2001. s trosatnim emitiranjem. Prvi urednik bio je Branimir Dopuđa.

2004.

U NRCS sustav povezani su radijski regionalni centri Split, Osijek, Rijeka i Dubrovnik.

Puštena su u rad nova tonska kola TK5.

Za potrebe izvještavanja s Olimpijskih igara u Ateni sagrađen privremeni HTV-ov centar s tehničkom centralom.

19. travnja – s emitiranjem je započeo satelitski TV programski kanal HRT Plus, nakon gašenja trećega programskog kanala HTV3. U prvih nekoliko tjedana (od 29. III) pokusno je emitiran satelitski TV vodič, nakon čega su gledatelji mogli gledati program uglavnom domaće proizvodnje, s emisijom *Vijesti*, koje su tijekom dana obrađivale događaje iz zemlje i svijeta opširnije od redovitih vijesti Prvog i Drugoga programa, a *Vijesti* u 17,30 bile su posvećene samo događajima iz svijeta. Prikazivane su i sve regionalne kronike, a sportski je program emitirao sve događaje koji nisu našli kvalitetnu poziciju u zemaljskim programima HTV1 i HTV2.

4. listopada – prvo snimanje (emisija *Maja*) u HTV-ovu studiju 9 (poslije studio Angel Miladinov), s reportažnim kolima RK7 jer pripadajuća režija studija 9 još nije bila u funkciji.

10. listopada – prvo emitiranje (prijenos izbora hrvatskoga predstavnika za Dječju pjesmu Eurovizije) iz HTV-ova Studija 10 (poslije studio Anton Marti), s reportažnim kolima RK4 jer pripadajuća režija studija 9 još nije bila u funkciji.

3. studenoga – predstavljena su prva HTV-ova digitalna reportažna vozila RK1 i RK2 (sa po 8 kamera).

2005.

Prvi međunarodni izravni prijenos skijaškoga natjecanja u Hrvatskoj, FIS slalom utrka Svjetskog kupa za žene na Sljemenu. Svi dislocirani zagrebački HRT-ovi odjeli preseljeni su u Dom HRT-a na Prisavlju.

Započela je sustavna digitalizacija audiomaterijala iz arhive HR-a; završen je prelazak radijskih režija na digitalnu tehnologiju, a HR je nabavio tonska kola TK6 i reportersko vozilo RV1. Informativni program HTV-a prešao je na potpunu digitalnu proizvodnju pojedinih emisija. HR i EBU organi-

zirali su pod motom *Sedam dana glazbe u europskom eteru* projekt *Zagreb – europski grad glazbe* koji je predstavio najreprezentativnije hrvatske ansamble i soliste, antologijska djela hrvatskih autora te Zagreb i zagrebačke koncertne prostore. Emitiran je u sedam izravnih i dva odgođena radijska prijenosa na III. programu HR-a.

18. travnja – ostvaren je prvi izravni prijenos iz novoga velikog radijskog studija (studio Zvonimir Bajsić) – emisija *Do zvijezda zajedno* II. programa HR-a.

13. svibnja – novi su studiji svečano otvoreni i dodijeljena su im imena Zvonimira Bajsića, Angela Miladinova i Antona Martija. Nakon opremanja studija i režije prvo snimanje u studiju Angel Miladinov bilo je 11. IX (*Kruške i jabuke*), a u studiju Anton Marti 14. IX (*Latinica*).

26. lipnja – otvorenje autoceste Zagreb–Split. HRT je prijenos realizirao s po jednim reportažnim i tonskim kolima postavljenima u Zagrebu, Splitu i na mostu Krka. Sve lokacije bile su povezane prijenosnim vezama s Režijom 10 u Zagrebu, kroz koju se realizirao program. Svečano otvorenje bilo je na odmorištu Krka, što je bio tehnički najzahtjevniji dio programa.

4. srpnja – prve TV vijesti na hrvatskom i engleskom jeziku na Prvom programu HTV-a proizvedene i emitirane u jedinstvenom informacijskom sustavu za proizvodnju vijesti; u istom sustavu 29. IX. proizvedene su i emitirane vijesti na Drugom programu HTV-a.

7. i 8. srpnja – HRT u Dubrovniku bio je domaćin 56. godišnje skupštine EBU-a; 200 delegata iz više od 50 zemalja (65 radiotelevizijskih postaja članica, osam pridruženih članica iz izvaneuropskih zemalja).

18. studenoga – prijenos Dana sjećanja na žrtvu Vukovara. HRT je prijenos realizirao kamerama koje su pokrivala cijelu trasu kojom je prolazila kolona sjećanja. Od tada se svake godine taj prijenos realizira s troja reportažna kola, dvojica SNG kola, s preko 20 kamera te s mobilnom kamerom u vozilu, a koristi se složeni sustav veza prema Zagrebu, gdje se signali iz Vukovara selektiraju u

izravnom prijenosu. Komentatori su raspoređeni na pozicijama kroz grad od bolnice do groblja.

2006.

Pokrenuta je usluga Radio na zahtjev, poslije preimenovana u Slušaonica, kojom se slušateljima preko web stanice HRT-a nude emisije emitirane na radijskim kanalima HRT-a.

31. ožujka – puštena su u rad tonska kola TK1 (RV1), a u rujnu TK6

15. svibnja – u predvorju Doma HRT-a postavljene su biste osnivača RZ-a Ive Sterna (1889–1961) i prvoga direktora RTZ-a Ivana Šibla (1917–1989), zaslužnoga što je prva televizijska postaja u bivšoj Jugoslaviji otvorena upravo u Hrvatskoj.

U završnoj fazi digitalizacije IP-a otvoreni su novi desk i studio IP-a, a središnji *Dnevnik* prvi je put emitiran u digitalnoj tehnologiji.

U funkciju su stavljena kola SNG2, s četiri kamere i satelitskim uplinkom.

Razdvojen je teletekst za pojedine televizijske programe u skladu sa strategijom da je plavi program (HTV1) uglavnom informativni, a crveni (HTV2) nešto ležernijega karaktera.

21. svibnja – u HTV-ovu *Dnevniku* emitiran je prvi videoprilog poslan internetom (autor priloga Pero Štrbe, tehnička podrška prijenosa Bruno Gvozdanović).

2007.

U travnju je postavljena i u pogon puštena prva radijska samostalna satelitska stanica (CRO-ZAG-017) za EBU razmjenu.

HRT je eksperimentalno pokrenuo emitiranje HDTV programa u MPEG4 standardu kodiranja s odašiljača postavljenoga na HRT domu. Tijekom 2008. mreža se odašiljača proširila, program je postao dostupan i u drugim većim gradovima, a prenošene su i utakmice Europskoga nogometnog prvenstva iz Austrije. Istekom dozvole za eksperimentalno emitiranje u veljači 2011. HRT HD je ugašen.

3. veljače – osobama oštećenoga sluha omogućeno je praćenje podnevnoga i središnjega *Dnevnika* preko titlova koji se aktiviraju biranjem broja 888 na teletekstu.

2008.

Završena je digitalizacija montažnih režija HR-a te je uveden automatski rad na emitiranju noćnoga programa na I. programu HR-a i Radio Sljemenu. Prema zahtjevima sportske redakcije u funkciju je ušao mobilni šestokanalni sustav za slow motion, s pohranom na vanjske medije, instaliran u vozilo SM1, koje je sastavni dio većih prijenosa i vanjska podrška proizvodnim televizijskim studijima HRT-a. S radom je počeo SNG4, adaptirano terensko vozilo, opremljeno satelitskim up-linkom. Za potrebe snimanja ljetnoga serijala *Razglednice iz Hrvatske* u funkciju je stavljen tkz. reportažni brod. U jedrenjak *Kapetan Luka* instalirana je televizijska režija, oprema za radijska javljanja i satelitska stanica. Reportažni brod bio je u funkciji tijekom srpnja i kolovoza (prva emisija iz Umaga 7. VII, a zadnja 29. VIII. iz Molunta).

2009.

U proizvodnju je ušla prva HD kamera CineAlta 24P i krenula u prvi veliki projekt 2000-ih – snimanje dramsko-dokumentarno-obrazovnoga serijala *Hrvatski kraljevi*.

U internetsko emitiranje uključeni su svi linearni programi HR-a, uvedeni su posebni programi samo za internet, po prvi se put koriste usluge globalnih pružatelja usluga distribucije (CDN, akr. od engl. Content Delivery Network) te su uvedeni novi i efikasniji formati kodiranja (HeAAC).

2010.

5. listopada – završeno je analogno televizijsko emitiranje u RH (ugašeni analogni odašiljači nacionalnih televizija). Svečanost je održana u dvorani u Jurišićevoj 4, odakle je i krenulo televizijsko emitiranje programa.

3. prosinca – izglasan je novi Zakon o HRT-u, koji donosi brojne novine. Vrijeme za oglašavanje na općim televizijskim kanalima postupno se smanjuje u udarnom terminu na četiri minute, uvođi se ugovor s Vladom RH koji detaljnije definira programske obveze i iznos sredstava za emitiranje i dr.

2011.

1. siječnja – službeno je zatvoren Filmski laboratorij HRT-a, nakon više od 40 godina djelovanja.

Najprije prelazak na rad s kazetama, a u 2000-im s datotekama značio je kraj za tehnologiju koja je nosila televizijsku proizvodnju prvih 30-ak godina.

4–5. lipnja – praćenje posjeta pape Benedikta XVI. Hrvatskoj. U realizaciji prijenosa (bdijenje mladih s Papom na Trgu bana Josipa Jelačića i misa s Hipodroma) sudjelovalo je više od 400 djelatnika HRT-a, a HTV-a je izravno prenosio sve događaje i ustupio ih međunarodnoj razmjeni. U prijenosima je sudjelovalo šest TV reportažnih i satelitskih kola, troja radijska tonska te dvojica reporterska radijska vozila i dvije TV režije. Posjet je pratilo 50 kamera, a za prienos prolaska gradom angažirana su i dva helikoptera.

3. listopada – ugašen je i zadnji “analogni otok”, televizijski pretvarač Maranovići, čime je i formalno prestalo analogno televizijsko odašiljanje u RH.

2012.

6. srpnja – donesene su izmjene i dopune Zakona o HRT-u kojima se redefinišu ovlasti glavnoga ravnatelja, Nadzornoga odbora i Programskoga vijeća.

12. rujna – HRT je prestao s emitiranjem programa HRT plus.

15. rujna – pokrenut je specijalizirani televizijski programski kanal HRT3 za kulturu i obrazovanje.

21. prosinca – pokrenut je specijalizirani informativni televizijski programski kanal HRT4 kao integrirani multimedijски kanal. Koristeći se postojećim resursima HRT-a, uz adekvatne tehničke i produkcijske uvjete, HRT4 emitira 24-satni program.

24. prosinca – pušten je u rad prvi multimedijски studio na HRT-u.

2013.

Stupio je na snagu Ugovor sklopljen između HRT-a i Vlade RH radi utvrđivanja javne misije i programskih obveza te iznosa i izvora sredstava za njihovo financiranje za razdoblje 2013–17. Sveobuhvatnom reorganizacijom HRT se organizira u četiri organizacijske jedinice (Program, Produkcija, Tehno-

logija, Poslovanje), a proizvodnja radijskoga i TV programa se povezuju. Pokrenut je portal radio.hrt.hr koji ujedinjuje stranice svih radijskih kanala, uslugu Radio na zahtjev (Slušaonica), a stranice regionalnih radijskih kanala postavljene su kao regionalni portali.

1. siječnja – prestalo je emitiranje Glasa Hrvatske na kratkom valu.

30. lipnja – televizijski i radijski prienos svečanog obilježavanja ulaska RH u EU. HRT je realizirao prienos središnje proslave i brojnih popratnih manifestacija tijekom dana iz Zagreba i cijele Hrvatske. U realizaciji složenoga projekta prijenosa, osim HRT-a kao nositelja, sudjelovale su i ekipe TV Slovenije, RTL-a, Nove TV, ACS France i ELDRA-e. Bila su angažirana četverica reportažna kola, šest satelitskih i jedna tonska kola s ukupno 51 kamerom. Prvi je put korištena Cabelcam kamera na sajli razapetoj između dvaju ogromnih kranova preko Trga bana Jelačića. U prijenosima i uključenjima s terena (Zagreb i sedam regionalnih centara) sudjelovalo je 27 novinara na terenu i četvero voditelja u studiju.

16. rujna – započelo je emitiranje HRT1 i HRT2 u 16:9 formatu.

2014.

Započela je provedba Programa restrukturiranja HRT-a koji je usvojila Vlada RH. Transformiraju se televizijska dopisništva Karlovac, Sisak, Krapina, Virovitica, Koprivnica, Nova Gradiška, Metković, Županja te RTVC Bjelovar i prelaze na rad s videonovinarima. U HRT centrima Dubrovnik, Split, Osijek, Šibenik, Zadar, Čakovec–Varaždin i Rijeka uvedena “tapeless” HD proizvodnja. Započinju pripreme za automatizaciju televizijskoga emitiranja. Televizijski studiji Angel Miladinov i Anton Marti započinju sa snimanjem u HDTV tehnologiji. Prvi projekt koji se u potpunosti realizira u toj tehnologiji je *The Voice – Najljepši glas Hrvatske*. U veljači je započelo snimanje sjednica Vlade RH u HDTV standardu, a signal je dostupan svim medijima. U rad je pušten televizijski Studio 8, opremljen virtualnom scenom, a u funkciju ulazi prva Ultra HD (“4K”) kamera kojom se snima dokumentarno-igrani film *Republika*.

HRT prenosi u veljači Zimske olimpijske igre (Soči) u HD kvaliteti (za zemaljsku distribuciju rabljena je DVB-T2 MPEG4 tehnologija), a od 1. VI. do 15. VII. Svjetsko nogometno prvenstvo (Brazil) u HD kvaliteti (za zemaljsku distribuciju rabljena je DVB-T MPEG4 tehnologija).

1. siječnja – gašenjem odašiljača u Ninu pokraj Zadra prestalo je emitiranje na srednjem valu (Glas Hrvatske), čime je, nakon gašenja odašiljanja na kratkom valu godinu prije, označen kraj jedne tehnologije koja je početkom 20 st. pokrenula radijsko emitiranje.

15. svibnja – pokrenuta je eksperimentalna OTT usluga GledajHRT!

19. listopada – puštena su u rad reportažna kola Ka-band DSNG5, multimedijско vozilo za prikupljanje vijesti, opremljeno satelitskom komunikacijskom vezom temeljenom na IP protokolu. Za ostvarivanje prijenosa i komunikaciju rabi Ka frekvencijski pojas, po čem je i dobilo naziv.

30. listopada – svečano je otvoren sjedinjeni HRT radiotelevizijski centar Zadar. Prije te godine, 1. IX, iz novoga je prostora započela radijska, a 7. X. televizijska proizvodnja.

31. listopada – prvo javljanje iz novoobnovljenoga studija u Bogovićevoj u emisiju *Dobro jutro, Hrvatska*, a 2. III. 2015. iz njega je emitirana i prva emisija – *Govornica*, koja se otad emitira redovito.

29. prosinca – započeo je s radom novi HRT Centar Čakovec i Varaždin (svečano otvoren 26. III. 2015).

2015.

Prelazak studija Anton Marti na HDTV infrastrukturu. U rad je puštena nova satelitska stanica koja je dio eurovizijske satelitske mreže, sastavni dio multiplatforme za razmjenu AV signala i datoteka.

1. siječnja – započela je distribucija prometnih informacija TMC-RDS preko dijela odašiljača HRT-HR2 radijskoga kanala.

4. veljače – svečano je otvoren sjedinjeni HRT radiotelevizijski centar Dubrovnik, s novom opremom za radijsku i televizijsku proizvodnju (HDTV tehnolo-

gija). Godinu dana prije, 31. III, u novi se prostor uselila televizijska, a 20. V. radijska proizvodnja.

2. ožujka – nakon više desetljeća termin središnjega *Dnevnika* pomaknut je s 19,30 na 19,00 sati, ima dva voditelja, a trajanje je produženo na puni sat.

18. srpnja – svečano je otvoren sjedinjeni HRT radiotelevizijski centar Pula.

4. kolovoza – Mimohod u povodu Dana pobjede, Dana domovinske zahvalnosti, Dana hrvatskih branitelja i 20. obljetnice Oluje, održan u Zagrebu s tri tisuće sudionika, 330 vozila i 30 zrakoplova, HRT je prenosio s pomoću 20 kamera.

10. kolovoza – povodom 24. obljetnice pogibije snimatelja Gordana Lederera na brdu Čukur iznad Hrvatske Kostajnice otvoreno je spomen-obilježje Slomljeni pejzaž (rad kipara Petra Barišića i arhitekata Kate Marunice i Nenada Ravnića).

20. listopada – pokrenuta je HRTi usluga koja omogućuje izravnu isporuku multimedijškoga sadržaja krajnjim korisnicima preko otvorene internet-ske infrastrukture. Omogućuje gledanje i slušanje radijskih TV programskih kanala uživo, pregled sadržaja s vremenskim odmakom, proširenu bazu radijskih i TV emisija na zahtjev, snimanje odabranih sadržaja, odgođeno gledanje i slušanje emitiranih sadržaja, pregled servisnih informacija te interaktivnu komunikaciju korištenjem društvenih mreža. Sastavni je dio usluge i programski vodič, koji nudi pregled informacija o emitiranim radijskim i TV emisijama, ali i onima koje tek slijede, te personalizirane preporuke za gledanje i dr. Dostupna je na svim uređajima spojenim na Internet (pametni telefon, tablet, pametni televizor, računalo i dr.).

6. studenoga – s Vladom RH potpisan je aneks Ugovora radi utvrđivanja javne misije i programskih obveza te iznosa i izvora sredstava za njihovo financiranje u razdoblju 2013–17.

2016.

Pokrenuti su portali za djecu juhuu.hr te obrazovni portal skolski.hr.

Dnevnik HTV-a vraća se 14. III. na emitiranje s jednim voditeljem.

HRT otvara dopisništvo u Vukovaru.

22. siječnja – realiziran je prvi izravni TV prijenos sjednice Zastupničkoga doma Sabora RH bez uporabe reportažnog vozila. S novoinstaliranom opremom proizvodi se televizijski signal u HDTV standardu koji je dostupan svim medijima u Hrvatskoj.

17. ožujka – HRT4 preuzima funkciju međunarodnoga televizijskog kanala Slika Hrvatske koji

prestaje s emitiranjem. HRT4 je dostupan u Europi preko satelita, a u cijelom svijetu preko multi-medijske platforme HRTi.

26. travnja – HRT je u suradnji s Hrvatskom poštom izdao prigodnu komercijalnu poštansku marku u povodu obilježavanja 90. obljetnice postojanja Hrvatskoga radija i 60. obljetnice postojanja Hrvatske televizije. Motiv poštanske marke, čija naklada iznosi 100 000 primjeraka, radijska su spikerica i kamerman.

Božidar Novak

Radiotelevizija Zagreb u Hrvatskom proljeću

Reformno razdoblje u hrvatskoj politici, društvu, kulturi i novinarstvu u SR Hrvatskoj od 1965. do prosinca 1971. nazvano je Hrvatskim proljećem. Obilježeno je ne samo legitimiziranjem hrvatskoga nacionalnog identiteta nego i zahtjevima za većom slobodom izražavanja i novinarstva, posebice za slobodniji protok informacija. Hrvatski mediji, posebice radio i televizija, sustavno i objektivno počeli su informirati hrvatsku javnost, posebno o položaju Hrvatske u Jugoslaviji.

Bilo je to prijelomno razdoblje u povijesti Hrvatske, pa i Radiotelevizije Zagreb (RTZ), kojim je počela promjena unitaristički konstruiranoga medijskog sustava. RTZ je podupirao reformska gibanja u gospodarskom i političkom životu. Početak se veže uz Brijunski plenum partijskoga vodstva Jugoslavije i pad A. Rankovića (1966), što je oslabilo utjecaj Udbe i unitarističkih snaga u Jugoslaviji, te uz *Deklaraciju o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika* (1967). Vodstvo SKH (Miko Tripalo, Savka Dabčević-Kučar, Drago Haramija i dr.) otvorilo je raspravu unutar partijskih foruma o nizu dotad tabuiranih tema: međunacionalni odnosi i traženje većih ovlaštenja republika u centraliziranoj federaciji, traženje veće uloge u kreiranju vanjske politike, nezakoniti postupci tajne policije i poštivanje građanskih i vjerskih sloboda, uključujući i veću slobodu novinarstva i pravo na razliku u mišljenjima. Programi RTZ-a otvaraju se znanstvenicima i kulturnim radnicima, potiče se društvena snošljivost prema onima koji misle drugačije i šire prostori ljudskih i vjerskih sloboda.

Pravi zamah reformskoga pokreta počeo je 10. sjednicom CK SKH (siječanj 1970), koja je osudila jugoslavenski unitarizam i afirmirala neovisan

hrvatski politički kurs, usmjeren na demokratske reforme, nacionalnu ravnopravnost i političke slobode. U tom razdoblju RTZ naglašeno promiče slobodan protok informacija i širenje slobode izražavanja i novinstva radi stvaranja informirane, slobodne i kritičke javnosti. Sama 10. sjednica bila je poseban medijski događaj, jer je po prvi put bila otvorena, pa ju je TVZ prenosila tri dana. Unaprijed se nije znalo kakav će imati ishod jer je bila označena oštrim sukobom unitarističko-boljševičkih i federalističko-liberalnih snaga o ustavnopravnom ustrojstvu Hrvatske i budućnosti Jugoslavije.

Hrvatski politički vrh otvorio je sjednicu CK SKH javnosti, poštujući temeljno demokratsko pravo javnosti na informiranje. Hrvatsko novinarstvo i RTZ bili su u to vrijeme u neku ruku zamjena za uskraćeni stranački politički pluralizam, koji se neformalno djelomično razvijao kroz djelovanje Matice hrvatske, pokret hrvatskih sveučilištaraca i nevladinih udruga – Društva književnika, Društva novinara Hrvatske (DNH) i dr. U to vrijeme, u skladu s najboljom europskom tradicijom, nitko nije bio uznemiravan ili osuđivan zato što je mislio drugačije. Uređivačka politika RTZ-a orijentirana je na borbu protiv unitarističkoga sustava Jugoslavije, na odvajanje gospodarstva od utjecaja politike, na stavljanje Udbe pod javnu kontrolu i umanjivanje njezine uloge u političkom životu te na slobodan protok informacija. Tih načela pridržavala se do sloma Hrvatskoga proljeća, imajući u tom vodeću medijsku ulogu.

Hrvatsko političko vodstvo koje je podržavalo demokratske reforme izravno se suprotstavilo Titu kad je tražio da se uhite vodeći ljudi Matice

hrvatske i studentskoga pokreta te da se hrvatski mediji stave pod veću partijsku i državnu kontrolu.

Razdoblje Hrvatskoga proljeća pozitivno se u razvoju medija odrazilo, uz RTZ, i na novinsku kuću Vjesnik te Maticu hrvatsku, osobito kroz njihove časopise *Telegram* i *Hrvatski tjednik*, ali i kroz neke omladinske i studentske listove, zbog čega su se nakon njegova sloma od prosinca 1971. našli pod posebnim represivnim mjerama i čistkama.

Obračunom s RTZ-om, novinama i publicistikom bavili su se, uz Udbu i KOS, državna tijela i partijski forumi. U posebnim izvještajima o prodoru nacionalizma bavila se posebna komisija Gradskega komiteta SKH Zagreb, pa partijska komisija i novoizabrani Centralni komitet SKH. Konkretno i pojedinačne presude, ocrnjivanja do uklanjanja iz novinarstva dale su partijske organizacije medijskih kuća. Nakon toga su novinarski aktivni u tim kućama sve optužene i kažnjene predali Sudu časti DNH-a. Taj je sud neke novinare i urednike privremeno kažnjavao, a nekima trajno oduzeo pravo na novinarsku profesiju.

Tadašnju ulogu RTZ-a najbolje oslikavaju ocjene iz spomenutih izvještaja. Javni politički i medijski linč i na RTZ-u počeo je već u siječnju 1972. U jednom izvještaju DNH-a stoji da je i prije 21. sjednice Predsjedništva CK SKJ bio u Hrvatskoj sastavljen popis 50 vodećih hrvatskih novinara kojima treba onemogućiti da se bave svojim profesionalnim radom. Napadima na hrvatske medije i RTZ prednjačila je beogradska *Politika*.

Prvi partijski dokument koji je govorio o grjesima RTZ-a bio je *Izvještaj o pojavama i razvoju nacionalističkog djelovanja i frakcionaškoj aktivnosti u Zagrebu*, tiskan u posebnoj brošurici u travnju 1972. Napisan je tijekom rada istražnih komisija u Vjesniku i RTZ-u. U dijelu izvještaja *Sredstva javnog komuniciranja* stoji da je "angažiranje sredstava javnog informiranja bilo jedan od iznimno značajnih činilaca na strani onih snaga koje su posebno širile akciju za korekciju i izmjenu temeljne politike Saveza komunista. Novinsko-izdavačka kuća Vjesnik i RTZ, kao dva snažna društveno-politička faktora neposrednog utjecaja u stvaranju opće društvene klime, te utjecaja na sadržaj društveno-političkog angažiranja, postajali su snažno sredstvo manipuliranja i time opredjeljivanja ljudi na kursu politike 'masovnog pokreta'."

Jednak politički proces, nastavlja se u izvještaju, s istim javnim učinkom (kao u Vjesniku) odvijao se i u okviru RTZ-a. Ivo Bojanić, kao generalni direktor RTV Zagreb i kao član CK SKH, stavio se u položaj najodgovornijega faktora koji će idejno-političku funkciju i širinu utjecaja RTV-a direktno usmjeravati na afirmaciju misli, ideja i stajališta onoga dijela političkog vrha SKH koji je "sudbinu Hrvatske preuzeo u svoje ruke". Svi oblici javnih istupa toga dijela republičkoga vrha, a koji je "masovni pokret" označio kao "progresivno jezgro" CK SKH, nalazili su u RTZ-u snažno sredstvo za širenje svojih ideja i stvaranje mita o sebi kao prvim istinskim "vođama" jednoga naroda od kojih zavisi i budućnost Jugoslavije.

Direktni utjecaj pojedinih republičkih partijskih dužnosnika na političko-programsku orijentaciju RTZ-a i spremnost jednoga broja odgovornih ljudi da se sugerirana politika razrađuje otvorili su proces direktnog angažiranja RTZ-a na liniji "masovnog pokreta". RZ se napada zato što se postupno povlači iz zajedničkoga programa jugoslovenskih radiostanica, a TVZ što smanjuje suradnju s drugim televizijskim centrima u Jugoslaviji, a istodobno se otvaraju prema Europi, što upućuje na separatističke tendencije. Preko određenoga broja ljudi na RTV-u je ostvarena direktna suradnja s Maticom hrvatskom, a uz Vladu Gotovca kao njezina urednika-dramaturga i ujedno glavnoga urednika *Hrvatskoga tjednika*, proširen je broj direktnih suradnika toga lista. U razvoju tih odnosa vrši se "aktualna politizacija" pojedinih programskih dijelova RTZ-a, a "afirmiranim" kadrovima iz linije "pokreta" otvara se prostor za njihov nastup i djelovanje. Informativni TV program u 1971. utrostručio je opseg svojega djelovanja. Najveći dio toga popunili su prijenosi i izvještaji s kojima je nastupao liderski vrh.

RTZ i Novinsko-izdavačka kuća Vjesnik bili su golemi politički centri kojima je vladao liderski vrh i koji su u sve oblasti gospodarskoga, društvenog i političkog života unosili nacionalističku i malograđansku idejnu platformu – zaključuje se u izvještaju.

Drugi službeni dokument koji oslikava ulogu RTZ-a u Hrvatskom proljeću bio je *Izvještaj o stanju SKH u odnosu na prodor nacionalizma u njegove redove*, koji je napisan za 28. sjednicu Centralnoga komiteta Saveza komunista Hrvatske (održana 8. V. 1972). Knjiga je to od 310 stranica, sastavljena

uz veliku analitičku ambiciju i s namjerom da sveobuhvatno objasni uzroke, djelovanje i pogubnost reformskoga povijesnog razdoblja Hrvatske od 1965. do kraja 1971.

U izvještaju se potanko analizira i djelovanje hrvatske publicistike, tiska, radija i televizije. Osnovna je postavka da je povijesno razdoblje reformi izazvalo nacionalizam, šovinizam i separatizam, stvorilo tehnomenađerstvo, koje je ugrozilo samoupravljanje, a slobode izražavanja i medija, uz pluralizaciju društva, ugrozile su rukovodeću ulogu Saveza komunista. Sve je to dovelo do kontrarevolucije i pokušaja restauracije građanskoga društva. Iz izvještaja izbija veliki strah od gubljenja revolucionarne stečevine i vlasti političkih struktura oko Tita u okvirima Federacije i republika.

Taj je izvještaj najznačajniji dokument za razumijevanje političkih prilika u Hrvatskoj nakon Karadžorđeva u prosincu 1971. Bio je temelj za stvaranje "crne liste" od 150 osoba koje su bile trajno isključene iz hrvatskoga javnog života sve do 1989. Političke poruke izvještaja bile su temelj za neprekidnu političku i represivnu akciju protiv svakoga naglašenog isticanja hrvatskoga nacionalnog osjećaja.

U Izvještaju CKSKH o prodoru nacionalizma televizija se osuđuje da je nekritički podlegla pritisku i manipulaciji lidera frakcionaške grupe SKH, koja je omogućila eskalaciju nacionalizma, šovinizma i separatizma u političkom životu Hrvatske. Direktna utjecaj pojedinih "lidera" na političko-programsku orijentaciju TV-a i spremnost jednog broja odgovornih kadrova da se sugerirana politika razrađuje otvorili su proces tobožnje "kroatizacije" TVZ-a. Tako se pripremao teren za prihvaćanje nacionalističkih teza o razlikama u jeziku i ujedno pomoglo sijanju nepovjerenja između Hrvata i Srba u Hrvatskoj i u Jugoslaviji. To se ogledalo i u smanjenju suradnje s drugim televizijskim centrima u Jugoslaviji. Mnoge se emisije ne preuzimaju. Nasuprot tomu TVZ Zagreb otvara se nekritički prema nekim inozemnim TV centrima. Kako je TVZ sve više pretvaran u medij za afirmaciju pojedinih lidera i politike "masovnog pokreta" tako je ta informativna kuća sve više postajala otvorena i za savezništvo s nositeljima politike "masovnog pokreta" izvan TV-a. Preko nekoliko ljudi na RTV-u ostvarena je direktna suradnja s Maticom hrvatskom.

Nacionalistička shvaćanja i teze, navodi se u tom izvještaju, uspjele su prodrijeti u program Radija, posebno u dnevnom informativnom programu. U drugim dijelovima radioprograma malograđanstina je postala gotovo dio programske politike. U nekim emisijama osobito je došla do izražaja afirmacija lažnih vrijednosti, pa i malograđanska infiltracija i sitnoburžujska ideologija, na primitivnom kulturnom nivou. U kadrovskoj politici provedena je određena "čistka", dugotrajno i sustavno kadrovsko prestrukturiranje: s rukovodećih mjesta eliminirani su ljudi "unitarističkih" i "integralističkih" političkih orijentacija... Unazad nekoliko godina RZ se počeo sve više povlačiti i iz zajedničkoga programa jugoslavenskih radiostanica. To je izdvajanje, zatvaranje u republičke granice, argumentirano potrebom za samostalnošću, za suverenitetom u kreiranju programa itd. Istodobno je rastao i otpor prema cirkulaciji vijesti i informacija unutar zemlje (kroz informativni sustav Tanjuga). Informacije iz ostalih dijelova zemlje, osim iz Beograda, bile su svedene na simbolične razmjere. Nasuprot tomu RZ se nekritički otvara prema nekim inozemnim radiostanicama, stvara s njima zajedničke programe, mijenja programe, vrši direktne radioprijenose. Takva programska orijentacija dovela je do toga da su programski bile zanimljivije lokalne zapadnonjemačke radiostanice nego Radio Beograd, Radio Ljubljana ili Radio Titograd... Ustupci nacionalizmu očitovali su se i u arhaiziranju jezika... U gospodarskim se komentarima isticao neravnopravan položaj Hrvatske, umjesto da se napada opozicijska štampa, ona je vrlo često reklamirana... Provođi se "aktualna politizacija" pojedinih programskih dijelova RTV-a, a "afirmiranim" kadrovima iz "pokreta" otvara prostor za nastup i djelovanje u programskoj orijentaciji te kuće...

Na osnovi tih izvještaja, i poslije internih partijskih istraga i rasprava organizacije SK, na RTZ-u su donijeli drastične odluke kojima su vodeće ljude i istaknute novinare angažirane u procesu demokratizacije medija isključili iz članstva i smijenili s funkcija.

Izvještaj je pripremila Radna grupa SK RTZ, koju sačinjavaju članovi Komiteta SK RTZ, članovi sekretarijata ogranaka SK Radija i Televizije te predstavnici Izvršnoga komiteta CK SKH, Gradskoga komiteta SK Zagreba i Rajonske konferencije SK Zagreb-Centar. Komunisti RTZ-a, navodi se

u izvještaju, nakon 21. sjednice Predsjedništva SKJ i 23. sjednice CK SKH povelili su akciju kako bi razobličili i eliminirali snažan prodor nacionalizma i ideje "masovnog pokreta" u programe RTZ-a. Ujedno su kao trajne zadatke označili borbu protiv klasnih korijena svakoga nacionalizma i antisocijalističkih i antisamoupravnih pojava: birokratizma, tehnokratizma, privatizacije, kao i trulog liberalizma, dogmatizma i svih ostataka sitnoburžujске ideologije. Komunisti RTZ-a tražili su i korijene i uzroke u kojima je moglo doći do takvog odstupanja od politike SK-a i druga Tita, tražili korijene i uzroke situacije u kojoj je ustanova s mnogobrojnim partijskim članstvom najснаžnijega sredstva provođenja partijske politike mogla postati predmetom najgrublje manipulacije.

Nakon nizanja konkretnih optužbi na proskribirane urednike organizacija RZ-a donijela je precizne presude.

Presuda RZ-u

Ogranak Saveza komunista Radija utvrdio je i stupanj pojedinačne odgovornosti članova SK-a i iz članstva isključio:

Danijela Bučana – zbog djelovanja u *Hrvatskom tjedniku*, koje je nespojivo s funkcijom koju je obavljao i članstvom u SK-u;

Srečka Lipovčana – zbog izrazito nacionalističkoga djelovanja i pisanja te zbog pripadništva Uredničkomu kolegiju *Hrvatskoga tjednika*;

Peru Kristu – zbog nanošenja povreda ugledu RTZ-a (istodobno je isključen iz RTZ-a, gdje je bio šef RTV centra Dubrovnik);

Ivu Horvata (šef Dnevnog-informativnoga programa) – zbog pothranjivanja i povlađivanja liderstvu smijenjenoga dijela rukovodstva CK SKH (zabranjeno mu je da obavlja odgovorne novinarske i političke funkcije u RTZ-u). Nadalje:

Lucija Spajić (direktor RZ-a), koja je prethodno dala ostavku na svoj položaj, kažnjena je opomenom;

Radovan Vukovojac, šef radioprograma, kažnjen je opomenom;

Filip Svetić, šef programa Aktualiteta, dobio je javnu kritiku.

Ogranak SK Radija, polazeći od političkih kvalifikacija koje su dane programu RZ-a, iznio je i

zahtjev da šef Programa aktualiteta, urednici Zabavno-revijalnoga, Umjetničkog, Obrazovnog i dječjeg programa te urednik Muzičkog programa ne mogu dalje vršiti upravne funkcije na kojima se nalaze. Zatraženo je također da se s funkcija povuku *Ivo Tomić*, urednik Sportske redakcije, i *Stjepan Horvatić*, urednik Zagrebačke redakcije, jer su partijski kažnjeni za učinjene propuste i neopreznosti. Zahtjevi su Ogranak SK provedeni. Opomenom je kažnjen *Fredi Kramer* i zbog privatne suradnje s emisijom *Hrvatski sat* Radio Toronta. Zbog iste suradnje, ali u manjem opsegu, opomenom je kažnjen i *Ivo Tomić*. Drugarsko vijeće dalo je i političku kvalifikaciju vanjskoga suradnika komentatora *Frane Perića*. Ogranak mu je izrekao javnu kritiku, a RZ prekinuo suradnju s njim.

Ogranak SK Televizije zaključio je da je u programima došlo do odstupanja od kursa SK-a i širenja ideja masovnoga pokreta do eskalacije nacionalizma, šovinizma i separatizma u političkom životu Hrvatske.

Utvrđena je osobna odgovornost, pa su iz Saveza komunista isključeni:

Pajo Kanižaj – zbog suradnje u *Hrvatskom tjedniku*. Podnio je ostavku na članstvo u Radničkom savjetu Televizije i izrečena mu je posljednja opomena pred isključenje iz RTZ-a;

Branko Ježić – zbog suradnje u *Hrvatskom tjedniku*;

Ante Kale – diplomirani ekonomist zaposlen u Odjelu pretplate, zbog širenja nacional-šovinističkih i separatističkih parola i njegova nekritičkog odnosa prema tim parolama.

Iz Ustanove je isključen *Vlado Gotovac*, bivši glavni urednik *Hrvatskog tjednika*, a aktiv novinar Televizije pokrenuo je postupak za njegovo isključenje iz DNH-a.

Direktoru Televizije *Tomislavu Goluboviću* zbog odgovornosti za nevođenje cjelovite programske politike televizije izrečena je opomena. Ogranak SK-a zatražio je, osim toga, da se Golubović povuče s funkcije direktora televizije, što je on i učinio.

Uredniku Informativnoga programa *Ivi Koconu* zbog toga je izrečena javna kritika. Na zahtjev Ogranak SK-a on je Radničkomu savjetu podnio ostavku na funkciju urednika Informativnoga programa.

Šef programa *Branko Lentić* podnio je savjetu RTZ-a ostavku iz zdravstvenih razloga (ogranak je

zaključio da je dugo izbivanje zbog bolesti osnovni uzrok neangažiranja Branka Lentića u svojstvu šefa programa).

Mirko Bolfek, urednik emisije *Dijalozi*, odgovoran je jer nije pružio energičan otpor i podlegao je zahtjevima da intervjuira "lidere", što im je uz ostalo omogućeno da preko Televizije šire ideje masovnih pokreta i iskripljuju ocjene političkih situacija u Hrvatskoj.

Uz njih je smijenjen i Hrvoje Juračić, šef Igranoga programa TVZ-a, te više drugih urednika. Svi su raspoređeni na marginalna mjesta u programima.

Za urednika Dramskoga programa *Krešu Novosela* formirano je Drugarsko vijeće koje treba utvrditi stupanj njegove odgovornosti.

Kritikom je opomenut komentator Milan Gavrović jer je zastupao teze čistih računa i "devize onom tko ih ostvaruje".

Radna grupa SK RTZ-a razmotrila je osobnu političku i partijsku odgovornost generalnoga direktora Ive Bojanića, s prijedlogom, koji je Konferencija SK RTZ-a prihvatila, da se isključi iz članstva jer je direktno odgovoran što je RTZ unosio idejnu zbrku i političku dezorijentaciju u SKH, što se otvorio idejama masovnoga pokreta, neprijateljskih i kontrarevolucionarnih utjecaja i što se, objektivno, i programski i politički usmjeravao prema nacionalizmu i separatizmu.

Ivo Bojanić bio je do mirovine premješten u analitičku službu RTZ-a, na nenovinarsko, slabije plaćeno radno mjesto. Poslije ga je Sud časti DNH-a trajno isključio iz novinarstva.

Hajka na RTZ-u nije bila usmjerena samo na prokazane novinare. Ništa manji nisu bili ni unutarnji obračuni među karijeristima zaduženima za nastavljanje unutarnjega ideološkog raščišćavanja i pasivnih promatrača promjena. Taj unutarnji hladni rat trebao je održavati rad redakcija pod stalnom političkom napetošću.

Ta represija nikad nije temeljito istražena. Nalazimo je ponekad u sjećanjima pojedinih novinara nakon 1990. Tako je Baldo Ćupić zabilježio kako je bio optužen za nacionalizam jer je izvješćivao za TVZ iz Vele Luke o mitingu na kojem je prije odlaska u Karađorđevo govorio Miko Tripalo. Zamjerali su mu što nije cenzurirao njegove riječi. "Nas mogu smijeniti, a hrvatski narod nikad ne mogu."

Mihovil Dulčić s RZ-a zabilježio je kako je nakon Karađorđeva ponovo počelo "rashvaćivanje"

hrvatskoga jezika. Ta je praksa na RZ-u zaustavljena u doba Hrvatskoga proljeća. Istaknuti kulturni radnici, posebice lektori na RZ-u i TVZ-u, ugrožavali su svoju egzistenciju kako bi branili hrvatsku riječ, jezičnu raznolikost i bogatstvo. RZ je upornim djelovanjem lektora u sintaksi rečenice učinio silan preokret – razbio Tanjugovu jezičnu konstrukciju, prilagodivši je hrvatskomu jeziku. Također je zatražena analiza RTV centara u pojedinim gradovima Hrvatske. Direktor RTV centra u Dubrovniku Petar Kriste smijenjen je i udaljen s posla te nakratko uhićen. On se, uz Ivu Bojanića, Vladu Gotovca i Ivana Šibla, nalazio u revolucionarnom komitetu pedesetorice, koji je bio sastavljen po naredbi Josipa Broza Tita.

Na kraju se u progon uključilo i DNH. Vijeće Suda časti uz potvrdu novoga rukovodstva isključilo je iz novinarske profesije ili kaznilo vodeće urednike RTZ-a. Kažnjeni nisu mogli više obnašati vodeće uredničke poslove u svojoj matičnoj kući. Trajno su iz Društva isključeni I. Bojanić, I. Horvat, R. Vukovojac, S. Lipovčan, V. Gotovac i P. Kriste, a kažnjeni su vremenski i uklonjeni sa svojih uredničkih i komentatorskih mjesta F. Perić, D. Car i M. Hanzlovski i dr. Broj smijenjenih i progonjenih novinara nikad nije točno utvrđen.

Hrvatsko novinarstvo izvuklo je iz toga povijesnog razdoblja i pouku da novinari nikad ne smiju za interese politike i političara ići jedni protiv drugih te svoju profesionalnu organizaciju prepustiti interesima političara. Naučili su da svaka vlast koja ugrožava slobodu novinarstva pokazuje svoju despotsku prirodu te da sloboda izražavanja i novinarstva nije jedna od ljudskih sloboda, nego sloboda bez koje nema slobode uopće. A za te slobode treba ponekad platiti cijenu.

Udarom u Karađorđevu na Hrvatsku i hrvatsko novinarstvo jugoslavenski i hrvatski unitaristi i staljinisti objektivno su učinili ono za što je Brežnjev u Čehoslovačkoj trebala vojna intervencija. Prokazivanje i kažnjavanje novinara i urednika RTZ-a služilo je za zastrašivanje ostalih novinara i upozorenje što im se može dogoditi ako se ne pokore vladajućoj partiji i njezinoj ideologiji. To stanje potrajalo je do pada Berlinskoga zida i povišnjega nestajanja komunizma.

Udarom na reforme u Jugoslaviji i represijom nad Hrvatskom, pa i na RTZ, Tito je pokazao svo-

je trajno opredjeljenje – nespremnost za demokratske reforme i za raskid s boljševičkom praksom te za izmjenom jednostranačke, unitarističke koncepcije Jugoslavije. Nakon gušenja Hrvatskoga proljeća pokazalo se da politička stranka koja isključuje svaku drugu političku alternativu ne može odgovoriti na civilizacijske izazove vremena. Jugoslavija se kretala prema svom krvavom raspletu i raspadu. Nakon Karađorđeva za medijske delikte sudovi su izrekli proljećarima oko 50 prvostupanskih sudskih presuda s približno 100 godina zatvora. Više od 100 novinara ili 10% članstva DNH prošlo je kroz različite oblike represije.

Od svega se hrvatsko novinarstvo nije oporavilo sljedećih 10 godina. Različiti oblici represije nad gotovo 100 000 hrvatskih građana uvjerilo je hrvatsku javnost da reforme toga sustava više neće biti dovoljne i da budućnost treba tražiti u razdruživanju, punoj neovisnosti i demokraciji Hrvatske. Hrvatsko proljeće probudilo je Hrvatsku i pripremiло je da spremno dočeka povijesne mogućnosti nastalih padom Berlinskoga zida i završetkom Hladnoga rata 1989. RTZ i njegovi vodeći novinari iz toga razdoblja dali su tomu bitan prinos. Zato se Hrvatsko proljeće drži uvodnim u stvaranju neovisne i samostalne Republike Hrvatske.

Božidar Novak

Hrvatska radiotelevizija u Domovinskom ratu

Hrvatska radiotelevizija (HRT) imala je u svojoj povijesti važnu ulogu u obrambenom ratu za neovisnost i cjelovitost hrvatske države protiv udruženih velikosrpskih snaga i Jugoslavenske narodne armije (JNA). Agresiji je prethodila pobuna velikosrpskih ekstremista u Hrvatskoj. Na strategijskoj razini Domovinski rat sastoji se od triju etapa i u svakoj je HRT imao svoj važan profesionalni zadatak. Prva traje od kolovoza 1990. do početka 1992. U tom je razdoblju izvršena otvorena agresija na Hrvatsku i okupirana četvrtina njezina teritorija. U drugoj etapi, od siječnja 1992. i međunarodnoga priznanja Hrvatske do svibnja 1995, došlo je do razmještanja mirovnih snaga UN-a duž crta prekida vatre. Treća etapa trajala je od svibnja do kolovoza 1995, i u tom je razdoblju vojno-redarstvenim operacijama Bljesak i Oluja oslobođen najveći dio okupiranoga teritorija Hrvatske. Preostalo okupirano područje u hrvatskom Podunavlju mirnim je putem integrirano 1997.

Za djelovanje HRT-a najizazovnije su bili zadatci u prvoj fazi obrambenoga rata jer je trebalo ne samo izgraditi novi informativni sustav nego se organizacijski, kadrovski i programski pripremiti za djelovanje u ratnim okolnostima. Od jeseni 1990. znatno se mijenjala programska shema HRT-a. Eskalacijom političkoga i psihološko-propagandnoga pritiska na novi državni vrh (npr. film *Kontraobavještajne službe o generalu Martinu Špegeľju*), a potom održavanjem oružanih operacija u Hrvatskoj i Sloveniji u prvom polugodištu 1991, te promjene postaju sve opsežnije. Prvi je program ozbiljan, služben, pretežno informativno-obrazovnog sadržaja. Pretežu informativne emisije koje

prate zbivanja u Hrvatskoj, u susjednim zemljama i u svijetu. Diplomatska aktivnost u svezi s Hrvatskom velika je i složena, a o njoj se trebalo informirati hrvatsku javnost i objasniti međunarodne motive, interese i igre oko Hrvatske.

Odvajanje od sustava JRT-a 3. XI. 1990. stvorilo je potrebu proizvodnje novih sadržaja kako bi se nadoknadila količina programa koju je HRT inače primao iz drugih studija udruženih u Jugoslavensku radioteleviziju (JRT). Drugi program bio je prilagođen gledateljima koji su se, usprkos dramatičnim događajima, željeli opustiti uz TV ekran; prikazivao je stoga sportske emisije, zabavne serije, show programe i slično. Godine 1991. pokrenut je HTV3. Osim dnevnih emisija počeo je emitirati *Gardijadu*, kasnovječernji projekt posvećen hrvatskim braniteljima. Kao program uživo sastojao se od reportaža s prve crte bojišnice, glazbenih brojeva te poruka branitelja prijateljima i obiteljima. *Gardijada* je bila toliko gledana da su, prema podacima koje je uredništvo dobivalo s terena, branitelji povlačili kablove i nekoliko stotina metara da bi je mogli gledati i u rovovima. Nakon raketiranja odašiljača na Sljemenu (16. IX. i 4. X) prestaje proizvodnja programa HTV3, a na njegovim se frekvencijama još nekoliko mjeseci reemitirao program *Za slobodu* s HTV1. *Gardijada* se do 1992. nastavila emitirati na HTV2, a na istom kanalu osmišljen je dječji program *Malavizija*, koji je bio namijenjen djeci kao psihološko rasterećenje. Agresija na Hrvatsku, veliki broj prognanika i izbjeglica, pitanje opskrbe i složene međunarodne okolnosti izazvali su promjenu u izgledu i rasporedu emitiranja te uvođenje novih emisija, a organizacijska shema prilagođena je tim zadacima.

Osobito je bitno da se od 29. VIII. 1991. na HTV-u počeo emitirati mozaični program *Za slobodu*. Bila je riječ o uređivačkom aktu, kojim se i na simboličkoj razini demonstrirao prijelaz iz redovite sheme u ratni program. U pripremi i realizaciji sudjelovali su svi programski dijelovi. Direktor programa tada je bio Miroslav Lilić, odgovorni urednik Informativnoga programa (IP) Tomislav Marčinko, a urednica programa *Za slobodu* Marija Nemčić. Važan dio programa jest *Hrvatska danas*, u kojoj se javljaju dopisnici iz studija širom Hrvatske. Jutarnji TV magazin *Dobro jutro, Hrvatska* pokrenut je 1992. kao mozaik izravnih uključivanja regionalnih redakcija i deska IP-a, kontakata s novinarima na terenu te razgovora s gostima u studiju; također je inicirao brojne humanitarne akcije. Njegovi prvi urednici bili su M. Nemčić i Ivica Zadro.

Osim redovitih informativnih emisija, redakcija IP-a s TV centrima i dopisništvima te uz pomoć brojnih amatera koji su snimali zbivanja i dopremali materijale u HTV, emitirala je kratke emisije vijesti, prema potrebi prekidajući program. Na ekranu su vrlo ažurno ispisivana imena mjesta za koja je proglašena uzbuna. Program je trajao 24 sata i kao stalni izvor najnužnijih informacija uvelike pomagao ljudima pri orijentaciji u sasvim novim okolnostima. I druge redakcije prilagođuju produkciju ratnim prilikama. Glavninu tereta nosile su redakcije IP-a i snimateljske ekipe. Prvih nekoliko mjeseci te su poslove operativno koordinirali iskusni novinari Drago Flego, Muharem Kulenović i Geza Stantić.

Obrazovni program televizije prikazuje *Ratnu školu*. Taj se program emitirao od 11. XI. 1991. i trajao je do lipnja 1992. Sličnu emisiju ima i Hrvatski radio (HR), *Ratnu radioškolu*, koja je na radiovalovima dvaput dnevno od listopada 1991. do rujna 1992. U srpnju 1991. počinje emitiranje emisije *Slikom na sliku* (prvotno *Slika na sliku*), koja je, u kasnom večernjem terminu, prikazivala događaje iz Hrvatske i iz zemalja na prostoru bivše Jugoslavije i reagiranja u svijetu na hrvatske prilike. Iako je voditelja bilo više, gledatelji se najviše sjećaju Denisa Latina i Dubravka Merlića. Zbog priloga stranih televizija koji se nisu podudarali sa službenim viđenjem, emisija je često u javnosti budila burne rasprave. Ratni program HR-a oblikovao je Miljenko Pajalić, a glavna urednica IP-a bila je Ivanka Lučev.

Organizirana je razgranata dopisnička mreža i prilagođena programu u ratnim uvjetima. Pokrenuta je emisija za prognanike i ratne stradale *Dobar dan, ovdje Hrvatski radio*. Istaknuti ciljevi napada agresora bili su odašiljači i radiotelevizijska središta. Zbog toga je kontinuirano emitiranje radijskih programa bio složen problem. Raketiranjem odašiljača na Sljemenu nakratko je dio slušateljstva bio prikraćen za radijsku informaciju. Tako je ostvaren plan o prebacivanju signala i umrežavanju lokalnih radiopostaja u nekoliko prstenova. Sustav je razradio urednik HR-a Marko Sapunar. Radio Sljeme povezuje 55 lokalnih radiopostaja i oblikuje zajedničku emisiju *S domovinskih ratišta*. Autorica i voditeljica emisije bila je Marina Mučalo. Zapažene radijske emisije posvećene prognanicima i izbjeglicama osmislila je i vodila urednica Jadranka Kosor. Kako bi se osiguralo emitiranje HTV-a i u slučaju napada na RTV centar na Prisavlju, utvrđeno je nekoliko pričuvnih pozicija opremljenih za autonomnu produkciju i uključivanje u sustav emitiranja. Planiranjem i provedbom tih mjera rukovodio je Jerko Vukov. Glazba je bila vrlo prisutna u svim programima HRT-a. Osobito je snažno odjeknula domoljubna pjesma *Moja domovina*, koja se emitirala na televiziji i radiju, a u kojoj su sudjelovali tada vodeći izvođači zabavne glazbe. Na uređivačku politiku HRT-a u tom razdoblju imala je utjecaj i posebna uredba o informativnoj djelatnosti za vrijeme ratnoga stanja ili u slučaju neposredne ugroženosti neovisnosti i jedinstva Republike Hrvatske. Uredbu je donio predsjednik Republike dr. Franjo Tuđman 3. X. 1991. Formiran je i informativni stožer u koji je ušlo više vodećih hrvatskih novinara. Stožer je imao najšira ovlaštenja, mogao je smjenjivati direktore i urednike u medijima u državnom i društvenom vlasništvu. Za kršenje pravila uredbu bila je predviđena zatvorska kazna od tri do pet godina zatvora.

Prvi ratni izvjestitelji bili su novinari RTV centara i dopisnici lokalnih radiopostaja. Ti su izvjestitelji i centri HTV-a i prvi na udaru agresora, posebice garnizona JNA unutar gradova. U tom sustavu izvješćivanja najizloženiji su bili novinari i urednici Hrvatskoga radija Vukovar, Beloga Manastira, Siska, Karlovca, Zadra, Šibenika, Dubrovnika, Splita, Vinkovaca, Županje, Slavenskoga Broda, Varaždina, Gospića, Duge Rese, Delnica, Sinja, Slunja, Okučana, Drniša i dr.

Kako bi se osigurala potpuna informacija na cijeloj crti obrane, Uprava HRT-a organizirala je posebne ratne studije uz bojišnicu, u kojima su radile ekipe novinara, snimatelja, RTV tehničara, vozača i tehničkoga osoblja. Novinarski i snimateljski sastav često se mijenjao, brojni su novinari i snimatelji iz Zagreba odlazili i vraćali se u područne studije i dopisništva u različitim etapama ratnih djelovanja. Najopasnije razdoblje za djelovanje bilo je do siječnja 1992, kad je RH međunarodno priznata. Ratni studio u Vukovaru uspostavljen je 3. V. 1991, dan nakon pokolja hrvatskih redarstvenika u Borovu Selu, u sastavu Vladimir Rončević, Boris Vehar, Predrag Grubić i Vlado Miholjević iz riječkoga HTV centra te Žarko Plevnik s osječkom ekipom i Martin Vuković iz Zagreba. Prije uspostave studija iz Vukovara izvještavaju Nedžad Haznadar i snimatelj Viktor Penezić. Iz Vukovara se javljaju i Siniša Glavašević, Josip Esterajher, Alemka Mirković, Višnja Kamenski, Zdravko Šeremet, Vesna Vuković i Krunoslava Banić. Nakon okupacije Petrinje Hrvatski radio Petrinja javlja se iz Siska. Tamo su Vjekoslav Kušan, Željko Krznarić, Antun Petračić i Valentina Gajšek.

Od 1991. u ratnim uvjetima javlja se Hrvatski radio Gospić; tamo su Ivica Šubarić i Marin Smolčić. Iz Centra u Karlovcu izvještavaju Mladen Stubljar i Josip Grdina, a vodi ga, poslije i Centar u Sisku, Slavko Cvitković. Iz Zadra izvještavaju Marko Vasilj, Jozo Balić, Ivica Nikpalj, Drago Čulina, Božidar Šimunić, Sandra Petričić, Vladimir Rončević, Stanko Čulina i Zdravko Kleva. Vedran Benić javlja se iz Dubrovnika, odakle izvještava i Ivo Šipek, a povremeno dolaze i drugi novinari. Iz centra Split i s terena izvještavaju Željko Rogošić, Heni Erceg, Nada Šurjak, Ante Ivanković, Mladen Mateljan, Ivo Šipek, Marinko Čavar i Vladimir Rončević. Iz Šibenika se javlja Ante Granik, iz Drniša Ante Vukušić, iz Stona i Neuma Pero Štrbe. Ratni centar u Osijeku vodi Darko Uranjek. U njemu su Žarko Plevnik, Saša Kopljar, Gradimir Agbaba, Zvonimir Unkić, Miroslav Gantar, Božidar Senčar, Renata Ostović, Darko Uranjek, Nikola Kristić, Saša Kopljar i Vladimir Rončević. Iz centra u Sisku javljaju se Denis Latin, Ljiljana Bunjevac Filipović, Vladimir Rončević, Maja Sever i Igor Mirković. Centar za Baniju vodi Luka Mitrović; iz njega izvještavaju Željko Grgurić i Tomislav Belavić. Iz Mostara se javljaju Antonio Pehar i Smiljko Šagolj.

Iz Zagreba na teren odlaze Gradimir Agbaba, Radimir Papo, Oliver Dražić, Zvonko Božinović, Željko Korpar, Renato Kunić, Mišo Lučić, Elizabeta Gojan, Joško Martinović, Silvana Mendušić, Tihomir Ladišić, Sanja Pražen, Ivica Raić, Darko Dovranić, Naco Oster, Ana Vonić, Željko Valčić, Melinda Kurilj, Branka Bilić, Sunčica Findak, Branimir Bilić, Vanja Sutlić, Slavica Lukić, Tanja Vučićević, Ivica Blažičko, Perica Martinović, Vesna Karuza, Zdenka Kardum i Mladen Stubljar, Snježana Dukić, Ljubica Malobabić, Iva Jurišić, Tatjana Mautner, Slavko Milas, Mladen Trnski, Zvonko Zmazek, Martin Smolčić, Mirko Hunjadi.

Tijekom Domovinskoga rata brojni su snimatelji HTV-a, gotovo svi stalno zaposleni, odlazili na teren kao ratni reporteri. Neki su ostajali duže, neki kraće. Iz Zagreba su odlazili Hrvoje Miliwojević, Radovan Lauš, Zlatko Sokolović, Damir Glavaš, Vjeran Fio, Mario Prgić, Tvrtko Mršić, Danilo Fleck, Damir Bednjanec, Ivica Meteš, Dragutin Ramađa, Mihail Ostrovidov, Gordan Lederer, Žarko Kaić, Dragan Ruljančić, Ljubomir Becić, Branko Jaklin, Vladimir Trauber, Marijan Perčinić, Davor Marić, Ilija Lekić, Marin Trošelj, Branko Cahun, Tomislav Kovačić, Karmelo Kursor, Miljenko Bolanča, Silvestar Kolbas, Zlatko Milošević, Branko Capponi, Vlado Klasnić, Mario Perušina, Ante Jakaša, Miro Marčetić i dr. Niz slobodnih snimatelja također je radio za HRT. Bili su to Mario Sladić, Dražen Šimić, Darko Šuvak, Silvio Jasenković, Zoran Drakulić, Goran Mečava, Zoran Janković, Dragan Marković, Boris Turković, Viktor Penezić, Saša Kavić, Boris Poljak, Branko Linta, Slobodan Trninić i dr. U Osijeku i njegovom širem području snimali su Slavko Zbodulja, Mario Romulić, Željko Ognjenović, u Bjelovaru Boris Zegnal i Igor Tukša, u Sisku Mihajlo Gajdek, u Rijeci Boris Vehar, u Splitu Joško Bojić, Albert Altarac, Andrija Pivčević, Pero Granić, u Šibeniku Davor Šarić i Šime Strikoman, u Zadru Dinko Denona, Dražen Koluder, Ivo Govorčin, Marko Anzulović, u Dubrovniku Dragan Banović i Ante Peruša, u Metkoviću Hrvoje Šakota. Često su materijale prikupljale osobe koje nisu bile profesionalci: jednostavno, na licu mjesta stjecajem ratnih okolnosti bile su nešto prije profesionalnih ekipa. Bili su to policajci, videoamateri, lokalni fotografi (npr. Franjo Živković, policajac iz Vinkovaca). Neki od njih poslije su postali snimatelji HRT-a,

npr. Srećko Bačun, koji je izvještavao iz Vukovara, Pero Barić iz Posavine, Pero Štrbe iz Širokoga Brijega, Petar Malbaša iz Sinja.

Za Domovinskoga rata, posebno 1991–92, u ENG ekipi uz snimatelja morao je biti i tehničar/tonski snimatelj s obzirom na to da se snimka s kamere pohranjivala u odvojeni kazetni snimač spojen 1,5 m dugačkim kabelom, koji je zajedno s mikrofonom nosio tehničar. Zbog toga su mnogi ENG tehničari/tonski snimatelji odrađivali snimanja i slali izvješća s prvih ratnih crta bojišnice, a djelovali su u centrima u:

1. **Zagreb:** Davorin Slivarić, Dragan Krička, Srđan Jadrijević, Damir Mahović, Dražen Šimić, Nikica Mihaliček, Zoran Butulija, Tihomir Drobec, Marko Osenički
2. **Osijeku:** Hrvoje Tolić, Zoran Kvesić, Dalio Žilić, Veljko Žinić, Ivan Brezić (iz Slavonškoga Broda)
3. **Zadru:** Srđan Kalogjera, Davor Bukvić, Marijan Skazlić, Stipe Surać, Vedran Zrilić
4. **Dubrovniku:** Mato Kristović, Srećko Bilopavlović (vanjski suradnik)
5. **Rijeci:** Vladimir Miholjević, Branko Oužec-ki, Predrag Grubić, Boris Vehar
6. **Splitu:** Ivo Poljak i Ante Marinović (od 1993. kao snimatelji), Edi Urem.

I mnogi drugi tehničari izmjenjivali su se s njima na terenu s dužim ili kraćim razdobljima, a ne smijemo zaboraviti ni brojne vozače koji su se, rađeći svoj posao, također izlagali pogibeljima.

Snimatelji i reporteri HRT-a bili su ne samo na prvoj crti bojišnice nego i prvi na udaru agresora. Televizijska slika nije unosila u naše domove samo strahote rata te hrabrost i izdržljivost vojnika na bojištu nego je i svijetu prikazivala pravo lice rata i zločine agresora. Trajne dokumente o stanju na bojišnicama ostavili su nam snimatelji Gordan Lederer i Žarko Kaić, koji su ubijeni na ratnom zadatku, dok je tehničar Dragan Krička bio ranjen.

Odašiljači i veze (OIV) te stručnjaci koji su ih vodili na neposrednom zadatku održavanja bili su na posebnom udaru agresora. Program namećanja informativne blokade bio je dio strategije okupacije Hrvatske. Od prvih dana agresije JNA je blokirala pristup odašiljačima Lička Plješivica i Čelavac. Agresor je zatim okupirao odašiljač Belje,

uništio odašiljače Tovarnik, Borince i Srđ, a teško oštetio odašiljače Zadar, Deanovac, Sunj, Papuk, Milkovci, Biokovo i Stipanov Grič. Lakše je oštetio osam radijskih postaja, a 16. IX. i 4. X. 1991. agresorski helikopteri raketirali su i oštetili odašiljač na Sljemenu. Uza sva razaranja sustav OIV-a ostao je aktivan, što je omogućeno gradnjom pričuvnih odašiljačkih lokacija i ustava mikrovalnih veza. Planiranjem i provedbom rukovodio je Nikola Perčin sa suradnicima. Zagreb je povezan s jugom tzv. plavom magistralom (od Učke preko jadranskih otoka do Labinštice), a s istokom tzv. zelenom magistralom (uzduž mađarske granice do Papuka). Radijski i TV programi odašiljani su s 32 pričuvne lokacije, što je omogućilo kontinuitet pokrivanja programima HRT-a.

Pomoć u emitiranju daju i Slovenija i Austrija. Za slanje informacija o agresiji u svijet posebno su bili važni odašiljačko-prijamna satelitska postaja HRT-a u sustavu EBU-a koju je OIV postavio na prostoru novoga Doma HRT-a još 1990. te satelit Eutelsat I. preko kojega se počeo emitirati program HRT-a 1991.

Kao bitan podatak valja spomenuti da je nakon oslobodilačkih akcija Bljesak i Oluja Radio Sljeme osnovao Hrvatski radio Okučane i Radio Slunj te neko vrijeme pripremao njihov program, a nakon akcije Oluja, već 6. kolovoza 1995, u Kninu je s emitiranjem počeo novi radijski program HRT-a Radio Knin. U Kninu je postavljen i privremeni televizijski studio, koji je radio pet dana i iz kojega su se novinari HRT-a javljali uživo.

Generalni direktor HRT-a u najvećem djelu Domovinskoga rata bio je Antun Vrdoljak (4. III. 1991 – 5. II. 1995), a krajem toga razdoblja Ivan Parać (6. II. 1995 – 6. II. 1996).

Za ratno izvješćivanje Hrvatsko novinarsko društvo (HND) dodijelilo je posebne nagrade sljedećim radiotelevizijskim djelatnicima: za novinara godine proglašen je Žarko Plevnik, a nagradu Zlatno pero dobili su Nedžad Haznadar, Nada Glad, Ante Ivanković, Dubravka Družinec i Maksim Jurjević. Nagradu Zlatna kamera dobili su Žarko Kaić (posmrtno) i Mario Romulić. HND je ustanovio posebnu nagradu Žarko Kaić te odao posebno priznanje ratnoj redakciji HR Vukovar, koja će ostati primjer istinske profesionalne požrtvovnosti.

U Domovinskom ratu poginuli su Gordan Lederer i Žarko Kaić, snimatelji HRT-a, Zorislav Belavić, izvijestitelj Hrvatskoga radija Karlovac, Ivan Mašić, izvijestitelj Hrvatskoga radija Baranja, Đuro Podboj, ubijen na odašiljaču Belje, Nikola Stojanac, šef tehničke ekipe HTV-ova studija Rijeka kraj Gospića. Na Hrvatskom radiju Vukovar ostali su do kraja na svom radnom mjestu, bili zarobljeni i ubijeni novinar Siniša Glavašević i radijski tehničar Branimir Polovina. U Vukovaru su ubijeni i Vladimir Levar i Danilo Hardi, novinari *Vinkovačkoga lista* i povremeni izvijestitelji HR-a. Poginuo je Željko Ružičić, novinar u BiH i dopisnik HR-a, te Živko Krstičević, snimatelj WTN (SAD), foto-reporter Pavo Urban, Stjepan Penić, izvijestitelj *Glasa Slavonije*, Zlato Purgar, izvijestitelj tjednika *Borovo*, Tihomir Tunuković, snimatelj BBC-ja.

Već u prvom razdoblju Domovinskoga rata strani su dopisnici uočili da za agresore JNA oznaka *press* nije zaštita novinara na profesionalnom radu, nego razlog za ubijanje ili onesposobljavanje u obavljanju novinarske dužnosti. Tretirani su kao neprijateljski vojnici. Do 17. X. 1991. na prostoru Hrvatske ubijeno je 14 ratnih izvijestitelja, a ranjeno ili zlostavljano oko 170. Prigodom Svjetskoga dana medija 3. V. 1994. Međunarodna federacija novinara objavila je da su dotad na području Hrvatske i BiH velikosrpske agresorske snage ubile 66, a ranile više od 200 novinara, snimatelja i članova tehničkih službi.

Zbor ratnih izvijestitelja – članovi

Anzulović Marko
 Babić Rene
 Bašić Goran
 Beck Branimir
 Bednjanec Damir
 Bednjički Zlatko
 Benić Vedran
 Bilodžerić Jurica
 Blaži Tomislav
 Bohović Antun
 Božinović Zvonko
 Budetić Ivan
 Bukvić Davor
 Conjar Zvonko
 Čulina Stanko
 Čavar Marinko

Čorić Antoni
 Denona Dinko
 Dobrović Ana
 Dovranić Darko
 Dražić Oliver
 Dujmić Marija
 Đurašin Hrvoje
 Đurđević Božica
 Filipović Bunjevac Ljiljana
 Filipović Stjepan
 Findak-Žigić Sunčica
 Fuček Zdravko
 Glavaš Damir
 Golik Ivica
 Grubić Predrag
 Grujić Željka
 Hofšauer-Bajto Amoreta
 Homa Dalibor
 Homa Melita
 Hudolin Vjekoslav
 Iljadica Davor
 Jovičić Momir
 Jović Rodoljub
 Kabok Zoltan
 Karačić Miljenko
 Kardum Zdenka
 Kleva Zdravko
 Kolačko Zdenko
 Kovačević Željko
 Kožul Damir
 Kranjec Marijana
 Kristić Nikola
 Kristović Mato
 Krstić Ivanišević Vedrana
 Krželj Josip (Joško)
 Kumbrija Vladimir
 Kurilj Antunović Melinda
 Kuzmanić Sandra
 Kvesić Zoran
 Lačanin Miroslav
 Laszowski Svjetlana
 Lemešić Dragica
 Lukić Sani
 Ljubetić Pjero
 Mačak Damir
 Mađer Verica
 Magdić Lovorko
 Magušić Davor
 Maleš Zoran

Marčinko Ilija
 Marić Davor
 Marinković Jadran
 Marinović-Andel Ante
 Mautner Tatjana
 Mihalj Emanuel
 Milas Mirta
 Mojaš Davor
 Naglič Ognjen
 Najvirt Sanja
 Obradović Jelena
 Očašić Vedran
 Oster Naco
 Ostović Renata
 Ostrman Dražen
 Oužeki Branko
 Pajkin Toni
 Pavčec Dubravko
 Petrinović Marija
 Plavec Željko
 Poljak Ivo
 Ponoš Antun
 Pralas Ivica
 Prenda Anita
 Prgomet Antun
 Rabuzin-Pavić Sanja
 Račić Sanja
 Radun Špehar Silvana
 Rako Ante
 Reitober Karlo
 Rončević Vladimir
 Rotim Goran
 Rožman Božidar
 Rušinović Zdravko
 Sabolić Igor
 Sakoman Dragutin
 Skazlić Marijan
 Šarić Jasna
 Šimunić Božidar
 Škorić Zvonimir
 Štrbe Pero
 Šurjak Nada
 Takač Krešimir
 Tankosić Saša
 Tomaš Dino
 Tomić Dragan
 Trogrlić Željko

Tukša Igor
 Turčić Ivan
 Urem Edi
 Valčić Željko
 Varlaj Ranko
 Vincetić Vlado
 Vukoja Dubravka
 Vukosavljević Tihomir
 Vuković Martin
 Zebić Mladen
 Zrilić Vedran
 Žilić Dalio

Počasni članovi

Altarac Albert
 Baković Michael
 Čorić Vladimir
 Ćuk Slavko
 Dragušica Dražen
 Govorčin Ivo
 Granić Petar
 Ivković Đorđe
 Janoši Karolj
 Kalinić Ahačić Nataša
 Kalodera Srđan
 Kuna Branko
 Mađer Verica
 Meteš Ivan
 Milas Slavko
 Nikolić Antun
 Osenički Marko
 Pek Branko
 Peruša Ante
 Pipunić Božidar
 Plevnik Žarko
 Repić Robert
 Rosan Milan
 Sertić Ivica
 Šimičić Slavko
 Tomić Jeronim
 Trošelj Marin
 Turčić Ivan
 Vehar Boris
 Višnjak Zdravko
 Vučković Borislav
 Žilić Dražen

Boško Picula

Igranoserijska produkcija RTZ-a i HRT-a

Šest desetljeća velikih priča s maloga ekrana

Igrane serije kao imanentno televizijska vrsta za svaku su TV kuću istodobno produkcijski izazov i znak prepoznavanja. Najbolje među njima svojim sadržajem, likovima i kontekstom u kojem su nastale imaju transgeneracijsku vrijednost i rado su gledane godinama, pa i desetljećima nakon što su nastale. Kao malo koji televizijski proizvod igrane serije u isto vrijeme govore o kućama koje su ih producirale i o gledateljima koji su ih u vrijeme premijernoga prikazivanja pratili. Razvoj televizijske tehnologije, poboljšanje produkcijskih uvjeta te različiti ukusi gledatelja proteklih desetljeća nisu utjecali na to da mnogobrojne serije iz prijašnjih godina i danas predstavljaju najvišu umjetničku i zanatsku razinu proizvodnje. Iako se mislilo da će filmska proizvodnja sa svojim mogućnostima, osobito u tehničkom i marketinškom smislu, utjecati na pad popularnosti TV serija, dogodilo se upravo suprotno. Danas se TV serije proizvode u najširem žanrovskom rasponu, a niz tih proizvoda u mnogočemu postavlja nove standarde.

Televizijske serije postale su vrlo popularne u svijetu tijekom 1950-ih, kad je počela i njihova proizvodnja u Hrvatskoj. Radiotelevizija Zagreb i Hrvatska radiotelevizija imaju kontinuitet rada na televizijskim serijama gotovo šezdeset godina. Samo tri godine nakon početka emitiranja televizijskoga programa 1956, u Hrvatskoj počinje rad na prvoj TV seriji. Riječ je o *Svemirskoj patroli* iz 1959, koja se svojim znanstvenofantastičnim pustolovinama prvotno obraćala djeci i mladeži, a nastala je temeljem istoimene TV igre realizirane godinu dana prije. Za taj začetak serijskoga igranog programa zaslužni su scenarist Ilko Rosić i redateljica Tama-

ra Skrulj, a sama je serija, ili "ciklus", kako se u to vrijeme taj proizvod nazivao, imala tri epizode. Dvije godine poslije RTZ kreće u proizvodnju nove, ambiciozno zamišljene serije koja će po produkcijskim uvjetima, velikom glumačkom ansamblu i broju prikazanih epizoda postaviti temelje igranoj serijskoj proizvodnji u zemlji. To je *Stoljetna eskadra* povijesno-pustolovne tematike, u režiji Daniela Marušića, koja je u konačnici imala četrnaest epizoda, a kao i *Svemirska patrola* emitirala se uživo (kao i sve druge dramske emisije do početka korištenja magnetoskopa 1963). Iako se i ta serija ponajprije obraćala mlađim gledateljima, postigla je veliku popularnost među gledateljima, potvrdivši da je domaća publika željna TV serija na hrvatskom jeziku. Pionirsko razdoblje stvaranja igranih serija na RTZ-u zaključuje serija *NB-21* (punoga imena *Naoružani brod 21*) iz 1962, koja je imala šest epizoda, obrađujući teme iz II. svjetskog rata kroz bitke malih partizanskih brodova. Redatelj je također bio Daniel Marušić, čije je stvaralaštvo obilježilo početke igranoserijske proizvodnje u Hrvatskoj, nastavivši se poslije na serije koje će postati klasicima domaćega malog ekrana.

Nakon početka uporabe magnetoskopa te popularizacijom serijskoga programa inozemne proizvodnje RTZ počinje ekranizirati najpoznatija djela hrvatske književnosti. Tijekom 1963. emitirana je serija *Seljačka buna* prema povijesnomu romanu Augusta Šenoe i ponovo u režiji Daniela Marušića, koji će 1964. realizirati i seriju prema Šenoinu romanu *Čuvaj se senjske ruke*. Istodobno sa serijama povijesne tematike i literarnoga podrijetla kreće snimanje serija suvremenih priča. U seriji *Htio bih*

znati tko sam iz 1964. filmske kritičarke i scenaristice Zore Dirnbach opisuju se dogodovštine dvojice dječaka koji u godinama nakon II. svjetskog rata kreću u potragu za svojim roditeljima. Serija *Tu, negdje pored nas* iz 1965. djelo je Milana Grgića i prva je u cijelosti suvremeno kontekstualizirana i posvećena svakidašnjemu životu kolokvijalno rečeno malih ljudi. Obje te serije snimljene su u šest epizoda. Sljedeća je suvremeno intonirana serija *Dileme* emitirana 1965. i 1966. autora Ivice Ivana, a u njoj se završna moralna dvojba prepuštala sudu gledatelja.

Tako je polovicom 1960-ih Radiotelevizija Zagreb u potpunosti ovladala idejnim i tehničkim pristupom proizvodnji igranoserijskoga programa, što je u sljedećem razdoblju omogućilo realizaciju nekih od najboljih i najutjecajnijih hrvatskih serija. Godine 1966. svoj su prinos dramskomu programu dali komediograf Fadil Hadžić, serijom *Sedma sila*, naslov koje otkriva da je riječ o prikazu novinarskoga posla, i to iz satiričnoga kuta, i dramaturg Ivo Štivičić, ciklusom šest TV drama suvremenih zapleta pod zajedničkim naslovom *Dijalozi*. Krajem 1960-ih i početkom 1970-ih zemlja u političkom, kulturnom i medijskom pogledu korespondira s idejama Hrvatskoga proljeća, što se u televizijskom programu poklopilo sa snimanjem niza rado gledanih i cijenjenih igranih serija. Kao svojevrсни povijesni televizijski spektakl serija *Kad je mač krojio pravdu* iz 1967. redateljsko je i scenarističko djelo doajena RTZ-a Antona Martija, a serija *Maratonci* iz 1968. sa šest priča scenaristički je rad Milana Grgića. Prvi vrhunac u produkciji igranih serija donijela je sljedeća, 1969. godina. Tada je, naime, emitirana serija *Dnevnik Očenašeka* redatelja Eduarda Galića prema romanu Vjekoslava Majera, još jedan niz emotivnih portreta i doživljaja malih ljudi. Slijedila je *Sumorna jesen* u režiji Zvonimira Bajsića, za čijih je devet epizoda kao predložak poslužio ratni dnevnik Ivana Šibla. Iste godine prikazana je i serija *Pod novim krovovima* Joakima Marušića, koji je 1970. režirao i seriju *Fiškal* prema romanu Ante Kovačića, ostvarivši tematski i ozračjem uspješnu prilagodbu izvornoga teksta. Godine 1970. počela se prikazivati i prema mnogobrojnim ocjenama jedna od ključnih igranih serija u povijesti RTZ-a i HRT-a, o čijoj popularnosti, među ostalim, govori niz dosadašnjih repriza. To je *Naše malo misto*

scenarista Miljenka Smoje, koji je osmislio slikovitu galeriju likova iz maloga dalmatinskog mjesta u razdoblju od predratnih godina, preko II. svjetskog rata do poraća i suvremenoga razdoblja, čije su osobne dogodovštine i sudbine zapravo zrcalo cijeloga mentaliteta i društva. Sinergija humora, zapleta i glume u režiji Daniela Marušića dovela je do prvoga pravog velikog televizijskog hita u Hrvatskoj i bivšoj Jugoslaviji, čija se svaka od trinaest epizoda iščekivala s posebnom pozornošću. Iste godine prikazuju se i serije *Zlatni mladić* redatelja i scenarista Vladimira Gerića (prema romanu Augusta Cesarca), *Sam čovjek* redatelja i scenarista Eduarda Galića (prema romanu Ive Kozarčanina) i *Ljubav na bračni način* scenarista Fedora Vidasa u režiji Daniela Marušića. Zlatno doba hrvatskih serija upotpunjuju *Mejaši* scenarista Mladena Kerstnera i redatelja Ive Vrbančića, koji izvorni humor pronalaze u životu stanovnika jednoga podravske sela i zvučnom kajkavskom narječju. Godine 1971. emitirana je još jedna televizijska prilagodba romana Augusta Šenoae, serija *Diogeneš*, čiji su redatelji Georgij Paro i Vjekoslav Vidošević, kao i serija *Klupa na Jurjevskom* Zvonimira Bajsića. Iste godine, gotovo odmah nakon emitiranja, klasičnim naslovom postaje igrana serija *Kuda idu divlje svinje* scenarista Ive Štivičića i redatelja Ivana Hetricha, u kojoj su se ratna zbivanja, minuciozno profilirani likovi i društveni kontekst spojili u suvremenu priču s malih ekrana. U tom razdoblju domaće televizijske produkcije svakako treba istaknuti i obiteljsku seriju *Veliki i mali* scenarista Milana Grgića, o odnosima djece i roditelja te međuljudskim i međususedskim odnosima, koja je privukla sve naraštaje. Posljednja premijerno prikazana serija 1971. bila je djelo književnika Matije Poljakovića, *Boltine zgode i nezgode* u režiji Petra Šarčevića.

Početkom 1970-ih redatelj Antun Vrdoljak započeo rad na igranim serijama koje će s uspjehom realizirati sljedeća tri desetljeća. Prva je među njima *Prosjaci i sinovi*, snimljena u trinaest epizoda 1972. prema scenariju književnika Ivana Raosa, koja je zbog političkih razloga bila emitirana tek 1984. Serija je svojim duhovito intoniranim i autentičnim prikazom života u Dalmatinskoj zagori i zapadnoj Hercegovini doživjela izvrstan prijam i kod publike i kod kritike. Istu su percepciju dobile još dvije klasične serije iz toga desetljeća: devetodijel-

na serija *U registraturi* iz 1974. redatelja Joakima Marušića, prilagodba istoimenoga romana Ante Kovačića, i nastavak serije *Mejaši* u deset epizoda naslovljen *Gruntovčani* redatelja Kreše Golika, u kojem je scenarist Mladen Kerstner ponovio duh i humor izvornika. U tom desetljeću snimljeno je i nekoliko rado gledanih serija s političkom i ratnom tematikom, među kojima su 1975–76. *Kapelski kresovi* redatelja i suscenarista Ivana Hetricha, 1977. *Bombaški proces* u režiji Branka Ivande i 1978. *Mačak pod šljemom*, scenarij koje je Joža Horvat napisao prema vlastitom romanu. Jedan od najproduktivnijih redatelja igranih serija u povijesti HRT-a Daniel Marušić 1970-ih se predstavlja projektima *Ča smo na ovon svitu – Libar Marka Uvodića* (1973), *Čovik i po* (1974) i *Istarska rapsodija* (1978), u kojem mu je suradnik bio scenarist Ivo Štivičić, prilagodivši roman Viktora Cara Emina. Drugu polovicu desetljeća obilježile su i dvije ambiciozno producirane serije povijesne, odnosno biografske tematike. To su 1977. *Nikola Tesla* redatelja Eduarda Galića, o životu i dostignućima genijalnoga znanstvenika, te četverodijelna rekonstrukcija Seljačke bune *Anno Domini 1573*, premijerno prikazana 1979. u režiji Vatroslava Mimice, a nastala uz igrani film prikazivan u kinima 1975.

Kao što je početak 1970-ih na hrvatskim malim ekranima obilježilo *Nашe malo misto*, tako je sljedeće desetljeće započelo serijom *Velo misto*, realiziranom 1980. i 1981. I njezin je scenarist Miljenko Smoje, čijega se teksta redateljski prihvatio Joakim Marušić. Serija, snimljena u četrnaest epizoda, nadahnutu je osnutkom nogometnoga kluba Hajduk, a prati niz likova iz različitih slojeva splitskoga društva od godina uoči I. svjetskog rata do godina nakon II. svjetskog rata. Serija je postala veliki TV hit u Hrvatskoj i cijeloj bivšoj Jugoslaviji. Sličan status doživjela je još jedna atraktivno producirana igrana serija, ali ratnoga žanra – *Nepokoreni grad*, prikazan 1982. u četrnaest cjelovečernih samostalnih epizoda. Tu opsežnu historiografsku seriju o pokretu otpora u Zagrebu tijekom II. svjetskog rata redateljski su ostvarili Eduard Galić, Zoran Tadić, Stipe Delić, Željko Belić i Ljiljana Jojić. Godinu dana poslije Antun Vrdoljak vraća se na male ekrane sadržajno i stilski elaboriranom ekranizacijom poznatoga modernističkog romana *Kiklop* književnika Ranka Marinkovića. U petnaest

epizoda prikazana je 1986–87. serija *Putovanje u Vučjak*, adaptacija drame *Vučjak* Miroslava Krleže, prema scenariju Ive Štivičića i u režiji Eduarda Galića, četvrta velika serijska produkcija TVZ-a toga desetljeća. Prema nedovršenomu romanu Ivana Gorana Kovačića redatelj Branko Schmidt režirao je 1985. seriju *Hajdučki gaj*. Dvodijelna serija *Kanarinčeva ljubovca* iz 1988. redateljsko je djelo Daniela Marušića, a predložak istoimena pripovijetka Augusta Šenoae. Sredinom i u drugoj polovici desetljeća pozornost su publike privukle i serije scenarista Željka Senečića *Inspektor Vinko*, u režiji Kreše Golika, i *Gabrijel*, u režiji Eduarda Tomičića Buntaulija, obje premijerno prikazane 1984, zatim 1985. *Dosije* redateljice Ljiljane Jojić i scenaristice Zore Dirnbach, a 1989. *Ptice nebeske* redatelja Daniela Marušića i scenarista Ive Brešana, kao i *Pozitivna nula* redatelja Milivoja Puhlovskoga.

Prilagodbe poznatih djela hrvatske književnosti zaživjele su u serijama *Glembajevi* Antuna Vrdoljaka prema drami Miroslava Krleže (nastaloj usporedo s istoimenim filmom prikazivanim s velikim uspjehom u kinima 1988) i *Tudinac* Eduarda Galića prema romanu Dinka Šimunovića. Objе su serije na male ekrane stigle 1990. Na prijelazu desetljeća redatelj i scenarist Zvonimir Berković snima biografsku seriju *Kontesa Dora*, koja će se u televizijskom programu pojaviti tek 1998. I treća serija Antuna Vrdoljaka, *Zagrljaj* (prema zbirci novela Ranka Marinkovića), snimana 1989, usporedo s filmskom verzijom naslovljenom *Karneval, Andeo i Prah*, pred televizijsku publiku stigla je četiri godine poslije, 1993. Do početka Domovinskoga rata HRT je proizveo i posljednju seriju Kreše Golika *Dirigenti i mužikaši*, čijih je sedam epizoda prikazano 1991, kad i kriminalističku seriju *Diploma za smrt* redatelja Živorada Tomića, nastalu usporedo s istoimenim filmom. Nakon osamostaljenja Hrvatske na malim je ekranima prikazana i serija *Đuka Begović* iz 1992. Branka Schmidta prema romanu Ivana Kozarca, također nastala usporedo s istoimenim filmom. Redatelj Daniel Marušić 1998. predstavlja novi projekt, seriju *Olujne tišine*, a iste su godine gledatelji vidjeli i na tragu sličnih američkih radova suvremeno intoniranu seriju *Obiteljska stvar*, u režiji Ištvana Filakovića i Zorana Margetića. Neveliku produkciju igranih serija tijekom ratnih i poratnih 1990-ih upotpunjuju i

Tražim srodnu dušu redatelja Berislava Makarovića i scenaristice Mire Boglić iz 1992, *Naša kućica, naša slobodica* iz 1999. u režiji Tomislava Radića i Zorana Budaka te *Tri muškarca Melite Žganjer* iz iste godine redateljice i scenaristice Snježane Tribuson.

Prvih deset godina novoga tisućljeća proizvodnja igranih serija različitih žanrova HRT-a u samostalnoj produkciji ili koprodukciji neprestance raste. Osobitu je pozornost gledatelja privukla serija *Duga mračna noć* Antuna Vrdoljaka, prikazana u trinaest epizoda 2005. godinu dana nakon premijere istoimenoga filma. Redatelj Hrvoje Hribar predstavio se 2002. serijom iz novinarskoga miljea *Novo doba*, a Tomislav Radić serijom *Osvajanja Ljudevita Posavca* 2003. Tijekom 2000-ih pravu ekspanziju doživljavaju humoristične serije, među kojima su *Naši i vaši* autora Marija Raguža, *Zlatni vrč* Zorana Sudara, *Bitange i princeze*, čijih su pet sezona režirali Goran Kulenović, Ivan Goran Vitez i Dražen Žarković, zatim *Luda kuća* scenaristica Tanje Kirhmajer, Zinke Kiseljak, Sare Hribar i Dore Delbianco, *Odmori se, zaslužio si* Snježane Tribuson i Gorana Tribusona, *Zakon!* autora Zorana Lazića i Tončija Kožula, *Dome, slatki dome* u režiji Tomislava Rukavine i Alda Tardozzija, *Provodi i sprovođi* Vinka Brešana i Gorana Kulenovića te *Stipe u gostima* Ognjena Sviličića i Jasmine Božinovske Živalj, koja je od 2010. doživjela sedam sezona. Posljednjih se deset godina sve češće produciraju i kriminalističke serije koje dobivaju visoke ocjene, poput *Mamutice* i *Počivali u miru*. Treba istaknuti i obiteljsku seriju *Loza* (2012) autora Vlade Bulića, humorističnu seriju *Glas naroda* (2014) u režiji Dražena Žarkovića,

seriju *Da sam ja netko* (2015) Ivone Juke, realiziranu usporedo s njezinim filmom *Ti mene nosiš*, te nostalgično intoniranu seriju *Crno-bijeli svijet* iz 2015. Gorana Kulenovića i Igora Mirkovića.

Kao što je pregled rada na igranim serijama RTZ-a i HRT-a nemoguće početi bez serija namijenjenih djeci i mladima, tako treba istaknuti da je niz vrhunaca hrvatske igranoserijske proizvodnje postignut baš takvim serijama. Upravo su hrvatske serije za djecu i mlade privlačile široku televizijsku publiku, stjecale uvijek nove naraštaje gledatelja te postale istoznačnicama za mnogobrojna djetinjstva i odrastanja. Najveću je popularnost doživjelo nekoliko projekata realiziranih 1980-ih. Među njima su 1981. *Jelenko* Obrada Gluščevića i Maje Gluščević, 1985. *Ne daj se, Floki* scenarista Kazimira Klarića i redatelja Zorana Tadića, dvije serije nastale prema djelima Ivana Kušana – *Lažeš, Melita* u režiji Milivoja Puhlovskog 1984. i *Operacija Barbarossa* u režiji Branka Schmidta 1990 – te prije svih *Smogovci* scenarista Hrvoja Hitreca i redatelja Milivoja Puhlovskoga. Snimani od 1982. do 1997. postali su ne samo najpopularnijom hrvatskom serijom za djecu i mlade nego i radom koji uz ostale ključne projekte RTZ-a do 1990. i HRT-a od 1990. obilježava gotovo šest desetljeća proizvodnje najprepoznatljivijega televizijskog sadržaja. Igrane serije u produkciji RTZ-a i HRT-a u tom su razdoblju okupile mnogobrojna cijenjena redateljska, scenaristička i glumačka imena te svojim autorskim ekipama, umjetničkom vrijednošću i komunikacijom s gledateljima postale nezaobilaznim stvaralaštvom domaćih malih ekrana.

Popis televizijskih igranih serija 1967–2015.*

1967.

1. KAD JE MAČ KROJIO PRAVDU

Produkcija: RTV Zagreb

Režija: Anton Marti

Scenarij: Anton Martinčić

Snimatelj: Mario Perušina

Scenografija: Ante Nola

Montaža: Blaženka Jenčik

Uloge: Zvonimir Črnko, Vanja Drach, Emil Kutijaro, Inge Appelt, Krešimir Zidarić, Ivan Šubić, Uglješa Kojadinović

Trajanje: 7×43 minuta

1969.

2. DNEVNIK OČENAŠEKA

Produkcija: RTV Zagreb

Režija: Eduard Galić

Scenarij: Eduard Galić (prema istoimenomu romanu Vjekoslava Majera)

Snimatelj: Ilija Vukas

Glazba: Tomica Simović

Scenografija: Željko Senečić

Montaža: Lida Braniš

Uloge: Špiro Guberina, Ivo Šubić, Ana Hercigonja, Mladen Šerment, Ivo Serdar

Trajanje: 4×58 minuta

* U popis su uvrštene sačuvane serije.

3. SUMORNA JESEN

Produkcija: RTV Zagreb, Mozaik film

Režija: Zvonimir Bajsic

Scenarij: Ivan Šibl (prema vlastitomu ratnomu dnevniku)

Snimatelj: Branko Ivatović

Glazba: Miljenko Prohaska

Scenografija: Željko Senečić

Montaža: Josip Remenar

Uloge: Zvonimir Črnko, Sven Lasta, Magda Fodor, Helena Buljan, Iva Marjanović, Zvonimir Zoričić, Josip Marotti, Mia Oremović, Edo Peročević, Davor Horvatić, Smiljka Bencet, Berislav Srkulj

Trajanje: 9×47 minuta

1970.

4. FIŠKAL

Produkcija: RTV Zagreb

Režija: Joakim Marušić

Scenarij: Joakim Marušić (prema istoimenomu romanu Ante Kovačića)

Snimatelj (filmski): Vladimir Petek

Glavni kamerman: Marijan Šegović

Glazba: Jelka Kušelj

Scenografija: Duško Jeričević

Montaža: Mia Krpan

Uloge: Uglješa Kojadinović, Ana Karić, Ljubica Jović, Špiro Guberina, Boris Miholjević, Mia Oremović, Mustafa Nadarević, Božidar Boban, Ratko Buljan, Milan Micić

Trajanje: 5×60 minuta

5. SAM ČOVJEK

Produkcija: RTV Zagreb

Režija: Eduard Galić

Scenarij: Eduard Galić (prema istoimenomu romanu Ive Kozarčanina)

Snimatelj: Krešo Grčević

Scenografija: Željko Senečić

Montaža: Blaženka Jenčik

Uloge: Rade Šerbedžija, Helena Buljan, Fabijan Šovagović, Mato Grković, Ljubica Jović, Josip Marotti, Krešo Zidarić, Zdenka Anušić, Žarko Potočnjak, Drago Meštrović

Trajanje: 4×55/70 minuta

6. MEJAŠI

Produkcija: RTV Zagreb

Režija: Ivo Vrbanić

Scenarij: Mladen Kerstner

Snimatelj: Ilija Vukas, Mario Perušina (7. epizoda)

Glazba: Mario Bogliuni

Scenografija: Ante Nola

Montaža: Jasna Zorman

Uloge: Mladen Šerment, Marija Aleksić, Eugen Franjković, Sandra Fideršek, Sunčana Purec, Zvonimir Ferenčić, Marija Geml, Julije Perlaki, Martin Sagner, Smiljka Bencet, Zvonimir Torjanac, Amand Aliger, Mladen Crnobrnja, Ljudevit Galic, Joža Šeb
Trajanje: 6×60 minuta i 7. epizoda 30 minuta

7. ZLATNI MLADIĆ

Produkcija: RTV Zagreb
Režija: Vladimir Gerić
Scenarij: Vladimir Gerić (prema istoimenomu romanu Augusta Cesarca)
Snimatelj: Slavko Zalar
Scenografija: Duško Jeričević
Uloge: Ervina Dragman, Neva Rošić, Saša Violić, Josip Marotti, Vanja Drach, Fabijan Šovagović, Boris Buzančić, Ivo Serdar, Miodrag Lončar
Trajanje: 5×70 minuta

1970/1971.

8. NAŠE MALO MISTO

Produkcija: RTV Zagreb
Režija: Daniel Marušić
Scenarij: Miljenko Smoje
Snimatelj: Branko Blažina
Glazba: Pero Gotovac
Scenografija: Maja Galasso

Montaža: Blaženka Jenčik

Uloge: Karlo Bulić, Asja Kisić, Boris Dvornik, Zdravka Krstulović, Ivica Vidović, Mirko Vojković, Vladimir Medar, Miše Martinović, Antun Nalis, Ivo Marjanović, Milka Podrug-Kokotović, Mia Sasso, Zdenka Heršak, Dean Dvornik
Trajanje: 13×60 minuta

1970/1975.

9. VELIKI I MALI

Produkcija: RTV Zagreb
Režija: Berislav Makarović, Eduard Galić

KUDA IDU DIVLJE SVINJE

Scenarij: Milan Grgić

Snimatelji: Srećko Cimerman, Tihomir Marelj, Zdravko Savić

Glazba: Alfi Kabiljo, Todor Dedić

Scenografija: Dinka Jeričević

Kostimografija: Ružica Fanelli

Montaža: Vojislav Zimonja

Uloge: Boris Buzančić, Sanda Langerholz, Boris Festini, Vjera Žagar-Nardelli, Ivo Kadić, Božena Kraljeva, Špiro Guberina, Krešimir Zidarić, Ivan Buzančić, Hermina Pipinić

Trajanje: 30×35 minuta

Mladen Crnobrnja, Kruno Valentić, Izet Hajdarhodžić, Boris Festini

Trajanje: 10×60 minuta

11. DIOGENEŠ

Produkcija: RTV Zagreb

Režija: Georgij Paro, Vjekoslav Vidošević

1971.

10. KUDA IDU DIVLJE SVINJE

Režija: Ivan Hetrich

Scenarij: Ivo Štivičić

Snimatelj: Milivoj Vižintin

Glazba: Miljenko Prohaska

Scenografija: Duško Jeričević

Montaža: Radojka Tanhofer

Uloge: Ljubiša Samardžić, Fabijan Šovagović, Ivo Serdar, Jovan Ličina, Svetlana Bojković, Zlatko Crnković, Miodrag Lončar, Vesna Malahodžić,

Scenarij: Ivica Ivanac (prema romanu *Diogenes* Augusta Šenoe)

Snimatelj: Drago Novak

Glazba: Nikša Bareza

Scenografija: Želimir Zagota

Uloge: Boris Buzančić, Mustafa Nadarević, Ivo Kadić, Ervina Dragman, Neva Rošić, Iva Marjanović, Vanja Drach, Dragan Milivojević, Božidar Orešković, Vera Misita, Emil Kutijaro, Franjo Majetić, Mato Ergović

Trajanje: 5×45 minuta

1972.

12. PROSJACI I SINOVI

Produkcija: RTV Zagreb

Režija: Antun Vrdoljak

Scenarij: Ivan Raos

Snimatelj: Vjenceslav Orešković

Glazba: Arsen Dedić

Scenografija: Duško Jeričević

Montaža: Vanja Bjenjaš, Jelena Bjenjaš

Uloge: Rade Šerbedžija, Fabijan Šovagović, Milan Srdoč, Zvonko Lepetić, Uglješa Kojadinović, Špiro Guberina, Vlasta Knezović, Iva Marjanović, Mustafa Nadarević, Miloš Kandić, Zdenka Trach, Zdenka Heršak

Trajanje: 13×55 minuta

(emitirano 1984)

13. KLUPA NA JURJEVSKOM

Produkcija: RTV Zagreb

Režija: Zvonimir Bajsić

Scenarij: Ivica Ivanac

Snimatelj: Ilija Vukas

Glavni kameraman: Božidar Jovanović

Scenografija: Želimir Zagotta

Montaža: Kruno Kušec

Uloge: Sven Lasta, Irena Kolesar, Mato Ergović, Vlatko Vučić, Dubravko Sidor, Drago Krča, Krešimir Zidarić, Žuža Egrenyi, Špiro Guberina

Trajanje: 5×43 minuta

1973.

14. ČA SMO NA OVON SVITU – LIBAR MARKA UVODIĆA

Produkcija: RTV Zagreb

Režija: Daniel Marušić

Scenarij: Daniel Marušić (prema novelama iz zbirke *Libar Marka Uvodića Splicićanina*)

Snimatelj: Mario Perušina

Glazba: Đelo Jusić

Montaža: Blaženka Jenčik

Uloge: Boris Dvornik, Karlo Bulić, Viktor Starčić, Asja Kisić, Zdravka Krstulović, Špiro Guberina, Antun Nalis, Mia Sasso, Mirjana Pičuljan, Pero Jurčić, Mia Oremović

8×60 minuta

U REGISTRATURI

1974.

15. U REGISTRATURI

Produkcija: RTV Zagreb

Režija: Joakim Marušić

Scenarij: Joakim Marušić (prema istoimenomu romanu Ante Kovačića)

Snimatelj: Vojislav Lukić

Glazba: Arsen Dedić

Scenografija: Duško Jeričević

Montaža: Katja Majer

Uloge: Ljubica Jović, Rade Šerbedžija, Uglješa Kojadinović, Fabijan Šovagović, Vlasta Knezović, Mato Ergović, Josip Marotti, Jelisaveta Sablić, Stevo Krnjajić, Iva Marjanović, Edo Peročević, Rene Medvešek, Vanja Drach, Zlatko Crnković, Marija Kohn

Trajanje: 9×60 minuta

16. ČOVIK I PO

Produkcija: RTV Zagreb

Režija: Daniel Marušić

Scenarij: Mirko Božić

Snimatelj: Mario Perušina

Glazba: Đelo Jusić

Scenografija: Duško Jeričević

Montaža: Blaženka Jenčik

Uloge: Boris Dvornik, Karlo Bulić, Zvonko Lepetić, Mate Ergović, Ante Vican, Vlasta Knezović, Mia Oremović, Vida Jerman, Dino Dvornik

Trajanje: 10×55 minuta

ČOVIK I PO

GRUNTOVČANI

1975.

17. GRUNTOVČANI

Produkcija: RTV Zagreb

Režija: Krešo Golik

Scenarij: Mladen Kerstner

Snimatelj: Drago Novak

Glazba: Živan Cvitković

Scenografija: Željko Senečić

Montaža: Katja Majer

Uloge: Martin Sagner, Smiljka Bencet, Adela Horvat, Zvonimir Ferencić, Marija Geml, Mladen Šerment, Marija Aleksić, Vjera Žagar-Nardelli, Nikola Novosel, Drago Meštrović, Franjo Majetić, Tomislav Lipljin, Zoran Pokupec

Trajanje: 10×60 minuta

1975/1976.

18. KAPELSKI KRESOVI

Produkcija: RTV Zagreb

Režija: Ivan Hetrich

Scenarij: Ivica Ivanac, Zlatko Sudović, Ivan Hetrich (prema istoimenomu romanu Veljka Kovačevića)

Snimatelj: Nenad Jovičić

Glazba: Bojan Adamič

Scenografija: Duško Jeričević

Montaža: Živka Toplak

Uloge: Boris Dvornik, Žarko Radić, Nada Gačešić, Zdenko Jelčić, Božidar Orešković, Božidar Smiljanić, Karlo Bulić, Vanja Drach, Inge Appelt, Pavle Vušić, Marija Sekelez, Ratko Buljan, Zvonko Lepetić

Trajanje: 13×75 minuta

KAPELSKI KRESOVI

1976.

19. MARIJA

Produkcija: RTV Zagreb

Režija: Stipe Delić

Scenarij: Aleksandar Marodić, Milan Šećerović

Snimatelj: Drago Novak

Glazba: Kornelije Kovač

Scenografija: Duško Jeričević

Montaža: Višnja Štern

Uloge: Mira Banjac, Semka Sokolović, Manca Košir, Dina Rutić, Sven Lasta, Peter Carsten

Trajanje: 7×75 minuta

1977.

20. NIKOLA TESLA

Produkcija: RTV Zagreb

Režija: Eduard Galić

Scenarij: Ivica Ivanac

Snimatelj: Aleksandar Petković

Glazba: Alfi Kabiljo

Scenografija: Željko Senečić

Montaža: Katja Majer

Uloge: Rade Šerbedžija, Mustafa Nadarević, Špiro Guberina, Izet Hajdarhodžić, Petar Božović, Ratko Buljan, Boris Festini

Trajanje: 10×55 minuta

21. BOMBAŠKI PROCES

Produkcija: RTV Zagreb

Režija: Branko Ivanda

Scenarij: Milan Mirić

Majstor rasvjete: Željko Fištrić

Scenografija: Željko Senečić

Montaža: Kruno Kušec

Uloge: Rade Šerbedžija, Ivo Gregurević, Ljubo Kapor, Boris Miholjević, Kostadinka Velkovska, Mirjana Majurec, Žarko Potočnjak, Božidar Boban, Vlatko Dulić, Mato Ergović, Ilija Ivezić, Drago Krča, Miodrag Krivokapić, Zvonimir Zoričić

Trajanje: 2×80 minuta

1978.

22. MAČAK POD ŠLJEMOM

Produkcija: RTV Zagreb

Režija: Berislav Makarović

Scenarij: Joža Horvat (prema vlastitomu istoimenu romanu)

Snimatelj: Vjenceslav Orešković

Glazba: Alfi Kabiljo

Scenografija: Duško Jeričević

Uloge: Miodrag Krivokapić, Krešimir Zidarić, Božidar Orešković, Ivo Serdar, Ivo Gregurević, Franjo Majetić, Jovan Ličina, Helena Buljan, Božidar

ka Frajt, Vida Jerman, Uglješa Kojadinović, Jadranka Matković, Kruno Valentić

Trajanje: 6×60 minuta

23. ISTARSKA RAPSODIJA IZ GODINE 1920

Produkcija: RTV Zagreb

Režija: Daniel Marušić

Scenarij: Ivo Štivičić (prema drami *Na straži* Viktora Cara Emina)

Glavni kamerman: Karlo Majoli

Majstor rasvjete: Stevo Šašić

Glazba: Elza Jurak

Scenografija: Željko Senečić

Montaža: Kruno Šipek

Uloge: Miljenka Androić, Mira Furlan, Nada Subotić, Zdravka Krstulović, Mato Ergović, Marino Matota, Zlatko Crnković, Karlo Bulić, Špiro Guberina, Božidar Alić, Ante Dulčić, Zorko Rajčić, Berislav Mudnić

Trajanje: 2×50 minuta

1978/1980.

24. PUNOM PAROM

Produkcija: RTV Zagreb

Režija: Mario Fanelli

Scenarij: Kazimir Klarić

Glavni kamerman: Božo Jovanović

Glazba: Arsen Dedić

Scenografija: Željko Senečić

Montaža: Vojo Zimonja, Franjo Leš, Željko Mihalić

Uloge: Fabijan Šovagović, Franjo Majetić, Uglješa Kojadinović, Lela Margitić, Zdenka Heršak, Ana Karić, Relja Bašić, Vlatko Dulić, Vanja Drach, Martin Sagner, Kruno Valentić, Rade Marković, Dragan Milivojević

Trajanje: 9×60 minuta – 1. sezona

7×60 minuta – 2. sezona

1979.

25. ANNO DOMINI 1573

Produkcija: RTV Zagreb

Režija: Vatroslav Mimica

Scenarij: Vatroslav Mimica

Snimatelj: Branko Blažina

Glazba: Alfi Kabiljo

Scenografija: Veljko Despotović

Montaža: Vuksan Lukovac

Uloge: Fabijan Šovagović, Pavle Vuisić, Velimir Živojinović, Sergio Mimica, Franjo Majetić, Zdenka Heršak, Boris Festini, Marina Nemet, Zvonimir Črnko, Đuro Utješanović, Mato Ergović, Zdenka Trach, Miodrag Krivokapić, Fahro Konjhodžić, Ivica Pajer, Adem Čejvan

Trajanje: 4×55 minuta

26. ĐAVOLJE SJEME

Produkcija: RTV Zagreb

Režija: Vanča Kljaković

ĐAVOLJE SJEME

Scenarij: Vanča Kljaković, Zora Dirnbach
Snimatelj: Drago Novak
Glazba: Alfi Kabiljo

Scenografija: Željko Senečić

Montaža: Višnja Štern

Uloge: Ivo Gregurević, Sven Lasta, Vera Zima, Mi-
odrag Krivokapić, Mato Ergović, Branka Cvitković

Trajanje: 2×80 minuta

1980/1981.

27. VELO MISTO

Produkcija: RTV Zagreb

Režija: Joakim Marušić

Scenarij: Miljenko Smoje (adaptacija i dramatur-
ška obrada scenarija: Joakim Marušić)

Glavni kamerman: Tihomir Marelj

Majstor rasvjete: Željko Fištrić

Glazba: Pero Gotovac

Scenografija: Duško Jeričević

Montaža: Kruno Kušec

VELO MISTO

Uloge: Zdravka Krstulović, Boris Dvornik, Mustafa Nadarević, Milan Štrljić, Mladen Barbarić, Boris Buzančić, Vlasta Knezović, Aljoša Vučković, Mira Furlan, Špiro Guberina, Ivo Gregurević, Fabijan Šovagović, Ivica Vidović, Ljubo Kapor, Josip Genda.

Trajanje: 14×85 minuta

1981.

28. JELENKO

Produkcija: RTV Zagreb

Režija: Obrad Gluščević

Scenarij: Obrad Gluščević, Maja Gluščević

Snimatelj: Nenad Jovičić (ljetna priča), Drago Novak (zimski priča)

Glazba: Arsen Dedić

Scenografija: Želimir Zagota

Montaža: Ljubica Mikuljan (ljetna priča), Lida Braniš (zimski priča)

Uloge: Ramiz Pašić, Milan Luketić, Miroslav Mrđa, Željko Kovačević, Zvonko Grdić, Izeta Čenanović, Ljubica Jerković, Almira Ramakić, Zvonko Lepetić, Špiro Guberina, Filip Šovagović, Ivo Serdar, Zlatko Madunić, Miloš Kandić, Rade Marković

Trajanje: 13×30 minuta

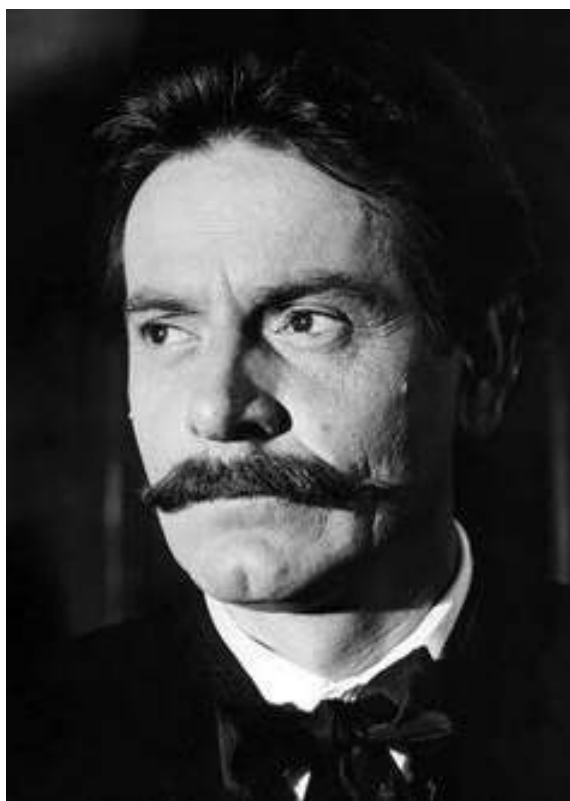
29. POGLAVLJA IZ ŽIVOTA AUGUSTA ŠENOE

Produkcija: RTV Zagreb

Režija: Rudolf Sremec

Scenarij: Dubravko Jelčić, Nedjeljko Fabrio

Snimatelj: Branko Blažina

Scenografija: Želimir Zagota

Montaža: Zlata Reić

Uloge: Zlatko Vitez, Mladena Dervenkar, Zlatko Crnković, Vanja Drach, Sven Lasta, Milka Podrug-Kokotović, Drago Meštrović, Krešimir Zidarić, Krunoslav Šarić, Miše Martinović, Tonko Lonza, Rikard Simonelli, Mia Oremović

Trajanje: 2×90 minuta

1982/1997.

30. SMOGOVCI

Produkcija: TVZ/HTV

Režija: Milivoj Puhlovski

Scenarij: Hrvoje Hitrec (prema vlastitomu istomi-nenom romanu)

Snimatelj: Dragan Ruljančić

Glazba: Željko Janda

Scenografija: Dinka Jeričević, Velimir Domitrović (4. sezona)

Montaža: Sonja Rajaković

Uloge: Tomislav Štriga, Ivica Zadro, Damir Šaban, Mario Mirković, Đorđe Rapajić, Boris Mirković, Višnja Babić, Slavko Brankov, Mira Furlan, Emil Glad, Ksenija Pajić, Helena Pipinić, Dubravka Ostojić, Edvin Dautović, Slavica Knežević,

SMOGOVCI

Fran Hitrec, Mirta Puhlovski, Boris Festini, Siniša Popović.

Trajanje: 38×30/40 minuta

1982.

31. TAMBURAŠI

Produkcija: RTV Zagreb

Režija: Mario Fanelli

Scenarij: Ivo Štivičić

Snimatelj: Drago Novak

Glazba: Arsen Dedić

Scenografija: Željko Senečić

Montaža: Živka Toplak

Uloge: Rade Šerbedžija, Boris Buzančić, Zvonimir Lepetić, Ivo Serdar, Dragan Milivojević, Drago Mitrović, Duško Gojić, Željko Mavrović, Edo Petročević, Zvonimir Črnko, Boris Buzančić, Perica Martinović, Martin Sagner, Emil Glad

Trajanje: 2×63 minuta

32. NEPOKORENI GRAD

Produkcija: RTV Zagreb

Režija: Eduard Galić, Zoran Tadić, Stipe Delić, Željko Belić, Ljiljana Jojić

Scenarij: Milan Šećerović, Pavao Pavličić, Milivoj Matošec, Zora Dirnbach, Hrvoje Hitrec

Snimatelji: Mario Perušina, Drago Novak, Dragan Ruljančić

Glazba: Alfi Kabiljo

Montaža: Josip Podvorac, Ivica Drnić, Živka Toplak, Vesna Štefić, Višnja Štern

NEPOKORENI GRAD

Uloge: Mustafa Nadarević, Milan Štrljić, Jelisaveta Sablić, Miljenko Brlečić, Mira Furlan, Pavle Bogdanović

Trajanje: 14×70/119 minuta

1983.

33. KIKLOP

Produkcija: RTV Zagreb, Jadran film, FRZ Dalmacija

Režija: Antun Vrdoljak

Scenarij: Antun Vrdoljak (prema istoimenomu romanu Ranka Marinkovića)

Snimatelj: Tomislav Pinter

Glazba: Miljenko Prohaska

Scenografija: Željko Senečić

Montaža: Damir German

Uloge: Frano Lasić, Ljuba Tadić, Rade Šerbedžija, Mira Furlan, Marija Baxa, Franjo Majetić, Dragan Milivojević, Mirko Vojković, Mustafa Nadarević, Aljoša Vučković, Zdenka Heršak

Trajanje: 5×60 minuta

LAŽEŠ, MELITA

35. U LOGORU

Produkcija: RTV Zagreb

Režija: Branko Ivanda

Scenarij: Branko Ivanda (prema istoimenoj drami Miroslava Krleže)

Majstor rasvjete: Željko Fištrić

Scenografija: Željko Senečić

Montaža: Kruno Kušec

Uloge: Božidar Alić, Bogdan Diklić, Krunoslav Šarić, Vlatko Dulić, Olga Kacijan, Žarko Potočnjak, Tonko Lonza, Fabijan Šovagović, Pero Kvirgić, Miodrag Krivokapić, Frano Lasić, Boris Miholjević, Relja Bašić

Trajanje: 2×80 minuta

1984.

34. LAŽEŠ, MELITA

Produkcija: RTV Zagreb

Režija: Milivoj Puhlovski

Scenarij: Ivan Kušan (prema vlastitomu istoimenomu romanu)

Snimatelj: Dragan Ruljančić

Scenografija: Dinko Jeričević

Montaža: Sonja Rajaković

Uloge: Gorana Stepanić, Ladislav Vrgoč, Danko Ljuština, Zvonko Lepetić, Mustafa Nadarević, Žarko Potočnjak, Branka Cvitković

Trajanje: 6×30 minuta

36. GABRIJEL

Produkcija: RTV Zagreb

Režija: Eduard Tomičić Buntauli

Scenarij: Željko Senečić

Glavni kameraman: Tihomir Marelj

Glazba: Luka Kunčević

Scenografija: Željko Senečić

Montaža: Ivica Golik

Uloge: Boris Buzančić, Dubravka Miletić, Cintija Ašperger, Semka Sokolović, Koraljka Hrs, Mirjana Majurec, Zoran Pokupec, Zvonko Torjanac, Lela Margitić, Đuro Utješanović, Damir Mejovšek, Ljubo Kerekeš, Marija Danira, Boris Miholjević, Zvonimir Zoričić, Branka Cvitković

Trajanje: 8×40 minuta

1984/1985.

37. INSPEKTOR VINKO

Produkcija: RTV Zagreb

Režija: Krešo Golik

Scenarij: Željko Senečić

Snimatelj: Drago Novak

Glazba: Živan Cvitković

Scenografija: Željko Senečić

Montaža: Jasna Fulgosi

Uloge: Ivica Vidović, Zoja Odak, Gordana Jovetić, Mario Vuk, Marija Kohn, Kruno Valentić, Božidar Orešković, Branka Strmac, Franjo Majetić, Relja Bašić, Jagoda Antunac, Mustafa Nadarević, Perica Martinović, Lela Margitić, Smiljka Bencet, Mladen Šerment, Džimi Jurčec, Branka Cvitković, Marija

Danira, Martin Sagner, Dragan Milivojević, Zvonko Torjanac, Fabijan Šovagović, Vanja Drach

Trajanje: 8×60/70 minuta

1985.

38. DOSIJE

Produkcija: RTV Zagreb

Režija: Ljiljana Jojić

Scenarij: Zora Dirnbach

Snimatelj: Dragan Ruljančić

Glazba: Boris Jojić

Scenografija: Željko Senečić

Montaža: Vesna Sulejmanpašić

Uloge: Kruno Šarić, Mile Plećaš, Josip Genda, Radko Polič, Biserka Alibegović, Duško Valentić, Ksenija Pajić, Zvonko Torjanac, Franjo Majetić, Dejan Aćimović, Žarko Savić, Jagoda Antunac, Dragoljub Lazarov, Mladen Šerment, Špiro Guberina, Ivo Fici, Ivo Gregurević, Predrag Petrović, Siniša Popović

Trajanje: 4×65 minuta

39. HAJDUČKI GAJ

Produkcija: RTV Zagreb

Režija: Branko Schmidt

Scenarij: Drago Kekanović, Branko Schmidt (prema istoimenomu romanu Ivana Gorana Kovačića)

Snimatelj: Daniel Riđički

Glazba: Arsen Dedić

Scenografija: Aleksandar Petričević

Montaža: Vesna Sulejmanpašić

Uloge: Pavle Vuisić, Zvonko Lepetić, Vlatko Dučić, Aljoša Vučković, Siniša Popović, Radko Polič, Perica Martinović, Gita Šerman Kopljar, Ivo Gregurević, Milan Štrljčić

Trajanje: 3×50 minuta

40. NE DAJ SE, FLOKI

Produkcija: RTV Zagreb

Režija: Zoran Tadić

Scenarij: Kazimir Klarić

Snimatelj: Dragan Ruljančić

Glazba: Alfi Kabiljo

Scenografija: Ivan Ivan

Montaža: Vesna Štefić

Uloge: Mladen Crnobrnja, Jagoda Kralj, Mario Vuk, Franjo Majetić, Zdenka Heršak, Zvonimir Torjanac, Zoran Pokupeć, Otokar Levaj, Mirjana Pičuljan, Tošo Jelić, Tomislav Gotovac, Roman Čuljat, Tomislav Ivković

Trajanje: 5×30 minuta

1986/1987.

41. PUTOVANJE U VUČJAK

Produkcija: RTV Zagreb

Režija: Eduard Galić

Scenarij: Ivo Štivičić (prema drami *Vučjak* Miroslava Krleže)

Snimatelj: Mario Perušina

Glazba: Živan Cvitković

Scenografija: Stanislav Dobrina

Montaža: Josip Podvorac

Uloge: Rade Šerbedžija, Mustafa Nadarević, Milena Dravić, Mira Furlan, Miodrag Krivokapić, Božidar Alić, Zdravka Krstulović, Fabijan Šovagović, Zvonko Lepetić, Perica Martinović, Miljenko Brlečić, Zvonimir Ferenčić, Stevo Krnjajić, Edo Peročević, Đuro Utješanović, Drago Mitrović, Ivica Zadro, Duško Gruborović, Dragan Milivojević, Mladen Vasary

Trajanje: 15×60 minuta

1988.

42. KANARINČEVA LJUBOVCA

Produkcija: RTV Zagreb

Režija: Daniel Marušić

Scenarij: Zora Dirnbach (prema istoimenoj pripovijetki Augusta Šenoa)

Glavni kameraman: Miro Marčetić

Scenografija: Duško Jeričević

Montaža: Ivica Golik

Uloge: Ružica Đamić, Vanja Drach, Miljenka Androić, Zlatko Crnković, Zdenka Heršak, Zvonimir Torjanac, Zijad Gračić, Vanja Matujec, Vinko Lijesak, Žarko Potočnjak, Zlatko Vitez, Nada Subotić, Zvonimir Zoričić, Ivo Rogulja, Marija Kohn, Ljudevit Galic, Senka Bulić, Duško Gruborović, Inge Appelt, Igor Serdar, Ksenija Marinković

Trajanje: 2×60 minuta

1989.

43. PTICE NEBESKE

Produkcija: RTV Zagreb

Režija: Daniel Marušić

Scenarij: Ivo Brešan (suscenarist 5. epizode: Davor Žagar)

Glavni kameraman: Sebastijan Drnasin

Glazba: Ladislav Tulač

Scenografija: Igor Juras

Montaža: Kruno Kušec

Uloge: Zijad Gračić, Žarko Potočnjak, Zvonko Torjanac, Mia Begović, Vili Matula, Krešo Zidarić, Zoja Odak, Boris Miholjević, Ratko Glavina, Vlado Perković, Boris Festini, Pero Juričić, Zorko Rajčić, Ivica Katić, Josip Genda, Žarko Savić, Ljubo Kapor, Arijana Čulina, Ratko Buljan, Danko Ljuština, Relja Bašić, Božidar Orešković, Vjenceslav Kapural

Trajanje: 5×75 minuta

44. POZITIVNA NULA

Produkcija: RTV Zagreb

Režija: Milivoj Puhlovski

Scenarij: Kazimir Klarić (suscenaristi: Milivoj Puhlovski, Alojz Majetić)

Snimatelj: Dragan Ruljančić

Glazba: Zdravko Šljivac

Scenografija: Igor Juras

Montaža: Želimir Bator

Uloge: Vladimir Puhalo, Zvonimir Zoričić, Biserka Ipša, Marija Sekelez, Dragan Milivojević, Angel Palašev, Edo Peročević, Nina Erak, Branka Cvitković, Siniša Popović, Mia Begović, Slavko Bran-

kov, Nada Abrus, Etta Bortolazzi, Rajko Minković, Ivo Serdar, Sanja Vejnović

Trajanje: 6×50 minuta

1990.

45. OPERACIJA BARBAROSSA

Produkcija: RTV Zagreb

Režija: Branko Schmidt

Scenarij: Ivan Kušan (prema vlastitom romanu *Zagonetni dječak*)

Snimatelj: Branko Cahun
Glazba: Zdravko Šljivac
Scenografija: Duško Jeričević
Montaža: Vesna Sulejmanpašić
Uloge: Kruno Martinović, Nikola Pokupčić, Dora Lipovčan, Mario Vuk, Boris Buzančić, Filip Šovagović, Stjepan Jurčec, Branka Trlin, Etta Bortolazzi, Željko Vukmirica, Vera Zima, Siniša Kristofić
Trajanje: 7×30 minuta

46. TUĐINAC

Produkcija: HTV
Režija: Eduard Galić
Scenarij: Nikola Vončina, Luko Paljetak, Dominik Zen (prema istoimenomu romanu Dinka Šimunovića)
Snimatelj: Karmelo Kursar
Glazba: Živan Cvitković
Scenografija: Velimir Domitrović
Montaža: Josip Podvorac
Uloge: Dragan Despot, Mustafa Nadarević, Sanja Vejnović, Ksenija Pajić, Zoja Odak, Mira Furlan, Milka Podrug Kokotović, Marija Kohn, Suzana Nikolić, Barbara Rocco, Edo Peročević, Špiro Guberina, Božidar Boban, Miše Martinović, Maro Mar-

tinović, Sven Medvešek, Inge Appelt, Saša Dabetić, Đuro Utješanović, Dejan Aćimović, Filip Nola
Trajanje: 3×58 minuta

47. GLEMBAJEVI

Produkcija: RTV Zagreb, Jadran film
Režija: Antun Vrdoljak
Scenarij: Antun Vrdoljak (prema drami *Gospoda Glembajevi* Miroslava Krleža)
Snimatelj: Vjekoslav Vrdoljak
Glazba: Arsen Dedić

Scenografija: Željko Senečić
Montaža: Damir German
Uloge: Mustafa Nadarević, Ena Begović, Tonko Lonza, Bernarda Oman, Matko Raguž, Žarko Potočnjak, Zvonimir Zoričić, Zvonko Strmac, Ervina Dragman, Kruno Šarić, Zvonimir Rogoz, Ksenija Pajić
Trajanje: 3×45 minuta

1991.

48. DIPLOMA ZA SMRT

Produkcija: RTV Zagreb, Marjan film
Režija: Živorad Tomić
Scenarij: Zoran Bručić

Snimatelj: Silvestar Kolbas

Glazba: Zoran Bručić

Scenografija: Velimir Domitrović

Montaža: Zoltan Wagner

Uloge: Ranko Zidarić, Filip Šovagović, Ksenija Pajić, Suzana Nikolić, Ivo Gregurević, Fabijan Šovagović, Vlatko Dulić, Mladen Crnobrnja, Kruno Šarić, Ljubo Zečević

Trajanje: 3×45 minuta

49. DIRIGENTI I MUŽIKAŠI

Produkcija: HTV

Režija: Krešo Golik

Scenarij: Mladen Kerstner

Snimatelj: Boris Popović

Scenografija: Stanko Dobrina

Montaža: Kruno Kušec

Uloge: Sven Medvešek, Nataša Dorčić, Smiljka Bencet, Vanja Drach, Polde Bibič, Marija Kohn, Inge Appelt, Josip Marotti, Goran Grgić, Cintija Ašperger, Vjera Žagar-Nardelli, Vili Matula, Nina Erak, Rade Špicmiller, Zvonimir Ferenčić

Trajanje: 7×55 minuta

1992.

50. ĐUKA BEGOVIĆ

Produkcija: HTV, Zagreb film

Režija: Branko Schmidt

Scenarij: Fabijan Šovagović, Branko Schmidt (prema istoimenomu romanu Ivana Kozarca)

Snimatelj: Goran Trbuljak

Glazba: Zoran Mulić

Scenografija: Želimir Zagotta

Montaža: Vesna Lažeta

Uloge: Slobodan Ćustić, Fabijan Šovagović, Asja Potočnjak, Zaim Muzaferija, Mustafa Nadarević,

Urška Hlebec, Filip Šovagović, Perica Martinović, Zoran Pokupac, Nataša Ralijan, Željko Vukmirica, Helena Buljan, Krunoslav Senčić, Nikolina Vican, Nada Gačešić-Livaković

Trajanje: 4×50 minuta

51. TRAŽIM SRODNU DUŠU

Produkcija: HTV

Režija: Berislav Makarović

Scenarij: Mira Boglić

Snimatelj: Vjenceslav Orešković

Glazba: Neven Frangeš

Scenografija: Velimir Domitrović

Montaža: Saša Tankosić

Uloge: Ivica Vidović, Vjera Žagar-Nardelli, Ana Karić, Vlasta Knezović, Jadranka Matković, Krešimir Zidarić, Ena Begović, Veronika Durbešić, Ivka Dabetić, Antonija Čutić, Otokar Levaj, Duško Gruborović, Zvonko Strmac, Žarko Savić, Renata Jurković, Barbara Živković, Semka Sokolović, Đimi Jurčec, Vanja Matujec, Koraljka Hrs, Branka Cvitković

Trajanje: 6×30 minuta

1993.

52. ZAGRLJAJ

Produkcija: RTV Zagreb

Režija: Antun Vrdoljak

Scenarij: Antun Vrdoljak (prema novelama *Karneval*, *Koštane zvijezde*, *Anđeo*, *Prah* i *Zagrljaj* iz zbirke *Ruke* Ranka Marinkovića)

Snimatelj: Vjekoslav Vrdoljak

Glazba: Arsen Dedić

Scenografija: Zlatko Kauzlarić-Atač, Ivan Ivan

Montaža: Davor German

Uloge: Boris Dvornik, Ivica Vidović, Tonko Lonza, Ena Begović, Žarko Potočnjak, Zvonimir Zoričić,

Danko Ljuština, Alen Liverić, Milka Podrug-Kotković, Bernarda Oman, Marija Kohn, Asja Potočnjak, Siniša Popović, Rade Šerbedžija
Trajanje: 5×55/65 minuta

1996.

53. LUKA

Produkcija: HTV, Korugva film

Režija: Tomislav Radić

Scenarij: Tomislav Radić (prema istoimenomu romanu Antuna Šoljana)

Snimatelj: Tomislav Pinter

Scenografija: Ivica Trpčić

Montaža: Josip Podvorac

Uloge: Ivo Gregurević, Mirta Zečević, Zlatko Crnković, Damir Lončar, Lela Margitić, Joško Ševo, Ljubomir Kapor, Matija Prskalo, Marija Kohn, Matko Raguž, Ljubica Mikuličić, Žuža Egrenyi, Zvonimir Zoričić, Ilija Ivezić, Galiano Pahor

Trajanje: 3×45 minuta

1998.

54. KONTESA DORA

Produkcija: RTV Zagreb, Croatia film

Režija: Zvonimir Berković

Scenarij: Zvonimir Berković

Snimatelj: Goran Trbuljak

Glazba: Igor Kuljerić

Scenografija: Želimir Zagotta

Montaža: Maja Rodica-Virag

Uloge: Alma Prica, Rade Šerbedžija, Zdravka Krstulović, Tonko Lonza, Sven Lasta, Božidar Boban, Irina Alfjorova, Helena Buljan, Ivo Gregurević, Ksenija Pajić, Mustafa Nadarević, Relja Bašić, Zvonko Strmac

Trajanje: 6×52 minuta

55. OLUJNE TIŠINE

Produkcija: HTV

Režija: Daniel Marušić

Scenarij: Krešo Novosel

Snimatelj: Enes Midžić

Glazba: Davorin Kempf

Scenografija: Željko Senečić

Montaža: Ivica Golik

Uloge: Goran Višnjić, Igor Mešin, Tonko Lonza, Zlatko Crnković, Velimir Čokljat, Olga Pakalović, Damir Markovina, Ljubomir Kerekeš, Doris Šarić Kukuljica, Marko Torjanac, Drago Krča, Galiano Pahor, Sven Medvešek, Zvonimir Torjanac, Mladen Vulić, Siniša Ružić

Trajanje: 6×50 minuta

56. OBITELJSKA STVAR

Produkcija: HTV

Režija: Ištvan Filaković, Zoran Margetić

Scenarij: Martina Aničić

Snimatelj: Slobodan Trninić

Glazba: Zvonimir Bučević

Scenografija: Mladen Ožbolt, Ivica Trpčić

Montaža: Kruno Kušec, Marija Škifić

Uloge: Jelena Miholjević, Ljubomir Kerekeš, Ružica Lorković, Anja Šovagović Despot, Vjenceslav Kapural, Lela Margitić, Hrvoje Klobučar, Goran Malus, Frano Lasić, Dubravka Ostojić, Boris Svrčan, Katarina Bistrović Darvaš, Ivan Brkić, Stojan Matavulj, Zvonimir Zoričić, Marinko Prga, Darko Plovanić

Trajanje: 12×35 minuta

57. KANJON OPASNIH IGARA

Produkcija: HTV

Režija: Vladimir Tadej

Scenarij: Vladimir Tadej, Hrvoje Hitrec

Snimatelj: Šime Strikoman

Glazba: Živan Cvitković

Scenografija: Vladimir Tadej

Montaža: Josip Podvorac

Uloge: Boris Dvornik, Stjepan Martinčević Mikić, Damir Poljičak, Goran Tadej, Antonio Čagalj, Igor Lukić, Bruna Bebić, Milan Štrljić, Višnja Babić, Frano Lasić, Nives Ivanković, Relja Bašić, Lucija Stamać, Hrvoje Klobučar, Ana Majhenić, Luka Peroš, Špiro Guberina, Petar Jelaska, Vitoimir Varvodić, Tonči Banov, Branko Matić, Josip Genda, Ilija Zovko, Slavko Juraga, Edo Peročević, Ivica Pucar, Otokar Levaj, Čedo Martinić, Dean Dvornik, Dora Polić, Branka Slavica

Trajanje: 7×30 minuta

1999.

58. NAŠA KUĆICA, NAŠA SLOBODICA

Produkcija: HTV

Režija: Tomislav Radić, Zoran Budak

Scenarij: Ivan Bačić

Snimatelj: Karmelo Kursar

Glazba: Paola Dražić Zekić

Scenografija: Mario Ivezić

Montaža: Marija Škifić

Uloge: Damir Lončar, Marija Krpan, Ivan Krošelj, Iva Mertić, Hrvoje Lončar, Ana Lončar, Smiljka Bencet Jagarić, Stjepan Bahert, Nada Klačterka, Filip Šovagović, Perica Martinović, Hrvoje Perc

Trajanje: 12×30 minuta

59. TRI MUŠKARCA MELITE ŽGANJER

Produkcija: HTV, Kvadar d. o. o.

Režija: Snježana Tribuson

Scenarij: Snježana Tribuson

Snimatelj: Goran Mećava

Glazba: Darko Rundek

Scenografija: Velimir Domitrović

Montaža: Marina Barac

Uloge: Mirjana Rogina, Goran Navojec, Suzana Nikolić, Sanja Vejnović, Ena Begović, Filip Šovagović, Ivo Gregurević, Ljubomir Kerekeš

Trajanje: 3×35 minuta

2001.

60. DUBROVAČKI ŠKERAC

Produkcija: HTV

Režija: Ivica Boban, Branko Ivanda

Scenarij: Feđa Šehović

Majstor rasvjete: Stijepo Dabelić

Glavni kamerman: Sebastijan Drnasin

Scenografija: Marin Gozze

Uloge: Niko Kovač, Žuža Egrenyi, Nina Hladilo, Branimir Vidić, Jasna Jukić, Igor Hajdarhodžić, Ivica Barišić, Mirko Šatalić, Slaven Knezović, Darko Kavain, Nerma Kreso

Trajanje: 2×65 minuta

2001/2002.

61. NAŠI I VAŠI

Produkcija: HTV

Režija: Vanča Kljaković (1. sezona), Zoran Sudar (2. sezona)

Scenarij: Mario Raguž (suscenaristi: Sanja Kovačević, Zoran Sudar)

Dizajner svjetla: Željko Fištrić

Glavni kamermani: Hrvoje Dlačić (1. sezona), Zdenko Mihaljević (2. sezona)

Glazba: Ante Mažuran

Scenografija: Velimir Domitrović

Montaža: Mladen Radaković

Uloge: Hrvoje Klobučar, Dijana Bolanča, Slavko Brankov, Mirjana Majurec, Emil Glad, Filip Radoš,

Mirela Brekalo Popović, Semka Sokolović-Bertok, Vedran Mlikota, Relja Bašić, Ksenija Prohaska, Josip Zovko, Ecija Ojdanić, Vida Jerman, Vladimir Krstulović, Mijo Pavelko, Matija Prskalo

Trajanje: 6×35 minuta i pilot (57 minuta) – 1. sezona
14×35/44 minuta i specijal (40 minuta) – 2. sezona

2002.

62. NOVO DOBA

Produkcija: HTV

Režija: Hrvoje Hribar

Scenarij: Renato Baretić, Ivica Ivanišević, Ante Tomić

Snimatelj: Silvije Jesenković

Majstor rasvjete: Ivica Anđelović

Glazba: Mate Matišić

Scenografija: Tanja Lacko

Montaža: Slaven Zečević

Uloge: Mustafa Nadarević, Milan Štrlić, Lucija Šerbedžija, Ksenija Pajić, Milan Pleština, Leon Lučev, Čedo Martinić, Špiro Guberina, Bruna Bebić, Žarko Radić, Ecija Ojdanić, Ljubo Zečević, Josip Zovko, Helena Buljan, Marija Škaričić, Inge Appelt, Ljubomir Kapor, Alen Šalinović, Nora Krstulović, Ratko Glavina, Barbara Vicković, Ivan Brkić, Predrag Vušović, Ivo Gregurević, Nada Gačević-Livaković, Galiano Pahor, Marinko Prga

Trajanje: 5×55 minuta

2003.

63. NE DAO BOG VEĆEG ZLA

Produkcija: HRT, Maxima film

Režija: Snježana Tribuson

Scenarij: Goran Tribuson

Snimatelj: Goran Trbuljak

Glazba: Darko Rundek

Scenografija: Velimir Domitrović

Montaža: Marina Barac

Uloge: Filip Ćurić, Luka Dragić, Mirjana Rogina, Ivo Gregurević, Semka Sokolović-Bertok, Goran Navojec, Dora Fišter, Bogdan Diklić, Borko Perić, Bojan Navojec, Ozren Martinović, Igor Mešin

Trajanje: 5×30 minuta

2003/2004.

64. OSVAJANJA LJUDEVITA POSAVCA

Produkcija: HTV

Režija: Tomislav Radić

Scenarij: Tomislav Radić (prema drami *Normanova osvajanja* Alana Ayckbournea)

Majstorica rasvjete: Vesna Dubovečak

Snimatelj: Ton Anton Lumezi

Glazba: Arsen Dedić

Scenografija: Ivica Trpčić

Montaža: Kruno Kušec

Uloge: Leona Paraminski, Janko Rakoš, Boris Svrtan, Mladena Gavran, Igor Mešin, Dubravka Ostojić

Trajanje: 7×55 minuta

2004.

65. ZLATNI VRČ

Produkcija: HTV

Režija: Zoran Sudar

Scenarij: Zoran Sudar, Sanja Kovačević

Majstor rasvjete: Željko Fištrić

Glavni kameraman: Miljenko Krešić

Glazba: Mate Matišić

Scenografija: Duško Jeričević, Miro Gavez

Montaža: Kruno Kušec

Uloge: Danko Ljuština, Goran Navojec, Ljubomir Kerekeš, Goran Grgić, Ecija Ojdanić, Suzana Nikolić, Vanja Drach, Vedran Mlikota, Inge Appelt,

Damir Lončar, Galiano Pahor, Nenad Cvetko, Dražen Kühn, Mirela Brekalo

Trajanje: 18×40 minuta

2005.

66. KAD ZVONI

Produkcija: HRT

Režija: Vlatka Vorkapić

Scenarij: Zoran Ferić, Vlatka Vorkapić

Snimatelji: Silvio Jasenković, Dragan Marković

Glazba: Plazmatic i Shalla

Scenografija: Tanja Lacko

Montaža: Mladen Radaković

Uloge: Iva Šulentić, Judita Franković, Jelena Hadži-Manev, Maja Kanurić, Marko Makovičić, Marko Jelić, Robert Bošković

Trajanje: 20×30 minuta

67. DUGA MRAČNA NOĆ

Produkcija: HRT, Mediteran film

Režija: Antun Vrdoljak

Scenarij: Antun Vrdoljak

Snimatelj: Vjekoslav Vrdoljak

Glazba: Igor Kuljerić, Siniša Leopold

Scenografija: Duško Jeričević, Ivan Ivan

Montaža: Alfred Kolombo, Zdravko Rihtar

Uloge: Goran Višnjić, Katarina Bistrović-Darvaš, Goran Navojec, Mustafa Nadarević, Ivo Gregurević, Tarik Filipović, Boris Dvornik, Vera Zima, Žarko Potočnjak, Alen Liverić, Goran Grgić, Krešimir Mikić, Matko Raguž, Vilim Matula, Minja Jovičić, Boris Svrtan, Ivan Brkić, Rene Bitorajac, Božidar Alić, Inge Appelt, Ines Bojanić, Mirela Brekalo, Asja Jovanović, Marija Kohn

Trajanje: 13×47 minuta

68. MRTVI KUTOVI

Produkcija: HTV

Režija: Aldo Tardozzi

Scenarij: Aldo Tardozzi

Snimatelj: Darko Drinovac

Glazba: Luka Zima

Scenografija: Dubravko Djuran

Montaža: Mato Ilijić

Uloge: Marija Škaričić, Saša Anočić, Goran Grgić, Anica Tomić, Srđana Šimunović, Vicko Bilandžić, Inge Appelt, Ivan Brkić, Zoran Čubrilo, Ivan Glowatzky, Hrvoje Kečkeš, Daria Lorenci, Stojan Matavulj

Trajanje: 3×35 minuta

2005/2009.

69. BITANGE I PRINCEZE

Produkcija: Interfilm za HRT

Režija: Goran Kulenović, Ivan Goran Vitez, Dražen Žarković

Scenarij: Goran Kulenović, Vlado Bulić, Zoran Lazić, Tonči Kožul

Snimatelj: Branko Linta

Scenografija: Mario Ivezić

Montaža: Slaven Jekauc, Ante Storić

Uloge: Hrvoje Kečkeš, Mila Elegović, Tarik Filipović, Rene Bitorajac, Nataša Dangubić, Dražen Čuček, Predrag Vušović, Mile Kekin

Trajanje: 13×30 minuta – 1. sezona

25×35 minuta – 2. sezona

20×35 minuta – 3. sezona

24×35 minuta – 4. sezona

24×35 minuta – 5. sezona

70. LUDA KUĆA

Produkcija: Tvornica Bitova (1–2. sezona) i Adria AMS (3–5. sezona) za HTV

Režija: Igor Rokсандić, Aida Bukvić (1–15. epizoda), Danilo Šerbedžija (16–173. epizoda)

Scenarij: Tanja Kirhmajer, Zinka Kiseljak,

Snimatelj: Silvestar Kolbas

Scenografi: Andrea Mikac Kovačević (1. sezona), Dragutin Broz (2. sezona), Ivana Ožetski (3–5. sezona)

Glazba: Bruno Kovačić

Montaža: Hrvoje Mršić

Uloge: Ljubo Zečević, Jelena Miholjević, Nada Gačević-Livaković, Branko Meničanin, Goran Grgić, Ljubo Kapor, Marinko Prga, Ivan Glowatzky, Matija Prskalo, Vera Zima, Helena Buljan, Igor Mešin, Jadranka Đokić, Elizabeta Kukić, Saša Buneta

Trajanje: 35×35 minuta – 1. sezona

32×35 minuta – 2. sezona

34×35 minuta – 3. sezona

38×35 minuta – 4. sezona

34×35 minuta – 5. sezona

2006/2013.

71. ODMORI SE, ZASLUŽIO SI

Produkcija: HRT (1–4. sezona), Maxima film za HRT (5. sezona)

Režija: Neven Hitrec, Snježana Tribuson, Dražen Žarković, Ištvan Filakovity

Scenarij: Goran Tribuson, Snježana Tribuson

Direktori fotografije: Karmelo Kursar, Silvio Jesenković

Glazba: Jura Ferina, Pavao Miholjević

Scenografija: Velimir Domitrović, Miro Gavez

Montaža: Zoltan Wagner, Robert Cecelja, Marina Barac, Ivan Živalj

Uloge: Ivo Gregurević, Vera Zima, Goran Navojec, Igor Mešin, Dora Fišter-Toš, Ante Čedo Martinić, Ksenija Marinković, Predrag Vušović, Zoran Čubrilo, Mirela Brekalo, Dijana Bolanča

Trajanje: 14×40 minuta – 1. sezona
10×40 minuta – 2. sezona
15×40 minuta – 3. sezona
15×40 minuta – 4. sezona
17×35 minuta – 5. sezona

2006/2007.

72. KAZALIŠTE U KUĆI

Producent: Fikcija za HRT

Redateljji: Tomislav Rukavina, Robert Orhel, Miran Miošić

Scenaristi: Diana Pečkaj Vuković, Ivan Vanja Runjić, Olja Runjić, Saša Runjić

Montažer: Ivor Ivezić

Snimatelj: Igor Zelić

Scenograf: Davor Antolić

Glazba: Ljubo Kuntarić, IDM Music

Uloge: Leon Lučev, Daria Knez, Ksenija Marinović, Jelena Lopatić, Mislav Ivaci, Željko Königs-knecht, Ecija Ojdanić, Mustafa Nadarević

Duljina: 28x30 minuta

2007.

73. TUŽNI BOGATAŠ

Produkcija: HRT

Režija: Davor Žmegač

Scenarij: Ognjen Sviličić, Davor Žmegač (prema istoimenomu romanu Pavla Pavličića)

Snimatelj: Goran Trbuljak

Glazba: Mate Matišić

Scenografija: Mladen Ožbolt

Montaža: Mladen Radaković

Uloge: Damir Lončar, Kristijan Ugrina, Siniša Popović, Predrag Vušović, Luka Peroš, Alen Šalino-
vić, Stojan Matavulj, Siniša Ružić, Goran Grgić,
Ivana Krizmanić, Damir Klemenić, Ines Cokarić,
Marko Makovičić, Dora Lipovčan, Zvonimir Zo-
ričić, Sven Šestak, Slavica Knežević, Anita Matić
Delić, Ingeborg Appelt

Trajanje: 4×55 minuta

2008/2010.

74. MAMUTICA

Produkcija: Drugi plan za HRT

Režija: Zoran Margetić, Robert Orhel, Dario Pleić

Scenarij: Vlado Bulić, Nenad Stipanić

Snimatelj: Dragan Marković

Glazba: Marko Pelaić

Montaža: Sandra Mitić, Ana Štulina

Uloge: Sreten Mokrović, Ljubomir Kerekeš, Ecija Ojdanić, Filip Križan, Nataša Janjić, Igor Kovač,

Olga Pakalović, Ivo Gregurević, Mislav Čavajda, Lena Politeo, Sara Stanić, Nela Kocsis, Kristijan Ugrina, Zvonimir Zoričić, Milivoj Beader, Trpimir Jurkić, Mirjana Rogina, Borko Perić

Trajanje: 20×45 minuta – 1. sezona
20×45 minuta – 2. sezona

2009.

75. ZAKON!

Produkcija: Interfilm za HRT

Režija: Ivan Goran Vitez, Tomislav Rukavina

Scenarij: Zoran Lazić, Tonči Kožul

Snimatelji: Mario Marko Krce, Vjeran Hrpka

Glazba: Stjepan Krznarić, Zoran Lazić

Scenografija: Mario Ivezić

Montaža: Veljko Segarić

Uloge: Stojan Matavulj, Robert Ugrina, Nenad Cvetko, Sven Šestak, Ines Bojanić, Angel Palašev, Ivica Pucar, Darko Janeš, Ivan Brkić, Kristijan Ugrina, Božidarka Frajt, Nina Erak-Svrtan, Anita Schmidt, Filip Maloča

Trajanje: 24×30 minuta

2010.

76. DOME, SLATKI DOME

Produkcija: Maxima film za HRT

Režija: Tomislav Rukavina, Aldo Tardozi

Scenarij: Morana Foretić, Jelena Svilar

Snimatelj: Mario Marko Krce

Glazba: Adrian Vinković Rangel

Scenografija: Mladen Ožbolt

Montaža: Igor Roksandić, Vjeran Pavlinić

Uloge: Ljubica Jović, Inge Appelt, Špiro Guberina, Ivica Vidović, Boris Miholjević, Branka Cvitković, Božidar Smiljanić, Vlatko Dulić, Duško Modrinić, Nebojša Borojević, Katarina Perica

Trajanje: 18×35 minuta

2010/2014.

77. STIPE U GOSTIMA

Produkcija: HRT (1–3. sezona), Plavi film za HRT (4–7. sezona)

Režija: Ognjen Sviličić, Ištvan Filakovity, Dražen Žarković, Jasmina Božinovska Živalj

Scenarij: Ognjen Sviličić (prema ideji Jasmine Božinovske Živalj i Ognjena Sviličića)

Snimatelji: Davorin Gecl, Mario Delić, Darko Drinovac

Glazba: Mate Matišić

Scenografija: Mladen Ožbolt, Miro Gavez

Montaža: Kruno Kušec, Igor Rogić, Marina Barac, Ivan Živalj

Uloge: Filip Radoš, Vedran Mlikota, Suzana Nikolić, Lana Barić, Hrvoje Kečkeš, Lela Margitić, Alen Šalinović, Inge Appelt, Dražen Kühn

Trajanje: 15×35 minuta – 1. sezona

15×35 minuta – 2. sezona

20×35 minuta – 3. sezona

20×35 minuta – 4. sezona

20×35 minuta – 5. sezona

20×30 minuta – 6. sezona

20×30 minuta – 7. sezona

2011/2012.

78. PROVODI I SPROVODI

Produkcija: Interfilm za HRT

Režija: Vinko Brešan, Goran Kulenović

Scenarij: Goran Kulenović, Branko Ružić, Vinko Brešan

Snimatelji: Dinko Rupčić, Mario Sablić

Glazba: Dubravko Robić

Scenografija: Mario Ivezić

Montaža: Veljko Segarić

Uloge: Ksenija Marinković, Dražen Kühn, Jan Kerkeš, Goran Grgić, Slobodan Milovanović, Bojan Navojec, Milivoj Beader, Marija Škaričić, Franjo Kuhar, Aleksandra Stojaković, Biserka Ipša, Ranko Zidarić, Nina Violić, Ana Begić, Dora Polić

Trajanje: 20×30 minuta

2012.

79. LOZA

Produkcija: Drugi plan za HRT

Režija: Dario Pleić, Goran Rukavina

Scenarij: Vlado Bulić

Snimatelj: Darko Drinovac

Glazba: Tomislav Babić

Scenografija: Nenad Pečur

Montaža: Sandra Mitić, Ana Štulina

Uloge: Žarko Radić, Snježana Sinovčić-Šiškov, Leona Paraminski, Vicko Bilandžić, Goran Marković, Špiro Guberina, Franka Klarić, Milan Štrlić, Ksenija Pajić, Marko Cindrić, Trpimir Jurkić, Mate Gulin, Darko Milas, Sreten Mokrović, Ante Čedo Martinić

Trajanje: 16×45 minuta

80. NEDJELJOM UJUTRO, SUBOTOM NAVEČER

Produkcija: Kinorama, B produkcija za HRT

Režija: Predrag Ličina

Scenarij: Predrag Ličina, Jelena Paljan

Snimatelj: Dragan Marković

Glazba: Jura Ferina, Pavao Miholjević

Scenografija: Ivan Veljača

Montaža: Tomislav Pavlic i Tomislav Stojanović

Uloge: Igor Kovač, Iva Babić, Filip Riđički, Dado Ćosić, Iva Mihalić, Dušan Bučan, Mirna Medaković, Jasmin Telalović, Ivo Gregurević, Ksenija Marinković, Lela Margitić, Marina Redžepović

Trajanje: 15×30 minuta

2013.

81. NA TERAPIJI

Produkcija: Studio Dim za HRT

Režija: Tomislav Rukavina, Marko Škop

Scenarij: dramski TV format Sheleg Productions Ltd. prema originalnomu predlošku Hagai Levija, Ori Sivana i Nir Bergmana (adaptacija i dramaturgija: Lada Kaštelan)

Snimatelj: Branko Linta

Scenografija: Željka Burić

Montaža: Tomislav Pavlic, Marin Juranić

Uloge: Elvis Bošnjak, Iva Babić, Leon Lučev, Katarina Strahinić, Ana Karić, Goran Bogdan, Dijana Vidušin, Nina Violać

Trajanje: 45×30 minuta

2013/2015.

82. POČIVALI U MIRU

Produkcija: Ring Multimedija za HRT (1. sezona), Ring Produkcija za HRT (2. sezona)

Režija: Goran Rukavina, Kristijan Milić, Darko Šuvak

Scenarij: Goran Rukavina, Saša Podgorelec, Dario Vince

Snimatelj: Mario Sablić

Scenografija: Robert Šumaković, Robert Tomljenović, Dario Vince

Montaža: Veljko Segarić, Miran Miošić, Antonija Mamić

Uloge: Judita Franković, Miodrag Krivokapić, Dragan Despot, Zijad Gračić, Siniša Popović, Ozren Grabarić, Luka Dragić, Anja Šovagović Despot

Trajanje: 12×46 minuta – 1. sezona

10×50 minuta – 2. sezona

2014.

83. GLAS NARODA

Produkcija: Maxima film za HRT

Režija: Dražen Žarković

Scenarij: Branko Ružić, Ognjen Sviličić, Josip Žuvan

Snimatelj: Darko Drinovac

Glazba: Mate Matišić

Scenografija: Ivan Veljača

Montaža: Ivana Rogić, Marina Barac, Ivan Živalj, Antonija Kren

Uloge: Draško Zidar, Frano Mašković, Marijana Mikulić, Mirela Brekalo, Damir Poljičak, Roko Sikavica, Vicko Bilandžić, Marko Cindrić, Ozren Grabarić, Trpimir Jurkić, Anica Kovačević, Vinko Kraljević

Trajanje: 18×30 minuta

2015.

84. DA SAM JA NETKO

Produkcija: 4 Film za HRT

Režija: Ivona Juka

Scenarij: Ivona Juka

Snimatelj: Mario Oljača

Glazba: Ivan Arnold

Scenografija: Vladimir Đurović, Ivan Ivan

Montaža: Nina Velnić, Vladimir Gojun

Uloge: Lana Barić, Nataša Janjić, Nataša Dorčić, Helena Beljan, Vojislav Brajović, Goran Hajduković, Sebastian Cavazza, Filip Križan, Kruno Šarić, Juraj Dabić

Trajanje: 7×50 minuta

CRNO-BIJELI SVIJET

85. CRNO-BIJELI SVIJET

Produkcija: Interfilm za HRT

Režija: Goran Kulenović, Igor Mirković

Snimatelj: Mario Sablić

Glazba: Dubravko Robić

Scenografija: Ivan Ivan

Montaža: Goran Kulenović, Tomislav Pavlic

Uloge: Filip Riđički, Slavko Sobin, Jelena Miholjević, Franjo Kuhar, Sreten Mokrović, Anica Dobra, Karlo Maloča, Kaja Šišmanović, Elizabeta Kukić

Trajanje: 12×30 – 1. sezona

Igranofilmska produkcija RTZ-a i HRT-a

Domagoj Matizović

Igranofilmska produkcija 1970–2005.

Većina suvremene kratkometražne i dugometražne filmske produkcije u Hrvatskoj upravo je ona Hrvatske radiotelevizije (HRT), što znači, sukladno pravnim europskim odrednicama, da je HRT producent najvećega broja filmskih zapisa, tj. proizvodna kuća koja je svojom administracijom, tehničkom ekipom, uslugama prostorija, terena i obradbe izradila filmove. Štoviše, i “netelevisijska” je produkcija upućena na HRT: proizvodnja Akademije dramske umjetnosti, samostalnih producenata filma i videa, producenata glazbenih videa, reklama i namjenskih filmova, pa i ona potpuno vlastita/neovisna svoju širu prikazivačku priliku ima jedino preko televizije.

Sama pak filmska produkcija HRT-a, odnosno RTZ-a, počinje 1970. Prvijenac u tom smislu predstavlja film *Put u raj*, jedini igrani film Marija Fanellija, nastao prema scenariju Miroslava Krleže, a temeljen je na njegovoj noveli *Cvrčak pod vodopadom*. U tadašnjoj filmskoj sredini film je predstavljao nemalu senzaciju; naime, ako bi bilo koji vrhunski redatelj počeo ekranizirati neko od brojnih djela toga velikana naše književne riječi, prije ili poslije Krleža bi, nezadovoljan urađenim, odrješito povlačio pristanak. Fanelli je Krležinu naklonost stekao televizijskom adaptacijom drame *Adam i Eva*, a pisac se na prvi silazak u filmsku arenu odlučio, što je i naveo u svojim popratnim bilješkama, kako bi pokazao na koji način pristupiti filmskoj transpoziciji njegove literature.

Ekranizacija književnih djela, odnosno angažiranje pisaca za izradbu scenarija filmova u sljedećim desetljećima produkcijske aktivnosti Televizi-

je Zagreb (TVZ) neće biti rijetkost. Štoviše, jedna je to od konstanti i poveznica razdoblja prije i nakon stvaranja samostalne hrvatske države.

Živa istina (1972) prvi je cjelovečernji igrani film redatelja Tomislava Radića i jedan od najbolje ocijenjenih prvijenaca u hrvatskoj kinematografiji. Djelo je nastalo je u neovisnoj produkciji Filmskog autorskog studija i uz suradnju RTV Zagreb. Valja istaknuti kako je to prvi primjer korištenja dokumentarističke metode direktnog filma u domaćem filmskom stvaralaštvu, a uz odjeke *cinéma véritéa* i američkoga neovisnog filma na efektan način spa-ja igrani materijal i dokumentaristički ugođaj. *Živa istina* bila je velik događaj: otkriveni su izvanredna glumica Božidarka Frajt i izniman redatelj, a imala je i sve najmodernije što je Zagreb mogao ponuditi – od dizajnerskog rukopisa Mihajla Arsovskeg na špicama, pjesama Arsena Dedića do tada gotovo neizostavnih političkih provokacija. Na festivalu u Puli film je dobio Zlatnu arenu za najbolju glavnu žensku ulogu i Srebrni vijenac tjednika *Studio* za najboljeg redatelja debitanta.

Godine 1973. slijedi sudjelovanje TVZ-a u produkciji prividno nepretencioznoga igranog filma Kreše Golika *Razmeđa*, monodrame s Pavlom Vušićem, na temu seljakove privrženosti zemlji u jednostavnoj priči o sukobu konzervativnog oca i urbaniziranog sina. Golik je u koprodukciji TVZ-a režirao još jedan film, *Pucanj* (1977), kojim je za tadašnje vrijeme odvažno otvorio pitanje nacionalne netrpeljivosti Srba i Hrvata u selu s miješanim stanovništvom, čime je učinio očiti otklon od konformizma filmaša toga doba.

TVZ se 1981. kao koproducent *Ritma zločina* redatelja Zorana Tadića uključuje u vrlo plodnu i

kvalitetnu hrvatsku filmsku godinu. Upravo će Tadić obilježiti cijelo nastupajuće desetljeće, a suradnju će nastaviti i nakon 1991. *Ritam zločina* ključno je djelo žanrovskoga filma, nove orijentacije u promišljanju filmske estetike i, prema sudu većine kritičara, jedan od najboljih hrvatskih filmova svih vremena. Tim je filmom počela i autorska suradnja redatelja Zorana Tadića i povjesničara književnosti, ali i književnoga praktičara Pavla Pavličića, koji se opredijelio za žanrovske romane kriminalističkoga sadržaja s elementima fantastike. Kao suradnik RTZ-a Pavličić će 1983. napisati scenarij za Tadićev film *Treći ključ* te u samostalnoj Hrvatskoj scenarije za filmove *Vukovar se vraća kući* Branka Schmidta (1994) i Tadićevu *Treću ženu* (1997). Uz Pavličića Tadić u žanr krimića unosi elemente misterije, zadire u zonu fantastike i nadrealnoga, čime nadograđuje tradiciju autorskog filma i navještava elemente postmodernizma, kojemu povezivanje raznorodnoga nije strano. Sav u sumračnim tonovima, Tadić otkriva dotad u hrvatskom filmu zapostavljenu zbilju sirotinjskih gradskih sredina i njihovih stanovnika. Za Televiziju će do Domovinskog rata režirati *Treći ključ* (1983), u kojem će povećati dozu misterije sve do ruba horora, te film *Čovjek koji je volio sprovode* (1989), u njegovu opusu specifičan po ljubavnoj priči koja se razvija u pozadini kriminalističkoga slučaja.

Godine 1981. TVZ producira i ratnu komediju redatelja Berislava Makarovića *Snadi se, druže*, njegov jedini igrani film, u kojem je dao filmsku verziju svoje TV serije prema romanu *Mačak pod šljemom* Jože Horvata.

Prenošenjem živopisno pomaknutoga književnog diskursa u filmski medij, kreiranjem potrebnoga ugođaja te izražajnim glumačkim nastupima sretan spoj sedme umjetnosti i lijepe književnosti čini i *Kiklop* (1982), prvi igrani film koji je Antun Vrdoljak režirao u televizijskoj produkciji, istodobno realiziravši mnogo opsežniju TV seriju. Za svoj će drugi projekt u suradnji s TVZ-om Vrdoljak, u tom razdoblju potpuno posvećen hrvatskoj literaturi, ponovo posegnuti za djelom Ranka Marinkovića – za zbirkom novela *Ruke*. Naziv je filma *Karneval, Anđeo i Prah* (1990), a nastao je paralelno s TV serijom *Zagrljaj*.

Horvatov izbor iz 1985. bit će zapamćen kao prva filmska preradba nekoga Krležina djela nakon piščeve smrti. Odvažnost je iskazao redatelj Eduard Galić, koji je imao krležijanska iskustva s

Televizije, pa je i *Horvatov izbor* filmska verzija TV serije *Putovanje u Vučjak*, adaptacije Krležine drame *Vučjak* o intelektualcu u sumornim prilikama hrvatske provincije nakon I. svjetskog rata.

Glembajevi (1988), vjerojatno najznačajniji hrvatski film 1980-ih, jedna je od najpoznatijih hrvatskih ekranizacija književnih djela. Iako je djelo podijelilo kritiku, redatelju A. Vrdoljaku valja priznati da je predložak korektno obradio. Vrdoljakov sin Vjekoslav i Arsen Dedić zaslužni su pak za dojmljivu vizualno-glazbenu stranu djela. Prema nekim kritičarima, A. Vrdoljak vješto je razradio psihološku napregnutost predložka ritmičnim izmjenama kadrova te izborom planova, dok su komorna tema i donekle ekspresionistički pristup emocijama omogućili uporabu teatralne glumačke tehnike, inače često opterećujuće za hrvatski film. Druga kritičarska pera djelo pak smatraju tek rutinskom adaptacijom, bez kreativna potencijala za dublji autorski uvid u psihu likova. *Glembajevi* su u medijima predstavljeni kao prvorazredan kulturni događaj i bili su vrlo gledani. Na festivalu u Puli nagrađeni su Mustafa Nadarević za glavnu mušku ulogu te Ika Škomrlj za kostimografiju. Ena Begović, nagrađena za sporednu žensku ulogu, nagradu je pak odbila jer je svoju ulogu smatrala glavnom.

Nizom erotskih prizora u mediteranskom ozračju i za Lordana Zafranovića karakteristično propitivanje *erosa* i *thanatosa*, taj put u situaciji ljubavnoga trokuta, odlikuje se igrani film *Haloa – praznik kurvi* iz 1988. Ujedno je to jedini igrani film koji je Zafranović ostvario u produkciji HRT-a.

U godini uoči Domovinskoga rata Televizija se mogla prvi put podićiti produkcijom dvaju igranih filmova: bili su to, već spomenuti, *Karneval, Anđeo i Prah* te *Školjka šumi* redatelja Miroslava Medimorca, komorni film (prema segmentu romana *Izvanbrodski dnevnik* Slobodana Novaka) o jadu koji među ljudima stvara totalitarni sustav vlasti.

Tijekom Domovinskoga rata zastala je filmska proizvodnja, pa HRT preuzima na sebe ulogu produkcijskoga predvodnika. Ipak, velikoga kvantitativnog pada nema: 1991. HRT producira šest filmova, 1992. tri, 1993. jedan, 1994. ponovo tri. Događa se i smjena generacija: stariji autori (Babaja, Berković) prestaju raditi filmove, a oni još nedavno označivani kao mladi postaju srednjom generacijom (Ogresta, Žmegač).

U prvim se ratnim godinama dovršavaju projekti započeti još prije uspostave samostalne hrvatske države. *Čaruga* (1991), jedini igrani film redatelja Rajka Grlića napravljen uz televizijsku podršku, demistificira legendu o neuhvatljivom razbojniku, svojevrsnom slavonskom Robinu Hoodu, i pretvara je u novu revolucionarnu temu. Nije nevažno napomenuti da je *Čaruga* bio najskuplji hrvatski film dotad proizveden, što je rezultiralo fotografijom svjetskih standarda, raskošnom scenografijom i kostimografijom te uvjerljivom rekonstrukcijom razdoblja.

Iste godine suradnju s HRT-om počinje i Krsto Papić. Njegova *Priča iz Hrvatske* film je također započet prije smjene režima. No u novim je društveno-političkim prilikama Papić mogao unijeti i neke eksplicitnije elemente osude policijske represije, koja je mnoge Hrvate otjerala na rad u inozemstvo ili u neželjenu političku emigraciju. Tema razrađena na primjeru dviju paradigmatičkih hrvatskih obitelji, komunističke i nacionalističke, prikazuje složeno stanje društvenih odnosa u Hrvatskoj i težinu prevladavanja razlika. Papić će suradnju s HRT-om nastaviti. Film *Kad mrtvi zapjevaju* (1998) prva je komedija iskusnoga filmaša, i to akcijska komedija karaktera i zabune, s elementima crnoga humora, apsurdna i slapsticka, uz dodatak političkoga backgrounda. Pet godina poslije (2003) Papić je *Infekcijom*, u tad već mnogo boljim tehnološkim uvjetima, napravio remake svoga kulturnog *Izbavitelja* iz 1976, prvoga hrvatskoga i jugoslavenskoga fantastičnog horora.

Jedan od najznačajnijih autora hrvatskoga filma koji se pasivizirao u opisivanom razdoblju jest i Zvonimir Berković. *Kontesa Dora* (1993), film kojim je Berković zaokružio svoj opus, nije biografsko ostvarenje o prvoj hrvatskoj skladateljici, nego pokušaj panoramskoga prikaza društvenoga, odnosno kulturnoga stanja u Hrvatskoj potkraj 19. i početkom 20. st. te meditacija o umjetnosti u Hrvata i umjetnosti uopće. Zbog narativno-dramaturških zahtjeva takva prikaza film je zaživio i kao opsežnija TV serija.

Vrijeme ratnika (1991) redatelja Dejana Šorka djele je prvotno namijenjeno televiziji, no zbog oskudice u filmskoj proizvodnji prebačeno je i na filmsku vrpču, što u ratnim godinama nije bila iznimka. Film kao žanrovska mješavina pustolovnog filma i akcijskog trilera predstavlja novost: izlet je to u područje

koje su domaći sineasti rijetko istraživali. Šorak će 1999. u produkciji HRT-a snimiti i *Garciju*, kriminalističku dramu u koju je umiješao društveno-političku kritiku, dramaturška načela televizijskih, napose latinskoameričkih sapunica, motive *Romea i Julije* i *Hamleta* te arhetipskoga junaka na tragu likova koje je nerijetko tumačio Clint Eastwood.

Branko Schmidt u većem je dijelu svoga cjelovečernjeg igranog opusa posvećen zavičajnoj Slavoniji i sudbini njezinih ljudi tijekom turbulentnih razdoblja. I plodonosnu suradnju s HRT-om počeo je razradbom istoga tematskog okvira 1991. filmom *Duka Begović*, čiji je scenarij rađen prema istoimenu djelu Ivana Kozarca, jednom od najboljih romana hrvatske moderne. Književno-filmski splet nastavlja se i njegovim idućim filmom, *Vukovar se vraća kući*, prema scenariju Pavla Pavličića. Tema je filma ratna, prema očekivanju dominantna u tim godinama filmske proizvodnje u Hrvatskoj. Rat je potka i vrsno snimljenomu Schmidtovu filmu *Božić u Beču* iz 1997. Filmom *Srce nije u modi* (2000) prvi se put Schmidt oprobao u žanru komedije. Takvu razvojnu liniju nastavit će nostalgičnom romantičnom komedijom *Kraljica noći* (2001), radnje smještene u Osijek kasnih 1960-ih. Uspješna Schmidtova suradnja s HRT-om bit će primjereno vrednovana na Pulskom filmskom festivalu Zlatnom arenom za produkciju.

Od filmova odobrenih i započetih prije smjene vlasti ističe se debitantski film Zrinka Ogreste *Krhotine – kronika jednog nestajanja* (1991), priča o zlom (političkom) usudu jedne hrvatske obitelji kroz tri naraštaja i svojevrsna povijest stradanja Hrvata u socijalističkoj Jugoslaviji. Ogresta je uz Hrvoja Hribara te nešto poslije Ivana Salaja, Vinka Brešana, Lukasa Nolu i Gorana Rušinovića značio novu nadu u preporod hrvatske kinematografije.

Filmske redatelje nove generacije povezuje zanimanje za stvaranje filmova osobnijega izričaja, za istraživanje pukotina i lomova društva koje se još uvijek nalazi u procesu preobrazbe, za ponovo postizanje ironičnoga i satiričnoga izričaja te za moduliranje hollywoodskih žanrova, osobito trilera i gangsterskih filmova. Upravo će HRT biti u producentskoj ulozi debitantskih, obećavajućih radova Ogreste, Hribara, Salaja, Brešana i Nole, pripadnika generacije "mladoga hrvatskog filma".

Krhotine su privukle veliku pozornost kako u Hrvatskoj tako i izvan nje te bile nominirane za

Felix (današnju Europsku filmsku nagradu) u kategoriji najboljega mladog režisera, a dobile su i brojne ugledne domaće nagrade. U cjelokupnom Ogrestinu opusu kao narativno darovitoga autora izrazito društvenoga, političkog i emotivnog angažmana ponajprije dolazi do izražaja briga za likove, obično gubitnike s društvenoga ruba. Svim je drukčiji film *Isprani* iz 1995. Sumorna priča o frustriranim mladim ljudima u siromašnim ambijentima zagrebačkih radničkih četvrti "crni" je film o novoj generaciji u Hrvatskoj, u vrijeme "ni rata ni mira". Kao i u slučaju *Ispranih*, i u filmu *Crvena prašina* (1999) riječ je o socijalno angažiranoj priči koja kritički progovara o tamnim stranama hrvatske tranzicije, no uz razvedeniju priču i znatno veći broj relevantnih likova. Nezaobilazan u njegovu opusu trenutačno je posljednji film u produkciji HRT-a, *Tu* iz 2003, koji se u svojih šest priča iz suvremene Hrvatske narativno povezanih likovima ističe naturalističkim prosegom, rijetko viđenim u hrvatskom filmu.

Kao pripadnik nove generacije filmaša poteklih sa zagrebačke Akademije dramske umjetnosti, Hrvoje Hribar ne bavi se ratom u svom prvom igranom srednjometražnom filmu *Hrvatske katedrale* (1991), koji je možda najbolje odrediti kao "intelektualističku akcijsku komediju". No u idućem Hribarovu filmu razgranate fabule rat je kontekst ljudskih i društvenih odnosa unutar kojih promatra svoje likove i njihove postupke. Naime, *Puška za uspavlivanje* iz 1997, film žurnalistički označen "ljubavnim krimićem u sjeni rata" i takozvane razbarušene dramaturgije s mnogo narativnih odvojaka i nizom karaktera, odražava, primjereno mnogostrukosti interesa doba, autorovu usmjerenost na hollywoodski film noir i europski postmoderni film, a svoju inspiraciju nalazi u kriminaliziranim odnosima u poslijeratnoj hrvatskoj svakidašnjici.

Već studentskim filmom *Dok nitko ne gleda* (1992) Lukas Nola izazvao je veliku pozornost: postmodernistički osviješten žanrovski pristup (mješavina kriminalističkog trilera, melodrame i komedije), redateljska energičnost i živopisni likovi odlike su toga djela, koje autora promovira u jednog od glavnih predstavnika mladoga hrvatskog filma. Karakteristična sastavnica poetike Lukasa Nole, sklonost razbarušenoj dramaturgiji i profiliranje niza likova, često s ekscentričnim pomakom, uoč-

ljiva je i u filmu *Svaki put kad se rastajemo* (1993). Za razliku od ostalih njegovih filmova, *Svaki put kad se rastajemo* oslanja se na smiren ugođaj i suptilnije ocrtavanje protagonista i njihovih odnosa. *Rusko meso* (1997) prvi je pak Nolin film koji je ušao u redovitu kinodistribuciju. I njega odlikuje razbarušena dramaturgija s mnoštvom profiliranih likova, postmodernistička intertekstualna i žanrovska referencijalnost te energična redateljska izvedba. Idućim ostvarenjem u produkciji HRT-a, filmom *Nebo, sateliti* (2000), Nola, inspiriran modernističkim autorima poput Vatroslava Mimice i Andreja Tarkovskoga, odnosno filmovima poput *Apokalipse sada*, pravi zaokret u smjeru tzv. art-filma. Vremenski je film smješten u razdoblje Domovinskoga rata, no izrazitom metafizičkom intonacijom odijeljen od (samo) tematski sličnih ostvarenja prethodnika.

Premda nekoliko godina starija od većine filmskih stvaralaca koje se obuhvaća odrednicom mladi hrvatski film i premda je u praksi na Televiziji stekla respektabilno redateljsko iskustvo, Snježana Tribuson estetski im se i svjetonazorski približila za vrijeme rata. Posebno se to odnosi na srednjometražni film *Mrtva točka* iz 1995, u kojem je otklon vidljiv već po tipu glavnih junaka. Njezin debitantski cjelovečernji film *Prepoznavanje* (1996) u žanru je triler-drame. Njegovo prožimanje teme Domovinskoga rata sa žanrovskim obrascem policijskoga krimića može biti istaknuto kao karakterističan uzorak antipatetične filmotvorne poetike mladoga hrvatskog filma. Trenutak svakidašnjega utjecaja televizijskoga programa na najšire gledateljstvo odražava komedija *Tri muškarca Melite Žganjer* (1998), koju Tribuson narativno slaže ra-beći i postupak filma u filmu (latinskoamerička telenovela) s kojim je povezan suodnos fikcijskoga i faksijskoga.

Najveći svjetski odjek među filmovima o Domovinskom ratu doživio je najgledaniji hrvatski film 1990-ih, *Kako je počeo rat na mom otoku* (1996) Vinka Brešana, za koji je scenarij napisao s ocem, komediografom Ivom Brešanom. Njih su se dvojica, izbjegavajući patetičan jezik ratnih filmova, opredijelili za humoristički pristup sukobu lokalnoga stanovništva neimenovana dalmatinskog otoka s vojarnom JNA. Oduševljeni prijam publike dokazao je da hrvatska javnost ima sluha za samokritičku ironiju mediteranskoga duha, poput

Fellinijeva *Amarcorda*, a zapaženost na brojnim festivalima u Americi, Europi (odnosno među ratom netraumatiziranim gledateljstvom) i Izraelu govori o njegovoj univerzalnosti u oslikavanju ponašanja malih ljudi usred velikih iskušenja. I drugi kinofilm Vinka Brešana privukao je velik broj gledatelja i ponovo naišao na odličan prijam tijekom prikazivanja na međunarodnim festivalima. Za razliku od prethodnika, film *Maršal* (1999), kao drugi dio neslužbene otočne duologije oca i sina Brešana, produkcijski je i vizualno raskošniji. Iznova se oslanjajući na postulate pučke komedije, sad lišene (izravnih) tragičnih tonova, i dramaturgiju prepunu ekscentričnih likova, Brešan usput parodira i podžanr vampirskog filma, odnosno filmova o zombijima. Domovinski rat inspirativno je Brešanovo vrelo i u superiornom produkcijsko-dizajnerskom filmu *Svjedoci* (2003), ali ovaj put u priči o ratnom zločinu iz vizure krvnika, a ne žrtve, kako bi se ispitali funkcioniranje zla i spirala mržnje.

U trećem tisućljeću primjetan je odmak od nacionalne matrice, uz istodobno pojavljivanje novih redateljskih imena, novih tema i novih postupaka pri građenju filmske priče. Zrinko Ogresta, Vinko Brešan, Snježana Tribuson, Lukas Nola, Hrvoje Hribar i drugi po godinama su postali redatelji srednje generacije. Javlja se novi naraštaj redatelja: Dalibor Matanić, Ognjen Sviličić, Dražen Žarković... Uz njih su nastavili raditi filmove veterani kao što su Krsto Papić, Antun Vrdoljak i Tomislav Radić (čiji su "povratnički" film *Što je Iva snimila 21. listopada 2003.* mnogi kritičari proglasili najboljim hrvatskim filmom 2005), te nešto mlađi redatelji, primjerice Dejan Šorak i Bruno Gamulin. Nije nevažno utvrditi i da je hrvatska kinematografija sve otvorenija prema međunarodnim koprodukcijama.

Kvalitativnim pomacima i kvantitetom u suradnji s HRT-om nakon 2000. nameću se Dalibor Matanić i Ognjen Sviličić. Debitantski Matanićev cjelovečernji film *Blagajnica hoće ići na more* (2000) uspio se povezivanjem komedije karaktera i situacija s obiteljsko-socijalnom melodramom te kompetentnim glumačkim nastupima prometen u neočekivani hit hrvatskih kina. Poveznicu njegovih prijašnjih filmova i drugoga ostvarenja u produkciji HRT-a, kostimiranoga ljubavnog filma i ujedno mračne biografije *Sto minuta Slave* (2004), čini portretiranje pojedinaca koje društvo drži drugačijima, ali i odnos mase i pojedinca.

Postmodernističkim miješanjem povijesnih i fantastičnih elemenata u "sukobu" s "klasičnom" nesretnom ljubavnom pričom film biva podatan različitim iščitavanjima. Televizijskim filmom *Volim te* (2005), dokumentom jednoga "hrvatskog sna" koji se pretvara u mòru, Matanić ostaje dosljedan svojoj društvenoj kritici.

Prvi cjelovečernji film u HRT-ovoj produkciji, *Da mi je biti morski pas* (1999), djelo razvedene dramaturgije s nizom živopisnih likova, Ognjen Sviličić ostvario je prije novoga tisućljeća. Tragikomedijom *Oprosti za kung fu* iz 2004, prvim uvjerljivim prikazom Dalmatinske zagore u suvremenom hrvatskom filmu, suprotstavljeni su zatvorenost i konzervativnost maloga hrvatskog mjesta i otvorenost izvanjskoga svijeta. Bez iluzija o mogućnosti trajnih promjena, Sviličić se kaurismakijevskom namjernom naivnošću usredotočuje na radikalni dramski motiv rođenje djeteta druge boje kože u zatvorenoj sredini i reakcije koje to izaziva.

Povijesna ljubavna drama *Konjanik* (2003) filmskoga i TV redatelja Branka Ivande, snimljena prema istoimenomu romanu Ivana Aralice, proizvedena je u koprodukciji Telefilma i HRT-a te Ministarstva kulture RH i BiH. Na festivalu u Puli film je osvojio dvije Zlatne arene: za najbolju mušku sporednu ulogu i scenografiju. Kritike filma su uglavnom bile pozitivne, a za istaknuti su pohvale produkcijskoj vrijednosti i glumi. "Najveći je dobitak afirmacija Zrinke Cvitešić, možda najerotičnije iz nove generacije hrvatskih glumica", naveo je, između ostalog, Damir Radić.

Uz *Konjanika*, na istom, jubilarnom 50. festivalu u Puli HRT je imao još jednoga laureata: film *Ispod crte*, snimljen u koprodukciji s tvrtkom Vedis, osvojio je nagradu publike. Djelo su podržali i kritičari, usuglašeni da je riječ o ozbiljnoj karakternoj i društvenoj studiji, sretnom spoju psihološke drame i ljubavnoga filma. Redatelj Petar Krelja uspješno je profilirao čak desetak likova, uz poneki vrsni glumački nastup, napose debitantice Jasne Bilušić te Zlatnom arenom ovjenčane epizodistice Dubravke Ostojić.

Kao najbolji film 51. pulskoga filmskog festivala proglašena je *Duga mračna noć* (2004) Antuna Vrdoljaka (produkcija Mediteran film i HRT). Valja istaknuti kako u obrazloženju ocjenjivačkoga suda stoji, među ostalim, da se film ravnopravno nosi sa svjetskim djelima sličnoga ustroja te da se

ostvarenje ne može usporediti ni s čim sličnim u hrvatskom filmu. Osim Velike zlatne arene, film je osvojio i nagradu publike, nagradu za režiju, scenarij te za glavnu mušku ulogu.

Kako je u navedenih 35 godina književnost imala bitnoga udjela u stvaranju hrvatskoga filma, neka bude dopušteno poslužiti se zaključno filološkom instrumentacijom namjesto filmološke: usađena je nada da će uz produkcijski zamah HRT-a suvremena paradigmatička sintetska umjetnost uspjeti uteći svojem etimološkomu značenju opne koja razdvaja i biti ono što jest – pokretna slika što (nas) pokreće.

Maja Gregl, Maja Peterlić

Igranofilmska produkcija 2005–2015.

Ulaskom u novi milenij HRT je potvrdio da je najjača produkcijska i koprodukcijska kuća u Hrvatskoj: brojčano, 2005–15. koproducirao je šezdesetak igranih filmova, a u vlastitoj produkciji jedan film godišnje, što je više od polovice igranofilmske proizvodnje u zemlji. HRT, kao i dosad, kontinuirano surađuje s domaćim produkcijskim kućama podupirući nastajanje filmske proizvodnje te uz Hrvatski audiovizualni centar pomaže hrvatsko audiovizualno stvaralaštvo. Također redovito sudjeluje u koprodukcijama filmova tako da provodi vlastiti odabir među projektima koji su prošli na natječajima HAVC-a te tako stvara arhivsku bazu filmova za neograničeno emitiranje, prema ugovoru s koproducentima. Godišnje se tako podrži i do desetak filmova, koji su nakon premijere na Pulskom filmskom festivalu (a sve češće i na međunarodnim festivalima) i ulaska u kinodistribuciju raspoloživi za prikazivanje na programima HRT-a.

Hrvatski igrani filmovi koji nastaju 2005–15. u koprodukciji s HRT-om solidna su i prepoznata ostvarenja koja, uz suradnju s doajenima poput Tomislava Radića (*Kotlovina*, 2009), Krste Papića (*Cvjetni trg*, 2013) i Branka Ivande (*Lea i Darija*, 2011), učvršćuju status mlade generacije filmaša – one čiji su se autori počeli javljati sredinom i krajem 1990-ih. To se osobito odnosi na Ognjena Sviličića (*Armin*, 2007; *Dva sunčana dana*, 2010; *Takva su pravila*, 2014), Lukasa Nolu (*Pravo čudo*, 2007; *Šuti*, 2013), Nevena Hitreca (*Snivaj, zlato moje*, 2005; *Čovjek ispod stola*, 2009), Hrvoja Hribara (*Što je muškarac bez brkova?*,

2005), Vinka Brešana i Arseno Antona Ostojića. A nakon 2010, upravo će neki vrijedni hrvatski filmovi najmlađe generacije autora (onih rođenih nakon 1975) nastati u HRT-ovoj produkciji.

Igranofilmska produkcija HRT-a u posljednjih deset godina ne zaostaje za prijašnjima: to vrlo plodno razdoblje nastavlja se filmovima različitih žanrova, od komedija, pustolovnih i ratnih filmova do urbanih i ljubavnih (melo)drama. Ostvareni su zanimljivi omnibusi te su i dalje prisutni upečatljivi autorski filmovi koji se nerijetko služe postmodernističkim umjetničkim postupcima, najčešće u službi seciranja društvenih odnosa i aktualne političke situacije. Često se pritom poseže za satiričnim diskursom, a što nije rijetko ni u komedijama: takve su, primjerice, one Vinka Brešana koje su, ne napuštajući trag njegovih komedija iz prijašnjega desetljeća, doživjele izniman uspjeh među gledateljima (*Nije kraj*, 2008; *Svećenikova djeca*, 2013).

Godina 2007. vrlo je bitna za HRT-ovu igranofilmsku produkciju: na Pulskom filmskom festivalu, uz *Pravo čudo* Lukasa Nole, *Žive i mrtve* Kristijana Milića, *Pjevajte nešto ljubavno* Gorana Kulenovića i *Moram spavat'*, *anđele* Dejana Acimovića, osobito je vrijedan *Armin* Ognjena Sviličića (nastao u produkciji Maxima filma te, uz HRT, u koprodukciji BiH i Njemačke), dobitnik dviju Zlatnih arena te nekoliko vrijednih međunarodnih nagrada, među kojima je i nagrada na filmskom festivalu u Karlovym Varyma. Dijelom utemeljen na biografskim detaljima iz života mladoga glumca, film donosi dirljivu priču o odnosu oca i sina iz bosanske provincije, kroz čiji se neuspjeh na zagrebačkoj audiciji za nastupanje u stranom filmu odražava duboki sraz mentaliteta i kultura.

Kao i 1990-ih ni filmovi koji nastaju od 2005. ne zaobilaze ratnu tematiku, odnosno teme povezanu s Domovinskim ratom: tako redatelj Kristijan Milić, prema scenariju uglednoga književnika Josipa Mlakića, režira 2007. u međunarodnoj koprodukciji *Žive i mrtve*, film koji se može opisati kao sugestivna metafora ratnih strahota, uspjele prikazane ideje o ponavljanju povijesti, vješto ispreplećući dvije fabularne linije iz dvaju različitih povijesnih razdoblja. Film *Kenjac* Antonija Nuića iz 2009. potresna je obiteljska priča koja, u ruhu anemičnoga kolorita hercegovačkoga ratom istraumatiziranoga sela, prikazuje zadrstost provincije i njezinu neprilagodljivost promjeni. Još jedan film

dodiruje Domovinski rat: riječ je o *Crncima* redateljskog i scenarističkog dvojca Zvonimira Jurića i Gorana Devića iz 2011, mučne priče o vojnom proboju kroz minsko polje, inače hvaljenomu zbog sugestivne kamere koja gotovo dokumentaristički dočarava strah i neizvjesnost vojnika u ekstremnim situacijama. Nesretnim ljudskim sudbinama iz vremena rata bavi se i Josip Mlakić u scenariju za film *Most na kraju svijeta* redatelja Branka Ištvančića iz 2013. Radnje izvučene iz neposrednoga ratnog okruženja, priča filma usredotočena je na neizvjesnost sudbina bosanskih Hrvata, koji pronalaze privremena utočišta u kućama srpskih prognanika. Sljedeće godine nagrađivani redatelj *Živih i mrtvih* Kristijan Milić, po scenariju Ivana Pavličića, režira film *Broj 55*, priče zasnovane na istinitom događaju iz 1991, kad je mala skupina hrvatskih vojnika krenula u patrolu oklopnim vozilom vlastite izradbe i upala u zasjedu, te je prisiljena sakriti se u napuštenu kuću u obližnjem selu. Njihov otpor u okruženju pobunjenih Srba i JNA traje gotovo 24 sata, a u čistom žanru akcije redatelj vješto oblikuje dramsku napetost, održava tragičnu i bezizlaznu situaciju i jedinstvo likova. Film je ovjenčan s osam Zlatnih arena, uključujući Veliku zlatnu arenu za najbolji film HRT-u.

Branko Schmidt, osim hvaljenoga *Putu lubenica* iz 2006, u tom se razdoblju odmiče od tema zavlačajnoga i ratnoga opusa te prelazi na bespoštednu kritiku zagrebačkoga podzemlja i socijalnu dramu filmom *Metastaze* iz 2009, nastalomu prema romanu Alena Bovića (u suradnji s Ognjenom Sviličićem kao suscenaristom), iznenađujuće dinamične i svježije režije i briljantnih glumačkih nastupa četvorice mladih Zagrepčana – Renea Bitorajca, Franje Dijaka, Roberta Ugrine i Rakana Rushaidata. Prepoznat od publike i struke, film je osvojio Veliku zlatnu arenu za najbolji film. Na tom tragu redatelj radi i film *Ljudožder vegetarijanac* 2012, također prema Bovićevoj predlošku, pri čemu još dublje ulazi pod kožu društvenih odnosa, unoseći u radnju elemente trilera, pričom o beskrupuloznom karijeristu – ginekologu narkomanu koji prima mito od pacijenata, ne libeći se, za svoj probitak, ugroziti i tuđi život. Iste godine nastaje i posljednji film velikana hrvatskoga filma, redatelja Krste Papića (u suradnji s njegovim stalnim scenaristom Matom Matišićem). Riječ je o filmu *Cvjetni trg*, hičkokovske teme običnoga čovjeka u neobič-

noj situaciji, koja se ostvaruje kroz priču utemeljenu na istinitom događaju: ubojstvu muškarca na zagrebačkom Cvjetnom trgu.

U proteklih deset godina praksa adaptiranja hrvatskih književnih tekstova uglednih pisaca i dalje je snažna kao i prije, primjerice Mate Matišića, za čijim dramama 2008. posežu ugledni redatelji srednje generacije: Arsen Anton Ostojić, u filmu *Ničiji sin*, i Vinko Brešan, u filmu *Nije kraj*. Tu su i filmovi poput *Iza stakla* Zrinka Ogreste (prema scenariju dramatičarke Lade Kaštelan), što će ponoviti i u kasnijem filmu *Projekcije*. Uspješno se adaptiraju i popularni romani za djecu i mlade: uz *Šegrtu Hlapića* Ivane Brlić Mažuranić (Silvije Petranović, 2013), ekranizirana su i tri poznata romana Ivana Kušana: *Koko i duhovi* (Daniel Kušan, 2011), *Zagonetni dječak* (Dražen Žarković, 2013) i *Ljubav ili smrt* (Daniel Kušan, 2014), uz planirane ekranizacije i ostalih romana o junaku Koku toga slavnog hrvatskog pisca.

Zanimljiv fenomen po kriteriju nagrada u proteklom desetljeću jest film *Halimin put* iz 2012. Arsena Antona Ostojića, koji osvaja više od tridesetak nagrada na međunarodnim festivalima, a među ostalima i nagradu publike na 59. pulskom filmskom festivalu, osvojivši najvišu ocjenu publike u novijoj povijesti Festivala – 4,86. Ta drama o potrazi majke za izgubljenim sinom, prema scenariju Feđe Isovića, snimljena je u produkciji Arkadene Zagreb te uz HRT ima i međunarodne koproducente. Sve filmske lokacije (radnja se odvija u dvama muslimanskim selima) pronađene su 30-ak kilometara južno od Zagreba i vjerno dočaravaju bosanski krajolik.

Ležerna komedija Vlatke Vorkapić *Sonja i bik* doživjela je 2012. veliku gledanost i pokazala da domaća publika i dalje voli komedije već poznate tematike u nas, a to je sukob građanskoga i sirovoga mentaliteta Dalmatinske zagore unutar zabavne priče o luckastoj vezi seoskoga mladića i zagrebačke cure zanesene aktivističkim trendovima. Toplu ljudsku priču iste je godine donio film *Noćni brodovi* Igora Mirkovića, prikazom ostvarenja naoko neizvedive ljubavi između ostarjeloga para u domu umirovljenika, koje bijeg iz njega pomladi i vrati im vjeru u život. Solidna komedija *Kauboji* scenarista i redatelja Tomislava Mršića iz 2013. adaptacija je vrlo popularne kazališne predstave Saše Anočića, tema koje se sasvim uklapa u

hrvatski sklop komičnoga: priča je to o ujedinjenju marginaliziranih ljudi u provinciji okupljenih oko višega cilja – postavljanja amaterske kazališne predstave.

U vlastitoj produkciji HRT-a nižu se filmovi od 2012. kontinuirano jednom godišnje: tu su komedija *Zabranjeno smijanje* (prema scenariju i izvornomu kazališnomu predlošku Mire Gavrana) u režiji Davora Žmegača, o sredovječnom prodavaču lovne i ribolovne opreme u ljubavnom trokutu. Sljedeće godine HRT producira omnibus od tri priče *Kratki spojevi*, crnu komediju redatelja najmlađe generacije – Hane Jušić, Sonje Tarokić, Darija Juričana i Andrije Mardešića. Etablirani redatelj i scenarist Dalibor Matanić režira 2014. *Majstore*. Komedija je to koja kroz iskarikirane likove i urnebesne situacije donosi priču o nezadovoljnoj domaćici zbog letargije u koju je zapao njezin brak. Uz taj film, kao i spomenuti *Broj 55*, još jedan film nastaje te godine: *Trebalo bi prošetati psa*, suptilna komorna drama scenarista i dramatičara Tomislava Zajeca u režiji Filipa Peruzovića. Najnoviji film Branka Schmidta u HRT-ovoj produkciji *Imena viš-*

nje (2015) intimna je priča o poraću, starenju i ljubavi koju su životne nedaće učinile dragocjenom. Dojmljivo je predočen blizak odnos filmskoga para – Ive Gregurevića i Nade Đurevske. Film je dosad prikazan na trima domaćim festivalima te je osvojio nekoliko nagrada. Svakako treba spomenuti i film *Takva su pravila* Ognjena Sviličića i njegov uspjeh na međunarodnom filmskom festivalu u Veneciji, gdje je u natjecateljskom programu Horizonti nagrađen Emir Hadžihafizbegović za glavnu ulogu oca stradalog mladića u potresnoj obiteljskoj priči o nasilju među mladima. I naposljetku, urbana drama s elementima komedije *Život je truba* Antonija Nuića nastala je također 2015. u koprodukciji HRT-a, a riječ je o obiteljskoj priči iz prošlosti koja se neočekivano uplete u sadašnjost. U najnovije vrijeme HRT, osim koprodukcijskoga partnerstva, otkupljuje filmove na licencu, uključujući i manjinske koprodukcije (*Krugovi*, *Dvojina*, *Nahrani me riječima*) te hvaljene i nagrađivane domaće naslove kao što su *Zagrebačke priče* i *Zagrebačke priče 2*, koje su već prikazane na većem broju domaćih i međunarodnih filmskih festivala.

Popis igranih filmova 1970–2015.*

1970.

1. PUT U RAJ

Produkcija: RTV Zagreb, Jadran film

Režija: Mario Fanelli

Scenarij: Miroslav Krleža (prema vlastitoj noveli
Cvrčak pod vodopadom)

Snimatelj: Tomislav Pinter

Glazba: Nikica Kalogjera

Scenografija: Željko Senečić

Montaža: Radojka Tanhofer

Uloge: Boris Buzančić, Ljuba Tadić, Zvonko Str-
mac, Mato Grković, Snežana Nikšić, Branka Str-
mac, Relja Bašić, Antun Nalis, Svjetlana Knežević

Trajanje: 103 minute

PUT U RAJ

* U popis su uvršteni svi igrani dugometražni i neki srednjometražni filmovi.

1972.

2. ŽIVA ISTINA

Produkcija: Filmski autorski studio (FAS) u suradnji s RTV Zagreb

Režija: Tomislav Radić

Scenarij: Tomislav Radić

Snimatelj: Drago Novak

Glazba: Arsen Dedić

Scenografija: Tomislav Radić

Montaža: Maja Filjak Bilandžija

Uloge: Božidarka Frajt, Roza Rosoci, Vesna Veselić, Zlatica Dubravčić, Irena Uhl, Verica Podolšak, Zdenka Livajić, Inge Grandić, Vjeran Zuppa

Trajanje: 77 minuta

1973.

3. RAZMEĐA

Produkcija: RTV Zagreb, Croatia film

Režija: Krešo Golik

Scenarij: Mirko Sabolović

Snimatelj: Drago Novak

Glazba: Živan Cvitković

Scenografija: Željko Senečić

Montaža: Jasna Fulgosi

Uloge: Pavle Vuisić, Zdenka Trach, Antun Vrbenski, Jovan Stefanović, Slavica Maras

Trajanje: 93 minute

1974.

4. NOCTURNO

Produkcija: RTZ

Režija: Branko Ivanda

Scenarij: Zora Dirnbach (prema noveli *Notturmo* Ksavera Šandora Gjalskoga)

Snimatelj: Drago Novak

Glazba: Alfi Kabiljo

Scenografija: Željko Senečić

Montaža: Živka Toplak

Uloge: Milena Dravić, Rade Šerbedžija, Sven Lasta, Kruno Valentić

Trajanje: 84 minute

1977.

5. PUCANJ

Produkcija: RTV Zagreb, Jadran film, Croatia film

Režija: Krešo Golik

Scenarij: Mirko Sabolović

Snimatelj: Drago Novak

Glazba: Živan Cvitković

Scenografija: Željko Senečić

Montaža: Katja Majer

Uloge: Marko Nikolić, Božidar Orešković, Fabijan Šovagović, Semka Sokolović Bertok, Božidarka Frajt, Mirjana Kauzlarić, Vanja Drach

Trajanje: 91 minuta

1981.

6. RITAM ZLOČINA

Produkcija: RTV Zagreb, Centar film

Režija: Zoran Tadić

Scenarij: Pavao Pavličić (prema vlastitoj noveli *Dobri duh Zagreba*)

Snimatelj: Goran Trbuljak

Glazba: Hrvoje Hegedušić

Scenografija: Ante Nola

Montaža: Lidija Jojić

Uloge: Ivica Vidović, Božidarka Frajt, Fabijan Šovagović, Dragutin Klobučar, Zdenka Trach

Trajanje: 89 minuta

7. SNAĐI SE, DRUŽE

Produkcija: RTV Zagreb, Jadran film

Režija: Berislav Makarović

Scenarij: Joža Horvat (prema vlastitomu romanu *Mačak pod šljemom*)

Snimatelj: Vjenceslav Orešković

Glazba: Alfi Kabiljo

Scenografija: Dušan Jeričević

Montaža: Živka Toplak, Ingeborg Fülepp

Uloge: Miodrag Krivokapić, Ivo Serdar, Jovan Ličina, Božidarka Frajt

Trajanje: 94 minute

1982.

8. KIKLOP

Produkcija: Televizija Zagreb, Jadran film, FRZ Dalmacija

Režija: Antun Vrdoljak

Scenarij: Antun Vrdoljak (prema istoimenomu romanu Ranka Marinkovića)

Snimatelj: Tomislav Pinter

Glazba: Miljenko Prohaska

Scenografija: Željko Senečić

Montaža: Damir German

Uloge: Frano Lasić, Ljuba Tadić, Rade Šerbedžija, Mira Furlan, Boris Dvornik, Relja Bašić, Maria Baxa, Bert Sotlar, Rade Marković, Ivo Gregurević, Mustafa Nadarević, Zvonimir Rogoz, Kruno Valentić, Karlo Bulić, Zvonimir Črnko, Vera Zima

Trajanje: 138 minuta

1984.

9. NOĆ POSLIJE SMRTI

Produkcija: RTZ, Adria film

TV film *Nocturno* prebačen na 35 mm filmsku vrpču i distribuiran pod nazivom *Noć poslije smrti*.

10. TREĆI KLJUČ

Produkcija: RTV Zagreb, Centar film

Režija: Zoran Tadić

Scenarij: Pavao Pavličić

Snimatelj: Goran Trbuljak

Glazba: Aleksandar Bubanović

Scenografija: Ante Nola

Montaža: Višnja Štefić

Uloge: Božidar Alić, Vedrana Međimorec, Franjo Majetić, Ivo Gregurević, Đorđe Rapajić

Trajanje: 81 minuta

TREĆI KLJUČ

1985.

11. HORVATOV IZBOR

Produkcija: RTV Zagreb, Zagreb film

Režija: Eduard Galić

Scenarij: Ivo Štivičić (prema drami *Vučjak* Miroslava Krleže)

Snimatelj: Mario Perušina

Glazba: Živan Cvitković

Scenografija: Stanislav Dobrina

Montaža: Josip Podvorac

Uloge: Rade Šerbedžija, Milena Dravić, Mira Furlan, Fabijan Šovagović, Zvonimir Lepetić, Mustafa Nadarević, Edo Peročević, Zvonimir Ferencić, Duško Valentić

Trajanje: 113 minuta

1987.

12. OSUĐENI

Produkcija: TVZ, Jadran film

Režija: Zoran Tadić

Scenarij: Pavao Pavličić

Snimatelj: Dragan Ruljančić

Glazba: Alfi Kabiljo

Scenografija: Ante Nola

Montaža: Vesna Kreber

Uloge: Rade Šerbedžija, Sonja Savić, Ivo Gregurević, Mira Furlan, Jovan Ličina, Vlatko Dulić, Zvonimir Torjanac, Đorđe Rapajić, Boris Buzančić, Fabijan Šovagović, Tošo Jelić

Trajanje: 95 minuta

1988.

13. HALOA – PRAZNIK KURVI

Produkcija: RTV Zagreb, Jadran film

Režija: Lordan Zafranović

Scenarij: Lordan Zafranović, Veljko Barbieri (prema romanu *Zatvor od oleandrovog lišća* Veljka Barbierija)

Snimatelj: Andrija Pivčević

Glazba: Igor Savin

Scenografija: Ivica Šporčić

Montaža: Andrija Zafranović

Uloge: Neda Arnerić, Ranko Zidarić, Stevo Žigon, Dušica Žegarac, Zorko Rajčić

Trajanje: 98 minuta

HORVATOV IZBOR

14. GLEMBAJEVI

Produkcija: Televizija Zagreb, Jadran film
Režija: Antun Vrdoljak
Scenarij: Antun Vrdoljak (prema drami *Gospoda Glembajevi* Miroslava Krleže)
Snimatelj: Vjekoslav Vrdoljak
Glazba: Arsen Dedić
Scenografija: Željko Senečić
Montaža: Damir German

Uloge: Mustafa Nadarević, Ena Begović, Tonko Lonza, Bernarda Oman, Matko Raguž, Žarko Potočnjak, Zvonimir Zoričić, Zvonko Strmac, Ervina Dragman, Kruno Šarić, Zvonimir Rogoz, Ksenija Pajić
Trajanje: 119 minuta

1989.

15. ČOVJEK KOJI JE VOLIO SPROVODE

Produkcija: RTV Zagreb, Marjan film
Režija: Zoran Tadić
Scenarij: Dubravko Jelačić Bužimski
Snimatelj: Goran Trbuljak
Glazba: Branislav Živković
Scenografija: Želimir Zagotta
Montaža: Vesna Kreber
Uloge: Ivica Vidović, Gordana Gadžić, Rade Šerbedžija, Vlatko Dulić, Božidarka Frajt, Fabijan Šovagović, Zvonimir Torjanac, Tošo Jelić, Tomislav Gotovac
Trajanje: 85 minuta

16. DIPLOMA ZA SMRT

Produkcija: RTV Zagreb, Marjan film, Color 2000
Režija: Živorad Tomić
Scenarij: Zoran Bručić, Živorad Tomić
Snimatelj: Silvestar Kolbas
Glazba: Zoran Bručić
Scenografija: Velimir Domitrović
Montaža: Zoltan Wagner

Uloge: Ranko Zidarić, Filip Šovagović, Ksenija Pajić, Suzana Nikolić, Ivo Gregurević, Fabijan Šovagović, Vlatko Dulić, Mladen Crnobrnja, Kruno Šarić, Ljubo Zečević
Trajanje: 105 minuta

1990.

17. KARNEVAL, ANĐEO I PRAH

Produkcija: RTV Zagreb, Jadran film
Režija: Antun Vrdoljak
Scenarij: Antun Vrdoljak (prema novelama iz zbirke *Ruke* Ranka Marinkovića)
Snimatelj: Vjekoslav Vrdoljak
Glazba: Arsen Dedić
Scenografija: Zlatko Kauzlarić-Atač, Ivan Ivan
Montaža: Davor German
Uloge: Rade Šerbedžija, Boris Dvornik, Ivica Vidović, Tonko Lonza, Ena Begović, Žarko Potočnjak, Zvonimir Zoričić, Danko Ljuština, Alen Liverić, Milka Podrug-Kokotović, Bernarda Oman, Marija Kohn, Asja Potočnjak, Siniša Popović
Trajanje: 121 minuta

18. ŠKOLJKA ŠUMI

Produkcija: HTV, Oktavijan film

Režija: Miroslav Međimorec

Scenarij: Slobodan Novak, Miroslav Međimorec (prema romanu *Izvanbrodski dnevnik* Slobodana Novaka)

Snimatelj: Karmelo Kursar

Glazba: Arsen Dedić

Scenografija: Igor Juras

Montaža: Vesna Lažeta

Uloge: Sven Lasta, Josip Genda, Špiro Guberina, Slavica Jukić, Jadranka Matković, Vera Zima, Mia Begović, Ivan Lovriček

Trajanje: 81 minuta

1991.

19. ČARUGA

Produkcija: HRT, Maestro film, Viba film

Režija: Rajko Grlić

Scenarij: Rajko Grlić, Ivan Kušan

Snimatelj: Slobodan Trninić

Glazba: Vlatko Stefanovski

Scenografija: Željko Senečić

Montaža: Andrija Zafranović

Uloge: Ivo Gregurević, Davor Janjić, Petar Božović, Ena Begović, Branislav Lečić, Branka Trlin, Dejan Aćimović, Filip Šovagović, Nenad Stojanovski, Petar Arsovski, Gojmir Lešnjak, Radko Polič, Mladen Budiščak, Slavko Juraga, Branko Meničanin, Muhamed Kočan, Aleksandar Berček, Vili Matula, Đuro Utješanić, Danko Ljuština, Vanja Drach, Semka Sokolović-Bertok, Ivo Tomljenović, Vida Jerman, Zdenka Heršak, Fabijan Šovagović, Zvonko Torjanac

Trajanje: 108 minuta

20. ĐUKA BEGOVIĆ

Produkcija: HRT, Zagreb film

Režija: Branko Schmidt

Scenarij: Fabijan Šovagović, Branko Schmidt (prema istoimenomu romanu Ivana Kozarca)

Snimatelj: Goran Trbuljak

ĐUKA BEGOVIĆ

Glazba: Zoran Mulić
Scenografija: Želimir Zagotta
Montaža: Vesna Lažeta
Uloge: Slobodan Ćustić, Fabijan Šovagović, Asja Potočnjak, Zaim Muzaferija, Mustafa Nadarević, Urška Hlebec, Filip Šovagović, Perica Martinović, Zoran Pokupac, Nataša Ralijan, Željko Vukmirica, Helena Buljan, Krunoslav Senčić, Nikolina Vičan, Nada Gačešić-Livaković
Trajanje: 102 minute

21. KRHOTINE – KRONIKA JEDNOG NESTAJANJA

Produkcija: HRT, Jadran film
Režija: Zrinko Ogresta
Scenarij: Lada Kaštelan, Zrinko Ogresta
Snimatelj: Davorin Gecl
Scenografija: Dušan Jeričević
Montaža: Josip Podvorac
Uloge: Filip Šovagović, Alma Prica, Slavko Juraga, Nada Subotić, Semka Sokolović, Đuro Utješanović, Kruno Šarić, Ivo Gregurević, Ana Karić, Lena Politeo, Božidar Orešković
Trajanje: 101 minuta

22. PRIČA IZ HRVATSKE

Produkcija: HRT, Urania film
Režija: Krsto Papić
Scenarij: Mate Matišić, Krsto Papić
Snimatelj: Vjekoslav Vrdoljak
Glazba: Urban Koder
Scenografija: Mario Ivezić
Montaža: Robert Lisjak
Uloge: Ivo Gregurević, Mustafa Nadarević, Robert Belinić, Dragan Despot, Zoja Odak, Vedrana Medimorec, Ana Mamić, Kristijan Ugrina, Maja Ružić, Nada Abrus
Trajanje: 99 minuta

23. VRIJEME RATNIKA

Produkcija: HRT, Jadran film
Režija: Dejan Šorak
Scenarij: Dejan Šorak
Snimatelj: Vjekoslav Vrdoljak
Glazba: Davor Rocco
Scenografija: Željko Senčić
Montaža: Vesna Lažeta

Uloge: Josip Genda, Kruno Šarić, Sven Lasta, Edo Peročević, Sanja Marin, Siniša Juričić, Đuro Utješanović, Ilija Ivezić, Katerina Kočevska, Čedo Vujić
Trajanje: 93 minute

24. HRVATSKE KATEDRALE

Produkcija: HRT, Jadran film
Režija: Hrvoje Hribar
Scenarij: Hrvoje Hribar
Snimatelj: Mišo Orepić Engelman
Glazba: Dario Bulić
Scenografija: Dinka Jeričević
Montaža: Vlado Lojen
Uloge: Rene Medvešek, Cintija Ašperger Eastman, Rajko Minković, Barbara Nola, Marko Čopor, Branko Brezovec
Trajanje: 75 minuta

1992.

25. LUKA

Produkcija: HRT, Korugva film, Urania film

Režija: Tomislav Radić

Scenarij: Tomislav Radić (prema istoimenomu romanu Antuna Šoljana)

Snimatelj: Tomislav Pinter

Scenografija: Ivica Trpčić

Montaža: Josip Podvorac

Uloge: Ivo Gregurević, Mirta Zečević, Zlatko Crnković, Damir Lončar, Lela Margitić, Joško Ševo, Ljubomir Kapor, Matija Prskalo, Marija Kohn, Matko Raguž, Ljubica Mikuličić, Žuža Egrenyi, Zvonimir Zoričić, Ilija Ivezić, Galiano Pahor
Trajanje: 114 minuta

DOK NITKO NE GLEDA

26. DOK NITKO NE GLEDA

Produkcija: HRT

Režija: Lukas Nola

Scenarij: Lukas Nola

Snimatelj: Darko Šuvak

Glazba: Boris Runjić

Montaža: Vesna Štefić

Uloge: Mustafa Nadarević, Nataša Dorčić, Barbara Nola, Filip Nola, Ksenija Marinković, Semka Sokolović-Bertok, Anja Šovagović-Despot, Dragan Despot, Ivo Gregurević, Dražen Kühn

Trajanje: 62 minute

KONTESA DORA

1993.

27. KONTESA DORA

Produkcija: HRT, Croatia film

Režija: Zvonimir Berković

Scenarij: Zvonimir Berković

Snimatelj: Goran Trbuljak

Glazba: Igor Kuljerić, Dora Pejačević

Scenografija: Želimir Zagotta

Montaža: Maja Rodica-Virag

Uloge: Alma Prica, Rade Šerbedžija, Zdravka Krstulović, Tonko Lonza, Sven Lasta, Božidar Boban, Irina Alfjorova, Helena Buljan, Ivo Gregurević, Ksenija Pajić, Mustafa Nadarević, Relja Bašić, Zvonko Strmac

Trajanje: 117 minuta

1994.

28. VUKOVAR SE VRAĆA KUĆI

Produkcija: HRT, Jadran film

Režija: Branko Schmidt

Scenarij: Pavao Pavličić

Snimatelj: Goran Trbuljak

Glazba: Igor Savin

Scenografija: Mladen Ožbolt

Montaža: Vesna Lažeta

Uloge: Goran Navojec, Sanja Marin, Srđan Ivanišević, Horst Janson, Fabijan Šovagović, Ivo Gregurević, Mustafa Nadarević, Žarko Potočnjak, Vera Zima, Kruno Šarić, Branimir Bakula, Jelica Lovrić, Štefica Jokić, Stjepan Bahert, Vida Jerman

Trajanje: 99 minuta

29. SVAKI PUT KAD SE RASTAJEMO

Produkcija: HRT

Režija: Lukas Nola

Scenarij: Lukas Nola

Snimatelj: Tomislav Pinter

Glazba: Lukas Nola, Boris Runjić

Scenografija: Velimir Domitrović

Montaža: Slaven Zečević

Uloge: Filip Nola, Iva Živković, Ksenija Pajić-Vukov, Nina Violić, Nadežda Perišić-Nola, Ksenija Marinković, Nataša Dorčić, Filip Šovagović, Semka Sokolović-Bertok, Ivo Gregurević, Boris Svrtan

Trajanje: 70 minuta

1995.

30. ANĐELE MOJ DRAGI

Produkcija: HRT, Korugva film

Režija: Tomislav Radić

Scenarij: Tomislav Radić (prema romanu *Bijeg u košari* Maje Gluščević)

Snimatelj: Tomislav Pinter

Glazba: Toni Ostojić

Scenografija: Ivica Trpčić

Montaža: Nataša Gjurković

Uloge: Milan Grabovac, Dubravka Ostojić, Matko Raguž, Sunčana Zelenika, Silvia Fink, Vjekoslav Janković, Ivo Gregurević, Iva Marjanović, Damir Lončar, Inge Appelt, Nada Abrus, Marija Geml, Zoran Pokupec, Ružica Lorković, Trpimir Jurkić, Elvis Bošnjak, Tatjana Bertok, Saša Anočić, Nina Hladoje, Mirej Stanić

Trajanje: 106 minuta

31. POSEBNA VOŽNJA ILI POSLJEDNJA JESEN IVANA BREŽINSKOG

Produkcija: HRT

Režija: Milivoj Puhlovski

Scenarij: Stjepan Brezovački

Snimatelj: Dragan Ruljančić

Scenografija: Velimir Domitrović

Montaža: Višnja Štern

Uloge: Siniša Popović, Katja Zupčić, Vesna Tominač, Inge Appelt, Edo Peročević, Vlasta Knezović, Dejan Aćimović, Angel Palašev, Emil Glad, Goran Ugrina, Mirta Puhlovski, Mladen Ptičar, Vlasta Ramljak, Ljubo Zečević, Vida Jerman, Kostadinka Velkovska, Dora Polić

Trajanje: 74 minute

32. PUTOVANJE TAMNOM POLUTKOM

Produkcija: HRT, Jadran film

Režija: Davor Žmegač

Scenarij: Davor Žmegač, Pavao Pavličić

Snimatelj: Slobodan Trninić

Glazba: Zrinko Tutić

Scenografija: Mladen Ožbolt

Montaža: Bernarda Fruk

Uloge: Goran Navojec, Edita Majić, Vedran Lulić, Žarko Savić, Hrvoje Klobučar, Ljubomir Kerekeš, Mila Elegović, Zoran Čubrilo, Sreten Mokrović

Trajanje: 129 minuta

33. VIDIMO SE

Produkcija: HRT, Jadran film

Režija: Ivan Salaj

Scenarij: Ivan Salaj

Snimatelj: Vanja Černjul

Glazba: Boris Runjić

Scenografija: Zvonko Sarić

Montaža: Jelena Paljan

Uloge: Nenad Cvetko, Goran Višnjić, Mislav Vilišić, Rene Bitorajac, Nadežda Perišić-Nola, Borna Krstulović

Trajanje: 70 minuta

34. NAUSIKAJA

Produkcija: RZF Nausikaja, HRT, Jadran film

Režija: Vicko Ruić

Scenarij: Vicko Ruić

Snimatelj: Vjekoslav Vrdoljak

Glazba: Zrinko Tutić

Scenografija: Ivan Ivan

Montaža: Dubravka Premar

Uloge: Igor Serdar, Nada Gačešić-Livaković, Maja Nekić, Mustafa Nadarević, Neven Čorak, Pero Kvrgić, Boris Dvornik, Tomislav Martić, Matko Raguž, Slavko Juraga, Mario Mirković, Suzi Josipović

Trajanje: 111 minuta

35. ISPRANI

Produkcija: HRT

Režija: Zrinko Ogresta

Scenarij: Zrinko Ogresta (prema motivima romana Mareka Hlaska)

Snimatelj: Davorin Gecl

Scenografija: Ivica Trpčić

Montaža: Josip Podvorac

Uloge: Katarina Bistrović Darvaš, Josip Kučan, Filip Šovagović, Mustafa Nadarević, Ivo Gregurević, Božidarka Frajt, Božidar Orešković

Trajanje: 91 minuta

36. NOĆ ZA SLUŠANJE

Produkcija: HRT, Jadran film, Akademija dramske umjetnosti

Režija: Jelena Rajković

Scenarij: Sergej Pristaš, Jelena Rajković

Snimatelj: Vanja Černjul

Glazba: Mato Kalendarić

Scenografija: Mladen Ožbolt

Montaža: Vesna Fijačko

Uloge: Goran Navojec, Filip Nola, Goran Grgić, Božidar Orešković

Trajanje: 43 minute

1996.

37. DJED I BAKA SE RASTAJU

Produkcija: HRT

Režija: Zvonimir Ilijčić

Scenarij: Miro Gavran

Snimatelj: Goran Trbuljak

Glazba: Neven Frangeš

Scenografija: Mladen Ožbolt

Montaža: Josip Podvorac

Uloge: Ico Tomljenović, Gita Šerman Kopljar, Ivo Gregurević, Mladena Gavran, Ksenija Pajić Vukov, Filip Šovagović, Edo Peročević, Nina Erak Svrtan, Nerma Kreso, Damir Šaban, Zvonimir Torjanac, Hana Medvešek, Juraj Rumiha

Trajanje: 85 minuta

38. KAKO JE POČEO RAT NA MOM OTOKU

Produkcija: HRT

Režija: Vinko Brešan

Scenarij: Ivo Brešan, Vinko Brešan

Snimatelj: Živko Zalar

Glazba: Mate Matišić

Scenografija: Ivica Trpčić

Montaža: Sandra Botica-Brešan

Uloge: Vlatko Dulić, Ljubomir Kerekeš, Ivan Brkić, Predrag Vušović, Ivica Vidović, Božidar Orešković, Matija Prskalo, Senka Bulić, Goran Navojec, Rene Bitorajac, Leon Lučev, Etta Bortolazzi, Mladen Vulić, Slobodan Milovanović

Trajanje: 97 minuta

39. NE ZABORAVI ME (FERGISMAJNIHT)

Produkcija: HRT, Croatia film

Režija: Jakov Sedlar

Scenarij: Nino Škrabe

Snimatelj: Karmelo Kursar

Glazba: Arsen Dedić

Scenografija: Željko Senečić

Montaža: Zdravko Borko

Uloge: Boris Miholjević, Boris Pavlenić, Almira Osmanović, Tonko Lonza, Boris Buzančić, Mario Dukarić, Marko Blažević, Anica Tomić, Ena Begović, Đuro Utješanović, Branka Cvitković, Jadranka Matković, Mia Oremović, Enver Idrizi, Zvonimir Zoričić

Trajanje: 87 minuta

40. PREPOZNAVANJE

Produkcija: HRT

Režija: Snježana Tribuson

Scenarij: Maja Gluščević

Snimatelj: Goran Mećava

Glazba: Davor Rocco

Scenografija: Velimir Domitrović

Montaža: Vesna Štefić

Uloge: Nataša Dorčić, Milan Štrlić, Zoran Čubrilo, Goran Višnjić, Mustafa Nadarević, Goran Grgić, Etta Bortolazzi, Ivo Gregurević, Edo Petročević, Ksenija Pajić Vukov, Igor Mešin, Suzana Nikolić, Siniša Ružić, Inge Appelt

Trajanje: 87 minuta

41. SEDMA KRONIKA

Produkcija: HRT, Jadran film, Graphis

Režija: Bruno Gamulin

Scenarij: Bruno Gamulin (prema romanu *Sedma knjiga ljetopisa* Grge Gamulina)

Snimatelj: Enes Midžić

Glazba: Davor Rocco

Scenografija: Željko Senečić

Montaža: Martin Tomić, Ingeborg Filepp

Uloge: Rene Medvešek, Alma Prica, Sven Medvešek, Josip Genda, Ivo Gregurević, Milka Podrug Kokotović, Tonko Lonza, Suzana Nikolić, Semka Sokolović-Bertok, Urša Raukar, Doris Šarić Kukuljica, Ljubomir Kapor, Ivica Vidović, Dragan Despot, Vili Matula

Trajanje: 97 minuta

1997.

42. BOŽIĆ U BEČU

Produkcija: HRT, Inter film

Režija: Branko Schmidt

Scenarij: Branko Schmidt

Snimatelj: Vjekoslav Vrdoljak

Glazba: Igor Kuljerić

Scenografija: Duško Jeričević

Montaža: Vesna Lažeta

Uloge: Filip Šovagović, Bojana Gregorić, Ljubomir Kapor, Vjera Žagar-Nardelli, Gusti Wolf, Marija Kohn, Drago Krča, Damir Lončar, Damir Šaban, Žarko Savić

Trajanje: 97 minuta

43. PONT NEUF

Produkcija: HRT, IPI International

Režija: Željko Senečić

Scenarij: Željko Senečić, Maja Gregl

Snimatelj: Enes Midžić

Glazba: Arsen Dedić

Scenografija: Duško Jeričević

Montaža: Josip Podvorac

Uloge: Ivan Marević, Senka Bulić, Glorija Šoletić, Dražen Kühn, Filip Šovagović, Ana Karić, Jagoda Kaloper, Pero Kvrđić, Damir Mejovšek, Antun Mateš, Krešimir Zidarić, Goran Grgić, Vedran Mlikota, Nenad Cvetko, Slobodan Dimitrijević, Branka Cvitković, Danko Ljuština, Branko Blaće, Lucija Tomić

Trajanje: 100 minuta

44. PUŠKA ZA USPAVLJIVANJE

Produkcija: HRT, FIZ d. o. o.

Režija: Hrvoje Hribar

Scenarij: Hrvoje Hribar, Ivan Vidić

Snimatelj: Slobodan Trninić

Glazba: Svadbas

Scenografija: Duško Jeričević

Montaža: Slaven Zečević

Uloge: Rene Medvešek, Dario Marković, Kras Gančev, Nina Violić, Relja Bašić, Alma Prica, Vili Matula, Bobi Marotti, Goran Višnjić, Dražen Kühn, Kristijan Ugrina, Barbara Nola, Filip Šovagović, Jelena Miholjević, Vanda Vujanić, Sunča-

na Zelenika, Barbara Rocco, Ksenija Marinković, Mustafa Nadarević, Ivica Šljivarić, Urša Raukar, Suzana Nikolić, Enes Midžić, Sanda Langerholz
Trajanje: 116 minuta

45. RUSKO MESO

Produkcija: HRT
Režija: Lukas Nola
Scenarij: Lukas Nola
Snimatelj: Stanko Herceg
Glazba: Boris Runjić
Scenografija: Velimir Domitrović
Montaža: Slaven Zečević
Uloge: Ivo Gregurević, Barbara Nola, Goran Gr-gić, Ksenija Pajić, Nina Violić, Jelena Miholjević, Filip Šovagović, Goran Navojec, Inge Appelt, Ljubomir Kapor, Dijana Bolanča, Ksenija Marinković, Nataša Dorčić, Nada Perišić, Božidarka Frajt, Emil Glad, Ana Karić, Galiano Pahor, Bojan Navojec, Đuro Utješanović, Drago Utješanović, Dražen Šivak, Boris Buzančić
Trajanje: 114 minuta

46. TREĆA ŽENA

Produkcija: HRT, Glumačka družina Histriion
Režija: Zoran Tadić
Scenarij: Pavao Pavličić, Zoran Tadić
Snimatelj: Goran Trbuljak
Glazba: Vanja Lisak
Scenografija: Boris Tadej
Montaža: Vladimir Kleščić
Uloge: Ena Begović, Alma Prica, Vedran Mlikota, Filip Šovagović, Vlatko Dulić, Gordana Gadžić, Božidarka Frajt, Mladen Crnobrnja, Zoran Poku-pec, Vera Zima, Emil Glad, Ljubomir Kapor
Trajanje: 103 minute

1998.

47. KAD MRTVI ZAPJEVAJU

Produkcija: HRT, Jadran film
Režija: Krsto Papić

Scenarij: Mate Matišić, Krsto Papić (prema kazališnomu komadu *Cinco i Marinko* Mate Matišića)
Snimatelj: Vjekoslav Vrdoljak
Glazba: Zrinko Tutić
Scenografija: Mario Ivezic
Montaža: Robert Lisjak

Uloge: Ivo Gregurević, Ivica Vidović, Mirjana Majurec, Ksenija Pajić, Boris Miholjević, Matija Prskalo, Dražen Kühn, Žarko Savić, Ivica Zadro, Đuro Utješanović

Trajanje: 106 minuta

48. KANJON OPASNIH IGARA

Produkcija: HRT, Zagreb film

Režija: Vladimir Tadej

Scenarij: Vladimir Tadej, Hrvoje Hitrec

Snimatelj: Šime Strikoman

Glazba: Živan Cvitković

Scenografija: Vladimir Tadej

Montaža: Josip Podvorac

Uloge: Boris Dvornik, Stjepan Martinčević Mikić, Damir Poljičak, Goran Tadej, Antonio Čagalj, Igor Lukić, Bruna Bebić, Milan Štrljić, Višnja Babić, Frano Lasić, Nives Ivanković, Relja Bašić, Lucija Stamać, Hrvoje Klobučar, Ana Majhenić, Luka Peroš, Špiro Guberina, Petar Jelaska, Vitoimir Varvodić, Tonči Banov, Branko Matić, Josip Genda, Ilija Zovko, Slavko Juraga, Edo Peročević, Ivica Pucar, Otokar Levaj, Čedo Martinić, Dean Dvornik, Dora Polić, Branka Slavica

Trajanje: 94 minute

49. TRANSATLANTIC

Produkcija: HRT, Jadran film

Režija: Mladen Juran

Scenarij: Mladen Juran (suradnici: Božidar Viočić, Mate Matišić)

Snimatelj: Goran Trbuljak

Glazba: Alan Bjelinski, Bruno Bjelinski, Nenad Bach, Darko Pecotić

Scenografija: Velimir Domitrović, Miro Gavez

Montaža: Marina Barac

Uloge: Filip Šovagović, Melita Jurišić, Alen Livezić, Boris Dvornik, Josip Genda, Matija Prskalo, Relja Bašić, Eric Aeckermann, Ivo Gregurević, Nada Gačešić-Livaković, Velimir Chytil, Slavko Juraga, Mustafa Nadarević, Špiro Guberina, Davor Antolić, Filip Nola, Martin Sheen

Trajanje: 107 minuta

50. TRI MUŠKARCA MELITE ŽGANJER

Produkcija: HRT, Kvadar d. o. o.

Režija: Snježana Tribuson

Scenarij: Snježana Tribuson

Snimatelj: Goran Mećava

Glazba: Darko Rundek

Scenografija: Velimir Domitrović

Montaža: Marina Barac

Uloge: Mirjana Rogina, Goran Navojec, Suzana Nikolić, Sanja Vejnović, Ena Begović, Filip Šovagović, Ivo Gregurević, Ljubomir Kerekeš

Trajanje: 97 minuta

51. AGONIJA

Produkcija: HRT, Patria film

Režija: Jakov Sedlar

Scenarij: Georgij Paro, Jakov Sedlar (prema drami *U agoniji* Miroslava Krleže)

Snimatelj: Karmelo Kursar

Glazba: Arsen Dedić

Scenografija: Željko Senečić

Montaža: Zdravko Borko, Ivica Drnić

Uloge: Ena Begović, Sven Medvešek, Božidar Alić, Nives Ivanković, Zoja Odak, Tarik Filipović

Trajanje: 92 minute

52. ZAVARAVANJE

Produkcija: HRT, Patria film

Režija: Željko Senečić

Scenarij: Željko Senečić

Snimatelj: Enes Midžić

Glazba: Arsen Dedić

Scenografija: Jagoda Kaloper

Montaža: Kruno Kušec

Uloge: Sandra Lončarić, Božidar Orešković, Filip Šovagović, Slobodan Dimitrijević, Zvonimir Torjanac, Suzana Nikolić, Jagoda Kaloper

Trajanje: 75 minuta

Glazba: Neven Frangeš

Scenografija: Ivica Frangeš

Montaža: Josip Podvorac

Uloge: Josip Kučan, Marko Matanović, Mirta Takač, Ivo Gregurević, Slaven Knezović, Kristijan Ugrina, Sandra Lončarić, Žarko Savić, Ante Vican, Božidarka Frajt, Marica Vidušić, Vanda Vujančić

Trajanje: 105 minuta

1999.

53. BOGORODICA

Produkcija: HRT, Maxima film

Režija: Neven Hitrec

Scenarij: Hrvoje Hitrec (prema vlastitomu romanu *Hrvatska bogorodica*)

Snimatelj: Stanko Herceg

Glazba: Darko Hajsek

Scenografija: Mladen Ožbolt

Montaža: Slaven Zečević

Uloge: Ljubomir Kerekeš, Lucija Šerbedžija, Ivo Gregurević, Goran Navojec, Vanja Drach, Dejan Aćimović, Josip Genda, Marija Kohn, Damir Lončar, Filip Šovagović, Goran Grgić, Dražen Kühn, Vlatko Dulić, Vili Matula, Rene Bitorajac, Ivan Brkić, Predrag Vušović, Vedran Mlikota, Matija Prskalo, Slavko Juraga, Vera Zima

Trajanje: 85 minuta

54. CRVENA PRAŠINA

Produkcija: HRT, Interfilm

Režija: Zrinko Ogresta

Scenarij: Goran Tribuson, Zrinko Ogresta

Snimatelj: Davorin Gecl

55. GARCIA

Produkcija: HRT, Ban film

Režija: Dejan Šorak

Scenarij: Dejan Šorak

Snimatelj: Vjekoslav Vrdoljak

Glazba: Zrinko Tutić

Scenografija: Stanislav Dobrina

Montaža: Gordan Fučkar, Vedran Perišić

Uloge: Dubravko Šimek, Ksenija Pajić, Vanja Drach, Zoja Odak, Kruno Šarić, Josip Genda, Linda Begonja, Rene Bitorajac, Goran Grgić, Pjer Meničanin, Zoran Čubrilo, Mila Elegović

Trajanje: 100 minuta

56. DA MI JE BITI MORSKI PAS

Produkcija: HRT

Režija: Ognjen Sviličić

MARŠAL

Scenarij: Ognjen Sviličić

Snimatelj: Vedran Šamanović

Glazba: Ognjen Sviličić

Scenografija: Gorana Stepan

Montaža: Staša Čelan, Dubravka Turić

Uloge: Josip Zovko, Vedran Mlikota, Elvis Bošnjak, Bruna Bebić-Tudor, Edita Majić, Ecija Ojđanić, Jasna Jukić, Ichiro Takana, Snježana Sinovčić, Vanča Kljaković, Saulle Ashimova

Trajanje: 75 minuta

57. DUBROVAČKI SUTON

Produkcija: HRT, Patria film

Režija: Željko Senečić

Scenarij: Željko Senečić, Tomislav Sabljak

Snimatelj: Slobodan Trninić

Glazba: Đelo Jusić

Scenografija: Duško Jeričević

Montaža: Miran Miošić, Kruno Kušec

Uloge: Michaela Kezele, Slavko Juraga, Boris Cavazza, Stefan Wink, Milka Podrug-Kokotović, Ivo Marević, Miše Martinović, Niko Kovač, Tina Deen, Marko Brešković, Frano Lasić

Trajanje: 96 minuta

58. MARŠAL

Produkcija: HRT, Interfilm

Režija: Vinko Brešan

Scenarij: Ivo Brešan, Vinko Brešan

Snimatelj: Živko Zalar

Glazba: Mate Matišić

Scenografija: Mario Ivezić

Montaža: Sandra Botica-Brešan

Uloge: Dražen Kühn, Linda Begonja, Ilija Ivezić, Boris Buzančić, Inge Appelt, Ivo Gregurević, Predrag Vušović, Boris Svrtan, Ksenija Pajić, Vlatko Dulić, Ivica Vidović, Biserka Ipša, Leo Katunarić, Galiano Pahor, Marinko Prga, Mate Ergović, Ivan Brkić, Ljubo Zečević, Zdenko Jelčić, Dora Lipovčan, Edo Peročević, Adnan Palangić-Dino, Slobodan Milovanović, Zrinka Kolak-Fabijan, Marija Geml, Ljubomir Kapor, Đorđe Milaković, Kruno Valentić, Mirko Boman, Riki Brzeska

Trajanje: 97 minuta

59. ČETVERORED

Produkcija: HRT, Duga d. o. o.

Režija: Jakov Sedlar

Scenarij: Ivan Aralica (prema vlastitom istoimenu romanu)

Snimatelj: Igor Sunara

Glazba: Zlatko Tanodi

Scenografija: Duško Jeričević

Montaža: Zdravko Borko, Ivica Drnić

Uloge: Ivan Marević, Ena Begović, Goran Navojec, Nadežda Perišić-Nola, Filip Šovagović, Tamara Garbajs, Nives Ivanković, Danko Ljuština, Goran Grgić, Ranko Zidarić, Sreten Mokrović, Mustafa Nadarević, Slavko Juraga, Predrag Vušović, Ivo Gregurević, Filip Nola, Daria Knez, Vida Jerman, Božidar Alić, Zvonimir Zoričić, Ivica Vidović, Nada Abrus, Boriz Buzančić, Vera Zima, Dejan Ćimović, Alen Liverić, Boris Miholjević, Ana Matić, Hrvoje Klobučar, Joško Ševo, Čedo Martinić, Tomislav Maretić, Ljubomir Kapor, Robert Ugrina, Ljubo Zečević, Luka Dragić, Galiano Pahor, Dijana Bolanča

Trajanje: 136 minuta

2000.

60. BLAGAJNICA HOĆE IĆI NA MORE

Produkcija: HRT

Režija: Dalibor Matanić

Scenarij: Dalibor Matanić

Snimatelj: Branko Linta

Glazba: Svadbias

Scenografija: Gorana Stepan

Montaža: Tomislav Pavlić

Uloge: Dora Polić, Ivan Brkić, Milan Štrljić, Nina Violić, Vera Zima, Hana Hegedušić, Mirjana Rogina, Danko Ljuština, Anita Diaz, Marija Kohn, Vlasta Knezović, Pjer Meničanin, Vlatko Dulić, Drago Diklić

Trajanje: 85 minuta

61. NEBO, SATELITI

Produkcija: HRT, Ban Film

Režija: Lukas Nola

Scenarij: Lukas Nola

Snimatelj: Darko Šuvak

Glazba: Legen

Scenografija: Velimir Domitrović

Montaža: Slaven Zečević

Uloge: Filip Nola, Barbara Nola, Filip Šovagović, Ivo Gregurević, Lucija Šerbedžija, Rene Bitorajac, Predrag Vušović, Leona Paraminski

Trajanje: 85 minuta

62. NE DAJ SE, FLOKI!

Produkcija: HRT, Hrvatski filmski savez

Režija: Zoran Tadić

Scenarij: Kazimir Klarić

Snimatelj: Dragan Ruljančić

Glazba: Alfi Kabiljo

Scenografija: Ivan Ivan

Montaža: Vesna Štefić

Uloge: Mladen Crnobrnja, Jagoda Kralj, Mario Vuk, Franjo Majetić, Zdenka Heršak, Zvonko Torjanac, Zoran Pokupeć, Otokar Levaj, Mirjana Pičuljan

Trajanje: 88 minuta

63. SRCE NIJE U MODI

Produkcija: HRT, Interfilm

Režija: Branko Schmidt

Scenarij: Goran Tribuson

Snimatelj: Vjekoslav Vrdoljak

Glazba: Rastko Milošev Ras

Scenografija: Dušan Jeričević

Montaža: Vesna Lažeta

Uloge: Graham Rock, Nataša Lušetić, Ivo Gregurević, Franjo Dijak, Damir Lončar, Nenad Cvetko, Predrag Vušović, Slaven Knezović, Alma Prica, Dražen Kühn

Trajanje: 87 minuta

2001.

64. HOLDING

Produkcija: HRT, Družbafilm

Režija: Tomislav Radić

Scenarij: Tomislav Radić, Ognjen Sviličić

Snimatelj: Vjekoslav Vrdoljak

Glazba: Dinko Appelt

Scenografija: Gorana Stepan

Montaža: Marija Škifić

Uloge: Igor Mešin, Dubravka Ostojić, Mirta Zečević, Draško Zidar, Suzana Nikolić, Ljubomir Kerekeš, Ivo Gregurević, Dinko Čutura, Mladen Čutura, Dario Marković, Josip Zovko

Trajanje: 102 minute

65. AJMO, ŽUTI!

Produkcija: HRT

Režija: Dražen Žarković

Scenarij: Pavo Marinković

Snimatelj: Branko Cahun

Glazba: Mate Matišić

Scenografija: Tanja Lacko

Montaža: Tomislav Pavlic

Uloge: Slavko Brankov, Žarko Potočnjak, Goran Grgić, Marina Nemet Brankov, Darko Janeš, Mijo Pavelko, Zvonimir Zoričić, Željko Königskecht, Danko Ljuština, Damir Mejovšek, Džimi Jurčec, Asja Potočnjak, Vjera Žagar-Nardelli, Ivan Goran Vitez, Damir Kalapač, Ivo Gregurević

Trajanje: 81 minuta

66. KRALJICA NOĆI

Produkcija: HRT

Režija: Branko Schmidt

Scenarij: Josip Cvenić

Snimatelj: Silvio Jesenković

Glazba: Ante Mažuran

Scenografija: Dušan Jeričević

Montaža: Vesna Lažeta

Uloge: Luka Dragić, Barbara Vicković, Mustafa Nadarević, Gordana Gadžić, Nenad Cvetko, Ma-

tija Prskalo, Dražen Kühn, Dominik Špiگل, Franjo Dijak, Hrvoje Kečkeš, Lana Jergović, Ana Begić, Slaven Knezović, Goran Grgić, Sandra Lončarić, Ksenija Ugrina, Ivo Gregurević, Damir Lončar, Zoran Čubrilo, Danko Ljuština
Trajanje: 95 minuta

67. POLAGANA PREDAJA

Produkcija: HRT, Gama studio
Režija: Bruno Gamulin
Scenarij: Bruno Gamulin, Goran Tribuson (prema istoimenomu romanu Gorana Tribusona)
Snimatelj: Enes Midžić
Glazba: Davor Rocco
Scenografija: Željko Senečić
Montaža: Martin Tomić
Uloge: Filip Šovagović, Sven Medvešek, Lucija Šerbedžija, Anja Šovagović Despot, Ranko Zidarić, Jelena Miholjević, Tarik Filipović, Dragan Despot, Mustafa Nadarević, Goran Grgić, Zvonimir Zoričić, Doris Šarić-Kukuljica
Trajanje: 90 minuta

2002.

68. PREZIMITI U RIU

Produkcija: HRT, Maxima film
Režija: Davor Žmegač
Scenarij: Davor Žmegač
Snimatelj: Goran Trbuljak
Glazba: Dalibor Pavičić
Scenografija: Mladen Ožbolt
Montaža: Braco Podvorec
Uloge: Mustafa Nadarević, Leona Paraminski, Sven

Medvešek, Ranko Zidarić, Žarko Savić, Enes Vejzović, Zvonimir Torjanac, Saša Anočić, Vera Zima
Trajanje: 90 minuta

69. 24 SATA

Produkcija: HRT, Interfilm produkcija
Režija: Goran Kulenović, Kristijan Milić
Scenarij: Goran Kulenović, Ivan Pavličić
Snimatelj: Mario Sablić
Glazba: Andrija Milić
Scenografi: Davor Antolić, Ladislav Markić
Montaža: Goran Guberović, Slaven Jekauc
Uloge: Bojan Navojec, Hrvoje Kečkeš, Igor Stiković, Kristijan Topolovec, Lucija Šerbedžija, Marinko Prga, Robert Roklicer, Sven Šestak
Trajanje: 75 minuta

70. CHICO

Produkcija: HRT, Hunnia film studio, Maxima film, Roos film, ZDF-arte

Režija: Ibolya Fekete

Scenarij: Ibolya Fekete

Snimatelji: Antonio Farias, Erdely Matyas, Nyika Janczo

Scenografija: Mladen Ožbolt

Montaža: Anna Kornis

Uloge: Đorđe Kukuljica, Eduardo Rozsa Flores, Mladen Vulić, Saša Anočić

Trajanje: 108 minuta

71. NE DAO BOG VEĆEG ZLA

Produkcija: HRT, Maxima film

Režija: Snježana Tribuson

Scenarij: Goran Tribuson

Snimatelj: Goran Trbuljak

Glazba: Darko Rundek

Scenografija: Velimir Domitrović

Montaža: Marina Barac

Uloge: Filip Ćurić, Luka Dragić, Mirjana Rogina, Ivo Gregurević, Semka Sokolović-Bertok, Goran Navojec, Dora Fišter, Bogdan Diklić, Borko Perić, Bojan Navojec, Ozren Martinović, Igor Mešin

Trajanje: 107 minuta

72. POTONULO GROBLJE

Produkcija: HRT, Interfilm, Jadran film

Režija: Mladen Juran

Scenarij: Goran Tribuson, Mladen Juran (prema istoimenomu romanu Gorana Tribusona)

Snimatelj: Slobodan Trninić

Glazba: Igor Kuljerić

Scenografija: Mario Ivezić

Montaža: Slaven Zečević

Uloge: Sven Medvešek, Barbara Nola, Jiří Menzel, Asim Bukva, Božidar Smiljanić, Ksenija Pajić, Boris Svrtan, Tihomil Hamilton

Trajanje: 102 minute

73. SERAFIN, SVJETIONIČAREV SIN

Produkcija: HRT, Maydi film & video, Synchro film

Režija: Vicko Ruić

Scenarij: Vicko Ruić (prema romanu *Bauk* Ulderika Donadinija)

Snimatelj: Silvije Jesenković

Glazba: Vlatko Stefanovski

Scenografija: Jure Amižić

Montaža: Slaven Jekauc

Uloge: Vjekoslav Janković, Barbara Prpić, Ivo Gregurević, Vanja Drach, Nada Gačešić-Livaković, Mia Begović, Davor Jureško, Galiano Pahor

Trajanje: 103 minute

INFEKCIJA

2003.

74. INFEKCIJA

Produkcija: HRT, nWave pictures, Ozana film

Režija: Krsto Papić

Scenarij: Krsto Papić, Mate Matišić

Snimatelj: Goran Trbuljak

Glazba: Alan Bjelinski, Mate Matišić

Scenografija: Mario Ivezic

Montaža: Robert Lisjak

Uloge: Leon Lučev, Lucija Šerbedžija, Sven Medvešek, Filip Šovagović, Dražen Kühn, Božidar Alić, Ivo Gregurević, Boris Miholjević, Ana Karić, Vanja Drach, Nada Gačešić-Livaković, Vili Matula, Slavko Juraga

Trajanje: 105 minuta

Glazba: Darko Hajsek

Scenografija: Velimir Domitrović

Montaža: Kruno Kušec

Uloge: Boris Festini, Jadranka Matković, Josip Bobi Marotti, Marina Nemet Brankov, Marinko Prga, Matej Čavlović, Predrag Vušović, Slavko Juraga, Željko Vukmirica

Trajanje: 72 minute

75. MIŠOLOVKA WALTA DISNEYA

Produkcija: HRT

Režija: Eduard Tomičić Bontauli

Scenarij: Eduard Tomičić Bontauli (prema istoimenoj noveli Zorana Ferića)

Snimatelj: Branko Cahun

SVJEDOCI

76. ONAJ KOJI ĆE OSTATI NEPRIMIJEĆEN

Produkcija: HRT, Propeler film

Režija: Zvonimir Jurić

Scenarij: Zvonimir Jurić

Snimatelj: Vjeran Hrpka

Glazba: Domagoj Lozina

Scenografija: Nedjeljko Mikac

Montaža: Dubravka Turić

Uloge: Nataša Dangubić, Daria Lorenci, Bojan Navojec, Rakan Rushaidat, Krešimir Mikić, Asja Jovanović, Enes Vejzović, Saša Anočić

Trajanje: 95 minuta

77. SVJEDOCI

Produkcija: HRT, Interfilm produkcija

Režija: Vinko Brešan

Scenarij: Jurica Pavičić, Vinko Brešan (prema romanu *Ovce od gipsa* Jurice Pavičića)

Snimatelj: Živko Zalar

Glazba: Mate Matišić

Scenografija: Mario Ivezić

Montaža: Sandra Botica Brešan

Uloge: Leon Lučev, Alma Prica, Dražen Kühn, Mirjana Karanović, Krešimir Mikić, Marinko Prga, Bojan Navojec, Ljubomir Kerekeš, Ivo Gregurević

Trajanje: 90 minuta

78. SVJETSKO ČUDOVIŠTE

Produkcija: HRT, Jadran film, Romulić d. o. o.

Režija: Goran Rušinović

Scenarij: Aris Movsesijan, Goran Rušinović, Tena Štivičić

Snimatelj: Tomislav Pinter

Glazba: Hrvoje Štefotić

Scenografija: Nedjeljko Mikac

Montaža: Ivana Fumić

Uloge: Goran Šušljik, Mirta Haramina, Slobodan Milovanović, Gorica Popović, Ivica Vidović, Edvin Liverić, Zlatan Zuhrić, Nino Bantić, Krešimir Mikić

Trajanje: 72 minute

79. TU

Produkcija: HRT, Interfilm

Producent: Ivan Maloča

Režija: Zrinko Ogresta
Scenarij: Josip Mlakić, Zrinko Ogresta
Snimatelj: Davorin Gecl
Scenografija: Gorana Stepan
Montaža: Josip Podvorac
Uloge: Jasmin Telalović, Marija Tadić, Zlatko Crnković, Ivo Gregurević, Ivan Herceg, Nikola Ivošević, Barbara Prpić, Filip Juričić
Trajanje: 90 minuta

80. KONJANIK

Produkcija: HRT, Telefilm
Režija: Branko Ivanda
Scenarij: Branko Ivanda, Ivan Aralica (prema istoimenomu romanu Ivana Aralice)
Snimatelj: Slobodan Trninić
Glazba: Mojmir Novaković i Kries, Igor Savin, Igor Savin ml.
Scenografija: Ivica Trpčić, Kemal Hrustanović
Montaža: Maja Rodica Virag
Uloge: Nikša Kušelj, Zrinka Cvitešić, Goran Grgić, Borko Perić, Božidar Orešković, Mladen Vulić,

Danko Ljuština, Gordana Gadžić, Zijah Sokolović, Dragan Despot, Galiano Pahor, Dinka Grubišić, Dejan Aćimović, Marko Torjanac
Trajanje: 105 minuta

81. ISPOD CRTE

Produkcija: HRT, Vedis
Režija: Petar Krelja
Scenarij: Petar Krelja, Drago Kekanović
Snimatelj: Karmelo Kursar
Glazba: Davor Rocco
Scenografija: Tanja Lacko
Montaža: Slaven Zečević
Uloge: Rakan Rushaidat, Leona Paraminski, Jasna Bilušić, Dubravka Ostojić, Filip Šovagović, Relja Bašić, Nada Subotić, Anja Šovagović Despot, Buga Marija Šimić, Hrvoje Kečkeš, Ivo Gregurević, Nada Gačešić-Livaković, Dragan Despot, Goran Grgić
Trajanje: 105 minuta

2004.

82. DRUŽBA ISUSOVA

Produkcija: HRT, Maydi film & video
Režija: Silvije Petranović
Scenarij: Silvije Petranović (prema istoimenomu romanu Jiříja Šotole)
Snimatelj: Mišo Orepić
Glazba: Djivan Dasparijan
Scenografija: Ivo Hušnjak
Montaža: Andrija Zafranović, Vanja Siruček

Uloge: Milan Pleština, Ivica Vidović, Leona Paraminski, Livio Badurina, Galiano Pahor, Mustafa Nadarević, Matija Prskalo, Dario Milas

Trajanje: 95 minuta

83. DUGA MRAČNA NOĆ

Produkcija: HRT, Mediteran film

Režija: Antun Vrdoljak

Scenarij: Antun Vrdoljak

Snimatelj: Vjekoslav Vrdoljak

Glazba: Igor Kuljerić, Siniša Leopold

Scenografija: Duško Jeričević, Ivan Ivan

Montaža: Alfred Kolombo, Zdravko Rihtar

Uloge: Goran Višnjić, Katarina Bistrović-Darvaš, Goran Navojec, Mustafa Nadarević, Ivo Gregure-

vić, Tarik Filipović, Boris Dvornik, Vera Zima, Žarko Potočnjak, Alen Liverić, Goran Grgić, Krešimir Mikić, Matko Raguž, Vilim Matula, Minja Jovičić, Boris Svrtan, Ivan Brkić, Rene Bitorajac, Božidar Alić, Inge Appelt, Ines Bojanić, Mirela Brekalo, Asja Jovanović, Marija Kohn

Trajanje: 210 minuta

84. OPROSTI ZA KUNG FU

Produkcija: HRT

Režija: Ognjen Sviličić

Scenarij: Ognjen Sviličić

OPROSTI ZA KUNG FU

Snimatelj: Vedran Šamanović
Glazba: Maro Market, Ognjen Sviličić
Scenografija: Mladen Ožbolt
Montaža: Vjerman Pavlinić
Uloge: Daria Lorenci, Filip Radoš, Ivica Bašić, Luka Petrušić, Vedran Mlikota, Vera Zima
Trajanje: 71 minuta

85. 100 MINUTA SLAVE

Produkcija: HRT, Fos film, Jadran film
Režija: Dalibor Matanić
Scenarij: Robert Perišić
Snimatelj: Branko Linta
Glazba: Pavle Miholjević
Scenografija: Željka Burić
Montaža: Tomislav Pavlic
Uloge: Sanja Vejnović, Miki Manojlović, Vilim Matula, Nataša Lušetić, Nada Gačešić-Livaković, Kruno Šarić, Luka Petrušić, Darko Rundek, Maja Anušić, Ivana Bolanča, Jasna Beri, Krešimir Mikić, Bojan Navojec, Milan Živković, Božidar Smiljanić
Trajanje: 100 minuta

86. TA DIVNA SPLITSKA NOĆ

Produkcija: HRT, Alka film
Režija: Arsen Anton Ostojić
Scenarij: Arsen Anton Ostojić

Snimatelj: Mirko Pivčević
Glazba: Mate Matišić
Scenografija: Velimir Domitrović
Montaža: Dubravko Slunjski
Uloge: Mladen Vulić, Nives Ivanković, Marinko Prga, Marija Škaričić, Vicko Bilandžić, Ivana Roščić, Dino Dvornik, Coolio, Dara Vukić, Pero Vrca, Franko Strmotić, Michael Klesic, Vladimir Davidović, Nikola Ivošević, Nenad Bego, Ante Šimun Majstorović, Pavao Zorić, Silvana Stanić, Mladen Badovinac, Tomislav Petrić, Paul Klesic, Mile Vukasović
Trajanje: 100 minuta

2005.

87. DVA IGRAČA S KLUPE

Produkcija: HRT, Interfilm produkcija, Maj film
Režija: Dejan Šorak
Scenarij: Dejan Šorak
Snimatelj: Vjekoslav Vrdoljak
Glazba: Mate Matišić
Scenografija: Mario Ivezić
Montaža: Veljko Segarić
Uloge: Goran Navojec, Borko Perić, Tarik Filipović, Dora Lipovčan, Renne Gjoni, Nada Gačešić-Livaković, Dražen Bratulić, Ksenija Pajić, Tomislav Štriga,

Ivan Brkić, Rea Kamenski Bačun, Ištvan Filaković, Anamarija Bokor, Mateo Gulem, Sandi Imerović
Trajanje: 112 minuta

88. PUŠČA BISTRA

Produkcija: HRT, Interfilm produkcija

Režija: Filip Šovagović

Scenarij: Filip Šovagović

Snimatelj: Slobodan Trninić

Scenografija: Željko Senečić

Montaža: Vesna Biljan

Uloge: Enes Vejzović, Mladen Vulić, Ranko Zidarić, Dragan Despot, Natalija Đorđević, Jelena Miholjević, Anja Šovagović Despot, Ivica Vidović, Predrag Vušović

Trajanje: 74 minute

89. SNIVAJ, ZLATO MOJE

Produkcija: HRT, Interfilm produkcija

Režija: Neven Hitrec

Scenarij: Hrvoje Hitrec (prema romanu *Još Hrvatska ni propala* Ivana Pahernika)

Snimatelj: Stanko Herceg

Glazba: Darko Hajsek

Scenografija: Mladen Ožbolt

Montaža: Slaven Zečević

Uloge: Ljubomir Kerekeš, Ivan Glowatzky, Ines Bojanić, Alan Malnar, Franka Kos, Vlatko Dulić, Višnja Babić, Ksenija Marinković-Ugrina, Marija Kohn, Danko Ljuština, Inge Appelt, Ljiljana Bogojević

Trajanje: 110 minuta

90. ŠTO JE IVA SNIMILA 21. LISTOPADA 2003.

Produkcija: HRT, Korus

Režija: Tomislav Radić

Scenarij: Ognjen Sviličić, Tomislav Radić

Snimatelj: Vedran Šamanović

Montaža: Kruno Kušec

Scenografija: Ivica Trpčić

Uloge: Ivo Gregurević, Anja Šovagović Despot, Boris Svrtan, Masha Mati Prodan, Barbara Prpić, Karl Menrad

Trajanje: 90 minuta

91. ŠTO JE MUŠKARAC BEZ BRKOVA?

Produkcija: HRT, Fiz production, Hrvatski filmski savez, Vizije sft

Režija: Hrvoje Hribar

Scenarij: Hrvoje Hribar (prema istoimenomu romanu Ante Tomića)

Snimatelj: Silvije Jesenković

Glazba: Tamara Obrovac

Scenografija: Tanja Lacko

Montaža: Ivana Fumić

Uloge: Zrinka Cvitešić, Leon Lučev, Ivo Gregurević, Jelena Lopatić, Bojan Navojec, Marija Škaričić, Ivica Vidović, Jelena Miholjević, Dražen Kühn, Krešimir Mikić, Stojan Matavulj, Branimir Vidić, Filip Radoš, Ilija Zovko, Marijana Juričić, Dara Vukić, Nada Gačešić-Livaković, Mate Gulin

Trajanje: 109 minuta

VOLIM TE

92. VOLIM TE

Produkcija: HRT

Režija: Dalibor Matanić

Scenarij: Dalibor Matanić

Snimatelj: Branko Linta

Glazba: Jura Ferina, Pavle Miholjević (Svadbas)

Scenografija: Željka Burić

Montaža: Tomislav Pavlic

Uloge: Krešimir Mikić, Ivana Roščić, Ivana Krizmanić, Miljenko Car, Anđelo Jurkas, Bojan Navojec, Zrinka Cvitešić, Nataša Janjić, Leon Lučev, Biserka Ipša, Božidar Orešković, Ana Stunić, Željko Tomac

Trajanje: 75 minuta

Uloge: Krešimir Mikić, Mei Sun, Ivo Gregurević, Armin Omerović, Leon Lučev, Emir Hadžihafizbegović, Zijah Sokolović, Dora Lipovčan, Filip Šovagović
Trajanje: 87 minuta

2006.

93. PUT LUBENICA

Produkcija: HRT, Telefilm

Režija: Branko Schmidt

Scenarij: Branko Schmidt, Ognjen Sviličić

Snimatelj: Vjekoslav Vrdoljak

Glazba: Miroslav Škoro

Scenografija: Mladen Ožbolt

Montaža: Hrvoje Mršić, Vesna Lažeta

94. KARLA

Produkcija: HRT, Propeler film, Cine-Sud Promotion, Concordia Film, Refresh Production, Sektor Film

Režija: Rajko Grlić

Scenarij: Ante Tomić, Rajko Grlić (prema romanu *Ništa nas ne smije iznenaditi* Ante Tomića)

Snimatelj: Slobodan Trninić
Glazba: Sanja Ilić
Scenografija: Goran Joksimović, Kemal Hrustanović, Kiril Spaseski
Montaža: Andrija Zafranović
Uloge: Toni Gojanović, Sergej Trifunović, Emir Hadžihafizbegović, Verica Nedeska, Bogdan Diklić, Franjo Dijak, Zoran Ljutkov, Hrvoje Kečkeš, Halid Bešlić
Trajanje: 94 minute

95. DUH U MOČVARI

Produkcija: HRT, Interfilm
Režija: Branko Ištvančić
Scenarij: Anto Gardaš, Edi Mužina, Silvio Mirošničenko (prema istoimenom romanu Ante Gardaša)
Snimatelj: Silvio Jesenković
Glazba: Dalibor Grubačević
Scenografija: Ivan Ivan
Montaža: Goran Guberović
Uloge: Marko Pavlov, Ena Ikica, Robert Vass, Ivo Gregurević, Dejan Aćimović, Mladen Vulić, Vlatko Dulić, Luka Buljan, Buga Marija Šimić, Rada Mrkšić, Nela Kocsis, Ana Vilenica, Predrag Vušović
Trajanje: 90 minuta

2007.

96. ARMIN

Produkcija: Refresh Production, Maxima film, HRT, Busse & Halberschmidt
Režija: Ognjen Sviličić
Scenarij: Ognjen Sviličić
Snimatelj: Stanko Herceg
Glazba: Michael Bauer (Werkstatt Raben), Georg Karger, Peter Holzapfel, Zoran Kesić
Scenografija: Vjekoslav Bošnjak
Montaža: Vjeran Pavlinić
Uloge: Emir Hadžihafizbegović, Armin Omerović, Barbara Prpić, Daria Lorenci, Borko Perić, Boris Svrtan, Enis Bešliagić, Vanja Matujec, Siniša Popović
Trajanje: 82 minute

97. PRAVO ČUDO

Produkcija: HRT, Kinorama
Režija: Lukas Nola
Scenarij: Lukas Nola
Snimatelj: Stanko Herceg
Glazba: Hrvoje Crnić
Scenografija: Velimir Domitrović

Montaža: Slaven Zečević

Uloge: Rade Šerbedžija, Franjo Dijak, Barbara Nola, Ivo Gregurević, Ivana Roščić, Leon Lučev, Leona Paraminski, Milan Pleština, Ecija Ojdanić, Enes Vejzović, Marija Škaričić, Filip Nola, Nataša Janjić, Dolores Lambaša, Ksenija Marinković

Trajanje: 107 minuta

98. PJEVAJTE NEŠTO LJUBAVNO

Produkcija: HRT, Interfilm

Režija: Goran Kulenović

Scenarij: Goran Kulenović

Snimatelj: Mario Sablić

Glazba: Hladno pivo, Dubravko Robić

Scenografija: Tanja Lacko

Montaža: Slaven Jekauc

Uloge: Ivan Herceg, Ivan Đuričić, Hrvoje Kečkeš, Ivan Glowatzky, Enes Vejzović, Olga Pakalović, Robert Ugrina, Ksenija Marinković, Damir Lončar, Žarko Potočnjak, Helena Buljan, Biserka Ipša, Zdenka Heršak.

Trajanje: 106 minuta

99. MORAM SPAVAT', ANDELE

Produkcija: HRT, DA film, Croatia film, TV BiH

Režija: Dejan Aćimović

Scenarij: Tatjana Aćimović

Snimatelj: Saša Rendulić

Glazba: Livio Morosin

Scenografija: Ivo Hušnjak, Željko Luter

Montaža: Andrija Zafranović

Uloge: Karlo Barbarić, Nataša Dorčić, Goran Grčić, Vera Zima, Miralem Zupčević, Olga Pakalović,

Ksenija Marinković, Doris Šarić-Kukuljica, Gordana Gadžić, Neva Rošić, Ivan Brkić, Žarko Savić, Nives Ivanković, Siniša Popović, Slaven Knezović

Trajanje: 100 minuta

100. ZAGORKA

Produkcija: HRT, Fade in, Zagreb film

Režija: Biljana Čakić Veselić

Scenarij: Biljana Čakić Veselić

Snimatelj: Boris Krstinić

Glazba: Marko Josipović

Scenografija: Velimir Domitrović

Montaža: Miran Miošić

Uloge: Klara Justić, Irena Piklik, Vedrana Četković, Đurđa Veljović, Pero Kvirgić, Nada Gačešić-Livaković, Urša Raukar, Jagoda Kralj Novak, Žarko Potočnjak, Željko Vukmirica, Kristina Krepela, Dubravko Sidor, Vesna Tominac Matačić

Trajanje: 90 minuta

101. KRADLJIVAC USPOMENA

Produkcija: HRT, Filmska udruga Vizije, Interfilm

Režija: Vicko Ruić

Scenarij: Dino Milinović, Vicko Ruić (prema istoimenomu romanu Dina Milinovića)

Snimatelj: Vjekoslav Vrdoljak

Glazba: Matija Dedić

Scenografija: Ivan Ujević

Montaža: Slaven Jekauc

Uloge: Nikša Kušelj, Sven Medvešek, Iva Mihalić, Darko Milas, Goran Grgić, Milan Pleština, Nataša Janjić, Tvrtko Jurić, Marko Torjanac, Marija Karan, Ivo Gregurević, Dragan Despot, Marija Škaričić, Marinko Prga, Anja Šovagović Despot, Boris Svrtan, Joško Ševo, Žarko Radić

Trajanje: 100 minuta

102. ŽIVI I MRTVI

Produkcija: HRT, Mainframe Production, Olimp produkcija, Ministarstvo kulture RH, Ministarstvo kulture Federacije BiH, UMA Produkcija

Režija: Kristijan Milić

Scenarij: Miro Barnjak (prema istoimenomu romanu Josipa Mlakića)

Snimatelj: Dragan Marković, Mirko Pivčević

Glazba: Andrija Milić

Scenografija: Kemal Hrustanović

Montaža: Goran Guberović

Uloge: Filip Šovagović, Velibor Topić, Enes Vejzović, Izudin Bajrović, Slaven Knezović, Marinko Prga, Borko Perić, Robert Roklicer, Miro Barnjak, Božidar Orešković, Ljubomir Jurković, Zvonko Zečević, Nino Sorić, Nermin Omić

Trajanje: 90 minuta

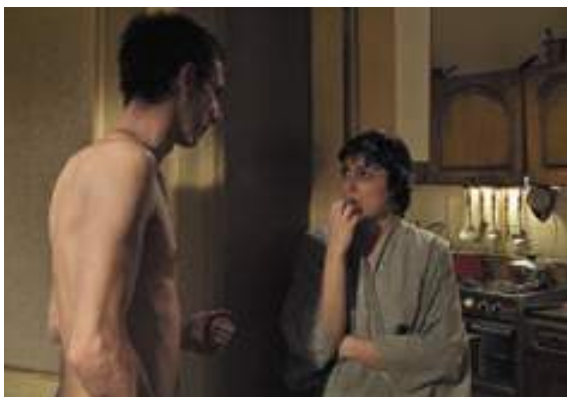
2008.

103. TRI PRIČE O NESPAVANJU

Produkcija: HRT, Dječje kazalište Smješko, Korugva

Režija: Tomislav Radić

Scenarij: Tomislav Radić

Snimatelj: Vedran Šamanović

Glazba: Drago Mlinarec

Scenografija: Ivica Trpčić

Montaža: Kruno Kušec

Uloge: Maria Armudever, Jasna Ančić, Ecija Ojdančić, Dario Marković, Žuža Egrenyi, Dražen Bratulić, Rosana Pastor, Marinko Prga

Trajanje: 87 minuta

104. NIČIJI SIN

Produkcija: HRT, Alka film, RTV Slovenija

Režija: Arsen Anton Ostojić

Scenarij: Mate Matišić (prema vlastitoj istoimenoj drami)

Snimatelji: Branko Linta, Slobodan Trninić

Glazba: Mate Matišić

Scenografija: Velimir Domitrović

Montaža: Dubravko Slunjski

Uloge: Alen Liverić, Mustafa Nadarević, Biserka Ipša, Zdenko Jelčić, Goran Grgić, Darija Lorenci, Nikša Mrkšić, Dražen Kühn, Slaven Knezović, Inge Appelt

Trajanje: 100 minuta

105. NIJE KRAJ

Produkcija: HRT, Interfilm, VANS

Režija: Vinko Brešan

Scenarij: Mate Matišić, Vinko Brešan, Franjo Moguš (prema dramama *Žena bez tijela* i *Sinovi umiru prvi* Mate Matišića)

Snimatelj: Živko Zalar
Glazba: Mate Matišić
Scenografija: Mario Ivezić
Montaža: Sandra Botica-Brešan
Uloge: Ivan Herceg, Nada Šargin, Predrag Vušović, Mladen Vulić, Dražen Kühn, Leon Lučev, Damir Orlić, Linda Begonja
Trajanje: 100 minuta

106. IZA STAKLA

Produkcija: HRT, Interfilm
Režija: Zrinko Ogresta
Scenarij: Lada Kaštelan, Zrinko Ogresta
Snimatelj: Davorin Gecl
Scenografija: Tanja Lacko
Montaža: Josip Podvorac, Vladimir Gojun
Uloge: Leon Lučev, Jadranka Đokić, Daria Lorenčić, Anja Šovagović-Despot, Božidarka Frajt, Vanja Drach, Boris Svrtan, Krešimir Mikić, Katarina Ljeljak, Trpimir Jurkić, Franjo Dijak, Marija Škaričić
Trajanje: 80 minuta

107. KINO LIKA

Produkcija: HRT, Kinorama, Porta Produkcija
Režija: Dalibor Matanić
Scenarij: Dalibor Matanić, Milan F. Živković (prema istoimenoj zbirci kratkih priča Damira Karakaša)

Snimatelj: Branko Linta
Glazba: Jura Ferina, Pavao Miholjević
Scenografija: Željka Burić
Montaža: Tomislav Pavlic
Uloge: Krešimir Mikić, Ivo Gregurević, Areta Ćurković, Danko Ljuština, Jasna Žalica, Milan Pleština, Milivoj Beader, Dara Vukić
Trajanje: 117 minuta

108. BUICK RIVIERA

Produkcija: HRT, Propeler film, Refresh Production, Platform Production

Režija: Goran Rušinović
Scenarij: Goran Rušinović, Miljenko Jergović (prema romanu *Buick Rivera* Miljenka Jergovića)
Snimatelj: Igor Martinović
Scenografija: Tommaso Ortino
Montaža: Vladimir Gojun, Miran Miošić
Uloge: Slavko Štimac, Leon Lučev, Aimée Klein
Trajanje: 86 minuta

2009.

109. ČOVJEK ISPOD STOLA

Produkcija: HRT, Interfilm
Režija: Neven Hitrec
Scenarij: Neven Hitrec (prema zbirci novela *Čovjek ispod stola i još šest komedija* Vjekoslava Dominija)
Snimatelj: Stanko Herceg

Glazba: Darko Hajsek

Scenografija: Mladen Ožbolt

Montaža: Slaven Zečević

Uloge: Luka Petrušić, Jelena Lopatić, Marija Škaričić, Višnja Babić, Nikša Butijer, Inge Appelt, Danko Ljuština, Ronald Žlabur, Vera Zima, Damir Lončar, Nenad Cvetko, Ljiljana Bogojević, Predrag Vušović, Elizabeta Kukić, Ljubomir Kerekeš

Trajanje: 80 minuta

110. U ZEMLJI ČUDESA

Produkcija: HRT, Interfilm, Tivoli – Filmprodukcio

Režija: Dejan Šorak

Scenarij: Dejan Šorak

Snimatelj: Vjekoslav Vrdoljak

Glazba: Mate Matišić

Scenografija: Mario Ivezić

Montaža: Veljko Segarić

Uloge: Marija Stjepanović, Franjo Kuhar, Dora Lipovčan, Borko Perić, Goran Bogdan, Nataša Janjić, Rene Gjoni, Marija Škaričić, Lena Politeo, Tarik Filipović, Marija Tadić, Predrag Vušović

Trajanje: 93 minute

Scenarij: Zvonimir Jurić, Goran Dević

Snimatelj: Branko Linta

Glazba: Jura Ferina, Pavao Miholjević

Scenografija: Mladen Ožbolt

Montaža: Vanja Siruček

Uloge: Ivo Gregurević, Krešimir Mikić, Franjo Di-jak, Rakan Rushaidat, Nikša Butijer, Emir Hadži-hafizbegović, Stjepan Pete, Saša Anočić

Trajanje: 78 minuta

112. VJERUJEM U ANĐELE

Produkcija: HRT, Proactiva, Masterfilm Ltd

Režija: Nikša Sviličić

Scenarij: Nikša Sviličić

Snimatelj: Nenad Suvačarov

Glazba: Eduard Botrić

Scenografija: Mario Ivezić

Montaža: Mato Ilijić

Uloge: Vedran Mlikota, Dolores Lambaša, Aljoša Vučković, Marija Kohn, Mile Kekin, Nives Ivan-ković, Filip Radoš, Bruna Bebić Tudor, Josip Zov-ko, Frane Perišin, Mate Gulin

Trajanje: 101 minuta

111. CRNCI

Produkcija: HRT, Kinorama

Režija: Goran Dević, Zvonimir Jurić

113. KENJAC

Produkcija: HRT, Propeler film, Baš Čelik, Film and Music Entertainment, MaNu Faktura

Režija: Antonio Nuić
Scenarij: Antonio Nuić
Snimatelj: Mirko Pivčević
Glazba: Srđan Gulić
Scenografija: Nedjeljko Mikac
Montaža: Marin Juranić
Uloge: Nebojša Glogovac, Nataša Janjić, Ljubomir Kapor, Tonko Lonza, Emir Hadžihafizbegović, Roko Roglić, Trpimir Jurkić, Asja Jovanović
Trajanje: 90 minuta

114. METASTAZE

Produkcija: HRT, Telefilm, Refresh, Lux film
Režija: Branko Schmidt
Scenarij: Ognjen Sviličić (prema istoimenomu romanu Alena Bovića)
Snimatelj: Dragan Ruljančić
Scenografija: Mladen Ožbolt
Montaža: Hrvoje Mršić, Vesna Lažeta
Uloge: Rene Bitorajac, Franjo Dijak, Robert Ugrina, Rakan Rushaidat, Daria Lorenci-Flatz, Ivo Gregurević, Ljiljana Bogojević, Jadranka Đokić, Ksenija Marinković, Predrag Vušović, Franjo Jurčec, Vera Zima, Emir Hadžihafizbegović
Trajanje: 85 minute

115. LJUBAVNI ŽIVOT DOMOBRANA

Produkcija: HRT, Alka film
Režija: Pavo Marinković
Scenarij: Pavo Marinković
Snimatelj: Vedran Šamanović
Glazba: Hrvoje Crnić Boxer
Scenografija: Velimir Domitrović
Montaža: Dubravko Slunjski
Uloge: Nenad Cvetko, Dijana Vidušin, Siniša Popović, Filip Šovagović, Zoran Čubrilo, Jan Budar, Frane Perišin, Damir Šaban, Slobodan Milovano-

vić, Marinko Prga, Tonko Lonza, Asja Jovanović, Sandra Lončarić, Milan Pleština, Milan Štrljić, Robert Kurbaša
Trajanje: 85 minuta

2010.

116. MAJKA ASFALTA

Produkcija: HRT, Kinorama
Režija: Dalibor Matanić
Scenarij: Dalibor Matanić, Tomislav Zajec
Snimatelj: Vanja Černjul
Glazba: Jura Ferina, Pavao Miholjević
Scenografija: Ivan Veljača
Montaža: Tomislav Pavlic
Uloge: Marija Škaričić, Janko Popović Volarić, Krešimir Mikić, Noa Nikolić, Ozren Grabarić, Judita Franković, Lana Barić, Franjo Dijak, Nikša Butijer, Biserka Ipša, Ksenija Pajić, Petra Maroja, Ljiljana Bogojević, Željko Königs knecht
Trajanje: 104 minute

117. 2 SUNČANA DANA

Produkcija: HRT, Maxima film, Kinoelektron
Režija: Ognjen Sviličić
Scenarij: Ognjen Sviličić
Snimatelj: Vedran Šamanović
Scenografija: Mladen Ožbolt

Glume: Maya Sansa, Bristol Pomeroy, Sylvia Kristel, Leon Lučev, Christian Marin, Vicko Bilandžić, Alen Šalinović, Mijo Jurišić, Josip Zovko
Trajanje: 78 minuta

118. NEKE DRUGE PRIČE

Produkcija: HRT, 4film, SEE Film Pro, Studio Maj, Dokument, Skopje Film Studio, Octagon Film, DIG Productions

Režija: Ivona Juka, Ana Maria Rossi, Ines Tanović, Marija Džidževa, Hanna Slak

Scenarij: Ivona Juka, Ana Maria Rossi, Ines Tanović, Gjorche Stavreski i Vardan Tozija, Hanna Slak

Snimatelj: Mario Oljača, Radoslav Vladić, Erol Zubčević, Dejan Dimeski, Sven Pepeonik

Glazba: Brian Crosby, Vlada Divljan

Scenografija: Ivica Hušnjak, Aleksandar Denić, Sanja Džeba, Igor Toševski, Dušan Milavec

Uloge: Nera Stipičević, Goran Bogdan, Nataša Ninković, Sergej Trifunović, Feđa Štukan, Nina Violić, Iva Zendelska, Lucija Šerbedžija

Trajanje: 114 minuta

119. SEDAMDESET I DVA DANA

Produkcija: HRT, Interfilm, VANS, Lijeni film

Režija: Danilo Šerbedžija

Scenarij: Danilo Šerbedžija

Snimatelj: Saša Rendulić

Glazba: Miroslav Tadić

Scenografija: Mario Ivezić

Montaža: Ivana Fumić

Uloge: Rade Šerbedžija, Bogdan Diklić, Krešimir Mikić, Predrag Vušović, Dejan Aćimović, Mira Banjac, Živko Anočić, Marinko Prga

Trajanje: 93 minute

120. NA PUTU

Produkcija: HRT, Deblokada Produkcija, Živa produkcija, Coop99

Režija: Jasmila Žbanić

Scenarij: Jasmila Žbanić

Snimateljica: Christine A. Maier

Glazba: Branko Jakubović

Scenografija: Lada Maglajlić, Amir Vuk

Montaža: Niki Mossbock

Uloge: Zrinka Cvitešić, Leon Lučev, Ermin Bravo, Mirjana Karanović, Marija Kohn, Nina Violić, Luna Zimić Mijović, Sebastian Cavazza, Jasna Žalica, Izudin Bajrović

Trajanje: 100 minuta

121. NEKA OSTANE MEĐU NAMA

Produkcija: HRT, Mainframe Production, NP7, Studio Maj, Yodi Film

Režija: Rajko Grlić

Scenarij: Ante Tomić, Rajko Grlić

Snimatelj: Slobodan Trninić

Glazba: Alan Bjelinski, Alf Kabiljo

Scenografija: Ivica Hušnjak

Montaža: Andrija Zafranović

Uloge: Predrag Miki Manojlović, Bojan Navojec, Daria Lorenci, Ksenija Marinković, Nataša Dorčić,

Ivana Roščić, Nina Ivanišin, Buga Marija Šimić, Krešimir Mikić, Dora Polić, Vanja Drach
Trajanje: 89 minuta

2011.

122. KORAK PO KORAK

Produkcija: HRT, Interfilm

Režija: Biljana Čakić Veselić

Scenarij: Lydia Scheuermann Hodak, Branko Šömen, Biljana Čakić Veselić

Snimatelj: Slobodan Trninić

Glazba: Tomo Sombolac

Scenografija: Mario Ivezic

Montaža: Veljko Segarić

Uloge: Ksenija Marinković, Nenad Cvetko, Hrvoje Perc, Sreten Mokrović, Vera Zima, Goran Navojec, Darko Milas, Sandra Lončarić Tankosić, Vilim Matula, Božidarka Frajt, Barbara Prpić

Trajanje: 115 minuta

123. KOTLOVINA

Produkcija: HRT, Korugva

Režija: Tomislav Radić

Scenarij: Tomislav Radić

Snimatelj: Vedran Šamanović

Glazba: Siniša Leopold

Scenografija: Mladen Ožbolt

Montaža: Maja Filjak Bilandžija

Uloge: Melita Jurišić, Igor Kovač, Mirela Brekalo, Draško Zidar, Suzana Nikolić, Ivica Jončić, Boris Buzančić, Goran Navojec, Nada Subotić, Anja Šovagović-Despot, Filip Križan, Hrvoje Zalar, Bruna Bebić-Tudor

Trajanje: 120 minuta

124. LEA I DARIJA

Produkcija: HRT, Ars Septima, Zagreb film, Art Rebel9

Režija: Branko Ivanda

Scenarij: Drago Kekanović, Branko Ivanda

Snimatelj: Mirko Pivčević

Glazba: Alfi Kabiljo

Scenografija: Ivo Hušnjak

Montaža: Marin Juranić

Uloge: Klara Naka, Tamy Zajec, Zrinka Cvitešić, Sebastijan Cavazza, Linda Begonja, Vedran Živolić, Radovan Ruždjak, Branko Završan, Sanja Marin

Trajanje: 101 minuta

125. ZAGORSKI SPECIJALITET

Produkcija: HRT, Akademija dramske umjetnosti, Grupa 7

Režija: David Kapac
Scenarij: David Kapac, Andrija Mardešić
Snimatelj: Sven Mihaljević
Glazba: Frano Homen, Luka Belani
Scenografija: Mladen Hržina, Tomo Mrkonja
Montaža: Ina Kovačec
Uloge: Ivana Roščić, Filip Juričić, Luka Petrušić, Draško Zidar, Iva Mihalić, Robert Ugrina, Nina Erak-Svrtan, Ivan Glowatzky, Ozren Grabarić, Aldo Tončić
Trajanje: 45 minuta

126. KOKO I DUHOVI

Produkcija: HRT, Kinorama
Režija: Daniel Kušan
Scenarij: Daniel Kušan, Ivan Kušan (prema istoimenomu romanu Ivana Kušana)
Trajanje: 95 minuta

Snimatelj: Mario Sablić
Glazba: Dinko Appelt
Scenografija: Ivan Veljača
Montaža: Slaven Zečević
Uloge: Antonio Parač, Nina Mileta, Kristian Bončić, Filip Mayer, Ivan Maltarić, Ozren Grabarić, Dijana Vidušin, Predrag Vušović, Franjo Dijak, Almira Osmanović
Trajanje: 95 minuta

2012.

127. HALIMIN PUT

Produkcija: HRT, Arkadena, Studio Arkadena, Produkcija F.I.S.T., RTVFBiH
Režija: Arsen Anton Ostojić
Scenarij: Feđa Isović
Snimatelj: Slobodan Trninić
Glazba: Mate Matišić
Scenografija: Ivo Hušnjak
Montaža: Dubravko Slunjski

Uloge: Alma Prica, Olga Pakalović, Mijo Jurišić, Senad Bašić, Aldin Tucić, Miraj Grbić, Daria Lorenzi, Mustafa Nadarević, Minka Muftić, Lena Politeo, Miodrag Krivokapić, Žarko Savić, Slaven Knezović, Gordana Gadžić, Dejan Aćimović
Trajanje: 95 minuta

128. NOĆNI BRODOVI

Produkcija: HRT, Studio Dim
Režija: Igor Mirković
Scenarij: Igor Mirković, Elvis Bošnjak
Snimatelj: Silvestar Kolbas
Glazba: Tamara Obrovac
Scenografija: Željka Burić
Montaža: Ivana Fumić
Uloge: Ana Karić, Radko Polič, Lana Barić, Renata Ulmanski, Bogdan Diklić, Marija Geml, Stanka Pavuna, Jadranka Đokić, Pero Kvirgić, Zvonimir Torjanac
Trajanje: 101 minuta

129. SONJA I BIK

Produkcija: HRT, Interfilm
Režija: Vlatka Vorkapić
Scenarij: Vlatka Vorkapić
Snimatelj: Dragan Marković
Glazba: Stanislav Kovačić, Ivanka Mazurkijević, Damir Martinović

Scenografija: Tanja Lacko

Montaža: Marin Juranić

Uloge: Judita Franković, Goran Bogdan, Dejan Aćimović, Ivo Gregurević, Elvis Bošnjak, Barbara Prpić, Csila Barath Bastaić, Vladimir Tintor, Vlasta Ramljak, Željko Mavrović

Trajanje: 102 minute

130. CVJETNI TRG

Produkcija: HRT, Ozana film

Režija: Krsto Papić

Scenarij: Mate Matišić (prema vlastitoj drami *Balton* i dokumentarnom filmu *Gradani na Cvjetnom trgu* Krste Papića)

Snimatelj: Branko Cahun

Glazba: Mate Matišić

Scenografija: Mario Ivezić

Montaža: Robert Lisjak

Uloge: Dražen Kühn, Dragan Despot, Mladen Vulić, Anja Šovagović-Despot, Goran Grgić, Marija Škaričić, Matija Prskalo, Slaven Knezović, Ivica Zadro, Vedran Živoljić, Janko Rakoš

Trajanje: 102 minute

131. LJUDOŽDER VEGETARIJANAC

Produkcija: HRT, Telefilm

Režija: Branko Schmidt

Scenarij: Branko Schmidt (prema istoimenomu romanu Alena Bovića)

Snimatelj: Dragan Ruljančić

Scenografija: Ivana Škrabalo

Montaža: Vesna Lažeta, Hrvoje Mršić

Uloge: Rene Bitorajac, Zrinka Cvitešić, Nataša Janjić, Leon Lučev, Mustafa Nadarević, Slaven Knezović, Darija Lorenci Flatz, Ksenija Pajić, Ljubomir Kerekeš, Ksenija Marinković, Melita Matijević, Krešimir Mikić, Emir Hadžihafisbegović, Rakan Rushaidat

Trajanje: 86 minuta

132. ZABRANJENO SMIJANJE

Produkcija: HRT

Režija: Davor Žmegač

Scenarij: Davor Žmegač, Miro Gavran (prema istoimenoj drami Mire Gavrana)

Snimatelj: Davorin Gecl

Glazba: Mate Matišić

Scenografija: Velimir Domitrović

Montaža: Mladen Radaković

Uloge: Ljubomir Kerekeš, Ljiljana Bogojević, Nataša Dangubić, Lana Barić, Kristijan Ugrina, Karla Brbić, Silvio Vovk, Filip Detelić, Draško Zidar, Nikša Butijer, Sven Šestak, Slavica Knežević, Marica Vidušić, Biserka Fatur
Trajanje: 93 minute

2013.

133. KRATKI SPOJEVI

Produkcija: HRT

Režija: Hana Jušić i Sonja Tarokić (*Rodendan*), Dario Juričan (*Bomba*), Andrija Mardešić (*Podstanar*)

Scenarij: Hana Jušić i Sonja Tarokić (*Rodendan*), Dario Juričan i Aleksandar Kristek (*Bomba*), David Kapac i Andrija Mardešić (*Podstanar*)

Snimatelj: Dragan Ruljančić

Glazba: Dubravko Robić

Scenografija: Ivana Škrabalo

Montaža: Iva Blašković

Uloge: Daria Lorenci, Marija Pliškić, Rakan Rushaidat, Nika Burdžlez, Matej Pek, Mario Cindrić, Mia Biondić, Bojan Navojec, Damir Šaban, Branka Cvitković, Karlo Mavarčić, Ivan Glowatzky, Karla Brbić, Filip Radoš, Ozren Grabarić, Boris Miholjević, Željko Duvnjak, Stjepan Perić, Janko Popović Volarić, Miraj Grbić

Trajanje: 115 minuta

134. MAJSTORI

Produkcija: HRT

Režija: Dalibor Matanić

Scenarij: Dalibor Matanić

Snimatelj: Vanja Černjul

Glazba: Jura Ferina, Pavao Miholjević

Scenografija: Bojan Drezgić

Montaža: Tomislav Pavlic

Uloge: Areta Ćurković, Nikša Butijer, Goran Bogdan, Bojan Navojec, Mate Gulin, Krešimir Mikić
Trajanje: 75 minuta

135. ZAGONETNI DJEČAK

Produkcija: HRT, Kinorama

Režija: Dražen Žarković

Scenarij: Hana Jušić, Daniel Kušan, Dražen Žarković (prema istoimenomu romanu Ivana Kušana)

Snimatelj: Mario Sablić

Glazba: Dinko Appelt

Scenografija: Ivan Veljača

Montaža: Slaven Zečević

Uloge: Antonio Parač, Karlo Maloča, Toma Budanko, Vanja Markovinović, Filip Ružić, Nina Mileta, Kristian Bonačić, Alen Liverić, Dijana Vidušin, Ozren Grabarić, Dražen Kühn, Rakan Rushaidat, Lana Barić, Milan Pleština

Trajanje: 88 minuta

136. HITAC

Produkcija: HRT, Kinorama

Režija: Robert Orhel

Scenarij: Robert Orhel

Snimatelj: Stanko Herceg

137. ŠUTI

Produkcija: HRT, Kinorama

Režija: Lukas Nola

Scenarij: Lukas Nola

Snimatelj: Mirko Pivčević

Glazba: Jura Ferina, Pavao Miholjević

Scenografija: Ivan Veljača

Montaža: Slaven Zečević

Uloge: Tihana Lazović, Živko Anočić, Lana Barić, Milan Pleština, Bernard Tomić, Ksenija Pajić, Ksenija Marinković, Bojan Navojec, Enes Vejzović, Ivo Gregurević, Nenad Cvetko, Lucija Šerbedžija

Trajanje: 86 minuta

Glazba: Daniel Biffel

Scenografija: Bojan Drezgić

Montaža: Ivana Fumić

Uloge: Ecija Ojdanić, Iva Babić, Barbara Nola, Enes Vejzović, Milan Štrljić, Milan Pleština, Alen Liverić, Mia Biondić, Danko Ljuština, Pjer Meničanin, Filip Nola, Tanja Tušek, Stefan Kapičić, Lena Politeo, Cvita Viljac, Željka Udovičić, Mijo Kevo, Davor Travinić

Trajanje: 76 minuta

138. KAUBOJI

Produkcija: HRT, Kabinet

Režija: Tomislav Mršić

Scenarij: Tomislav Mršić (prema istoimenomu kazališnomu komadu Saše Anočića)

Snimatelj: Predrag Dubravčić

Glazba: Damir Martinović, Ivanka Mazurkijević

Scenografija: Tanja Lacko, Jelena Đanko

Montaža: Hrvoje Mršić

ŠUTI

Uloge: Saša Anočić, Živko Anočić, Matija Antolić, Hrvoje Barišić, Kruno Klabučar, Rakan Rushaidat, Ivana Rushaidat, Radovan Ruždjak, Nikša Butijer, Ana Begić, Nina Erak-Svrtan, Željko Königsknecht, Hrvoje Kečkeš

Trajanje: 105 minuta

139. DJECA JESENI

Produkcija: HRT, Corvus film, Zoran Munivrana

Režija: Goran Rukavina

Scenarij: Goran Rukavina

Snimatelj: Darko Drinovac

Glazba: Davor Devčić

Scenografija: Ivo Hušnjak

Montaža: Vjeran Pavlinić

Uloge: Leon Lučev, Judita Franković, Ivana Roščić, Anamarija Mandić, Joško Ševo, Drago Utješanović, Ksenija Marinković, Matija Prskalo, Csilla Barath-Bastaić, Željko Duvnjak, Boris Svrtan, Zijad Gračić, Borko Perić, Darko Milas, Vesna Tominac Matačić, Tea Deanović, Nives Čanović, Blaženka Barišić, Marica Vidušić, Asim Ugljen

Trajanje: 99 minuta

140. PROJEKCIJE

Produkcija: HRT, Interfilm

Režija: Zrinko Ogresta

Scenarij: Lada Kaštelan

Snimatelj: Branko Linta

Scenografija: Tanja Lacko

Montaža: Tomislav Pavlic

Uloge: Jelena Miholjević, Bojan Navojec, Polona Juh, Ksenija Pajić, Ksenija Marinković, Doris Šarić-Kukuljica, Luka Petrušić, Jasna Bilušić, Vladimir Jurc

Trajanje: 80 minuta

141. OBRANA I ZAŠTITA

Produkcija: HRT, Kvadar, Spiritus Movens

Režija: Bobo Jelčić

Scenarij: Bobo Jelčić

Snimatelj: Erol Zubčević

Scenografija: Mario Ivezić

Montaža: Ivana Fumić

Uloge: Bogdan Diklić, Nada Đurevska, Ivana Roščić, Rakan Rushaidat, Vinko Kraljević, Selma Alispahić, Sadžida Šetić, Sergej Trifunović, Šerif Aljić, Izudin Bajrović, Slaven Knezović

Trajanje: 83 minute

2014.

142. MOST NA KRAJU SVIJETA

Produkcija: HRT, Artizana film, HEFT, Dari films

Režija: Branko Ištvančić

Scenarij: Josip Mlakić (prema vlastitomu romanu *Čuvari mostova*)

OBRANA I ZAŠTITA

Snimatelj: Branko Cahun

Glazba: Dalibor Grubačević

Scenografija: Zvonko Sarić

Montaža: Veljko Segarić

Uloge: Aleksandar Bogdanović, Sanja Radišić, Slaven Knezović, Jelena Perčin, Vlatko Dulić, Nela Kocsis, Đorđe Kukuljica, Boro Stjepanović, Slobodan Ćustić, Bora Nenić, Miralem Zubčević, Anita Schmidt, Ivan Brkić, Darko Milas, Nikša Kušelj, Rada Mrkšić, Asim Ugljen

Trajanje: 114 minuta

143. DUH BABE ILOKKE

Produkcija: HRT, Formula film, Geyser Filmproduction, Knut Ogris film production

Režija: Tomislav Žaja

Scenarij: Irena Krčelić

Snimatelj: Mario Delić

Glazba: Vjeran Šalamon, Goran Trajkovski

Scenografija: Ivica Trpčić

Montaža: Hrvoje Mršić

Uloge: Selma Ibrahimović, Marin Arman Grbin, Aleksandra Balmazović, Rakan Rushaidat, Sabina Ajrula, Krunoslav Šarić, Ljiljana Bogojević, Anita Matić Delić, Inge Appelt, Zlatan Zuhrić, Kristijan Potoč-

ki, Samir Vujčić, Lena Politeo, Božidarka Frajt, Branka Cvitković, Goran Grgić, Ksenija Pajić
Trajanje: 96 minuta

144. LJUBAV ILI SMRT

Produkcija: HRT, Kinorama

Režija: Daniel Kušan

Scenarij: Daniel Kušan (prema istoimenomu romanu Ivana Kušana)

Snimatelj: Mario Sablić

Glazba: Dinko Appelt

Scenografija: Ivan Veljača

Montaža: Slaven Zečević

Uloge: Antonio Parač, Kristian Bonačić, Vanja Markovinović, Nina Mileta, Filip Mayer, Tesa Litvan, Tara Thaller, Korana Ugrina, Marin Stević, Ilijana Knežević

Trajanje: 95 minuta

145. TAKVA SU PRAVILA

Produkcija: HRT, Maxima film, KinoElektron

Režija: Ognjen Sviličić

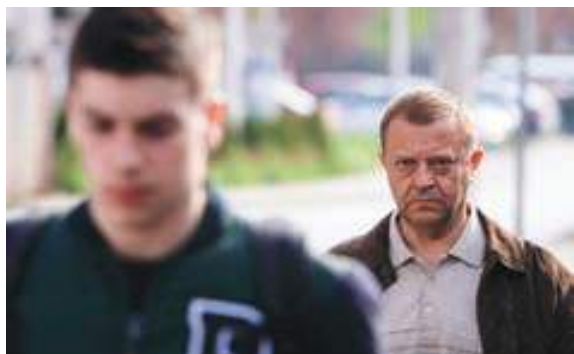
Scenarij: Ognjen Sviličić

Snimatelj: Crystel Fournier

Glazba: Tomislav Gašparić, Jean Guy Veran

Scenografija: Ivan Veljača

Montaža: Atanas Georgiev

Uloge: Emir Hadžihafizbegović, Jasna Žalica, Hrvoje Vladislavljević, Veronika Mach, Goran Bogdan, Nikša Butijer, Ana Begić, Slaven Španović

Trajanje: 77 minuta

146. ZAGREB CAPPUCINO

Produkcija: HRT, Maxima film

Režija: Vanja Sviličić

Scenarij: Vanja Sviličić, Ognjen Sviličić

Snimatelj: Danko Vučinović

Glazba: Luka Zima

Scenografija: Ivana Škrabalo

Montaža: Vanja Sviličić

Uloge: Nela Kocsis, Mila Elegović, Igor Kovač, Robert Budak

Trajanje: 74 minute

147. BROJ 55

Produkcija: HRT

Režija: Kristijan Milić

Scenarij: Ivan Pavličić

Snimatelj: Mirko Pivčević

Glazba: Andrija Milić

Scenografija: Damir Gabelica

Montaža: Veljko Segarić

Uloge: Goran Bogdan, Alan Katić, Marko Cindrić, Dražen Mikulić, Marinko Prga, Darko Milas, Jan Kerekeš, Slaven Španović, Alen Liverić, Ivan Ožegović, Samir Vujčić, Hrvoje Vladislavljević, Slaven Knezović, Asim Ugljen

Trajanje: 90 minuta

148. TREBALO BI PROŠETATI PSA

Produkcija: HRT

Režija: Filip Peruzović

Scenarij: Tomislav Zajec (prema vlastitoj istoimenoj drami)

Snimatelj: Mario Britvić
Scenografija: Ivana Škrabalo
Montaža: Hrvoje Mršić
Uloge: Jadranka Đokić, Franjo Dijak, Doris Šarić Kukuljica, Sanja Drakulić, Vlatko Dulić, Željko Königs knecht, Marinko Prga
Trajanje: 72 minute

2015.

149. ŽIVOT JE TRUBA

Produkcija: HRT, Propeler film, Staragara, Baš Čelik, Artikulacija Production, Film and Music Entertainment
Režija: Antonio Nuić
Scenarij: Antonio Nuić
Snimatelj: Radislav Jovanov Gonzo
Glazba: Hrvoje Štefotić

Scenografija: Nedjeljko Mikac
Montaža: Marin Juranić
Uloge: Bojan Navojec, Iva Babić, Zlatko Vitez, Ksenija Marinković, Mirela Brekalo Popović, Goran Navojec, Filip Šovagović, Filip Križan
Trajanje: 92 minute

150. IMENA VIŠNJE

Produkcija: HRT
Režija: Branko Schmidt
Scenarij: Josip Mlakić
Snimatelj: Dragan Ruljančić
Scenografija: Ivana Škrabalo
Montaža: Vesna Lažeta, Hrvoje Mršić
Uloge: Nada Đurevska, Ivo Gregurević, Goran Bogdan, Mesud Dedović, Mijo Lukić, Josip Lukić, Ivan Magud
Trajanje: 83 minute

Branimir Bošnjak

Radio i hrvatska književnost

Sudionici početka djelovanja Radio Zagreba (RZ) 1926. dijelili su uvjerenje kako »govore čitavomu svijetu« te kako novi medij ima pravo raspolaganja vrijednostima koje su već stvorene: prije svega to je glazba, koja nema jezičnih granica, ali i književnost, koja upravo u jeziku predstavlja svojevrsnu društvenu riznicu ideja. Stoga I. Stern (1926) citira J. Benešića »da je kazalište uzdržavano iz narodnih sredstava, pa se prema tome svima treba dati mogućnost da se njime služe«, nastojeći priskrbiti radiju ne samo prijenose opera nego i pravo na uporabu kulturnih programa. Radio naglašava potrebu za »prijenosom« svih iznimnih vrijednosti (kazališnih, glazbenih, književnih) radi širenja svojih programa izvan elitnih krugova, težeći demokratizaciji i masovnosti kulturne potrošnje. U početcima RZ rabi postojeće žanrovske oblike književnosti, pa se emitiraju ulomci iz romana, D. Freudenreich čita pjesme A. Šenoe, Đ. Arnolda i P. Preradovića, B. Krleža pjesme S. S. Kranjčevića, tu su i M. Begović, S. Batušić (V. Afrić čita njegovu *Radio poemu*), a pjesničke izbore imaju i F. Galović i A. G. Matoš. Prvaci zagrebačke drame izvode aktovke i dramske fragmente domaćih i stranih autora, a »mladi književnici« (D. Cesarić, D. Tadijanović, O. Delorko, V. Kovačić, V. Vlaisavljević i drugi) 1933. čitaju svoje radove. Radiovezom s Bečom prenosi se *Dubrovačka trilogija* I. Vojnovića na njemačkom jeziku. Medij radija »posuđuje« od najbližih, starijih medija, kao što su književnost i kazalište, a i počeci televizije usko su povezani s medijem filma. Dramske emisije na radiju počinju kao nova tehnička mogućnost »difuzije kazališne umjetnosti« (N. Vončina), a povezuju se s književnošću i glazbom, pa iako

veći dio emitiranih priloga prvih tridesetak godina Hrvatskoga radija nije sačuvan (malo se toga snimalo na ploče, najviše se išlo »uživo«), najava prvog natječaja za radiodramu (4. XII. 1926) i prva izvedena radiodrama I. Sanjić (I. Šrepela) *Vatra* (7. IV. 1927) pokazuju nastojanje za pronalaskom umjetničkoga izričaja najbližega radiju. Jedan od uvjeta (uz to da mora biti »književne vrijednosti«) traži da se ponuđene drame »baziraju isključivo na govorenoj riječi i akustičkim efektima«. Već 1920-ih radio se želi osloboditi »tereta« starih književnih oblika i stvoriti vlastiti medijski umjetnički izraz, a tu će želju poduprijeti i tehnički napredak (mikrofoni, magnetofoni, mogućnost montaže i izravno-ga dokumentarnog snimanja itd.). Prva desetljeća radija neka su vrsta »usmene umjetnosti« jer su u programima, novinama ili zapisima suvremenika zabilježeni tek posredno, pa je njihov izvorni oblik uglavnom nepoznat (do 1956. izvedeno je oko 1000 dramskih tekstova za koje se dvoji u kojoj su mjeri sačuvani). Početak radiodrame na Radio Zagrebu slušatelji su komentirali riječima: »Jako dobro, kao da se vidi!«, što je ukazalo na prednosti i slabosti medija koji uskraćuje slušatelju osjet vida, a potiče maštu. Temeljem nastajućih prednosti i tehničkih inovacija, književnost, s kojom radio dijeli dio fantazijskoga supstrata, postaje bitnom sastavnicom emisija iz kulture. Među autorima valja spomenuti M. Krležu, R. Marinkovića, S. Novaka, M. Božića, J. Kaštelana, I. Slamniga, P. Šegedina, A. Šoljana, V. Gotovca, T. Petrasova Marovića te posebno »radijske pisce« kao što su Z. Bajsić, Z. Dirnbach i V. Kuzmanović, koji su, uz mnoge nespomenute, stvorili impresivnu produkciju dramskih emisija nagrađivanih u nas i svijetu. Hrvatska

književnost kao radijski predložak najpoznatiji je i najprevođeniji dio naše književnosti u svijetu, te je, uz dokumentarnu dramu, »izvorni proizvod« zagrebačke autorsko-redateljske škole, prisutna na svim međunarodnim festivalima radiodramske umjetnosti. Autori kao što su J. Paljetak, M. Rutić, D. Šorak, S. Lovrenčić, F. Šovagović, D. Tralić, I. Kasumović, N. Zoričić, K. Mesarić, R. Mesarić, V. Vrhovnik, Lj. Pauzin i mnogi drugi nastavljajući su modernoga spoja radijskoga i književnoga, odabira dokumenta i njegove radijske interpretacije. Nekoliko tisuća radiodramskih tekstova koristi se u programima Hrvatskoga radija, a dramska fonoteka bitna je biblioteka hrvatske književne baštine i njezine suvremenosti. Uz to, radio je sačuvao različite oblike suradnje s književnošću. Obnova radija 1964. i osnivanje Dramskoga i Trećega pro-

grama, uz aktualno praćenje i vrjednovanje književnih zbivanja u zemlji i svijetu, otvorili su velike mogućnosti promicanja domaće i strane književne proizvodnje. Radio je tako sačuvao vlastitu povijest odnosa s književnošću, koja – od emisija za djecu *Pričam ti priču*, izbora iz proznoga i poetskoga stvaralaštva, književnih antologija do igrane radiodrame i dokumentarne radiodrame, književne kritike i časopisa (*Treći program*) te biblioteke *Hrvatski radio* – na obostranu korist traje i do danas.

Prožimanje, suradnja medija i shvaćanje njihove globalne komunikacijske važnosti za nacionalno i kulturno ozračje iniciraju i stvaraju prostore uvećane kreativnosti, a tu okupljajuću snagu, prema svjedočenju I. Bojanića, omogućila je upravo svojevremena modernizacija i obogaćivanje programa radija i novonastaloga televizijskog medija.

Drago Kekanović

Televizija i hrvatska književnost

Prvo desetljeće

Bez obzira na skromne tehničke uvjete i već daleke godine nastanka, visoki postotak gledanosti ponovljenih emitiranja naših dramskih serija samo potvrđuje njihove vrhunske kreativne domete, kako u scenarističkim i redateljskim tako i u snimateljskim, glumačkim, scenografskim, kostimografskim i ostalim segmentima uspješnoga televizijskog ostvarenja. Pedesetak naslova (dakle, nekoliko stotina epizoda) koji se mogu emitirati u svakom trenutku zavidna je brojka i za puno bogatije, veće i poznatije televizije. Pridodaju li se tomu još stotine originalnih TV drama hrvatskih pisaca te stotine i stotine adaptacija kazališnih predstava i ekranizacija nastalih kako prema romanima i pripovijetkama suvremenih hrvatskih dramatičara i prozaista tako i prema nezaobilaznim djelima iz nacionalne književne ostavštine, onda se već na početku priloga susrećemo s nepremostivim problemom: samo bi popis pisaca i naslova (od 1956), s kratkim sadržajem i neophodnim autorskim i tehničkim podacima, premašio korice ovoga izdanja. Na općeprihvaćeno zapažanje da su uspon i slava Dramskoga programa započeli koncem šezdesetih i početkom sedamdesetih godina prošloga stoljeća ne treba trošiti riječi. Ali neće biti na odmet, vjerujemo, osvrnuti se na same početke emitiranja dramskih emisija (tako su ih skromno tada nazivali) i podsjetiti se na te prve godine u kojima je sve počelo...

Bilo kako bilo, koliko kompatibilnu toliko i ambivalentnu vezu žive slike i književne riječi televizija je baštinila od kinematografije. A prvi su sineasti, poznato je, brzo posegnuli za *Hamletom* (1900), *Zločinom i kaznom* (1906) te za *Anom Ka-*

renjinom i *Oliverom Twistom* (1908); činjenica da prvi *Hamlet* ne traje duže od 3 minute nimalo ne umanjuje vrijednost poduhvata, tim više što je isti naslov i danas izazov i inspiracija za filmske i televizijske stvaratelje. Pola stoljeća poslije i televizija se, sukladno svojim tehničkim dostignućima i tehnološkim ograničenjima, suočila s estetički zamršenim i dvojbenim odnošajem slika–riječ. Oslanjajući se na *Antologiju TV-drame*, posebno izdanja Radiotelevizije Zagreb (1966; glavni urednik Vlado Škarica, urednik Borislav Mrškić), s nepotpunim, ali dragocjenim prilogom *Dramske emisije TV-studija Zagreb*, u prilici smo da koliko-toliko pouzdano sagledamo u kakvoj su se relaciji u nas našli televizija i književnost. No prije uvida valja se sjetiti da je veliki broj tzv. kulturnih radnika, pa i značajnih književnika među njima, s velikim nepovjerenjem dočekao pojavu novoga medija i da su se oko potrebe televizijskih adaptacija i ekranizacija književnoga djela zapodijevale žučne rasprave. U tim se raspravama nerijetko posezalo za već (u svijetu) prevladanim argumentima kako će upravo novi medij, ta televizija, književnoj riječi nanijeti nepredvidivu štetu. Ona će, televizija (nakon kinematografije), samom svojom pojavom nepovratno upropastiti nacionalnu književnost, kako njezinu dragocjenu baštinu tako i recentno stvaralaštvo, od teatra će odvući vjerne gledatelje, a čitatelji će rjeđe posezati za dobrom knjigom; u opasnosti je i sama Gutenbergova galaksija, tvrdili su protivnici televizije. Ništa se od svega toga naravno nije dogodilo. Nakon dugih priprema društveno odgovoran (kako bi se to nekad formuliralo) i profesionalno ustrojen zagrebački studio započeo je najprije emitirati eksperimentalni, a zatim i stalni

program; treba li ponavljati – prvi na ovim prostorima. Samo dva mjeseca nakon objave signala, s prvim danima 1957. započele su se nizati dramske emisije TV studija Zagreb. Malobrojni vlasnici televizijskih prijamnika dobili su privilegiju da u svojim domovima na malim ekranima “ugoste” K. Čapeka, S. Kolara, L. Pirandella, I. Vojnovića i Molièrea. Kako god danas gledali na ta vremena, bila je to velika sloboda i povlastica. I toj se novoj, sad televizijskoj publici, ukoliko nije bila odustala, pružila prilika da se do kraja iste godine susretne još s A. P. Čehovom, M. Twainom, J. Giraudouxom i ponovo s Pirandellom. Popis dramskih emisija za 1958. još je upečatljiviji: A. Strindberg, T. Williams, M. Držić, B. Shaw, M. Krleža, W. Faulkner; sagledano kroz naknadnu kulturološku dioptriju, same uspješnice, hitovi i ekskluziva. Na popisu emisija iz 1959. nakon I. Andrića, B. Brechta, E. Ionesca, Čehova (ponovo), Andrića (također ponovo), A. Kovačića, F. M. Dostojevskog, valja već zastati, ne samo zbog neophodno ograničenog prostora ovoga priloga nego i zbog strepnje da ne zanemarimo prevažne činjenice da su u svim tim dramskim emisijama presudnu ulogu odigrali domaći televizijski autori, nikako bez sklonosti prema riziku, novomu i neizvjesnoj pustolovini, bilo kao tvorci adaptacija, pisci dijaloga i prevoditelji, scenaristi i dramaturzi, bilo kao realizatori i redatelji. Dokazanim i pouzdanim redateljima i realizatorima M. Fanelliju, D. Marušiću, I. Hetrichu, A. Martiju, A. Viculinu, Z. Bajsiću, A. Miladinovu, D. Švarcu, Lj. Biluš, B. Makaroviću, E. Galiću, Đ. Janjatoviću, J. Kneževiću, I. Michieliju, I. Vrbaniću, I. Vrdoljaku, svakako treba pridodati i cijeli niz kazališnih redatelja koji su sami adaptirali i režirali svoje predstave: K. Spajić, G. Paro, M. Škiljan, D. Radojević, B. Viočić, T. Durbešić, J. Juvančić i dr. Taj, usprkos brojnim poteškoćama, konačno kreativno zaživjeli, nadopunjavajući i poticajno ambivalentni proces, u kojem su se u još uvijek neprikladnom studiju u Jurišićevoj 4, s dvjema “drvenim kamerama”), tražili *ad hoc* odgovori na sve one nepredviđene dramaturške i realizacijske zapreke i poteškoće, iznjedrio je zavidno velik broj autentičnih i autorskih (da zasluge snimatelja, scenografa, kostimografa i tehničke struke sad ostavimo po strani) scenarističkih i redateljskih ličnosti. U tom procesu koji je bio dnevno zahtjevan i koji se odvijao mimo odavno ustaljenih, kako sporo-

vožno filmskih, specifično teatarskih tako i mimo svih književno-povijesnih i još suženijih dramaturški distribuiranih odrednica, realizirali su se i naši prvi televizijski pisci-scenaristi, autori TV drama. Iako zaslužuju pomnije i opširnije rasprave, ovo je prilika, a sve u okviru početne relacije živa slika–književna riječ, da se spomene kako je dramska emisija *Počasni penzioner* Jože Horvata označena kao prva naša originalna TV igra. Druga po redu, kronološki, slijedi TV igra Kreše Novosela *Potruga za nestalim*. Nakon humorističkih TV igara, adaptacija, prijenosa treće slike *Svoga tela gospodar* S. Kolara iz Zagrebačkoga dramskog kazališta, dviju scena iz Molièrovih *Scarpinovih spletki* te nakon prijenosa (opet) iz Zagrebačkoga dramskog kazališta ili TV adaptacije Krležine *Maskerate* iz Varaždinskoga kazališta slijedi *Balkon* Ive Štivičića, napisan prema motivima Matoševe novele. Usporedo s K. Novoselom i I. Štivičićem u tim se prvim danima javljaju i dva autora čiji je prinos nepravedno zanemaren: Hinko (Cino) Handl i Milan Nikolić, prvi okrenut tzv. širim društvenim temama, a drugi (anticipatorski) usredotočen na kriminalistički žanr. K. Novoselu i I. Štivičiću vrlo se brzo pridružuju kao stvaratelji s autorskim pečatom Z. Bajsić, I. Ivanac i M. Grgić. Svaki od njih zaslužuje zasebno poglavlje. Njima se 1965. pridružila Z. Dirnbach s prvom i danas antologijski vrijednom TV dramom *Taj dugi, dugi put*. Bez obzira na njihova kasnija, a kod ponekih i uspješnija i u širem gledateljstvu omiljenija ostvarenja, spomenuta je *Antologija* lijep dokaz da je zagrebačka televizijska drama (slično radiodrama) dosegla već u prvom desetljeću svoje blistave kreativne vrhunce. Usporedo s procesom stvaranja svojih “kućnih” televizijskih autora od kompetencije i povjerenja, usporedo s adaptacijama vrijednih kazališnih predstava i dramaturzijama najpoznatijih naslova svjetske i domaće književnosti odvijao se i onaj drugi proces koji je tekao u suprotnom smjeru – proces utjecaja slike na riječ, televizijske slike na književno stvaralaštvo. Cijelo to područje još je neistraženo, a stječe se (dopuštamo: pogrešan) dojam da povjesničari i teoretičari književnosti o tom u nas nevoljko govore kao da još uvijek nisu osposobljeni za takvu raspravu, premda ih činjenice nesmiljeno demantiraju, i premda bilo koji iole relevantniji književni naslov ne može računati na bolju distribuciju i veću pozornost publike bez filmske ili te-

levizijske ekranizacije. Sa svoje strane, nema nikakve sumnje da se televizija pokazala kao iznimno pogodan medij za popularizaciju književnoga djela, ali isto tako stoji činjenica da onim književnim naslovima koji nisu bili prikladni za dramatizaciju i ekranizaciju nije nanijela nikakvu štetu; oni i dalje ostaju za nju (a i za nove dramaturge, urednike, adaptatore i scenariste) veliki izazov.

U 1965. Studio Zagreb emitirao je 47 dramskih emisija, imajući u vidu samo prvo deseljeće – više od

dvije stotine. A reprizirani se naslovi mogu nabrojiti na prste jedne ruke. Što još reći?! Možda tek podsjetiti da su u tim prvim vremenima ostvarene gotovo sve profesionalne pretpostavke za kasnija najveća ostvarenja i da su danas manje poznati naslovi *Sve-mirska patrola* (1959), *Stoljetna eskadra* (1961/62), *Dileme* (1965/66), *Dijalozi* (1966), *Maratonci* (1969) i dr. utrli dobar put serijama *Mejaši*, *Naše malo misto*, *Diogeneš*, *Prosjaci i sinovi*, *Kuda idu divlje svinje*, *Gruntočani* i drugima, mnogim drugima.

Maja Gregl, Maja Peterlić

Televizija i hrvatska književnost – nadolazeća desetljeća

Sedamdesete godine

U prethodnom desetljeću uspješno su ekranizirana mnogobrojna djela velikih hrvatskih pisaca. Sedamdesete će godine održati zamjetnu količinu ekraniziranja, koja će vrlo dobro prihvatiti i gledatelji.

Već 1969. nameće se ekranizacija *Dnevnika Očenaška* Vjekoslava Majera, miniserija o malim ljudima i njihovim životima snimljena u crno-bijeloj tehnici u režiji televizijskoga doajena Eduarda Galića. Tu je potom *Fiškal* iz 1970, ekranizacija istoimenoga romana Ante Kovačića, jednoga od stupova hrvatske književnosti 19. stoljeća, u vrlo dobroj i vjernoj scenskoj adaptaciji rano preminuloga redatelja Joakima Marušića. Serija u četiri dijela *Sam čovjek* u režiji Eduarda Galića vjerna je televizijska preradba opsežnijega romana Ive Kozarčanina, u kojoj afirmira osamljenost kao temeljni životni osjećaj hipersenzibilnoga protagonista. Od većih serija iz 1969. nezaobilazno je i danas rado gledano *Naše malo misto* (13 epizoda, snimljeno u crno-bijeloj tehnici), prva velika serija splitskoga komediografa Miljenka Smoje, bogato razigranih karaktera, tipičnih za stanovnike našega mediteranskog juga, u režiji Danijela Marušića.

Dragocjena je najstarija sačuvana verzija izvedbe Krležinih *Balada Petrice Kerempuha* iz 1971. u režiji Mladena Škiljana; komedijaši kao dvorske lude govore istinu o hrvatskom narodu, potlačenom i siromašnom puku u izvedbi ansambla HNK-a u Zagrebu: Zlatko Crnković, Vanja Drach, Ljudevit Galic, Ivo Serdar, Fabijan Šovagović, Kruno Valentić.

U povijesnom romanu *Diogenes* Augusta Šenoec oslikan je zagrebački društveni život sredine 18. st.

i borba za hrvatsku neovisnost, a književnik i scenarist Ivica Ivanac adaptirao je roman prema kazališnoj predstavi u televizijsku seriju od pet nastavaka pod naslovom *Diogeneš*, u režiji Georgija Para i Vjekoslava Vidoševića, emitiranu 1971, zadržavajući osnovnu liniju romana i jezik Šenoina doba.

Godine 1975. emitirani su *Gruntovčani* (serija tematski i likovima nadovezana na *Mejaše*), prema scenariju književnika Mladena Kerstnera i u režiji velikoga hrvatskog redatelja Kreše Golika. Odličnih dijaloga i sjajno pogodenih karaktera (glavni likovi, supružnici Dudek i Regica, postali su kolkvijalni pojmovi i svezremenski prototipni komični likovi zagorskoga sirotinjskog mljeva), serija je ostvarila vjernu životnu sliku onodobnoga zagorskog sela.

Iz iste godine datiraju i *Kapelski kresovi* (13 epizoda) u režiji Ivana Hetricha, romansirani memoari partizanskoga generala Veljka Kovačevića, koji su scenarističkom intervencijom književnika, dramatičara i scenarista Ivica Ivanca pretvoreni u živopisnu TV seriju, snimljenu na autentičnim ratnim lokacijama (Gorski kotar). Kad književnik piše originalan scenarij, kao što je Ivica Ivanac u tandemu s televizijskim i radijskim doajenom Zvonimirom Bajsićem pisao *Klupu na Jurjevskom*, emitiranu 1972, rezultat je ljupka priča posvećena Zagrebu, Zagrepčanima i njihovim životnim snovima koji se često, nakon prvih zaljubljeničkih trenutaka na jurjevskoj gornjogradskoj klupi, pretvore u suhu, neromantičnu svakidašnjicu. U toj romantičnoj i netipičnoj za ono doba građanskoj seriji nezaboravne su uloge ostvarili Sven Lasta i Irena Kolesar. Nezaobilazna je i velika TV adaptacija *Posljednjih Stipančića* iz 1968, koju je načinio

Jure Kaštelan prema slavnemu romanu Vjenceslava Novaka o propasti ugledne senjske obitelji. Tu je i *Pravednik* Mirka Božića (1975), psihološka ratna drama o čovjeku koji je, paklenskom odlukom neprijatelja u čijim je rukama, doveden u situaciju kobnoga životnog izbora.

Serija u devet epizoda *U registraturi* snimljena 1974. po scenariju i režiji Joakima Marušića vjerno dočarava svijet toga kulturnoga Kovačićeva romana, kritički okrenutoga prema društvenim temama svoga doba, prikazujući propast dobrodušnoga, no u pokvarenom gradu nesnalazljivoga seoskog mladića. Snažan glumački pečat u seriji su ostavili Uglješa Kojadinović, Fabijan Šovagović, Marija Kohn, Vanja Drach, Iva Marjanović, Vlasta Knezović te Ljubica Jović i Rade Šerbedžija (u ulozi Ivica Kičmanovića). Za televizijsku prezentaciju adaptiran je i roman Augusta Cesarca *Zlatni mladić* (dramska serija u pet epizoda), na temu moralne dekadencije hrvatskoga društva nakon završetka I. svjetskog rata, u režiji Vladimira Gerića, s Ervinom Dragman i nizom glumačkih ikona: Fabijanom Šovagovićem, Borisom Buzančićem, Ivom Serdarom, Josipom Marottijem, Nevom Rošić. Zanimljivo je i djelo prema prozi Ive Andrića *Zlostavljanje*, psihološka drama u kojoj se dijalogom između žene i psihološkoga zlostavljača razotkriva ponor ljudskih relacija. Serija je snimljena u crno-bijeloj tehnici, a emitirana je 1970.

Čovik i po u osam epizoda iz 1974. Mirka Božića prva je humoristička serija koja počiva na bogatom oslikavanju izvanrednih situacija i ponašanju ljudskih karaktera koji se igrom sudbine nađu u njima. Iste godine nastaje i poetska drama *Nocturno* tada mladoga redatelja Branka Ivande, a koja se, inspirirana pričom Ksavera Šandora Gjalškoga o emotivno rastrganom suprugu koji se ne može pomiriti s gubitkom voljene žene, bavi fantastikom na malom ekranu, s vrlo upečatljivim glumačkim ostvarenjima Milene Dravić, Rade Šerbedžije i Svena Laste. *Mačak pod šljemom* (u režiji Berislava Makarovića, u šest epizoda, 1978) putopisca i književnika Jože Horvata razigrana je i živopisna ratna priča koja osvaja svojim humorom te maestralno izgrađenim likovima. Satira Miroslava Feldmana *Zec* za TV je prilagođena u režiji Branka Ivande s namjerom da uperi oštricu na militarizam i sadizam jednoga totalitarnog režima – austrougarske vojske i njezina satnika Do-

ringera; nezaboravne uloge u njoj ostvarili su Ivica Vidović i Sven Lasta.

Tomo Bakran (1978) u dva nastavka autorskoga tandema televizijskih doajena Ive Štivičića i Eduarda Galića ekranizacija je dviju Krležinih novela, *Smrt Tome Bakrana* i *In ekstremis*, s temama monarhističke stare Jugoslavije, represije i policijskoga nasilja koji guše naprednu inteligenciju.

Osamdesete godine

Dramski program TV Zagreb ima u svom bogatom fundusu nekoliko antologijskih naslova ekranizacija djela Miroslava Krleže, pisca koji je sugestivnom strašću stvarao djela kao trajni poziv na slobodu i ljudski dignitet, a u kojima je inspiraciju i u osamdesetima tražio vrsni znalac dramskih likova Ivo Štivičić. Ponovo pod redateljskom palicom Eduarda Galića nastala je TV serija u 15 epizoda *Putovanje u Vučjak* te film *Horvatov izbor* iste 1986. godine.

Dramski program TVZ redovito je u godišnjem repertoaru imao jedno ili više djela iz naše književne baštine koja, prilagođena za televizijski medij, realizira u cjelovečernji igrani program. U tim kontinuiranim naporima na red je došao i jedini dovršeni kazališni tekst književnika Augusta Šenoa – *Ljubica* (objavljena 1866), koja po svojim stilističkim, tematskim i dramaturškim obilježjima predstavlja uzlet u noviju štokavsku komediografiju. TV adaptacija pokušala je sačuvati sve komediografske osobine djela i njegovu realističnu potku, približujući ga ujedno suvremenim obilježjima tadašnjemu gledatelju; vrsno izgrađenom karakterizacijom likova predočeni su tipični predstavnici zagrebačke građanske sredine Šenoina doba. Redatelj serije bio je Tomislav Radić, a u glavnim ulogama nastupili su Dragan Milivojević i Mia Oremović.

U tom razdoblju nastavlja se zanimanje naših velikih filmskih redatelja za hrvatske klasike. Tako 1983. Antun Vrdoljak snima prema vlastitomu scenariju seriju *Kiklop* u pet epizoda, za televizijske uvjete vjerno i vješto prenesen roman Ranka Marinkovića o predratnom zagrebačkom miljeu i nedoumicama njegovih boemskih umjetnika i intelektualaca. Sljedeće je godine prvi put emitirana kulturna serija *Prosjaci i sinovi*, nastala prema djelu Ivana Raosa i pod palicom istoga redatelja dvana-

est godina prije. Saga je to o velikom Kikaševu plemenu prosjaka iz Imotske krajine, koji su za Kraljevine Jugoslavije sa štapom i torbom o ramenu krenuli trbuhom za kruhom, među njima i Kikašev unuk Matan, koji, stigavši do Zagreba, doživljava svoju propast. Izvrsne uloge u seriji su ostvarili Rade Šerbedžija, Fabijan Šovagović, Milan Srdoč, Zvonko Lepetić, Uglješa Kojadinović, Špiro Guberina, Mustafa Nadarević i Zdenka Heršak.

Iz pera već znamenitoga autora Ive Brešana dobili smo 1989. u režiji Danijela Marušića originalnu TV seriju *Ptice nebeske* u pet epizoda, o smiješnim dogodovštinama dvojice skitnica i probisvijeta koji sitnim lopovlucima nadmudruju pošten svijet. Tu je i poznata kazališna drama *U logoru* Miroslava Krleža, u dvodijelnoj televizijskoj obradbi Branka Ivande, s glumcima Božidarom Alićem, Bogdanom Diklićem, Tonkom Lonzom, Perom Kvirgićem i drugima.

Osamdesetih godina 20. st. nastaju dvije televizijske serije za djecu i mlade koje će zahvaljujući svojoj simpatičnosti zadobiti veliku naklonost gledatelja: to se ponajprije odnosi na *Smogovce*, nastale prema istoimenoj seriji od pet romana književnika Hrvoja Hitreca u režiji Milivoja Puhlovskoga. Prve četiri sezone serije emitirane su osamdesetih (1982, 1983, 1987. i 1989), a sljedeće dvije devedesetih (1992. i 1997 – *Smogovci u Domovinskom ratu*). Iznimno duhovita zbog odličnih dijaloga, puna zaigranih likova koji doživljavaju zgođe, katkad na granici s normalnim, te ironičnoga odnosa prema tadašnjim aktualnostima, serija je zadobila kulturni status, doživjevši i nekoliko repriza.

Serija za djecu i mlade *Lažeš, Melita* (1984, pet epizoda, redatelj Milivoj Puhlovski) adaptacija je vrlo duhovitoga romana Ivana Kušana iz 1965. o zagrebačkoj djevojčici (odlična uloga male glumice Gorane Stepanić) koja, živeći u svijetu mašte i ne razlikujući istinito od lažnoga, neprestano zbunjuje svoje ukućane, prijatelje i profesore nevjerovatnim pričama.

Devedesete godine

Glembajevi, temeljna i u Krležinu opusu najpoznatija drama, koja je i danas u samom vrhu hrvatske dramske literature, prikazana 1990, nastala je u režiji i prema scenariju Antuna Vrdoljaka. Riječ je o

seriji u tri dijela, ostvorenoj nakon vrlo uspjeloga i nagrađivanoga filma. U njoj glumački doajeni Mustafa Nadarević, Ena Begović, Tonko Lonza, Bernarda Oman, Žarko Potočnjak, Kruno Šarić, Zvonimir Rogoz i dr. izvrsno ostvaruju Krležine likove.

U devedesetima su veliki hrvatski književnici i dalje inspiracija toga i za televiziju bitnoga filmskog redatelja. Antun Vrdoljak snima prema novelama Ranka Marinkovića seriju *Zagrljaj* u pet epizoda.

U ratnom Dubrovniku, na tvrđavi Minčeta, uoči neprijateljskih napada na grad 1992. u režiji Ivica Boban i televizijskoj prilagodbi Miljenka Bukovčana snimljena je *Hekuba*, Držićeva preradba Euripida o očajničkoj pobuni žene kojoj rat guta vlastitu djecu.

Motiv za adaptaciju fantastične proze Đure Sudete našla je Gordana Mrđen u čvrstoj zavičajnoj ljubavnoj priči *Mor*, obojenoj još prisutnim ekspresionizmom u hrvatskoj književnosti, što je bio redateljski izazov Snježani Tribuson. Nastala 1992, ta vješto režirana i zapažena TV drama s elementima horora dočarala je klasičnu literaturu kroz nezaboravne slike pejzaža i dvoraca snimanih u okolici Zagreba.

Kao u osamdesetima, i u devedesetima nastaju neke solidne serije za djecu i mlade utemeljene na književnim predlošcima: *Operacija Barbarossa* (u sedam epizoda, snimana 1989, emitirana 1990, redatelj Branko Schmidt) adaptacija je poznatoga romana Ivana Kušana *Zagonetni dječak* iz 1965, o dječaku koji preuzima identitet nestaloga vršnjaka, a čiji slučaj detektivski otkriva Koko, popularni junak nekolicine Kušanovih romana. *Ljubav ili smrt* (1999, sedam epizoda, redatelj Ladislav Vindakijević) serija je nastala prema popularnom postmodernističkomu romanu istoga pisca iz 1987, u kojem junak Koko uzima pero iz ruku pisca i počinje ispisivati vlastiti roman – katastrofu svoje fatalne ljubavi, koja je "tragično" završila tijekom poraza njegove momčadi na lokalnoj juniorskoj utakmici. Adaptacija Danijela Kušana prilično se oslanjala na za to iznimno složen tekst, a tako lucidnu seriju dobro su prihvatili i gledatelji.

Paralelno s pisanjem scenarija za dječju seriju *Kanjon opasnih igara* pisac Hrvoja Hitrec (po ideji redatelja Vladimira Tadeja) piše 1994. istoimeni roman o skupini djece čija se bezazlena igra u kanjonu Cetine za Domovinskoga rata umalo pretvori u

tragediju; serija u sedam epizoda zaživjela je 1998, a iste godine, njezinim kraćenjem, i kao dječji film.

Dvjetisućite godine

U dvjetisućitima dramska se produkcija HRT-a usredotočila uglavnom na igranofilmske koprodukcije, a serije su u prvom desetljeću novoga milenija rađene po originalnim scenarijima.

Iznimka je film *Ne dao Bog većeg zla*, nastao prema romanu književnika i scenarista Gorana Tri-

busona i u režiji Snježane Tribuson, nostalgičan prikaz socijalističke zbilje. Istodobno je snimljena i serija u pet epizoda.

Dramski program HRT-a 2010. reemitirao je ciklus *Hrvatski pisci na TV ekranu*, što je potvrdilo bogatstvo arhivskoga fundusa HRT-a ekranizacijama drama i serija vrsnih i plodonosnih pisaca poput Slavka Kolara, Ante Kovačića, Alojza Majetića, Marijana Matkovića, Vladana Desnice, Ivana Slamniga, Živka Jeličića, Tita Strozija, Drage Gervaisa, Vjekoslava Majera i Miroslava Feldmana.

Nagrade HRT-a

Dobitnici nagrade Ivan Šibl

1991.	Mladen Kušec	2001.	Jerko Vukov
1991.	Oliver Mlakar	2002.	Aris Angelis
1991.	Mirjana Rakić	2002.	Antun Jović
1992.	Siniša Glavašević	2003.	Ante Bekić
1992.	Silvana Mendušić	2003.	Želimir Bekić
1993.	Denis Latin	2004.	Margareta Pejar
1993.	Ivanka Lučev	2004.	Helga Vlahović Brnobić
1993.	Hrvoje Milivojević	2005.	Boris Dedić
1994.	Jadranka Kosor	2005.	Božidar Jovanović
1994.	Ivan Blažičko	2006.	Višnja Biti
1994.	Branimir Dopuđa	2006.	Silvije Hum
1994.	Krešimir Osman	2007.	Tatjana Brmbota Devčić
1994.	Darko Tralić	2007.	Miroslav Lilić
1995.	Lazo Goluža	2008.	Muharem Kulenović
1995.	Darko Herceg	2008.	Božidar Sušec
1995.	Igor Mirković	2009.	Ognjen Naglić
1996.	Lidija Komes	2009.	Mladen Stubljar
1996.	Neda Ritz	2010.	Stipe Božić
1997.	Mario Saletto	2010.	Branka Jelić Mahmutović
1997.	Ladislav Vindakijević	2011.	Joško Martinović
1998.	Obrad Kosovac	2012.	Vladimir Kumbrija
1998.	Josip Meštrović	2012.	Branka Kamenski
1999.	Vladimir Fučijaš	2013.	Velimir Đuretić
1999.	Branimir Špoljarić	2013.	Jadran Marinković
2000.	Vojo Šiljak	2014.	Vladimir Rončević
2000.	Ivo Štivičić	2015.	Branko Uvodić
2001.	Petar Krelja	2016.	Milorad Dušanović

Dobitnici nagrade Joško Martinović

2012. **Ivana Dragičević-Veličković**, autorica reportaže *Antiglobalistički prosvjedi u Francuskoj*, emitirane 9. XI. 2011. u vanjskopolitičkoj emisiji *Paralele*.
2013. **Mirna Dvorščak**, autorica reportaže *Vozi, vari, kreira i svira*, emitirane 17. II. 2012. u emisiji *Globalno sijelo*.
2014. **Nataša Kolbas**, autorica reportaže *Štrajk radnica DTR-a*, emitirane 4. VII. 2013. na Prvom programu HTV-a u emisiji *Hrvatska uživo*.
2015. **Marko Stričević**, autor reportaže *Droge*, emitirane 20. II. 2015. na Prvom programu HTV-a u emisiji *Hrvatska uživo*.
2016. **Andrea Buča**, autorica reportaže *Obrovac jučer, danas, sutra*, emitirane 14. II. 2016. na Prvom programu HTV-a u emisiji *Labirint*, u rubrici *Moja domovina*.

Dobitnici nagrade Gordan Lederer

2015. **Mario Britvić**, za snimateljski rad na dokumentarnoj seriji *Adam i Eva*.
2016. **Davor Petričić**, za snimateljski rad na dokumentarno-igranom filmu *Alka*.

Dobitnici nagrade Orlando

1976. Drama – Dubravka Miletić
Glazba – Ruža Pospiš Baldani
1977. Drama – Rade Šerbedžija
Glazba – Danica Mastilović
1978. Drama – Izet Hajdarhodžić
Glazba – Dubravka Tomšić-Srebotnjak
1979. Drama – Ljuba Tadić
Glazba – Vladimir Krpan
Zlatni Orlando – Josip Broz Tito
Izvanredni Orlando – Dubrovačke ljetne igre
1980. Drama – Dunja Koproščec
Glazba – Zagrebački solisti
1981. Drama – Pero Kvrgić
Glazba – Ivo Pogorelić
1982. Drama – Lazar Ristovski
Glazba – Jovan Kulundžija
1983. Drama – Tonko Lonza
Glazba – Valter Dešpalj
1984. Drama – Božidar Boban
Glazba – Ksenija Janković
Izvanredni Orlando: drama – Miše Martinović, glazba – Lovro Matačić
1985. Drama – predstava *Ecce homo*
Glazba – Irena Grafenauer

1986. Drama – Alma Prica
Glazba – Nataša Veljković
Izvanredni Orlando: glazba – Boris Papandopulo
Diploma – Sulejman Muratović
1987. Drama – Branislav Lečić
Glazba – Slovenski oktet
Izvanredni Orlando: drama – Milka Podrug Kokotović
Diploma – Mladen Vasary
1988. Drama – Vili Matula
Glazba – Višnja Mažuran
1989. Drama – Predrag Vušović
Glazba – Dunja Vejzović
Izvanredni Orlando: drama – Marija Crnobori, glazba – Milan Horvat
1990. Drama – Vanja Drach
Glazba – Stefan Milenković
1991. Drama – Doris Šarić Kukuljica
Glazba – *Cappella Ragusina*
1992. Hrvatski radio – Radio postaja Dubrovnik
1993. Drama – Ivica Kunčević
Glazba – Pavle Dešpalj
1994. Drama – Galiano Pahor
Glazba – Pavica Gvozdić
1995. Drama – Danko Ljuština
Glazba – Đuro Tikvica
1996. Drama – Mia Begović
Glazba – Giorgio Surjan
1997. Drama – Goran Višnjić
Glazba – Ana Vidović
1998. Drama – Mustafa Nadarević
Glazba – Radovan Vlatković
1999. Drama – Bojana Gregorić
Glazba – Frano Krasovac
2000. Drama – Ljubomir Kerekeš
Glazba – Dubravka Šeparović
2001. Drama – Ivica Boban
Glazba – Monika Leskovar
2002. Drama – Ivica Kunčević
Glazba – Božo Paradžik
2003. Drama – Nataša Rajković & Bobo Jelčić
Glazba – LADO
2004. Drama – Frane Perišin
Glazba – Renata Pokupić

2005. Drama – Goran Grgić
Glazba – Dubravka Tomšič
2006. Drama – Renata Sabljak
Glazba – Varaždinski komorni orkestar
2007. Drama – Nikša Butijer
Glazba – Ivan Repušić
2008. Drama – Rene Medvešek
Glazba – Martina Filjak
2009. Drama – Jan Fabre
Glazba – Zoran Dukić i Maroje Brčić
Grand Prix – Miše Martinović
2010. Drama – Vili Matula
Glazba – Max Emanuel Cenčić
Grand Prix drama – Tonko Lonza
Grand Prix glazba – Zagrebački solisti
2011. Drama – Mislav Čavajda
Glazba – Marija Pavlović
2012. Drama – Oliver Frljić
Glazba – Les Vents Français
2013. Drama – Zlatko Sviben
Glazba – Dubravka Mušović-Šeparović
2014. Drama – Neva Rošić
Glazba – Hrvatski barokni ansambl
2015. Drama – Nikola Baće
Glazba – Henschell Quartet

Autori fotografija

Ognjen Alujević, Livio Andrijić, Daniel Autischer, Vlado Bartolec, Žarko Bašić/ PIXSELL (str. 182, 356, 519), Dinko Bažulić, Robert Belošević, Danijel Berković/PIXSELL (str. 573), Bestimage/PIXSELL (str. 558), Josip Bistrović, Bosnić+Dorotić, Filip Brala/PIXSELL (str. 546), Renato Brandolica, Dražen Breitenfeld, Antonio Bronić/HaloPix/PIXSELL (str. 227), Antun Burić, Saša Burić, Ivo Čagalj/PIXSELL (str. 307), Marko Čolić, Marko Čuljat, Tošo Dabac, Dražen Domitrović, Nina Đurđević/PIXSELL (str. 518), Davor Erceg, Borna Filić/PIXSEL (str. 464), Jurica Galoić/PIXSELL (str. 607), Petar Glebov/PIXSELL (str. 29, 181, 223, 286, 292, 462, 579), HaloPix/PIXSELL (str. 600), Siniša Hančić/PIXSELL (str. 408, 463), Drago Havranek, Željko Hladika/PIXSELL (str. 520), Branko Hrkač, Tom Huić, Ivana Ivanović/PIXSELL (str. 526), Goran Jakuš/PIXSELL (str. 62, 171, 615), Davor Javorović/PIXSELL (str. 393), Ante Jelavić, Hrvoje Jelavić/PIXSELL (str. 56, 319), Milovan Jovanov, Daniel Kasap/PIXSELL (str. 299), Božo Kelemenić, Bruno Konjević, Igor Kralj/PIXSELL (str. 410), Tomas Krstulović, Rudolf Kufner, Robert Leš, Marko Lukunić/PIXSELL (str. 358, 377, 522), Željko Lukunić/PIXSELL

(str. 402), Krešimir Macan, Patrik Macek/PIXSELL (str. 413, 452), Dario Mačešić, Anto Magzan/PIXSELL (str. 61, 62, 565, 572), Luka Marotti, Davor Maul, Goran Mehkek, Sergije Michieli, Slavko Midžor/PIXSELL (str. 621), Sven Mihaljević, Tomislav Miletić/PIXSELL (str. 420, 530, 614), Željko Mršić/PIXSELL (str. 380), Dragutin Novak, Dario Njavro, Jovan Obrenović, Mladen Pavković, Zlatko Peras, Krasnodar Peršun, Press Association/PIXSELL (str. 16, 211, 527, 596), Božidar Prezelj, Marko Prpić/PIXSELL (str. 594, 152, 166, 519, 594), Davor Puklavec/PIXSELL (str. 328), Šime Radovčić, Jasenko Rasol, Daniel Riđički, Rade Sarađen, Damir Senčar, Nino Semialjac, Đuro Slako, Darko Strosser, Sanjin Strukić/PIXSELL (str. 474, 499, 510, 594), Boris Ščitar/PIXSELL (str. 30, 152, 329), Damir Špehar/PIXSELL (str. 556), Fred Terbovc, Marin Tironi/PIXSELL (str. 344), Zdravko Turkulin, The Hollywood Archive/PIXSELL (str. 312), Ullsteinbild/PIXSELL (str. 120), Ivan Vinković, Davor Višnjic/PIXSELL (str. 52, 182, 379, 510, 522), Domagoj Vranar, Fedor Vučemilović, WENN/PIXSELL (str. 25, 69, 595), Miroslav Zadro, Davor Žerjav/PIXSELL (str. 360), Grgur Žučko/PIXSELL (str. 388).

Ilustracija na naslovnici: Shutterstock

www.hrt.hr
www.ljevak.hr